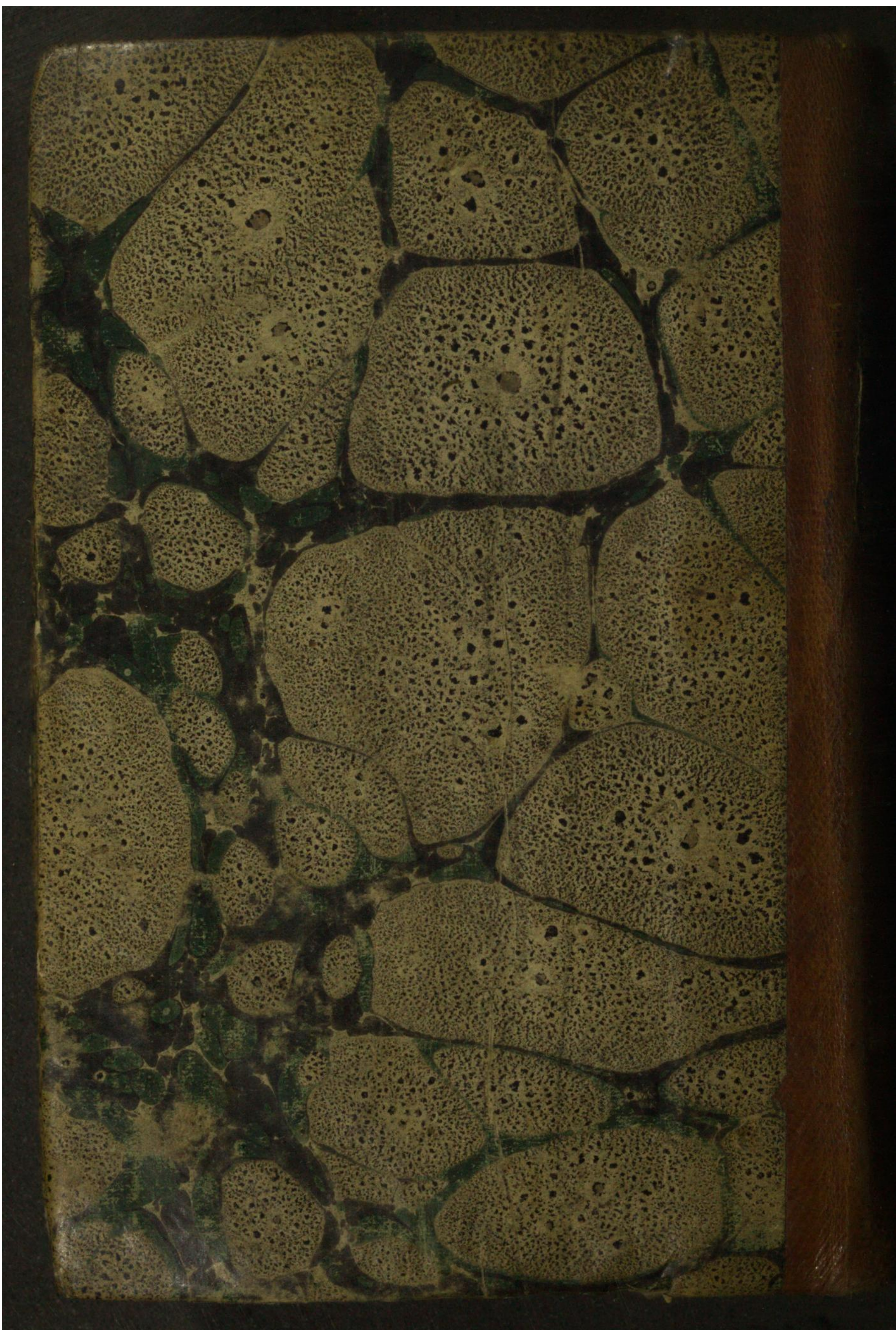
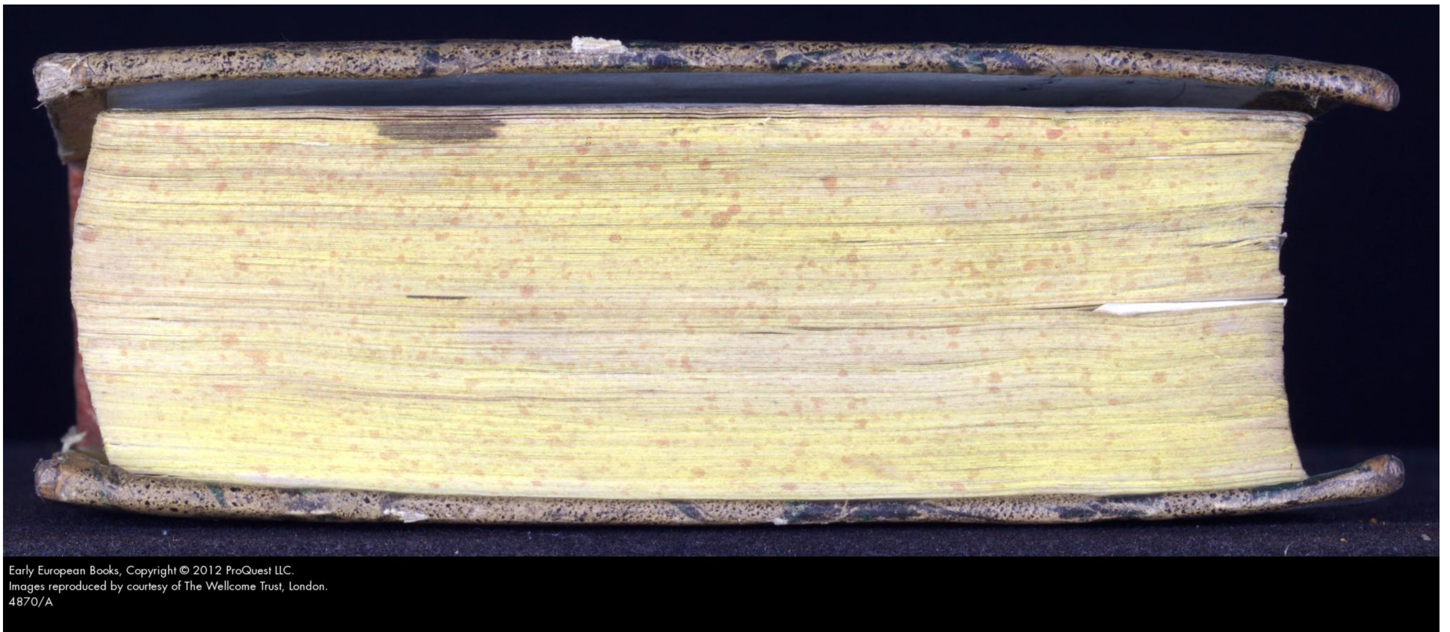

AEGINE
MEDICA

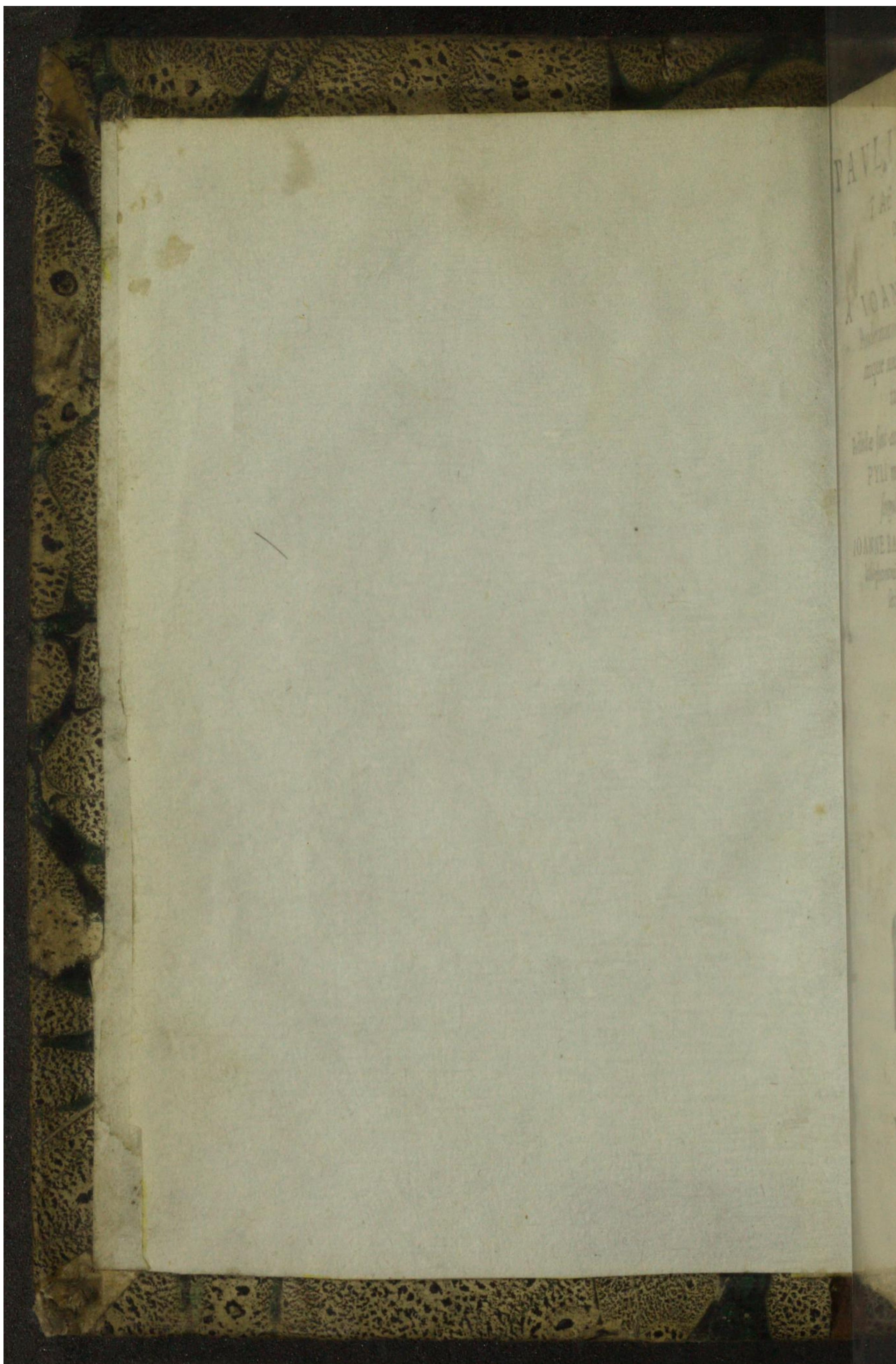

1544

A.XIX.0

4870|A

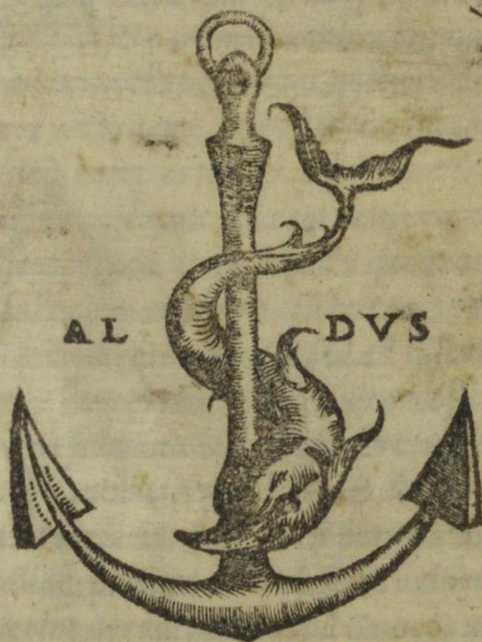
PAVLI AEGINETAE MEDICI OPERA.

*

A IOANNE GVINTERIO Andernaco Medico exercitatissimo summique iudicii conuersa, & illustrata commentariis.

Adiectæ sunt annotationes IACOBI GOVPYLI *medici Parisiensis, in aliquot singulorum librorum capita.*

IOANNE BAPTISTA CAMOTIO PHIlosopho nouissimè corrigente, cum quibusdam scolijs in margine positis.

VENETIIS.

M D LIII.

AD ILLVSTRIS. ET REVERENDISS. CARDINALEM. D. O. COLLIGNIVM CASTILLIONAEVM,

*

IACOBI GOPYLI MEDICI PREFATIO.

CVM apud me reputo, qua ratione doctißimi quidam homines medendi artem, eiusq; scriptores restituere nõ ita pridem aggreßi sunt, eandem illos uiam, qua qui artes primùm constituerunt, tenuisse uideo. Nam prisci earum inuentores & quasi architecti, parua quædam initia posuerunt, quibus noua in singulos dies posteri adstruentes, quod inchoatũ tantum erat, perfecerunt. neq; enim artes & disciplinæ tam perfectè absolui potuissent, nisi multi ad eam rem certatim operas suas contulissent. Quod Hippocrates quoque significare uidetur, non solùm inueniri artes in hoc tam exiguo, tamque breui uitæ momento nõ posse, sed ad discendum, quæ ab alijs inuenta sunt, breuem hanc uitam esse, dictitans. Huius autem rei fidem ex historia facere nobis licet, artium initia cogitantibus. Et ne longius abeamus, rudis initio & uulgaris medicina fuit, ut imperitißimæ etiã gentes herbas, aliáq; prompta in auxilium uulnerum morborumque nouerint, ueruntamen apud Græcos uetustißimus auctor Aesculapius eam excoluit, ut ob diuinum illud beneficium, quo genus hominum affecerat, in Deorum nu-

merum receptus sit. Huius deinde duo filij Podalyrius & Machaon bello troiano ducem Agamennonē sequuti, nō mediocrem opem cōmilitonibus suis attulerunt: quos tamen Homerus non in pestilentia, neque in uarijs generibus morborum aliquid auxilij attulisse, sed uulneribus tantummodo ferro & medicamentis mederi solitos esse proposuit. Post eos nonnulli clari uiri medicinam exercuerunt, donec maiore studio literarum disciplina hæc agitari, & pars sapientiæ haberi cœpit: ut & morborum curatio & rerum naturæ contemplatio sub ijsdem auctoribus nata sit. ideoq; multis ex sapientiæ professoribus peritos huius fuisse accepimus: clarissimos rerò ex his Pythagoram, Empedoclem & Democritum, cuius (ut quidā crediderunt) discipulus Hippocrates Cous uir arte & facundia insignis, primus quidem ex omnibus memoria dignis artem hanc diligenter exercuit, & per eum salutaris ista nobis professio multum increuit. Post quem Diocles Carystius, deinde Praxagoras, & Chrysippus, tum Herophilus, & Erasistratus eam horridam adhuc sic excoluerunt, ut magnum splendorem ei accersiuerint. qui cum aliquandiu luxisset, desinentibus præsertim Græcorum scholis obsoleuit, ut non minor postea opera ad restituendum huic arti nitorem suum conferenda fuerit, quàm studium in ea absoluenda positum fuerat. & certè nisi uiri quidam egregiè cordati intra hos centum annos in eo euigilassent, ut rei medicæ auctoribus à prioribus seculis malè habitis, opem aliquam ferrent, nulla ægris medicina salutariter adhiberetur. quanquam hi quidem efficere nō potuerunt ut in medicorum libris, quasi in tenebris homines præsertim parum uidentes nihil offenderent. Quod tamen in eam partem accipi uelim ut nemo me illis insul=

tare putet. Pro magno enim illo beneficio, quo uniuersam τῶν φιλιατρῶν nationem affecerunt, maximas ijs gratias agendas & habendas iudico. Nã & nisi Timotheus (quẽadmodũm Aristoteles ait) fuißet, non haberemus tam absolutam musicam: & nisi Phrynis eum antecessißet, talis non euasißet: ita nisi principes illi uiri uiam ad huius auctoris lectionem, tanquam ad inaccessam antea locorum difficultatibus regionem, muniuissent, labor Herculis hic exantlandus fuißet, atque stabulum quoddam Augiæ repurgandum, tantum abest, ut hoc bellum à me profligatũ & confectum dicam: tamen quod à me præstitum est, non leuem uictoriam iudicabunt hi, qui multos huius auctoris locos peruersos & conturbatos, à nobis restitutos atque explicatos intelligent. Quem laborem eò lubentius susce pi, quòd cum ab hinc tres annos Alexandri Tralliani libros ex Regia Bibliotheca depromptos emendassem atque edidissem sic studium hoc meum doctis quibusdam hominibus, qui mihi pro centum millibus sunt, probaui, ut nihil tam artis medicæ studiosorum intereße censuerint, quàm ætatis illius auctores restituere, in qua naturalis nitor medicinæ inerat, non fucatus. Ad te uerò patrone benignißime quod cõmentatus sum ob eam maxime causam mittere uolui, ut nihil mihi antiquius esse intelligas, quàm ut tuæ uoluntati paream, hoc est, ut ex hoc otio, quod mihi tua benignitate contingit, aliquid ad communem fructum afferam. Vale.

AD HONORATISSIMVM VIRVM IOANNEM BELLAIVM CARDINALEM ET EPISCOPVM PARISIENSEM,

*

IOANNIS GVINTERII ANdernaci Medici in Paulum Aeginetam præfatio.

*

QVAM olim Pauli Aeginetæ interpretationem latinam tibi dicaui, vir honorate, & omni dignitate princeps, eam rursus maiore nunc cura, & fide ad uetusta exemplaria, ipsiusq; artis rationem exactam, recognitamq; , ac breuibus quibusdam commentarijs illustratam offero: non dubitans, quin illam eo sis animo excepturus, quo olim veluti rudimenta, & prima operum nostrorum exercitia solebas. Hoc autem nomine potissimū offero: vt egregijs tuis in me beneficijs, literata quadā remuneratione ac debita beneuolentiæ memoria gratiā reponā Tu siquidē iuuētutis nostræ studijs ad optimas quasque artes celebrādas, recolēdasq; fauere nunquā destitisti: per te labores nostri, qualescunque in Græcis medicinæ autoribus suscepti, clarissimo Francorū Regi Frācisco innotuerunt. Vnde mihi non uulgaria præ-

mia, & data sunt, & proposita, siue ad opes, siue ad gratiam. Ergo quicquid à me vnquam exactius eruditiusque prouenerit, id omne iure tibi optimo debere me libenter agnoscam. Cui enim potius aliquis otij sui fructum acceptum referre poterit, quam Mecœnati suo, & patrono, eique eruditione, prudentia, & pietate excellentissimo? sub cuius etiam nominis celebritate, & patrocinio tutior a maleuolis, & uitilitigatoribus esse possit. Nam hodie ita comparatū est, vt statim vbi quis ingenij sui fœturas magno partas sudore in publicum ediderit, nonnulli maleferiati homines, acutius atq; acrius vitia quam recta videant: autori potius, quam codicum deprauationi ascribentes, quãquam nullius hactenus fuerit philosophiæ, aut medicinæ interpres, quem nō sæpius aberrasse demonstrare possem. Nullus autem labor in disciplinis veteribus instaurandis, magis quidē negotij, et molestiæ plenus, minus autem autori gloriosus suscipi queat, quam qui in autoribus conuertendis insumitur. Id quod ego annis iam sat multis experior, dum communibus hominum studijs & publicæ vtilitati prodesse cogito. Cum enim olim Lutetiæ medicinam publice docerem, nō paucos obiter Græcorum libros scholæ nostrę quasi latinitate donaui, ac ĩ hoc præsertim excudēdos permisi: primùm vt amicis aliquot gratificarer: deinde vt haberē ex ueteribus medicis, quos studiosis prælegerem. Eos tamen libros ex tempore sic potius quàm cura trãslatos, interim per interualla reuisere, ac recognoscere decreueram, maius aliquando

otium, & meliorum codicum exemplaria nactus, ſine quibus nihil poſſe quemlibet ingenioſum puto. Inter cæteros Paulum quoque Aeginetam, excellentem medicinæ ſcriptorem, annis mille deſideratum, primus integrũ latinum facere ſum aggreſſus: ea ſane cauſa & ratione, vt poſt ampla illa Galeni theoremata cõpendioſum aliquem authorem ſcholæ noſtræ haberent, ex quo medendi rationem, quam practicẽ vocant, fideliter condiſcerent. Paulus ſiquidem omnes recentiores a Galeno citra controuerſiam compendio, ordine, artificio, perſpicuitate, & doctrina ſuperat. Adde quod multa eruditè tractet, aliȷs aut intacta, aut etiam incognita. Quid de parte chirurgica dicam? quam ita feliciter & dilucide perſequitur, vt Auicenna ille Arabicę familiæ princeps non pauca in ſuum librum mutuare ſit dignatus. Porro quod ad partes meas attinet, in hiſce ſeptem Pauli libris plurimũ laboris mihi ſubeundum fuit, tum exemplariũ vitio, quamuis tria contigerint diuerſa, tum quod in Chirurgica vel inſtrumentorum nomine difficillima, nulli fere Latini autores habeantur, quos tuto queas imitari. Quippe is ſemper mihi in vertendis Græcorum monumentis fuit animus, vt pręter fidem, purè omnia Latine & planè quoad eius fieri potuit, exprimerem. Quanquam hodie multos agreſtes hircoſoſque philoſophos, ſi diȷs placet, uidere liceat, quos impolita, & rudia magis delectãt Ex horũ numero nonnulli grauiores diſciplinas exponere aggreſſi, vocabulis ſordidis, & a politiore humanitate alienis fœdarunt, cõtaminarunt-

que. Vnde fit, vt qui paulò humanius educati, institutique sint, non reformident illas adeo, sed fugiant, oderint, & despiciant: cum magis referret egregias mentes, præclaraque ingenia, sermonis venustate, & elegantia, ad seueriores illas, vt ita dicam, matronas allicere Quod an nos in hoc opere præstitimus, aliorum esto iudicium: certe sedulo conati sumus.

Vale vir clarissime apud Mediomatrices.

CAROLO RVINO IVNIORI EQVITI BONONIENSI ORNATISSIMO.

*

Ioannes Baptista Camotius S. D. P.

Η ῥα τότ' ἦσαν χρύσειοι πάλαι ἄνδρες, ὅκ' ἀντεφίλησ' ὁ φιληθεὶς ait Theocritus. id quod & aurea saturni tempora facilè testantur. Nanq; aureæ statuæ iis stabant, qui in amore beneuolentiaq; respondebant. Quorum uita procul dubio beata erat, quum eius tempestatis homines alius alium uerè atq; ex animo diligerent, ut est apud Platonem diuinitus scriptum legum libro quarto. Ego equidem summè semper laboraui laboroq; quotidie magis, ut erga te fratresq; tuos summæ probitatis adolescentes, qui de me optimè mereri summopere gaudetis, quam gratissimus cognoscar esse. atq; ut studiosius colam fidè amicitiamq; uestram, illud facit, quòd coniunctius atq; in ijsdem ædibus uestris, in ijsdem studijs disciplinisq; literarum uobiscum quotidie uiuere soleo. Hac de causa Paulũ AEginetã ab Andernaco doctißimo atq; celeberrimo medico superioribus annis in latinum sermonem conuersum & commentarijs auctum, nostra postremum industria recognitum & cum græco codice collatum, auctum quoq; à nobis inter legendum quibusdam lucubratiunculis in margine repositis, quem inter nonnulla alia monumenta Venetijs imprimendum reliquimus, quum inde nos Bononiã recepimus, amoris ergò dignitati tuæ consecramus. Et quanquam studia philosophiæ magis nostra sunt, ἀλλ' ὅμως πόρρω τὸ κράτιστον τῆς φιλοσοφίας μέρος διατρίβουσαν τὴν ἰατρικὴν ἄριστον μὲν πρᾶγμα καὶ θειότατον ὑπάρχειν experitur quotidie genus humanum. Vale.

PAVLI AEGINETAE PERIODE VTI IN SVVM DERE MEDICA OPVS, PRAEFATIO.

*

Pauli laborem nosce me, qui plurimas
Inuisit orbis terras, Aegina satus.

NON EQVIDEM opus hoc, quasi veteres aliqua arti necessaria prętermiserint, componere sum aggressus, sed totam vt disciplinam in compendium redigerem. E contrario enim illi rectè quidem omnia & integrè elaborauerunt: recentiores autem præter quam quòd illos ne legere quidem curant, etiã loquacitatis adhuc coarguunt. Qua ratione impulsus volumen istud elucubraui, quod illis sanè, qui ipsum, vt verisimile est, habere velint, eorũ quę legerunt commentarius, mihi verò exercitij loco erit. Absurdum nanque fuerit rhetoras quidem compendiosis vti libellis iudicialibus, & ad circunferendum accommodis, in quibus legum capita continentur, vt dum vsus postulat, in promptu habeant, nos verò, nullam eorum habere rationem: quum illis non pauco tantum, sed iam longo etiam tempore, legibus inspiciundis immorari, ac differre iudicium liceat, nobis neutiquam, aut certe rarò ea facultas concedatur. Etenim necessitas in quibusdam morbis frequenter nullam ferens dilationem, subitam concertationem opemq; postulat. ob quod rectè Hippocrates occasionẽ dixit, præcipitem. Illos pręterea in solis ferè vrbibus rerum vtilitas incitat, & vbi libri nequaquam desiderantur: medicis autem non tantum in vrbibus, aut agris, aut etiam locis desertis, verum iam quoque per mare frequenter in ipsis nauibus subita morborum necessitas ingruit, in quibus dilatio mortem, aut omnino extremum adfert discrimen. Quoniam igitur vniuersas medendi rationes, aut particularem omnem materiam memoria tenere vel difficillimè, vel nequaquam aliquis possit, compendium hoc ex veteribus col

legi. Nulla enim de meo inserui, nisi paucula quædam in artis operibus mihi & visa & comperta. Nam in pluribus egregijs authoribus, magisque in Oribasio versatus, qui & ipse librum totum, quo vniuersam de tuenda valetudine rationem comprehendit, aliunde collegit: vtpote Galeno posterior, adeoq; recentior adhuc, optima quæque ex ipsis selegi, nullũ quatenus licuit, ex morbis prętergressus. Etenim Oribasij ipsius volumen, à septuaginta libris quos continet Hebdomecontabiblon appellatum, quod totam in se artis materiam complectitur, nõ omnes, quod grandius sit comparare sibi possunt. In huius autem Epitome ad Eustatium scripta, præterquàm quod plerique morbi non attingantur, etiam imperfectam reliquorum præceptionem uideas, partim causarum, partim signorum, nonnunquam & curatio integra desideratur, ceu alia in memoriam venerint.

PRAESENS autem commentarius notas, causas, & curationem omnium morborum continet, similarium, instrumentariorum, & eorum quæ ad vnitatis diuortium pertinent: idque non summatim, sed quatenus licet amplè & diffuse. Ante hæc autem omnem victus rationem quæ sanitati tuendę facit, exposuimus. Postremum autem librum de simplicibus compositisq; medicamentis conscripsimus.

Quid singuli septem totius operis libri, nam totidem habentur, contineant.

PRIMVS omnem sanitatis tuendę rationem tradit. item quomodo morbi peculiares ætatibus, anni temporibus, temperaturis, alijsque nonnullis, caueantur, emendenturque. Prętera ciborum omnium vires & vsus habet, vt in capitibus comprehensum est.

SECVNDVS febreis vniuersas enumerat, ita vt præponantur ipsis, quæ eò conferunt, exempli gratia, notæ ex recrementis, diebus decretorijs, & id genus aliæ. Subiunguntur autem casus qui febribus superueniunt.

TERTIVS affectus declarat, qui singulis corporis partibus obueniunt, sic vt à summo capite ad imos pedes, adeoq; vngueis descendat.

QARTVS agit de exterioribus, & veluti in aperto contractis uitijs, quorum non certę sedes assignari possunt, sed plureis particulas infestãt. In quo & de tineis & dracũculis tractatur.

QVINTVS de animalibus ictu, morsu ve uenenum relinquentibus disserit, vbi & de rabiosi canis morsu, & metu aquæ, adhæc de non rabidi canis morsu hominisq; agitur. Inibi de venenis eorumq; remedijs disputatur.

SEXTVS chirurgicam omnem exponit, tum quę carnis vitia curat, vbi & teli extrahendi ratio comprehenditur, tum quæ ossium fracturas, luxationesque artuum complectitur.

SEPTIMVS omnium medicamentorum vireis continet, primùm quidem simplicium, deinde & compositorū, eorumq; potius quę in sex aliorum librorum discursu commemini, pręsertim maiorum & nominatarum compositionum. Scio enim illic non omneis diffusè explicari, ne disciplina tędium afferat: tum, vt quęrens aliquis vnam, aut etiam plureis nobileis confecturas, facilè inueniat. In fine adduntur nonnulla ad medicamentorum compositiones vtilia. Item de alternantibus inuicem remedijs agitur, vt totus liber in disciplinam de ponderibus & mēsuris desinat. Incipiemus itaq; primum volumen.

PRIMVS totius operis hic liber est, in quo omnia sanitatis tuendæ pręcepta tradidimus, quemadmodum iam in præfatione dictum est. dicenturq; iterum capita, vbi tantum hoc prælibauerimus, quòd in primo, & secundo volumine plurima ex Oribasio mutuati sumus. Non enim peculiarem voluimus constituere opinionem, sed ex omnibus vtilitatem indipisci. In reliquis quinque libris paucissima tantum ex illius commentarijs huc transtuli.

CAPITA PRIMI LIBRI.

FINIS.

INDEX EORVM QVAE HOC OPERE CONTINENTVR.

E

Melancholia

N

Polypodas

V

FINIS INDICIS.

PAVLI AEGINETAE
LIBER PRIMVS,
IOANNE GVINTERIO ANDERNACO MEDICO INTERPRETE,

*

Quæ grauidis superueniant, & quæ uictus rationis conducat. Cap. i.

VANDOQVIDEM inter eaque grauidis superueniunt, hæc potissimum infestare solent, stomachi exundatio, cõtinuæ uomitiones, sputa crebra, oris ventriculi rosio, & cibi fastidium, non alienum fuit remedia quibus ab eis vindicentur, præscribere. Prosunt itaq; obambulationes, cibi non nimium dulces, vina fulua, odora, maxime quinquennia, & moderata potio. Hæc enim omnia ne mulier stomachi exũdationem experiatur vomatq;, impediunt. At medicamenti nomine, vincit polygonium herbam aqua elixam bibere, item anetum, & ponticam radicem, quæ indigeti vocabulo rha nũcupatur, hæc tum ante, tum post cibũ licet assumere. Extrinsecus præcordia adiuuari debent cataplasmate ex œnanthe balaustio. † cytisi smyrniiq; coma, & fœniculi semine, siue per se, siue quomodocunq; voles miscere, cũ palmulis & vino veteri. Aduersus stomachi rophones confert, calidam aquam bibere, quiete inambulare, præcordia contegere lana molli. At eas quæ cibum fastidiunt, variis & ad voluptatẽ quæsitis cibis amyloq; sicco solicitabis. magis autem hoc obtuleris iis quæ terram edere concupiscunt, vt in malacia, quod vicium Græcis Citta dicitur, accidere consueuit. id tertio a conceptu mense potissimum contrahitur. Nam tunc id quod in vtero est, quicquid ratione alimenti ad ipsum fertur, tanquam imbecillius, nequit consumere, vnde fit, vt quum varia ex eo recrementa in stomacho grauidæ redundent, varia, & naturæ aliena appetat, exempli gratia, carbones extinctos, cretam Cimoliam, aliaq; complura. Hanc enim ob causam appellationẽ huiusmodi affectus accepit, vel a picæ auis uarietate, vel quod eadem subinde hoc malo corripiatur. Iam

Hæc Aristo. testatur. vii. de animalibus.

œnanthe species uitis agrestis. itauocat Plin. est ẽt auicula quædam. sciẽdũ in primis animi medelã p̃cedere ꝺbere corporis medicationẽ. nã

labor, & longior peregrinatio etiam stomachum ad cibos excitat. Quæ vero mulier citra labores agere consueuit, ea si vterum gerat, haud commode repentinas subibit motiones. Verum acria quandoq; gustare præsertimq; sinapi, cibum fastidienti nõ fuerit alienum. Cæterum eximios pedum tumores, quos œdemata Græci dicunt, anthyllis quæ in aceto maduerit, foliaq; brassicæ inlatum super deligata discutiunt. Item Cimolia creta ex aceto illita, similiter alumen cum aceto proficit. Recte etiam pedes malorum medicorum, quæ Citria alias dicuntur, in aqua decoctorum inre lauantur.

†Hic locus sic legitnr in veteribus libris manuscriptis, ἔξωθεν δὲ οἰνάνθῃ, καὶ βαλαυστίῳ, καὶ κυτίνῳ, καὶ σμυρνίου κόμῃ, καὶ μαράθρου σπέρματι, κοινῇ τε καὶ ὡς ἂν μίσγειν ἐθέλῃς μετὰ φοινίκων, καὶ οἴνου παλαιοῦ καταπλάττεις, &c. Quæ lectio magis probatur, quod cytinus accommodatior sit huic medicamento, quam cytisus.

De Nutrice. Cap. ii.

DEligi nutrix debet, nulli morbo obnoxia, ætate nec vetul nimiũ, nec adeo adolescẽs, ita vt iunior quinque & viginti annos compleuerit, grandior quinque & triginta non excedat, pectore sit amplo mammis magnis, papillis, neque conniuentibus, neque auersis, reliquo corpore nec admodum obeso, nec nimium gracili. Præterea magnum est infanti commodum, si nutrix non multo ante pepererit, maiusque, si masculum. Vitanda ei sunt, admodum fictantia, salsa, acria, acerba, acida, amara, & valide calefacentia. Item odores tum fœdi, tum suaues præter modũ, condimenta, aliqua acria nocent. Ad hæc venere nutrix abstineat, manus humerosque molẽdo texendoque exerceat, puerum vlnis gestet, treis iam menses quatuorue natum.

De lacte Nutricis Cap. iii.

LAudatissimnm lac est, moderatum spissitudine, copia, colore, & gustu. Commendatur & quod in vnguem pollicis instillatum, eo inclinato ad lucem, neque subito neque tarde videtur defluere. Iam vero in hũc modum probari potest, infuso lacti in vas vitreum coaguli exiguum admiscetur, digitisq; agitatur. In quo postquam cõcreuerit, inspicietur, num casei, portio minor quam serum fuerit. Hoc enim lac inutile est, contrarium huic, concoctu contumax, probatissimum quod vtraque habet mediocria.

Quomodo lac vitiatum corrigatur. Cap. iiii.

LAc vitiatum hoc modo corrigi debet, si crassius fuerit, pituita vomitu elicietur, qui optime ox melite epotocitatur, laboribus etiam cibum præcedentibus eadem extenuabitur. Tunc nimirum in

ab animi passionibus morbos corporis esse Stoici asserũt & Ga. assentit. sed medela animi est uel ex philosophia vel ex beneacta uita optimoq; & moderata quiete. nutricibus & pueris uinum minime ꝑdesse testis Arist. est in libro de sõno & vigilia. Ideo q; sibi destinatur in potũ vini modicum et aquosum Sapiens græcia fœminas puerosq; uino arcebat Athen.

cibo conducunt. origanum, hyssopum, satureia, scandix, & thymus, itē raphani momentum, vetusque salsamentum cum oxymelite. At si acrius tenuiusque lac euaserit, multis quidē tunc laboribus nutricem leuare, sorbitionibus autem & carnibus suillis, sapæque & vini dulcis potu reficere conuenit. Si lac fuerit imminutum, sorbitionibus & pleniori modo sustentanda est, vinum dulce potui dabitur, pectus & mamillas perfricare oportet. Isdem cucurbitula quoque defixa abunde præstitit. Medicamenta vero etsi lacti generando proficere quidem aliquid sciam, non tamen frequenter ipsis vti præceperim, ut quæ violentius consumant. est autem fœniculi radix, & semen. ptisanæ incocta, item citisi folia ex vino nigro aut ptisana, melāthium in passo & anethum, pastinacæ radix atque semen, quæ calida priusquam irroratis admouenda sunt. Omni vero lacte vitioso siue crassum, siue acre fuerit & fœtidum, prius emulcto, puer mamillis admouendus est. Lac autem acre nunquam ieiuno adhiberi debet, fœtorē eius vinum odoratum & cibi dulces emendare possunt. Porro de caseato lacte tertio volumine in capite de mamillis tractabimus.

modico lacte alē dus īfās vt tutus fit a spasmis Arist. vii. animal. mara. thriadis lacte in caseum cōcreto educatio prima omniū vt apud Xeno. indictis Socratis ἀρ ἡ πρω φη πρώτη πάντων. & Aris. vi Polit. ostendit educationem optimam primam qȝ esse tuendus a spasmis puer est ante omnia. ἐξανθήματα flores lactis appellantur

Educatio pueri. Cap. v.

PRimum infans recens natus melle nutriri debet. mox lacte, idqȝ bis die, aut plurimum ter, cum autem prompte & alacriter puer assumit, ac spes est eum posse quod oblatum est concoquere, tunc iam & cibus solidior recte datur qui non ipsum repleat. At si forte imprudentibus nobis puer repletus fuerit, somniculosior autem statim & torpidus magis euadat, venter intumescat, infleturque, & vrinæ aquosiores reddantur, quæ repletionis notæ sunt, nihil exhibere oportet, donec cibos prius ingestos consumpserit. Abunde autem fuerit, duobus annis lacte puerum enutrire, inde ad cibos solidiores transgredi.

De pustulis puero obortis quæ Exanthemata dicuntur. Cap. vi.

PVstulis quæ quod puero per cutem veluti efflorescunt, Græci ἐξανθήματα nominant, primum sane nullum facessere negotium oportet, vbi vero probe ad summa eruperint, tunc iam curare tentabimus, balneis, quibus iniiciantur myrtum, aut lentiscum, aut rosa. deinde rosaceo aut lentiscino vtendum, ceratoque cum cerussa, adhæc nitro abstergere lenius expedit, nam valentiora nō substinebit. Optimum vero est nutricem dulciori victu vti. Laudatur autem maxime si puer etiam ipse neque pleniore, neqȝ nimis tenui cibo alatur. At si venter ipsius non respondeat, tunc mel cibo infusum simul coquere oportet, si ne sic quidē descēderit, terebenthinæ instar ciceris iniicies. Humectata aluo, milium potissimum offerre conducit,

De tussi, & grauedine pueri. Cap. vii.

Cotyza quasi lactea p os emissa cũ pituita

QVod si quandoq; tussicula aut grauedo puerum affligat, molitiſ mi dicti adhiberi debent. Conuenit igitur puero liberaliore aqua calida loto caput ipsius melle copioso calido illinere, deinde digito linguam leniter premere, multum enim hoc pacto pituitæ vomitu egeret.

† De gingiuarum pruritu. Cap. viii.

Vomit phlegma multum

PRurientibus gingiuis fomento vtendum est & liberali vnctione ex oleo discocto, in quo ceræ momentum eliquatum sit.

In margine alterius exemplaris manu scripti hæc verba leguntur ὀδαξυσμὸς ἐστὶ περισσή τις σὰρξ τοῖς οὔλοις ἐπιφυομένη ἐοικυῖα ὀδοῦσι. Id est, odaxysmus est superuacanea quædam caro adnata gingiuis, similis dentibus.

De dentium ortu. Cap. ix.

Hoc idẽ et habet Aristot. viii. ani.

DEntiunt septimo quidem mense pueri, experiuntur autem tunc inflammationes gingiuarum, maxillarum, & tendinum, aliquando etiam conuulsiones. Tunc igitur puero nihil dandum, quod mandi postulet. digito autem in lauacro gingiuæ continenter contrectari, & gallinaceo adipe vel leporis cerebello emolliri debent. Vbi iam dentes prodierint, ceruix, caput, & maxillæ delicatis lanis puris contegentur, oleoq; dulci & calido fouebuntur, idemq; meatibus auditoriis instillabitur. Cæterum plenius infantem tunc alere, & calida lauare oportet, & si alui profluuium experiatur, tentabimus eam epithematis quæ præcipue sistunt, contrahere, inspergẽdo lanæ cuminum, aut anethum, aut apium. Salutare est etiam semen rosarum admiscere, & summatim † calide desiccare. At si venter nihil reddit, melle in glandis figuram coacto inferius leniter irritabitur, aut nepita detrita cum melle illinetur. Porro conuulsionibus puerorum optime uidetur auxiliari heliotropium in aqua elixum, si puer in hac lauetur. confert & irino aut cyprino, & sycionio perungere, & vniuersum calefacere. Cum autem exortis dentibus digitos mordet uulneratq;, bene faciet radicem iridis derasam, nec admodum siccam ore continere. Hoc remedium vlceribus quoque opitulatur, butyrumq; cum melle illitum adiuuat. Gingiuarum autem pruritus, ueteris salsamenti caro lenit.

Habẽda est cura potissimũ bregmatis in summo vertice capitis & curãdum est ut pueri dormiãt rata mẽsura, q̃d natura p̃mæ ætatis somnum delicate appetit ex

In ueteri codice hoc loco duplex est scriptura, prior enim καὶ ὅλως θερμαίνειν καὶ ξηραίνειν. Posterior καὶ θερμῶς ξηραίνειν, calido desiccare.

De oris Vlceribus quæ Aphthæ dicuntur. Cap. x.

OBoritur puero etiam vlcus quod aphtha vocatur, nunc subalbidum, nunc subrubrum, alias crustæ modo nigrescens, quod omnium periculosissimum & lethale est. Remedio erit, iris cũ melle, & sicca inspirata. Item rosarum folia contusa, earumq; flos, crocum, myrrhæ exiguum, galla, lachryma thuris & cortex eiusdem & simul & priuatim singula melle tincta, adhæc mulsa, & mali punici dulcis succus proficit.

humore affluẽte, q, caput petit. neque somniat ætas illa ob nimium ex cibo calorem. Cyperũ.

Ad femornm intertrigines. Cap. xi.

FEmorum intertrigines myrtus arida iuncusangulosus, & rosæ inspersæ iuuant.

Ad aures humentes. Cap. xii.

AVrium humiditates lana ex alumine imposita, aut mulsum, aut vinum vetus instillatum, aut crocum ex vino detritum, desiccant.

De Syriasi. Cap. xiii.

SYriaps, est inflammatio partium circa cerebrum eiusq; membranas, concauum in ea fit sinciput, concaui itidem cũ pallore oculi. accedit & corporis totius siccitas. Succurrit huic malo vitellus oui sincipiti cum rosaceo, tomenti modo impositus, sic tamen, vt continue renouetur.

Aliud ad Syriasim.

†Oportet eidem loco imponere folia herbæ quam Græci heliotopion, latini solarem nnncupant, cucurbitæ ramenta, cucumeris, quem peponem dicunt, cutem carni adiacentem, aut hortensis solani succum cum rosaceo.

† In ueteri codice hic locus sic legitur κατὰ τοῦ βρέγματος ἐπιτιθέναι χρὴ ἡλιοτροπίου καὶ ῥουκαλουμένου. sed legendum suspicamur ut apud Aetium ἡλιοτροπίου σκορπίουρυ καλουμένου, Id est, heliotropii quod scorpiuron uel scorpiones dicitur.

Ratio uictus infantium atque reliquarum deinceps ætatum, ad usque declinantes.
Cap. xiiii.

POstea quam lacte nutriri infantes desierint, liberiore eis modo & suo ingenio hilariter viuere permittemus, exercitia autẽ & alimenta leuiora. Ab anno sexto & septimo, tum pueri, um puellæ, literatoribus blandis humanisque tradentur, tales enim cum animi remissione & gratia docent. Animi autem relaxatio ad probam corporis educationem plurimum adfert momenti. Duodecimum annum egressi, ad grammaticos iam & geometras mittendi sunt, corpusq; eorum exercere oportet. A quartodecimo vs-

per hoc disciplinarũ ætatũq; gradus Galenus itidem que

filiÿ græciæ ad sapientiã peruenerũt. vino quoq; usq; ad certã ætatẽ carebãt. Persæ docebãt pueros suos iura tãtũ mẽoriter Xeno. primo c ri pædi i as vtraq; natura exercenda estcorpus et animus. q a ἡ κίνησις κρατύνει, ἀργία τὲ σμύχει motus roborat, otium soluit. & exercenti laborẽ nõopus ẽ gymnasijs græcorum. M. Varrone autore li. ij. de re

que ad primum & vigesimum, mathematicis disciplinis & sapientiæ studio incumbent, exercitiis pluribus propter corporis robur credentur, vt & animo & corpore laborantes, a libidinis impetu coerceantur, his etiam vinum circuncidendum est†. Aetate florentibus educatio absoluta tum animi, tum corporis congruit, eoqne exercitiis omnibus, presertim quibus quisque assueuit, vtendum cibo pleniore & valenti. Declinantibus autem remissa competit & animi & corporis educatio. Exercitia enim qualiacunque fuerint, pro horum ratione imminuere oportet, alimento detrahendum, vt quorum habitus iam frigescere incipiat.

De frictione præparatoria, que parasceuastice dicitur Cap. xv.

ANte exercitationẽ, corpus mediocriter calefacere oportet frictione lĩteis adhibita, deinde nudis manibus oleo intinctis perfricare vsque dum bene incalescat emoliaturque, colore viuido rubescat, & in tumorem attollatur.

De exercitatione. Cap. xvi.

EXercitatio motus est vehemens, vehementiæ autem finis est respiratio crebra. Id vero commodi præstat, quod parteis instrumentarias morbis non opportunas efficit, & functionibus obeundis validas, prætere a vt alimenta fortius attrahant, promptius immutẽt, & liberalius reficiantur, caloris beneficio quem illa excitauit. adde quod meatus expurget, recrementa, propter validam spiritus motionem expellat. Quoniam igitur alimentorum per corpus membratim digestionem adiuuat, non debet crudi incoctique siue cibi siue humoris copia, in ventre, aut vasis cõtineri, periculum enim est, ne priusquam probe fuerint concocti, in vniuersas animantis particulas distrahantur. Vnde manifesto liquet exercitationem cibum præcedere oportere. Notæ autem quæ opportunitatem laboris subeundi ostendant, ex vrinarum colore petuntur, etenim aquosa nondum coctum humorem, qui ex ventre distributus est, significat. rufa autem & biliosa, iampridem elaboratum esse notat, mediocriter pallida, concoctionem modo factam indicat. Tunc igitur ad exercitia veniendum est depositis prius recrementis, tum quæ in vesica, tum quæ in aluo continentur.

† Veterum librorum alter habet hanc scripturam δεῖ μήτε πλήθος ὠμῶν καὶ ἀπέπτων, μήτε σιτίων, μήτε περιττωμάτων, μήτε χυμῶν, &c. Id est non debet cruorum & incoctorum neque ciborum, neque excrementorum, neque humorum copia &c. Quam lectionem meliorem esse facile quiuis ex secundo libro. περὶ ὑγιεινῶν. intelligere potest.

De exercitationum generibus. Cap. xvii.

OMnis exercitationis commune est,quod animali ex ipso caloris augmentum excitat. Singulæ autem exercitationes proprium habent officium, valida sane, hoc est, violenta musculis & neruis robur præstaret,cuius generis est quum quis fodit, & maximo onere sublato aut eodem loco manet,aut paululum procedit,item accliuis ambulatio huius quoque generis existit,preterea per funem manibus apprehensum scandere,aliaque plurima consimilia. Celeris autem exercitatio citra robur violentiamque peragitur, id genus sunt cursus vmbratilis.armorum meditatio, aut quum duo summis manibus concertant,tum quæ per coricum & paruam pilam fit exercitatio. Composita autem ex valida & celeri,quando quas validas diximus iis omnibus vt vehementibus vti licet,motus modo celeritatem adiicias. Præterea per alias exercitationes lumbi magis quam brachia cruraue laborāt,per alias spina tota,aut thorax tātum,aut pulmo. Exerceri vero oportet,quousque corpus in tumorem attollatur & rubescat,motus prompte æquabiliter & concinne ædat. Inter hæc autem sudorem cum calido vapore mixtum cernes. Pausandum vero ab exercitatione tunc primum est,quum aliquod horum fuerit immutatum,nempe si contractior corporis moles videbitur,ilico desistendum est,similiter quum coloris gratia deperit,cessare oportet. Quinetiam quum motus remittere quippiam cernitur,protinus desinere conueniet. Itidem si in sudore vlla qualitatis eius,aut quantitatis mutatio accidat,quum enim is aut minor, aut frigidior factus intelligitur,tūnc desistendū scias. oleo mox corpori superfuso,apotherapia vti deinceps oportebit,inde frictionem apotherapeuticam adhibere,vt pædotribæ factitare solent.

rustica præcipi turq;, post exercitatio nem stati non esse capiendum cibū potū ue, exquo vt a libi Paulus habet, sudāti atq; e labore redeunti uinum maxime dulce potui datū esse uenenum. cauendū in primis, ne ob nimiam exercitationē febris oriatur. reliqua mihi ex omnibus est exercitatio, dictū regis īdiæ apud phil.

De generibus frictionum. Cap. xviii.

INter frictiones,dura ligare corpus potest,mollis,soluere. qua propter quæ supra modum resoluta sunt,duriter perfricare oportet, quæ autem astricta, molliter. At si mediocri quis corpore præditus sit,neque molliter neque duriter fricandum id esse constat, sed quatenus licet,uterque excessus vitari debet. Siquidem multa & dura frictio,corporis molem deprimit. modica vero,& mollis, e contrario implet. Porro tres quantitatis frictionum differentias, si tribus quæ a qualitate ducuntur,iunxeris, nouem coniugationes effeceris,vt subiectum est. Etenim vna iuxta qualitatem, nempe multa si tribus quæ a qualitate sumuntur,duræ dico,molli,& mediocri, adiungatur,treis secundum duritiem differentias efficit,modica rursus si eisdē tribus addatˉ, treis alias procreat. At mediocris qualitate eisdē tribus iūcta,alias treis progignit,vt in formula subiecta videre licet.

QANTITAS		QVALITAS
Multa / Multa / Multa	&	Dura / Mollis / Mediocris
Pauca / Pauca / Pauca	&	Dura / Mollis / Mediocris
Mediocris / Mediocris / Mediocris	&	Dura / Mollis / Mediocris

De uocis exercitatione Cap. xix.

Vocis exercitatio tanti laboris ē vt Arist. author sit Doctores. q̄ viua voce seminant doctrinam, uel grammaticos, et eiusce modi nulla alia egere exercitatiōe.

INter vocis exercitationes suauis lenisq; modulatio nihil ad sanitatem tuendam proficit, grauioris autem vocis sonus vtilis habetur, eoque exercere eum oportet. Ita enim aer copiosissimus inspiratu in corpus attractus, thoracem, ventrem & meatus totius corporis diducit, dilatat, aperitq;. Quapropter ipsa lectione humiditates quæ redundant, excernit, fortius igitur legentibus, magis & per sudores, leuius autem, per latentem totius corporis perspiratum. Accidit enim propter extenuationem multa recremēta, nempe sputa, mucos & pituitam, per secreatum excerni consumiq;. Iis vero qui propter frigiditatem excalfieri desiderant, quodnam aliud præsentius remedium esse potuerit, quam unctio quæ respiratione peragitur? Consilium igitur est, hos frequenter legere, vt toto corpore relaxato, fusaq; carne, arteriam & alios spiritus transitus studiose rare facientes, per grauiores vocis actiones modulentur. Vti autem oportet uocis officio neq; temere, neque inconsiderate, sed quum nec vitiosis corruptisq; humoribus repleti sunt, neq; magnæ & euidentes stomachi cruditates apparent, ad vocis exercitationem accedendum est, ne corrupti vapores per corpus largius distribuantur.

De lassitudinibus ob exercitationem. Cap. xx.

Lassitudinem ex nimia exercitatione uergere ī febrē dictū est antiquorum

VLcerosa lassitudo ab excremētorum tenuium simul & acrium copia contrahitur. Tensoria nullum quidem excrementū, cuius ratio aliqua sit habenda, in corpore contineri indicat, sed in musculis neruisq; affectus quidam quo tendi videntur, residet. Ea vero quæ instammationis speciem præ se fert, in qua nimirum ceu contusas, aut inflammatione obsessas parteis sentimus, tunc solet incidere, quum musculi impendio excalfacti, aliquid ex circunfusis sibi recrementis attraxerunt. Est & alia quædam præter has quarta affectio, quæ oritur, quum musculi supra quam par est, siccantur, ita vt

vestibus exutis squalẽs corpus contractumq; appareat, atq; ad motus pigrum. Remedium vlcerosæ lassitudinis est, si quæ redundant, euapores frictione multa mollique cum oleo copiosiore, quod omnis astrictionis sit expers. Altera lassitudo in qua tẽsio sentitur, hoc pro curatione desiderat, vt relaxetur. sane relaxatur quod distentũ est, pauca & molli frictione, eaq; ex oleo dulci atq; egelido, item intermissione omnino, quiete, balneis temperatis atq; in calida, mora longiori, adeo si bis ter ve ipsum laues, plus profeceris. Tertiæ lassitudinis inflammatoriæ curationis consilium, ad tria dirigitur, nempe, superuacanei euacuationẽ, extenti remissionem & inflammationis refrigerium. itaq; & oleum copiosum tepidumq;, & frictiones mollissimæ, & lenta intemperatis aquis, mora, eiusmodi lassitudines persanãt. pari modo & multa quies vnctiones assiduæ. Quarta affectio nihil sane a priori consuetudine immutari postulat, nisi calidiorem aquam quæ sensim contrahat, altero die, apotherapiæ exercitationem. protinus autem in lauacra frigidi soli exiliant.

medicorum

κάματος φύσει πυρετώδυς

†Omnes autem qui lassitudinibus laborant, cibo boni succi refici debent.

†Vetus codex hanc, scripturum habet, εὐθύς δὲ ἐκβάντες οἱ κεκοπωμένοι δέονται τροφῆς. Idest simul atque balneo excesserint cibo indigẽt. Quã lectionẽ Copus sequitur sed scriptura qnam Orosius restituit εὐχύμου δὲ ἅπαντες οἱ κεκοπωμένοι δέονται τροφῆς, melior est.

De cute astricta. Cap. xxi.

Astrictio, quam Græci stegnosin vocant, accidit, aut obstructis aut dẽsatis meatibus. obstructio quidẽ ex copiosis crassisq; humoribus crudis concoctionemq; non expertis, oritur densatio autẽ, ab iis quæ refrigerãt, aut astringũt, aut desiccãt. Ac deprehẽdĩ sane iam dictus affectus, statim, vbi se exuerint, ex colore albo & cutis tum duritie, tum densitate, tum quod in ipsa exercitatione vix incalescant. Succurrit huic affectioni calefactio, quæ valentiore exercitio, balneisq;, calidioribus petenda est. Mora vero in frigido solio diuturna non sit, imo nec ipsa aqua nimium sit frigida. Vbi vestes sunt induturi, vngentur aliquo, quod mediocriter calfaciat, oleo dulci ac tenui. Cutis autem densitatem abunde etiam sanat oleum anethinum, præsertim si viride fuerit anethum, oleumq; ex populo nigra confectum.

De spontaneis lassitudinibus. Cap. xxii.

QVoniam vlcerosa lassitudo ex acrium recremẽtorum vitio cõtrahitur, siquidem paucus omnino vitiosus humor fuerit, apotherapiæ exercitatio suffecerit. si copiosior & altius in corpore redundarit, eiusmodi malo obnoxiis, nec exercitationem, nec vllum

omnino motum iniungemus, sed quiete, somnoque recreatos abstine re cibo totum diem cogemus, deinde vesperi pinguiter vnctis, temperatoque balneo lauatis, cibum boni succi & sorbilem modicum dabimus non tamen a vino eos arcentes. hoc enim semicrudos humores, si aliquid aliud, concoquit. Si ergo his peractis simptoma conquieuerit, ad consueta munia paulatim reducendi sunt, sin in posterum etiam dẽi remaneat, de valentiore iam remedio considerãdũ est. Si enim vires constent, duorum alterum, aut sanguis mittẽdus est, aut purgatio exhibenda. sed ita vt discernamus, vtrum magis expediat. Quod si vires inualidæ sint, sanguinem dimittere haud quaquãm oportet, sed deiectionem mediocrem tentare. At si crudi humores omnino fuerint, neque sanguinis detractio, neque purgatio, neque exercitium ex vsu est, imo ne mouere quidem in totum, aut lauare expedit. Tales igitur in quiete omni seruandi sunt, cibis, potionibusque, & medicamentis quæ extenuent, inciduntque sine manifesto calore, reficiendi. Pro cibo igitur oximel, modicum ptisanæ, nõnunquam, & mulsæ exhibebitur. Quoniam vero præcordia eiusmodi omnibus turgida, inflataque sunt, ac facile quicquid assumpserint, in flatus conuertitur, satius fuerit cum cibo piperis aliquid offerre. Vtilius autem erit, & medicamento quod diospolites dicitnr vti, item diatrion pepereon, simplici, vtilissimumque ipsis est oximel. Potui sument apomel, præsertim vbi coacuit, vinaque leuiter acescentia. cibi erunt, qui sine calore attenuẽt, cuiusmodi est capparis si ex oximelite, aut oxelæo assumatur. Porro tensionis lassitudo quæ sine exercitiis oboritur, copiam innuit solidas corporis parteis distendentem. Constat autem omnibus, optimum esse presidium quum sanguinis copia subest, aut venam incidere, aut malleolos scarificatu sauciare. Quæ vero inflammationem representat lassitudo spontanea, ea ne paucis quidem horis, nedum duobus, tribusue diebus eodem tenore consistit, sed protinus febrem accendit vehementissimam, nisi sanguinis detractione malo prius occurreris. Præstiterit autem si fieri queat, bis eodem die sanguinem detrahere, ac primum quidem ita mittere conuenit, ne animi defectu homo periclitetur, secuudo autem ne defectio quidem ipsa formidari debet. At qui sic affecti sanguinẽ non dimiserint, hi vt periculum euadant seruenturque, bonæ fortunæ beneficio opus habent.

Victus senum ratio. Cap. xxiii.

Senectus quum sicca, frigidaque existat, per calefacientia, humectãtiaque corrigi debet. Frictio itaque adhibenda est, citra lassitudinem, imbeciliores ter die cibo refici debent, ad tertiam quidem horam, panis exiguo cum melle attico, septima vero hora vbi frictio-

nem,exercitationesque ipsis congruas,& balneum fuerint experti, primũ sane quæ aluũ emolliunt,assument,deinde pisces,aut auiculas, hinc in cœna ea quæ optimi succi sunt,& ægre corũpunt. Non prohibeo item vinis ex melle præparatis vti,præcipue quibus de calculo in renibus creato,aut etiam podagra suspitio est,quando petroselinum vino recte iniicitur. At si quando putuita in ventriculo contracta,necessitas est aliqua quæ eã incidant, deligere,protinus ad humectantem victus rationem digrediendum est, ac fici maturæ ante alium cibum ipsis exhibentur,per hyemem vero caricæ,si nullum in dextra præcordiorum parte simptoma accidere sentiant. At quia serosa pituitosaque in senili corpore excrementa colliguntur, vrinam quotidie promouere consilium est, & aluum subducere, præsertim oleo quod ante cibum absorbeant. Clarum vero est,omnia olera ante cibum ex oleo,garoque sumi oportere,item oliuas muria seruatas quas halmadas dicunt,& damascena. Quod si venter magis astrictus nihil deiecerit,& mercurialis herba,& cnicum abunde sunt. benefacit etiam resina terebinthina,interim vnius auellanæ,interim duarum triumue magnitudine sumpta. Iam oleum quibus aluus contracta est,per clisterem vtilissime infunditur.

De rugoso corpore. Cap. xxiiii.

ERugat corpus erui,farina viti albæ mista.

Aliud smegma quo continue corpus abstergitur.

FIci pingues simul cum bryonia contusæ, farina erui, combusta sepiæ testa cum mellis momento affuso.

Quomodo corpus suauiter oleat. Cap. xxv.

VT corpus bene oleat,eidem unctioni cupresi comam aridam cõtusam admisceto,aut piceæ corticem. Meminisse uero debes, ut mane postquam corpus uestimentis munierint,pauxillum casiæ aut sabinæ herbæ degustent.

cum mellis.destillantis momento. sabinæ herbæ βράθυος

Quomodo habitus recalescat. Cap. xxvi.

QVandoquidem uero habitui senum succurrere oportet, utatur dũ lauat,puluere calefacienti,aquæ indito,qui constat,nepita,samsucho,hissopo,baccis lauri,rore marino,lapide pyrite,sale,fæce cõbusta,nitro,pumice,ꝓ cuiusq; rõne,itẽ sinapis,herbæ pedicularíæ,cocci gnidii momẽto. a balneo , acopo qđ calefaciat vtat̃. Vinũ fuluũ uetus potet,sumatque ꝓpoma ex mulso pipere,ruta, & cõsimilibus.

ruta. πήγανο.

Quomodo color malus emendetur. Cap. xxvii.

COrpus decoloratũ pallidumue uita læta & cibus gratus emẽdat,miscetur autem huic radicula, porrũ,et uiride cicer, Iã mali punici dulcis succus sorbitionis modo sumptus, bonum colorem

efficit. Proficit etiam oleum cui bryoniæ radix diutius sit incocta. idem & corporis cutem intendit, erugatq;. Iis autem, qui corpori nitorem conciliant, miscere cõuenit pastillos, qui fiunt ex cuiusdam abstergentis farina, bulbo, narcisso, & bryoniæ radice. bene colorãt si copia datur, tum radix, tum semen amaræ amygdalæ in aqua elixa, qua pro lauacro vtitur.

Ad liuores. xxviii.

Liuescere senum corpora prohibemus, si cutem ipsorum crassam, & iniuriis haud facile opportunam, habitumq; calidiorem reddiderimus. Vt autem celerius id assequamur, sale in balneis, super partem quæ nigruerit, vti conueniet eandemq; fomentis per spongias decocto raphani aut absinthii immersas. adiuuare.

Quomodo dentes ab iniuria asserantur. Cap. xxix.

DEntes ab interitu vindicabis, si primum caueas, ne cibi quos ingesseris, corruptionem experiantur, adhæc ne continue vomas, deinde escas dentibus incommodas, nempe ficus aridas, mel coctum quod durum nimis sit, palmulas vix fragiles, adhæc omnia glutinosa, quæq; adeo frangi contumacia sunt, vt denteis commoueant. insuper vitare oportet, quæ denties stupefaciunt. per frigida cuncta & putrida. Conducit itidem secundum cibum denteis purgare.

Quomodo grauis auditus corrigatur. Cap. xxx.

AD grauem auditum corrigendum, vincit primum meatus per quos audiendi facultas est, sordibus expurgare, per interualla autem linteum dropaci intinctum ipsis demittere, atq; prius expressum retrahere. summe enim meatus purgat, & simul auditũ auribus reddit. deinde aliquo erui instar inserto, meatum ad diem obturabis. postea ipso exẽpto, quotidie oleo amigdalino, aut nardino, aut chamæmelino, aut pingui anserino, cum exiguo fellis bubuli perunges. Rursus diebus aliquot interpositis, sinapi, & ficis contritis factum penicillum ad horas duas imponis, inde hoc exẽpto infundis oleũ, quod in asphodeli radice excauata efferbuerit.

De oculorum caligine. Cap. xxxi.

NE caligine oculi corrumpantur, quum in aquam frigidam te mergis illos diu in eadem apertos esse conueniet. Hinc enim robur visui adiicitur. Lectione vero non te fatigabis, vino crasso & dulci abstinebis. similiter cibis qui in superiore ventre diu remorantur, concoctu difficiles, & qui humores lentos, crassosq; generant, item caueb is erucam, porrum, & omnia, quorum acrimonia sursum effertur. Vitare etiam oportet supinum incubitum diuturnum, frigus ventos contra oculos flantes, fumum, & puluerẽ. iam vero aquã oculis instillare quotidie ad mensem totum, iuuat. quæ in hunc mo-

Quidã & dicunt vertendum, ne a legẽ doquidẽ tum desi stas.

dum præparatur, fœniculum viride fictili vasi extrinsecus picato, cū aqua cœlesti dimittitur: deinde exempto fœniculo quod reliquum est repones.

De repletione. Cap. xxxii.

Plurimum noxæ ciborum repletio conciliat, quamuis enim probe quippiam ventriculus concoquat, venæ tamen nimium repletæ, laborant, distenduntur, rumpuntur, obstruuntur, flatu implētur, & valde grauantur. deterrimum autem habetur in morbis, venas esse repletas. at ventris repletio si vrget, interim vomitu quod redundat, interim per aluum excernitur: in totū inualidior hæc, ea est quæ venis accidit, non tamen & ipsa admitti debet, sed si quis impendio plura assumpserit, statim eum vomere oportet. periculum etenim est, ne obita concoctione venæ repleantur. magisq; si intemperantius cibis continue assumptis, nullam deinde vacuationē experiatur. vomitu igitur sollicitare debet prius, quam cibi corrumpantur. At si aliquid eum impendiat, aluus soluta frequenter succurrit. sin minus illa fluxerit, certe diutius dormire & potui aquam calidam frequenter sumere consilium est. Vbi iam abunde concoxerit, præsertim aluo largiter fusa, lauacris fomenti sq; adiuuare, salsamenti parum ac potionem dilutam exhibere oportet. At si neque descenderit aluus, neque celeriter obita est concoctio, sed corpus vniuersum graue, ad motus pigrum, & somnolentum fuerit, mens præter rationem quodam modo torpescat, venarum repletionē esse cognoscas. Qui vero præter hæc lassitudine premuntur, eos coquiescere dum ventriculus ingesta concoquat, deinde laboribus inanire expedit.

Plures interficit crapula quā gladius.

De ebrietate. Cap. xxxiii.

Ebrietatem vomitus repente obortus discutit, item aquam et mulsam liberalius superbibere vincit, atq; sic vomere, vsq; dum plurima reiecerint, ac stomachi vellicatus obtundatur. a vomitu solium ingressi copiose vngentur, reliquo tempore conquiescent, & accurate cooperti dutissime dormient, quousque temulentia discutiatur.

Quibus cibi corrumpuntur. Cap. xxxiiii.

Cibis in ventre viciatis, si quæ corrupta sunt deijciuntur, maximū ad sanitatem est cōpendiū, sin minus, ījs quæ leniter subducunt, aluus irritanda est. Huiusmodi autem malo affectis vomitus ante cibum, vini dulcis potu excitatus conducit. Nullum præterea cibum vel nidorosum, uel graueolentem, vel in totum corruptioni opportunum assumere ipsos consuluerim, sed ea quæ boni succi sūt deligere. Iam per interualla temporis mediocria aluum subducere, ex ījs quæ mediocriter purgant, ita affectis confert.

Testatur & com. vt edormiam hoc vinū

Hoc pcipit Thetis apud homerũ Achilli mærenti ob patroclũ ĩterẽptum, vt venere vtatur. idonea,

si vis plurima genitalis humoris abũdat, ipsam crebro p venerem eĳci prodeste tantũ ad bñ valẽdũ. cæterum ad fortitudinem & ad generandũ non prodest . ex Arist. multi tñ a cibo cõcubitũ ac cusãt, & matutinum magis laudant.

De Venere. Cap. XXXV.

VEneris hæc sunt commoda, repletos inanit, corpus agile præstat: in augmentum promouet, & utile magis efficit. Quantũ vero ad animum spectat, impeditam intelligentiæ uim dissoluit, iratos mitigat, eoq; melancholicis coitus, si quid aliud, remedium est accomadatissimum. item alio modo insanientibus integritatem sensuum restituit. Iam ex pituita morbis venus est vtilissima. cæterum aliĳ etiã cibum respuentes, eius cupiditatem hinc recuperarunt, aliĳ cõtinuis per somnum veneris imaginibus liberati sunt. Porro natura veneri, est calida, & humida, vt quæ reliquis salacior sit. Minime vero coitum excitat victus qui siccat refrigeratiq;, ætas senilis, tempus autumnale. Qua propter victus ratio humida calidaq; adhiberi debet, mediocritas & laborum & ciborum. Quemadmodum vero moderati labores, ita etiam concubitus ipse mediocris conuenit. Nam & ad opus incitat, & facilitatem quandam consuetudini præbet. Requirit autem libido, si quid aliud, alimenti exuberantiam, eoq; cibi potissimum valentis materiæ vtiles sunt, ex piscibus autẽ polypodes, vt qui alioquin etiã, ad venerem incitare credãtur. his adduntur, molli cute præditi, ex oleribus autem, orminum, erysimum, eruca, & rapum, quæ in medicamentorum vicem dantur. ex leguminibus prosunt, faba, cicer, ochri, & dolichi, & pisæ, quæ prætereq̃ quod largiter corpus alunt, flatibus etiam replent. Ruta igitur quia flatus discutit aboletq;, ideo etiam veneris ardorem obtundit. magnifice autem probo vuas, ut quæ humectent, ✝ & spiritu, sanguinem repleant, qui in venerem proritat. Quum igitur concubiturus es, nimiam facietatem, cruditatem, lassitudinem cauebis, item ne vomitus aut purgatio præcesserit, similiter repentinum alui profluuium, inueteratum enim fluorem venus deficcat. At vehementis coeundi cupiditates non laudo, sed potius resistere eis consulo, præsertim iis quos morbus aliquis infestat. Saluberrimum igitur post exercitationem, balneum, moderatumq; cibum, venerem exercere: ita .n. viribus conducit, & frigus obortum minus efficitur. Tempus autẽ concubendi opportunum est secundum cibum, ut supra dixi, antequã somnus inuadat, lassitudo siquidem ex coitu contracta, obdormienti statim remittitur. Id uero, tempus etiam liberis procreandis accommodũ est, tum aliis de causis, tum quod, mulier consopita, genituram facilius retinet.

✝ Hic locus sic legitur in antiquis codicibus. καὶ πνεύματος ἐμπίπλασι τὸ σῶμα, ὃ δὴ ἐξορμᾷ πρὸς ἀφροδίσια. Id est, corpus flatu implent, qui ad libidinem excitat. Qui sensus simplicior est.

Ad eos, qui venerem exercere nequeunt.
Cap. xxxvi.

NAturalia continue pingui vngentur, cui adiectum sit narcissi radicis momentum, aut coccignidii, aut pyrethri, aut herbæ pedicularie, aut seminis vrticæ, aut viticis. Præbibere autem ante venerem oportet piper, aut satyrion, aut erucam, aut cnicum, aut simul omnia. cõfert esse ante cibũ bulbos tostos, rubentes ac exiguos, cum sale & oleo, aut scillæ marcidæ modicum, item compositis aduersus hoc vitium inscriptis remediis vtendum est, item subinde lasciua legere competit.

quia tũc bene con coctus ẽ cibus & valẽtius est corpus, & supe fluũ cibi semen est. macescentes quoque fœminas melius concipere dicuntur.

De ijs qui immodice coierint. Cap. xxxvii.

QVoniã ex immoderata venere corpus rarius, frigidius, siccius, & imbecillius euadit, ratio est admouere nimirũ, quæ densent, calefaciant, humectent, confirmentq;. Qui igitur immodico concubitu exhausti sunt, vestimentis calidis operti cõquiescent, somnoq; satis indulgebunt, donec corporis contentio subsidat, & illi ab imbecillitate sese recollegerint.

Si semen genitale redundet. Cap. xxxviii.

NOnnulli semine copioso & calido collecto, in venerem proruunt, quod cum in coitu egesserint, corpus inualidum & stomachum resolutum obtinent, extenuantur siccanturq;, ob quã causam si rursus a concubitu abstinuerint, capite grauãtur, & anxii fiũt. deinde statim veneris insomnia experti eodem modo afficiuntur. Nihil igitur his quod semini augẽdo efficax est, sed potius & cibi & medicamenta quæ id corrũpant, offerri debent, a balneo lũbos oleo rosaceo, melino, & omphacino perũgere oportet. Satius autẽ est oleum cera addita, ne defluat, crassius efficere, miscereq; succum aliquẽ refrigerantẽ, nempe semperuiui, solani, cotyledonis & psillii, ac horũ quidẽ per æstatem, reliquis aũt anni tẽporibus, tum aliorũ, tum lactucæ succũ, item lini semen quod aqua fuerit incoctum. nam hoc quoq; refrigerãtem succum exhibet. Ad hæc lamina plumbea lumbis subiecta, veneris insomnia cohibet. Iam herbæ refrigerante vi præditæ si cum ruta substernãtur, & teneris vitricis surculis, idẽ præstant. Præterea semen viticis & rutæ in cibo sumptum. Cauendum vero est, ne lumbis vehementer refrigeratis, renes offendantur.

Perraro uti rebus uenereis tum ad salutẽ tũ ad ualitudinem et ad procreãdos liberos prodesse.

Sẽper ui ui solãni ἀειζώου στρύχνου

Si perfrictio nocuit. Cap. xxxix.

QVi frigori nimio patuerunt, locis calidioribus decumbent, cyprino aut irino peruncti. postea vbi modice incaluerint, piper, myrrham cum vino dulci odorato & veteri assument, aut liquorem cyrenaicum cum vino vel aceto, aut pyrethrum castoriumve ex aceto, cibo autem calidiore recreandi sunt.

Si insolatus adussit Cap. xxxx.

SI qui vero exusti in sole sunt, his locis aëri expositis de cumbendum est, perfundendaque frigida, facies, manus, & crura, si siti conficiuntur, frigidam aquam qui assuerunt, bibent. atque hæc paulatim, & non vna viceac, subito facere expedit. cibum assument modicum, qui facile in membra distribuatur, humidiorem potius quam † solidiorem.

† Vetus scriptura hoc loco habet σκληροτέραν, id est duriorem, ἀντὶ τοῦ παχυτέρου καὶ στερεωτέρου, quibus nominibus medici cibũ solidiorem significant. uix unquam inuenitur σιτωδέστερον in hac significatione.

In calido, frigido, sicco & humido, ꝑ ut ipsa se habet, uita, mors morbus, iuuẽtus, & senectus consistunt. Aris. ij. de part. anima. q̄a hæc principia sunt naturalium elemẽtorũ.

De pituita in superiore uentriculo redundante Cap. xxxxi.

QVuod si in aliquem interdũ incidas fastidientem, qui quidem cibos valẽtis materiæ auersetur, & si assumere cõpellas, nausea afficiatur, sola vero acria appetat, & ĩis quidem oblectetur, sed ventris inflationem experiatur, nauseetque, ac paululum ructibus solis leuetur, interim vero & ipsi cibi quos assumpsit, præsertim in acorẽ conuersi, vitientur, omnino intelligendum tibi venit summam curationis existere, vt pituitam a ventriculo abstergas. Ego quandoque ita affectum noui, qui raphanis ex oxymelite sumptis, incredibili crassioris pituitæ copia vomitu egesta, integræ statim sanitati restitutus sit.

† Hic locus sic descriptus, est in uetereibus libris. Εἴ τινι περιτετύχηκας ποτὲ τὰς μὲν τῶν τροφίμων σιτίων προσφορὰς ἀποστρεφομένῳ, ἀποσίτῳ δὲ μένοντι Id est, Quod si aliquem incideris, qui cibus ualẽtis materiæ auersetur, atque non alatur, πόσιτος enim uidetur positum ἀντὶ τοῦ ἀτρόφου.

Multi quoque animantes habẽt a natura datũ vt herba, quadam gustata euomãt, Aristo. ix. de anima.

Quomodo facile quis uomat. Cap. xxxxii.

QVoniam valide vomentibus multa solent absurda superuenire, commodum fuerit quomodo quis facile vomat, exponere. Et enim vomitus pituitam inanit, caput leuat, & ne qui auidius nonnunquam cibum ingesserint cruditate laborent, item ne qui vinum liberalius sumpserint, offendantur prohibet. At quæ offerentur, neque acerba, neque sicca erunt, sed partim dulciora, humidioraque, partim acriora. Commendatur ad hæc raphanus, eruca, salsamentum vetus, origanum viride, cepæ momentum, & porri. Promouet vomitus etiam ex leguminibus ptisana, cui mellis aliquid additum sit, ferculum ex fabis fresis confectum, magisque carnes ipsarum. verum non solum cremores ipsarum, sed ipsas quoque integras deglutire oportet, eoque vomiturus non diu mandendis ipsis immorabitur. omnia vero per coctionem mollia, flaccidaque erunt. Iam constat, vina dul-

na dulciora deligi oportere, vt quæ in stomacho magis supernatent atque eam potionem tepidiorem assumi. Confert etiam amygdalas melli intinctas comedere, ac placentas gustare, item peponis & cucumeris semen maceratum detritumque cum melle assumere, radicemque cucumeris contritam ex melle. At qui valentioribus vti volũt, narcissi bulbo aquæ incocto, vinum temperant. Mouet autem vomitiones irinum quoque vnguentum, si digitis eo perunctis, irrites. Porro vomentis interest, ne cesset vel intermittat, usque dum omnia eiecerit, a vomitu os colluat, faciemque posca aut aqua abstergat. id namque dentibus conducit, & caput releuat.

Quæ sanis aluum subducant, & quæ vrinam moueant.
Cap. xliii.

VEterum nonnullis satis esse ad secundam valetudinem tuendam visum est, si alluus quotidie & vrina pro ingestorum tum cibi, tum potus copia, sine vitio & abunde respenderet. ac quum vacuatio iuxta assumptorum proportionem accidebat, commendabant, sin minus, promouebant, vrinam quidem scandice, a pio, asparago petroselino, aniso, nepita, origano, absinthio, graminis carduique radice, cytiso, adiantho, omnibus in aqua elixis, quorum decoctum cum vino potui exhibebant. hæc enim per vrinam sanguinem repurgant, vnde non parum vtilitatis percipitur. Aluum adiuuabant terebinthina, ex qua oliuæ magnitudinem dormituris deglutiendã offerebant. At quum magis subducere eam cogitamus, rheu momẽtum admiscebimus. Accommodata deiectioni sunt, oua sorbilia, ex oleribus, beta, malua. item cochlearum ius, atque hæc forte abunde erunt. Efficacior est herba mercurialis, in aqua cum sale elixa comestaque, eiusque decoctum potui datum, similiter folia sambuci. idem præstat polypodii radix duarum drachmarum pondere, salsamento inspersa, aut etiam in ptisana sorpta, adhæc seruum lactis cum sale aut melle, ad treis heminas quatuorve assumptum, veteris quoque gallinacei ius, tum per se, tum cum cnici darchmis duabus. nonnunquam & aloe trium cicerum instar secundnm cœnã rectæ assumitur. Præstantissimum vero est epithimum in vino post mediocrẽ cœnam potum, qui vehmentius vacuare desideret, mane epithimi drachmam ex oximelite, verno tempore ebibat.

hoc est liquamẽ vel iuru lentum aliquod miscebimus, qua ius subducit vẽtrem.

De clisteribus. Cap. xliiii.

IN quibus venter ægre descendit, & stomachus imbecillis medicamenta ad subducendum efficacia non sustinet, clisteribus vtendum est, quum pituita quidem in intestino residet, iis quæ fiunt decocto caricarum, bete, nitri, syluestris cucumeris radicis, melle, oleo chamæmelino, aut anethino, quum siccitas magis vrget, iis quæ

constant althæa, fænum græco, chamæmelis, oleo, mellis exiguo. interim etiam oleum per se dimidiæ heminæ mensura iniectũ abunde proficit. non tamen continue id faciendum est, ne natura his irritata, spontaneæ excretionis obliuiscatur.

De glandibus. Cap. xlv.

VTimur etiam glandibus subinde stercoris excernendi gratia, & in quibus id quod per clysterem inditum est, non egeritur.. Finguntur autem glandes ex sale tosto, melle, & nitro, item thymus discocto melli additur. Fiunt etiam ex resina terebinthina, & nitro, interdum & cocco gnidio modico. Sed quia vellicatus mouet, parteis ipsas oleo delinere conuenit. præterea pyrethrũ aut piper admiscetur, conuenitque resolutionẽ expertis, & iis qui ex perfrictione inflationes contraxerunt. Insuper centaurium pici & ceræ commiscetur, ac naturalium relaxationibus aptum est præsidium. Infantibus aũt etiam salis grumus ano imponit. Fit quoque glans ex ficucũ nitro

De iis quæ per os & nares caput euacuant, quæque eisdem partibus delinuntur. Cap. xlvi.

HVmores in capite residentes per sputa uacuamus. quod si modice facere uoluerimus piper cum mastiche temperabimus. si largius uacuare libet pyrethrum aut herbam pedicularium mandi pcipiemus. item anemonæ omnis radix mansa pituitam prouocat capparisque radicis cortex. Itaque huiusmodi remedia serosum excremẽtũ vacuãt. crassam uero lentãque pituitã, sinapi cum oxymelite gargarizatũ, aut sapa in qua origanu, aut hyssopũ sit ĩcoctũ. Ego aũt sapã cũ sinapi et oxymelite misceo. At si cerebrũ muco purgari desiderat, acribus eũ remediis, quorũ nõnulla ẽt sternutamẽta mouẽt, euocabimus. Itaque anagallidis vtriusque et anemonæ cuiusuis, et betæ succus p nareis purgat, itẽ cucumeris syluestris foliorum succus naribus ipse & p se et cum betarum decocto succo vc infunditur. sternutamẽtum vero crudis humoribus qui in thorace, pulmone, & capite continentur, non expedit. Quod autem ori illinetur tale est, sapo cũ betæ succo palati regionibus & colũnellæ delitus bene facit. idem etiam per nareis purgat, melanthio vero quod facile paratur, ad narium illitione subinde vsus sum, interim aceto acri pridie macerans, deinde postridie cũ aceto rursus leuigans infundens quenaribus. Nõnũ quã oleo veteri idẽ melãthiũ detritum, similiter illeui. Sic igitur et Archigenes eo in nariũ obstructiõe vsus est, priori autẽ, ex aceto rito ĩ morbo regio vti solebat.

morbus regius, ictericus

Que mẽses ducũt Cap. xlvii.

QVæcunque vrinæ ciendæ sunt, eadem omnia menseis ducunt, nempe brasicæ radicis decoctum potum, persicæ radix ruta,

hoc &

chrysanthemon,dictamnum,& erucæ semen,item quæ ori vuluæ subiiciuntur,menseis commouent,vt ruta cum melle trita,aut porri succus,aut allium tritum subiectum,aut myrrha cum vino læuigata, aut leporis coagulum.

Quæ sudorem mouent. Cap. xlviii.

SVdorem eliciunt chamæmelum aridum tritumque,oleo inspersum,si summæ cuti valide infricetur seseli,pyrethrum,cachry,anysum, similiter oleo inspersa. item nitrum tostum non nimis tenue,cũ oleo efficax est,adhæc salis flos oleo temperatus,& liquor cyrenaicus aqua dilutus corpori infricatus epotusque ciceris magnitudine,Pari modo nepita & pota cum mulsa, & extrinsecus cum oleo infricata proficit.

De aere. Cap. xlix

LAudatissimus aër est,qui exacte purus,is autem nimirũ erit qui non ex stagnorum,aut paludum vapore turbidus exurgit,neque ex profundo quodam specu pestilentem auram exhalante prouenit ita qui ex cloaca quadam magnam ciuitatem expurgante turbidus exit,uitiosus est. Quin etiam nebulosus similiter sanitati nõ facit, quemadmodum item qui in cauo loco altis vndique montibus inclusus,nullam auram recipit. Hoc igitur modo vitiosus aer omni ex æquo ætati nocet, omniq; temperaturæ,sicut optimus prodest. At qualitate varians aer calore dico,frigiditate,siccitate,& humiditate,non similiter vniuersos afficit. Etenim temperatis corporibus aër temperatus vtilis,intemperatis,qui contrariam temperiem habuerit, confert.

cõueniẽs nostræ tẽperaturæ aer quæ rẽdus. is .n. δῖον appellabatur ab antiquis quasi numẽ salutis. a cuius uaria natura diuersitatẽ quoq; morum prouenire tradit & ipse Pol. iii. historiarũ et Ar. iii. de gener. ani. .iiii eiusdẽ disciplinæ.

De aquis Cap. l.

AQuarum præterea & virtutes et vitia cognita habere expedit, vt quæ ex multiplici ipsarũ vsu magis fere quam omnia alia ad quamlibet uictus rationem requirantur. Ea igitur optima aqua censenda est,quæ nullam aut gustu,aut odore qualitatẽ repræsentat, sed protinus bibenti suauis est,& visu pura limpidaque,quum vero etiã a præcordiis statim descendit,melior alia quærenda non est. Nam quæ in præcordiis residet diutius,ventrem ferit, inflat.grauatque, vitiosa censebitur,huiusmodi aqua neque cito calefit neque refrigeratur, sed quæ in ipsa elixantur, tardissime peiusque decoquuntur. Præstat itaque talem aquam experimento discernere. Qui vero notis quoque eam volet agnoscere, iis quæ dicentur attendat. quæ enim ad septentrionem spectat,a sole auersa, tarde ꝑ meat,ægræ cõcoctionis lente calescit & refrigerat̃,quæ autẽ ad oriẽtẽ erũpit, ac permeatũ quendã,aut terrã colat̃ puram,eadẽq; citissime calefit,iterũ q; refrigerat̃ protinus,hanc optimã esse existimãdũ est. Probatur itẽ quæ æstate frigidior, hyeme calidor est, Nonnulli & pondere a-

quam examinant, leuem præstare credentes, hoc igitur si aliis a me cõmemoratis accidit, cõmendatur, verũ sola hæc bonæ aquæ nota non sufficit. At imbriũ aqua autore Hippocrate leuissima est dulcissima, limpidissima, tenuissimaq; eo quod sol leuissimũ & tenuissimum attrahat, ac id nõ ex alia aqua solũ, verum ex mari quoq; & corporibus, quapropter etiã omnium promptissime cõputrescit, vt quæ diuersis ex qualitatibus sit conflata. Nemo aũt aquam putrefactioni opportunã deterrimam esse existimet. nã mutationis facilitas virtuti potius. quã vitio tribuitur. Quæ igitur aqua optimæ notas habet, si prompte etiã putrescat, ea cã censebitur saluberrima, & si quum mutari incipit, occasionẽ rau cedinis, tussiculæ, & grauitatis vocis iis qui biberunt, præbeat. At inter imbrium aquas, æstiua quæ tonitru decidit præstantior est, quã que nimbis demissa est. Ex glacie & niuibus aqua, insaluberrima est. Nam ea congelascente, tota pars tenuior exprimitur. Porro palustrem fœdiq; odoris & ab surdas recipientem qualitates, recte decoques atq; ita meliorem redditam potui dabis vino temperatã, si adstringit, dulciori, aliam vero, acerbiori. Nonnullas percolare expedit, nempe limosas salsas, et bitumen referentes. At frigidæ nimium a cibo assumi debet, non tamen subito ac vna vice. Non desunt qui cibos & potiones aduersus aquarũ vitia inuenerint, ac alii cicerũ decoctiones præbibunt, vel eadem quoq; edunt, alii caucalidẽ similiter cum pisciculo quodam elixam, item fœniculum, reliqui betam & cucurbitam sale cõspersam cum vino dilutiore præsumunt.

putrescit etiã, quia a duplici generatione aqua ẽ. gelidam ac limpidã laudat sæpe Homerus. nempe quæ ex circũstãtia calorem ĩ corpore auget. sed liber meracorũ secundus ad hæc vtilis.

De lauacris. Cap. li.

FRigidam lauationẽ ita quidẽ laudo, vt nõ iis qui nullo victus delectu agunt, ex vsum esse dicã, veru solis illis qui accuraté viuunt, & laboribus, & cibis sicut expedit, vtentes. Porro multis qui amplius interdũ refrigerari desiderant, abũde est natare per æstatem, si iuuenes sint carnosi, & frictioibus ante excalfacti. Sint autẽ qui aqua ingrediũtur, neq; venere, neq; alio quodã modo lassi, neq; cruditatem sentiant, neq; vomitu, aut aluo inaniti, neq; vigiliis defatigati. Periculosum. n. si quis ita affectus frigidæ lauacro vtatur. Calidũ vero balneũ & optimũ & tutissimũ est, lassitudinẽ soluit, humorũ repletionẽ per habitũ digerit itẽ excalfacit, mitigat, emollit, flatus vbicunque decubuerint, diffundit, somnum conciliat, carne replet. Est autem aptissimum omnibus, & viro & mulieri, & puero, & seni, & priuato.

Apollonius tyanæus vt refert Phil. balinea sẽper frigida inibat. dicebatque balineũ esse senectutẽ ho

De balineis naturalibus. Cap. lii.

NAturalium balneorum alia nitrum, alia salem, alia alumẽ, alia sulfur, alia bitumen, alia æs, alia ferrum repræsentant, nonnulla

compoſita ex his omnibus reperiuntur. Itaque aquarum naturaliũ vis eſt, quæ deſiccet & calefaciat ampliter, ac humidis frigidiſque affectibus maxime conducit. Iam vero quæ uitrum & ſalem obtinent, capiti, thoraci fluxtione tentato ſtomacho humentiori, aquæ inter cutem, tumoribus laxis, œdemata Græci vocant, qui ex morbis proueniunt, & pituitoſis ſunt accõmodatæ. Aluminatæ ſanguinis reiectioni, ſtomacho vomitioni opportuno, immoderatis mulierum purgationibus, continuiſq; abortibus, vtiles exiſtunt. Sulfuratæ neruos emolliuunt calefaciuntq;, & dolores mitigãt, ſtomachum vero eneruant euertũtq;. Bituminatæ caput replent, inſtrumẽta ſenſibus diſtribuendis dicata, offendunt, calefaciunt autẽ continue, & temporis proceſſu emolliunt. Quæ æris naturam occupãt, ori, tonſillis, vuæ, et oculis p̃cipue conferunt. Ferri virtutem ſortitæ, ſtomacho & lieni ſunt vtiles. Oportet autem in aquã ſine tumultu, & lente deſcendere, quo virtus corpori relaxato accedens immergatur.

minũ. rõ eſt, quia balneum eneruat vires. vt ἐν νεφέλαις. inquit Ariſtophanes. balineorum uero uſum eẽ antiquiſſimum docet apud callimachũ pallas ĩ Sicilia apparans Herculi balineũ. itẽque homerus facit non prius ad cænã hoſpites admitti, q̃ balinea ingrediãtur.

Quæ victus ratio quolibet anni tempore ſit vtilis Cap. IIII.

NOn alienum eſt, pro ſingulis quoque anni temporibus victum inſtituere. Ac hyeme quidem pluribus vti laboribus plus eſſe conuenit præſertim diebus aquiloniis. Nam auſtrinis laborare quidem ſimiliter, ſed minus cibi & potus aſſumere oportet. Summatim humido tempore corpus omnino ſiccum reddere, quẽadmodum in frigido, calidius, carnes calidas comedere & olera, plus vini bibere oportet. Vere autem ineunte, alius vomitu, alius per aluum euacuari debet, alius ſanguinis demisſiõe, prout cuiuſq; cõſuetudo & voluntas fuerit. Per æſtatem a laboribus cõquieſcendum, ciboq; demendum eſt, qui recte frigidioris erit naturæ potione largiore vtendum, ac omnia fieri debent, quæ ad refrigerationem humiditatemq; cõferunt. At in autumno, quoniã prorſus inæqualis inordinatusq; eſt, & omnigenos morbos inuehit, magna victus habenda ſollicitudo eſt, frigus vitare, concubitu & frigidæ potu prorſus abſtinere expedit. itẽ frigidus aurora aer, meredianusq; ardor recte cauebitur, poma affatim aſſumere noxium eſt, vt quæ non copia tantum obſint, verumetiam vitioſos procreent humores, & inflationes. Etenim præſtantisſima ipſorum, nempe ficus & vuæ, flatus pariunt corrumpuntq; cibos, niſi ante alios præſumantur, ita vero neque corrumpunt. Vbi aer frigidior euadit, corpus pro frigoris ratiõe calefacere, omniaq; peragere oportet ceu hyeme aduentante. Nihil mali autem fuerit poſt æquinoctium vacuationem ex commemoratorum aliquo tentare, ne aliquid ſuperfluum

commemoratorum aliquo tentare, ne aliquid superfluum in corpore retentum hyeme facessat negocium.

Victus eorum qui in laboribus vitam agunt. Capi.liiii.

SI quis in laboribus vitam transigit, considerandum est, priusne is exerceri consueuerit, an nullo exercitio se credens, mediocriter† eiusmodi consuetudinem ferat, ita vt non morbo implicetur, continue facili præditus perspiratu meatuum, eiusmodi enim corporis naturam ad aliam consuetudinem traducere non oportet, imo nec eos qui ex longiore tẽporis interuallo ægrotant. At si assidue quis morbo conflictari videtur, in humorum quidem redundantia πληθωρίαν græci appellant, eo per totam salubrem victus rationem, consilium diriges, vt humorum mediocris sit † copia, in eorum vero prauitate, κακοχυμία græcis dicitur, vt optimos efficaces. Qui igitur humorum redundantia laborant, in balneum deduci, deinde frictionem adhibere, & paululum dimoueri prius debent. Qui vero eiusmodi facere antea sunt agressi, iis hæc eadem paululum augere, cibo autem detrahere, eumque imbecillis materiæ ingerere consulemus. At qui prauos humores colligunt, non vno consilio tractantur, quoniã neque vna vitiosi humoris species est. Nonnulli si quidem frigidiorem magisq; pituitosam colligunt, alii calidiorẽ bilisioremq;, queadmodum alii melancholicam magis accumulant. Quapropter singuli, cibo potuq; abstinebunt, quæ collectam ipsis humorum colluuiem solent generare. In omnibus autem his commune est præsidium, alui subductio.

a labore desiste, priusq̃ fatigeris Isocr.

† Vetus scriptura est ῥαδίως, id est, facile, non μετρίως.

† Ante hoc verbũ in manu scripto est vox ἀεὶ, id est, semper quæ omissa videtur a librariis.

Proficiscentium victus ratio. Cap.lv.

FAcillime quis profectionem inibit, si in unctus sit, & non fortiter incedat, Præterea ad proficiscendi facilitatem conducit per æstatem fascia mollis digitos sex aut septem lata, quinq; autẽ cubitos non minus oblonga, lumbos ad ilia vsq; cõplexa. Item baculus ad iter vtilis habetur. Etenim per decliuia præmissus, corpus, quod præceps ruit, ceu conto cuidam innixum retinet. quũ ascendẽdũ est, ipsi innitentes facilius in accliuia corpus promouemus. Porro cum in itinere cessamus, vnctio & pauxillum cibi cuiusdam æstiui, potioq; modica eo tempore conuenit, a prandio ante quam iter arripiamus, conquiescendum est. Si vero necessitas abeundi fuerit, & sitis vrgeat, tenuis polenta ex aqua cum salis momento bibetur, æstus ardorque solis caueri debet, cui nec corpus nudum exponere sed contectum esse oportet, ne ex itinere siccescans, indurescat,

Hac enim ratione, & minus lassatur, & nullum ex prædictis affe-ctibus similiter percipit. Hyeme quum frigus vrit, antequã itineri te accingas vẽtre subducto, & vnctione adhibita hyemaleis cibos copiose assumes, potionem modicam. Cæterum fascia longiore nõ solum lumbos sed spinam quoq; & pectus recte inuolues. Requiescẽti autem, si interea vehemens frigus vrat, neq; vngi, neque cibum potum ve assumere præstat, neque alio quodam modo refici debes, si ini bi mansurus es. At secundum longas profectiones, aliosq; validos labores, etsi lassitudinem quis non sentiat, non aliter quam lassi curabitur. minus enim sic periculis erit opportunus.

cõsuescere naturã sua lescere absq; medicamentis. cognosci vlisses errores ex Hom. et Apollo. peregrinationẽ ex Phi.

Nauigantium victus. Cap. lvi.

VOmitionibus quibus nauigantes premuntur, primum oborientibus nec facile, nec vtiliter succurimus, vt quæ omnino magna ex parte præsidio esse soleant. A vomitu autem cibi non copiosi, nec quilibet offerri debent, sed aut lenticula vti sicca, decoctaq;, cui puleg ij modicũ sit adiectum, aut panem ex vino aquoso, & odoro maceratum ingerere oportet, potione vti modica, eaq; vel ex vino prorsus aquoso, vel aceto mulso. Lenticulam incoqui dũ emollescat, conueniet, mox in tenuem puluerem redigere, inde siccare, postea in vas fictile condere. At si diutius crebriusq; vomitus vrgeat, cibo magis subtrahendum est, eademque potione modica vtendum, vel aceto mulso cum aqua, in quo thymum aut pulegium commaduerit, item aqua cum polentæ polline aut vino odorato, coq; aquoso cum illius polline similiter, recreatio tentabitur. Ad graueis autẽ nauium odores, aut mala cotonea naribus admouentur, aut thymus, aut pulegium. Mare nequaquam aspiciendum est, vsque dum in nauibus versari assuescas. Aquis porro cura adhibenda est, ne turbidæ, fœdi odoris, ac salsæ existant.

polentæ. potio liqda nõ durescẽs ex flore farinæ.

Quomodo extenuetur corpus. Cap. lvij.

QVum immodice corpus plenum est, extenuare id atque imminuere oportet. Quia ergo calidior temperatura & siccior gracile corpus reddere demonstrata est, crassis eam, si mediocres reddere voluerimus, inducemus. Didicisti autem citas exercitationes, victum extenuantem, similiaque medicamenta, & animi curas, temperamentum siccius & calidius eoque corpus gracilius efficere. Quæ igitur victus ratio extenuet, nulli non cognita est, medicamenta vero vehementiora hæc sunt, rutæ semen, præsertim syluestris, cum ipsis corymbis, aristolochia rotunda, tenue centauriũ, gẽtiana, poliũ, quæq; ad vrinã ciẽdam valentiora sunt, vti petroselinũ, singula nanq; hæc, et p se, et cũ aliis oĩa, humores abunde extenuãt, inaniũtq; corpus. Quinetiã sales ex crematis viperis largiter ex-

ex vehemẽtiori tñ exercitatiõe plures magis pinguescere annotatũ ẽ.

theriace etiam quæ ex pluribus herbis p̃stantissimis cõficitur, vt Alex. inquit ĩ p̃ble. non solũ ex serpētibus,

tenuare solet, ipsaq; adeo theriace. digerit autem, extenuatq; oleũ, cui radix syluatici cucumeris, hibisci, gẽtianæ, panacis, & aristolochiæ sit incocta, si illinatur, sic polium & centauriũ. At cibus non statim a balneo dari debet, sed prius somnus est indicendus. Præstaret ẽt aquam balnei ex iis esse quæ digerant, si quidem spõte sua scaturientem habeamus, qualis est Mitylenæ, sin minus, salis florem aquæ marinæ commiscebimus. Vino vtemur tenui & albo. Cæterum frictio sicca linteis crassioribus durisq; adhibita, idem abunde efficit. Adhæc oportet cibi minus quam p exercitiorum ratione ipsos assumere, iuuat etiam obæsos insolatus. p̃bibere autem non debent. sed epulas semel tantu die sumere, magis expedit. item corpus nitro & sale asperiore infricare. In balneis copiosum nitrũ extenuat, modicum vero probam corporis nutritionem excitat. Postremo extenuat & medicamentum, quod recipit piperis & petroselini duas portiones, assari & anisi dimidiam. Hoc & vrinæ & aluo promouendæ efficax est.

Quomodo tenues impleantur. Cap. lviii.

QVum extenuatos implere volumus, vinum quidẽ crassum, cibus autẽ crassi succi, exercitatio modica, frictio mediocris, et vt summatim dicam, omnia prædictis contraria expediunt. Commodum est iisdem & pice diebus tribus quatuorve interpositis, oblini. Si ieiunus aliquis lauetur, ante balneum linteis corpus donec rubescat, infricare debet, deinde frictione dura non tamen multa cutem cogere, quo densa duraq; euadat. Expedit igitur iis qui pallido sunt colore præditi, nec alimentum sentiunt, iram animiq; motus excitare.

De partium attenuatarum curatione. Cap. lix.

EXtenuantur plerunq; partes nõnullæ, vel diuturna ipsarũ qete vel deligaturæ modo, quo cõfracta fasciantur. Itaq; virtus partis extenuatæ firmari, sanguisq; ad eam elici debet copiosus, frictione moderata, aptoq; motu, & calentis aquæ mediocri superfusione. Hæc sane tantisper facienda sunt, dũ rubescens corpus attollatur. cessandum vero prius quã, collabatur. Iam & picationem prædictis membris adhibere congruit. Quum aũt frigidiorem partem senseris, linteis ipsam confricare, ac calefacienti quodam medicamine oportet. Vsusum aliquando & thapsia, nunc cum melle, nũc cum cerato illinens.

Negat quasi reperiri posse Gale-

Optimi temperamenti notæ. Cap. lx.

TEmperatissimus homo est, cuius corporis compositio omniũ extremorum exacte medium occupat, nempe gracilitatis, crassitiei, mollitudinis, duritiæ, caloris, frigiditatis, humiditatis, & sic-

citatis, in vniuersum naturæ ac animi functiones habet inculpatas medius quoq; est glabri & hirsuti nigri & albi, pilos in pueritia rufos magis quam nigros habet. in vigore, e contrario.

Intemperatorum corporum notæ. Cap. lxi.

Corpora moderato calidiora citius dētient, increscētq; similiter, tāgētibus aūt calidiora, minusq; pīguia apparēt, colore sunt rubido, pilis nigris, mediocriter hispidis, & latis venis. At si quis simul & pinguis, & crassus latiores venas habeat, is ob cōsuetudinē, nō natura pinguis euasit. Frigidioris tēperaturæ nota est, si ad tactū frigidius apparet corpus, glabrūq; sit et pingue, color vna cum capillis rufus, si multa inest frigiditas, liuens quodāmodo & plumbeus, venæ angustiores, si gracilis est eo tēperamēto præditus, neq; is necessario talis, sed ex cōsuetudine factus ē. Sicca aūt tēperies durior est, graciliorq; tēperata, atq; hirsuta, durities igitur a sicca temperie oīno separari nequit, gracilitas aūt non modo naturales temperaturas, sed ēt ex longa cōsuetudine acquisitas comitatur. Indicium siccitatis est, si corpus ægre mouetur, siccū, & squalidū a siccātibus euadat. Humida tēperies, cætera quidē tēperatæ similis est, sed mollior, corpulentiorq;, ac ab hac separari nequit mollities, quēadmodū & crassitudo, nō insitū modo tēperamentū comitatur, sed ēt ex longa quadā consuetudine cōstituitur. peculiare vero humiditatis signum est, corpus maxime hirsutum, facilis pilorum capitis ꝓuentus, iique nigri sunt, & per iuuentutē copiosi, processu tēporis caluitiū sequitur, venæ latæ sunt, sicuti & arteriæ grandes, simulque vehementissime pulsant. præterea totū corpus validū, articulatum, musculosum, pinguedinis expers apparet, cutis dura & nigrior. Frigidā humidāque temperaturā testatur thorax angustus. sicut ēt totum corpus glabrū, cutis tenera & alba, capilli subrufi, præsertim in iuuentute, hac præditi in senio non caluescunt, verū statim timidi pusillanimes, pigri, venis latentibus, crassi pinguesque, & femoribus, & musculis indistincti, inarticulati, blesiq; fiunt. At si humiditas frigiditasq; magis fuerit adaucta, color vna cum pilis rufus videtur, si plurimū increuerit, liuescit. Porro calidum ac humidū tēperamentum mollius carnosiusq;, optima tēperie existit, auctū amplissime, putridis affectibus opportunū est. Quum aūt paulo quidem humidius, multo autem calidius fuerit, eo donati molliores paulo, corpulentioresq; temperatis existunt, non paulo vero hispidiores, imo ēt ad tactum calidiores apparent, nigri ipsis pili existunt, et caro pinguitudinis expers. Quod si paulo qdem fuerit calidius, multo aūt humidius, mollis his caro, multaq; existit, et color ex rubro, & albo commistus, tangentibusq; paulo calidiores apparent.

nus hominem minem ita tēperati, ideā quasi, tātū in animo habere me dicū oportet, q̄ tēperies hominū metiat.

a calido et frigido, sicco & humido cætera corporis tractabiles differentiæ proficiscuntur.

At si frigiditas pariter cum siccitate ex æquo augescit, corpus erit durum, gracile, album, non masculosum nec articulatum, pilisq; vacuum tangentibus frigidum deprehenditur pinguendo tamen, graciles licet eiusmodi existant, per carnem dispersa est, color autē & capilli frigiditati proportione respondent. Quod ad animi mores pertinet pusillanimes, timidos & tristes eiusmodi temperamentum efficit. Ac, vt semel expediam, in coniugatis temperaturis semper euincentis qualitatis notæ superare solent.

De capitis formatione. Cap. lxii.

de hoc vide Hippo. quo fasciis linteolisq; forma-bant capita puerorū antiqui. vinciebant. n. ne ind formē latitudinē adolescerent.

Exiguum sane caput prauam cerebri structuram proprie notat, magnum vero non necessario bonam testatur. Si nanque tale insitæ virtutis, materiam probam, multamq; efformantis robore factū est, bonum est indicium, sin ex solius materiæ copia, non item. Verum distinguere ea conuenit figura, & iis quæ ex illo processerint. Figura quidem, si concinna, aptaq; fuerit, hæc enim semper bona est constructio, iis autem quæ ex illo procedunt, si optime sit disposita, & si neruosum genus ipsi integrum, bene habitum, valens, siq; oculi acriter cernant. In acutum fastigiata capita, deficiētem in fronte, vel occipite habent eminentiam, aut magis quam decens est, auctā. Plerunque igitur, vt magnam, ita has quoque deprauatas comperiemus sit tamen, sed raro vt nonnullæ ex his bonæ proueniant. cum formans scilicet vis non inualida fuerit.

Temperaturæ cerebri notæ. Cap. lxiii.

ad tēperamenta ꝑtiū cognoscenda vtilis disciplina Aris. ē de partib. aīalium.

Cerebrum temperatū moderatas habet, & animi functiones, et excremēta, minimeq; ab omnibus exteris offendetur. Talium pili capitis in infantia subrufi, pueritia subflaui apparent, vbi adoleuerint flauescunt, medii quodammodo inter crispos exacte ac simplices, nec tamen facile caluescunt. Si vero calidius temperato extiterit, omnia quæ circa caput existunt, & calidiora & rubicundiora apparent, oculorum venæ sensibiliter apparent, capilli his in lucem æditis protinus in capite oriuntur. Iis autem qui multo sunt calidiores, nigri, validi, & crispi, qui non multo iis flaui primum, deinde nigri proueniunt, procedente ætate caluescunt, interim his recrementa sunt exigua, & inculpata fruuntur valetudine, capite vero a calefacientibus cibis, potu, odoribus, & foris accedentibus implentur grauanturque, modicus somnus in huiusmodi temperaturis sufficit, neque is profundus admodum. Frigidius autem quam conuenit cerebrum fatentur, excremēta copiosiora per meatus ei peculiares manantia, capilli recti, rufi, firmi, & facile a frigidioribus causis lædun-tur. destillationibus, & grauedinibus continue infestantur, oculorum venæ latent. sommo maxime premuntur. Siccioris cerebri nota est,

si nihil excrementi emanat, sensuum acrimonia, vigiliæ, capilli sunt robustissimi, statim ab ortu, ac iis crispi magis, verum ex facili caluent. Humidioris autem, capilli simplices planique, & nequaquam caluitium experiuntur, sensus turbulenti, excrementorū copia, somnus multus & profundus. Calido, & sicco cerebro præditi, recrementis carent, exactos sensus obtinent, vigilantissimi sunt, facile caluēt, primum vero capilli celerrime ipsis proueniunt, & optime habiti, plenissimiq;, nigri, calidi ad tactum capitis, rubriq; vsque ad vigorem apparent. At si calori humiditas accesserit, ita vt vtraque paululum excedant mediocritatem, colorati calidiq; sunt, venæ oculorū grandes, excrementa pleniora, mediocriter concocta, capilli recti, subflaui, caluitium haud facile experiuntur, verum capita ipsorum calefacientibus, humectantibusq; implentur, grauanturq;. Vbi vero humiditas, caliditasq; accreuerit, caput morbidum euadit, facileq; ex calidis & humectantibus noxam contrahit. eiusmodi temperamento præditi, vigilare diu nequeunt, dormientes autem imaginibus per insomnia torquentur, oculi caligant, non exactos sensus obtinent. Frigida vero simul & sicca temperamenta cerebri, frigidum decoloréq; caput efficiunt, oculorum venæ non extant, a frigidis causis prompte offenduntur, eoq; inæquali valetudine feruntur, sensibus ꝑ adolescentiam exactis inculpatisq; processu temporis subito contabescunt, summarium circa omnes capitis partes cito consenescunt, capilli a natali die vix erumpunt, exorti non aluntur, ruffescuntque. Humidum frigidumque temperamentum cerebri reddit soporosos, somnolentos, sensibus vitiosos, excremēticios, frigori opportunos, capita habentes quæ facile repleantur, destillationi, grauedini obnoxios, non tamen hi caluitium experiuntur.

hoc cerebrū aptissimū ingenio et meditationi ē.

vsq; ad vigorē ætatis, quā cōsistētiā q̄dā vocāt. q̄ dā tū ipsam falso negant Arist. ipsam approbante.

Ventriculi temperaturæ notæ.
Capit. lxiiii.

VEntriculi natura siccioris indicium est, si confestim eo donati sitiant, & modico sint contenti potu, largiore grauentur, fluctuationes experintur, vel id quod redundat in ventriculo supernatet, cibisq; delectentur siccioribus. Humidiorem notant, si nulla sitis vrget, & largior humor non molestat, cibiq; placent humidiores. Calidior natura ventriculi melius sane concoquit, quam appetat, & dura potius, quæque difficulter possint immutari, calidis cibis, & potionibus oblectatur, neque a frigidis quicquam incommodi ꝑcipit, si modice vtat. Frigidior, appetēdo q̄dē valet, cōcoquendo minus, præsertim si cōtumacia frigidaq; alimēta assumpserit, quæ facile in eo acescūt, frigidis q̄dē gaudet, sed īmoderatius assumptis propte

offenditur. At intemperies ex morbo cōtractæ hac ratione ab insi tis differunt, quod contraria sibi, non similia appetant. Si igitur vē ter probe concoctionem obit temperatus, si non concoquit, intem peratus est. Item si nidorosos ædat ructus, immodicum ēt feruorē igneum fatetur, si acidos, contrarium. Rursus si rebelles concoctio ni cibos probe concoquat, immodicum, si pisces concoquat, illos minus, imbecillem. quod num ex humore quodam aliunde influē te accidat, considerare oportet. Etenim pituitosi, acidum, biliosi ni dorosum graueolēs. aliasq́; extraneas qualitates ructāt. Cōiter au tem vtriusq́; nausea superuenit. verum si vitiosi humores in conca uo ventriculi spatio supernatent, vomitu reiciuntur. qui aūt corpo re ventriculi contenti, tunicis eius adhærescunt, frustra eum ob ina nem ad vomitum nauseam conturbant.

Pulmonis notæ. Cap. lxv.

NOn modo ventriculus sitim vel adfert, vel arcet, ac frigidæ ca lidæq́; potionis appetentiam facit, sed etiā quæ in thorace con tinentur viscera, cor, pulmo, & iecur. Verum qui ob horum calidi tatem sitiunt, largius inspirant, expirantq́; longius, item sentiunt in thorace ardorem, non sicuti qui in ventriculo subter præcordia il lum experiuntur. † Quinetiā si biberint, non statim sitire desinūt, ac frigida potio magis quā calida admodum sitim ipsorum restin guit, frigidus aūt aer inspiratus refocillat, quum nihil ventriculi vi tio sit ibūdos soletur. Hac ratione qui e contrario affecti sunt, a fri gido inspiratu sensibilem molestiam percipiunt, quod maximum pulmonum frigiditatis indicium est, adeoq́; pituitam screatu & cū tussi reiiciunt. Sicci autem pulmones excrementis carent, & pitui ta, quēadmodum humidi excrementicii sunt, & obscuram raucāq́; vocem efficiunt, ac recrementa ipsis interueniūt, vbi aut vehemen tius, aut acutius loqui studuerint.

λαμπὺς φωνὴ nō bñ fulgida uox dicitur, quia colorum nomina ad diuersa quoq́; rerum genera quadrāt, vt ī probl. ē.

† Hæc verba ita leguntur in vetusto codice. καὶ μὲν δὴ καὶ πίνοντες, οὐκ αὐτίκα παύονται, καὶ τὸ ψυχρὸν ὀλίγον ποτὸν ἵστησιν αὐτῶν μᾶλλον τὸ δίψος, ἤπερ τὸ πολὺ θερμόν. Id est. Quinetiam si bibant, nō statim sitire desinunt, ac frigidæ paucæ potio magis quā multæ calidæ sitim ipsorum restinguit. Qui sensus huic loco ma gis conuenire videtur.

Cordis notæ. Cap. lxvi.

COrdis calidioris notæ sunt, respiratio magna, pulsus velox & creber, itidem audacia, insanaq́; ferocitas, thorax ipsis hirsutus præsertim pectora existunt ac præcordiorum regio his vicina, ma gna vero ex parte totum quoque corpus calidum, nisi iecur vali de renitatur. Quinetiam thoracis latitudo calorem notat, nisi &

hic cerebrum valde resistat. Porro cor frigidius, pulsus habet mediocribus minores, ac qui tale habent † timidi natura sunt & pusillanimes, negligentes pectore glabro. Cor siccius pulsus edit duros, iram excitat non ꝓcliuem, sed ferã & quæ non facile queat placari, magna vero ex parte vniuersum corpus reddit aridius, nisi iecur repugnet. Humidius cor testantur, pulsus molles, mores ad irã proni, sed quæ facile pacari possit, ac totu corpus humidius, nisi iecur resistat. Calidum & siccum cor ostendunt pulsus duri, magni, veloces, & crebi, itẽ respiratio magna citata & freqũes. hoc donati corde, maxime hirsutum pectus, nec non præcordia obtinent, impigri tractandis negotĳs, furibũdi, temerarĳ, moribus tyrannicis. etenim ad irã procliues, que nõ facile conquiescat. Si autem humiditas cũ calore superauerit, tales minus hirsuti sunt, quã commemorati. prõpti autem functionibus obeundis, neque tamen fero animo, sed ad iram prono duntaxat existunt, pulsus in eis magni, molles, citati & crebri. Humidioris frigidiorisq́ꝫ, pulsus quidem molles, mores, autem pusillanimes, timidi, & pigri, talium pectora pilis vacant. ac nequaquam irã retinent diu, queadmodum neq́ꝫ ad eandem ꝓcliues sunt. Frigidum & siccum cor, pulsus duriores & exiguos efficit. huiusmodi corde donati minime omniu iræ sunt obnoxĳ, sed vbi semel eam conceperint, diu retinent, pectora ipsorum omnium maxime pilis vacant.

Et præsertim naturam cordis tota hominis tẽperies et ingenĳ differentia consequitur. Aristo. ĳ. de partibus animal.

† Auctor earum annotationum in Paul. Aginetã, quas Cratãder formis expressit anno. 1 5 4 3. & Oroscius locum hunc ꝑuerterunt. Ita enim legendum putant, ἄτολμοι καὶ ἀμεληταί. cum ex fide exemplaris vetustissimi artis paruæ Galeni (ex qua totus hic locus desumptus est) quod Aldus sequutus est, legendum sit μελλητάί. μελλητὴς enim significat ὑπερθετικὸν, id est, cũctatorẽ. Et μέλληχσις vel μελλησμὸς, id est, cunctatio propria eorum ẽ. qui cor frigidum habent vt scribit Gal. lib. 2. περὶ κράσεων. Quod autem Oroscius ex Oribasio legendum putat καὶ ἄτολμοι εἰσι καὶ ληθαργοί καὶ ἀμεληταὶ, æque magnum vitium in ea scriptura. Nam pro ληθαργοί omnino legendum est ἀργοί, id est, pigri Nam ληθαργὸς affectus est cerebri potius quam signum, quo cognoscas cordis frigidam intemperiem pro ἀμελητάί vero legendum est μελλητάί, vt iam ostendimus. Fere enim fit, vt curiosi hi διορθωλαί, παραδιορθωτάί inueniantur.

Iocinoris temperaturæ note. Cap. lxvii.

IEcoris calidi notæ, venarũm latitudo, flauæ bilis copia, per ætatis aũt vigorẽ, ẽt atræ, sanguis calidior, eoq́ꝫ totum ẽt corpus existit, nisi cor obstiterit, p̃cordia & vẽter pilis obsita sunt. Frigidio-

ris indiciũ,venæ anguſtæ,pituita copioſior, ſanguis, totusque corporis habitus frigidior,niſi a corde incaleſcat, p̄cordia & vẽter pilis vacãt. Siccius iecur teſtatur ſanguis craſsior minuſq; redũdans venæ duriores,ac vniuerſa corporis habitudo aridior. Humidioris notæ ſunt,ſanguis copioſus & humidus,venæ molliores,ſic ẽt totũ corpus,niſi cor reſtiterit. Calidi ſimul & ſicci indicia ſunt, p̄cordia maxime hirſuta,ſanguis craſsior et ſimul paucior,amara bilis copioſisſima,ac in ætatis vigore,atra,venarũ latitudo duritiesq;, pari modo & totũ corpus calidũ ſiccumq;. Si quidẽ calor a corde ꝓcedẽs, frigiditatẽ a iocinore ꝓuenientem põt euincere,quẽadmodũ & frigiditas caliditatẽ, ſiccitatẽ vero non põt cor humidius ad contrariũ ꝑducere. Conſtat aũt quod ſi in idẽ vtriusq; principii tẽperamenta concurrerint,totũ oĩno corpus illorũ ratione affici. At humidũ ſimul & calidum iecur,minus quã calidum & ſiccum p̄cordia efficit hirſuta,plurimũ vero ſanguinis, venas grandes, habitũ humidũ & calidum,niſi cor obſiſtat. Quod ſi vtraq; qualitas longius a naturæ modo receſſerit,morbis quĩ ex putredine vitioq; humorum habent originẽ,corripiuntur,idq; magis,ſi plurimum humiditas, parũ caloris creuerit,ac humoribus vitioſi fiũt. Cæterũ humidius frigidiuſq; glabra habet p̄cordia,ſanguinẽ magis pituitoſum,nec non venas anguſtas,totũq; corpus ſimiliter afficit,niſi cor ad contrariũ deducat. Frigidũ ſimul & ſiccũ iecur corpus efficit,modico ſanguine,veniſq; anguſtis. & frigidius, p̄cordia glabra,niſi & hic cor ſuperauerit.

Quia ἐκ συνδρομῆς τῶν τεσσάρων πρώτων ϛοιχειωδῶν ποιοτήτων κρᾶσις γίγνεται

ex concurſione quatuor primarum elementorum qualitatum temperamentum conſurgit, in hoc enim ſanitas cõſiſtit.

Teſticulorum temperaturæ notæ. Cap. lxviii.

CAlida teſticulorum tẽperatura,ad libidinem ꝓcliuis eſt,fœcunda, & maſculos ꝓcreat,parteis genitaleis celeriter hiſpidas efficit,ac vicinas ẽt attingit. Frigida contra. Humida, copioſo ac humecto ſemine abundat. Sicca pauci & craſsi ſeminis efficax eſt. Calida & ſicca tẽperies mediocriter craſſum ſemen ꝓgignit, eſtq; fœcundisſima, ac celerrime ad libidinem iam inde ab initio animal ĩcitat. Tales itaq; teſticuli hiſpida ſtatim genitalia,eorũq; viciniam efficiunt ſurſum,vſq; ad vmbilici regionẽ,infra vſq; ad media ſemora. ac eiuſmodi tẽperamentũ abunde venerẽ cõmouet, ſed celerrime ſatiatur,& ſi cõpellas, offendit. Porro ſi humiditas calori fuerit cõiuncta,hiſpidos quidẽ minus tales reddit,copioſo aũt ſemine magis abundant,non tñ magis quã alii appetunt,minus aũt frequentior cõcubitu læduntur, ſi aut vtraq; & humidũ & calidũ impenſe creuerint,non ſine noxa a venere abſtinent. At humidi frigidiq; tẽperamento teſticuli,vicinas parteis glabras reddunt, ac tarde concũbere incipiunt. neq; ad actionem excitantur, † aquoſum, tenue, & inualidum ſemen,ac fœminæ efficax proiiciunt. Siccum frigidumq; tẽ-

peramentum, aliaquidem similia prædicto, crassius autem semen & plane exiguum progignit.

† Scriptura vetus huius loci est, ὑδατῶτες δὲ καὶ λαπτὸν αὐτοῖς τὸ σπέρμα καὶ ἄγονον ἐστὶ καὶ θηλύγονον, Semen ipsorũ est aquosum tenueq́ ac infœcundum. quem locum ita legendum esse facile ex arte parua Gal. atque adeo ex re ipsa intelligi potest. Sed id erratum Oroscius prius emendauit.

Quæ prætermissa sunt. Cap. lxix.

Singulæ corporis nostri partes peculiarem quandam & temperaturam & uim sortitæ sunt. omnium uero notas hoc loco exponere necessarium non esse duco, quum infinitæ propemodum sint. & nos compendium scribere proposuerimus. Porro de iis egimus, quæ potissimum totum corpus consortii quadam lege afficiunt, de reliquis eadem ratione & uia considerare præcipimus, temperamenta ipsorum tum ab excrementis, tum ex reliquis functionibus, tum iis quæ superueniunt dignoscentes. Tempestiuum igitur est, vt oratione conuersa doceamus quomodo totius corporis intẽperies corrigi debeat.

quia ẽt una q̃q́ pars nostri corporis & quodq́ membrũ quatuor hẽt virtutes Gal. de temp. & Arist. id cõfirmat.

Quomodo calida intemperies corrigatur Cap. lxx.

Qvum itaque in calida intemperie bilis superet. si per inferiora descendit, notum est omnibus, nullum oportere negotium facessere, si ad superiorem vẽtriculum tendit, vomitu euacuare, qui post exercitationem ante cibum factam aquæ potu cietur. Vtilius autẽ exercitium ipsis est, quod non velox ac ualidum, sed remissius leniusque. Nonnulli vehementer calidi nequaquam exercitationem requirunt, verum obambulatio balneumq́ ipsis sufficit, iidem lauacris quoque secundum cibum oblectantur. Quibus adiuncta est siccitas, hi ratione victus humectante indigent, ex cibis humectis, balneis, & exercitiorum valentium & multorum abstinentia. Quare per æstatem citius lauare, & a cibo rursus debent. Frigida hos potius iuuat. Venus autem siccis temperamentis maxime est inimica, cauenda ipsis lassitudo, insolatus, solicitudo, & vigiliæ humidæ et calidæ natura intẽperies in pueritia morbis patent rehumaticis, plethoricisq́, et p̃terea iis qui putredini feruntur accepti. Itaque pluribus egent exercitiis, exacta in vẽtre cõcoctione excretioneq́ per vrinas, qua ꝓpter si etiã ante cibũ bis terve lauent, vtant q́ aquis natura calidis, magnũ sentiũt p̃sidiũ. Porro defluxionibus prospiciendũ est, lauacris, multa exercitatione etiã ante cibum, vrinæ, aluiq́ excretionibus. Nihil autem prohibet, etiam apophlegmatismis nonnunquam vti, & purgationibus, cibis boni succi, & vino quod vrinam moueat.

quia nõ tute pueris pharmaca adhibentur

Quomodo frigida intemperies emendetur. Cap. lxxi.

INnter frigidas intemperies, tres numerantur differentie, ex quibus sicca est deterrima, quod enim processu temporis senescentibus obuenit, id statim ab initio hos affligit. Itaq; humectare eos & calefacere oportet, quod commode fiet exercitijs mediocribus, cibo humido & calido, vini calidioris potu, somno pleniore, cura tamen adhibita, vt quæ in corpore recrementa quotidie procreantur, omnia euacuentur. Cæterum venus omnes sicciores, & præsertim qui præterea frigidi sunt, offendit, solis autem calidis humidisque tuta. Porro vitiosa quoque frigida temperamenta sunt, quæ humiditatem habent coniunctam, & hæc potissimum rheumaticis corripiuntur morbis. prodest ipsis balneo abstinere, largius exerceri, victus tenuior, vnctiones mediocriter calidæ. Qui autem frigidioris natura sunt, mediocriter vero sicci humidiq; temperamento, horum calor suscitari firmariq; debet, ac in humiditatis siccitatisq; totius victus specie, media deligi debet.

Quia cito corruit humore nullo cohærescens.

Quomodo sicca intemperies in ventriculo, veluti exemplo, deinde &, aliæ corrigantur. Cap. lxxii.

INtemperies sicca, alia est, vbi solida similarium partium substantia reddita est siccior, quæ nihil in medicina spei habet, alia cum substantia, quæ ex humore concreto constat, est colliquata, tertipræter has, cũ propria humiditas, vnde partes nutriuntur, omnino est absumpta, quæ continetur in omnibus animalis partibus, rorio modo eis inspersa. hanc igitur particularis sine nutrimento inserere, nulla ratione queas, ideoq; difficillima est omnium eiusdmodi affectuum curatio. At quæ in exilibus arterijs venisq; consistit siccitas, curationem recipit, si singulas similarium partium, propria humiditate, humectantis alimenti auxilio repleas. Balneum igitur tẽperatum conuenit, in quo diutius versari hominem expedit, inde statim lac exhibere asininum, quod recens mulctũ fuerit, & pauxillum mellis tepidi adiectum habeat, postea conquiescere ad secundã vsque lauationem permittes, tum modice fricabis simul & pinguiter, vtique si lac quod sumpsit, iam omnino confecit, id quod tum ex ructu tum ventris mole licet conijcere. modicum vero temporis inter primam & secundam lauationem, interuallum erit, vt quatuor, aut quinque æquinoctialium horarum spatium intersit, scilicet si tertio adhuc lauare paras, sin aliter, plurium. Quinetiam post vnamquanque lauationem, hominem, priusquam se vestiat oleo perungemus, ac si quidem lacte oblectatur, post secundam quoque lauationem id exhibebis, sin aliter, ptisanam diligenter incoctam,

ὡς ἐπ παραδείγματος ad speciẽ ideæ quãdam.

Quia balnea extenuant nimis eneruantque.

aut

aut ilico ad cœnam. Sit autem panis præparatus illi purus, & qui curiose in furno sit coctus. obsonium quoque ex saxatilibus piscibus aut ex albo iure asellus, & vt paucis alimenti summã complectar, concoctu sit facile. nutriens, minimeque glutinosum & excrementitium. potus, vinum aquosum & album, purum, & quod minimam, si diluitur, aquæ mistionem sustinet, oligophoron Græci nominãt, modicæ astrictionis particeps, atque hæc maximæ siccitatis curatio est. Modica vero non tam exacto victu indiget, & pleniorem cibum admittit. Proponatur autem & nunc siccitas priori similis, copuleturque ei frigiditas mediocris, in qua ad calefacientium materiam transeundum est, ac commemoratis modo adiiciemus, in lactis quidem vsu, mel copiosius, vinum autem minus aquosum priore dabimus. Quinetiam esculenta omnia calidiora, idque non naturalibus modo ipsorum temperamentis, verum recentibus etiam qualitatibus, exhiberi debent. Nardino præterea vnguento vngendus assidue venter est, aut mastichino. At vero si cum siccitatis intemperie multa sit frigiditas, primum ipsam difficillimam & vix emendabilem censeto, eisdem vero vtere, & melle per se discocto despumatoque, vinum autem eliges antiquius. Optimum sane medicamẽtum talibus est, quo picatores assidue vtuntur. & illinere eo ventrẽ conueniet, ac post auellere etiamnum calidum. Cæterum iuuat eos probe carnosus puellus vna sic accubans, vt semper abdomen contingat. Iam vero multæ siccitati moderata caliditas iuncta esto. In eiusmodi sane intemperie primum curationis modum seruabimus, ita vt mel prorsus non degustetur, vinum vero exhibeatur quod minime sit vetustum. Porro cibos tepidos, lactis modo offeremus, & ventriculum oleo tum crudo tum melino perũgemus. Verum hos vehementer admodum refrigerare periculosum est, quandoquidem hæc affectio, febris quodammodo naturam, vbi calor superarit, imitatur. Fingamus itaque rursus calidam intemperiem præpollere, huic autem adiunctam esse humiditatem. talem, frigidæ aquæ potu curabimus. huc optime facit vsus ciborum astringentium, sed qui citra calorem sint austeri. Quum humida sola intemperies est, siccãtes cibi, ita vt non calefaciant, aut refrigerent valide, auxiliantur. adhæc consuetæ potionis penuria. Si cum frigiditate humida vrget intemperies, optima remedia sunt, omnia acria. misceri autem his debent etiam quæ sine manifesto frigore astringunt. optima simul his est exigua potio, eaque vini valide calfacientis. Hoc igitur modo intemperies qualitatum curantur. Quoniam vero sæpe in ipso ventriculi sinu contentus humor, interim autem in ipsas ventriculi tunicas absorptus, intemperiem procreat, non alienum est de his dis

Oleo quoque perungi a balneo laudat Hom. καὶ ἔχρισεν λιπ' ἐλαίῳ. ut poros a balneo rare factos stipet oleũ consolidetque supremam corporis cutem. Ita a balneo redeuntes et a gymnasiis oleum comitari docet et M. Varro ca. lv. mosque quoque fuit Persarũ regem foueri a duabus uirginibus.

mitum facile conquiescit, si autem rursus ex alia quapiã aliisue particulis confluxerit, exactam requirit dignotionem, curatio vero statim subsequetur. Etenim vniuersam eam parti affectæ oportet accõmodare, cura adhibita, iis quæ recipiunt, ne facile quæ confluunt, admittant. Fiet autem hoc astringẽtibus & iis quæ totum corpus ad bonam habitudinem perducunt. At vitiosos in ventriculi tunica humores, mediocriter purgantibus educemus, cuiusmodi est aloe et ex ea confectum medicamẽtum amarum quod hiera picra dicitur. Verum quibus lẽta simul pituita ventriculo impacta est, iis prius exhibenda sunt quæcunque hanc dissecent. deinde purgatio tentanda. Quod si ad vomitum sunt idonei, ex sumpta radicula vomant. Sin nec lentus humor sit nec crassus, vtique abunde est a ptisanæ cremore vomuisse. item a mulsa, profi it & absinthii succum in mulsa bibere, reliquarum vero partium intemperies haud absimiliter curare oportet, ita vt humoribus idoneos effluxus inuenias. Nam si particula sensibilem effluxum non habeat, redundantem in ea vel saniem vel humores, quemadmodum si id quod continetur, spiritus sit flatulentus, eua portatu discutere ac vacuare conuenit.

qa coge re ad uo mitũ uio lentũ ẽ. quo . n. natura, uergit. uergitãt per pro prios meatus.

De alimentorum facultatibus. Cap. lxxiii.

QVum de alimentorum facultatibus sermo, pars sit operis quod de sanitate tuenda præcipit proximum est vt iam dictis eum subnectamus, vbi prius q̃ particulatĩ ipsa ꝑsequamur, paucula quædam prælibauerimus. Quippe alimentorum vireis, si quid aliud, ꝑceptas habere conuenit. Quæ igitur attenuandi virtutẽ obtinẽt, meatus aperiunt, viscosa adhærescentia abstergunt, crassa incidunt extenuantq;. Quod si diutius ea in cibo adhibeas, serosabiliosaq; contrahes recrementa, ac si vberius ingeras, sanguis atra bile vitiosus redditur. Quare continuus ipsorũ vsus præsertim biliosis temperamento vitari debet, conueniunt. n. solis iis, qui pituitã, humoremq; crudum, lentum, & crassum collegerunt. Porro q̃ incrassandi viribus cõstãt, valentis admodum materiæ sunt, & si in ventriculo ac iocinore decenter fuerint concocta, boni succi sanguinem producunt, sed lienem & iecur obstruunt. Ex his alia sunt crassi duntaxat succi, vt lenticula, alia viscosa, sicuti maluæ. quibusdam vtraq; contingunt, nempe ut & crassi sint succi, & glutinosa, vt testaceo tegmine ꝑdita. Itaq; victus extenuãs ad sanitatem tuendam tutior quam qui incrassat, existit. Quum vero imbecillis sit materia non robur nec vireis corporibus suppeditat, ac oportet nonnunquam valentis materiæ cibum, quum inedia quædã prosit, mediocriter exhibere præsertim, vero ci

tra periculum assumunt qui se exercent, & quantum libet dormiũt. omnes autem quibus ante cibum exercitari non licet, crassi succi alimenta euitabunt. Imo neque in otio degentes eiusmodi cibos assument. Porro quemadmodum summum otium maxime valetudini tuendæ obest, ita mediocris motus summum adfert præsidium. Cæterum cibi inter eos qui incrassant & attenuant, medii, omnium sunt laudatissimi, vt qui mediocrem substantia sanguinem procreent. Talis itaque cibus corporibus nostris congruit, qui autem vitiosos humores gignit, noxius est, eoque semper caueri debet. Iam & varia ciborum genera assumere, cautio est, præsertim si ex diuersis constẽt facultaribus. ingesta enim concoctionem non, vt par est, sortiuntur.

De oleribus. Cap. lxxiiii.

LACTVCA manifesto & refrigerat et humectat, eoque somnum accersit. vt autem inter olera valenter nutrit, ita boni succi sanguinis efficax est. Intibum frigidi humidique temperamenti, sed minus quam lactuca existit. Malua refrigerat qnidem, sed non euidenter, magis autem humectat, vnde etiam aluum subducit, idq; propter genuinam eius viscositatem. Beta vi abstersoria ventrem subducit, eoque stomachum largius comesta erodit, iecoris lienisque meatus aperit. Brassica bis cocta si edatur, aluum cohibet, semel autem non tamen vehementer cocta cum oleo & garo, vel sale comesta, magis subducit quemadmodum succus ipsius etiam lenticulæ efficacius purgat. Hac magis adhuc marina brassica aluum emollit, manifesto salsa, & subamara, idem præstat halimon, amplioris autem salsæ qualitatis particeps, aluum subducit, magis quam brassica stomncho conducit, ceu astrictionis modicæ compos. lac, & semen producit. Blitum & atriplex humida quidem & ventrem soluunt, sed parum alimenti præstant. Omnia spinosa vt scolimos, attractilis, eiusque generis alia stomacho præter cinaram conducunt, quæ cum dura euaserit, improbũ succũ ꝓcreat, quapropter optimũ est, in coctam cũ oleo, garo, & coriandro assumere. Apiũ, hipposelinũ, siõ, & smirnium, oĩa vrinæ ciendæ sunt[illegible], sed smirnium aromaticũ spirat, magis acre, vrinæ ducendæ proficit, et mulieribus menseis cõmouet, apia suauiora sunt, ideoq; stomacho magis amica. Eruca calida est, & seminis efficax, ob quod libidinem & capitis dolorem, quam cephalæam dicunt, excitat. Nasturciũ, ocimũ, & sinapi, calida quidẽ & acria, sed maxime nasturciũ, cõcoctu vero difficilia, stomacho inimica, et vitiosi succi. Vrtica extenuat, ventrẽ subducit modice, alit. ferere. Prior itaq; affectio si semel radices egerit, purgatione per vo

est dictũ sapiẽtissimorũ hoĩum cibi loco ea esse debere, q̃ p̃ter cibi usum aliquam quoq; facultatẽ medẽdi haberẽt. atriplex ἀτράφαξις.

Gingidion simile est scandici, astringentis & non parum amaræ qualitatis particeps. præterea stomacho congruit, vt etiam cibum fastidientibus cum aceto assumptum, proficiat, parum vero alimenti corpori ministrat. Porro syluestria dicta olera maxime vitiosos gignunt humores. Capparis cibi cupiditatem proritat, iecoris lienisque meatus aperit, pituitam subducit. Vtendum vero ea est ante cibum alium, ex oxymelite aut oxelæo.

De asparagis. Cap. lxxv.

BLiti, lactucæ, atriplices, maluæ et betæ, planta quidem humida est, asparagus autem siccus. Contra, raporum, sinapis, radiculæ, nasturcii, pyrethri, brassicæ omniumque aliorum quæ calida sunt, plãta quidem sicca, asparagus autem humidus est. At a spinosis stirpibus palustris & hortensis, asparagi, item qui a bryonia decerpuntur stomacho quidem vtiles sunt, & vrinam citant, sed inualide alunt. At si probe coquantur, magis quam ii qui ex oleribus sumuntur nutriunt. Consimili modo & chamædaphnes asparagus agit.

De iis quæ radices esculentas habent. Cap. lxxvi.

NApus & rapa si bis coquantur, nihilominus quam reliquæ stirpes alunt, continue autem assumpta, crassum succum procreant. Bulbi astringunt, abstergunt, cibi cupiditatem mouent, stomachum confirmant, & viscosos pectore humores eliciunt, bis incocti valẽtius quidem nutriunt, sed nihil emolliuntur, amara ipsorum qualitate sic abolita. præterea semen genitale augent, libidinemque excitant si largius vtare. item inflationes & tormina, pariunt. Quod si ex aceto cum garo & oleo edantur, suauissimi sunt, flatus non generant, valenter alunt, concoctu faciles. Pastinacæ vero, dauci & cari radices quidem minus quam rapa nutriunt, calidæ autem aromaticæque manifeste sunt, & vrinam cient, Si vero immoderatius vtatur aliquis, vitiosos humores gignunt & ægre concoquuntur communi radicum ratione. Nonnulli syluestrem pastinacam daucum nominant, efficaciore ad vrinam ciendam virtute præditum. Radicula quæ græcis raphanis dicitur extenuandi calefaciendique vireis obtinet. sumitur recte ante cibum ex aceto & garo, alui ducendæ gratia, secundum cibum, nequaquam. Cepa, allium, porrum, & ampeloprasum acri virtute donata, corpus calefaciunt, extenuant, & crassos in eo humores incidunt, bis cocta, parum alunt, cruda, omnino nihil. Atqui allium magis meatus reserat, humoresque discutit. Sunt autem porris ficciora ampeloprasa, vtpote syluestria. In totum omnia cruda olera, si edantur, peiores quam cocta succos procreant ac plus humoris excrementitii continent. Verum quæ condita vel muria vel oxalme reponuntur, stomacho prosunt & appetentiam

quia ex aerea & humida. nam constat.

excitant, crudos humores incidunt, sed ægre concoquuntur, & si abutare, vitiosos succos gignunt.

De tuberibus & fungis. Cap. lxxvii.

TVber humorem de se reddit qualitatis expertem, sed frigidiorē & crassi succi. Fungi vero frigidi pituitosi & mali succi sunt, in his ipsis minus nocentes boleti sunt, qualitatis expertes, si probe coquantur. Qui vero ammanitæ dicuntur, secundum ab his ordinem obtinent. aliis fungis abstinendum, plerique siquidem ipsorum lethales. Ac ipsi boleti nisi exactius decocti edantur, periculi occasionem frequenter præbent.

Si probe coquantur hoc est si expurgantur.

De frumentaceis. Cap. lxxviii.

Ex iis quæ frumentacea nominantur, chondrus egregie nūtrit, & glutinosos parit humores, verum elotus, prauus habetur, quoniam prompte crassescens, concoctionis expers permanet. probatur magis cremor chondri, si totus probe ptisanæ modo fuerit decoctus. Alica in cæteris chondro quidem respondet, sed aluum magis astringit. Triticum, elixum sane, concoctu difficile est, & inflationes creat, vbi vero concoctionem expertum est, alimentum præbet valentissimum. In panem autem coactum minus inflat, minusq; ægre concoquitur, vtpote fermenti & salis particeps. Inter panes firmissimus est siligineus, deinde ex simila, tertius a quo cribro nihil excussum est, Græci syncomiston quasi dicas confusaneum appellant. Sordidus panis minus quidem nutrit, sed magis per aluum deiicitur. Amylum parum alimenti præstat, quemadmodum & panis elotus. Ordeum frigidæ facultatis est & abstersoriæ ptisanæ modo incoctum, humectat, torrefactum, quemadmodum in polentis fit, desiccat. Polenta per æstatem ante balneum cum aqua pota, siti medetur. Panis ordeaceus fragilior est, & parum nutrit. Maza difficilius concoquitur, flatusq; magis quam panis ordeaceus gignit, melle autem adiecto aluum citat. Auena & calida est, & imbecillis materiæ. Milium & panicum refrigerant, siccant, pauxillum nutriunt, & aluum cohibent. Omnino autem milium panico est præstantius. Oryza vix concoquitur parum nutrit & ventrem retinet. Porro ptisana in hunc modum coquitur, vni eius parti, aquæ quindecim et olei momentum adiiciuntur, vbi ebulierint, acetum quoq; addes. quum iam exacte cocta fuerit, sal tenuis superiniicitur, in quibusdam porrum, & anethum ei miscent. Cæterum auena chōdrusque in ptisanæ modum decoquuntur.

Sordidus panis minus nutrit, magis autem per aluū demittitur

De leguminibus. Cap. lxxix.

Ex leguminibus lenticula vitiosum succum, & melancholicum producit, imo etiam, præsertim bis cocta, aluum cohibet. deco-

cium vero ipsius cum oleo & garo potum aluum proritat. at quia inflationes mouet, satureia, vel pulegium admiscendum est. Fabæ leues sunt, inflant & abstergunt. Aegiptia autem faba humidior nostra est, & excrementicia. Pisum laxum quidem, non tamen adeo flatuosum est. Cicer inflat, abstergit, genitale semen auget, libidinem incitat, & calculos confringit, frictum, minus quidem inflat, sed ægre cõcoquitur. Lupinum concoctioni rebelle, haud facile per aluum transmittitur, crudi humoris efficax. Fœnu græcum si ante cibum sumatur, calefacit, & aluum mouet. Ochron & phaselum macerata donec etiam radices succreuerint, ex garo ante cibum sumpta, aluum subducunt, ac plus quam fœnugræcum alimenti exhibent. At phaselum & dolichon integra cum siliquis viridia comesta, excrementitia magis redduntur.

a fabis poiissimũ pithagorici abstinebãt vnde et q̃dã pitagorica fœmina coacta a tirãno redderet causã, quare nõ ederet fabã, expuit in os cuius linguã deli abscissam.

De temporariis fructibus. Cap. lxxx.

CVcurbita refrigerat humectatque, & ventrem subducit, sed parum alit. Pepon totus vitiosi succi est, frigidus, humidus, & vomitioni dicatus, non coctus, bilem generat. semen eius vrinam citat & calculos in renibus confringit, ac in totum, abstergit vehemẽter. Melopepon omnia quæ de pepone dicta sunt, inualidius efficit. Cucumer minus pepone frigidus, humidusque est, sed acrius cit vrinã, difficilis concoctu & vitiosi succi, etiam si concoctus fuerit. Summatim omnia poma refrigerant humectantq;, imbecilliter alunt, & vitiosum humorem progignunt.

De arborum fructibus. Cap. lxxxi.

FIcus & vuæ inter omnia poma principatum obtinent, vt quæ minus vitiosos humores generent, & magis nutriant. Inter hæc ipsa ficus probioris succi sunt, valentiorisque materiæ aluo, & vrinæ ducendæ, renibus purgandis idoneæ, præsertim admodum maturæ. Idem præstant caricæ, quanquã inflationes & sanguinem non probum pariant, eoque frequentius vsurpatæ, pediculos procreant. Vuæ, si non descendunt, non quidem concoquuntur, verum etiam crudũ humorẽ generant, sin ãt deiiciant, moderatiores sunt. Vuæ passæ aliis calidiores sunt, stomacho gratiores, valẽtius alũt, sed minus subducunt aluum. Mora q̃ alias sicamina Græce appellãtur, ĩpẽse humectant, mediocriter refrigerant, ac ante alios p̃sumpta, ventrẽ soluunt, non admodum ingrata stomacho, sed exigui alimenti. Ex cerasiis, dulciora quidẽ aluũ subducunt, verũ stomacho inimica, quibus inest astrictio minus quidem stomachum lædunt, sed non ventrem citant. Atque hæc ratio tum in vuis & moris, tum in aliĩs cõpluribus seruatur. In vniuersum, astringentia si prius ante alium ci-

bum aut eduntur,aut bibuntur,aluum comprimũt. quibus autem ob imbecillitatem venter non respondet, ii molliendi virtute prædita, nempe olera aut pisces,aut id genus aliud præsument,deinde astringentia,quæ dum ipsum firmant,deorsum propellunt,& ad excretionem incitant. Pini nucleus,qui & strobilus dicitur,boni quidem succi est crassiq́ʒ,& ad nutriendum valens,non tamen ex facili concoquitur. Persica praui succi,acidiq́ʒ sunt,& facile corrumpuntur,eoq́ʒ primum exhiberi debent,quo protinus deiiciantur,nullamq́ʒ in ventriculo diutius immorata,corruptionem sentiant,præcocia, duracina & armenia,persitis præstant,neque enim acescunt,neque similiter corrumpuntur,ac sunt etiam gustu gratiora. Malorum,dulcia sane aliis calidiora sunt,& facile in corpus distribuũtur,præcipue vel assa,vel elixa,acida,magis refrigerant,& humores ventriculo impactos incidunt,atque his magis cotonea. Idem præstant pira grandia maturaq́ʒ, præterea etiam valentius nutriunt. Mala punica frigefaciunt,& parum alimenti præbent. Mespila sorbaque vehementius astringunt,eoque aluo fusæ accommodantur. Palmulæ,nisi admodum sint pingues,stomacho prosunt ventrem retinent, crassos, glutinososq́ʒ humores gignũt, capiti faciũt dolores. Ex oliuis,druppæ stomacho aduersantur crassi humoris efficaces, muria conditæ, & colymbades,si ante cibum sumantur,appetentiã faciunt, et aluum subducunt,ac magis quæ ex aceto & oxymelite præparantur. Inter nuces,iuglans, auellana minus nutrit, stomacho gratior. Nux viridis humidior est, & ventrem citat, arida, si vbi in aqua commaduertit membrana ipsius interior adimatur,consimilem uiridi potestatem obtinet. Amygdala incidendi extenuandique viribus pollent,ideoque viscera & thoracem expurgant,idque efficacius amara. Similiter & pistacia,verum iecur efficacius obstructione liberãt. Damascena ante cibum sumpta & cruda, & in mulsa elixa ventrẽ soluunt. Syrica ægre coquuntur,stomacho noxia, modiciq́ʒ alimenti. Siliquæ ægre conficiuntur,aluum cohibent,et humores creant vitiosos. Sycomora manifesto et frigefaciunt & humectant. Citrei mali pars exterior acris & concoctioni rebellis est, caro valenter alit, & ipsa ad concoqnendum contumax. interior pars siue acida, siue aquosa fuerit,abunde refrigerat. Glandes non minus quam frumentacea alunt,sed concoctu difficiles,crassi succi,& tarde permeant. Castaneæ omni ex parte his præcellunt.

oliuæ druppæ hoc est crudæ et ab arbore deciduæ

De animalibus, & primo de volatilibus.

Cap. lxxxii.

ANimalia quæ volatu nituntur, minus quidem quam quæ pedibus fidunt,& præcipue quam sues,alunt,sed proptius coco-

Colûbæ magis alût & salaces sût ideo vetustas eas veneri consecrauit.

quuntur, magisq; perdix, attagena, pullus columbinus, gallina, & phasianus. At turdi, merulæ, & exigui passeres, inter quos sunt ẽt a turribus vbi nidificant pyrgitæ appellati, durius alimentum præstant, atque his magis adhuc turtur, palumbus, & anas, sed multo durius, concoctu difficilius, magisq; fibrosum pauo exhibet. Anserum vero & struthiocameli caro excrementicia, ægrius quam omnia commemorata concoquitur, si alæ excipiantur, quæ non minus quam aliarum auium probi succi existunt. Porro gruum caro fibrosum durumq; præbet alimentum. In totum iuniora veteribus humidiora sunt, promptius concoctioni parent, valentiorem cibum præstant, atque per aluum facile descendunt. Similiter elixa ab assis, & in sartagine frixis differunt. Iam quæ in siccis locis & montosis proueniunt, citius concoquuntur, minusq; excrementicia sunt, quam quæ in paludibus nutriuntur.

q; prælabore & motu volatus agiliores aues, vtilioresq; ad edendum.

De ouis. Cap. lxxxiii.

Ova gallinarum, phasianorumq; omnibus præstant. Anserum & struthiocamelorum praua habentur. Ex omnibus autem recentia veteribus multo sunt præstantiora, ac tremula plus alimenti habent, sorbilia magis descendunt, ac faucium asperitates leuigant. Reliqua omnia ad concoquendum rebellia, tarde transeunt, & succum gignunt crassiorem, præter ea quæ pnicta dicuntur, hæc autem fiunt si cruda immergantur in aquam calidam cum garo, vino, & oleo, & in vase mediocriter coagulentur. Huiusmodi enim coqui facilia & boni succi habentur. Omnia vero quæ sartagine friguntur deteriora sunt.

Ex ouis ĩ sole sic catis viuere quosdã populos Her. test.

De pedestribus animalibus.
Cap. lxxxiiii.

Inter animalium quæ pedibus fidunt, carnes, suilla maius quam alii cibi alimentum præbet, eo quod gustu & odore familiaritatẽ cum humanis corporibus sortita est, vt nonnulli qui imprudẽter humanas carnes gustarunt, cognouerunt. Alimentum vero quod ex illis contrahitur, viscosum est, & non facile in membra potest distrahi. Ouilla excrementicia prauiq; succi est. Caprilla acris est, malumque succum efficit. Deterrima hircina, siue succi bonitatem, siue concoctionem respicias. Bubula melancholicum humorem facit. Leporina crassi succi est, sed minus quam ouilla & bubula. Ceruina dura est, & concoctioni rebellis. In totum, iuniora vetustis humidiora, molliora q;, & ad concoctionem faciliora sunt. Hoc modo etiã castrata non castratis, bene habita macris præstant.

cuiusmodi et anthropophagi. quos vere esse et Arist. testatur.

De partibus animalium & sanguine. Cap. lxxxv.

SVmmæ corporis particulæ neruosæ sunt, citra pinguedinem, & ex carnes. eoq; glutinosæ, exigui alimenti. ac ad aluum mouendā efficaces, si excipias quæ volatu nituntur, ob nimiam siccitatem. Rostra & aures cartilaginosæ, ad concoctionem sunt pertinaces. Lingua, est fungosa laxa ve, exanguis, parum alimenti habet. Glandulæ suaues sunt, & friabiles, sed mammarū, præcipue scropharum, quum lacte scatent, dulciores habentur, hæ autem non minus quam carnes alunt. Renes & testiculi gustu insuaues & concoqui difficiles. At saginatorum gallinaceorum testiculi & suaues sunt, & probum corpori alimentum præstant, quemadmodum taurorum, hircorum, & arietum concoctioni resistunt, & vitiosos creant humores. Cerebrum pituitosum, crassi vitiosiq; succi, lente transit, concoctioni aduersatur, stomachum lædit, & nauseam excitat, si autem probe coquatur plurimum exhibet alimēti. Medulla pinguis, & cerebro suauior est, in cæteris ei respondet. Pinguedo & adeps pauci alimenti sunt, & stomacho nocent. Cor & iecur crassi succi, ægre concoquuntur, & lente transeunt,. At suillum iecur aliis præstat. Lien tum vitiosi succi est, tum melancholicum humorem efficit. Pulmo facilius quidem, vt pote fungosus, concoquitur, sed leuiorem cibum præbet. pituitæ generandæ efficax. Ventriculus, vulua intestinaq;, dura, concoctioni aduersantur, pituitæ efficacia. Summatim fera animalia siccius quam domestica alimentum exhibent, minusq; excrementicium. Sanguis quilibet, uix concoquitur, præsertim crassus, & melācholicus, qualis nimirum est bubulcus, leporinus, vt pote suauissimus cōmendatur. Ac multi ipsum cum iecore solent incoquere. quidam vero, & cum aliis visceribus. nonnulli & iuuenis porci sanguinem edunt. Caprillum vero nonnullos comedisse, etiam Homeros testatur.

Quia omne mēbrū alimētū generat sui simile.

Carnes vero salubriores quæ a musculis sunt labore magis exercitis. Gale. Aris. pp motū & p saltus exercitationem.

De lacte. Cap. lxxxvi.

LAc coctum probe nutrit gingiuis autem & dētibus nocet. quapropter vbi assumptum est, primum mulsa, deinde vino astringenti os colluere oportet. Item caput tentat, præcordia, ventremq; inflat, calculos in renibus gignit. Ac humidius, minus quidem alimenti præbet. sed magis aluum proritat, crassius autem econtrario, magis alit, minus descendit. At caprillum lac, mediocri consistentia est, sicut ouillum, crassius, et quod statim a partu redditur tenuius est, procedente tempore crassius, deteriusq; e[illegible]icitur.

De lactis potione. Cap. lxxxvij.

QVi lac potare voluerit, ab aliis abstinere cibis debet, donec concoctum fuerit, et inferius descenderit. Satius itaque est ma

ac recens mulctum bibere, ac post id nihil assumere, nec non labores nimios deuitare, vt quod laborantibus necessario acescat, sed lente obambulare satius est, & interea vigiles, conquiescere, hoc enim pacto quamprimum per aluum descendit. Vbi deiectum fuerit, aliud bibendum est, ac si hoc quoque descendat, aliud. Initio itaque purgat vtiliter, non quidem copiosum ex reliqua corporis mole, sed quæ in ventre continentur, mox venas ingreditur, ac optime nutrit, atque non amplius deiicitur. Porro in biliosis fluxionibus, & quum syntexes, hoc est colliquamenta corporis ad ventrem concurrunt, coctum lac exhiberi debet. Coquetur autem primum lente paulatimque vt pars descendat, pars consumatur, deinde magis, ac magis incoquetur, cura adhibita, neu duratur, aut in caseum coalescat, quod optime fiet, si leuiter ipsum coquamus, et agitando id quod recesserit vndique abradamus. Agitabitur autem ferula leui & tenui, & si quid oris ollæ inferuescat, hoc quoque spongia adimere oportet, id enim subinde etiam reliquum lac corrumpit. Eo igitur modo quo dixi lac coquendum est, vsque dum æquabiliter crassius dulciusque crudo euaserit. Quod in eo tenue est & seorsum calculis marinis ignitis in id demissis, ebibitur consumiturque. Atque hoc alui fluxionibus, præsertim biliosis est accommodatum.

De lacte scissili. Cap. lxxxviii.

SErosa lactis portio a caseo discernitur, si vehementius ad ignem largiorem citra fumum excoquatur, deinde colo, aut panniculo exacte traiiciatur. Porro miscetur sero mellis momentum, aut oxymelitis aliorumue, daturque subducendi ventris gratia, ætate quidem florentibus ad duos sextarios, iunioribus, nō minus sextario. Quod vero marinis calculis ignitis aut ferro candenti demisso lac incrassatum est, intestinorum torminibus & alui profluuijs recte exhibetur.

De caseo. Cap. lxxxix.

OMnis casus acris est, sitim facit, ægre concoquitur, vitiosos succos, calculosque generat. Laudatior est recens, laxus, mollis suauis, & modici salis particeps, qui secus habet, pessimus est.

De piscibus. Cap. xc.

OMnes pisces frigidioris, humidiorisque temperamenti esse, nulli non constat. Omnium vero optimi sunt, saxatiles, ad concoquendum prompti, bonique succi, modice humectant, vbi non duram carnem occupauerint. Verum ex non saxatilibus, pelagii, multum ab iis variant, qui in limo nutriuntur, vel in fluuij ostio, sed omnium deterrimi qui vel in stagnis vel mari stagnante viuunt. Particulatim vero capito si pelagius fuerit, mediocriter suauis est, minus concoctioni rebellis, & boni succi, sanguinem vero gignit tenuio-

habēt pisces quoque analugiū a iobus.

rem imbecilioremque. similia & lupus præstat. Mullus qui & ipse pelagius est, aliis piscibus durior est, fragilis, concoctu facilis, validæ ad alendum materiæ, suauis & pinguedinis expers.

capito, idest cephalus, piscis.

De testaceis. Capi. xci.

GEneratim pisces qui testa conteguntur, Græci vocant ostracoderma, salsum crudumque humorem producũt, Ex his ostrea mollissimam carnem obtinent et facilius descendunt. Chamæ vero, purpuræ, vngues, spondili, buccina, cochleæ, atque huiusmodi alia dura. Ac quæ molli testa integuntur, malacostraca græcis nominantur, nempe gammari, paguri, cancri, locustæ, & squillæ, concoctioni repugnant, sed alimentum præbent & vẽtrem comprimunt, si in aqua dulci sæpius decoquantur. Omnibus vero crustatis inest succus, aluo subducendæ vtilis, eoque etiam terrestribus cochleis. Ac quum hæc duram carnem, concoctu difficilem, valentis materiæ & succis vitiosam sortiantur, nonnulli ius ipsorum cum oleo & garo conditum, ad aluum subducendam adhibent. Echini modice frigefaciunt, exigui alimenti, & vrinæ ciendæ efficaces.

quod ex putri nascũtur. sequitur ordinẽ Arist. in libr. de historia anim.

De mollibus, quæ malacia dicuntur.
Capit. xcii.

MOlles cute pisces, vtpote polipi, sepiæ, loligines, dura carne & concoqui difficiles sunt, præcipue polipi, salsum humorem modicum obtinent, concocti autem nõ parũ alimenti corpori exhibẽt.

De cartilagineis. Cap. xciii.

C Artilagineorum quæ selache Græci dicunt, torpedines, pastinacæ, mollem suauemque carnem occupant, quæ celeriter descendit, facile concoquitur, & probe alit. Raiæ, leuiraiæ, squatinæ, atque eius generis reliqua, duriora sunt, concoctioni renituntur, & valentius nutriunt. In summa, quibus dura caro est, & ægre concoquuntur, & plenius alunt, vbi vero concocta fuerint, copiosum solidumque alimentum præbent.

De cetaceis. Cap. xciiii.

C Etacea, vtpote balenæ, vituli marini, libellæ, delphini et prægrandes thinni, duram, concoctu difficilem & crassi succi carnem habent. Sale condita eiusmodi moderatiora efficiuntur, iam qui ex aliis piscibus humidiores habentur & magis excrementicii, ad conditurам magis sunt accommodi. Talis autem in conditurіs est differentia, qualis & piscium, vnde conficiuntur.

De vini viribus. Cap. xcv.

QVi sanitatis tuendæ curam susceperit, eũ quoq; vini facultates cognitas habere expedit. In vniuersum itaque vinum omne nutrit, verum rubens & crassum, magis, boni autem succi non est efficax. Item dulce & ipsum quidem impense nutrit, sed stomacho nocet, Austerum stomacho quidem amicum est, verum ægre in corpus distribuitur, leuiusq; alit, hoc autem minus, album. Præstantissimum est colore fuluum. Porro vetustius nouo magis & calefacit et desiccat. hæ igitur vini sunt facultates, veluti summatim expositæ. Cæterum vinum calorem genuinum refocillat, vnde concoctio melior, & sanguis probus euadit, cibum per omnia corporis membra, vt quod facile penetret, deducit. Quamobrẽ ex morbo emaciatos reficit, corpusq; ipsorum auget. Etenim cibi cupiditatem facit, pituitam extenuat, bilem per vrinam educit, & bonum colorem conciliat, animo læticiam, voluptatemq; parit, & robur adijcit. Harum itaque commoditatum moderata vini potio, immoderata vero contrariorum occasionem præbet, eoq; temulenti, animo turbantur. desipiunt, & graui somno quæ cataphora dicitur premuntur, qua de causa immodica vini potio diligenter vitanda est, quanquam longiore temporis spatio interposito liberaliter bibere conducat. ita nãque vrina largius & sudores promouentur. Vincit autem mox vomere, assumpta prius mulsa, quo ne paululum quidem ab eo noxæ percipiatur. Qui igitur potationi indulgebit, alio cibo non admodum repleri debet, sed inter potandum brassicam elixam esse, & bellaria præsertim amygdala assumere, vt quæ capitis dolores leuent, et vomentibus nihil adferant molestiæ. Præstaret autem absinthij dilutum ante potionem bibere, vt quod omnium maxime crapulæ discutiendæ sit efficax. At siquis rosionem a vino sentiat, frigidam bibet, insequenti die, absinthij rursus dilutum, obambulatione itidem, frictionibus, balneo, & exiguo cibo reficietur.

μένος μέγα οἶνος ἀέξει Home. vinum auget multu vires. Illud sciendũ in primis a vino fulmine gelato lacte, fructibus, carnibus animantũ fulmine ictis, et ab vnguentis, liquoribusq; esculẽtisq; ĩ domo fulminata sũt, eẽ abstinendũ. iõq; pestẽ afferũt & dementiã. Seq.

De melle & mulsa. Cap. xcvi.

MEl coctum valentius nutrit, q̃ subducat aluum, non coctũ, econtrario, ac frigidis humidisque temperaturis conducit, calidis, in bilem vertitur. Mulsa vero non admodum biliosis vtilis est, vt quæ in bilem degeneret. Itaque in eiusmodi naturis dilutior mulsa recte dabitur, iis qui viscera habẽt affectibus opportuna, incommoda est. Cæterum hoc modo præparari mulsa debet. Octupla aquæ portio melli admiscetur, incoquiturq; donec spumare desinat. spumam vero continenter ab ea tollere, simul atque orta est oportet.

De somno. Cap. cxvii.

POstea quam omnia quæ ad victus rationem spectãt, sumus exe

cuti,supereſt vt de ſomno, eo quod omnium poſtremus magna ex parte initur,diſſeramus.Itaq; ſomnus virium animalium(vt ita dicam)requies eſt,vtili humiditate cerebrũ madefaciente proueniẽs. Qui ſi recte ineatur,multa præſtat commoda, cibum elaborat,humores excoquit,dolorem lenit,laſsitudinem ſolatur, intenta laxat, animi vero ægritudines obliterat,rationem vitiatam corrigit,Porro tempus ſomni optimum eſt a cibo.ſed diurnus haud omnibus eſt idoneus. Tempus enim quo obdormiſcunt ad abſolutam ciborum concoctionem non ſufficit.interrupta enim ante horam ſuam concoctione a meridie reſurgentes,ſubinde acidos ructus ædunt,& flatibus replentur.Nonnulli vero fluctuatione ventris infeſtantur, niſi vel ex conſuetudine,vel ſufficienti ſomno vſi, eiuſmodi mala effugiant. Cæterum optimus ſomnus eſt nocturnus,quoniam nox naturali humiditate,ſilentioq; animum in ſomnum deducens, abſolutam molitur concoctionem.Item poſt ſomnum nocturnum plurima parte ad excretionem recrementorum inſtigamur. Terminus autem ſomni eſſe debet perfecta ciborum concoctio, quæ tum ructibus,tum ventris contractione deprehenditur,ſecundum quam vigilantia non inutilis,vt quæ recrementorum ex cõcoctione deiectionem moliatur.

Sõne parens hominũq; deumq; Hom.dixit,q. requies videtur eẽ naturæ viuẽtiũ. grauitatẽ capitis facit nimius ſomnus Ariſ. 11. de partibus ani.

De vigiliis. Cap. xcviii.

Vigilias quæ laborantes iam affligũt,ex dolore,aut febri,aut acutiore quodam caſu oborientes,ſecundo libro de Febribus perſequemur.quæ autem ſanos infeſtant,hoc loco nobis exponẽdæ ſunt. Si igitur aliquis ob mœrorem,aut curam, aut quandam animi ægritudinem vigilauerit,primum id quod moleſtat,quatenus licet protinus amputabimus,deinde ſuauium ſonorũ auditu mens a ſollicitudinibus abducenda eſt,id quod nonnulli leni aquæ murmure machinãtur,qui enim ſic permulcentur,ſomno facile capiuntur.Præterea balneis præſertimq; veſpertinis quum bene concoxerint vtentur, ciboque humectanti vtpote lactuca & id genus aliis, nonnunquam nigri papaueris folia viridia obſoniis admiſcebunt. Piſcibus ad concoctionem promptis,vino largiore tenui & nõ vetuſto recreari debent.Dormituri roſaceo caput perungent, aut oleo in quo papaueris capita,aut mandragora ſint incocta. item anethinum non vetus ſomnum accerſit.Noui autem qui poſt laſsitudinẽ quiete ſubito ſuccedente, ſomno caperetur. Adhæc venus moderata idipſum præſtat.Alii caput aut pedes refrigerantes, facile ſomno corripiuntur. At ſi ex cibi copia vitiove ſtomacho grauato vigilauerint (nam hoc etiam accidere nouimus)quemadmodum rurſus alii præter cõſuetudinem inedia preſsi,aut modico cibo ſumpto, vigiliis ſunt in-

festati,considerare id ac causam succidere,oportet.

De sopore vehementi quæ cataphora græcis apellatur.

Cap. xcix

AT si e contrario alti vehementesque somni, q̄ cataphora dicitur, vrgeant,ab assiduis lauacris & refrigerante vnctione abstinebimus,medicamentis pituitam per os elicientibus vtemur, atque in totum ad calidiorem victus rationem, sicciorem imbecilioremq; ipsos traducemus ,quandoquidem huiusmodi effectio a frigidiore,vt plurimum & humidiore materia cerebrum imbuente,accidit.

Dioclis Epistola ad valetudinem tuendam conscripta.

Cap. c.

DIOCLES ANTIGONO REGI.

QVoniam tibi omnium regum literatissimo esse contigit, & multum iam ætate prouecto,omnis philosophiæ disciplinarumque mathematicarum peritia excellere,existimaui eam philosophiæ partem quæ valetudinis tuendæ præcepta tradit, haud alienam a regia maiestate fore,eoq; tibi perscripsi,vnde morbi hominibus oriantur,& quibus signis præcedentibus,quomodoq; ipsis succurrere conueniat. Quemadmodum enim in cœlo nunquam tempestas ingruit,quam non indicia quædam præcedant, quibus nautæ cæteriq; probe periti homines certiores reddantur,ita humanam naturam nullus inuadit morbus,quem non signum aliquod denūtiarit. Tu itaq; si iis quæ a nobis picentur,animum attendas,exactam illorum cognitonem indipisceris.Hominis corpus in quatuor parteis diducimus,caput scilicet,thoracem,ventrem & vesicam.Igitur vbi caput morbo conflictaturum est,hæ plurimum notæ solent præcedere, uertigo,capitis dolor,superciliorum grauitas,aures sonant,tempora saliunt,oculi mane illachrymant,caligātque,nares oppletæ odorem non sentiunt.dentium gingiuæ attolluntur. Quum ergo ex his aliquod accidit,caput purgari oportet,nullo quidem medicamento,sed vel hyssopi uel origani summitatibus tritis,quæ in ollula cū musto, aut sapæ heminæ dimidio deferbuerint, atque hoc absorbens ieiunus os colluet,& gargarizando humores ex alto deducet,eaque capitis affectuum curatione,nulla leuior est alia. Optime facit etiam si sinapi,mulsa calida dilutum,ieiunus absorbens gargarizet, pituitamque ex capite eliciat.Cæterum caput operimentis prius calefacere oportet, quo pituita liquefacta, prompte effluxioni pareat.

Si quis hæc signa neglexerit, huiusmodi ægritudines solet experiri, lippitudinem, glaucomata, aurium vomicas ac eruptiones, in ceruice strumas, cerebri cariem quem σφακελόν græci vocant grauedinem, anginam, nyctilopa, teredines,

vnam; capillorum defluxus, capitis vlcera, & dentium dolorem. Quum autem a thorace morbus nascetur, totum corpus incipit sudare, thoraxque, lingua fit crassior. sputum salsum aut amarum aut biliosum existit, dolor costas aut scapulas sine occasione inuadit, oscitatio frequens, vigiliæ, suffocatio, sitis ex somno, animus tristior, pectus frigidum, brachia & manus tremiscunt. Succurrendum est prudenter hoc modo, vomitus quam optime fieri potest post cœnam sine repletione, sineque medicamento citari debet, vtiles sunt & vomitiones ante cibum, quas Græci firmaismos appellant. Oportet autem eum qui sic vomet, radiculas tenueis præsumere, nasturtium, erucam, sinapi & portulacam, mox aqua tepida superbibita, vomere. At si huiusmodi indicia contemnātur, hi morbi solent obuenire, pleuritis, peripneumonia, melancholia, febres acutæ, phrenitis, lethargus, febris ardens cum singultu. Quod si a ventre morbus orietur, hæc erunt signa, venter prius cruciatur, turbaturque, cibus & potio amara videntur, genua grauantur, lumbi nequeunt flecti, totumq; corpus etiam sine occasione laborat, crura torpent, febriculæ exiguæ affligunt. His itaque cognitis, ventrem prius emollire oportet, non medicamentis, sed victu. Tutius enim est vti iis quibus nullus error committi potest, vtpote betis mulsæ incoctis, alliis elixis, maluis, lapatho, mercuriali herba, & ex melle confectionibus. Omnia siquidem aluo subducendæ sunt. Si quod e signis intendatur, cnici succum omnibus decocti admiscere oportet, vt quæ suauiora & sine periculo sint. Iam & læuis brassica in aqua largiore cocta, eiusque succus ad heminas quatuor potus cum melle & sale, vtilis est, vel ciceris aut erui decocti aquam eodem modo ieiunus vtiliter bibet. Qui nullam eiusmodi signorum rationem habent, in his morbis tentari solent, alui profluuio, intestinorum torminibus, eorumque læuitate, ilio, coxendice, febre tertiana, podagra, apoplexia, hæmorrhoidibus, morbo articulari. A uesica qui nascuntur morbi, hæc dabunt signa, pleni ex cibo modico esse videntur inflationes ventris vrgent ructus, pallor totius corporis, somni graues, vrina lliuida et vix erumpens, naturalia tument. Quum itaq; huiusmodi notæ apparuerint, odoratis, vrinam cientibus tutissime occurrere malo oportet. Itaque fœniculi apiique radices, vino albo odorato madefacito, atque huius diluti cyathos duos, mane ieiuno singulis diebus propinabis cum aqua dauci, smirnii, helenii, quodcunque horum habueris, nam omnia proficiunt, adhæc aqua ciceris macerati cum vino idem efficit. Qui hæc signa negligunt, hos morbos expectent, aquam intercutem, lienem magnum, iecoris dolores, calculos, renū cruciatus, vrinæ stillicidium et ventris tumorem. In omnibus huius-

modi indiciis infantes sane leuiori, adultos, acriore curatione tractabimus. Cæterorum anni solstitia in quibus hæc solent ingruere silentio prætermittenda non sunt, sed quæ in singulis alimenta conueniãt, paucis exequemur, auspicati ab hyemali.

Solstitium hyemale.

Solstitium itaque hyemale vsque ad vernum æquinoctium auget in hominibus destillationes humiditatesq; ac propterea calidioribus vti cibis, parciore potu, sed meraciore, atque ex origano bibere oportet, necnon veneri indulgere. Numerantur dies ad æquinoctium, nonaginta.

hoc tpe græci. quoque conubia celebrabãt ath. et Aris. in 5. de anim.

Aequinoctium vernum.

Hoc tempore pituita in hominibus crescit, & dulcis sanies sanguinis, vsque ad vergiliarum ortũ, eoq; tunc maxime succosa acriaque assumi debent, corpus exerceri, & venus. Sunt autem ad vsque vergiliarum ortum dies sex & quadraginta.

Vergiliarum exortus.

HOC tempore bilis amara augetur, amaraq; sanies, vsque ad æstiuum solstitium, dulcia omnia tunc, quæ aluum moueant, conueniunt, venus quã parcissime exercenda, hinc ad solstitium æstiuum dies quinque & quadraginta existunt.

Solstitium æstiuum.

HOC anni tempus atram bilem adusque æquinoctium autumnale promouet, quapropter aqua frigida atq; odoratis omnibus vtẽdum est, venus perniciosa, aut innocentius saltem quæ de ea præscripsimus adhibeto. Porro sunt ad æquinoctium autumnale, dies tres, & nonaginta.

Aequinoctium autumnale.

HAEC anni pars pituitæ copiam generat, tenuesq; defluxiones, donec vergiliæ occidant. Conuenit igitur tunc humores ex capite elicere, atque acerrima, maximeq; succosa assumere, vomitum rarissime citare, exerceri, atque concubitum vitare. Numerantur ad vergiliarum occasum dies sex & quadraginta.

Vergiliarum occasus.

HOC tempore pituita adusque solstitium hyemale in hominibus redundat, quam ob rem acerbissima quæque, vinum suauissimum, assumere oportet, pinguibusq; vti & exercitari. Sunt autem ad solstitium hyemale dies quinque & quadraginta.

LIBRI PRIMI FINIS IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE..

PAV-

PAVLI AEGINETAE
LIBER SECVNDVS.
DE FEBRIBVS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO MEDICO INTERPRETE.

CAPVT I.

BSOLVTIS de ualetudine tuenda præceptis, exequi aggrediemur, quomodo eos, qui morbis iam conflictantur, restituamus, a similaribus vtpote simplicioribus morbis exorsi, quales nimirũ sunt, quos febriles appellant. Rursus igitur nos Oribasii compẽdio, quod ex Galeni sane potissimum, & aliorum præterea compluriũ commẽtarijs est excerptum, vtentes paucula quoq; ab illis omissa adiungemus.

dicitur a pitissimis tot morbis laborare iumenta quot hominem.

Quot & quæ principalia in morbis potissimum febrilibus perquirenda. Cap. ii.

PRimum quidem perquirere conuenit, morbus salutemne promittat, an mortem minetur. & si polliceatur salutem, vtrum acutus sit, an longus. Hæc sane in alijs quoque magnis affectibus commode quæruntur. Tertium quoque nunquid vna vice crisim expertu-rus, quod febribus potissimũ peculiare est, an particulatim soluetur.

Ex Galeni commentarijs, quale morbi principium dicamus. Cap. iii.

NEque enim capitis dolores & febris idem existunt, quemadmodum neque vigilia, & cibi fastidium totiusq; corporis grauitas, aut sensus lassitudinis, verum vnumquodq; harum licet a febri sit diuersum, ipsã tamen denuntiat. porro febris inuadens, præsertim acuta, neq; nos potest, neque imperitum aliquem latere. Sed finge, si placet, etiam latere, miraculum tamẽ iudicauerim, si hora amplius ægrũ subterfugerit. Quamobrem illud tempus morbi esse principium dicemus, quo manifesto febricitare incipientes decumbant.

Illud ex Plato in Phæd. tenẽdum est, mortalẽ nullũ debere e vita excedere inuito numine

Vnde cognoscendum, morbusne sit sanabilis, an perniciosus. Cap. iiii.

qua ut ibi explicat Olymp. erant, quod existimabãt sicut stoici quinque de causis hoĩem excedere uita debere spõte sua primo ob magnã patriæ vtilitatẽ. Secũdo, ne extrema dedecora patiamur. tertio, si amẽtes simus. quarto si assiduo morbo torquemur inutiles nobis et patriæ. quĩto & postremo ob summã rerũ inopiã.

LEthales notæ sunt, facies cadauerosa, nares acutæ, oculi concaui, reliquaque ab Hippocrate commemorata, si hæc neque ex vigilia, neque euacuatione, neque inedia acciderint. Item in propinquo mors est, si ægri lumẽ refugiunt & illachrymant, non ex quadam a foris accidente causa, neque tamen oculis peculiari vicio obnoxiis. Adhæc si alter ex his minor appareat, quæque in iis alba esse debent, rubescant, aut liueant, aut nigricẽt. Aut si pituita ipsis inhæerescat, perque somnum alba oculorũ appareãt palpebris extrorsum non commissis, nisi ea larga vacuatio expresserit, aut ex consuetudine ipsis hoc acciderit. Iam illa mortis sunt indicia, dentibus stridere, aut desipere, aut in veste floccos legere, aut festucas carpere. Attẽdendumque est ad incubitum, nam si æger supinus cubat, & veluti resolutus, vel si etiam deorsum a lecto ad pedes delabatur, extremam imbecillitatem fatetur. Multo adhuc peius est, frigidum spiritum ex naribus, & ore elidere, item pulsus languidus creberque, & deficiẽs, item si æger ad animi deliquium sudore digeratur, perniciem præsagit. Si igitur omnia, quæ retulimus indicia, aut plura ex his appareant, aut etiam pauciora, sed valida, nullumque salutis argumentum affulserit, periculum mortis ineuitabile signat. Contra spirandi facilitas, pulsus vegetior, mens sibi constans, bene erga cibum oblatum affici, adhæc facies iacentisque habitus, sani similis, bona indicia sunt, et salutaria. In uniuersum quæ a naturali habitu maxime abhorrent, pestifera sunt. quæ vero ipsi respondent, salutaria. Cæterũ præsagia ex vrinis, deiectione, & sputo paulo post exequemur.

†De signis longæ valetudinis. Cap. v.

QVatuor notis morbi dignoscuntur, ipsorum motu, ægrotantis habitu, pulsu, febrium specie. Motu quidem in eum modum, si quatuor particularis accesionis tempora, ocyus & breuissimo spatio inuaserint, peracutus erit affectus, cuius extremus terminus est, Septimana. magna vero ex parte, quarto die crisim experitur. At si longius quidem quam hic afflixerit, sed duodecim horarum spaciũ non excedat, acutus prædicitur, qui intra quartumdecimum diem potissimum iudicatur, si uero plures horas prorogetur, vt initium duntaxat, et incrementũ longiore tũ diei, tum noctis tempore absoluat, talis morbus longus existit. at si particulares accesiones morbus nõ habeat, sed inde ab initio adusque finem continuet, tanquam vna sit accesio, veluti in continuis etiã hunc nimirũ acutis adscribes. Aegrotantis habitu hoc pacto deprehenduntur. Si quidem facies, & totũ corpus reliquum collabatur, acutum morbũ præsagire est. Si prorsus nihil emacrescit, longus erit. quippe copia materiæ longiore spatio concoquendæ signatur. Ex arteriarum motu ita diuineris. Magnus

pulſus, vehemens, citatus, creber, acutum morbum indicabit, contrarius, longum. A febrium ſpecie hunc in modum, quatenus calidæ et vrentes, acutum ſignant morbum, mitiores autem & veluti deliteſcentes, diuturnum.

†Hic titulus ſic legitur in vetuſto Cod. πῶς ἐξαγινώσκομεν ὀξὺ καὶ χρόνιον νόσημα, id eſt, de ſignis acuti & longi morbi. Qui quidē titulus huic capiti maxime conuenit.

Quomodo præſciemus an morbus iudicium ſubiturus ſoluenduſue ſit. Cap. vi.

HOc quoque præſcire licet ex iis quæ modo ſunt nobis dicta, nēpe ex febrium ſpecie, & tempore. Forſan autem totum ex febrium ſpecie. Siquidem calidæ, & perurentes, breui finiuntur, & excretionibus ſolui ſolent. Mitiores leuioreſq; prorogantur diutius, et in abſceſſus magna ex parte erumpunt. Hinc liquido conſtat, non ſolum quando morbus ſoluetur, ſed etiam quo pacto, acuti enim potius per excreta iudicant, quēadmodū rurſus lōgiores, per abſceſſus.

aliter, et excretionibus iudicari amaret.

De diebus decretoriis. Cap. vii.

DIerum decretoriorum alij de ægris frequenter, cum fide, ſalubriter, perfecte, manifeſto, & inſigniter iudicant, alii contrario his modo. Tertius decimus medium quendam inter vtrunque dierū genus ordinē habere mōſtratus eſt. Ac ſunt ex ipſis, qui vel exiguum naturæ impetum nacti de morbo poſſunt decernere, quemadmodum ſeptimus, & quartus decimus, plerique vero, niſi in vehementibus naturæ motibus, morbos neutiquam poſſunt per criſim ſoluere. Verum nec vniuerſi boni, ſimili inter ſe modo boni ſunt nec omnes mali, pari ratione ſunt mali. item nec certo ordine bonitatem malignitatemue obtinent. Qui igitur primi ſunt ordinis, nempe bonorum numero comprehenſi, hunc in modum ſe habent. Præſtantiſſimi omnium ſunt ſeptimus, & quartuſdecimus, mox nouus, vndecimus, & vigeſimns, deinde decimuſſeptimus, & quintus. hos ſequitur quartus, poſt hunc tertius, & decimuſoctauus. His contrarii, ad ſecundum ordinem referuntur, peſſimus, quique cum periculo, nec clare de morbis iudicat, ac veluti ex aduerſo ſeptimo diei opponit, ſextus eſt. Huic cōſimiles, octauus, & decimus, ſecundū quos duodecimus, ſextiſdecimus, & decimuſnonus habentur. Medius horū eſt, & tertiuſdecimus, nec ita repudiandus, ſicut ordini ſecundo aſcripti, nec tā feliciter morbū pōt ſoluere q̄ q ad primā claſſem ꝑtinent. Atq; hoc dignitatis ordine Galenus ē vſus. Numerorū vero ordine boni ſunt, tertius, q̄rtus, q̄ntus, vndecimus, q̄rtuſdecimus, decimuſoctauus, vigeſimus, mali autē ſextus, octauus, decimus, duodecimus,

cū fide, qa non oēs certā fidem habent. plærūq; n. euenit vt ī diebus decretoriis ægri nō ſanent, & ī nō decretoriis recte ſanētur, id qd ēt ari. ī. v. de phyſica auſcultatione atingit.

ſextuſdecimus,decimuſnonus.inter hos medius conſiſtit,tertiuſdecimus.Porro ex his decretoriis nonnulli quoque aliorum ſunt indices,quos Hippocrates appellauit ſpeculatorios,eo quod iudicia alio die decretorio futura prænuntient contemplandaq́ꝫ exhibeant,exẽpli gratia,quartus,iudicium ſeptimo die futurum præmonſtrat,dum videlicet ſudores quoſdam,aut madores, aut eiuſmodi particulares vacuationes molitur, aut ſignificationes prius non factas,aut concoctionis notas repræſentat.Iam vero Galenus etiam ſexti,licet nõ boni quartum eſſe indicem eſſerit. Vndecimus quartidecimi index eſt,ſeptimuſdecimus autem,vigeſimi. Itaqꝫ ad quartumdecimũ vſqꝫ diem valentisſima de morbis fiunt iudicia.proxime ſuccedunt, qui vſque ad vigeſimum habentur. Qui poſt hunc aduſque quadrageſimum porriguntur,paulatim vehementiam remittunt. Primæ dignitatis ſunt,vigeſimuſſeptimus,trigeſimuſquartus,& quadrageſimus. Hos ſequuntur,vigeſimuſquartus,trigeſimuſprimus, trigeſimuſſeptimus. Qui vero dies reliqui a vigeſimo aduſque quadrageſimum intercedunt,omnes iudicĳ ſunt expertes.Sicut qui poſt quadrageſimũ habentur,omnes prorſus elangueſcunt, concoctione potius & abſceſſu,quam criſi morbum finientes. Atque alios quidem a quadrageſimo die Hippocrates omnino negligere videtur,ſexageſimi vero,octuageſimi,centenſimi,& cẽteſimi vigeſimi rationẽ habet. Ab his deinde alios morbos ſeptem menſibus,alios ſeptem annis,alios, vt uerisimile eſt,duobus & tribus annorũ ſeptenarĳs iudicari tradit.

Δεωρητικαὶ ἡμέραι

Propter id, quod ſupra attigimus ſi.n. media ars ut uult Alexã. ſciẽtiam p̃ ſe habet fert, potiusq̃ artẽ tñ materia indefinitẽ ſe utitio ſollutione ꝑ iudicatione,ne forte qs decipiatur.

De cretoria indicia in morborum principio eſſe praua. Cap.viii.

CONcoctionis ſigna nunquam ſiniſtre apparent.quippe omnis concoctio,naturæ vincentis opus eſt,eoq́ꝫ ſemper ſecuritatem pollicetur.Decretoria vero ſigna aliquando incommode apparent, propterea quod criſis ipſa ambigat,nunc bona, nunc mala contingens,vti prius in capire de iudicatoriis diebus eſt comprehenſum. Neque igitur per initia, neque in augumento ipſa commode apparent, ſed vbi morbus inclinauerit, quo tempore natura morbo valentior eſt.

Quemadmodum futurum iudicium prænoſcendm ſit Cap. ix.

SI acceſsiones vrgeant præueniantq́ꝫ tempus conſuetum & multo fiant vehementiores ac tertio quoque die ſignificationem ſui p̃beant,tũ concoctionis ſigna in vrinis,aut deiectationibus,aut ſputis cernantur,ſiue mora plane morbus iudicabitur. Sin acceſsiones lente moueantur,eademq́ꝫ hora inuadant,ac quotidie affligant, longiore tẽporis ſpatio interpoſito morbi ſolutionem expectabis. Item ĥs

qui obrigores vehementer febricitant, fieri non pōt vt morbus ante soluatur, quā illi fuerint leniti. si enim rigor nihil remittat, haud quaquam morbus ad statum peruenerit, multoq; minus inclinatio ipsius speranda est.

Quomodo instans morborum iudicium agnoscatur.
Cap. x.

ANte quamlibet iudicationem ægrotus grauiter excruciatur. Atque si interdiu illa contingit, noctu affligitur, si per noctē futura est, interdiu exagitatur. Ac superueniunt symptomata, vtpote capitis dolor, quem prius non sensit, præterea collum simul dolet, præcordia sursum conuelluntur, spirandi quædam difficultas repentina oritur, aliaq; grauia accidentia, quæ superiori tempore non percipiebantur, apparent. Atque his obuenientibus, si pulsus non concidant, sed sublimius attollantur, vehemētioresque fiant, adhæc si dies decretorius indicetur, isq; potissimum ex illorum ordine, qui probe decernunt, nō iudicium modo futurum salutiferum quoque expectato. Neque deterrere in his te debet, si ægrum delirantē, exilientēve conspicias. Etenim & hæ succorum ad superiora tendentiū notæ sunt, sicut e diuerso inferiora petētium, aliæ, puta imi ventris rosio, circa vmbilicum tormina, lumborum dolor, vētris murmuratio. Est cum alia quoque indicia consimilia deprehenduntur. Adhæc si p̄ hæmorrhoidas vacuari laborans consueuit, etiam huius vacuationis circuitus una incidit, repetitq;. Pari modo in menstruis, si mulier est quæ laborat, † non absurdum fuerit per talem vacuationē morbi fieri iudicium. Iā sudores tum ex corporis madore qui præcessit, vt verissimile est, & præsertim in die contēplatorio erumpentes, tū ex meatuum adapertione prænoscendi sunt. Ac quæ p̄ superna vacuationes futuræ sint, ex his maxime intelligas licet. Nam præter ea quæ iam nobis sunt exposita, etiā ægrotantis facies intuenda est. Item si qua partiū ipsius palpitet, aut venæ in tēporibus pulsent, aut gena, aut nasus, aut oculus rubicundior appareat, maior spes vacuationis per superiora futuræ subest. Quod si etiam sine voluntate illachyment, aut splendores oculis obduci imaginentur, ac naribus velu ti scabendi studio manus admoueant, tūc quidē non amplius morari, sed iam adesse fluorem sanguinis videbis. Vbi enim semel ac iterum scaberint, erumpit. Rosio vero stomachi, & labri inferioris tremor, csifim per vomitiones futuram subinde nūntiarunt. Atque de his abunde est. Accedit ipsis, ægrotantis ætas & natura, quæ spem nostram confirment. præterea anni tempus, & præsens aeris status. Nam si æger adolescens est, aut alioquin naturæ calidæ, aut sanguinis copiosi cōpos, multo magis sperandū est. Quod si etiā antea, vel

quoniam periodum suā qsq; sequitur morbus' prorōne substratæ & denuo pullulantis materiæ Alexā. et Aris. ī probl. atque in libr. de hist. ani. atq; hoc ex eo ē, q; uitia, etin natura sequuntur ordinē quēdam haud secus, q; ulta generatioque animatis et ipsius actiōesam bituquo dā eunt ac reuertunt imitatione uniuersi ut refert

Arist. in 4. de gene. aĩal et ĩ iiii. de Physica disciplina aer montibus oĩbus moderari motum vniuersi idolym. quoq; ĩ Alcibiade testat̃ ex versibus orphei.

æger, vel sanus, vt supra dictum est, vacuarionem sanguinis expertus fueri, hoc vel solum ad profundendi sanguinis spem exhibendã satis est. Iam vero si anni tempus æstas est, aut si non æstas, certe calidus aeris status, ac sæpe illo tempore per sanguinis profluuium crisim sustinuerunt, corpusq; sanguine redundet, quod πληθωρικὸν nominant, & consuetarũ excretionũ sit retentio, hæc quoq; spem tibi auxerint. Similis porro, & in reliquis vacuationibus ratio habenda est. At si horũ nihil apparuerit, sed æger in aliquo decretoriorũ, qui post vigesimũ maxime sunt, dierũ grauiter morbũ ferat, idq; cũ consistit, ac dolores quidã in articulos aliquos decumbant, aut iuxta aures, aliasve particulas hæreãt, aut dolores quidẽ minime infestẽt, verũ sudores, particulares cõtinue ex particula quadã erũpãt, p̱ abscessum crisim excipere oportet. Ac in illa potissimũ particula abscessus se p̄met, quãcũq; vel sudores, vel dolores, vel tumores exerceãt.

† Hæc ita legunt̃ οὐδὲν ἄτοπον διὰ δὲ τοιαύτης κενώσεως προσδοκᾶν γίνεσθαι τὴν κρίσιν, idest, non absurdum fuerit per talem vacuationem expectare morbi solutionem, sed hæc leuia sunt.

Quemadmodum optimum iudicium peractum agnoscamus. Cap. xi.

SI vacuatio cõpetens post cõcoctionẽ accidat, & febris crisim experiunti soluatur, ægerq; aliis liberetur accidentibus, & coloratior euaserit pro vacuationis ratione, pulsumq; vegetiorẽ acceperit, ac tũ insurgendo, tum sese erigendo fortior fit redditus, quodq; oĩum securissimũ est, si ad morbũ ferẽdũ facilitas subsecuta sit, ea sane laudatissima iudicatio habetur. Quod si horum aliquo deficit, tantum ab optima abest, quantum id valeat, quo deficit.

De pulsibus ex Galeni commentariis. Cap. xii.

PVlsus motus est, quo cor & arteriæ attolluntur, submittũturq;. Vsus ipsius duplex est. Etenim eleuatione Græci διαστολὴν appellant, qua arteria veluti explicatur, quodãmodo, ac patescit, frigidus aer ingreditur, vitale robur euentilans, recreansq;. ex quo etiam animalis spiritus habet originẽ. Submissiõe, συστολὴ Græcis vocatur, qua arteriæ extrema ad mediũ sui considunt, conniuentq;, fuliginosa recrementa expelluntur. Cæterũ hæ arteriæ, oblonga sunt vasa, venarũ modo cõcaua, sed duplici tunica muniunt̃, tũ prædicti motus gratia, tũ quod sanguinẽ, spiritũq; cõtinent. Originẽ trahunt ex corde, sed p̱ totũ corpus mẽbratim distribuunt̃. Oẽs igit̃, & eodẽ pulsandi modo inter se, & cũ corde conueniunt. Quãobrẽ ex vna ipsarũ, oĩum rõnẽ queas colligere, nõ itẽ oĩum ex æquo motũ percipere. Sed earũ q̃ excarnes corporis partes perreptant, promptius, quæ carnosis subsunt, obscurius. Porro iis quæ per brachiale excur

arterie a recipit. { spiritum / vena sã guinẽ.

Ex quo & antiqui arterias venas appellabãt. Ga

runt omisſis, nullam, aut congruentius, aut vſu commodius attigeris. Primum pulſuum genus ex motus tempore ſumitur, vt quod eleuatione arteriarum, atque ſubmisſione examinetur. Differentiæ ipſius ſunt, citatus pulſus, tardus, & mediocris, quoniam omne quod motui eſt accommodatum, aut celeriter, aut lẽte, aut mediocriter pro temporis ratione mouetur. Citatus eſt, qui exiguo tempore multũ ſpatii motu emetitur. Tardus, qui longo tempore paruum interuallum perficit. Mediocris, qui medium quendam motum inter citatum & tardum, peragit. Alterum genus diaſtoles quantitate conſtat. Quoniam enim quodlibet corpus tria ſortitur interualla, longum, latum, profundum, arteria autem corpus etiam eſt, ipſam quoque tribus conſtare interuallis, neceſſum eſt. Verum in naturali animantis habitu, mediocriter ipſam vndequaque eleuari reperies. Contra, cum animal præter naturam habuerit, nonnunquam in aliqua horum diſtantia deficit, aliquando excedit. In quo ſtatu, meminiſſe conuenit, qualis pulſus naturalis fuerit. ſi latitudine maior inueniatur, latum vocabis. ſi longitudine, longum. ſi profunditate, ſublimem. Liquet autem contrarios quoque ipſis, & naturali minores, ad eum eſſe modum appellandos, arctum, breuem, & humilem. at inter eos qui omni diſtantia æqualiter in ſtatum naturæ cõtrarium vertuntur, quicunque hac ratione imminutus eſt, paruus, quicunque auctus, magnus nominatur. Tertium genus pulſuum, ad virtutis robur exigitur. Differentiæ ipſius tres ſunt, vehemens, languidus, & mediocris. Vehemens quidem eſt, qui tangentis manum valide percutit. Languidus, qui inualide, & imbecilliter. Mediocris, horum medio conſiſtit, quem nonnulli naturalem eſſe putauerunt. Nam ira & exercitiis vehementiorem fieri pulſum aſſerunt, qui a naturæ habitu recedit, quorum dictis Galenus venit obuiam, non conſtantem inquiens, ſed promptè mutari eum pulſum, qui ex cauſis non naturalibus (vehementior euadit. Pulſus igitur vehementior, qui non expedite mutatur, is nimirum naturalis, & moderatus fuerit. Quartum genus, inſtrumenti conſtitutione conſtat, dico autem arteriæ corporis ſtatu. differentiæ huius quoque tres ſunt. Vel enim inſtrumentum durius eſt, quam natura exigit, ac pulſus vocatur durus. Vel mollius, ac nominatur mollis. Vel mediocriter habet, ac moderatus inde nuncupatur. Quintum genus, ex quantitate humorrs infuſi arteriæ pendet. Hæc habet diſcrimina. Plenus eſt, vacuus, & mediocris, quoniam totum vas, aut plenum eſt, aut vacuum, aut mediocriter repletum. Plenus itaque eſt pulſus, vt Archigenes definit, qui arteriam pleniorem repræſen-

le. Hip. Ad diſciplinã tamẽ de pulſibus cognoſcẽdã ꝑter ſcripta Gal. Ariſto. quoq; q̃ ſpiritu libellus totus eſt ꝑdiſcendus. Cognitio de uſu pulſuum ignota apud antiquos videt̃ ãt nõ multũ q̃ pulſibus Hipp. laboraſſe, attẽdiſſe tñ ſigna ꝑ excremẽta neque Home. ferũt de pulſibus dixiſſe qc q̃ q ve-nas ĩ iliade ponit ꝓ arteriis.

Corporis cibo absumptoq; ac depasto euētilantur, & ī hoc actu pulsū cōsurgere. Sunt et qui dicūt, ultimā, pfectā q ci bi snmpti cōsumatione intenuissimas auras spiritalestrāsmitti, animæ autē maiestatē p̄ hosce spiritus toti Corpori interesse ipsam in corde sedētē. Cuius rei signū esse q obali qd̄ symptoma a cursu

tat, & occursum eius humiditate plenum, vacuus qui aeris modo arteriam excitat, vt digitorū impressione loci inanitas occurrat. Hæc igitur quinq; pulsuū genera, vno arteriæ motu constant. quoniā vero caloris, qui in corde habetur qualitas, ex arteria quodāmodo magis euidenter apparet, dignati sunt quidam etiam hoc pulsuū genus Sextum cōmemoratis annumerare. Ad reliqua vero genera, tum quæ ex vno, tū quæ ex multis pulsibus sumunt, pertinet quod quietis tempore cōstat, & quod rhythmo, & quod æqualitate, & inæqualitate, insuper quod ordine & inordinatione cōstituitur. Quod itaq; quietis tempus spectet, Septimum a primo numeratum diuiditur in frequentem, & rarum, & moderatū. Nā cū arteria duplici agitetur motu, qui ex cōtrariis constat particulis necesse est vt duplex quies cū ipso coincidat. Altera quæ post eleuationē, ante submissionem est, altera quæ secundum submissionē, eleuationem præcedit, quæ etiā quies plerisq; imperceptibilis esse videtur, vt inter duos motus quies aliqua media existat. Cui itaque longū quietis tempus est, is rarus dicitur, cui breue, creber, cui mediū, moderatus. Octauū genus pulsuum ad rhythmū pertinet. Est autē rhythmus summatim quedem dispositio, aut temporis ad tempus proportio. In pulsu autē, secundū nonnullorum sententiā sane, temporis motus, ad quietis tempus, vt eleuationis & submissionis, ad aliquam quietem interpositā. Secundū aliorum vero opinionem temporis motus, & quietis, ad motus quietisq; tempus, aut motus ad motū, nempe eleuationis ad submissionem, aut quietis ad quietem, puta interioris ad exteriorem pportio. Differētiæ rhythmi principes sunt, duæ pulsus boni rhythmi, & nullius rhythmi. Porro vocatur pulsus nullius rhythmi, nō qui nullū rhythmum obtinet, id enim fieri non potest, sed malo rhythmo præditus, quemadmodum nullā habere vocem, nullam ceruicē, eum dicimus qui malam ceruicem malamq; vocem sortitus est. Cæterum pulsus cui nullus rhythmus adest, triplex differentia existit. Alius siquidem est pararhythmus, mediocrē boni rhythmi peruersionē obtinēs. Alius heterorhythmus, id est alterius rhythmi, qui lōgius a bono recessit. Alius ecrhythmus, q omnino bonitatē rhythmi corrūpit. Veluti cum puer significatur, peculiaris quidē puerili ætati secūdū rhythmū pulsus eurhythmus appellatur, qui ad vigentē ætatē pertinet, heterorhythmus, qui nihil huius seruat, ecrhythmus dicitur. Nonum pulsuum genus est, quod in omnibus prædictis inuenitur æqualitate & inæqualitate constans, quod vel in vno pulsu spectatur, vel in pluribqs id quod a collectione plurium, systematicum quoque vocant. de quo prius tanquam manifestiore dicendum erit. Aequalis itaque pulsus est, qui consequentia par est siue

magnitudine, siue robore, aũt velocitate, aut reliquorũ aliquo, aut etiam omnibus. Inæqualis, qui consequentia impar est. Si enim sub sequentes vniuersi pares magnitudine qualicunque inciderint, eiusmodi pulsus æqualis vocatur. At si primus, secundus, & tertius pares fuerint, quartus autẽ impar, talis nimirũm magnitudinẽ inæqualis dicitur. Huius generis sunt, & deficiens, & coincidens. Non solum enim post vnũ aut etiam plures magnos vnus minor apparet, sed nonnunquã totus quoq; motus omnino aboletur, & pulsus deficiens appellatur, sicut alter huic cõtrarius coincidẽs, cum expectata quiete in medio tanquam superuaceaneus aliquis pulsus inciderit. Sin autem secundus primo paulo minor factus sit, tertius secundo, & quartus tertio pari modo, idque deinceps longius, illiusmodi pulsus myurizontas & myuros nuncupant, nomẽ a figuris, quæ in mucronem desinunt trãsferentes. Qui quidem perpetuo ex ipsis imminuuntur, ac nunquam decrescere cessant, in absolutam motus defectionem finiunt, ac vocamus ipsos myuros deficiẽtes. Qui vero cessant, duplici continentur differentia. Nonnulli siquidem ipsorum in qua primum desierant paruitate, hanc perpetuo conseruant. Quidã vero augescunt rursus, vel in parẽ priori magnitudinẽ redeũtes, vel ad minorẽ, vel ad maiorẽ, ii myuri recurrẽtes dicunť. Iã vero et ĩ vnius pulsus inæqualitate myuri pulsus fiunt, de quibus suo loco paulopost tractabiť. Huiusmodi sane quædã est pulsuũ inæqualitas, quæ systematica appellatur. Atq; vno in pulsu depræhenditur, vel in vna arteriæ particula, vel in diuersis accidit, quemadmodum in motu, exempli gratia, in vna quidẽ particula arteriæ inæqualitas dicitur, cũ aliter inceperit, ac aliter desierit moueri circa vnũ digitum arteria, incipiẽs quidẽ citatior, desinens autẽ tardior, vel e contrario. Atq; hoc triplici modo accidit, vel motus continue manet, vel intercidit, vel repetit, & veluti bis percutit. Si igitur manens cõtinuus & nõ intercisus, a celeritate ad tarditatem trãsierit, aut e cõtrario, impar citatus græce ἀνισοταχὺς eiusmodi pulsus, & est, & diciť. Quod si quiescat, et quiete interpollata postmodũ velocior appareat, Caprizans appellať, ex capra animãte sumpta trãslatione, quæ saliẽdo ublimis in aere cõsistit, et secũdũ quẽdã motũ inopinatũ priore citatiorẽ molitur. Porro si ab eleuatione recurrerit, & ante submissionẽ absolutã, secũdo manũ tãgẽtis ferierit, dicrotus huiusmodi pulsus appellať. Simile quippiã in incudibus fieri cernas licet, quippe mallei, simulatq; semel manu in ipsas incusseris, reciprocanť, incudũ renixu, et secũdũ rursus, vel ẽt tertiũ feriunt. Atqui nõ solũ inæqualitas q̃ vno ictu in eadẽq; arteriæ particula accidit in motus tẽpore, potest fieri, verum, & illa quæ virtutis robore cõstat. non autem ea quæ distanziarum

suo spiritus auocati totũ corpus omni regimine destitutũ iacere patiuntur. anima autẽ in corde adhuc morať. Ergo spiritus oĩs formæ uitalis satellites quidã ministri sũt aĩa uero ħs ĩuecta totũ corpus regitet administrat. sic & Platonici existimãt. Inæqualitatẽ aũt intensionẽ remissio-

quantitate comprehenditur. Nullo enim modo idem pulsus eadem
in particula magnus & paruus queat effici, neq; in alio genere, sed
in diuersis particulis. porro in variis arteriæ particulis vnoq; in pul
su duplex fit inæqualitas. nunc quidem cū motus manet continuus,
& arteria iuxta quosdam digitos citius mouetur, iuxta quosdā ve-
ro tardius. nunc autē cū motus quoq; interciditur, vt nonnulli qui-
dem digiti motum apprehendant, nōnulli vero nō. Ac iuxta eleua
tionis quantitatē in pluribus quidē particulis inæqualitas manife-
sta est. Ex quo genere sunt myuri vno in ictu inclinantes, quos Græ
ci vocant ἐπινενευκότας, & περινενευκότας. Si nanq; interna digi
ti parte magnus occurrit pulsus, & curuatus inde iuxta rationē mi
nuitur, vt in exteriore quæ ad ægrotantis pollicem spectat arteriæ
parte, minimus idem appareat, myurus vocatur ad muris caudæ si-
militudinem, vel meiurus quod caudæ modo imminuatur. At si iu
xta medios digitos magnus occurrat, curuatusq; vtrobiq; minua-
tur, minor apparens, hunc Archigenes νενευκότα quasi dicas latine
inclinantem, & περινενευκότα appellauit, manifesto significare vo
lens eleuationis breuitatem, cum extremorū vtrorūq; veluti inclina
tione. Non. n. vt abscisis vniuersim ac subito, vtrinq; partibus, sed
veluti inflexis in arctū contractus est, vtpote myurus, hoc est immi
nutus magnitudine vtrisq; in partibus. Ac cum secundū magnitudi
nē inæqualitas, id quod maturius est, aut tardius, assumpserit, tum vn
dosi, tum vermiculantes, pulsus oriuntur. quod si id quod in situ est,
acceperint, conuulsorū & turbulenti, vt vocant, constituuntur. exor
diendum igitur est ab vndosis, in quibus nō simul apparet in tali in
æqualitate arteria omnis eleuari, sed pars illius alia primum, mox
alia, dein alia, postremo quarta, vt motus continuus maneat in mo
dum vndarum sese eleuantiū. ac nonnulli vndam in rectum tenden-
tem obtinent. quidā in latus inclinantē, & alii in breui longitudinis
distantia, altitudinē magnā habent, alii cōtra, aliqui latitudinē, ali-
qui angustiā. Similiter etiā celeritate & robore inæquales sunt. Vn
dosus totus in paruitatē cessans, vermiculans appellatur, vermis gres
sui assimilatus. Quemadmodū vero vndosum pulsum minorem fa-
ctum vermiculans excipit, ita vermiculantē formicās, vbi motibus
multis abolitis in vnū eundēq; per ꝗ exiguū desierit. Vocatus hic
quoq; est a formicæ animantis similitudine, tū ob paruitatē, tum ob
motus spēm. Est. n. formicans admodū exiguus, vt quo minor alius
nō extet. Pari modo languidissimus omniū creberrimus nō tamen
citatus, vt Archigenes existimauit. Huic cōfinis est Hecticus, quem
admodū. n. febris, sic etiā pulsus Hecticus est, qui nullā magnā mu-
tationē subit, sed perpetuo cōsimilis manet, trahitq; vt ab initio ince

aem've pulsuū ī corpora libus q- busdā af fectibus et ī aīæ passioni bus vt ī metu, spe, gau dio, ac mœrore positam esse peri patetici & Gal. arbitran tur. Du bitatio āt est, ꝗ Aristo. quoq; ī v. Physi cæ au- scultatiōis attingit, an spiri tus in ar teriis ii- dē semp sint ean deq; ī to to corpore va letudo, an alii & alii spiritus

pit,& nunquam soluitur,toto habitu in morbum cõuerso. Porro cõuulsorii pulsus vtrinq; ab extremis sursum retrahi,tendi,& conuelli videntur,ccu chordæ cuiusdam tensæ sensum præbeant,at in turbulentis nihil tale reperitur. Sed maior in his eleuatio est, vt arteriæ particulæ quædam sursum ferantur,vno eodemq; tẽpore,ac motum ipsarũ spiculis rectissime assimulaueris,quæ validius emissa,celeriter feruntur vibrata. Serratus pulsus est cũ alia pars arteriæ elata,alia minus,ob duritiẽ nimirũ ipsius esse videtur. Cæterũ pulsus hic etiã turbulenti quippiã possidet,ac citatus quidẽ est,creberq;,non semper aũt magnus. Decimũ genus pulsuum ex inæqualitate profectũ cõmemoratis succedit,quod ordine,& in ordinatione cõstat. Nam ordinatus & inordinatus inæquali in circuituum paritatem,& prorsus imparitatẽ diuiso,ex vtraq; sectione originem trahunt. Ex circuituum paritate ordinatus,ex absoluta vero imparitate inordinatus,etenim pulsus æqualis omnino est etiã ordinatus, siquidem subsequentia parem ipsum dicebamus,inæqualis aũt nõ oĩno inordinatus est. Si nãq; paritatẽ corrumpat,circuitũ vero seruet aliquẽ,vt, in eleuationis quantitate,verbi gratia, si duo magni, & vnus paruus sit,deinde rursus duo magni,& vnus paruus,atq; sic deinceps, vocabitur inæqualis quidẽ,sed ordinatus. At si prærerquã quod paritatẽ corrumpat,ne ordinẽ quidẽ aliquem inæqualitatis conseruet, cũ inæqualis tum inordinatus talis est, similiter in aliis quoq; generibus se habet. Inordinatorũ quidẽ,alii sunt ex toto inordinati, ne vel exiguum quendã circuitũ conseruantes,alii vero secundum circuitus ordinati. Quatenus.n. continuã ordinationẽ nõ habent,inordinati vocabuntur,quatenus autẽ diu circuitũ quendã tuentur, secundum circuitus,ordinati vocari queant. Exempli gratia,si cõtingat duos magnos fieri,duos item paruos,deinde tres magnos, & tres exiguos, quatuor magnos,& pares exiguos,& rursus tanquam reflectentes duos magnos,& duos exiguos,tres magnos,& totidem exiguos, & deinceps similiter. scire vero cõuenit,inter alios quidẽ cõtrarios singulos,quẽdã esse mediũ. Aequalis aũt & inæqualis mediũ nullũ, neq; ordinati,neq; inordinati,nisi voles secundũ circuitus ordinatũ mediũ dicere ordinati & inordinati. Cæterũ aliorũ oĩum medii, secũdũ naturã sunt,præterquã vehemẽtis & languidi, vt a nobis ostẽsum est. Inter hos aũt æqualis solus secundũ naturã est,reliqui præter naturã,inæqualis ordinatus & inordinatus. Hæc pulsuũ genera vniuersa sunt,& generales ipsorum differentiæ. Nõnulli vero his etiam alia duo annumerarunt. Primum a situ arteriæ sumitur, quatenus sursum, deorsum, dextrorsum, sinistrosum deducta esse videatur. Alterum quo maturius, aut tardius, ex quorum numero vnina.

sint, & alia aliaque valetudo. Ratio ẽ q; habitus corporis& valetudo non idẽ semper subiectũ habẽt. fluit .n. substantia absumpto cibo, & alia succedit. varietasq; cibi est, diuersitas aeris aquæ,et regionũ Ergo mõ fluminis labit sanitatis ipsius subiectum. alia igitur matutina valetudo et vespertina.

dosos turbulentosq; pulsus esse diximus, ac nos cōpendii gratia simplices solū differētias prodidimus. ex dictis autē si coiūgamus has, facile erit etiā cōpositas inuenire. † Porro opportunū erit deinceps, causas quoq; pulsibus cōuenientes exponere, quas comitat etiā præsagiū ab ipsis desumptū, ac initiū a magnitudine capiemus, quoniā hæc aliis est manifestior. Magnus igitur pulsus redditur, vel ,ppter vsum vrgentem, qui calor est in corde exuperans, externæ appetēs refrigerationis, & veluti euentilationis, aut propter corporis gracilitatē, vt posterius ostenditur. Porro augescit calor, aut ex causis naturalibus, vtpote ætate florida, aut puerili, aut simpliciter calida, anni tēpore, regione, & tēperamento calidiore. Aut causis nō naturalibus, veluti aere qui nos amb t calidiore, balneis calidis, exercitiis, cibis, vino, medicamētis calfacientibus. Aut causis naturæ cōtrariis, puta intemperie calida, aut humorum putredine, aut ira, aut similibus. Discernes vniuscuiusque pulsum hoc discrimine, quod causæ naturales magnitudinē ipsius faciunt stabilē, & quæ difficulter mutari queat. Reliquæ vero, ex facili mutabilē, vt etiā manu adhuc admota frequēter, aut certe paulopost subsidat. Iā vero pulsibus, qui sane ob balineas calentes magni sunt, mollities quoq; accedit, quemadmodum iis, qui ob calidā & præsertim cum siccitate intemperiē magni existunt, durities. Exercitatis vero mediocriter, aut perfricatis, nec duri, nec molles sunt, medio statu præditi. Pectoris autē regio, multo calidior est, quod iā & iratis accidit. Ex cibo autē magis, aut vini vsu, aut ira, præter magnitudinē etiā vehemētia inest. Qui vero occultare irā studēt, aut aliud quid præter medici permissionē factū, verbi gratia medicamē calidū sumptum, eundem medicum simulatq; manū attingat, interrogaatē celare volentes, iis præter manifesta quoque oboritur inæqualitas. Ad hæc ægrotantis mores & consuetudo nō mediocriter ad pulsus dignotionē faciunt. Cōsuetudo quidē, si medicaminū appetens sit si & rudis mores, si opinionis eximendæ peritus & callidus sit. Ex humorū putredine magnus, ad magnitudinē adhuc submissionē magis citatā habet. Verum ad magnū pulsum efficiendum, non solū vsus abunde est, sed etiā virtutis ministeriū desiderantur, instrumētiq; cōmoderatio inter siccitatē & mollitiem. Aucto igitur cordis calore propter quamlibet causam ex cōmemoratis, primū quidē magnus pulsus efficitur, vbi vero magnitudo vsui nō suffecerit, statim etiā celeritas ipsi accidit. At si ne sic quidem satis fuerit, mox frequentiam assumit, parui autem, tardi & rari pulsus, itidem a contrariis fiunt. Sed quandocunque a magno citato & crebro ad contrarios fit mutatio, vsu nimirum postulante, nō amplius id quod in pulsu primum factum est, id etiam pri-

Et ī hoc laborare industria medici debebit. dico in vtroq;, quia plerisq; altero contēpto alterum curare ægre possunt. spiritus quoque quēlibet animæ affectū sequuntur. & magis Physicus habebitur ille, qui tam apertum quam abditū corporis & animæ quamuis leue momentum considerabit.

mum cessat, verũ quod postea acquisiuit, id primum abiicit, statim quidem rarus euadens deinde tardus, postea quoq; exiguus. Sin autem tarditas paruitasq; accreuerint, e contrario raritas in crebritudinem transmutatur, vt per eam vt per eam vtcunq; vsui fiat abunde. Hæ igitur magnitudinis, celeritatis, frequentiæ, & contrariorum ipsis pulsuum causæ habentur. At iũgetur ipsis ea quoq; pulsus imminutatio, quæ vna solum distantia constat. Itaq; latitudo sola augetur, dum humiditas porrissimum, vel secundum naturam, vel etiam ab exterioribus causis redũdat, quemadmodum sublimitatis pulsus ob instrumenti mollitiẽ virtute ad hoc opitulante, longitudo a siccitate, & carnium circumpositarum emaciatu palam efficitur, reliquis distantiis collapsis. Non enim arteria lõgior, quam postulat natura fieri potest, ac proprie magis pulsum huiusmodi gracilẽ appellauerus, quẽadmodũ ipsi contrariũ secundũ latitudinem solã, & profunditatem adauctũ, amplũ. Cõtrariis autẽ horum affectibus pulsus nonnunquã incidit, & in aliqua, aut aliquibus distantiis prohibetur, humilis, aut arctus, aut breuis apparẽs, cũ talis non sit, sed ob pinguedinis cuiusdã, aut carniũ, aut membranarũ oppositarum crassitiẽ apparens. interim, etiam totus paruus videtur, cũ re vera paruus non sit, et languidus similiter. Quid opus est verbis, sæpe absoluta pulsus defectio quibusdam esse putatur in omnibus arteriis, cum vere non sit & maxime iis qui negligentius ipsum tangunt, sed cum motus ob carnium copiam delitescit, re vera obscurus existet. non enim extrema pulsus defectio homini potest accidere, quoad vita fruatur. quẽadmodum igitur rursus in locis excarnibus, etiam parui pulsus, magni esse videntur. Corpore itaque vehementer emaciato, arteria spinam perreptans, sæpe tangentibus abdomen, motum repræsentat, ac nonnulli etiam ex his, quæ prius in artubus non erant conspicuæ. Quamobrem omnibus causis diligenter attendendum censeo, ne dignotio ipsorum nos lateat. Pulsus autem vehemens virtutis robore efficitur, si nulla ex causis reliquis renitatur, vtpote vsus dissolutus, aut instrumenti durities. Languidas autem pulsus, imbecillæ virtutis & solius soboles est, aliud licet nullum adfuerit. Siquidem vehemens omnibus causis ad sui generationem indiget, languidum etiam sola imbecillitas efficit. Qui igitur per initia vehemẽs est, ætates, anni tempora, regiones, & temperamenta moderata comitatur, languidus immoderata. Porro qui a languore in vehementiam incidit, virtute vindicata ab imbecillitate prius occupante efficitur. Vindicatur vero, aut ex his quæ in ipso corpore continẽtur, veluti humorum concoctione, vel excretione vel ira, aut ab exterioribus, nempe vino, cibo, exercitiis, ac aliis quæ in-

quia ad bene ordinandũ pluribus rebus opus ẽ ad destruendũ una satẽ. Arist.

aliis quæ intemperiem corrigunt. Vires dissoluunt, inedia, vigiliæ, vacuationes immodicæ, tristitia, curæ & dolores, maxime animæ defectionẽ inferentes, ac oĩa quæ intemperiem faciunt. Quidã vero ex rudibus ac inexercitatis, durum pulsum vehementẽ esse putauerunt, quod discrimen exercitatum, tum rõne, tum tactu, nunquã latuerit. Nã vehemens magna ex parte cum magnitudine in sublimitatem attollitur, tactum valide percutiens, durus magnitudinem nõ recipit propter arteriæ contumaciã, fit igitur durus, ob instrumẽti duritiem, quã refrigeratio immodica, aut siccitas, aut tensio ab inflãmatione profecta, aut conuulsio generat. Statim vero duritiẽ etiã paruitas, & celeritas nonnunquã, & frequentia magnitudinis loco propter vsum sequitur. Mollis pulsus, arteriæ humiditatis comes est, quã humidiorẽ reddunt ex iis quæ secundum naturam sunt, humectiores cibi, balnea frequentia, somnus multus, victus copiosior & animi oblectatio, ex his quæ præter naturã sunt, sopores, lethargi, aquæ subter cutem, & reliqua pituitæ vitia. Plenus pulsus, aut humorum copiam, aut ciborum aut vini potionis abundantiam indicat, quemadmodum vacuus contraria, aut enim inediam, aut vacuationem. Vbi calidius arteriæ corpus occurrit, multã in corde calíditatem, reliquo corpore refrigescente, aut conuulsoriam quãpiã arteriarum violento motu incalescentium, dispositionem fatetur. Archigenes vero tradit arteriæ locum proprie in catochis calidiorem deprehendi, quemadmodum in iis, qui cõuulsionem cum graui animi in somnum delatione quã cataphorã appellãt. At rhythmus, de quo disputatum est, si par sit motu & quiete, probam totius corporis tẽperiem præ se fert, quantum ad se pertinet, vel non magnam a bona declinationẽ, sicut in ætate puerili, & corporibus alioquin temperatis. Ac si longius quietis tẽpus fuerit eo quo motus peragitur, calorem præpollere notat, quemadmodum in ætate florentibus, & his proximis, veluti igitur in corporibus senilibus æquabiliter frigidis, diuturnius motionis tempus est quã quietis. Notare autẽ oportet rhythmi inæqualitatem mensuram esse eius quæ celeritate & frequentia consistit. hanc autẽ veluti materiæ rõnem ad rhythmũ obtinere. Iam vero deficientes, coincidẽtesq; pulsus fiunt, viribus oppressis, & veluti aggrauatis, sed coincidentes minorẽ offensam, deficientes maiorẽ significant, ac in vniuersum uirtus oppressa grauataq; pulsus mutat ad inæqualitatẽ inordinationẽq;, tum aliã quãlibet, tũ eã quæ vehementia & magnitudine constat. Ac ex myuris pulsibus genere duplicibus demonstratis (vel enim in systematica, vt vocãt, inæqualitate, vel in ea quæ vno fit ictu, deprehenduntur) deficientes quidẽ extremã virtutis internitionẽ notant, repetẽtes autem recur-

rentesq;, & ipsi quidem imbecillem, sed repugnantem adhuc resistẽ temq;, & renuentem indicant. in vno autem ictu myuri & inclinantes, quos ἐπινενευκότας vel περινενευκότας appellamus, maxime iis fiunt, qui paulatim contabuerunt, inflammationibus non solutis, præterea plurimis quomodocunque tabescentibus, dum partes quæ circa arterias habentur, emarcescunt. Porro inæqualiter citati & caprizantes, febriles potissimum calores comitantur. verum si pulsus eleuationis principia dissoluens, extremum ipsius acceleret, & submissionis initium, putredinem exuperantem notat, natura fuliginosis recrementis excernendis incumbente. Sin autem e contrario submissionis initium dissoluerit, ad eleuationem vero magis instet, calorem præpollere scias, qui refrigerationẽ desideret. Comitatur hæc in febri etiam crebritudo plurima ex parte, interdũ magnitudo quoque, nisi virtutem instrumenti duritia impediat. Cum autem hæc in arteria intenditur, & virtus non sit inualida, pulsus fit qui a bis feriendo Dicrotus appellatur. Porro vndosus humidiores potissimũ affectus sequitur, atque his magis aquæ subtercutem genus, quod Anasarca vocant, item lethargos, & peripneumoniam. At cum virtus dissolui inceperit, sed paululum adhuc resistat, vndosus in vermiculantem decidit, vbi extreme collapsa fuerit, etiam hunc formicans excipit. Hecticus autem proprie contabescentes & alioqui emarcescentes sequitur. Conuulsorius fit, quum neruorum origo inflammatoria quadam affectione conflictatur, sicut in phreneticis & acuta epilepsia correptis, quando etiam moriuntur, adhuc calentes, qui hoc vitio sunt occupati, contrario his modo quos syncope inuadit, illi nanque vehementer etiam frigidi, adhuc viuunt. Turbulentus autem pulsus efficitur, cum vsus magnam eleuationem requirit, ac vitale robur eam potest creare, solum vero arteriæ corpus præ duritie in magnam attolli diastolen, vt in magnis inflammationibus, obstructionibusq; diuturnis, impotens refragatur. Pulsus serratus in totum index est inflammationis, & præsertim partium quarundam neruosarum, quinetiam pleuritidi peculiaris est, remittens quidem, leni & ex facili concoquendæ, intensus autem difficili, & concoctu peruicaci, quæ cum imbecilla quidem virtute, subito in periculum præcipitat, cum valida autem longo tempore concoquetur. Vel enim in vomicam transiit subinde, vel marcida tabes ipsam excepit. Iam vero sciendum venit, inordinationem comitari inæqualitates. raro siquidem inuenire est inæqualem pulsum, ordinatum. Minores offensæ, inæquales pulsus & ordinatos, maiores, inæquales & inordinatos procreant. Hæ igitur simplices pulsuum causæ sunt & præsagia. Ex his

minime vero pleuriti di proprius. habere Aldus videt.

etiam compositas, vt in sermone de differentiis ipsorum dicebamus haud negotiosum est inuenire.

†Rectior est hæc scriptura quæ in vetusto codice est. ἑξῆς δὲ ἀναλέγειν καὶ τὰ αἴτια τὰ τρέποντα τοὺς σφυγμούς. Porro opportunum erit deinceps causas pulsum immutantes exponere, facile enim fuit librario scribere πρέποντα pro τρέποντια.

De deiectionibus. Cap. iii

ALuus optima est, mollis, cohærens, & eodem tempore quo in secunda valetudine assueuit, reddita. Talis nimirum est quæ leuiter ruffa est, simul & conuenienter spissa, non nimis fœtida, quæ ralis non est, mala censetur. Quæ igitur colore similis cibo ingesto cernitur & tenuis, & non exuccata & celeriter descendens, cruda est. At mere ruffa, initio quidem biliosiorem morbum indicabit. sin autem in declinatione talis excernatur, corpus probe expurgari denuntiat, viridis æruginosæ bilis nota est. nigra, vel atræ bilis, vel sanguinis cuiusdam indidem adusti. liuida, refrigescere quodammodo, & emori non parum interiora significat. oleosa pinguisque, corporis pinguitudinem consumi innuit, quẽadmodum rursus viscosa, pinguis cum sit deterior, animantis particularum consumptionem præ se fert. Nimis fœtida haud exiguam fatetur putrefactionem. Porro in omnibus hisce, si aluus qualitate cibo assumpto non respondeat eodẽ iam modo affectio quoque considerabitur. Omnium deterrima & pestifera, erit nigra, liuida, oleosa, celeriter transiens.

hæc fuse lateque apud Hipp. in pro nost. traduntur.

De vrinarum notis. Cap. iiii.

QVemadmodum in deiectionibus, ita in vrinis quoque regula sanorum vsi, de ægrotis indicia sumemus. Vrina igitur prestantissima est quæ sanis simillima. Talis nimirum est subrufa simul & subflaua. nimirum vero hæc & crassitiem moderatam habet. At cum triplex turbidarum vrinarũ sit differentia, (vel enim redditæ tales, paulopost subsidunt, vel consimiles perpetuo manent, vel puræ excernuntur, deinde vero turbantur) praua quidem existit tertia ordine dicta, moderata benignaque, prima, medio vtriusque consistit secunda, summe cruda est, exacte aquosa, veluti desperatæ cõcoctionis venosi generis accidens. Quando autem celeriter descẽderit, diabetes, vt Græci appellant, efficitur verum hæc sane inter vrinas crudas deterrima est succedit autem ipsi, tenui admodum & aquæ modo exalbida. Huic vicina est alia vrina, quæ multis in morbis apparet tenuis, admodum, & albæ propinqua. Subpallida vero hãc sequitur, quæ pallida quidem modo erit, & subrufa, cõcoquitur autẽ tam quantum ad colorem ipsius attinet. Tantum vero crassitie ipsam ab aquosa recessisse oportet, si probe concoqui debeat quantum

ná quæ bene

etiam

etiam colore, sin autem hoc secundum naturam adamussim seruato, subsidens album, leue, æquale, & copiosum reddit, exactæ nimirum concoctionis nota fuerit, largius autem crudum, humorem, expurgari signat. Iam vero si vrina crassa modice fuerit, habeatq; subsidẽs aliquod, non cruda, iam ex toto erit. Si enim subsidentia parti farinæ crassiori, aut laminis similia, aut furfuri, aut nigra, aut liuida, aut viridia, aut fœdi odoris, habeat, præterquam quod quæuis huiusmodi in cruditate est, etiam mortis periculum alias ostendit. Porro boni coloris vrinæ quæq; simul, vel subsidẽtia alba, leuia, & æqualia repræsentent, vel nebulas quasdam similes, vel suspensa, omnium vrinarum sunt laudatissimæ, & præcipuæ, quarum subsidens, tale extiterit. Deinde commendatur vrina cuius suspensa huiusmodi cernuntur. Tertium bonitatis locum habet, cuius nebulæ tales apparẽt. Ac, vt vno verbo expediam, quæ vrinis probe innatant, quanto inferius subsiderunt, tanto magis laudantur.

cõcoquatur, crassescere docet Philosophus. 4. Meteo.

De sputi notis. Cap. xv.

Sputum subflauum, subrufum, leuiter spumans, & tenue, solam cruditatem, malum vero nullum insignius denuntiat. At syncere flauum, rufum, spumosum, viride, glutinosum, rotundum, atq; his adhuc magis nigrum, prauum est. Etenim præter sanguinem, quisquis alius humor syncerus est, prauam ostendit affectionem, caloris flammei sobolem. Cruenta igitur sputa mediocria sunt, flauæ, aut nigræ bilis, difficilia. Cæterum quomodo ipsa ædantur, inspicere simul expedit. Nam si prompte excreentur, liquido constat talia quidem esse salubria. contraria vero periculum testari. absolutam itaque concoctionem fatetur sputũ leue, albũ, æquale, & substantia neq; liquidum, neque valde crassum. Summæ ver o eruditatis nota est, si nihil prorsus expuit. At si expuat quidẽ, sed tenue, lãguidæ cõcoctionis argumẽtum est, Sin autem syncere rufum prodierit, aut flauum, nihil boni pollicetur. Si liuidum, aut æruginosum aut atrum, summã pernitiem portendit.

Sputa, egestiones, vrinas, Symptomata maxime obseruabant antiqui, de pluribus parũ soliciti erãt. Arist. tñ ĩ libello de spiritu q̃dam tangit.

De febribus diariis dignoscendis curandisq;. Cap. xvi.

Diarias febres, vrinarum in primo die concoctio, calorisq; suauitas seu propria ipsarum & inseparabiles notæ testantur. Verum a prima febris solutione, certiorem habiturus es earum cognitionem. Quippe arteriarum in hac motus ei qui in secunda valetudine fuit, ex toto respondet, cum nulla ex aliis febribus in naturalem statum reuertatur. iam vero quod facile morbum fert æger, maximũ & id indicium est. Opportuni sunt id genus febribus, in quorũ corpore quod defluit, halituosum non est, sed mordax & acre fumi, instar. Hi autem sunt calidi & sicci tẽperamento, breuiter biliosi, quos

A nimia solicitudine aĩ corporisq; la-

boribus oriri generatim febris solet.

πικρόχολους Græci vocant. qui igitur ob lassitudinẽ febricitarunt, pinguiter simul ac molliter fricandi sunt, in balneumq; ducendi. Quibus siccitas febrem intulit, fricandi hi quidem minus, sed lauandi sunt liberalius. Quos curæ mœrores, vigiliæ & ira exercuerunt, lauare quidem non subinde oportet. verum oleo copiosiore tepido, cui minime astringens vis insit, tum paululum fricare, tum ex consuetudine lauare conuenit. Ab insolatu vsti, protinus ab initio refrigerationem desiderant, tum crebriorem lauationem, minime vero aut oleum largum, aut crebram frictionem. Sint autem quæ refrigerent & rosaceum & omphacinum sine sale confecta, eadem vero sincipiti vehementer refrigerata superfundere oportet, & vbi febris inclinauerit, in balneum æger ducendus est. Si quis ex frigoris iniuria febrim cõcepit, etiam is in remissione lauandus est. At si cum grauedine, & destillatione febriat, priusquam hæ concoquantur, lauationi non committetur. Porro qui ex æstu Solis febricitant, ij, etiam cum hæc adsunt, lauandi sunt, qui autem ex frigore, iis quoque caput mediocriter calefacientibus perfundendum est, cuiusmodi irinum est, & nardinum vnguentum. Verum in quibus meatuum constipatio febrem exci.at, his conuenit ex aqua dulci, & temperata lauatio, tum frictio, quæ rarefaciat, & exercitationes modicæ, victusque bonis procreandis succis idoneus. At cui propter inediam, febris contracta fuerit, ei opus est statim, vbi prima accessio remiserit, in balneum perduci, & tepente oleo largissime perfundi, tum molli manu perfricari, diutissime in calidi solii aqua immorari. Simulatque exierit, ac sese recollegerit, denuo balneum ingredi, postea aquam calidam potare, mox ptisanæ cremorem, deinde lactucam assumere, & aliquid piscium eorum qui molli sunt carne, ex albo iure. Omnium vero communis esto victus species, quæ & boni sit succi, & concoctu facilis, & quæ nusquam exiguis cutis meatibus inhæreat. Vinum propinetur & aspectu, & viribus aquosum. Oportet autem in primæ febrium accessionis insultu nonnunquam aliquos horum nutrire, in quibus corporis intemperies ad calidius, sicciusq; transiens, febres accendit. Qui ob bubonem hoc est inguinum inflammationem febrim conceperunt, ne medicum quidem interrogãt quid sit faciundum, sed vlceri, quod bubonis occasio fuit, prospicientes lauant, vbi accessio declinauerit. Cæterum a vino ipsi sunt arcendi, donec inflammationes inguinum fuerint solutæ, & tenuiore victu enutriendi.

Febricitantes quoque somnolẽti dicunt esse.

De putridarum febrium agnitione. Cap. xvii.

PVtridæ febres dignoscuntur eo quod nulla ipsas exterior causa præcedat, item quod a rigore incipiant, neque insolatu, neque ve

hementi frigore prægresso. id quoque peculiare est febrium putridarũ indicium, sicut & pulsuum depressio. Nominant sic, cum incipiente accessione perexiguos quidem ipsos & inæquales obtinent, hoc enim singulariter huiusmodi febrium est proprium, maxima autem putridarum febrium nota est etiam qualitas caloris, qui fuliginosus adeo existit, vt manum erodat. Similiter ad ipsas proprie spectat etiã vrinarum cruditas, & obscura concoctio. Magnum vero & notabile concoctionis indicium, in primis vrinis nunquam eiusmodi febres repræsentant.

Curatio febrium putridarum. Cap. xviii.

SI vires sint validæ ei qui ex putredine febricitat, sanguinem dimittes protinus, modo cruditas in ventre non existat. At si vires imbecillæ, aut ætas prohibeat, sanguinem non detrahes, a cuius vacuatione, putrida per vrinas, aluum, & sudores expurgare conuenit. Sin autem sponte sua nonnunquam impetum ad os ventriculi capessant, etiam per vomitum, alioqui non oportet ea præter naturam irritare, cæterum deligi materiæ debent, quæ sine calefaciendo siccandoque valenter, prædictas vacuationes moliri possunt, veluti ptisanæ cremor, aqua mulsa, oxymeli, & apomeli, apiique radix in aqua pota bili incocta. Cum aluus nihil deiicit, ex aqua mulsa cum oleo clyste re ducenda est. verum totum corpus rarefacere prius non expedit, quam vacuatum fuerit, vbi vacuaueris, rarefacias vtique licet, medicamento tepido calore prædito, quale est, quod ex chamæmelo conficitur. in hoc tempore vinum aquosum potui datum, vniuersas promouet vacuationes, eiusdem facultatis est temperatum dulcis aquæ lauacrum. Quod si vero febris magnitudo obstiterit, neque vino vtẽdum, neque lauacro, neque vnctionibus rarefaciendi virtute præditis, sed aqua frigida his in febribus cõmode bibitur, nisi quid & hanc prohibeat. Ergo siquidem & vires robustæ omnes fuerint, & febris ardentissima, & concoctionis signa plane euidentia, frigidam cum fiducia exhibebis. Præterea si bona corporis habitudine sit æger, tũ status cœli calidus ac siccus, etiam si in frigidam natationem hunc dimittas, haud quaquam lædetur, sin autem mediocris existat febris, & vires inualidæ, sed cum notis concoctionis, iis qui ita habent balneum prodest, & vini potio. Tum vero ex vnctionibus eæ quæ rarefaciunt.

[Margin: q̃a quo natura vergit &c.]

[Margin: † attẽdẽdũ ĩ primis a medico diligẽter est, q̃ sõnia ægrotantes viderĩt. id.n. arti prodest plurimum.]

De tertianarum agnitione. Cap. xix.

TErtiana febris cum sit flauæ bilis commotæ soboles, protinus ab initio rigorem, haud exiguũ infert. hoc discrimine a quartanæ rigore variat, quod pungere videatur, & cutem conuulnerare. In quartanis autem, accessionis insultus vehementem perfrictionem

habet. Quotidianas vero nequaquam rigor præcedit, sed solum per frigescunt. Cæterum tertiana etiam exactum pulsuum ordinem obtinet. sitis vero vehemēti in statu affligit, & hominem perurit, ac paulo post consistit, calorq; æquabiliter per omnes corporis partes diffunditur. Et si manum iniicis, primo quidem contactu, calor copiosus & acris occurrit, veluti cum vapore quodam erumpens, sed paulo post a manu remanente vincitur. Vbi potione æger fuerit recreatus, statim copia vaporis calidi per cutem emergit, sudorum nuntia. Bilis vomitio superuenit, aut aluus soluitur, perq; vrinam biliosa redduntur. Præterea ad integritatem tertiana desinit, vbi accessionis tēpus, horarum non plurium duodecim expedierit. Febrem igitur quæ intra duodecim horas terminatur, exactam tertianam nominamus, quæ vero diuturniorem accessionem habuerit, illam simplici vocabulo tertianam nuncupamus. quæcunque autem longissime productam accessionem seruauerit, exiguum vero interuallum, hanc rursus extensam tertianam dicimus.

de causis aūt periodis q; febriū vide Gal. ī sua disciplina. et Alexā. Aphr. in probl. et Proclū ī Timæo. ubi planetis ad scribit succos ipsos & eorū qualitates. sed res cognitu difficillima est. Dicit̄ voce oīum inter animātes & naprā & leonē eē sine febri nunquā.

Curatio tertianæ. Cap. xx.

EXquisitam tertianam, vt quā flaua bilis procreet, humectare oportet ac refrigerare. & sane quod in ventriculum confluit, vomitionibus, & inferius elicere. Item per vrinas, & sudores deducere idipsum conuenit. Aluus itaq; mollibus clysteriis euocatur, vrina potionibus, in quibus apium, & anethum maduerunt, & si concoctionis signa deprehenderis, magna iam confidentia etiam absynthium dabis. Balnea vero ex aqua calida potulenta conueniunt, quibus neq; nitrum, neque sal, neque sinapi adiici, sed ægrum oleo quam maxime calido perfusum in solium descendere oportet. At qui balneis ad modum gaudent, eos etiam si bis die laueris, haud peccabis. Vbi vero concoctionis notas perceperis, tunc, vel si sæpius laueris, nihil offendes. Porro vinum priusquam morbus concoquatur, ex toto circuncidendum est. simul atque vero concoqui inceperit, tenue, aquosum, modicum, primo die exhibendum. Cibi humectantes, refrigerātesq; vtiliter assumuntur. A melle abstinendum, sinapi, salsis & acribus omnibus. vinis autem admodum vetustis, & natura calidis. Cæterum nihil miri est, si in hominibus primū exercitis, inediamq; expertis, nunc autem ordine conuerso otiosis ciboq; vsis pleniore, bilis maxima ex parte mixta pituitæ reperiatur. Cuius rei gratia cōplures tertianæ, aut citra rigorem fiunt, aut perexiguus ipsis, oboritur, vnde etiam animaduersionem propriam desiderant. Neque enim balneum, neque cibus aliquis liberalior tertianis spuriis ante concoctionem conuenit, quoniam ne panis quidem micæ, oua, & consimilia.

Curatio tertianæ nothæ. Cap. xxi.

LAuare in tertianis spuriis per initia salubre non est, sed quando iã concoctionis notæ apparent, neque cibum quotidie exhibere, sed alternis diebus abunde est. Quies autem & præcordiorum fotus ipsis conducit tum sorbitiones concoctu faciles & clysteres aluo in diti non admodum molles. Atque si sanguinem detrahere opus est neque hoc omittere oportet. Tota vero victus ratio erit non quæ re frigeret in totum humectetq;, verum etiam modus aliquis qui magis incidat ac calefaciat adhibeatur. Maxime vero conduxerit ipsis pti sanæ cremor pipere iniecto. vel hyssopum quoque nonnunquam vel origanum vel spica nardi aquæ mulsæ admista incoctaque potui exhiberi & alia quæ vrinæ ciendæ sunt præterquam ea quæ vehementer calefaciunt exiccantque. Potissimum vero absynthium post septimum diẽ porrigi debet. Iam & oxymel epotum multis fuit au xilio. ad hæc nonnulla ex his quæ molliter ventrem subducũt. Por ro vomitus secundum cibum iis quibus hæc febris in vetustatem in cidit vtilissimus est.

Quartanarum cognitio. Cap. xxii.

QVartana inuadit multa cum perfrictione vt quæ ex frigido hu more atra bile originem trahat. Calorem vero feruoremq; febri lem tertianæ modo non obtinet, imo nec bilis vomitus eam comita tur. Adhæc si vrinæ tenues albæ & aquosæ fuerint quartana erit fe bris. Eximia vero ipsius nota est pulsus exiguus & rarus. Cæterũ in autumno potissimum incipit erraticis superueniens febribus ac nonnunquam in forma eius potissimum subsistit quæ quarto die re uertitur, aliquando etiam plurium dierum interuallo iuxta quosdam circuitus accessionem habet.

Curatio quartanarum. Cap. xxiii.

QVartana laborantes leniter tractandi sunt neq; medicamento vllo forti sollicitandi neque vacuatione, nisi forte sanguis vehe menter exuperare videatur, cum venam dissecare conuenit. Victus eis offeretur optimus, qui non inflet, & venter his quibus vti cõsue uit, emolliri debet. Quod si hæc nihil proficiant, clysteribus per initia quidem mollibus, deinde vero acribus vtendum est. A' suilla car ne prohibeantur ægri, atq; ab omnibus cibis qui glutinosi, ad exitũ tardi sunt, tum qui refrigerant corpus, siccantq;. Vinum vtile est te nue, album & modice calidum. Item salsa & sinapi ex vsu sunt, tum per dies aliquot assumptum medicamentum diatrion pipereon, idest quod triplici constat pipere, vel quod diospoliticon appellant. Iam & piper solum recte ex aqua quotidie sumitur. In morbi statu vi ctus ægro tenuissimus præcipietur, statim vero etiam vt diu cõquie scat, iniungendum est, tum visceribus prospiciendum per ea quæ

emolliunt, relaxantq́;. In securis diebus medicamenta conferunt, quæ vrinam cient. atque si concoctionis notæ apparuerint, cum fiducia tunc quoque iis vti expedit, quæ atros humores vacuant, idq́; non semel duntaxat, verum etiam sæpius. Porro secundum validam purgationem, & medicamentum quod viperis constat, exhibetur, & alia quæ ad eiusmodi febres commendantur, inter quæ est & nobis familiare, omnium probatissimum, quod succum cyrenaicum recipit.

φάρμακον δι' ἐχιδνῶν

Quotidianæ agnitio. Cap. xxiiii.

QVotidiana haudquaquam cum rigore primo statim die inuadit, sed procedente tempore perfrictio magis quam rigor oritur. Aegre vero incalescit, & diuturnum habet incrementum, imo neque adurit ægros, neque multum, & crebro spirare compellit, neque efflare, vel frigidam bibere. pituitosi autem vomitus hic accidunt, & quæ per aluum vacuantur, frigidiora, crudiora, aquosiora cernuntur, totum corpus crudis humoribus redundat, sudores minime primis diebus erumpunt, neque ad integritatẽ venitur, cutis ægrotantibus albicat, vrinæ vel tenues sunt & exalbidæ, vel crassæ, turbidæ & rubræ.

Curatio quotidianæ. Cap. xxv.

QVotidianam curantes, oxymelite primis diebus vtimur, tum iis quæ vrinam probe eliciunt, ac vniuersa victus species incisoria esto, circa statum vero ventriculi habenda est ratio, præsertim ipsius orificii, deinde ægris iubendum est, vt a radicula & cibis assumptis vomant. Itidem vtantur iis quæ pituitam subducunt, idque tamdiu quam febris cessauerit.

De hepialo febri & rigore qui ægre potest excalefieri. Cap. xxvi.

SI vitrea pituita, quæ omnium aliarum frigidissima est, nondum putrefacta toto in corpore exundauerit, rigorem qui ægre excalfieri potest, sine febri excitat. In febribus enim, quæ humoris vitio accenduntur, putrefactio maxime febrilem calorem suscitat. At si tota hæc pituita putruerit, quod tamen raro fit, ob immensam frigiditatem quotidianæ febris causa redditur. Quando vero non tota æqualiter, sed ex dimidio ipsius putrida fuerit, aut aliquæ ipsius partes, nonnullæ vero non putruerint, Hepialum febrem hanc facit, in qua simul & rigent, & febricitant. Particulæ quidem humoris eius necdum putredinem expertæ, omnibus venis, vel etiam reliquo corpori communicatæ & sparsæ, rigorem creant, putrefactæ vero febrem accendunt. † Dicta est autem Hepialos per translationem a sale, dico autem mari, quod tranquillum quidem apparet, in principio au-

tem difficile turbulentumq; erat. Vel ab Hepios, quod est molliter & aleænin, quod signat calefacere, quasi dicas, quoniam blande & leniter calefacit. Atque hæc febris cum ex quotidianarum genere exstat, vt pote ex pituita nascens, illarum curationi subiicitur speciali, nisi quod tanto commemorata quotidiana calidioribus magisq; incidentibus presidiis indiget, quanto etiam pituita frigidior illa exstat. Hepiali uero rigor multo magis calefacientia requirit. Itaq; medicamentum ex triplici confectum pipere, ex calaminthe præterea, & quod liquore cyrenaico constat, his sunt accommoda. Item ex castoreo. similibusq; præparata remedia conueniunt. Latius autem diffusiusq; explicatam curationem horum reperies in capite quadragesimoquinto de rigore & perfrictione. Insuper Lypyrieæ & Tiphodes, quæq; præter commemoratas febres dicuntur cum sint ex relatarum numero, etiam curationes, tum in illis expositas, tum exponendas postulant.†

† Locus hic multo rectius in libris manuscriptis quam impressis, quos interpretes sequunt, exaratus est. Sic enim legitur in antiquis cod. λέγεται δὲ ἠπίαλος ἢ ἀπὸ μεταφορᾶς τῆς ἁλὸς λέγω δὲ θαλάσσης, ἠπίας μὲν φαινομένης, χαλεπῆς δὲ κατὰ τὰς ταραχὰς αὐτῆ ὑπαρχούσης non κατὰ τὰς ἀρχάς. quibus uerbis significatur mare esse molestum & difficile cum turbulentum est & agitatur.

De febribus continentibus Cap. xxvii.

Continentes finitimæ sunt singulis intermittentibus, tertianæ quidem exactæ ardens, quæ causos dicitur, quotidianæ, ea quæ singulis diebus accessionem habet, non autem ad integritatem desinit. Sic etiam quartanæ, ea quæ quarto die accedit. Exactus nanque causos, cum omnes alias exquisitæ tertianæ notas seruet, hoc solo discrimine variat, quod non cum rigore inuadat, neque ad inregritatem ueniat. Qui singulis diebus accessionem obtinet causos, omnes similiter exactis quotidianis notas præse fert, quod autem ad integritatem non peruenit, hac re a quotidiana specie consimili differt, ea ratione & quæ quarto quoq; die accessionem habet, verum ad integritatem non cessat, finitima est quartanæ. Continens itaque febris est, quæ non ante ad integritatem terminatur, quam ex toto fuerit soluta. Quum autem ne declinatio quidem accidit, quæ sensibus queat percipi, hæc quoque ex ardentium genere habetur, sed acumine ab ipsis variat.

Agnitio febrium continuarum quas synochos græci vocant, & curatio cap. xxviii.

COntinuarum febrium, synochos græci appellant, origo ex sanguine est, nunc efferuescente, nunc putrefacto propter obstructionem. Quapropter accessio ipsis adusq; finem vna est. Indicia vero sunt, pulsus maximi vehementes, citati, crebri, æquabiles, nõ mordaces. Vrinæ non multum adeo a sanis recedunt. Curatio est, sanguinis quousq; deficiat anima, dimissio. Qui si non fuerit detractus, febricitantes in summum veniunt discrimen. At si quid per venæ sectionem vacuare prohibuerit, aliis vti remediis oportet, quæ meatus recludunt, copiam materiæ vacuant, & febrium feruorem leniũt. Cum autem euidentes humorum concoctionis notas in ipsis videris, neque in principe particula inflammatio quædam, aut tumor œdematis speciem repræsentans, aut scirhus fuerit, neque particula aliqua adeo frigida, vt in hanc noxa procumbat, cum fiducia frigidam propinato, maxime si æger eius potioni assueuerit.

Ardentium agnitio. Cap. xxix.

ARdentibus hæc superueniunt, arida lingua, aspera & nigra, ventris rosio, deiectiones pallidæ, sitis vehemens, vigiliæ, nõnunquam etiam delirium.

Ardentium curatio. Cap. xxx.

HOrum alterutrum fieri necessarium est. si perfecte morbus solui debet, aut biliosos excerni humores, aut eosdem extingui. Excernuntur itaq; per sudores, vomitiones, & imum ventrem. Extinguuntur autem frigidæ potu, quo nos vrentes febres, causos appellant, ex toto curauimus. Sustinere eos qui his cruciantur, nõ aqua sola conuenit, neq; mulsa duntaxat, verum aquosa mulsa exhibita. Nã qui huiusmodi morbis conflictantur, sola potione sustentandi sunt. Porro balneum illis solum vsui est, qui citra tumorem inflammatorium, aut erysipelatium, ardenti febre laborant. Quod si vero concoctionis noctæ percipiantur, multo magis ipsis conducet. Qui ex salso humore, febrim ardentem conceperunt, his est inutile. Verum iisdẽ ptisanæ etiam cremorem cibi loco offerre conuenit.

Febrium quibus ex affectu erysipelaceo origo est, curatio & agnitio. Cap. xxxi.

FEbres quæ ex Erysipelaceo viscerum affectu procreantur, his notis agnosces. interna feruent immodice, dolor vrget vehemens, præterea sitis excruciat, & ardor immoderatus. Summatim ex indiciis accerrimæ bilis cum pauco sanguine putrescentis deprehendes. Hunc in modum curabitur. A balneo in totũ abstinere decet. Aqua frigida per morbi statum vehementi, hoc est frigidissima vtendũ est, per initia non item. Extrinsecus vero refrigerantia imponentur, & si nihil hæc promouerint, etiam intro eadem sumere ægri cogentur.

Maxime ipsis conueniunt lactucæ, & quæ parem his facultatem obtinent. a foris & ipse lactucæ succus idoneus est, adeoq; intybi & semperuiui, & reliqua refrigerandi virtute prædita, sed præstantissimo parte plurima vtimur. Nam liquorem refrigerantis alicuius expressum pilæ cum portulaca iniicimus, deinde contusa exprimimus. cum vsus exigit, modico polentæ mixto hæc in aqua frigida mersa, refrigeramus. Linteum vero duplicatum in ea intinctum extrinsecus, aut vbi calor sentitur, præcordiis obtendimus, non diu adhærere sinentes, verum aliud frigidum eius loco applicantes. Iam vero & oleum omphacinum medicamini nonnunquam miscemus.

Hecticarum febrium agnitio. Cap. xxxii.

HEctica febris non in humoribus, & spiritu solum, sed iam partibus etiam solidis consistit. Hæc absque dolore consistit, & qui ea detinentur, nequaquam febricitare se existimant, neque enim calorem percipiunt, cum vniuersæ ipsis particulæ æqualiter sint excalfactæ. Duplex hecticarum febrium species est, prima ardentibus magna ex parte superuenit quæ prorogantur adeo vt tempore corporis ipsius cordis madorem absumant, vel etiam multo adhuc permanente. Quæ vero manente etiamnum humiditate fiunt cordis corpus occupantes, inde potissimum accenduntur, Vnam sane ipsius generationem prodidimus. Reliqua vero est cum statim ab initio inuadit, primam originem diariis similem, ex mœrore, ira, lassitudine maiore, vna cum exustione in sole, sortita. Hæc igitur non difficulter cedit remediis. Quæ vero ex ipsis in marcorem qui Græcis, dicitur μαρασμὸσ deuenit, omnẽ respuit curationem. Atque hæc sane cognitu est facillima, oculi siquidem præter modum concaui eam testantur, & lemæ ipsis inhærescentes aridæ, tum dispositio quædam squalida, viuidi ipsorum coloris flos emarcuit, frons sicca est & intenta. Quinetiam conniuent plurimum, hac occupati, quemadmodũ dormiturientes. verum affectio, somnus non est, sed vigilandi impotentia, tempora collapsa sunt & quid enim aliud præter ossa & cutem solam habent? Nam si denudatis ipsis ventrem inspexeris, neque intestinum neque viscus vllum superesse tibi videbitur, præcordia sursum conuelluntur, & cutis ipsis extrema resiccata est, pulsus gracilis, creber & durus. Caliditas autem primo occursu languida, paulopost acris & rodens erumpit. quousque igitur humiditatis aliquid reliquum est, hectica solum febris dicitur. Cum vero periclitatur, ne nihil amplius humoris supersit, absolutus iam marcor constituitur.

alit. Hãc igitur curare difficile est.

Qua cõuelluntur mẽbra ad suũ quod que principium Gale. & Hippo.

Hecticarum febrium curatio. Cap. xxxiii.

HEctica febre laborantes,ſtatim ab initio nutriri deſiderant, humorum rodentium gratia. Maximum vero remedium huius eſt,victus humectans. Conuenit igitur quam maxime ptiſanæ cremoris halicæq́ʒ ſorbitionibus, & pane præterea adiecto ægrum nutritum, moderato frigidæ potu curare, ſi neque inflammatio quædam,neque humorum putrefactio ſubeſt,atſi magnam inde offenſam fore coniecturaueris,frigida abſtinere oportet,extrinſecus autẽ impoſitis,quæ refrigerant auxiliis,vti. Balnea vero hoc morbo obnoxiis,quolibet tempore ſunt idonea.

De ſemitertianis. Cap. xxxiiii.

QVãdoquidem tertiana cum rigore,quotidiana vero citra illum inuadit quæ ambarum miſtura conſtat, horrorem inducit,quia minor quidem res eſt rigore,maior autem perfrictione. Quapropter cum horror æquali ab vtriſque extremis interuallo, medium amborum rigoris nimirum & frigoris occupet,quod contemperatis inuicem extremis accidit,non abs re nomen huiuſmodi febri ſemitertianæ indiderunt. Porro duplici modo generatur. vel enim duæ acceſſiones in idem tempus concurrunt,vel ſtatim ab initio ambæ inuicem iunguntur. Quando igitur tertiana præpollet, magis horrifica febris efficitur,& rigoris etiam nonnihil per acceſsionem aſſumit. Protinus autem talis calidior eſt & ardentior,tum vomitionẽ quandam bilis,aut deiectionem,aut madorem adfert. Quando altera pituitoſa ſuperat, perfrictiones quidem ſumma exercent, pauci vero horrores,neque tamen ſitis,neque ardor in his affligit. Cum pares magnitudine ſunt tertiana intermittens,& quotidiana continua,inſultus quidem acceſsionis cum horrore accidit . At cum ex pituita proueniens febris præcelluerit,depreſsiones pulſuum fiunt,& horrores. Si vero calidior præualeat,ſubito ac vna vice incaleſcunt. Talis ſane eſt exacta ſemitertiana,ex æquiualente duarum febrium , puta tertianæ intermittentis & quotidianæ continuæ temperatura proficiſcens. Non exquiſita vero vel bilem largiorem,vel pituitam cauſatur,quæ iam magis etiam curationi renititur,cum modicus humor a copioſioris dominio artiſque auxilio expedite vinci poſsit. Si n. pituita ſit ſuperior,præſidiis maxime vtemur quæ in quotidiana expoſuimus,ſin autem flaua bilis,iis quæ in tertiana comprehenſa ſunt, In totum ei quod vrget incumbentes,ſed ita,ne alterum prorſus negligamus.

De morbis publice graſſantibus. Cap. xxxv.

PVblice graſſantes communesq́ʒ morbos nominant,qui multis ſimul obueniunt quorum vt generatio,ſic etiam cauſa commu-

nis est. Cibiq; igitur communes praui, illiusmodi morbos communes pariunt, item aquæ vitiatæ potio exercitia immoderata, labores quibus quisque assueuerat omissi, inedia, repletio, idque dum fames grassatur, aut fœcundus annonæ prouentus est. Item regionum naturæ, communes subinde morbos intulerunt, quæ nonnunquam palustres sunt, aliquando barathrum habent vicinum, quod vaporem exitiosum prauumq; exhalet. Hæc quidem non continue accidere consueuerunt. †aer vero nos ambiens, temperamenta corporum commutat, vel calidior impendio, vel frigidior, vel humidior euadens, siquidem in alias causas neq; omnes simul incidimus, neque eis toto die immoramur. aer autem quoniam omnibus circunfusus est, & per inspiratum attrahitur, vt animalium corpora, pro temperamenti ipsius immutationibus simul afficiat, necesse est. Qui igitur hæc intelligit, non solum morbos ex vnoquoque aeris statu futuros præsagiet, sed etiam ne fiant prohibebit, contrarium immoderatis circunflui aeris temperaturis victum accommodans. Itaque corpora morbo alicui ex propria intemperie vicina, hæc a simili circundantis nos aeris temperamento deprehenduntur. Quæ contrariam cœlo temperiem obtinent, præterquam quod nullam offensam experiuntur, etiam meliora fiunt, dum repugnans aeris immoderatio temperamenti immoderationem punit. ac qui hoc nouit, secundam valetudinem tuebitur, contraria corporibus inducens, nunc refrigerantia scilicet, nunc calida, aqua quidem superinfusa refrigerans, itidem ocio, ciborum inedia, & potu largiore, calefaciens autem, operimento, laboribus, cibo liberaliore, & interdum parciore. Præterea lignorum aceruatim cõstructorum incendio haud mediocriter aerem ad calidum & siccum mutaueris, si tunc humidus fuerit, quo modo Acronem agrigentinũ factitasse ferunt.

aeri plumũ attribuit, ex quo & θεῖον Græce dicebat.

id quoq; Hip. & Gal. fecerũt pestẽ abigẽtes et Empedo. Hip. artoxersi, peste laborãti auxiliari noluisse tradit.

† In antiquo codice hac aliquanto ex planatiora sunt in eo enim hæc verba ita leguntur. ὁ δὲ περιέχων ἡμᾶς ἀὴρ, τρέπει τὰς κράσεις, ἤτοι θερμότερος ἀμέτρως, ἢ ψυχρότερος, ἢ ξηρότερος, ἢ ὑγρότερος γινόμενος, Idest, Aer qui nos circunstat vel calidior, vel frigidior, vel siccior vel humidior temperamenta immutat. Quam huius loci veram esse scripturam vel ex iis quæ de eadem re scribit Aetius intelligi potest.

De pestilentia ex commentariis Rufi. Cap. xxxvi.

Pestilentia pisces carent.

PEstilentiæ grauissima omnia superueniunt, nihilque in hac sicut in aliis morbis singulis occultatum. Etenim deliriũ accidit,

& bilis vomitio, præcordiorum intentiones, labores, ſudores largi, extrema algent, alui profluuia vrgent biliosa, tenuia & flatulenta, vrinæ cernuntur aquoſæ, tenues, biliosæ, nigræ, mala habent ſubſidentia, ſuſpenſa peſsima, nares deſtillant, pectus ardet, lingua torrida eſt, ſiticuloſa, remiſſa, torquent vigiliæ, cõuulſiones uiolentæ, aliaq́ multa praua. † At ſi quis peſtem venturam prænoſcet, ex malignorum anni temporum, & vitæ ſtudiorum ad ſanitatem haud conducentium animaduerſione, aliorumq́ animalium præcedente interritu, his apud ſe conſideratis, & illud præterea perpendito cuiuſmodi ſit præſens anni tempus, qualiſque vniuerſus annus. Inde ſi quidem qualis victus ratio eſſe debeat optime deprehendes, vtpote cum anni tempus, ſi quidẽ recte ortum eſt, ex ſicco humidum nunc euaſerit neceſſum eſt victus ratione deſiccare, vt humor ſuperfluus abſumatur. item ventris quoque habenda eſt ratio. Quibus ſuperior ventriculus pituitam continet, vomitionibus ſollicitare, quibus autem ſanguis inundauerit, ſecare venam oportet. Iam per vrinas purgatio, aliæq́ & totius, corporis, proficiunt. Quod ſi etiam æger ardore æſtuet, & flamma vſque ad pectus pertineat, haud abs re fuerit refrigeria pectori applicare, & potionem frigidam offerre, idq́ non paulatim nam magis hoc pacto incendit verum vna vice ac ſemel vt flammam extinguat. In quibus autem ardor interiora occupat ſumma vero inalgeſcunt cutis in ſuperficie frigida percipitur præcordia contrahuntur, venter colliquata partim ſupra partim inferius tranſmittit, vigiliæ vrgent, mens deſipit, lingua eſt aſpera. hi calefacientia requirunt remedia ut calor per totum corpus diſtrahatur † ac ſi alio quopiam modo ab internis foras poterit elici. Iam vero & hæc potio vtiliter præſumitur. Aloes partes duæ guttæ ammoniaci partes duæ myrrhæ pars vna. Hæc in vino odorato contrita inſtar dimidiæ fabæ exhibentur nimirum quotidie. Haud noui, inquit Rufus qui hoc potu peſtem non ſuperauerit. Hæc quidem Rufus memoriæ prodidit. Galenus autem tradit ad peſtilentiales putredines bolum armeniacum ſalubriter potari. Simili felicitate etiam Theriacem ex viperis magnam prodeſſe. Etenim in peſtilentia quæ Romam internecino morbi genere depopulata eſt, omnes quos nullũ ex his medicamentis adiuuit, interiſſe ſcriptum reliquit.

mũditiẽ adhibendã ĩ peſte ante oĩa docet Ho. i. in iliadis.

λούς δ᾽ ἀτρείδης ἀπολυμαίνεσθαι ἀνώγεν

purgari ãt populos iuſſit atrides.

præcedere quoq́ interitũ aĩaliũ et ipſe docet.

magis ĩ cẽdit tãq̃ ſi calci exiguã aquã ſup fuderis, calx q̃ſi ardeſcet.

† Simplicior & meo quidem iudicio huius loci ſenſus verior eſt in exemplaribus manu ſcriptis. Sic enim habent. συνείδοι δ᾽ ἄν τις μέλλοντα ἥξειν τ" λοιμόν προσέχων ταῖς τεώραις &c. id eſt conĩciet autem quiſpiam futuram peſtilentiam ſi attente conſideret temporum &c.

oĩa quoq́ afflata fulmine peſtilentia ſunt. ita fulmi

† Quod eſt in impresſis καθώδεν in manu ſcriptis magis expla

natum est ἐκ τοῦ βάθους id est ex profundo.

De iis qui ex redundantia crudorum humorum synco pe periclitantur. Cap.xxxvii.

NOnnulli febricitare incipiunt vbi magnam crudorum humorũ copiam ore ventriculi simul offenso, congesserunt. His & præ cordia inflantur & os ventriculi vastiore mole quam pro naturæ modo cernitur, adhæc color ipsis ad albidius aquosiusq; magis est mutatus quibusdam ad nigrius. Nulli talium sanguis mitti sine maximo dispendio solet etsi vacuationem desiderent. Verum nec sanguinis dimisionem nec purgationem sustinet vtpote quos etiam si ne his syncope subito adoriatur. Ratio igitur medendi talibus est quam frictiõe molimur. Incipere vero per initia statim morbi oportet ac primum a superiore crurum parte deorsum, idque linteis non admodum mollibus, sed modice asperis. Deinde tota brachia ab humeris vsque, & superiore parte deorsum simili modo sunt fricanda. Vbi vero artus omnes abunde calidi videntur, & metus est, ne quis ex ampla frictione lassitudinis sensus superueniat, oleo relaxãte vteris, ab astringentibus autem abstinebis. per hyemem vero etiam digerentium vsus erit, quod genus est sicionium, & chamæmelinum. Cum iam artus plurimum perfricueris, postea oleum detergetur, inde ad spinam dorsi transitus est, hæcq; tota perfricabitur similiter, ab hac rursus ad crura te conferes, & hinc ad brachia. exinde rursus ad spinam. ita toto die facies. Porro mulsa in qua coctum hyssopum fuit his est aptissima, cauendumq;, ne vel cibum, vel sorbitionem, vel aqua m exhibeas, vel omnino liberaliter bibere sinas, nisi mulsam tribus primis diebus duntaxat, tuis ipse manibus, quas dixi partes ordine perfricans. Sin autem robore mediocri sit, et aluus sua sponte cõmode non deiiciat, cum fiducia aliquid ab inferioribus partibus infundes, Quod si maior iusto recrementorum impetus ad aluum citetur, principio quidem percoquere mulsam amplius oportebit, minus enim ea subducit, At si plenius superuacua descendant, ne sic quidem sistenda aluus, sed exhibendus pro aqua mulsa ptisanæ cremor est. Si vero fluere pergant, chondri sorbitione nutries. Si ex pulsu vires collapsas ob imbecillitatem didicerimus, panem ex vino diluto exhibere conueniet, vtique si nec venter nec iecur inflammatione laboret quando si hac infestentur iam corpore crudis succis referto, nulla plane medicina periculo subtrahit. Sin autem quandoque crassi abunde humores deprehendantur, oxymeli pro mulsa continue exhibebitur. Ergo si æstas sit, & æger calidi temperamenti frigidæq; potioni assuetus, frigidum huic oxymeli dabis. sin hyems sit, calidum omnibus. Sane balneum his est aduersissimum, Porro iis quos syncope

ne gelatũ vinũ demẽtes facit potatores.

iam premit, si partes modo commemoratæ inflammatione vacent, panis exhibebitur modicus, usque ex vino quod celerem in corpus digestionem adiuuet, statimque ad frictionem veniundum est, quæ pro tradito quoque iam modo administrabitur, verum quibus ex flaua bili, quæ os ventriculi infestet, syncope incidit, is frigida offerenda potio est vinum tamen tenue, fuluum & vetus.

De his qui ob prætenues humores syncope opprimuntur. Cap. xxxviii.

QVi tenuium humorum vitio syncope premuntur, diuersam a superadictis curandi rationem desiderant, vt quos dignoscendi notæ illis contrariæ testentur. Nutrire hos oportet paulatim & continue. Porro ad exitium spectare existimandi sunt, si vel iecur ipsorum, vel ventriculum inflammatio obsedit, viribus iam languentibus. In eiusmodi affectibus emortua illa species in facie celeriter apparet. Sane nutrire est necesse, sicut etiam corporis summa densare, non secus quam priorum rarefacere, & frigidum ipsis aerem accersire. Vngendi sunt præterea astrictoriis vnguentis. tum cibi iis dandi, qui non admodum prompte diffluant, non aqua mulsa, non ptisanæ cremor, sed panis & sorbitio ex chondro, & fructus austeri, qui non facile corrumpantur, tum ipsi per se, tum vero & cum pane. Vinum iis aquosum necessarium inter initia est, sumptum post cibum.

quod videlicet adeo tenues sunt, vt citius penetrent. Nam vina quoque tenuia magis temulentiam afferunt q̄ grandia. Ex eo est, q̄ celerius penetrāt & spiritus itinera occupant.

De reliquis occasionibus, quibus syncope succedunt. Cap. xxxix.

REliquæ occasiones, quæ syncopas concitant, quatuor sunt numero, dolor vehemens, vigiliæ, immodica inanitio, ac in iis qui aliena loquuntur, aliquando motus. Sed & quintam, si placet, addas, nempe principiorum intemperiem. Celerrime igitur cor affectum in perniciem præcipitatur, mox cerebrum, deinde breui iecur.

De dolore. Cap. xl.

ITaque dolor stupidus ex frigida oritur affectione. Pulsatilis autē dolor magnæ inflammationi peculiaris est. Sin autem tanquam a palo impacto, aut veluti a terebro forari putes, crassi intestini species doloris est. Punctorius autem, circa membranas constituitur. Pertundens vehementissimis non heterocraniis solum, sed cephalæis quoque accidit. Est autem pertundens dolor, cum a parte primario affecta, ceu a radice subito in vicinas perfertur. Porro distendentes vtrinque, neruorum dolores sunt, cū & laborant, & ad vtraque extrema tenduntur. minime vero in latitudinem porrectos nerui dolores percipiunt. at tensiuos, stupefacientesque dolores membrana quidē sub cute porrecta inducit. quæ vero inter carnem hærescit, tanquam diuellentes cruciatus excitat. multæ si quidē existunt inæqualiterque

inhærescunt,& ipsam carnem amplectuntur. Membranarum vero quæ ossibus circundantur,profundi sunt,ipsorumq; ossium tãquam dolentium imaginem repræsentant. Quando igitur nulla extrinsecus doloris occasio fieri apparet,præcedens victus ratio venit inspicienda,fuerit'ne præter consuetudinem otiosa, aut cibis homo vsus sit largioribus,iisq; ex valenti materia,vel solita excretio sit retenta. Nam si ex his aliquod,vel omnia quoque appareant,doloris causa est repletio,ac quam citissime homo vacuari debet. Sic enim licebit tibi maxima cum securitate iis vti remediis, quæ fluxiones dolentibus particulis incumbentes repellant. Si igitur sanguinis sit copia,quod distendit,veluti in inflammatione oriri solet,protinus si vires patiuntur,sanguis dimittendus est, per magnam venam patienti particulæ propinquam. Vbi autem vitiosus humor duntaxat affligit,purgandus est. Si vtraque coeant,ambabus vtere vacuationibus, sanguine prius emissio. Quod si his peractis dolor etiam remanet, constat profecto in ægrotante particula impactum esse,quod afficit. Patet vero curationem ipsam per digerentia quoque medicamenta esse moliendam. Pari ratione,& qui ex flatuoso spiritu dolores contrahuntur,curabimus,auxiliantes simul in his potius tum extenuantibus cibis,tum per sedem iniectionibus,item cataplasmatis irrorationibus atque fomentis ambiens ipsum corpus rarefaciẽtes. Sin moles grauando,contundendo've dolorem excitet,moli eidem est medendũ. Sin rodens humor est qui affligit,aduersissima huic sunt quæ extenuant,& calefaciunt. Anethum oleo incoctum,dolorem lenit, & somniferum est,& viride sicco magis.

Ad syntexes,hoc est corporis colliquamenta. Cap. xli.

QVum per ventrem aliquid non ex esculentis,poculentisq́;,verum ex ipsius corporis substantia excernitur, humore in aluum ipsam confluente,qui quidem flauæ bili continue per vomitũ, & infra erumpenti consimilis est, odoris autem fœditate ab ipsa differt,tum quod deiectus rufus magis,& crassitie glutinosus, interim vero oleosus appareat,tunc nimirum caro pinguis & recens coacta ab ardenti febre resoluitur,& eliquescit. Malo inueterante, nonnihil etiam ex ipsis solidis partibus absumitur. In hac perniciosissima febri frigidæ potio vtilis est,quæ ex fonte frigidissima petitur. Huiusmodi quoque esse conuenit cataplasmata,& epithemata, quæ refrigerent,thoraci,& præcordiis imposita. Item cibi refrigerantes,recte offeruntur.

De vigiliis in febribus. Cap. xlii.

AT vero eorum, qui immodicis torquentur vigiliis, crura & brachia vincire, † quo tempore somnum captare solent, iubemus, et excitari. nonnunquam palpebras aperire, si conueniant cõpellimus, donec abunde fatigentur. Inde subito vincula soluimus, lucernamq́ tollimus, & altam esse quietem iniungimus, si nihilominus vigiliæ pertinaciter vrgent, vbi accessio remiserit, frons nigri papaueris albi cortex torrefactus, detritusq́, & mandragoræ radicis leuigatæ tantundem cum vino, & rosaceo malagmatis forma fronti applicetur, serpilloq́ cum meliloto in passo decocto. Hoc etiam in accessionibus est vtendum, vel trita papaueris capita excipientes pane cum rosaceo, vel eiusdem cerato illinimus. Cibus quodammodo sit magis accuratus. Adiiciatur autẽ sorbitionibus capitum papaueris albi seminis cochlearium trium instar. † oleribus commisceatur papaueris nigri, si quidem folia fuerint viridia, quantum tribus digitis potest comprehendi, sin minus, tria quatuorue papaueris capita sicca, simul incocta deligantur. Si ne sic quidem somnus accesserit, papaueris lachrima, aut succo mandragoræ circumlinentur. Iam linctus ex papaueris capitibus compositus, & præsertim ex sapa, mensura cochlearii, vel vnius, vel dimidii potus, somnum frequenter accersiuit. In quibus autem caput non facile humoribus repletur, & vigiliæ infestant. vtere in declinationibus etiam tali suffitu. folii amomi, costi, arnabo, singulorum vncia. carpobalsami drachma, styracis, amomi, ammoniaci, bdellii scynthici, mandragoræ radicis, lachrymæ papaueris, singulorum drachmis quatuor. Ex lignis cupressi accensis suffito.

succus vero papaueris potissimũ accersit sõnũ vnde et poetæ faciunt Deũ sõnũ gestãte papaueris ramos lethæo rore resper sis inuisere ædes mortaliũ & deorũ. q̃ tñ allegorice apud platonicos expõit.

† Hæc verba sic leguntur in veteri codice, ὑπερβαλλόντων δὲ ἀγρυπνούντων, σκέλη καὶ χεῖρας δεσμεῖν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ καθ᾽ ὃν ἰωθὶ τ᾽ ὕπνον εἰώθασι τρέπεσθαι κελεύομεν τὶ ἐγρηγορὲ ναι διοίγειν τε πολλάκις μῦσαι ἀναγκάζομεν τὰ βλέφαρα, id est, eorum vero qui multis vigiliis torquentur, crura & brachia iubemus, quo tempore somnum capere solent ligari, & excitari, palpebrasq́ sæpe aperire & claudere cogimus donec &c. Qui sensus magis cõcinnus ẽ.

† Id sic legitur in antiq. lib. τοῖς δὲ λαχάνοις συνεψέσθω μήκωνος μελαίνης, simul coquatur & ferueat cũ oleribus papaueris nigri.

Curatio soporis noxii, qui cataphora Græcis dicitur. Cap. xliii.

FRons posca lactis modo tepenti abstergitur, & summa valide ligamentis excipiuntur. naribus admouentur quæ incisoriam facultatem obtinent. In remissionibus etiam cucurbiculæ valenter dorso, & spinæ defiguntur. Si vero morbus his non cedit remediis,

etiam

etiam quæ sternutamenta excitant, obiiciuntur. Ciborum materia sit, quæ incidat, diuidatq;, veluti in præceptis de sanitate tuenda est comprehensum.

aliter, q̃ sternutamenta excitãt, in remissione paroxysmi obiiciuntur.

Curatio doloris capitis in febribus. Cap. xliiii.

† SI capitis dolor in febribus affligit, post conuenientem febrium vacuationem in accessionum declinationibus, caput inungi debet, primum communi oleo crudo, vel rosaceo, cui etiã aceti pauxillum sit admixtum, si æstas sit, & febris ardens, frigido, sin hyems, neq; febris ardens, calido, aut tepido. Incoquatur nonnunquam oleo & serpilli polygoniq; succus, per æstatem etiam papaueris capita, vel ipsum papauer, quemadmodum hyeme peucedani momentum. Quod si vero dolor in fronte perseueret, sinciputq; pilis careat, hoc quoque obducendum est veteri polenta, & polygonio, vel modica myrto, vel serpillo. Quosdam & pulegium applicatum magis leuauit. Nonnullis etiam cum igneus sensus inest, psyllium polenta temperatum profuit, vel ipsum per se in viscum coctione redactum, & continue mutatum. Item coriandrum similiter cum polenta, & aloe cum aceto illinitur, myrrhaq;, & ammoniacum pari modo, nec non crocomagma. Pulsatiles autem dolores ruta, mentaq; cum pane difflat, rosaceo quoque superadditto. Atqui si dolor commemoratis auxiliis non eliditur, primum caput ad cutem attondere oportet, deinde pinguioribus asperginibus totum ipsum foueri, mox cucurbitulæ occipitio agglutinari, & summæ partes deligari debent, permulcerique. Iam vero hirudines recte affiguntur. Cæterum si defluxio quædam a capite, vel grauedo oborta capitis dolorem suscitauerit, iis vtendum est auxiliis, quæ aduersus hæc suo loco perscribentur. Sin autem a stomachi regionibus vapores sursum tendentes caput offenderint, etiã horũ ratio habenda est, veluti præceptum a nobis est.

† Vera scriptura huius loci est, μετὰ τὴν προσήκουσαν τῶν περιττῶν κένωσιν, idest, post conuenientem excrementorum vacuationẽ, facilis enim fuit librarii lapsus.

Quomodo stomachi curam habere conueniat.

CAP. xlv.

SI stomachus imbecillis fuerit, corroborantibus oblinetur, quod genus palmulæ sunt, vinum, polenta, crocus, mastiche, & aloe. aspergique debet oleis ex absinthio, melino, mastichino, nardino, & vino. At si ardorem experiatur, miscendum aliquod ex refrigerantibus, puta cucurbitæ succus, lactucæ, portulacæ, solani, sereos, †et vuæ immaturæ. Sin autem inflammatorium quiddem in visceribus appareat, etiam relaxantia quædam adiungenda sunt, aspersionibus, oleũ chamæmelinum, cyprinum, adipes gallinæ, aut anseris, bdellium, vel

ammoniacum,& similia. cataplasmatis autem, apii semen, fœnugræcum, altheæ, chamæmelorum flos, & vt vno verbo expediam, compositam habeant facultatem, tum relaxantem subtilium partiũ, amaramq́; tum astringentem.

†Hic locus integer est, in veteri exemplari, sic enim descriptus est, οἷον κολοκύνθης τε τὸν χυλὸν, καὶ θριδακίνης, καὶ τῆς ἀνδράχνης, καὶ τοῦ στρύχνου, καὶ τῆς σέρεως καὶ τοῦ ὄμφακος, οὗτος μέν γε οὐ ψύχει μόνου, ἀλλὰ καὶ στύφει, idest, vt succus cucurbitæ, lactucæ, portulacæ, solani, sereos, & vuæ immaturæ. Hic enim non solum refrigerat, sed etiam adstringit.

De immodica perfrictione in febribus, & rigore. Cap. xlvi.

Rigori, qui crisis ratione obuenit, remediis occurrere non oportet nec concertationem naturæ dissoluere. Quod ex sudore frigus, prouenit, prompte remittitur, ac nihil adfert molestiæ. In solo autem rigore, aut perfrictione (ex frigidiore vero, copiosaq́; maxima pituita nascitur) primum quidem artus plurimis in locis cõstringẽdi sunt, mox oleo deliniendi chamæmelino, aut cyprino, aut irino. Sin autem maiore auxilio tibi opus sit, etiã piper oleo admiscebis, vel cachry, vel adarcen, vel castoreum. molliterq́; totum corpus infricabis. Porro ne facile oleosum istud præsidium defluat, haud fuerit absurdum & ceræ momentum colliquefacere. At si per hæc rigor non possit excalfieri, valentioribus quoq́; ex his factis acopis, necnon dropacibus, & sinapismis vti consilium est, aliaq́; fomenta rite admoliri. Itẽ acriora ex iis quæ admouentur naribus, commode faciunt, calaminthe, pulegium, & hyssopum. Potui dabitur ante accessionem mulsa, in qua piper, & ruta sit incocta. adhæc liquoris cyrenaici cocto melle formati instar milii duabus horis ante accessionem præstabimus. Similiter & liquoris silphii. Adhæc quod in quartanis ex liquore cyrenaico componitur, multis fuit auxilio. Iam vero in oleum largius, quod incaluerit nonnulli descendentes, rigores pertinacissimos absterserunt, vt Archigenes memoriæ prodidit. Galenus autem ante accessionem, cutem abrotano infricandam præcipit, vel calamintha arida, vel cunilæ tum foliis tũ floribus, vel costo, vel pyrethro, vtroque horum cum oleo. vnde fiet, vt vel nequaquam, vel certe minus rigeant.

De sudoribus. Cap. xlvii.

Svdores, in crisi erumpentes excipere oportet, quandiu satis vacuatum fuerit, adiutareq́; calore mediocri, & quiete, adeo vt neq́; abstergantur, quoniam alius quoq́; alium elicit. item calido clystere in aluum dato, & sorbitione, & somno. At sudores in remissionibus

qm̃ natura sẽ-

morborum apparentes idem quod in crisi prouenientes, administerium capient. Itaq; præsidia quibus sudores euocantur, libro superiore, capite quadragesimo octauo abunde sunt comprehensa. Cum vero sudores largius eruperint, tunc abstergendo, leuandoq; operimenta recreare conuenit. Etenim lassant, supra modum excidentes, vt in syncopen frequenter ægros perduxerint. Tenui velamine madidoq; debent esse contecti, perflatus aeris frigidior accedat. his somnus adiungatur, & euentilatio. Insuper myrtus nigra in pollinem coacta, corpori inspergatur. Similiter galla, piceæ cortex, electrum, & polẽta cum vino astringente, particulis sudores recipientibus imponantur, faciesq; posca per spongiam aspergatur. Archigenes etiam calcem non restinctam, & floces vini combustas, tum in his, tum in rigore, quem nullus euincit calor, assumit. Ambæ siquidem inquit, recalescentes, siccantur. Media vero corporis loca delinenda succo plãtaginis, vel coriandri, vel portulacæ, vel brassicæ præcipit, vt vndique concreta, sudores reprimant. †Per somnum vero creta cimolia aqua dissoluta, dorso, & thoraci subiecta proficit. Totum vero corpus rosaceo perungitur, vel melino, vel myrteo, vel lentiscino, vel ceratis quæ ex his confiunt. Nam magis sunt his idoneæ reunctiones, quæ latentes meatus obstruendo, humidi exitum prohibeant. Patet autem omnibus, quod cibus quoque siccior his cõuenit, & vina mediocriter astringentia. Cæterum largiore potu, & præsertim humidiore, tum crebris per aluum iniectionibus abstineant. Si autem fieri potest, gestatione corpus agitandum, in frigidiore aeris statu, & summæ his partes potissimum refrigerentur. Qui per validam expressionem sudores fiunt, (hi autem vel ob dolores excitantur, vel conuulsiones) facile curantur, †si extrema deligentur, calfiant, & per laneos panniculos reficiantur.

per excernit succos prauos clam et ꝑ sudores διὰ τὴν ἄδηλον διαπνοὴν vt inquit Gale. & Ari.

†Scriptura quæ in veteri exẽplari multo melior & syncerior est. Sic enim habet. ἐνδὲ τοῖς ὕπνοις κιμολίᾳ ὕδατι διαλυθείσῃ πιαινόμενα ῥάκη ὑποβάλλεται μεταφρένῳ καὶ θώρακι. Idest, panni pingue facti cimolia dissoluta aqua subiiciuntur dorso & thoraci. librarius enim indoctus ex ῥάκη fecit δρᾷ καὶ.

†Concinnior sensus est in veteri codice, ita enim in eo scriptum est. καὶ θάλψει τῶν ἄκρων καὶ ἀποψύξει διὰ ῥακιδίων ἀραιῶν κούφως θεραπεύειν, idest, leuiter curare oportet extremorum deligatione fotuq; ac exiccatione per pannos raros.

De tussi in febribus. Cap. xlviii.

TVssi in febribus, præsertim cum rigore obuenientibus, occurrere conuenit. Nam tussis intentione, febris quæ inclinabat vires

resumit,ac redintegratur. Aduersus hanc formulæ medicamenti ex melle cocto coactoq;,hypoglottia vocant,offeruntur. Linguæ autem supposita, vnde nomen habent,eliquescunt,& quod spirandi impedit facilitatem,discutiunt,tempus ipsarum est in accessionum statu,& spatio quod paulum accessionem præcedit.datur etiam hydromeli discoctum. Quibus autem de neruoso genere metus nõ est,temporis processu exhibebis cum fiducia & oxymeli. sin minus,hyssopi decoctum,quod etiam rigentibus auxiliatur.Item castoreum cum febris ardens non est,neruoso quoq; generi confert. Ad hæc linctus ex piceæ fructu,nucleis pineis,iride,semine,lini, amygdalis amaris, & vrticæ semine,plurima vero ex parte cibis quoq; hæc simul adiungentur.Ac resina quoq; terebinthina in ouo exhibetur.Extrinsecus autem thoraci,& locis arteriæ vicinis,lana sulfure imbuta imponatur,ac pingue,oleum've rutaceum esto,vel irinum, vel anethinũ. Præterea deligatura valida in longum porrecta, tussim exacte cohibet,dico autem per medias partes extremasq;.Non ratione caret, & vua syluestri quæ staphis agria dicitur,tussis gratia vti, simul cũ domestica,aut cum mastiche mansa.summa debent infricari,permulceri,& ligaturis intercipi.deinde rursus soluenda est in contrarium retractio.At si propter ebris acrimoniam tussis concitatur, vtẽdum est gargarizationibus ex aqua tepida,necnon frigida subinde profuit,& ex posca,& palmularum decocto,vel rosarum,vel dulcis radiculæ.Visceribus autem,vel etiam cordi ipsi iniiciuntur quæ modice refrigerant.

aliter. Hydromeli nõ coctum & recte cõgruit, q̃a ante accessionẽ vires satis bonæ sunt.

De sternutamento. Cap. xlix.

Sternutamenta febribus sæpe incidentia,molestant.Etenim caput replent,& virtutem arguunt.Nonnullis sanguinem quoque eliciunt,& alia huiusmodi inferunt incommoda. Quare aduersus ipsa remediis pugnandum est. Cohibet itaque sternutamentum irruens, nasi,frontis & oculorum perfricatio,item oscitatio, studiosa palati, frictio,ructus,ilium intentio,capitis in altum eleuatio, inclinatioq; ad latus,summarum partium mollis contrectatio,maxillæ musculorum perunctio,calentis olei in aures infusio,puluinum calidum mento subiectum.Caueri debet repentina ex somno excitatio,fumus,puluis,acrior odoratus piperis,castorei,sinapis. Mentæ autem malorum,& polentæ odor conducit.obtundit enim sternutamẽti elisum, Idem spongiæ ex mari vacuæ efficiunt.Vbi vero cupiditas sternutandi oborta fuerit,non autem sternutamentum erumpat, labii quies accommodetur,& continue acrium odorum experientia, & mentis remissio.

q̃a exilit poros rare factos humor noxius, sicut per terram rariorẽ expirantur occulti flatus vẽtorũ.

De cibi fastidio. Cap. l.

QVibus vitiosi humores fastidium procrearint, iis illa & esculenta & poculenta dare cōuenit, quæ huiusmodi succos vel abstergendo per vomitiones, seu per aluum excernere soleant, vel attemperando, meliores reddant, quorum materiam libro superiore, q totius operis primus est, comprehendimus. At si ob virtutis imbecillitatem, cibum respuant, quoniam omnis facultas ex particularū intemperie infirmatur, conuenit in temperamenti speciem, contrariis medicari. Plura de fastidio, in stomachi vitiis libro tertio pertractabimus. In febricitantibus autem, statim per initia cibi cupiditas, iis quæ odorem mouent, recuperanda est. Potissimum vero polenta in aquam mersa, vel posca, vel diluta vini potione. Aut cuiusdam odorati pomi, & astringentis decocto, item perunctione odore grata, & moderata totius corporis frictione, ac blanda contrectatione tum faciei collutione, aquæ sorbitione modicæ. Iam stomachus digito immisso turbatus, ad cibum assumendum quodammodo conuertitur, præsertim, vbi biliosum quid, aut acidum sursum eiecerit. Secundum primos dies, †cataplasmatis quoq; a foris stomachus ad cibum sollicitetur, ex palmulis, malis cotoneis, œnanthe, absinthio & aloe cōfectis. Cibi autem præparentur plures simplicesq;, & frumentacei, q alterius quoq; generis varietatem quandam habeant non tamen ab iis multum recedant, qui in febribus dantur, in quibus & poma conueniunt, quæ non ex facili acescunt, neq; nimium dulcia sunt, sed matura, neq; ad satietatem exhibenda, verum solum quod ad aliorum ciborum cupiditatem excitandam sufficit. Præsto autem sint ægris dum alentur familiarissimi, qui tū corripere eos, tū inhortari queant. Porro febribus solutis, si in virium recreatione perduret fastidiū, etiā sisarum cum oxymelite coctum, lactuca, oliuæ halmades, capparis, salsamentum, bulbi, & quicquid ad bonitatem stomachi facit, accommodetur. Necnon & illud ipsum in memoriam reducatur, quibus cibis per sanitatem maxime vsi sint. item ambulationes, gestationes, vociferationes, dropacismi, frictiones & exercitia adhibeantˉ. Præterea absinthii succi potio, vel aloes, acetiq; scillitis instar mystri absorptum, in id vehementer efficax est.

hoc præcipit diligenter Hippo. τῇ παραγγελίᾳ

†Simplicior scriptura est, καὶ καταπλάσμασιν ἔξωθεν ὁ στόμαχος ἰατρευέσθω, idest, cataplasmatis a foris stomachus curetur. Nā quod est in exemplari typis expresso ἐπεστρεφέσθω omnino deprauatum est.

De grandi fame, quæ græcis bulimos dicitur. Cap. li.

SI vero in grandem famem, quam bulimon appellant Græci (dico autem cum minus quam par est, cibos corpora sentiunt) fastidium deuenerit, hisce reficiemus, tum aliis, quæ naribus admouentˉ,

tum suillis carnibus assis, & hœdinis. In summa omnibus, quæ nidorosum odorem repræsentant, sæuitia sane febrium præterita, extremæ partes deligari, ipsiq; excitari debent, maxillas pungendo, & crines, vel auriculas vellicando, recollectis autem, panis ex diluta vini potione, vel aliud quippiam distrubui facile exibetur.

De canino appetitu. Cap. lii.

non aduenit tã febribus, quia ex humore adhuc in cocto laborat æger

ET si hoc symptoma febribus non adeo superueniat, sed nonnunquam secundum ipsas, attamen gratia cognationis, quam cum fastidio habet, nil fuerit mali, etiam de immodicico appetitu, quũ ambo naturæ modum excedant, sermonem instituere. Quoniam igitur a pituita potissimum acida constituitur affectus, iis vtendum est quæ hanc incidant, abstergeantq;. Talis autem sunt maxime, dulcia salsa † & alioquin detergentia calida. Vinum igitur ipsis recte datur copiosum ex eorum numero, quæ impense calefaciunt, cuiusmodi habẽtur colore fulua aut rubra, astrictionis expertia. Verum dulciora potius propinantur, etiam non sitientibus. At cum ad prandium venerint, primum ipsis pinguia, mox alia omnia ex oleo largiore præparata, quibus nihil austerum, aut astringens sic adiectum, offerentur. Hæc etenim, licet aduersus ipsam causam manifeste non pugnent, at tamen impotentem ad cibos animi impetum dissoluunt. Inedia vero spisſitudinem pituitæ stomacho in hærentis absumit, minuitq;. Iam salsamenta ipsis commode exibentur, ab his vina commemorata liberaliter assumpta prosunt, quod vbi longiori tempore fecerint, caninus appetitus finitur.

imbecillum animi impetum.

† Codex manuscriptis habet, καὶ ἄλλως τμητικὰ θερμαίνοντα. id est, & alioquin incidentia calida. qui sensus huic loco conuenit, quã quam σμηκτικὰ etiam recte legi potest.

De siti. Cap. liii.

SItim admodum longam fieri existimabis, ex siccitate, aut caliditate particularum. per quas humor ex ore in ventrem defertur, & siccitatis quidem remedium est somnus, caliditatis autem uigiliæ. Nonnulli vero sitibundi ex vino, ciborumque caliditate fiunt, quibus medetur frigida potio. Prauas autem potiones appetunt, quemadmodum & cibos, præpolenti in eis humorum vitio respondentes. Cæterum siti pressos inextinguibili quandoque vidimus, exquorum numero etiam mortem oppetierunt, tum qui viperas dipsadas deuorarant. tum qui vino veteri sese inebriarant, ad hæc qui in naufragio ob aquæ potabilis defectum. marinam bibere ausi fuerunt. Verum sitim in febribus placare solet, aspersio ex oleo frigidissimo, vel rosaceo cum impetu salientis modo super caput deturbata. Optime facit ad sitim nigræ lactucæ semen commanducatum, item glyc ri-

hoc remedium philosophis dubiũ uidetur.

za appellata. adhæc cucumeris semen in ore retentum. Datur etiã ad sitim hoc catapotium. cucumeris domestici drachmæ octo, tragacãthi drachmæ quatuor, tragacanthum soluitur ouorum crudorum recentium albumine. & cum fuerit dissolutum contritumq́, cucumeris semini prius leuigato adiungitur. Postquam emollieris, pilulæ formantur, in vmbraq́ siccantur, ex his vna sub lingua tenenda exhibetur, humor paulatim saliua solutus deglutitur. Iam dilutum malorum cydoniorum, vel pirorum, vel mespilorum, vel pampinorum vitis, vel mali granati succus sorbitioni datur. pãpinorũ tortu multiplicabili.

De linguæ scabritie. Cap. liiii.

HVmectanda est linguæ scabrities, lini seminis decocto ægris vt in ore teneant dato, melius autem facit myxion cum lini semine incocta, ac digito in hunc succum demerso lingua infricata, aqua puriore abluitur, vel spongia vndiquaque abstergitur, deinde rosaceo illinitur. iam ipsum rosaceum melle contemperatum, in id valde efficax est. & portulacæ succus in ore retentus. item rhu obsoniorũ mulsæ admistum benefacit. insuper Damascena, & myscelii (hoc autem est myxa) ossa ore retenta & linguæ circundata. His adde etiam lactucæ cauliculum. Archigenes autem tradit etiam salem indicum, colore quidem & substantia communi similem, gustu autem melleum, lenticulæ instar, vel plurimum ad fabæ magnitudinem deuoratum, vehementer posse humectare. Cæterum in latus decumbere prodest, nam supinus cubitus exiccat. item os conniuere. hiatus enim madorem absumit. Sternutamenta porro accersita, linguas quouis alio plenius humectant.

q̃ a cibo sumpta humores praui, q̃ taciti residebant, ad os stomachi se cõferunt cibo cedẽtes. Natura enĩ cibũ admittit.

De nausea. Cap. lv.

+CVm sine cibo assumpto nauseabundus æger efficitur, cuiuis licet, arbitror, ratiocinari prauos humores ventriculum infestare. Nonnulli vero turbantur, sed nihil euomunt, humore ipsis tunicis imbibito. Pituitosos itaq́ succos concoquere oportet, seruãdo ægrũ in quiete, inedia, & somno. tenuiores autem vomitus eiicit, qui nonnunquam ex ptisanæ cremore, vel mulsa excitatur. glutinosi humores & crassi, attenuantia desiderant. quod genus est oxymel, & similia. Humiditate autem praua in tunicis absorpta, picra ex aloe vtilis est. verum quæ astringunt, haud mediocrem noxam conciliant, quẽadmodum rursus, cum humiditas multa citra malitiam inest, astringentia quidem quam vtilissima sunt, medicamentum vero ex aloe in marcorem perducit. Cum vero frigiditas humori adest astringentibus misceri etiam debent calefacientia. Nota est frigidi affectus, q́ neque sitim, neque ardorem eo detenti experiantur.

reliquias prauas per vomitũ egerit, q́ duo cõtraria ñ coeũt in vnã naturã.

†Hic locus sic legitur in veteri, ὅταν χωρὶς τοῦ προσενεχθῆναι τὶ ἐμετικὸν ναυτιώδης ὁ κάμνων γένηται, ideſt, cum æger ſine aſſumptione eorum, quæ vomitum mouent, nauſeabundus fuerit. Quæ ſcriptura clarior eſt.

De bilis vomitione. Cap. lvi.

Bilem vomentibus cataplaſma applicandum eſt ex palmulis, malicorio, galla, vino incoctis, vel poſca, pane ſimul contrito. Item acacia, hypocyſtis, balauſtium & rhu cataplaſmati adiungant̃. Præter hæc cucurbitula adnota magnifice auxiliatur, cum largiore flãma. Cibum vero frequenter paulatim dabimus. † In his autem qui atram bilem vomunt, & inflationes ſtomachi experiuntur, ſpõgias aceto quam acerrimo calente madidas imponito, vel hederæ folia vino incocta applicato.

ꝗa bilē quoque ad excitādā ſtomachi virtutē fabricata natura eſt.

† Vetus codex hanc ſcripturam habent, ἐπὶ δὲ τῶν χολὴν μέλαιναν ἐμούντων καὶ φυσωμένων τὴν ςόμαχον καὶ τὰ ἔντερα καὶ τὴν κοιλίαν, ideſt, in his autem qui atram bilem vomunt, & inflationes ſtomachi, inteſtinorum & ventris experiuntur, ſpongias &c.

De ſingultibus. Cap. lvii.

Singultus oritur vel ex repletione, vel inanitione, vel ſuccis acrioribus ſtomachũ erodentibus, quibus per vomitionẽ redditis, ceſſat. Pleriq; vero medicamẽtũ diatrion pepereon aſſumẽtes, ſi ſtatim vinũ ſuperbiberint, ſingultiunt. ꝙ aũt nõnulli etiam cibo intus corrupto ſingultu infeſtentur, cuilibet notũ eſt. iã nõ pauci rigore correpti, ſingultiunt. Vomitũ itaq; iis qui ex repletione, aut roſione ſtomachi ſingultu cruciant̃ mederi abunde cõperimus. calida vero, iis qui ob perfrictionẽ. At quũ ab humorũ repletione ſingultus originẽ habuerit, violẽta indiget euacuatione, quã ſternutamentum præſtat, ob inanitionem vero creatos ſingultus ſternutatio nõ finit, datur aũt ſingultientibus ruta cũ vino, vel nitrũ in mulſa, vel ſeſeli, vel daucũ, vel cyminum, vel gingiber, vel calamintha, vel nardus gallica. Hæc ſane ſingultus ex ciborum corruptione, aut frigore, aut repletione contracti, auxilia ſunt. qui aũt ex frigidorum viſcoſorumq; humorũ copia ſingultum experiuntur, caſtoreum tribus obolis potui ſument ex poſca, idem cuti impoſitum vna cum oleo veteri ſicyonio adiuuat. Inſuper acetum ſcilites, vel oxymeli potum conuenit. deniq; ſpiritus retentio, præſens eſt remedium.

quũ. n. quidpiã ſpirituũ itineri obſtruit ſingulũ facit.

De aluo in febribus aſtricta, & cita. Cap. lviii.

QVæ areſcentem aluum proritant, libro priore quantũ res exegerit comprehendimus. quoniam vero eadem quoque liquida febribus incidit, in præſentiarum mentionem ipſius facere oportet. Multi enim non ſatis ratione, ſed ob hoc ſolum accidens in per

niciem præcipitati sunt. Principio igitur excipimus quæ egeruntur, nullo remedio occurrẽtes vt quæ a corruptione & cruditate emanent. Sin autem vacuatio modum excedat, cohibenda aluus est, & si quidem acriora efferuntur boni succi esse, & alioquin crassioris cõuenit, quæ assumuntur huiusmodi existunt ex chõdro, & ptisana sorbitiones. balnea his post morbi concoctionem sunt idonea. Cum uero pituitosiora & fluida erumpunt. contra ficciores calidioresq́ cibi erunt, quatenus febres permittant. Huius generis habentur, quæ ex condimẽtis calidis confiunt. Balneis hi prohibendi si nihil aliud cõpulerit. Porro vbi concoctrix facultas infirmatur, astringentibus tũ cibis, tum remediis vtendum est. cibis sane, in quibus maxime malum granatum, aut mala y cdonia, aut pira, aut mespila sint iniecta. vel etiam ipsis, & vino tenui odorato astringente, remediis autem cataplasmatis, nimirum ex polenta, palmulis, absinthio, rosis, myrtis, & consimili materia. Cæterum considerandum venit, quibus potissimum particulis cataplasmata debeant imponi dico autem stomacho, aut imo uentri, nonnunquam & circa lumbos applicamus. Cruentas autem excreationes reprimunt ex thure confecta, desiccãtque, vel subtilior portio polentæ cum thure, vel manna vino macerata, vel posca. Porro acriorem humiditatem etiam iniectione per aluum, edulcare competit, nunc ipsa aqua, nunc ptisanæ cremore, vel chondri, uel oryzæ, vel tragi, idque non semel verum sæpius. Postea vero adiungentur etiam rosæ siccæ, vel myrti. nonunquam & gallæ, & ouum simul cum rosaceo vinoq́ tenui astringenti, vel rosarum decocto inditum vel sedi quoque subiectum excernendi cupiditates retundit. Cum frequens desidendi est appetius, Agathium sedi accommodatum ex calidis spissamentis immittatur.

quia balnea prius inita acõ coquendoprauo succo naturam diuertunt.

De sanguinis destillatione, & eiusdem ex naribus profluuio Cap. lix.

QVoniam sanguinis distillatio totius corporis, aut capitis redundantiam innuit, per contusionem, vel densitatem eueniens, largior autem excretio habilis est laxare & minuere copiam, ratioq́ est inde ipsam moliri, vnde natura proclinauerit, his ego considerantis ausus sum in quartanarum distillationibus tyhphe, vt mos est, narium vasa conuulnerare, oportet autem non exiguo fluore contentum esse, sed pro uiribus detrahere. Spontanea uero in febribus per nares sanguinis pro fluuia, si in crisi fiant, excipere conuenit. sin autem sanguis immodice erumpat, sistere conandum est. Primum itaque extremæ partes valide diligabuntur, æger sublimi capite figurabitur. Videtur etiam præputii deligatura sanguinis peculiariter ex naribus profluuia cohibere. æger non expurget narium foramina,

profluuium sanguinis e naribus a solo bene esse dicitur ab Arist. ob magnitudinẽ cere-

neq; locum irritet, verum sanguinem concrescere sinat. nasus spõgia, quæ in posca maduerit, refrigescat, ac obturamen ex panniculo naribus profluentibus demittatur, medicamento quodam ex eis quæ sanguinem comprimunt, inuncto, horum materiam, & reliquam curationem inter remedia vnicuique loco affecto conuenientia libro sub sequenti verbosius persequemur.

tri, quo ex proportione corporis magis abundat homo ĩter animantes.

Si anima deficiat. Cap. lx.

QVi ex cholera, alui profluuio, aliisq; multis, & vniuersim factis vacuationibus, resoluuntur, iis aqua frigida aspergitur, & nares comprehenduntur, os vẽtriculi infricatur, vomitus præcipitur, stomachus turbatur, vel digitis immisfis, vel pinnis. præterea pluribus vinculis valide deligari debent. Cum per imas particulas vacuationes fiunt, brachia, cum per superiores, crura. Cæterum sanguinem fundentibus prospicienda est & figura sine dolore sursum verges, & cucurbitula defigetur, quæ ad particulas retrahat situ contrarias vacuationem experiuntibus. Curat etiam vinum aqua temperatum resolutiones ex subitis vacuationibus ortas, nisi viscerum inflammatio, aut vehemens capitis dolor, aut mẽtem turbans aliquis affectus, aut febris ardens, in crudo morbo prohibeat, in his siquidem magna vinum adfert incommoda. Et si æstus fuerit, calidiq; temperamenti æger, ac frigidæ assueuerit, frigidum vinum exhibebitur. sin contraria euenerint, calidum. At si ex sudoris copia anima deficiunt, cutis densanda est, quemadmodum a nobis prius est dictum. Tum vt frigidus aeris perflatus accedat, prospiciendum est. Porro in ventriculum defluxionibus nihil horum conuenit, præterquam ipsi ventriculo stomachoq; corroborantia admouere, & affectos in balneum ducere. Hoc siquidem illiusmodi fluoribus est accommodatissimum, verum sanguinis profluuia, & sudores vehemẽter proritat. Qui ob plenitudinem animo destituuntur, vino ciboq; abstin bũt. item balneis, si febricitent. Potio autem mulsæ datur, in qua vel thymus, vel origanum, vel pulegium vel hyssopum sit incoctum. Propitium vero iis est & oxymeli. At si propter humores vitiosos in stomacho cõtentos anima defecerit, iubendi sunt vomere ab hydrelæo, digitis aut pinnis in os demisfis. Sin autem vomere nequeant, oleum quã laudatissimum ipsis propinabitur. hoc enim & aluo ex inferioribus partibus infusum, subinde vacuat. Iam vero absinthium ipsis auxiliatur. Porro si propter stomachi imbecillitatem dissoluantur, iis vti expedit quæ firmando ipsi sunt, veluti antea in capite de eodem comprehensum est, summaq; perfricare oportet. Exusti in sole ad balneũ ducuntur, qui perfrixerunt, medicamen diatrion pipereon, ipsumque piper assumant. Qui vero ob caliditatem largiorem, æstumve, aut lẽ

deliquiũ aïæ magis hoĩs ꝓpriũ, ꝙ ob plures fluctus curarũ cogitationũq; cõflicta tur humanum genus. qua de re aĩa sæpe facit recessum quẽdã in se pta cor dis. hõ ĩn. mẽte & cogi tatione aliĩ. ꝙ si incide rit aduersum

tam in balneo moram animo deficiunt, curantur frigida aspersa, & si ad ventum conuertas, stomachi frictione, vini cibiq; vsu. Sin autē propter inflammationis magnitudinem, aut febris malignitatem in accessionibus animus deliquerit perfrigescantq;, artus fricare valenter iubeto calefacere & deligare. Adhæc vigilias inediamq; præcipito. Ea vero & ante accessionem faciunda sunt. Quibus ob siccitatem anima deficit, duabus tribusve horis ante accessionem, cibus offeretur, vel chondri cremor, vel panis ex aqua simul cum mali granati nucleis, aut malis, aut piris. Si autem magni periculi metus sit, etiā vinum dabitur. item iis qui subito animam perdunt, his remediis succurrendum est. ac vbiq; causam considerare conuenit, propter quam animæ defectus accidat, atq; contra hanc pugnandum est. Nonnunquam vero & symptomatis maior habenda est sollicitudo, nempe cum periculum, vel etiam mortem minatur.

quid vel infestū vel etiā nimis lætabileobit plerūq; diē suū. at cætera bruta ne deliquium quidem animæ aiunt tingere.

Quomodo vlcus circa os sacrū proueniens curet. Cap. lx.

ET hic affectus, febribus potissimum lentis, ex diuturno decubitu superuenit. Cum itaq; sacri ossis regio incipit rubescere, circulū ex lana iustæ magnitudinis, parti subiiciemus, postea rosaceum, vel myrteum ceratum, quod argenti spumam aut cerusam habeat superaccommodabimus. Inflammatione autem oborta cataplasma ex pane cum solano vel polygonio vel plantagine vel tenera brassica applicatur. Si vlcus serpat lenticula cum malicorio instar cataplasmatis inducitur.

*

FINIS LIBRI SECVNDI IOANNE Guinterio Andernaco Medico interprete.

PAVLI AEGINETAE
LIBER TERTIVS,
IOANNE GVINTERIO
ANDERNACO MEDICO
INTERPRETE.

*

DE PILORVM AFFECTIBVS.

De alopecia, & ophiasi, & caluitio. Cap. I.

VEMADMODVM stirpium nonnullæ ſucci defectu inareſcentes contabeſcunt, nonnullæ vero alienis a natura ſua humoribus infectæ emarcent, haud diſsimili ratione idipſum quoque pilis vſu venit. Etenim Caluitium, humidi penuria fieri conſueuit, prauitate autem, vitioq; ſucci, Alopecia, & Ophiaſis, figura tantum inter ſe differentes. Quoniã in Ophiaſi, partem oblæſam, ſerpentis modo glabram, oſtendit, alopecia, quod vulpes continue infeſtet, ſic appellata eſt. Itaq; coniecturam de humore, qui ſuperat, ex cutis colore facientes, vacuationem medicamento purgante prius moliemur, deinde loco vitiato auxilia inducemus. Si igitur color ad nigrius, albidiuſve mutatus fuerit, Antidoto Hiera quod pituitæ educendæ, humoriq; melancholico eſt, vtemur, ſin ad pallidius, catapotia ex Aloe exhibebimus, ſingulorum autem ipſorum deſcriptionem in libro de medicamentis compoſitis inuenies. Vbi corpus iam totum inanieris, medicamẽti quod pituitam per os extrahit, apophlegmatiſmon Græci vocant, vſus erit, ex aceto, ſinapi, & melle, isq; non ſemel, verum crebrius. Satius autem fuerit, ſi etiam in aceto origanum, vel pulegium, vel thymus, vel hyſſopum commaduerit. Cæterum in aliis quoque capitis affectibus eadem vtemur curandi ratione, primum humorem, qui præpollet euacuantes, vel purgatione, vel etiam ſanguinis emisſione, ſi eius ſubeſt redundantia, dein ad præſidia quæ parti extrinſecus iniiciuntur, tranſgredi conuenit.

Pulcherrima ſane ſimilitudo, q̃a aĩal ſtãs plãta eſt, aĩal vero locũ e loco mutat. Et ſuccus terræ cum cibo animãtis apte q̃dra. Qui ꝑ ut afficit multiplici mõ cutẽ, ita facies ſumma carnis

De alopecia.

CVTIS nitro confricata, linteoq; aſpero, lanave potius deter

sa, & iterum defricata, adeo vt ruborem contraxerit, verbenaca in Sole ex aceto detrita, illinitur. Aut alcyonio primæ asperitatis com busto, reductoq; in puluerem cum oleo ex lucerna inungitur. Aut arundinis radix, aut amygdalæ amaræ cortex torridus, oleo, vel adipe vrsina exceptus inducitur. Hæc itaque sunt mitiora medicami na, verum ex euphorbio, thapsia, & adarce, oleo leuigata laurino, vel pice liquida, vehementiorem vim repræsentant. ALIVD. Eri naceorum marinorum testa ignem experta cum adipe vrsino exce- pta, loco prius nitro exterso illinitur. ALIVD. Piperis, sterco- ris ouilli sicci, erysimi, ærucæ seminis singulorum drachmæ quatuor veratri albi drachmæ tres, murium stercoris drachma. Excipiun- tur felle taurino, aut hircino, aut suillo.

multi- formem colorē capit. Quocir ca pau- peres in uia ui- ctū men dicātes hisce morbis passim affectos videre est ob ci borum prauita- tem At domos diuisum iis mor bis alii respōdē tes ex opiparo victu in uadunt.

Aliud experientia probatum ad alopeciam.

MANDRAGORAE radicis, mali terræ, ari radicis, ce- ræ, picis liquidæ singulorum vnciæ octo, axungiæ porci subrumis, nerii herbæ medullæ modicum. Axungiam, & nerium incoquito, donec herba intabescat, deinde exēptam proiicito, & reliqua axun giæ adiungito, incoquitoq;, mox ceram, & picem liquidam. Vtitor in sole audacius. Vbi iam vlcera ad cicatricem venerint, caput vul- peculæ vrito, & alcyonium, anchusæq; nigræ folia omnia contrita super inunctioni inducito, vt capiti pili succrescant. ALIVD. Muris capitis combusti pars vna, testarum marinarum tantundem, cū axungia porcina. omnibus in fictili coctis vtitor, inspergens etiā ex ipsis siccis aliquid.

Medicamenum ex thapsia ad omnes inueteratos affectus.

EVPHORBII, thapsiæ, baccarum lauri singulorum vncia, sulfuris ignem non experti semuncia, veratri tantundem, ceræ vnciæ sex, laurini, vel ricinini aut veteris olei quod satis est. In validiori- bus etiam vti vincit nasturtii vncia, alcyonii combusti vncia, iisq; non solum ad Alopecias, verumetiam ad omnem diuturnam perfri- ctionem. Summatim in Alopeciis cutis prius nitro est extergenda, infricandaq;, & frequenter pili nouacula radendi. Siquidem plerisq; noui ex sola infricatione, frequentiq; rasura pilos prouenisse.

Quomodo caluitium abigatur, & pili crescant.

Ex Critonis commentationibus.

LEPORVM ventriculi quinque arefacti diligenter olla fi- ctili friguntur. His adiicito, myrtorum, myrti summitatum, acaciæ fructus, acaciæ succi, rubi canini, æqualem modum, adianthi vncias tres. Hæc omnia accurate resiccata in pollinem coguntur, & subtili cribro incernuntur, deinde adipis vrsini libris quatuor, & phocæ to tidem admistis denuo tunduntur. Excepta pixide plumbea reseruan

tur. Cum vsus postulat, quolibet oleo aromatis imbuto diluuntur.

Quæ pilos conseruent.

POLITRICHI herbæ pars vna, ladani partes duæ, vino myrteoq; oleo exceptæ in vsum adhibentur. ALIVD. Anemonæ flos tritus cũ oleo inungitur, idẽ vero, & nigrefacit. ALIVD. Verbenacam rectam vna cum radicibus torrefactam. tusamq; tenui cribro incernito, mixtam oleo vt sordium habeat spissitudinẽ æreo vase reponito. Cum liquefeceris, vtitor inuicem olei similiter.

Aqua pilos augens, eosdemq; denigrans.

AQVAE pluuialis sextarii sex, rhus alexãdrini sextarii tres, polytrichi vnciæ quatuor, herbæ sabinæ tantundem, ladani vncia, myrti vncia, cucurbitæ aridæ tantundem. Sinito ad dies viginti vitreo vase commadescere, bis mouens quotidie rudicula tedacea. †In sequenti tempore in aquam pilos singulos tingens, vtitor quotidie. Item semen altheæ in balneo illitum pilos conseruat, augetq;. pari modo oleum inunctum, in quo semen ipsum altheæ decoctum est, vel simul impositum.

† Vera scriptura est in antiquo cod. τῇ δὲ ἐπιούσῃ καταβάπτων εἰς τὸ ὕδωρ τὴν κτένα χρῶ καὶ οὕτω ποίει καθ' ἑκάστην ἡμέραν, idest, in sequenti die pectinem in aquam intingens vtere, atque ita fac quotidie.

Quæ medicamenta pilos extenuant.

FICVS foliorum, vitis agrestis albæ corticis, pumicis, testarũ buccinorum, terræ cimoliæ singulorum mina. Omnibus in nouam, crudamq; ollam cõiectis, lutoq; oblitis, in camino coquito, teritoq;, adiiciens aphronitri minæ semissem, gallas immaturas numero triginta. In puluerem redacta excipito, ac vtitor. ALIVD. Aphronitri minæ septem, pumicis tosti minæ quatuor, aluminis fissi, iridis siccæ, myrti syluestris nigræ, gummi, bryoniæ radicis singulorũ drachmæ quatuor, lupinorum crudorum in pollinem detritorum, congii pars quarta. Vtere absque pingui.

Ad fluentes pilos.

ALOE ex vino nigro austero illinitur, vel purpuræ tegmina ex oleo cocta, vel myrrha, & ladanum cum vino, myrteoq;, vel caprillum stercus in testa combustum ex oleo leuigatur ac cuti prius rasæ inungitur.

Quomodo pili crispi fiant, & tincturis inficiantur, ex Cleopatræ libris, quos de capillis crispis faciundis prodidit. Cap. ii.

CApite prius deterso, spondylii radix cum mero pilis inungitur. ALIVD. Nux pinea recens ad cinerem vsque comburitur,

iniectaque pilæ teritur myrteum vnguentum superinfunditur, donec mellis fiat spissitudo. Atque sic pili raso capite abstersoque delinũtur. ALIVD. Myrti, & betæ pari mensura cum oleo pilos abstergẽs vtitor. ALIVD. Gallæ viginti numero, adianthi vnciæ duæ ex aqua marina in mellis crassitiem coactæ inducuntur, sed pilo vrina prius deterso, vel lixiuio, & aqua calente abluto, oblinetur medicamentum ad biduum, per quod vbi ipsum retinuerit, tertio die ablui debet, piliq; resiccati myrteo inungi. Id teneram crispumq; & nigrũ efficit capillum. At si prius caput nouacula raseris, crispior euadet.

Quæ canos arcent, & eosdem denigrant.

OLEI, quod immaturæ oliuæ fuderunt sextarii tres, spicæ nardi drachma, vnguis odorati drachmæ quatuor, iunci rotundi floris tantundem, incoquuntur cum oleo. seorsim habebitur. Acaciæ succi vncia vna, vino soluta leuigataq; diligẽter. Vbi vero tertia pars olei fuerit relicta, hanc percolato, & acaciæ mixtam in fidelia excipito, ac vtitor quotidie pilos inungens. ALIVD. Nucum viridium corticis vncias tres, ilicis radicis tãtundem, vini nigri sextarios tres, ad tertias decoquito, ac vbi id quod reliquum est, expresseris cũ olei myrtei sextario iterum subiges, vsus eius est quotidianus.

Aqua pilos denigrans.

GALLAE sextarius vnus, rhus coriarii sextarii duo, myrti nigræ totidem, cyperi foliorum æqualis mensura, cinaræ manipulus, papaueris nigrorum in floribus capitulorum tantundem, aquæ lacustris sextarii duodecim. Omnia multis ante diebus macerata, ad tertias decoquuntur. Deinde illinuntur, abstersis, siccatisq; crinibus. Ac cimoliæ terræ acetabulum cum viua calce pari mensura, inungitur. Hæc autem succo betæ elixæ soluta illinuntur. Deinde betæ folia tegminis gratia superaccommodãtur, ac vbi satis adhæserint, in balneo abluuntur.

Vt ruffi capilli tingantur, & flauescant.

MIRRHAE pars vna cum salis floris altera, accurate teritur. vbi sordium facta est crassities, caput prius detersum medicamento inungitur. finiturq; per noctem, & diem, postea tunc ablui præcipies. ALIVD. Lupinos crudos cum aqua illinito. ALIVD. Argenteæ spumæ drachmam, terræ creticæ drachmas quatuor, calcis viuæ drachmam. Ex aqua mellis crassitiem faciens inungito, & betæ foliis adiectis ad duos, tresve dies abluito.

Vt pili nigri flauescant.

FLOCES vini in balnei sordes mittuntur, & spissitudine cera

ti facta sub somnum illinuntur, & mane pili flauescunt. ALIVD. Cyperi folia succo herbæ lanari fruticis madescūt. Et diluto veteris.

Quæ capillum reddunt colore aureum.

ALVMINIS, sandarachæ, singulorum drachmæ sex, croci drachmæ duæ, thapsi qua tinctores vtuntur, Romani vocāt herbam rubiam, drachmæ octo, e cinere lixiuii quo pilearii vtuntur sextarii quatuor. Lixiuium cum thapso contusa incoquito. vbi dimidia portio relicta fuerit, humorem exprimito. quo alumen, sandaracham, & crocum dilues. Deinde vase vitreo condes. Vbi vsus venerit, pilos prius abstersos illinito. postquam vero combiberint, ablues decocto fœnugræci, hordei, & cumini, aquæ prius tepidæ superfusæ, quod sufficit, ad hæc saponis quātū satis est adiicies. ALIVD. Floces vini vstæ vna cū oleo balanino, pilis oblinunt. ALIVD. Sapone gallico cum aqua in singulis balneis pili absterguntur.

Aliud valde generosum.

RHVS rubri sextarius, gallarū libra vna, Selydrii vnciæ duæ, herbæ aurum colore imitantis (quam Romani rubiam vocant) vnciæ duæ, polytrychi fasciculi duo, absynthii vnus, lupinorum quibus cortex sit detractus cyathi duo, aquæ sextarii septem. Omnia in vitreum vas coniecta, dies nouem finito commadescere, quotidie bis rudicula agitans. cum vsus exigit, auferes quod satis est & hoc spōgiam madefaciens, pilos confricato, humectosq; combibere finito. vbi siccati fuerint, sapone calida aqua soluto, abluuntur.

Quæ pilos albos faciunt.

VERBASCI candidi flos combustus aceto mergitur, & in saponem miscetur. ALIVD. Verbasci seminis, aluminis, raphanorum corticis singulorum drachma. Contundito, & glutini quod ex tergoribus boum confit, ταυροκόλλην Græci vocant, drachmas quatuor misceto.

De capitis affectibus cutem infestantibus, porrigine, quæ pityriasis dicitur. Cap. iii.

PORrigo, quæ pityriasis Græce dicitur, est, cum tenues, & furfuraceæ squamulæ ex capitis, vel etiam reliqui corporis superficie citra exulcerationem resoluuntur. Id autem euenit vitioso corporis humore, salsaue pituita, aut bilioso, & melancholico sanguine caput subeunte. Itaque corpore toto (vt dictum est) euacuato, subscriptis remediis vtemur. Cimoliam aqua prius maceratam betæ succo miscebis illinesq;, & tantisper ita permittes, donec inaruerit. Deinde postquam ablueris, thus ex vino oleoq; detritum perunges, die in sequenti staphida agriam, hoc est herbam pedicularium ex oleo inunges. ALIVD. Nitri, fecis concrematæ, myrobalanorum, singulorum

vacuatio corporis remedia q̄si semper præcurrit.

lorũ libra, herbæ pedicularię libra vna semis. vino dilutis caput abstergitur. sin autem reliquum corpus pruritu vexetur, siccis. Ad humidiorem vero pityriasim, muria, vel lupinorum decocto caput abluendum est. hoc enim subinde sum expertus.

Ad psydracia & exanthemata capitis.

PSIDRACIA exigua capitis tubercula sunt, pustulis similia, quæ summam cutẽ excedunt. Exanthemata vero cutis sunt exulcerationes, subrubicundæ, & asperæ. Vtrũq; vitium præsidiis infra positis exteritur. Argenteæ spumæ, cerusæ singulorum drachmæ quatuor, aluminis drachmæ duæ, rutæ foliorum viridium totidem. ex aceto myrteoq; oleo leuigata cuti illinuntur. ALIVD. Ruta & alumen cum melle trita, capiti prius raso inunguntur. Sin autem cutis a capite abscedit, oleæ folia elixa cum melle cataplasmatis modo inducuntur. ALIVD. Argenti spumæ, cerusæ singulorũ drachmæ duodecim, sulfuris viui drachmæ octo, cerato myrteo excipiuntur.

Ad hulcuscula capitis densa rubraq;.

HAEC papillis sunt similia, ex quibus sanies eliquatur. Capite prius nouacula raso, & aqua nitroq; absterso, sulfure viuo ex hominis vrina contrito vtitor. Vel creta sutoria, μελαντηρίαν vocant Græci, cum aceto inungito.

De manantibus capitis vlceribus, quæ achores græce dicuntur, & fauis.

INTER capitis vitia, quæ in cute oboriuntur, vnum est, quod appellatur Græcis Achor, a nostris manantia vlcera, tenuissimis cutem foraminibus perforãs, per quæ glutinosa fertur sanies. Simile ipsi malum specie est, quod a faui similitudine κήριον a Græcis nominatur. quod magis amplis foraminibus constat, quibus humor crassitudinem mellis referens sicut in apum fauis, continetur. Origo est ex nitrosa salsaq; pituita. victus igitur ratio ex cibis boni succi constare, omnia acria & salsa vitari debent, præsertim si inflammationem affectus resipiat. postquam corpus superfluo decenter erit leuatum, derasis capillis caput fouendum bis ter've die, aut etiam sæpius, aqua calida, in qua myrtus sit decocta, vel rubus, vel lenticula, vel amari lupini, vel asparagi radix. Quum vero plus saniei emanat, salicis folia cum aqua, vel lenticula, instar cataplasmatis applicantur. terra autẽ cimolia, vel cretica, vel samia, vel pompholyx, vel spodium, vel argenti spuma, vel cadmia, vel charta combusta, vel etiam medicamentum ex charta Xerion, omnia ex aceto inducuntur. Smegmate vero hoc vtendum est, sulfure viuo, & perdicĳ herbæ, saponisq; æquali pondere. Composita hæc sunt, argenti spumæ drachmæ duode-

aliter. argenti ſpumæ drach-mæ ſex decim.

cim rutæ foliorũ drachmæ octo, herbæ pediculariæ quam ſtaphida agriam Græci vocant drachmæ quatuor, chalcanthi drachmæ duæ, Aceto myrteoque in ſordium ſpiſsitudinem coacta illinuntur. ALIVD. Sandicis drachmæ quatuor myrrhæ drachmæ quatuor ſulfuris ignem non experti pondo drachmæ duæ, pollinis thuris drachmæ quatuor ex oleo veteri inunguntur.

Aliud ad achoras.

Alii le-gunt. hu mentes pſoras.

AD achoras recrementum argenti, vel molibdenam contritam oblinito. ALIVD. Ad achoras & humidas ſcabies, rhododaphnæ, roſarum vnciæ quatuor, ſulfuris viui vnciæ quatuor, picis liquidæ, & picis aridæ vtriuſq; vnciæ tres, ceræ ſelibra, olei myrtei quantum opus eſt. in pueris autem, lacte ſoluta illinuntur.

De ficis.

FICVS, nominant eruptiones, vlceroſas rotundas, ſubduras, rubentes, quas dolor etiam comitatur. Fit vero hoc mali plurima ex parte in capite, naſcitur tamen & in reliquo corpore. Probatur maxime contra hos alumen fiſsile, æris flos toſtus, & glutinum pari menſura cum ſquamæ æris duplo. Teruntur ex aceto illinunturque. Præſtans etiam remedium eſt menarum capita combuſta, elixique bulbi, & cinis aceto mixtus.

Aduerſus capitis & menti ficoſa exanthemata, xyraphium.

MISIOS drachma vna ſemis, chalcitidis drachmæ duæ ſemis, ſquamæ æris drachma, aluminis fiſſi. drachma. Bene loto, hoc medicamen aridum impoſitum dimittitur. Die inſequẽti rurſus pars lauatur, ſpongiaque deterſæ idem applicatur. Decidit enim ramentum craſsiſsimum. Et ſi diebus ſubſecutis idem fiat, ſine cicatrice breui conſaneſcit. Cæterũ medicamen hoc non mediocriter adhæret.

Ad capitis pediculos.

LVPINORVM in aqua coctorum diluto, caput detergeri iubeto, vel herba pedicularia, vel ſandaracha, vel vtraque contrita ex oleo veteri, ſeu aceto illinitur, vel piperis momentum, ne exulceret cum oleo, aut hederæ ſucco cum melle, † aut minio ſynopico cũ aceto, aut cedrino liquore, aut pice liquida cum alumine, aut baccarum lauri expreſſo. aut oleo raphanino. Ego pediculariam ex aceto oleoque tritam inunxi, ac ſemper quod volui, ſum aſſecutus.

† Græcus codex manu ſcriptus ἢ σίνηπι, ideſt, vel ſinapi cum aceto. quæ ſcriptura verior eſt.

De capitis dolore, quem græci κεφαλαλγίαν vocant. Cap. iiii.

CApitis dolor qui græcis dicitur κεφαλαλγία, symptoma est grauissimum, ac nunc ex sola intemperata qualitate oritur, nunc ex nimia humorum copia. Interim ex vtraq; causa interim vero ex primaria causa, nempe solis æstu extrinsecus, frigore, ebrietate, aut ictu. Vehementissimi igitur capitis dolores ex efficientibus qualitatibus nascuntur, & potissimum ex calida, qui vero ob siccitatem contrahuntur, non æque vehementes existunt. Humida qualitas suiipsius respectu, nullum plane dolorem conciliat. nisi caliditati, aut frigori, aut humorum copiæ adiuncta. Itaque de eo capitis dolore qui cum febri est eo loco explicatum est, quo febrium curatio exposita est, nunc de cæteris dicendum est.

quæ humorum copia i stomacho potissimũ exuberãt. Nã vt ait Hippo. in libello de hom. structura ad Perdicã, oẽs capitis noxiæ affectiones ex stomacho oriuntur.

De capitis dolore ex insolatu contracto.

QVI ex insolatu capite dolent, eorum cutis tactu calida est, & primo statim manus iniectu aridior apparet, oculos habent rubentes, frigidis aspergintibus, & inunctionibus oblectantur, sentiuntque ab ipsis præsidium. Cæterum curatio his conueniet, etiam ea, quam dolori in febribus præscripsimus. Si dolor perseuerat, infrascriptis vtendum est cataplasmatis. Prodest fronti & temporibus inductus panis ex posca, & rosaceo. Interdum cum amygdalis, vel rosis siccis, aut teneris, vel cum menta cui pulegium sit adiectum, vel panis cum persici foliis. facit etiam ocymum ex aceto & rosaceo tritum, vel hederæ corymbi in aceto elixi. Iam farinam triticeam cum rosaceo leuigatam vel serpilli ex aqua decocto miscere conuenit, vel cardamomum torridum leuigatumque ex aceto & rosaceo, vel fermentum cum rosaceo, vel iridem aridam cum aceto. Sed mutentur continue singula, nam si diutius adhæreant, inefficacia redduntur.

Pastilli ad capitis dolorem ex intemperie calida.

CROCI drachmæ quinque, chalchanti drachmæ decem, aluminis drachmæ sedecim, myrrhæ drachmæ septem, omphacii drachmæ tres, chalcitidis drachmæ tres, gummi drachmæ tres. Vini austeri quod sufficit. Ex posca sumuntur. Sin etiam vigiliæ infestent, aliquid ex somniferis applicatur.

Alexã. croci chalcanti drachmæ x.

De iis quibus caput ex frigida intemperie indolescit.

✝AT si frigus nocuit, contraria iis qui ex solis æstu dolent, affectos signa testantur. Etenim facies ipsorum non concidit, sed colorem decoremque amisit. Item frigidis nec gaudent, nec iuuantur. Verum horum agnitionem tum victus ratio, tum reliqua concurrentia firmabunt. Inunctiones igitur adhibendæ ex oleo rutaceo, laurino, vel irino, vel nardino, vel etiam

✝Alex. aluminis scissi.

opobalſamo, præſertim ſi recrementa fuerint craſſiora viſcoſaque. Frons autem tum hoc liquore, tum iis medicamentis debet illini, quæ ex pipere, & euphorbio præparantur. Vinum ſubtilius propinandum, corporis motione & balneis vti calidis præcipiendum. interim a radicula vomitu. In quibus autem qualitas citra humorũ copiam diutius perſiſtat, hoc vtendum eſt medicamine. Piperis albi drachmæ duæ, crocomagmatis drachmæ duæ, euphorbii recentis drachmæ octo S, ſtercoris columbini drachma vna S, aceti acerrimi quantum ſatis eſt. Illinitur pars laborans, ſed prius infricata.

†Locus hic ſic legitur in veteri græco exemplari, τοῖς ἐπὶ ἐγκαύσει κεφαλαλγοῦσιν ὑπεναντίως ἔχει τά τε σημεῖα, καὶ ἡ θεράπεια τῶν ἐπὶ ψύξει, id eſt, ſigna & curatio eorum, quibus caput ex frigore dolet, ſunt contraria ſignis & curationi eorum quibus caput ab æſtu dolet.

Si bilioſus humor dolorem inuexerit.

ἄχολα κανγόσυα. bile carẽtia longiorẽ ætatẽ agitãt.

NOTAE horum perſimiles iis quos ob ſolis æſtum dolor affligit. Sed maior ipſis roſio accedit, & faciei pallor. interim etiam os inamareſcit. Porro affectus hic ætatibus potius vigentibus, & temperaturis calidioribus, vitæ ſollicitæ, & bilem flauam coaceruantibus ſolet accidere. Quamobrem balneum temperatum his, inunctiones, aquæ potus, & vniuerſa victus ratio humidior, boniq́; ſucci adhiberi debet. Bilioſus humor abſynthii diluto, vacuabitur, vel aloe, aut ipſa Picra, antidoto per ſe, aut cum modica ſcammonia, aut catapotiis quæ ex aloe conſtant. Inungenda frons, aut crocodi paſtillo, aut trigono, aut quodam ſimili.

Si caput conſortii lege indoleſcat.

Qa ꝑter cor nobilisſimũ omniũ mẽbrorũ. quippe qđ ſua frigiditate cordis calorẽ tẽperat, itidẽq́; calore cor

SI caput conſortii lege cum toto corpore afficiatur, cura adhibenda, vt contra intemperiem, & ſuperantem materiam pugnemus. & ſi copia quidem premit & maxime in venis, ſanguis mittendus eſt, ſin autem magis qualitas vrgeat, purganti vtendum medicamine. Quod ſi particula laborante aliqua ſimul condoleſcat, veluti iocinore, aut ventriculo, aut ſtomacho, his ſuccurrendum eſt. Vbi calida afficit intemperies, panis ex aquoſo vino exhibetur, vel etiã ex chondro ſorbitiunculæ. Extrinſecus vincit ſuperfundere, quæ modice refrigerent, vireſq́; confirment, ſicut a me prius comprehenſum eſt. At ſi glutinoſi, craſſiq́; humores in ſtomacho infarcti, capitis dolorem concitent, hos quoq́; amoliemur potu oxymelitis, tum ſimplicis, tũ Iuliani. Inſuper medicamentis ex hyſſopo & origano, & his adhuc calidioribus magiſq́; incidentibus. Iam vomitus a radicula vtilis, ſu perfuſiones calidiores, & cataplaſmata.

De capitis dolore ex vino.

SI vinum adhuc incoctum in stomacho fluctuet, tepentis aquæ potu vomere dolentem iubebis. Quod si etiam post concoctionem caput indoleat, refrigerantibus, repellentibusque vtemur, quale est rosaceum priuatim sumptum, & cum aceto, vel hederæ succo, vel brassicæ. Quin & ipsa brassicæ folia in aquam calidam demersa, & capiti circundata ligataque, naturaliter ebrietatem arcent. eiusdem decoctæ esus in id efficax est. Item lenticula hos adiuuat, potissimumque ventriculo humidiore præditos. Adhæc alica, malicorium, & mala ipsa, piraque, tum aquæ potio, vtiliter assumuntur.

dis & ipsa temperatur. Serpentes quoque vino ebrii fiunt ac temulenti.

De capitis dolore ex ictu.

QVI ex ictu capitis dolorem conceperunt, iis, nisi summa omnino cute percussi sint, sanguis statim emittendus est, & conuenientes aspergines capiti sunt adhibendæ. Oleoque dulci irrigandum ipsum lanisque contegendum. Vino ciboque pleniori, præsertim si febris adest, ægros coercere expedit. Et tota curatio ceu ad neruosarũ partium inflammationem & præcipue membranarum cerebri quas meningas appellant, adaptabitur. Si vero & vulnus factum fuerit, huic quoque decenter medebimur.

Malagma ad capitis dolorem.

CERAE drachmæ septem, amygdalini olei vnciæ tres, terebinthinæ drachmæ octo, æruginis rasæ, cimoliæ, chalcitidis singulorum drachmæ quatuor, pumicis drachmæ tres, æris vsti, squamæ stomomatis singulorum drachmæ duæ. Si videtur paulo esse durius, amygdalino emolliendum.

De cephalæa, & hemicrania. Cap. v.

VTerque hic affectus, stabilis ac permanens capitis dolor est, qui strepitu, clamoribus, claritate lucis, vini potu, & implentibus caput odoribus excandescit exacuiturque. Ac aliis totum feriri caput in hoc dolore, aliis alteram ipsius partem duntaxat excruciari videtur, quos etiam hemicranicos nominant. Quibus sane intra caluariam malum consistit, iis dolor ad oculorum radices porrigitur, quibus extra est, circa ipsam caluariam indolescunt. Quapropter dolores cum grauitate molesti, plenitudinem testantur, cum erosione infestantes, vel humorum, vel vaporum acrimoniam, qui cum pulsibus obueniunt, inflammationem, qui cum tentione, si quidem grauitas et pulsus non adsit, spiritus tenuis, & flatulenti redundantiam innuit. si cum pulsu, membranosæ partis inflammationem, cum grauitate vero, copiam intra membranas contineri. At si putridus etiam humor, calidior euaserit, & cum febri simul capite dolitant, febriunt autem omnino, & quibus inflammatio dolorem parit. Quum igitur corpus totum succis æquabiliter omnibus redundat, quod plethoricum

dicitur, venam secare si vires patiantur, & acrioribus vti clysteriis conuenit. Inde si adhuc sanguis videtur exuberare, etiam vena narium adaperta, quantum satis esse videtur, detrahes. Mox hiera, quã exacueris, intenderisque exhibenda, deinde pituitæ eductionibus, apophlegmatismos vocant, vtendum est, tum iis quæ per nares vacuant, ἔῤῥινα Græcis dicuntur. Eiusmodi est elaterii succus, cum lacte infusus, vel etiam aridum elaterium inspiratum, succusque cyclamini & porri. Hæc quæ sequuntur, sunt composita. Medicamentum quod naribus inditur ad veteres cephalæas, lippitudines & morbos comitiales. melanthii drachmæ octo, salis ammoniaci drachmæ quatuor, elaterii drachmæ quatuor. Tunsa, oleo sycionio, vel irino, vel cyprino excepta, vt cerati fiat spissitudo, naribus demittuntur.

Medicamentum quod pituitam extrahit, naribus inspiratum.

addunt iridis di narii duo a Gale.

CICLAMINI sicci drachmæ octo, nitri rubri drachmæ quatuor. Sin autem in vicem nitri elaterium indideris, magis proficiet. Tritum accurate calamo scriptorio naribus inspirabitur. Porro epithemata quoque capiti admoueto, & inunctiones, vbi morbus in vetustatem magis inciderit.

Epithema ad cephalæam.

Gal. ait agni seminis, rosarum siccarũ singula rũ drac. duæ rutæ.

VNGVENTI irini, peucedani, castorei singulorum drachma, baccarum lauri drachmæ duæ rutæ summitatum drachmæ quatuor. Excipitur cerato rosaceo, rasoque capiti, toti ipsi imponitur. Mulier quædam in hemicranicis hoc etiam quod sequitur epithemate vsa, mirandum in modum inclaruit. Radicem cucumis syluestris viridem minutim concisam, absinthiumq; cum hydrelæo incoquebat, dum intabescerent. Ac hydrelæo calente mediocriter partem affectam irrorabat. radicem vero & absinthium, in puluerem contrita oblinebat. Atq; hoc solo medicamine, hemicranicos, idest altera capitis parte dolentes, & cum febre, & sine ipsa, curaui. At si malũ maxime increuerit, vt dolorem ferre nequeant, vtitor medicamentis etiam quæ lenire possunt, & noxia euocare, quale est quod sequitur.

Vnguentum ad cephalæam.

LIQVORIS peucedani drachmæ sedecim, lachrymæ papaueris, anisi, alterci quod hyosciamum græci vocant, croci, myrrhæ scammoniæ singulorum drachmæ duæ. Aceto excepta in pastillos coguntur. Cum vsus postulat, ex aceto vel posca illinuntur iis, quibus humores crassi, vel spiritus flatulẽtus dolorem fecit. Iam dropax & sinapismus iisdem benefacit, & pastillus ex thapsia. Iam qui ex atramento scriptorio fit mirifice eidem causæ medetur, quo poss

hæc vtendum est sicut in opere de compositis docebitur. Quin & istud mirabilẽ in modum ad hemicranicos ex crasso glutinosoq; humore dolescẽtes efficax est. Euphorbii portio vna cum pari castorei modo aqua excepta auriculæ demittitur qua parte indolescit, inde balneum adeundum, vbi paululum immorati ipsum assument, & cõsueto more lauabunt. Sic quidem expertum est, verum non alienum absurdumq; fuerit, & oleo ipsa excepta, in aurem instillare. Itẽ quod medicamen ad coxendices inscribitur, etiam longo capitis dolore laborantes, & hemicranicos ex toto persanat.

Ad hemicraniam veterem.

ALLIORVM drachmæ quatuor, ceræ drachmæ duæ, axungiæ veteris drachmæ duæ, cantharidum drachmæ duæ. Vesperi illitum finito per noctem adhærere. Mane rupta papula, malagmate, quia liquidũ est, πυρυγρὸν appellãt, ei medeberis. ALIVD. Baccarũ lauri quibus cortex sit ablatus, drachmæ duæ, rutæ foliorum, drachmæ duæ, sinapios, drachma. Aqua dilutum oblinito. At iis qui frigori patuerunt, vtilissimum est infra scriptum medicamentum vt plerunq; semel ante balineas illitum, confestim affectui medeatur, & ægrotantes omnino sani post lauacrum euadant. Olei sabini pondo, ceræ quadrans, euphorbii vncia. Hoc dimidiæ frontis parti nempe qua temporum musculus habetur, delini debet. Qui vero frigoris iniuriam non senserunt, iis gallæ, & crocomagmatis parem portionem cum vino detritam inungito. Sed qui ex calidis vaporibus, vel succis capite dolitant, iis medicamenta quæ euphorbio constant, non applicabis.

Apophlegmatismus, idest medicamentum quod saliuam mouet contra caphalæam.

SINAPEOS cõtriti & in succũ redacti ex aceto & melle drachmæ quatuordecim, herbæ pedicularię drachmæ quatuor, pyrethri tãtundẽ. Tusa, cribrataq; misceto, & in sole gargarizato. Porro si ob biliosum humorẽ aut quandam intemperiẽ orta Cephalæa diutius prorogetᷣ, eorũ vsus veniet q̃ in sermone de dolore capitis cõprehensa sunt. Si ne sic quidẽ dolor finitur, neq; cucurbitulis neq; hirudinibus adhibitis sed suspicio sit humores per arterias in caput esse distributos non absurdum fuerit & arteriam post aures incidere. Porro humidioribus etiam balineæ naturales recte adhibentur.

q̃a balñ neũ sua nãsiccat eneruat que iõq; ipsis tẽperate vtendũ

De phrenitide. Cap. vi.

PHrenitis membranarũ cerebri, quas meningas græci appellant, inflammatio est, nunc quidẽ ipso quoq; cerebro simul eã experiunte, nunc autem calore præter naturam in eo consistente. Causa morbi est vel sanguis superans vel biliosus humor, nonnunquam

& flaua bilis perusta, adeo vt in nigram degenerauerit, quando etiã grauissima phrenitis nascitur. Aliquando cerebrum septi transuersi consortio dolens, ex neruis qui in ipsum sparguntur vitium concipit. At quæ mentis alienatio in ardentissimorum febrium statibus accidit, quæq; ex stomachi consensu exoritur, phrenitis non est, sed hoc solum, puta delirium. Comitantur proprie phreniticos vigiliæ quidem plurima parte, interdum vero & somnus turbulentus accedit, vt consurgant, exiliant, & furibunde vociferentur. Quibus sanguineus humor morbum fecit ii cum risu insaniunt. quibus flaua bilis ferociter, quemadmodum quibus atra vitium contraxit, tam immaniter sæuiunt vt coerceri nequeant, omnium quæ dicunt, faciuntve, obliuiscuntur. Oculos habent sanguineo colore tetricos, ac perfricant, interim aridos, interim lachrymantes, vel lemis, hoc est crassiore pituita oppletos. Lingua est aspera, & sanguis e naribus destillat, floccos festucasq; colligunt, febri per totum morbi decursum acuta conficiuntur, sed quæ in alto maligna delitescat. Pulsus ædunt exiguos, languidos, & quadantenus etiam duros. Respirationem magnam & raram, cum cerebrum primario afficitur. At si phrenitis septi transuersi, quod græci phrænas vocant, consortio concitetur, & respiratio inæqualis est, & præcordia sursum conuelluntur, & multo calore ardent, sicut iis qui ex cerebri vitio insaniunt, facies incalescit, & subcruenta est, venæ repletæ. Quod si humor pituitosus sit temperatus bilioso, vti causam, ita appellationem quoq; compositam habet. Nam vigilans coma, nominant, in vniuersum quidem cum biliosus superauerit, quippe tales ægri vigiles phrenitide laborant, cum vero pituitosus præpollet, contra in grauiorẽ veluti somnum quem coma vocant græci deferuntur. Atq; hoc malum antiquiores Galeno medici, Catochon vocauerunt.

Ratio est, quus somnia venit ab humido sopore caput petente Aristo.

Curatio phrenitidis.

QVOD si vires ægri patiantur, sanguis protinus e cubito mitti debet, & copiosior. At si desipiens brachium non porrigat, aut si porrigat, metus sit secundum vacuationem, sanguinis profluuii, dum manum æger subinde ob mentis turbationem iactitet, recta in fronte vena diuisa, vna vice quod satis est auferemus. item clysteriis vtemur, ex hydrelæo, vel rosaceo cum ptisanæ cremore. Si vigiliæ vrgent, rosaceum, vel oxyrhodinum in caput dandum est. Aliquando calida ipsum aqua prius superfundendum & medicamentum quod ex papaueris capitibus vocatur diacodyon exhibebitur nisi virtus imbecilla prohibeat. Et alia quæ ad somnum conciliandum superius scripta sunt huc transferemus. Decumbat æger in loco, tum lumine tum temperie moderato, & variis quibusdã picturis libero, vt quæ

tales deterreant. Quo amici quidam gratisſimi ingredientur, & cõ modum incident, qui nunc blande ægrotum alloquantur, nunc acer bius corripiant. Cibus primum eſto aqua mulſa, deinde ptiſanæ cremor, & ſorbitiones ex chondro cum quadam dulci potione, vt apo melite, vel hydroroſato, vel rhodomelo, vel dulci hydromelo. Nam vinoſum hydromelum, quod in paruis vaſculis ex Cibyra apporta tur, repudiandum, vt quod grauiores vino noxas in talibus excitet, & maxime in capitis affectibus, idque ante concoctionem. Panis quoque aqua lotus recte exhibetur, intubi, lactucæ elixæ. Si multus feruor conficiat, etiam cruda hæc dantur. Item cucumeris medulla, peponis, duracini, & ſimilium. Aquæ frigidæ potu coercendi ſunt, potisſimum ſi ſeptum tranſuerſum conſortii lege malo dediſſe originem deprehenderimus. Quod ſi vrina ipſis, vt conſentaneum eſt, delirii vitio cohibeatur, †fota adhibito calente hydrelæo & inferiorem ventris ab vmbilico regionem ἦτρον græci vocant & veſicam ſuperfundemus, deinde digitis manus, loco innixis ad reddendum vrinam incitabimus. Reliquum corpus ipſis decumbentibus calido oleo perungi debet. Etenim in quiete, quoad eius fieri licet, ſeruari debent, ita vt ſiquidem prædiuites aliqui fuerint, per famulos contineantur, ſin minus, vinculis conſtringantur. Nam inordinata motio uires conuellit. Iam uero alia etiam de cauſa pedes, prius foti, deligaturis conſtringi, manuque contrectari debent, nempe quo humores deorſum reuellantur. Porro ſi longior affectus, & contumax fuerit, ab iis quæ ſoporem accerſunt, καρωτικὰ græci appellant, abſtinendum, ea uero quæ digerendi facultatem obtinent, capitis perfuſionibus miſcenda, ſcilicet mentæ ſuccus, uel ſerpilli uel calaminthæ, uel ruthæ. Tum iis quoque utendum quæ naribus inſeruntur. A ſeptimo die ſi uiſcera ſentiant inflammationem, cataplaſmatis ex lini ſemine, & hordeacea farina cum hydrelæo leniemus. Deinde cucurbitulas leues, aut cum ſcarificatione, tum his ipſis, tum occipitio, & ſpinæ accommodabimus. Si corpus ſqualidum peruſtumque eſſe coniecturaueris, febriſque adſit, etiam balneis utendum aquæ potabilis, & unctione liberaliore. Vinum tenue & aquoſum, quod ὀλιγοφόρον appellant, uiribus recolligendis propinabimus, nullam inde mentis tur bationem, ut eſt ueriſimile, futuram ſuſpicantes. Aut enim nulla fit, cum morbus declinat. aut certe ſi fit, ex facili ſubſidet. Proceſſu autem declinationis, geſtatione corporis uti expedit, & congrua uirium recreatione. Sed ita phrenitici ſeſe recolligent, ut ebrietatem, iram, ciborum corruptiones, & in primis ſolis æſtum caueant.

† p̃ceptũ Hippo. ἐν παραγγελίαις.

† Hæc sic leguntur in antiquo codice, ποιήσαντες ἀλέαν καταντλήσωμεν θερμῷ ὕδατι καὶ ὑδρελαίῳ. ideſt fota adhibita calente aqua aut hydrelæo.

q ſi ex cõſortio ꝓ ductũ neruorũ phrenes patiunt in amentiã incidunt.

De inflammatione cerebri. Cap. vii.

CErebrum inflammatione laborans, ſæpe ita intumeſcit, vt capitis ſuturæ diſtendantur. Dolor comitatur maximus, & diuturnus, multus angor, rubor in facie multus cum tumore molli, oculi fiunt emisſicij, caput inturgeſcit. Qui hoc malo impliciti ſunt, ſanguinem ex cubito mittere, item ex naribus, & vaſis linguæ ſubditis debent. Porro vtitor & aſperſionibus quæ per inflammationes capiti adhibentur, & cataplaſmatis. quæ humectare, & maturare ſunt idonea.

De eryſipelate cerebri. Cap. viii.

ACcidit quoq; eryſipelas cerebro, quo laborans hæc patitur, capite dolet vniuerſo, adeo vt flammis id vri putet. facies frigida eſt & ſubpallida, os ſicceſcit. Quare ſic affecto ſanguis detrahendus eſt, & potisſimum ex venis ſub lingua ſitis. Refrigerantia conueniunt, quibus in aliis quoq; eryſipelatis vtimur.

De lethargo. Cap. ix.

patit rõcinatrix aĩæ ex eo, q læſa memoria idearum cella mẽs nõ pot ire redireq; obiens eaſdem pẽsalto opore ſobrutas. ideoq; obliuioſi ſunt et ſimiles amẽtiũ. memo-

LEthargus itidem, cum ratiocinatricis animæ noxa ſit aliqua, locum eundem quem phrenitis, nempe cerebrum, occupat, materia vero mali, contraria eſt. Nam ex pituita humidiore, frigidioreq; cerebrum madefaciente, contrahitur. Lethargicos comitatur febris lenta, non impenſe acris erodensq;, cũ alto ſopore, quæ cataphora Græcis dicitur. Pulſus his magni, rariq; ſunt, & vndoſi, reſpiratio nimis rara & imbecillis. ſomno perpetuo premuntur, a quo ægre posſunt excitari, & quocunq; modo interpellentur vix reſpondent, obliuioſi, mente capti, oſcitant crebro, & hiante ore nonnunquam perſiſtunt tanquam claudere id obliti. Deiiciunt per aluum complures quidem liquidiora, nonnullis autem cõtra venter inareſcit. Vrinam reddunt iumentorum lotio ſimilem. Quidam ex eis tremiſcunt, & vndiquaque deſudant. Huic affectui reſpondet Caros quaſi dicas veternoſus ſopor ex eadem materiæ proficiſcens, ſed hoc diſcrimine variat. Febris Carum præcedit, eaq; vehementior, Lethargum ſubſequitur, item quod Carus etiam alia comitetur ſymptomata. ſiquidem frequenter febrium accesſionibus ſuperuenit comitialibus, cerebri compresſionibus, modo oſſe quidem in fracturis, modo autem membranæ cuſtode, quem μηνυγγοφύλακα Græci vocant, priorem cerebri ventriculum premente. Lethargus autem peculiarem quandam conſtitutionem obtinet, ſuperuenit comitialibus.

Curatio lethargi.

Vires si permittunt, etiam hic vena secari debet, sin minus, clysteribus acribus aluum ducemus. Aeger decumbet in domo spatiosa, mediocriter lucida. Caput eius oleo perfundi oportet, cui etiam castoreum sit adiectum. Nonnulli in vicem olei, oxyrhodino cum castoreo vtuntur, robur hinc capiti caloremque simul accersentes, reliquū vero corpus delinentes, & præcipue extrema, oleo veteri, cum nitro tosto, vel pyrethro, vel pipere, vel cocco gnidio extergunt. Licet & cerato quod his, & castoreo simul constet, vti. Porro naribus admouentur odoranda thymum ex aceto contritum, aut origanum, aut pulegium. Os vngi conuenit, & palati cœlum detrito sinapi, cum mellis momento. Conariq; oportet pituitam indidem affixam digitis eiicere. Si admittant, etiam apophlegmatismi vsus erit ex oxymelite cum hyssopo, aut pulegio, aut orygano, aut ipso quoque sinapi. Potui exhibebitur aliquid ex iis quæ cito transeunt præsertim diaspolites cochlearii mensura cum posca. iis autem qui in vetustatem inciderunt, & tremuli sunt, castorei quoque scrupulos duos, tresve dabimus. Si humoris inest copia, nihilque aliud prohibeat, scammoniæ scrupulum, castoreo temperatum exhibebimus. At si his affectus nō discutitur, caput radendum fouendumq; est sale, milio, & similibus per sacculos adhibitis. Ad hæc sinapismis vti in capite prodest, tum iis quæ per sternutamenta euocant. Postea cucurbitulas occipitio agglutinare partim leues cum multa flamma partim cum scarificatione. Præterea ad naturæ excretiones frequenter sollicitare oportebit tum iniectionibus, tum iis quæ vrinā mouent. Inferiorem ventris ab vmbilico regionem oleo rutaceo, aut sycionio cui sit adiectum castorei paululum aspergere fouereq;. Iam vero vt deglutiant, crebrius admonebimus, cum calida aqua dulcium potionum aliquam, præsertim apomeli ex angustiorib. vasculis, βουβύλια Græci vocant, instillantes. Quod si mediam infestet regionem quædam inflammatio, huic itidem medebimur superfusionibus & cataplasmatis. Naribus sinapi aceto tritum, vel castoreum vstum admouere profuerit. Alimētum esto cremor ptisanæ, vel auenæ, vel alicæ cum oxymelite, vel salibus, vel pulegio, nunc quotidie, nunc vno die interposito. A cibo, vinciri debent, summa cedere multum oportet, crurâq; pungere, non nunquam pilos etiam in ipsis vehementius euellere conniti, quo excitentur. Iam femorū & crurum rubores excitati, φοινιγμοὺς Græci vocant subinde prosunt. Cæterum vbi morbus inclinare inceperit, gestationibus statim congruis vtendum, & ad balneum reducendi sunt. Victus qui vires recolligat, recreetque, decenter adhibendus.

Deatocho, aut vigili comate. Cap. x.

ria autē triplici de causa amitti solet negligētia quū ipsa minime exercet tpe sicut senes obliuiosi ex illo. oīa fert ætas, animū quoque ioq; ait philosophus ī 4. physi. qdam eē tps obliuiosū appellarunt. & morbo amittit, ut lithargico hoc affectu. porro illud sciedū ñ hoī solū aduenire memoriam sed & brutis quibusdam.

HVius morbi causam, vbi de phrenitide sermo est habitus, sumus complexi. notæ, vt summatim dicam, communes quodam modo sunt phrenitidis & lethargi. Sed pro materia abundante variant, peculiares autem hæ. Detinetur æger supinus extensusque interim facies subtumescit & modice lethargicorū modo liuet. interim rubore tincta est, & superior gena sursum conuelli videtur ac excedere, vt ne conniuere quidem æger queat. respiratio nulla apparet sed quasi emortuus decumbit. pulsus est exiguus, languidus, & creberrimus. Vrina & aluus cohibetur, aut certe modice redditur. ac qui sane mediocriter habent, liquorem aliquem infusum deglutiunt, qui vero malo victi sunt, ad nares regurgitant. Itaque affectus qui pituita bilem superante constituuntur a lethargicis discernimus, eo quod neque facies tumescit, neque liuida est, sicut lethargicis, præterquam quod paulatim etiam leuiter desudant. In iis autem periculū maius est, quibus peruigilium adest continens, vrinæ non respondent, difficultas spirandi intenditur, sudores erumpunt, item quibus ad nares potus resorbetur. At si mulier hoc laborare vitio cœperit, ab ea quæ vuluæ strangulatu correpta est, hac nota discernes, quod naturaliter iacere videatur & inclamantes percipiat, excitetur, rursusque somno graui sopiatur. Est vbi dicunt catochon diuersum a vigili comate, quod simplicem non mixtam habet causam, nimirum frigidiorem, siccioremque materiam, quæ posteriore cerebri ventriculo obstructo malum hoc excitarit. Ob quam etiam æger, si corripitur subito, in illa permanet figura, qua correptus est, stans scilicet, uel sedens, clausis oculis, aut respiciens. Quam ob causam antiquiores Græci hoc pressos morbo, catochomenos quasi dicas occupatos, detentosque nominauerunt, recentiores affectum catochen, & catalepsin, veluti detētionem, & deprehensionē. Curatio prædictis quidē est, sed pro symptomatum ratione quæ superueniunt, euariat.

Nascitur is morbus vt ait Hippocrates ex eo, quod frigidis humoribus caput repletum est.

catochi etiā apud theologos appellatur, qui in ecclesia praua hæresi detinentur uel spiritu quodā dæmoniaco.

Curatio catochi.

HVIC quoque malo sanguinis missione succurritur, præsertim quibus faies rubescit, modo uires suadeant, aut clysteres iniiciēdi partim qui pituitam pollentem eliciant, partim qui bilem abundantem leniant, pari modo aliorum quoque præsidiorum vsus erit. Similiter ægros nutrire confert, interim diebus singulis, interim vno interposito. Porro affectus admodum periculosus est, si ex quodam alimenti, aut potus errato acciderit, qui statim ad vomitum cogendi sunt, ac parciore victu continendi, aluus irritari, ac viscera respersionibus ex cumino, aut ruta foueri debent. Qui ex ebrietate vitium conceperunt, crapula dissoluta, humidiore cibo tractandi sunt, qualis est ptisanæ cremor. Præterea caput inunctionibus accommodis

per æstatem frigdis, per hyemem tepidis obducetur. Sicrapula neutiquam fuerit soluta neque ad sobrietatem reditus est, desperatæ valetudinis ægrum longe fugere oportet.

ĝa præcipit Gal. & hipp. fuge hoĩes đsperatæ salutis

De memoriæ iactura, & ratiocinationis, item deicaro, hoc est, veternoso sopore, & fatuitate. Cap. xi.

MEmoriæ iactura partim per se, partim etiam cum aliqua raciocinationis offensa acidit, quemadmodum, & mentis seu ratiocinandi facultatis nox a priuatim prius accidit. deinde memoriæ iactura insequitur. Verum cum vtraque pars, male fuerit affecta, fatuitas seu stultitia, quæ Græcis morosis appellatur, oboritur. causam habent communem efficientem nempe iutemperiem. Quod si humida solum fuerit, memoriæ & ratiocinationis vitium creabit, torpores graues, animi sopores, cataphoras Græci vocant, longos, altosque somnos. Si vero humori frigiditas etiam accesserit, caros & lethargos, eodemque modo si sola quidem fuerit siccitas, vigilias tantũ inducit, sin autẽ calor acesserit siccitati, delitia & phrenitidas mouebit. porro intemperies hæ nonnunquam cerebri ventriculis, vel ipsius vasis, vel vtique humiditate in sparsæ vel in ipsomet cerebri corpore vel etiam temporum musculis tali modo vitiatis At si quãdo humores cum ipsis fuerint mixti similem quoque morbum inferent. verum simplex, an composita sit intemperies efficiens ex specie excrementorum condisces. Quod enim memoriæ, & ratiocinationis iactura frigiditatis soboles existat, compertum habemus, ea vero humiditati ne, an siccitati iuncta sit, ex recrementis, ægri habitu, temperatura, victus ratione, anni tempore, & loco deprehendemus.

mirandũ & illud, qđ extat apud valer. ma. quendã philosophum athenis capite tecto lapide amisisse memoriam rerum omnium uita incolumi qđ a medicis stat, in capite scili. esse animi principatũ.

Curatio.

SI frigida male habuerit intemperies, calefacere, si humiditati iũcta sit, etiam exiccare oportet. rursus si mixta cum siccitate, humectare simul, & calefacere. Pari modo etiam in calida intemperie refrigerare conuenit. si siccitas accesserit, pariter humectare, si humiditas, refrigerare simul & siccare. In quibus autem sanguineum humorem deprehendis abundantem, venam aperire, vel clysteriis acribus vti consilium est, deinde etiam hiera exhiberi debet, & apophlegmatismis vti conuenit. Item unctiones capiti sunt inducendæ ex oleo, cui adiecta sint quæ refrigerant, excicantque, rosæ dico, myrti, lentiscus, aliaque similia, necnon toti corpori prospiciendum est. Quod si ex æstu, & lassitudine orta fuerit intemperies, caput oxyrhodino perfundendum. tum reliqua curandi ratione frigida, humectaque vti conuenit, cum in aliis tum in cibo & potu. Quod si caros fatuitati, vel obliuioni accedat, huic etiam prospiciendum est,

vt in lethargicis prius comprehendimus, vbi ipsorum discrimen ex plicitum est.

De vertiginibus. Cap. xii.

Vertiginum affectus nascitur cum frigidus, glutinosusque humor cerebrum occcupat, vnde leui occasione protinus etiam cõ cidunt. ueluti quando aliqua circumagi extrinsecus aspexerint, vt rotas, verticesve, aut quando etiam ipsi circumaguntur. Interim vero etiam calefacti capite cum humores in eo contenti, vel spiritus quoque commouentur, interim prioribus cerebri ventriculis, dum caluaria confracta perforatur presis, in quibus etiam vehementes oboriuntur cruciatus. præcedit autem in eis, quibus caput primario afficiatur vehemens in eo dolor veternosus sopor, qui κάρος Græcis dicitur, & aurium sonitus. & quidam sane olfactu læduntur, quidam vero gustu. at quibus ex consensu ventriculi oris vertigines accidunt & stomachi rosio. quam cardiogmon Græci appellant, & nauseæ simul comitantur

Curatio.

VERTIGINOSOS in accessione quidem medicamentis quæ odore mouent idoneis, excitare conuenit. Item frictionibus vti et id genus aliis. Vbi morbus remiserit, eius amoliẽdi gratia sanguis primum mitendus est, deinde purgatio ex hiera præstan da. Interposito tempore acri clystere ex centaurei, vel cucurbitæ syluestris decocto vtendum est. Secundum huiusmodi vacuationes caput ipsum cucurbitulis ad occipitium cum sacrificatione lancinari debet, mox apophlegmatismi, idest, medicamenta quæ saliuam per os eliciant adhiberi, & sternutamenta moueri. At quos capitis ca lor, auriumque sonitus male habet, ceu vaporibus calidioribus per arterias sursum elatis, etiam arteriæ sectio retro aures iis adhibenda est, ut in parte chirurgica sumus dicturi.

quedam etiã ars est huius morbo similis in quæ δὶ᾽ ἐπι-χειρισμάτων per unguentorũ suffitus quosdã efficitur, ut aspectantes inter se alia atque aliasĩgula esse uideatur.

is quoque morbus homini cũ plærisque animalibus est communis. ob hanc .n. humoris pituitosi cõgeriẽ epilepti ca generant. est

De morbo comitiali Cap. xiii.

Morbus comitialis, cum totius corporis fit conuulsio, cum principis animæ functionum noxa. partim sanæ in ipso cerebro, partim vero in vniuersis huius uentriculis causam habet constitutam, ea modo est humor pituitosus, modo melancolicus, præterea etiam ore ventriculi affecto consortii lege oboritur. quemadmodum in colicis quoque, sicuti cum de illis agemus exequemur. uel certe aliis quoque partibus contagionem impartientibus nascitur. · cum aura quædam frigidior ad cerebrum ascendit, alias a crure, alias a manus digitis. Insuper visus est quandoque prouenire etiam in quadam muliere ab vtero quo tempore esset grauida, a partu autem cessauit. Occu pat hoc morbi genus maxime pueros, eosque adhuc paruulos. dei n de vero adolescentes, & iuuenes.

minime senes & decrepitos. Præcedit igitur comitiales inuitus corporis, animiq; status, tristitia, eorum quæ perceperant obliuio, turbulentæ insomniorũ imagines, capitis dolor, eiusq; repletio continua, ob iracundiã maxime, & pallor faciei, & inordinatus linguæ motus, nõnulli ipsam quoq; cõmordent. Quibus aũt a stomacho vitiũ oritur, etiã palpitatio ipsius præcedit, turbatio, & erosio, iã ex inedia, seu cibo tardius assumpto, irritantur. vbi vero symptoma iã institerit, ægri de repente cõcidunt, cõuelluntur q;, interdũ etiã exclamant voce nihil significante. at eximia, peculiarisq; admodũ nota ipsorũ existit, oris spuma, cũ alia cõmuniter aliis quoq; morbis eueniant. Nõ desunt quibus etiã vrina & stercus præter voluntatẽ excernitur. nonnullis & genitura. In quibus igitur acutissimus est affectus, statim iugulat, & accessionum continuatione, & symptomatis. vehementia. In pluribus autem longus esse solet, eoq; si non in pubertate, vel menstruis purgationibus, vel per conceptum solutus fuerit, aut si post hoc tempus contractus fuerit, sæpe vsq; ad mortis diem prorogatur, nisi congruam medici curationẽ consequitur. Coarguunt comitiales suffimenta, bitumẽ, vel lapis gagates, vel cornu caprillum, iecur hircinum comestum, & iecoris tosti odor.

Curatio.

SI infans adhuc fuerit qui ægrotat, nihil moliendum est. nã ætate ad biliosiorem, sicciorem q; statum transeunte, & victu moderatione adhibito, sua sponte plerunque morbus finitur. Conuenit autem victus etiam solum tum infantium, tum nutricum rationem habere. Qui vero post annos pueriles in morbum hunc prolabuntur, eorum partes conuulsæ ac distractæ pingui oleorum aspergine foueri, vinciri & in rectum dirigi debent. Deinde ore distento digitus demitti, aut penna oleo irino vncta, pituitæ auferendæ gratia. Quin & medicamentis quæ naribus adhibentur sensum mouere conuenit, vt peucedano, cyrenaico liquore, bitumine, pice cedrina. Post accessiones si nihil prohibet, sanguis vtiq ue e cubito mittendus est. At si nihil remittat accessio, summæ partes sinapismo delinendæ sunt, cucurbitula autem præcordiis defigetur. Quod si nec his morbus comprimitur, minimum in medicina spei superest. nihilo secius tamen medicus animo confidente castoreum necessitate adactus, & liquorem cyrenaicum cum melle & aceto ori infundet. in anum centaurei decoctum, vel cucurbitæ syluestris dabit. vbi ad se redierint ex morbo comitiali viribus ante recreatis purgatione ex hiera vacuandi sunt. hæc sane est recentis & acuti morbi comitialis curatio. Deinceps quomodo inueterato succurratur, trademus. Itaque ægrotos aquæ potu continere

nãq; ꝓpemodũ eadẽ cã materialis epilepsiæ & sonirõne tm̃ modoq; differũt. Huic morbo quoque felis aquaticæ pellem exutam more anguiũ ꝓdesse meminit Ari. ĩ libello de mirab. aud. rõ ẽ, q̃a vt ĩq̃t Alex. ĩ ꝓble. quũ aĩa se intus recipit ad cordis auxiliũ, reliquorũ membrorum corruũt facultates atq; uirtutes.

diu expedit; aggredientes autem curationē si nihil obest, sanguinē dimittere. Interpositis quatuor aut quinq; diebus corpusculum reficere & sic purgante medicamento euacuare præsertim veratro nigro, vel certe scāmonia. porro veratrum sine medulla tunsum cribratumque aquæ mulsæ cyathis quinque, vel sex inspargere oportet, aut melle discocto cum piperis momento excipere. Cucurbitam vero syluestrem semine eiecto sed quæ medullam reseruet passo implebis, sinesq; totam noctem commadescere, mane passum auferetur potuitque dabitur. vel etiam medicamento ex veratro albo purgationem molieris. quod hæc recipit, bacarum lauri purgatarum piperis albi alypiados euphorbij, veratri albi singulorum drachmas octo. Hoc totum datur cum passo quod in cucurbita syluestri pernoctarit, probe vacuat per vomitu. vbi vero sat purgati sunt, ægri balneo credētur. Tertio die inprecordijs & dorso cute scalpello incisa cucurbitulæ affigendæ sunt. Deinde complusculis diebus interpositis corpusculum reficiendum est, & Hiera diacolocynthidos assumi debet, postea capiti & occipitio cucurbitula agglutinari. Sequenti die panis coctus in mulsa, tritus autem cum amaris amygdalis, vel serpyllo, vel menta, vel calamintha, vel rutasuperdandus, atque id p̲ triduum continuabitur. ab hoc, caput redendum est, & peucedani liquore, ex aceto diluto, in quo spondylion sit coctum perungendum, rursus interposito spacio corpusculum reficitur, & anridoti diacolocyntidos oboli nouem ex aqua mulsa exhibentur, & interpositis diebus iterum tres ex antidoto offerre conuenit. Inde medicamentis vti quæ sternutamenta citant. post quinq; decem ve dies castoreum ex mulsa præbetur, tempore rursus interposito in aluum dabitur centaurei decoctum & cucurbitæ syluestris, abhoc iterum hiera offeretur mox vtendum iis quæ saliuam per os nares educant, deinde sinapismus capiti inducitur. iam etiam acrium ciborum esus conuenit, cū opportunitas est, adhibitus. Auxiliatur his etiam oxymel scilliticū quotidie potum, & mel, in quo scilla intabuerit, instar cochlearij assumptum. Victus autem ratio est quæ incidat, tenuetq;. Capparis igitur frequenter esus & salsamentum prodest. Fugere oportet carnes, legumina, vinum copiosius, venerem liberaliorem, balnea, sinapi, & potum statim a balneo, præsertim vini meraci. Exercitia prosunt & frictiones, sed capiti post reliquas omnes corporis partes adhibitæ.

De ijs qui stomachi vitio comitiali morbo corripiuntur.

SI stomachus primario affectu, morbum inuexerit, sollicitudo habenda est, vt ex facili æger concoquat. Panis igitur accurate elaboratus ex uino temperato quod leuiter astringat, albumq; colore

sit

sit ad horam tertiam assumi debet. medicamentum vero ex aloë bis, terue singulis annis dare his expedit. Vidi autem quandoq; puellum (inquit Galenus) neutiquam hoc tentatum morbo posteaquam radicem glycysidis (dicit autem peoniam magnam recentemq;) ex collo suspensam gestaret. insuper agaricum opitulatur comitialibus, idem præstat sesili, spondylii fructus, radixque aristolochia rotunda ex aqua pota, non parum huic facit, & continua crurum scarificatio.

De iis qui a particula quadam morbum concipiunt.

INVASVRO quidem symptomate, vbi particulam communicare morbum, senserint, siue ea fuerit manus, siue pes, fune excipi valenter debet quæ superposita est. Cum autem remittit, recreare corpus oportet, adurens quoddam medicamentum particulæ inducentes, cuiusmodi est lepidium, & diacantharidos dicta similiaq;. Ad hæc oxymel Iulianum comitiales vehementer adiuuat, particulatim materiam emoliens. Post omnia commemorata & Theriace, & naturales balineæ locum obtinent. per totum autem vitæ curriculum, cauenda maxime cruditas, cibus ante concoctionem obitam, isq; crassi succi, tarda cibi assumptio, corporis exagitatio, vinum largius & potus a balneo, sicut comprehensum est, maxime, meracus, præterea valde vetusta, crassaq; vina, tum acria ex his quæ odore mouent, & caput replent, inconniues e sublimi conspectus, in balneo mora, & capitis ex sole exustio.

De melancholia. Cap. xiiii.

MElancholia mentis quædã alienatio est sine febri, ex melãcholico maxime humore nascens, qui mentem occupauerit, alias cerebro ipso per se ægrotante, alias totius corporis consensu immutato. Tertia vero melancholiæ species est, quam flatulentam & a præcordiis hypochondriacam appellant, ob inflammata circa stomachum præcordia proueniens, quæ modo auram quandam maligniorem, modo substantiæ humoris partem ad cerebrum sursum transmittant. Communia omnium signa sunt, metus, tristitia, homines auersantur, alii se credunt animalia quædam bruta esse, & voces ipsorum imitantur, alii vasa fictilia, metuuntque ne rumpantur. adhæc mortem hi expetunt, illi eandem expauescunt, nonnulli semper rident, nonnulli plorant. Alii vero putant a maiore quadã vi se inuadi, & vaticinantur futura, non aliter quam uates & diuinaculi quos græci ἐνθεαστικοὺς proprie nominant. peculiares autem notæ eorum sunt, qui ex totius corporis consensu melancholia laborãt, gracilis corporis habitus, niger, hirsutus, & ex toto melancholicus, vel natura, uel etiã ex acquisito per sollicitudines quasdã, aut

odiũ hominũ sicut, cimo μισαν-τρωπος melancholico hoc morbo apud sophoclẽ laborare Aiax uidetur. afflatidiuũ numine sicut apud Hom. et

prauorum ciborum eſus,aut hæmorrhoidum, aut menſtrorum ſup-
preſsionem. At qui ex præcordiis melancholici exiſtunt,eos teſtan-
tur cruditates,accidi ructus,ardor,& ipſorum grauitas,tu quod præ-
cordia ſurſum conuellantur,interim etiã inflammatione conflictent.
Ad hæc quod incipientibus,deinde maioribus affectis melancholi-
ca comitentutr ſymptomata. quodque hæc leuētur,concoctione, vel
alui excretione,uel multis flatibus,vel uomitu,vel ructu. Cum autē
nullum ex his,aut certe pauca eueniũt,melancholica quæ apparēt ſi-
gna cerebrum primario affici in totum ſucci contagione melancho-
lici fatentur. Porro ſi quando flauæ bilis ſupra modum exuſtæ in ni-
gram fiat mutatio,inſaniam,dictam græce manian inferet, ob quam
ferarum modo efferuntur inſani,vt etiam eos qui imprudentius ipſis
occurrunt,manu violenter tractent.

Vir. caſſandra chalca- ſerſybilla itemq; q moriut ĩ manibus hoſtium ut He. vates quoq; et phi loſo. ἐν θουσιαστικοῖς appellãt apud plato. ex q & illud refert olymp. in phædone. ἐξ ἔνθουσιασμοῖ afflatu quodã raptũ Apollo. quũ Ro. cēt, ea ui diſſe, q in Aeg. agerētur. Eſt ēt παρακοπὴ morbus qdã qqdã mē temotiſ...c cedũt ĩſolitudines quasdã i bicq; ſeipſi

Curatio melancholiæ.

QVI igitur exprimatio cerebri affectu melancholici ſunt, cre-
bris balneis,victu boni ſucci & humido curantur una cũdecenti ani-
mi delectatione,ſine alio præſidio,cum certe humor quimoleſtat nõ-
dum ob temporislongitudinē excerni contumax eſt. quando etiã va-
lentiora magiſque varia tentare oportet remedia. Itaq; purgentur p
initia epithymo,aut aloë. Nam vel pauxillum ex his ſumptum quo-
tidie maxime iuuat,& leuiter aluum ſubducit. vbi uero purgati fue-
rint,vti dictum eſt,abſynthium propinabitur,nunc quidem herba ip-
ſa in aqua macerata coctaq; duorum cyathorum inſtar, nunc autem
eius ſucci drachma ſemiſsis,cum aqua continue liquefacta. Aceti quã-
acerrimi modicum ſorbitioni datur ſomnum inituro. Iam multa ob-
ſonia in id intincta,eſſe conuenit. præſtantius autē fuerit aceto mix-
tam eſſe ſcilam,polium,& tenuem ariſtolochiam. At cum morbo
quidem incipienti ex totius corporis affectus conſortio,ut ſupra di-
ctũ eſt,incidis,corpus autē,viribus cõſtat,a ſanguinis miſſione inci-
piendum eſt poſt hanc,viribus recollectis,inferius purgare conuenit
medicamento ex cucurbita ſylueſtri,tum eo quod conſtat nigro vera-
tro. ac ſi hæmorrhoidibus,aut menſibus ſuppreſsis malum fuerit con-
citatum,illas adaperiemus,hoc proritabimus. Laudantur etiam fa-
cultates,tum quæ vrinæ ciændeſunt,tum quæ p ſudores purgãt. Sin
autem præcordiorum offenſioni morbus debet, & horũ habēda e-
rit ſollicitudo,ac fouebunt ipſa decocto rutæ,anethi,abſyntii,pulegii,
agni ſeminis,& fructus lauri perfundēdo. Hæc etenim dolores quo-
que leniũt & flatus diſcutiũt,oleo incocta,& ſic affectæ parti appli-
cata. Cæterũ præter hæc inſint,catapl aſmatis etiã ea quæ flatibus
diſcutiendis faciunt. nēpe apiũ. vel aniſum,vel cuminũ. Nil mali fue-
rit,ſiindatur cataplaſmati & cyperus,& iris,& libanotis quam roſ-

marinum vocāt. Cum hæc admoues lōgo tempore per diē & pasto & ieiuno adhærere sines. Vbi ademeris, aliud quoddam operimentū super accommodato, lanā scilicet latiorem. Cucurbitulis ad flatus digerendos leuibns vtitor, ad dolores vero inflammationesq; cum scarificatione. Porro adhibita curationi diligentia, nec sinapi obliuisce re, sed acribus smegmatis, & dropacibus super dorsum, vētremq; uti conuenit. Quibus vitiū īueterauerit præsentissimū est remediū etiā citato p ueratrū albū vomitu purgatio. victus omnibus melācolicis cōferet probi succi, & mediocriter humectās. Vitanda sunt, caro bubula ceruina, lenticula brassicæ cochleæ, vina crassa, & nigra, breuiter, quæ atram bilem generant.

Curatio insaniæ.

INSANIENTES consimilem melāchoiicis curationem recipiunt. propriam vero habent, vt caput ipsorum tū rosaceo tū oxyrhodino perfundatur. Item ex antidoto picra purgabimus, verum sanguine prius misso, nec nō hirudinibus in capite utemur. vnice ipsos iuuat hippomarathri radix, semenque eius ex aqua potum. Insuper Brioniæ radicis drachma ex aqua quotidie assumpta. Sin autē delirātes purgātiū medicamētorū potionē renuāt, misceri debēt ea nesciētibus ipsis, cibis nēpe bucellis vel ficubus pinguibus. vel palmulis, interdū vero potionibus adiicienda sunt. †Ante oīa uero aut in lecto vinciendi, ne sibi, & iis quibus incidunt mali quippiam inferant, aut gestandi grabato intra lecticam quandam insanientibus peculiarem γύργαθον graeci vocant, ex alto pensili.

†Plura leguntur in nostro codice. ita enim habet, προσδέγε παντων κρατέισθοσαν ὑπὸ τινῶν, ἤ σωυδεσμέισθωσαν &c. id est, ante omnia contineantur a seruis aliquot.

De incubone, qui epbialtes græce dicitur. Cap. xv.

EPhialten, qui latinis incubo est, aliqui a viro dictū asserūt, vel inde quod hoc malo correpti ceu insilientē aliquē se imaginentur. Themison autem decimo epistolarū volumine a suffocādo forte, pnigalionem appellauit Constituitur id vitii ex crapula, & continua stomachi cruditate. Comitatur eo detētos difficilis motus, torpidus in somno sensus, suffocationis imaginatio, & ueluti quodam super incidente, oppresio, ita ut exclamare nequeant hoc detenti, aut vocem edant nihil significantem. Nonnulli uero etiam audire sæpe eum qui super ipsos inciderit, ac uenerem exigere imaginātur, sed cōtractis eos digitis fugere. Cura itaque habēda est mali per initia. nā si diutius prorogetur, continue per noctem incidens, magnū aliquē morbum nunciat, vt apoplexiam, insaniam, & morbum comitia-

oblectāt sicut dq dā scribit Ari. q ī theatrū, vbi nullus'e rormortalis, p plures ire dies cōsueuerat ibiq; spectabat, perī de ac si ī scena actores es sēt. post quā uero ad sanitatē redierat, dicebat se ibi magnā cepisse uoluptatē. Idē scribit quēdam noctu furētem inter diu sanæ mentis esse.

lem. cum in caput huius vitii causa ferri cœperit. Quæ.n.comitia
les interdiu,eadem ephialtici dormientes noctu patiuntur.Itaque c
modum est sanguinis detractione & purgationibus vniuersum æ
gri corpus vacuare. Maxime his opitulatur,nigri veratri drach
ma,cui scammoniæ oboli tres sint adiecti.& nonnulla ex odoratis
anisum,daucum,petroselinum.Iam hiera diaculocynthidos, strenu
auxiliatur,est autem ea quæ ad Rufum authorem refertur. Victu
porro sit tenuis,non qui inflationes pariat.Succurrit ipsis & pæo
niæ semen.Dandaque continue sunt potui ex aqua grana eius ni
gra quindecim contrita.

De lycaone,vel lycantrhopia. Cap. xvi

nocturnus is morbus dementiæ est ad hominē accedēs cū recursione humoris atri ꝑ lōgū habitū redire sueti nō sine malo dæmone,ut plerique putāt.noui ego hominē q̄ noctu dormiēs e lecto surgebat & gladio sumpto domo egressus ad sepulcra se

QVi lycantrhopia detinentur,noctu domo ægressi,lupos in om
nibus imitantur,& donec dies illucescat, circa defunctorum
monumenta plerunque vagantur. Hæ comites ipsorum notæ sunt
facies pallida,oculi ad uidendum imbecilles & sicci,lingua aridis
ma,nulla in ore saliua,sitis immodica,tibiæ quod frequenter impi
gant exulceratæ,adeo ut sanari nequeant. Tales quidam sunt notæ
speciem vero melancholiæ lycanthropiam esse existimare conue
nit,curandumque in accessionis tempore,sanguinis ex vena ad ani
mi,vsque defectum detractione,item,cibis probi succi,æger,& baln
is dulcis aquæ sustinendus est. Deinde lactis sero per triduum vsu
etiam hiera diacolocynthidos,bis terve purgabitur. a purgationi
bus. Theriacem quoque exicperis assumet,ac alia reliqua in mela
cholico affectu commemorata. Inuadenti iam morbo,asperginibu
somnum accerscere conuenit,in id efficacibus,vbi somnus accesse
rit,nares opio illinuntur.

De amantibus Cap. xvii.

AMores cerebri affectibus annumerare cum sint quædam curæ
haud fuerit absurdum. Cura vero affectus est animi,ratiocina
tione in motu laborioso occupata. Hæ sequaces amantium sun
notæ. Oculi concaui non illachrimant sed tanquam, voluptat
pleni apparent. continens palpebrarum motus,& cum reliquæ co
poris partes non collabantur soli hi amantibus concidunt. Pulsu
ipsorum proprie nullus est,quidam opinati sunt vt verū, qualis eo
rum deprehenditur, qui cura conficiuntur. Cum vero id quo
amatur in mentem ipsis vel auditu, vel visu, & præsertim re
pente uener it,tunc pulsuum animo turbato contingit immutar
neque naturalem æqualitatem,neque ordinem retinere. Hos igi
tur & tristes, & vigiliis torsos nonnulli qui dispositionem ign
rarent, balnei abstinentia, solitudine & tenui victu consumpse
runt, in quibus sapientiores cum amantem deprehendunt, ad bal

nea, compotationem, gestationem, ludos, fabulasq; animum ab ducunt, nonnullis metum incutere conuenit. Nam qui amori semper indulgent, iis difficulter abigi potest affectio. Quidam igi tur obiurgandi sunt, pro ratione vitæ quam singuli delegerint. In vniuersum mens ad alias curas abducenda est.

re usq; ad lucē p nocta bat. inde se in lectum re ferebat. somno excitatus nihil talerecordabatur sunt.n.q quū dormiunt, multa fa cere solēt quæ uigi lantes fa cere uidē tur. Ari. de som no & ui gilia.

De apoplexia & hemiplagia, vel paralysi. Cap. xviii.

QVando commune quidē neruorum principium affectum est, eoque omnes corporis particulæ motum simul & sensum ami serunt, apoplexia morbus apellatur ita vt pariter principis animæ functiones sint oblese. Sin autem in altera capitis parte obstructio fuerit oborta, hemiplagia & paralisis nominatur. Si uero vnam quandam particulam talis noxa occupauerit, illius affectio particulæ dicetur. Quippe Hippocrates memoriæ prodit, apoplecton hoc est resolutum ipsi crus euascerat. Seruatur itaq; in apoplectis modica quædam respiratio, quæ si permultum a naturali functione recesserit, maximam esse affectionem putabis. si paulu-lum, exiguam. Deterrima vero est respiratio, cum intermittitur, vel etiam vbi magna cum violentia trahitur. Origo uitii est ex frigidiore pituita, quæ principalissimos cerebri ventriculos vniuerse & subito repleat. Sin autem spinalis medullæ principium quandoque totum huic conflictatur malo, omnes faciei subiectæ partes resoluuntur, ipsa manente incolumi, eo quod sensum motumq; partes quæ ibidem habentur a cerebro excipiant. Si dimidia ipsius regio infestatur illarum partium resolutio quæ dicitur paraplagia constituitur. Si odoratus vitiatus fuerit, vel ad priores cerebri ventriculos intemperiem expertos, vel ad meatus ossium quæ a percolando ethmoide dicuntur, obstructos, talis referetur affectio. Itaq; iacent apoplecti, voce intermortua, sensus motusq; expertes, citra febrem. Præcedit hoc mali, capitis subitus, acutusq; dolor, venarum circa guttur extantium, sphagitidas Græci vocant, toruli eleuantur, tenebræ oculis offunduntur, itemq; splendores eisdem oboriuntur, & extremarum partium sine ratione algores, totius corporis palpitatio, difficilis motus, & dentium inter dormiendum stridores, urina veluti æruginosa, atra modica, & farinæ crassiori similia subsidentia quædam refert. Accidit autem hic affectus circa ætatem senilem temperaturis pituitosioribus, victuq; tali vsis. At si iuuenes, & per æstatem infestet, magnam necessitatem fatetur.

Curatio.

APOPOLEXIAE morbus, nequaquam, aut raro curatur, ut qui mortem minetur præcipitem, Si vero etiam discussa fuerit,

plurimum cum partis cuiusdam corporis resolutione discedit. Qui igitur quoquo modo curationem recipiunt, iis statim sanguis ex vena detrahendus est, & sicubi remissionem quandam habuerint, detrahere conuenit eadem die, aut sequenti, aluum autem acri clystere ex muria & melle contemperatis ducere. Dein oleo copiosiore sulfurato totum corpus perungere, caputq; chamæmelino, vel anethino oleo, in quo spondilium decoctum sit vel calamintha, mulsaq; instillatur, & ea quæ odore mouent, naribus admouentur, vti opopanax, vel sagapenum, & galbanum, vel castoreum. Oportet autem et ori per vim aperto digitum, vel pinnam oleo madefactam inserere, vt ea quæ ipsi inhærescunt, eiiciantur. Cæterum sedes etiam iis quæ flatus educunt, perungenda est, mulsa vel oxymel potioni dabitur. Quinetiam apophlegmatismis ex thymo, vel origano cum aceto decoctis vtemur. Vbi morbus se remiserit, cibus mollis, distribui facilis & succulentus assumetur. Si vox nondum redit, & vires permittunt, cucurbitulæ occipitio cum scarificatione defigentur. si fieri possit etiam præcordiis. deinde gestabuntur ægri curru, aut lectica, aut lecto pensili. assumi etiam debent crebrius quæ sternutamenta excitant, & apophlegmatismi. Vbi quatuordecim dies morbus excessit, ad reliquas gestationes ducentur. Cæterum sermonis etiam sollicitudo habenda est. vetus apomeli cum micis panis, vel alica dabitur, mox pauxillum ex hiera. Post vigesimum primum diem balneo ægroti credentur. † Vinum tenerum calente aqua temperatum potui exhibebitur, ac reliquo tempore vires balneis & vnctionibus reficiendæ sunt, degent autem ægri in locis si fieri potest, mari vicinis.

† Melius hic locus descriptus est in veteri καὶ οἶνον παλαιὸν δόσομεν πιεῖν, idest vinum vetus &c. quanquam hæc admodum leuia sunt cum nemo tam stupidus sit qui οἶνον ἁπαλὸν nunquam dici non sentiat.

Curatio resolutionis, quæ paresis dicitur.

AT si principis animæ functionibus liberis, omnium particularum aut quarundam remissio acciderit, etiam hic qui molestat humor, qualiscunq; ille fuerit, euacuari debet. Mox hiera, cui castorei quoq; pars sit adiecta, dabitur, per initia drachma semissis, cum tantillo mellis, & aqua calente soluta, vel per se, piperis quoq; dimidio scrupuli addito. Quatuor deinde diebus interpositis integra drachma assumetur, dehinc vna & semissis, postea duæ, atq; tres. Rursus totidem diebus interpositis quatuor drachmæ, si ægri vires sustinēt, offerentur, mellis adiecto cochleario. Particulis autem, medicamenta quædam discutientia, & ea quæ cutem possunt cruentare, impo-

nuntur, addendo simul castoreum, aut piper, aut pyrethrũ, aut cachry, aut euphorbium. Prodest etiam eis oleum rutaceum, vel sycionium, vel vetus superfundere. Cibi conueniunt frumẽtacei, sorbiles, vel alio qui ad concoctionem expediti, nec recrementicii. Cucurbitulæ remissis partibus agglutinantur, si multæ fuerint, distinctim, si paucæ, vni, post cucurbitulas delinuntur medicamenta ex pice, vel rasina, vel manna. optime autem facit cum artemisia simul incocta calamintha, & cunyla, & nitrum ex aqua modica, quæ inter coquendũ absumatur. Aluus iterum subducatur ex aloe, vel polypodio, vel scã monia, vel ex pulte diacolocynthidos. vnctioni vero accommoda ta λιπάσματα græci a pinguitudine appellant, huiusmodi habentur vetus oleum, in quo scilla quadraginta diebus sub sole intabuerit. Si huius copia non est, duas scillæ vncias in oleo coquito, illinitoq́, vel cachry similiter præparatum, miscenda vero & ceræ vncia, ne il lita diffluant. At si galbani, castorii, euphorbii, adarce, & nitri singu lorum vnciam semissem acceperit, multo erit medicacius. apposititu etiam conuenit ranunculus herba incocta oleo, in quo per insolatũ intabescat. Potiones erunt castorei circiter drachma, opopanacis suc cus fabæ instar deglutitus. Mirifice facit etiã sagapenon ad erui magnitudinem, ex mulsa, & castoreum cum opopanace. item liquoris cyrenaici milii instar. Auxiliatur & antidotum ex triplici pipere, quod dyatrion pipereon dicitur græcis. Vtemur etiam acopis calefacientibus, & apophlegmatismis. Post diem quartumdecimum solidioribus vti cibis expedit, & auxilio multum proficiente, in balneum deducere. A trigesimo dropacem adferre conuenit, & balineis committere, reliquo tempore sinapi cataplasmatis modo obducere, in quibus & motus & sensus periit, attendentes ne ideo quod non sentiunt magis quam par est vrantur. In iis autem qui sensus compo tes sunt, cutis ruborem duntaxat oportet excitare post tumorem factum ad lauacrum mittere, & mollibus ceratis medicari. Vomitus a cœna conueniet, & is qui radiculis assumptis cietur, item gestatio nes, sella, aut lectica, aut vehiculo, postea ducentur ad balnea natura lia. Victus siccior vtilis est, potio modica, & frictio. cibos igitur sic cos esse debent, sitim quantam possunt sustinentes.

De iis qui laxatione, aut distentione resoluti sunt.

QVONIAM resolutæ partes vel conuelluntur, vel laxant, idq́ vel a repletione, vel inanitione, attendendum rursus est, partim etiam sanguinem detrahi debere, partim non. Deinde in relaxatis quidem membris adstringentia, iis quæ laxant miscere, & frictionem intensam moliri conuenit. In contrariis, laxantibus duntaxat vtendum, frictione simul molli adhibita, oleo in relaxatis nitri

paulum & fæculæ contritum adiiciatur. fotus erunt ex aqua vehementer calida, & potissimum marina, in qua decoctæ sint lauri, vel viticis germina, vel samsucus, vel aliquid huiusmodi. Si autem æstas fuerit etiam natationes in mari, rubores autẽ in cute excitati his maxime conferunt. Itaque cedantur etiam particulæ ferulis, vel vrticæ ramis. Quod si perseueret resolutio, carnem, quæ inter articulos resoluta est, attractam ferris oportet candentibus exiguis tenuibusque transmissis adurere. Contractis autem membris dropacem continue superiicere commodum est.

De resolutione quæ vnamquanque particulam obsedit.

QVAE a nerui diuisione oritur particularum resolutio, insanabilis est, quæ vero ab intemperie, vel humore quodam contrahitur, commune quidem ex remediis commemoratis præsidium recipit. sunt autem peculiaria quædam singulis ipsorum dicata, quæ subiungemus. In iis igitur qui canum more conuelluntur, æqualiter in oppositum capistro appellato deduces. Profuerit etiam sanguinis detractio, ex vasis linguæ subiectis, item cucurbitulæ priori vertebræ defixæ, tum apophlegmatismi & per narium clysterem facta purgatio. Sciendum itaque est non eam maxillam quæ peruersa esse apparet sed oppositam resolutione infestari. Gutture autem resoluto, cucurbitulas mento agglutinabis, perungesque medicamentis ex castoreo, sagapeno, & liquore parthico. auxiliatur etiam gargarizatio ex acribus. Vbi lingua resoluta fuerit, venæ ipsius incidendæ sunt, cucurbitulæ mento admouendæ & apophlegmatismis ex sinapi vtendũ est, & linguæ exercitiis. Si vocis instrumẽta resoluta sunt, thoraci præsidia adhibenda sunt, spiritus retentione, & vociferatu vtendum. In superciliis autem palpebrarum inunctiones similiter prosunt, iam & futura proficit. Vesica vero resoluta siue vrina impediatur, siue præter voluntatem excernatur, inferiori ventris ab vmbilico regioni, & ei quæ scrotum & anum intercedit medicamenta applicãda sunt sedi autem immitendum est oleum rutaceum, vel sycionium cum butyro, castoreo galbano, vel opopanace, vel liquore silphii, vesicæ porro hæc per colem transmissa valde profecerunt, vel sola etiã suffecerunt, ex centaureo autem, & colocynthide cum sycionio clysteres etiam intestinis vtiles sunt. Benefaciunt & medicamina vrinã cientia potui data, & castoreum consimiliter. In primis iis, qui nihil vrinæ reddunt, per rectos siphones, quos catheteras dicunt, in vesicam medicamina infundentur. Præterea laxantibus insidebunt, & eisdem cataplasmatis forma oblinentur. Qui præter voluntatẽ vrinam excernunt, corroborantibus auxiliis astringendi sunt, cibis siccis, potione frigida vtentur, vbi se recolligunt, summæ cutis ad rubo

hæc aũt inde veniũt, quod praui succi ad intẽperiẽ mẽbra redigunt, hinc postmodũ quatuor cuiusque mẽbri facultates cõcidunt. post quas actiões mẽbrorum cadunt simul cũ opibus ipsis.

tem vsq; exasperatione, & lauacris sponte prouenientibus frigidis vtentur. Eos autem qui resolutionem experti sunt ob spinæ vulnus, aut casum, aut vertebræ luxationem, superuenientibus, quæ mortem fatentur, symptomatis, nulla medicina periculo subtrahit. Quod si coles resolutus fuerit, iis quæ in vesica dixi, vtendum, in eisdem partibus & lumbis, item quæ intendendi vim habent, vsurpabimus. nõ conuenit autem lac, caseus, & reliqua bellaria, lactucæ, aliaq; olera. Longanone vero soluto, in quo nonnunquam citra voluntatem stercus erumpit, nonnunquam cohibetur, iisdem vti par est, interim hæc ab inferioribus partibus clystere demitti, alias astringentia, vt cupressi decoctum, lentisci, rubi, alias laxantia, vt adipem suillum, & anserinum, vitulinumq;, & oleum; interdum rodentia, qualis est muria, vel cucurbitæ syluestris, vel similium decoctum. Neq; enim quicquã sic motum promouet, veluti varia agitatio. At si frigus prehenderit, etiam ex euphorbio acopon oleo dilutum per inferiora inditur. Artus autem resolutionem experti, cum communi curatione flectantur, perfricentur, extendanturq;, in modum prædictum. Nam in frictionẽ spei plurimum consistit.

De resolutione ob colicum dolorem contracta.

NOSTRA ætate colicus quidã dolor incruduit, ex quo præsertim superstites futuros consummata artuum motus priuatio comitabatur, tactus sensu, vt videbatur, incolumi seruato, ceu Critica quadam ex alto oborta transmutatione, vnde motus plerisq; spatio temporis sponte rediit. Qui vero difficiliores curatu extitere, etiam simplicioribus ex prædictis inunctionibus leuati sunt. præcipue autem efficacia sunt experti, acopon ex populo nigra confectum, itẽ quod abiete constat. Sed quæ roborandi vim obtinent, ac modice refrigerant, multis præclare opitulata sunt.

De conuulsionibus. Cap. xix.

POstquam de resolutione tractauerimus, proximum est, vt de cõuulsionibus agamus quoniam neruorum vterq; affectus est, quare etiam de tremoribus dehinc dicetur. Cum igitur statim ab initio, vel non multo post morbi principia exorientes conuulsiones lõgius prorogantur, ex repletione ducunt originem. Vbi vero sudores largos, aut vomitum, aut deiectionẽ, aut sanguinis profluuia, aut vigilias, aut famem, aut motus, tum multos, tum vehementes subsequuntur, inanitioni feruntur acceptæ. Et cum ex sanis alicui repentina superuenit conuulsio, ob repletionem eam fieri necesse est. At si vniuersum corpus, neruiq; ex febribus perardentibus inaruerint, ac deinde ob siccitatem conuellantur, maximum sane hoc malum est, & propemodum insanabile. Primum itaq; partes quæ contrahuntur, va- Letale hoc ge

ius conuulsionis appellat Hip. in pgno.

lenter vinciendæ sunt, & inordinatis resistendum motibus, oleo perfricare oportet rutaceo, aut sycionio, aut veteri, aut quodam ex hoc genere, tum aquam mulsam potui præbere. Eos autem qui ex inanitione conuelluntur, oleo, vel hydrelæo calido fouere competit, si nihil prohibet etiam ad lauacrum deducere, temperatoq; solio vti, cũ oleo & frictione lenissima. Nutriendi sunt sorbitionibus ex chondro & alica, vinoq; tenui & quod facile distribui possit, aquoso, nisi febris adfuerit, tunc enim ptisanæ cremor vtilis erit, somnumq; accersemus. Iam vero ex plenitudine, aut inflammatione, contractas conuulsiones curabis, si copiam euacues, inflammationem vero propriis ipsi præsidiis discutias. fit etiam conuulsio, cum vomentes vehementius turbantur. Succurrit autem conuulsis acanthii radix, spinæ albæ, & ægyptiæ semen epotum, nonnulli centaurei tenuis succum potui exhibent, cum repletio conuulsionem parit. Atqui non modo potui dato castoreum, sed etiam a foris cuti vna cum sycionio illinito. Si vero malum hoc modo non finiatur, cucurbitulas cũ scarificatione admouere prodest, si crura contrahantur, coxis, & postremæ vertebræ, si manus conuellantur, etiam dorso, & primæ ipsius vertebræ, tum ei quæ humeros superiacet. In vniuersum corpore ab affectu immuni, si labrum, aut palpebra, aut lingua contrahatur, graue symptoma existimandum est, quod maxima inuehat pericula, licet exiguæ partes affectæ videantur. In his itaq; sanguinis ex occipitio, & primis vertebris detractio recte adhibebitur.

De tetano eiusq; differentiis. Cap. xx.

ἐμπροσθότονος. ὀπισθότονος. τέτανος.

TEtanus, cum & ipse conuulsio quædam sit, procreatur musculis corporis, & præsertim spinæ, a frigido humore intus & foris infixo ceu congelatis, ideoque hoc malo occupati, flectere sese nequeunt. Verum cum particulæ corporis in anteriora tenduntur, affectus nominatur emprosthotonos, cum in posteriora, opisthotonos, cum in alterutram partem æquali robore intenduntur, tetanus appellatur. Pelops hæc vitia tensionem vocat, & contensionem musculorum ceruicis, neruorumq;, per quos caput inclinat, renuit & circumuoluitur. At si circa posteriores ceruicis musculos malum consistat, opisthotonos ex accidente, si circa priores, emprosthotonos, si vtrinq;, tetanus nuncupatur. Causam tribuit musculis repletis spiritu & aere crasso, nebulosoq;, quem impense frigidum, & concretum, eoq; ad motum contumacem affirmat, vnde etiam sicca potius quã humida fomenta malo prehensis conuenire. Hæc quidem tetani differentiæ sunt. Curatio autem in his cum communis quædam sit, non euariat. Optimum itaq; præsidium ipsis est febris, quæ per initia nõ

fuerit, superueniens. Notæ horum sunt, angusta respiratio, pulsus rarus & exiguus, nonnunquam & risus ipsis sardonius oboritur, rubet facies, oculi magis intumescunt, adhæc aut non vrinam reddunt, aut aquæ similem, aut cruentam, cum bullis quibusdam, item aluus siccessit, vigiliæ magis vrgent, crebroque a conuulsionibus periculum est, ne lecto ægri excidant, quinetiam singultire incipiunt, indolentque, alii capite, alii clauiculis, & lumbis, quidam ipsorum subtremuli quoque euadunt. Porro facit affectum (quamuis raro) lassitudo, humi dormitio, ponderis eleuatio, casus, vulnus, ardor, ictus, & alia quæ eandem neruis offensam inferre possunt. Curatur, quo modo conuulsiones ob inanitionem generatæ solent.

Curatio tetanorum.

QVIBVS ceruix recta intenditur, initio sanguis detrahendus est, partes lanis oleo madidis sycionio, castoreoque, cum veteri cō tegendæ, aut vesicam quoque latam calido oleo repletam, tendinibus superimponere oportet, & cucurbitulas admouere, cum lancinatu. leues enim noxam quoque inferunt, item ceruicibus nonnunquam cucurbitulæ defigentur, & vtrique spinæ parti, adhæc pectori, qua est musculosius, & præcordiis, interim vesicæ regioni, & renum. Porro liberaliter sanguinem auferre conuenit, modo non vniuersim id fiat, sed particulatim & per vices. Sudores lanis oleo madentibus abstergere, ne imprudentes refrigescant. Quod si tetanus in vetustatem inciderit, in oleum bis quotidie descendere confert, non tamen diutius immorari, quippe in oleum descensus, maxime vires conuellit. Potus erit hydromeli spisfius ad dimidias decoctum. Qui robusti sunt, panacis liquoris drachmam bibent, sin minus, tres obolos, vel minimum, obolum. At si quis ipsum ceu stomacho inimicum habeat suspectum, ammoniacum quoque exhibeatur, vel liquoris cyrenaici instar erui discocto melli circumlitum deuoretur, & laserpicii radicis duo cochlearia, tribus mulsæ cyathis inspersa, vel ipsius decoctum exhibetur, vel myrrhæ drachma ex mulsa, hyssopique decocto, sed omnium securissimum expeditissimumque est duo, triave castorei cochlearia. partita ipsius quantitate, & per vices data. Non enim offendet etiamsi secundum cibum ex eo quid exhibeas. Potus vero ipse præter alia tum paulatim, tum modice assumetur. Nam dum ægre potionem transmittunt, in nares ipsam propellunt, vnde vehementer turbati, ad conuulsionem prouocantur. Sedes oleo rutaceo cum opopanace perungi debet, quod ab inferioribus quoque partibus iniicietur. frigidæ superfusionem, cum sit (quem-

admodum ait Hippocrates) maxime temeraria, † eoq; posteris, credo, vituperata, & nos damnamus, deuitamusq;. Vnguentum hoc cõuenit, nardi sextarius, ceræ vnciæ duæ, folii, amomi, styracis, mastiches singulorum vncia, castorei, adarcæ, euphorbii piperis † singulorum vncia, spicæ nardi, opobalsami, singulorum tantundem.

† manuscriptum exeplar drachmam legit.

† Hæc ita scripta sunt in veteri codi. τὴν δὲ τοῦ ψυχροῦ κατάχυσιν, ὡς ἱπποκράτης φησὶν τολμηροτάτην οὖσαν καὶ διὰ τοῦτο τοῖς μεταγενεστέροις οἶμαι, παραλειφθεῖσαν, frigidæ autem affusionem (quemadmodum Hippocrates ait) quum maxime temeraria sit, & ob id a posteris prætermissa vitamus.

Potio opisthotonicis accommoda.

PANACIS radicis, piperis albi, costi, myrrhæ, papaueris lachrymæ, singulorum pares portiones, exhibentur cicerculæ modo somnum capturis, benefacit etiam orthopnoicis. Porro victus erit tenuis, qui expedite distribuatur, & recrementis omnino vacet.

De tremoribus. Cap. xxi.

quia in neruis motiua ĩ primis virtus cõsistit. quæ vbi libere neruis ĩperare non põt oppressa prauis humorũ vitiis hæ noxæ oboriuntur.

TRemoris origo in vniuersum quidem ex neruorum imbecillitate est, quod ætas senilis palam testatur, priuatim vero plures causæ ipsum efficiunt, nempe frigida intemperies, frigidæ potio, & præsertim in febribus intempestiue assumpta, frigidi, glutinosiq; humoris redundantia, & vini vsus liberalior. Qui igitur ex erroribus commissis manifesto tremunt, a noxiis abstineant. At si perseuerat etiam diu in febribus tremor, primum corpus totum oleo sabino perfundatur, vbi autem accessiones remittunt, veteri, aut sycionio, summa vero corporis membra lanis mollibus prius tamen præuncta cõtegantur. Deinde cucurbitulæ a priori vertebra vsq; ad spinam, lumbosq; agglutinentur, sic vt particulæ prius cum præcordiis cruda hordei farina ὠμηλύσιν Græci vocant, delinantur. Iam hæ quoque partes lanis ex veteri, aut sycionio oleo respersis operiantur. Quod si febres inueterauerint, die vno interposito in oleum, aut hydrelæũ tremuli descendant, vtanturq; frictionibus mollibus. Si longius prorogatur dispositio frigoris suspitione, mulsa, castoreumq; potui dabitur, & calidis locis gestari debent. Cibus diductu facilis offeretur, primum sorbilis, mox volatilium, & piscium, qui molli carne sunt prædíti, febribus solutis lauandum est, sed vitari debet frigidum solium, viniq; potio. Porro si crassorum, viscosorumq; succorum copia fuerit, vti conuenit iis quæ incidunt, extenuantq;, verbi gratia, rutæ ramusculo, spondylii, quantum tribus digitis comprehendi possit castorei, & nitri singulorum obolis duobus, Datur quotidie cochleare vnum cum oxymelite ad tres vsq; dies ieiuno, vel panacis, & piperis grana quinq; ex mulsæ cyatho, Simplicia præsumpta tremen

tes adiuuant, castoreum, leporis cerebrum comestum, altheæ radicis decoctum, damassonii foliorum drachmæ quatuor in mulsa, eupatorium ex aqua. Superante autem frigore etiam zosymi vnguine, item acopis ad resolutionem conscriptis, vnctionibusq; & cutis ad ruborem vsq; exasperatione, phænigmon Græci vocant, vtemur, præterea exercitiis, perfricationibusque. iis vero qui ex vini potu tremunt, vinum circundēdum est, qu ad in totū morbo fuerint liberati,

Ocularia, & primum de dolore ex Galeni commentariis. Cap. xxii.

CVm in oculis vehementiores oboriuntur dolores, considerato, quanam ex affectione corporis dolere ipsis in inflammationibus accidat. Vel enim, dum ab influentium acrimonia vehementius eroduntur, vel quia tunicæ succis repletæo tenduntur, vel quod crassis succis, aut spiritibus flatulentis quodammodo intenduntur, graues in ipsis dolores oboriuntur. Rosiones igitur purgantibus curare præsidiis, noxium humorem vacuando par est. item candido oui liquore in oculos infuso. Vbi vero concocta iam fuerit inflammatio, corpusq; superfluis vacuum, balnea ipsis aptissima sunt. Et repletione autem contractas inflammationes, sanguinis detractione, alui ductione, & partium inferiorum frictione persanare conuenit. Intensiones autem, toto prius corpore vacuato, item humoribus qui sursum tendunt, ad inferiora reuulsis, deinde loco iniectis remediis, quæ discutiendi facultatem habeant. fomenta itaque adhibenda ipsis sunt & fœnugræci decoctum infundēdum. In quibus autem sanguis crassus oculorum venulas intendit, sic tamen vt corpus totum plethoricam affectionem non præ se ferat, vini vsus est, quod possit excalfacere, vacuare, & meatus aperire.

Quō fiat dolor, pulcherrima ac difficillima quæstio est.

De perturbatione, & lippitudine quam proprie ophthalmiam græci vocant.

PERTVRBATIO humiditas oculi est, & calor cū rubore naturæ alieno, non ex corpore, sed ab externa causa aliqua proueniens, vt a sole, fumo, puluere, oleo, quare etiam occasione ipsius se parata, promptissime soluitur. In genere huius perturbationis, lippitudo est, verum non extrinsecus tantum, sed ex interiore etiam causa cæca ingruit, perq; tres quatuorve, aut quinq; dies plerunq; durat. facillime discutitur, si obseruentur omnia quæ foris accedentia turbare lumen possint, item parciore cibo, aquæ potu, aut inambulatione, & aluo ex facili respondente.

De inflammatione.

CVM inflammatio ipsos oculos occupauerit, post totius corporis vacuationem, perungendi sunt iis quæ impetus humorū pos-

ſunt repellere, & irritationem lenire, quale eſt, quod ad Neilum authorem refertur, diarodon, vel etiam Mediacum Nardinumq́. Vbi membrana adnata inflammatione tentatur, medicamentis vtemur, quæ græci ab vno die monemera vocant, cum oui candido infuſis.

alia lectio. fotus ex meliloti & fœnu græci decocto.

Die inſecuto niſi inflammatio creſcat, nardino delinentur, fotu ex meliloti decocto vti conuenit. vbi vero craſſus humor eſt, qui lippitudinem facit, medicamenta accommodantur, quæ neque infarciendi vim habent, emplaſtica græci vocant, neque humores incraſſent, ſed quæ diffundere, humectare, & excernere idonea ſint, quale eſt Chiacum. At ſi humores in capite fuerint impacti. cucurbitulam occipiti admouere oportet, vel ſcarificare, vel hyrudines fronti qua oculus dolet, adhibere, panemq́ purum aqua maceratum cum modico roſaceo aut polentis in coctis capitum papaueris decocto, ſimiliter cum roſaceo, ſuperdare. efficaciore autem vtendum eſt cataplaſmate, ex croco, melilotis, palmularum carnibus, teneris coriandri foliis ouorum luteis toſtis micis panis in ſapam intinctis, roſacei momento, & papaueris capitum contritorum decocto. Interdum ſemen quoque ipſius ad leniendum dolorem miſcetur. Si magna doloris neceſsitas eſt, etiam opii pauxillum adiicitur, vbi dolor abeſt, ſtupefacientia græci ναρκωτικὰ appellant vitari debent. Quod ſi mediocris inflammatio infeſtet, aloen per ſe, vel aqua vel oui albo diſſolutam illinito. vt autem expeditius ſit auxiliũ, croci drachmas ſex, aloes drachmas ſedecim, gummi drachmas nouem coniecta in vnum, aqua pluuiali excipito, fingitoq́ collyria. †Iam quæ vocantur diacrocu lippitudinum initiis ſunt idonea, in quibus vero tumor œdematodes hoc eſt mollis cedenſq́ & exalbidus habetur, tum circa palpebras, tum membranam adnatam ſine tunicarum offenſa, benefaciunt etiam liquida collyria (Græci hygrocollyria vocant) & ex croco, & atramento ſutorio & melle præparata. hoc autem eſt laudatisſimum.

† Aliter hæc leguntur in antiquo exemplari, καὶ τὰ διάκροκα δὲ προσαγορευόμενα πρὸς ταραχὰς ὀφθαλμῶν εἰσὶν ἐπιτήδεια, ideſt quæ diacroca appellantur oculorum conturbationibus ſunt accommodata.

Liquidum collyrium quod dolorem leuet anodynon appellatum.

CRETAE ſutoriæ, mellis attici ſucci fœni græci ſingulorum pares portiones incoquito donec mellis ſpiſsitudinem habeant. dein de ſpecillo duos angulos attingito.

Ad defluxionis impetum qui epiphora Græcis dicitur.

AD fluxionum impetus per initia quidem cõuenit inedia a quæ potus & multo magis veneris abſtinentia Aluus ſubduci facies po-

sca aquosa collui debet. præsertim si feruens fuerit fluxio. sin minus, atramento sutorio cum melle frons & palpebræ delinantur. Nonnulli atramentum sutorũ aqua dissolutum ad collutionem exhibent. Porro qui defluxu citra inflammationem vexantur vel etiam cum inflammatione quidem sed ita vt supra os caluariæ affectus cõsistat agglutinamentis utendum est in fronte simplicibus sane viridibus vitis foliis vel rubi succo vel portulacæ vel cotoniorum cum polenta tenui vel galla leui cum vino, & polentæ polline vel cicuta vel psyllio cum aqua vel solano vel cochleis cum testis suis in puluerem redactis a tempore ad alterum tempus illitis. In vniuersum iis quæ astringunt refrigerantque. Compositis autem his pollen frumentaceus & myrrha vel thus cum oui aquato illinatur vel samia terra cum myrrha & manna similiter vt oui albor inungetur. In frigidioribus autem humorum cursibus sulfuris viui bituminis picis colophoniæ singulorum drachmæ duæ item Musæ pastillus & Aster similiaque probe repellunt. Iam vero Theriacæ vino astringenti dissoluta frontique illita frigidos humorum influxus sistit. quinetiam eadem pota vehementer his succurrit. Ipsi vero oculo lana aut panniculus tenuis oui albo madens imponitur item caseus recens similiter oculo applicatus acres maxime influxus cohibet. tum collyria a reprimendo dicta staltica si illinantur instillenturque ex oui aquato idem efficiunt. At si in imo & sub osse hærescens humor longiore spatio duret post generales corporis vacuationes medicamentorum vsus est quæ per nares atque os pituitam eliciunt errhina & apophlegmatismos appellant, caput radetur & rubor in cute excitabitur. Porro in his etiam curandi rationes quas in capite manu administramus assumunt nempe Angiologiam arteriotomiã hypospatismum & periscyphismum vti græci appellant & in uertice usque ad os adustionem. Iam cucurbitulæ occipitio incisa cute admotæ impetum fluoris possunt reuellere. Fluxiones extra caluariã notant ua sa in fronte & temporibus distenta & capitis ueluti uinculum tum quod ex agglutimentis sicca præsidio sunt. Si hæc desint & fluoris impetus prorogetur & sternutamenta nonnunquam moleste elidantur, humorem sub caluaria teneri censendum est.

ex Socratis dicto apud Pla. uis recte purgare oculũ, purga caput-uis recte purgare caput purga stomachũ & totũ corpus. ea hoc gñalis vacuatio præire solet.

De chemosi.

CHEMOSIN appellant cum utræque palpebræ ex uehementi inflammatione inuersæ fuerint ut uix oculi ab ipsis contegantur & album oculi nigro sublimius euaserit rubrumque etiam magna ex parte nigrum occupet. Curatur uenæ sectione medicamine purgante collyrio diarodon albo & quod a cinereo colore uocatur σποδιακόν, cum lacte uel oui aquato, Eodem uero palpebras.

tempora & frontem illinere oportet, tum fomentis & cataplasmatis lenibus vti. cum autem remittit inflammatio, acrioribus quale est etiam viride diarodon.

De hyposphagmatis, & emphysematis.

HIPOSPHAGMA venarum adnatæ membranæ ruptura dicitur, ex ictu potissimum eueniens. Instillatur itaque ipsis sanguis palumbi, vel columbæ, vel calido lacte muliebri thuris paululum conterens, vel muria, & præsertim ex sale cappadocico, fotu vtitor ex hyssopi decocto. Porro tumor mollis, œdema vocant, oculis ex ictu obortus, fomentis ex posca continuis, & spongia ex eadem superdata discutitur. Recte huic specularium combustum, & stercus columbæ æquis portionibus, vino aut aceto contrariâ illinunt. Iam caseus recens vel raphani cortex, vel vua passa sine acinis, singulatim ex posca, vel mulsa applicantur. Eadẽ faciũt ad Emphysemata.

Ad emphysemata pruriginosa, & psorophthalmias.

EMPHISEMA palpebræ tumo est, œdemati similis, psorophthalmiam pruriginosa eiusdem scabies, ex salso & nitoso humore contracta. Conuenit ipsos fouere, posca, lenticulæ decocto & rosarum. Hygrocollyrium autem hoc, æris drachmæ sex, misyos tosti, myrrhæ singulorum drachmæ tres, crocci drachma vna semis piperis drachma vini Chii & passi cretici singulorum cyathus vnus, & dimidius, incoquuntur quoa mellis yspissitudinem habuerint. Hæc est Erasistrati compositio, quæ panchrysos vocatur, facit etiam ad anginam, vlcera oris, pudendorumque, & aurium dolores. Inungant & oleo palpebras, somnum inituri. Ab acidis, salsis, & acribus abstineant.

De sclreophthalmia, & xerophthalmia.

SCLEROPHTHALMIA, durities oculi, & difficilis motus est cum labore, ruboreque citra humiditatem. fouere igitur ipsos crebro, spongiis aqua calida imbutis ex vsu est. Item ouum palpebris in lecto imponitur, cum rosaceo, vel adeps anserinus. Frigida & quæ indurant vitanda, caput velandum, vngendumque, aluus ducenda. Xerophthalmia, quasi dicas arida lippitudo, pruriginosa oculorum est sine fluore dispositio. Curatur balneis, inunctionibus, & victu probi succi, vtrisque vero communiter conueniunt medicamenta acria, vt vel lachrymas prouocent, per quæ & durities emollietur, & siccitas humectabitur. Talis est Erasistrata quoque panchrysos, & quod dicitur Dicenteton. item cui nomen est Stratiotico.

De ectropiis.

HIC affectus palpebræ inuersio est, aut propter cicatricem, aut excrescentiam carnis nascens. In quibus igitur excrescentia inuete-

rauerit, æruginem rasam torrefactam conterito & admoueto, †vel plumbo vsto cum sulfure viuo, & loto vtitor, vel vtrisque paribus & æru gine & plumbo. Nam ex cicatrice proficiscens Ectropion, si in totum curare studueris, id manu faciendum est.

† Verior lectio est in antiq. ἢ μολίβδῳ κεκαυμένῳ χρῶ μετὰ θείου ἀπύρου καὶ πεπέρεως, idest, plumbo vsto vtere, cum sulphure ignem non experto & pipere.

De ægilope, & anchilope.

AEGILOPS abscessus est, qui inter maiorem oculi angulum, & nares fit, qui ruptus, si negligatur, vsque ad os in fistulam dehiscit. priusquam vero abscessus in vlcus erumpat, Anchilops vocatur. probe igitur faciunt glaucium & crocus vna cum perditii herbæ succo imposita. crebro autem variare oportet, & neque in vomicæ eruptionem degenerabit. ALIVD. Halica cocta in aceto & probe trita, non solum incipientes, sed etiam in vomicam mutatos persanat, rumpitque, & vsque ad os penetrat. Hoc vsus non solum ægilopas, sed etiam anchilopas curabit. ALIVD. Ruta satiua vna cum lixiuio, quod ex cinere & calce confectum est, contrita, coctaque, & imposita pulchre admodum ægilopas emendat, & adusque os permeat, initio erodens, postea non ita, ac mirum est, quod ne cicatricem quidem indecoram hoc præsidium relinquat. ALIVD. Cochleas cum testis suis tritas imponito. interdum aloe, vel myrrha admista. Præsidium hoc antequam ægilops in pus degenerauerit, & postea cum ruptus fuerit abscessus, eum desiccat. ALIVD. Cum manus opera ægilopa & anchilopa aduris, hoc vtere cataplasmate, lenticulas decoquito, & cum melle vtitor, vbi crusta exciderit, vuam passam excipiens liquida terebinthina, vtitor in modum emplastri. Hoc enim & purgat, & carne replet, & cicatricem inducit. in Aldino textu non est hoc vltimum medicamentum.

De trachomate.

TRACHOMA internæ palpebrarum regionis asperitudo est, harum intensio, vt veluti incisuras habeat, σύκωσις a fici similitudine græcis appellatur. Cum inueterauerit vitium, callosque contraxerit, tylosis vocatur. Collyriis igitur vtendum est tum eo quod ex vino, tum quod ex duobus constat lapidibus, ipsoque hæmatite lapide, ex aqua loto subiectis palpebræ abstergentur, Hermatioque cum Cignarii modico. Adhæc diacrocu collirium pariter psorophthalmiis citra exulcerationem efficax est palpebræ inuersæ illitum. At si durior callus, his non cesserit remediis, palpebra inuersa pumice raditur, aut sepiæ testa, aut foliis fici, aut etiam instrumento, quod a palpebrarum rasura blepharoxiston græci appellant.

De chalaziis.

CHALAZION, otiosi humoris in palpebra colluuies est in qua ammoniacum aceto detritum simul cum galbano inungitur. facit etiam terebinthina pariter cum cerato excepta.

De crithe tuberculo.

CRITHE, paruulum abscessus tuberculum, oblongum, palpebræ cilio obueniens. Id cera alba foueri oportet, muscæ capite abiecto reliquo corpore infricari, vel hordei diluto perfundi.

Ad palpebrarum pediculos.

EXPVRGATIS prius pediculis, marina tepida palpebras colluere oportet. Deinde medicamento subscripto cilium attingere, aluminis scissi partibus duabus, herbæ pediculariæ parte vna, tritis vtitor.

De madarosi, vel milphosi.

HIC affectus palpebræ pilorum defluuium est. Ad quod cura prius vniuersi corporis habita, smegmatis vtere, quibus ab honestandis palpebris nomen est calliblephara. Terræ ampelitidis, croci gallicæ, ladani, singulorum pari portione contrita vtitor. ALIVD. Stimeos tosti lotiq; drachma, plumbi combusti & eloti drachmis quatuor, croci totidem nardi indicæ drachmis tribus, in puluerem redactis vtitor. ALIVD. Palmarum ossium combustorum tribus drachmis, nardi gallicæ drachmis duabus, leuigatis vtere. hoc etiam scabiosis oculis medetur. ALIVD. Neapolitæ ad palpebrarum defluuia, μιλφώσεις appellant longosq; palpebrarum affectus. Stimmeos, cadmiæ, chalcitidis, misyos xenici singulorum pares portiones. crassiuscule cōtudito, & melle respersa torreto, leuigatis vtitor.

De ptillosi.

PTILLOSIS, palpebrarum crassities est, callosa, rubicunda quibus accidit sæpe pilorum etiam defluuium. Præter prædicta igitur etiam hoc summe facit, Muscerdæ combustæ, & melle contritæ, inunguntur.

Ad superciliorum defluuia quæ madarosis dicitur.

PLVMBVM digitis oleo, vel adipe anserino vnctis detritum illinitur. ALIVD. Hoc etiam subnigros reddit, nuces auellanæ exustæ simul cū adipe caprillo, uel vrsino infricant. ALIVD. Hoc efficax est etiam barbæ alopeciis. Alterci drachmæ duæ, muscerdæ drachma, polytrichi drachma, irini vnguenti cochlearia quatuor. Tritis perbelle vnguentum admiscetur. fotuq; prius adhibito illinitur. quod, si rasa pars ante fuerit, magis proficit.

De palpebrarum pilis oculum irritantibus τριχίασιν appellant.

PILIS qui oculum pungunt prius euulsis, locus statim sangui

ne ranæ per se inungitur, vel cum cinere chamæleontis albi, vel sanguis cimicum, vel fumariæ quæ in hordeo nascitur succus, cum gummi, vel tellinarum salsarum cinis cum cedria, vel loti cinis, vel alumē liquidum quod phorimon appellant, vel muscæ caninæ sanguis admodum in id efficax est.

Pilorum glutinans medicamentum.

CONGLVTINANT pilos infractos bitumen, mastiche colophonia, gummi, cochleæ pars glutinosa.

De encanthide & rhyade.

ENCANTHIS naturalis in maiore angulo carunculæ excrescentia est. Rhyas autem huius imminutio. Enchanthidas igitur iis quæ aduersus ectropia dicta sunt, similibusq; vrendi vel exedendi facultate præditis, hæc σηπτικὰ illa καυστικὰ græci nominant, absumes. sed non totas, ne eius loco Rhyas sub nascatur, verum ad naturalem vsq; magnitudinem. Rhyadas, carnosa parte in totum, vel rudi manus opera, vel medicamentis absumpta, insanabiles existimato. Quod si pars ipsarum imminuta fuerit, iis quæ mediocriter astringūt carnemq; creantibus reficitur, qualia sunt medicamēta ex croco, glaucio & aloe confecta. item collyria diacrocu inscripta, necnon altercum prodest in vino coctum, impositumque, & aluminis ex vino pauxillum.

De vlceribus.

VLCERVM in oculis genus quidem vnum est, differentiæ vero speciales diuersæ. etenim in cornea membrana quæ græcis ceratoides appellatur, vlcus cauum, angustum, & purum, a fossula bothryon græcis dicitur. quod autem latius botryo est, sed minus altum, cæloma nuncupatur. Argemon in pupillæ circulo nascens, ambientia comprehendit, vt etiam in exteriore pupillæ parte rubicundum, in interiore candidum appareat. Epicauma vlcus est sordidum, & crusta obductum, quo repurgato humores oculi sæpe effluunt. Iam vero aliæ plures vlcerum sunt differentiæ, de quibus dicemus communius. Si igitur vlcus simul cum inflammatione obortum fuerit, curationem ex iis quæ inflammationem lenire possunt, & cōcoquere, moliemur, non neglectis iis quæ ad vlcus proprie pertinent. Talia vero sunt collyria, libanium. cygnus, & pelaria vocata, item aster & similia, insuper quæ ex amylo, terra samia quæ ἀστὴρ dicitur & cerusa constant, omnibus autem magis leniendo dolori esse llamonem nouimus, verum diu ei insistendum non est, eo quod admodum stupefaciat. Laudatissimum vero & quod diazematon a decoctione dicitur, vt quod stupefaciendi vim non habeat. At si cum fluxione vlcus infestarit, collyrium aliquod illi admi-

ψιμύθιον cerusa.

scebimus,quale est diahydras,& Chiacum,præterea Cygnus fuluus & quæ repellendi sine rosione facultatem obtinent. Sin autem vlcera sordida fuerint,mulsa mediocriter aquata,& fœnugræci decocto vtemur per se,& cum aliis ad id dicatis collyriis.†Si acriora sint albis,seberiano & fœnugræci diluto,si non acria,diasmirnes, & nardinis. Purgata vero vlcera medicamentum Cleo probe potest cicatrice obducere,eamq; præterea concolorem reddere.

†Exemplar græcum typis expressum ita habet δριμυτέρων τῶν ἑλκῶν,idest,si acriora sint vlcera &c.

De oculi prouidentia quæ πρόπτωσις dicitur.

PROPTOSIS tuniculæ quæ græcis ab uuæ acino ῥαγοειδὴς dicitur,procidentia est,quæ erosa ruptave cornea tunicula accidit. Ea cum nondum creuit quod muscæ capiti similis sit,myocephalon nominatur. Cum vero amplius & eo vsq; succreuerit,vt acinum vuæ repræsentet,staphiloma,quasi vuatio dicitur,vbi plurima facta est accessio,vt palpebras transiliat,melon,hoc est malum. Si vero obcalluerit,elos,idest clauus tunc dicitur. Si igitur ad myocephalon fere oculi procidentia degenerauerit,repellentibus cõstringentibusq; ipsum medicinis vtendum est,Chio nimirum, Phæo, Nardino, & Theodotio. item eo quod dia thallias,& quod diaceratos vocatur. iam vero spongiam leniter ipsis posca,aut vino adstringente, aut rosarum decocto imbutam, super dare commodum est, aut splenium. Principatum vero obtinet ad procidentias omniaq; vlcera, medicamentum cui nomen est Olympiacum,vel Olympus,cum succo oliuæ,vel polygonii,vel polii. Eadem hæc etiam clauis conueniunt et staphilomatis,priusquam inalbescant. Vbi vero alborem aut callum contraxerint,nullus remediis locus est.

De oculis purulentis.

ALIQVANDO membrana a cornu dicta ceraitodes,purulenta efficitur,nunc altius nunc in superficie, ita vt pus habeat vnguis figuram,quæ causa est vt hoc etiam malum vnguis oculi nominetur. Huc ergo spectat curationis ratio vt vel pus discutiatur, medicamentis mediocriter in id efficacibus quale est aqua mulsa, & fœnugræci succus,ex eoq; collyria,similiter libanium,& quæ ex thure confiunt,dia libanu infrascripta,vel rumpatur vomica, & vehementioribus repurgetur,quod genus sunt diasmirnes, & hygidion. At si pus in oculis citra exulcerationem coierit, etiam hoc liquido collryio vtendum est. Atramenti sutorii, croci singulorum drachmis octo,mirrhæ drachmis quatuor, mellis libra. Cæterum phlyctæna cum sit ceratoidis membranæ excrescentia,ex humore quodam tunicas ipsius excoriante, purulentorum curationi subiicitur.

Hygra, hoc est liquidum medicamẽtum ad suppurantes oculos quos hypopios vocãt, Basi. croci, aloes, myrrhæ singulæ vnciæ, vini quadrans, mellis optimi selibra. Crocus ex vino modico teritur, deinde alo & myrrha. Vbi crassitudinem acceperint, mel additur. Vnita in vitreo vase reponuntur, vti licet bis quotidie, aut si necessitas vrgeat ter. Quando quidem oculum simul purgat, & carnem, cicatricemq́ inducit. hæc om̃ia de Gal. aduerbũ sumpta.

De cicatricibus & albuginibus.

QVAE per summa oculorum cicatrices fiunt, aliqui hoc nomine solo cicatrices dicunt, alii vero nubeculas. Altius autem delitescẽtes, albugines, medicamentis abstersoriis, extergentibusq́ discutiuntur. Nebulas igitur anemonæ succus abstergit, & minoris centaurii succus cum melle. Vetustiores autem cedria extenuat, & æs solum aqua tritum modo collirii, ad hæc quæ detergent collyria, quale est quod cornu ceruino constat, dia ceratos elaphiu dictum, item Rhinarium, Hecatombe similiaq́. Albugines vero nitrum cum oleo veteri detritum diligenter, & inunctum probe, extergit. Item sepiæ testa combusta, cum melle leuigata. Inter colliria hoc bene, & leniter abstergit Collyrium. Mamiræ, guttæ ammoniaci, myrrhæ troglodytidis, crocodilorum fimi, singulorum æqualia pondera. in collyrium coactis vtitor, vel crocodili terrestris fimum ex aqua leuigatum illinito, in collyria redigens. Recte autem sal cappadocum aqua soluitur, quo collyria albuginibus exterendis dicata dissoluẽs instillabis.

Quomodo cicatrices tingantur.

GALLAE, acaciæ, singulorum drachmæ quatuor, attramenti sutorii drachmæ duæ illinentur. Collyrium autem hoc proficit, floris mali punici, citinorum, atramenti sutorii, acaciæ, gummi, singulorũ drachmæ quatuor, stimmios, gallæ, singulorũ drachmæ duæ. Aqua teruntur, si flos mali granati desideretur, interius membranosum quod grana intercedit, misceto.

De vngui oculorum, quod pterigion græcis vocatur.

VNGVIS quod pterygion græci vocant, neruosa membranæ adnatæ excrescentia est, quæ ab angulo quidem oritur, sed adusque oculi coronam peruenit, vbi vero supramodum fuerit adaucta, pupillam obtegit. Magni igitur & inueterati vngues solam manũ expostulant. Recentiores vero & magnitudine mediocres, præsidiis eliduntur abstergentibus, qualia aspretudini idonea sunt, & albuginibus. inter simplicia igitur æs combustum, vel atramentum sutorium simul cum porcino felle pulchrefaciunt. Efficacius autem hoc est quod sequitur, atramenti sutorii pars vna, gummi pars semissis, vino leuigata illinuntur, vel etiam colliria formantur, nonnulli ve-

ro caprinum fel melle mistum inungunt.

Ad vngues oculorum, suppurationem, & hebetudinem. Oribasii.

LAPIDIS magnetis, æruginis rasæ, minii sinopici, suffiminis ammoniaci singulorum drachmæ quatuor, croci drachmæ duæ, mellis attici cochlearii dimidium. Idem valet aduersus albugines.

De carbunculo & carcinomate.

CARCINOMA tunicæ ceratoidis affectus est, cui dolor adsit, distentio, rubor tunicarum, cruciatus punctorius ad vsque tempora magisque si moueantur, cibi torquet fastidium, acribus irritantur, & excandescunt. Hoc malo nulla medicina subtrahit. Nihilominus dolor leniri lactis potione debet, item cibis frumentariis & alioquin probi succi, omni acrimonia liberis. Collyria lenia infundantur, vt spodiacum, seberianum & consimilia. † Cæterum bonæ totius corporis temperaturæ prospiciendum est. Carbunculus autem & ipse malignum ac contumax vlcus est, crustatium alias bulbo, alias palpebræ, quemadmodum reliquis pariter corporis particulis accidit. Itaq; in bulbi carbunculis per initia quidem clystere primũ, mox lacte discocto, mediocriter purgare conuenit. deinde spongia foto erui farinam, vel triticeam ex aquæ mulsæ decocto obducere in star cataplasmatis, nonnunquam & iridem detritam applicare, & lacte oculum eluere. Si vlcera serpendo depascant, lenticula cum melle, vel malis cydoniis incoctis forma cataplasmatis obducuntur. Si latius depascendo penetrent, foliis oleæ decoctis, vel malicorio in uino cocto leuigato q; ex melle. At si cessent proserpere, crustaq; medicamento quod subiungetur, imposito, exciderit, & vlcera sint pura, lutea ouorum tosta, leuigataq; cũ croco & melle cataplasmatis modo inducentur, quousq; ad cicatricem perueniant. Medicamentum autem est hoc, spodii drachmæ quatuor, myrrhæ non nimis torrefactæ drachmæ tres, totidemq; oboli. Detritis in vino amineo quousque inaruerint, passum creticum vetus miscetur. Vbi leuigata sunt inuicem, liquida, pixide fictili excipiuntur, subiunguntur q;. Ad palpebrarum vero carbunculos malum granatum acidum, totum frustatim concisum aceto incoquito. Vbi intabuerit probe, in læuoremq; detritum, illinito in linteolum ac vtitor, bis terve quotidie immutans, noctu semel.

†Hic locus integrior est in nostris exemplaribus, in quibus ita descriptus est. προνοεῖσθαι δὲ καὶ τῆς τοῦ ὅλου σώματος εὐκρασίας πραΰνει δὲ τὰς ὀδύνας τῶν κιρκίνων ἀφέψημα φακοῦ ἐγχυματιζόμενον ἢ χυλὸς πολυγόνου ἢ ἀρνογλώσσου, ἢ ἀνδράχνης, ἢ δὲ ἀνθράκωσις, idest, bonæ totius corporis temperaturæ perspiciendum est. Car

cinomatis autem dolores lenit decoctum lentis impositum, vel succus polygoni, vel plantaginis, vel portulacæ. Quam veram esse scripturam ex Aetio facile intelligi potest.

De mydriasi.

CVM pupilla colore quidem nihil magis euariat, sed multo est quam naturalis status exigit latior. interim ex toto visum impedit, interim permultum, & omnia quæ conspiciuntur ab ipsis minora quam sint, videntur esse, Mydriasis quidem affectus est, causa autem ipsius humor quidam excrementitius, itaque curationem ipsius sanguinis emissione a cubito, vel purgatione tentabimus, sin minus, venas in angulis oculorum diuidere oportet, deinde cucurbitulam occipitio admouere, & marina frontem, & oculos perfundere. si marina desideretur, muria, vel posca. Medicamentis autem iis vtendum est, quæ etiam ad pustulas conducunt.

qa q̄libet diffusa potentia in naturalibus hebetatur, vnita inualescit.

De phthisi & atrophia.

PHTHISIS affectus est, quo pupilla fit angustior, obscurior, rigosiorque. Res lumini obiectæ, in his maiores apparent. causa vero est densatio, quæ siccitati potius fertur accepta. Sed phthisis ab atrophia hoc dignoscitur discrimine, quod illa augustiorem pupillā, hæc totum oculum minorem, humilioremque reddat. Mederi his conuenit exercitio, & studiosa capitis, faciei, & oculorum fricatione, Adhæc aquæ in faciem superfusione & vnguine quodam calfaciente in caput dato, oculos autem medicamento, quod rarefaciat, & acriore oblinito, quale est infrascriptum. Ammoniaci drachma, croco magmatis drachmæ quatuor, croci drachmæ duæ, æruginis drachma. Tritis in aqua, formatisque vtitor.

De nocturna cæcitudine quæ nyctalops dicitur.

NOCTVRNA cæcitudo, qui Græcis Nyctalops dicitur, vitium est quo per diem homo cernit, Sole dein occiduo obscurius, noctu omnino nihil. Curari debet sanguine ex cubito, & oculorum angulis vacuato, mox purgatione, vel per clysterem inanitione adhibita. Deinde apophlegmatismi indicentur, aut sternutamenta prouocare oportet. Ante cibum hyssopus potui, vel ruta dabitur. Si his remediis morbus non cedit, iterum purgationem moliemur ex scammonia, & castoreo, oculi vero melle despumato illinentur, claudenturque, premendo liquamenta, continendoque. Aluminis combusti partes duæ, salis fossitii pars una. Trita cū melle sublinunt. ALIVD. Iecur hircinum assatur, aquosa inter assandum sanies inde emanans collectaque inungitur. Quin & ipsum iecur comedendum exhibetur, coctique vapor oculis excipi apertis præcipitur.

De glaucomate, & suffusione quod hipochima dicitur ex commentariis Ruffi.

GLAVCOMA, & hypochyma veteres vnum quoddam mali genus esse existimarunt. Posteriores autem glaucomata quidē humoris, qui ob similitudinem cristalli κρυσταλλοειδὴς appellatur, vitia, præ humiditate in glaucum colorem transeuntis iudicarunt. Hipochimata humorum affusionem, qui inter tunicam ceratoidem & crystalloidem concrescunt. Verum omnia glaucomata curationem non recipiunt, hipochimata autem curantur, sed non omnia. proinde suffusione tentatis succurremus, antequam malum radices egerit, consistatq; sanguinis ex cubito detractione, & purgatione. item iniectionibus acrioribus, veluti ex cētaurii, aut cucumeris amaræ decocto petitis & alui solutione crebriore, cucurbitulisq; occipitio cute incisa admotis. Cæterum aquæ potus toto victus curriculo competit, cibisq; vti qui extenuant. Proderit autem temporis spatio & apophlegmatismis diebus aliquot vti. Quibus vero ceu culices, oculis obuersari perperam videntur, ex quadam humorum prauitate, vel biliosioribus vaporibus sursum distributis, medicamentū dialoes amarum exhibetur subinde, vel etiam inde sumetur purgatio. In oculis autem medicaminibus vtendum est, primum simplicibus, puta melle, cum oleo, & feniculi succo. postea etiam cōpositis, quale est hoc. Sagapeni drachmæ duæ, liquoris cyrenaici, veratri albi singulorum drachmæ sex. Alii addunt in mellis heminis octo. Nos autem tradit Oribasius, subscripto vtemur, caucalidis succi, chamedrios, sanguinariæ singulorum æquis portionibus contritis. Benefaciunt item colliria, & quod succo feniculi constat, & Protheus, & Thalasserus, & diaopobalsamu, & quæ ex his præparātur, præsidio esse solent. Insuper feniculi decoctum per initia superfusum adiuuat. item ex succis confectum, opobalsamo, melle, oleo veteri, & similibus.

De glaucomate & suffusione, ex commentariis Demosthenis.

Hoc carent textus quidam.

FLORIS æris oboli quinq;, myrrhæ drachmæ tres, nardi indicæ drachma, lapidis hæmatitidis drachma, aphronitri drachma, salis floris drachmæ duæ, opobalsami drachmæ nouem. melle attico excepta offeruntur.

De obscuritate, & hebetudine.

OBSCVRITAS, quam amaurosim Græci vocant, est totius cernendi visus plerūq; absq; manifesto oculi affectu impedimentum. Hebetudo quyæ amblyopia Græcorum lingua vocaturi obscuritas visus est, ab occulta quadam causa prouenicns. Curatio commu

nis sane est ei quam in suffusis diximus. Priuata vero est, ab angulis sanguinem mittere, hirudines admouere temporibus, inferiores partes perfricare. Procedente tempore etiam iis quæ sternutamenta prouocant, vtendum est, tum vomitu ante cibum, & inunctionibus, primum ex mellis, & olei æqua portione, deinde composito quod subiungitur. Croci obolis duobus, fellis hyenæ drachma, piperis communis granis octogintaquinque, feniculi succi drachmis sexdecim, guttæ ammoniaci drachma. Contritis ad læuorem aridis ex succo, mellis cochlearia quatuor adiiciuntur. Præparata excipito æerea pyxide & vtitor. priusquam vero illinãtur oculi, in marinam calidam demersi fouebuntur.

De strabismo.

INFANTES ab origine strabones curantur larua faciei circumposita, vt in rectum videant. Nam strabismus' conuulsio ramusculorum qui bulbum mouent, dispositio est. & lucerna e regione posita, & non a latere elucente. Præterea cum ad nares conniuent oculis floccos rubros agglutinare vincit angulis qui circa tempora habentur, vt visu ad hos inconniuenter directo, oculos emendent.

ga mẽbra a tenero facile fingũtur, sicut & figura capitis vt ait Hippo. vinculis ab antiquis ad speciem decorã redigebatur.

De oculorum expressione qui ἐκπιεσμός appellatur.

EXPRIMVNTVR oculi nonnunquam, vt exerti perseuerent. quibus sane strangulatus, mali causa est, ex cubito venam incidere oportet, sin alio modo id acciderit, medicamento purgare, veratro nigro, vel scammonia. Ex doloribus autem contractas oculorum expressiones, quæ frequenter sane etiam ex partu accidunt, vteri purgationes soluunt, vnde has promouere conuenit. in viris autẽ post sanguinis detractionem. si non remiserit vitium, cucurbitulam occipitio defigere commodum est. Lanam melle imbutam imponere, aut panni floccos cum aqua, superq; duplicatum linteum illigare leniter. His prodest & marina frigida fronti superfusa, item sereos, et polygoni succus cum meconio illitus, tum alia quæ reprimere possunt, & contrahere.

De confusione.

CONFVSIONES ex ictu, curamus sanguinis detractione a cubito, totum oculum sanguine, potissimum quidem palumbi recens occisi, sin minus, etiam columbæ replemus, deinde lanã mollem in ouum cum vino, rosaceoq; contusum demersam imponimus, illigamusque, sequenti die idem facimus, & tertio fomenta exhibemus, lac instillamus, applicamusque idonea, deinde sublinimus medicamentis quæ ad veteres affectiones inscribunt, quale est Chiacu.

De miopiasi.

MIOPIAE dicuntur Græce, lusciosi nostris, qui prima nata-

li die propinqua sane vident, remota vero non item. Insanabilis est huiusmodi dispositio vt quæ ab imbecillitate spiritus visorii proueniat. Contrario his modo senes afficiuntur. Cũ enim propinqua non videant, procul dissita assequuntur.

Auricularia & primum de aurium dolore.
Cap. xxiii.

ὄψις καὶ ἀκοὴ πρωτοδιδάσκαλοι acies luminis & auditus primi p̄ceptores ꝓuerbiũ stoicorũ

AVrium dolorem ex frigiditate contractum, vbi ex anni tempore, præcedente victu, vel ægrotantis quoq; percunctatione, an ob exteriorem causam acciderit, didicerimus, inde quod dolor alte citra grauitatem, vel distentionem, vel ardorem fixus sit, calfacientibus curabitur præsidiis, nempe oleo rutaceo calido vel nardino, vel laurino calido, vel amaracino, vel phuliato, vel spicato, vel communi, cum euphorbio, vel piperi, vel castoreo, vel cõmageno, dicto vnguine, vel liquore balsami in meatum auditorium instillato. Iam vero oleum in quo allium decoctum sit, vel cepa, instillatum auxiliatur. At ex calida conceptum intemperie dolorem, in quo feruoris cuiusdam sine grauitate seu tensione sensus est, contraria medicãtur oui albumen subactum in aurem demissum, quemadmodum oculis adhibemus, lac muliebre cum quodam collyrio, quod dolorem lenit, vel succo perdítii herbæ, cum modico rosaceo, ipsumq; rosaceũ, vel oxyrhodinum, vel succus solani, vel coriandri, vel hastulæ regiæ, vel oleum in quo lumbrici, vel aselli qui sub aquariis stabulantur, incocti, vel oleum amygdalinum per se, vel buccina viua numero tria, in eo decocta naturaliter proficiunt. Quod si glutinosi, crassiq; succi dolores fecerint capitis, ipsiusq; auris grauitas, & præcedentis victus ratio testatur. sola vero citra grauitatem distentio ipsius auris spiritum flatulentum, cui exitus non patescit, indicat. Itaque in ambobus vitiis vtere medicamentis, quæ aperiunt, inciduntque, cuiusmodi est aphronitrum cum aceto, & melle. Item fel ouillum cum oleo communi, vel amygdalino, præterea porri & cepæ succus tepidus cum melle, aut origanum tritum, cum melle & lacte muliebri instillatur. Ad vehementiores aurium perfrictiones fel caprillum cũ succo porri inditur. Verum in iis quos multus dolor, longusq; vrget, & grauis simul auditus existit, hæc quoque vsurpari debent, cuiusmodi dracunculi succus est, ari, brioniæ, & similia. priuatim vero qui ob flatuosum indolescunt spiritum, cucurbita ex aqua calida fotu prius facto, circa aurem fixa strenue auxiliatur. At si grauitas, distensio, simulq; calor, & dolor pulsatilis, aut etiam febricula oboritur, inflammatione aurem laborare censeto. Atq; ante omnia hic sanguis emittendus est, † deinde fotu frequenti vtendum ex oleo dulci calente per specillum lana inuolutum, meatui vero adeps anserinus, vulpinusve,

aut medicamen basilicum cum rosaceo, vel cyprino, vel irino debet instillari, extrinsecus ea quæ dolorem lenire, & concoquere possunt, cataplasmatis modo superaccommodare. Si dolor violentus est, iis vtere, quæ leuiter sensum stupefaciunt, non enim mediocre periculum est, quod cerebrum neruo per quem facultas audiendi erogatur inflammato, vicinum sit. Probe igitur hoc dolorem lenit, opii pars vna, castorei partes duæ, cum lacte muliebri, vel oui albumine, aut vino dulci tepido instillantur. Iam pastillus Crocodes, Aster, Philonis antidotum frequenter his profuerunt. verum conuenit cerebro fouentem aut oleo communi, aut ex quodam calido fomento lanam, hoc ipso imbutam in aurem coniicere, sed ita vt partes inflammatione tentatæ quam fieri potest minime attingantur. At si dolor in vetustatem incidit ac in pus degeneraturus est, medicamento vtitor, quod ex lini seminis succo conficitur, vna cum rosaceo, aut chamæmelino solutum, instillatis. Cum autem aqua medicata meatu recepta auditorio dolorem parit si quidem copiosa fuerit ore vel etiam arundine ipsam exugere ratio est. Sin autem pauca specillo auricularia lana inuoluto extergens oleum quoddam instillabis quod sit partium tenuium, aut rosaceum aut oui album, aut lac muliebre. Calida vero omnia mediocriter esse conuenit, quæ auribus adhibentur.

ratio est
ne vētri
culi ce-
rebri ni
mis in-
calescen
tes redi-
gerent
hoīem
ad insa-
niam.

†Hic locus magis expressus in veteri exemplari in quo ita est descriptus. δεῖ δὲ συχνῶς πυριῶντα, ἢ τῷ κοινῷ ἐλαίῳ, ἢ τινι τῶν θερμῶν μύρων χρῆσθαι. ἢ καὶ ἔριον ἐν αὐτοῖς τούτοις βεβρεγμένον ἐπιτιθέναι τῇ ἀκοῇ, idest, oportet autem assidue fouere & oleo communi, vel aliquo medicamento vti, atque eo madefactam lanam auri imponere.

Ad vlcera quæ simul cum inflammatione affligunt.

LICIVM & meconium æquali portione trita cum melle iniiciuntur.

Ad dolores maximos, pus & grauem auditum.

AMIGDALARVM quibus corticem detraxeris & aphronitri singulorum drachmæ tres, opii drachmæ tres, thuris drachmæ tres, croci drachmæ quatuor, galbani drachmæ duæ, myrrhæ drachma. Aceto læuigata instillantur. si dolor quidem exercet, rosaceo diluta, sin autem pus profluit, mulso, vel oxymelite, si grauiter audiunt, aceto. recentia vlcera glaucium solutum aceto, persanat, item ex eo collyria, tum quæ appellantur diarodon, diacrocu, & diasmirnes. quemadmodum rursus suppurantes citra dolorem, ferri recrementum cum aceto diutius læuigatum,

Ad ſordium duritiem.

NITRO aceto diluto cum aqua auris illuitur, cumque ſordes deterſæ ſunt, nitrum aceto ſolutum cum roſaceo inſtillatur.

Aliud ad ſordes.

CARDAMOMI & nitri exiguum, cum ficis pinguibus ſine granis exceptum, & in collirii formam redactum, auriculæ cõmittitur. Tertio quoq; die educitur. Copioſas enim ſordes extrahit, & abunde leuat. Proficit hoc etiam aduerſus carnis excreſcentias, lõgos dolores, exulcerationes. recipit aloes, thuris, mirrhæ, ſingulorũ drachmam, miſeos drachmas quatuor ex aceto in paſtillos digeruntur, cum vſus requirit, aceto & roſaceo ſoluta inſtillantur, Item Andronis paſtillus & Heræ, & Muſæ.

Ad diuturna vlcera.

CEDRIA melli admiſta illinitur. ALIVD. Miſi vſtum & in puluerem redactum inſpiratur. Per cliſterem vero auricularium eluuntur aures poſca, vel oximelite, vel mulſo, vel decocto quorundam repellentium (verbi cauſa) lenticulæ, vel roſarum.

Ad aures cruorem fundentes.

LENTISCI decocto auris illuitur, poligonii vero ſuccus cũ paucisſimo aceto inſtillatur, vel licium, vel amurca, vel acacia, vel porri ſuccus.

Si caro excreuerit.

NITRO ex aqua calida, ſimul cum ſquama æris, & ſandaracha pari modo auriculam illinito. Vbi cruſtam acceperint, melle repurgato.

Aduerſus aurium vermes.

vt.n.in ĩteſtinis vermes, ſic & in auribus p̃ſertim ex putri naſcunt̃ & in pylis & in longano ne propter ſedem.

ABSINTHII decocto, vel centaurii, vel porri eluuntur, capparis autem foliorum viridium, aut fructus ſuccus inſtillatur, vel cedrinus liquor, vel vrina humana vetus, vel album veratrum cũ melle, vel calaminthæ ſuccus, vel ſcammonia cum aceto, vel ſuccus abſinthii, oleum vero meatui inditum vſque ad ſuperiora, exire ipſos compellit, potius autem eſt oxelæum. Eodem ad ea quæ auribus incidunt animalcula vtitor.

Ad calculos & ſimilia quæ in aurem inciderunt extrahenda.

SPECILLVM auricularium lana inuolutum in reſinam, aut gummi aut aliud quoddam glutinans medicamentum intingendum, idque in aurem iniiciendum, ac quod in ea eſt protrahendum. Si hoc modo nihil efficitur, oleum calidum continue inſtillato. At ſi ne ſic quidem exciderit, aut comprehenſum fuerit, aliis quoque vtitor modis, vt in parte chirurgica docebimus.

Ad ſonitum aurium intra ſeipſas.

SI in febribus, aut harum crisibus sonitus aurium euenerit, nullum ei negotium facessere oportet, quippe statim magna ex parte finiuntur. Sin autem post morbum perseuerauerit, absynthii decocto vbi aures foueris, acetum, rosaceumque infundi debet, uel raphani succus cum rosaceo, aut veratri nigri cum aceto. Ad veteres autem sonitus, qui ex crassis glutinosisque humoribus creantur, inde uero illos cognosces quod non subito, sed paulatim increscunt, nascunturque, aceto, nitro, & melle aurem illinito. ALIVD. Veratri albi drachmæ duæ, castorei totidem, croci drachmæ tres, nitri drachmas sedecim. ex aceto contrita, in pastillos digerito ac vtitor.

Ad veteres sonitus, & tinnitus.

EVPHORBIVM cum cyprino oleo leuigatũ, calefactumque vsurpato, in quibus autem ob multam sentiendi facultatem vapores, & flatus sursum distribui percipiuntur, castoreum, & cicutæ semen tritum cum aceto instillatur.

Ad grauem auditum, & surditatem.

QVAE ab origine quidem, vel etiam post natalem, diem sed lõgissimæ, & absolutæ surditates constituuntur, nullo remedio illidi possunt. Quæ uero, non absolutæ quidem. sed diuturnæ tamen. & ipsæ curationem non recipiunt, aut certe difficillimam. Quæ ob biliosum humorem sursum vergentem nascuntur, vacuationibus per medicamenta bilem ducentia ex facili abolentur. quidam etiam sua sponte affectu liberantur, bile inferius descendente. At ex crudis crassisque humoribus prognatas surditates, uel grauem auditum, venæ incisione curato, aut omnino purgatione ex Hiera, apophlegmatismis & errhinis. item balnei sua sponte scaturientibus, vel ex aqua marina. Porro in meatum vbi facultas audiendi est, conuenit instillare, quæ ad sonitus tradita sunt. Priuatim uero hæc, vrinam & fel caprillum, aut seorsim fel, aut rutæ succum cum melle, aut castoreum, cum oleo anethino, & hyssopum medicamentum cum nardino vnguine, vel caprillũ fel cũ galbano, uel quod recipit castorei drachmas duas, nitri, ueratri albi singulorum drachmam.

Ad contusionem aurium quæ θλάσις dicitur.

HIPPOCRATES quidem nihil ipsis adhibendum præcipit. Cum uero sæpe ab ægrotis cogamur, vtẽdum est his. Myrrhæ, aloës, thuris, acaciæ, pari singulorum modo, ex aceto inunguntur aut panis calidi pars interior cum melle in pila contusa obducitur, aut hoc, bituminis, thuris, aloës, cochlearum carnis, bulborum polentæ par modus, ex aceto leuigata imponuntur. Quod si inflãmatio oborta est, sesamum leue factum applicatur, uel chondrus, cum aceto coctus, laxiora autem esto cataplasmata, & citra deli-

quia sci cet natura firmi ter coaluerunt.

gaturam aut leuiter deligentur. & lana oleo imbuta auris infractui demittatur.

De parotidibus.

PAROTIS glandularum iuxta ipsas aures affectus est materia morbi illic eructante, alias a capite humoribus videlicet in eo impactis, alias a reliquo corpore in febribus critico modo prouenienS. Si igitur, alte adhuc delitescens parotis in tumorem non attollitur, natura debet adiutari præsidiis, que coactas sordes extrahant, vel etiam cucurbitula agglutinata, vel crebro fotuum vsu. Nam si in altum recurrat colluuies, periculum haud mediocre subsecuturum est. Sin autem inflammatione tentata in tumorem fastigiētur, e contrario iis quæ leniunt, & concoquunt, vtemur cataplasmatis, quale est ex farina hordeacea, aut triticea, aut seminelini cum mulsa, aut fœnu græci, aut altheæ, aut chamæmelorum coctionem expertorum iure incoctum. item quod ex rumice, & axungia insulsa constat. at si exuperare sanguis tibi videatur, prius ipsum venæ sectione vacuabis, modo vires permittant. Tumore autem non discusso, medicamentis vtere quæ puri mouendo sunt, nempe farina triticea cum pinguium ficorum decocto, vel oleo, tum medicamento quod ex polline, & quod ex fermento confectum est. Vbi iam abscessus, ad suppurationem spectarit, vel cute ferro discissa pus excernetur, vel acri medicamento rumpetur, cuiusmodi existit ismidion appellatum, & diascorodon, hoc est ex aliis præparatum. Cæterum mitiores parotidas etiam fotus ex muria discutit, item medicamentum diaperanu. Hoc sane etiam pus iam maturatum discutit, præter quod dolori leniendo sit efficacissimum. Ad inueteratas parotidas buccinorum, aut purpurarum combustarum cinerem cum melle, vel axungia imponemus, aut ficus marina incoctas, uel marrubium cum sale. Induratas autem iam emollit & medicamen Mnasei, & Ariobarsanios. optimum etiam quod ex succo lini seminis præparatur. ante hæc autem obducere ammoniacum conuenit, mista cum cataplasmatis pice liquida, vel seuo taurino, vel bdellio, vel stirace, vel medulla ceruina.

marrubium πράσιον

De narium & olfactus vitiis. Cap. xxiiii.

OLfaciendi facultate oblæsa, si vox seruetur incolumis, ad priores cerebri ventriculos morbus refertur, qui aut ex intemperie sola noxam conceperunt, aut etiam ex huomorum copia. Sin autem uox quoque mali contagium senserit laboriosior quodam modo reddita propter ossa quæ a colatu ethmoide græce vocantur, obstructa, affectum rursus malis quibusdam succis contractum esse censeto. Itaque cerebri intemperies, vbi ex notis sæpius a me dictis depre-

hensa fuerit, contrariis curatur remediis. humores autem apophlegmatismis euacuare oportet, maxime uero vtitor medicamẽtis quæ per nares valide educunt. & quæ odore mouent tenuis substantiæ, quemadmodum in defluxionibus quas κατάῤῥους græci vocant, adhibeto. Cum autem totius corporis humorũ copiæ suspicio subest, hæc prius, aut sanguinis dimissione, aut purgatione ex Hiera vacuatur. Ita quoque in polypode, & ozæna faciundum est, deinde loco etiam affecto inducuntur remedia. quin & Theriace pota sæpe magno fuit præsidio. Cæterum polypus, tumor præter naturam in naribus oritur, substantia respõdens polypodis carunculæ, eiusdem vero naturæ est & sarcoma. Ozena vero vlcus est, putridum ex humorum acrium illuuie creatum.

Ad polydodas & Sarcomata.

SQVAMAE æris drachmæ octo, atramenti sutorii drachmæ duæ, sandarachæ drachmæ quatuor, veratri nigri drachmæ duæ naribus inspirantur. In vsu hoc est laudatissimum, nam tredecim diebus, insigne affert præsidium beñefacit & atramentum sutorium cũ aceto. ALIVD. Malicorii drachmæ duodecim, atramenti sutorii drachmæ decem, chalcithidis drachmæ octo, fellis taurini, amomi, mirrhæ, calaminthæ, marrubii. singulorum drachmæ quatuor, croci drachmæ duæ, veratri albi drachmæ quatuor. sicco vtitor. Aliud. Diphrigi trito nares, linamentoque ex ellychiniis contorto attinguntur, dilatanturque. malicorium σιδίον

Ad ozænas.

MISIOS, chalcitidis, myrrhæ, singulorum drachmæ septem, atramenti sutorii drachmæ sex, aluminis scissillis gallæ, squamæ æris, singulorum drachmæ quatuor, aluminis rotũdi drachmæ duæ, thuris drachma vna aceti sextarius. totum in uase æreo coquit. vbi ad mellis spissitudinem venerit, ex carptis linamentis vtitor ALIVD. Aeruginem & æris squamam pari portione aridum medicamentum facito.

Ad fœdum narium odorem.

MIRRHE, acaciæ, amomi singulorum drachma. melle cocto excepta summo nariũ intersepto iubeto agglutinari. ALIVD. Amomi, mirrhæ, rosarum siccarum partes æquales, nardino vnguento exceptas illinito. Item benefacit aduersus fœditatem odoris, & malagma hedichroë cum vino admotum.

Ad narium ulcera,

CERVSAE libra, argenti spumæ quadrans, recrementi plumbi tantundẽ, vel plumbi cõbusti. omnia vero lota esto, excipianturque vino, myrteoque oleo. Ad vlcera quæ vocantur glicea.

ARGENTI spume drachmæ quatuor, rutæ nouellæ totidem, aluminis scissilis drachmæ duæ. Myrteo oleo aceto que excipiunt.

Quæ sternutamenta citent.

VERATRVM album, vel castoreum, vel piper, vel struthium, vel simul omnia, non autem oportet inspirare, sed pina vel digito penitissime, in nasum demittere. vbi sternutamentum frequentius est, medicamento sedari debet. Infunditur nardinum, uel rosaceum, vel glycelæum. Iam q̃ odore mouent, sternutamenta sedant, anisum, ocimi stipulæ contusæ, sed ante hæc omnia caput desiccandum est smegmatis ex nitro & pumice factis, vel etiam asclepio vocato vtendum, & Constantini sapone, & sale cappadocico, similibusq́.

Ad sanguinis eruptionem e naribus.

SANGVINIS e naribus profluuium, quod febribus superuenit, secundo volumine inter illas sum executus. De eo autem quod alia quacunq́ de causa accidit nulloq́ sisti potest remedio, in præsentia tractabimus. Chalcitidem contritam linamento ex ellychniis contorto, aqua imbuto, vel eo quod a genitalis humani forma pria piscon appellant exceptam, narium foraminibus demittes. Vel testam oui exustam admiscebis, & dimidiatam gallæ partem, vel lycio indico attinges. Vel fimi asinini cinerem inspirabis. Vel eius expressi succum instillato, vel molaris lapidis aceto extincti, vapor naribus attrahatur. Vel hoc quoq́ medicamenro obstruenti vtitor, Mannæ, thuris, partem vnam, aloës partem dimidiam. Candido oui liquore excipito, ac utitor, per linamentum ex ellychniis contortum, extrinsecus leporis pilis unctioni impositis. Vel funiculum lucernarum in nare coniicito. Vel cucurbitulam leuem directe, qua sanguis profluit præcordiis magnam affigito. præcordiis autem magnam, & perseueranter admoueto. Vel aures valide obstruantur, frons spongiis ex aqua frigida foueatur. Vel cucurbitula occipitio agglutinetur, cum sanguinis detractione, interim etiam venam incidere, si nihil prohibet, & summas partes vinculis excipere. præsertim brachia, & femora, sicut in uenæ sectione fieri solet. Eadem motu concuti iubeto, manus uero fricatione, pedes autem obambulatione. Nam uenis indidem sanguine repletis, narium uasa deplentur. Item spongia in poscam frigidam demersa, naribusq́ profluentibus a foris strictim admota, id quod requiritur, subinde perfecit, melius autem proficit longo ex linamentis in tortis penicillo naribus prius subiecto.

profluuium aũt sanguinis in homine solo est & non in cæteris animantibus homo q̃d plurimo cerebro affluuit Arist.

Ad faciei vitia.

Quomodo facies a rugis asseratur. Cap. XXV.

THuris drachmæ quatuor, fuci quod φῦχος dicitur græcis, drachmæ tres, argenti spumæ, piperis, singulorum drachmæ octo, omnia

omnia ex ichthyocollæ contusæ diluto soluuntur, in pastillos redactis vtitor. ALIVD. Eburnei scobis drachmæ octo, thuris masculi, ichthyocollæ pares portiones. Vtitor, quemadmodum est prædictum.

Ad faciei nigritias.

IRIDIS, vel ptisanæ fresæ singulorum sesquisextarius, salis ammoniaci, cornu ceruini combusti, thymiamatis ammoniaci, singulorum vnciæ duæ. Aqua dissoluta in pastillos coguntur, ac iterũ aqua trita ante balneum illinuntur. ALIVD. Ptisanæ, erui, thuris, iridis illyricæ, aphronitri, singulorum chœnices duo, costi, amygdalorum amarorum singulorũ drachmæ viginti. Ouorum albumine, lacteq; asinino subigito, ac vtitor veluti prædiximus. Benefacit etiam pastillus Peponatos.

Ad ephelidem & lenticulas.

TERRAE cimoliæ torrefactæ, semicongius, aphronitri tosti drachmæ octo, erui farinæ elixatæ drachmæ quatuor, fellis taurini, eburnei scobis singulorum drachmæ octo. Leuigatis facies defricatur. ALIVD. Fœcis drachmæ decem, erui farinæ drachmæ decem, lomenti drachmæ decem veratri albi drachmæ quinq;, aphronitri drachmæ decem, alcyonii drachmæ decem, tritis abstergito.

Ad suggillata.

PER initia decocto fœnugræci postea & meliloti oculi fouẽs, Nilei collyrium diarodon aqua solutum illinito, deinde diasmirnes. Et si nihil profecerit, id quod diasandicos inscribitur, combustum, perungito, vel hissopum cum aqua applicato. Vel hyssopo in panniculum illigato & calida aqua respersa foueto, vel acri muria. item raphani corticem cum melle detritum impones. hoc etiam veteribus efficax est. Porro ad vetusta faciei suggillata, & liuores tordili partes duas, terræ samiæ partem vnam cum melle admoueto, cura adhibita ne exulceretur.

Aliud detersorium.

HISSOPI, thapsiæ, casiæ singulorum drachmas duas, ceræ tãtundem, terebinthinæ drachmam iniicito, cauens ne exulcerationem excites, eoq; frequenter tolles.

De varis.

EXIGVI sunt & duri in facie tumores. Oximelite illinito, vel argenti spumam cum terebinthina, aut olei candidi momento tritam infricando perunges, vel alumen fissile cum terebinthina, vel amigdala amara aceto macerata infricantur. In callum vero concretos varos, saponis gallici drachmis quatuor, thuris, thimiamatis ammoniaci singulis drachmis, aqua dissolutis perungito, & post

horam eluito.

Ad varos, pilos, & aspredinem faciei.

CERAE drachmæ decem, terebinthinæ, drachma, visci drachmæ duæ. Liquato vna oleum superinfundens atque hoc medicamento faciem abstergito, tollit enim radicitus. ALIVD. Papauer detritum, vel pulegium cum sale, acetoque applicato.

Ceratum thaidis quo facies rubescat.

CROCI, erythrodani radicis, fuci, thuris, myrrhæ singulorum drachmæ duæ. Adipe vitulino, oleoque mastichino excipiuntur, deinde illinuntur. Interposito tempore, spongia ex calente aqua facies abstergitur. Cæterum faciei remedia, etiam reliquo corpori cõuenient.

De oris affectibus, & primum de dentium dolore. Cap. XXVI.

DEntium dolorem siue gingiuarum inflammatione, interim in proprio ipsorum corpore, interim in neruo, qui ad ipsos pertinet, oriri contingit. quapropter valentissimorum in hoc medicaminum vsus est. Atque inde plurima ipsorum quam acerrimo aceto præparantur. At gingiuis propter inflammationem dolentibus præsentissimum est remedium, oleum lentiscinum, calore temperatum, si in ore retineatur, esto autem id recens. nam vetus tanto recenti deterius, quãto calidius. Communis autem ratio etiam hic seruetur, vt humor qui in toto corpore superat, prius euacuetur.

Ad dentium inflammationem.

OS colluatur aceto, in quo decocta sit galla, vel halicacabi radix. alterci semen, folia ve, vel pulegium, vel solani succus, vel capparis radix, vel myrti folia, vel polium, vel cucumis syluestris radix, vel rutæ folia cum oxymelite, vel cornu ceruinum, vel acetum scillites, vel pyrethrum, cum hyssopo. At erosionem experto denti, styracem cum opio imponito, vel sulfur viuum cum lycio, vel alterci seminis vaporem excipiat per infundibulum. Item Philonis antidotum denti circumlitum, dolorem sedat. Quod si defluxione laborent dentes, myrti, lentisci, & gallæ decocto colluentur, vel rhus syriaci, balaustii, vel malicorii, applicantur autem salis partes duæ, aluminis vsti, & aceto extincti tritique pars vna, deinde vino perluuntur. porro gingiuis cruentis alumen tenue inspergitur, vel aloe cum vino eluuntur, vel rubi radice vino decocta, vel rhu syriaco. cruentis autem & defluxione tentatis gingiuis crudum salsamentum in olla comburito, quoad in carbones redigatur, puluere attingito. At mobiles stabilit aloe inspersa, vel rhus syriacus, vel alumen scissile, vel galla, vel rubi radix per se, aut cum vino incocta.

alterci ὑοσκύαμον.

Aliud ad dentes.

NVCIS viridis corticem terito, eiusque ius, cum habes, in id conjicito myrrham veram, & alumen scissile, vbi omnia in vnitatem coegeris, in vsu infundito, ac in gingiuas qua parte dens indolet, demittito & persanabis. ALIVD. Allium, piper, herbam pedicularium quæ staphisagria dicitur, detrita, in linamento in globulos coges quos circa dentes versans humorem in capite cōtentum elicies, dentemque sanabis. ALIVD. Ad dentes mobiles, & gingiuas fluxione pressas omniaque oris vlcera depascentia, Chalcitidis tostæ drachmæ duodecim, cadmiæ drachmæ octo. vtitor sicco, aut cum aceto, sine dolore dentes tollit, farina cum liquore tithymalli imponitur, & super hederæ folium accommodatur, ac per horam finitur, sua enim sponte dens cōteretur. Dentium smegma, quod & parulidibus benefacit. Aluminis latercularii triens salis ammoniaci tantundem, myrrhæ, costi, pyrethri, singulorū drachmæ quatuor, piperis grana octoginta.

Ad parulidas.

SVLFVRIS viui, piperis, aluminis scissi, æquales portiones. Ac parulis inflammatio quædam est in aliqua gingiuarum parte suscitata, quæ nisi discussa fuerit, in suppurationem conuertitur, & cum suppurauerit, scapello incisa, linamentis insertis distendetur. Epulis autem carnis excrescentia est, quæ ab inflammatione contracta ad intimos molares dentes pertinet, nonnunquam cum febri & dolore. Quoniam igitur reprimi debet, vtendum est, ærugine rasa priuatim, vel cum pari galla, vel sori combusto, vel alumine quolibet cremato, vel galla per se vel squama æris cum aceto diebus sat multis leuigata deficcataque.

Smegma dentium.

ARISTOLOCHIAE radix combusta, cerui cornu combustum cum mastiches momento, sal candidus melle respersus & fici foliis inuolutus exustusque donec in carbones mutentur. ALIVD. Buccina sale respersa, vstaque, cochleæ terrestres cum melle combustæ, lanæ succidæ crematæ cum modico sale. Singulis ipsorum grati odoris gratia misceatur iunci rotundi flos, vel nardi spicæ, vel folium malabatri, vel iuncus odoratus angulosus, vel iris.

Dentium candorem concilians, & oris suauitatem faciens gingiuasque reprimens.

PVMICIS, salis tosti, iridis singulorum drachmæ quatuor, iunci odorati angulosi drachmæ quinque, spicæ nardi drachma, piperis drachmæ sex. Tritis vtitor.

Ad ſtuporem dentium.

STVPORI benefacit, portulaca commanducata, vel oleum quod immaturæ oliuæ fuderunt infricatum, vel amurca in æreo vaſe cum oleo cocta, donec mellis ſpiſsitudinem habeat, † atq; vetuſta ſi perungatur, magnum affert momentum.

† vtrũq; exẽplar hẽt, & vetuſta illita ſed Gal. ĩ li. περὶ εὐ-πορίστων de paratu facilibus, p̃ter ſuperiora remedia etiã hanc ſententiã quo poſui modo, legit.

Ad dentes attritos.

DENTIBVS attritis, baccarum lauri, aluminis ſciſsi, ariſtolochiæ ſarmentorum quæ clematitis dicitur, ſingulorum pares portiones iniiciuntur.

Ad gingiuas corroſas.

ROSARVM floris drachmis octo, gallarum drachmis quatuor, mirrhæ drachmis duabus, ſi gingiuæ eroſæ, & humiditatis vitio flaccidæ, colluantur, ſaneſcunt. Idem præſtat lac aſininum, oliuæ foliorum decoctum, acetum ſcillites, arida vero admota, ærugo ferri, citini. Tumidas excreſcentesq; gingiuas portulacæ ſuccus in ore retentus, muria ex colimbadibus oliuis, calidum vel lentiſcinum, vel melinũ amurcaque diſcutit, ſicca autem, ærugo ferri, vel æris, ariſtolochiæ radix, arnogloſsi ſemen, diphriges, atramentum ſutorium toſtum, citini.

Ad diſrupta labra.

AMVRCA cocta illinantur, vel hoc prodeſt adeps anſerinus cum melle, terebinthina æquali portione, roſarum floris, hiſſopi roſacei, ſingulorum momentum.

Aduerſus linguæ morbum qui batrachus appellatur.

BATRACHVS tumor eſt, ad inflammationis ſimilitudinẽ ſub lingua erumpens, maxime in pueris, itaq; locus miſios, æruginis raſæ, pari pondere ſicco perfricatur. Mento autem adhiberi debet medicamentum. Anthera, vel ſphærion, vel ex ouis parigrum. In adultis remedium eſt venas ſub lingua diuidere. ALIVD. Valet etiam ad oris vlcera, quas Græci aphthas vocant, æruginis raſæ, gallæ, chalcitidis ſingulorum æquale pondus cum paſſo. os etiam his colluitur. ALIVD. Erui farina cũ melle prius abſterſis, delinitur, galla læuis cum melle, vel roſarum flores ſimiliter. Vel oliuæ foliorum decocto colluant.

Ad tonſillarum inflammationem.

SI in febri tonſillæ, & columella inflammationem ſenſerint, gargarizare conuenit decocto furfurum, aut roſarum, aut palmarum, aut mixæ, aut lenticulæ. Cum vero inflammatio remittit, conſiſtitve, mel ipſis adiiciendum eſt, quod per initia facere non oportet, nec in augmento, ne acrimonia fluxionem quandam concitent. Vbi in ſuppurationem conuerſa eruperit, gargarizandum eſt, ex mulſa vel len-

ticulæ decocto, vel rosarum, idq; faciundum est, donec in totum soluatur, aut stomatica collutio ad gargarizandum etiam exhibebitur. At si pestifera tonsillis vlcera oboriantur, vtendum quidem & præscriptis, sed priuatim exhiberi debet medicamen diamoron, ex aqua calida, vel aqua mulsa, quæ rosarum inspersum florem obtineat, vel costum, vel rhus sicca, vel decocta, vel glauci foliorum aridorum decoctum quod amarum est. optime autem facit, si succum, vt ad collyria vtimur, in mulsa dissoluis. ipsius autem fruticis sicci, si inspiretur, vsus est laudatissimus, aut si digito admoueatur. cura vero habenda est ne prorsus attingatur, aut certe leniter admodum. Profuit & pastillus Andronius. Post hæc acria irritantiave gargarizatur ex medicamento, quod ex dulci radicula quæ glycyrize dicitur, constat, aut eo quod croco, vino scybelite, terra chia, & myrrha componitur. deinde amylo, & tragacanto. Vbi iam constiterit vlcerum depastio, gargarizandum medicamento ex lacte & samia terra confecto.
ALIVD. Ad tonsillas quæ post inflammationem induruerunt, ἀντιάδας græci nominant. Ex malo punico dulci cum cortice tuso succus exprimitur, & eius partes sex, ℥ mellis vni mistæ coquuntur, donec eis mellis spissitudo sit & perunguntur. ALIVD. Gallæ omphacitidis vnciæ duæ, aluminis scissilis vncia, salis ammoniaci tosti tantundem. Puluere attingito. ALIVD. Gallæ drachmæ octo, misyos drachmæ duæ, salis tosti drachmæ quinq; vtitor puluere. est autem Antias, tonsillarum tumor, schirrum præferens.

De vua.

VVA si inflammationem experitur, gargarizandum ex iisdẽ, quæ tonsillæ inflammatæ postulant, & mediocriter astringentibus, qualis est mali punici succus per cochlear, vel instrumentum, quod ab vua attollenda staphileparton appellãt, subiectus, tum per se, tum cum melle affatim cocto, vel dulcis radix, mali punici succo mista. proficit etiam succus dulcis radicis cum melle illitus. iam hæmatites lapis vuam reprimit, & phrygius combustus, & ageratus, item ex lapide phrygio medicamen ad pudenda inscriptum. His adduntur terra samia, erethrias, sinopis, lemnia, & omphacium, per se & cum horum aliquo. Item spinæ ægyptiæ succus & alumen scissile. rosæ vero, & semen, & folia lenius operantur, adhuc lenius gummi, tragacantha, sarcocolla, amylum, quibus vtendum dum magis vua prematur ab astringentibus constricta. vbi æqualiter crassa fuerit ipsa, quod vitium iam vuam Latini, κιόνα Græci proprie dicunt, gargarizationibus fidendum etiam iis quæ ex myrrha, & croco, & iunco anguloso fiunt. Contusiones autem cauendæ sunt. ob quod pinna potius perungere conuenit. compositũ vero hoc vtile est, rhus syriaci drach

mæ octo, croci drachmæ quatuor, costi drachmæ octo, rosarum seminis drachmæ quatuor. Præterea gingiuis benefacit, linum ex purpura marina, quod viperæ collo circundatum ipsam strangulauerit, deinde circumadigatur tonsillis, & colli vitiis, mirabili quodam modo opitulatur, vt Galenus author est.

Ad sanguinis ex ore profluuium.

PORRI folia contusa imponuntur, vel spongia recens in picem crudam mersa comburitur, in puluerem coacta vtitor, ac valde vtile est remedium, & collutiones oris ex rosis siccis, aut viridibus. Ad hæc decoctum frigidum, vel pampinorum vitis, vel lentisci foliorum, vel rutæ, vel malorum cotoneorum, vel rosarum, vel vuæ acinorum, vel lenticularum.

De angina, eiusque speciebus, vbi etiam de strangulatis, vel alio modo suffocatis agitur. Cap. xxvii.

INterioribus faucium, pharynga Græci vocant, musculis inflammatis angina accidit, quæ synanche Græcis dicitur, exterioribus, parasynanche. Eodem modo & in superiore gutturis parte, λάρυγγα Græci nominant, habet, cuius si interiores musculi inflammatione conflictentur, cynanchem, si exteriores, paracynanchem efficiunt. Hæc autem comitantur omnes. recta ceruice spiratio, dolor cum difficultate spirandi, nonnullis etiam febricula oritur, faciei rubor, ceruicisque, & tumor in quibusdam os ægri apertum habent, & deuorare nequeunt. Cynanchicos vero strangulatus quoque interdum secutus est. Pueris raro talis affectus oboritur, cum scilicet ceruicis vertebræ affectæ loco suo excidunt. Verum illis ceu curationem non recipientibus, ac deploratis, manum admoliri non oportet. Reliquis autem sanguis protinus e cubito mittendus est, sed non subito ac semel, verum pluribus interpositis vicibus euacuabitur. quippe cumulata, semelque facta vacuatione, anima ipsis deficiente, suffocationis periculum superuenit, dum materia in affectam partē collectim prorumpit. Si per hæc non leuantur, eas quoque venas incidere conuenit, quæ sub lingua sunt, vel ipsa quoque lingua scarificanda, si propensior foras cum tumore appareat. Aluus acriore clystere subduci debet, pedes aqua calida foueri, extremæ partes valide deligari, collum lanis succidis, vel etiam oleo imbutis contegi, crudaque farina ordeacea, quæ Græcis ὠμὴ λύσις dicitur modo cataplasmatis obduci. gargarizandum vero per initia ex eis quæ in tonsillarum inflammatione dicta sunt, vel simplici diamoron, † cum rhus decocto. Potius autem est diamoron, quod syluestribus moris conficitur. Deinde & composito diamoron, vel eo quod diacaryon a nucibus vocatur perungantur. Cum autem morbus viget, consistitque, &

nitri momentum admiſcendum eſt, aut etiam ſulfuris viui, niſi acrimonia quædam prohibeat. item ſtercus caninum aridum contuſum, & cum melle perunctum, præſtantiſſimum eſt remedium, idque album maxime, item ſyluestrium hirundinum cinis ſimiliter efficax eſt. Si malum longius prorogatur, etiam perunctione diabeſaſa, vtemur, nunc vires ipſius remittentes, aliorum miſtura, nunc iterum intendentes. Cucurbitula quoque, vel hirudo ſub mento, & circa ceruicem admoueri debet. vtendumque gargariſmatis ex iride, hyſſopo, melanthio, abrotano, dulci radice, ficis pinguibus in mulſa decoctis, vel rutæ ſucco cum lacte, vel ſinapi cum oxymelite. Sin autem ex his quædam acrimonia percipiatur, oleum ipſis quam optimum calens exhibetur, aut roſaceum per ſe, aut cum cremore ptiſanæ, aut fœnugræci gargarizandum. Cibus ſit triduo aqua mulſa, inde ptiſanæ cremor cum dulci quadam potione, deinde & ouorum lutea perliquida, ac ſorbitionibus vtendum ex chondro, vbi deuorare melius cœperint, & cibis qui ægri viribus reſpondeant. Cum morbus cœperit inclinare, ægri deambulationibus & balneo credentur, pars affecta cerato ex oleo rutaceo operietur, reliquaque virium recolligendarum ratio, vt par eſt, adhibebitur. Porro ex ſtrangulatis, quibus ſpuma iam circa os emanat, manus admoueri non debet, ſi Hippocratis conſilio acquieſcimus. Alii vero vitæ reſtituuntur, aceti infuſione & piperis, vel vrticæ ſeminis in aceto triti acerrimo. Verum quia ægre magnoq; negotio aſſumunt, compellere eos ratio eſt. Diſcuſſis autem colli ruboribus, ſtatim ſurſum reſpiciunt, & ad ſe redeunt. ſimili modo in his qui naufragium paſſi ſunt. Summatim in omnibus qui ſuffocantur. Nam ita horum calor recreatur, refocillaturq;.

†In noſtro codice eſt σὺν ἀφεψήματι ῥοιᾶς, ideſt, cum decocto mali punici.

De grauedine, deſtillatione, raucitate, & tuſſi. Cap. xxviii.

Communis eſt hiſce vitiis, excrementitii humoris ex capite in ſubiectas partes deſcenſus, ſi in nares decumbit κόρυζα Græcis, grauedo Latinis appellatur, ſi in fauces, & paulatim, ſimplici vocabulo κατάῤῥους, nobis deſtillatio. ſi in guttur, & aſperam arteriam defluxerit, vt etiam membranam interiorem quæ hanc integit, exaſperauerit, rauca vox efficitur, vocaturque malum Græce βρόγχος & ἀρτηρίακον Latinis raucitas, In quibus non ſolum ex capite, ſed etiam vehementi clamoris conatu, & ſpiritus inſpiratu frigidi aſperitas contrahitur inflammatoria. Si morbus perſeueret, fluxioque in pectus, pulmoneſque defertur, tuſſis oboritur ipſis

ꝙ nimio cerebro hō abūdat hoc quoque morbo laborat ſus branchus

graece appellatur laborat vero catarro plurimũ hõĩter cæteros aĩantes, q̃ ex plurimo humore caput petẽte refrigeratoq; ob cerebri frigidã naturã phlegma gignit & catarrhi distillãt ĩfestãtq; hoĩem. Ideoq; a cibis ad hãc naturã ꝓpensis auertẽdus palatus.

maligna, ac contumax. Iam & propter intemperiem subinde tussis accidit, interim ob calidam, vt in febribus, interim ob frigidam, vt aquiloniis diebus, eaq; magis sicca est. Iam vero aliis quoq; morbis tussis nonnunquam symptoma efficitur, verbi gratia, pleuriticis, iecorariis, phthisicis, pulmonariis. Galenus itaq; in diuturna tussi grandines quasdam ex pectore educi memoriæ mandauit. Alexander autem calculum quendam grauem, qualis in meatibus vrinariis nascitur, post longam tussim expulsum, ac inde illam quoq; cessasse prodidit. Porro nos in sanguinis reiectione calculos excerni vidimus, quemadmodum cum illuc peruentum erit, exactius commemorabimus. Qui igitur ex æstu grauedinem, vel destillationẽ concipiunt, his caloris sensus oboritur circa partes affectas, acris, tenuisq; humor destillat, tum per nares, tum per os, faciesq; rubescit, & nasus. Qui ex frigore, iis caput vndiq; & frons distenditur, meatusq; ossiũ quæ a colo ethmoide vocant, clauduntur, ne vox deorsum per nares transmeet, si vero longius malum trahatur, tussis quoque affligit, pituita educitur, nunc cruda & liquida, nunc viridis. Quibusdam & febris superuenit, quæ ob æstum laborantes nihil iuuat, frigore pressis, etiã concoctionem efficit.

Curatio destillationis, & grauedinis.

VBI calida præpollet intemperies, iis pugnandum est præsidiis quæ dolori capitis ex tali causa contracto conueniunt, balneo vtendum est, caput aqua copiosiore calida perfundendum. Cibi vero his proderunt ad sorbitionem aptati, oua sorbilia, amylum, liba dulciaria, quæ itria dicuntur, sesama, necnon amygdala. item nux pinea, & quæ ex lacte fiunt bellaria, vina dulcia, non vetera. medicamentum diacodion linctu assumptum, & quæ his congruunt composita auxilia. Quod si frigida intemperies afficiat, & morbus cõtumax sit, modico vtendum cibo est, caput calefacientibus, tenuique substantia præditis nardino, rutaceoq; debet perungi. Irinum vero non solum illinitur, sed etiam naribus instillatur. intus nares thure, & myrrha cũ oleo perunguntur, præsertim si perfrictio grauedinem crearit. Alios naribus odoranda adhibita iuuarunt, vt lacineæ panniculorum combustæ, vel melanthium, vel cuminum vstum, illigatumq; in panniculo. Iam cyphi selenaicum, idest lunare olfaciant, frontiq; illinatur, cui simul vnum ex emplastris, quæ inflammationem arcent, agglutinabitur. Exempli gratia Icesium, vel Oxera, vel Barbarus, vel Athena. Ad distillationem vero ex frigore ortam, & cyphi potus vtilis est. Thorax autem balsami liquore illinetur idemq; per lanas succidas cum styrace, & irino, vel anethino circũfouebitur. Cibis calidioribus, & ad cõcoctionem promptis vti commodum est, vbi iam ma

setia concoquitur, medicamen quod pituitam per os educat, idoneū erit, tum capitis ſmegmata, nempe Conſtantini ſapo, atq; eius generis conſimilia.

Raucitatis curatio.

RAVCITATI quam arteriacum & branchum appellauimus, competent quidem ſuperius comprehenſa, verum priuatim vbi arteria, & caput eius quod larinx dicitur inflammatoriam quãdam affectionem experiuntur, emplaſticis, ideſt, obſtruendi meatus facultate præditis per initia vtemur, donec inflammatio remisſior euaſerit, talia vero ſunt quæ ex paſſo cretenſi, tragacãtha, gummi & amilo conſtant. Item pinguium palmularum decoctum. & dulcis radicis cum ſapa, donec mellis ſpisſitudinem conquirat. Item compoſitionum quas quod ſub lingua teneantur, ὑπογλωττίδας appellant vſus eſt. Ante omnia vinum hoc tempore circuncidendum, poſtquã inflammatio moderatior fuerit reddita, vinum dulce aſſumetur, tum confecta ex melle, lacte, cum amylo, vel pane ſiligineo. Adhæc ſorbitiones ex amygdalis, butyrumq; vtile. At ſi humor in particulas ſe receperit, tranſeundum eſt ad ea quæ valentius abſtergunt, cuiuſmodi eſt ferculum ex faba freſa paratum, & quæ ex melle præparantur. His adde brasſicam & porra probe cocta. medicamenta vero calidiora & ad tusſim accommodata proſunt, quæ conſtant ſapa ex ficis pinguibus confecta, thure, iride, terebinthina, ſtyrace, galbano, pipere, cinnamomo, caſia & his ſimilibus.

De tusſi.

TVSSIS quoque eadem ratione curanda. hoc ſolum inſpicitur, num aliarum particularum conſenſu fiat vt gurgulionis diſtillantis, vel capitis, an aliis morbis coincidat. His vbi quam fieri poteſt optime erit proſpectum, quemadmodum a me comprehenſum eſt, diceturq; in poſterum, tusſis curationem moliere. Compoſitorũ vero præſidiorum enumeratio hic ſubiecta eſt.

Catapotia ad diſtillationem in fauces & tusſim.

STIRACIS, myrrhæ, opii, galbani ſingulorum pares portiones. paſſo excipiuntur, vel priuatim in pila contunduntur, & ad magnitudinem erui terna, quaterna ve aut quina, noctu dormituro dantur, paſſumq; ſuperbibitur. Hæc ad acrem tenuemq; fluxionem valent. ALIVD. Alterci ſeminis drachmæ duodecim, nucleorum pineorum drachmæ ſex, croci drachmæ duæ. ſapa, vel paſſo in vſu excipiuntur.

Eclegma.

MELLIS vncia, butyri ſemuncia, ſimul incocta exhiben-

tur, item ex hyssopo, ficubus, nucleis pineis, & iride decoctum sorbetur.

Catapotia ad veterem tussim accommodata.

STIRACIS drachmæ sex, myrrhæ drachmæ duæ semis, terebinthinæ, galbani, opopanacis, iridis singulorum drachmæ duæ, piperis albi, nitri seminis alterci, lachrymæ papaueris, singulorum drachma, sine vllo liquore in pila tusa in catapotia rediguntur, vtitor vt prædictum est.

Ad aspredinem gutturis tussim & sputum cruentum.

AMIGDALA amara, quibus cortex sit detractus viginti quinque, seminis lini torrefacti drachmæ quatuor, tragacanthæ drachmæ duæ, pini nuclei triginta, oui in adipe cocti luteum. Tragacanthum, aqua maceratur. Totum vero passo excipitur, si vero & sonus vocis fuerit oblæsus, mel miscetur in passi vicem, & præsertim in quibus educi ex gutture aliquid oportet.

Arteriace quæ quod sub lingua teneatur hypoglossis appellata, facit ad abscissionem vocis, raucitatem. item ad eos qui ægre reiiciunt, anaphoricos græci nominant.

TRAGACANTHE drachmæ sex, gummi tantundem, myrrhæ drachma, thuris drachma vna semis, piperis albi grana viginti, croci drachma vna, dulcis radicis succi drachmæ sex, palmularum trium caro, passi cretici, quantum sufficit. Atque succus tragacanthæ solus ipse sub lingua loco dulcis radicis succi retentus. Eiusdem decoctum dum spissitudinem habeat quadruplum inditur.

Arteriace, ad abscissum vocis sonum conuenit, & eos qui vocis exercitio vtuntur.

PORRA sex coquito, vsque ad tertias, atque ipsa proiicito, iuri ipsorum succum alicæ admisceto, mel & ouorum prius decoctorum lutea tria simul incoquito, circumagitans anethi ramusculo.

Compositio ad tussim, græce bechicon appellatur.

PVLEGII sextans, nucleorum pineorum, cnici seminis, lini seminis singulorum vncia, piperis cocti triens, melle cocto excipiuntur. ALIVD. Hyssopi, pulegii, piperis singulorum vncia, petroselini semuncia.

Medicamentum tussim veterem concoquens.

MELLIS drachmæ sedecim, terebinthinæ drachmæ duæ, galbani drachmæ quatuordecim. Vbi simul fuerint incocta, orbiculi finguntur, circa fabæ magnitudinis, nucisve auellanæ. atque ex his delingitur. ALIVD. Aridam tussim curant tum arteriaca medicamenta, tum aquæ nonnunquam feruentis sorbitio. nam dum

propter pituitæ crassitiem non excreant, reiiciuntq́, humectantibus aliquantulum iuuantur. cæterum conuenit ipsis etiam hyssopi, iridis, & pinei nuclei decoctum.

Pastillus a fumo dictus capnistos ad tussim continuam.

STIRACIS, piperis, mastiches, petroselini, singulorum vnciam, sandarachæ scrupulos sex, baccas lauri duas. Melle excepta in carbones proiicito fumumq́ excitato, vt tussiens hunc per infundibulum aspiret. conuenit & qualemcunque perfrictionem expertis.

De orthopnæa, suspirio, & spirandi difficultate. Cap. xxix.

QVi febris expertes, crebro veluti a citatiore cursu respirant, ab accidenti quod superuenit nostris suspiriosi, Græcis ἀσθματικοὶ appellantur, iidemque hinc quod omnem figuram totius thoracis rectam seruent, strangulari metuentes orthopnoici dicuntur. creatur hoc mali cum fistulosæ pulmonum cartilagines crassis, glutinosisque humoribus fuerint infarctæ. spirandi autem difficultas commune est symptoma quod & his & aliis compluribus affectibus superuenit. In curandis suspiriosis huc omnis cura dirigenda est vt per extenuantia abstergentiaq́ medicamina glutinosus humor & crassus absumatur. Acetum igitur ipsis conueniet scillites & oxymelitis ex ipso præparati potio ipsaque scilla tosta læuigataque cum melle. Ex antidotis hiera & purgatio continua ex validissimis medicamentis petita a radicula vomitus aristolochia rotunda pota centaurii magni radix spondilii semen radixq́ calaminthæ semen hyssopus, iris, melanthium, asellorum qui sub aquariis vasis agunt sextarius in vas fictile coniectus carbonibus subditis frigitur. Vbi candorem acquisierint, teruntur & melle cocto excepta mystri mensura ante cibum secundumque ipsum dantur. Quod si necessitas vrgeat etiam vena ante hæc omnia incidetur & quantum vires patiuntur sanguinis detrahetur, aluus clysteriis sollicitatur. Thorax a foris ficubus & lolii farina obducendus est cui adiecta sit resina cera & mel. Inspergatur autem ipsi iris & manna. Non inutilis est & farina ordei cruda cum resina cera iride & manna. vnguentis autem vtendum calidioribus, irino anethino rutaceo. Sed quod subscribitur medicamētum huic vitio proprie dicatum est. pumicis pars vna fæculæ quæ est vini fæx combusta, partes quatuor, auripigmēti pars vna iunci rotundi floris partes duæ alcyonii pars vna aphronitri partes duæ. Contusa incernuntur, vnguentisque excepta thoraci

infricantur. Malagmatis vtendum est quæ serosas superfluasq́ sanguinis humiditates, græci ἰχῶρας nominant, possunt extrahere.

Potio suspiriosis apta.

POLII, abrotani, castorei, chamæpyteos, guttæ ammoniaci, singulorum par modus. Melle subacta exhibentur. ALITER. Nonnulli dederunt, aphronitri cochlearium cum tribus mulsæ cyathis. ALIVD. Aphronitri drachmæ nouem, piperis drachma, silphii drachma semis. Cochleariũ ex aqua datur. ALIVD. Castorei, suffiminis ammoniaci, singulorum drachmæ sex, piperis grana viginti, passo excipiuntur. Instar fabæ cum mulsa exhibetur. ALIVD. Sinapi drachma, nitri spumæ tres oboli, elaterii semiobolus. Totum in pastillos octo digeritur. Bini duobus diebus offeruntur, nam sine molestia supra purgant. His qui præfocantur, aphronitri drachmæ tres, cum tribus hydromelitis cyathis assumentur ac cum cardamomo nonnunquam subito auxiliatur. benefacit etiam coxendicibus.

De peripneumonia. Cap. XXX.

PEripneumonia pulmonis est inflammatio quæ plurimum ex valentibus in eam partem distillationibus aut angina aut suspirio aut pleuritide aliisve morbis contrahitur, Aliquando etiam ipsa inflammatio affectus origo est. Hæc subsequitur spiritus difficultas febris acuta & ardens, grauitas distensioq́ pectoris tumor & magna repletio faciem occupat materia sursum ignis instar impetum faciente. Malæ itaque in his rubent, oculi intumescunt, supercilia deorsum nutant, tunica oculi ceratoides ob cornus imaginem dicta in pinguedinem languescit. Cum vera signa ad æstum flagrantiorem declinare videntur pulmonis inflammatio Erysipelatis naturam resipiens subesse existimabitur. In iis igitur qui ex aliis morbis huc decidunt, sanguinis detractio vitanda est maxime si diu hoc in statu fuerint vel si per initia sanguinem dimiserint. Verum aluus in morbi remissione clystere ducenda est si ægre respondet aut cucurbitulæ vbi nihil obstat pectori & lateribus admouendæ sunt eæq́ prægrandes & multæ cute incisa. Sin autem peripneumoniæ affectus statim ab initio inuaserit sanguinem mittere suffragantibus qui huc requiruntur numeris ex vsu est sin minus, cucurbitulas certe defigere quibus tantum elicietur sanguinis quantum vires patiuntur. Quod ad cibum vero attinet danda est sorbitio ex ptisanæ cremore & chondri cum melle vel ex amaris amygdalis cum similagine aut chondro dulci quadã potione admista hydromalo vel apomelite uel hydrorosato. Recte sumitur & recens butyrũ cochlearibus circa tri-

illi Ale. aphr. in probl. dictũ memoriæ mãdãdũ ex causonide oriri peripneumonian, ex peripneumonia aũt causonida ñ oriri. Itaque magis febris causamq́ p̃ cedunt

bus. Propinatur autem ipsis ficuum cum hyssopo decoctum, vel iridis in mulsa coctæ, vel leuigatæ instar duum cochlearium mulsæ inspersorum. Hoc itidem, ab inferioribus partibus expurgat. At virtutis tuendæ gratia, crebrius potui assumetur, mulsa per se et cum nucleis pineis, ac cucurbitulæ uniuerso thoraci lateribusq; agglutinabuntur. Ceratum vero cyprinum quod contineat iridem insparsam, imponetur, vel ceratum ex rutaceo oleo, & iride sicca, vel epithema ex cera, resina, medulla ceruina, butyro, œsypo medicamento, irride sicca, & nardina unguento. hūt mor bū quam subsequū tur.

De cruentis sputis. Cap. xxxi.

CRuentum sputum si disrupta vasorum comercia excitarint, multum sanguinis euacuabitur. Et quidem modo manifesta ex causa. vt alto delapsu, clamore, & consimilibus, modo ex occulta, veluti plenitudine, aut frigore immodico, nam id venis rumpendis esse habile scribit Hippo. Si vero exesa parte aliqua sputum cruentum æditur, non confertim sed paulatim sanguis reiicitur, sic vt acres quidam prauiq; cibi, vel inedia, vel acris ex capite distillatio præcesserit. At si ex adapertione, ἀναστόμωσιν apellant, nullum quidem ex prædictis, præterquam plenitudo interdum præcedit, sed victus humidior, calidiorq;. balnei immoderati vsus, calidinimis loci inhabitatio morbum facere videbitur, & neque inflāmationes, neq; febres, neq; dolores experientur, sicut in iis euenit qui exeso vasorum corpore, διάβρωσιν appellant, sanguinem reiiciunt, Imo contra leuius facilius q; agent (vt uerisimile est) euacuari, Quod si hæmorrhoides, aut mulierum menstrua, non responderint, etiam periculis, erumpens sanguis subtrahet. Idem vero hic pariter iis qui ex vase plenitudinis causa rupto vacuantur, satis ad valetudinem proderit, nisi ex ulcere, aut immodica vacuatione noxam senserint. Quæ uero exesis vasorum tunicis sanguinis fit euacuatio, nunquam commode cadit, facitq; valetudini. Quod si per vomitum excreetur, clarum est eum ex stomachi, aut ventriculi regionibus procedere. In quibus & per anum infra descendens, nonunquam vacuatur. Si cum tussi, ab instrumentis respirationi dicatis prodit. Iam uero si spumans & subalbidus sit ex interualloq; reiicitur, vt dolor absit, & presio, ex pulmone ferri notum est. in quibus temporis spatio, febris sequetur continens præsertim iis quibus ex erosione profluit, & non nihil ex pulmonis substantia, aut arteriæ asperæ circulus qui βρόγχιον dicitur, aut uena egeratur. Notus certe quidam mihi est ex iis qui sanguinem e pulmone reiiciunt temporis processu maxima cum tussi, & sanguinis copia calculos quatuor, aut quinq; expuisse asperos tribulorum modo, ad ma-

qa ēt ex ui frigoris tāquā friabiles uenæ si ūt calido humido exhausto ut A. ī. iiii. meteor. & Plin. ii. bruma rūpunt ī tētæ spiritu mē-branæ. quod bruma scilı. uis ingēs spiritus ī tus exu perat ex circunstātia frigoris & uioilentæ uirtu tisīternæ

adeo vt magnitudinem siliquarum trium, aut quatuor, ac deinde dolore leuatus est. paulo post tabe consumptus interiit. Porro si pituitosa cum tussi leuiore, vel screatu quoque edantur, eaque spumosa leuiaque, ex aspera arteria prodire scito. Si uero ater sanguis & in grumum concretus fuerit doloremque in loco testetur, ex thorace educi significatur, per pulmonem arteriam ve traslatus. Qui uero screatu, ex faucibus per palatum educitur. † Cæterum si quando a capite destillet, cum irritatione quadam, & tussi editur, vt qui ad asperæ arteriæ caput defluat, iterumque sursum feratur. hæc acris plurima ex parte distillatio, vel capitis dolor, uel grauitas præcedit, accidit autem nonunquam per palatum sanguinem vacuari, & propter hirudinem deuoratam, & alicui indidem particulæ adhærescentem. Verum de hac in libro de uenenis pertractabitur.

interdũ tãtæ au ræ uitalis arteriarũ mẽbranæ non sint capaces. †ex' pu ere hoĩ nẽ solũ notum est ob ĩ gentem phlegmatis copiam a cerebro manantem.

Curatio.

QVIBVS destillatio cruentum sputum concitauit, vena protinus debet incidi, nisi uehementer acris humor destillauerit, ac pro uirium modo sanguis detrahi. Extrema deligari, oleoque veteri calido. vel sicionio præter caput perfricari cibus adhiberi frumẽtaceus cui succus alicuius austeri adiectus sit, vt mali granati pirorum malorum vel illa eadem simul incoquatur. dormituro ex pastillo diaelectru datur tertio die mellis cocti momentum delingitur. Quod si morbus longior hæc vicerit capiti raso medicamentum quod ex fimo siluestrium columbarum constat, imponis. & post tres horas medicamento deposito balneo ægrum committis, sic vt caput nequaquam inungatur. De inde vbi sorbitionibus alueris somnum capturo Theriace antidotũ datur, iterumque die insequenti, vbi dederis, similiter totum corpus præter caput perfricato. huic autem ceratum ex thapsia aut aliud quoddam iniicietur & rursus vtendum sorbitionibus. Quod si malum in uetustatem incidit, cucurbitula occipicio defigenda est. At si acris admodum fuerit distillatio sanguinis detractio caueri debet. alimentis autẽ & præsidiis iis tum quæ supra vbi de distillatione egimus cõprehẽsa sunt tum que mox dicentur vtendum. Qui ob frigoris iniurias sanguinem spuunt thorax illis fouendus est remediis quæ calfaciunt ipsum simul & deficcant, quod præstat medicamentum diadiopeperion id est, quod duplici pipere constat, vna cum pastillo diaelectru, hoc est ex succino exhibitum. Atqui ex respiratoriis sanguinem reiiciunt diruptis oris venarum aut pate factis, venam iis secare cõuenit nisi sanguinis copia prorumpat. omnes autem quos hoc vitij premit locis aeri expositis decunbent, lecto immobili figura sublimi cauẽtes ne vehemẽter respirent loquãturque. imponenda autem extrinsecus supra partes affectas spongia

ex tepente posca A septimo die lana succida cum vel mirteo vel lẽtiscino cui interim acetum interim vinum austerum sit additum si copiose effertur farinæ pollinem & mãnam thuris cum aceto super accõmodamus vel alumẽ, vel malicorium vel gallam cum aceto, uel palmulas cum polentis & malis cidoniis in uino austero decoctas. post hæc autem & emplastrum diaitcon hoc est ex salicibus iniiciendum, præsertim vbi moderatior sanguis fertur. Per os autem hæc sumpta proficiunt. portulaca commanducata benefacit. efficacior autem succus ipsius epotus, balaustium, rubi fructus et flos quercus membrana cortici subiecta, & quæ glandis putamini subest tunica, maxime vero cocta ipsa vtuntur, fagi autem & ilicis membranæ præstantiores sunt, terra samia quæ aster dicitur, ad omnem sanguinis reiectionem. Item lemnia sphragis, lapis hæmatites in tenuissimum pollinem detritus cum succo mali punici, vel polygonii. pondus autem lapidis erit scrupulus vnus. Composita medicamẽta hæc prosunt, pastillus diaelectru, diacoralliu, & qui ex spina ægyptia cõficitur. item puluis confectus ex terra samia quæ ἀστὴρ dicitur, lemnia sphragide, corallio, simphtio, amilo, omnibus pari modo. In his autem qui corrosis partibus expuunt sanguinem, idque potissimum vt destillatio præcesserit & opii partem semissem adiicimus. Insuper medicamentum his facit, quod samii asteris, agerati lapidis, lemniæ sphragidis æquas portiones capit, duobus cochleariis potum ex duobus plãtaginis succi ciathis. ALIVD. Lemniæ sphragidis drachmas sedecim, samiæ terræ, quæ aster dicitur drachmas octodecim. amili drachmas octo. sarcocollæ drachmas quatuor gummi drachmas duas, pulueris cochleare vnum cum decocti palmularum ciathis duobus. Superbibant autem etiam poscam frigidam, vel palmularum, vel malorum, vel pirorum, vel pampinorum vitis, vel eiusmodi cuiusdam decoctum. nutrientur vero, si vires quidem requirant, ad secundam tertiamve horam, sin minus circiter quartam. Panis sit lotus ex aqua frigida, vel alica, vel chondrus cum quodam succo refrigerante, puta mali granati, vel mirti, vel omphacomelitis, vel oua sorbilia, vel aliquod ex lacte bellarium, cum quodam astringente. Inter olera seris, cichorium, plantago, cum oleo immaturo, acetoque incocta. Ex fructibus mala, pira, mespila, malúm granatum, corni fructus. potus erit si febri careant, vinum aquosum, modicum, si febris adest ex prædictis quædam potio, vel hidromalum cibariticum. Porro qui uomunt sangninem, iisdem sustentandi sunt, sola hac cura adhibita, ne crebro cibum sumant, quippe ex facili curantur, quandoquidem auxilia etiam quæ bibuntur particulis ipsis sanguinem fundentibus palam ap-

propinquant. At ſanguine in ventriculo grumi inſtar concreto, co gulum potandum eſt maxime leporinum, aut lixiuium ex fici cinere, cum aqua, vel thymum, vel ſatureia cum aceto, vel etiam ex lacte ſciſsili vacuari debent, aut ex aloe. Rurſus qui per palatum ſcreatu ſanguinem reiiciunt, gargarizabunt ex aſtringentibus, frontique & capiti admouenda ſunt quæ ex naribus ſanguinem fundentibus accommodantur. Hæc eorum qui ſanguinem expuunt curatio eſt, quam ſumma obire cura conuenit propter imminens ex immodica vacuatione periculum, ſiquidem copioſe vacuatus ſanguis quemadmodum in his qui iugulantur, mortem infert præſentaneam, ſi affectus remanet, in tabem tranſire minatur. poſtquam igitur omnia, vt poſtulat ratio, peracta fuerint & ſanguinis fluor ſubſtiterit, vires ipſis recolligendæ ſunt, roburq; adhibendum, ac recentium porculorum petunculi ac cerebella huc faciunt, corpus perfricari debet. uitari autem, balnei frequens vſus, & vini potio, ira & venus.

†Scriptura quæ eſt in veteri codice eſt multo uerior, μετὰ τινὸς τῶν ϛυφόντων χυλῶν οἷον ῥοιᾶς ἢ μύρτων &c. id eſt, cum aliquo ſucco adſtringente.

De purulentis & tabe quæ phthiſis dicitur. Cap. xxxii.

PVris illuuies quod ἐμπύημα græcis dicitur, in va cuis thoracis regionibus, vel membrana quæ coſtas ſuccingit, colligitur. interim propter ſanguinis eductionem, vlcere ad cicatricem non perducto, quod etiam tabes ſtatim comitatur ſi ex pulmone fiat reiectio, Interim ex inflammatione ſuborta, quæ deinde in abſceſſum conuerſa, ruptaq; fuerit, quemadmodũ & in laterum doloribus, quam pleuritidem vocant, nonnunquam accidit, uel proptrr confluxum ex capite manantem. notæ igitur empyematis adhuc conſiſtentis erunt, grauitas thoracis, tuſsis ualida, ſiccaq; cum dolore, aliquando etiam cum humiditate, ob quam releuari quoque videntur, febriculæ per initia affligunt, languidæ, inordinatæ, & ad iudicandum difficiles, poſtquam vero abſceſſus ad vomicam inclinauerit, vehementius cum quodam horrore febricitant, ac in ſermonis proprietate conturbantur, ſpiritu moleſtati. Rupto abſceſſu, pus educitur, nunc purum, nunc fæculentum. & nonnunquam ſurſum abſceſſus erumpit, quando etiam periculoſior eſt, nonnunquam infra. Ac ea quæ inferius tẽdunt, partim in ventrem & inteſtinum tranſſumuntur, partim in ueſicam traductione per vaſa quædam adminiſtrata. ſemper autem febri hectica laborant, quoad ſurſum omnia fuerint educta. In quibus, niſi ſumma adhibeatur diligentia, protinus purulenta illa collectio in tabem quam phthiſin græci vocant tranſit, pulmone exulceratio

nem

nem sustinente. In qua iam phthisi confirmata, genæ liuescunt, desudationes in fronte, ac ceruice fiunt, carnes colliquantur, vngues curuantur, pinguesque & exalbidi vel pallidi apparent. Malo iam vincente, venter turbatur, præcordia sursum conuelluntur, sitis ipsos magis conficit, cibique fastidium vrget, & id quod sursum vergit, vehementer fœdi odoris est.

cõuulsio nanque fit ad sua principia. Hippocra. in progn.

Curatio.

PRIMVM igitur puris collecti concoctio adiuuanda est fomentis per spongias, & cataplasmatis, ex hordei farinis cum ficis pinguibus incoctis, resina modica, columbarum fimo, nitro, & hibisco. Rupturam vomicæ promouet etiam sani lateris incubitus. mulsæ autem sorbitio interposito tempore, & ptisanæ cremoris cũ melle. Valentiores, bibant decoctum quoque hyssopi, & thymi cum melle. opitulatur etiam rupturæ, & salsamentorum esus, & catapotia hieræ diacolocynthidos dormituro data. At vbi pus excerni cœperit, iterum dabitur hissopi, iridis, & dulcis radicis decoctorũ in mulsa potio, vel dulcis radicula cum sisamo detrita. Item pollen, mulsa & oleo incoctus superaccommodatur. Quod si vlcus ægre posit sursum repurgari, compositis vtendum est, puta medicamẽto dia prassiu, hoc est ex marrubio, simplici & composito. item, dia orobon, id est, eo quod eruis constat, necnõ dodecatheo & phyloxeno appellatis. Verum in tabem quæ phthisis dicitur prolapsis, porra capitata, quæ in chondri & ptisanæ sorbitionibus contabuerint, exhibentur, quæ simul per se bis cocta offeruntur. Potus autem aqua cœlestis erit atque mulsa inde confecta. Extrinsecus applicantur per initia quidem remissionum, cataplasma ex semine lini & polline ex decocto fœnugræci, vel maluæ, olei, mellis & foliorum altheæ. temporis autẽ processu, ad cerata ex butyro, cyprino, laurino, & iride transitus est. quin & emplastri Mnasei vsus conducit. Verum si thorax fluxione infestetur, medicamentum diaiteon, hoc est, ex salicibus confectũ recte imponitur. atque superius in purulentis simplicia dicta, nonnullaque composita ipsis propinantur. Tussi vero grauiter affligente, thimum, hissopum cum succo radiculæ dulcis melle decocto excepta formataque, sub lingua tenenda dantur. Cæterum cõueniet ipsis & antidotum Mythridatis, diebus intercedentibus, sic quod viperis constat. Optimum vero auxilium est, & boli armeni, potio. item Esdræ Antidotum, nihilo prædictis minus proficit.

De laterali dolore, quæ pleuritis dicitur. Cap. xxxiii.

PLeuritis, qui nobis lateralis dolor appellatur, proprie inflammatio est membranæ, quæ costas succingit. Huic simul accedit spirã di difficultas, tussis, febris continua, dolor vsque ad iugulum & præ-

cordia pertinens. Sed pleuriticus morbus a iocinoris inflammatione in qua etiam omnia modo comprehensa apparent, his notis discernetur, quod pleuriticis dolor punctorius adsit, tussis alias sicca, cum & crudus morbus significatur, alias cum sputo, quod humoris qui morbum facit index est. Rubrum siquidem & subcruentum æditur, cum sanguis superat. Flauum vero & subpallidum, cum flaua bilis quemadmodum rursus album, & leuiter spumosum, cum pituita. Ob melancholicum vero succum, nigrius pulsumq; durum & serræ modo inæqualem obtinent. Iocinoris autem inflammationi, neque punctorius dolor, neque pulsus adeo durus superuenit, verum tussis perpetuo sicca & quæ nihil emolitur, male habet, facies pallidior apparet. At quibus pleuritides ex musculorum exteriorum inflammatione creantur, quæ proprie pleuritides non sunt, iis cum eo quod sint sine tussi, sine sputo, ac sine pulsus duritie, ad manus tactum locus affectus indolescit, atque si tumor purulentus non fuerit discussus extrinsecus incidi postulat, cum pleuritis quæ inflammationi membranæ costas integentis fertur accepta, eo non feratur. Illa nanque, nisi vel extra, vel intus, expurgetur, purulenta colluuies empyema Græci vocant, multo citius in peripneumoniam degenerat.

Curatio.

ITAQVE si dolor ad iugulum vsque peruenit, remedium est sanguis dimissus. sin autem ad præcordia descendat, purgatio. Recentiores autem omnibus venam incidunt, veriti, vt opinor, turbationem, quam purgatio solet accersire Quod si vires non patiantur, neutrum facere oportet, clysteribus acribus vtendum, & siquidem dolor fuerit mediocris, aqua mulsa, & ptisanæ, vel chondri cremor propinari post illos debet. Vbi morbus inclinauerit, porrum cremoribus recte iniicitur, vel calamintha, vel pulegium, & vrticæ semen, cum melle delingitur. Porro vehementes dolores a corporis vacuatione leniendi sunt lana calente, aut sulfurata imposita, aut etiam fomentis ex milio, aut furfure per sacculos adhibitis, aut ex aqua calida, aut oleo in vesicula. Lanasq; succidas imponere vtile est cum oleo & vino ex marina præparato. Vel sal iniicere, vel cataplasma diaspermon idest quod seminibns constat ex decocto chamæmeli, altheæ, vel ficorum pinguium, iridis, absynthii, mellis modico cum oleo nardino. Quarto die cibi erunt sorbitiones cum mellis momẽto, a septimo autem linctus ex amygdalis, & vrticæ semine, ex melle simul contritis dabitur, vel eclegma quod ex butyro, & melle coctum est, vtendumque medicamento ex melle cocto, quod quia sub lingua tenetur, Græci vocant hypoglottida. Epithemata conuenient cum quod a graui odore dysodes nuncupant, tum diasampsu

chu, idest quod constat amaraco. Item emplastrum peganera dictum locis dolentibus vtiliter accommodatur. Præterea ad curationem bulbi cum axungia cocti frequenter fuerunt abunde. Aluo iniici debet ab inferioribus partibus butyrum & terebinthina. At efficacius eclegma est ex fructu piceæ, amygdalis amaris, lini semine, nucleo pineo, & amylo æquali portione cum melle. Quos torquent vigiliæ medicamen diacodyon delingere conueniet. Ex antidotis, & Athanasia, & aliis ad hoc compositis vtemur. Post quartumdecimum diem, si malum remanet, cucurbitulæ ipsis admoueri, tenuiorque seruari victus debet. Deinde morbo inclinante balneo æger credetur, frigus vitabit, solidiore vtetur cibo. At si inflammatio membranæ costas integentis non discussa, in pus transire videatur, supra commemoratis vtendum.

Ad laterum dolores sine febri.

LATERVM doloribus sine febri, bdellium medetur, & costus, brassicæ caulium combustarum cineri adipique mixta. Nam id medicamenti affatim discutit.

De cordis affectibus. Cap. xxxiiii.

Cordis affectus si quidem primario accidit, omni destitutus medicorum auxilio, in præsentaneam mortem præcipitat, nempe cum inflammationem, erysipelata, & intemperies validas in acutissimis febribus ipsum experitur, vel sanguinis profluuium ex sinistri potissimum ventriculi vulnere. At si consortii lege afficiatur, cerebro, iocinore, ore ventriculi laborante, tum si ob tristitiam, metumque, & alias plerasque causas, syncopen appellatam, quæ subitus est virium collapsus sustinebit, quæque indicatur, animæ defectu, pulsuum paruitate, extremorum perfrictionibus, & sudore circunfluo. Quæ inquam sincope, si valida est, medicinæ locus non est. Si vires adhuc tantillum constant, aliquando ad sanitatem recursus est. Itidem valentes cordis palpitationes sæpe ex sanguinis in eo concepti copia, aut feruore contrahuntur. Idem vero cor si incaluerit, magnam crebramque ædit respirationem. si perfrixerit, paruam & raram, quomodo autem cardiacæ syncopæ possint emendari, secundo volumine, inter ea quæ febribus superueniunt, sumus executi. Tantum vero hic adiiciendum est, si symptoma euincit, postquam extrema perfricata fuerint, nunctaque & post puluerem ex pauimento iniectum aliaque virium recreationi apta, particulis sudore difflatis iniicere emplastri modo conuenit myrtum detritam, vel cimoliam cretam, vel succinum, vel

qa principatus aïæ in corde habitãs ex sententia sapiẽtissimorũ et nõ in cerebro ut medici volunt, put varis curarũ cupiditatũque fluctibus

malicorium cum manna, vel terram ſamiam cum gummi. Extremis autem frigentibus aduſq; inguina & alas ſinapi, vel pyrethrum, vel adarce imponitur. Cibus erit panis ex aqua, aut vino frigido temperato, ſuum petunculi, articuli, roſtra, alæ, omniaq; frigida. Capiti frontiq; omphacinum, aut aſtringens aliquod cum gummi, vel roſarum decocto imponetur. Præcordiis & ſtomacho cataplaſma admouebitur ex palmulis, roſis, œnanthe, acacia, hypocyſtide & alumine.

De palpitatione cordis.

NOVI (Galenus inquit) qui annis ſingulis verno tēpore, cordis palpitatione affligeretur. Aduerſus quam venæ ſectionem triennium expertus commodam, quarto anno ſanguinem prius miſit quā ſimptomate corriperetur, atq; ita ſecurus fuit, eoq; modo multis ſub ſequentibus annis factitauit, & conuenienti victus ratione vſus eſt. attamē & hic ante ſenectutem, fato functus eſt, quemadmodum alii quoq; omnes, nonnulli in febribus acutis ſubita ſincope oppreſſi ſimiliter interierunt. alii ipſorum etiam citra ſincopen, veluti apoplexia tentati repente diem obierunt. Complures ita affectorum ætatem egerunt, minorem annis quinquaginta, maiorem vero quadraginta.

De mammillarum affectibus. Cap. XXXV.

LAc a partu ſæpe caſei modo coactum mammillis inflammationes parit. Vtendum igitur per initia eſt hiſce rebus. ſpongia mollis poſca tepente imbuta, expreſſaq; loco appoſite ſuperaccommodatur illigaturq;, vel palmulæ cum pane ex poſca in læuorem contritæ, vel ouo toto vtendum eſt cum roſaceo, & cerati momento. vel alumen, pſylliumq; cum coriandro, vel portulaca applicato. Vel lapis pirites tritus cum cerato impoſitus illigetur. At diſtētione oborta, vel lacte in grumos concreto, panis ex hidrelæo, aut mulſo inſtar cataplaſmatis iniicitur. Aut panis cum perdicii herba viridi ſimul cum cerato, bis quotidie, aut lomentum cum hidromelite, vel ſapa applicatur. Quod ſi vero pondus ferre non poterint, ſuperfuſione vtendum eſt ex dulci oleo calente, per lanas delicatiores. Fotus autem adhibendi ex vapore calidæ aquæ, vel decocto fœnugræci, vel altheæ, vel apii ſeminis. Delinere vero mammillas conuenit polline farinaceo cum ſemine lini, aut fœnugræco cum hidromelite, aut ſeſamo quod cum melle aut butiro ſit leuigatum. Cæterum ne lac exugatur cauendum eſt, nam maior per lactationem materies illuc citabitur. Inclināte autem inflammatione, cerata hæc recte induces. betam oleo incoctam quoad intabuerit, ipſam quidē proiicito, oleo autem ceræ modicum iungito, ac vtitor. ALIVD. Ouorum crudorum lutea decem, cerato miſcentur, cui vnciæ duæ & ſemis ceræ,

iactat ī multiplicis ſincopes genus īcurrit, & ex ꝓportione ſue virtutis reliquo corpori vires ſubminiſtrat. ſolūq;, ex oībus mēbris non ſuſtinet morbum corporalē, licet cogitationibus variis anxiā vitā degat. Illudque notandū ī nullo alio morbo vt ſapiētes dicūt, ſalire ſemper cor διαπηδᾶν. q̄ ī amatorio. & id teſtatī

rosacei unciæ quatuor sint adiectæ. Postquam radicula agitaueris, muriæ quantum recipere potest indito, & rursus ubi permoueris, utitor. Porro ad mamillarum duritias, facit & medicamentum ex melle, tum omnia medicamenta molliendi facultate donata. Cum uero in abscessum uertitur, iis utendum est, quæ in parotidibus comprehēsa sunt item illis, quæ, ubi de abscessibus tractandum erit, enumerabimus.

Archigenis de erosione mamillarum cum malignitate.

VINI Adriani boni sextarii uiginti, rhus quo coriarii utuntur libra, cupressi pilularum tantundem, gallæ omphacinæ nigræ selibra, casiæ tantundem. Contusa uino diebus decem commadescant, deinde coquuntur agitata cupressi rudicula, donec dimidia fere pars fuerit absumpta. atque tunc herbæ proiiciuntur, succus coquitur dum mellis spissitudo fiat, deinde uitreo uase reconditur. In ulceribus depascentibus mero utitor. Sin autem crassius fuerit medicamen, uino liquari debet, ut applicetur mamillis depastis, auribus suppuratis, gingiuis ex humiditate putridis, intestinorum torminibus. Idem uero dolores etiam lenit, lacte dilutum. Aliæ mammarum exulcerationes communem reliquis ulceribus curationem recipiet.

Quomodo mamillæ conseruentur.

CVMINVM cum aqua tritum mamillis obducitur, deinde spongia extrinsecus imposita, ex posca pectus cinctura stringito, a tribus diebus cumino deposito, mamillis florem bulborum cum melle superaccommodato. Et deligatum rursus triduum finito, idq; ter mense facito. ALIVD. Cicuta in pollinem detrita, ad nouem dies imponitur spongiaq; extrinsecus, sicut comprehensum est, paucis diebus interpositis idem facito, Quin & Naxiæ cotis detrimentum, uirginum mamillas conseruat tueturq;.

Ad fœdum axillarum odorem, sudationesq;.

ALVMINIS liquidi partes duæ, myrrhæ pars una. Vino dissolutis utitor. ALIVD. Plumbaginem combustam, uinoque odorato extinctam, ex uino terito, myrrhæ momentum iniiciens quoad sordium fiat spissitudo, ac utitor. ALIVD. Argenti spumæ drachmæ sedecim, myrrhæ drachmæ duæ, amomi drachma. uino excipiantur. ALIVD. Aluminis liquidi drachmæ octo, amomi, myrrhæ, spicæ nardi, singulorum drachmæ quatuor. uino leuigatis utitor.

De stomachi, præcordiorum & uentriculi affectibus. Cap. XXXVII.

DE cibi fastidio quod febribus superuenit, grandi fame, quā Græci bulimon uocant, canino appetitu, stomachi imbecillitate, ani

Arist. et Alexā. Tria aūt esse, quæ cordi potissimū adueniūt test. Ari. in libello de respirat. πήδησιν καὶ σφυγμὸν καὶ τὸ τῆς ἀναπνοῆς salta tionēpulsum, & actū respirādi. Itaq; in palpitatiōe cordis, quæ græce παλμὸς dicit, salit plurimo ictu percitū cor, non q̄a ictū patiatur cor, quia & pars est oīs sensæ corporalis. sed quia ob super

mi defectu, insuper siti, singultu, nausea, & syncope, libro superiore, vbi de febribus tractatum est, abunde disseruimus. quare de eisdẽ rursum dicere opportunum non est. At inflammationes oris ventriculi, & iocinoris, astringentia misceri desiderant. Nam si sola relaxatoria medendi ratione curationem tentes, vitæ periculum intuleris. Ob quam causam, siue oleum fuerit quod superfunditur, siue cataplasma, recte adiicitur astringens aliquod, verbi causa, absynthium, vel nardinum vnguentum, vel melinum, vel & malum cotoneum incoctum. Ceratum vero eius notæ est quo subinde vtimur, ceræ candidæ vncia, per æstatem drachmis septem, aloes, mastichæ, singulis drachmis, olei omphacini, vel melini, & nardini quantũ ad spissitudinem in vsu satis est. Sin maiorem requirat astrictionem, vbi tam fuerit imbecillis, vt ne cibis quidem sit retinendis, admisceatur etiam omphacii drachma, aut absynthii succi æqualis mensura, & tertio ad hæc hypocistidis, œnanthæ, & rhus succi. Augendus autem cerati modus, qui aliorum medicaminum numero proportione respondeat. Quod si inueterascit inflammatio, indurescitque, varia iam magis applicare oportet. tum ea quæ ex aromatis nonnihil, & emollientibus, discutientibusque continent, cuiusmodi est quod ex meliloto præparatur. philagrianum, & quod ab odore grato εὐῶδες dicitur, & viridis iaspidis torques a collo suspensus, vt stomachum contingat magno est præsidio. In calida autem stomachi intemperie & ardore cum eius resolutione, vel animæ defectu, vel quodam cibi fastidio, ex quacunque tandem occasione, præterquam febri, aqua frigida cum vuæ acerbæ succo propinatur, vel malorum cotoniorum decoctum, vel pampini vitis, vel semen cucumis leuigatum cum frigida. Verum stomacho vesicam aqua frigida repletam, vel cucumeris ramenta imponito. Catapotia quæ siti restinguendæ sunt, danda, vt supra de siti a nobis dictum est. Porro medicamen quod stomachum ex humiditate superflua imbecillem, refrigeret confirmetque, istud est. Rosarum viridium foliorum drachmæ sex, idulcis radiculæ succi drachmæ quinque. vino dulci excipiuntur, & vt sub lingua teneri possint, formantur. Cæterum in quibus crassior pituita calefieri incidique desiderat hoc medicamentũ proficit, fœniculi radicis corticis vnciæ duæ, aceti sextarius vnus & dimidius, aloes quadrans, mellis libræ quatuor. Radices cũ aceto coctæ exprimuntur, abiiciunturque. Mel autem inditum ad spissitudinem vsque coquitur, & tunc aloe trita inspergitur. Tria huius cochlearia cum aqu[illegible] sumuntur. quidam vero sine aloe ipsum præparant. [illegible]a[illegible]n vero medicamentum diacalaminthes his idoneum est. Quibus autem cibus acescit, coriandri seminis drachma, polentæ

modo inspersa commode bibitur, vel mastiches cochlear, vel lactucæ albæ seminis cochlearia duo. Compositum autem hoc est, piperis drachma, anethi drachmæ tres, cumini drachmæ quatuor. trita cochleari vno noctu sub somnum ex vino temperato præbentur. Porro in quibus atra bile vitiosus est stomachus & inflatione laborat spongiæ in accessionibus oleo acerrimo imbutæ applicentur. Deinde si malum remanserit, alumen cum ære læui, melle exceptum admouetur, sereos succus bibitur, vel menta potui inspergitur. Si flatibus turget stomachus, & distenditur, calaminthes decocto, mediocris mellis piperisque mensura mixta exhibetur. Ad stomachi peruersiones conueniunt mali granati acidi nucleorum succi partes tres, mentæ succi pars vna. Vbi coxeris quoad in vnitatem coierint, ante cibum, mystrum vnum dato.

Ad stomachi saliuam.

ACETO scillite, aut sale conditarum oliuarum iure, aut summitatis oleæ decocto os colluatur, aut etiam minimum ex ipso deuoratur. Inter omnia præsentissimum est, aloe aqua diluta. Ad eos autem qui cibum non continent, quos veteres proprie stomachicos nominant, fœnugræci farina melli mixta, & maluæ semen tritum aridum applicatur. ceratum vero ex cera, irini olei fæce & castoreo.

De cibi fastidio quod Græci ἀνορεξίαν vocant.

FASTIDIVM, quod anorexia dicitur, est, cum stomachus aut intemperie vitiosus, aut humorum redundantia pressus cibos auersatur. Calidam intemperiem testantur, sitis, nidorosi, oletosique ructus, si cibus quodammodo præter voluntatem sit assumptus. item si frigidiora potius & elaboratu peruicacia, hac detenti queant concoquere. Frigidam contraria indicant. neque enim in hac ægri sitiunt, neque frigida sustinent, & acida nonnunquam eructant. Qui humorum vitio cibum respuunt, partim ob tenuitatem ac rosionem illorum ita laborantes, ventriculi demorsu torquentur. nauseaque magis & siti conficiuntur. Quibus autem humores computruerint, interdum ii etiam febricitant. At quos crassi viscosique succi male habent, ii plane nec rosionem ventriculi, nec sitim experiuntur. communiter autem omnibus superuenit nausea. porro si in ventriculi sinum humores se receperint, etiam hos ipsos euomunt. si vero infarcti vel etiam imbibiti tunicis adhærescunt, nausea solum, non vomitu premuntur, præterquam cũ cibos assumpserint. Qui igitur ex calida intemperie fastidio laborant, refrigerante uictu curantur, præcipue qui ex aceto assumitur. Panis ergo posca

imbutus esui, ipsaq; posca potui datur. Item ozigala, & quam Romani melcam appellant, quod ex lacte quoddam est opsonium, intibi & portulaca, interim etiam aqua frigida, omniaq; mediocriter secundum eius quæ subest intemperiei contrarietatem. Nam immoderatus horum vsus, non modo non iuuat, sed etiam sæpe insanabilem morbum efficit. Frigida intemperie laborantes, contrariis medicari conuenit, vino veteri & condito, hydrogaro, item anisi, rutæ & petroselini decocto, iam pipere ex aqua calida communi, vel etiam ipso medicamine, quod inscribitur diatrion pipereon, vel cui nomen est diacalaminthes. Dabis etiam nonnihil theriacæ ex viperis confectæ, quæ nec ipsa, fastidio ob humorum copiam laborantibus inidonea est. insuper allia his & alimenti & medicaminis nomine cõueniunt. Sin autem humorum abundantia fastidium excitarit, tenues mordacesq;, aut vomitu, aut per aluum euacuabis. facilem itaq; vomitum reddit aqua temperata, vel mulsa dilutissima præbibita. Satius fuerit, si ante hæc humectantia exhibeas alimenta, veluti ptisanæ cremorem, vel ouorum lutea. Cæterum quomodo ex facili vomas, priori libro est expositum. At si difficilius æger vomat, præstat materiam ad aluum elicere copiosiore temperatoq; alimento his prius humectatis. Purgans vero medicamentum esto, vel picra ex aloe, vel ex malis cotoniis præparatum, cui adiectum sit aliquid scammoniæ, vel quod constat rhodomelite. Si vero citra scammoniam aloes potius copia ipsos euacuare liceat, melius feceris, eo q. illa stomachum offendat. Quibus crassi humores viscosiq; fastidii authores sunt medeberis extenuando ipsos incidendoq;, tum oxymelite, tum iis quæ ex hoc & muria componuntur, vt cappari, oliuis, sinapi & similibus. Non inepta sunt his, & quæ ex frigida intemperie fastidientibus consuluimus, maxime post vacuationem, quæ nimirum fiet oxymelite Iuliano. Extrinsecus vtendum quæ calfacere stomachum & corroborare queant, inunctionibus & malagmatis, qualia sunt potissimum quod dicitur diaomphacos, & Marciatum aliaq; consueta vnguina, insuper epithemata, Baiium & Euodes huiusq; notæ reliqua, his addentur exercitia & frictiones potissimũ. Ad eos qui frigidi humidiq; humoris, vel talis intemperiei vitio difficulter concoquunt, cibumq; respuunt, ea quæ ex malis cotoniis cõfiunt, pertinent. Dico autem quod vocant meloplacuntion, itẽ quod malorum cotoneorum succo præparatur, tum quod ex carne eorum constat. præterea dia citriu, idest ex cytrio confectum. Malagmata vero, Marciatum & quod ex acerbæ vuæ succo componitur. item Baion, Polyarchion, atq; his finitima. Sin vlcus fuerit in stomacho, aut ventre, omnibus acribus & cibis & potionibus abstine

re oportet, vti vero medicamentis quæ leniunt, puta ſorbitionibus ex oleo, tum iis quæ ex amylo, terra ſamia, lemnia ſpargide & lacte, vel melle paucisſimo conficiuntur, vt etiam purgent citra roſionem. Epithema facies ex palmulis cotoneis, & polenta. Ceratum ex melino, vel roſaceo cum ammoniaco & thure. Ad hæc Nelei epithema conducit, & emplaſtra ex ſalicibus, & Iceſion. Notæ vlceris ſunt vomitus ſanguinis, vel puris, vel etiam ramentorum.

AD ſolutum imbecillemq; ſtomachum, & ob hoc cibum non concoquentem, valet hoc, Aloes, maſuche, maſtyches, ſtyracis ſinguli ſextantes, abſinthii triens, œnanthe quadrans, gleucini ſelibra, melini quadrans vini quod ſatis eſt. Nonnulli etiam cypheos & roſarum ſingulos ſextantes miſcent. Hæc in leuorem redacta, purpura, vel lana, excipiuntur, ac ſtomacho imponuntur. Quidam ceræ ſelibram adiungentes, epithema ipſum faciunt.

Ad ileoſas ſtomachi affectiones, hoc eſt vehementes & conuulſorios dolores.

OPTIME facit paſtillus Amazonum, inuénies autem huius ſcripturam, tum aliorum ad ſtomachum compoſitorum materiam ad calcem libri de medicamentis compoſitis explicatam.

De flatu ventriculi. Cap. xxxviii.

FLatus in ventriculo generantur, humoribus, vel cibis, exigua caliditate in uapores diſſolutis. nam frigiditas hoc nomine quod extenuare ac diſſoluere non ſit idonea, nullos flatus procreat. Vehemens caliditas cum non tantum extenuet, ſed etiam diſcutiat, flatus generationem impedit. minor vero caliditas diffundit quidem & tranſmutat alimentum, verum minus quam opus ſit, vnde flatus excitantur, quare calidis eos medicamentis extenuare conuenit, cumini ſemine, & apii, & ſpondylii, & dauci, in oleo decocto. Vbi vero adfectioni adeſt frigiditas, ruta, bacca lauri, nigella, & feniculũ oleo incoquuntur, miſceturq; bitumen & oleum laurinum. At ſi inflammatio dolores comitetur, in vicem calefacientium laxantibus vteris, acetum decoquens, cui gallinæ anſeriſq; adipem adiicias. iam vero polii faſciculus, vel calaminthæ decoctum cui mellis pauxillum cum piperis drachma ſit iunctum, flatibus infeſtatis auxiliatur. Hæc itaque, dum vehemens dolor inciderit, adhibenda conſulo. dum mediocris, etiam fomenta ex milio ſufficiunt. Cæterum cucurbita bonæ magnitudinis vmbilicum vndique comprehendens toto ſymptomate frequenter ſubito liberat, caſtoreumque ipſis prodeſt, tum ex poſca potum, tum extrinſecus cum oleo ſicyonio appoſitum, vel ſi cum tormine inteſtinorum flatus incidant, medetur. Item talus ſuis combuſtus, potuſque, tormina & flatus tollit. Idem facit ariſtolo-

Similis .n. ꝑpemodum & vẽtorum & multiplicis ſpiritus aurarũ ĩ mũdo ſoboles exiſtit. & vtrũq; ꝑ miſcet exẽplũ Ariſt. in meteor. quod cũ vniuerſo corpus aĩantis

magnā similitudinē gerit. ita vario quoq; tēpore huiusce universi naturæ ipſ m ex ꝓportione reſpōdere ſapientes ſcripſerunt. ob dq; & μικρὸς κόσμος appellatur.

chia rotunda. Iam vero aduerſus dolores flatuoſos ex ventris obſtructione, vel craſsiti, vel perfrictione obortos, vinum meracius, a cibo ſumptum proficit. Vbi ſomnus acceſſerit, etiam ex toto leuat affectos.

De cholera. Cap. xxxix.

CHolera eſt immodica ventris perturbatio ſupra infraq; ex continua ciborum cruditate proueniens. quæ inquam cruditas nõ nunquam ex magna alimentorum prauitate, interim ex vitioſorum humorum ſuperfluo contrahitur. Si igitur nauſeabundus æger eſt, & turbatur, cibis etiamnum crudis in ventriculo manentibus, aqua tepida propinari debet, deinde vomere oportet, digito, vel pinna ori indita, item alui ductione adiuuandus eſt. Vbi vero hæc exinanita eſt, conquieſcere, & præcordia oleo dulci cum vini modico, vel maſtichino, vel etiam nardino ſi hyems fuerit fouere conueniet, ſomnumque permittere. Vbi iam exacta apparuerit concoctio, balneis & probi ſucci cibo vtendum eſt. At ſi inanitio fiat immodica, ſufficient quidem initio vel ea quæ ſecundo libro de ventris perturbatione comprehenſa ſunt. Sin autem perſeueret euacuationis impetus, venter concidat, pulſus minor creberque euadat, cataplaſma adhibendum ex palmulis cum œnanthe & acacia item hypociſtidis & malicorii ſucco. Adhæc offerendus eſt ad ſorbendum aquæ mediocriter frigidæ cyathus. Præſtiterit roſarum, vel œnanthæ, vel rhus, vel vitis capreolorum decoctum, vel mali granati acidodulcis ſuccus, cui mentæ pauxillum ſit inſperſum. Porro ſi excrementa fuerint acriora, vexetque ardor, & ſitis, cucurbitæ ſemen cum aquæ cyathis tribus, tum intybi, & portulacæ in poſca coctæ alimenti nomine exhibeantur. Verum ſi fluxio ſiſti nequeat, vinum quoddam auſterum, potui dandum eſt. ſi febris abſit, palmatianum, vel aminæum, vel ſpathites, vel omphacomelites. Sin abſit, rhoetes, vel myrtinum, vel cibyriticum, hydromalum & potui, & cum mica, vel halica, vel chondro. At ſi reſpuant cibum frumentaceum horarios ſeu fugaces fructus mandent, meſpila ſcilicet, vel pira, vel mala cydonia, vel punica, quod carnoſum eſt & durum expuant. Sine his quidem auxiliis cibum retinent, extrinſecus contra ventriculum ipſum, cucurbita leuis quam maxima admouenda eſt. Dum autem ipſa adhæret cibo aliquo ex prædictis ali debent. Ad conuulſorias autem contractiones calida linimenta, oleo imbuta, muſculis circumponere oportet, tum cerata liquida, quibus adiectum ſit aliquid caſtorei & ſicyonii. Ante hæc artus aqua calida ſuperfundendi. At ſi vigiliæ torquent, ſomnus, iis quæ aduerſus illas prodidimus, conciliabitur. Si vires autem non prohibent, etiam medicamen

tum diacodion ipsis propinabitur, vbi morbus inclinauerit, ad balneum deducuntur, cibus ad refectionem, pulli gallinacei erunt, columbæ, vel suum petunculi, similiave. Alui profluuium, διάῤῥοια græcis vocatur, quod ciborum corruptela est, plerunque sua sponte cessat, ægris non citius alimentum sentientibus quam absoluta facta fuerit concoctio, & corruptorum euacuatio, sin autem remaneat, iis quæ in cholera dicta sunt, vtendum.

De leuitate intestinorum quæ lienteria dicitur & cœliaco affectu. Cap. xl.

CVm lienteriæ duplex sit species, vna sane ex superficiaria intestinorum exulceratione, secundum quosdam vero etiam ex cicatrice, quam dysenteria magna ex parte, vel aliæ fluxiones excitant, altera ex facultatis cibum in ventre continentis imbecillitate secundam opinor differentiam cum cœliaca dicta affectione commisceri confundiq;. Etenim in hac cum venter præ imbecillitate nequeat cibos & concoquere & distribuere, læuia, cruda & perliquida redduntur, †aluo in omnibus fluida. Verum in lientericis celeriter, quæ assumpta sunt, egeruntur, tamq; intensa est cruditas, ut alimẽti assumpti genus aperte cognoscatur. atque hac nota potissimum a cœliacis discernuntur. Itaq; semen lini cum palmulis ipsis obducitur. Summe autem iacit lentiscus, rubus, oxymelite incoctus, cum adest inflatio cuminum miscebitur, anethumq;, & ruta, augescente vero profluuio adiungemus mala cotonea, alumen liquidum, acaciam, hypocistidem, gallam, uel quædam, uel omnia. Cerata ex oleo myrteo cum vino quodam astringente. Epithemata calidiora quidem ex baccis lauri, & quod ex seminibus constat. Astringunt autem magis diacœnanthes, & diagigarton, idest ex acinis malorum punicorum, Item quod ad Antyllum authorem refertur, & Erythrii miri ficum, si vero morbus in vetustatem incidat, etiam ventri recte applicatur & ceratum ex sinapi, ipsumq; sinapi. Potiones cõueniunt, simplices quidem, plãtaginis, vel rumicis, vel mali granati cortices, vel sorba arida, vel immatura, vel omphacium siccum, ex vua aminæa, tribus obolis potum. Qui febri carent cum uini austeri cyathis sex, febricitantes autem cum aqua pluuiali sumunt. Porro aluus arida gallinarum potui inspersa, stomachũ minus attingit, tũ ea quæ vrinã citant, exẽpli gratia, apium, adianthum, similiaq; epota deriuationem moliuntur. Cõposita vero sunt polyidæ sphragis, pastillus ex succino, itẽ ex spina ægyptia cõfectus, insuper clidium appellatus, & diaspermaton. Itẽ hoc est præstãtissimũ quod sequit̃, rumicis syluestris seminis sescũcia, plantaginis seminis uncia, †hypocistidis succi drach-

strangurião uero tollit rasura ossei genitalis mustellæ eius, q̃ ex nidis auiculas uenatur.

mæ sex,gummi vel acaciæ drachmæ tres. Excipiuntur cotoneo-rum ad tertias decoctorum liquore. ALIVD. Cumini,piperis, rhus syriaci,balaustii singulorum sescuncia, malicorii, vncia,laseris sescuncia,aut eius pulueris drachma potui inspergitut,aut oxymelite macerata dantur mane & vesperi. ALIVD. Myrti nigræ cochleare, eiusque dimidium,anisi,rosarum siccarum,œnanthes singulorum cochlearis dimidium,palmulas viginti, in pastillos cogito,& drachmam vnam cum aqua aut diluta vini potione porrigito.iam Theriace ex viperis optimum his est præsidium. Cibus autem,si acris & biliosa sit deiectio,ex chondro,oriza,halica & similibus erit.quibus cum astringens aliquod decoquetur pirum malum cotonium,mespilum & id genus alia item lac decoctum probe his proderit. Potus erit aut vinum aquosum tenue aut dulcis quædam potio.Sin autem pituitosiora excernunt contrarius ipsis cibus exhibetur,nonnulla stomacho grata admiscentur anisum cuminum uel apii semen Adhæc lenticula bis cocta plerunque ipsis profuit cum aceto modico vel oxymelite commanducata. Præterea brassicæ & ipsæ bis coctionem expertæ,præstat autem secundam ipsorum coctionem in posca fieri. Vinum assumetur vetustius calidiusq́.

vt co gnoscas quot vires me dendi brassica habeat lege M. Cat.

† Rectior est scriptura veteris codicis ῥευματιζομένης ἐπίπαν τοῦ γαστρὸς,idest ventre omnino fluxionem abunde accipiente.

† Veteres libri hoc loco hanc scripturam habent.ὑποκυστίδος χυλοῦ Ζ·6.κόμμεος ἢ ἀκακίας ἴσον.idest hypocystidis succi drachmæ sex gummi vel acaciæ par modus.

De tenesmo. Cap. xli.

p̄cedit qđ mor bi in ini tio in ex trema erumpūt membra eaq́ debi litāt. & hoc ꝓui dit natu ra ut me diā mē bri sub

TEnesmus interdum dysenteriam præcedit sæpe vero & ipse solus paulatim generatus desinit.Est autem affectus hic implacabilis desidendi cupiditas qua nihil præter modica cruenta vel mucosa egeritur quæ totius prope mali causa est factaq́ in longanone inflammatio œdematodes hoc est mollis & cedens hærentis illic stercoris opinionem & deiiciēdi ea desiderium mouet. Galenus memoriæ prodit etiam calculum quendam in tenesmi affectione per anum fuisse excretum.Subinde vero obstructionem stercoris in tenui intestino coacti tenesmus secutus est qui astringentibus quidem obturantibusq́ remediis magis increuerit.clysteribus autem acrioribus nempe mulsa cum sale vel medicamine quod emolliat per os assumpto vt damasceno vel pinguibus ficis rore marino sero lactis st rcore excreto confestim finitus est. Quod si igitur citra talem causam tenesmus obortus sit,conuenit inflammationem cruda ordei farina calida & fotu ex vino oleo myrteo vel rosaceo vel omphacino lum

bis & inferiori uentris ab vmbilico regioni adhibito lenire. ad ea vero quæ lōganoni mucosa impacta sunt, mulsa īdita aluo abstergē do muriaq; sæpe demissa auxilii fuit abunde. Sufficiunt autem salis drachmæ sex in aquæ calentis hemina. Porro dolores intentionesq; leniuntur insessu fœnu græci, uel maluæ, vel seminis lini. Alii autem frequenter hunc quoq; insessum felicem sunt experti, rutæ, myrti, citini, lauri, cupressi. æqua singulorum viridium portio in aqua coquitur, est autem Marcellium. Vbi alte affligit inflammatio, irritationesq;, iniici debent ab inferioribus partibus cremores frumē tacei cum quodam astringente decocto. oleum vero dulce inditu retentumq; dolorem soluit. Cum autem crebra desidendi est cupiditas, etiam Agatidem spissamentis calidis sedi apponēt, aut furfures calidas in fascia, aut spongiam, aut aliquid huiusmodi.

Statiam ab iniuriā morbi tutet ꝓpulsa ad partes extremas ui materiæ urgente.

De torminibus quæ dysenteria dicitur. Cap. xlii.

CVm intestina intus exulcerantur, latini tormina, græci dysenteriam appellant, quæ nunc ex tenesmi mutatione, vel quadam ex prædictis alui turbatione prouenit, nunc per se incipit. in qua excernuntur primum biliosa, varia. deinde leuiter subcruenta, postremo saniei similia. cuiusmodi a mortuorum cadaueribus solent profluere. At quæ a bile nigra oritur, exitialis est, ut quæ cancrum cum exulceratione testetur. Si igitur ab exulceratione, cruēta stercori cō mista deiici cum dolore & torsionibus cernantur, ulcus tenuia intestina obsidere nota est, quod per os potissimum remedia desideret. Sin autem sincerum stercus descendat, crassa, quod enematibus magis cedit. Porro cum multum sanguinis seorsim excernitur, affectū cruentam dysenteriam appellant, quanquam interim sanguis etiam nigrior, quam naturaliter esse debet, & splendescens deiiciatur, cum scilicet iecur alimentum distributum non probe conficit. Iam vero cum retentrix ipsius facultas, vel alteratrix imbecillis est, sæpe eiusmodi descendunt vt recens in eis caro lota esse videatur. Atq; hāc iecorariam uocant dysenteriam, de qua in iocinoris affectu agemus. Itaque utendum est communiter iis quæ in cœliacis & aliis præter naturam excretionibus comprehensa sunt. Priuatim conueniunt, lemnia sphragis, que etiam depascentem modo dysenteriam persanat, & pota in aluum data, si intestinum mulsa prius fuerit abstersum. Deinde muria & lactucæ succus potus conuenit dysentericis, ipsaq; lactuca in posca cocta esui idonea est. item plātago, rubi tum fructus, tum folia, & altheæ radicis decoctum, hippuris ex aqua, uel uino bibita, eiusq; succus prodest. Mori succus immaturus exiccatus, atq; hoc magis batina mora similiter resiccata, siccant etiam uentris fluorem oua ex aceto cocta comestaq;. Satius

fuerit, si commista quibusdam ex iis quæ ad dysenteriam faciunt, frixaq; esui exibeas. Vtilissimum his est omphacium rhus rubrū, eiusq; succus malicorium, galla, acini vuæ. Compositum hoc bene facit, cochlearum cineris partes quatuor, gallæ partes duas piperis partem unam in puluerem redacta obsoniis inspergito, vel ex aqua, vel ex uino albo aquoso potui dato. Generose iuuat dysentericos quos nondum ulcus putre ocupauerit, & canum ossa uorantiū stercus aridum, cum lacte caseato, ex lapillis marinis iniectis potatum. composita uero ex ægyptia spina pastillus, item Philippi, tum qui ex cornu ceruino constat, adhæc qui ex seminibus conficitur, quiq; ad Trigonem refertur. Iam catapotia ex macere admiranda. maxime autem commendatur et hoc opii, croci, lycii indici, acaciæ, rhus thuris, gallæ hipocistidis, malicorii, mirrhæ, aloës, æquales singulorum portiones, nempe tres oboli ex aqua propinantur. ALIVD Rhus drachmæ octo, gallæ, malicorii, singulorum drachmæ quatuor cochleare vnū ex vino datur. ALIVD. Rhus drachmæocto, gallæ, acaciæ, gummi, singulorum drachmæ duæ opiidrachma. Exhibetur drachma ex uino temperato. Hoc autem eclegma ipsis conueniet. Mirtorum nigrorum, rhus siriaci singuli sextarii., palmularum thebaicarum duæ libræ, malorum cotoneorum carnium libra, mala granata acida cum ipsis corticibus decem, vini astringentis sextarii duodecim, ad tertias decoquuntur. Percolatis libræ sex mellis iniiciuntur, & ad spissitudinem iam incocta linctuexhibeto. Notum vero est catap asmata quoque ex astringentibus componenda, quorum materiam explicatam habes. Porro aluo indita, disentericis propter tenesmos infestantes, ex usu fuerint, cremor orizæ, vel chondri, vel huiusmodi alterius cum adipe caprillo, vel hircino, tū ea quæ capite de tenesmo diximus. Si autem sanguis profluit, ex inferioribus partibus infundere oportet succum poligoni, vel plantaginis cum acacia, vel hipocistide, vel id genus aliquo. Sin urgeat fluxus, etiam quod sanguinem cohibeat quoddam iniiciendum est. vt cinis lanæ sucidæ, vel spongiæ inanis, pice liquida, vel sanguine bubulo imbutæ vel alumine liquido, combustæ, uel asinini stercoris succo. Huic & Andronis pastillus præstans est remedium. tum qui Musæ ascribitur, ac per similes. Insuper subiecta collyria multo sunt in id efficacissima, in quibus potissimum etiam dolores circa deiectionem fiunt. Vbi uero vlcera intestina depascantur quæ tum fædo excrementorum odore, tum putredine, tum quod non statim per initia fiat, sed temporis interuallo, agnoscimus, enemātibus quæ crustam inducunt vtemur, cuiusmodi sunt pastilli nomine Faustiani, item diachartu id est ex chartha inscriptus ac Bitinius, Theo-

niusque, Præterea qui ex suberibus constat, ex lenticulæ decocto, uel cuiusdam astringentis, iniecti. Atque hoc enema est ex iis quæ admodum expertus sum, glandis caliculi combusti (Est autem caliculus concauum illud vnde querna glans prodit, quo coriarii utuntur) Auripigmenti consolidæ. rhus syriaci, æquales partes. his contusis, duo cochlearia excipito cremore orizæ & succo anchusæ quæ foliũ habet spinale, amplũ nigrũq; quod chœro spileton apellant. Item ouorum candidi liquoris similiter ad vncias duas ternasue immittito. Epithemata vero in cœliacis enumerata sunt. Item uentris inunctiones quæ astrictoria ac siccante constant materia, glutinatorio quodam adhibito, gummi thure, taurocolla, polline, in similibus cataplasmatis locum habeant. † Alimentum his erit p̃ initia, pulticula ex ouo & lacte deinde sorbitiones frumẽtaciæ per se. & cum lacte, irem lac mediocriter coctum maxime cõmendatur. holerum usus non est necessarius quidem, attamen gustandas exibebis serim coctam, intybum, plantaginem, brassicam bis coctam, poma quæ ὀπῶρα dicuntur astringentia, carnibus ipsorum reiectis, uel aliis quæ asperare intestina possunt. Verum si multa sit caloris intemperies, etiam intybus cruda esui danda est, & aqua potioni frigida. Alia uero potabilis aqua cœlestis esto, si uero laborauerit stomachus, vinum quoque propinandum est. Postea ex aucupio sicciora & concoctioni morigera sumantur, balineis dulcibus vtantur, a quibus si fluxionem experiantur, spongiam magnam, vel panis siliginei micas vino ascalonite, vel quodam astringente calido imbutas, toti ventri imponere oportet, contra quem cum deligaueris, sic lauare iubeto.

†Hoc loco uetus cod. habet, τροφὴ δέ τούτοις ὠὰ τὴν ἀρχὴν ἔστω id est, alimentum per initia his sint oua. Sed vulgarem scripturam bonam esse ex Aetio quiuis intelligere potest, apud quem uox ὠόγαλα est, quam interpres oua lacti mixta reddit.

De morbo intestini plenioris. quem græci colicon appellant. Cap. xliiii.

Colon, cum pars sit intestini crassi, a dextra ilium regione procedens, ad sinisteriorem cincturæ modo pertinet, huic dolores grauissimi plures ob causas suboriuntur. vel enim ex crasso pituitosoq; humore intra tunicas ipsius recepto, vel ex spiritu crasso, & flatulento qui non habet exitum, vel propter inflammationem intestini, vel ob acres mordacesq; humores. Qui ergo ex humo-

re crasso, ac pituitoso dolorem concipiunt. hi per totum abdomē in alto excruciantur, præsertim sensu, qua parte colon situm est ceu terebra pertundatur. Hos torsiones quoque affligunt, ructus, nausea, vomitio cuiuslibet humoris, potissimum pituitæ. Aluus grauiter impedita nihil reddit, ac ne spiritū quidē transmitit. Stercus aūt quādoque excretum bouino simile videtur leue & flatus plenum præcedens horum causa est magna ex parte, continuus ciborum frigidorum, crassiq; succi. vsus, repletio, crudita otium & his finitima. Qui autem ex spiritu flatulento indolescunt, iis tensionis magis sensus obuenit. qui autem ex inflammatione, ii feruorem internum percipiunt. & febris non ignaua, urinæ retentio simul & stercoris, pulsus in uentre molestat, sitis, ardor, nausea, bilis potius vomitiones quæ nihil leuant malum, summatim inter colicas affectiones, hæc est grauissima quæ, in Ileū transitionē minatur. at quibus acres rodētesque succi dolorem mouent, sicut etiam qui ob inflammationem dolent, hos ardor sitis & uigilia torquet, † febricitant autem omnino vel minus quam illi, vrina redditur acris, & biliosa per aluum descendunt. Sæpe alui deiectio maiorem excitat cruciatum, grauiusq; irritant calidiores cibi potusq; assumpti. Itaque doloribus quos frigidi & glutinosi ac crassi humores contraxerunt, medebimur sic vt nō vehementer calfaciamus, quippe huiusmodi humores iis quæ nimis ex calfaciunt, præsidiis funduntur, ac in spiritalem potius substantiā rediguntur. Qua propter & incidi, & concoqui medicamentis debent, quæ non inflent, sed extenuent desiccentq;, nec per morbi initia valde calefaciant. Prius itaque aluo stercore leuata, congrui clysteres ex oleo iniiciuntur in quo decoctum sit cuminum, vel ruta cum adipe anserino, vel gallinæ, aut cucumis siluestris radicum decocto, & myrrhæ drachma, melle & oleo, aut ex myrrha, melle, & oleo si picioneo. Iam vero commune oleum iniectum, sæpe vitream simul pituitam expulit, ac dolorem subito finiuit. At si ob doloris vehemētiam etiam enema retinuerint, glans aluo demittenda est, ex melle, cumino nitro, rutæ semine sicco, brasicæ caule probe polito & muria madefacto, uel cinere brasicæ melle consperso, uel cucurbita siluestri trita cnm melle, nitro et cumino. Glandes autem digitorum sex erunt, vt strictiorem ani musculum quem σφιγκτῆρα vocant, exuperent, sedemq; ungere oportet, ciclamini succo cum melle & nitro. vel centaureo cum melle & nitro. Si dolor non remittitur, enema præter commemorata fit. Resinæ terebinthinæ uncia, vel opopanacis drachma, vel galbani drachmæ quatuor, bituminis tantundem, cum nitri drachma. & aquæ uncia, olei rutacei vnciæ quinque, aut amplius, fotus autem partibus indolentibus superaccomodandi sunt

ex cumino

nihil reddit aluus quod ipsius potētia excretiua superioris partis morbo lege consortii infirmatur & a suo opere alienatˉ.

ex cumino, vel anethino, ſicyonio oleo, cataplaſma admouẽdum, tri ſpermum appellatum, cum cumino, baccis lauri, apii ſemine. Epithemata vero conuenient, diaſpermaton, diadaphnidon, adde diamelilo ton, & Poliarchion. Inſeſſus autem vtilis ex decocto fœnugræci, altheæ, chamæmeli, artemiſiæ anethi, tauri, & ſimitium. Item in oleum calidum, aut hidrelæum deſcendere alienum non eſt. potui offertur abſinthium, & cuminum æqua portione, vel panax cum aqua, vel caſtorci, a niſi, piperis, ſingulæ drachmæ cum oxymelite. Quod ſi dolor non conquierit, propinatur ipſis medicamentum diatrion pipereon, vel theriaca. Iam ſinapiſmo, & dropace in remiſſione doloris utendum eſt, ac balneis naturalibus, † a balneis autem aquæ potabilis abſtineant, niſi doloris circunſtantia compellat. Vbi iam prædictorum aliquo medicamento facta prius fuerit euacuatio, iubebis vt lauent, incaleſcantque laconico intra ignitos parietes inſpergendo nitroſa quædam ſmegmata. Cum dolor eſt vehemens, mediocriter lenientibus uti conuenit, qualis eſt paſtillus ex caſtoreo, tum aluo ab inferioribus partibus inditus, tum potus, ſimiliaq; his medicamẽta. Nam quæ ualenter ſtuporem inducnnt, vitare oportet. quippe pauliſper quidem leniũt, ſed longiorem affectionem reddunt, dum materiam incraſſant, meatusq; inteſtini condenſant. Porro ubi iam pituita fuerit extenuata, purgabitur hiera amareſcente, vel his catapotiis. Aloes, euphorbii, cocci gnidii, ſcamoniæ æquali ſingulorum modo. dantur duobus ſcrupulis. Victus utilis erit calidior ſicciorq; per initia morbi, a cibo abſtinebitur. deinde acria aſſumentur. Porra igitur ipſis exiberi cocta cum condito debent, apium, aſparagus paluſtris, cruda allia, & maxime iis qui talibus non offenduntur. ipſumq; vero conditum bibant. panem vero cum ipſo aſſumant. Inſecutis diebus etiam reliqua boni ſucci alimenta concoctuq; facilia dabuntur, ſic vt repletio cruditaſq; uitetur. At ſi flatulentus ſpiritus doloris author fuerit, ſecundum clyſteres qui flatus diſcutiant, potioneſq;, etiam cucurbitæ quam maximæ cum flamma ac leues toti abdomini defixæ, frequenter abunde auxilii præſtiterunt. Porro cum inflammatio inteſtinum exercet, vena in cubito aperienda eſt, ſin vrinæ difficultas diſtorqueat, etiam ex talo ſanguis detrahi debet, & prædicta admoueri præſidia, † præterquam quæ acria ſunt & ualenter pergant, vtendum vero iis quæ magis leniunt enematis, cataplaſmatis & ſuperfuſionibus, in oleumq; deſcendẽdũ, ac cucurbitulas ipſis defigemus, ceratum abdomini applicabimus quod habeat ceræ quincuncem, olei chamæmelini vncias duas, roſacei tantundem, lomenti ſemunciam vitella ouorum quinq;. Hæc ſucco lini ſeminis ſoluuntur. Victus

quia in miſſione ſanguinis διὰ ἄδηλον διαπνοήν feruor morbi extra uaporat, & materia exoneratur.

tenuis ac febricitantium proprius ipsis conuenit, 'quousq; inflam'-matio discutiatur. Atqui si propter acreis rodentesq; succos dolitant, oleum ipsis ab inferioribus partibus iniicietur, in quo fenu græcū decoctum sit, vel althea cum tenera adipe recenti anseris, vel gallinæ vel etiam cremore ptisanæ cum rosaceo, vel succo quoque lini seminis. Propinandumq; ipsis antidotum picra dia aloes, & balneis vtendum ex dulci aqua, cibo sorbili, chondro, vel ptisana', piscibus saxatilibus. In summa uniuersus victus humidior erit, & frigidior. Abstinendum acribus omnibus cum cibis, tum medicamentis, fotuq; ex aspergini bus, & cataplasmatis, vini potione & potissimum veteris. Cum autem dolor præpollet, etiam iis utendum est quæ sensum obstupefaciunt, nam offendunt minus aliis huiusmodi affectiones medicamenta quæ tenues, mordacesq; humores incrassant, & mediocriter refrigerant. Puto autem colicam affectionem, quæ etiamnum regnat ex huiusmodi prouenisse humoribus, quæ ab Italiæ quidem regionibus incepit, in aliis autem multis Romanorum Reipublicæ locis pestiferæ cuiusdam luis modo sit grassata, ex qua pleriq; in morbum comitialem, alii in artuum resolutionem sensu incolumi, nonnulli in vtraque sunt prolapsi, ac eorum qui in comitialem morbum inciderunt, plures interiere. Ex illis vero qui in resolutionem, plures euaserunt. tanquam in crisi, causa aliorsum ex loco quem infestauerat, conuersa. Sic igitur laborantes, medicus quidam in Italia curauit victusquadam ratione infideli refrigerante & maxime temeraria. lactucas enim non coctas refrigeratasq; ipsis porrigebat, intybumq; similiter supra satietatem comedendum. Item vuas, mala, pisces dura carne præditos, omniaq; crustacea quæ voct Græce ὀστρακόδερμα, pedes bubulos, bulbos, et similia, non solum facultate. sed & tactu frigida. vinum raro præbebat, cum autem dabat frigida miscebat, ipsamque frigidam uel etiam poscam frigidam exhibebat, ab omni alio calido, & medio cibo abstinens. Atque plurimos sic præter omnium opinionē persanauit, imo nonnullos qui iam in morbum comitialem, vel resolutionem prolapsi erant, propemodum sanitati restituit.

exortus quasi uidetur ēt tēpestate nostra morbus gallicus pluresq; alios morbos nobis ignotis futuris seculis nasci posse ex prauitate humaniuictus in peius ruentis ex malis moribus rationabile ēt

† Veteris Cod. hæc est scriptura, πυρέττουσι δὲ οὐδὲν ὅλως ἢ ἐκείνων ἧττον. Sed vulgarem lectionem, vel eā quam habet codex Oroscii πυρέττουσι ὁμοίως, meliorem esse ex Alexand. Tral. intelligere licet, qui scribit, eorum qui colico dolore laborant, οὐκ ἄνευ πυρετοῦ διατελοῦντας πλείους, id est plurimos non esse sine febre

‡ Totus hic locus sic legitur in antiquis libris. τῶν δὲ δι' ὕδατος ποτίμου λουτρῶν ἀπεχέσθωσαν, πλὴν εἰ μὴ διὰ τὴν περίστασιν

τοῦ ὀδύνης ἀναγκάζοιντο, ἡνίκα δὴ πράως ἐν ἔντας αὐτοὺς τινὶ τῶν εἰρημένων φαρμάκων λούειν καὶ πυριᾶσθαι, κελεύειν ἐν τοῖς διαπύροις τόποις.i.a balneis aquæ potabilis abſtineant niſi doloris intenſio cōpellat, vbi iam prædictorum aliquo medicamento facta leuiter fuerit euacuatio, iubebis vt lauent, incaleſcantq́ laconico in locis ignitis.

†Hæc ſcriptura eſt in veteri codice πλὴν τῶν δριμέων καὶ τῶν θερμαινόντων ἰσχυρῶς, id eſt præterquam quæ acria ſunt & multum cal faciunt. Quæ ſcriptura rectior eſt.

Proclus et ſtoici putant quemadmodum et quorũ dã dicit̃ eſſe ſciẽtia, quæ tu lateret adhuc mortales.

De tenuioris inteſtini morbo, qui ileos dicitur. Cap.xliiii.

ILeos cum affectus ſit maxime acutus, & dolorificus, ſymptoma quoddam habet periculo grauius. Qui enim hoc malo ſunt oppreſſi, miſerabili morte pereunt, ad vitæ finem, ſtercus per os reddentes. Contrahitur id vitii cruditatibus, & obſtructo recrementorum itinere, iis nimirum retentis, quæ iam corruptionem experta ſunt, ex letalibus medicamentis, cunque in ſcrotum prolabuntur inteſtina, & cũ inflammationem ſentiunt colica, aff ctione plerunque præcedēte, cauſamq́ adferente. Pueros itaque ſuperfuſionibus, cataplaſmatis, enematis, glandibus & fomentis. ficut in capite de colicis comprehenſum eſt, curare oportet. Adoleſcentibus autem & ætate floridis indubitato ſanguinem detrahere, ſin minus, vincit multas ac leues cucurbitulas toti ab domini admouere. Loco autem dolenti, etiam cute inciſa, item perfricare & deligare artus, & tunc efficacioribus clyſteriis & iniectionibus uti. Ad hæc in oleum calidum deſcendere, antidota purgationeſq́ aſſumere. breuiter omnia adhibere conuenit, quæ ad colicos ſcripta ſunt, præter eos qui ex acribus, rodentibuſq́ ſuccis indoleſcunt. Mirifice autem ipſis facit etiam ſi vomuerint, anethum coctũ, potumq́, a potu panis in calidam demerſi fruſtula ſtatim eſſe, dum incaleſcunt. Ad eos autem qui cibos non retinent, rhus & cuminum in eadem trita potui dato in ſenis oxymelitis cyathis. Qui ex medicamento in ileon inciderunt, vomant compellendi aquæ calidæ potu. Noxiorum autem medicamētorum notas, quinto libro habes expreſſas. Deinde oleum calens propinari debet, vel iura pinguia vt denuo vomant. Diebus aliquot interpoſitis, theriace potui detur. At ſi obſtructio perſeueret, lacte ſciſſo cum ſcammoniæ, vel aloēs, uel cuiuſdam purgantis momento, aluum inanire cōfert. Si ex inteſtini prolapſu in ſcrotum affectus proceſſerit, figuratis ſtatim ipſis ſublimibus in inguina compelletur delapſum inteſtinum, faſciaq́ deligabitur.

ἀπὸ τοῦ εἰλεῖας dictus is morbus q̃d inter Pinutor tu multiplicabili uolutat̃. ideũ quoque morbum utĩ ἱππικοῖς equiplenior cibo educati ἐκτροφίας græce dicti patiunt̃ ex Ariſtot.

De renum & veſicæ affectibus, & primum de calculo. Cap.xlv.

MOrborum cognatio, ordinem disciplinæ transgredi nos compellit. nam communis est Colicis, & lapidem in rene habentibus aluus initio astricta, vehemens dolor, fastidium, cruditas, & tormina. Propria uero, colici habent omnia hæc magis intensa, nephritici minus. At colicis quidem in dexteriore potius ileum parte dolor excruciat, & vsque ad stomachum, iecur, & lienem peruenit, aluus omnino cohibetur, adeo vt ne spiritus quidem infra transmittatur. Cum vero necessitas stercus expellit, flatulentum bouilli modo est. Interim etiam vitrea pituita excernitur, vrina copiosior pituitosaq; redditur. verum nephritici grauem in ipsis renibus infixum dolorē impacti pali instar sentiūt, eiusdemq; lateris ac e directo subiectus testiculus indolet, femur eiusdem partis directe obstupescit, excernitq; etiam sponte quidem raro, omnino autem clysteriis aluus citata, flatus, stercusq; biliosius egerit. vrinæ paucæ, & arenosæ magis prodeunt, meatus per quem vrina distillat, astringitur. hæc indicia calculos in renibus esse fatentur, quæ adultis potius oboriuntur. in vesica autem pueris magis calculus solet concrescere, notæ harum sunt cruda & subalbida vrina cui subsideat arenosum. Pruriunt laborantes crebro, & contrectant pudenda, intenduntq;, & continue ad vrinam reddendam vrgentur, ac stillicido vexantur. Materiam igitur calculis creandis suppeditat crassus, terreusq; humor. Effectri ipsorū causa est ignea renum, aut vesicæ caliditas. At in renibus quidem medicamentis uti conuenit, quæ calculos confringunt dissecantq;, non autem manifesto calefaciunt. Talia habentur basilicorum asparagorum radices rubiq;, vitrum combustum, graminis radix, adianthum, bdellium, lari radicis cortex, altheæ semen, cicer nigrum arietinum spongiarum calculi, acetum scillites, phu, meon, asaron, carpesion, saxifraga. sion uero, & esu, & potu prodest, cardui radix, erysimon, & prionitis. balneis autem crebro vtantur, & post lauacrum statim quædam ex prædictis bibant. Cæterum superfusiones, cataplasmata, fotus, insessus, relaxantia & quæ leniunt, ex colicis huc transferre conuenit. Compositæ potiones sunt, rutæ syluestris, maluæ syluestris, apii radices. incoquuntur vino, & liquor inde expressus temperatusq; aqua, duobus cochleariis porrigit̄. Hoc inspergi potest. Balsami fructus, lapidis spongiarum, pulegii sicci, maluæ siluestris seminis singulorum pares portiones. vbi contusa fuerint, †cochleare inde cum vini temperati cochleariis duobus exhibetur. Item sanguis hircinus inarefactus, cicadæ siccæ sine pennis pedibusq;, lapis iudaicus, qui tecolithos dicitur, ex mulso in calido balnei solio offertur.

ita enī hi lapides ī mēbris animātium causam suam et materiā habēt u tiēt ī sinu terræ ipsi lapides solēt cōcrescere, Sic Arist. sæpe corpus animātiscō fert cūto mūdo

tum medicamenta composita,quæ ex ipsis præparantur. Insuper,Fu fca nephritice,& ad hoc composita,condita. His accedit laudatissimum remedium troglodytes,est autem passerculus omnium auium minima,ea sola excepta,quæ Regulus appellatur. Hoc enim solo paulo maior est,eiq; similis colore inter cinerium & viride,tenui rostro,in muris maxime & sepibus degens. Hic inquam totus sale cõditus crudusq; frequenter commanducatus, calculos iam creatos per vrinam expellit,in posterumq; generari prohibet. Combusti integri cum pennis cinis vniuersus per se & cum pipere,phylliq; momento ex mero & melle potus,idem potest efficere. Ad dolorum vero acumen & vigilias bona sunt remedia Sotira,& Philonis medicamẽ. iam sanguinis missio adhibita dolorem sæpe leuauit,celeriter calculum emolita. Tuetur a calculis,ne fiant,primum sane cibus boni succi,& moderatus,dein exercitia,rarusq; leguminum omnis generis, frumentaceorumq; vsus,item casei abstinentia,lactis,& quæ ex ipso præparantur,obsoniorum,vini nigri,carnium copiæ,& omniũ summatim crassi succi,ac nimis calidorum acriumq;,hydrogarorum dico,& conditorum & similium. Hæc enim si obseruentur, nõ solum lapides nondum creatos prohibent concrescere,sed etiam iam factos confringere,vel excernere idonea sunt. bibant autem oxymeli cum quodam simpliciore vrinam citante,veluti adiantho,apio,graminis decocto. A balneo ieiunus ante vinum aquam temperatam potet,ac in medio prandii frigidam superbibat,si nihil prohibet. † Vbi praui humoris copiam persentiscunt,sanguine detracto, aut purgatione vacuentur. Omnium vero præsentissimum est ad calculos arcendos secundum balneum,aquam temperatam prius bibere, quam vinũ,aut aliud alimentum assumas,ac vesicæ calculos in pueris,valentioribus emoliere præsidiis,delectu ex supra comprehensis habito. Quod si impendio excreuerint,aut ceruici vesicæ impegerint,iniectione recti syphonis,catheterismum uocant,per quassatum vtendum,aut etiã calculi incisio adhibenda,vt in parte chirurgica dicetur.

inferiori & econtra.

De inflammatione.

AT si inflammatio renes,aut vesicam exerceat, quam hæ notæ testantur,loci affecti ardor, dolorq;, cum grauitate, febricula,mentis alienatio,vomitio bilis syncerae,vrinæ reddendæ impotẽtia, & præsertim vbi vesica inflammationem experitur, sanguis statim detrahendus est,vtendumq; superfusionibus,quibus leniendi potestas est, & cataplasmatis ex ruta,anetho,fœnugræco,altheæ radice, clisteriisq; mollibus,& iniectionibus ex oleo,papauere,adipe anserino. In vesicæ affectu etiam,opii semiobolum cũ mirrha,croco,& oleo, in aluum demitti,mulsaq; potui sumi debet,ab iis abstineri quæ val-

de vrinam citant, ac multa potio vitanda, nisi acris biliosusq; humor superet, tunc enim potui quoq; liberaliori indulgendum est, ac vna vi ce cumulatim, qui ex aliquo citra rosionem, vrinam mouente, sume tur. Seminis lini partes duæ, amyli pars vna, cochleare ex aqua datur, item cucumeris & peponis semen. Cum ardorem igneum renes sentiunt, linamenta ex vino & oleo rosaceo, vel aqua & oleo rosaceo, vel melino super accommodantur, aut ceratum ex cera & rosaceo, chamæmelinoq; vel melino & luteis ouorum confectum cum aceti paululo, vel polygoni succo imponatur. Postea etiam emplastrum quod a succis diach ylon dicitur, cum chamæmelino adhibeatur. calida autem nimium vitanda, ne puris generationem suscitent, item quæ impendio refrigerāt. quippe ab his re es facile in scirrhum indurescunt. Ad hæc balneis. cum inflammatio instat, abstinendum, victus qui in febribus dari solet, & ab inflammatione arcenda nomen aphlegmanton sortitur, vtilis est.

†Hic locus sic descriptus est in veteribus codicibus. διδου κοχλεάριον μετ' οἴνου κεκραμένου κυάθων β. idest, cum vini temperati duobus cyathis.

†Locus hic integrior est in vetustis codicibus. πλήθους δὲ καὶ κακοχυμίας συναισθανόμενοι διὰ φλεβοτομίας ἢ καθάρσεως κενούσθωσαν, idest, si sentiant plethoram & cacoch ymiam sanguine detracto aut purgatione vacuentur.

De abscessu & exulceratione partium per quas vrina descendit οὐρητικὰς, græci vocant.

DOLORES circa ilia oborti, horror inæqualis, & febris inordinata, abscessum in renibus fatentur. In vesica autem præter cōmemorata, loci cruciatus testatur. Cæterum affectus renum, hac nota deprehēditur. si homo in sanum recumbens latus, in opposito percipiat dolorem ceu e sublimi rene suspenso. In quibus vtendum est insessu ex hydrelæo, item cataplasmatis ex polline, oleo & resina, vel erui farina, cum melle, vel cardamomo, vel columbæ stercore, cū ficis pinguibus. Pus autem per vrinas confarctim excretum, abscessum esse ruptum, & vlcus in particula ostendit. Quoniam vero etiā sine abscessu, instrumenta per quæ vrina fertur exulcerationi patent, vase, aut rupto, aut exeso ex materia acri vel lapide per radente, distinguenda est renum exulceratio, ab ea quæ vesicā exercet, vel meatus quos οὐρητῆρας vocant, hoc pacto, Renibus quidem exulceratis in lumbis dolor exercet cum grauitate & fine impedimento vrina redditur, cui pus mixtum reperitur, carnosis particulis innatantibus. Vesica autem exulcerationem experta, tormentum vehemens in pectine imoq; vētre mouet, vrinæ difficultas vrget, pus vbi reddita vri

na est, subsidet, squamulæ fœdi odoris, vel laminis similes insunt. furfuracea autem subsidentia vesicam scabie laborare notāt, si vero meatus vrinarii sint exulcerati, etiam puris mixtura medio quodam modo habet, & pilis similia potius in lotio feruntur, dolorq; mediam inter renem & vesicam, regionem occupat. Si autem pus aut sanguis excernatur, idq; citra vrinam, nullius particulæ ex prædictis, sed pudendorum exulceratio significatur. Itaq; cum vasa vrinæ dicata exulcerationem sentiunt, aqua mulsa bibitur, aut fœnugræci decoctum cum melle, aut cucumeris semen cum passo. Pus reddentibus per vrinam, bolus armenus datur, aut ferularum combustarum cinis, quantū tribus digitis comprehendi potest, ex passo, item lactis potio vehementer his auxiliatur. Composita autem hæc, seminis lini, seminis cucumeris, tragachantæ, singulorum drachmæ duæ, pastilli finguntur. ALIVD. Nuces pineæ numero viginti, cucumeris domestici seminis grana quadraginta, amyli drachma. Excipiuntur heminis duabus decocti nardi apii seminis. Archigenes in epistola ad Atticum iubet, cum vrinæ difficultas vrget, papaueris albi torridi seminis detriti drachmam vnam capi, quæ decocto iunci rotundi, aut calami, aut dulcis radicis inspergatur. Dolores autem ex vlceribus contractos hoc lenit, cucumeris domestici purgati seminis grana numero triginta, nuces pineæ duodecim, amygdala amara corticibus exuta triginta quinque, croci quantum ad colorem satis est. Ieiunus quotidie assumet cum lacte, aut passo. Mitius erit si pro nucibus pineis maluæ seminis æqualem modum iniicias. Elidere autem potest (inquit) vesicæ exulcerationes etiam cyphi & antidota inde confecta. Ego vero in vetustioribus hoc vsus, nunquam aliud magis varium desideraui, chamædryos, chamæpyteos singulorum drachmæ viginti quatuor, asari, piperis albi singulorum drachmæ septem, cinnamomi drachma, optime detriti cochlearia duo ex passo cretico, porrigo si febris adsit, ex aquæ cyathis tribus, vbi vero mordax est exulceratio, etiam amyli duobus cochlearis, & cucumeris seminis granis quindecim adiectis, voti compos euasi. Hæc quidem ex Archigenis scriptis sunt. Item medicamenta, diaphysalidon, idest ex halicacabo, & antidotum ex syluestris maluæ semine, necnon ex tragematis confectum benefacit. Regioni inter scrotum, & anum, nec non inferiori ventri, cerata imponuntur ex œsypo lota, butyro, adipe anserino, styrace. In vesicam autem infunditur clysterio mulsa aquosissima, vel lac cum paululo mellis, vel cum cucumeris semine, vel candidus oui liquor cum pompholyge, vel dictorum medicaminum aliquo. Si vlcus pascendo serpit, pastillus ex carta iniiciendus est, aut Bithinius, & cataplasma ex

Qdā volūt eē reponēdū hūc locū ex Gal. sic nuclei pinei numero viginti, thuris et amyli, nardi cuiusq; drachma, seminis apii drachmæ quinq;. Nardus apiū aq̄ sext. ĩcoquunt̄. deĩde cū horū liquamine reliqua cōfundā̄tur. ex q busgemi num cyathū dant bibere.

palmulis & vuis passis cum galla, acacia, hypocistide, & alumine debet imponi.

De sanguinis renum profluuio.

RENES infirmi lotium subinde retinere nequeunt, sed patentiores redditi sanguinis nonnihil ex vena laxant, aliasque crassities remittunt. Sæpe renes etiam iuxta circuitum quemadmodum hæmorrhoides, sanguinis profluuio laborant. Inaniti vero subleuantur, in quibus nihil subito tentandum est si sanguinis cursus sistatur. At si fluxus eius perseueret, vena in cubito aperitur, ac medicamentis quæ ad sanguinis sputum, aliasq; sanguinis eruptiones inscribuntur, in renibus ac vesica sanguinem fundenti, vtendum est. Maxime vero dari debet symphyti radix, & tragacanthum vino maceratum. Ad hæc poligoni & plantagi nis succus, cum posca, aut amygdala amara cũ passo. Vel hoc, aluminis scissi drachma, tragacanthi drachmæ duæ, gummi oboli quinq;, ex passo assumetur, item cataplasma ex ordei farina cruda cum posca & rosaceo, aut ex palmulis & pane siligineo cum acacia, vel hipocistide, in vino astringenti, vel posca decoctis obducitur. Cum vesica sanguinem fundit, etiam cucurbitulas in iliis & coxendicibus defigemus. Cæterum particula quæ sanguinem fundit, hisce notis agnoscitur, loci dolore, & quod sanguis vrinæ miscetur, aut e contrario, veluti in pure comprehensum est. Concretus in vesica sanguis inde adeo deprehenditur, quod post illum vrina subito cohibeatur, & fibræ quædam sanguineæ (vt verisimile est) aut humiditates cruentæ emanent. Datur autem potui artemisiæ decoctum, heliochrisiq;, vel cunilæ, vel raphani semen, vel liquor laseris, vel cirenaicus, vel apii succus, singula in aceto temperata, aut leporis coagulum, aut hinnuli, aut hœdi in oximelite, aut lixiuium cum oleo, spongiaq; a foris ex muria, vel lixiuio calido accommodatur. Quod si vitium his non abigitur, secatur locus inter anum & penem, quemadmodum in calculosis, ablatisq; grumis commode curantur.

q; morbi et in mẽbris corporis suũ q́sq; sequitur ambitũ, quia simul cũ uniuerso virtutes quoq; et morbi corporũ materia pullulante suo tẽpore in orbes eunt redeuntq; ex Plotini sentẽtia. ob idq; dictum sapientum græcorũ est κύκλ⊗ ἀνθρώπινα πράγματα. itaq; & motus corporis

De renum duritia.

QVAE durities in renibus contrahuntur, nullum sane dolorẽ mouent, sed videntur renes ipsi tanquam ab iliis suspendi, coxæ stupent, crura impotẽtia vacillant, vrina modica egeritur, Totus deniq; habitus duricie renum laborantium iis potissimum qui aqua subter cutem laborant, similis est. Hi ergo emollientur ceratis, malagmatis, frictionibus & fomentis. Ad hæc quæ vrinam cient, assumuntur, aluusq; subduci clistere debet.

De diabete.

CVM poculenta, statim qualia assumpta sunt per vrinam trans

mittuntur, diabetes vitium appellatur. Qui igitur eo sunt occupati, immodica siti conficiuntur, vnde quoq; dipsacon græci affectum nominant, qui ex retentricis sane renum facultatis impotentia contrahitur, attractricis autem maiore robore, vt totum corpus ob immodicum calorem exhauriat exugatq;. Itaq; aduersus hunc pugnantes, cibum pleniorem, quiq; difficulter confici queat, nec liquidus sit, offeremus, veluti alicam cum rosato, vel rhodomalo, vel hidromalo, vel vino non vetusto, vel alias quodam calido. Ex oleribus autē intibum, serim, lactucas. inter pisces erunt saxatiles, suum petunculi, vuluæ, pira mala, punica mala, & frigida potio. Item poligoni succus, heleniumq; recte ipsis propinatur ex vino nigro, palmularumq; & mirti dilutum, præcordiis & renibus obducitur polenta ex aceto & rosaceo, folia vitis cotil edonis, parietariæ, portulacæ. sudores excitandi, vomitusq; a potu frigido, omnibus quæ vrinam mouent, abstinendum. At sanguinem per initia mittere non fuerit alienum.

motū vniuersi sequitur. motum deinde corporis motus morborū sequūtur clandestina & occulta uirtute. & ita mutationes tēporū, rerū, morborūq; in orbē eunt vt placet Proclo ī timæo et Alex. in ꝓbl.

De stillicidio vrinæ & eius difficultate.

CVM neq; inflammatio, neq; calculus, neq; aliud quippiam ex prædictis infestat, vrina autem acris est, totusq; habitus, vel etiam reliqua signa, bilem testantur, ex hac vel vrinæ difficultas, vel stillicidium contrahitur. Quare ex vsu sunt quæ hanc inalterant contemperantq;, ptisanæ cremor, pisces, balnea, victusq; idoneus, acria vitanda sunt, vinum, exercitia, ira & tarda comestio. Quod si vrinæ tenuitas, alborq; & reliqua signa frigidam fateantur intemperiem, conueniet vinum calidum, condita, tum quæ vrinam cient & medicamina & cibi. adhæc insessus calidiores. At si præter alborem, etiam crassities in vrina appareat, pituitosus humor censendus est, qui ceruicem vesicæ obstruxerit vbi vtendum est oximelite, tum iis quæ constant ex hissopo, pulegio, vel thimio, vel silphio, aqu æmulsæ incoctis, item superfusionibus calidioribus. siue autem humor crassus, siue calculus, siue grumus, vel eius generis aliquid obstruens, vrinæ transitum impediat, syphonem rectum catheterem appellaui, indere ex vsu est, nisi particulæ inflammatio prohibeat. Porro in febribus vrinæ difficultati medemur, super fuso rutaceo, vel anethino, vel veteri oleo. Si aluus astricta est, iniicietur ab inferiori parte decoctum fœnugræci, vel maluæ, vincitq; insidere ægrotantes supra comprehensos in hidrelæum, vel aliquod dictarum specierum decoctum cum oleo. Ceratum hoc magnifice proficit, syluestris maluæ radices in fictonio cum aqua modica decoctæ donec inarescant. ipsæ quidē proiiciuntur, succus autem oleo miscetur, rutæ quarta pars, ceræ & castorii quantum sufficit.

De vesica resoluta.

VESICAE resolutionem nunc vrinæ difficultas, nunc spontanea ipsius emissio comitatur, vt in ipso capite de resolutione supra expositum est.

De vrinæ incontinentia.

MVSCVLVS, qui ceruicem vesicæ ambit, relaxatus, hoc mali generat. Quare pueris etiam maxima ex parte solet accidere. Communiter itaq; roborantibus potissimum vti conuenit, vt œnelæo calido & similibus, abstinendum iis quæ valide refrigerant, calidis fouendi potius ægri, quatenus fieri potest. Etenim frigiditas veluti resolutionem repræsentat, naturaliter autem hæc opitulātur. Galli guttur combustum ieiuno bibendum in aqua tepida præbetur, vel leucanthemi flores similiter, vel leporis testiculus derasus in vinum odoratum, contra hæc vitia bibitur. † vel calamintha myrrhaq; ante cœnam propinetur, vel rutæ syluestris semen torrefactum per triduum potui exhibeatur. Cæterum pudenda eius qui hoc detinetur vitio, cimolia cum succo herbæ perdicii perunguntur.

† Huius loci hæc est lectio in ueteri, ἢ καλαμίνθην ἢ σμύρναν δὸς πιεῖν, idest, vel calamintha myrrhaq; in vino ante cœnam detur.

De iocinoris affectibus. Cap. xlvi.

IEcur pluribus vitiis opportunum est. nam imbecillitate, inflammatione, erysipelate, scirro, abscessu, vlceribus & obstructionibus corripitur. Primum de imbecillitate ipsius dicendum est, a qua proprie iocinorosos nominare ægrotantes cōsueuerunt. Si ergo aluus in succum quidem conuersa verum liquidiora deiiciat alimēto minus probe, aut neutiquam in iecur distributo, sic tamen vt venter a noxa sit immunis, attractricem visceris facultatem infirmari suspicio est. Si vero in eis recens caro lota esse videatur, alteratricem, tum eam quæ sanguini creando est dicata. At si ex calida intemperie sit, imbecille, recrementum alui temporis spatio fœculentius apparet, valdeque fœtidum, bilis insigniter colorata crassaq; descendit. Iam vero etiam quando iecoris substantia cum ea colliquatur, & totum corpus consumitur & febris vrget, cibiq; fastidium, & biliosus vomitus. Cum autem frigida affligit intemperies, neq; frequens, neq; copiosa aluus est, quippe affectus longius prorogatur. & certis diebus venter cumulatius deiiciet, sed minus fœtida ceu sanguinis crassi fæcem, vt prope atra bilis videatur. Item plures & varii deiectionum colores, frigidam notant intemperiem, in qua febris languida apparet, facies non collabitur, maior ciborum appetentia inest. Harum intemperierum

pluribus affectibus laborare iecur medici dicūt, quod quū in eo cōficiatur tota propemodum sanguinis natura adiu-

alterutri ſi accedat ſiccitas, recrementa erunt ſicciora & pauciora, magiſque ægri ſitient, ſi vero humida, liquidiora & copioſiora, tum ſitis minus excruciat. At ſi inflammatio iecur infeſtat, omnibus quidem ex æquo dextra parte ſub præcordiis dolor eſt, idemque ad iugulum ſupra, ad vſque coſtas ſpurias infra peruenit. Huic dolori accedit febris acuta, tuſsis ſicca, ſitis, cibi faſtidium, ſpiritus difficultas, lingua primo rubra apparet, mox nigra, bilis euomitur, & aluus non reſpondet. Quum autem ſimilia in pleuriticis ſigna exiſtant, quo modo hos ab illis diſcernas, capite de pleuritide comprehenſum eſt. Si vero Eryſipelate iecur conflictetur, flammeus ardor gliſcit, vrunturque ægri, & marcor ſequitur, qui μαρασμὸς græcis dicitur. Priuatim vero cum caua quidem iecoris inflammationem experiuntur, nauſea adeſt, vomitus, cibi faſtidium, & flammeus ardor intenditur, anima deficit, & ſæpe membra perfrigeſcunt, vt aqua ſubter cutem transfundi inde incipiat. Rurſus ſi gibbam ipſius regionem inflammatio exerceat, præter alia ſuperius commemorata, tumor quoque manifeſtus in ſuperficie oculis & tactui conſpicuus eſt. hæc quidem validam grandemq; inflammationem teſtantur. ſin obſcura quædam fuerit, iubebimus ægro, magnam edat reſpirationem. Et ſi dextra parte præcordia dolere dicat, moderata iecoris inflammatio cenſebitur. Quod ſi oblongus inflammationis tumor, qua parte muſculi incumbunt, appareat, ſed ita vt nullum ex prædictis adſit, illos ipſos eadem inflammatione occupari noſcemus. Grauitas autem cum diſtentione, & doloris, dextra præcordiorum parte ſenſus, nullo ſubſtante tumore, nulla febri vrgente, venarum ſignatur obſtructio, qua venæ portas & concaua iocinoris perreptantes iis quæ per gibba ipſius excurrunt, committuntur. Itaque ſi in abſceſſum degenerat, inflammatio, dolor & diſtentio ipſis increſcit, rigores ſine ratione accedunt, dolenteſque iocinore, in ſiniſtrum magis latus decumbere nequeunt, rupto autem abſceſſu, vel per vrinas, vel per aluum cumulata puris ſubluuies prorumpit. At ſi tumor in ſcirrhoſam affectionem deciderit, dolores quidem remittunt. ſed tumor cum duritie eſt conſpicuus, quæ ambiunt partes extenuantur & tempore procedente difficulter poterunt diſcerni. Quippe aqua inter cutem protinus comitatur, & tota præcordia humiditate conteguntur. Itaque aduerſus calidam iecoris intemperiem, refrigerantibus, tum is quæ viſcus mediocriter confirment, vti conſilium eſt. id autem præſtat ſeris & cichorium, interim crudum, interim coctum cum coriandro aſſumptum, item decoctum ipſius, epotum, & ſuccus non ſolum, verum & puluis ipſius mulſæ inſparſus & calidis, & frigi-

uãte uir tute cordis peripatetici dicũt ad plenã cõ coctionẽ explendã, ex uariis diuerſisq; ſanguinis elaborati qualitatibus multiplicẽ quoque affectuũ habitũ contrahit. diſtributa nanque dulcis boniq; ſanguinis portione in totũ corpus, reliqui morboſi ſanguinis ſeminia morantia huc illucque cõfluentia genera

morborũ plura afferunt, ἡ χοληδόχος uesicula oēm sanguinem prauum ex purgare nō facile ꝑt ipsa nāque a biliosо succo, quo ad eius fieri pōt, aīal defendit. et hoc prouidit sagaciter natura, quia bilem præsertim follem morbi acuti antiquissimi medici uocarunt.

dis iocinoris vitiis opitulatur. Adhæc intybum troximum & sonchus eiusdem sunt generis. Benefacit etiam mali medici succi cyathus in aquam mulsam demissus, similiterq; filicis succus. At si cum obstructione mediocris affligat intemperies, ea ex vino quodam tenui, & quod vrinæ mouendæ est, porriguntur. Catapotium vero quod recipiet radicis cichorii drachmas quatuor, chamæpyteos radicis drachmas quatuor trita cum melle cocto dantur ad nucis auellanæ magnitudinem, quibus aquam calidam superbibere conuenit, iam ex opio & semine alterci confecta propinantur, ipsumq; Philonis antidotum. In quibus calor intenditur, etiam rosaceum primi meriti ipsis, vel melinum potui datur. Esui, ptisanæ cremor, vel chondri cum hydrorosato, similiter panis ex aqua, cum quadam id genus dulci potione. Et summatim cibi erunt, qui mediocriter refrigerant, non obstruunt, vinum omnino circūciditur, nisi alteram ob causam, nempe stomachi imbecillitatem, hoc requirant, tum enim ex tenuibus & iis quæ græci ὀλιγοφόρον vocant, aquosum aliquod exhibetur, Ac Erysipelas quoq; in eum modum curabitur. Porro in frigida intemperie contrariis pugnandum est. Panis igitur recte cum vino assumitur, item brassica bis terve incocta, castaneasq; esse confert & vuas passas tum ex gallinis quod satis est, vinumq; bibant, sed prius ipsis eupatorium, vel asarum, vel medicamentum diapepereon propinari debet. Iam ex iis quæ prius ad cœliacos & dysentericos inscripta sunt, idonea deligi debent, cyphoides autem appellatæ compositiones, ad calidas intemperies neutiquam conueniunt. nisi modica quædam caliditas cum humiditate copiosiore oborta fuerit. ad frigidas autem optima sunt remedia, magisq; si cum humiditate, aut iecoris obstructione euenerint. Si vero obstructio ex crassis glutinosisq; contracta humoribus fuerit, corruda & præsertim huius semen datur, item lauri radicis cortex. eupatoriumq; ex oxymelite, vel lupinorum amarorum decocto cum ruta & pipere. Ad hæc farina lupinorum pota, & capparis radicis partes du y, costi pars vna cum vino, & medicamentum diabacanu ad obstructiones quas crassi viscosiq; humores excitarunt salutariter sumitur, præterea iris & pistaciorum fructus cortexq;, marrubium insuper & amygdalæ amaræ & ex ipsis pastilli, dracunculi, ariq; radix, agaricum, acetum scillites, oxymel, iecur lupi, aridum tritum & cochleario datum, omnibus iecoris affectibus ex vino dulci succurrit, item antidotum Theodoretum efficacissimum est remedium iecori obstructo, scirrho indurato diuq; inflammato. Item colicis & ictericis. similiter etiam picra ex oxymelite. Cibi his dandi sunt calidiores & qui aperiundi facultatem habent, nempe porra ex oxymelite, syluestris asparagus, &

capparis,reliquaque obſonia ex condimento aliquo calefaciente, quodq; meatus reſerat,incocta. Vinum tenue ac vetus vtile.vitanda ſunt alimenta craſsi ſucci,balnea crebra,eaq; potisſimum a cibo. Si morbus in vetuſtatem incidit, etiam venæ ſectio purgatioq; adhibenda,ſi nihil prohibet.Cum autem iecur inflammationem experitur.ſanguis ex cubito dextro intrepide mittendus eſt, & copioſus ſi vires ſufficient.Extrinſecus farina hordeacea & fœnugræci,& ſemine lini cum palmulis,vel malis cotoniis,meliloti flore,abſynthio chamæmelino obducetur.Illud autem in ſumma præcipiendũ eſt, vt aſtringentia emollientibus ſemper admiſceantur.Epithemata vero iniici debent tum quod ad Nileum authorem refertur, tum quod a grato odore euodes dicitur item Philagrianum & Apollophanis necnon ex melilotis confectum.deniq; quod coptum appellatur.Porro ad maximas inflammationes hoc valdę experiẽtia comprobatum eſt,abſynthii comæ nardi gallicæ aſari croci ſingulorum vncia iridis myrrhæ ſtyracis bdellii ammoniaci ſuffiminis quod thymiama appellant ſingulorum vnciæ duæ medullæ vitulinæ vnciæ quatuor,cerati lentiſcini libræ quatuor.Adhæc oxymel ipſis dandũ eſt ſimpliciaq; auxilia nempe aſarum,nardus,gallica, vel indica,iuncuſq; odoratus rotundus petroſelinum. Aluus irritanda eſt vrticæ uel mercurialis coctorum eſu.In declinatione morbi epithymum & polypodium ex mulſa porriguntur aluuſq; inaniri poſtulat per clysterem initio quidem ex aqua mulſa cum ſale vel nitro.facta autem inclinatione miſcetur hyſſopum vel origanum uel cnicum uel centaureum & cucurbita ſylueſtris. Summatim uero caua iecoris pars per aluum,gibba per urinas expurgatur.Alimentum his dabitur cremor ptiſanæ in quo apium decoctum ſit. At inflammationis quæ eryſipelatis naturam referat,curationem ſuperius ſumus executi.Abceſſu autem facto ruptura adiuuanda cataplaſmate triſpermo cum resina manna pice radicibus altheæ columbæ fimo, caprillo ſtercore, præbibitur autem ius decoctorum ad tertias polii & fumariæ quæ in ordeo naſcitur,item decoctũ thlaſpis uel cicorii & chamædryos radicis bibant.uomicaq; abſceſſus facta mulſa conuenit & quæ in renibus exulceratis commemorata ſunt.Extrinſecus imponitur medicamentum Mnaſei,reliquaq; emollientia. Item Iceſion,uel quod alicibus conſtat.Si uero iecur ſcirrho induratum fuerit parum in medicina ſpei eſt,affectu in aquam ſubter cutem tranſeunte. Attamen emollientibus admiſcenda ſunt ammoniacum bdellium medullæ adipes & quæ his ſimilem potentiam obtinent. Potiones expediunt, quæ anguſtias uiſceris recludunt abſterguntq;. Huiuſmodi ſunt quæ urinam citant & calculos confringunt.Adhæc quæ nuper ad iecoris

nardi celticæ

vrtica et mercurialis ἀκαλύφη λινόζωστις.

apium σέλινον

ris obstructionem dicta nobis sunt, alimento nimirum decenter adhibito.

De malo corporis habitu, qui Cachexia dicitur. Cap. xlvii.

PRincipia hydropicorum affectuum vocare nostri malum corporis habitum, Græci καχεξίαν consueuerunt. Auxiliū est, nisi aliquid impedit, in sanguinis detractione, quæ particulatim ac per vices adhibita ad tertium quartumve diem producitur. Sed vacuandi sunt potissimum, qui hæmorrhoidibus, aut menstruis non respondentibus in morbum inciderunt, quemadmodum iis qui copia vitiosorum humorum laborant, vacuatio sanguinis per venam vitanda est, purgandi autem sunt ex hiera, dia colocynthidos. victus erit tenuis, & desiccans. Aquarum naturalium vsus adhibebitur, primum aluminosarum, nitrosarumque magis, mox sulfurosarum, pluribus diebus interpositis aliud balneum accommodabitur, varioque exercitationis generi credentur ægrotantes, maxime autem ei quod per medicos aliptas, idest reunctores administratur. postea veratrum assument. mirifice quoque iuuat ipsos & absynthii potio, & cottabismi, & dropaces. Si affectus in hydropem deciderit, aquæ subtercutem curationi subiicietur, quemadmodum exponemus.

veratrū ἐλλέβορος

De aqua inter cutem. Cap. xlviii.

CVm iecur vehementer perfrixerit, interim sane primario aut inflammatione, aut scirrho, aut alio implicitum vitio, interim lege consortii quod cum aliis partibus habet sanguinis elaboratio nō succedit, ac vitium aquæ intercutis quod hydrops græce dicitur, incontrahitur, in quo nonnunquam spiritus copia cum humidi modo intra membranam, quæ peritonæos appellatur, & intestina colligitur, vt abdomen percussum tympani modo crepitum elidat, qua ratione etiam tympanias nuncupatur, qui stomachi, alui, & coli inflationibus, febribusque longis superuenit. nonnunquam vero ex duritie peritonæi, aut vuluæ in mulieribus, aut ex scirrho generatur. Aliquando contra humorum abundantia cum paucissimo spiritu, in eisdem regionibus collecta, tanquam in vtre quodam conseruatur. vnde malū, ascites nominatur hydrops, & ipse ex causis quas comprehendimus, contractus. Plurima vero ex parte, ex duritia & scirrho lienis, & iocinoris longisque intestinorum profluuiis, in quibus fit vt venter quidem intumescat, reliquum autem corpus quod alimentum non sentiat, consumatur. Nonnunquam etiam in tota corporis mole frigidior pituitosiorque sanguis continetur, qualis partim a iecore descendit, partim ex tota carne corporis veluti in aquā resoluta emanat, adeo vt corpus albido, & pituitæ colore emortu

instar appareat, vocaturque hydrops leucophlegmatias hyposarcidios, vel anasarca. Quem lentæ febres, malus stomachi habitus, hæmorrhoides diu suppressæ fluxus muliebris, spiritus difficultas, vigiliæ sine ratione oborientes, causæq; his consimiles mouerunt. Curatio igitur communis ab euacuatione incipit. Verum ascites & tympanias appellatus medicamenta requirit quæ aquam educant. Cui autem anasarca nomen est, sanguinis detractione succurrimus, maxime si affectus origo ex hæmorrhoidibus, aut menstruis suppressis existit, nisi prius cum malo habitu premebantur sanguinem emiserint. Et hic igitur vt in iis qui malam corporis habitudinem sortiti sunt, per vices tentanda est uacuatio. Deinde stercus bouis gregarii aridum exacte tritum, coctumq; in posca, vel oxymelite, sulfurisque pars quarta superinspersa, toti uentris capacitati iniciatur, uel stercora caprilla in pueri urina ad sordium spissitudinem macerata, applicato, per uentrem summe ipsos purgat. Item cataplasmatis utendum ex fermento, ficis pinguibus, calce, nitro, iride, cardamomo, sulfure uiuo, ammoniaco, baccis lauri, uua taminia, columbarum ruralium fimo, uel omnibus, uel quibusdam ex his cum oxymelite. Post quæ epithema spongium appellatum ex caprillo stercore mirifice humiditatem uacuat, tum per latentes meatus, tum per aluum. Insequentibus diebus emplastra persiccantia imponuntur, tum dia iteon, idest, quod ex salicibus est, tum quod icesium dicitur, uel quod Cureo ascribitur, uel diadaphnidon quod ex baccis lauri factum est, uel polyarchium, uel epithema diaspermaton ex seminibus præparatum. Atque hoc indubie mirificos præstat effectus, quod sequitur. quippe humores ex alto eripit, lapidis pyritis, sulfuris uiui, guttæ ammoniaci, singulorum drachmæ duodecim, cumini drachmæ sedecim, nitri drachmæ duodecim. Excipiuntur cera modica, & terebinthina, pelliq; illita, toti uentri imponuntur. Ius radicis sambuci decoctæ in uino potui datur, uel cucumer syluestris uino austero maceratus per triduum, cyatho uno propinatur. Accessio autem fit quotidie usque ad cyathos tres. Hoc quod subiungitur, uaria constat mistura, balsami, nardi, casiæ, cumini, dulcis radiculæ, hyperici, iunci rotundi, asari, dauci, amomi, myrrhæ, petroselini, calami aromatici, piperis, seselis, spondylii pares portiones, faciunt autem bene etiam singula per se, & omnia quæ urinæ ciendæ sunt, similem facultatem obtinent. Cæterum scilla tosta, cum melle trita & linctus modo exhibita, sine grauitate urinam mouet, coqui autem possit etiam in aqua, iis qui bibere uelint. Iam hoc quod sequitur præcipue bonum est, interioris scillæ libræ duæ, in uini austeri sextariis tribus adusque tertias incocta porrigito ex uino quo-

ἀνὰ σάρκα
καὶ τυμπανίτης
ἀσκίτης.

tidie,orsus a mystro usq; ad unciam.Istud urinam optime prouocat, quod recipit aluminis liquidi circa fabæ magnitudinem, ubi aqua dissolueris,linteoq; percolaueris,ad tres dies propinato uel uno interposito.Conuenit etiam his picra ex oxymelite.Adhæc Theodoretus,& ex amaris amygdalis pastillus.Plura uero aquam educunt sed hc usus c omprobauit gnidia grana quadraginta aut quinquaginta uel lathyrides uiginti aut triginta uel euphorbii siliquæ quinque aut septem uel squamæ æris drachmæ duæ aut tres cum micis panis exceptæ ac in orbiculos digestæ uel sambuci radicis corticis succus epotus cum condito uel chameleæ foliorum,æris combusti,anisi singulorum par modus.datur in aqua per initia quidē drachma una, diebus aliquot interpositis etiam duæ & plures. Atque insequentia mirifica sunt catapotia aloes euphorbii cocci gnidii singulorum uncia rhei semuncia excipiuntur succo,brassicæ finguntur q; catapotia dantur siliquæ septem aut nouem. Antidotum ex gariophilo aquā mirabiliter elicit iam uinum quod aquæ educendæ est dare tentabimus.Est autem hoc præstantissimum scillæ unciæ tres seminis apii capparis radicis corticis,piperis singulorum drachmæ quatuor cocci gnidii decorticati drachma phylli drachma malabathri galbuli duo uini optimi heminæ duodecim mellis crudi libræ sex.Contusa cribataque uino perfunduntur scilla simul leuigatur. dantur cyathi tres,post humoris euacuationem etiam theriaca utendum est & stercoris bubuli cochlear ex uino potum quotidie strenue auxiliatur. item clysteres adhibendi acres nisi uenter sua sponte humescat, tunc enim exiccare ipsum magis cōuenit.Porro in mulieribus quas aqua subter cutem male habet etiam pessus hic utilis est. Anisi cardomomi cumini nitri aristolochiæ fœnu græci pulegii ficuum interioris pares portiones susino excepta mulieribus subiiciuntur. Secundum hæc aquis naturalibus uti continenter expedit ad hæc in arena contecti desudent & aliis autem lauacris abstinebunt. Quod si uero interim lauent etiam utentur in lauacro nitro,sale,sinapi,calce,& persimilibus inspersis.Hæc sane uel citra lauationem utilia sunt aridaq; cum oleo uentri adfricata.At si id uitium est cui anasarca nomen est reliquas partes exerceri quatenus licet oportet & siccas ad solem perfricari.Reliqua uictus ratio siccior assumetur.Cibus itaq; erit salsamentum sinapi & allia ex auibus syluestres & siccæ magis. Inter olera asparagus,bisacutum,porrum sinapi caucalis reliquaq; syluestria.Obsoniis miscebitur sal theriacus,uel iamblichus uinum uetus tenue,ad urinam mouendam efficax ebibetur.Sin autem facultas datur,ex marina confectum,omnis potio liberalis uitanda est,aquæ in totum.Quod si cum febri aqua subter cutem inuadat, calidioribus,

acrioribusq;

acrioribusq́ cibis & auxiliis abstinendum, mixtim vero his vtendū, ita vt ei quod magis vrget, occurramus, si uero id morbi genus est quo ventre sonitū ædit, Timpanias vocāt, purgātia, & quæ vniuersum corpus, emaciāt colliquātq́ relegēda sunt, itā ex iis quæ vrinam mouent efficaciora. Illis autem quæ extenuare & discutere spiritus possunt, intrinsecus, tum a foris vtendum est. aut cucurbitulæ leues crebro toti uentri suffigentur. Sin id uitii male habet, in quo veluti in vtrem aqua contrahitur ascites uocatur, nisi prædictis cesserit remediis, ad perforationem ueniendum est quæ παρακέντησις dicitur, quod nulli alii aquæ subter cutem generi conuenit.

De Liene. Cap. xlix.

CVM lien melancholicū humorem, qui veluti limus sanguinis existit, a iocinore trahere soleat, si quidem facultas, atractrix infirmat fuerit, meatusue obstructus per quem prius trahebatur, niger icterus constituitur, sanguine impuro per totum corpus disperso. At si lienem grauitas, & distentio, vel etiam dolor exerceat, obstructio indicatur, si nihil horum euenerit, attrahendi potētiæ imbecillitas. Quin etiam si atræ bilis vomitus sine febre alia ve malignitate oboritur, retenticem lienis vim laborare iudicium est. Expultricis imbecillitas cibum fastidium efferet, dum non amplius melancholicū excrementum, ab liene ad uentriculi ostium defertur, appetentiamq́ excitat sed in ipso liene obstruitur, primum sane inflammatio huius, cuius notæ sunt, feruor, & distentio, excitatur. quæ paulopost in scirrhum degenerat, sic ut feruor quidem dolorq́ finierit, tumor autē & duritia maneat, Hoc pressis uitio, os fœtet, gingiuæ exeduntur, vlcera in cruribus cicatricem non recipiunt, ob quæ simul affecto iocinore cutem subeuntes aquæ colliguntur, sicut comprehensum est. Itaque intemperies ipsius eandem cum iocinore curationem postulat. si adest inflammatio, sanguis a cubito finisteriore, vel ab extrema manu dimittendus est eo quod reuulsio longioribus interuallis fieri debeat, vel etiam propter naturalem quandam cognationem, deinde cataplasma inducendum ex quæ citra euidentem calorem extenuant, admixtis quibusdam etiam nunc astringentibus, videtur autem hanc facultatem habere suapte natura, qui uocatur flos salis. Porro est & hoc cataplasma mirificum, fœnugræci triens. farinæ hordeaciæ, nasturcii, singulorum vncia, ficuum pinguium libra, verbenacæ herbæ aridæ uncia, ficus aceto quam acerrimo macerantur. Deinde cum aliis prius contusis incoquuntur, postea iterum coquuntur. Vel stercus caprillum cum cruda ordei farina coctum

morbus regius. melas ἴκτερος.

quia natura quoq́ bilioso & melancholico succo ad suscitandā uentriculi facultatem ut cibum expetat utitur, sæpe. n. amat readē re ad duo opera fungēda uti.

ad alterũ principale τῶ ἔξ-γω ad alterũuero ἐκ παρόδου.

ex poſca inducitur, adhibeto, ſi placet, & ſalis florem, fouendo aũt prius cyprino cum aceti momento, malagmatis vtitor primum ſimplicioribus, quale eſt hoc. Ceræ ſeſquilibra, cẽtaurii libra, nitri triẽs, terebinthinæ, ſeminis uiticis, capparis radicis corticis, ſingulorum quincunx. Coctis quæ liquari poſſũt, arida inſparguntur. iã quod ad Nileum autorem refertur præſtantisſimũ eſt. Verum vbi inflammatio in ſcirrhum denegerat, valẽtioribus uti conuenit, vt etiã cutis ſumma exculceretur, quale eſt quod ex fimo caprillo conſtat, & citrinum. huc accedunt Macherionis, Curei, item ex baccis lauri cõfectum, & ex ſalicibus. Quod ſubſequitur, etiã ipſe expertus ſum, auripigmenti vnciæ duæ, ſandarachæ vnciæ duæ, ceræ libra. terebintinæ libra, picis aridæ tantundem, galbani vncia, opopanacis vncia, capparis radicis corticis, glandis vnguentariæ, ſingulorum vnciæ quatuor, lachrymæ ammoniaci ſcrupula ſex, nardini, vel cyprini vnciæ quinque. Ammoniacum etiã cum aceto applicatum, lieni ſæpe profuit, item potum ſcrupulis tribus quaterniſve cũ vno caſtorei, ſi priuſquam lauacrum deſcendant, ficum ſiccatam comederint, ſputoq; eam reddiderint, vel ammoniaci pars vna, caſtorii tantundem, datur drachma. hæc etiam ad induratos ſcirrhos, proficiunt, quemadmodum capparis quoq; cortex ex aceto contritus, applicatusq;. Idẽ bibitus aceto, vel oxymelite, craſſos, glutinoſosq; humores vacuat, interim ſanguinem. Iam ſalicis cortex, cõſimiliter iniungitur, & cinis ex officina fabrili cum cruda ordei farina ex oxymelite inductus. Item centaurei ſuccus a foris impoſitus, epotusq; & lupinorum amarorum decoctum cum ruta & pipere potu aſſumptum, nec non farina ipſorum obducta, & aqua in qua candens ferrum ſubinde extinctum eſt, febricitãtibus per ſe data cyathis tribus. febri carentibus autem cum vino & aceti cyatho vno, vel rumicis ſylueſtris radicis cum ſcilla tres oboli, vel chamædryos, vel ſerpilli acetabulum totũ cum oxymelite, vel anagallidis, quæ cœruleum florem obtinet, duo oboli cum poſca bibuntur, vel acetum ſcillites, vel oxymel. Cõpoſita autem hæc, panacis radicis, guttæ ammoniaci, capparis radicis corticis, herbæ lanariæ, ſcillæ toſtæ medulæ æquales portiones, exhibentur drachmæ vnius pondere. beneficit etiam ſuſpiroſis, & hydropicis. ALIVD. Myricæ fructus drachmæ quatuor, piperis tantũdem, ſpicæ nardi drachmæ duæ, ſuffiminis ammoniaci totidem. Teruntur aceto ſcillino, inſtar drachmæ vnius dantur ex oxymelite.

Ad lienem ſcirrho induratum.

CICLAMINI drachmæ viginti, brioniæ drachmæ tres, dictamni drachmæ duæ, ſcillæ toſtæ drachmæ octo herbæ la-

natiæ drachmæ ſex, capparis radicis drachmæ ſex. paſtillus triobolaris ex oxymelite porrigitur, & qui ex æruca præparatur, non inidoneus eſt, cibus competit tenuis, acris, ſiccus, potio paucißima, adhibendæ exercitationes frictionesq́; & ſinapiſmi, interim etiam cucurbitulæ cum ſcarificatu defigendæ.

De morbo regio, qui icteros Græce dicitur.

Regius morbus, quem Græce icteron appellant, bilis eſt per totum corpus ſuffuſio, modo atræ, de qua in lienoſis a me dictũ eſt, modo flauæ. Differentiis conſtat numeroſis, quarum cauſæ & notæ hæ ſunt. Si enim febricitante ægro repente ſuperueniens febrim finierit, criſim teſtatur, materia ex alto foras prorũpente, contractum. Medicina non indiget, vt quod balneis & moderata frictione ſubito diſcutiatur. Si autem cum febri & bilioſis deiectionibus inuadat, & præcordiorum dextra parte grauitas adſit, feruens iocinoris inflammatio ſignificatur, cuius vi ſanguis in bilem mutatus, per vniuerſum corpus defertur. Sin autẽ feruor citra grauitatem in ipſo ſubſtet, ex ſola iecoris calida intemperie, vitium gignitur. Si abſque febri alba deiiciantur, veſicæ fellis malum oſtenditur, vel ipſius meatuum, ſi grauitas quidem præcordioru dextram partem premat, obſtructorum. ſin autem citra illam facultate imbecillium. vel attractrice, eius qui humorem ex iocinore eliciat, vel expultrice, illius qui ad inteſtina eundem protrudat. Quippe ſanguis bilioſus non expurgatus, in totum corpus diffunditur quemadmodum in nigro arquato fieri dicebamus, ſtatim vero his etiam vrinæ bilioſißimæ affatim excernuntur. Cæterum fit etiam arquatus, ex intemperie calida ſolidarum partium, dum id quod ratione alimenti, ipſis offertur, in bilem tranſmutant, quemadmodum in aquæ ſubter cutem genere, cui nomen anaſarca, in pituitoſam humiditatem eſt mutatio. Verum talis arquatus dignoſcitur hac nota, quod non ſubito, ac vna vice, ſed paulatim procreetur, ſic vt nullum ex commemoratis adſit. Iam vero noxii medicamenti potus, & virus extrinſecus a venenato animali illatum, regium morbum parit. Itaque calidæ iecoris intemperiei, & inflammationis viriumq́; imbecillitatis, curationem ſupra ſumus perſecuti, vbi de ipſo agebatur, quam etiam integram huc transferre oportet, ne eadem mihi ſint repetenda At ſi meatus conceptaculi fellis vtriq́; ſint obſtructi, vel alter duntaxat, venam in cubito dextro ipſis diuidi conſilium eſt. Nonnulli vero, tum his, tum illis qui ex iecore inflammato, arqua-

ab aue is morbus appellatũ Græce.

hoc inde eſt, ꝙ natura in corpore quoque alendo mutatũ in aliũ humorẽ, vt aliquod magiſq́ nullum porrigat aĩãti alimẽtũ. bilioſus ãt humor quia ſuperat in corpore ac dominatur, ſui qualitate totũ ſanguinem fermentat.

calamin tha quo ꝙ cũ uino sum pta sanat hoc morbo laborantẽ excõ. Nic.

tum contraxerunt, venam propter minimum detræ manus digitum, incidunt. Cataplasmatis quæ inflammationem arcent utendum est, & purgatione ex hiera, cen non clysteres idonei sunt, potui recte datur arquaticis, ius apii, vel adianthi, vel rumicis, vel serpilli decoctorum ad tertias, uel absynthium potioni inspergitur. Præclare faciunt raphani succi cyathi duo, cum vini cyatho vno poti. Et cichorei succi cyathi bini, vel terni per se aut cum vino poti. Sed qui iecoris inflammationi arquatum ferunt acceptum, mulsum bibent, vel decoctum tenuis aristolochiæ, vel hyperici, uel adianthi, vel herbæ lanariæ, vel erythrodani similiter, vt cornus ceruini scobis drachma cum vino, vel pastinaci syluestris decoctũ in uino, vt tertia pars supersit, vel sulphuris viui drachma in ouis sorbetur. Hæc etiam propter obstructionem arquato laborantibus ualde auxiliantur, seminis autem atriplicis scrupuli octo, cum chrysattico, aut alio passo in solii ingressu poti, uacuationem magnam præstant. Recte etiam picra datur, & sicca, & ex oxymelite, & Theodoretus. Iam ex amaris amygdalis pastillus datur, & cinamomi quantum tribus digitis comprehendi potest, in mulsi cyatho vno, vel aqua temperata, uel myrrhæ ad fabæ magnitudinem cum piperis granis quinque, tantundemque cinamomi. Qui vero ex calida solidarum partium intemperie in arquatum inciderunt, molli frictione, exercitiis moderatis, vnctione & balneis tractandi sunt, cibo humido & mediocriter refrigerante cremore ptisanæ, intybo, seri, cichoreo, piscibusque, vino tenui aquoso. Qui ex lethali potione, aut ex virulentorum animalium morsibus in hunc affectum sunt prolapsi, de iis qninto volumine tractabitur. Porro si bilis in oculos faciemque se receperit, elaterii instar erui cum lacte muliebri naribus in balneo instillato, & statim in solium descendant, cauentes ne caput immergatur. Post balneum victu recreatis, rursus medicamentum errhinon in sole, naribus infundito. Bene facit etiam cyclamini succus, porri, et nigellæ. Acetum vero accerrimum naribus attrahat in solio desidens, contineatque etiam pressis naribus paulisper, & mirifice uacuabitur.

De vmbilico prominente. Cap. li.

Causam vmbilici prominentis, & quomodo id vitii manu curetur, in parte chirurgica docebimus. Quoniam vero nonnulli etiam medicamentis in naturalem statum redierunt, ipsa hoc loco dicemus. Aluminis scissilis drachmæ quinque, flocium uini dracmæ octo, rosacei decem, gallæ immaturæ dracmæ duæ. Vino diluta, & in mellis spissitudinem redacta loco affecto inducuntur. Extrinsecus spongia posca madens superiniicitur, & fasciola deligatur.

hũc quo ꝙ ꝓmi nere tm̃ dicũt et nõ cadere quẽ-

ALIVD. Fabæ fresæ, corticum gallæ, balaustii pares portiones, coquuntur in aqua, vbi dissoluta fuerint, tritaq; diligenter, spongia, vt prædictum est, imponuntur. ALIVD. Plumbi scobis drachmæ sedecim, cicutæ, mannæ, cerussæ, hypocistidis succi, singulorū drachma, vino dissolutis in modum prædictum vtitor.

admodū quoque vterū fœmineū prominere Arist. dicit. cadere vero negat.

Quomodo impuberes imberbesq; diu maneant, & particulæ naturales testesq; conseruentur, ibidem etiam psilothra numerantur. Cap. lii.

CImoliæ cretæ, & cerussæ æquales partes, alterci succo excipiūtur vt sordium spissitudo fiat, deinde oleo lentiscino quantum sufficit adiecto contundito, ac vtitor. ALIVD. Cicutæ succum, solani, alterci, lupini foliorum tenerrimorum, psillii æqualem modum. vbi contriueris, vtitor, sed locum prius abstergito abluitoq;. Oportet autem pridie quam vsurpare velis, aquam bibere. Medicamētum pilis abolendis dicatum, psilo[illegible] appellatum. Asellorum domesticorum, qui tacti conduplicant sese in orbem, pilulæ rotundissimæ similem, græci κατοικιδίους ὀνίσκους vocant, drachmæ duæ, sandarachæ drachmæ quatuor, calcis drachmæ octo, aceti veteris cyathus. Lixiuiæ e ficu tantundem, coquito in fictili, ac in balneo vtitor. ALIVD. Calcis viuæ partibus duabus auripigmenti totidem terræ cimoliæ parte vna, in aqua coctis quemadmodum explicitū est vtitor. ALIVD. Simplex odorisq; expers, calcis viuæ vtriusque sextarium, sandarachæ vnciam. Coquito vt dictum est, & vtitor. Porro quæ pilos adimant, in ocularijs exposita sunt.

De ramicum generibus. Cap. liii.

CVm intestina peritonæo rupto deuoluuntur, operosa nimium est curatio. cum vero ob raritatem illius descendunt, facilior sanandi ratio est. Ac huic malo pueri potius, vtpote humidioris naturæ, sunt opportuni, multiq; adeo citra manus operam medicaminibus impositis, & conuenienti deligatura persanati sunt. Vtendum vero est remedijs infra comprehensis, vbi hoc solum addiderimus, affectus solo loco differre. Quando nanq; intestinum etiam num supra in inguinibus iacet, nostri inguinis ramicem græci, βουβονοκήλην vocant. Cum in scrotum iam infra delapsum est intestinorum ramex, græce ἐντεροκήλη dicitur. Malicorii igitur drachmæ decem, gallæ immaturæ drachmæ quinque, in vini austeri cyathis tribus incoctæ, & leuigatæ imponantur, intestino prius confricato, & aqua frigida superfusa, decimo die soluuntur, sed ita, vt æger in lecto maneat diebus triginta, bibatq; cupressi decoctum cum vino, vel eius globulorum tres obolos, ex diluta vini potione. hoc medicamentum auxiliatur pueris.

ob id quoque pueri impotes sunt noctu vel interdiu etiā vrinæ continēdæ, quod ex nimio humore remittitur retētrix facultas.

Aliud glutinatorium.

SIMPHITI radicis, marrubii ſucci, amygdalarum amararũ, gummi, pares portiones. ALIVD. Terebinthinæ ſeſcuncia, ceræ, thuris, myrrhæ, ichthyocollæ, cochlearum cum ſuis teſtis, ſingulorũ vncia, ichthyocolla in aceto diebus tribus ante macerat. ALIVD. Cupreſsi galbulorum vncia, gallæ tantundem, malicorii ſemuncia, taurocollæ vnciæ tres, mannæ thuris, ſemuncia, ſimphyti tãtundem, cochlearum cum teſtis vncia. Galbuli & malicorium vino aſtringenti diu incoquuntur. Et cum reliquis leuigatis excepta, in vſum accommodato. ALIVD. Aloes, malicorii, thuris, hypociſtidis ſucci, glutini fabrilis, picis, bituminis, ſingulorum ſeſcuncia, vini dulcis quod ſufficit. ALIVD magis varium, facit etiam adultis cum morbus vetuſtatem nondum ſenſerit, chryſocollæ, taurocollæ, ſarcocollæ, ichthyocollæ, lapidis Gagatis, lapidis hæmatitis, rhus ſyriaci, & coriarii, acaciæ ſingulorum ſeſcuncia, lapidis pyritis ignem non experti, magnetis cœrulei coloris, aluminis ſciſsi, mannæ thuris, ſingulorum vncia, picis brutiæ vnciæ quinq;, cochlearum cum teſtis uncia, argenti recrementi quod helcyſma dicitur, vnciæ quatuor, gallæ, ſquamæ ſtomomatis, æris ſingulorum vncia, bituminis vnciæ ſex, Myrſinati quod ſatis eſt. Vino aſtringente arida excipiuntur, Medicamento tam ſpiſſo vt digitos non coinquinet, vtitor. Quod ſi iacere non ſuſtineant, triangula ipſos faſcia craſsiore, quæq; inteſtina poſsit conſtringere, tuto deligabis. A cibis inſtantibus abſtinendum, vino copioſiore, crebris balneis, valido motu, nempe curſu, ſaltu, clamore, & id genus aliis.

neq; ob ſtat illud calidum plurimũ innatum pueri habent.

malicorium σίδιον.

a ſanis quoque hæc immodica vitanda, vel mediocriter vtenda. curſus tamẽ ſaltuſq; damnat Gal. nihilominus milites homines curſu ac paleſtra

Ad aquoſum ramicem qui hydrocele dicitur, vt humor collectus euacuetur.

PIPERIS grana centum, lauri baccæ octoginta, nitri drachmæ viginti, ceræ drachmæ quadraginta, olei heminæ dimidio exceptis vtitor. ALIVD præſtantisſimum. Lapidis aſii floris drachmæ ſex, vuæ paſſæ acinis vacuæ drachmæ duæ. cumini æthiopici drachmæ octo, nitri rubri tantundem. Trita imponito, fouens veſperi & mane, quidam vero adiiciunt etiam ſulfuris drachmas octo. ALIVD. Calcem viuam balnei ſordibus exceptam cum cerato impones, & paululum nitri calci miſcebis. ALIVD. Radicis braſsicæ crematæ cinis adipe ſuillo veteri liquefacto exceptus inducitur, per triduum ſoluitur. †Ne autem humoris magna fiat colluuies, hoc vtere malagmate, Ceræ libris duabus & ſemiſſe, picis triente, guttæ ammoniaci triente, aluminis liquidi ſeſcuncia. Proficit etiã medicamentum diægiron hoc eſt ex populo nigra & reliqua extrahentia.

†Antiquus codex, πρὸς δὲ τὸ μὴ πάλιν συλλογὴν ὑγροῦ γενέσθαι, Ne autem rursus humor colligatur.

exercẽdos pcipit Flau. Veg. & Polyb. more spartanorũ, apud quos uirgines quoque vrsibus exercebantur.

De inflammatione testiculi scrotiq; & aliis ipsorum affectibus. Cap. liiii.

SCroti inflammatio hisce agnoscetur notis. locus primo cõtactu indolescit, feruor, duritiesq; intensa apparent. Testiculo autem inflammationem sentiente non ex leui tactu dolent affecti, sed innixis validius digitis rubor & durities ipsius per summa minor extare videtur, impressis autem digitis durities in alto occurrit, & febris nonnunquam oritur. Itaq; testiculorum inflammationibus proprie conuenit sanguis ex talo dimissus, communiter autem omnibus cataplasmata & cerata. Imponi igitur debent ex lomento diluta vini mixtione cocto cum vuis passis pinguibus acinorum expertibus cumini, vel hastulæ regiæ radix incocta, contritaq; miscetur tenuissimæ parti polentæ æquali, vice cataplasmatis adhibetur vel lini semen ex diluto vino, vel fœnugræcum ex mulsa, vel lilii radix ex mulsa aut recentibus vini flocibus cum polentæ polline. Vel senecion, & coriandrum viride cum vuis passis quibus acini sunt exempti. Sin multus infestat ardor, foliis alterci cum triticea farina, aut cicerum obducuntur. vel arundinis foliis, vel cucurbita cruda. Si vetustior est morbus cum duritie, cucumeris syluestris radix in mulsa cocta, leuigataq; cum lolii farina admouetur. Item hoc efficax est auxilium, vuarum passarum quibus acini sint exempti, vnciæ quinq;, cicerum subferuefactorum sescuncia, cumini vncia, sulfuris vnciæ nouem, nitri vncia, resinæ vnciæ tres & semissis. contrita omnia cum melle in cataplasmatis formam digerens, vtitor. cerata autem hæc sunt, olei cyathus, colophoniæ vnciæ sex, plumbaginis, cumini, vuarum passarum, lomenti singulorum triens, ceræ sextans. Plumbago cum oleo adusq; aliquantulam spissitudinem incoquitur. deinde cera resinaq; inditur. Sublata ab igne semifrigida, vuis passis contritis, farinisq; superfundito. ALIVD. Olei anethini & rosacei, ceræ, resinæ piceæ, singulorum quincunx, cumini vnciæ duæ & semissis, stercoris asinini sescuncia. cuminum teritur cum stercore asinino, ceratumq; refrigeratum miscetur vnaq; leuigatur, deinde in panniculũ illitum admouetur, lana superaccommodata. olei omphacini, vel butyri, vel resinæ æquali modo vtitor. Quod si a sudoribus vlcera in scroto excitentur, gallam detritam, vel alumen inspargito, pingui aut hircino felli & perungito. Porro ad testes aphtæ vlcere pressos, terram cimoliam cum aqua prius illitam, finito siccescere, calidaque aqua abstergito, myrthum siccam, & smyrnii paulum in puluerem redactum applicato. Si caro in testiculis excreuerit,

cinis ſarmentaceus nitro & aqua maceratus curat inductus. Pruritu ſcrotum irritante, nitrum, pedicularia, Græci ſtaphiſagriam appellãt, alumen liquidum, aceto cõtritum, roſaceoq;, illinitur in balneo. Vbi laueris, candidus oui liquor cum melle parti inungetur.

De ſeminis profluuio & veneris inſomniis. Cap. lv.

SEminis profluuium quod græce γονόῤῥοια appellatur, eſt inuita ac præter voluntatem excretio, quæ continue naturalibus non intenſis, ex retẽtricis naturæ facultatis imbecillitate prouenit, in qua ex vſu eſt conquieſcere, lumbos pubemq; hapſo ex vino & melino vel œnanthino contegentes, mox cataplaſmatis obducere ex palmulis malis cotoneis, œnante, acacia, hypociſtide, rhu, & ſimilibus. Inſidere oportet lentiſci, rubi, & id genus aliorum in vino decoctionibus, vel etiam, aquis cibiſq; vti ſiccantibus, poſt prima morbi tempora ad exercitatoriam rationem deducere, qua totum corpus, partesq; affectæ confirmentur. Cæterum quomodo ſeminis paretur fœcunditas, libro primo, vbi de ſanitate tuenda agitur, abunde tractauimus. Vbi etiam illorum qui venerem exercere nequeunt, ſcripta eſt curatio, item quæ ad veneris inſomnia proficiant. porro iuuabit geniturę profluuio laborantes, & lectus frigidior, & dextri lateris, uel ſiniſtri incubitus, item medicamenta frigida lumbis ſubſtrata, qualia ſunt coriandrum, cicuta, ceruſſa, portulaca, omnia vero ex aceto.

meditationes quoque Venereæ ὀνειρωγμοὶ huic morbo plurimũ obſunt. itaq; traducenda mens ad aliã cogitationẽ. communis aũt hoĩ & fœminæ is onirogmus vt teſt. Ari.

De ſatyriaſi. Cap. lvi.

SAtyriaſis eſt naturalium palpitatio, quæ cuidam ſeminis vaſculorum inflammatoriæ affectioni cum intentione ſuperuenit. Hæc palpitatio niſi finiatur, in ſeminariorum vaſorum reſolutionem, aut conuulſionem delabi conſueuit, ac qui conuulſi fuerint, celeriter intereunt. obeuntes autem ventre inflantur, & frigidum ſudorem emittunt ac mulieribus quoq; ſed raro hoc mali accidit. ſanguinem igitur protinus dimittere conuenit, victu vti tenui, & abſtemio, eumq; aſſumere quotidie, valenter nunquam ſed paulatim. Laudatiſſimum igitur eſt remedium, beta, malua & mercurialis momentum, & ius eſculentum cochlearum, nil mali fuerit etiam ex ſimplicib. clyſterem ab inferiore parte inijcere. Quæ vero vrinam mouent, medicinæ cauendæ ſunt, lumbis refrigerantia quoq; admouere oportet, vt ſolani ſuccum, aut portulacæ, aut alterci, aut cicutæ. Neceſſe vero eſt, colem & inter anum, ſcrotumq; locum refrigerantium, quibus leniendi vis ineſt, aliquo demulcere, nempe argenti ſpuma cimolia creta, ceruſſa, aceto dilutis, aut aqua, aut vino dulci, aut ſapa. ſupino cubitu conquieſcere nociuum eſt. Rurſus confert bibere nympheæ radicem, iridem, & adiantum. Rutæ venæ vero ſucci potus profuerit, & ſeminis profluuio laboranti, & cui naturalia ſunt arrecta. Cibus datur frumẽ

Is morbus a libidinoſo genere ſatyrorũ dictus quãquã ipſos q̃dam eſſe negant. Porro illud Platonis te

ſaceus modicus,ſitis indicitur. At ſi prorogatur vitium, cucurbitulæ cute ferro inciſa defigendæ ſunt. Si plenitudo adſit etiam hirudinibus vacuare,& ventrem cruda ordei farina oblinere,alienum non eſt.

De priapiſmo. Cap. lvii.

PRiapiſmus eſt firmum genitalis incrementum, quod in longum latumq; intumeſcit,citra veneris appetentiam. flatulentus nimirum eſt ſpiritus qui particulam in tumorem attollit, ex humoribus craſſis,& viſcoſis modici caloris opera procreatus. Notum vero eſt cuilibet,particulas non eſſe calfaciendas,ſed leniter refrigerandas cerato roſaceo,cum aqua contuſo,item chamæmelino cerato in genitali & lumbis impoſito,victus & medicamenta exhibentur,quæ extenuare citra manifeſtum calorem poſſunt. Applicabuntur etiam quæ naturali modo operantur,experimentis ac vſu probata. Nymphea igitur potui dabitur,viticis ſemen,rutæq; viridis obſoniis mixtum. Sed per initia id non aſſumi debet,vt quod vehementer calefaciat,verum poſt aliorum extenuantium vſum. Si vacuatione vti libeat,per vomitum id facies. Nam per aluum factæ, vicinas particulas ſæpe fluxioni oportunas efficiunt. Exercitium fricatioq; flatibus diſcutiendis recte adhibentur. Nulli prædictorum venus prodeſt,niſi quibus ex huius abſtinentia ſemen abundare coniicimus.

De particulis inefficacibus. Cap. lviii.

QVi hoc vitio laborant, non ruunt in venerem,eoq; puſillanimes fiunt. Cauſa horum eſt,particularum reſolutio, vel ſeminis inopia. Cum igitur ea quæ ſemini generando ſunt, libro primo inter præcepta ſalubria expoſuerim,tum quæ ſimplici virtute ad venerẽ incitant,nunc valentiora adiicere oportet. Communiter igitur medicamentis quæ a laſſitudinibus reficiendis,acopa dicuntur,ad reſolutionem inſcriptis,hic quoq; vtendum eſt. Priuatim ſtellio concrematus,in pulueremq; redactus cum oleo magno dextri pedis digito illinitur,& venus exercetur,vbi ceſſare voles, digitus abluatur. Iam medicamentum ex ſtellionibus varia conſtans miſtura efficax eſt. Potui vero dantur quæ incitant,quale hoc primum eſt. piperis, baccarum pini,petroſelini, ceruini genitalis ramenti, terebinthinæ pares portiones. melle excipiuntur. ALIVD Cicerum crudorũ, baccarum pini, ſingulorum vnciæ duæ,ſeminis erucæ,piperis,ſingulorum vncia,mellis datur quod drachmas duas impleat cum vino. Item ſatyriace dicta ex multis cõpoſita congruet, atq; id genus alia. Inſpicere præterea oportet reliquas morbi cauſas, & conuenientem ipſis correctionem accommodare.

Pudendorum & ani remedia. Cap. lix.

nendum maximã ſentiẽdi uirtutẽ mẽbris generationi dicatis ingenuiſſe naturã ad ſobolem ꝓpagandã, adeo vt pudẽdum muliebre aĩal appellauerit Plat. eſt quoque in facie morbus qdã hoc nomine σατυρία ob humoris incocti fluxum in quaſdã oris partes. ex quo faciẽ cuiuſdã ſatyri ꝓpemodũ habere videt̃. Ariſt. in

NAturalium aniq; vlcera citra inflammationem oborta, medicamentis indigent, quæ vehementer resiccant, cuiusmodi sunt ex charta combusta, anethum vstum aridum, cucurbita concremata. At siccis recentibusq; vlceribus, etiam aloe præsens est remedium, si arida in puluerem redacta applicetur. Porro omnium lenissimum est, & nihilominus efficax pompholyx. At si humidiora euenerint vlcera, piceæ cortex per se lapis hæmatites, sin etiam alte descenderint, manna prædictis miscebitur. Si pascendo serpant, lenticula cum malicoriis inducetur, vtendumq; est Coraco ex oxymelite appellato, & bithyno, adhæc, eo quod ex charta vsta componitur. Rimas autem naturalium sedisq;, Græci vocant rhagadas, iuuat resina fricta, cum rosaceo contrita, vt sordium fiat spissitudo, adiecto etiam luteo oui, opioq;, vel hederæ foliorum combustorum cinis cum rosaceo in plumbea pila tritus admouetur. Iam pastillus ex œnelæo, & lapis phrygius admodum probata sunt remedia ad rimas, tum sordida circa ani orbem vlcera, præsertim quæ elidi nequeunt. ALIVD simplex quod etiam acrimoniam obtundit. Cadmiæ combustæ, elotæq; vnciæ duæ, rosarum vngue ex foliis desecto, vnciæ sex. puluis inspergitur parti vino prius abstersæ. Ad condylomata vero faciunt chalcitidis, œsypi, medullæ ceruinæ, rubi foliorum æquales portiones cum cerato, idem præstant pastilli ex œnæleo. Quod si in cole intra genitalis foramen vlcus delituerit, pus, vel sanguis citra vrinã redditus fatebitur. Curatur primum aquosa mulsa collutum, mox lacte, postea collyrio Asteri lacti mixto, aut pastillo Leuco, aut is qui vocatur dialotarion in plumbea pila subactus demittitur, vel etiam penna tincta perlinitur. inde tenue linamentum tortile vnctum imponitur. Præstantissimum vero est etiam quod capit gallæ, pompholygis, amyli, & aloes pares modos, rosaceo, & plantaginis succo leuigatos.

plãtago ἀρνόγλωσσον.

Ad naturalium dolores.

BVTIRI, resinæ, paribus portionibus pulchre liquatis obducito, vel ex seminis lini succo, æquum myrrhæ & resinæ frictæ põdus leuigatum imponito.

Ad intumescentia pudenda.

VItis foliorum tenerorum triginta numero, cerussæ drachmæ quatuor trita applicantur. Cæterum fotu ex aqua marina frigida coles vtitor & quiete, penemq; deligato. Carnosas naturalium excrescentias, quas Græci thymos vocant, compescit, nec finit rursus augescere cinis palmitum cum aceto cataplasmatis modo illitus, item salicis corticis combusti cinis. In vniuersum & thymus, & myrmecia, & verruca pensilis quæ dicitur acrochordon per medicamenta

valenter exulcerantia eliduntur, iis autem quæ exedunt, emoriūtur. Proprie contra hæc vitia proficit, elaterium cum sale impositum, grossi cum aceto, nitro & farina. Liquor fici illitus, smaridis caput salsum crematum in cinerem, ærugo cum sulfure viuo combusta, tithymalli liquor illitus, ocymi folia cum atramento sutorio, vel heliotropii maioris semen cum vino cataplasmatis modo applicatum.

Ad ani inflammationem.

CERVSAE vnciæ quatuor, pompholygis vncia, vel cadmiæ teneræ, thuris singulorum vncia, sereos succi hemina diluuntur, succus autem paulatim affunditur, donec absumatur. Deinde ceratum ex vnciis duabus ceræ, & rosacei libra confectum, vbi derasceris, miscetur, valideq́ emollitur. Demittitur autem instrumento quod a putre trahendo πυοῦλκον Græci nominant, & superdeligatur, facit autē & ad ani fissa cum inflammationem sentiunt, item aduersus sedis exulcerationes, cum ardore, aut rosione infestantes.

Ad sedis erysipelata.

MEDICAMENTI, quod ab herbarum succis diachylon appellatur, libra, rosacei quantum satis est, panis puri libra, croci vncia, opii vncia. crocus & opium passo macerantur, panis aqua. Deinde leuigatis ipsis, medicamen diachylon, & rosaceum admiscetur emolliturq́. Vtile est etiam ad podagras calidissimas. ALIVD. Arcet etiam ani inflammationem cerussa cum vino rosaceoq́ in pila plumbea, & cochleari plumbeo trita inunctaq́, vel cerussam & oui candidum rosaceumq́ in eadem pila leuigata, dum sordium spissitudinem habeant, perungito.

pruritu quoque hæ partes sedis & ascaridibus plerūq́ laborare solent, qđ prauì humoris vestigia ĩter excrementa labētia ibi inhærescunt, & uellicāt mordaci tus locū.

Hedricum ad ani dolores.

ALTERCI folia tenera, portulacæ folia tenera, micas panis in vino tinctas, ouorū tostorū lutea pari pondere, rosacei quod satis est. vbi locū rosarū & meliloti decocto foueris, cataplasma ĩponito.

Hedricū optimū ad ani inflammationes, eiusdemq́ excrescentias.

CERVSSAE, spumæ argenti, suffiminis ammoniaci, bdellii, singulorum scrupula sex, terebinthinæ vncia, ceræ semuncia. Arida succo solani, alterci, vel portulacæ conteruntur. Quæ liquantur, vbi illis adiuncta fuerint, excipito. Et emollitis rosaceo, vtitor. Iam medicamen phicotyche. & dia molibdenes adhæc dialotarion. Præterea pastillus dia halicabu & dia rodon ad ani inflammationes genitaliumq́ laudata sunt remedia.

Ad excrescentias ani.

EXCRESCENTIIS si inflammatio adest, vtendū generatim iam cōmemoratas, & proprie hoc pastillo, cerussæ quadrans, pompholygis vncia, argenti spumæ sextās, mastichæ scrupula sex,

alterci succo excipiuntur. Si careant inflammatione, cupressi galbu lorum combustorum cinis loco dolenti, vino prius absterso inspargitur, vel cucurbitæ aridæ corticis combusti, vel palmularum nucleorum cinis similiter, vel testarum ouorum, & fœniculi cinis, vel succi mali punici foliorum, æqualis modus. Vino albo detersa pars diebus septem eluitur. callosa autem tubercula calce & auripigmento cum aceto acri trito recte etiam in sole perungis.

De hæmorrhoidibus.

ORIS venarum, quæ quod sanguinem fundere solita sint græcis αἱμοῤῥοΐδες appellantur, iusto largius inanitis, habitum in aquā subter cutem resolui contingit, & affectos, infeliciter contabescere, periculum vero est, etiam ne largum sanguinis profluuium accidat, quemadmodum ne idem in totum supprimatur, unde laboriosa est curatio. Quare cum plures sint hæmorrhoides, vnam purgationis gratia relinquere oportet. Quædam vero superius existunt, non apparentes, eoq; difficilem curationem recipiunt. Cæcæ autem nihil quidem excernunt, sed dolorem mouent acriorem. hæ itaque succo cyclamini illito adaperiuntur. Contra eas vero quæ immodice fundunt sanguinem, spinæ ægyptiæ, foliorum sambuci, artemisiæ, singulorum vnciæ quinq;, sideritidis vnciæ quatuor, coquuntur in aquæ heminis octo ad dimidias, inde herbæ proiiciuntur. aquæ vero miscetur puluis hic, cretæ sutoriæ, aluminis rotundi, singulorum drachmæ octo, argenti spumæ drachmæ quatuor, gallæ drachmæ tres, misyos drachmæ duæ, sereos tantundem. vbi puluerem decocto solueris, septies quotidie irrorato. Insecuto die pari modo aliam confectionem mensura æqualem superfundito, sic tertio. Et si reliquiæ aliquæ remaneant, quarto die acu compunges, si sentiat æger, aut cruor emanet, decoctum similiter facit. pulueris vero partem dimidiam misceb1s. Cum foueris, puluere attingito, vt exacte adurantur. panis ob inflammationem, instar cataplasmatis inducetur. ALIVD. Panis purus in garum primæ notæ tinctus, vstusq; in nouo fictili, & pertritus applicatur, ano prius vino abluta. Facit etiam ad excrescētias. ALIVD. Sereos drachmæ duæ, chalcitidis drachma, misyos tātundem, atramenti sutorii quod chalcantum dicitur drachmæ tres, aluminis scissi drachmæ nouem, æris combusti drachma, cretæ sutoriæ drachma. sicco utitor. Cibi erunt iis qui supramodum inaniuntur, pauci sanguinis efficaces, & minime recrementitii, quiq; siccant, & astringunt, cuiusmodi est chondrus ex posca lotus, oryza & alica. Ex oleribus conueniunt intybus, cichoreum, portulaca, inter vi- portulaca ἀνδράχνη. na, quæ astringunt. In hæmorrhoidibus autem obcœcatis, his contrarius uictus proderit, potissimum uero lolliginum, sepiarum, multipe

darum, torpedinis, selachiorumque esus probe conueniet. hæc enim sanguinem commouent, item quæ mensibus ciendis sunt, hisce congruunt.

Ad procidentem anum.

ERICAE fructus, gallarum, cerussæ, acaciæ, hypocistidis succi, piceæ corticis, thuris, myrrhæ minææ, paria pondera. Sicca admoueto, ano uino prius austero detersa. ALIVD. Recrementi plumbi, thus syriaci, singulorum drachmæ octo, rosarũ floris drachmæ quatuor, myrrhæ minææ drachmæ duæ. Vtitor sicut priore. ALIVD. Piceæ corticis, mannæ, spumæ argenti, singulorum drachmæ octo, cupressi orbiculorum siccorum, plumbaginis singulorum drachmæ duæ, utitor quemadmodum præceptum est. item urina ipsius ægri calens adhuc superfusa adiuuat.

quõ cadere anus dicitur sicut uulua, hoc est quum remisso organo procidisse quasi uidetur.

De uteri affectibus & primum de mensium purgatione. Cap. lx.

MVlierum plurimis menses quartodecimo anno fluere incipiunt, paucis uero ante tertiumdecimum, aut duodecimum. plerisque autem post quartumdecimum erumpunt. Tẽpus cuique purgationi præfinitum non est, ordinatumque, multis ad duos tresue dies, haud paucis usque ad quintum profluit, aliis etiam adusque septimum, raro ad duodecimum purgatæ sunt. Porro desinunt mẽstrua aliis anno quinquagesimo, paucis autem usque ad sexagesimum durant. Nonnullis a triginta quinque annis, præsertim obesis, menses cessare incipiunt. morata igitur purgatione, lauandum est circa statum mẽstruale tempus, ac præsumetur potui, aut sesamum, aut capitatum porrum cum pipere, & ruta simul incocta. Potio autem ex passo cretico erit, cuius heminæ mensura pota ambulationibus menstrua dimoueantur. Cibus sit, lolligines, sepiæ, polypodes, & quæ eiusdem sunt generis quippe sanguinem proprie commouent.

ga orusque ad quinquagesimũ annũ generãt saltẽ usque ad quadraginta quinque annos. Arist. 5. de aĩal.

De mensium suppressione.

SVPPRIMITVR menstrualis purgatio interim toto corpore male affecto, nonnunquam uero locis peculiari uitio conflictantibus ex frigiditate insita, aut ictu aut intemperie ab origine seu acquisita malignitate, magna uero parte ex abortu uel principaliore quadam parte primaria affecta nempe iocinore aut uentriculo aut thorace aut id genus aliqua longo morbo uitiata. At suppressio complures affectus, & longos solet procreare. Cum igitur propter aliquod interaneorum affectum primarium purgatio circunciditur aut moratũ, ex usu maxime fuerit id quod primario afficitur curare, inde uteri habere rationem. Notæ uero quibus hæc deprehenduntur in superioribus sunt expositæ. Cum uero nihil illorum adfuerit cõ-

ſtat palam primario affectu vterum occupari. Itaq; ſi ætas non prohibet, aut habitus, aut aliud quippiam, venam oportet incidere, idque non ante ſtatum menſium tempus, ſed vbi iam præterierit, decē dies ſuperaddiciantur. Detrahetur autem ſanguinis, neque plus duabus libris & dimidia, neque minus vna, ſi quidem venam diuiſerimus. Sin autem non, hiera diacolocynthidos purgari debent, duarū drachmarum pondere, in ſex mulſæ cyathis. Si febris adſit, hiera quidem vti non expedit, verum ſanguinem mittere in primis febriculæ diebus eſt opportunum. A purgatione reficiendæ ſunt mulieres diebus pauculis, in ſequentibus autem, exercendæ obambulationibus, inferiorum frictionibus, & balneo. Cibi congruunt diſtribui faciles, & liquidi, olera, dulcia omnia, piſces ſaxatiles, ex auibus teneriores, lactis potio, ex melle confectiones, μελιττώματα vocant, vinum tenue, album, non adeo vetuſtum. carnes inidoneæ his ſunt, & legumina, præter ptiſanam. Vbi ſtatum menſium tempus propinquū eſt, dantur ex marinis ſelachia, & malachia, vt dictum eſt, item oſtracoderma, hoc eſt teſtaceam cutem ſortita, capitata porra, cum ruta & pipere cocta, eorumq; ius potui datur, infernæ partes vinculis, tribus quatuorve diebus conſtringuntur. Cum inſtat tempus purgationis, tollitur deligatura, myrrhæ obolus bibitur, aut fabæ inſtar, vel caſtorium ex paſſo, aut mulſa, vel decoctum artemiſiæ, aut ſaluiæ poſt balneum ex paſſo, & abſynthii. Abſynthites autem vinum per totius curationis decurſum potatur. Vbi acceſſerit iam menſtruale tempus, ſi nihil, aut nulla mentione dignum fuerit excretum, ex talo ſanguis detrahendus eſt. Poſt ſeptimum, aut octauum diem, purgatione ex hiera vtendum eſt, ſecundum quartum diem, dropax inferiori ventris regioni, lumbis & feminibus applicetur, atque aquæ potu triduum vſa, ſinapi cum æqua panis macerati portione aduſque æquinoctium admoueat, deinde lauet, inſecuto menſe ficus ſiccatæ in vicē panis miſceantur decocto fœnugræci, maluæ, pulegii, rutæ, & artemiſiæ. In ſinum vero demittetur, ſuſinum, aut amaracinum, peſſuſque inſeratur enneapharmacus, aut libanius. Eſt autem peſſus lana concerpta, & in rotundam, digiti humani formam redacta qua medicamenta contineantur. Hæc igitur curatio pleriſque ad purgationem abunde fuit. ſin autem vehementioribus indiguerit medicamentis, hæc ſunt, iris illyrica cum vino pota, iunci anguloſi, ariq; radix, caſia, iunci rotundi flos, & nardus, helenii radicis decoctum, myrrhæ ad fabæ Græcæ magnitudinem cum paſſo ex dimidio mulſæ cyatho pota, atque dictamni decocti cyathi duo, item ammoniacum, & ſagapenum. Quæ minus ſtomachi vitiis ſunt opportunæ, etiam opopanacis paululum in globulos redactum percocto melli intinctum,

ad cognoſcendam totius uteri naturā proficit lectio libri decimi Ariſtote. de animal.

iuncus anguloſus κύπειρις.

assument. Iam vero consueta nobis semina menses mouere possunt, sed minus, fœniculum, cuminum, apium, daucum, creticum, seseli ami, sison, cicer, fructus cedri, ac omnia quæ vrinam prouocant. Commode etiam sinui muliebrium imponuntur myrrha, absynthii aut lupinorum decocto trita aut rutæ succo leuigata, bdelliumq; similiter, styrax syluestris oleæ gummi aut rutæ succi, itidem, aut longa aristolochia in collyrii formam concinnata. Persimiliter etiam magni centaurei radix aut veratri aut liquor scammoniæ, & cucurbitæ syluestris medulla per se, & artemisia applicata cum ruta insuper & galbanum suffumigatum. Eadem vero & fœtus solent educere.

De immoderata purgatione vteri & sanguinis profluuio. Cap. lxii.

Immodicæ purgationes mulieribus oboriuntur, interim mensibus adauctis confarctimq; ac concitatius erumpentibus, interim ob legitimum partum quæ plerunque etiam sponte sua cessant. Crebro autem obortus causa, vehementi laborant profluuio vt subinde periculum accedat. Imprimis igitur extremi artus ab alis & inguinibus vinculis excipiuntur. Posca nō frigida potui datur, muliebria ex eadem fouentur, & iniiciuntur locis multæ lanæ ex vino oleo vel rosaceo uel melino uel myrteo expressæ. Cibus dabitur chondrus lotus ex posca, vel oryza, vel alica, vino autem abstinebitur, & hydromalum austerum, aut omphacomeli, aut huiusmodi quippiam ipsis exhiberi debet. Balaustium in posca propinari, vel hypocistidis, vel acaciæ succus, vel lycium. vel samius aster, vel succus immaturæ uuæ siccus, vel rheon, uel lenticulæ ex Italico fictili combustæ cinis, aut sesamum editur in posca maceratum, quoad molle delicatumq; euaserit, insinuati vero pessi per naturalia, sanguinis fluorem sistunt, hypocistidis succus, aut acaciæ cum manna in aceto contritæ. Mirifice auxiliatur spongia in uino, aut liquida pice demersa, pessarii modo adhibita, uel combustæ ipsius cinis cum aceto, uel posca eodem modo insinuatus. Similiter etiam suberis in Italico fictili concremati cinis. A foris autem imposita iuuant astringentia epithemata, & cataplasmata ex palmulis, & cotoneis, quæ malicoria receperint, aut fageam glandem, aut rubi surculos, aut lentisci folia, balaustium, acaciam, hypocistidem, gallæ modicum, alumen. Maxime uero hoc, taurocolla madescit posca quousque soluatur. deinde in linteolum ua lidum illinitur lumbisque agglutinatur. Efficacia ad hoc sunt & glutinantia emplastra ueluti Armonia, Icesios, Athene, Meline, Indica, & similia. Pessulis quoq; ad sanguinis profluuium uti oportet. Gallæ interius leuigatum, & thuris lachryma aqua diluta naturali-

bus inseritur,uel cytini,uel mala punica dulcia similiter,uel polygonum tritum. Composito autem,aluminis scissi gallarum interioris, acaciæ succi,mannæ,singulorum unciæ quatuor, ouorum tostorum lutea quatuor,arida leuigantur succo plantaginis,miscenturq́. Cum usus exigit,excipiuntur in pessum ex lana,& in rosaceum intingun tur,insinuantq́ naturalibus. Iam cucurbitulæ leues magnæ frequenter subter mamillas affixæ abunde retrahunt. Insessus autem profluuio sanguinis laborantibus conuenit,ex marino iunco,Græci uocãt oxyschœnũ,capitibus myrti,rosis,rhamni foliis,rutæ surculis, æquali pondere in aqua coctis insidere iubeto. A L I V D. Mali punici dulcis radicis corticis,myrti,cupressi corticis singulorum tres partes,gallæ pars una,aquæ quod satis est. Infundito autem per uterinũ clysterem succum plantaginis,aut sereos,aut polygoni,aut solani,aut perdicii herbæ,aut psyllii,aut hypocistidis,aut acaciæ, eaq́ lana aut digito aut specillo,aut pinna in longitudinem figurata, adusq́ orificium imponatur. Insuper pastillus Andronis per uterinum clysterem infusus cum quodam ex succis commemoratis,aut uino astringente efficax est remedium.

De fluore muliebri. Cap. lxiii.

VVluæ fluor,totius corporis quod expurgatur est destillatio. Talem uero speciem id quod euacuatur,repræsentat, qualem etiam humor in corpore superans obtinet. aliud rubrum,ueluti sanguinis sanies,aliud candidum,pituitæ soboles est,pallidum aliud,quod bilem testatur,aliud uero aquosum. at si sanguis purus,sicut in uenarum se-ctione efferatur,attendendum est accurate, ne quædam in uulua erosio sit excitata. his notis fluor deprehenditur,loci continue madent humoribus,colore uariantibus,laborans decolor est, cibum non sentit,eumq́ fastidit,in obambulatione difficulter spirat, oculos habet prætumidos,nunc cum dolore,nunc citra illum. aut cum exulceratione,aut sine illa,aut inflammata,aut sordida aut pura. Toti igitur corpori auxiliantur quæ citra manifestum calorem exiccant cũ affectus sit humidus frictio totius corporis, & unctio ex melle abunde co-cto medicamina dantur urinam cientia utpote, aqua cui asarum & apium sit incoctum. uacuatur etiam totum corpus per aluum præterea portulaca commanducata succusq́ ipsius potus præsidio est. Itẽ balaustium rubi fructus & flos, quercus liber qui cortici ligni subiacet & tunica glandis putamini subiecta. Equisetum maxime sistit rubrum fluorem potum ex aqua aut uino. Vel hypocistis, lentisci fructus torrefactus cum uino sumptus,samius aster,lemnia sphragis,coagulum leporis aut hœdi aut ouis aut uituli aut cerui uinacea trita myrti uua immatura sicca piceæ cortex. & quæ ad uuluam sangui-

ad cognoscẽdã uuluæ naturã & generalia q̃dã ipsius cuẽta lib. 7. Arist. de hist. aĩal confit plurimũ

nis profluuio laborantem dicta sunt, non admodum efficacia. Vbi vero cũ labore fertur, per syphonem vteri, clysteremue alicæ succũ, aut ptisanæ, aut tragi, aut oryzæ demittes cum aliquo medicamentorum quæ dolorem sopiunt, ἀνώδυνα Græci vocant, & in accessionibus quidem lenire oportet, cum autem remittit, circuitũ enim nonnunquam habet, habitum corporis mutare noxium humorem euocando expedit variis gestationibus, obambulationibus, vociferatu, inunctionibus, cucurbiculis, dropacibus ad partes superpositas vinculorum iniectionibus, frictionibus, psilothris, smegmatis, sinapismis, vomitibus a ridicula victus ratione viribus recolligẽdis dicata, balneis, vino, vario ciborum genere.

Spasmate quoq; uterũ laborare. Aristot. scribit iis verbis. cõcipere & fœminæ ꝓhibẽtur, si spasma habuerint. Fit aũt spasma ĩ vtero vel in flãmatione extẽta vulua, uel quũ a partu copia humoris plurima insedẽt, neq; ostiolo aperto se eiecerit. q; tũc abeatẽsione humoris spasma oritur.

De inflammatione vteri, & declinatione. Cap. lxiii.

INflammatio vuluæ, pluribus ex causis oboritur. nempe ex ictu, mensium retentione, frigore, & inflatione, adeoq; ex abortu, & oq finistram partus editionem. Comes inflammationis vuluæ est febris acuta, dolor capitis, tendinis basis oculorum, brachialis, digitorum, & colli deorsum retractio, declinatio ad opposita, stomachi ex consortio dolor, oris vuluæ conniuentia, pulsus exigui, crebriq;. Et si languida fuerit inflammatio, haud valido ipsius vteri dolore torquentur. Sin vehemens, & ipse totus pulsatilem cruciatum percipit, vndiquaq; inflammatione obsessus. si pars ipsius illam sentit, in ea magis dolor intenditur. nam si posteriora ipsius solum laborent inflammatione dolor lumbos inuadit, stercus langanone compresso, retinetur. si priora, dolor inferiorem ab vmbilico ventris regionem occupat, & stillicidium, aut vrinæ difficultas vesica pressa excitatur. lateribus inflammationem expertis inguina tenduntur, & crura grauantur. Extrema ac fundum vteri parte inflammata, in vmbilico dolor potissimum cum tumore infestat. Cum vero os vuluæ inflãmatio affligit, in abdomine dolor est, digitoq; immisso os occurrit durum rigidumq;. Itaque in curatione primum vsui venit fotus ex vino & oleo, vel vino & oleo rosaceo super infernam ventris regionem & lumbos per hapsum ex lana puriore citra deligaturam adhibitus. Cibo abstinetur triduum, secundum quod sanguis ex cubito mittendus est, si nihil prohibet. alendæ sunt chõdro ex aqua mulsa, vel pane, vel ouo sorbili, vno die interposito. Post quintum, cataplasma superaccommodatur, polline farinaceo, semine lini, fœnugræco, ex mulsa, in qua papauerum capita decocta, reiiciãtur, & oleo. at si inflammatio erysipelatis naturam sortira excãdecat, meliloto in passo cocto tritoq; ouorũ tostorũ lutea adiicito cũ rosaceo, vel melino, vel crocino, & cataplasmatis modo adhibeto, aut palmulas vino temperato feruefactas, cum polentarum polline,

& quoddam ex enumeratis vnguẽtis leuigato, applicatoq; in morbi declinatione ceratum nardinum, aut cyprinum iniiciendum est. Per totum vero morbi decursum, etiam insessus vtiles sunt ex decocto fœnugræci vel seminis lini, maluæ, artemisiæ, & oleo. In iis autem quæ non sustinent calorem, ex aqua calida rosaceo superfuso, pessos autem infusionesq; adhibere couenit ex œsypo, butyro, medulla ceruina, adipe anserino, vnguento susino, & cera thyrrenica. in quibus autem calorem ferunt, etiam pessus qui ab aureo colore chrysus nuncupatur, ipsis conueniet, item enneapharmacus, rursus in quibus non tolerant, ex ouo rosaceo, adipe anserino, vel gallinaceo adaptabitur. Porro ad inflammationes magis furibudas emplastro dia chylon quod est ex herbarum succis in vase fictili cum rosaceo liquefacto miscetur succus plantaginis, vel sereos, vel cichorii vel intybi. Aut hoc vtere, adipis anserini, vel suilli recentis drac. quatuor cerati rosacei, vel susini sextante, ouorum tostorum luteorũ vncia, croci drachma, myrrhæ tribus obolis, opii obolis duobus, vel loco opii, papauerum capitum decocto, si dolor multus excruciat, lachrymæ papaueris instar lenticulæ cum lacte muliebri, & succo fœnugræci in pesso subiiciendum exhibeto. At si inflammatio cum duritia infestat, tetrapharmacum rosaceo solutum, applicatur, vel infunditur. Si a naturali sede vulua declinauerit, per accessiones similem inflammationibus curationem recipiet. vbi vero remittitur dolor, & declinat, leuioribus vtendum. Quod si malum inueterauerit, noxia ex alto euocantibus vtendum, quæ metasycritica dicunt. Extrinsecus autem duritie oborta, malagmatis pugnãdum, nempe dia melilotu, hoc est ex sertula campana confecto, item Mnasei, Icesi, melinæ Serapionis, aut pyrinæ, victus autem per initia tenuis adhibetur. Vbi paulum declinauerit malum, ægrotantes ad balneum ducentur, varioq; magis cibo & pleniore nutriendi.

De vuluæ abscessu. Cap. lxv.

INflammatione in abscessum transeunte, dictæ quidem notæ intensiores erunt. Præterea vero inordinatæ febrium cum horrore accessiones obueniunt primis quidem temporibus intensæ, cum doloribns. ad vltimum, vbi suppurauerit, aliquantulum remittunt. Postquam vero erumpit vomica, dolores acriores subinde visi sunt ceu lancinantes & punctus modo incidere, febriculæ vehemẽtius infestant. Atq; vrina nonnunquam retinetur, nonnunquam stercus, impedimento ab affecta vteri parte facto. Alias tumor in pube eminet, & veluti exundationis sensus cum abscessus maior fuerit. At

quod in expositis locis est, etiam instrumento ad perspiciendum in iecto, aut digitorum tactu deprehenditur præterquam quod dolores ob neruosam oris vuluæ membranam acriores vrgeant, sicut in fundo sinūq; minus doloris percipitur, & digitis quidem tumor nō occurrit, os autem gracilius ostenditur. Suppuratio itaq; celerius adiuuanda est cataplasmatis ex fœnugræco, semine lini, farina hordeacea, aut frumentacea, cui ficus coctæ adiiciantur, interim & stercus columbinum. Insessibus etiam ad inflammationem aptis, frequē tius vtendum. Item pessulis ex terebinthina, mirrha, œsype, butyro conueniunt. Abscessu autem rupto, si ad vesicam pus euaserit, lactis & cucumeris seminis potu vtendum est, sin ad longanonem ruptus sit, lenticulæ & malicorii decoctum indetur aluo. At si in sinum pudendi eruperit, mundum quidem a pure, rosaceum infundetur, ant caudidum oleum, aut tetrapharmacum regale, aut butyrum recens. sin autem offeratur sanies tenuis, fœtida, ceu ab vlceribus depascentibus, magis astringens erit enema ex myrto, palmulis, & lē ticula. Si vero humoribus etiam excretis, inflammatio diuexet, per sistere in cataplasmatis, & insessibus, ratio est. Cæterum si in vuluæ ostiolo abscessus sit obortus, neq; rumpatur, partibus, quæ puri incumbunt, extenuatis, ad puris excretionem, que manu administratur, diuertere consilium est, vt in chirurgica pertractabimus.

mali corium
αδίογ.

De vteri exulceratione. Cap. lxvi.

EXulceratur subinde vulua ex infelici partu, aut fœtus extractione, aut eius corruptela, vel ex medicamentis acribus, vel fluore, vel abscessibus diruptis. si igitur prompta in conspectum uenerit exulceratio, instrumento locis inspiciundis idoneo deprehenditur. sin alte desederit, ex iis quæ excernuntur. Humor enim diuersus excernitur, ex inflammato quidem ulcere, paucus, cruentus, aut fœculentus cum magno dolore, ex sordido autem copiosior, et sanies cū minore cruciatu, depascente, fœtidus niger cum doloribus uehemē tioribus, aliisq; inflammationis signis, iam quæ laxant medicamina irritant, contraria leuant. Cum purum ulcus est, humor paucus, æqualis, odoris expers, crassus, candidus, cum sentiendi facilitate habetur. Si inflammationem experitur ulcus, iis quæ ad illam scripta sunt, utendum est. Sordidum, ptisanæ cremore cum melle illuendum est, aut terra pharmacum iniiciendum cum susino, uel mulsa, in qua fœnugræcum sit decoctum, aut malua, aut furfures, aut lenticula cui cortex sit detractus. Po to quo magis expurgetur, etiam marrubium, aut eruum, uel melli adiuncta erui farina uel iris, uel alumen rotundum, uel aliquid simile inspergatur. Hæc ipsa etiam extrinsecus ex mulsa macerata, instar cataplasmatis

illinuntur. Peculiarius prodest hoc medicamentum. Crocus primæ notæ leuigatur cum lacte muliebri, deinde exceptus cerato rosaceo, cum adipe anserino inungitur linteolo. verum quod infra ponitur, isto quoque efficacius dolores discutit. Capita papaueris in passo tē-perato madescunt diebus tribus, deinde incoquuntur, donec intabe-scant, postea feruntur vna cum rosæ foliorum drachmis quinque, cro ci drachmis tribus, iure capitum papaueris admisto, inde ceræ cum rosaceo liquatæ drachmæ duæ ipsis superfunduntur, ac in pessulo subiiciuntur rosaceo perunctis. Salutare est etiam medicamen ex ouis, croco, rosaceo, apipe anserino, cerui medulla præparatū. Item Aegyptia citra æruginem mirifice ad exulcerationes cōducit † vbi autem pascendo serpunt vlcera cum inflammatione quidem obdu-citur panis tepida maceratus, ex hydromelite, oleo, althæa, fœnu-græco, palmulis pinguibus. Iniicietur autem plantaginis succus, so-lani, polygoni, & sereos primum per se, mox cum vino austero aut aceto. At citra inflammationem, si vrgeat depastio valentiora inii-cientur, veluti decoctum malicorii, rosarum, summitatis oleæ, cu-presi, malorum cotoneorum, rubi, myrti, lentisci, rhammi, rhus co-riarii ex vino astringente. postea vero aluminis, acaciæ, lycii, hypo cistidis. ex eisdem vero decoctis parabitur etiā insessus. Si nihil pro ficitur non alienum fuerit medicamen ex charta cū posca primum demittere, deinde cū aceto, aut Antheram, aut chalcitidem, aut atra-mentum sutorium, ex eisdem liquoribus, & quæ dysentericis con-gruunt, cibus dādus boni succi, modicus. Purgato vlcere, ægrotans balneorum ciborumque varietate sol licitari, vinoque refici debet, quo caro statim procreetur. Pessi loco subiicietur medicamētum diamo ron, hoc est ex moris, remissum cadmia, vel ladano, vel plumba-gine. A foris autem emplastrum, quod cicatrici ducendæ est, abdo mini coxisque imponitur. Quemadmodum enim cataplasmatum, ita etiam emplastrorum facultas per latentes meatus traducetur.

solani
τρύχνου.

† Hic locus sic legitur in antiquis codicibus. νομῆς δὲ οὔσης σὺν φλεγμονῇ μὲν καταπλαστέον ἄρτῳ καθαρῷ πεφυραμένῳ δι' ὑδρο-μέλιτος, vbi autem est nome cum inflammatione inducere cata-plasma oportet ex pane puro subacto ex hyd omelite.

De cancro. Cap. lxvii.

Cancrorum vuluæ alii cum exulceratione, alii citra ulcus in-uadunt. ubi igitur exulceratio non est, tumor in uuluæ ostiolo reperitur durus, inæqualis, prætumidus, colore fæculentus, sub-ruber, interim subliuidus, ac uehemens dolor exercet inguina, ab-domen, imum uentrem, & lumbos ad manus contactum, uariamque

medicinam excandeſcunt. Exulcerato autem cancro, præter dolores, durities, tumoremq́ꝫ, vlcera eroſa ac inæqualia conſpiciuntur, plurima ex parte, ſordida, labris prætumidis, albicantia, turpem humorum colluuiem concretam habentia. Quæ vero pura videntur, fæculenta, liuida, ſubrubra, & cruenta apparent, ſanies inde manat continuo tenuis, aquoſa, nigra, aut ruffa, grauiter olens. Interdum vero & ſanguis defertur, aliæq́ꝫ notæ in vulua inflammata expoſitæ. Itaque affectus nulla medicina ſanatur. Quemadmodum etiam Hippocrates pronuntiauit, lenire tamen eſt inſesſibus ex fœnugræco, malua, ac cataplaſmatis ſimilibus. Inſigniter autem leniunt, ſolanturq́ꝫ in acceſſionibus malua, aut althæa in mulſa intabeſcẽs, & roſacei paululo leuigata, & applicata. Ad hæc cataplaſma ex ficis ſiccatis melilotis, ruta, thure, buniade herba diligenter cum oleo contuſa. Item quod conſtat palmulis in paſſo coctis, cui adiecta ſint ouorum lutea, polentaq́ꝫ, vel ex papauere cum coriandro, aut polygonio, aut ſeri. Hæc in doloribus vſui ſunt, Poſtea ceratum iniiciatur ex roſaceo, aut myrteo, aut œnanthino, aut melino, cum palmulis in paſſo coctis. proprie vero conuenit præparatũ ex amurca in vaſe æneo collecta, quæ torrefacta leuigatur, & roſaceo cerato, aduſque emplaſtri ſpisſitudinem excipitur, hæc quidem extrinſecus conferunt, intus autem oleũ quoq́ꝫ lenit, vbi fuerint exulcerati, item lac muliebre infuſum. Pari modo ſuccus plantaginis tepidus. Sin cruentum ſit, ſuccus polygoni cum thuris modico dolorem ſopit. Ad hæc peſſuli ex croco, muliebri lacte, lachryma papaueris, & œſypo. Omnibus autem efficacius eſt etiam ad ſedis affectus medicamentum quod recipit, Argẽti ſpumæ Italicæ lotæ ſelibram, thuris maſculi, œſypi, adipis ſuilli recentis, butyri recentis, ceræ thyrrenicæ, ſingulorum ſextantem, roſacei trientem. Argenti ſpuma ex ſereos ſucco trita, liquatis iniicitur. Cibus dabitur qui facile in corporis membra queat diſtribui, boniq́ꝫ ſucci, vinum paucisſimum, aquoſum, acrium eſus, & alimenti copia vitanda eſt, vt quibus cibi prompte corrumpantur.

laborat ideo pluribus morbis vterus, q̃ natura eo cõgerit varietatem humorũ multiformẽ, qui morbis materiã facile ſuppeditãt. tũ ẽt q̃ vterus eſt tanq̃ ſinus maris lacunoſus, in quã oẽ limi genus & cadaueroſa corpora, ligna, & profluuiũ ſpu-

De ſcirrho & duritie. Cap. lxviii.

SCirrhum cõtrahit vulua, alias repente, vt nulla cauſa euidẽs præceſſerit. plerũq́ꝫ vero eundem inflammatio mouet, quæ nec ſoluta nec in abſceſſum mutata fuerit. At ſcirrhorum genere comprehẽdetur etiam durities, quam σκλήρωμα Græci vocant, circa vuluæ ceruicem potisſimum obueniens, tumorem quidem pari modo repræſentans, ſed minus tactui renitentem & cum mediocri dolore. Comitatur autem hos quoq́ꝫ vteri in oppoſita declinatio † & tumor qui ratione depresſionis vehementer renititur, cum grauitate, motuq́ꝫ difficili, non crurum modo, ſed totius etiam corporis, atq́ꝫ obeundis actioni-

bus pigritia. sequitur nō probe curatas, malus corporis habitus, aquā inter cutem repræsentans. Per initia igitur sanguis educi, aut purgatio ex hiera Archigenis, assumi debet. Deinde cataplasmata ex caricis, œsypo, nitro, absynthio, & cucurbitulas cute ferramento incisa admouere consilium est. Malagmata vero hæc, Polyarchion, & diaspermaton hoc est ex seminibus confectum, & quod baccis lauri cōstat. Insessus ex caricarum decocto, artemisiæ, pulegii, altheæ, pessulos ex terebinthina, galbano, myrrha, iride, œsipo, dropace, aquas naturales sulfurosas, bituminosasq; vsurpare commodum fuerit, si vires constant, etiam helleborismus conuenit.

† Vetus liber, ὄγκ◌ πρὸς λόγον τοῦ πλήσεως ἰσχυρῶς ἀντίτυπ◌, idest, tumor ratione plenitudinis vehementer resistens.

Pessulus emolliens.

CERAE ponticæ, nardini vnguenti, singulorum quadrans, irini, gleucini, cyprini singulorum vnciæ duæ, adipis vrsini anserinicq;. butyri, œsypi, medullæ ceruinæ, terebinthinæ, singulorum vncia. ALIVD. Polii drachmæ duæ, myrrhæ drachmæ quatuor cum vino Mendesio tritum irinoq; imbutum subiicitur. ALIVD. Ceræ thyrrenicæ, adipis vitulini, terebinthinæ, medullæ ceruinæ, mellis attici, olei veteris pares modos. MEDICAMENTVM noxia euocans quod Græci dicunt meta syncreticon, & ad inflationes, vuæ passæ candidæ sine acinis, vnciæ tres, rutæ viridis foliorum vnciæ duæ, aquæ marinæ sescuncia, cymini drachmæ quatuor, mellis quod sufficit. Inunctum vero pessulum cyprino oleo immergito, & subiicito. Præterea Chrysus ab auro sic dictus pessulus Libaniusque, & Enneapharmacus affectui sunt vtiles, verū Titianus his magis accommodatur.

De mola. Cap. lxix.

μύλη

MOla quoq; induratus est tumor, interim in vuluæ ostiolo, interim etiam per totam ipsam prominet, tactu lapidis duriciem refert, ita vt ea & quæ superiacent deorsum trahantur, corpus emacietur, color prauus appareat, cibi fastidium vrgeat, menses supprimantur. Mamillæ inturgescant, vt in quibusdam per initia de fœtu concepto sit suspicio. Insecuto autem tempore discernuntur, nonnullæ vero aquæ inter cutem præbent opinionem, sed hoc intercedit discriminis, quod tumor durus sit, nec sonus fiat cum digiti iniiciuntur, quemadmodum in morbo hydropico. Cum autem intenditur, in aquā subter cutem reuera degenerat. Nonnunquam etiam insanabilis magna ex parte affectus redditur, quibusdam & sanguis erumpit. Itaque decumbere in domuncula angustiore minus luci exposita, modice frigida cubili immobili, omnibus ex æquo confert, sed ita vt pedes ha-

Aristo. x. de animal. ait esse carnem, cui adueniūt qua si oīa q̄ partum

beant clariores quietosq́. Nam motum quamlibet fluxionem conci tat. Ac tumores duritiasque iis remediis quæ in scirrhis & duritiis, vuluæ dicta sunt, persanabimus. Porro hydropicas suffusiones, illis quæ in capite de aqua intercute comprehensa nobis sunt sanguinisq́ eruptionem, vt etiam fluorem muliebrem curabimus. Cæterum sunt qui molam carnem asserant informem, ipsis vuluæ tunicis adhærescē tem, fœtus modo in lucem ædi. Atque hæc morbi species victus ratione laxante tractabitur, quo citius excutiatur.

De inflatione vuluæ. Cap. lxx.

INflatur vulua ex frigore, vel corruptione fœtus, vel ex ægro partu ostiolo conniuente, vel sanguine in grumum intus coacto. Alias spiritibus in concauo ipsius spatio conceptis, alias in raritatibus vuluæ corporis, quas tumor pubis & imi ventris comitatur cū duricie & dolore punctorio, qui ad septum transuersum vsque & stomachum inguinaq́ pertingit, ac sonitus digitorum impulsu timpani modo redditur. Auxiliatur ergo primum sanguis demissus, si nihil obstat, mox in accessionibus inedia, fomentaq́ ex oleo rutaceo adhibentur, insessus ex rutæ pulegii, artemisiæ, casiæ decocto, similibusq́, cataplasmata ex semine apii, cumini, anisi, ameos, farina lolii. Adhæc cucurbitulæ, tum leues, tum cute incisa affixæ. At si diutius vitium se prorogauerit, purgatio ex hiera picra vtilis est, dropaces, sinapismi, & aquæ naturales. Obstetrix autem prius digito perunιcto inserto grumum incumbentem si cōtingat, auferet, leniter ipsum dissipās, rursusq́ admouebit cataplasma, ex ficu, nitro, & absynthio. At epithemata mollientia erunt, Polyarchion, dia spermaton quod est ex seminibus, & diadaphnidon, ex baccis lauri præparatū. Præterea pessi ex ruta, melle, & nitro. Maxime vero hic conducet, ficuum pinguium contusarum drachma, cumini drachmæ duæ, aphro nitri drachma. at acrimoniæ causa, in lac prius immergantur. Iam emollientes pessuli sunt huic vitio accommodati.

De vuluæ strangulatu. Cap. lxxi.

STrangulatus vuluæ ad superiora recursus est, quæ principalissimas partes in doloris consortium perducit, vtpote arterias, quas vocant carotidas, cor, cerebrique membranas. Comitatur affectas, cum accessio propinqua est, torpor mentis, pigritia, crurum imbecillitas, pallida facies, aspectus oleosus. Cum iam instat strangulatus, grauis sopor premit, quæ cataphora dicitur, mens desipit, sensuum instrumenta deprehenduntur, impediunturq́, vox obmutescit, crura contrahuntur. deinde maxillæ rubere incipiunt, faciesque repletur. Cum remittet, humiditas quædam ad tactum ex

comitā tur. Multo tñ tpe durat, et emittit in lucē. Hāc vulua ex aliquo praua habitu concipit haud secus, q̄ oua hypenemia aues ipsæ. Nam dicit fœmina quoque ἐξανεμοῦσθαι quum in ventum euanescit, qđ concipere debet. quod ex siccitate loci prouenit. de hoc quoque morbo in 4. de gene. animal. loquit.

locis mulieribus præcedit, vētrisq; strepitus, ac aliquod ex interaneis progreditur, ipsaq; vulua paulatim laxatur, atq; sic mens ipsis, & sensus redit. Cæterum morbus iuxta circuitum mouetur, sicuti comitialis, idque nimirum vulua repleta, aut seminali, aut alia materia, qua intus computruerit, ac multæ rursus a morbo sese recolligunt, nonnullæ vero in ipsis accessionibus perierunt subito, quibus pulsus quidem crebriores, & inordinate intercidunt, deinde etiam in totū abolentur. Modicus vero humor superficiem irrorat, respiratio primum languida est, mox in totum abscinditur. Porro vitium hoc hyeme & per autumnum magis infestat iuuenculas ad venerem procliues, steriles & potissimum si ex medicina sumpta fuerint infœcundæ, itē alias perfrictiones expertas. In accessionibus igitur summa deligare conuenit, crura tota, corpusq; totum perfricare, vt animo destitutæ sese recipiant, item quæ fœdioris sunt odoris, naribus oportet admouere. Exempli gratia linamētum ex lucerna extinctum, castorium, picem liquidam, cedriam, lanas & lacinia combustas. Quidam vero & matulam naribus admouerunt cum vrina veteri, vel deiectione cucurbitulas adglutinare vincit inguinibus & imo ventri cum multa flamma, & leues & cute incisa. Quod si longius accessio se produxerit, etiam quæ flatibus educendis sunt, proficiunt, vt quæ colica dicuntur, ano subiecta nempe cuminum, nitrum tum melle. Item stercus clystere subducere profuerit, ne illorum appositu sedes premantur. In vuluam vero vnguenta odoratissima infusa, ipsam solent detrahere, sicut amaracinum, malabathrinum, ac sinapi, partim naribus offeratur, partim applicetur pedibus. Deinde inclamabit aliquis ipsas voce asperiuscula, excitabitq;, & ea admouebit, quæ per sternutamenta euocant, ex castorio, struthio, & pipere. vbi accessio conquierit, vomitum cogere, cibum nullum aut paucum præbere oportet. A septimo die, purgatio ex hiera diacolocynthidos dabitur, post triduū cucurbitulæ defigentur lumbis & iliis. Mox castorei potione vtemur, nunc artemisiæ decocto, nūc ex mulsa, in quibusdam enim hoc vel solum ad integram morbi curationem abunde fuit. Insessus porro & pessus mollientes his adiungentur. Atque hæc ad accessiones proficiunt, verum vt totum corpus reficias, a sanguinis dimissione auspicatus, ad purgationem ex hiera transgredieris. Inde picran ex aloe factam exhibes drachmæ pondere cum tribus aquæ mulsæ cyathis, diebus continuatis, vel interpositis mensura duarum drachmarum, cum senis aquæ mulsæ cyathis. Iam dropacismos, cucurbitulas, & sinapismos vtiliter applicas, nec non acopa ex euphorbio. Postea exercitiis vti, frictione & vocis exercitio prodest, denique & aquis naturalibus.

Mouetur morbus per periodum, quod rata quadā lege causæ materiales motum simplicem vniuersi sequitur, quemadmodum alibi de hoc quādam attigimus. & Alex. in probl. quādam de hoc disputat.

De vuluæ procidentia. Cap. lxxii.

VVlua procidit raro quidem, sed multis occasionibus, vel enim ab alto delapsa, & in coxas firmata, membranis, quæ interaneū id continent, ruptis, aut extractione secundarum simul ipsam extrahentium, vt quæ eidem adhærescant quemadmodum in partu difficili, vel indiligentius imperitiusque extracto fœtu, vel ex vulnere, vel aliqua animi perturbatione, scilicet nunciato filiorum interitu, aut hostium insultu, aut periculosa nauigatione, aut eiusmodi quadā causa. Vt cum tota corporis mole soluta, uulua simul sit deuoluta uel ob resolutionem, imbecillitatemq; particularum, vt in declinantibus ætate potissimum accidit. Procidit autem iuxta os ipsius. Quidam vero & totam vuluam prolabi memoriæ produnt, quod a vero longe abest. Qua enim ratione sursum redacta queat affirmari? Conuenit igitur fœcibus clystere prius euacuatis, vrinaq; excreta, quo vulua vndiquaq; sit libera, laborantem figurare supinam, vt coxas habeat sublimiores, poplitesq; flexos cruribus diuaricatis. Deinde hapsum capere ex lana, figura & crassitudine sinui muliebri proportionalem, tenuiq; linteo circundare, & in succum acaciæ, vel hypocistidis vino dilutum demergere, tum vuluæ inserere, & citra violētiam totum quod procidit sursum agere, quoad tota moles in sinu factus subsederit. inferna ab vmbilico regio spongia in posca expressa extrinsecus contegenda est. Mulier iacebit extensis adaptatisq; inuicē cruribus, vt alterum alteri incumbat. Inde cucurbitulæ agglutinabuntur cum flamma copiosiore vmbilico & vtrisq; iliis, naribus odorata admouebuntur olfactanda. Tertio die lana sinui iniecta, mulier insideat in vino nigro austero modice tepido, vel in decocto myrti lentisci & malicorii. his probe peractis, lana ingesta tollitur. Altera in uicem prioris eodem humecta medicamento inseritur. Cataplasmata a foris imo ventri superiniiciuntur ex palmulis, polenta, vel lenticula & malicorio cum oxymelite, ac tribus diebus interpositis rursus hæc fient, quoad perfecte curationem absolueris. At si processu temporis id quod prolapsum est, putredinem fuerit expertum, idipsum auferetur, nullius metu pericula. Etenim vulua vniuersim ablata, vbi computruerat, mulierem superuixisse commemorant.

De muliebrium locorum clausura, quam phimon appellant. Cap. lxxiii.

LOci muliebres circa ipsorum os clauduntur. vel ex præcedente exulceratione, vel in schirrum durata inflammatione. Curabuntur insessibus qui emolliant, ex hydrelæo & fœnugræci decocto, cō similibusq; cataplasmatis & pessulis. Porro si malum inueterauerit, suffimentis vaporibusq; iis qui ex aromatibus conficiunt vtendū erit.

Pla. scribit aīal eē uuluā ideo q̄ sursum deorsum ve. perre ptās val de fremit & ī latera in uadit, et seq; maximo sensu p̄ditam. et ea sua aptitudi ne diffluere huc & illuc. p labi uero totā rō diffua det dele bi & sursum allabi fatet et ip se Arist. vii. aīal Theo-

Iam vero soluit etiam hoc vitii cum nihil aliud sit quã vuluæ ostioli astrictio, pessulus ex œsypo, nitro, resina, & terebinthina.

Vt sterilis mulier concipiat. Cap. lxxiiii.

COmmuniter itaq; ambobus congruit, & viro & mulieri vniuersum corpus conseruare probe temperatum, laboris, cibi, balnei & reliquorum omnium mediocritate, & quod inter ea maximũ est, curare ne habitu sint obesiore. Neq; enim pingues liberis procreãdis sunt idonei, eo quod genitalibus mutuo se contingere haud possint commode, tum quod momentum seminis emittant. Neq; tamẽ nimis extenuati, liberis operam dare feliciter queunt. Iuuabunt autẽ ipsos omnia calefacientia & leniter inflantia, vinum itaque calidum modice sumptum. Et ex oleribus, eruca, horminum, erisymum & cõsimilia, ruta vero & calamintha omnino vitanda sunt. At si humorum quodam vitio fœmina non concipiat, hos expurgare, aut proba victus ratione emendare expedit. Proprie vero mulieribus conueniet, curam locorum genitalium quam fieri potest maximam habere, & menses sine vllo impedimento emanare. Cum igitur propinqua est purgatio, cibi potusq; quam maxime licet, mediocritatem, curæ habebunt. & ex iis quæ purgationi irritandæ sunt, aliquid assument, cuiusmodi sunt odorata olera & acria, vtpote scandix, erithmon, fœniculum, apium, smyrnium. Porro vuluæ intemperiem corrigere oportet, frigidiores itaq; notat menstruorum retentio, victus frigidior, & crassi succi, stupidum quid in ventris parte inferna lumbis, & cruribus oboriens. Quæ vero penitus refrixerunt, ne venerẽ quidem appetunt. Quare conuenit cum aliis remediis, tum fomentis omnibus & iis quæ constat suffitibus, calorem reuocare. Nec abs re fuerit, castoreum bibere, & ex seminibus odoratis, cuminum, anisum pulegii comam, iuniperi fructum, pipere singulis adiecto. at fomenta ipsarum vuluarum, partim vapores erunt qui inferius per sellam assumentur, partim aqua calida ad collutionem iniecta, in qua decocta sit saluia, artemisia, ruta, iuncus odoratus angulosus, pulegium, acorum, seminaq; odorifera, hæc singulatim etiam inferiori ventris regioni ab vmbilico applicantur. Præsidio est, & polyarchi epithema. Item inferioris ventris coxarumq; fricationes nihilominus conducunt. Insuper in pessis subiiciuntur ex myrrha, ruta, galbano & castoreo, vbi prius aqua mulsa, aut marina vuluam foueris. proficit etiã ad hæc pessulus gone appellatus. Calidiores locos fatetur corpus tostum calidius, menses pauci & laboriosi, genitaliaq; mulieris exulcerantes, corrigunt modice humectis & frigidis, cuiusmodi sunt olera quidẽ lactucæ, maluæ, blitũ, cucurbita, cucumis, pepon, a triplex, portulaca, aliiq; cibi cõsimiles. vesicæ abdomini & lumbis frigida appli

quia generatio fœtus est ea tẽperatura maris et fœminæ ad id aptissima Arist. in libris de gene. & x. de animal. ad prolem generandã parẽtes modico uictu bonoq; vti debere Arist. p̃cipit in probl. et qua nocte operã Veneri daturi sunt, nihil pene edere. Hebetur quoq; in re rustica apud M. Varronẽ pa

cant cataplasmata, succiq́ illinũtur. At humiditatis vitio fœcundita tem frustrari indicat in coitu, vulua humescens, tenuius & copiosum menstruum. His victus vtilis est siccior, labores, superiorum perfrica tiones, vomitus, cibi sicci & mediocres. Profuerit & vuluam acerbis medicaminibus continere, quale est lentisci decoctum, myrtorum rosarum, rhus, item mali granati floris, rubi ramusculorum teneriorũ, & gallæ. Scciorem vero vterum contrariis curare oportet, balineis dico, inunctione, & alimento humido, olerosoq́, mediocri vino & non nimis veteri. Quod si a crassioribus succis concipere impedian tur, siquidem rodens aliquis fuerit, mulierem probe purgare conuenit medicamento quod cuilibet humori proprium est. maxime autem picra ex aloe, mox sero lactis aluum ducere, & victum probio rem deligere. Pituitosos autem humores laboribus vacuare, sudoribus, & vomitu, vel per inferiora. Cæterum ex medicamentis epithymum quoq́, euphorbium, piper, dauci semen, petroselini semen, omnia contrita drachmarum duarum pondere potui recte dantur. Hoc & ventrem probe ducit, ac vuluam calefacit, quemadmodum sæpe iam menses eruperunt etiam iis quæ purgationem non sunt expertæ, Postquam vero vterum emendatum esse constiterit, menstruis bene respondentibus, tunc venus est ineunda, purgatione desinẽte. Iam vero, quoniam spiritus similiter in vulua inclusi conceptionem impediunt, notas ipsorum ex capite de vuluæ inflatione sumemus. Medemur autem parciore primum victu, mox cuminum, anethum, apii semen, rutæ, anisi & pleraque aromata præstamus, partim potanda, partim subiicienda. Conniuentes locos aperiemus iniectis clysteriis odoriferis, fomentisq́ ex malua, semine lini, fœnugræco, & oleo. Nonnunquam etiam melle, validioribusq́, artemisia, cunila, calaminthα, pulegio, & anthemide. Præter hæc conuenit vti terebinthina, nitro, cucumere agresti, elaterio, casia, picis sero. Quibus autem os hiat, victus, fomenta, medicamina sicciora astringentiaq́, grana mali punici, lentiscus, rubi radices, myrta, & quæ humidiori vuluæ congrua sunt adaptantur. Peruersiones autem fomentis instaurare ac dirigere oportet, item iis quæ molliunt, insertis. venus autem a tergo exercita, ad concipiendum videtur conducere.

stores iu uencas, quas ad admissurã parãt, a cibo cohibere, quod macræ rectius cõcipiũt Causas aũt cõcipiẽdi uel sterilescẽdi cognosce ex x. de hist. animal.

De vuluæ scissuris, condylomatis, & hæmorrhoidibus. Cap. lxxv.

IN vuluæ ostio rimæ, quas Græci rhagadas vocant, ex enixu violento fiunt. Primum sane latent cum recentes adhuc ex partu sunt dolores, postea vero paulatim percipiuntur, alias manus tactu, alias in coitu. quando & propter affricationem cruorem reddunt. deprehenduntur autem sinu adaperto, etenim diruptiones scissu-

reqꝫ in oſtioli circuitu oculis patent. In quibus manuum operationem rodentiaqꝫ medicamina vitantes, ſimplicioribus inſesſibus, peſſuliſqꝫ vtemur. prodeſt etiam tetrapharmacum dilutum. At ſi callum contraxerit, medicamento quod charta conſtat, ex roſaceo vtẽdum. Sin autem ipſius vim non tulerint, iridem illyricam terebinthina exceptam imponito. vlceribus iam cicatrice obductis, conueniet ex cadmia præparatum, aut aliquod ex iis quæ ſedi conſecrata ſunt, veluti quod dia lythargyru, hoc eſt argenti ſpuma inſcribitur. Cũ vero ſciſſuras veteres in condylomata degenerare contigerit, ſimilibus excindi, adqꝫ cicatricem duci debent. Cæterum hæmorrhoides vuluæ os, & ceruicem infeſtant, quæ in partibus inſtrumento ad perſpiciendam vuluam accommodato exploratis, deprehendentur, inde quod excreſcentia in accesſionibus appareat dolorifica, cruenta & ſubrubra. At vbi remiſerint, fluxio citatur citra dolorem ſubliuida & fœculenta. In his igitur cum morbus remittit, volſella modo fieri queat, præhenſas amputare oportet, ſin minus, certe medicamẽtis ipſas deſtringere, partim attingentes ſicco malicorio cum galla aut huiuſmodi aliquo, partim iis quæ in vulua ſanguinem fundente expoſita ſunt vtentes, †quæ etiam profluuiis, & hæmorrhoidibus conducent, eo potisſimum diſtinctis, quod vulua continuo cruore manet per remisſionem non ſolum in menſtrualis purgationis tempore.

†In antiquo lib. hæc eſt ſcriptura, ἃ καὶ ταῖς δι' ἀῤῥωστίαν αἷμα ἐῤῥαγούσαις, ideſt quæ ob imbecillitatem ſanguinem fundẽtibus. &c.

De partu difficili. Cap. lxxvi.

Difficilis partus accidit, aut vitio parientis, aut fœtus, aut ſecundarum aut foris aduenientium. parturientis quidẽ, ſi craſſa obeſaqꝫ ſit, aut vulua tota exigua, aut dolorum imperita, aut timidiuſcula, aut inflammationem in locis genitalibus aliave particula experta, aut alio quodam modo laborans, aut natura imbecillis vt fœtũ nequeat propellere, aut ſi ante tempus pariat. At fœtus vitio, ſi vel inuſitatæ magnitudinis exiſtat, vel exiguus & modicæ grauitatis, vel magni capitis, vel monſtroſus, ut, biceps, vel mortuus, vel viuus quidẽ, ſed imbecillis, vt foras non posſit procedere, vel ſi plures fœtus ſint. Nam Herophilus, quinqꝫ ædidiſſe mulierẽ, memoriæ prodidit. Vel ſi figuram naturæ contrariam obtineat. Naturalis ſiquidem figura eſt fœtui, prima quidem, qua manus femoribus porrectæ ſunt, & caput nuſquam inclinans ad os vuluæ recta dirigitur. Proxima huic, vbi in pedes conuerſus eſt. Aliæ omnes præter has a natura abhorrent. Ob ſecundas, quod velamentum intus eſt, partus redditur difficilis, ſi aut non auellatur ob craſſitiem, aut priuſquam opus eſt propter ſubtilitatem abrumpatur, humore ſiquidem euacuato, infans præ ſicci-

adhibenda ĩ primis docta obſtetrice eſt adiuuandus, ꝑut ex Ariſt. et Ter. nõ eſt, cui committas primo parra mulierem.

tate ægre deu oluitur. Ab externis difficultas oritur, aut frigore, quod vuluam densauerit, aut calore immodico, qui vires dissoluerit, aut ex quodam fortuito accidente. Si igitur ex astrictione, aut veluti fœtu adfirmata pariendi oriatur difficultas, laxatione prius opitulandum, infundendo largiter oleum dulce, & calidum, cum decocto fœnugræci, aut maluæ, aut seminis lini, aut etiam oua, quod leniendi facultate prædita sint. Deinde & pubem cum abdomine & lumbis cataplasmate obducere, quod semine lini constat, aut aqua mulsa, aut hydrelæo, insessibusque similibus prodest. Insuper laxationes balineis moliri, nisi febris, aut alia quædam occasio impedierit, mouereq; parientem sella in aere calido mediocriter, Nonnulli etiam conquassationes validas, sternutamentisq; ciendis idonea adhibuerunt. Timidæ, mentis robur admouendum, imperita dolorum docebitur, vt validissime spiritum comprimat, & ad inguina depellat. Animo deficiens iis quæ deliquio abigendo sunt, naribus admotis recreabitur. Alleuiata mediocriter, cibo modico refocillabitur. Obesam mulierē in lectulo resupinam figurare oportet, vt ad femina genua succlinet, inflectatq;, quo vulua ad abdomen tendens, e directo ostioli habeatur, quod ceratis, aut pinguetudine delinire digito oportet, & sensim aperire. Atque si morbus aliquis particulas male habeat, etiam huic prospicere. Ad hæc stercus detentum molli clystere emoliri, & secūdas clausas diuidere, aut digitis, aut ferramento quod πολυκόπαν vocant, in ipsis occultato, sinistra manu præcedente. ac humorem quendam oleosum in vuluæ spatium interius clysterio indere. Verū vbi fœtus præter naturam figuratus fuerit, naturalem reddere figuram decet, partim pellendo, partim adducendo, partim flectendo, partim in rectum agendo. Et si quidem manum pedemve præmiserit, non attrahere membro prehensum oportet. magis enim affirmatur, vel luxatur, vel etiam abrumpitur, verum digitis humero infantis, vel coxæ affixis rursus in conuenientem locum id quod præmissum est, diducere. Porro si cum firma adhæsione, totius infantis indecora fuerit figura, sursum prius ipsum ab vteriore sublimem detrudere consilium est. deinde prehensum rursus ad os dirigere. Postremo si plures uno infantes deferantur, iterum a superiore, infernaq; parte referes. sic vt omnia sensim & citra contusionem fiant, oleo locis perunctis. Tempus quo in sellam collocabitur parturiens est, cū uuluæ os dehiscens, digito occurrit, & quod præruptum est, procumbit. Verum si non procedat, quod infans mortuus sit, aut alia de causa, ad extractionē quam Græci ἐμβρυοελκίαν appellant ueniendum est.

In fœtu edendo sternutamentum prope letale. ob idq; antiqui sacrum habebant πταρμὸν ex Aristot. de aīal.

Si infans in utero post. 7. uel 8. menses īterierit, interire & matres ait Aristot. opus ēt

De coxarum morbis. Cap. lxvii.

COxarum dolor ab articulari morbo nihil differt nisi quod ip-

extrahē di fœtus interem pti inter pia diffi cillimū esse Hip po. testis est.

fius causa, nempe crassus pituitosusq; humor in sola coxarum com-
page, articuloq; concretus insideat. Dolor ipsis gibba in natibus re-
gione inguinibusq; ad genua vsq;, in plurimis autem ad summū vsq;
pedem pertinet. Per initia igitur ægro nobis oblato, fæcibus clystere
vacuatis, vena in cubito secanda, cum sanguinis detractione, si autē
vetustas vitium occupauerit, ex talo partis affectæ imminutionē san
guinis moliemur. In accessionibus fotu hoc vtendum, Cyprini cya-
this octo, aceti cyathis quatuor, nitri cyathis duobus, cachryos cya-
tho vno. Succidis lanis calida admouentur. Deinde applicabitur ip-
sis farina lupinorum amarorum cum oxymelite, aut farina lolii, cum
resina, cucumeris syluestris radice, nitro, calamintha, cachry, baccis
lauri. Iam calamintha sola vtiliter ex oxymelite, aut aqua mulsa ad-
mouetur. Emplastro vero hoc quod leniendi facultatem obtinet, vten
dum est. Ceræ drachmæ cētum, terebinthinæ drachmæ viginti quin
que, æruginis drachmæ sex, myrrhæ, galbani, iridis, singulorū drach
mæ sex, cedriæ drachmæ quinque. Propinabitur ipsis liquoris cyre-
naici quantum eruus implet, aut castorii drachma cum opopanacis
tribus obolis. Porro radicis capparis cortex potui datus, & cata-
plasmatis admistus est remedio. Cum autem dolor multus excruciat,
etiam medicamenta a dolore leniendo ἀνώδυνα dicta locum habent,
vtpote quod ad Philonem refertur, & quod duplici pipere constat.
Hoc autem enema inseretur, mellis cyathus vnus & semis, olei tan-
tundem, aquæ cyathi duo, nitri drachmæ octo, terebinthinæ drach-
mæ quatuor. His calidis iniectis, anus debet foueri, vt longiori tem-
pore ea retineantur, muccosa vacuat, nonnunquam, & sanguinem,
quando etiam magis opitulatur. At si malum perseueret, quod rarum
est, iterum frequentius eo vtendum est, in vicem aquæ, centaurii deco
ctum admiscendo. Sanguinem vero trahit & thlaspis semen per infe
riora inditum, succus elaterii, & medicamentum ex ipso factum, vel
quod ipsius radicibus constat. Item oleum sicyonium, salsorum pisciū
muria, & oliuarum colymbadum probe per anum ingeretur. Cucur-
bitulæ coxendici multa cum flamma, cute prius incisa defigendæ, in
terim quoque hirudines. Quod si his malum non finitur, ad purga-
tionem eundum est, aut ex hiera, aut colocynthidos partis internæ
probe contritæ drachma offeretur in aquæ mulsæ cyathis duobus,
aut paulo amplius, aut minus, pro laborantis virtute, & alui facilita
te dabitur. In aqua vero mulsa ruta decoquatur. Puls etiam ex cucur
bita syluestri confecta recte hos expurgat. In quibusdam vero & vo
mitus a radiculis citatus per initia profuit. Cum morbus se remiserit,
dropaces ipsis applicantur, acopaq; ex euphorbio sunt vtilia. præ-
sertim quod a varietate vocatur pœcilon, item balineæ naturales his

accommodæ. Si desiderantur, in aliis lauabunt balneis, commemoratisque vtendum est acopis, & compositis nitris, medicamento Asclepio, & eo quod ex euphorbio, adarce, nigro veratro, castoreo, pyrethro, pipere, pedicularia, quam staphida agriam uocant, simili pondere confit. Secundum balineas inspergentur picis aridæ vnciæ tres, sulfuris ignem non experti unciæ duæ, cuti adhuc calidæ, quæ charta etiã contegetur. At si ne hæc quidem profecerint, uel reliquiis morbi remanentibus, congruum erit & sinapi cum caricis, uel etiam per se illitum. In totum uero hos restituit sanitati, iberidis herbæ usus, quam lepidion quoque, alii agrio cardamon hoc est, syluestre nasturcium appellant. Quæ uero apud nos fruticosa nascitur similibus lauri folijs & multo amplioribus, respondere, multa experimenta testantur, non solum in coxarum, sed in aliis quoque diuturnis affectibus. per æstatem uero longe sunt efficaciora. Atqui si folia tunc non produxerit, cortex ipsius radicis contanditur cum adipe suillo, ut emplastri speciem repræsentet, inde linteolo densiori illitum locis maxime dolentibus imponitur, nempe toti in natibus gibbo & femoribus, sinesque tam diu quoad cuticula superior nigrescat, aut ex toto liueat. Postea ipsum auferes, lotoque ægrotanti ceratũ impones, opopanacis drachmas quatuor, quæ aceti cyathis duobus dissoluuntur, excipiunturque cerato cyprino. Quod si talium adurentium usus abominentur, emplastris uti refectoriis oportet, e quorum numero hoc quoque est, ceræ, resinæ pityinæ singulorum drachmæ duodecim, terebinthinæ, columbarum syluestrium stercoris, fœculæ vini combustæ recentis, singulorum drachmæ sex, galbani, sesquidrachma. Atque ex reficientibus est, quod leæna appellatur. vtilia vero sunt quæ ex lixiuio & nitro præparantur. Iam nonnulli iis vsi sunt potionibus quæ ad annum continuantur, in quorum grege habetur medicamentum diatessaron vocatum, chamædryos pondo, gentianæ deunx, aristolochiæ rotundæ deunx, rutæ seminis sicci sextarius. hæc tusa cretaque dantur quotidie cochlearii mensura ieiuno & probe concoctione obita, ex duobus aquæ frigidæ cyathis ad annum, donec morbus finiatur. Eadem promittit medicamentum dia hepta, idest ex septem confectum, & quod ad Proclum authorem refertur. Exercitia absoluuntur, inambulatione, continuis, flexionibus, saltatu, & cursu. Cibus mediocriter tenuis & concoctu facilis conuenit. porro si malum nulli ex commemoratis cedit, alias in suppurationem conuertitur, alias neruis qui artus conuinciunt, laxatis, membrum luxatur. Quare cum vitium longius se prorogat, articulum tribus quatuorve locis vrere oportet, vt in chirurgica dicetur, ac compluſculis diebus vlcera adaperta, sine cicatrice seruare.

De podagra & articulariis morbis. Cap. lxxviii.

NOn sola particularum corporis imbecillitas, podagricos articulariosq; cruciatus excitat, quoniam accessiones sine ullo temporis interuallo urgeret quatenus infirmitas imbecillibus articulis semper incumbit. item ne humor quidem solus hos dolores creat quandoquidem non solis uitium articulis insidet. sed utrunq; & humor a natura alienus & particularum imbecillitas morbum adfert articularium. quoties enim altrix particularum facultas imbecillior ciborum g auatur copia ex qua cruditates enascuntur humor superans in quodcunq; articulamentum quod antea imbecillius euaserit se confert & artubus sese insinuans colligantes neruos distendit dolorem excitat neq; enim neruos per quos motus dispensatur arbitrarius affectu primario, inflammatio infestat, quoniam oporteret etiam medios internodiorum locos, ipsam occupare, vtpote tibias medias aut femora aut cubitos, aut brachia. attamen afficiuntur iidem nerui lege consortii, quod cum articulis ineunt. Quousq; igitur & solus humor pedum articulamenta molestat, podagra vitium nuncupatur. Vbi vero causa in omnes corporis articulos compulsa fuerit, ἀρθρῖτιν Græci, nos articularios morbos appellare consueuimus. Quo vitii nomine, vertebras, humeros & maxillas comprehendimus, omnemq; articulum, quicunq; morbo implicatur. Nonnulli vero aures, dentes, guttur, & nonnunquam iecur, lienemq; articulariis doloribus conflictari pronuntiant. A quibus nisi de subito vitium in artus sese recipiat eructetq;, periculum breui tempore laborantes occupauerit. Sed humor superans qui iuncturis sese inserit, nunc biliosus est, nunc sanguineus, alias atra bile vitiosus, plerunq; etiã pituitosus, crudusq;, copia alimenti, aut cruditate, aut otio congestus, verum vetustate in articulis crassescit, & glutinosior euadit, sic vt in duritiem contumacissimam, quam Latini tophum, Græci poron appellãt, occallescat. Interim vero diuersa humorum colluuie, vitiũ contrahitur, ob quod ægre dignosci, & difficulter medicamentis elidi potest, vel etiam pene nullo remedio sanescit. Cæterum hoc mali frequenter antecedit improbus labor, vehemens ambulatio, equitatus creber, vsus veneris intempestiuus, insueta frigidæ potio, frigidorumq;, vel multorum noxiorumve ciborum esus, multus vini vsus. Iam aliqui prolapsu, uel deturbatione, uel propulsu, uel distorsione, uel id genus aliis, prima morbi fundamenta iecerunt, † materia quidem præcedente in corpore, quæ antea conquiescebat, nunc autem a causa primaria est commota. Mœrores autem, curæ, peruigilia, & reliqui animi affectus, non modo mouent, sed ipsi quoq; noxios succos, siue primario, siue ex accidenti procrearunt. Variæ igitur, ut a me dictum est, affectus causæ

canes quoq; et boues et equæ phorbades podagra laborant. Io apud histo. & uenatores & imperatores ꝑ locafrigida calceari ducuntur animantes, ne frigus pedis ob sit.

† est enim sympathia corporis & animi.

causæ habentur. Sed deprehendi tamẽ facile humorum noxam inferentium discrimina possunt, tum suis coloribus, tum iis quæ super ueniunt denotata. Siquidem biliosa defluxio præter colorem pallidum & rubidum, caloris sensum doloremq; acriorem efficit & protinus in cutem sine magno tumore erumpit, incandescitq; calidis impositis, sicut e contrario iis quæ refrigerant remittitur. Hoc sane cũ aliis omnibus magna ex parte, tum maxime iis quia bilioso humore originem habent euenire consueuit. Subinde febris in ipso accessionum statu accedit, quando & sitis conficit. Pari modo in melãcholicis, color partis nigrior reddet in pituitosis, exalbidus et aquæ subter cutem similis apparebit, vbi dolor altius delitescit, & tardius in tumorem sese attollit, quemadmodum si sanguineus humor redũdet, cruentus color emergit. Verum vt singula exactius dinoscas, superior victus ratio reliquaq; consulenda tibi veniunt. † Rectior est hæc scriptura veteris codicis, προσυνηγμένης μὲν ἐν τῷ σώματι καὶ τέως ἠρεμούσης τῆς ὕλης, id est, materia ante coaceruata in corpore &c.

inter quatuor succos ifsima rime ueneni uice in corpe fungit, q̃ quã Stoici humorẽ hũc a natura animanti datũ ad ꝟtutẽ roboris excitãdã testantur. Tenẽdũ tñ est τὸ ἄχαλον μακρόβιον, cui bilis minus imperat, illum animãtẽ longiorẽ ætatẽ agere.

Curatio biliosæ defluxionis articulis conceptæ.

INITIVM curationis si flaua bilis articulos exerceat, magisq; ipsius qualitas, vacuatione noxii humoris tentabitur per medicamenta purgantia. quale est maxime quod ex rhodomelite temperatur, tum quod malis cotoniis constat, item antidorum ex hiera picra, & aloe catapotia. Per accessiones vero a foris vtendum rosaceo cum oui ruteo, & vini momento, particulam sensim infricãdo, herbæ autem admouentur quæ refrigerant, vt solanum, portulaca, altercum, semperuiuum, palustris lenticula, seris, papauer, polygoniũ, rosarum folia, & consimilia, Et nunc per se illinuntur, nunc cum micis panis posca imbutis adhibentur, vel hordeacea farina cum rosaceo instar cataplasmatis superaccommodatur. At in Erysiplacea inflammatione articulorum manifesto lenietur cucurbitæ recentis cortice imposito, aut peponis, aut cucumeris carne, & perse, & cum pane. Item perdicii foliis & hederæ cum pane vel tenuiore parte polentæ. Ad hæc psyllium farinæ hordeaceæ incoctum, ardentes inflãmationes mirandum in modum solatur. simili modo & rosaceum ceratum cum quibusdam refrigerantibus succis illitum, & quod ex fabarum lomento componitur. habet autem hoc pacto, ceræ vnciæ quinq;, chamemælini, rosacei, singulorum vnciæ duæ & S. fabacei lomenti semuncia, ouorum lutea quinq;. ALIVD cataplasma. virentes maluæ coctæ teruntur, psyllium priuatim in viscũ redactũ admiscetur, † deinde ouorum luteis admixtis, oleoq; chamemælino applicantur. Si vero tantus vrgeat dolor, vt laborans par esse ferẽdo

do nequeat, medicamento ex croco, glaucio & opio vti conueniet, quæ in posca trita ve sublinentur, vel cum micis forma cataplasmatis obducuntur. Galenus autem, huius meminit, lachrymæ papaueris drachmas quatuor, croci drachmam cum bubulo lacte, vel caprillo trita, vel panis micam iniicito, & emolliens rosaceo excipito, ac vtitor cataplasmate, aut opium crocumque pariter trita in lacte, cerato rosaceo excipito. Contulerit etiam eadem parte in accessionibus ceratum ex turpena pisce confectum, item oleum ex eodem expressum. Persimilis est hoc efficaciæ, micarum panis aqua vel posca maceratarum & semperuiui, vel portuculæ, vel solani vel palmulatum carnis & papaueris capitum seminis, pari portione, ouorum tostorum luteorum & rosacei quod sufficit, accommodato in cataplasmate. Verum his quæ membris torporem inducũt, narcotica Græci vocant, diutius non erit insistendum, vt doloris vehementiam solum lenierint. siquidem largior ipsorum vsus, sic insertum constringit humorem, vt in tophaceam duritiem quos græci πώρους appellant occalescat, ac diuturnas motus difficultates pariat. Ab eorum igitur vsu quæ dolorem arcent vel medicamento e succis herbarum facto, diachylon vocant, ex chamemælino resoluto vtendum erit, vel eo quod dialthæas appellant, vel huius generis alio. Posteaquam vero partem affectam quæ refrixerit recalfeceris, roboranda erit palmulato medicamine quod diaphænicinen dicunt, cum oxyrhodrno, vel vino & rosaceo soluto. At si emplastra detrectent grauenturque, acaciæ succum ex posca, vel lycium adiecto croco & glaucio, & succo perditii ex posca, delinere conuenit. Victus autem ratio refrigerans humidaque erit, vt hordei cremor, ex condro sorbitiones, ex oleribus, malua, lactuca, intybis, auium cohortalium maxime pulli, piscium saxatiles, erinacius pectines, & eius notæ reliqui. Vitanda omnia calfacientia, & quæ pallidam, aut flauam bilem generant, vinum vetus, fuluum, & nigellum, & cibi repletio. balineis vtendum aqua potulenta factis, si nihil prohibet, etiam cum defluxiones ipsæ infestant, & cum absunt quantum ad causam pertinet. Temperandum ab iracundia, inedia, acrium esu, temulentia, immodico labore, & veneris vsu.

† Vetus codex, εἶτα προσμίξας ὠῶν τὰ λευκά, id est, deinde albo ouorum admixto. quæ lectio huic loco magis conuenit.

Curatio si sanguis artus infestet.

IN quibus sanguineus humor redundat, protinus sanguis mitti debet, ac non in his solũ, sed etiam in pituitosioribus, aut melancholicis Siquidem in his quoque succus venis plurima parte cõtinetur,

qui copia sua potius quam qualitate offendit. statim igitur cũ quis morbum experiri primum cœperit, sanguinis missio erit tentanda, nam quos iam fluxio freqũẽter infestarit, ii plus inde noxæ, quã auxilii sentiut. præsertim quibus corpus est natura frigidius, aut etiã imbecillius. Post sanguinẽ detractũ, nisi solus ille superauerit, momento temporis interposito, etiam purgationem ex hiera antidoto moliemur, aut Iuliani oxymelite, quippe hæc magna commoditate purgant, qui vero ab huiusmodi medicamentis vacuantibus abhorrent, catapotia quæ sequuntur deuorabunt, aloes, colocynthidis, id est cucurbitæ syluestris, veratri nigri, scammoniæ, singulorũ vnciam euphorbii, nitri, singulorum semunciam, succi brasicæ, quod ad ea capienda satis sit. Dantur singulis pro virium ratione. melius proficiet, si cotoniorum succo excipiantur. Aliud catapotiũ quod & in accessionibus, & remissionibus exhibetur podagricis, qualiscunq; etiã humor articulos affligat. Recipit aloes selibram, agarici, croci, singulorũ semunciam, costi, spicæ nardi, iunci odorati rotũdi floris, opoballsami, casiæ singulorũ vnciam, scammoniæ sextantem, epithymi quadrãtem cum semisse. Modus mediocris instar duorũ scrupulorum, summus quaterni scrupuli. Iam vero ex armaniaco lapide catapotia, mirifice purgant, ac proprie articulariis doloribus congruunt, tum inter fluxionũ principia, tum in decremento, tũ in remissionibus, sed quoniam nõnullli scammoniam ceu stomacho noxiã fugiunt, dabuntu ipsis preæsertim cum pituitosa subluuies torquet, hæc cataptoria, colocynthidis medullæ, veratri nigri, bdellii, gummi, aloes, singulorum vncia, nitri alexandrini, euphorbii, singulorum semuncia, dantur quaternis scrupulis. Ego in vicem gummi epithymum adiiciebam, Sunt qui in omnibus articulariorũ viciorum accessionibus, purgatione ex hermodactylis ipsi aluum sollicitauerint, sed attendendum est, quoniam hermodactylus stomacho facessit negotium, anxietatem et cibi fastidium mouet. Quapropter in his vti consilium est, qui obeundarum actionum necessitatem habent. etenim breui post duos plurimum dies defluxionem ex toto finiunt, sic vt consuetis muniis obeundis sint idonei. Notus mihi est qui non hermodactyli substantiam, neque aliquod ex ea compositum medicamentũ, sed herbæ ipsius decoctum cum aliquo consueto medicamine, vtpote aniso, vel apio decoquens ipsum, potui adhibuerit. ac mirum est quam resoluta sæpe aluo defluxionem sedaret, verum quia, vt nuper retuli, stomacho inimicum est, iis postea quæ stomachum confirmant viresq; eius recolligunt, mediocri calfactione os ventriculi corrigere oportet, iis autem quæ ex hermodactylis fiunt, multo laudatius

esse medicamentum Alexander prodidit, quod ex coronopodio tẽ perarетur, quod & eandem vacuationem præstet, & dolores sopiat, præterquam quod stomacho noxam non inferat. Cæterum loco inducentur cataplasmatis modo in pituitosis, si mediocris dolor afficiat, viridis brassica, apium, cunyla, verbenaca recta, sin acris dolor affligat, farinæ fœnugræci parteis treis, pollinis loliacei, farinæ cicerum, singulorum partem vnam. ex aqua mulsa, aut vino tenui cum modico cyprino, vel nardino conuenit applicare, maxime per hyemem, item cinis crematæ radicis brasicæ, eiusq; cauliculorum cum axungia inductus, multis fuit præsidio. Sed scpiendis doloribus recens adhibenda axungia, discutiendo autem humori vetus salsa auxiliatur, bubulum etiam stercus cum hordeacea farina in aqua mulsa coctum prodest, vel per se recens & liquidum, vel cum foliis brassicæ. Similiter caprillus fimus per se, vel cum hordeacea farina coctus in posca. Quoniam vero nonnulli ex iis quæ cõtraria esse videntur remedium senserunt (etenim diversorum humorum mistura dignotionem postulat) commemoranda iam harum materia est promiscua. Itaq; iuuat syluestris attriplex & satiua cum pane applicata, aut verbasci folia cum bulbis et pane trita, vel cum polenta, vel cataplasma ex hordeacea farina cruda. At in quibus obscura morbi est origo, hæc semel experiri abunde fuerit, modo ad consimilia transgrediundum est, modo contrariis pugnandum. Neque tamen eisdem diutius immorari consilium est, si nullum ex eis solatium perceperint. Hæc quotidie in artis operibus fieri videmus, vt idem medicamentum vni articulo profuerit, alteri in eodem ægrotante similiter inflammato non modo non opituletur eodem tempore, sed aliquando (quod maxime est mirum) offenderit. Quippe vnus idemq; sæpe articulus, ex eodem remedio nunc iuuabitur, paulopost eiusdem apposítu, inflammationem concipiet. Nunquam igitur aliquis cum glutinosus crassusq; humor superat, calidioribus leuabitur auxiliis. Verum cum acris aut feruida humoris qualitas præcellit, tum refrigerantibus solatium inflammationis paratur. Nec miraculum est si materies natura frigidior inflammationis tempore, & feruore æstuet & incãdescat, vt bilis, si ita contingat, admistionem omittã. Porro tophos in artubus impedit coalescere lupinorũ farina cũ oxymelite, vel posca, vel laserpitio, aut briomiæ radice cũ pane. Iã hoc q; sequitur citra noxam mitigat, & mediocriter discutit, lycii, ammoniaci, thymiamatis, singulæ vnciæ cũ vino veterrimo & oleo omphacino, tritæ coquuntur, & e lomẽto fabarũ, quod sufficit, adiicitur, coctæ mediocriter modo cataplasmatis applicantur. Post inflammationis statum, tumore relicto ap-

uerbenaca περιστερεών.

uerbasci φλόμον.

laserpitio σιλφίω.

plicandi bulbi per se, vel cum polline polentæ, ad ruborem vsq; hoc enim modo efficacem vsum exhibent. Quod si nihil hisce cataplasmatis leniuntur, fotibus & superfusionibus erit certandum, maxime si tumor extrema occupet, chamemæli & meliloti, aut centaurei decoctis. Nonnullis etiam cappari decoctum abunde fuit auxilii, hoc tamen quod infra scribitur, omnibus præstat efficacia. Thymus, origanum, satureia, & calamintha, in aceto quam acerrimo cocta, eiusdē aceti imbre affectæ partes, non semel, aut iterum, sed frequenter in die fouentur cum fiducia. Hoc præsidio permulti pristinam valetudinem recuperarunt, quibus non pituita solum, sed flaua etiam bilis fuit infesta. Non desunt qui & subsequens medicamentum salutare sint experti, illicis glandes in farinam redigunt ac diu coquunt, hoc decocto extremos artus per fluxionum initia longo tempore aspergunt. At quæ interius partes habentur, spongiis fouent & per hæc materiæ impetum repellunt. Idem & bile vitiosis artubus conuenit, quemadmodum ex calida aqua sine aliquo decocto superfusio. Porro doloribus qui intenso frigore, aut humoribus inter articulorum ossa impactis contrahuntur, valens hoc est remedium. Olei veteris sesquilibra, nitri alexandrini, resinæ terebinthinæ singulorum libra, euphorbii vncia, iris sextans, fœnugræci farinæ sextarius vnus & dimidius. his autem ea quoque quæ aduersus coxendicum cruciatus scripta sunt, pulchre nimirum opitulantur. multi siquidem aduersus huiuscemodi perfrictiones cum morbus declinauerit, sinapi cum siccatis ficis vsi sunt, tum aliis quæ extrinsecus ruborem excitant. Alii vero medicamentum ex cantharidibus admouent, verum hæc in posterum officiunt, nisi aliquo etiam moliente vtantur, vt, diastrutheon & pyxide, & basilio, aut diaclates, aut dia ægiru, aut bromio, aut lysiponio, aut valentioribus acopis. in quibus etiam nerui consensus, potissimum & infarctus humorum eueniunt. At ex mulæ lotio, in morbo statu præsertim, & in frigidis defluxionibus fouere commodum est. Pariter conuenit etiam ex vtroque veratro pastillus cum mollis & fungosus tumor articulos implicat. & fomentum ex sale torrido, aut etiam aliter e marina calida per spongias artus perfudisse vincit. item emplastra ex sale præparata, vel ex lixiuia, & nitro, hisque consimilia cataplasmata, post vigorem morbi auxilio sunt, victus ratio siccior minimeq; excrementitia competit, item inedia, vel parciores cibi, frequentibus balneis abstinendum. At si lauent, nitro aliisque pulueribus vtentur detersoriis. Vbi dolor declinauerit, exercitiis se credent, & frictionibus maxime articulorum, in naturales balineas descendent, aut etiam arena contecti incalescent. Vomitus a radicula cibisque assumptis mouebitur. Qui ad hoc se com

satureia θύμηρα

olei veteris libra una & dimidia legit Aldi textus. & fœnu græci sextarius cum dimidio.

mode habent, etiam veratro nigro vacuentur per vomitum, vel etiã per aluum inferiorem purgentur.

Quomodo sanguine infestati artus curentur.

QVI ex sanguine dolorem articularium conceperunt, post sanguinis initio morbi detractionem, remedia commemorata loco dolenti sunt inducenda, si biliosior quidem acriorq; sanguis redundet, eisdem quæ in flaua bile diximus, certandum, si frigidior, pituitosiorq;, aut melancholicus humor coaluerit, † iis quæ post illa subdidimus præter nimis acria, curationem tentabimus, at si vitium in vetustatem incidit, his quoque locus erit. iam hoc cataplasma in principio proficiet. Malicoria, & rhus cum polenta ex vino detrita obducuntur. ALIVD. Brassicæ folia cocta accurate conteruntur, aceti flores cum duobus coctorum ouorum luteis, & rosacei momento, adiiciuntur, leuigataq; simul loco iniiciuntur. subinde ea mutando. Cibi assumentur qui extenuant & parum nutriunt, carne igitur & leguminibus & vino copiosiore nigro abstinendum. si autem fieri posit, etiam ex toto vinum circuncidendum, Plurimos siquidem noui, qui prorsus abstemii omnes sanitatem consecuti sint. Alii siquidem per morbi initia omnino liberati sunt. alii in posterum rarius & minori dolore accessiones perceperunt. Quapropter nisi contrarium hinc accidat, aut futurum inde aliquid metuant, perpetuo vitam agent abstemiam. † At qui per imbecillitatem, aut perfrictionem aliquid subsecuturum opinentur, ad biennium vsque abstemii, inde ad pristinam consuetudinem reuersi, modicum dilutumq; continenter bibent. Oportet autem abstemios in vicem vini decocto anisi, aut alicuius consimilis seminis vti, fructibus pomaceis reliquisque refrigeratoriis abstinere, tum veneris vsu. Qui vero per medicamenta, quæ per annum bibuntur, morbum prorsus tollere voluerunt, multis sane quibus pituitosus & excrementitius humor articulis incubuerit, opitulati sunt. verum qui calidioribus sicciorib⁹q; constarent naturis, hos in subitam mortem præcipitarunt, quod materia ad intestinum, aut renes, aut costas, aut pulmonem, aut principem quandã partem se contulerit. Satius itaque est biliosiore præditis habitu, aut copioso sanguine refertis, vini vsu interdicere, quod nullus ex eius abstinentia, in commemorata vitæ pericula inciderit, frigidiores autem & recrementis pleni, ex viperis theriaca vti debent, hyeme frequentius, concoctione bene obita. per æstatem rarius. vel enim morbo liberabit, vel certe leuiorem reddet, nulli ex prædictis particulis officiens, quoniam vero nonnulli nos etiam commemoratis vti antidotis cogunt, non te lateat id quod ex damasonio constat & quod ad Agapetum refertur, item quod atacton & octoidon dicitur, et quod

malicoria λέμματα τῶν ῥοιῶν.

Accusat pene hos, q aegris p annũ potui dant aliquid vel ligni vel cuiuspiã radicis.

Quæ q dem res periculũ creat

Proclo inſcribitur,item quod ex ſcordio,aut corallio componi ſolitum eſt,alia pleraq; non mediocriter proficere,omnium vero ſecuriſſimum eſt longoq; vſu probatisſimum,diacorallii . ſiquidem concretas iam in tophum duritias diſcutit.horum omnium vires & modũ vſus,& quid in his caueri debeat volumine,quod compoſitis medicaminibus dicatum eſt,reperies ſimiliter aduerſus articularios dolores,medicaminum quæ pſilothra vocant, miſturam vſumq; in eodẽ habitu,nempe pituitoſiore.Alii vero qui a toto ſe morbo vindicare volunt,integras vulpes oleo incoquunt,quo articulariis morbis medentur.Non deſunt qui viuas lebetibus magnis iniiciunt . alii tantũ emortuas.Pari modo ẽt hyænas percoquũt, oleũ hinc cõficiẽtes,qđ diſcutiẽdi vim habeat.deinde eo balnei ſolia cõplẽt, in quæ poſtquã deſcenderunt,immorari ibidẽ diutius præcipiunt.vnde ſæpe factũ,vt non modo artuũ tumores, ſed etiam vniuerſum corpus euacuaretur.

4 Vetus liber,τοῖς ἐπ᾽ ἐκείνων,ideſt iis quæ in illis dicta ſunt.

÷ Veteres libri habent hoc loco ὅσοι δὲ δι᾽ ἀσθένειαν ἢ κατάψυξιν ὑποπτύσσοντές τι φαίνοιντο,ac qui per imbecillitatem aut perfrictionem expuere aliquid videntur.

De tophis,quos græci poros vocant.

QVONIAM & tophi ſubinde in articulis creantur modo ob humoris qui ad eos decubuit craſſitiem,terreſtremq; duritiam,modo propter immoderatos diſcutientium reſiccantiumq; medicinarũ vſus,ſine earum miſtura quæ emolliendi virtute pollent,ſciendũ venit ea eſſe conuenientiora,quæ mollientem ſimul & diſcutientem naturam ſortiuntur.itaque emolliunt adipes vetuſti , medullæ, ammoniacum,bdellium,oleum bene vetuſtum & ſtyrax.Diſcutiunt autem & reſiccant,nitrum,ſal,lixiuium ,adarce , euphorbium & conſimilia.verum ad concretos in articulis tophos proprie facit vetuſtisſimus acerrimuſq; caſeus cum ſuillæ carnis præpinguis ac veteris decocto contritus & ſuperimpoſitus.ſiquidem ſua ſponte topho dehiſcente quotidie humor qui intus coierat,eructatur. Valet etiam medicamentum diapernes , vſu probatum , quod duplici modo præparatur . item quæ dia ſlactes dicuntur.iam hoc peculiariter facit quod recipit ſpumæ nitri , reſinæ terebinthinæ , lixiuii quod calcem adiectam habet , propolis, ſingulorum triens , ceræ bes , colophoniæ libra , olei ſeſcuncia , mixtis vtitor, tum in tophis, tum in abſceſſibus , iam quod ex cynabari temperatur, mirificum eſt ad tophaceos tumores , aliaque complura , ſed ægre paratur . Quod vero dia leptocaryon dicitur, præterquam quod probatum , etiam facile conquiritur , non ſolum valentioribus , ſed teneris quoque corporibus accommodatum , ſi aſſumat medicamenti ex melle , vel ex anc-

plæriſq; magiſq; ſalutem. Hac de cauſa.ii. Græciæ medici ſapiẽtes phyſice fere ſemper neq; magice morbos curãt, id qđ plæriq; circũforanei pharmacopolæ ac p̃ſtigiatores facere falſo profitentur.

mone confecti partes duas ad illius partem vnam, quæ si desiderentur, etiam eius quod cerusa constat, subinde æqualis modus ipsi misceatur. ALIVD. Ad tophos, sandaracham contritam querneo visco excipito, & vtitor. ALIVD. Proficit etiam ad fistulas, & ægylopas, olei sextarius, spumæ argenti vnciæ octo & semis, auripigmenti vncia. Argenti spuma, oleumq; tantisper incoquitur dum manus non inquinet, postea tritum auripigmentum aspergitur, & priusquã vstionem senserit medicamentum ab igne tollito, ac vtitor. Ex asii lapidis flore confecta, vbi morbus intermiserit imponuntur, quæ ad omnium articulorum nodos concretos accommodata toto morbo liberare, nonnulli veterum testatum nobis reliquerunt. Et ex salis flore præparatum medicamen si in morbi declinatione similiter imponatur, tumorum reliquias discutere experimenta fidem fecerunt.

Quomodo quis a podagra se tueatur asseratq;.

PODAGRAM quæ iam constiterit, articularium ve dolorem, sine prædicta medendi ratione aboleri longe difficillimum est. At eam quæ nondum creata est præcauere, facilius, si quis cibis demat, & eis vtatur quæ prompte in membra digeruntur, excrementisq; vacant. item vino moderatiore & exercitationibus satis se cõmittant. Quod ad præsidij partem attinet, sal minutim in oleo tritus & articulis affrictus, omnes qui se ab hoc vitio vindicare volunt, magnifice iuuat, nisi præter modum sicca intemperie sint præditi, eoq; illitu, & mane, & vesperi per totum vitæ curriculum, & vbi inflammationes inclinauerint, vtendum est.

Ad perniones qui tum pedum plantas tum calces infestant. Cap. lxxix.

PErniones vlcera sunt, quæ ex frigore hyberno in digitis manuũ pedumq; contrahuntur, Græci chimethla nuncupant. Itaque tepidam aquam marinam superfundere oportet, vel betæ decoctum, vel lenticulæ, vel erui, vel hastulæ regiæ radicis. A superfusione, lenticulæ coctæ vinoq; detritæ admouentur, vel ficus ex oleo leuigata imponitur, vel alumen & farina pari modo, in vino pertrita applicãtur, aut floces vini subaridæ, aut bulbus recens vino tritus adglutinatur, aut allia in oleo fricta, proiectaq;, & cera oleo mediocri liquefacta imponitur, aut malicorium incoctum vino, & in tenuem redactum puluerem, cerato rosaceo exceptum inducito, prius locum decocto lupinorum irrotans, aut manuam, sulfurq; ignem nõ expertum, cum melle cocto imponitur, at alterci succus continenter illitus, ab inflammatione & doloribus vindicat.

regiæ radicis ἀσφοδέλου

Marcellium ad perniones.

RAPAE satiuæ radice excauata, coniicitur in capacitatem

ipsius ceræ sextans, olei lentiscini quantum sufficit, cocta in duplice vase ex marina aqua, aut muria, aut lupinorum decocto, hoc quidē superfundito, ceratum vero in rapa liquefactum frigidum imponito. At in exulceratis pernionibus, thuris, aluminis scissi, minii, resinæ terebinthinæ singulorum par modus, adipe suillo diluta inducuntur. Verum si inflammatio exulceratos perniones male habeat, medicamento vtendum hexapharmaco quod recipit olei vncias nouem, taurini adipis & fellis, singulorum libram, argēti spumæ vncias sex, colophoniæ, vncias quatuor, mellis vncias sex.

sextans γογγύλη

Ad digitorum rimas totorumque pedum quæ rhagades dicuntur.

PICE liquida delinuntur, aut cancro fluuiatili, aut marino super carbones cremato, testa abraditur, & cū oleo trita vt mellis spissitudo sit, abstersis prius scissuris instillatur. Proficit etiam scillæ medulla oleo feruefacta, item cum terebinthina leuigata, necnon cornu caprillum vstum, exceptumque adipe caprillo, sed callos circumpurgare oportet, & sic medicamentis vti.

termin-thina quoque quidam legunt.

Ad scissuras calcaneorum & plani pedum, anthera.

CALCIS viuidæ drachmæ decem, cerusæ drachmæ viginti, ceræ tantundem, aut triginta, porcinæ pinguedinis recentis vnciæ septem, colophoniæ vnciæ nouem, succi lini seminis, cyathus, olei dulcis vnciæ quadraginta, teneram plantam efficit vt aliud nullum. ALIVD. Adipis caprilli, ceræ, olei singulorum pari mensura vtitor. ALIVD. Malicorium aceto incoctum diebus quinque applicatur, deinde loco vndiquaque purgato calx viua cum oleo, aut sordibus imponitur. ALIVD. Scilla cocta oleo, ipsa quidem fricta proiicitur, oleo vero in quo tamen terebinthina liquefacta sit vtitor.

Ad attritus calcanei ex longo decubitu.

CERAE, olei, argenti spumæ, mellis, pares modi, proficiunt in omni exulceratione, plantæ pedum, calcanei, supernæ partis, & internæ digitorum, magisque si vlcus vngui sit propinquum.

A sordida plantæ vlcera emmoton, facit etiam genitali exulcerato.

AMVRCAE cyathus, aceti cyathus, cocta vase æreo donec melleam spissitudinem habeant, & trita separatim, prosunt. Itē squamæ æris drachmas duas, mannæ tantundem, lanarum succidarum mollium, quantum manu comprehendi potest, inuolutarum tedæ, vstarumque cinerem totum excipito, & vtitor, in vulneribus quidem vino diluens. in naturalibus autem & pedum plantis passo. ALIVD. Amurcæ, mellis despumati, paria pondera, hoc etiam cicatrices tollit.

Ad intertrigines,ex calciamentis.

PVLMO agninus,suillus & caprillus benefacit,verum coria ex veteribus calceamentis combusta,si inflammatio vrget, nihil quidem adferunt præsidii,sed illa finita,multum , vel cepa cum gallinæ adipe copiosior adiicitur,vel galla combusta inspergitur , vel acacia aceto diluta illinitur.

Ad clauos callosq́. Cap. lxxx.

CLauis prius vndiquaque purgatis,inducitur medicamentũ quoddam ex edentibus,quæ septica Græci vocant,aut ærugo rasilis, aut sandaracha,aut syringiacus puluis,aut collyrium syringiacum loco gummi,ammoniaco exceptum. Est autem clauus teres figura callus , candidus , clauorum capiti similis , qui in omnibus corporis partibus , sed pedum plantis,digitisque præcipue nascitur. Tollitur autem longiori tempore , etiam si quis excedentem claui partem cõtinue abradat scalpello,aut pumice affricet,similiter etiã callos. Proficit lupinorum crudorum concrematorum cinis cum melle, aut misy,liquida pice exceptum,melanthion cum vrina pueri venerem non experti,vel oui luteum,fabarum lomento cum aceto incoctum. At hoc subinde expertum est,cantharidum , atramenti sutorii, castorei, par modus singulorum,excipitur terebinthina,vt emplastri fiat spissitudo,clauoq́ prius circunciso,imponitur. ALIVD. Feculæ,calcis viuæ , visci , singulorum pares portiones,cum stillaticia lixiuia, vel vrina pueri venerem non experti.

nigra ceræ fex ex aluearibus apiũ hũc morbũ tollit & purulẽta

ἀφθόρον purum græci vocãt,tã eũ q̃ nõ patit̃ qcq̃ veneris ab alio, q̃ q non infert. quod græcorũ licentia hisce amoribus licebat operam dare. Quin et Græcia libidinẽ adeo ad mittebat vt Paulus quo

Ad vnguium vitia,& primum de reduuiis. Cap. lxxxi.

REduuiæ,Græci paronychiam appellant,abscessus est qui ad radices vnguium coit,cum parua adhuc est,& prima habet rudimenta,galla cum melle eam reprimit , & confirmari prohibet, vel Musæ pastillus , vel Heræ , ex aqua . At vbi caro iam præter naturam excreuerit , eo curatio dirigenda est , vt per rodentia medicamenta absumatur , rumpaturq́. valet autem ad reduuias, tum aurium sordes , tum l[illegible]cium . suppuratas autem reduuias, acu adacta humorem emittere , spongiamque aqua imbutam imponere oportet, vel lenticulam applicare ex aqua tritam,aut palmulatum cum vino,vel rosas virides,vel siccas,aqua maceratas tritasque,vel polentam cum aqua,efficax est reduuiis etiam lupinorum farina melle , vel mulso macerata. Exulceratis reduuiis opitulatur hoc medicamentum. Aeruginis,argenti spumæ singulorum drachmæ quatuor , sarcocollæ tantundem,super linamentum ex vino & spongia imponitur. Conuenit autem carnem vndiquaq́ ab vngue diducere.

De pterygiis.

PTERYGION carnis incrementum est, aliquam vnguis partem operiens, ex reduuia, aut alia huiusmodi causa proueniens, aduersus quam auripigmentum & manna pari pondere inspargitur, super autem, linamentum ex vino & spongia imponitur. ALIVD. Chalcitidis squamæ, malicorii æquales partes. Excipiuntur fico tosta & melle, parte affecta, lupinorum decocto prius aspersa. Quod autem siccum est in vngue circuncidito.

que hic noster quodã in loco quum recta cum fœmina copulari nõ possumus, more.n.piscium honesto partibus anterioribus implexi homines p̃mia ueneris acquirunt, more ferarũ auerso inguine vt ineamus fœminã absq; noxa, pcepit.

Ad digitorum pterygia putrida, item ad pudendorum vlcera.

LACHRYMAE thuris drachma, squamæ drachma, æruginis rasæ drachmæ quatuor, mellis cyathus, teruntur in sole donec subflauescant. Et loco vino prius irrorato per splenium inducuntur.

Medicamentum quod subito pterygia desiccat persanatque.

SORYOS combusti drachmæ duæ, thuris tantundem, æruginis rasæ drachma, cum melle contrita, ipsi pterygio inducuntur. Valet etiam ad reliqua maligna horum locorum vlcera, nigritias & putredines. ALIVD. Squama æris, palmularum carne excepta, aut ficorum vtitor. ALIVD. Columbæ stercus cum polentæ pollinc ex passo coctum pertritumq; calens imponitur, item squama per se inspersa, pterygia desiccat. Oportet autem crebro, angulum vnguis pterygion pungentem, ne increscat, scalpello superimmisso, adimere.

Ad vngues contusos.

MYRTHI, & mali punici foliis teneris vngues obducito.

Ad cruentos vngues.

FARINA pice mista imponitur.

Vt vngues qui laborauerunt abscedant.

SVLFVR tritum adipe suillo exceptum inicitur.

Vt scabri vngues, asbcedant.

VISCI quercini, sandarachæ, fœnugræci singulorum pondo sextans, cantharidum, thapsiæ singulorum uncia, aceti quod satis est. ALIVD. Propolis atticæ, ceræ, bituminis, singulorum drachmæ duæ, sulfuris ignem non experti drachma, oleo non inquinet, in vsu calefactum vnguibus applicatur. ALIVD. Picis liquidæ, ceræ, colophoniæ, terebinthinæ, guttæ ammoniaci, sulfuris viui, aphronitri pares portiones, ne manus inquinent. ALIVD. quod separat scabros vngues sine exulceratione. Bituminis, auripigmenti, sandarachæ, sulfuris viui singulorum drachmas quatuor, resina excipito & vtitor, dissoluens per dies septenos. ALIVD.

Erui farina, felle ouillo, vel vrina ouilla imbuta vtitor, vel calce viua cum oleo, vel chia cum opobalsamo, vel visco, atramentum sutorium, sulfurque viuum quod satis est, exceptum, pelli illitum superinducito, vel herba pedicularia, cum aceto trita vtitor; vel resinæ terebinthinæ drachma, sandarachæ duplicata portio simul radici vnguis imponitur, diligenterque fascia illigatur. Cum autem vnguis exciderit, ceratum myrteum, cui medicamenti ex resina paululum adiectum sit, superaccommodatur.

FINIS III. LIBRI PAVLI AEGINETAE, Ioanne Guinterio Andernaco Medico Interprete.

PAVLI AEGINETAE LIBER QVARTVS,

IOANNE GVINTERIO ANDERNACO MEDICO INTERPRETE.

De elephantia. Cap. I.

RECTE mea sententia † Cappadox Aetius memoriæ prodidit, auxiliorum vim morbis fortiorem esse oportere, eoq; elephantiam nunquam curari, vt qua nulla potentior medicina reperiatur. Si enim cancer veluti elephantiasis quædam vni obortus particulæ inter morbos insanabiles vel ab ipso Hippocrate relatus est, quanto magis elephantia, seu tôtius corporis cancer aliquis, ab omni abhorrebit remedio? Cum enim atra bilis, ex qua huic affectui origo est, duplici modo generetur, (vel enim ex melancholico sanguine, fæculentioreq;, & veluti eius limo, vel bile flaua, vtrisq; nimium vstis, nascitur) subrubicundam quidem elephantiasim mitiorem quodammodo, vt autem verius dixeris, minus malignam, prima ipsius differētia procreat, reliquam vero, & maligniorem in qua totum corpus fœdatur vlceribus, & extrema decidunt, altera flauæ bilis supra naturæ modum adustæ soboles, producit. Quapropter morbo iam victis manus admouenda non est. At si recens adhuc malum est, vt nihil ex summis deciderit, nulla autem infestarit exulceratio, neq; tamen eminentiæ tuberosæ plurimum exurgant, sola autem facies aspectu ingratior, deformiorq; sit quodammodo, eaq; non admodum indecora appareat, curationem experiemur. Nonnulli siquidem haud pauci, sola capitis adustione multos qui hoc inceperant vitio corripi, ne vincerentur, inhibuerunt. Protinus ergo inter initia sanguis mitti debet, et magis vere, in quo potissimum hæc lues & nascitur, & intenditur. paucis diebus interpositis, nouem decemve, pulte diacolocynthidos ipsos purgabimus, non semel, verum subinde, ex ratione virium quantitatem medicaminis adaucturi. Item ex hiera purgatio his est idonea. Rursus interpositis circiter decem diebus, lactis fissilis serum dabitur, neq; minus tri-

maligniores morbi ex adusta flaua bile prouenire solere, ob id causæ videlicet, quia quasi ex gemina bile constant. prius ex

bus heminis,neꝗ amplius quinꝗ. Inſequenti tempore non fiſſo, aut recens multo lacte nutrientur. Ob quæ ſi morbus remittat, eodem vti cibo debent,ſi remanet,lacte abſtinebunt, acribus autem aſſumptis vomitus cietur,a radicula,aut cibis. Proficit & ex albo veratro poſt hæc purgatio,bis quidem,ſi fieri poteſt,vere, ſemel per autumnum adhibita. Malo uictis neꝗ ſanguis mitti, neꝗ ueratrum exhiberi debet,cum materia neque ex cute in altum deriuari, neque hinc etiamnum minui poſsit.ſed ea quidem ad uentrem, & inteſtina deducenda eſt. Medicamentis autem noxia euocantibus vtendum, metaſyncritica dicunt,& ſummam cutē deſiccare, & aſtringere oportet. Leues igitur cucurbitulæ uentriculi ori & præcordiis agglutinabuntur,eadem membra etiam dropace delinentur. Modico temporis proceſſu rurſus ad ſuperiora reuertendum eſt, a purgatione quam præſtat hiera,incipiendo,prætermiſſa ſanguinis detractione, vt quæ plus noxæ,quam præſidii eſſet allatura. Atque hoc circuitu ad ternas uices quaternaſve per annum uti expedit, uere potiſsimum & autumno. potare his prodeſt aceti cyathum, cum cedrini liquoris cyatho,& braſsicæ crudæ ſucci cyathis duobus. miſta dantur mane & ueſperi. Vel ſyderitidis herbæ folia torrida denarii pondere in uini cyatho,uel cornu ceruini drachma, & ſcillitici aceti quantum cyathus implet,quotidie poſt matutinam obambulationem potui exhibetur.reliqua uero pro ratione temporis his offeruntur, uel ſcillæ loṭæ drachmæ quinque in mulſa,uel melle. eclegmatis modo, uel liquoris cyrenaici ad erui magnitudinem,melle & butyro ſubacti,uel eboris ramenti drachma ſemiſsis cum uini cyathis duobus, uel cumini æthiopici drachmæ tres cum melle, inſtar eclegmatis. His amplius iuuat theriacorum paſtillorum drachma in uini primæ notæ cyatho leuigata epotaꝗ. Similiter etiam ſcilliticorum paſtillorum drachma bibitur. Et calaminthæ ſuccum ceu efficacisſimum potu auxilium commendant.incipiendum dicunt a cyathis ternis adusque ſenos. Cæterum omnibus his efficacior eſt theriace ex uiperis, tum potui data,tum extrinſecus illita. Cum autem uiperarum copia datur,nihil æque proficit,ac uiperarum carnes comeſtæ,albo iure ex copioſiore aqua,ſale,porro,& anetho decoctæ,uſque dum ſpinæ diſſoluantur,ſed capitibus ipſorum caudiſque digitos quatuor prius amputatis,interaneiſꝗ ipſorum ablatis & cute. Item theriaci ſales eadem per ſe promittunt,cum obſoniis aſſumpti. Tali enim ipſorum uſu accidit,nonnunquam ſquamas, †uel ceu uulpis pellem quandam ex cute elephanticorum decidere.

†Aldinum exemplar habet καππαδόκην ἀρεταῖον, Cappadocem Aretæum. quæ lectio rectior mihi uidetur.

Quidam tū iperatores virgineo ſāguine, ſicut apud Hiſtoricos, ſcriptū teſtatuꝗ legimus, abluti hunc morbum leprāꝗ et alphos abegerut. Quare & virginis ſanguine deos placari magiſq̄ realia inter quoſdam populos uetus opinio plura ſecula pmanſit. Ita chartaginenſes et colchi ſcytæꝗ et q̄dā græ-

†Vetus codex, συμβαίνει ποτὲ λεπίδας ἢ οἷόν τινα λοπὴν, quo loco legendum arbitror, ἢ οἷόν τινα λοπὸν. est autem λοπὸς τοῦ κρομμύου λέπυρον, ideſt, cepæ tunica, vt ſit ſenſus, veluti cepæ tunicam & tenuem illam pellem.

Victus ratio talis erit.

A SOMNO manu molliter permulceatur, aluoq; deiecta geſtetur, vocem exerceat, deinde perfricetur & uario exercitationum genere utatur, nunc ſaltu, nunc magis, alteribus, & folle. Poſtea ſudore, quem illinc contraxit, abſterſo delinetur adipe urſina, aut uulpina, aut hircina, aut auis alicuius, aut butyro recenti. pauxillo temporis interpoſito in lauacro perungetur ſucco fœnugræci, aut ptiſanæ cremore, aut ammoniaci momento, quod aceto ſubegeris. A balneo deterſus perungetur oleo lentiſcino aut œnanthino, aut myrtheo. Vinoque modico cum alumine, vel ammoniaco, ut ſordium ſit ſpisſitudo. Rurſus teneris panniculis abſterſus dimidia hora conquieſcat. Inde potu aquæ ad uomitum ſollicitetur, digitis in os, aut pinnis demisſis. poſt vomitum detur potui vinum abſinthites, aut origanites. Cibus erit panis hordeaceus, uel maza ex polentis. Inter olera, beta, lactuca, raphanus, porra, brasſica aquis binis edulcata, & capparis. Ex marinis oſtrea ſumuntur, pelorides, erinacei, pectines, tellinæ ſimul cum betis incoctæ, ſalſamentum uetus ceu in medicamenti uicem adhibetur. Vino autem per totum morbi curriculum & uenere ſimiliter abſtinendum. At cum uires ex purgationibus laceſsitæ recreantur, pauxillum duntaxat uini tenuis & aquoſi aſſumitur. quando & acria circuncidi debent, exceptis condimentis. Recteque ipſis datur ptiſana, oua, chondrus elotus, lac, mel cum pane, malua, rumex & ſiſarum, piſcis molli præditus carne, Ex iis quæ uolatu fidunt, probis donata ſuccis, Inter fructus, ficus, uua, & uuæ paſſæ, ex dulciariis mellitis conferunt, quæ pini nucleis, aut amygdalis frictis, & cnico, conſtant, iis qui bis quotidie cibum capere ſolent. graue autem his eſt moleſtumq;, ſemel duntaxat eum aſſumere. Interiorum cura habita, ſmegmatis in balneo utendum ex decocto betæ, aut fœnugræci cum aphronitro, aut ſapone, aut myrobalano, interim & pſilothris. Abſtergit itidem portulaca cum aceto detrita, tenue ſemperuiuum, rumicis radices aceto incoctæ, alumen cum ſale. Item ſandarachæ par modus ex uino, & oleo lentiſci. Huc ſpectat medicamētū, ad utiliginis ſpeciē quæ alphos dicitur, accomodatū, ex alcyonio, nitro, myrtho, ſulfure, fici agreſtis foliis ſiccis, cū aceto tritū, illitūq;. idē præſtat quod ex ſepiæ teſta cōcremata fit, pumice, nitro, terra cimolia extorrefacta, gummi, galla omphacitide pari pōdere ſiccū in-

ciæ nationes humana hoſtia diis faciebāt. Sciēdū aūt calaminthā ſero lactis ebibitā ſanare hunc morbum & chœradas ſtrumas ſimul illitā inſperſamque. Philoſophi tamē hoc ex theriaca efficacisſimū omnium eſſe contendunt.]

alii legūt myrrha p myrto

ſperſum,aut ex aceto infricatum. Hoc autem mirabiles habet effe-
ctus,rumicis radicum faſciculus qui manu comprehendi poſsit,nitri
drachmæ quadraginta,thuris vigintiquinq;,ſulfuris tantundem. ex
aceto Aegyptio illinitur.Similiter hoc efficax eſt,quod recipit auri-
auripig menti ἀρσενικοῦ. pigmenti drachmas decem, ſulfuris ignem non experti drachmas
octo,coſti drachmas duodecim,calcis viuæ drachmas quatuor, ce-
ræ totidem,baccarum lauri aridarum drachmas duodecim. Hæc ma
cerantur populi albæ foliorum ſucco,aut craſſo decocto. Vbi mellis
ſpiſsitudo eſt facta,illinuntur. ALIVD. Radicum rumicis faſcicu
li duo,aceto incoquuntur,& in pilam coniecti conteruntur læuigan
turq;. Deinde alcyonii libra,aphronitri vnciæ octo,ſulfuris ignẽ non
experti libra,cochleæ teſtarum combuſtarum triens,†chamæleon-
tis cum radice triens. Omnia ſimul læuigantur, donec ſordium fiat
craſsitudo. Deinde illinuntur per æſtatem in ſole frequenter, hyeme
in balneo vſq; ad deſudationem. Item Aeſculapii aridum ſmegma
pulchre his conueniet,ac omnia quæ communiter dicentur ſmegma
ta,imo etiam ea quæ alphis dicata ſunt,proprie huc pertinent. quem
admodum & quæ nunc aduerſus illa prodidimus. At tumidas emi
nentias ſi inflammatione tententur,aut exulcerata ſint, delinentur ly
cio indico,vel glaucio,vel aloe vel Andronii paſtillo, aut polyidæ
ſphragide. Cataplaſma ipſis aptabitur ex chondro cum ſucco poly
gonii,vel plantaginis,vel parietaria trita. Inſuper meliſsiæ herbæ vi-
ridis folia cum axungia tunſa,applicataq; mirabiliter proficiunt. Et
enim rubor in partibus excitatur,ſed ex facili remittitur pane appli
cato,aut cerato ex amygdalino atq; color naturalis redit. Exulcera
tis recte accommodantur emplaſtra,tum ex diphryge præparatum,
tum ex vino melinum. Adde Coracion,quodq; conſtat ex̃ oxyme-
lite,& paſtillum Andronii,pompholygem,& cadmiam. indicium
vero eſt totum morbum miteſcere, ſi prima vlcera cicatricem reci-
piant. Ad ſpirandi vero difficultatem eorum qui elephantia labo-
rant,aſelli ſub aquariis degentes,quinq;,aut ſex,ex aquæ mulſæ cya-
this tribus potantur. Iam vero quædam ex iis quæ ad ægre ſpiran-
tes inſcribuntur,ipſis quoq; communiter competunt. Aquarum na-
turalium vſus adhiberi debet,ceu maxime neceſſarius,præſertim alu
minoſarum,ferrumq; reſipientium. & ſi fieri poteſt,frigidarum. Con
ferunt ipſis ſi etiam bibantur,nec non marinæ arenæ vſus. Eandem
habent efficaciam omnia quæ deſudationes mouent. Quoniam ve-
quare autem quidã morbi contagioſi ro affectus hic,non minus ac peſtilentia contagioſus eſt,quam lon-
giſsime ab vrbibus remoti ægri,in locis mediterraneis, frigidis &
vbi ſit hominum ſi fieri poſsit,infrequentia habitabunt,inde vero ad
confinia migrabunt,†tum ipſorum cauſa,tum illorum potius,qui,vt
vero

vero simile est, ipsis incident. Quippe & aere fruentur commodiore, & alios hac lue non inficient.

sint, quidam nō sint, require in probl.

† Vetus liber habet, χαμαιλέοντος μέλανος τοῦ ῥίζης, id est, chamæleontis nigri radicis vnciæ tres.

‡ Hic locus sic legitur in veteribus libris, διά τε αὐτοὺς καὶ τοὺς ὡς εἰκὸς ἐντυγχομένους συχνότερον, id est, tum ipsorum causa, tum illorum potius qui (vt vero simile est) frequentius incident.

De lepra, & scabie, quæ psora dicitur. Cap. ij.

VTerque affectus, cutis aspritudo est cum priritu, in qua corpus absumitur colliquaturque, originem ex melancholico humore trahens, sed lepra altam cutem orbiculatim depascitur & piscium modo squamulas ex se remittit. Scabies vero summa infestat potius varie figurata, furfuraceaque remittit, in quibus sanguinis dimissio adhibenda est, si corpus magis plethoricum videatur. sin minus, purgatio certe ex iis quæ atræ bili vacuandæ sunt. Extrinsecus autem vtere iis quæ atræ bili vacuandæ sunt. Extrinsecus autem vtere cōmuni vtroque veratro, calcemque habe elotam & siccam, in ipso autē vsu, aqua diluens ad sordium spissitudinem illinito. ALIVD. Saluiæ, oleæ æthiopicæ lachrymæ, singulorū mdrachmæ octo, capparis radicis corticis, gummi, singulorum drachmæ quindecim. Inunguntur ex aceto ad solem, proprie vero lepras disiiciunt anemone applicata, item vitis albæ radix. Composita vero hæc, lolii farinæ choenix, cardamomi albi drachmæ quatuor, nitri spumæ drachma, atramēti sutorii drachmæ octo, hastulæ regiæ radicis mediæ drachmæ quatuor. Aceto pertrita, & in cerati spissitudinem coacta illinuntur, parti prius nitro detersæ, vbi solueris (solues autem tertia die) & frigida aqua elueris, rursus inungetur. ALIVD. Hastulæ regiæ radicis succi vnciæ sex, sulfuris ignem non experti, mannæ, singulorum drachmæ decem, nitri drachmæ octo, aceto subacta illinuntur. Ad scabiem peculiariter facit, ex simplicibus herba pecularis, staphis agria dicitur, lupini amari, cardamomum cum aceto, lilii radix cum melle, resina terebinthina, sulfur, cicer, caprillum stercus. Inter composita, misy & chalcitis pari modo ex vino humidiores scabies delinuntur. ALIVD. Rhododaphnæ tenera folia in olei sextario simul incoquito, donec arescant. Ac vbi proieceris, oleo adiūge ceræ dealbatæ vncias tres, postquā soluta refrigerataque fuerint, sulfuris viui vnciam inspergito. ad solem, vel in balneo perungito. nonnulli simul cum rhododaphne et etiam scillam coquūt. ALIVD. Medicamenti διὰ χυλῶν, hoc est ex succis herbarum confecti vnciæ duæ, ceræ tantundem rosacei vncia argenti spumæ vnciæ tres, cerusæ totidem, liquidæ picis vnciæ sex, stercoris argēti

saluiæ ἐλελίσφακον.

aliter denarii tredecim.

hastulæ regiæ ἀσφοδέλου

vnciæ duæ, ſerici tantundem, aceti quod ſiccis læuigandis ſufficit. ALIVD. Ceruſæ ſemuncia, amyli tantūdem, plumbi vncia, lotariorum rubrorum vel anchuſæ, unciæ duæ, ceræ unciæ ſex, roſacei unciæ nouem. Anchuſa probe cum roſaceo coquitur, deinde reliqua adiiciuntur. ALIVD. Oua decem, uel quot ad uſum opus eſt, aceto quam acerrimo macerantur, quouſq; putamen ipſorum tenerafcat, lutea in eodem aceto coquantur, læuiganturq; roſaceo, & reliquo aceto etiam argenti ſpumæ modicum ad ſordium ſpiſsitudinem coactum illinitur. ALIVD. Ouorum quæ in aceto commaduerint, lutea tria, roſacei unciæ ſex, ſulfuris uiui unciæ tres, læuigatis prius cum aceto luteis & ſulfure, ceratum adiicito. Argenti ſpuma uero oxyrodino detrita, ut emplaſtri craſsitudo fiat, acriores ſcabies exterit. Iam uero ex lapatho ſmegmata, & ex iis quæ elephanticis faciunt, plura communiter tum ad lepras, tum ad pſoras conueniunt.

De Impetiginibus Cap. iij.

IMpertigines ex ſeroſis teuuibus, acribusq; humoribus, craſsioribus aliis miſtis contrahuntur, celerrime in ſcabiem, & lepram tranſeuntes. quapropter remedia ualide ſiccantia requirunt. Corpore igitur toto, ſi opus fuerit euacuato, ſimplicia quidem ipſis conferent, cicer, ueratrum, erinaceus ſaxatilis, pix cerato, reſinæq; miſta, crocodili terreſtris ſtercus, atq; ſturnorum, cum oryzam ſolam ederint. Pleriq; hoc ſolo impetigines mentum infeſtantes, aliſmve par tiunt, aboleuerunt. Tritici multum capitur, incudiq; ignitæ cuipiam imponitur, & quicquid inde humoris defluit, calens adhuc impetiginibus illinitur. Puerorum impetigines, hominis ſaliua cōtinue defricantur. His opitulatur pruni gummi illitum. In vetuſtatem incidētibus viticis folia cum aceto detrita applicantur, vel capparis folia ſimiliter. Compoſita vero hæc, ſulfur cumthuris lachryma, aut cum ammoniaco, ſubactum aceto illinitur.

Paſtillus ad impetigines.

GLVTINIS fabrilis drachmæ quatuor, thuris drachmæ tres aceti cyathi dimidium. aceto ſoluta illinuntur. ALIVD. Chalcitidis, gummi, ſingulorum drachmæ octo, ſulfuris ignem non experti, miſyos, ſingulorum drachmæ ſex, ſquamæ æris acaciæ, ſingulorū drachmæ duæ, aceto delinuntur. ALIVD. Sulfuris viui, nitri ſpumæ, ſingulorum drachmæ quatuor, cachyros grana ſexaginta, læuigantur ex aceto. Sola vero pars vitiata inungitur, ſed ita, vt quæ integra eſt, non coinquinetur, exareſacta, aqua frigida eluitur. ALIVD. Veratri albi drachmæ octo, farinæ lupini, buccinorū combuſtorum, nitri, ſingulorum chœnix. Arido medicamine defri-

centur. Porro impetigines, quas ἀγρίους, id est, feras appellant, mediocriter siccantibus remediis non discutiuntur, acrioribus autem irritantur. Adhibere igitur oportet medicamenta abunde quidem efficacia, sed quæ non valenter erodunt, quale est istud, Glaucii, thuris, alcyonii, bituminis, sulfuris, gummi singulorũ vncia aceto inungit. ALIVD. Picem aphricanam cum aceto coctam liquatamq; illino. ALIVD ad impetigines & pruritum. Atramenti sutorii, sulfuris viui, nitri, thuris pari modo, in impetiginibus quidem, aceto adiecto, in pruritu autem, vino vtitor. ALIVD. Leichenicon, ab impetiginibus curandis nuncupatum, Guttæ ammoniaci, erui farinæ, lupini farinæ æquales portiones aceto illinuntur.

De Pruritu. Cap. iiij.

PRuritus qui senibus accidit, ex toto nunquam consanescit, verum lenitur infra positis remediis. in reliquis ætatibus, si ex prauo humore contrahitur, qui nimirum biliosus, aut pituitosus putris vel etiam salsus est, per ipsius vacuationem tollitur. Porro cognoscitur ab ætate, temperamẽto, victus ratione, anni tempore, regione, & reliquis his consimilibus. Si igitur in venis simul cum sanguine redundare videatur, a sanguinis dimissione auspicandum est. Sin autem qualitate magis peccet, congruis eo medicamentis vacuato, ad externam curationem diuertemur. Lauandum itaq; prorsus ieiuno est, nonnunquam & modico cibo sumpto, iterum lauandum, quippe vitiũ vix inhumescit, detergitur autem fœnugræci decocto, aut betarum, aut furfurum, aut maluæ agrestis & satiuæ, aut ptisanæ. Præter hæc, farinæ etiam fabaceæ, vel lupini, vel myrobalini, vel smegmatis ex pepone præparati, quod πεπύνατον appellant, si inueterauerit, lauatio similiter quidem conuenit, fotus autem ex saluiæ decocto, myricæ, mercurialis, origani, pulegii, baccarum lauri, cucumis syluestris radicis, capparis, lixiuio, & oxalme. Deinde resperguntur arido nitro, vel cum fœcula aceti, vel quod recipit nitri spumæ sextarium, thuris, sulfuris viui singulorum libram, cimoliæ libram semissem. Vel hoc, Aphroniti, sulfuris viui, alcyonii combusti, pari modo. siccis vtitor, vel cum quodam ex supra dictis decocto. Si autem placet, etiam veratrum siccum inspergito, sine pingui addito, Illinitur autem cum oxelæo herba pedicularia contrita, vel sulfur, vel sandaracha, vel omnia, vel sinapi cum myrobalani expresso, & oxelæo, vel vtere cochleis combustis leuigatisq; melle, vel rumicis radicibus, vel smegmatis inde confectis, vt in capite de elephantia comprehensum est, aut quibusdam ad scabiem efficacibus. Si aũt exulceratio partes exercuerit parygro, vel diapompholygos

quia erratũ duplex est vel in q̃titate vel in qualitata κατὰ τοῦ ποιοῦ καὶ κατὰ τοῦ ποσόν.

Aristot. quod ait in v. de gene. anim. ἐντῇ καλουμένῃ λεύκῃ λευκαὶ γίνονται αἱ τρίχες. in morbo quoque leuce appellato cani pili nascuntur. Hoc autem ex eo est, quod morbus hic oritur pelle corporis ægrotante ex pituita alba ad extrema erumpente, cum qua pelle simul pili ægrotant et canescunt. Differt tamen canicies hæc a canicie senectutis quod

appellato medicamine vtendum, vel ceræ vncia liquefacta in cyprini cyatho, cui sulfuris adiecta sit vncia. A L I V D ad pruritus. Nucum agnarum rancidarum vncia, sulfuris tantumdem, apii succo leuigatis vtitor in balneo, membra affatim defricans. Hoc solum multis tum scabiosis, tum alio pruritu detentis, abunde fuit. Item apium per se viride tusum infricatumque in balneo vehementer auxiliatur. Similis effectus est perdicion, & acerna resina cum rosaceo soluta, illitaque. A L I V D. O ρzæ puræ & nimis candidæ, vnciæ tres, tusæ cretæque aceto quam acerrimo læuigantur, donec sordium fiat spissitudo, adiiciaturque priuatim sulfuris viui detriti vncia. mixtis perbelle in balneo vtitor, diutius defricans. At in iis qui superfluitatibus magis redundant, pari portione illorum temperata, præstantius remedium reddetur.

De Leuca. Cap. v.

LEuce, cutis quædam ad albidius mutatio est, quæ viscosa, glutinosaque pituita contrahitur. Quoniam vero non quælibet leuce curationem recipit, notas ipsius tales habeto. Acu per summa leucem pungito, sed cute non penitus, & siquidem sanguis emanauerit, sanabilis est, sin lactea humiditas desperata est. Vel panniculo laneo asperiore infricata cutis, siquidem rubicundior euaserit, medicinæ locus est, sin idem color remanet, non consanescit. Et quæ plura corporis loca obsidet, leuce, difficilius tollitur, quam quæ pauca deturparit, item vetustior, quam recens minus in medicina spei habere censenda est. Nonnulli igitur adustionem quæ ferramento candente administratur, in leuca probarunt, sed ita, vt hæc vel sola valetudini sufficeret. Alii vero dolorem inde cicatricemque secuturam veriti, vt quæ non minus ac leuce indecora sit, medicamentis crustam inducentibus, qualia & cicatricem aiunt concolorem efficere, vsi sunt. Alii, & horum inefficaciam repudiantes, tincturis vti maluerunt, impositurae potius quam auxilii rationem habentes, quæ sane omnium maxime vitari debent, quod affectus celeriter renascatur. Itaque subiectis vti medicinis consilium est, adarcæ, seminis, roris marini, sulfuris viui, singulorum paria pondera, tusa et in cerniculo priuatim creta, deinde simul cum aceto in puluerem sat multis diebus detrita, in solle illinuntur, non cumulate, ne cutis exulceretur. Procedente autem tempore † veratri & gallæ similiter momentum adiicitur. A L I V D. Fici nigræ surculis, aceto maceratis, contritisque misceto, aphronitri, sulfuris ignem non experti, myricæ fructus, parem singulorum modum, vbi nitro cutem defricaueris, perungito, solique exponito, animum attendens ne exulceretur. Archigenes autem ficifoliis, calcis viuæ eo quod satis est, mixto similiter vsus

est, vel infricatas (inquit) leucas, albo veratro, donec sudore diffluentes reliquo corpori concolores fiant, illinito synopide, vel mediade, vel acu transfixa punctas quoad cruor emanet, illinito synopide, cũ aceto, vel prius absterfis, vt est comprehensum, perungito, fici liquore recenti, & folio eiusdem affatim infricato.

†In veteri libro hæc est scriptura, λευκοῦ ἐλλεβόρου, veratri albi.

De Alpho albo, & nigro. Cap. vi.

ALphi cognato leucis modo generantur, sed illæ quidem altius cutem mutant vt pilos quoq; sibi similes procreent. Alphi autẽ summam cutem infestant, quanquam & ipsi cum vetustatem sentiũt penitius recedunt, vt etiam albos pilos producant, idq; humoris qui subest ratione. Etenim ex pituitoso humore albi ducunt originem, nigri autem ex melancholico, vtrisq; igitur commune prodest auxilium, electa calx aqua soluta, aut dracunculi radix, cum aceto applicata, simili modo vtrunq; veratrum eisdem efficax est, item lupinorum amarorum decoctio superfusa, eorumq; farina, ex aceto, vel oxymelite inducta, iam capparis radicis cortex cum aceto, liliiq; radix cum melle, cæpa ex aceto in sole illita, crocodili terrestris fimus idẽ præstat, pari efficacia & sturni excrementum, cum oryzam duntaxat ederit, sepiæq; testa concremata. Compositum vero hoc præstans est, Alcyonii, nitri, singulorum sextans, veratri albi, sulfuris viui, singulorum vncia. Nonnulli vero & floces vini combustas adiiciunt. ALIVD. Sulfuris ignem non experti, nitri spumæ, singulorum drachmæ quatuor, seminis roris marini grana septem, teruntur cum aceto. solum vero alphum perungito, sed ita vt integram partem non attingas. siccatũ medicamẽ aqua frigida eluitur. ALIVD. Farinæ lupini, buccinorum, & nitri singulorum chœnix, veratri albi, drachmæ octo. Arido pars defricatur. ALIVD. Erui farinæ libræ duæ, erucæ seminis, amygdalarum amararum, cucumis syluestris radicis, singulorum libra, mulso simul leuigata delinũtur & hora interposita per spongiam abluuntur. facit etiam ad ephelidas, varos, & cutis sordes.

Ad Alphos albos experta.

SVLFVRIS ignem non experti, sextarii duo, calcis viuæ candidæ, vnciæ quatuor, albumina ouorum quinq;, olei nardini, & aceti momentum. sulfur primum in puluerem cogitur, mox oleum nardinum ei superinfunditur, rursusq; leuigatur, deinde acetum instillatur, & iterum teritur, calcem vero priuatim lotam semel, bis, terve sulfuri adiicimus, vna cum ouorum aquato, & denuo conterimus. collectus humor effunditur. pauxillum vero relinquentes, vt vnguentum queat illini, in hunc modum vtimur. ALIVD probatum.

canescit ætas annis cõfecta ob ĩbecillam calidi virtutem. in hoc autẽ morbo canicies a vitio ægræ pituitæ nascit, nõ a lõginquitate ætatis. Illud tã recte dici solet morbum esse senectutem quãdam ascititiã. senectutẽ vero, morbum esse naturalem. ait quoque afer Ter. senectus ipsa morbus est.

Sulfure viuo,fici foliis aridis,aphronitro,alcyonio,terra cimolia, myr tho,ex aceto vtitor. ALIVD Archigenis. Fici foliorum quæ in vmbra exaruerint,sulfuris,aluminis singulorum æqua portio cum aceto inungitur,aut foliorum fici,drachmæ quatuor, nitri drachmæ duæ,alcyonii combusti tantundem,aceto in balneis illinuntur. Priuatim nigros exterit efficaciter sandaracha, cum sulfuris dimidio, sed cute nitro prius defricata,in sole perungitur.albos vero tollit atramẽti sutorii,æruginis,æqualis modus,nitri duplicatus, sine pingui infricatur,illiniturq́,vel cachryos,sulfuris viui adarcæ æquæ portiones, ex aceto pertritæ infricantur,illinunturq́,cum inaruerint abluito, locum perfricans.Idem facit & leucis.

Ad Stigmata,ex commentariis Archigenis. Cap. vii.

STigmata curabis,si quod matulæ adhærescit,cum aceto quã acer rimo illinas,vel calcis viuæ partem vnam , nitri tosti fului dimidiam,cum aqua in sole illinit. At vbi exulcerationem fuerint experta,cicatricem tanquam vlceri inducito. Crito vero iubet confricatæ nitro prius cuti terebinthinam illini resinam,linamentisque ligatam sex diebus relinqui,septima deinde solui,& acu pungi stigmata , & sanguinem qui flueret spongia detergi,interiectoque breui temporis spatio,tenui sale confricare locum. Tum imponi ad dies quinq́ medicamentum quod recipit,thuris,nitri,calcis viuæ, ceræ singulorum drachmas quatuor,mellis octo. Quum enim a parte medicamentum deposueris,nigrum in eo offendes. ALIVD vnguentum. Piperis drachmæ duæ, rutæ drachmæ quatuor, sandarachæ drachmæ quatuor,auripigmenti drachma,mellis quod satis est,cuti prius nitro infricatæ illinitur,item alias priori consimiliter peractis,per triduum soluitur,& nigritie absterſa,rursus inungitur. Exterit enim(inquit) diebus viginti,tam integre,vt nec exulcerationem,nec cicatricem relinquat. ALIVD quod Criticon dicitur. Thuris drachmæ quatuor,nitri drachmæ duæ,atramenti sutorii drachmæ quatuor, ceræ drachmæ sex,piperis drachmæ tres,calcis drachmæ tres,thapsiæ totidem,auripigmenti drachma vna & semis, sandarachæ drachmæ tres,mellis quod sufficit,vtere quemadmodum superiore. Oribasius tradit ranunculum applicatum,vel capparis folia stigmata exterere. At si altius fixa non discutiantur, modicam vero cutem attingant, crusta ferramento frigido excitata tolluntur.

De Exanthematis. Cap. viii.

EXanthemata generantur,ex crassis in cute impactis humoribus magisq́ adhuc in superiore pellicula cum densa est. In quibus igitur,si etiam in alto humorum copia substiterit,primum purgatio tem

tanda est. Nam si hoc neglecto, prius discutere aggrediaris, obstrues ipsos potius quam per cutem euacuabis. Sin autem nullæ in alto delitescant humorum colluuies, per cutem vacuare oportet, nec procul at trahere, si aluo, aut vomitu vacuationem moliri velis. sed humorum qui cuti impacti sunt, curationem medicamentis experiere, quæ exurunt, calfaciuntque, maxime quum lata sunt exanthemata, siquidem ex frigido admodum, crassoque humore, talia sunt procreata. Lauri igitur tenerorum foliorum, rutæ & mannæ, æqualem singulorum portionem detritam, & lachrymam thuris oleo subactam delinito, vel betam teneram incoctam, tritamque inducito, aut ceræ drachmas octo, sulfuris tantundem, salis drachmas sex. Arida in pollinem coacta, & olei cyatho dimidio superfusa, omnia simul incoquito, factoque emplastro vtitor. Sed coctioni sedulo assistendum est, vehementer bonum remedium existit.

obstrues ipsos potius inquit ex eo, quod quidam dum imprudenter ea quæ expellit natura, tollere quamprimum volunt, adhibitis remediis ĩtro agunt. & ĩ maius periculum incidũt. Sapiens enim natura vt tura vt suis præsidiis defungatur, expectare medicus doctus imprimis debet.

Ad epinyctida. Cap. ix.

EPinyctides vlcuscula sunt, sua sponte erumpentia, pustularum specie, & subrubra, quibus diruptis, cruenta sanies defluit, per diem que non magnopere excruciant, per noctem vero, graui magis quã pro ratione vlceris, dolore torquent. Itaque liquor laseris aqua solutus imponitur. nam citra rosionem desiccat, aut cicuta in læuorem detrita inducitur, aut brassica cruda cum aqua, aut apium cum polenta trita applicatur, aut alterci folia, cum melle pertrita admouentur, aut solanum per se, & cum coriandro viridi, aut oliuæ foliis vtitor cum aqua coctis, aut vuas acinis exemptis, leues splenio illitas imponito, vel adianthum ex melle tritum. Vitari debet acrium, acidorum, & salsorum esus, fomenta, balneum & insolatus.

De pustulis, quæ Græce phlyctænæ dicuntur. Cap. x.

PVstulæ quæ non sua sponte rumpuntur, sed graui dolore excruciant, acuta perforari acu debent, vt humoris colluuies, habeat emissarium. Deinde humore leuiter expresso cutis præposita finitur, donec impleatur. At si vulnus conniueat, denuo pustula perforanda est similiter & exprimenda, tum cutis astricta seruanda, quandiu id quod sub ea exulceratum est, ad cicatricem peruenerit. Priusquã igitur pustulæ aperiantur, cocta lenticula cum aqua leuigata inducitur, vel mali granati virgulta, cinere calido tepefacta imponuntur, & loci attinguntur. Quod si ruptæ fuerint, & vlcus excitatũ, adeps suillus liquefactus & argenti spumæ detritæ mistus, in linteumque illitus admouetur, vel lilii radix in aqua cocta tritaque cum cerato imponitur.

Ad epinyctidas,& phlyctænas.

ARGENTI spuma & sulfur ignem non expertum pari pot tione cum aceto applicantur, item myrtus in læuorem redacta, sordiũ illitione cum oleo & vino, benefacit, tum his, tum calidis eruptionibus, & papulis feruentibus, gliscentibus capitis vlceribus, furunculis incipientibus & adustis medicamentum, & quod molybdena, & quod ouis præparatur.

secundũ illud ἡ ἕξις ἑ΄πει φυας. Mox quum ipsam natură lăguescētĕ videt per se sibi auxiliari non posse, tũc medicus ṕsto esse debet. Itaq; Platonici dicunt dei ministrã esse naturã, naturæ medicum.

Ad Ambusta. Cap. xi.

AMbusta medicamentis indigent quæ modice abstergant, non euidenter calefaciant, aut refrigerent, Itaque terra chia, cimolia, cretica, omnisq; leuis terra illita cum aceto non admodum acri, vel aqua, præclare facit, prohibetq; pustulas excitari. item oui albumen crudum statim impositum, lana molli exceptum. etenim refrigerat leuiter & citra rosionem desiccat. idem efficit atramentum scriptorium illitum, vel lachryma thuris aqua diluta, vel lenticula cocta tritaq; vel eruus applicatur. At ex aqua calente vstiones priusquam pustulæ oriantur, oliuarum salsarum aqua continue superfunduntur, ipsæq; oliuæ salsæ cum polenta contritæ inducuntur, aut alumen scissile, pertritum cum aceto illinitur, aut fel taurinum cum aqua copiosiore liquatum inungitur, aut lixiuium superfunditur, garo, aut muria fouetur, aut bulbi liliorum, aut hyacinthi, aut narcisi cum rosaceo triti, & in sordium spissitudinem coacti delinuntur. Marcellus autem hoc compositum tradit. Panniculi melle imbuti & hordei farina inuoluti, combustiq; cineris mittũtur drachmæ octo, cerusæ drachmæ quatuor, butyri drachmæ octo, ceræ, seui caprilli, rosacei, singulorum drachmæ sedecim. At pustulis iam excitatis, rhus cum polenta tritũ aceto applicatur, aut calcem viuam cerato mixtam, illitamq; linteolo imponitur, iam quod spherion dicitur medicamentum, ambustis vtile est, partes exulceratæ porris contritis obducuntur, aut portulaca contrita cum polentis, aut columbæ fimi linteolo inuoluti combustiq;, & oleo diluti cinere vtitor. Mirifice proficit pini aut piceæ cortex, aut adianthum aridum, læuigatumq;, aut myrthi folia combusta, pertritaq; insparguntur. efficax autem vnumquodq; horum est, & si cum cerato componitur, item quod rubræ anchusæ radicis siccæ, & in læuorem contusæ trientem recipit, ceræ albæ dodrantĕ, rosacei vncias duodeuiginti, iam quod cerusa constat cum modica ceru i medulla, laudatum est remedium.

Ad eos qui flagris cæsi sunt. Cap. xii.

CErusæ argenti spumæ æqualis portio, ceræ quadrupla cum susino, aut rosaceo, emplastri modo inducitur, primo die priuatim susino solo vtitor, vel croci drachma, tragacanthi tantundem, ouum

integrum, fine putamine, vnita cæsis imponuntur, item pellis ouis recens excoriatæ calens adhuc circundata, quolibet efficacius die vno & nocte persanat.

Quo modo pili adustis renascantur. Cap. xiii.

PIlli ambustis nascuntur, si fici folia in fictili tosta, cum cerato in emplastri modum imponas, aut caricæ drachmis octo, sampsuci drachma, tritis cum oleo donec cerati fiat spissitudo, vtitor, vel detrimenti lapidis drachmas centum, æris squamæ drachmas decem cũ aqua subactas in pastillos cogito, in vsu partem vnam cerati partibus octo diluito.

Ad abrasa, quæ aposyrmata Græci dicunt. Cap. xiiii.

ABrasa & superficiem infestãtia vlcera, primum aut vino, aut aceto, aut muria aceto mixta quæ oxalme dicitur, astringes. Deinde medicamentis, ad cicatricem ducendam vtere, tum liparis, tum ex albis emplastris trypheris. Summe autem facit quod cerusæ partẽ vnam recipit, ammoniaci dimidiam, myrtei quod satis est. Ammoniaco ex aqua in læuorem trito cerusa miscetur, myrtheumq; superfunditur, vtitor lipara. Vel lapidis detrimento, squamam æris admisceto, & myrtheo in læuorem coactis vtitor, aut cimolia, & argenti spuma, ex vino, recininoq; & myrtheo tritis vtitor.

Ad abrasa, intertrigines, inueterata vlcera, senilem teneramq; cutem.

ARGENTI spumæ chrysitidis drachmæ quinquaginta, ceræ drachmæ viginti, resinæ siccæ ex picea drachmæ duodecim, olei sesquicyathus. Argenti spumæ oleo incoctæ reliqua adiiciuntur, rudicula agitatis, vel etiam in pila emollitis vtitor, sed cutem abrasam ab vlceribus non oportet amputare, sed medicamentum ei inducere, sic enim glutinabitur, vel nigrescens. At vlceri, quod eroditur, sordidumq; est, si carne nudum hiat, vix cicatrix obducitur. Cæterum abrasa tuetur ab inflammatione, rhu rubrum, si illinatur læuigatum, cum melle, aut lentisci coma cremata, & cum melle imposita.

Ad abrasa, flagris cæsa, & articulorum contusiones medicamentum, quod dolorem leuet anodynon appellatum.

ARGENTI spumæ, cerusæ, singulorum vnciæ decem, ceræ vnciæ sex, olei puri, aut rosacei sesquilibra, amyli vnciæ duæ. Ad eadem valet Pelation quoq; ex helcysmate, idest, recremento argenti paratur, item medicamentum quod ouis constet.

De formica & verruca. Cap. xv.

VTrunq; vitium, cutis excrescentia est exigua, callosa, & plerũq; figura teres, sed formica, quæ Græce myrmecion dicitur, latiore basi, † similem si quis non trectet mordentis formicæ sensum indu-

cit. Verruca autem, quæ Græcis vocatur acrochordon, angustiore, vt chordæ summo assimilata, pendere videatur. Hos igitur tumores, elaterium cum sale infricatum tollit, thuris lachryma cum aceto, grossi cum aceto, farina, & nitro, liquor fici illitus similiter facit, tithymalli, smaridis caput salsum concrematum, ærugo cum sulfure ignem nõ experto combusta, ocymi folia cum atramento sutorio, sarmentorum adhuc viridium vstorum quod distillat, fimus ouillus cum aceto, hircinum fel illitum, heliotropii magni semen, cum vino applicatum, ruta cum nitro & pipere, nitrum cum vrina pueri venerem non experti, stercus bouis gregarii in aceto.

† Huius loci duplex est scriptura, vna in vulgatis codicibus, καὶ πρὸς τὰς ἀποψήξεις ὁμοίαν αἴσθησιν, idest, siquis deradat sensum mordentis formicæ similem inducit, altera est, πρὸς τὰς ἀποφίγξεις, idest, si quis constringat.

De Ganglio. Cap. xvi.

nervorũ inuersio

GAnglium neruorum concretio est, ex ictu, aut lassitudine oboriens, in pluribus quidem corporis partibus, præcipue vero motui dicatis, nempe manu summa, & pedibus. Quo in vitio Archigenes calcem viuam vna cum adipe anserino, & terebinthina, imponendam censet. Doles vero medicamento, quod lapidem achatem recipit, vtitur. At Oribasius, eo quod subsequitur, cerusæ, resinæ e pinu, olei veteris, singulorum vncia, ammoniaci suffiminis, galbani, singulorum tantundem, ceræ unciæ quatuor, aut pilam plumbeam (inquit) crassiorem vertebræ modo, ganglio ampliorem imponito, deligatoque, pondere siquidem longiori temporis spatio ipsum dissoluit, atque hoc nos vtimur.

in fine verba duo in quodam codice adiiciuntur, ἢ ξηρὰ καὶ μαστιχηρὰ imperfecti sensus.

De inflammatione. Cap. xvii.

OMnes ex æquo tumores calidos, quibus dolor, feruorque adest, nostri inflammationes, Græci phlegmonas appellare consueuerunt. Verum pro diuersa quæ ipsos facit, materia, hi quoque euariant. Cum enim sanguis probus, & crassitie mediocris, in particulam aliquam subito confluxerit, ac propter copiam impactus inhæserit, inflammatio proprie appellata nascitur. Cum vero flaua bilis in parte aliqua substiterit, herpetem, vbi & sanguis, & bilis flaua simul incubuerint, erysipelas excitatur. At cum sanguis, qui influit, calidus impense, & crassus fuerit, carbunculos mouere solet. Itaque ab inflammatione quæ peculiariter phlegmone dicitur, & multis semper accidit, incipiendum esse iudico. Tumor rubens, dolorificus, tangenti renitens, & calidus ex sanguine, vt a me dictum est, probo originem trahit, qui, sanguinem dico, nunc ex toto fertur corpore, nunc in aliquam particulam copiosus incumbit, sic vt a vasis nequeat contine-

ri, exciditque aliquid roris modo in ampla partium quæ intercedunt, spatia. Sæpe vero vitium hoc vulneribus, fracturis, vlceribus, aliisque pluribus externis causis superuenit. Cum itaque inflammatio repente euestigio particulam quampiam sine manifesta causa præcedente obsederit, totum vero corpus, parti contagium transmittat, vniuersum quidem id, sanguinis dimissione, vacuari oportet. quod autem inflammationem experitur, superfundere ac obducere medicamentis, quæ non calefaciant, humectentque, sed illuuiem humoris repellere sint idonea. At quod iam in affectam partem se receperit, euacuatur. Itaque illinitur cataplasma quod constat semperuiuo, mali punici corticibus, vino incoctis, rhu & polenta. hoc & similibus cum dolor vehemens non vrget, vtendum est. Vbi vero particula fluxionem cum dolore ampliore senserit, ne sic quidem calens aqua oleumve adhiberi debet, aut ex farinis cataplasmata, vt quæ fluxionum vitiis omnia sint inimica, doloris tamen vehementia leniri eo quod constat passo, rosaceo, ceraque modica, & lanis sordidis quæ œsypi multum contineant. Per æstatem quidem frigida, hyeme tepida excipiuntur, applicanturque, sed ita vt superiores quoque affectis partibus loci, spongia vino austero imbuta, aut posca frigida comprehendantur. cæterum miscentur cum cataplasmatis vtiliter etiam herbæ. Parietaria igitur ad omnem inflammationem accommoda est, tum per initia, tum in augmento, consimiliter glaucium, atriplex, malua, lactuca, cucurbita, calidis illitæ, benefaciunt & tribuli vtrique inflammationibus ex influxu cōcitatis. brassica vero durescentibus valet. At vbi immutatio his oboritur, nec pus subsidet, curationem tentabis emplastro, quod ex chalcitide conficitur, aut quodam persimili fluxionibus dicato, lanam vero puram vino austero imbutam extrinsecus medicamento superaccommodabis. Atque hac ratione inflammationibus ex humoris defluxu contractis medeberis. Eas autem quæ occasioni cuidam feruntur acceptæ, si calefacias, humectesque, non offenderis, ac si vsus quandoque postulauerit, scarificare ipsas, conueniens erit. At si ob defluxionem ortas inflammationes scarificatione diuiseris, præsertim per initia, malum quoddam haud mediocre ægrotanti accerses.

De exterioribus corporis abscessibus. Cap. xviii.

QVod si fieri non posse tibi videatur, vt suppurationem impedias, panem hydrelæo incoctum delines, aut farinam hordiacem consimili præparatam modo, particulam iure radicis altheæ incoctæ fouebis. At si tumor ad suppurationem contumax est,

haud secus fieri abscessus in corporibus credēdū est, q̄ ī terra marique obtinet enim vt Aristot. quoque placet corpus, nostrum quidpiā simile vniuerso Tota nā que maris vniuersitas p alias atq; alias terræ partes habet abscessus quosdā, ī quos superuacua aquarum reiicit. Item & terra in antra & cauernas quasdam egerit virus suū. Corpus autē no-

aut ægre discutitur, cataplasmate ex ficis siccatis vtere, oportet autē ficus dulces pinguesq; incoctas aqua eliquescere, ac ius ipsarum in tenuis mellis speciem cogi, farinamq; hordeaceam adiici, & si quidem tumor discutitur minus autem ac conuenit, cum ficis siccatis incoques hyssopum, oryganumve, si voles magis intendere, salem decocto inijcies, diligenter animum aduertens, ne siccando nimium pars in scirrhum occalescat. Tale si quando videris, cucumis syluestris radicem, aut althææ, aut bryoniæ aqua simul decoques. valentior autē & discutiendo promptior, dracunculi radix est, ipsumq; medicamentum, quod dracunculo constat, valide huiusmodi vitia disiicit. Nonnunquam igitur solum hunc decoques nonnunquam & ficus siccatas admiscebis, farinamq; simul cum adipe. Iam anethinum oleum crudos humores, incoctosq; tumores, & cōcoquit, & discutit. Item pix duros ac crudos tumores vniuersos cataplasmatis indita concoquit, magisq; liquida. MEDICAMENTVM compositū, + quod abscessus iam coctos expellit. vt subinde pus in splenio reperiatur. nondum vero coctos in totum discutit. Lapidis pyritis drachmæ duodecim, ammoniaci triti tantundem, lomenti drachmæ sex, exceptum pice liquida, pellicq; illitum imponitur Splenium vero nō prius aufertur quam sua sponte deciderit. sed medicamentum nō multo ante præparari debet, vt quod confestim siccescat. In his autem si tumor non dissipatus fuerit, & pus sub eo delitescat, parte scalpello diuisa, idipsum vacuabitur, cura deinceps adhibita ne oleū, aut aqua admoueatur, verum si vulnus abluere interim oporteat, aqua mulsa, posca, vino & mulso vtendum est. Si vero inflammatione conflictetur, ex lenticula cataplasma inducitur. vbi inflammatio abest, alio quodam emplastro medicamēto in huiusmodi sectionibus vtemur. quinetiam eo quod constat chalcitide. Cæterum super ipsis iniicitur spongia lanave vino austero imbuta, vulneri autem nullum pingue medicamentum accommodatur, quale est tetrapharmacum. nam vehementer postulat siccescere.

+Hic locus est expressus in veteribus lib. τὰ μὲν ἤδη πεπεμμένα τῶν ἀποστημάτων ἀπόνως ἐξηθοῦν δύνατον, idest, quod abscessus iam coctos nullo negotio expellit.

Quæ abscessus rumpant.

QVONIAM nonnulli abscessus ferramento diuidi non sustinent, tentanda sunt & medicamenta, quæ ab extrahēdo dicta sunt epispastica, narcissi radix in pollinem detrita, ex mulsa cum irino cocta applicatur, vel tenera arundinis radix, minutim detrita cū melle. quod si dura fuerit, mulsæ prius incoquetur, vel aristolochiam cū melle applicato. rumpit autem picis aridæ & propolis creticæ pars

modus,cicatricemque inducit.

Dionyſia ad abſceſſus mirabilis,item ad mammas & inguina,epiſpaſtice,quæ per latentes meatus diſcutit.

OLEI veteris,aquæ ſingulorum libra,hydrelæum incoquitur paulatim mox,aphronitri vnciæ ſex adiiciuntur,miſyos vncia vna vel duæ,incoquuntur donec manus non inquinent.Deinde miſcētur mannæ thuris,ceræ,terebinthinæ,ſingulorum vnciæ ſex.

Ad neruicos abſceſſus.

CERAE, colophoniæ,butyri ſingulorum libra, picis aridæ, mellis,ſingulorum libræ duæ,vnciæ ſex, æruginis vnciæ tres, viſci quod ſatis eſt. ALIVD epiſpaſticum. Suffiminis ammoniaci ſelibra,ceræ,terebinthinæ,ſingulorum triens,ſulphuris viui quadrans nitri quadrans.Smilion autem medicamē appellatum, & quod poris conſtat,valide tumores iam mutatos rumpit. Quod lini ſeminis ſuccum recipit, percommode diſcutit,mutat,rumpitq;. At mitioribus abſceſsibus medicamenta congruent etiam ad parotidas inſcripta. Atq; hæc de abſceſſu,qui ab inflammatione emanat. Galenus autem memoriæ tradidit abſceſſum nulla præcedente inflammatione conſtitui,quæ ex probo ſanguine habet originem. Statim ſiquidē ab initio(inquit) humor aliquis alias ſpecie alius, in parte quadam collectus,vicina illi corpora excoriat tempore, & a ſubiectis dirimit. Sane inueniuntur in huiuſmodi abſceſsibus cum ſcalpello ſunt diuiſi,omnigenæ,tum humorum,tum ſolidorum quorundam corporum ſpecies. Etenim ſtercori,vrinæ,grumo,humori mel referēti,mucoſoq;,ad hæc oſsibus,vnguibus & pilis,conſimilia corpora reperiuntur,imo & animalcula ſubinde inuenta omnibus prope quæ ex putredine ſubnaſcuntur ſimillima, Præterea in abſceſsibus potiſſimū inueteratis, qui humorum ex loco in locum decubitu prouenerint, colligi tradit,quæ lapides,arenas,teſtas,ligna,carbones,lutum, ſordes,amurcam & fæcem repræſentent. Quare abſolutior exteriorū maxime corporis abſceſſuum ſignificatio compendioſe tradenda eſt tum eorum qui medicamentis diſcuti non poſſunt. Abſceſſus itaque eſt carnium ſeu partium carnoſarum,nempe muſculorum, venarum, arteriarum corruptio,mutatioq;.In genere abſceſſuum nonnulli tunica comprehenduntur,vt atheromata,ſteatomata,meliceridеs. Alii ſine tunica conſtituuntur,quæ generis vocabulum vſurpant,vnde ſermo hic noſter procedit. Porro abſceſſuum, generationem plurima parte inflammatio præcedit,de qua diſceptatum eſt. Interim protinus ab initio,quemadmodum nuper dicebamus enaſcuntur. Comites abſceſſuum ſunt,igneus loci feruor,tumor eminens, ruberq; magis ac antea,duruſq; cum dolore punctorio,pulſu & grauitate,vt ali

ſtrum ab alimento more fluminis labente ſuſtentari quis eſt, qui neſciat? Quocirca materiam,quo alimur, eſſe quoddam flumen ueri ſimile ē. Idq; ſentit Philoſophus I lib. de generatione et corruptiõe. Sicut & aqua maris nõ eadem numero,ſed ſpecie ē. Natura igitur ſui prouidēs ſuperuacuũ quodque ẽicit in q̃dam loca,quæ deinde ĩproperāte eo hu

quid ex particula suspensum esse videatur. Quod si vero locus insi-gnis extiterit, febris accedit & rigor inordinatus. noctu potissimũ dolor fatigat, & febricula. Est cum inguinis inflammatio, proximis in glandulis excitetur. Vbi vero abscessus in totum fuerit absolutus, magna parte decrescit, punctus obueniunt pruriginosi, & leuiter stupidi, tumor in mucronem acutum magis fastigiatur, tactu lenis, ce densq́; superficies in vertice auellitur. Dico autem hæc de his qui foras rumpuntur. Si igitur vel medicamentis, vel sua sponte rupti fuerint amoto medicamine, curationem tentabis, parte iam pure vacuata, sin aliter accidat, aperire ipsum in eum modum oportet, quem in chirurgica explicabimus.

morum fluxu vastitudinũ & lacunarũ quarundam faciẽ suscipiũt. Illud quoque natura desiderat, si potest, vti extremis partibus potissimũ abscessus fiãt, duplici de causa, tũ q̃ medias partes tãq́; nobiles spirituũ sedes tutatur, tũ q̃ ipsa in medio corpore uiges habitansq́; vitiosa oĩa ad extrema usq́; propellit.

De Gangræna, & Sphacelo. Cap. xix.

CVm inflammatio, neque discutitur, neque in pus mutatur, sæpæ in gangrænam, & siderationem, quæ Græcis dicitur sphacelos, incidit, de quibus iam sermonem instituimus. Gangrænas enim appellant, cum membrum aliquod ob inflammationis, qua conflictatur, magnitudinem emoritur, neque iam confirmatas sic dicunt, sed quæ etiamnum fiunt. Eius mali vis est, vt nisi celerrime succurras, facile affecta pars, quatenus vicina comprehendit, mortis habitum repræsentet, & hominem iugulet. Vbi vero membra sic vitiata in totum sensu fuerint destituta, affectum non amplius gangrænam, sed iam sphacelum nuncupant. Quin & ossibus hoc mali accidit, cum caro ipsis circundata, praua scatens sanie, ipsa hac imbuerit, ac putredine consumpserit. Cum itaque membrum ex toto, vita, sensu motuq́; priuatum est, confestim præcidi oportet quam proxime sanæ parti. Gangrænam vero curamus, sanguine ex parte vitiata affatim emisso, vel enim vena incisa sanguis corruptus, cum vena amplior in ipso membro appareat, detrahendus, vel cute totius corporis diuisa, multis altisq́; plagis. vbi vero sanguinem emanare permiserimus, medicamentum aliquod putridis consecratum induci debet, quale est, farina erui, aut lolii, aut lomẽtum, ex oxymelite. Quod si valentius imponere cogites, saltem adiicito aut pastillum Andronis, aut eius generis aliquem. Faciunt ad gangrænas, & vetustæ nuces, cortex autem ipsas expurgat, item liquor tithymalli tempestiue & mediocriter adhibitus. Opitulatur ipsis & lupinorum amarorum decocti ius superfusum. Nonnulli vero vbi putridam partem præciderint, quo securius mali radicem euellant, candens ferramentum adigunt. in quibus sale cum porro vtendum est. Vt autem crustæ citius decidant, cataplasma deinde accommodatur ex pane, vel hordeacea farina, vel triticea ex hydrelæo incocta. Item medica-

menti cephalici puluis ex melle, tetrapharmacum, & Macedonicum vt appellant, vtiliter imponitur. Iam panis cum apio tritus, aut ocymo, sic iris vel panax, vel aristolochia, vel acorum cum melle, vel thus, crustas probe separat. Idem præstat Macherionis medicamentum, & Isis linamento illita ex melle. In teneris autem corporibus abunde est etiam erui farina ex melle.

Ex Oribasii commentariis ad Gangrænas.

AERVGINIS rasæ, minii, aluminis scissilis, singulorũ par modus, aqua detritus gangrænis illinitur, scalpello vndiq; exasperatis. Item lolii farina cum raphano & sale, nõnunquam etiam aceto. vua passa acinis vacuata, cum cortice ex sale & oxymelite. Ad hæc nucum iuglandium medulla, myrthi folia vino incocta, tritaque ex melle, raphanus cum aceto, crustas etiam ad ossa vsque rumpit.

De Herpete. Cap. xx.

CVm bilis flaua nullo mista humori excreta in particulam quampiam decumbit, malum herpes nuncupatur. Si quidem substantia crassior sit, acriorq;, totam cutem adusq; carnem subiectam exulcerat, vocaturq; herpes exedens. Si vero tenuior & minus acris calidaq;, pustulas exiguas, per summam cutem milio similes excitat, ob quam similitudinem, herpes miliaris dicitur. At Oribasio authore, pituita cum flaua bile mista, miliarem herpetem creat. Corpore igitur toto medicamine quod ducendæ bili est, euacuato, loco affecto refrigerantia siccantiaq; inducuntur, principio capreoli vitis, rubi, & plantaginis applicantur. postea vero lenticula his miscetur, interim & mel & polenta. Item cataplasma, quod ad inflammationes ex confluxu inscriptum est, exempto semper viuo. Verum exulcerata pastillis, inunguntur, passo, aut uino tenui & austero non ueteri, aut posca aquosa solutis. inducitur & glaucium, eiq; consimilia ex aqua. Cum autem nihil proficit acetum admiscetur. + succo autem plantaginis, aut solani, aut uino diluta magnifice auxiliantur, aut lini semen torridum oleo uinoq; incoctum, inq; læuorem redactum imponitur, aut terra cimolia, solani subacta succo perungitur, & argenti spumæ unciæ quatuor, porri succi cyathi dimidium, betæ succi tantundem, læuigata illinuntur, at inueteratis iam huiusmodi ulceribus, Musæ pastillus & Andronius efficax est. ALIVD ad herpetem pustulosum. Recrementum plumbi ex vino austero læuigatum illinitur, superiniiciuntur betæ folia uino incocta, uel ceræ triens myrtei unciæ sex, stercoris plumbi triens, uino diluta illinutur, at ubi id quod serpit repressum fuerit, cerato ex recremẽto utitor, aut lẽte cocta cũ melle partem obducito. Ad herpetem vero qui sub cute affli-

exedit, quod flauæ bilis acrimonia salsa uehemẽter rodit. at que ex remissio ne uirium suarũ minores quoque ex proportiõe exulcerationes affert.

git,retrimentum plumbi,rutæ læu igatæ ſucco excipitur, aut cerato, myrteum in vicem rutæ. ALIVD. Lanæ veteris illotæ, circa tedam combuſtæ drachmæ duodecim & ſemiſsis, ceræ drachmæ viginti quinq;,recrementi plumbi vncia vna. S. ſeui caprilli curati lotiq; ex aqua drachmæ vigintiquinque, myrthei vnciæ quinque.

ALIVD ad herpetas acute depaſcentes,corii mali punici dulcis drachmæ ſex,argenti ſpumæ tantundem,lanæ illotæ circa tedam cõbuſtæ drachmæ tres,ceræ drachmæ duodecim, ceruſæ drachmæ octo,thuris,aluminis ſciſsi,ſingulorum drachma,vino aut myrtheo excipiuntur.

†Hic locus ſic legitur in veteribus, καὶ χυλῷ δὲ ἀρνογλώσσου ἢ στρύχνου δ(ι)ιεὶς, καὶ ἑψήσας οἴνῳ μεγάλως ὀνήσεις, ideſt, & ſucco plantaginis aut ſolani, & vbi ex vino coxeris multum iuuabis.

De Eryſipelate. Cap. xxi.

GAlenus tumorem ex feruente & tenui ſanguine conflatum priuatim quidem & proprie eryſipelas appellauit,cũ vero ex ambobus,ſanguine & bile conſtat,vtiq; ab eo quod in miſtura ſuperat nomen vitio indidit. Etenim vbi ſanguis excellebat, inflammationem eryſipelaceam,vbi bilis flaua præpollet,eryſipelas inflammatorium dixit. Verum communius tumorem ex ſanguine & bile calidioribus factis conflatum, Eryſipelas appellauit. Vtro autem modo dicas,nihil adeo ad præſidiorum vſum intereſt. id vero ſcire oportet eryſipelata quæ capiti potiſsimum oboriuntur, plus faceſſere negotii,adeoq; eſſe periculoſa,vt niſi efficax conſequantur auxilium, interim quoq; affectos ſtrangulent. Quod ſimul ac fuerit deprehẽſum, protinus ab initio vena in cubito præſertim humeraria debet incidi. ſin autem hæc non appareat,eã quæ ſe conſpectui obiicit. At ſi quid ſanguinis dimiſsionem impediat,purgatione vtendum ex medicamento quod bili ducendæ eſt. Hac ſane & in aliarum partium eryſipelatis vti,vel clyſteriis efficacioribus oportet, tum ipſis illinere quæ influentem materiam refrigerantium virtute repellunt, collectam vero,calefacientium mediocriter & humectantium diſcutiant priuſquam particula liueat,aut nigreſcat,adhibita ſemper cura vt perliquida inungantur,ita vt frequentius immutentur, primis per ſpongias molles ablutis,ſiquidem multus particulæ feruor celeriter in vaporẽ erumpens,hæc deſiccat. Cæterum requirunt eryſipelata per initia, vt dixi,quæ refrigerent cum humiditate,non aſtringant,quale eſt ſemperuiuum,portulaca,pſyllion,lenticula paluſtris,ſeris,cucurbita, ſolanum,altercum,lactuca,glaucium,item apium,& rhamni folia per ſe vel cum pane inducta,item ceratum ex aqua admodum frigida. His miſcetur etiam opii aliquid,lachrymæ papaueris, cicutæ & mandragoræ.

goræ. Iam composita medicamenta inducuntur, fietq; ceratum, cera dealbata, rosacei quadruplo admixto ex oleo omphacino sine sale confecto, his in pila emollitis, aquæ frigidæ superfunditur, quantum potest recipi. Si vero aceti tenuis & pellucidi momentum temperes, præstantius medicamentum habiturus es. Item polenta cũ herba quadam frigidiore ex iis quas enumerauimus affatim membrum refrigerat. Idem efficiunt palmulæ pingues cum horum aliquo mixtæ. Ad hæc pars etiam delinetur cerusa, vel terra cimolia, aut figulari cum solano, aut argenti spuma cum rosaceo, aut chalcitide cũ oleo passoq;, aut cerusa cum aceto & lycio, vel acacia cũ aceto. Cũ feruor remittit vtendum simplicibus quidem, sulfure viuo & menta cum oxyrhodino, aut ruta cum absinthio, aceto & oleo, aut argẽti spuma cum porri & betæ succo, compositis autem, priuatim in capite hoc pastillo. Argenti spuma, cerusa, croco, sulfure ignem non experto, opioq; cum passo. Communiter autem omnibus, minio sinopico, chalcitide, misy tosto, ærugine rasa, atramento sutorio, alumine scissili pari pondere ex aceto vtitor. ALIVD. Sulfuris viui, cerusæ, opii, acaciæ paribus singulorum portionibus ex aceto. Cataplasma ad erysipelata, herpetas, abscessus, parotidas et ambusta. Althææ nouellæ foliorum tenerorum libra, cocta in hydrelæo perbelle terũtur, adiectoq; rosacei triente, argenti spumæ, cerusæ singulorum vnciis duabus & semisse, iterum læuigantur cum succo coriandri, aut semperuiui, aut solani, deinde micis panis adiunctis vt emplastri formam inducat, illinitur. Hoc autem emplastro vtitor quod recipit recinini pondo, myrtei pondo, vnguenti quincuncem, argenti spumæ trientem, æruginis rasæ sextantem. Aerugo & argenti spuma aceto læuigantur. Ceratum ad erysipelata & ambusta. Ceræ albæ triens, rosacei quadrans, oua sex, perdicii herbæ triens. Vbi vero inflammatio membri conquieuerit, aut vetustatem experiatur, cataplasma illi, priusquam liueat, ex cruda farina ordei est imponendum. Quod si liuor iam occuparit, cute scarificatum incisa, cataplasma induci, locusq; perfundi ex aqua calida dulci debet, sed & marina & muria interim conducet, quinetiam ipsi cataplasmati talis aqua, vel acetum vel muria cum aceto misceatur. Deinde commemoratis medicamentis compositis cura adhibita vti licet. Nam si inflammatio remaneat, aut in pus, aut in putredinem conuertitur.

De phymate, bubone & phygethlo. Cap. xxij.

AVtore Galeno, bubo, phyma, & phygethlon, glandularum affectus sunt, bubo quidem inflammatio, † phyma autem glandulæ inflammatio ad suppurationem spectans. Aliorum vero quorũdam sententia communiter omnes, qui a natura abhorrẽt, ceu abscessorũ

tumores quamcunque corporis partem obsideant, phymata appellantur. Siquidem Hippocrates in hunc modum scribit. Quibus phymata vrinarium meatum exercent, hi abscessu in vomicam erumpente liberantur. At buboues qui prolapsu, aut aliis vlceribus, aut doloribus contrahuntur, periculo vacant, febribus autem superuenientes, qui plurima parte ex pestilentiali lue solent incidere, deterrimi sunt. Verũ priores initio, quęsiue femora, siue alas, aut ceruicẽ inuaserint, quemadmodum inflammatio, quælibet, auxiliis repelluntur, quæ refrigerant astringuntque, vel spongiis ex posca impositis, vel lanis oleo crudo vinoque imbutis, vel rosaceo, vel melino, vel lentiscino, vel myrtheo, deinde iis quæ digerunt vtendum. At si corpus vniuersum succis æquabiliter redundet, prius ipsum vacuari conuenit. vbi iam inanitum est, vlceris in quo id prouenerit, cura haberi debet, sicuti in capite de vlceribus explicabitur. Glandula si inflammatione tentetur lanis oleo quodam laxante, irriguis, recte lenitur, totumque ipsis mẽbrum inuoluitur. Cum tumor ad suppurationem spectauerit, non prompte diuidere, sed medicamentis quæ cerati speciem referunt, discutere nitemur, cuiusmodi potissimum est ex petano confectũ. Item quod ab herbis dicitur botanicon, si per hæc non discutitur, rumpere adgrediemur, aliorum abscessuum modo similiterque illis mederi. In iis autem qui ob febres aut omnino humorũ abundantiam procreãtur, caueri debent repellentia, ne materies penitius detrusa cursum repetat, sed ab iis quæ discutiunt, statim curationem incipere consiliũ est. Si autem nihil prohibet, nempe aut ætas aut uirtus, sanguis prius e cubito dimittetur. deinde loco fomenta inducẽtur ex decocto chamæmeli aut anethi, aut eius generis alicuius. Reliqua medicamẽtorũ sylua, maxime ex iis quæ tertio uolumine ad paratidas dicta sũt, transferenda est. Item ex illis quæ nuper contra inflammationes prodidimus, quẽadmodum etiam phygethli curatio, tum hinc tum ex remediis erysipelati accommodatis petetur. After atticus herba quã & bubonion, quasi dicas inguinariam, ea ipsa de causa vocant, non solum illitus, sed etiam cõtactus, bubonibus auxiliari creditur. Phymata autem priuatim discutit adianthum si illinatur, atriplex, parietaria, althææ radix vino incocta, ammoniacum cũ melle emollitũ, inductũque, viscus cũ resina, ceratoque. Rũpit aũt abscessum propolis, lupini amari ex aceto illiti, cucumis syluestris radix, terebinthina excepta, capparis radix similiter, nitrum cum fermento aut ficis.

†In antiq. codicibus qdã legunt q̃ in vulgatis exẽplarib. desunt. Phygethlon eni ita describit, φυγεθλον δὲ τὸ φλεγμονῶδες ἐρυσίπελας, ἢ ἐρυσιπελατῶδης φλεγμονὴ τοῦ ἀδένος. id est Phygethlon aũt est erysipelas phlegmonodes, vel erysipelatodes phlegmone glãdulæ.

De furunculo, qui dothien appellatur. Cap. xxiij.

FVrunculus, tumor est abscessum præ se ferens, qui ex crassis humoribus in carnosis plerunque partibus concipitur, mitis quidem, cum in sola cute coiit, peruicax autem, malignusque vbi subter actis radicibus in superficiem erumpit. Dissipat autem furunculu, triticum mansum & impositum, mastiche ægyptia, vuæ passæ quibus acini sint exempti cum sale tritæ, ac admotæ hunc aut disiiciunt aut rumpunt, vel siccæ fici hydromelite incoctæ imponuntur, vel resina ficis mista inducitur, vel ipsæ ficus siccatæ cum fuerint pingues dissectæ, vel fermentum cum nitro, vel lini semen cum melle, vel alterci folia, trita cum butyro. Composita vero hæc proficiunt, quod ex fermēto, quod polline farinaceo constat, & quod priuatim a furunculo græce dicitur dothienicon, fomenta autem adhibentur ex spongiis mollibus continue calenti aquæ intinctis, deinde sic medicamenta iniiciuntur.

De terebintho. Cap. xxiiij.

ORibasius terebinthum sane phymatis speciem esse affirmat, in cuius extima parte pustula nigra incūbit, hac rupta id quod subiacet abraso simile apparet: vbi scalpello diuiseris, pus inuenitur. Dioscorides autem Alexandræus literis mādauit terebinthos cutis esse excrescentias, rotundas, nigrouirides, terebinthi fructum referentes, atque has aliis phymatum tumoribus similiter curari cēset, auxilia ex supra comprehensis huc transferenda.

De carbunculo. Cap. xxv.

CVm sanguis magis melancholicus effectus inferuescensque aliqua se parte receperit, carbunculus fieri solet, quod vlcus est crustaceum plerunque a pustula ambustis consimili, interim vero & sine hac incipiens. Cæterum inter initia, quibus hoc malum instat, in particula omnino pruritum sentiunt, deinde pustula, nunc vna, nunc plures tenues exoriuntur, miliorum quorundam instar, quibus perruptis similiter crustaceum vlcus prouenit, quale ferramenta candentia excitant, modo crusta ipsa cinereum colorem, modo nigrum præferente, sic vt inferiori carni continua adhæreſcat, & quodam modo affixa sit depascaturque. Reliqua autem caro circumposita, feruidam refert inflammationem, quam Græci phlogosim appellant, & colore nigrescit, splendetque bituminis & picis modo. talis autem est bilis exacte atra. Verum carbunculi, qui carnem inuaserint, confestim circunscibuntur, qui membranas, neruosque occupant, diutius remanent, luemque subiectis corporibus impartiunt, vt etiam inflammationes quæ erysipelatis naturam recipiant, in ipsis excitentur. plerisque itidem in suppurationem conuersi sunt. multis febres simul

accedunt. Iam vero carbunculi ex causis populatim grassantibus excitantur. Curatio ipsorum, nisi admodum fuerint exigui, a vacuatione sanguinis e vena ad animæ defectionem vsq; dimissi, tentanda est, mox scarificatus recte accommodatur, plagis ob succi crasitiem altioribus, particulæ laboranti inducuntur, quæ modice reprimunt dissipantq;. tale est cataplasma, quod ex plantagine & cocta lente cóstat, quod recipit panis furnacei micam. Est autem panis, nec omnino a furfure purus, nec nimium eius habens, super ipsum vero vlcus valens aliquod medicamentum imponitur, cuiusmodi est Andronis, Pasionis, & Polyidæ, diluiq; id vino aliquo dulci, ad sordium spissitudinem debebit. Item massalioticum aridũ, vel & ipsum similiter dilutũ. Item radix dracunculi, vel aristolochiæ, vel liquor silphii, vel cyrenaici, singula ex aceto probe delinentur. At quæ erysipelatis naturam referunt, supra comprehensis ad id vitii remediis perungentur. Quæ vero partes consortii lege affici putantur, succidis lanis ex œnalæo madefaciẽdæ sunt. Vbi iam ardor acquieuerit carbunculis iniiciuntur cerata cephalica, diluta, illataq; in linteolis. generosissimum est quod herbis, tum illud quod nitro constat, item arida vlceribus depascentibus dicata, per se, et cum rosaceo. Cum autem durities remanet, vtemur melino Serapionis, operam adhibẽtes vt quam celerrime carbunculi suppurent. Quod quidem fiet, si die bis noctu semel tum cataplasmata tum medicamenta mutes. At quo radicitus carbunculos diuellas, dirimasq; ab adiacentium commercio, malum punicum acidum, minutatim concisum in aceto coques, vbi intabuerit, in læuorem dereres, linteoq; illitum induces, cum sic cessit, aceto humectabis. Item nucis auellanæ veteris vel etiamnon veteris medulla carbunculos maturat rumpitq;. Hoc præstant & cupressi folia, tum germina, nouelli & molles galbuli cum polenta, vua acinis vacua, ficus siccatæ vino incoctæ, papaueris ceratidis flores, liquor silphii, cum ruta & mellis momento, pix liquida cum vuis passis, & suillo adipe.

Ad carbunculos vehementer efficax.

ARGENTI spumæ libra, olei veteris libra & semissis, auripigmenti vncia. Oleo cum argenti spuma dum manus non inquinet incocto, sublatoq; ab igne, auripigmentum adiicitur, rursusq; medicamentum coquitur donec nigrescat, tritis in pila vtitor in linamenta filatim carpta illitis.

Ad gangrænas, vlcera vetera, chironia, strumas, podagram, priuatim vero ad carbunculos, præsertim eos qui palpebras infestant.

OPII, acaciæ, misyos tosti, squammæ æris, singulorũ drachmæ

duæ, atramenti sutorii drachma, alterci seminis drachma, tritis ex aqua vtitor, probe facit & tetrapharmacum quod quintam thuris partem contineat. Aduersus naturalium carbunculos, chalcitidis, atramenti sutorii, singulorum drachmis octo, aphronitri drachmis duabus. ex aqua tritis vtitor. Valet stercus quoque ouillum, torridum cũ melle. In Alexandria Serapiade quæ orchis & triorchis dicitur viridi, cum micis panis, cataplasmatis modo vtuntur ad carbunculos, omniaq; crustosa. Vbi vero crusta exciderit, communis vlceris modo curabis.

De cancro. Cap. xxvi.

CAncer in qualibet corporis parte oriri consueuit, siquidem in oculis, & vulua, quemadmodum in ipsorum capitibus expositum est, aliisq; pluribus particulis, sed præcipue in fœminarũ mammis accidit, quoniam natura fungosæ & inanes. crassissimam atræ bilis, vnde hoc vitium contrahitur, materiam prompte possunt excipere. ex eo enim humore cum referbuit, cancri proueniunt. atque si acrior illa fuerit, cum exulceratione. Quapropter colore magis quam inflammatione nigricant, sed ita vt tantam caliditatem non experiantur. Venæ autem quæ circa sunt intumescunt, intenduntur que, cancri animantis pedum modo, vnde & appellationẽ hanc vitium est sortitum. Nonnulli vero inde sic nuncuparunt, quod difficillime ab his partibus quas obsederit, euellatur, quemadmodum cancer aquaticus animãs. Hoc malum plane propter succi crassitiem non consanescit, vtpote quod nec repelli, nec discuti queat, nec totius corporis purgatione cedat, vel quod etiam mitiora negligat remedia, vehementioribus autem irritetur, excandescatq;. Prima sane cancri initia prohibere, ne augescant, licet si melancholicus humor prius vacuetur, quam in affecta particula radices subter egerit, impactusque sit. vacuatio quidem primum tentanda est, sanguinis dimissione, si nihil prohibet, mox purgatione, per initia quidem ex simplicioribus petita, quale est epithymon, quatuor drachmis, & S. in sero lactis, aut mulsa exhibitum. Deinde ex hiera, quæ nigrum ueratrum recipit. Loco autem dolenti inductum subsequens remedium, sine dolore facit exulceratis, solani succus linteo molli duplici in eum tincto imponitur. Extrinsecus autem lana molliuscula, & ipsa succo imbuta circundatur, cura adhibita, ne hæc siccescant succo, continentius superfuso. Iam vti diutius poteris in cancris exulceratis medicamento quod pompholyge constat. Nec inepta sunt, quæ tertio uolumine de uuluæ cancris prodidimus.

ratio ε, quod is humor cum proxima quoque parte coalescit, eãq; in ruinã secũ trahit impressis radicibus.

Ad carcinode, malignaq́; tum ad sedis tuberosa vlcera, item ad naturalium vel testiculorum, vel mammarum inflammationes.

IN plumbea pila pistillo plumbeo lemniam sphragidem ex posca, & mulsa, vel lacte conterito, vt nigrescat, vel rosaceo, vel immaturo oleo, succove sempervivi, vel cotyledonis, vel lactucæ, vel psylii, vel vuæ acerbæ tritam similiter inungito. Crebrior victus ægro dabitur, ptisanæ cremor, lactisq́; serum, ex oleribus malua, atriplex, blitum, cucurbita, piscium saxatiles, omnis generis aues præterquam palustres.

Archigenis ad carcinode, & maligna vlcera.

CANCRORVM fluuiatilium crematorum, & cadmiæ par modus in pollinem coactus inspergitur, aut cācrorum cinis vna cum cerato inducitur, item erysimi semen detritum cum melle accommodatur.

De molli & laxo tumore, qui œdema Græcis dicitur. Cap. xxvii.

CVm de tumoribus qui succis calidioribus contrahuntur, disputatum sit, iterum de contrariis agemus, ab eo quod Græcis œdema dicitur, exorsi. Quemadmodum enim ex biliosa fluxione, erysipelas, ita ex pituitosa, œdema laxus quidam atq́; indolens tumor excitatur. Equidem scimus aliter quoq́; œdemata prouenire, nempe in pedibus, in aquæ subter cutem affectibus, habitu corporis contabescente, qui phthoe Græce dicitur, & malo, qui cachexia. Atq́; in illis quidem tumor hic affectus qui hominem premit accidens est, nullam seorsum, curationem propriam postulans. Satis enim est, si quidem curatione egebit ipsa tum crura perfricare oleo cum sale, aut etiam oxyrodino sal habente. At si ex pituitoso humore in particulam influente œdema constitit, abunde quandoq́; est spongia posca imbuta, cum ligamento leuiter stringente imposita, quæ ab inferiori parte incipiens, supra finiat. Esto autem spongia, modo conductura sit, recens, si huius copia non est, eam, cuius erit facultas, detergebis, expurgabisq́; nitro, magisq́; aphronitro, & lixiuio. Quod si per hæc tumor nō subsideat, paulum aluminis iniicies, commodum autem est tenerrimum ellychnion, posca madēs impositum, bonum est, & glaucium. Quod si in vetustatem œdema inciderit, parti oleo prius inunctæ spongia ex lixiuio imponitur, eiusq́; violentiore constrictione curatur. discutit autem, ac comprimit tumores laxos cedentesq́; quælibet terra illita, magisq́; Aegyptia, tum isatis domestica.

hoc ap'd Gal. tantum est.

De inflatione. Cap. xxviii.

INflatio ex flatuoso spiritu nunc subcute, nunc sub membranis, quæ ossibus circundantur, & musculis, collecto, enascitur. Porro is colligitur aliquando in ventre & intestinis, itemq; in medio horum spatio & membranæ, quæ peritonæos dicitur, vt in aquæ subter cutem genere, cui nomen est tympanias. Differt quoq; hæc ab œdemate, q, pressa digitis, fossulam non repræsentet, & sonitum tympani modo edat. Membrorum autem densitas, tum spiritus simul crassities efficit, vt idem spiritus non dissipetur. Vnde curandi ratio huc dirigenda est, vt membra rarefacias, crassioremq; spiritum extenues, quod medicamenta tenuissima & potestate calida præstant, atq; in ventre quidem & visceribus oleum tenuius quod rutam habet incoctã, aut aliquod ex calidis seminibus, qualia sunt, cumini, apii. Interim vero & cucurbita iustæ magnitudinis citra cutis incisionem vmbilico bis, terve defixa, inflationem discussit. Musculis autem ex contusione, quemadmodum propulsu inflatis particulas calidis nimium, & acribus excandescere contingit. Quare per initia medicamenta quæ magis leniant adhibenda. Vbi facta est inclinatio, ea quæ discutiant. Vtendum igitur sapa, cum olei momento, ac ex lanis succidis calida excipiantur, vel etiam ceratum ex œsypo admiscetur, cura adhibita vt caliditas permaneat, frigus enim non conducit. Vbi iam æger lenitus, sopitusq; est, acetum admiscetur, & nitrum, aut aphronitrum, deinde & lixiuium. Postremo emplastris vtendum quæ discutiendi vim habent, quo inflatio subsidat, quale est quod sequitur, Sordes balneorum subferuefactæ percolantur primum, vt puræ euadant, & rursus lebeti iniiciuntur, tritaq; calx restincta farinæ modo etiam inspergitur, dum luti fiat spissitudo, ac vtitor. Hoc efficacius est medicamentum ex sycomoro compositum.

De intortis & contusis. Cap. xxix.

ARticulis intortis, contusisq; faciunt lanæ succidæ, aut spongiæ oxelæo imbuta impositaq;, item bulborum elixorum pars tenerior cum melle, viticisq; folia, sal, nitrum tostum, læuigata cum cerato inducuntur. Iam superfusio aquæ dulcis, aut marinæ calentis vtiliter adhibetur. Vbi vero inflammatio, & dolores conquierint, intortæ partes etiam recte perfricantur.

De carne contusa, & sanguinis subter cutem coitu, quod Græce ecchymoma dicitur. Cap. xxx.

CArne a graui quodam corpore, quod extrinsecus superincide- rit contusa, venisq; exiguis indidem diuortium expertis, sanguis profunditur per subsultum, quod Græci κατὰ διαπήδησιν appellant, vnde sub cute collectus, ecchymoma dictum efficit. Cute inquam, non diuisa, tanquam tumor tactu mollis & cedens,

comitatur, liuidus, & magna ex parte indolens. Eo igitur animum tendimus vt sanguinem qui continetur dissipemus, idq; confestim priusquam nigruerit. Per initia sane nonnihil ex astringentibus, iis quæ discutiunt, admiscere oportet, eo quod tunicæ venularum contusæ densationem requirant, inde etiam solis discutientibus sine astrictione vtemur, ac scarificatis initio ecchymomatis, ita subsequentem curationem accommodabimus. Ad inueterata autem ecchymomata, raphanus applicatus prodest. Quippe discutit ea vbi erodere inceperit, aut raphani succus, cum micis panis inductus. Cæterum ecchymomatis species sunt, suggillata, & liuores ex ictu, hyposphagmata dicuntur. Item sanguinis inter vngues concursus ex percussu prouueniens, de quibus priuatim tertio volumine dictum est. Verum de vnguium vitiis, in parte chirurgica disseremus.

De ruptis & auulsis. Cap. xxxi.

RVptio cum ecchymomate prorsus accidit, curatur autem medicamentis mediocriter calefacientibus, quale est ex nigris populis acopon, aliaq; huic cõsimilia. At altioribus rupturis magis acria magisq; incidentia accommodantur. Talibus sane & cucurbitulæ, vsus proficit. Ergo si euocatum celeriter per halitum ecchymoma totum est, facile dehiscens ipsa caro coalescet. Sin longiore spatio sordes copiosa succreuerit, ruptum deinceps coire non potest, sed tãtum prope ipsius labra admouentur. quo fit vt leui momento ea facile separentur, & medius inter ipsa locus superuacuo humore repleatur, nihilq; aliud, quam assidue nouum quodammodo ecchymoma creetur, primo persimile, nisi quod citius quam illud dissipetur, vtpote ex tenui magis sanie nunc constans, cum per initia e sanguine ecchymoma esset. Conuulsum autem fibris quibusdã lacessitis distractisq; leniri tantum desiderat, quoad dolor sopiatur, quippe conglutinari nequeunt. Itaq; Aristolochia rotunda ruptis cõuulsisq;, si quid aliud, idonea est, similiter centaurei maioris radix eiusq; succus, rheum, costus, bdellium cum oxymelite pota.

De schirris. Cap. xxxii.

EXactus quidem scirrhus, tumor est præter naturam sensus expers, & durus, non exactus autem vix sensilis est. ac qui sensu uacat sanari non potest, qui ægre sentitur, vix sanescit, si quidẽ humor vnde huiusmodi vitium contrahitur glutinosus crassusq; est, qui particulis quæ scirrho obducuntur impactus solui contumaciter repugnat. Est cum statim ab initio constituitur, augeturq;, plerunq; vero a medicis qui erysipelata & inflammationes vehementer refrigerauerint, astrinxerintq;, originem sortitur. Quod si quis ea quæ valenter discutiunt medicamenta, partibus scirrho obductis admoueat,

huic paucis primis diebus, manifesto scirrhus decreuisse videbitur. Cæterum quod de affectu restat, id reddit insanabile. siquidem toto quod in eo subtilissimum erat dissipato, quod reliquum est desiccatum, ceu lapidosa concretio relinquetur. Quapropter conuenit discussorum aliquod medicamentum, & emolliens habere, quod non valide calefaciat atque desiccet. Huius autem generis sunt medullæ omnes magisque ceruina, & vitulina. Ex adipibus commendatur, leonina, pardalis, vrsina, deinde taurina. Inter aues anserina, & gallinacea & phasianica, ficciorque caprilla, & hircina. Ad hæc ammoniacum suffimen, bdellium maxime scythicum, styrax qui humentior est & pinguis, ac Aegyptiaca mastiche. In aliis sane particulis scirrhum expertis his seorsum vtendum est, tum iis quæ inde componuntur. verum in tendonibus & ligamentis, lapis igni candens, aceto acerrimo extinguitur, & siquidem haberi potest, pyrites, sin eius copia nõ est, molaris, in quo pars affecta commoueri debet, vt vaporem ascendentem recipiat, atque inde rursus medicamen quod emolliat imponitur, oleo tamen tenui non aqua quotidie ab initio per totum morbi curriculum pars affecta perfunditur, interim oleo in quo althææ radix ac syluestris cucumeris sit incocta. A balneo autem in totum ægri abstinebunt, vel certe frequenti, sed postea quam scirrhus emollitus fuerit, ammoniacum pinguissimum aceto quam acerrimo maceratum particulæ sat multis diebus inungitur. Deinde rursus emollienti medicamine vtendum, quod receperit galbanum, & opopanacem, eaque pinguissima. eiusmodi vero sunt potissimum, ex petasone confectum, & quod ad Amythaonem refertur, & strumis dicata medicamenta.

De strumis. Cap. xxxiii.

STrumæ glandulæ sunt scirrho induratæ, quæ in ceruice, alis & inguinibus maxime nascuntur. Curatio earum, cum illa quam in scirrhis tradidimus, communis est Priuatim vero lupinorũ amarorum farina ex oxymelite cocta applicatur, ea quoque phymatis proficit, vel bouillum stercus aceto incoctum inducito, id etiam tumores scirrosos omnes dissipat. probe autem discutit strumas calx viua melle, vel gymnasiorum sordibus excepta, vel oleo, vel adipe suillo, aut calcis nitrique par modus, nasturtii, & fœnugræci quadruplum cum melle, malagmatis modo imposita duritias dissipant, in pus cõuersas rumpit loliacea farina cum fimo columbæ & semine lini vino incocta, grossi syluestres, & satiui, aut nasturtium album detritum cum pice liquida malagmatis forma applicatur, aut cucumeris syluestris radicis siccæ, lauri foliorum siccorum concrematorum cinis cũ terebinthina inducitur, aut pediculariæ herbæ, & nitri æquale pondus, crucæ duplum cum resina iniicitur, aut stercus caprillum bouil-

calamintha etiã superfusa cũ sero lactis sanat hunc morbũ.

lumve aceto incoctum, aut erui farina in vrina pueri venerem non experti macerata exceptaque, pice, cera, & oleo liquefactis, aut anguem mortuum in ollam coniectum gypsoq; oblitam in fornacem mittito, cõcremati cinerem æquali fœnugræci pondere misceto, melle excepto vtitor, item quod aspidibus constat medicamentum, mirificæ virtutis est, tum quod ex struthio conficitur, tum quod cucumeri syluestri, tum quod cedrio liquore confit, strumas ad suppurationem perducit, aut diffundit hoc, myrrhæ drachmæ decem, ammoniaci thymiamatis drachmæ septem, visci quercini drachmæ octo, galbani drachmæ quatuor, propolis drachma, in pila contunduntur. Ad strumas mammarum duritiasq; proficit subscriptum medicamentum, visci elaborati, resinæ siccæ, ceræ, singulorum pondo, galbani quadrans.

Ad strumas exulceratas, & sine vlcere.

CERAE, resinæ pityinæ, adipis suilli insulsi, marrubii, æruginis rasæ, singulorum selibra.

Medicamentum ad strumas, quod dicitur chæradicum.

OLEI veteris pondo dua, ceræ pondo, colophoniæ triens, nitri, tantundem, alia duodecim membranis detractis in oleo pertriduum macerantur. deinde cocta cum fricta fuerint, proiiciuntur, eliquatis oleo postquam ab igne amoueris, nitrum tenuissimum inspergitur, rumpit etiam abscessus. ALIVD. Cineris e ficu vnciæ duæ, aluminis scissi vncia, aphronitri tantundem, picis liquidæ vnciæ septem.

Exedens chæradicum.

ALVMINIS scissilis, sandarachæ, singulorum drachmæ quatuor, squamæ æris drachma, auripigmenti tantundem, arido strumas conspergito, at si cancri naturam induerint, rosaceo maceratis bis die vtitor.

De steatomate, atheromate, & meliceride.

Cap. xxxiiii.

CVm hæc quoq; inter abscessus, quemadmodum in illis dicebamus, habeãtur, singula propriam appellationem a similitudine rerum quæ in tumoribus continentur, sortita sunt. Alii siquidem ipsorum veluti pingue quiddam seu adeps subest, alii melli simile quippiam, alii quasi tenuis pulticula. Consilium igitur curationis est cõmune, vt quod tunica illa contineat, discutiatur, aut medicamentis totum exedatur, aut sectione auferatur. Quidam enim ex iis tumoribus triplici hac ratione curantur, ii nimirum qui liquidiorem humorem continent, qualis est meliceris, aliqui duplici tantum vt atheroma, quod & sectione aufertur, & medicamentis exeditur, steatoma

vero nec discuti,nec exedi potest,sed manu duntaxat curatur. Quo modo autem vnumquodq; horum agnoscas,in parte chirurgica edo cebere. At medicaminum,quæ dissipandi vim habent,materiam,vbi actum est de strumis,reperies. Priuatim vero meliceridas hoc dissipat,vuæ passæ acinis exemptis octo,squamæ drachmæ tres, parte fomentis prius lenita imponitur. ALIVD. Ladani,bdellii, galbani,ammoniaci thymiamatis,propolis,terebinthinæ, singulorũ æqualis portio in pila contunditur,facit etiam strumis,parotidibus, furunculis,phymatis. At Archigenes contra meliceridas cõmendat aphronitrum & veratri partem duplam,cum cerato duriore impositã, exedentibus autem in cute circundata,vti non licet. Hac igitur prius meliceridas,atheromata,vel etiam strumas medicamentis adurentibus detegere oportet,simplicius illorum est quod recipit calcem viuam, saponem & lixiuium. Varium autem magis, quodq; recõditum seruari potest,capit calcis viuæ drachmas quatuor, fæculæ quæ est fex vini combusta,nitri liquidi tosti singulorum drachmas duas, minii drachma,lixiuio teruntur,vbi mellis liquidioris crassitudo facta est ter feruefacito,vt mediocrem spissitudinem habeat, pyxide plumbea reponito,lixiuiam super distillans ne subito exarescat. valet quoque ad verrucas,myrmecias,pterygia,clauos,callos,cicatrices supercrescẽtes,fæcula bimestri non vetustiore cutem delinito, vbi arescere inceperit,spongia elotam rursum perungito, vbi nigruerit denuo ablues medicamentis crustam inducentibus,postquam autem crusta deciderit,exedentia adhibentur. Medicamentum exedens valide citra rosionem,squamæ æris drachmæ quatuor,sandarachæ drachmæ duæ, veratri nigri tantundem,cum rosaceo vtitor. ALIVD. Squamæ, sandarachæ,vrticæ seminis torrefacti pari mensura cum rosaceo vtitor. ALIVD. Erynaceorum combustorum, sepiæ testæ, auripigmenti æquale pondus ex rosaceo, quæ ambiunt partes orbiculatim omnes prius delinito cerusa cum oleo. Itẽ efficax est cõpositio ex calcis viuæ partibus duabus,chalcitis parte vna,auripigmẽti parte vna.

De fauis. Cap. xxxv.

FAuus qui Græcis cerion dicitur, tumor est qui in cute foramina habet,per quæ humor crassitudinem mellis referens excernitur, recte igitur ipsi imponuntur vuæ passæ cum ruta,aut fici folia mollissima cum melle,aut nasturtium cum lini semine & melle aut cucumis domestici radix cum melle,aut sulfur viuum cum cerato, vel terebinthina. Cæterum variam magis fauorum curationem moliere,si quæ tertio volumine de manantibus capitis vlceribus dicta sunt, in hunc locum transferas.

De simplici vlcere. Cap. xxxvi.

QVoniã simplex vlcus continui solum est diuisio, si quis partes diductas fascia orbiculatim circundata cõmittat, vtique citra aliquam aliam molitionem coalescent. Cum vero alterum vlceris os in obliquum spectauerit, inde deligaturam tentare & in cõtrarium ducere oportet, cum vtraque illius labra eo vergant, a duobus principiis incipiendum est, & ora sic adducenda. Nam cum nihil intra oras inciderit, nempe pilus aut arena, aut oleum, aut sordes, aut id genus aliud, omnino vlcus concrescet. quod si magnum sit, adeo vt diductæ partes in totum prædicta deligatura committi nequeant, suturis ipsæ prius adducentur, deinde sic deligatæ, glutinatoriis, vt vocant, præsidiis vtemur, quæ collectam humorum subluuiem desiccare & consumere queant, aliam, ne influat, prohibere.

quia res alienigena propriæ & natiuæ partis symphysin impedit.

Quæ vlcera glutinare possint. Cap. xxxvii.

QVercus folia applicata vlceribus glutinandis sunt. Item salicis, brassicæ, oleaginis fruticis quæ chamælæa dicitur & fructus & folia & cortex, succusque austerioris plantaginis, papyrus, posca aut vino imbuta & in orbem circundata. Recentia vlcera glutinant pini & piceæ folia, cortexque recens ligamenti modo circundatus cum aqua aut posca, aut vino caseus recens læuigatus, extrinsecus imponuntur, folia rumicis aut vitis, aut betæ, aut lactucæ. At ex acido lacte caseus qui oxygalactinus dicitur, vulnera quoque ampliora committit, pira syluestria quæ achrades dicuntur, fluxionem reprimunt. equisetum si applicetur, etiamsi nerui fuerint præcisi. isatis satiua in duris corporibus vlcera etiam si musculorum capita affligant, idem præstat, cupressi folia, germinaque & nouelli galbuli mollesque etiam duris corporibus proficiunt, sed miscendus est pollen farinæ, qui a pariete propinquo molæ assumitur, myrrha cum aqua illita, vel lachryma thuris, terræque lumbrici etiam neruorum præcisiones glutinant, pentaphylli folia cum melle, allia combusta applicata. Inueteratis vlceribus anagallis prodest cum cerato. hordeum combustum, & cerusa cum myrthei cerati triplicato pondere. Ad capitis vlcera valet, myrrham aridam inspergere non madefactam, quippe celeriter contrahit, vel aloen aridam, vel aristolochiam tritam & melli ex vino incoctam dum mediocris fuerit spissitudo, in linteum illinens applicato. Composita autem ad glutinandum sunt Barbara, Chryse, Nicolai. item dia iteon quod salicibus, diadictamni quod dictamno constat, atque alia his cõsimilia quæ magnis potissimum vulneribus glutinandis sunt.

etiamsi in musculorũ capitibus vlcera institerint.

Si dolor & inflammatio vlcera exerceat. Cap. xxxviii.

SI dolor & inflammatio vulnera obsideat, vsus est medicamentorum quæ desiccant, atque inflammationem arceant. Ex liquidis

igitur laudatisſimum eſt vinum, deinde poſca. Si vero etiam cum ſordibus inflammatio infeſtet, mulſa aquoſa conuenit. Ex iis autem medicamētis quæ ſiccandi poteſtate prædita ſunt, communiter quidem conferent, inflammationibus dicata, ſi oleoſa acriaq́ excipias, priuatim hoc proficit, malum punicum dulce vino incoctum tritumque applicatur, mirabile nimirum & multiplici vſu commendatum eſt remedium, facit enim tum ad capitis, tum naturalium vlcera, tum ea quæ toto corpore excruciant, oculorumq́ inflammationes. Atſi eryſipelas, aut eiuſmodi quippiam vlceri acceſſerit, iis vtendum præſidiis, quæ aduerſus illa inſcripta ſunt.

Si maturari, & ad ſuppurationem perduci nequeant. Cap. xxxix.

Recentia quidem vlcera, & quod inflammatione adhuc occupentur, non ſuppurantia, concoquit maturatq́; ex ſimplicibus, aqua temperata ſuperfuſa, farina triticea, vel chondrus, vel panis, vel glutinum librarium, cum terebinthina obducta, item cera, crocus, lachryma thuris, pix, roſaceum, adeps ſuillus, vitulinuſque. Inter compoſita vero tetrapharmacum quod linteolis illinitur, roſaceo ſubactum. Vetera autem & calloſa maturant, ſimplicia quidem vua paſſa domeſtica, ſtyrax, galbanum, myrrha, ladanum, pix, reſina, butyrū, maſtiche, ægyptiaca, & œſypum. Compoſita vero ex recinino, dictum aceron, ideſt, abſq́ cera, quod ad Galenum authorem refertur, ſi linteolis illinitur, oleo veteri aut recinino ſolutum, item quod a duplici colore dichromon dicitur, pari modo & baſilicum, ſimiliaq́.

De cauis vlceribus. Cap. xl.

Cauum vlcus carnem quæ periit, reſtitui poſtulat. cuius generādæ materies ſanguis moderatus eſt, & probus. Huius igitur mediocritatem ex alimento ſufficienti conciliabimus, temperiem vero probam ex bonis ciborum ſuccis, & proba particulæ in quo vlcus eſt temperatura. At in recremento quod euacuatur, tenue quidem, humidum vlcus reddit, craſſum vero, ſordes, circum ipſum coaleſcentes, eoq́ medicamentis eget quæ modice ſiccant purgantque. Eiuſmodi ſunt lachryma thuris, hordeacea farina, eruorumq́, fabarū lomentum, iris, ariſtolochia, cadmia, panax, & pompholyx. Quod ſi nihil medicamentum ad creandam carnem inductum proficit, ad aliud ſic digrediendum eſt. At ſi pluſculum ſordis ſit, humidiuſq́ vlcus, ſciendum venit medicamentum intra modum deſiccaſſe, intendendumq́ eſſe ipſum mellis mixtura. ſin purum & abſq́ humore cernitur, vltra, ac conuenit deſiccauit, ac oleo pleniore dilutum ceratum inducere oportet. Accidit nonnunquam carnem a medicamento valentiore colliquari, vt ſordidum humidumq́ vlcus appareat, quem-

admodum ab iis quæ minus ac par eſt, deſiccant. Verum hoc vlcus dum conſumitur, cauum magis euadet, labris prætumidum, rubens præterea & inflammationis particeps. ſæpe vero æger manifeſtam eroſionem percipit. Alterum illud quod a parum ſiccantibus remediis humeſcit, nihil horum ſuccidaneum habet. Putrilago igitur lignorum, & potisſimum eorum quæ moderata aſtringendi abſtergendiq; virtute donata ſunt, quemadmodum & vlmus, purgant vlcera, puraq; iam facta, carne replent, vel anemonæ appoſitæ. item piceæ cortex deraſus, trituſq; cum cerato & linteolis illitus cauis vlceribus auxiliatur, & præſertim recentibus, vt quæ carne deſtituta reficiat, repleatq;. Compoſita vero, vbi pura quidem ſunt vlcera, accommodantur, quod oſtreis conſtat, quod Manathoni adſcribitur ex vini fæcula, & quod ex aloe conficitur, quod Melitera appellatur aridum, & quod amyli, mannæ, thuris, alicæ, erui, pares portiones recipit. ſimiliter quod e thure conſit, & aphroditarium. Sin autē ſordibus magis ſcateant, cephalica appellata arida conueniunt, & quæ linteis illinuntur, vt Trophos dictum, Iſis Athene, ex atractilide præparatum, Italicumq;, & quæ experientia comprobauit.

Quæ ſordida vlcera purgent. Cap. xli.

SOrdida vlcera ſiue caua, ſiue plana fuerint, probe purgat ariſtolochia cum melle, terebinthina cum pari roſaceo & melle, vel loco roſacei butyro, iris illyrica ex melle, oliuæ colymbades applicatæ. Ad ea vero quæ neruoſis obueniunt, terebinthina cum butyro liquefacta, ſordidis nimium & depaſcentibus benefacit marrubium cū melle. hoc etiam cruſtas deiicit. Compoſita autem remedia hæc ſunt amurcæ coctæ, mellis deſpumati, aluminis phorimi, hoc eſt liquidi, paria pondera. ALIVD. Serapiadis herbæ, quæ & triorchis dicitur, ſiccæ, iridis illyricæ, marrubii ſicci, ariſtolochiæ, ſingulorum drachmæ octo, erui farinæ drachmæ decem, arido vtitor & cū melle. Inſuper ad ſordida vlcera facit tum Aegyptia, tum ex ſale cerata liquefacta, tum Indice, tum Athene, tū viridia diluta. Ad hæc, quod pumice conſtat, & ex eruo, ſicca, paſtilluſq; melanchlorus, hoc eſt, nigro viridis, ſimiliter etiam Criogenes appellatus.

Ad vlcerum vermes. Cap. xlii.

AD vermes qui in vlceribus procreantur arcendos, primum quidem eſt, vt humiditatem putredinemq; eorum opificem tollas. Cæterum necant vermes communiter quidem omnia quæ ad auriū vermes inſcripta ſunt. Ad eos autem qui vlcera infeſtant, Archigenes commendat ceruſam, poliumque, pari modo cum pice liquida illitum.

Quomodo caro vlceribus supercrescens exedatur. Cap. xliii.

SVpercrescens vlceribus caro medicamentis quæ valenter exiccant tollitur, cuiusmodi est diphryges insperſum, squama æris, omniaq; testacea combusta, & erinacei concremati vtriq; cum toto corpore. Verum hæc modice purgant, & supercrescentia continent. Asiæ vero petræ flos, validior est, hoc magis sori, chrysocolla, chalcitis, misy, combusta minus rodunt, item æris flos, similiter ærugo omnibus est valentior, sales autem concremati, humentes & flaccidas carnes consumunt, sic etiam linamenta carpta e panniculo, muria acriori imbuta & resiccata, quæ si imponantur, mediocres carniũ supercrescentias exedunt. Aerugo, cum æris squama interea refertur quæ valide excrescentia supprimunt. Composita Rhodia (vt dicitur) arida, psaron, ad hæc, xanthon, sine morsu retinent. At maximas carnium excrescentias, adusque penitiora crustis obducunt, pastilli Faustiani, triti insperſiq;, & medicamentum, quod a solis æstu heliocaes dicitur, aridum. Adde his quod recipit calcis viuæ, squamæ æris, & mannæ thuris, pares modos. Idẽ ea quæ nimiũ excreuerunt, fungisque respondent, cũ melle, purgat, cum cerato, carne replet.

Arida compositio ad carnem compescendam.

ARGENTI spumæ, chalcitidis, æruginis, plumbaginis, singulorum æqualis portio. ALIVD vehementer reprimens citra rosionem, valet quoque ad pascentia vlcera, & præsertim gingiuarum vitia, quas epulidas vocant, necnon ad dentium candorem. Calcis viuæ pondo, auripigmenti selibra, hoc auripigmentum siccum, inquam, ex aqua detritum calci viuæ, cadmiæ modo lotæ adiicitur, in puluerem redactis siccis vtitor, ex pastillis autem, tum qui Pantolinius dicitur, tum qui ad polypum inscripti sunt, pulchre coercent, sic emplastra viridia & præcipue id quod ex sale Cappadocico præparatur, similiter, & isis summe carnem supercrescentem in vlceribus continet.

De vlceribus serpentibus, & putridis, & phagedæna. Cap. xliiii.

SVperfusiones vtiles sunt vlceribus depastis, putridisq;, ex aceto, posca, aut vino astringente, aut aqua frigida, aut marina, aut decocto lenticulæ, malicorii, balaustii, lentisci, myrti, spinæ ægyptiæ, aut aliquo ex iis quæ astringunt & siccant. Cataplasma his ipsis exhibetur ex farina erui, alumine liquido, panis siliginei mica, gobio veteri, aut alio salsamento veteri carnis illotæ, terebinthina liquida pari pondere detritum, vel aristolochia, vel recininorum foliorum succus æqualis, æruginis pars dimidia, ex aqua vt mellis sit spissi-

vlcera serpere potissimũ et salsa flaua bile progenita testatur Hippo.

ad perd. ipsa enī mari ser pit quā eos. At bilis atra altius agit radices su prema quasi facie cutis derelicta. Itaque vlcera quæ ab ipsa pficiscūtur, chasmata me teorologice licet appellare. Causa etiam in promptu est, quod ipsa haud terræ dispar vergit in cētrū animantis. at flauescēs bilis vt ait Proclus ignis specię præ se ferens

tudo illinitur, si crusta non deciderit, elaterii parem modum æruginis admisceto. putridis efficax est sori si tritum inspergatur. Et super linamenta carpta arida, vel aristolochia rotunda, vel gallæ, æquo pondere cum oleo illinuntur, vel cucumis sylvestris radix, vel brasicæ, vel betæ, vel cucumeris folia, illigata calidis cineribus reconduntur. Vbi vero emollita fuerint, cum sale trita imponuntur, valenterq; repurgant, vel oleæ summitates in vino decoctæ cum melle inducuntur, vel chalcitis applicatur, vel apii semen contritum, vel lini semen læuigatum, cum atramento sutorio inducitur, vel thymum, vua passa, & ficus incoctæ applicantur, aut fici folia in læuorem trita cum melle, aut nitrum, cuminum & farina ex melle, aut cucumeris sylvestris radix, aut scilla cocta ex melle, aut soreos drachmæ duodecim, chalcitidis drachmæ decem, misyos drachmæ quatuor, cum dimidia aceti acerrimi hemina, læuigantur donec arescant, exceptis vteris, specillum intingens, ac vlceri circumadigens, superq; duplex linteolum ex œnelæo imponis. sin inflammatione sint occupata, altercum cum polenta, aut brasicam cum melle obducito.

Ad putredines quamlibet partem occupantes, & vlcera quæ depascunt.

CALCIS viuæ, chalcitidis, singulorum drachmæ duæ, auripigmenti drachma, hoc quoque ad digitorum pterygia & phagedænas efficax est. Item naturalium carbunculis cum melle vtiliter adhibetur. In reliquis vitiis arido vtitor, super splenium ex resina inducito.

Ad omnia quæ depascunt vlcera, quæq; os infestant, item ad sanguinis profluuium, & carnem excrescentem, aridum, compescens, longe vtilissimum.

CHALCITIDIS, misyos, vtriusque crudi, drachmæ viginti, squamæ ferri drachmæ sex, gallæ omphacitidis drachmæ octo.

Ad serpentia vlcera & putredines.

SALIS drachmæ duodecim, aluminis qualiscunq; combusti drachma, squammæ, pumicis combusti, singulorum par modus, valet & ærugo rasa cum misyi combusto, pice liquida excepta, squamaq; ferri cum oleo.

Ad vlcera pudendorum depascentia.

HAEC & meleterion dictum nomis proficient. Item dia oxymyrsines, hoc est ex acuta myrto, item ex charta medicamē aridum omnibus nomis efficax est. Accedit huc coracion ex oxymelite, pastillus Andronis, & qui huic respondent. Eadem vero hæc medicamenta phagedænis quoque cōgruunt, nam & ipsa vlcera sunt quæ depascunt, exeduntque.

Ad flaccida humiditate vlcera fœtidaq́ꝫ.

LEMNIA sphragis ex aceto, vel oxymelite, vel posca, vel vino subacta, ad luti spissitudinem illita benefacit, aut cupressi folia, germina & galbuli teneri, aut cucurbitæ aridæ concrematæ cinis, aut platani corticis combusti, aut anethi cremati similiter, aut lanarũ sordidarum vstarum, aut plantago. aut isatis per se, vel cum polenta, vel peucedani radix arida. foras ℞ rumpit latere ne scia.

Quomodo cicatrix vlceri inducenda sit Cap. xlv.

SI carnem vlcerũ quæ cicatrice indigent, siccemus, astringamusq́ꝫ adeo, vt non modo id quod præter naturæ modum superfluum est, discutiamus, sed etiam illud quod naturale est, attingamus, superficiem vlceris cuti similem reddemus. Ad hoc autem sunt idonea, galla acerba, & mali punici cortices modice siccantes. Quæ vero præter astrictionem sine morsu exicant, ea quoqꝫ cicatricem inducunt, veluti myrrha, argenti spuma, ostreaqꝫ concremata. Nam hæc quoqꝫ si inspergantur, arida, sæpe cicatricem inducunt, pini cortex cum cerato myrteo, hederæ flos cum cerato, lilii radix cum rosaceo, resina ex pinu arida, pumex tostus, squama æris pari portione, siccis vtitor idem etiam reprimit, vel pumici trito, mannæ thuris & diphrygis singulorum miscens paululum, vtitor, vel argenti spumæ partẽ vnã diphrygis dimidiam cum cerato instar splenii impones. Vetera autem ad cicatricem ducit uiscus, cum lachryma thuris, ærugo cum diphyge æquali, ceratoqꝫ myrteo, vel centaureum minus recens applicatum. At humidiora cyperi radice obducito, sedis autem naturaliumqꝫ vlcera, præsertim si inflammationem experiantur, aloe persanat læuigata, arida, vel ex aqua aut squama æris, aut chrysocolla in sole cum cera emollita inducitur.

Aridum ad cicatricem inducendam.

OSTREORVM drachmæ duodecim, pollinis thuris drachmæ sex, cadmiæ drachmæ quatuor, facit & Nomis. ALIVD. Aristolochiæ, drachmæ sex, pini corticis drachmæ sex pollinis thuris tantundem, pumicis, colophoniæ, irridis, singulorum drachmæ quatuor. ALIVD. Cornus ceruini combusti drachmæ quatuor, pini corticis vnciæ sex, cerusæ vnciæ quatuor, æruginis rasæ vnciæ nouem, cadmiæ drachmæ octodecim. ALIVD. Cyrinorum, atramenti sutorii, singulorum drachmæ sedecim, squammæ æris, aluminis scissi singulorum drachmæ octo, gallæ drachma. ALIVD. Cerusæ, argenti spumæ, singulorũ drachmæ octo, recrementi plumbi, gallæ, myrrhæ aridæ singulorum, drachmæ quatuor.

Ad cicatricem inducendam.

ALVMINIS scissilis vncia, trita in aquæ sextario mace-

ratur, vbi solueris, aqua linamenta imbuis, & sicatis vteris.

Emplastrum ad cicatricem inducendam ex simplicioribus.

CERAE drachmæ quadraginta, argenti spumæ drachmæ triginta quinque, diphrygis drach. octo, myrtei heminæ dimidium, efficax est his quoque Palmulatū, quod phœnicine dicitur, item ex cadmia, tum myrsinatum, & consimilia. Ad ea vero quæ cicatricē vix recipiunt, ceræ myrtei singulorum drachmæ sex, cadmiæ drachmæ sex, plumbi, thuris, singulorum drachmæ duæ, aluminis scissilis, æris combusti singulorum drachma, æruginis rasæ drachmæ duæ, die interposito soluitur.

Diu inueteratis & ægre ad cicatricem venientibus.

CADMIAE, chrysocollæ, aluminis scissilis, singulorum drachmæ octo, æruginis, squamæ æris, singulorum drachma, resinæ pityinæ drachmæ quadraginta, ceræ drachmæ centum, myrtei quod satis est. ALIVD. Ceræ resinæ pityinæ, singulorū vnciæ sex, cadmiæ tantundem, chalcitidis crudæ vnciæ tres, myrtei quantum satis est, vino læuigatur cadmia cum chalcitide, quando caniculæ sidus oritur, latiore vtere splenio, quod platysma dicitur, super id linamentum carptum & spongiam ex vino inducito. ALIVD. Aeris combusti, aluminis scissilis, singulorum vnciæ duæ, salis ammoniaci drachmæ duæ, ceræ vnciæ sex, colophoniæ tantundem, myrtei vnciæ duæ, arida in sole diebus viginti ex aceto læuigantur, vbi mellis facta fuerit spissitudo, cera eliquata refrigerataque emolliendo miscetur. Valet etiam ad hæc medicamentum ex pumice, item Isis, & id genus alia.

De maleficis vlceribus dolosisque, cacoethe Græci vocant, alias chironia & telephia. Cap. xlvi.

elegan- ter & docte Græci medici morbos nuncu- pant vel ab in- uentore reme- diorum, sicut a chiro-

INueterata & quæ vix cicatricem recipiunt vlcera, alii chironia appellarunt, ceu Chirone medicinæ peritissimo indigentia, alii telephia, quod in tali vlcere Telephus consenuerit. Inspiciendum igitur venit, num & totum corpus vitioso redundans succo huiusmodi fluorem ulceri transmittat, ac qui superat humor, conuenientibus uacuari debet remediis. Si uero uarix cruribus ulcere infestatis illū impertiat, etiam hic auferri debet, sicut in parte chirurgica explicabitur, aut venæ sectione ipsos vacuabimus, abunde sanguinē detrahētes. deinde loco inducemus auxilia quæ sine morsu reficiēdi vim habent. simplicia igitur ex pumice, diphryge, squama, ærugine, calce mediocriter lota, alumē scissile tritū inspergit, hyssopi drachmæ quatuor, vuæ passæ tantundem, nitri drachmæ duæ, loco prius melle illito applicantur, squamæ æris drachmæ decem, aluminis drachmæ duæ, cum ceræ drachmis decem emollitis in sole, imponuntur.

Composita hæc sunt. emplastrum ad chironia.

CERVSAE vnciæ octo, aluminis scissilis vnciæ duæ, squamæ æris drachmæ duæ, salis ammoniaci, thuris, æruginis rasæ, malicorii, singulorum vnciæ duæ, calcis viuæ vncia, ceræ libra, myrtei libra vna & semis arida vino te.untur. hoc medicamenti protinus ab initio callum excindit, & reconditum seruatur, postremo autem in vsu emollitum myrteo, cicatricem inducit. ALIVD. Argenti spumæ libra, olei libræ duæ, chamæleontis nigri, radicis aristolochiæ, gallæ omphacitidis, singulorum vncia, galbani, guttæ ammoniaci, lachrymæ thuris, singulorum vnciæ duæ, præparato radicibus viridium arundinum agitans. Archigenis ad chironia, tum malefica vlcera quæ tibias mammasq; obsident, item strumas & parotidas. Adipis bouilli libræ tres, terebinthinæ quincunx, pollinis thuris septunx, terræ sardæ dictæ, qua scriptores vtuntur quincunx, his quæ liquari possunt in arida coiectis vnitisq; vtitor. ALIVD. Archigenis, ceræ triens, olei omphacini, pollinis thuris, vel eius lachrymæ, diphrygis, squamæ singulorum drachmæ quatuor, arida cum aceto læuigas, vbi mellis spissitudo facta, cerato misces, & vteris di luto quod linteolis possit illini. ALIVD ad mulierum dolosa vlcera, & aliorū qui tenera carne præditi sunt, Ceræ tyrrhenicæ drachmæ octo, adipis taurini, terebinthinæ, plumbi combusti, lotiq; singulorum drachma, vtitor per linamenta ex rosaceo vel myrteo diluens.

ne, a quo Achillē medendi artem accepisse Homerus prodit. vel ab iis, qui hisce morbis laborarut, vt Telephus. κακοήθη autem huiuscemodi nominant ex eo, quod negligentia hominum nobis familiaria

Ad cicatrices nigricantes. Cap. xlvij.

CIcatrices nigras tollit oleum in quo bryoniæ radix candidæ & nigræ incocta sit, dum succum reddat, impositum, calaminthα ex vino cocta, argenti spuma cum rosaceo albo lota, ex impetiginibus cicatrices, tum alias, & concolores efficit asini adeps illitus, erucæ semen ex felle caprillo, bubulo, & ouillo, perunctum cum argenti spuma, ouillus calus combustus, ex vino austero tritus, gutta ammoniaci cum suillo felle illita. Composita vero, argenti spumæ, mentæ, lachrimæ thuris, pares portiones cum melle. ALIVD. Nitri, suffiminis ammoniaci, sulfuris viui, myrrhæ, paria pondera, ex aceto albo, aut vino, aut aqua, minutim detrita modice illinuntur, ne exulcerationem excitent. ALIVD. Cimoliæ cretæ, columbarum fimi, saponis, thuris, æquales modi ex aceto. SMEGMA ad cicatricesnigras, Cimolæ cretæ drachmæ octo, aphronitri drachmæ quinque, veratri albi drachmæ quinque, glandis vnguentariæ expressi drachmæ quatuor, in balneo cicatrices abstergito.

De sinibus. Cap. xlviii.

CVm adiacens vlceribus cutis, diutius subiectis corporibus nõ coalescit glutinaturque, nostri sinum, Græci colpon nominant. Si igitur ad superiorem partem porrectus sit, facile sanies per os emanat, atque ideo prompte conglutinatur. Si inferius ipse spectet, sanies vicinam aliquam partem intus erodit, ac nisi emissariũ quodam collectionis scalpello prius feceris, nihil promouebis, neque carne ipsum replendo, neque conglutinando. Quod si artus aliquos nempe cubitum, aut femur sinus occupet, poterit vtique decliuis figuratus citra diuisionem ex aduerso factam coalescere. Etenim in cubito cum oræ flexuræ ipsius vicinæ sunt, summam manum elatius protendens, sinum ad effluxum conuertis. At in femore si propter genu sinus desinat, decliui figura posito, iuxta poplitem mollem puluinum subiicis, quo inguina genu humiliora sint. Si igitur sinus carne impleri nõ desideret statim fistula quadam recto peruia foramine cui vesica illigata sit, ad saniem quidem quæ sinui inhæret abstergendam aquosa mulsa potabili, elui debet, verum vt coalescat, vino aut mulso, deinde ad glutinans medicamentum transeundum. Sin cauus sinus carnem requirat, primũ medicamenti, quod charta constat, aridi paululum cum multo rosaceo inseri conuenit. deinde carpto linamento os obturari. Inde emplastrum Isis aut Machærionis, aut simile quoddam vna cum rosaceo cerato liquidiore solutum iniicitur. Vbi vero carne mediocriter sinus fuerit repletus, conglutinans quoddam medicamentum impones, quemadmodum & recens cruentum vulnus curabas. Huius autem generis sunt, Barbara, Dichroma, & scyrrha, id est, fulua appellata. Maxime vero omnium quod ex recinino, & metallicia sine cera præparatur fuluum Galeni emplastrum conueniet. Post medicamentum, spongia recens ex mulso, aut vino circumponitur, & quam fieri potest mollissime, deligatura a sinus fundo incipiens in ipsius os desinet, linteorum vero circunductus fundum sinus sine dolore constringat, paulatim vero soluatur vsque ad sinus oras, emplastro extrinsecus sinui circundato, sed ita iuxta oras desciſſo, vt sanies queat excerni, quod fiet paruo quodam alio emplastro superimposito ex eodem medicamẽto ob effluxum laxo, fines id adusque solutionem, qua tertio quoque die facta idipsum auferes mutabisque, quod toti sinui circundatum est relinquens. Nota vero erit an sinus ima coaluerint, si sanies prope emanet pauca, & concocta, aut si nequaquam effluat, insuper eodem in sinu si neque dolor aliquis sensibilis, neque tumor, sed tota regio cõtracta, sicca, & doloris expers appareat. At si pus etiam maturum in ore modicum conspicias, multo magis de sinu conglutinando

reddita sũt. Modus dicẽdi trãslatus ex disciplina morali. Nã sicut vitia virtutesque & habitu nobis innascũtur, vel quod nõ coluimus virtutẽ, vel quod vitia ĩ sinu nostro fouemus ita morbi corporis huiuscemodi naturam habent. Neque lecti nobiscũ veterascũt, curati per uisique vt fugãtur, vel ad leuitatẽ rediguntur.

ſperandam eſt. At ſi primo alterove die ſanies quædam tenuis é ſinu excernatur, nihil adeo de glutinatione deſpera, quippe medicamenti virtus humorem tenuem † ex ſubiectis partibus frequenter extundit, vnde partes ſiccæ mediocriter factæ coeunt, & glutinantur. Tertio vero die aut quarto ab initio ſi cruda per os ſanies euaſerit, ſcito ſuũ non coiiſſe, eodemq́ꝫ medicamento non inſiſte, nam cum propter humiditatem quampiam, ut uerisimile eſt, a parte decidat, non alienum fuerit etiam mutare.

† Antiquus codex habet, ἐκ τῶν ὑπερκειμένων, ideſt, ex ſuperpoſitis partibus.

De ſinibus laceris detritiſq́ꝫ.

VBI abſceſſus tarde ſectus fuerit, vel medici imperitia, uel eius qui curatur timore, & cutis ſinui obducta tenuis, diruptaque, quod Græci ab attritis ueſtium laciniis rhacodes dicunt, nec fieri poteſt, ut prædictis collutionibus adimatur, glutinante vtendum medicamine temperatura liquido, uiribus autem ſicco. tale eſt palmulatum dictũ ex chalcitide, ueteri dilutum oleo, ut neq́ꝫ admodum ſit durum, neq́ꝫ manus intinctas inquinare deſierit, deinde uino mediocriter vetuſto maceratum, poſtea orbiculatim cum decenti deligatura impoſitum. Conuenit autem laceræ ut comprehenſum eſt, cuti, potiſsimum mel, quoad emplaſtri ſpiſsitudinem habet coctum impoſitumq́ꝫ. Præſtiterit autem poſt illitionem lacero in ſinu factam, myrrham in pollinem coactam, cribro ſuſpenſo ei inſpergere, uel aloen, uel thus, uel ſimul omnia. Expertus autem ſum, tenue centaureum in hunc uſum mirabile eſſe medicamentum. ſuccedit huic ſymphytum, deinde iridis illyricæ radix, poſtremo erui farina. Nonnunquam vero inter coquendum ea melli inſperguntur, cum cacabus ab igne tolletur. Melius autem fuerit, ſi lebete iam a flamma amoto hæc fiant, deinde diligenter agitemus, ubi medicamentum tepidum euaſerit, ſinui imponatur, illigeturq́ꝫ ſicut expoſitum eſt.

De fiſtula. Cap. xlix.

FIſtula ſinus eſt calloſus, qui magna parte ex abſceſsibus naſcens, ab arundinearum fiſtularum tralatione appellatur. Si itaque in os deſinat, curari ſine manu haud poteſt, niſi temporis ſpatio, ſquama ultro uel os deciderit. Si uero in os non finiat, medicamentis quæ callos elidunt & conglutinant perſanabitur. Itaque callos excindunt hæc quæ ſubiungam. Spondylii radix circumraſa impoſitaq́ꝫ fiſtularum callos eximit, item ueratrum nigrum duobus tribuſve diebus inſertum idem præſtat. Ad hæc amurca cocta & in collutionem adhibita, Iam ſory crudum uel concrematum cum uini diluti momento ad collutionem iniectum, item ſory & crocomagma cum hydromelite,

lege potiſsimũ libros Gal. qui de locis affectis conſcripti ſunt. Ii enim

vel elaterium terebinthina exceptum in penicilla cogito, imponitoque, vel laſerpitii radicis ſuccum infundito. Id quod ſequitur callos conſumit, æruginis drachmæ duodecim, ammoniaci drachmæ duæ, excepta aceto in longum inducuntur.

Collyrium quo fiſtulis exterendis vtor.

GVTTAE ammoniaci, atramenti ſutorii, æruginis, miſyos, chalcitidis, gummi pari modo excipiuntur aceto. ALIVD. ex his quæ Heliodori chirurgica ſcribuntur. Cadmiæ, miſyos, atramenti ſutorii, æris combuſti, gummi, ſingulorum drachmæ quatuor, chalcitidis crudæ drachmæ tres, excipiuntur pueri veneris non experti vrina, & finguntur collyria ex quibus vno fiſtulæ impoſito, panis mica aqua madens extrinſecus ſuperaccommodatur, mutaturq́; ſæpius donec inflammatio conquierit & cruſta exciderit. ALIVD quod in Alexandria accepi, Anchuſæ radicum, miſyos toſti, chalcitidis, æruginis, aluminis ſciſſi, atramenti ſutorii, aloes, ſingulæ vnciæ cantharides quinque, aceto trita in collyria coguntur. ALIVD. Atramenti ſutorii drachmæ duæ, chalcitidis, æruginis, ſingulæ drachmæ, excipito ammoniaco & vtitor. Cum autem callus fuerit extricatus, ærugine cocta cum mulſa puriſſima octupla in collyrii formam redacta, repurgatur. Vbi vero callum eliſeris, iis quæ carnem procreant vti opportunum eſt.

Collyrium ad carnem generandam.

ALOES, myrrhæ, ammoniaci, ouorum putaminum combuſtorum cineris, æquale pondus, aqua detritis omnibus collyria formantur, imponunturq́;. ALIVD. Myrrhæ, aloes, thuris, malicorii, æqualis modus aqua excipitur, quidam vero taurino felle, carnes etiam oleo quod immaturis vuis expreſſum eſt eluuntur. Notus mihi eſt, qui cedrino liquore fiſtulas collueret, ac mirum quanta res felicitate ſucceſſerit. Poſtquam vero carnes produxeris, glutinatorio vtendum medicamine, quomodo in aliis finibus præcipitur. At cum fiſtula arctior, longaq́; fuerit, Galenus ait, neq́; callum adhuc, ſed ſordiciem tantummodo contraxerit, primum lixiuiam demiſi, deinde eandem tantiſper inibi permittens dum ſordes excidiſſe ſperaſſem, medicamentum applicaui. Eſt autem id quod recinino oleo conſtet ſuperius commemoratum.

libri maxime omniū neceſſarii exiſtimantur. Plæroſq; autē mortales hac tempeſtate fiſtulis laborare a medicis accipio. ſiue q̄ bis die cibū ſumimus grauem unde poſtea natura imbecilla facta p̄ cannales & riuos quoſdā exonerat mare ſuū. Siue quia ætas noſtra ut lautis epulis poſſit ſufficere, amat de īduſtria

De vlceribus diruptis. Cap. I.

NOnnulla vlcerum cicatrice obducta, frequenter haud magno temporis interuallo, iterum inflammatione tentantur rumpunturq́;, ſiquidem oſſe quodam affecto, interdum caro circundata ex facili cicatricem recipit, ac ſana ex toto eſſe videtur, verum curſu humoris

valido paulatim ex osse in alto contabescente, tum inflammatio, tũ pus oboritur, quod cicatricem deradit. Curatio igitur eiusmodi vlcerum tantam requirit siccitatem, vt os affectum decidat. Huius autem sinus concauos prompte replebunt, papaueris syluestris ficique folia cum polentæ subtiliore parte læuigata, atque ex vino applicabis, vel alterci semen, & atramentum sutorium pari pondere contrita imponentur, vel peucedani radix de subito squamas ossium separat.

De articulorum vlceribus. Cap. li.

CVm articuli carnosis partibus sicciores existant, exulcerati sicciora medicamenta requirunt. Probe igitur facit pastillus Polyidæ ex vino subactus, donec sordium fiat spissitudo. Item quæ similiter huic desiccant medicamina. Item marina, muriaq; frequenter irrogatos, melius affici conspeximus. Quare in articulis iis vtendum est quæ maiori etiam siccandi virtute pollent.

Quæ spicula, aculeos, spinas, & consimilia educunt. Cap. lii.

ACuleos, arundines, insuper spicula & spinas extrahit vtrunque anagallidis genus, aristolochia rotunda, ammoniacum cum melle, alterci semen læuigatum inspergitur, arundinis radix contusa melliq; mista in linteolum largum illinitur, imposita de subito educit.

Si ex vena, arteriave, & naribus sanguis profluat. Cap. liii.

PArticulis sanguinem fundentibus, figura ei quam in finibus exposui contraria, recte adhibebitur, nempe quæ sursum vergat, neque id tamen immodice, nam periculum est, ne dolore oborto, vas rursus sanguinem profundat, cum nihil æque sanguinis profluuium excitet, inflammationesque augeat, ac dolor. Cum itaq; sanguis erumpit, statim digitum ori vlceris vasculi inicito, innitens leniter premensq; citra dolorem. nam simul & sanguinem continebis, & grumum vulneri induces. Quinetiam si altius deliteat vas quod sanguinem emittit, diligentius perdisces, & situm ipsius, et magnitudinem, item vena sit, an arteria, deinde si exiguum vas existat, aliquo ex his quæ sanguinem reprimunt vtendum est. Optima vero eius generis sunt, quæ obruendi vim obtinent, vnde Græcis emplastica dicuntur, ex resina fricta, farinæ triticeæ polline, gypso composita, similiaque, oui candido macerata, & cum leporinis pilis imposita, at si amplum vas existat, hamo ipsum attollere conaberis, & mediocriter cir-

huiusce modi humorum diuerticula moliri. Et pleriq; etiã ditissimi & clarissimi homines uel adaperto crure uel brachio perforato uel fistula quadam gloriantur, perinde quasi inde deriuato o prauo succo cætera optime conualescant. Id quod vitio maxime dandum est. pestẽ enim tetrumq; odorẽ secũ ferũt,

qui hisce morbis comitibus vtũtur. Fugere venerẽ crapulasq; imprimis oportet, ex quibus morbi tales proficiscũtur. Quotus enim quisq; morbus est, quem a natura homo habet. ipsa enim μηδὲν μάττω ποιεῖ.

cumages, sanguine represso, siquidem vena extiterit sine funiculo sanguinem his ipsis medicaminibus sistere tentabis, sin arteria, alterum e duobus facies, a funiculo circumposito, aut toto vase præciso sanguinem coercebis. Est, cum magnis quoq; venis funiculos circundare cogimur, quemadmodum nonnunquam easdem totas transuersim nimirum amputare, in cuius rei necessitatẽ venitur, in venis quæ a penitioribus recte sursum feruntur, præsertim per arctum quoddam spatium, aut principes particulas, sic enim vtraq; pars vtrobiq; & reflectitur, & vulnus a vicinis corporibus premitur contegiturq;. tutius autem fuerit vtrũq; facere, funem quidẽ radici vasis circundare, quod autem inde procedit abscindere. his sic peractis, vulneri celerrime carnem inducere, priusquam funiculus a vase decidat, si enim subito carnem contraxerit, & locus alibi inanis reperiatur, id quod græce vocatur aneurysma sequitur. Dignosces autem num vena an arteria sanguinem profundat inde, quod huius flauior tenuiorq; sanguis existat, & cum pulsu vacuetur, † illius autem nigrior, & sine pulsu. Subsequens igitur est omnium optimum quæ nouimus ad carnem inducendam medicamentorum, quo etiam ad cerebri membranarum hæmorrhagias vti securissimum est, item ad colli vulnera, ipsarumque venarum iugularium quas sphagitidas Græci vocant, etenim & harum sanguinem citra vinculum cohibet. Recipit autẽ thuris lachrymæ pinguissimæ partem vnam, aloes in mollioribus quidem corporibus partem dimidiatam, in durioribus æqualem, ac in vicem lachrymæ thuris, tenuissimæ eiusdem partis tantundem, cum oui albo subigitur, dum mellis fiat spissitudo. deinde leporis pilo mollissimo excipitur, mox vasi ipsi, tum vlceri vniuerso copiosissime imponitur.

Deligandum vero extrinsecus est fascia ex tenui linteo, cuius fasciæ primi quatuor aut quinq; amplexus super ipsum vas quod profluit, iniicientur. hinc ad radicem ipsius distribuentur. postea vbi tertio solueris die, si tuto adhuc medicamentum vlceri adhæreat, aliud rursus orbiculatim circundabis ac veluti contegens iterum deligabis, quemadmodum prius. at si sponte sua primum reiecerit linamentum, vasis radicem digito leniter comprimens, ne videlicet quippiam confluat, hoc quidem sensim auferes, alterum vero impones, atque hoc modo quoad carne obducatur vas, curabis, ita vt semper accliuis particulæ figura sine dolore seruetur. At quæ crustas generant, quoties illæ decidunt, nudam magis partem quam naturaliter esse debet, efficiunt, multisq; iam ex iis quibus crusta decidit, sanguinis profluuium quod ægre supprimi queat superuenit, quanquam & his vtendum est cum magna vrget necessitas. Maximam vero necessitatem vel crustam inducentibus medicaminibus, vel ignitis ferramentis vtendi puto,

vbi ex erosione putrescentis alicuius profluuium sanguinis concitatur. Quinetiam cum in huiusmodi affectibus totum quod putredinē expertum est exciderimus, tutius est vel ipsius quasi radicem adurere vel medicamentis quæ crustam faciunt vti, hoc autem maxime tum in pudendis, tum in sede fieri consueuit. At scopus crustam generantium medicamentorum erit calor cum astrictione, quemadmodū in chalcitide, misy & atramento sutorio habetur. Quæ autem ex calce viua conficiuntur, vehementiora quidem his sunt, cæterum quia calx non astringit, crustæ citius ab ipsis decidunt, hærere autem ipsas longe est vtilius, quippe ad basim earum caro supernascitur, efficiturque vasis profluentibus veluti operculum, at huiusmodi sanguinis profluuium isatis satiua si inspergatur, probe coercet, vel gallæ combustæ. Porro ipsa ferramenta ignita ex aceto aut vino restringuere oportet. In vniuersum sanguinis profluuium sistunt, simplicia quidem, aloe, thus, eiusque pars subtilior, terra samia, ærugo ferri, lanarum crematarum cinis tenuissimus similiter, stercus asini & equi, bitumē modicum, malicorium, diphryges, galla, myrtus arida, alumen omne tum crudum tum combustum, resina fricta, vitis cortex, aut folia arida, platanorum galbulorum pollen tenuissimus, maxime cū humorem concretum deposuerit, priuatim autem ex naribus profluuium imposita reprimunt iunci acuti semen, vrticæ foliorum succus, chalcitis, anthyllis concremata, pili leporis, ferulæ medium vstum cum aceto, † stercus asininum siccum vel humidum, succus porri cum thure, ellychnio exceptus, composita vero ad quodlibet sanguinis profluuium hæc quoque faciunt, spongia recens in liquida pice mersa & bitumine circumlita, olla recenti concrematur, cineris partibus duabus, miscentur plumbi & stimmeos, singulorum pars vna. ALIVD. Thuris lachrymæ, eiusque partis tenuioris, sulfuris ignem non experti, æqualem modum inspergito. ALIVD. Chalcitidis drachmæ viginti, lachrymæ thuris vel tenuioris eius partis drachmæ sedecim, resinæ frictæ, gypsi, combusti, singulorum drachmæ octo. ALIVD crustas inducens sanguinemque reprimens. Chalcitidis, æris combusti, atramenti sutorii, misyos tosti paria pondera, item Rhodia dicta, & Xanthe probe sanguinem cohibent.

† Hic locus sic rectius legitur in vet. τοῦ δὲ φλεβὸς μελάντερον τε καὶ παχύτερον, &c. venæ autem nigrior & crassior sine pulsu.

† Rectior est scriptura in veteribus lib. ὀνωνὶς ξηρὰ ἢ ὑγρὰ. idest, Ononis sicca vel humida. Quid autem sit Ononis, Dioscorides & Galenus docent.

De neruis conuulneratis. Cap. liiii.

NEruis vulneratis aut punctis, ex sentiendi quod obtinent, acu-

mine,inflammatio & dolor immodicus accidit. Quare & febres et conuulsiones his oboriuntur,quibusdam & delirium ob commerciū quod nerui cum cerebro obtinent.Interim vero in aliis quoque ambientibus particulam vulneratam locis inflammationes, & abscessus ex ipso neruo vulnerato ob cohærentiam solent accidere. Ratio igitur est,cutis vulnus apertum inglutinatumq; relinquere,quo per id sanies effluat. At si punctus in conspectum non veniant, etiam duabus lineis sibi continuis incidere præterea oportet. Remedio autem est,si corpus plethoricum sit & magna vrit inflammatio, primum a sanguinis demissione auspicari,si vero vitiosis repletum sit humoribus,etiam purgatione vtendum est. Medicamenta vero vulneri applicentur quæ dolorem leniant,& effluxum saniei patefaciant,non facta præsertim diuisione. Itaque aqua calida, quanquam reliquis inflammationibus sit accommodatissima,vulneratis tamen neruis est inimica,ac præstiterit eos oleo subtili, quod astrictionis sit expers, ad sensum calido irrorare,neq; enim frigida neque tepida admodum tuto adhibetur. Verum ex medicamentis idonea est terebinthina resina,per se quidem, in pueris & mulieribus & iis qui molli sunt carne,cum euphorbio autem emollita,in duris corporibus,& si nonnunquam duriora contigerint,cum oleo quodam subtiliore. Cataplasmata vero in neruis,qui inflammatione tentantur & putrefiunt,adhibebis hordeaceam farinam,aut fabaceam,aut eruinam, in lixiuio, cum oxymelite coctam. Si putredine careant puncturæ neruorum, recte cerato veteris,quod recipit ceræ quadrantem, euphorbii vnciam, aut columbini fimi in duriusculis corporibus, olei sextantem, interdum etiam terebinthinæ vnciam, vt autem emplastri figuram induat medicamentum,vnciæ vni euphorbii, sex vncias singulorum sequentium,ceræ,resinæ frictæ,olei,picis liquidæ iniicies. At si in vicem resinæ propolim pinguissimam indideris, multo id reddes præstātius, atq; hoc ad neruos punctos laudatum est remedium, idem & a rabioso cane morsis efficax est. Aceti sextarius,picis pinguis libra,opopanacis quadrans,opopanax aceto solutus magis læuigatur, pix liquefacta mixtaq; coquitur,medicamentum compunctis neruis idoneum est,vt quod os puncturæ non sinat conniuere, quemadmodum nec in his qui a rabido cane morsi sunt,vlcus in cicatricem coalescere,sed efficax solis duris corporibus,sin autem in pueris, aut molli carne præditis,punctura affectis, vti cogites, licet ipsum ex digerente quodam amaracino,aut opobalsamo,aut oleo veteri liquefacere. Cōuenit etiam medicamentum basilicum quod nitrum recipit, aut calcem viuam,aut euphorbium,aut sulfur viuum, aut syluestris columbæ fimum,aut opopanacem,aut sagapenum, aut liquorem cyrenaicū

aut castoreum, ac in medicamenti libram, dictorum alicuius vncia debet inijci. Facit autem bene neruorum vulneribus & præsertim puncturis, quin & in agro vbi nullius copia datur, propolim recentem pinguemque vulneri poteris inducere, aut fermentum maxime vetustum, per se aut cum propoli mixtum, vel cum liquore tithymalli, cataplasmatis vtendum ex oxymelite factis, aut lixiuio cum lomento fabarum, aut eruorum farina, aut cicerum, aut lupinorum amarorum, aut hordeacea, aut subtiliore polenta, idque non solum dum inflammatione tentati sunt, sed iam inde ab initio protinus. Cæterum quæ relaxant cataplasmata in neruorum vulneribus semper vitare oportet. At si neruus nõ punctim, sed plane cæsim vulneratus fuerit, cute etiam quæ interueniebat diuisa, vt nudus appareat rectusque, non transuersim dissectus, commemoratis ex euphorbio & tam acribus nullis vtere, quippe nudus cum sit neruus, vehementem ipsorum vim ferre nequit. Quare calcem quæ sæpius æstiuo tempore lota sit, & oleo liberaliore intincta, assumes. Proficiunt hic & quæ ex pompholyge confecta sunt, item quod melle constat, rosaceo largiore liquefactum. Sed ea adhibenda cura est, ne quid ex iis vulnus contingat. quandoquidem neruus ipse & sensilis maxime est, & temperamento suo frigidus, & principum corporis partium primati continuus, imo ne oleo quidem eiusmodi vlcus irrorare conuenit, hinc enim sordidum redditur. Abluenda igitur a vulnere sanies est molli lana specillo subunctorio circumuoluta. Quod si omnia ex animi sententia processerint, etiam vino dulci madefacere citra periculum licebit. sed in robustioribus Polyidæ pastillo in linamentum illito cum sapa calida vti. postquam neruum denudatum contexeris, linamenta extrinsecus circunducere oportet ex medicamento quod angustis vulneribus faciat, nempe eo quod euphorbio præparatur, aut fimo columbatum, sed ita vt etiam sanas partes ampliter comprehendat. Quum vero transuersum nerui vulnus est, maior conuulsionis metus impendet, ac quæ ad curationem vulneris spectãt. hic quoque sunt eadem, quanquam nonnulli in vulnere adhuc recenti suturis vsi sunt, ac medicamento aliquo conglutinatorio, verum suturas non summæ nimium cuti, sed altius moliri conuenit, ne quæ in imo sunt inconglutinata dehiscant, rursus cura adhibenda est, ne ab acu neruus compungatur. Cæterum in summa sciendum erit, in neruorum vulneribus medicamentum natura calidius quod puncturis medetur, diuisionem nerui non posse curare, vt qui rosionem ipsorũ feruoremque sustinere nequeat, neque quod diuisionibus medetur, puncturis conuenire, non enim virtus ipsius alte quum angusta est cutis diuisio, penetrat. Victus itaque adhibebitur tenuior, lectus mol-

lis, oleumq; calidum alis, capiti & ceruici superfunditur, at si in crure neruus vulneratus sit, inguinibus inferioribus ventris partibus, & locis vicinis, balneo in totum donec inflammatio inclinauerit, abstinendum est, quum aquæ contactus nequaquam, vt dixi, ipsis conueniat. Quoniam vero nonnulli citra id manere consuetudinis gratia non sustinent, siquidem læsa particula in manu fuerit, conandum est quatenus fieri potest, ipsam aqua seu calida, seu multo magis frigida non madefacere. Si pes vulnus acceperit, quoniam fieri nequit vt nõ madescat, vbi lauacrum ingressuri sunt, emplasticum aliquod medicamẽtum vulneratæ parti superaccommodabis, iterum extrinsecus linteolos multiplicatos plures oleo imbutos inijcies, iterum fasciam ex linteo a foris deligabis, deinde rursus in ipso balneo fasciã oleo prius superfundes, cum æger in solium descendet, vbi lauerit, omnia quæ imposita sunt abiicies, ac prædicta totius curationis ratione vteris. Contusi vero nerui vbi simul cum his cutis cõtusa exulcerataq; fuerit, cataplasma ex fabarum lomento & oxymelite postulant, nonnunquam adiicitur erui farina & iris. At si dolor contusioni adest, picem liquidam admisce, sin autem citra cutis cõtusionem euenerit, magis discutiens adhibebitur, nempe oleum calens, anethinum dico, superfusum continue, aut rutaceum, aut irinum, aut amaracinũ, Quod si totus neruus præcisus sit, periculum quidem nullum sequetur, verũ particula debilis manebit. Curatio autem eius communis est cum ea quæ alijs vlceribus accommodatur, hæc quidem ex simplicioribus remediis in neruis conuulneratis curatio abunde est. quidam vero cõpositis vti consueuerunt, cuiusmodi sunt, ex metallicis confecta, Barbara appellata, Cissinum, ex senecione præparatum, melanchloron, Indice, Harmonia, & Athene, quorum & compositionem, & vtendi modum septimo libro reperies. Sed quia nonnulli præpotentium etiam sumptuosis ad neruorum vulnera remediis vti volunt, Galenus literis prodidit, ad puncturas neruorum hæc, cinnamomi, dictamni, fœniculi, singulorum vncia, amaraci sextans, ceræ bes, opobalsami dextans, terebinthinæ vncia. ALIVD. Liquoris cyrenaici vncia, ceræ quadrans, opobalsami libra. Ad denudatos neruos hoc valet. Ceræ vnguentariæ quadrans, vnguenti spicati aut foliati, aut nardini libra, pompholygis, spicæ nardi, amomi, phylli, singulorum vncia, atq; hæc supra spem respondere Galenus pronunciauit.

De articulorum contractione seu ligatione, quæ ancylosis dicitur. Cap. Iv.

ARticulos ex humoribus infarctis ac neruea quadam tensione contractos, detentosq;, ancylas, & ancyloses appellare consueuerunt. In quibus remedio opus erit quod emolliat relaxetq;. Commu

niora igitur his remedia conueniunt,quæ in particulis scirrho induratis ac adeo quæ in resolutis commemorata sunt,propria vero magis,irroratio ex hydrelæo,in quo decoctum sit lini semen,fœnugræcum,althæa,laurus,cucumeris agrestis radix, ipsumq; oleum sicyonium. Vbi his artus irrorati fuerint,accommodantur primum acopa simpliciora,cuiusmodi ex nigra populo,ex abiete, Bromium, quod ad Basileum refertur,Pyxis,deinde Aristophaneum,& quod Asanito attribuitur. Validissima,Lisoponium appellatum, & Pœcilum, emplastra,quod Amythaoni adscribitur & Anicetum. Laudatissimum vero quod recipit bdellii,adipis vitulini,suffiminis ammoniaci,iridis illyricæ singulorũ drachmas sedecim, opopanacis, galbani, sachryos,styracis,thuris singulorum drachmas octo, piperis grana centum sexaginta,ceræ libram semissem,resinæ terebinthinæ tantũdem,irini sedimenti quod satis est,& vini quantum sufficit, tunditur hoc medicamentum. Est & acopon non inefficax dissolutum irino, aut cyprino,aut laurino. Inter acopa vero & emplastra, medicamentum medium est diapternes variis confectum misturis. Verum acoporum vsus molli adhibebitur & continua frictione,ita vt simul affectum articulum experiare,an flecti possit,& extendit.

De articulis relaxatis. Cap. lvi.

LAxantur subinde articuli ob longos febrium morbos, colicos et resolutorios,præsertim vbi calidior ipsos humidiorq; intemperies occupauerit,atq; motus inde impeditur. Succurrit his acaciæ succus aqua dilutus & parti superfusus,aut rubi, aut myrti, aut lentisci, vel vlmi radicum corticis decoctum congruet, aut malicorium applicatum,aut myrti folia,cum cerato myrtheo imposita. Nam colligantes nerui firmari desiderant facultate quæ astringat desiccetq; . huiusmodi igitur medicamenta articulis imponi debent, cuiusmodi ex salicibus est & oxyra,palmulatum quod vinum astringens,aut acetum assumpserit. Multi vero eiusmodi impotentiam a frigore fieri putantes,deinde calidioribus vsi præsidiis,maiorem noxam intulerũt.

De lumbricis. Cap. lvii.

TRes sunt vniuersæ lumbricorum differentiæ, prima teretum secundum crassitiem,altera latorum,tertia eorum quos ascaridas nuncupant. Origo omnium generum est ex cruda,crassa, pituitosaq; materia & putredini accommoda,qualis in pueris aliisq; voracibus colligitur,non autem ex calida,acri, aut melancholica substantia. Hæ siquidem alimenti naturam egressæ,lumbricis procreandis ineptæ redduntur. econtrario autem,biliosa potissimum recrementa etiã hos perimunt. At si quando flaua bilis vna cum lumbricis infra, aut etiam vomitu eruperit,ipsos quidem intestina obsidere, humorem

hoc idẽ testatur Arist. in v. de histo. aĩal. Sciendũ tamẽ negare Aristote. &

vero biliosum ventriculi os aut aliam quampiam particulam occupare scito. Cuiusq; igitur ipsorum differētiæ speciem, generationem, locum, notas, curationemq; exequemur, a rotundis exorsi.

De rotundis lumbricis.

TERETES igitur lumbrici speciem habent omnibus perspicuam, quod sane aliis frequentiores sint, in gracilibus plerunq; intestinis consistunt, & superiorem ventriculum subeunt, ideoq; frequēter per os reiiciuntur. quibusdam & e naribus redditi sunt, atque hoc genus infantibus peculiare & plurima parte cum febricula, sed per febrium initia orti, substantiam ex subiecta corruptione retinent, in statu, ex malitia morbi, in declinatione, toto ad melius mutato. Etenim Hippocrates memoriæ mandauit bonum esse indicium teretes lumbricos prodire cum morbus ad iudicationem tendit, qui subito etiam intereunt. Sequitur autem eos qui rotundos lumbricos continent, rosio intestinorum & ventris, tusses exiguæ cum siccitate irritantes, nonnullos comitatur singultus quoque, & somnus cum palpitatione, iiq; sine ratione expergiscuntur, nonnulli & cum clamore expergefiunt, & iterum sopiuntur pulsus inæquales & febres augescunt inordinate, quæ cum extremorum perfrictione, tertiam, interim quartam, die vel nocte accessionem sine rationem habent. Infantes autem etiam mandent lingua inaniter exerta, & dentibus strident, oculis conniuent, voluntq; conquiescere, excitantibus ipsos indignantur, + oculi apparent, genæq; rubescunt, ac rursus liuent, atque hæc paulatim & ex interuallo. Quibusdam nauseæ & rosionis causæ stomacho peculiares creantur, atque ægri cibum respuunt, compulsi autem ad cibum nauseabundi vix quod assumitur deglutiunt, vel etiam assumptum reuomunt, plerisque vero aluus descendit corruptos cibos egerens, & tympani modo inflatur. Reliquum corpus sine ratione contabescit, neque esurie, neque euacuatione modica suborta. At qui non in omnibus omnia quæ iam commemorauimus signa inquirere oportet, sed nonnulla ex eo quod præpollet, interim & plurima. Hæc autem eueniunt, dum animalia per intestina serpunt roduntq;, febris autem calor vapores sursum cerebro transmittit prauos, ex putrida in ventriculo collecta humiditate exhalantes, in quibus amborum partim similiter curam habere conuenit & febris & lumbricorum, partim de febre parum solliciti, lumbricos de corpore eximere connitemur. Multi siquidem nulla lumbricorum cura habita, exesi ab ipsis sunt, & conuulsi interierunt. Alii produnt se lumbricos vidisse, qui ex inguinibus ægri eruperint. Cæterum occisos hos omnes prius educes, occides autem, amaris potis-

physios peripateticos gigni lumbricos ī stomacho, in intestinis uero sateri. Illud quoque sciēdum lübricū quibusdā gentibus natura esse familiarē. Nanque ægyptii & arabes et armenii, syri, cilicesq; lūbricis laborant. alliæ gentes no laborant. & aliæ afflictantur.

simum vsus remediis. Cum igitur febris & lumbricorum communis sit curatio, conuenient auxilia simpliciora, potui igitur dabitur chamæmelorum decoctum vel myxariorum, vt appellant, vel ipsa myxaria decocta esui dantur, item serecos succus, aut coriandri semen cum aqua calida vel cum posca, vel myosotidos herbæ decoctum, vel cornus ceruini ramentum, vel minium synopicum tenuissimum, ac olei immaturi amarissimi paulatim cochlearia duo absorbeant, qua enim amarum est, lumbricos occidit, qua lubricum, detrahens ipsos cum stercore reddit. At si inflammationem distentionemq; viscera experiantur, cataplasmate vtendum est, quod lini semine, farina loliacea, absynthio & bryoniæ radice constat, ex hydromelite vel etiam humido fotu ex oleo chamæmelino, vino, absynthii semine, & aloe, præcordiis accommodato. Vbi vero non vehementer febres molestant, miscenda est myxariis mentha & exhibenda est. Cum ad integritatem ventum est, efficaciora quoque vsurpantur, quale est decoctum seriphii vel calaminthæ, vel filicis, vel cardamomi semen, vel mali punici acidi radicis ius ad tertias redactum, vel fricti cumini, vel nitri fului, singulorum scrupula tria, vel sandonicum vel abrotanum, vel etiam ambo simul, cum melle in catapotia coacta, vel lupinorum amarorum scrupuli terni vel brassicæ, vel erucæ semen læuigatum, vel absinthinum, quod etiam solum frequenter abunde fuit. Dantur autem & terna lotæ aloes scrupula, quod remedium est laudatissimum, in validioribus illota quoque aloe vtimur. quia vero infantes aloen cochleari non admittunt, supinis fasciola ipsis detentis, ore adaperto per clysterium quoddam valido munitum canali, inuitis aloen quam penitissime transmissam iniicimus. Atque hæc mirifica medendi ratio in pueris est, qui difficulter possunt tractari, quibus etiam cibos subinde sorbiles, quemadmodum iis qui cibum auersantur, infundimus. Cæterum & cyphi & masuaphium recte dabitur, item cornu ceruinum combustum cum pipere & melle vel oxymelite, reliquaque ex oxymelite ipsis dare conabimur, præstiterit autem si acetum scillinum fuerit, præsertim ætate prouectioribus, aut sinapi cum oleo & aceto ad cochlearis magnitudinem. At qui lumbricis, cum alui profluuio infestantur, præbibent plantaginis succum, ipsamq; plantaginem aridam assument, ex æquo enim vtrique, & fluori & lumbricis efficax est. Cataplasma his accommodabitur ex farina ordei cruda, filici, absynthio, farina lupini, sandonico & abrotano. Iam vero & malicorium acacia, galla, vel balaustium admiscebitur. Quoniam vero nonnulli subinde amaras potiones ceu ingratas respuunt, ex iis quæ modo comprehensa sunt, dabuntur non manifesto amara.

pro acacia legitur casia ĩ aliquo codice.

His accedent insuper chamæpitys, marrubium, helenium, baccæ lauri, acacia, thymus, pulegium, carpesium, iuncus odoratus angulosus, polypodium, iris, cnicon, erythrodanon, spina ægyptia cum pipere, singula sex scrupulorum instar, item decoctum menthæ, mori radicis succus decoctumve, petroselinum reliquaq; odorata semina. extrinsecus autem inducitur aloe cum melino & vino. hoc & appetentiam excitat, quæ vix magno negotio recipitur, miscetur autem sæpius aloe absinthium, aut felle taurino, cum amaris quibusdam prædictis vmbilicum impleto, aut oleum ex rhododaphne factum sæpe delinetur, aut liquor cedrinus & solus & cum cerato, toti ventri imponitur, aut pix arida trita inspergitur, vel mentha, vel melanthium cum rosaceo, vel etiam seriphii decoctum ipsis admiscebitur, vel fraxini persicæ folia in pollinem detrita applicamus. Vtendum vero est & medulla cerui, vnguinis modo, in vmbilico, inferiore ventre & lumbi, ceratumq; adiungetur, si res postulet, hoc, Aloes, absinthii, farinæ lupini, seriphii, melanthii, singulorum scrupula sex, ceræ vncia & semis sis, chamæmelini quod satis est, felle taurino arida læuigantur. Porro ab inferioribus partibus mulsam inicere sæpius expedit, quo lumbrici mellis dulcedine illecti deorsum descendant, si autẽ putrefacti in alto corporis non excernantur, sed potius vapores sursum mittant, educendi sunt, aut aloes, aut medicamenti amari ex ea confecti potione, quandoquidem etiam in aliis mediocris alui vacuatio non expers est præsidii.

+Integra huius loci scriptura est in antiq. codice. ὀφθαλμοὶ κοῖλοι φαίνονται, oculi caui apparent.

De latis lumbricis.

latus lũbricus maxime ad nascitur intestino authore Arist. in v. de histo. aĩal.

LATVS lumbricus mutatio est (vt ita dicam) adnatæ in interiori intestino membranæ in materiam animalis modo mobilẽ, quæ sæpe tota redditur longitudine incredibili, vel pars ipsius excernitur, dissolutus vero, non coalescit. & nunc in iis etiam qui febri carent, abūdat, nunc febricitantibus accidit, ex longo morbo continuas stomachi rosiones inferens, ac impotentem ciborum appetentiam. Nã quod animatum euasit, in intestinis obiectum rapit alimentum, vt alio statim opus sit, & nisi assumpserit, intestina rodantur, His occupatos comitatur corporis gracilitas & pulsus inæqualitas, cum inæqualitate, at quod certissimum est indicium, cum recrementis non nulla semini cucurbitæ similia excernuntur. Curatio concordat, potio enim ex acribus petita, & alliorum esus, tum filicis vel centaurei decoctum, & potum & ab inferioribus partibus inditum, vel calaminthæ vel dictamni, vel pulegii, dabitur autem in aluum & muria. Præbibere vero hoc medicamentum quod sequitur, neq; iis qui aliis

lumbricis infestantur, inutile est, si febre potissimum vacauerint. Nitri rubri, piperis, cardamomi pares portiones, dantur terni scrupuli cũ vino aut aqua calente. ALIVD eclegma. Piperis, baccarum lauri purarum, cumini Aethiopici, mastiches, pares modi, mellis quod satis est, datur cochleare vnum mane, & dormituro. At si efficacius id fieri desideres, nitri quoq; rubri parem portionẽ adiicies. ALIVD, helenii, suffiminis ammoniaci, piperis in alio filicis, singulorũ drachmæ quinq;, cum oxymelite calido, tempore interposito dabitur euphorbii drachma, vel duæ prouectioribus potui. ALIVD. Filicis acetabulum, nitri drachmæ duæ, datur vnum cochleare aquæ euacuatione prius facta, satius autem erit si etiam scammonii momẽtum assumat. ALIVD. Mali punici acidi radicum corticis in summo decorticati drachmæ quatuor, piperis tãtundem, cardamomi drachmæ sex, marrubii drachmæ duæ, melle dantur, porro prius assumpto. Verum vt ex toto affectus discutiatur, theriacem quoq; exhibebis, si valida febris non prohibet.

De ascaridibus. Cap. lviii.

Ascarides, vt modo etiam diximus, specie lumbricorum continentur, vermibus similes quæ in extremo longanone & musculi anum stringẽtis σφίγτηρ Græcis dicitur, initio reperiuntur, vehemẽtem locorum horum pruritum excitantes, generant speciem hanc praua alimenta, perfrictio, & ciborum corruptio. Vacuari, igitur debent in infantibus, glandibus ex melle, cum salis momento, vel nitri, in prouectioribus, acri muria, aut decocto cẽtaurei, cum nitro & melle, aut cucurbitæ syluestris, aut absinthii, aut chamæleontis, aut anchusæ, aut cnici, aut hyssopi, aut pulegii, aut calaminthæ, aut lupinorum, secundum clysteres sublinetur longanon, simplicibus quidem, acacia, aut hypocystide cum nitro, aut rhu syriaco cum alumine liquido, at quibus aluus astricta est, lemnia sphragide, cum vino, compositis autem Andronis pastillo, similibusq;. Cedrinus autem liquor ipsis iniicietur per clysterẽ multis peruium foraminibus, quales ab vtero metrenchytæ appellantur, aut carnem salsam commode impositã deligamus, quamdiu sustineri possit, eamque frequenter mutare oportet. Cæterum communiter omnes quos lumbrici male habent, pili ichneumonis iuuant, suffiti. Cibi præscribentur ipsis probi succi, & qui facile in mẽbra digeruntur, nec lumbricorũ effectricẽ causam adaugent, nec vires superari permittunt, propter quas & vinũ aquosum exhibebimus, frequentius aũt nutrire ipsos ob hoc ipsum oportet, ne alimenti expertes lumbrici rosiones pariant. dabitur autẽ cibus, tum præcipue quum potissimum nutriti magis fuerint. At si alui proflu-

equi quoque et cameli canesque ascaridibus infestãt.

uium fuerit,ſciendum eſt lumbricos magis abundare, cibo non diſtri buto,ac iam ſorbiles ægris cibi dantur, admixtis quibuſdam etiam aſtringentibus,verbi gratia,piris, aut malo cotonio,aut malis punicis,præcipue acidis,a foris autem ventri remedia continentia inducuntur, de quibus ſupra dictum eſt.

De dracunculis. Cap. lix.

hic liber videtur habere ſinẽ morborum. De magicis aũt morbis nihil fere medici docti p̃cipiũt, q̃a aliã curationem poſtulant. Et dubitatur etiamnũ an uerae magiae ſint.

IN India & ſuperioribus Aegypto locis dracunculi generantur,ceu animalia quædam lumbricos imitantia,in partibus muſculoſis, puta brachio,femore,tibia,in pueris etiam latera ſub cute perreptant,et palam mouentur,deinde cum diu extremum aliquod dracunculi remanſerit locus ſuppurat,& cute ipſius adaperta,initium ipſius progreditur,cum trahitur,dolores mouet,præcipue abruptus. Quapropter nonnulli dicunt plumbeam molam ex dracunculo ſuſpendendam ne vniuerſim,ſed particulatim molis pondere decidat. Alii vero hos damnant quod nihilo magis pondere molis plumbeæ dracunculus abrumpatur,& dolores varios concitet. iubent partem in aquam dimitti calidam,quo dracunculus tepefactus foras prorepat,deinde digitis ipſum membratim extrahere. At Soranus neque animal prorſus,ſed neruoſi cuiuſdam ſubſtantiam eſſe putat,quod opinionem motus ſolum præbeat,ſiue autem hoc ſit,ſiue quod prius dictum eſt,Sorano & Leonidæ,aliiſq; viſum eſt,calida ſuperfuſione & cataplaſmatis concoquentibus in his vti ex mulſa,farina triticea, aut hordeacea. Eſt cum emplaſtri vſum eiuſdem potentiæ probant. Conuenit autem & quod ex baccis lauri & quod ex melle conſtat,emortui ſiquidem horum vſu dracunculi, nimirum quod continetur corpuſculum excidit. Suppuratione autem facta, niſi exciderit,cutis diuidenda eſt, vbi denudaueris,quod continetur auferes, & cutem linamento penetrabis, ac deinceps eam curandi rationem adhibebis, quæ puri ſit maturando.

FINIS .IIII. LIBRI PAVLI AEGINETæ,Ioanne Guinterio Medico interprete.

PAVLI AEGINETAE LIBER QVINTVS,

IOANNE GVINTERIO ANDERNACO MEDICO INTERPRETE.

Quomodo quis ab omnibus communiter virulentis bestiis se tueatur. Cap. i.

DE VIRVLENTIS bestiis præcipientes, ab iis quæ in omnibus huiusmodi communiter proficiunt, exordiemur, ita, vt quomodo quis ab illarum iniuria se tueatur, prius expediamus. Si igitur aliquis necessitate quapiam coactus, loco feris frequenti obdormiat, vbi potissimum salamandræ aut phalangia, aut serpentes aliqui abundent, horum cauas latebras allio in aqua detrito, aut aliqua ex herbis quas exponemus, obturare conuenit. Suffitus autem recte excitantur ex cornu ceruino, caprarum vngulis pilisve, lapide gagate, bitumine, bdellio, galbano, cupressi aut cedri rasura, melanthio, peucedano, viticis foliis, nepita, sagapeno, castorio, cachryos radice, cunila, aut ex reliquis grauiter olentibus aliquo. Culces autẽ proprie persequitur suffitus ex atramenti sutorii, melanthii sylvestris, seminis cumini, paribus modis. item fimus bubulus eosdem fugat. Ad hæc etiam ignes incendere crebriores vincit, fugiunt enim magna parte feræ eorum splendorem. Cæterum torum substernere ex hastula regia, nepita, vitice, pulegio, polio, cunila bubula, abrotano, expedit. At si toto huiusmodi toro vti non datur, † stratis saltem imponenda sunt. Iam vero animum adhibere oportet iis quæ coquuntur, aquæ & vinorum cadis, vt exacte sint operculati. Focus autem non sub arboribus quibusdam excitabitur, præsertim pinu aut picea. in his enim salamandræ, & erucæ lethales crebræ versantur, quæ ab ignis tepore calefactæ, decidunt in obsonia aut alia vasa, si non fuerint operta. Qui vero tutiores esse volunt, iis cõuenit etiam ceratum corpori oblinere liquidius, ex cera, rosaceo, galbano modico, scobe ceruini cornus exigua, vel etiam æthiopico cumino. peculiariter au-

adhibẽdus ad hæc maxime Nicander, cuius librũ cũ hoc præsertim libro congruunt. Tenẽdũ autẽ id ante oĩa perniciosissimos eẽ morsus harũ

tem maluæ folia cum oleo detrita si illinantur, ab apum & vesparũ morsu præseruant.

†Hæc ita leguntur in antiquo libro, περὶ ξ γοῦν τῆς στρώμνης ἀνατιθέναι, idest, circum lectum saltem ipsa ponere oportet.

Communis omnium qui a virulento quopiam morsi vel icti sunt, curatio. Cap. II.

QVod si feriri aliquem aut morderi a venenato animali contigerit, homo adhibendus est qui vulnus exugat. non tamẽ eum ieiunum esse oportet, verum etiam vino os colluisse, & oleum in eo continere. Deinde particulæ commorsæ, si admittit, cucurbitulam cũ multa flamma adh bere oportet, sicut vicinæ etiam partes scarificentur. Nam virus vna cum sanguine, & spiritu rursus ita extrahitur. Item exulcerata adurere ac crusta obducere, adeoq; præcidere conueniet, si fera quæ momordit, lethalis fuerit, quales aspis, cerastes, vipera, similesq; aliæ sunt quemadmodum Galenus memoriæ prodit, vinitorem quendam a vipera morsum, vbi feram cognosceret, falce læsum digitum statim abscidisse, atq; in totum periculo liberatum. At si venenum per corpus fuerit dispersum, sanguis statim demittendus est, præcipue si is qui percussus est, plethoricus existat exhibere cum cibis edendum piper aut allium conducit, potui, vinum validum, recentibus vaporibus, & conuenienti naturæ caliditate, corporis temperamentum replere, deinde iis oblinere, quæ commorsam partẽ possunt calefacere, & vellicare. Imponetur itaque cinis brassicæ aut fici aceto mistus, aut lixiuia, aut garum, & cæpe cum polenta aut pane, item porra abunde cum sale, aut pix liquida cum sale, calida, aut cedrus, aut fimus caprillus. Conuenit autem ipsis acetum calidum quoque superfundere, in quo nepita sit incocta, aut acetum & aquam marinam aut acetum cum muria. Cæterum locis affectis gallinæ, & magis galli gallinacei, aliave animantia per me iium dissecta, calida imponi debent. Nam virus transumunt euocantq;, & dolores mitigãt. Emplastra quoque vtiliter applicantur, tum hoc quod sale, tum illud quod cachry & adarce constant, in totum, quæ acrioris sunt potentiæ. Omnes vero communiter & morsi, & icti a quocunque tandem virulento animali, præterquam si interiora omnino offensa non sint, potabunt serin, aut ericen, aut astragalon herbam cum aceto, aut bitumen, aut paliurum similiter, aut veteris rhu decoctum, aut mustelæ inueteratæ drachmæ duæ ex vino sumptæ, præsenti sunt remedio, vel marinæ testudinis sanguis, aut castorei drachma cum diluta vini potione, aut roris marini tantundem, aut sicyoniæ radicis aut porri succus, aut chamæpitys, aut smyrnium, aut cinnamomum, aut aristolochia, aut viticis semen, aut cupressi pilulæ, aut seseli, aut piper,

rum fera rum, præsertim si alia aliã comederit. velut quũ vipera comederit scorpionem. Virulentas bestias sanguine gigantum ortas poetæ tradunt, & Plat. interpretes. Nomina ferarũ nota apud Nicandrum. Sciẽdum virosis oĩbus sputum hominis infestum esse Aristo. authore viii. de animal.

aut trifolii semen, aut baccæ lauri, aut cancer fluuiatilis tostus aut elixus, item composita hæc Theriace vtilis est.

Theriace aduersus virulenta & lethalia venena, viperæ morsus, & scorpionis ictus.

BRYONIAE, opopanacis, iridis illyricæ, roris marini radicis, zingiberis, singulorum drachmæ quatuor, aristolochiæ drachmæ quinque, lachrymæ thuris, rutæ syluestris, singulorum drachmæ tres, farinæ erui drachmæ duo, finguntur pastilli vino, danturq; singuli qui treis obolos pendeant, ex eodem vino. Cæterum purgatio omnibus conueniet, desudationes, & theriace ex viperis assumpta.

Theriacen maxime approbat Nic. & peripatetici. Nãque Aristote. & Alexander summa bonitate ipsam commendãt.

De rabiosi canis morsu, & metu aquæ, quæ hydrophobia dicitur. Cap. iii.

EXordium sermonis a rabiosi canis morsu capere, quam ab aliis maluimus, quod animal & fœcundum prouentu, & contubernale homini existat, rabieq; sæpius corripiatur, & ægre caueri possit, ac periculum ab eo sit ineuitabile, nisi multis aliquis & conuenientibus vsus fuerit præsidiis. Rabiunt canes plerunque in æstu vehementiore, vt autem Lycus memoriæ mandat, interim etiam per frigora maxima, rabidi autem & potum & cibum auersantur, siti premuntur, neque tamen bibunt, anhelant præterea non parum, aures inclinant, saliuam & copiosam & spumãtem ædunt, muti in totum sunt, & veluti insani, vt ne domesticos quidem agnoscant, insiliunt itaque sine latratu omnibus pariter & bestiis, & hominibus, mordentque. vbi momorderint, statim quidem nihil molestiæ adferunt, præterquam ex vulnere dolorem, postea vero aquæ metum, hydrophobiam Græci appellant, faciunt, qui cum conuulsione, totius corporis rubore, præsertim faciei sudore, & anxietate accidit, aquam fugiunt, & dum vident, & dum admouentur, nonnulli etiam omnem humorem, alii canum ritu delatrant, & obuium quemque dentibus appetunt, morsuque suo in alios eandem affectionem transferunt. Porro accidentium, aliorum quidem causa manifesta est, occupatis scilicet veneno partibus vniuersis, metum vero aquæ nonnulli ex immodica fieri siccitate dixerunt, quasi humida ipsorum substantia in contrarium penitus habitum mutata. verum Rufus talem melancholiæ speciem ipsis oboriri pronunciauit, veneno humorem illum imitato, quemadmodum alios melancholicos nouimus alia timere. quæ causa superuenit etiam iis qui dicunt canis qui momorderit imaginem in aquis opinari se videre. At ex iis qui hoc vitio sunt occupati, nullum, præterquã vnũ aut alterum, superuixisse, ex historia didicimus

quærere huius morbi causam improb.

rufi magis cõsona rõe, quia oẽ venenũ frigore riget.

Ideo hi ab humore vitiato opinionem aĩo combibunt, quãlibet et aquã venenũ esse. ob idq; eã fugitãt. Sciendũ ãt morsu canis ictos aiantes in rabiẽ agi oẽs præter hoĩem. Iisdẽ aũt remediis uteris ad uersus morsum leonis.

eosq; non a rabioso cane morsos, sed ab homine, quodam morso vitio adeptos. At ante affectus huius occupationem multi etiam quos canis momordit, seruati sunt. hinc igitur curatio auspicanda est. Quoniam vero subinde, eo quod tunc aquæ metus non inuadat, (magna enim ex parte circa quadragesimum fere a morsu diem solet ingruere, quibusdam & post sex menseis, proditum est nonnullis post septẽ quoq; obuenisse) nonnulli canem qui momorderat non rabire arbitrati sunt, properarunt vulneri cicatricem inducere, vnde ipsi causam huic affectioni dederunt. hac autem probatione vsus deprehendes, morsus rabiosi ne canis fuerit, an non. Iuglandibus nucibus concisis vulnus diligenter obstruitur, sequenti die ablatæ, gallinaceo, aut gallinæ in cibo apponentur, ac primum sane non attingent, fame autẽ vrgente si edant, rem considerato. Nam canis qui momordit si non fuerit rabiosus, viuent, si rabidus, sequenti die peribunt. atque tunc ad vulneris dilatationem properandum est, iterumq; post paucos dies eadem probatione vtendum, & si non perierint gallinacei, tunc vlcus ad cicatricem perduces, nullum veritus periculum. Hanc itaq; probationem Oribasius tradit. Quod si ex commemoratis indiciis accurate canem rabire cognouerimus, statim iis medicamentis quæ aperiundi vim habent, vtemur. Primum igitur ex aperiuntibus est, quod pice, aceto quam acerrimo, & opopanace constat, in capite de neruorum vulneribus explicatum, at si qui morsum accepit, delicatiorem cutem habeat dilui, ipsum irino debet aut balsamo, aut eiusmodi aliquo, vel vlcera prius fomentis adiuta, allio obduces. hoc quod sequitur etiam crustam facit.

Aridum ad crustam in canis rabiosi morsu excitandam.

SALIS fossitii drachmæ octo, chalcitidis drachmæ sedecim, scillæ tantundem, rutæ viridis drachmæ quatuor, æruginis rasæ totidem, marrubii seminis drachma, vtitor primum arido vt crustam inducat, deinde cum rosaceo, vt crustæ excidant. Cæterum partes affectæ ad dies quadraginta duos, vt minimum, sine cicatrice seruentur.

Cataplasma quod oras vulneris latas in rabidi canis morsu seruat.

CEPAE cum sale & ruta inducuntur, aut laserpitium cum sale, aut salsamentum vetus, aut cinis sarmentaceus cum oleo, aut allia, aut sambuci folia, aut mentha, aut apiastrum, singulatim, aut cum sale, aut iuglandes nuces, cũ allio, sale & melle, aut cinis fici, cerato exceptus. vulnus autem aqua abluetur, in qua decoctum sit chamæmelum, & syluestris lapathi radix. Nonnulli & ferro candenti vlcus adurunt. Cæterum potui assument commorsi, simplicia quidem, lycium, absynthium, liquorem silphii, chamædryn, scordium et polium,

sambuci ἀκτῆς

composita autem hæc, cancrorum fluuiatilium, sarmentorum vitis albæ, in cyprio vase, aut æreo combustorum, cochlearia duo, gentianæ radicis læuigatæ cochlear vnum, cum vini meri veteris cyathis duobus, ad dies quatuor potui dato. aliqui vero & perdicis sanguinis duo cochlearia addunt. Capies autem cancros dum luna increscit, priusquam sol exoriatur. iis autem qui eodem die non biberunt, duplicem portionem exhibeto, interim & triplicem. Iam theriaca ex viperis recte datur. Purgare expedit medicamento ex cucurbita syluestri, ita vt quotidie id exhibeas, cum decocto elelisphaci, aut sideritidis heracliæ, quam & dialyson appellant, nonnulli vero & iecur canis qui momordit, edendum dederunt. Cæterum victus ratio talis adhibenda est, quæ simul veneni vireis hebetet extinguatq́ue, simul et descensum ad interiora prohibeat. quæ duo præstare potest, vini dulcioris vetusti & meraci, lactisq́ue potio. idem efficiunt allia, porri & cepæ in cibo sumpta. At si per initia ob impedimentum aliquod non præsumpta quæ retulimus remedia fuerint, carnis præscisio vel cucurbitulæ vel vstio non adhibenda est, vt quum iam venenum penitius recesserit, medicamentis autem quæ euocent, Græci metasyncritica vocant, vti consilium est, aquæ metu videlicet non oborto. purgatio ex hiera & scisili lacte petetur. item sudoris euocatio, dropacismus & sinapismus, toto corpore particulatim adhibebitur. omnium tamen efficacissima deprehensa est purgatio quæ fit per veratrum.

dubie forsan versus & locus is.

Ad morsus canis non rabiosi. Cap. iiii.

CAnis non rabiosi morsus, quum & ipsi virulentæ cuiusdã substantiæ sint participes, statim aceto irrorans, lata manu morsum ferito, insuper nitrum cum aceto tritum ex alto in partem fundito, deinde spongiam recentem aceto, aut ipso nitroso aceto madidam imponito, triduo idipsum superfundens, tandem enim consanescet, uel erui farinam oleo maceratam imponito, aut spongiam recentem, aut lanam succidam aceto & oleo imbutam accommodato, aut rubi folia cum aceto tunsa inducito, aut cepam tritam cum melle, vt origani comæ, salis, cepæ, pares singulorum modos cum melle, vel marrubium nigrum, quod & balloten dicunt, cum sale. ad feruidos autem iam morsus, erui farina melle macerata admouetur. peculiariter enim his efficax est, inflammatione conflictantes, argenti spuma trita ex aqua oblinito.

Die vespis & apibus. Cap. v.

APium ictu dolor sentitur, locus rubescit, propinquæ partes tument increscuntq́ue, aculeus in vulnere relinquitur. In vespis autem similia quidem, sed intensiora omnia sunt, nec aculeus relinquitur. Remedio sunt aduersus vtraq́ue lutum, & bubulus fimus, illita, &

moriuntur, quia relinquunt

apes acu leu, quia no exercitu habet̄ Protensum igitur acdebilē redditū imprimunt ac relinquunt cū ītestino. de hoc Arist. 4. & v. de hist. aīal quia vis horum animantiū frigida nimis est ac p̄sens. Phalangiū repti le aīal & vipera.

lac ficulneum, aut læuigata mori arboris folia, aut maluæ, aut farina ordeacea ex aceto imponitur. quinetiam muria aut marina aqua fouere conducit.

De phalangiis. Cap. vi.

PHalangiorum morsu, locus ipse quidem rubescit, & veluti punctus per ambitum apparet, non autem tumet neq; incalescit, sed leniter rubidus frigore & pruritu vexatur. Comites notæ percussorum sunt perfrictio, tremor, corporis grauitas, sudor frigidus, dolor validus, pallor, continua vrinæ excernendæ incitatio, quibusdam & vrinæ difficultas, colis intensio, oculi hument, inguina & poplites intenduntur rigentq; conuulsorio modo, valida stomachi rosio vrget, lingua sermonem manifesto non explicat, vomitus aquæ vel araneaerum textis similium erumpit. sunt etiam quibus per vrinas, & aluum eadem descendunt. demissi igitur in aquam calidam dolore liberantur, ac rursus valide indolent. Auxilio est, si extrinsecus cinerem ficulneum cum sale læui ex vino maceratum, imponas, aut radicem syluestris punicæ tritam, aut aristolochiam, cum farina ordeacea aceto madefactā. Iam & vlcera fouere marina aqua calidiore, aut apiastri decocto, conducit, eiusdemq; folia imponere. ad hæc balneum frequentius vtile est, atque his potionibus medici vti, abrotani semine, anetho, aristolochia, agresti cicere, cumino æthiopico, cedri baccis læuigatis, platani cortice, trifolii herbæ semine, myricæ semine, singulorum drachmis duabus cum vini cyatho & viridium cupressi foliorū aut pilularum decocto, vino temperato. Ferunt nonnulli & cancrorum fluuiatilium succum cum lacte & apii semine datum, periculo subtrahere.

De araneæ ictu. Cap. vii.

EST quoddam etiam aranearum genus quod percussu validos dolores circa media præcordia excitet, item ruborem, & vrinæ difficultatem, nonnunquam & suffocationem. Leuantur autem ictu hisce remediis, cumini syluestris thebaici, aut viticis seminis, aut albæ populi foliorum potu, vel alliis solis assumptis & vino meraciore superbibito iuuantur.

De scorpionis ictu. Cap. viii.

SCorpione ictis locus quam primum inflammari incipit, duratur, rubet, & cum dolore circumtenditur, nunc feruor, nunc frigus vicissim inuadit, acceditq; dolor qui itidem modo decrescit, modo intenditur. comitatur ipsos sudor, horroris sensus, tremor, extremorum perfrictio, inguina his attolluntur, particula intēditur, sæpe etiam flatus cum sonitu per sedem erumpunt, pili rigent, cutis fit discolor, dolorq; tota cute affligit, ceu acus spiculo excitatus. His auxiliantur

protinus, lac ficulneum instillatum vulneribus, ipseq; scorpio qui percussit minutim contritus, vulneriq; impositus, sibi remedium est. post hæc est sal tritus cum lini semine salutariter imponitur, item althææ herbæ semen, succurrit & sulfur viuum resina terebinthina exceptū, similiter etiam galbanum splenii modo dilatatum impositumq;, nepitaq; læuigata & applicata, & hordeacea farina in vino parata et in rutæ decocto exhibita. auxiliatur his etiam trifolii herbæ semen læuigatum iniectumq;. Ad hæc, potiones hæ conueniunt, aristolochiæ drachmæ duæ, præsertim corticis cum vino, gentiana tusa, pulegiumq; abunde decoctum, item baccæ lauri numero decem læuigatæ, nepita cum posca largiter incocta, cyperis cum vino, ruta similiter, lac ficulneum & laserpitium, si adsit, si desideretur, parthico liquore vtendum erit. benefacit etiam trifolii ocimiq; semen epotum. idem præstat argenti spuma subito ictui præter opinionem imposita, omnium autem horum vicem præstat balnei continuus cum multo sudore vsus vini potio plenius diluta. Porro composita hæc potari debent, sulfuris viui fabæ Aegyptiæ instar cum piperis granis octo, in dimidia vini hemina, vel liquor laserpitii cum cancro detrito in vino, aut melanthii, cumini æthiopici, viticis seminis, pares portiones cum vino.

quare & venena ab iisanimātibus sanant, a quibus et illata sunt, physici subtiliter quærūt. cuiusmodi extāt apud Nic. Differre aūt plurimū morsus aiantiū secūdum discrimina regionum scire debemus. sicut in pharo et in propinquis locis scorpiones veneno carēt Aristot. viii. de animal. Ideoq; lectio librorum Arist. de animal.

Ad scorpionum periculosorum & phalangiorum ictus.

FECIS drachmæ sedecim, pyrethri drachmæ quatuor, rutæ syluestris seminis drachmæ tres, castorii, erucæ seminis, singulorū drachmæ duæ, excipiuntur sanguine hirudinis marinæ. dātur quaterni oboli cum vini meraci vel aceti cyathis tribus. ALIVD. Pyrethri, aristolochiæ, singuli trientes, piperis drachmæ duæ, liquoris laserpitii drachma, exhibetur ad fabæ Aegyptiæ magnitudinem.

De scolopendra terrestri & marina. Cap. ix.

ET si scolopendra momordit, communiter quidem locus affectus in orbem liuescit attolliturq;, aliquando feci similis, rarius autem ruber apparet, exulceraturque statim ab ipso morsu adeo vt vix magno labore curari queat. præter hæc etiam toto corpore pruriginis sensus percipitur peculiariter autem iis qui a marina scolopēdra impetiti sunt, aquosus pellucidusque tumor interim efficitur, a terrestri, rubens. Plagæ igitur imponi debet sal bene tritus vel ruta læuigata, aut cinis aceto maceratus, aut scilla. Fouendus locus est muria cum aceto. Archigenes autem oleo calido liberaliore fieri id iubet & prædicta sic imponi. Potui dabitur aristolochiæ cum vino, aut serpillum, aut calamintha, aut syluestris ruta, aut trifolium, aut succus radicis hastulæ regiæ dimidiæ heminæ mensura cum vino.

Ad stellionis transmarini morsum. Cap. x.

SEsamo trito cataplasmatis modo obducito.

De fele. Cap. xi.

QVi a fele mordentur, valide quidem dolent, & locum affectum liuidum habent, sed statim cepæ & allia ictui applicata, auxiliantur. insuper eorundem cius, vino meraco superassumpto, remedio est.

De mure araneo. Cap. xii.

VBi vero mus araneus nocuit, sequuntur dolores pulsatiles, & in singulis dentium eius animalis ictibus, rubores, pustula insurgit sanioso humore plena, propinquæ partes omnes liuent, cute pustulæ dirupta, album vlcus apparet. nam ad membranas neruosas deraditur. ad hæc, excidunt etiam partes exesæ depastione oborta, his quæ serpunt simili, præter ea etiam intestinorum tormina comitantur, vrinæ difficultas, & frigidi madoris vndique eruptio. Auxiliatur ipsis galbani splenium per se impositum, vel tritum cum aceto, vel ordeacea farina, cum oxymelite applicata, ipseq; mus araneus qui momordit dissectus, admotusq; sibi est remedio. aduersatur etiam pyrethrum illitum, vel mali punici dulcis corium incoctum, vel malua syluestris vel allia cõtrita, vel sinapi læuigatum cum aceto, item ex calida muria fotus conducit, deinde ordeum vstum ex aceto applicatum. Potui propinabitur abrotanum ex vino coctum, aut sisymbrium, aut serpillum, aut eruca, aut galbanum, aut elelisphacum, aut teneræ cupressi pilulæ cum oxymelite, aut pyrethrum cum vino, aut chamæleontis radix, aut hœdi agnive coagulum, aut gentianæ radix, aut verbenaca, quæ etiam imponitur cataplasmatis modo, ipsumq; murem qui momorderit, exacte detritum cum vino bibunt. Efficax hoc etiam quod sequitur, myrrhæ drachmæ sex, aristolochiæ corticis drachmæ quatuor. porro ad muris aranei & scolopendræ morsum, sal cum liquida pice recte applicatur, aut cedria cum melle, aut allium cum fici foliis & cumino, aut calaminthæ folia, vel ordeum etiam cum aceto.

& Aeliani Nicandriq; ad hunc librum perdiscẽdum plurimum vsum cõferunt. Scire nanque in primis oportet naturas animantium & eorum venena postea discere. Maxime autẽ liber v. qui agit de insectis, horum animantiũ disciplinam continet.

De vipera tum mare tum fœmina. Cap. xiii.

IN viperæ tum maris tum fœminæ morsu similiumve animalium virus iaculantium, dolor loci statim ab initio sequitur, mox totius corporis, apparent etiam in morsu duo foramina paruo inuicem spatio discreta, fluitq; ex his sanguis humorq; saniosus, deinde oleosus, postremo etiam æruginosus, quem nonnulli virus viperarum esse dicunt. præter hæc tumores iuxta morsum subrubri liuidique assurgunt, corporis color perit, vertigines oculorum, stomachi resolu-

virulenta deterrima vere maxime et autumno, quando

tio,& animæ defectus oboritur,quibusdam etiam vomitiones bilio sæ,vrinæ angustia,insuper pustulæ in commorsa parte erumpunt, ve luti in ambustis,item depastio ipsam inuadit,ad viciniam procedēs, gingiuæ his cruentantur,accedit etiam tremor,sopor,& frigidi sudo res.minori autem cum periculo liberari,quos vipera mas, quā quos fœmina momordit,videntur,ex his ipsis minus periclitantur qui ci bum præsumpserunt.In curatione autem præstātissimum remedium est,allii esus,& vini meraci potio,adeo,vt si aliquis vti sustineat,nul lum præterea remedium desideret. eduntur etiam vtiliter & porra & cepæ & salsamentum quam acerrimum.Sunt qui & ranas in ci- bo elixas dederunt. benefaciunt & hæc quæ sequuntur cum vino singulatim pota,testudinis marinæ sanguis resiccatus cum cumino syluestri,coagulum leporis,aut hinuli tribus obolis,ceruini genitalis sicci,anchusa tenui folia tota,hanc autem nonnulli etiam collo suspē dunt,porri succus dimidiæ heminæ mensura ex mulsa,apiastri folio rum succus,syluestris ruta,gallinarum cerebrum, panacis radix cum vino incocta,agarici drachma,iuniperi baccæ,hastulæ regiæ radix, pistacia trita,viticis semen, mustellæ inueteratæ siccatæq; drachmæ duæ,echini radix succusq;,cancri fluuiatiles aut marini per se, cumq; herba pedicularia,sale & polio,aristolochiæ radix cum myrrha,gen tiana,baccis lauri,æquali modo melle excepta,atq; hoc quod subiun gam mirifice efficax est.

Oribasii ad,viperarum morsus.

ANISI acetabulum, piperis drachmæ quatuor, aristolochiæ corticis,opii,castorii,myrrhæ,singulorum drachma, passo læuigata in pastillos instar fabæ Græcæ cogito,& pro viribus cuiusque exhi beto,cum ternis diluti vini cyathis. ALIVD, ex Lyci commenta riis medicamentum viperæ morsibus præsentaneum. Myrrhæ,casto rii,piperis,sandarachæ,singulorum drachma,anethi seminis acetabu lum,læuigata ex passo dantur. ALIVD. Ex Archigenis com- mentariis. Cancros viginti cum farinæ triticeæ quod satis est, in pi la diligenter contundito,admixtaq; nepita & salis momento, pa- stillos fingito & siccato,in vsu,cum lacte applicato, vnumque cum mulsa potato. At si fluuiatiles cancros desideres,marinis vtitor, ex- trinsecus autem plagæ inductus caprarum fimus ex vino strenue au- xiliatur,aut lauri folia cum oleo incocta,aut baccæ lauri, aut nepita, ericæ,ruta,apium,abrotanum,galbanum in splenio adhibitum,origa num viride læuigatum,gallinacei pulli dissecti, † & protinus calidi impositi,farina erui cum vino macerata crebro emplastri forma illi- ta,raphani cortex læuigatus,scilla cocta,farina hordeacea ex oxy- melite, cucumeris syluestris folia cum tenuissimo farinæ ordeaceæ

eruunt se nectutē. serpētes dicunt hyeme cæcos esse ex gelici- dio. vere autē ma rathro gustato recipere lumen asseuera re. Fœ- minæ potro vi rulento- rum ma gis viro sæ sunt. Nullum remediū homini datur vi peræ ma sculæ oc currenti, quum in fœminæ coitu fu gam fa cit. Te- studinē dicitur vorata vipera origano gustato sanari.

polline, fex vini similiter cum farinæ polline, ruta cum sale & melle, furfures in aceto coctæ, cinis cum aceto, cedrinus liquor cum sale, pix liquida cum sale. Foueri debent trifolii decocto aut pulegii, aut muria aceto adiecto. Quum autem subcruentæ pustulæ euaserint, ipsas scarificabis, ita ne excories. deinde multa aqua foueto, lenticulam coctam cum melle obducito, dum consanescant. At ex viperis antidotum proprie his & potum & plagæ impositum efficax est.

non inuento autem mori illico. Aristo. in libro de mirab. aud.

†Melior est vetus cod. ἐπιτιθέμενοι θερμοὶ καὶ συχνῶς ἐπαλλαττόμενοι, idest, calidi impositi & frequenter permutati.

De amphisbæna & scytale. Cap. xiiii.

CONsimilia ex horum morsibus eueniunt, eademque ipsis auxiliantur, quare peculiarem aliquam descriptionem sortita non sunt.

De dryino, Galeni hæc præfatio. Cap. xv.

DRyinus in quercuum radicibus vitam agens, tam malefica paratamque ad nocendum vi est, vt calcatus solum, pedes hominis cute nudos relinquat, totisque cruribus tumorem laxum quem œdema vocant, copiosum excitet. Ad hæc quod multo magis est mirabile, ferunt omnes eorum pariter manus excoriari qui curationem vitii administrauerint & si quis vlciscendi studio interemerit, dicunt hunc praue admodum olere, illoque suo fœtore omnium aliorum odorum sensum auferre. Ictis ab hoc animali tumor circa locum vitiatum cum rubore excitatur, pustulæ in circuitu assurgunt. aliquando aquosa sanies emanat, stomachi erosio vexat, & torsiones. Congruit ipsis aristolochia vino pota. item trifolium herba, radixque hastulæ regiæ cõ similiter assumpta. prodest cuiuscunque quercus fructus læuigatus, et epotus. Itidem ilicis radices tusæ, & loco admotæ auxiliantur.

antidotũ proficere aiunt κατὰ τὴν ἀντιπάθειαν, sicut etiã magica antidota magis repugnantia ex cõtra patiẽdo quidam introducunt.

De hæmorrhoo, & prestere seu dipsade. Cap. xvi.

QVi hæmorrhoi ictum sensere, validos experiuntur cruciatus, admodum exigua angustaque redduntur corpora ex dolore continuo, multus ex plaga sanguis erumpit, & si cicatrix toto corpore inducta fuerit, rumpitur, funditque sanguinem. cruenta excernuntur recrementa, sanguis qui defluit, in grumum concretus est, tussi ex pulmone sanguinem reiiciunt, quem euomentes etiam sine remedio intereunt. A dipsade percussos ardor intolerabilis vrget, sitis tanta excruciat, vt nec extingui nec intermitti possit, copiose potum ægri hauriunt, eadem tamen siti conficiuntur, tanquam nihil pla-

de his cognosce ex nicandro & de dipsio.

ge hausissent, similesq; toto habitu sunt iis, qui antea potus nihil hauserint. vnde propter continuam potus assumptionem prester ab vrendo, dipsas a sitiendo serpens appellatur. Multi autem veterum ab hæmorrhoo & dipsade commorsos ceu desperatæ salutis & conclamatos esse putauerunt. Porro si specialia aduersus feram præsidia desideremus, communia tentare oportet, ac protinus scarificationem vstionemq; adhibere, & si liceat partem vitiatam præcidere. deinceps autem acria cataplasma imponi debent. vtilia sunt omnium ciborum acrium esus, præsertim quæ ex salsamentis petuntur, vini meraci potio, & lauacrum. hæc autem continue, & exiguis temporum interuallis subinde adhibenda, priusquam morbi corripuerint. nam vbi illi semel emerserint, nulla medicorum ope iuuantur. Cæterum remedia quæ loco inducuntur, contra morsus inscripta reperimus dipsadis quidem, portulacæ folia contrita ex aceto, polentam, rubi folia cum melle læuigata, plantaginem, hyssopum allium album, porrum, rutam, vrticam, hæmorrhoi præter iam dicta etiam hæc benefaciunt, vitis folia cocta cum melle læuigata. per os autem hæmorrhoi ipsius caput crematū potui datur, aut allium cum itino oleo, esui dantur etiam vuæ passæ.

De dipsade lege Apollonium in argonautica. Hac fera laborat libya harenosa miserabiliter ex siccitate cœli. sicut & Arist. testatur. laborat eraspid. Hæc aūt κνώδαλα græce dicta in litoribus maris libēter morātur. Est præterea dipsas spinosa planta, quæ sola ad mare rubrum orit͂ authore Theophr. feræ oēs afflatu ser pylli fugāt et rutæ odore.

De natrice quam Græci hydron dicunt. Cap. xvij.

NAtricis morsu vlcus factum dilatatur, & liuescens augetur, sanies ex eo nigra, copiosa, & fœdi odoris, qualis ex depascente vlcere, excernitur. Curatio mali, temporis processu, & vix procedit. imponetur itaq; morsibus origanum læue, ex aqua maceratum. confert & cinis quercus, oleo temperatus, vel cordeacea farina cum melle deliquato bibitur, item aristolochia drachmis duabus diluta vini potione, vel in poscæ duobus cyathis, deinde marrubii succus aut decoctum cum vino, aut nasturtium syluestre, aut semen hastulæ regiæ seu flos, aut fœniculi semen cum vino, item recens fauus cum aceto comeditur.

De Cenchro. Cap. xviii.

QVod si cenchrus nocuit, morsus eius viperæ similis est, putredo comitatur & carnes intumefactæ prius, vt in aqua inter cutem, defluunt, lethargo veternoq; premuntur. Testatus Herasistratus est, iecur ipsis, vesicam, & colon affici, resectis siquidem ipsis, partes quodammodo corruptæ inueniuntur His igitur lactucæ semen cum lini semine applicatum auxiliatur. succurrit & satureia trita, rura syluestris, serpillum cum hastula regia læuigatum, potui vero datæ protinus, centaurii radicis drachmæ duæ cum ternis vini cyathis, aut aristolochiæ radix similiter. nasturtiū itidē & gētiana, potu cōducūt.

De Ceraste & Aspide. Cap. xix.

cõtra aspidis in libya genitæ morsum reperiri negat remedium ullum Aristo. præter septicum, qd' medicamẽtũ ex eo serpente cõfici testatur. Propter quod antidotis plurimũ etipse cõtribuit.

TRia aspidis genera Galenus prodit, primum ea, quam chersæam quasi terrestrem vocant, mox eam quæ chelidonia dicta est, tertiam ptyada appellarunt, quæ omnium est perniciosissima. siquidem erecto collo, extensoq; pro distantia loci, ad quem dirigit, venenum in hominem iaculatur. hanc memoriæ tradit, reginã Cleopatram, qũum Antonio deuicto Augustus eam capere vellet, sinistræ mammæ admouisse, morsamq; ab ea interiisse, vt quæ longe celerrimam mortem inferat. Porro cerastis morsu locus cum duritie et pustulis intumescit, emanat ex vulnere sanies, modo nigra, modo sub pallida & porraceo colore, totum corpus varicum modo attollitur, genitale arrigitur, mens alienatur, oculi obscurescunt, postremo, conuulsione vt in tetano pereunt. Verum aspidis morsus acus puncturæ similis, omnino exiguus sine tumore apparet, sanguis nõ copiosus, sed exiguus et niger destillat, subita oculorum hebetudo inuadit, dolor corporis multiplex admodum, sed mitis, nec sine voluptate comitatur. Quapropter recte Nicander cecinit,

Et vir perit absq; dolore.

MVTATVR color & virescit, stomachi rosio exigua infestat, frons continue reuellitur, palpebræ sine sensu veluti in somno commouentur, atq; inter hæc mors prehendit, ne tertia quidem diei parte dilata. His itaq; vtrisq; membri affecti mutilatio mox a morsu facta, succurrit, eoq; sine mora, si fieri potest, præcidendum est. & in his & propinquis partibus omnem carnem circum secare statim, & radicitus vsq; ad os excindere oportet. deinde reliquiæ ferro candẽti excecandæ sunt. etenim horum virus, sicut & basilisci, taurino sanguine similiter, celerrime sanguinem in arteriis & spiritũ coagulat.

aspis fœmina habet os maius et caput acutum.

De basilisco. Cap. xx.

HAec bestia raro quidem hominum oculis occurrit. Erasistratus autem hæc inquit, cum basiliscus momorderit, plaga sub aureo colore tingitur. conducunt ipsi, inquit, castorii drachmæ tres potæ. similiter etiã papaueris liquor. Nos autem hæc experti non sumus.

De pastinaca marina, & muræna. Cap. xxi.

vere incipiẽte reptilia oĩa virosissima.

IN marinis nempe pastinaca & muræna, agnitio manifesta est, pisces enim hi ab omnibus cognoscuntur. Auxiliantur ipsorum morsibus lactis ficulnei guttæ quatuor aut paulo plures, cum ramusculis serpilli tribus aut quatuor, & quæ ad viperas commemorata sunt.

De dracone marino, Cap. xxij.

pythagoras au-

MArini draconis ictum plumbo infricato, aut serpillo trito, obducito, aut lente elixa, aut sulfure cum aceto, aut dracone ipso

.euiserato. foueri locus vrina humana debet, absinthium cum diluta vini potione bibi, aut elelisphacus, aut surculi ficulnei, in dulci vino dilutum, aut piscis ipsius cerebrum.

De scorpione marino. Cap. xxiij.

SCorpii marini ictum sanat mullus piscis dissectus impositusq́ꝫ, sulfur viuum cũ aceto infricatum, baccæ lauri tres tritæ potæq́ꝫ.

Quomodo testudinis marinæ sanguis præparetur. Cap. xxiiij.

TEstudinis marinæ sanguis in hunc modum præparatus, reponitur. In ligneo aut fictili vase resupinata testudine, caput ipsius celeriter amputato. concretum autem sanguinem in multas partes arundine diuidito, impositoq́ꝫ, operculi instar, vasi cribro, in sole reponito, siccatum excipiens vtitor aduersus viperarum morsus, vt prædictum est, drachmis duabus cum vno aceti cyatho. sequenti drachmis quatuor, cum duobus cyathis, tertio die, drachmis octo cũ tribus aceti cyathis.

De crocodili morsu. Cap. xxv.

AD crocodili morsus nitrum cum melle tritum vsq́ꝫ dum vlcus repurgetur, imponito, deinde repleto melle, butyro, medulla ceruina, adipe anserino. Galenus autem tradit se cognouisse qui a crocodilis commorsi, adipe ipsorum imposita vulneribus, exacte fuerint adiuti.

De hominis morsu. Cap. xxvi.

NOn extra institutum fuerit, cum virulentis bestiis, etiam hominis morsus conscribere. siquidem maligniores multo aliis vlceribus apparent, præsertim si ieiunus momorderit, prius leguminibus vsus, & præsertim lenticula. Communiter itaq́ꝫ quæ in aliis virulẽtis commemorata sunt, etiam in his extrinsecus per initia morsibus applicare conueniet, præter ea quæ nimium acria, adurentiaq́ꝫ sunt. peculiariter autem oleo morsum prius illitum, fœniculi radice cum melle obducito, aut lomento cum posca & oxyrhodino, frequenter immutans. Emplastro autem hoc vtere, quod recipit squamæ æris, galbani, æruginis singulorum vnciam, ceræ libram, plumbaginis libras duas, olei sextarium, plumbago cum oleo prius incocta assumet æruginem, & squamam. vbi coierint, quæ liquari possunt adduntur. Finita autem inflãmatione, communis vlceris modo etiam hæc curabis.

De venenis. Cap. xxvij.

QVum de virulentis bestiis succincte tradiderimus, proximum fuerit, vt de venenis sermonem aggrediamur, simplicia quidem referentes eorumq́ꝫ notas & remedia, tum communia, tum specialia,

thore philoſt. ſcribit ſerpẽtes ſeptuaginta cubitos lõgos degent in Arcesia flumine, indiæ in indũ influente. ſub foliis deinde herbarum quosdã latere, aduerſus q̃s nulla medicina reperiri põt, Theophraſtus author eſt.

testudo marina viperas insequitur, & eas comedit, deinde si ruta vel ori-

Sane purgat. Morius fœminæ peio, quod ipsa malefica & dolosa est. Sciẽdu post hæc duos exiguæ magnitudinis serpẽtes inueniri, quorũ vnus sacer dictus ab omni serpentu genere vitatur, coinatus est. alter autem in india exiguus, aduersus, quẽ nullum extat remedium.

dictum sapiẽtu, detestabilem medicũ esse, qui pro

composita autem ex studio omittemus. etenim nonnulli variorum medicamentorum lethalium compositiones exposuerunt, quæ nocere magis, quam iuuare legentes possunt. neq; enim exacta horum indicia in his qui assumpserunt, inueniuntur, vt etiam congruum ipsis remedium queas adaptare. Quum igitur hæc varia ex superante in ipsis vi appareant, id etiam aliquis recte quod exhibetur, varium adaptans, nonnunquam ex æquo, nonnunquam vt eccellat, medebitur. Incipiemus itaq; & hic rursus a præcautione.

De venenorum præcautione Cap. xxviii.

DE venenosis medicamentis disciplinæ ea pars quæ præcauere illa, & declinare præcipit, longe difficillima est. propterea quod ii qui huiusmodi insidias homini clam machinantur, tanto id astu faciunt, vt vel peritissimus quisq; decipi possit. siquidem amaritudines venenorum dulci aliquo admixto, obtudunt, grauemq; odorem odoramentis additis operiunt. interim ceu ad sanitatem, salutisq; gratia in morbis hæc propinare crediti, quod genus est absinthium, abrotanum, opopanax, castorium, venena ipsis admiscent, tum in cibis, puta solidioribus, vel obsoniorum varietate adumbrantes, ipsa offerunt. vnde cui in suspicione huius doli vita fuerit, vitare eum oportet condita elaborataq; cibaria omnesq; in gustu qualitates intensiores, exempli gratia, dulceis, acidas, & salsas, potissimum vero aquæ quod satis est præsumere oportet. restincto enim hac appetitu, postea qualitates aliæ a stomacho non apprehenduntur. veruntamen alia quædam ratio asserendi hominem ab iniuriis venenorum, est efficacior. Conuenit enim quum suspicio mali medicamenti accepta fuerit, præcomedisse aliquid quod obtundere venena possit, & inefficacia reddere, cuiusmodi sunt caricæ cum nucibus inglandibus, ruta, salis grumo, & quæ mala medica dicuntur, item naporum semẽ drachmæ põdere mcu vino, aut nepitæ folia, aut terram quam lemniam sphargidem vocant, aut rutæ folia viginti, nullumq; nocebit venenum. Iam uero antidota cum vino quotidie fabæ Aegyptiæ instar assumpta, tuto admodum præseruant, quale est quod terrestri crocodilo constat, dia scincu dicitur, & quod a variorum animalium sanguine dia hæmaton vocatur, et Mithridatium. hoc aliquando etiam ipsæ rex Mithridates vsus est, quotidie præsumens, vt a lethali medicamento se vindicaret, præseruaretq;. Quum igitur a Romanis captus, bis lethali medicamento epoto, mori non posset, gladio sibiipsi vitam ademit. Quoniam vero etiam citra insidias propter necessitatem aliquando locis desertis nociuis versantes, forte sub arboribus, vt picea aut pinu cibum assumunt, diligenter attendendum est, ne ex his aut superioribus locis mortifera labantur animalia, & vasa, tum quibus

hauritur

hauritur vinum, tum quibus aqua, tum quibus obſonia incoquuntur, exacte operculentur, quemadmodum in virulentorum animalium præcautione expoſitum eſt.

medicamẽto venenum ꝓpinat. Illud ꝑterea ſciẽdum, venenata corpora non verminare Sen.

Communis venenorum quomodocunq; aſſumptorum curatio. Cap. xxix.

ATſi nonnulli lethale venenum ſponte ſua, vt mortem ſibi conſciſcant, aſſumpſerint, qualia multa in hominum vita ſolent accidere, aut etiam aliquorum inſidiis, ſiquidem nobis conſtet quod veneni genus potatum ſit protinus ad conueniens ei remedium deſcendemus, vt in horum enumeratione dicetur, at ſi medicamen exhibitũ tunc nobis fuerit incertum incognitumq;, conuenit ſtatim ad ea quæ cõmuniter ad quæcunq; venena ſumpta congruunt, diuertere. Nam indicia quæ comitantur ſi expectes, nihil plane in medecina ſpei eſt, ægris propter moram iam deploratis, deſperatisq;. Actutum igitur nulla mora interpoſita, oleo calenti per ſe, aut etiam cum aqua exhibito, vomere cogendi ſunt. Si eius copia non eſt, butyrum cũ aqua calida ingeri debet, aut maluæ, lini ve ſeminis, aut tragi frugis, aut fœnugræci, aut vrticæ ſeminis decoctum. Non enim ſolum vomitionibus euacuabunt, ſed aluum quoq; ſubducent, & venenorum malignitati aduerſabuntur, acrimonias ipſorum hebetantis, præſertimq; oleum. quod manifeſto inde licet cognoſcere. Si nanq; cutis exulcerandæ ſtudio, cantharide aut calce viua, aut eiuſmodi quodam acri vtaris, corpus oleo prius oblitum, non exulcerabitur. imo neq; corpus aſtringere potueris, oleo præunctum. Præterea vomitus non modo quod nociuum euacuat, vtilis eſt. ſed interim hauſtum venenum odore, concretis grumis, aut colore prodit. odore ſiquidem & amaritudine, cicutam, colore ceruſſam, vel gypſum, concretis grumis, lac aut recentem ſanguinem, halitus grauitate, virus qualitate & odore, leporem marinum, & rubetam ranam oſtendit, vt per hæc ad accommodata ſingulis remedia via non ſit difficilis. Admiſcebitur autem oleo maluæ decoctum, aut anſerinus adeps, aut ius ex carnibus pinguibus, vel gallinarum, aut ex lignorum cinere facta lixiuia. Facit etiam huc nitrum detritum cum hydromelite potum. vinum copioſum & vetus, & quæ adipe aut butyro conſtant. Verum iis quæ in ventriculo hærent, per vomitum ablatis, quod inteſtinis illapſum eſt, clyſtere acriore euacuabimus. Poſt hæc lac potui dabimus. nam ab hoc quod afficit, & venenoſum eſt, facile immutabitur. Iam vero medicamenta omnibus communiter conuenientia offeruntur, quale eſt, minium lemnium, abrotanum, agaricum, eryſimum, eryngii radix, paſtinacæ erraticæ ſemen, vel nepitæ, nardum gallicum, caſtorium, medulla viridis ferulæ, nerii, quod rhododendron

verba illa, quod terreſtri crocodilo cõſtat, quidam codices non habent.

imperatores quoque plures ſicut & Annibal, venenum in annulo ſolum geſtabant, ut mori ſibi liceret, quum voluiſſent.

est aut rhododaphnc flores, marrubii succus, laserpitium aut liquor ipsius, sagapenum, opopanax, peucedani liquor & radix, aristolochia longa, rutæ syluestris semen, folia cestri, quæ betonica dicitur. danturq; singula drachmæ pondere cū vino. Efficax in id est, polii herbæ decoctum & picis liquidæ linctus. generosissime etiam opitulantur antidota superius cōprehensa, magisq; ex viperis theriaca. non autem easdem vireis habent, si post medicamenta lethalia, assumantur, quas presumpta. quæ enim ipsorum quantitas presumpta ad effectum cauendum est sufficiens, hæc si quadruplo auctior, aut quintuplo post præstetur, adiuuat, idq; nō semel die, sed bis etiam, sic enim & Galeno illi admirando visum est.

betonica ουτ-τονική.

Enumeratio simplicium venenorum.

Cap. xxx.

INter venena, animalia quidem sunt vitæ noxia hæc, cantharis, buprestis, salamandra, piceæ eruca, lepus marinus, rana rubeta, & mutescēs palustris rana, hirudines deuoratæ, ex seminibus, altercum, coriadrum, psillium, cicuta, melanthium, ex liquoribus, meconium, opocarpasum, thapsiæ succus, elateriū, mandragora, ex radicibus chamæleon, aconitum, thapsia, ixia, veratrum, agaricum nigrum, ephemeron, quod nonnulli colchicum dicunt, quod in colchide nascatur, ex ramosis et oleribus, smilax, quam nonnulli thymium vocant, Romani taxum, solanum furiosum, quod etiam dorycnion appellant, sardoe herba, que species est ranunculi, papauer corniculare, pharicum toxicum, ruta syluestris, fungi, ab animalibus autem, sanguis tauri recens, lac cui coagulum fit admixtum, mel quod ad heracliam nascitur, metallica, gypsus, cerussa, calx, auripigmentum sandaracha, argenti spuma, adarce, plumbum, & quod vocatur argentum viuum, ex iis quæ domestica & in quotidiano vitæ vsu sunt, vinum copiosum raptim a balneo potum, aut passum, aut frigida aqua similiter.

quemadmodum taurino sāguine epoto ferūt Themistoclē interiisse.

De cantharide. Cap. xxxi.

QVi cantharidem assumpserunt, eos notæ grauissimæ comittantur. fere enim a stomacho vsq; ad vesicam cuncta illis morderi sentiuntur, gustum similem pici aut cedrino liquori habent, dextra præcordiorum parte inflammationem experiuntur, vrinam difficulter, sæpe etiam sanguinem per eam reddunt, item per aluum ipsis excernuntur, qualia in torminibus intestinorum egeri solent. præterea animo linquuntur anguntur q;, & vertiginibus laborant, tandem vero mente alienantur. Succurrit ipsis vomitus ex hydrelæo petitus, et lactis potio, terræ cimoliæ drachmæ quatuor cum mulsa, nuclei pinei, cucumeris semen. Adiuuat bene & ius pingue ex bubula factū aut anserinum, aut ouillum, carnesq; gallinaceorum, aut agninæ, au-

de canthar. lege Aristo. v. de animal.

uillæ, aut porcellorum, omnesq; flaccescentes coctura longiore, & pingues cum lini semine elixæ, vinum itidem dulce, & copiosum, thuris corticis drachmæ quatuor. Post cibum iniicietur per clysterem cremor oryzæ aut chondri, aut tragi, aut ptisanæ, aut maluæ, aut lini seminis, aut althææ, aut fœnugræci. interim etiam mulsa cum nitro intestino absterso, conuenit hæc rursus inserere, postea vero inflammatione occupata medicamẽtis ex lini semine & hordeo lenire. per initia esiim offendunt. deinde & lauacris aquæ dulcis vtendum est, item vnguentum irinum rosaceumq; potui dabitur.

metuendas esse canthar. in cœna dubia, dictum vetus.

De bupresti. Cap. xxxii.

BVpresti potione absorpto, in gustu viroso simile quippiam percipitur, dolor stomachi ventrisq; vehemens comitatur, eademq; partes in speciem hydropici intumescunt, extima totius corporis cutis intenditur, vrinaq; cohibetur. Prosunt ipsis quæcunq; aduersus cãtharides opitulantur, priuatim autem conducunt, post euacuationes & vomitu, & clystere factas, ficus aridæ, item earum decoctum ex vino. Vbi vero periculum iam de suo acumine remiserit, declinatq;. Thebaicarum palmularum cibo, aut earundem tritarum in mulso aut lactis potu, iuuantur. pyrorum etiamnum omne genus esse. et lac muliebre bibere, conuenit.

De Salamandra. Cap. xxxiii.

QVibus Salamandra data est, eis lingua inflammatur, mens impeditur, tremor cum torpore quodam & resolutione vrget, partes quædam corporis in orbem liuoribus variantur, vt subinde permanente veneno, putrefactæ defluant. Ad quæ omnia faciemus quæ in cantharitidibus dicta sunt. proprie antem resinam e picea, aut pinu, vel galbanum cum melle offeremus, aut nucleos pineos cum decocto chamæpithyos, aut vrticæ folia cum liliis in oleo decocta, testudinis marinæ vel terrestris oua elixa, ranunculorum ius esculentum, incocta simul ipsi eryngii radice.

Arist. v. animal.

De pinorum erucis. Cap. xxxiiii.

PInorum eruca pota, statim sequitur oris palatiq; dolor. valida linguæ inflammatio, stomachi, intestinorumq; cruciatus, quæ cum pturitu circumtendi sentiantur, feruor itidem toto corpore affligit, & stomachi fastidium vrget. Succurri debet non aliter quam iis qui cantharidas biberunt. priuatim autem in ipsis loco simplicis olei melinum adhibebimus.

Arist. v. animal.

De marino lepore. Cap. xxxv.

LEporis marini potum, gustus sequitur piscibus virosis non absimilis, tempore procedente aluus indolet, vrina suppimitur, si

quando autem eruperit,purpurei coloris cernitur. præterea qui illum assumpserunt,auersantur oderuntq; pisceis omneis,sudor fœtidus erũpit biliosusq; vomitus,nõnunquam sanguine mixtus superuenit. Adiuuari autem debent hoc malo circumuenti , lacte asinino aut passo continue exhibito, aut maluæ radicis & foliorum decocto, aut cyclamini radice trita ex vino,aut veratri nigri,aut scammoniæ liquoris drachma ex mulsa,anserisq; sanguine recentia adhuc calido. item cancros fluuialeis solos, si sustinent,offerre oportet,Nota autem salutis est,quum piscem quoq; possunt comedere.

quia humore ipsius toto infecto corpore natura id sentiens suiq; prudẽs odit piscium genus. Aristot. IIII. & V.

De rana rubeta & palustri. Cap. xxxvi.

RAna rubeta,aut palustris hausta, corporis tumorem inducit pallоremq; intensum,buxo similem,ægre spiritus trahitur, os fœtet singultus infestat,aliquando etiam semen sine voluntate prorumpit.facile autem post vomitum reficiunrur,multa meraci vini potione assumpta arundinis radicis drachmis duabus, ant cyperi totidem. Cæterum cogendi sunt obambulare celeriter & currere , ob torporem qui ex hoc malo contrahitur,adhæc quotidie lauare.

rana rubeta venatur apes.

De hirudinibusr Cap. xxxvii.

HIrudines deuoratas, cum aqua & adhærescenteis faucibus,inde adeo dignosces, quod ventriculi os veluti exuctione vellicatur mordeturq;. atque hæc etiam nota est hirudinis deuoratæ , nonnunquam & sanguinem floridum,hoc est viuum excreãt, hirundinibus gutturi affixis,quas muriæ sorbitio expellit,aut betæ folia cum aceto, aut niuis glebula cũ posca epota . gargarizandum quoq; nitrum cum aqua,& atramentum sutorium cum aceto. At si gutturi adhæserint,in calidam aquam descendent . item lupinorum farinam assument,frigida in ore retenta eximentur. quippe frigidæ aquæ appetentiores, ad eam festinant prosiliuntq;.Nonnulli cimices iis quibus sanguisuga deuorata erat.exhibuerũt.ego autem (inquit Galenus) alliis in his vtens,cimicibus nunquam opus habui.

De chamæleonte. Cap. xxxviii.

CHamæleonte nigro assumpto, valida superuenit ventris erosio, dolor,cum totius corporis peruersione,tremor,mox conuulsio incidit. item vomitiones pituitosæ & spumantes , quibusdam etiam singultus aduenit, vox nihil sonat,facies distorquetur. His autem cõuenit cremor tritici pinguis,calidus epotus,item dulce vinum aquosum calidum. vomitus,lactis potio, mollis clyster,fomentoq; ex cataplasmatis. ad eum vero qui suffocationem parit liuoremq;, absinthium bibitur,aut nitrum cum oxymelite,vel radiculæ,fotusq; præcordiorum congruet.

Sciendũ aũt animantes ipsos mederi morbis suis herbis q̃buſdam, q̃s morbo affecti appetunt . & plagas deinde suas limouario illinere solitos esse, & morsus

De alterco. Cap. xxxix.

SI altercum aliquis, aut ebibit, aut comedit, mēte abalienatur ebrii modo, facilem tamē curationem recipit, mulsa liberalius pota, & lacte, præcipue asinino, sin minus, caprillo, aut vaccino, ficuumq; siccarum decocto, benefaciunt ipsi & nuclei pinei, & cucumeris semen cum passo assumptum, præterea vinum salsum cum recenti adipe suillo & passo, vrticæ semen similiter, vel nitrum cum aqua cōducit, insuper cichorium, sinapi, nasturtium, raphanus, cepæ, & allia, singula cum vino sumpta. Cæterum conquiescere cogendus qui altercum hausit, vt id sicuti qui viuum biberunt, concoquat.

os ita fusare. Varietatem coloris sumere chamæleontē aiunt ex affectibus ipsis, ex loco, aere, aqua, atq; etiā ex colore vestimentorū nostrorū & cuiusque rei.

De coriandro. Cap. xl.

COriandrum latere propter odorem non potest, potum vero rauci tatem facit & mentem mouet, consimiliter temulentis. Loquuntur itaq; qui id sumpserunt turpia, totius corporis ipsorum odor coriandrum indicat. Adiuuantur, vbi id oleo aut irino vnguento, vt supra monstratum est, eduxerint, vino meraciore cum absinthio, & per se poto, ouisq; vacuatis in sese detritis, cum muria sorptis, ad hæc muria ipsa bibitur, & ius salsum & gallinaceum & anserinum, postremo passum cum lixiuia sumitur.

De psyllio. Cap. xli.

PSyllii potu totū corpus refrigescit torpetq; cum resolutione & tristitia, vt animū despondeant. Præsidio sunt omnia quæ contra coriandri potum commendantur.

De cicuta. Cap. xlii.

CIcutam potam caligo vertiginesq; insequuntur, vt nec minimum videre liceat, item singultus, mentis alienatio & artuum perfrictio comitatur, vltimoq; conuulsi qui eam sumpserunt, præfocantur, cessante a motu omni in arteriis spiritu. Per initia igitur, quemadmodum & in aliis, vomitu eam eliciemus, deinde hac euacuatione vsi, quod in intestina delapsum est, excernemus, ac tunc, ad vini meraci potionem veluti præsentissimum remedium transibimus, per interualla eam exhibentes, in quibus interuallis lac vaccinum, aut asininum, aut absinthium cum pipere & vino, item castorium, rutamq; & mentam cū vino exhibebimus, præterea cardamomi, aut styracis drachmam, aut piper cum vrticæ semine ex vino, aut tenera lauri folia, similiterq; laserpitium, aut eius liquorem cum oleo & passo. Item passum per se potum, præclare opitulatur.

hoc philosophi dicunt esse præsentissimum venenum. præsertim si cū silentio bibitur, quia cū sermone parum lædit. vt refert olym. in Phædo-

De papaueris liquore. Cap. xliii.

PApaueris liquorem, epotum, subsequitur veternus cum perfrictione & pruritu adeo vehementi vt subinde veneno incrudescente tanta oboriatur prurigo, vt qui id biberunt, ab ea excitentur, adhæc toto corpore veneni odor sentitur. Saluti est post vomitiones oleo

factas,acri vti clystere.item oxymel cum sale potum proficit, aut cū calido rosaceo,mel,præterea merum copiosius,cum absinthio & cinnamomo,necnon acetum calidum per se, insuper nitrum cum aqua, origanum cum lixiuio,rutæ semen cum pipere, ipsumq́ piper cum castorio et oxymelite,vel satureiæ,aut origani decocto,vino addito. Cæterum excitare ægros oportet iis quæ naribus admouentur, & in aquam calidam deducere,fomentisq́ propter accedentem pruritū adiuuare,a lauacro,pingui iure,cum vino aut passo,vti.Iam medulla cum oleo pota ipsis opitulatur.

De carpesiæ liquore. Cap. xliiii.

CArpesiæ liquor potus,soporem & strangulatum præcipitem inducit.Eodem remedio,quo & cicutæ,auxiliamur.

De mandragora. Cap. xlv.

ACcidit mandragoræ potu quam primum sopor, virium resolutio,validus veternus,vt nihil a morbo qui lethargus dicitur differat.quibus antequam horū aliquod eueniat,vomitus conducit, post hunc,aqua mulsa,nitrum,& absinthium cum passo,aut vino dulciore sumpta.caput rosaceo foueri & aceto debet corpus excitari commouerìq́,adhibenda itidem quæ odoratu excitant,piper,sinapi,castorium,ruta cum aceto trita,pix liquida,lucernarum funiculi combusti extinctiq́. Quod si ægre excitentur,etiam quæ sternutamenta mouent,adducenda, aliisq́ communibus remediis in his quoque vtendum est.

De aconito. Cap. xlvi.

AConitum statim quum potum est,in lingua cum astrictione quadam dulcescit,inde vertigines,præsertim in exurgendo,& oculorum humiditates inducit,thoracis grauitatem & præcordiorum, ita vt multi flatus erumpant. In quo vitio vomitu venenum educi debet,& aluus clystere subduci. Potiones contra aconitum hæ proficiunt,origani,rutæ aut marrubii cum vino, aut absinthii, aut erucæ, aut abrotani,aut chamæleæ,aut chamæpityos. Prodest ipsis & opobalsami drachma cum vino.item coagulum hœdi, aut leporis aut hinnuli cum aceto.adhæc ferri recrementum aut vinum in quo ipsum ferrum,aut aurum,aut argentum sit restinctum. insuper lixiuium cum vino,& gallinacei elixi carniumve pinguium ius cum vino assumptum. Cæterum chamæpitys quæ peculiariter aduersus aconitum cōducit,in Heraclia Ponti,vbi & aconitum nascitur, holocleros appellatur,Athenis,didonia,in Eubœa,sideritis.

De ixia. Cap. xlvii.

IXia quæ & vlophonos dicitur, odorem habet & gustum quum sumitur ocimi,linguæ inflammationem validam inducit, mentem

Athenienses ciues suos morte damnatos hac epota vita excedere cogebant. id quod genus mortis præsertim ciui honestissimū est. Tarētinos autem multare suos ciues veneno quodā, quod in monte circæo nascitur, author est Aristote.

Sciēdū p̄terea venena nihil nocere iis, qui hisce edendis assueuerunt.

abalienat, atque omneis naturaleis excretiones supprimit, strepitus tumultusque alui elidit cum animæ defectu, nec quicquam tamen eiicitur. Adiuuantur læsi ab ea, postquam vomitionibus fuerit educta maior veneni portio, aut aluus soluta, absinthii diluto cum vino pleniore aut aceto aut oxymelite poto, item rutæ syluestris semine, vel laserpitii radice, similiter tragorigani decocto cum prædictorum aliquo, aut lacte, aut resina terebinthina, aut nardo, aut castorio, aut Laserpitio, singulis oboli pondere. Prosunt cum vino etiam nucis iuglandis nuclei læuigati, resina, castorio, & ruta additis, singulis drachmæ pondere. Proficiũt itidem chamæleæ drachmæ duæ, aut thapsiæ succi totidem cum aqua mulsa. vtiliter & acetum calidum bibitur.

id quod & ipse Theophrastus Thrasyan fecisse author est.

De ephemero. Cap. xlviii.

EPhemeron, quod nonnulli Colchicon eo quod in Colchide nascatur, vocant, aut bulbum agrestem, epotum protinus, totum corpus prurire facit, velut vrtica & scilla tactum irritatumque, interiora erodit, stomachum vrit cum ponderosa grauitate. Inualescente autem malo, cruenta strigmentis mista per aluum egeruntur. Succurrẽdum, vt salamandræ, vomitionibus & clysteriis, sed antequam vireis sibi asciscat venenum, dari debet foliorum quercus, aut glandium, aut malicorii, aut serpilli decoctum cum lacte bibendum, aut poligonii succus, aut surculorum vitis, aut rubi, aut tenerarum ferularum medullæ, aut myrtorum cum vino. item ipsorum myrtorum in læuorem detritorum, maceratorumque in aqua, dilutum potum auxiliatur, benefacit itidem castanearum interior tunicula, si cum aliquo e succis quos prædiximus, assumatur, origanum quoque cum lixiuia potum, in idem efficax est. Adeo vero exactum præsidium est lac vaccinum calidum potum, & simul in ore contentum, vt hoc præsente nullum aliud desideretur.

apud celtas quoque pharma cum nascitur, quod renicum appellatur, quod celeriter mortem affert. Huic antipharmacum quercus corticẽ esse prodit Aristote.

De smilace. Cap. xlix.

SMilax, quæ a quibusdam thymion, a Romanis taxus nominatur, pota perfrictionem totius corporis & strangulatum, mortemque maxime præcipitem inducit, quibus omnia auxiliantur, quæ & cicutæ epotæ.

De solano furioso, quod dorycenion a nonnullis dicitur. Cap. l.

DOrycenium potum, quod aliqui solanum furiosum appellant, gustum quidem ceu lactis repræsentat, singultus crebros facit, linguæ humiditatem, & cumulatam sanguinis eductionem, per aluum mucosa ferunt simillima torminosis. Auxilio sunt, antequã horũ aliquod fuerit secutũ, quæ in ephemero dicta sunt, vomitus dico & clyster, & quæcũque potũ venenũ possunt excernere. Proprie autem ipsi

succurrit aqua mulsa aut lac asininum caprillumve, & dulce vinum tepidum cum anisi modico potum, item amygdalæ, & elixa gallinarũ pectora, idem præstant conchylia cruda pariter & tosta, in cibo, ad-hæc locustæ marinæ & gammari, & ius ex ipsis esculentum potui assumptum.

De sardonia. Cap. li.

QVæ sardonia herba nuncupatur, ranunculi species est, pota autẽ vel comesta mentem abalienat, conuulsiones adfert cum labrorum contractione, vt risus imaginem præbeat, a quo affectu etiam risus sardonius non laudabili dicterio inter homines iactatur. Cui vitio priuatim post vomitionem conducit aqua mulsa liberalius exhibita, lactisq́ potio. item corporis totius respersio inunctioq́, ex medicamentis quæ calefaciunt petita. vincit item in hydrelæum calidũ descendere, deinde corpus inungere & valenter infricare. summatim, vt in conuulsione tota curatio administranda est.

κέλωτα σαρδώνιον κελᾶν.

De papauere corniculato. Cap. lii.

PApauer quod corniculatum appellatur, esum potumve, eadẽ quæ papaueris liquor inducẽs pericula, iisdem quoq́ curatur remediis.

De pharico. Cap. liii.

PHaricum dictum toto gustu nardum syluestrem repræsentat, potum vero resolutionem cum furore & conuulsione excitat. Aduersus quod, vbi vomitu fuerit eductum, absinthium cum vino propinatur, item cinnamomum aut myrrha, aut nardum Cilicium, quod nonnulli isatin vocauerũt, aut spicæ nardi drachmæ duæ, myrrhæ oboli duo cum passo misti, aut iris crociq́ flos ex vino. Caput ipsorum derasum farina hordeacea cũ ruta trita, & aceto cataplasmatis modo obducere conuenit.

De toxico. Cap. liiii.

TOxicũ inde nomen videtur accepisse, quod barbari sagittas, quas toxeumata vocant, eo illinant. vbi potum est sequitur labrorum & linguæ inflammatio, mentis furor, qui coerceri non possit, variis obnoxius imaginibus. eoq́ difficilem curationem recipit, raro etiam nonnulli qui id biberunt vitæ restituuntur. Oportet igitur continere ipsos vinculis & cogere, & vi adigere, vt vinum dulce cum rosaceo bibant, reddantq́ per vomitum. Item raporum semen cum vino potum peculiariter ipsis confert, & quinq́folii radix, hircinus caprillusve sanguis potui datus. ad hæc, quercus cortex aut fagi aut ilicis cum lacte læuigatus potusq́ proficit. Idem faciunt mala cotonea mãducata, vel trita cum pulegio, ex aqua pota, præterea amomum, & balsami cum vino semen. Qui vero mali huius periculum euaserint, diu in lecto decumbunt, & quum surrexerint, attoniti ac stupentes

hæc oĩa enim cõmuniter amentiã inducũt ex eo, q͏ phrenas inflãmãt corrumpuntq́.

reliquum vitæ tempus transigunt.

De fungis. Cap. lv.

FVngorum alii genere, alii copia offendunt, integri sumpti strangulatus laqueis simileis inducunt. his statim communi præsidio resistendum est, & qui eos hauserunt, oleo ad vomitum cogendi. Mirifice his proficit lixiuium ex sarmentis aut ex pirastri surculorum cinere cum posca, sale vel nitro, potum, item pira ipsa syluestria aut folia simul incocta, vim strangulandi quæ fungis inest, tollunt, eadēq; in cibo conferunt. ad hæc oua gallinarum elixa & in posca pota, aristolochiæ drachma aut absinthii, cū vino, insuper mel delinctum potumq; cum aqua. Prodest apiastrum cum nitro, panacis radix & semen cum vino, floces vini combustæ, cum aqua, aut atramentum sutorium cum aceto, raphanus itidem aut sinapi, aut nasturtiū in cibo sumptum. Quoniam vero nonnulli fungi a venenatis corrosi non modo strangulant, sed etiam intestina exulcerant, dari debet absinthium copiosum & ficuum decoctum, origaniq;. ad hæc ex aqua mulsa, vomitus confert, in calidam descēdere, & crudam farinam hordeaceā præcordiis admouere.

De sanguine taurino. Cap. lvi.

SAnguis tauri recens occisi potus, spiritus difficultatem & strangulatum procreat, dum tonsillarum & gutturis meatus cum valida conuulsione obstruit. Iam lingua iis qui sanguinem hauserunt rubens inuenitur, dentes tincti, & vestigia cruoris concreti inter ipsorum cō missuras. In hoc malo vomitus vitari debet, grumi enim attractu ad sublime relati, magis gulæ inculcantur. Exhibentur ergo quæ sanguinem coeuntem soluere, & aluum subducere possunt, vt grossi liquore suo pleni cum posca & nitro. huc facit etiam omne coagulum cum aceto, & laserpitii radix cum suo liquore. similiter etiam brasicæ semen, lixiuiumq; ex cinere ficulneo, item cunilæ folia cum pipere, rubiq; succus cum aceto. Iam vero aluus recte subducetur. Solent iis qui seruantur inferius recrementa fœdi odoris egeri, stomachus & venter ordeacea farina cum aqua mulsa obduci debent.

De lacte intus congelato. Cap. lvii.

LAc potum quod subito ac confarctim fit intus congelatum, multam strangulationem parit, eo quod in grumos coit gelaturque. Auxiliatur huic malo, antidoti modo, coagulum, si cum aceto frequenter bibere compellas eum qui lac hausit. item conferunt nepitæ folia arida, aut succus ipsius similiter, aut laserpitii radix liquorve cū posca, idem præstat thymus cum vino, & e cinere lixiuia. salsum vero nihil offerri debet, nam hinc lac magis coit ac in caseum transit. nec vomitus in hoc malo conducit, nam in grumos concretum, dum

ad stomachum assurgit, strangulat.

De melle quod in Heraclia nascitur. Cap. lviii.

MEl quod in Heraclia Ponti prouenit, aut esum, aut bibitum, eadem pericula quæ aconitum, infert. quare & eadem vtrique conueniunt remedia. Facillime autem curantur qui id hauserunt, cõtinuo hydromelitis potu, cui rutæ folia sint admista.

De gypso. Cap. lix.

GYpsum potum strangulatum parit, in lapidem coalescens, vnde transferre oportet huc præsidia quæ aduersus fungos conueniũt. datur etiam in hoc malo maluæ decoctum loco olei. pingue siquidẽ quum sit, & lubricas vomitiones procreet, corpora deradi non sinit, quod lapidescens gypsus facit. Porro conducit & oleum in mulsa, et ficuum decoctum, lixiuiaque e ficulneo, aut e sarmentorum cinere facta cum vino copiosiore, item origanum, aut thymus cum lixiuia acetove. Clyster ex passo & maluæ decocto in anum dabitur.

De cerussa. Cap. lx.

de hisce oĩbus apud Pliniũ quoque videre est.

CErussa propter colorem facile deprehenditur, quoniam sponte sumpta palatum & linguam, dẽtiumque commissuras albefacit. præterea singultum, tussim, linguæ siccitatem, extremorũ perfrictionem, cum mentis ab alienatione, & difficili corporis motu, inducit. His prodest aquam mulsam, aut ficuum, aut maluæ decoctum propinare. item lac calidum, vel sesamum cum vino tritum, aut lixiuium e vitium sarmentis, aut oleum amaricinum, siue irinum, vel persicorum ossa cum ordei decocto, vel lachryma thuris, vel prunorum gummi, aut vlmi humor qui in folliculis ipsius seruatur, cum aqua tepida. Iam vomitus continue cietur. Proficiet etiam succus thapsiæ, vel liquoris scammoniæ terni oboli cum aqua mulsa poti.

De calce, sandaracha, & auripigmento. Cap. lxi.

a sandaracha veneno interfici equũ & quodlibet iumẽtũ scribit Aristo. viii. aĩal.

CAlx, sandaracha & auripigmentum pota, ventris & intestinorum torsiones cũ vehementi rosione faciunt. quare omnia quæ temperare & soluere ea possint, adhiberi debent, item quæ vomitiones facileis & aluum lubricam efficiant, qualis est hibisci & maluæ succus, decoctumque lini seminis aut tragi, aut oryzæ, lac præterea copiosum, aqua mulsa, iura pinguia, bonique succi.

De argenti spuma. Cap. lxii.

SPuma argenti pota, quam Græci lithargyron dicunt, grauitatem stomachi, ventris, & intestinorum, cum torsionibus validis infert, nonnunquam & intestina pondere vulnerat disrumpitque, vrinam impedit, corpus eorum qui eam biberunt, intumescit, & coloris plumbei fiunt, & deformitatem acquirunt. Adiuuantur, secundum vomitiones, agrestis hominis semine cum vino, myrrhæ drachmis octo, abr

finthii, hyssopi aut apii semine, aut pipere, aut ligustri flore cum vino, palumbium fimo arido cum nardo & vino.

De plumbo. Cap. lxiii.

PLumbi scobs aut lotura pota, similia inuehit argenti spumæ pericula, eademq; requirit præsidia.

De argento viuo. Cap. lxiiii.

ET argentum viuum potum, eadem quæ spuma argẽti infert, atq; eisdem remediis qui id assumpserunt, adiuuantur. adhæc prodesse ipsis videtur lac copiose datum. cæterum & hi vomitionibus sollicitabuntur.

Illud tñ tenendũ vomitionem in oĩbus eẽ optimã præterq̃ in iis, qui taurinum sanguinem vel lac coagulatum hauserunt.

De veratro albo, thapsia, elaterio, agarico nigro, ruta syluestri, nigella, & pappis. Cap. lxv.

HAbenda cura est & eorum quæ iuuandi gratia exhibentur, sæpe vero non minora aliis pericula adferunt. cuiusmodi sunt superius commemorata, nempe veratrum album, thapsia, elaterium, agaricum nigrum. hæc enim strangulatus excitant, aut magis quam opus est, purgant, in quibus strangulationes, vt in fungis & similibus comprehensum est, curabuntur, nimias purgationes, iis quæ excretiones cohibent, sistimus. Iam vero quæ paululum nocere videntur, interim tamen pericula inferunt, negligi non debent, cuius generis est syluestris ruta, melanthium, recentes pappi, flores autem sunt spinæ quæ cactos dicitur, in quibus solus vomitus adhibitus laborantes sanitati restituit.

De familiaribus ac domesticis, nempe vino & aqua frigida. Cap. lxvi.

AQua frigida subito ac cumulatim pota, vinumq; meracius copiosum, dulce, præsertim a balneo, aut cursu, validisq; exercitiis strangulatus & dolores concitat. in quibus sanguinis dimissio protinus adhibita & inanitio, imminens periculum dissoluit.

quia magis concrescit sanguis labore corporis feruefactus.

FINIS. V. LIBRI PAVLI AEGINETæ, Ioanne Guinterio Medico interprete.

PAVLI AEGINETAE LIBER SEXTVS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO MEDICO INTERPRETE.

Procemium Chirurgicæ. Cap. I.

QVONIAM chirurgica in partes duas diducta est, vt vna sit quæ carnis vitia tractet, altera quæ ossium, tam in rupturis quam in luxationibus comprehendat, ab ea quæ carni seruit in præsentia exordiemur, consueto & hic vsi compendio. Rursus igitur a superioribus auspicātes quomodo caput, præsertimq; eius vertex vratur, exponemus.

Quomodo caput aduratur in lippientibus, ægre spirantibus, & elephanticis. Cap. ii.

CVm humor oculis influit superne, cumq; difficilis vrget spiratio quæ humiditatis excrementitiæ copia e capite inferius in thoracem transmissa, & particulas indidem continuo suo cursu offendente contrahitur, caput per medium hoc modo vrunt. Vertex ad cutē prius tondetur cutis adusq; os ferramentis candentibus, nuclei modo rotundis aduritur. quod, vbi crusta deciderit, raditur. Nonnulli vero vbi id ipsum os addusserint, faciunt vt squama inde recedat exigua, ... facile humores illinc perspiratu dissipentur euacuenturq;, seruato diu vlcere, deinde sic ipsum ad cicatricem perducunt. At in elephantiasi curanda, quinq; nōnulli crustas in capite excitant, vnam in priori parte supra sinciput alteram hac inferiorem, paulo superius quam frons habetur, vbi fere pili desinunt, ac aliam in occipitio, quod Græci opisthocranion vocant, reliquas duas iuxta ossa a squamis dicta lepidoide quæ superius aures conglutinant, vnā ex his, parte dextra, alteram sinistra, atq; ita pluribus squammis detractis, & copiam, & crassitiem humorum euaporatu ex alto capitis deriuantes, lumina offendi prohibent. Iā lieni quoq; aliud ferramentū adigunt, vt primo melancholici recrementi opifici per crustā in cute excitatā medeant.

carnes sunt tāq̄ lateres & parietes. ossa aūt tāq̄ fundamēta & colūnæ domus corporalis. debet enim eē & domus & corpus tāq̄ sim[ilis] ratio[ne]. Vitr. ... A capite porro orditur tāq̄ a nobiliore mēbro, cuius phleg-

Cum humor capitis cutem inflat, eaq; intumescit & prementi digito cedit hydrocephalon dicitur.
Cap. iii.

SI humor natura aqueus capitis cutem subit, vitium proprie hydrocephalon appellatur, accidit autem pueris quamprimum in lucem æduntur, capite ab obstetricibus parum dextre presso, aut ex causa latēte, aut ex vasis vnius, pluriumve ruptura & sanguine qui emanat in ociosam inutilemq; mutato substantiam, aut materia ob meatuum raritatem resudante, ac inter cutem & membranam quæ caluariam integit, pericranion Græci vocant, erumpente, vel enim inter hanc, & cutem humor consistit, vel inter pericranion & os, vel inter os & cerebri membranas. Cum itaq; cuti & membranæ caluariam integenti, humor interiacet, tumor sequitur, tactu mollis, cōcolor, indolens, turgidus, puluino sublimi, & paucis particulis subiectus, digitis prementibus facile cedit, & rursus assurgit. Quibus pericranion & os intercedit humor, reliqua sane respondent, sed tumor durior multo est & lente cedit, vt qui etiam pluribus corporibus subsit, dolorq; magis vrget. Si inter cerebri membranam & os humor se recepit, tumor quidem erit, sed qui prementi nō cedat, neq; tactu sit mollis, tamen violenter pressus cedat, siquidem os infantium recens adhuc compactum facile cedit, præsertim cum suturis rarefactis humori transitus foras pateat, cognoscitur ex facili inde quod humor cum illum constringere volumus, ex aduerso repressus in altum effugiat. Dolor his acrior obuenit, caput totum in diuersa agitur, frons ipsis foras producta est, oculis cernunt inconniuentibus, & crebrius illachrymant. His igitur ceu desperatæ salutis non est manus adhibenda, & si maxime nonnulli chirurgicorum terebra perforatum os exemerint, vt in capitis fracturis dicetur. At si intra cutem & membranulā quæ sub cute caluariam cingit, humor sit collectus, tumore quidem exiguo substante, vna linea per medium transuersa caput incidēdum, si membranulæ caluariam inuoluēti & ossi colluuies interueniat magisq; caput inturgescat, duabus vtemur lineis per medium se mutuo secantibus, si magis adhuc sit turgidum etiam, tribus, ad similitudinē H literæ. Vbi manu humorem exemeris, insertis linamentis commode partem deligabimus, & vsque ad tertium diem œnelæo perfundemus, inde solutam medicamento in linteolum illito persanabimus. Quod si longiore spatio os carnem non recipiat, leuiter ipsum rademus.

mata (vt græce loquar) pluribus morbis materiā suppeditant, qui morbi in corpore nostro igni vel ferro egent. Scite.n. illud dictū aiūt. uel seces vel uras.

hoc ait et Arist. vide histo. aīal.

Quomodo arteriæ diuidantur, arteriotomia dicitur. Cap. iiii.

IN longis oculorum defluxionibus, tum vertiginoso affectu, arte- Primo

rias post aures incidere consueuimus. Radenda igitur posterior capitis pars, & digitis notanda est. Nam arteriæ situs ex loci pulsu facile deprehenditur. deinde ipsam linea scriptorio prius atramento ducta, duos digitos longa, vsque ad os diuidere oportet. Quod si in cõspectum ita non venit, incidendum circiter trium digitorum interuallum, atque tunc manus iniicienda, sic vt arteriæ transuersim dissecentur, quosq; & pulsatilis sanguinis fluor apparuerit, & instrumentum os propius accedat. Vbi sat fluxerit sanguinis membranula, quæ caluariam sub cute ambit, diuisa, ne extensione inflammationem contrahat, rasoq; osse penicillum ex panniculo vulneribus debet insinuari, & medicamento quod linteolis illinitur adhiberi, quod si remaneat etiam hoc os lene, similiter id scalpello rademus.

Quomodo vasa diuidantur, quæ angiologia dicitur, eorumq; adustio sit administranda. Cap. v.

IN hemicranicis, & in iis, quorum oculos aut longus, aut etiã acutus dolor ex calida, acriq; fluxione infestat adeo vt in temporum quoque musculis calor, laxusq; tumor, œdema vocant Græci, excitetur, omnes medici vasorum diuisionem probarunt. Derasis igitur primum in temporibus pilis, digitis vasa notabimus, sic vt fomenta præcesserint, aut etiam ceruix ligata sit, vbi iam vasa oculis sese obiecerint, atramento notabuntur, & cutis ex lateribus, tum sinistræ manus nostræ digitis, tum ministri leuabitur, ipsumq; vas superficiaria linea incidemus, deinde vbi totum penetrauerimus hamulis eleuatum & a membranis vicinis instrumento quo illæ detrahuntur, denudatum, suspendemus vndiquaque liberum, etsi tenue vas fuerit, per hamulum cæcum, elato ei circunductoq; membranam detrahemus, ita vt partem quoq; ipsius apprehendamus. At si magnum est, duplex acu funiculus subiicietur, aut linum crudum, aut aliud quoddam validum, ac quamprimũ vas in rectum scalpello diuisum, sanguinis quantum satis est fuderit, in vtroq; extremo quod denudatum est, lino ligabimus, quod intercedit excisum, aut protinus, aut cum soluetur auferre conuenit. Nonnulli etiam candentibus ferramentis citra sectionem vasa adurunt plagis satis altis. vbi iam ferro negotium absolutum est linamentis carptis siccis vulnere oppleto, splenium quoque superaccommodatum deligabimus. postquam solutum fuerit, medicamenta carni generandæ accommoda, tum arida, tum quæ linteolis conceptis illinuntur, nec non cicatrici inducendæ apta, ad curationẽ absoluendam inducemus, nimirum vbi vincula deligaturæ computruerint exciderintq;.

diætam, deinde pharmacian, postremo ferrũ vel ignẽ sequi dictum est antiquissimorũ. Id quoq; et ad bella gerenda lege duelli accommodatur, si recte cõsideres. Hæc ẽt triplici rationi vitæ ex proportione respondẽt. vt est in Phædone apud Plat. referente Olymp. intellectuali purgatiuæ, secũdariæ operatrici, corruptrici ac

Quomodo frons incidatur, hypospathismum vocant. Cap. VI.

INstrumenti species nomen administrationi dedit, vtimur autem hypospathismo, in quibus fluor multus, & calidus in oculos defertur, faciesq; rubescit, & in fronte sensus quidam & discursus veluti vermium, aut formicarum oboritur. Derasis itaq; in fronte pilis iubebimus, vt inferior gena moueatur, cauentesq; musculorum ad tempora motionem, tres lineas rectas pari spatio distantes in fronte incidemus, latas quidem singulas duos digitos, altas adusq; os, trium digitorum interuallo inuicem discretas. secundum sectionem tenuem, spatham subiicientes a linea quæ in sinisteriore tempore ad mediam tendit incipiemus, totum quod interiacet excoriantes cum membrana quæ caluariam incingit, deinde rursus spatulam a media ad reliquam demittemus. Deinde scalpri quod scolopomachærion dicitur, aciem in primam coniicientes lineam, vt acutum ipsius latus carni quæ ab interna parte cuti cohæret accommodetur, retusum vero, ossi. propellemus ipsum adusq; mediam lineam, omnia a capite ad oculos descendentia vasa præcidentes, non autem vsq; ad cutis superficiem, rursus a media ad postremam ipsum deducemus, similiter vasa amputantes. Vbi mediocriter sanguis effluxerit, extusis grumis, tria linamenta tortilia singulis incisuris inseremus, panniculumq; implicitum aqua madentem superiniectum deligabimus. Postridie œnelæo non solum vlceribus respersis, sed etiam tẽporum musculis, auribusq; propter inflammationem, tertio die cum solueris, superfusione diu vtendum, & basilico rosaceo soluto, linamentis insertis curationem quæ restat, absoluemus.

materiali. Rasuræ Hipp. ἐν τοῖς περὶ ἑλκῶν & Gal. i. r. et vi. methodi ante oĩa comendatur, more agricolæ optimi, qui prius purgat, fodit, sanitq; aruũ, q̃ semẽ inferat atq; concredat.

Ne inflãmenẽ vlcera ĩ primis magna cura adhibẽda.

Quid agendum in sincipite secando, Periscyphismum appellant Græci. Cap. vii.

IN quibus multa, & in alto vasa fluorem copiosum oculis transmittunt, tribus lineis trãsuersis coronæ modo sinciput secatur, quæ ratio periscyphismus Græce vocatur. Hoc morbo laborantium comites notæ sunt tales. Primum oculi alimentum non sentiunt, exigui, & ad visum impotentes, sunt anguli erosi, palpebræ exulceratæ, & pili ipsorum deflui, lachrymæ tenues admodum & acres cum calore deferuntur. Dolor in alto capitis acutus & vehemens vrget, sternutamentũ continuũ. Itaq; deraso capite, transuersam lineam sine musculorum in temporibus, motus offensa, vt dictum est incidemus, quæ a sinisteriore temporum parte incipiens in alteram desinat, habeatq; terminos, vbi motus nullus est, paulo superius q̃ frons habet, ducta, sic vt sutura capitis per verticem tendẽs ad aures, Græcis dici-

tur στεφανιαῖα, vitetur. Leonides per mediam frontem lineam dedu cit. Cæterum osse detecto, penicillis, aut linamentis pluribus inuicem separabimus, extrema diuisionis deligabimus, & vino oleoq; mixtis vt prius dictum est, aspergemus. A solutione cum inflammatio iam declinauerit, os radetur, quoad caro suppullulare incipiat, rationemq; carnis producendæ accommodabimus medicamentis aridis in id efficacibus vtentes, quale est, quod recipit farinæ triticeæ partes duas, colophoniæ resinæ partem vnam. Item quale est Cephalicum appellatum. Item quod ex pumice ad carnem creandam conficitur. Nam cutis crassiuscula cicatrice densata, & occlusa vasorum ora per initia pituitæ impetum in oculos deferri prohibent.

De superioris palpebræ sutura, aliisq; modis. Cap. viii.

GRæci appellant διστιχίασιν, cum naturali pilorum palpebræ ordini, alij præter naturam pili succrescunt, quod vitium ex fluida affectione cõtrahitur quando humor qui influit, copiosus quidem, sed rosionis & acrimoniæ expers fuerit. Nam acrior, aut salsus magis, aut alio quodam modo rodens, spatio temporis etiam naturales palpebræ pilos corrumpit. Interim igitur in hac affectione, sutura vtimur, interim in phalangosi cum cilium introspectat pilorum acie simul cum eo inuersa, interdum etiam in palpebris relaxatis, quando naturales pili bulbum compungunt. Aeger itaq; in sedili collocabitur, vel aduersus, vel a sinistra, superiorq; palpebra inuertetur, siquidem longos habeat pilos, illos ipsos indice & magno sinistræ manus digito apprehendemus, sin admodum breueis, acus filum ducens per medium cilium in exteriorem partem transmittetur, deinde per filum sinistra manu sublata palpebra, dextra, cuspide specilli post filum in rugas plicasq; coacta inuertetur, & subtus linea interius quam pili, pungentes habeantur per cilium ducetur, a maiori angulo vsq; ad minorem pertinens. filo autem post interiorem sectionis lineam subiecto, pollice manus sinistræ exiguum quoddam linamentum implicitum obijcientes, supercilium attollemus, aliaq; parua linamenta implicita summis angulis imponentes famulo posterius stanti iubebimus, vt palpebras per ea attollat, atq; tunc lineam veru modo rectam, obeliæam Græci vocãt, primum scalpello suturis aptato incidemus paulo superius quam naturales pili existant, ab angulo ad angulum tendentem, altam vt sola possit cutis diuidi, post eam, lunatam adhibebimus, incipientes quidem vnde & veru similis linea inceperit, in tantam vero sublimitatem tendentes, vt totam cutem quæ superflua est circumscribamus, desinentesq; similiter vbi & illa iam commemorata linea. Postea cum cutis duabus lineis circumscripta myrti similitudinem repræsentet, angulo qui ad dextram nostram spectet hamulo transfixo

mortales pluribus ante secutis absq; ope vlla medicorũ vixisse, postea hanc ad uenisse, et sibi ferro & succo herbarũ medicatos incognita adhuc physica medicina ex Ho-

ransfixo totam hanc cuticulam excoriabamus. deinde vibicibus pongia ter quaterue ablutis, oras vulneris contrahemus, a media au picantes, acum vero per ipſam interiorem ſectionem tranſmittẽtes, porro filum ex lana eſto. Cæterum quod eius ſuperfluum eſt ampu- abimus, non prope ſuturas, ſed vt circiter trium digitorum longitu- do otioſa pendeat, eamq; per frontem exporrectam, cum emplaſtro quodam conglutinante applicabimus, palpebræ autem pilos a ſutu- is, cuſpide acus liberabimus. Hic igitur agendi modus & cõmunis & ſecurus eſt. Nonnulli axcoriationem fugiunt, eoq; poſt ductam ubtus lineam, volſella palpebris continendis accommoda, hoc eſt, ad palpebræ ambitum apprehendendum figurata, id quod ſupereſt cu is, eleuatum, ſcalpro amputant, ac ſuturas, vt comprehenſum eſt, ad- iciunt. At ſi in parte aliqua ſolũ palpebræ ex pilis oriatur pũctura, lli etiam ſollimanum adhibere couenit, deinde linamenta implicita poſca malida imponemus, deligabimus imbuentes ipſam partem po ca aquoſa vſq; ad tertium diem, quo ligaturam ſoluemus, ac ſuper- dua fili parte abſciſſa oblinemus palpebras, vel croco, vel glaucio, vel aliquo collyrio, quod inflammationem arceat, vt, croceno diarho don. At ſi inflammationem ſuturæ patiantur, etiam emplaſtrum aliquod lene ipſis ſuperaccommodabimus, & veluti lacte infuſo oculum leniemus, laxiores autem redditas ſuturas amputando ab- trahemus. Notus mihi quidam eſt qui palpebra, vt dictum eſt, ex- coriata, ſuturis non vteretur, ſed medicamento cicatricẽ inducente cu rationem abſolueret. Nam vulnere ad cicatricem veniente, palpebrã ex parte attollens pilos extra inclinare coegit. Quemadmodum igi ur alius quiſpiã ne excoriens quidem palpebram neq; externis dua bus vtens diuiſionibus, ſed interiore ſolũ adhibita, palpebræ rugas di gitis vel hamo attollebat, item duabus arundinulis aut lamellis qui buſdam palpebræ longitudinem æquãtibus, latitudinem anguſti ſcal pelli, quod venis ſecandis adhibetur ſuperfluã totam cutem mediam prehenſam conſtringebat, vtriuſq; ipſius terminos deuinciens. Atq; hac ratione, tota poſterior cutis alimentum non ſentiens, eoq; emo- riens, intra decimum aur plurimum quintumdecimum diem cũ arun dininulis aut lamellis excidebat, ita vt nulla fere cicatrix appareret.

Quomodo palbebræ medicamento vrantur.

Cap. ix.

VStionem palpebrarum ex vrente medicamento factam, omnes, vt vno verbo dicam, veteres damnauerunt, tum propter medica menti acrimoniam oculis inſidiãtem, tum quod ex immodica vſtio ne affectus naſcitur, quem Græci lagophtalmũ appellant, in quo hiã- tibus palpebris qualicũq; de cauſa lumen offenditur. Quoniam ve-

mero aſ firmari põt cui ego aſ- ſentior il liacis tẽ poribus nulla hu iuſce phy ſicæ vſũ extitiſſe. Addu- cor autẽ ex eo, qđ Ho- merus de hac chi- rurgica tantũ me minit, re liquã nõ attingit adhuc ignotã. Lacedæ monios quoq; et Perſas ſe cula mul ta abſq; medicĩa phyſica agitaſſe compe- rio apud hiſtori- cos. Ro mani quoq; ali quando communi

cōsensu ex vrbe medicos expulerunt. Ita hæc chirurgica physicā vetustate multo antecedit. Adnotandum illud sciēdum doctissimos græciæ physicos vere physicen exercuisse, quippe qui nullū vsum ex magicis cātionibus in medicinæ p̄cepta cōtulerunt. vt qui vere naturam simplici ratione prosequerentur. Plin. tamen et M. Cato. vt alibi re-

ro multi a pilis semper punctionem experiuntes, ne vocabulum quidem suturæ frequēter audire sustinentes, detinent plerunq; nos etiam inuitos, tanquam aliis destituti præsidiis vstionem per medicamenti adhibemus. Compositio vero medicamenti hæc recipit, calcis viuæ partes duas, saponis gallici vel communis totidem. Quidem etiam aphronitri partes quatuor læuigatas lixiuio, aut saponario, aut alio e ficu, aut quercu, aut vrina pueri impubis excipientes mucrone scalpelli palpebræ iniiciemus, tantum in myrtacei folii figuram, adurentes, quantum etiam in descriptione comprehenderimus. vbi iam primo medicamenti impositu cutis fuerit adusta, eo spongia ablato rursus aliud iniiciemus, tam diu id cuti inhærere sinentes quousq; nigrescat. Sin id non assecuti fuerimus, etiam tertio inducetur. Postquam vero cutis nigruerit, & reliquum iam crusta oborta medicamentum ablueris, & balneis & superfusionibus, quousq; crusta deciderit, vtemur. Inde rasilibus linamētis et penicillis teneris, cicatricē moliemur.

Si oculus cute non obtegatur, lagophthalmum ducitur. Cap. x.

LAgophthalmon vocant cum superior palpebra sursum retracta est. Accidit autem hoc vicii, aut naturaliter, aut ex cicatrice vulneris, eiusq; vel sua spontefacti, vel ex sutura, vel vstione, vt nuper docebamus, parum dextre administrata, in qua etiam solum mediocris emendatio fieri potest si palpebra crassitiem amplam habeat. conuenit enim ipsa cicatrice diuisa, & oris per linamentum diductis, etiam deligatura prorsus vsq; ab absolutam curationem vti, ita vt non nimium sicca, sed relaxantia magis vnguina adhibeantur, quale est fœnugræci succus superfusus & basilicum tetrapharmacum quod linteolis illinatur resolutum.

De inferioris palpebræ sutura & vstione per medicamenta. Cap. xi.

QVot pilorum affectibus superior palpebra opportuna est, totiam inferior. Etenim vltra naturæ suæ modum excrescens, inuertitur, & phalangosim, et distichiam sustinet. Eodem igitur modo quo in superioris palpebræ sutura, vtendū est, ordine inuerso, primum lunata incidi linea debet, ne sanguinis fluor opus impediat, deinde [...]cta. Subtus vitāda est sectio, quoniam palpebra inferior pondere [...] genuino prompte inuertitur. Cæterum reliqua curatio in superioris palpebræ sutura tractata, hic quoq; conueniet, præter quam quod [...]lorum excessus fronti non sint agglutinandi. At si in hac etiam a[...] ctione manum extimescens, vstionem potius e medicamenro de[...] gas, hanc quoq; iam traditam habes.

De ectropio. Cap. xii.

QVemadmodum ſuperiori palpebræ vitiū vocatū lagophthalmon, ita inferiori ectropion oboritur, verū id intercedit diſcriminis, quod hoc non e natura prouenit, ſed nonnunquam ex relaxatione, quam medicamenta in id efficacia, inflammatione præcedente concitarint, nonnunquam ex ſutura, aut inartificioſa vſtione palpebra inuertitur. Acu igitur duo lina trahente carunculam transſuemus a ſiniſterio e angulo ad dextrum deducta. Deinde lino vtriſq; ipſius extremis admoto, carunculam per acum attollemus, atq; ita ipſam ſcalpello excindemus, auferentes ſimul cum ea & acum. Atq; ſi figuram palpebra receperit, & æqualiter ſit conuerſa, ſatis manu profectū eſt. Sin autem poſtea quam caro fuerit ablata, adhuc inuertatur, auerſum ſcalpellum quam partem Græci cyathiſcum nominant iuxta cuſpidem, palpebræ ſectæ ſubiiciemus. ac in externa illius parte duas inciſas lineas, a duobus factæ ſectionis angulis, auſpicantes, in acutiem quandam ducemus, easq; in vnum cogentes, particulam Græcorum literæ Δ ſimilem amputabimus, vt eius acuta pars infra ſpectet, oculum, latitudo ſupra cilium appellatum reſpiciat. Secundum hoc diductas oras acu ex lana filum ducente committemus, duabus ſuturis contenti. Quod ſi vero ſuturæ, aut vſtioni fertur acceptum ectropion, etiam ſub inferioribus palpebræ pilis per ipſam primam cicatricem lineam ſimplicem inſidemus, labriſq; diductis linamenta inferemus, ac aliis præſidiis, quæ in lagophthalmis comprehenſa ſunt, vtemur, præterquam fomentis, vſq; dum ſutura fuerit conglutinata.

De anabrochiſmo & vſtione ferramento adhibenda. Cap. xiii.

IN quibus haud multi palpebræ pili habentur, qui oculum irritent, ſed circiter vnus, aut duo, aut plurimum tres, inuicem propinqui, anabrochiſmum græce dictum, probamus, isq; fit hunc in modum. Per acus tenuiſsimæ articulam capillus muliebris, aut ſimplicisſimū byſsinum linum tranſmittitur, duobus ſimul extremis commiſsis, vt quod inſeritur duplicem habeat anſulam, alterūq; huiuſmodi filū, aut capillus anſulæ iniiciatur, traductaq; acu per ciliū vbi pili enati apparent, pilū, piloſve anſulæ impoſitos, auriſcalpio detrahemus. Et ſiquidē palpebræ pilus prehenſus eſt, anſulā attrahimus. Sin vero vnus aut plures exciderint, per iniectum principiū rurſus anſulā deorſum trahemus, iterūq; pilo, ſeu pilis in eam poſitis, attrahemus. At ſi vnus duntaxat pilus gracilis oculum pungat, etiam alterum ex naturalibus palpebræ pilis ſimul euellemus, iunctū prius gūmi, aut alio quodam glutinante, deligabimusq; donec pilus coaleſcat. Nonnulli autem vſtionem præponūt anabrochiſmo, palpebram inuertūt, extra-

tuli, & magorū volumina illam admitere vidētur. Sed de hoc nos alias per otium. Ariſtot. habere ipſam uidetur inter admirabilia in fine libelli, qui eſt de mirab. aud. Ex ipſius tum ſcriptis omnibus in vniuerſum colligo ipſam e curſu rerum naturaliū exploſam eiectamq;, quippe cui nihil credere viſus eſt.

Si qua tamē omnino est, difficiles causas habet, quomodo huic sympathiæ rerū cātionibusq; natura parere videatur vt Hom. et Theocritus in pharm. & plærique docti testantur. & M. Cato. qui magica medicamēta, si pro sunt, censet esse admittenda. Author tamen medicis ·ium, vt physice tantū & docte

ctoq; vulsella pilo pungente siue vno, siue duobus, vel etiam tribus, candens aut specillum, quod vtrobiq; extremo in cuspidem abeat, aut auriscalpium, aut eiusmodi aliquod tenue instrumentum loco adigunt, vnde pilus, pilive sint euulsi. Sic enim cute densata, nullus pilus enascitur.

De hydatide. Cap. xiiii.

HYdatis pinguis quædam est substantia, palpebræ cuti præter naturam substrata. In aliquibus autem, & præsertim pueris ceu natura humidioribus augescens, malorum superuenientium causa redditur, dum oculum pondere suo grauat, eoq; fluxionem excitat. palpebræ igitur ipsis subter supercilia aquam inter cutem repræsentant, nec vt par est sursum possunt attolli. Si vero digitis ipsas deprimamus, inde digitos separemus, quod medium intercedit, inflatur. Horis autem antelucanis potissimum defluxione tentantur, neq; contra solis splendores cernerę sustinent, sed tamen illachrymant, continuisq; lippitudinibus infestantur. figurato igitur commode ægroto, digitis duobus, indice & medio paululum distanttbus palpebram constringemus, collectionem quandam hydatidis ad medium digitis interpositum molientes. Ministro autem posterius stanti caputq; ægrotantis firmiter continenti iubebimus per mediū supercilii palpebram modice attollat. Non sumpto in manus scalpello, ipsam per medium linea trāsuersa diuidemus, non maiore quam in sanguinis per venas detractione fieri solet, alta vero vt totam cutem diuidat, vel etiam hydatidem ipsam attingat, sed cura omnino debet adhiberi. pleriq; siquidem altius demisso scalpello, vel membranam quæ a cornus simi litudine Ceratoides dicitur, violarunt, vel certe palpebræ musculos conuulnerarunt. Atq; si quidem protinus hydatis in conspectum venerit, ipsam extrahemus, sin minus, iterum diuisionem leuiter moliemur. Vnde si apparuerit digitis cū linteolo molli apprehensam huc, illuc, nonnunquam etiam circumactam mouendo extrahemus. vbi ablata fuerit implicitum panniculum posca madentem impositumq; deligabimus. Sunt autem qui & læuigatum salem specilli capitulo diuisionibus inserant, vt si ex hydatide quippiam fuerit relictū, ipsam consumat, postquam solueris si desit inflammatio collyriis quæ illini possint, aut lycio, aut glaucio, aut croco curationem expediemus. Sin inflammatio vrgeat, cataplasmatis ad ea inscriptis, aliisq; præsidiis medebimur.

De palpebris commissis. Cap. xv.

SVperior palpebra interim cū inferiori cilio coalescit, interim cū membrana adnata, interim etiā cū ea quæ ob cornus similitudinē græce ceratoides appellaт, ac morbus oculū tractatu difficilē efficit.

Conuenit igitur vel auriſcalpio, lato palpebræ ſpatio ſubiecto, vel ea per hamulum eleuata coalitum ſcalpello ad pterygia excidenda idoneo diſſoluere, cura adhibita ne cornea membrana vulneretur, atq; inde procidentiæ occaſio fiat. Vbi incideris, ſucco in oculum infuſo linamẽtis palpebras diducemus, ne rurſus commiſſura fiat, lanaq; ouo madente impoſita poſt tertium diem extenuantibus & quæ cicatricem inducunt collyriis vtemur.

De chalaziis. Cap. xvi.

CHalazium otioſi humoris in palpebra concretio eſt, quæ ſi ab exteriore parte palpebræ coaceruetur, ſcalpello extrinſecus trãſuerſa linea incidi debet, deinde auriſcalpio, vel aliquo huiuſmodi inſtrumento Chalazion auferemus. Quod ſi magna eſt diuiſio, aut dehiſcit, ſuturis oras committemus, ac emplaſtro vtemur. Si exigua eſt, omiſsis ſuturis, curationem abſoluemus. Si ab interiori parte fuerit, ut per cartilaginem ipſa pelluceat, inuerſa palpebra & tranſuerſim intus diuiſa, chalazion tolletur, quo facto, muriã vulneri infundemus.

De verrucis & encanthide. Cap. xvii.

PAlpebrarum verrucis, & in maiore angulo encanthidibus appellatis vulſella prehenſis, ſcalpelloq; amputatis chalcitidem læuigatam imponemus.

De vngue oculorum, quod pterygion a Græcis vocatur. Cap. xviii.

PTerygion neruoſa membrana eſt, quæ ab oculi angulo maiore plurimum initium capiens, per minorem ad interiora progreditur, officitq; oculo, quod motum ipſius, bulbi contractione impediat, & quod progrediens, totam pupillam contegat. Cum igitur facilius curationem recipiant, quæ tenuia ſunt, & albicant, hunc in modum admouenda manus eſt. Diductis palpebris, vnguem hamulo modice inflexo exceptum attollimus. Acum vero, pilum equinum, aut linũ validum ducentem, ac paululum inflexam per ſumma ad vnguis dimidium traiicimus. Et lino quidem vnguem deligatum ſublimem eleuamus, pilo autem partem pupillæ proximam deſecantes, vſq; ad extremum excoriamus. Reliquam partem maiori angulo uicinam ſcalpello ſuturis dicato ex baſi abſcindimus, ita vt anguli carunculam relinquamus, ne ea ablata, humor poſtea ſemper deſcendat, rhyada Græci vocant. Aliqui lino vnguem eleuatum vt diximus, ſcalpello in id accommodato, totum illum excoriant, cauentes ne a cornu dictã Ceratoidem tunicam attingant. Poſt manus adminiſtrationem momento ſalis in leuorem detriti loco iniecto, lanam ouo imbutam illigabimus. Ab huius ſolutione, muriam ipſis liberaliter inſtillabimus. Si inflammatio ſubſecuta fuerit, ad eam inſcriptis auxiliis ſuccurremus.

ægrotis medeantur, magica prius dimittãt. Aegrotis vero cõſulo, pharmacopolas & circũforaneos oẽs ne ĩtromittant. ſed odio ipſos pene deteſtabili proſequãtur. Præterea neq; aſtrologos neq; hariolos de exitu morbi potius cõſulant quã doctos medicos. Ala potius verteret q̃ ſpiã, q̃ diceret ὀνόχιον & non πτερύγιον.

De staphylomate. Cap. xix.

STaphyloma est tunicæ Ceratoidis, vna cum rhagoidi, debilitatæ, aut vitio defluxionis, aut exulcerationis, eleuatio. Admouemus autem huic vitio manum, non vt visum abolitum restituamus (nam id fieri nequit) verum vt moderatum ægrotanti decorem conciliemus. Itaq; acu ab inferiore parte sursum per basim staphylomatis traiecta, deinde alteram acum duplex linum ducentem ab angulo qui ad manum spectat ad alterum per basim staphylomatis transmittere oportet, manenteq; prima acu, duplici lino amputato, staphylomatis aliam partem sursum, aliam deorsum filis deuincire, atque tunc acu detracta lanam oui liquore imbutam imponere. Post solutionē blandis infusionibus oculum lenire, donec fila simul cum staphylomate decidant.

De oculis purulentis, qui hypopyi dicuntur. Cap. xx.

DE oculis purulentis Gale. verba apponere abunde est, quæ in eũ modum habent. Nostra ætate medicus quidam ocularius cognomento Iustus, etiam concussione capitis plerosq; hypopyos persanauit. collocans enim eos in sella rectos, ac capita ipsorum vtrinque a lateribus comprehendens, mox quatiebat adeo vt pus ipsis descendere palam videremus. mansit autem deorsum propter grauitatem substantiæ, tametsi hypochymata nequaquam manerent nisi quis admódum diligenter ea infarxisset. Ac progressus iterum idem Galenus (inquit) frequenter autem multum simul puris vacuauimus tunica eã diuisa quæ cornus speciem refert, paulo supra locum quo vniuersæ inter se tunicæ committuntur. nominant autem locum Græci nunc irim, nunc Stephanem hoc est coronam. Hoc quidem Galenus in cõmentario de morbis curandis prodidit. Cæterum post puris euacuationem, vlcus ex mulsa aut fœnugræci succo, melle addito infusionibus repurgantes, deinceps reliquam purgationem accommodabimus.

oculus ante oĩa maiorē diligẽtiã requirit, quia vt Sol luce sua complet atq; collustrat vniuersum, ita oculus purus ac lucidus clarificat totum corpus animantis.

De suffusis. Cap. xxi.

SVffusio, ociosi humoris in cornea mẽbrana iuxta pupillam cõcretio est, quæ visum impedit, aut certe ne clare oculus cernat, efficit. Accidit potissimum ex perfrictione ac imbecillitate spiritus visorii, eoq; senes magis & longo morbo confectos inuadit. fit etiam ex vomitu violentius concitato & ex ictu, aliisque pluribus de causis. Verum de iis suffusionibus quæ nondum radices egerunt, nullam manus administrationem requirentibus, tertio libro comprehensum est. In hoc autem eas quæ iam confirmatæ sunt & ex toto concreuerunt, notis suis describemus. Omnes igitur suffusione laborantes lucem vident aut multam aut paucam, eoque discrimine suffu-

suffusiones ab hebetudine & glaucomate separamus, tum eo quod hebetudinem & glaucoma experti lucem omnino nullam cernunt. Rursus igitur Galenus docebit te suffusionum & concretionem & differentiam, item quomodo his manu mederi cõueniet. Oculus suffusione tentatus concluditur, & palpebra magno digito ad oculũ premitur, eiq; adducitur, simulq; hac illac exprimitur, deinde oculo aperto & mente ei adhibita suffusionem conspicimus. In iis enim quibus humor nondum coaluit, fusio quædam ex digiti impressione oboritur ac primum latior apparet, rursus in suam & figuram & magnitudinem recurrit. At in confirmatis suffusionibus nulla immutatio nec latitudinis nec figuræ ex impressura obuenit. Quoniam vero commune hoc est indicium & eorum in quibus modice, & illorum in quibus supra modum humor concreuit, colore ipsos discernemus. Nam si ferri aut marinæ aquæ aut plumbi colorem suffusio habeat, moderate coaluit, & ad eductionem idonea redditur, si vero gypso et grandini similis color suffusionis est, supra quam par est concreuit. Sed quia hæc a Galeno didicimus, collocato ægrotante aduerso lumine citra solem, oculum sanum accurate deligabimus, & diductis alterius palpebris recedemus ab iride appellata ad minorem angulum, quantum specilli cuspis spatii continet, atq; tum punctorii stili mucrone locum designabis quem puncturus es, in sinistro quidẽ oculo dextra manu functionem obiens, in dextro autem sinistra. Atque inuersa punctorii specilli acie quæ ad extremum rotunda est, valenter impingimus, & partem designatam vsq; ad vacuum intus sinum penetramus, idq; tam alte fiet, quam pupilla ab iride nuncupata distat. Ex superiori igitur parte vertici suffusionis stilum punctorium adigentes, (videtur autem conspicue ferrum, quod tunica cornea pelluceat) humoris colluuiem per ipsam in subiecta loca deriuabimus. Et si protinus educta fuerit, sistemus quiescentes paululum. sin autem recurrerit, rursus ipsam deducemus. Euacuata suffusione, stilum tollemus, leniter circumuertendo. Post hoc oculo aqua eloto pauxillum salis cappadocici instillabimus, lanamq; oui luteo cum rosaceo madescentem impositam deligabimus, ita vt sanum quoq; oculum comprehendamus, ne vna commoueatur. Cæterum collocantes ægrum in domuncula subterranea iubebimus prorsus ipsum conquiescere, tenui vti victu, adusq; septimum diem illigatum, nisi quid prohibeat. Post hunc solutis ligaminibus visum experiemur, ostendentes ei res quasdam visibiles, quod dum manu curamus, aut postea, fieri dissuademus, quod ex continuo nimium intuitu prompte rursus suffusio repleatur. Si inflammatio vrgeat, etiam ante septimum deligatura soluta, aduersus hanc pugnabimus.

De ægilope. Cap. xxii.

AEgilops, tumor est abscessorius inter maiorem angulum & nares proueniens. Vix curationem admittit, tum partium tenuitatis causa, tum periculi, ne oculus cōsortii lege indolescat. Si igitur per summa ruptus fuerit abscessus, totum id quod eminet vsq; ad os excidendum. Et si ad malas subluuies deciderit, totam ipsam explicabimus. os autem cariem nondum sentiens, rademus. Quod si iam carie vexatum est, ferro candenti acuto ac in cuspidem abeunte, aduremus, spongia frigida madente, oculo imposita. Sunt qui post carunculæ excisionem terebra vsi, humorem, aut pus in nares deriuarint. Nos autē satis habuimus eousq; solum ferramētis ad ægilopem accommodatis adurere, vt squama abscederet. Ab vstione lenticula melle adiecto quod phacomeli vocant, vel malicorio cum melle reliquisq; siccantibus præsidiis vtemur. At si ægilops serpat ad angulum, summaq; inuadat, nequaquam tunc scalpello, quo aut pterygia, aut venas secamus, media anguli parte ad abscessum resoluta, carnes ex alto educemus, item mediocriter desiccabimus. Vitri autem puluis tenuissimus ipsis insparsus, mirabiliter desiccat. Ad hæc aloe similiter cum fuligine thuris. Reliquam uero Aegilopum medicinam, tertio libro sumus executi.

Si meatus auditorii non perforati sint. Cap. xxiii.

HIc affectus a prima natali die cōtrahitur, mēbrana quadam auditorium meatum obstruente, nunc per summa, nūc in alto. postea accidit præcedente in audiendi meatu exulceratione. siquidem caro supernascens ipsum occludit. Itaq; si membrana auditum impediens alte inhærescit, difficilis erit administratio. Tentandum tamen est, tenui quodam instrumento ipsam incidere. si in summo fuerit, scalpro quod Græci scolopomachærion appellāt, hanc diuisam, vbi vsus exigat, etiam auferemus. At si caro supercreuerit, hanc pterygiis apto scalpello aut specillo polypis idoneo tollemus, deinde tortile linamentum ex viliore panniculo, spatioso meatus sinui aptatum aqua imbuemus, inuolutumq; chalcitide læuigata, aut huiusmodi quodam arido in meatum demittemus, ne rursus caro enascatur. Si inflammatio male habeat, protinus id auferemus, Si fundat sanguinem meatus, spongiam aqua frigida imbutam imponemus. aliisq; conuenientibus vtemur remediis.

> quibusdam poros meatusq́; nō solū aurium sed vuluæ fœminarū oris. & sedis ostiolū tā in fœminis q̄ in masculis nonnunq̄ coalescere ac sæpius membra quæ

Ad ea quæ in meatum auditorium inciderunt extrahenda. Cap. xxiiii.

SOlet etiam in aurem incidere, non modo calculus, sed etiam vitrū, faba, & siliquarum grana. vitrum itaq;, & calculus suam seruant magnitudinem, fabæ autem, & siliquarum grana, aliaq; id genus, na-

turali corporis madore inflata, maximos cruciatus mouent. Conuenit igitur vel auriculario specillo, vel hamulo, vel vulsella hæc extrahere. Aut violenta capitis concusſione, aure super circulum quẽdam imposita. Iam vero calamo hæc subinde extraximus, exurgentes etiã aquam auribus illapsam similiter, cera calami ambitum, qui auri inii citur, obstruentes ne spiritui vsquam sit exitus. Calculos, & eius generis corpuscula, eduximus specillo lana inuoluto & in resinam terebinthinam, aut aliud quoddam glutinans demisso, eoq́ in meatum auditorium coniecto leniter. Sin ista nihil proficiunt, medicamento quod sternutamentum prouocet, naribus indito, os & nares obturato. Si ne horum quidem nulli cesserit prius quam inflammatio, conuulsio, & omnino periculum fuerit subsecutum, manu, & ferramentis ipsa auferemus, figurabitur itaq; ægrotus, vt auris auersa sit ad basim ipsius post appellatam fibram, & lunata vtemur diuisione exigua, auersaq; specilli parte corpusculũ quod insidet, eximemus. Hoc ablato vulnus suturis committemus, & medicaminibus ad cruẽta in scriptis vtemur.

dã inuersa oriri adeo vt opẽ me dicorũ expectent, in iiij. de gener. aĩal scriptum reliquit Aristot. idemq; ĩ vii. de hi sto. aĩal. testatur.

De polypo. Cap. xxv.

POlypus tumor est præter naturam in naribus oboriens, ex marini polypodis similitudine nomen sortitus, tum quod illius carnẽ repræsentet, tum quod suo complexu quemadmodum ille, captantes vlciscitur, nares ipsorum comprehendens, ita & vitium hoc laborantium nares obstruit, id efficiens vt & difficulter respirent, & sermonẽ ægre exprimant. Duri igitur polypi, tactui renitentes, liuidi, & maligni, ceu cancri naturam induentes, attingi non debent. Molliores autem, laxos, stupidos, neq; maleficos scalpello curare tentabimus. Figurato homine in sedili aduersus solis radios, & narium meatu sinistra manu explicato dilatatoq;, spatula ad id facta in myrtacei folij modum acuta orbiculatim polypum, aut carunculam dextra præcidemus. illic acie ferramenti imposita, vbi naribus coaluit, secũdum hæc instrumento in oppositum conuerso, manubriolo ipsius, succisam carunculam foras eximemus. Et si quidem purum naris meatum viderimus effectum, ad curationem descendemus. Sin reliquæ aliquæ polypi superfuerint, alterius cultelli rasorii acie relictum corpus cum tensione, agitatione, & rasura valenti auferemus. Malignos & peruicaces polypos candentibus ferramentis adurere consilium est. inde remediis vstioni dicatis vti. Postquam ferro satis effectum, spongia detergemus, ac poscam, aut vinum in nares fundemus. Et si humor per palatum in fauces euaserit, bene se habent munia scalpello obita, sin minus permeet, nota est carunculam polypi ossibus a colãdo ethmoidibus dictis insidere, aut supremis narium partibus, quam instrumen

nomina morborũ tum a plantis, tum ab aĩalibus tũ ab instrumentis, tũ ab hoĩbus ducunt.

ta non comprehenderint. Linum igitur mediocriter crassum funiculi instar, ceu duorum trium ve digitorum longitudinis in nodos constrictum, per specilli duplici cuspide præditi foramen transmittemus, alterumq; extremum specillo per nares sursum ad meatus colatorios inseretur, idem per palatum, & os eiicientes vtraq; manu extrahemus, tanquam caruunculas nodis desecantes. Deinde funiculari linamento meatum diductum habentes post triduum pastillo musæ, & consimilibus, reliquias absumemus simul & locum exiccabimus. Postea vero pastillis cicatricem ducentibus vtemur, plumbeos canaliculos naribus, si opus sit, per totam curationem accommodantes.

Curta in auribus, & labris quomodo sarciri possint, Græci vocant colobomata. Cap. XXVI.

CVrta igitur in auribus aut labris, colobomata Græci vocant, hac ratione curantur. Primum cutis ab inferiori parte soluitur, mox oræ vulnerum contrahuntur, ac id quod in callum coaluit, aufertur. Dein futuræ illis iniici debent, & conglutinantia.

De epulidibus, & parulidibus. Cap. XXVII.

EPulis carnis tuberculum est iuxta dentium aliquem in gingiuis oriens. Parulis exiguus abscessus est, gingiuas infestans. Epulidem itaq; vulsella, aut hamulo eleuatam præcidemus. Parulidi in orbem exectæ linamenta inserimus. Vidi autem subinde scalpello, quo venas secamus, ipsam duntaxat punctam, & pure vacuato consanuisse. post ferrum, vino collui præcipimus. In sequenti die mulsa, tertio Antheron, puluerem vulneri inducimus vsq; dum curatio finiatur. At putredo gingiuis oborta si congruis medicamentis non curetur, candenti ferro ipsam aduremus.

Quomodo dentes eximantur. Cap. XXVIII.

DEns qui eximetur vsq; ad receptaculum suum circumradi debet, inde forfice paulatim concussus, extrahitur. At si exesus est, id foramen tenui linamento primum replendum est, ne constrictus sub forfice confringatur. Eo exempto, sale tenuissimo insparso relictas caruunculas consumemus. Postea vino, aut posca os colluetur dum consanescat. Quoniam vero superflui nonnulli dentes enascuntur, eos qui receptaculo adnati coaluerunt, scalpris excindemus, qui nō coaluerunt, forfice tollemus. Sin autem dens aliquis excreuerit, aut etiam confractus fuerit, nonnunquam limula, id quod excedit, superfluūq; in eo est, deteremus, adiectasq; ipsis, vt verisimile est, squamas auerso scalpello, aut rasorio, aut lima perpurgabimus.

De ligatione linguæ quod ancylion dicitur. Cap. XXIX.

LIgatio linguæ quæ ancyloglosson Græcis appellatur, alias naturaliter accidit, membranis durioribus magisq; a prima origine

minutis linguam continentibus, alias ex acquisito ob cicatricẽ quã-piam duriorem sub ipsa ex vlcere contractam. Qui igitur ex natura hoc vitii habent, eo quod tarde sermonem explicare incipiunt & vinculum sub lingua iusto magis appareat, exulceratione non praecedente, cognoscuntur. Qui vero ex acquisito, cicatricem manifesto conspicuam habent. Collocari igitur debet aegrotus in sedili ea figura vt linguam ad palatum suspendeat, & nerueum illud vinculum transuersa plaga incidetur. Quod si ex cicatrice aliqua ligatio prouenerit, ea hamulo transfixa callum sursum extrahemus, ac laterali facta diuisione ligationem soluimus, cura adhibita ne particulas alte latentes incidamus. Nam sanguinis profusio quae sisti nequeat, frequenter inde secuta est. Post haec aqua frigida aut posca uulnus debet elui, deinde medicina vtendum quae relaxet & carnem inducat.

De tonsillis. Cap. XXX.

QVemadmodum glandulae scirrho induratae, strumae appellantur, ita etiam tonsillae inflammationem expertae, & supra naturalem modum auctae, & veluti desiccatae, deuorationi spirationiq; negotium exhibentes, e regione vtrinq; sibi inuicem oppositae, eodem partis vocabulo, tonsillae, Graece antiades vocantur. Quibus cum adest inflammatio, scalpellum admouere cautio est, vbi illa modice conquierit, manum admoliemur, praesertim albis, contractis, angusta basi firmatis. Nam humiditate flaccescentes, rubicundae, amplam basim habentes, facillime sanguinem profundunt. Collocato igitur homine aduersus Solis lumen, iubebimus, vt ore hiet, ministro caput cõtinente, alteroq; linguam spatha ad id facta quam Graeci glossocatochon appellant, inferiori maxillae apprimente, nos hamulo per tonsillam traiecto, etiam quantum licet ipsam attrahemus, ita vt non mẽbranas simul euellamus. Deinde totam ipsam ex basi amputabimus scalpro ligationi dicato, ἀγκυλότομον nuncupant. Sunt enim duo eiusmodi instrumenta, aduersos acie inflexus habentia. Postquam vna fuerit succisa, ad alteram eodem modo vice conuersa veniundum est. Functione scalpello obita, aeger ex aqua frigida, aut posca gargarizabit. At si profluuium sanguinis eueniat, etiam rubi & rosarum, myrtiq; diluto egelido vtetur. Si vero copia sanguinis prorumpat, plantaginis & symphyti succo, item ex electro, pastillo & lemnia sphragide posca soluta os collui debet. Cessante autem profluuio, proximo die, rosarum flore, croco & amylo cum lacte perungentur ex aqua, vel oui liquore candido, vel hydrorosato. Si sordes vlceribus increuerint, etiam ex melle & collutiones, & illitus commode adhibentur.

De vua. Cap. xxxi.

GVrgulio tanquam aliquod vocis plectrum subinde destillatione a capite recipit, idemq; præter naturam auctus, si oblongior, tenuisq; fuerit, Columella nũcupatur, si vero crassior ab ima par te, & rotunda, Vua dicitur. vtrunq; autem nomen a similitudine factum est. Si igitur vniuersalibus, nempe & per sanguinis dimissionem, & medicamento adhibitis vacuationibus non abigatur, neque etiam remediis loco admotis, quæ astringant, repellantq;, vel etiam discutere possint, cesserit, ad scalpellum veniemus, ne continuo irritatu, tussis, vigiliæ, interim etiam strangulatus subsequatur. Quæ igitur contractæ sunt, rotundæ, non oblongæ, cruentæ, vel subnigræ, non attingi scalpello debent. Tenues autem, oblongæ, per summa graciles muris caudæ modo, remissæ, sanguinolentæ non admodum, sed al bicantes, eæ curandæ sunt. hæ siquidem protinus inflammatione liberantur. Id autem ex vua præciditur, quod præter naturæ modum eminet. Etenim si ad finem illa præcidatur, extremam omnes thoracis regiones noxam percipiunt, & vox intermoritur. Itaque figuratur ægrotus in sedili contra Solis lumen, iubeturq; magnum hiare. deinde vulsella, aut forfice quod superuacuum est prehensum, inferiorique parti adductum scalpello vuis aut suturis accõmodato, præcidimus. inde quæ in vasorum sectione comprehensa sunt, agemus. Sæpe vero, aut propter laborantis timorem, sanguinis profluuii, metum, medicamentive siccitatem ferrum vitantes, adurente potius medicamento hanc absumimus. Conuenit igitur medicamento adurente quod in palpebrarum vstione dictum est, aut eius generis alio, vuæ vstæ sinus implere, ac homini magnum hiare iusso lingua per famulum forfice constricta, instrumento adaperto tantam vuæ partem comprehendemus, quantam etiam sumus amputaturi. Cæterum spissitudinem medicamentum habebit neq; liquidam, ne diffluens ab vua decrret, subiectas autem partes adurat, ob quod ægro interdicimus, ne per totum vstionis tempus deglutiat, neq; omnino duram, quo facilius vuæ incidat, & si ex vno ipsius iniectu summa vuæ pars nigruerit, abunde est sin minus, etiam bis vtemur, ægro per totum administrationis tẽpus inclinante ore, in terram, vt saliua eliquescens simul cum medicamenti particulis extra os euadat, siquidem hora vna emoritur, excidit autem tertio, quartove die. Secundum vstionem, lana molli aut stuppa indice digito inuoluto quæ gurgulioni circum adhærescunt, extergemus, vel etiam aqua os collui iubebimus. At ceruicis regionem fomentis ex chamæmelino tum in his, tum in illis quibus tonsillæ ademptæ sunt ex consortii lege adiuuabimus. Ad hæc gargarizationibus, & perunctionibus similiter vtemur.

Quomodo spinæ gutturi eximantur. Cap. xxxii.

DEuorantur subinde inter edendum spinæ, aut piscium, aut aliorum quorundam, diuersis in partibus. Quæ igitur in conspectum veniunt, vulsella, quam Græci proprie appellant acanthobolon, eximemus, quæ inferius ad ipsas fauces peruenerint, alio modo. Sunt qui dicant maiores moles esse deuorandas, vt, caulem lactucarum, aut buccellam panis. Alii vero spongiam puram mollemque exiguæ magnitudinis lino illigatam deglutire iubent, linoque apprehēso retrahi, idque frequenter efficere vt spina impacta spongiæ educatur. Leonides autem iubet cataplasmatis vti, quæ concoquant, cuiusmodi ex cruda ordei farina conficiuntur, quo spina in pus redacta sua sponte excidat. At si eadem hora aut etiam ante ventriculi concoctionem in ægrotum inciderimus, eo quod infixum est nobis non conspicuo, vomere iubebimus digitis aut pinnis in os dimissis. Nonnunquam enim, id quod est infixum vna cum vomitu educetur.

Quomodo aspera arteria incidi debeat. Cap. xxxiii.

CHirurgicorum præstantissimi hanc quoque administrationem literis prodiderunt. Antyllus itaque hunc in modum scribit. In synāchicis quidem, vt in ea parte dicetur quæ victus rationem tradit Chirurgiam improbamus, cum inutilis sit præcisio, in quibus omnes arteriæ & pulmo affectus est. In ore autem & mento inflammationem experientibus, aut etiam tonsillis, asperæ arteriæ os operientibus, incolumi sane ipsa arteria, ratio est sectione vti, quo periculum strangulatus euitetur, deinde cum infra arteriæ caput spatio trium ipsius quatuorve circulorum manum adegerimus, partem nonnullam ipsius arteriæ scalpello pertundemus, totam enim diuidere securum nō est, tum quod hic locus excarnis sit, tum quod vasa procul a loco diuiso sint dissita. Itaque inclinato ægroti capite retrorsum, vt arteria reddatur conspicua, transuersam lineam incidemus, inter duos circulos ipsam ducentes, ne cartilago, sed membrana cartilagines colligans, discindatur. At si meticulosior aliquis inter agendum fuerit, hamulo prius cutem eleuatam diuidet, deinde sic ipsi arteriæ incidens, vasis, si forte occurrant, præteritis, lineam ducat. Hæc quidem Antyllus dixit, Coniiciens arteriam scalpello esse penetratam, inde quod spiritus per eam cum murmure quodam erumpat, tum quod vox intercisa sit. vbi vero de strangulatu metus amplius non est, oras vulneris renouabimus, mox suturis committemus, ita vt solam cutim citra cartilaginē suamus, vtemurque medicamento quod cruentis facit. Sin minus conglutinetur, præsidio quod carnem inducat insistemus. Simili vero curatione vtendum etiam si quis nobis obtigerit qui mortis desiderio

iugulum sibi inciderit.

De abscessu. Cap. xxxiiii.

QVod abscessus carnium, vel partium carnosarum corruptela mutatioq; sit, quomodo generetur, quotq; eius sint differentiæ, quarto libro abunde tractatum est. Nunc autem quemadmodum manu scalpelloq; i medendum sit, exponemus, cum omnino in pus transierit. Hoc autem deprehendimus inde quod dolores, febris, si præcesserit, rubor, pulsus & reliqua inflammationis signa minora tunc appareant. vbi iam tumor in acutum fastigiatus est, & pus digitis innixis occurrat, præsertim cum summa occupat abscessus, tūc ad scalpellum veniundum est. Si vero neq; ad tactum occurrat, neq; fastigietur, eo quod in alto delitescat, aliis mutationis notis attendentes, manum admoliemur. Sciendum vero est crudos interim ipsos priusquam ex toto in pus mutati sint, incidi, si aut articulis, aut principibus particulis vicini sint, ne ligamentum, aut aliquod eis necessarium assidua putredine pariter contabescat. Porro abscessus ano proximos crudos antequam in totum ematuruerint, dissecari Hippocrates præcipit, veritus ne perforationem experiantur. Inciduntur ergo non omnes simili linea, sed naturali quidem, vt in fronte, & pilosis locis, vt in capite, cura decoris quantum licet, habita. Recta vero linea artus secamus, veluti in musculis, diligentiam adhibentes ne & neruos & arterias & principales particulas attingamus, interim in rectum, interim trāsuersim abscessu prout cuiusq; vsus exigit, diuiso. In minoribus vnam scalpello sectionem molimur, in magnis plures, iuxta amplitudinis rationem vbiq; ea quæ tenuiora sunt & effluxioni idonea, incidentes. Illos sane abscessus qui plurimū fastigiantur, crudi, tenues, & emortui sunt, præcidimus trianguli, aut myrtacei folii, aut alterius anguli figura, cum circularis ad cicatricem recipiendam sit in idonea. Qui vero non in fastigium attolluntur, eos simplici duntaxat linea dissecamus. At vbi magnum sinum inuenimus, si cutis superiniecta carnosa sit, & queat cōglutinari, diuisione loci ea duntaxat vtemur, quæ humoris effluxui conueniat, Sin tenuis, admodumq; excarnis, totam in longitudinem simpliciter dissecabimus, & post simplicem diuisionē si corpora vtrinq; sita gracilia valde & non carnosa videantur, ipsa tollemus. Administrato iam scalpelli munere, spongia locus abstergi debet, si paruus, est abscessus, vnaq; diuisio, simplex linamētum inferemus, Si magnus est & plures incisæ lineæ, implicitum aliquod in longitudinem linamentum, lemniscon Græci vocant, ipsis demittemus, ipsas similiter plagas linamentis replentes. Quod si erumpat sanguis, aqua frigida, aut posca vtendum. si ita non substiterit, chalcitidis pollinem inspergemus, eoq; frequenter ob flaccidam humore pu

quia nerui & arteriæ incisæ nunquā coalescere vidētur.

tredinem vtemur. Splenia si hyems est, et partes sint neruosæ, œnelæo imbuta deligabimus, sin æstas, & partes carnosæ, aqua cum oleo, aut ipso quoque vino cum vino frigido tincta illigataque sequenti die eisdē liquoribus superfundemus. Post tertium diem vbi soluerimus, spongiaque deterserimus tetrapharmaco quod in linteola illinitur, vtemur. Si inflammatione caret vomica, idem fomentum & medicamen linamentis illitum accommodabimus. Si inflammatio adest, cataplasma, quod concoquendi vim habeat, iniiciemus, superfusionibus antea vsi, vbi cessauerit inflammatio, medicina quæ pus maturet, & carnem inducat, medebimur. Cæterum sinus, glutinantibus remediis, vt quarto volumine de sinibus comprehensum est, curabimus.

De strumis. Cap. XXXV.

STruma quæ græce chœras dicitur, glandula est indurata, in ceruice, alis, & inguinibus potissimum enascens. Nomen habet a chœradis petris, aut suibus, quod numerosæ sobolis existāt, aut quod colla habeant glandulosa. Oriuntur autem strumæ in priori ceruicis parte, aut in altera, aut vtrunque vna, aut duæ, aut plures. Omnes autē suis membranis includuntur, quemadmodum steatomata, atheromata, & melicerides. Quæ igitur indolent attactu, & medicamentis impositis deteriores redduntur, malignæ sunt, quas etiam Carcinodas aliqui dixerunt, notumque est omnibus ipsas curationi quæ manu fit, non cedere. Morigeræ autem ac blandæ tum tactui, tum congruo medicamentorum vsui, hoc modo tractandæ sunt. Superficiariæ igitur & in cutem erumpentes, simplici linea diuisæ, ab incumbentibus dissoluuntur, orarum cute hamulis distenta, membranis liberantur, vt in vasorum confectione, quam angiologiam vocauimus, expositum est, ac paulatim eximentur. Maiores autem strumas hamis transfixas suspendemus, & similiter excoriatæ corporibus eas cōtinentibus vndiquaque liberabuntur, animo adhibito vbique, ne arteriæ, quas carotidas vocant, & nerui recurrentes violentur. At si vas aliquod diuisum opus obscuret, funiculo id excipietur, vel per medium amputabitur, ni si magnum fuerit, vbi in arctum strumæ basis venerit, dextre ipsa præcidetur, ac indice demisso tentabimus num & aliæ sint strumæ adiectæ quæ eodem modo auferentur. Quod si magnum aliquod vas aut etiam plura subinde iuxta strumæ fundum esse suspicemur, non ex basi ipsam excindere, sed funiculo excipere conuenit, quo particulatim citra periculum sua sponte excidat. quo tempore medicamento in linteola illito, curatio tentabitur. Si vero inde excindatur, oras committemus. omnino autem rectas diuisiones adhibere oportet. Atque si nihil superuacuum habuerint, inde futuris iunge-

mus. Sin ex strumæ tumore cutis redundet, parte ipsius myrti instar ablata, suturis vtemur, & medicamen cruentis aptum iniiciemus.

De steatomatis, atheromatis & meliceridibus. Cap. xxxvii.

HAec quoque in abscessuum genere comprehenduntur, sed hoc discrimine ab illis variant, quod abscessus proprie dicti inflammationem doloremque testentur, & acrem humorem, ac rodentem contineant, nulla peculiari membrana, aut tunica inclusi. Cæterum illa inter se quoque differunt, quod humor in steatomate contentus, sicut appellatio ostendit, seuo sit persimilis. In atheromate, pulti frumentaceæ. In meliceride, humor mel repræsentet. Agnosces ipsa hunc in modum. Steatoma aliis durius est, tactui renititur, & basim habet solidiorem. Meliceris laxi cuiusdam corporis modo subsidet, & tarde quidem funditur, cito autem rursus succrescit. Curantur hæc quemadmodum strumæ, incisione, excoriatu, suturis & reliqua curatione, id solum cauendo, ne membrana vulneretur, vnde humor qui continebatur, profusus operationem impediat, & ne pars ipsius relinquatur, nã renascendi occasionem plerunque in brachiali, talo & articulamentis motui dicatis exhibet, quemadmodum etiam struma vel tota, vel portio ipsius relicta. quod si huiusmodi quippiam fuerit deprehensum, satius est non suere, sed exedẽtibus medicaminibus reliquias absumere.

De aneurysmate. Cap. xxxviii.

ANeurysma tumor blandus tactu est, digitisque cedit, ex sanguine & spiritu contractus. Galenus de eo hunc in modum scribit. Arteriæ apertæ affectus, aneurysma vocatur. Fit autem eadem quoque cõuulnerata, quoties incumbens ei cutis cicatricem quidem contraxerit, maneat autem arteriæ vulnus, dum nec coaluerit, nec carne fuerit obstructa. Agnoscuntur huiusmodi affectus arteriarum pulsu, imo ẽt prementibus nobis tumor omnis euanescit, substantia quæ ipsum efficit, in arterias recurrente. Hæc quidem Galenus. Nos autẽ ipsa aneurysmata hoc modo inuicem discernimus. Quæ adaperta arteria fiunt prolixiora apparent, & in alto constituuntur, digitisque impressis ceu strepitus quidam exauditur, cum nullus sonus in iis quæ rupturæ feruntur accepta percipiatur, illa vero rotunda magis sunt, & per summa occurrunt. Quæ igitur alas, inguina & ceruicem infestant, aliaque loca, eximiæ magnitudinis aneurysmata, curare propter vasorum amplitudinem non tentabimus. Quæ vero summas partes, artus vel caput affligunt, hac ratione aggredi conuenit. Si quidem ex aneurysmate tumor obuenerit, cutem linea recta in longum incidemus, deinde hamis diductæ oræ sicut in vasorum dissectione dictum est, excoriabũtur, & scalpellis quibus membranæ auelluntur circumpurgata arteria

teria

teria nudabitur, acu traiecta duobus funiculis deligabitur, puncta prius arteria scalpello per medium, vbi cum ambienti membrana vnita fuerit, curatione pus maturante vtemur vsq; dum funiculi exciderint. At si ex ruptura arteriæ creatum sit aneurysma, totum id quatenus fieri licet, cum cute digitis apprehendendum est, deinde acu duplex linum trahente, inferius eo quod exceptum est transseundum. Et post acus traiectu ansulam forfice præcipere oportet, atq; sic duobus filis hic illic tumorem deligare veluti in staphylomate comprehensum est. At si metus sit ne fila circumuolantur, altera etiam transmittenda est acus per totum quæ priorem premat similiter duo fila ducens, amputata ansula ex quatuor filis conflata, ita tumorem ex lino deligabimus, vel tumore per medium adaperto post excretionem, cutem adimemus, eam quæ ligata est relinquentes, ac splenium ex vino, & oleo imponentes, remediis in linamenta illitis vtemur.

De asperæ arteriæ tumore qui bronchocele dicitur.

Cap. xxxviii.

GRandis in ceruice, & rotundus tumor fit, nomenclaturam ab internis partibus sortitus. Duplex eius tumoris differētia est. alius enim adipe tumet, alius partium illarum dilatatione accidit. Atque hunc notabimus veluti & aneurismata, desperatumq; fugiemus, non aliter ac vniuersa aneurismata quæ periculosam habeant administrationem, præcipue vero quæ circa ceruicem oriuntur, ob arteriarum magnitudinem. Qui adipe inturgescit, ita vt steatomata curari debet, discretis, præteritisq; vasis, eo nimirum modo quem in strumis exposuimus.

De gangliis, Cap. xxxix.

GAnglion, nerui est in nodum concretio, ex ictu, aut labore proficiscens, plerunq; vero in manus iunctura, qua cum brachio cōmittitur, talo, & articulamētis absoluitur, quamquam, in aliis quoq; partibus proueniat. Hæ comites sunt notæ, tumor, concolor, renitēs, indolensq;. At si violenter premas, stupidum sensum experitur, non in alto, sed ipsa sub cute radices agens, & ad altera quidem transferri potest, sin autem vi adigas, tum ante, tum post, nequaquam potest. Quæ igitur in cruribus aut brachiis aut summis partibus oriuntur, excindere tutum non est, periculum enim ne particula reddatur mutila. At quæ caput aut frontem inuadunt, cute scalpello diuisa curamus, & si quidem parua fuerint, vulsella comprehensa ex basi præciduntur, si maiora, hamis transfixa excoriataq; tolluntur, oras suturis commissas, medicamento ad cruenta apto persanamus.

De venæ sectione. Cap. xl.

ET si omnibus satis constet, quomodo vena incidi debeat, tamen

Is autem tumor, ut peripateticis placet, ex humore īsito oritur. causa est, quia ī arteriis spiritales auræ dominātur. spiritus autē ab humore est. ob idq; et conglaciare ipsam decet Arist. in libello, qui de spiritu inscribitur.

venæ autem ab arteriis diligenter dignosci debent, qđ ipsæ inter se ĩplexæ sunt. hæ nanq; deferunt spiritus. illæ vero toti animanti sanguinẽ subministrant. ait quoque Aristo. τὰς φλέβας καὶ τὰς ἀρτερίας σηνάπτειν εἰς ἀλλήλας. Mẽbra autẽ oĩa principalia habere arteriam videntur. iecur autẽ habere Arteriam negat Aristote.

ne parti chirurgicæ aliquid desit, & propter artificiosas ipsius distin
ctiones, omittendum non est. Primum itaq; venæ sectionis consiliũ
est, vt sanguis qui redundat, euacuetur. Copia vero ipsius duplici mo
do capi demonstrata est, vno ad vires, venæ licet planæ non appa-
reãt, in quo statu, homo protinus imbecillis ac inualidus redditur, na
tura ceu ad graue aliquod onus ferendũ impotente. Altero, vasa quæ
id continent, in alia loca pondus transfundere spectantur, & si virtus
haud cum molestia ipsum toleret, in quibus ruptis interdum venarum
commerciis, sanguinis sputum, aut aliæ fluxiones accidunt Copiæ
igitur, quæ ex viribus æstimatur, corporis grauitas, nota est. Vena-
rum copia tum extensione, tum quod illæ plenæ tument, agnoscitur.
vtraq; autem, vacuationem necessariam indicat. Itaq; primo quoq;
die sanguinem vsu id exigente demittes, sola in ventriculo ciborum
concoctione, aut etiam perfecta in iocinore sanguinis elaboratione
expectata. At si inter initia ob causam aliquam sanguinis detractio
prætermissa fuerit, vel vltra septimam eum mittere alienum non est,
si necessitas postulet, & vires non dissuadeant. Cæterum qui venam
incisurus est, id habet inspiciendum, num multa stercoris retentio
intestina vrgeat. Quod si ita deprehensum est, molli clystere aluus
antea vacuari debet, ne venæ putridam aliquam excrementorum col
luuiem ab intestinis attrahant. Iis igitur qui ob morbi necessitatem,
sanguinis detractionem requirũt, quouis tempore venam incidemus,
si particularium duntaxat in febribus accessionum vigorem seu sta-
tum excipiamus. At si continuens febris extiterit, matutinum omni-
no tempus magis idoneum est. Qui vero nullo morbo vrgente, sed
præcauendi illius gratia sanguinis vacuationem postulant, his ver
opportunum est. Porro in ætatibus vsq; ad quartumdecimũ annum
sanguis mitti non debet, sicut etiam post sexagesimum, nisi necessitas
quædam ineuitabilis huc nos compellat. in summa, imbecillis viri-
bus præditi, hanc vacuationem vitabunt. Cæterum in particulis re-
cens inflammatione tentatis, ex opposito inanitionem moliri conue
nit, in vetustioribus, ex propinquo, siquidem ex multis corporis par
tibus sanguinem mittemus, frequentius autem ex interiori cubiti ve
na. Verum id considerandum venit, interiori & alariæ dictæ venæ,
per totum, arteriam subiici, mediæ neruum, superior quæ & humera
ria dicitur, periculi expers est. Ac in capitis morbus humerariam in-
cidimus. In his qui infra ceruicem affligunt, alariam, media vtrisque
conuenit. Fascia igitur arcta partem aliquam circa brachii musculos
deligare oportet, & frictione manuum alternante, repletam venam
vsui commodam transuersim per totam ipsius latitudinem solam di-
uidere. Etenim maiores hac plagæ, ægre cicatricem admittunt arctæ

nimium inflammationem experiuntur, preterquam quod crassioris succi trāsitum impediant. In quibus autem & secundo & tertio die, interim vero & quarto sanguinem detrahendum esse speramus, obliquius vena secari debet, quo manus inflexu dehiscens non protinus cicatrice obducatur, sic enim visum est Antyllo. At quantum euacuabitur, ex virium robore, & morbi magnitudine metiemur. Si humoris copia subest, & materia afferuescit, vna vice vsque dum anima deficiat extrahemus, virtute videlicet robusta, sic autem vt æger non ex humoris in ventriculum confluxu deficiat, ob quod etiam multi ante iustam vacuationem per initia statim animo destituūtur, verum eius deliquium his vacuati humoris ratione obuenire oportet. Iam vero si magnam vacuationem res postulet, vires autem sint inualidæ distribuenda erit inanitio, ac primum parcius detracto sanguine denuo idem auferetur, si res exigat etiam tertio. Cæterum vacuare solemus corpus vniuersum non modo in plethorica affectione, veluti & Galenus tradit, sed etiam propter affectus magnitudinem, quanquam totum corpus humoribus videas commoderatum, quemadmodum in sanguinis ex naribus, aut alia parte profluuio, quod nō copia excitauerit, ac vacuare reuulsorio modo ex oppositis conuenit. Quinetiam in valida inflammatione idem faciendum est, sicut in colicis & renibus calculosis, lippitudine, & iis quæ tam præcipiti modo vrgent. Nam dolor & partis inflammatæ calor defluxioni præbēt occasionem, licet vniuersum corpus superfluitatibus careat. Qua propter parcius id tunc faciundum est, vacuatione adhibita, quæ potissimum laborantis ætati, & naturæ cōpetere videatur, consideratio etiam anni tempore, loco, & ægrotantis consuetudine. Porro in quibus prope venam quæ diuidetur magna quædam est inflammatio, quemadmodum id pleuriticis & iocinorosis, optimū est expectare, dum color sanguinis, & substantia mutetur. Diuersus autem est in inflammatione sanguis, a naturali, quoniam largius incalescens, siquidem prius erat crudior, rubicundior, magisq; flauus euadit, si autem talis prius extiterit, in nigrum adustus mutatur. Non tamen ex toto mutationem ipsius expectare cōsilium est, sed etiam ante illam nonnunquam cessare conuenit, idq; duplici de causa, aut ob virium imbecillitatem, quas solui ex pulsuum tactu cognosces, sunt enim ipsi inæquales vehementia, & magnitudine, vel etiam languidi, & robur fluxionis inclinans imbecilles iam vires notat, vt propter inflammationis malignitatem, nonnunquam enim nihil remittit, sed vehemēter impacta est. At si nihil horū obstiterit, ægerq; floridæ ætatis sit, expectāda est sanguinis mutatio, magisq; si ambiēs aer tēperatus fuerit. Si vero sanguis ante iustam vacuationem fuerit suppres-

Habet enim corpus nostrum simile qddpiam vniuerso. Vnde philosophus VIII. physicorum paruum mūdum appellat animal ipsum. Cur rei argumento est, quod munia corporis suā quæque periodum seruant. Illud autem non ignorandum plæraq; bruta animalia mittendi sanguinis gratia venibus ac demetis latera ac dorsa sua

sus, id autem accidit aut propter timorem, & animi defectum, aut sanguinis grumum, aut violentam constrictionem, cõtra singula pugnabimus, Animam deficientem, odoratis naribus admotis refocillantes, constrictionem, vinculo remisso soluentes, in grumum coactum sanguinem, vel olei infusione, vel digitorum fotu dissoluentes. Reliqua sanguinis dimittendi præparatio nulli non cognita est, verum hæc in cubiti venis fieri solent. At ex fronte sanguis detrahetur in capitis doloribus ita, capite fomentis adiuto, fascia ceruicem vinciemus, digitis super guttur interpositis, ne suffocatu ægri intereant, repleta iam vena in fronte, acie scalpelli diuidetur. Eodem modo etiam circa guttur extantes venæ sphagitides appellatæ, ob vetustam lippitudinem aduersa scalpelli parte scindentur, ita vt sanguis erumpat. Item venae linguæ subditas, veluti in anginis, transuersas incidimus, euitantes cõstrictionem. Nonnulli vero in maioribus oculorum angulis venas eminẽtes, sicut in longis capitis, vel oculorum morbis similem, in modum diuidunt. In quibus internas quoq; narium venas vel mucrone scalpelli contundentes, vel quibusdam asperis irritantes disrumpunt. item post aures sitas ob capitis affectus feriunt. Quæ vero poplitem perreptant, in renum cruciatibus aperiuntur. Quæ extremas corporis partes intercurrunt, superiacẽtibus vinculo exceptis & manuum frictione, & pedum incessu repletæ diuidentur. in sinistra quidem manu, cum lien male habet, venam quæ inter paruum & anularem digitum porrigitur, præcipue incidimus. cum iecur affligitur, in dextra. Nam extremarum partium inanitio, e longinquo magis facta efficatiorem molitur reuulsionem, in pede, veluti cum coxendicum dolores aut vteri vitia vrgent, eam quæ supra interiorem talum eminet, dissecabimus.

De cucurbitularum vsu. Cap. xli.

CVcurbitulis neq; per affectuum initia, neq; cum corpora sunt plethorica, vtemur, sed iis prius euacuatis, cumq; nihil particulæ influit. Vsus eius est mouere aliquid, agitare, & foras extrahere. Leuis itaq; cucurbitula inflationes discutit, distillationes in stomachum suspendit, sanguinem attrahit, & profluentem rursus sistit, obiectis partibus admota, & quod alte conditum est, in summa rursus educit, in totum humores traducit, spiritus euacuat. At quæ cum scarificatu adhibetur, efficaciorem causis perspiratum præbet, sensibiliter ex alto ea quæ nocent eliciens, quippe non modo sanguinem, sed alios quoque humores vacuat, præsertim cum flamma ampliore adglutinata, verũ si a carnosis particulis detractionem moliri statuimus, primum cutis scalpello exasperanda, deinde cucurbitula imponenda est. Sin excarnis magis pars fuerit, leuem prius cucurbitulam defigemus, vbi in tu-

Impingere ad vulnera facienda, vnde sanguis manare possit. Humoribus aũt quãquã corpus modice præstare videmus atq; æquabiliter nonnunq̃ increscere, possunt tamen quatuor quoque humores, ex quibus constat corpus animantis, temperati inter se oẽs excrescere æquabiliter, in tantum vt magnitudinem

morem particula eleuata sit, scarificatu adhibito, rursus ipsam accommodabimus, & si paulum vacuare cogitamus, vna diuisio abunde est, sin amplius, plures adhibentur. Item si tenuiorem qui continetur sanguinem acceperimus, summa scarificari, si crassiorem, alta debent, quando etiam concretum ex ictu sanguinem educere animus est. Terminus autem moderatæ diuisionum altitudinis est, sola cutis crassitudo. Nonnulli instrumentum ad hoc excogitarũt tribus scalpellis æqualibus simul iunctis, vt vnica iniectione tres fierent plagæ, verum hoc nos inutile putantes simplici scalpello cõtenti sumus. Alii cucurbitulis vsi sunt vitreis, vt sanguinis qui vacuatur mensura in extractione pellulescat, verum æneæ cum maiorem sustineant flammam, multo sunt efficaciores vitreis, quæ facile disrumpũtur. Quin etiam quæ ex cornibus, ore sugentes trahunt, minus quidem inaniũt, non autem siccant, quemadmodum quæ cum flamma si opus fuerit, adhibentur. Cæterum cum admoturi sumus cucurbitulam, particulæ in rectum figuratæ ex latere hanc defigemus. Si enim iacẽtibus ipsis super, linamentum ex lucerna simul cum flamma inducamus, in cutem occidens illa, grauiter adurit, vsu hoc non postulante. Est cum cucurbitulæ magnitudo subiectæ parti adæquabitur, eaq; de causa per multum cucurbitulæ & paruitate & magnitudine differunt, quemadmodum etiam collo prolixiores & spatio inferiori latiores aliis efficacius extrahunt. Cauendum autem ne prope mamillas cucurbitula applicetur. nam illapsæ cucurbitulis nonnunquam mammæ & inturgescentes vehementer, haud facile ipsas relinquunt, atque tunc spongias ex calida cucurbitulis circundare oportet, sic enim remittũtur, sin minus hoc modo fuerint laxatæ, perforari ipsas ratio est.

morbi afferãt, quē πληθωρικὸν græci vocant.

magis attrahunt etiam æneæ, quia spiritus intus incalescēs nõ ita per poros difflatur, neq; aer extrinsecus igrediẽs sicut per nitrũ. Ille autē spiritus inclusus virtute calidi sãguinem copiosũ attrahit. Dixit autem collo prolixiores et spatio inferiori latiores

Quomodo alæ adurantur. Cap. xlii.

HVmeri articulo luxato in nonnullis caput frequenter & continue excidit, vel humiditatis superantis vitio, vel quod cõtinuæ luxationi opportunus locus euaserit, quando adustionem descendere oportet. Proinde ægro, aut supino, aut in sanum latus inclinato, interiorem alæ cutem qua potissimum articulus excidit, duobus sinistræ manus digitis, vel hamulis tenuibus & oblongis eleuatam, candenti ferro adurere oportet, quousque ferramentum ex aduerso inflexum vno impressu duas crustas excitarit, & si magnum intercedens halitum spatium fuerit, mucrone scalpelli per ipsas traiecto aliam in medio crustam faciemus, adurentes vsq; dum ferramentum vrens scalpello inciderit. Item alias duas Hippocrates iuxta vtriusq; dictæ mediam fieri consulit, æquali illis spatio distantes quadrangulæ figuræ modo, Altius autem cute non penetrabimus, quod nerui, glan-

dulæ,ac aliæ particulæ quæ inflammationem difficultatemq́ functio num,excitare posſint,ſubiecta ſint,curari vero aduſta debent porro cum ſale trito & impoſito,tum aliis præſidiis ad cruſtas inſcriptis, poſtea manu operandum caute erit.

efficacius attrahere, ex eo, qđ maiorẽ ſpiritus vim habẽt, atq́ ex maiori ſpatio magis ad trahẽdum inualeſcũt. ſed hoc ex mechanicis ſpiritalibus magis cognoſcendũ eſt.

De adnatis digitis & ſexto digito. Cap. xliii.

ADnaſcuntur digiti in manu nunc prope maiores digitos, nunc prope exiguos,raro autem viſi ſunt iuxta aliorum aliquem. Eorum vero qui adnaſcuntur,alii per totum carnoſi ſunt , alii oſſa ir ſe continent,nonnunquam & vngues. Oſſa habentium,hi ab articu lo procedunt,cuius commiſſuram alteri digito communicant,illi ex naturalium digitorum fiſſura oriuntur,atq́ huiuſmodi perpetuo ſunt immobiles,reliqui mouentur nonnunquam . Carnoſorum expedita eſt præciſio nam ſcalpello quod ſuperuacuum eſt in totum tollimus. Eorum qui ab articulo prodeunt,difficilior eſt tractatio illis qui a di gitorum fiſſura originem traxerunt primum caro orbiculatim vſque ad os excinditur,ipſumq́ os exciſum aut eraſum,aufertur. Cæterum inter curãdum radimus ipſa,& cicatrice obducimus,quemadmodum etiam in oſſium vulneribus declaratum eſt.

Quomodo purulentis aduſtio adhibenda. Cap. xliiii.

VStio efficaciſsimum purulentis præſidium inuentum eſt. Conue nit igitur ferro candenti cruſtas excitare , vnam inter clauiculæ compagem cute ſurſum educta.duas autem exiguas iuxta mentum ſic vt ab arteriis quæ carotides appellantur,recedatur.Duas item ſub mamillis ampliores inter tertiam quartamq́ coſtam,alias duas inter quintam & ſextam paulum in poſteriora ſpectantes,aliam, per me dium pectus,rurſus aliam ſupra os ventriculi,tres poſterius, per me dium dorſum vnam,vtroq́ ſpinæ latere duas , quæ in dorſo factam cruſtam excedant non admodum extantes. Alii,vt tradit etiam Leo nides,ferro mucronato candenti per medium coſtæ ſpatium vbi ab ſceſſus eſt,adacto,vſq́ ad pus vſtionem moliti ſunt Nonnulli etiam hos curare auſi ſunt,tranſuerſa linea inter quintam & ſextam coſtam ducta,& cute paululum oblique diuiſa, deinde ſic ſcalpello membra na quæ coſtas ſuccingit perforata,pus excreuerunt. Atq́ hi cum il lis qui ferro vſq́ ad imum adurunt,aut ſtatim mortem inferunt,vita li ſpiritu confertim vna cum pure euacuato,aut fiſtulas reddunt inſa nabiles.

Codex græcus habet. conuenit igĩ ariſtolochiæ lõgæ radicẽ oleo humectantes laminas cãdentes imponere.

De cancro. Cap. xlv.

CAncer,tumor eſt inæqualis,oris prætumidis,aſpectu teter, liui dus,& indolens,interim ſine vlcere,quem Hippocrates latẽtem nominauit,is ſi curetur,peior euadit,interim exulceratus, nam cũ ex atra bile ducat originem,magna parte eroditur. Pluribus quidem cor

poris partibus accidit,præcipue fœminarum locis,& mammis, quæ venas vndiquaq; turgidas habent,quemadmodum cancer animal pedes,vnde etiam nomen sortitus est. Quæ igitur per medicamenta curatio adhibetur,quarto volumine abunde explicata est,eius autẽ cancri qui vuluam infestat,tertio. Quoniam vero partes putrefactæ, aut quæ(vt simpliciter dicam, naturæ modum excesserunt, ablationem sui postulant,cancris autem vuluæ manus opera nec potest, nec vtile est admoueri,eorum qui exteriora infestant,præcipue mammas curãdi administrationem tradimus. Quidam enim totam partem vitiatam ferramentis candentibus absumunt,alii totam mammam præcisam adurunt.Galenus solam administrationem quæ per sectionem fit recipiens,hoc modo scribit.Si quando cancrum scalpello curare audebis,incepisse vacuationem a melancholici humoris purgatione oportebit,vbi iam totum quod vitiatum est exacte praecideris, sic vt nulla radix supersit,sanguinem effluere finito,nec celerius cum cohibebis,verum etiam premendo vicinas venas,crassiorem ex ipsis sanguinem exprimes,deinde aliorum vlcerum modo curabis. Hæc quidem Galenus memoriæ prodidit. Reliqua vero maligna putridaq; vlcera nempe phagedænas,gangrænas & consimilia eodem tractare modo debes.

nascun tur in mammis vel in vulua potissimum, q ibi humoris copia fouetur.

De iis quibus mammæ fœminarum modo inturgescant. Cap. xlvi.

QVemadmodum fœminis,ita masculis quoq; pubertatis tempore,mamillæ modice inflantur sed plerisq; rursus subsidunt,in nõnullis sumpto initio crescunt pinguedine subnascente. Cum itaq; indecora hæc corporis figura muliebris habitudinis notam repræsentet,digna est cui manus admoueatur. Lunata per imam mamillæ partem linea ducitur cute detracta,ademptaq; pinguedine,suturis committetur. At si forte mamilla partibus ipsius ob magnitudinẽ ad ima vt in mulieribus,inclinauerit,lunatas duas plagas in extremis inuicem coeuntes inferemus,vt minor a maiore comprehendatur. Cute quæ intercedit cum pinguedine adempta,similiter suturis vtemur. At si aberrantes minus exciderimus,tunc eo quod superest rursus adempto,suturas iniiciemus,& medicamentum cruentis idoneum accommodabimus.

de chirurgica per adustionem nõ puto Homerum loquutum.

Quomodo iecur aduratur. Cap. xlvii.

SI dolor cum grauitate iis oboriatur quibus iecur vomica laborat, carnea ipsa substantia vitiata ostenditur. Si acutus dolor magis urgeat,puris in tunica collectio,adurere hoc modo oportet. ferrum cãdẽs mucrone tenui,paulo supra inguen qua iecur desinit,iniicit,ut crustam vnam excitet,Vbi vero totam cutem adusserit,& vsq; ad tuni-

eam penetrauerit, pus excernetur. Ab euacuatione phacomelite, hoc est, lenticula melle addito vtemur, tum iis quæ mulsa & speciebus ad carnem creandam componuntur, postea vero etiam cicatricem ducentibus.

Quomodo lien aduratur. Cap. xlviii.

CVtis quæ lieni incumbit, hamo eleuata, oblongo ferro candenti per totum ipsa aduretur, vt vnico impressu duæ fiant crustæ idq; faciemus ter, quo omnes crustas numero sex habeas. Marcellus autẽ tridente quam triænam Græci dicunt, aut tridenti simili ferramento vtens, vno adactu crustas excitauit.

Quomodo stomachus aduratur. Cap. xlix.

IN longis stomachi defluxionibus, recentiores vsi sunt adustione. Alii ferramentis candentibus mucronatis tres crustas moliuntur, vnam iuxta cartilaginem quæ ab ensis figura Græcis vocatur xiphoeides, alias duas inferius trianguli figura, altas vt cutem diuidãt, Alii vnam duntaxat adhibent, ampliorem supra ipsum os ventriculi. Sunt qui ne ferro quidem vrant sed iscis appellatis, sunt autem hæ spongiosa quædam corpora in quercubus & corylis nascentia, barbaris magis vsitata. permittunt autem vulnera sine cicatrice diu manere, imo etiam magis adhuc diuidunt, vt maiore per ipsa difflatu os ventriculi ab influxionibus immune permaneat.

& recte defluuia cessant vstione. nã per similitudinẽ Hercules quoque flumina & paludes incẽdio siccasse ꝑditur.

Quomodo aqua hydropicis emittatur. Cap. l.

QVomodo aqua intercus contrahatur, quot sint ipsius differentiæ, quæ causa, quæ notæ, quodq; remedium, tertio volumine sumus executi, vbi & demonstratum est, illud solum aquæ inter cutem genus quo veluti in vtrem aqua colligitur, asciten dicunt, manus operam postulare. Atq; eam hoc loco explicabimus. Itaq; rectus homo statuitur, sin minus, in sedili collocatur, si ne hoc quidem fieri potest, attingi non debet, cum adeo sit inualidus. Stante recto homine ministris retro assistentibus, iubebimus vt tumorem ad pubem digitis premat, depellatq;. Nos aculeo, aut scalpello quo vena inciditur, si ex partibus iuxta intestina sitis originem contraxerit, directe sub vmbilico tribus digitis interpositis imum abdomen adusq; tenuem membranam quæ peritonæos vocatur, diuidemus. Sin autem primario iecoris affectui malum fertur acceptum, a sinisteriore vmbilici parte dissecabimus. si a liene vitium trahit originem, in dextra. non enim in illa parte sectionem moliemur, in quam decumbent. Ac cute quæ superiacet acie instrumenti excoriata, membranam quæ finit abdomen peritonæos vocatur, diuidemus, quousq; scalpellum ad vacuam vsq; regionem penetrauerit. Deinde per foramen abdominis, & peritonæi æneam fistulam scriptoriis calamis acie similem demittemus, & per

hanc humor effundendus eſt pro cuiuſq; virium ratione, quã ex pulſus tactu deprehendemus. Deinde exempta fiſtula, humor ſiſti debet. ſiſtetur autem ſtatim cum diuiſio ipſa alternatim ſit facta. At nos ſecuritatis gratia linamentum tortile per ſolam abdominis diuiſionem dimittimus, ægro recumbente recreatoq;, per inſequentem diem rurſus momentum humoris quantum virtus exigit fiſtula euacuabimus atq; ita deinceps faciundum eſt, quouſq; minimum humoris ſuperſit, ita tamen, vt vbiq; ſubitam cumulatamq; vacuationem vitemus, multis ſiquidem imperite manum admoliti vna cum humore vitali etiã ſpiritu vacuato ſubito hominem iugularunt, qui vero ſecurius rem agunt, modico humore educto, vt virtus magno leuaretur pondere, reliquum medicamentis aquam ducentibus arena, ſole, ſiti, & cibis deſiccantibus conſumpſerunt. Iam vero vſtione ſuper ſtomachum, iecur, lienem, imum ventrem & vmbilicum vſi ſunt, quinq; cruſtas adhibentes. Alii ferro tenui candenti, alii iſcis nuncupatis, aut aliquo ex alia huiuſmodi materia, & plerią; hac curandi ratione magis conſanuerunt, interim nullam in totum compunctionem (quam paracenteſin vocant) experti.

cõſiderãda enim ſemper virtutis potentia eſt, nam virtus ipſa ſæpe hebetata quauis tenui de cauſa tota dilabitur. Vidi ego quoſdã ægros, qui ob nimium ſuccorũ hauſũ dum eſt lecto ab aſtantibus ad purgationem alui adferrun ur, vel per lectũ tãtis per agitanẽ

De vmbilico prominente. Cap. II.

VMbilicus indecore prominere ſolet, quod vitium Græce exomphalon dicitur, interim membrana quæ abdomen finit, peritonæũ appellaui, illic dirupta, ac procidente, aut omento, aut inteſtino, interim colluuie otioſi humoris ſub vmbilico contracta, interim vero carne ſubnata, aliquando ſanguine irrumpente, propter venæ, aut arteriæ rupturam, vt in aneuryſmatis, interdum non ſanguine, verum ſpiritu ſolum irruente. Si igitur momentum prociderit, circa vmbilicum tumor concolor, mollis tactu, indolens & inæqualis apparet. Si inteſtinum prolapſum eſt, præter commemorata, etiam inæqualis magis tumor eſt, & digitis impreſsis cedit, euaneſcitq;, nonnunquam ſtrepitum elidens, balneis, & diſtentionibus magis increſcit. At ſi humor collectus eſt, mollis ſimiliter tumor apparet, preſſus autem non cedit, neq; decreſcit, neq; tamen augetur. Quod ſi autem accedat ſuperioribus ſignis, vt tumor ſit liuidior, carneq; ſubnata durior, etiam tactui renitetur, & eadem in magnitudine manet. Si ex inflatione eminet, tumor mollis ad tactum ſubſequetur, qui digitorum impulſu ſonum quẽdam reddit, & preſſus aboletur. Hunc in modum curabitur, erecto homini iubemus vt ſpiritum contineat, quo in omnem partem diſtendatur, deinde omnem vmbilici excreſcentiam orbiculatim atramento ſcriptorio notabimus, reſupinatoq; homine ſcalpello tumorem, qua nota atramenti eſt exaſperabimus, deinde medium hamo eleuatum, lino aut neruo quã exaſperatio eſt, circum aſtringemus (hoc enim pa-

ⁱn manibus hominis ipsos mouẽtis expirarũt. eſt.n.aĩa eorũ tenui lumini ſimilis, quod aura venti leuis extinguit.

cto continebitur ne deuoluatur) anſulam ſupra deligaturam ponentes, poſtea tumore quem conſtrinximus iuxta verticem adaperto digitum indicem demittemus, tentabimuſq; diligenter num inteſtini implexus, aut pars omenti ſimul fuerit conſtricta. Ac ſiquidem inteſtinum fuerit relictum laxata funiculi anſula, id introrſum pellemus, ſi vero omentum ſit, eo retracto, quod ſuperuacuum eſt amputabimus, vaſe quod (vt veriſimile eſt) coincidit, lino deligato, mox accipientes duas acus ſimplex linum ducentes, iuxta hiatum per inciſionem cutis factam traiectamus, & anſulis linorum præciſis, quemadmodũ in aneuryſmate dictum eſt, ex quatuor initiis conſtrictionem moliemur. Vbi corpora lino deuincta computruerint exciderintq;, medicamentis in linteola illitis curatio abſoluetur, ſi cauam magis cicatricẽ fieri ſemper cupiamus. Hæc quidem ad omẽti, aut inteſtini affectum pertinent. At ſi caro, aut humor, aut ſanguis vitium crearit, tumoris medio circulatim præciſo, deinde eo quod incumbit extra peritonæũ ſublato, curationem carni generandæ dicatam tentabimus. Porro ſi vmbilicus emineat, aut ex vaſorum dilatatione, aut ſpiritu intercluſo, attingi non debet, quemadmodum etiam aneuryſmata.

De peritonæo, hoc eſt, interiore abdominis membrana conuulnerata, item de inteſtini, aut omenti procidentia. vbi etiam tractatur, quomodo ventris vulnera ſarciantur ex commentariis Galeni. Cap. lii.

QVomodo peritonæi, hoc eſt, interioris abdominis mẽbranæ vulnera optime queas manu curare, deinceps venit conſiderandum. Si igitur paruum adeo vulnus extiterit vt inflatum iam quod procedit inteſtinum remittere non liceat, neceſſarium eſt, aut flatum elicere, aut vulnus ampliare. Satius autem fuerit meo iudicio quod prius dixi agere, ſi modo id conſequi poſſit. At qua magis ratione id conſequare, quam ſi cauſam vnde inteſtinum infletur, e medio ſuſtuleris? Quæ igitur ea eſt? nimirum, ambientis nos aeris refrigeratio, quare etiam remedium ex calore petetur. Itaq; ſpongia molli aqua calida madenti, mox expreſſa calefacere inteſtinum oportet. Præparetur autem interea vinum auſterum calidum. etenim hoc magis quam aqua calefacit. ac robur inteſtino adiicit. At ſi per hæc inteſtini inflatio nõ ceſſerit, tanta peritonæi pars incidi debet, quãta id quod excidit, opus habet. Idonea vero ad eiuſmodi ſectionem habentur ſcalpella recta quæ Græci ſyringotoma vocant, ideſt, quæ ad fiſtulas incidendas ſunt accommodata. Figura autem laboranti appoſita fuerit, cum in infe-

ne ſcilicet mole

riori parte vulnus factum est, si sursum vergat, cum in superioribus, si deorsum, & si in dextris vulnus sit, in contrariam partem corpus incumbet, si in sinistris, in dextram, atq; hoc tum magnis, tum exiguis vulneribus commune est. Cæterum cum intestina in proprium reponi locum debent, ex magno vulnere collapsa ministro dextro opus est, oportet enim ipsum, vbi manibus suis totum vulnus a foris apprehenderit, intro repellere, constringere ac exiguum semper suenti denudare, quinetiam id quod consutum est, mediocriter comprimere, quoad totum exacte persuatur. Porro quæ idonea suendi abdominis ratio existat, deinceps dicamus. Quoniam coire abdomen cum peritonæo conueniet, incipiendum quidem a cute est, atque ab externo introrsus acus demittitur, vbi iam & cutem, & rectum musculum totum transierit, præterito quod ei adiacet peritonæo, per reliquam huius partem eam ab interno extrorsum, atque inde per reliquum abdomen traiectabis, vbi hoc penitus pertransierit, rursus ab externo introrsum, idem abdomen perforandum est, mox vbi peritonæũ quod illi quoque adiacet præterieris, & ad oppositum perueneris, id quoque ab interno extrorsum perpungi, vnaq; cum eo totum ipsi cohærens abdomen debet. Deinde ab hoc rursus incipiendum, atque id cum opposito peritonæo consuendum. Ac rursus vicina etiam cute traiecta, iterum ab ea parte acus introrsum est inijcienda, consuendumq; id cum opposito peritonæo, inibi quoque vicina cute transmissa, atque hæc iterum iterumq; fascienda sunt, quoad totum vulnus similiter consuerimus. Interuallum vero suturarum quod ad compescenda ea quæ subsunt, pertinet, breuissimum esse postulat. Quod autem ad firmitatem requiritur, inter suturas cutis ne alibi rumpatur, vtiliter breue non est. quare vitato vtriusque excessu, eligenda mediocritas est. Iam hoc quoque omnium vlcerum commune quodammodo est, sicuti etiam ipsius quo suuntur, fili ratio. Quod enim durius est, cutem rumpet, quod mollius, confestim ipsum rumpitur. pari modo si proxime oras summas acum transegerit, quod reliquum est cutis, quoniam minimum est, dum violenter adducitur, rumpi cogitur. Sin plurimum ab iis recesseris, non parum cutis inglutinatum relinquetur. Hæc licet omnium sint vlcerum communia, maxime tamen seruanda in abdomine suendo arbitror. Porro ipsum abdomen, aut quemadmodum est expositum, consuetur, huc diligentia adhibita, vt peritonæum abdomini coalescere possit, quod vix sperare audeas, cum neruosum existat, aut sicuti quidam factitant, qui quæ cognatæ naturæ sunt, ea committunt, vtpote peritonæum peritonæo, abdomen abdomini. Id autem fiet in eum modum. A vicino nobis abdomine incipitur, atque ab externo introrsum per

corporis incumbẽtis vulnus grauetur, cura imprimis adhibenda est. id quod cõmune ꝑceptum Hippo. Galeniq; est. Nã quodq; mẽbrum laborans quiescere in primis oportet.

idq; in libello de vlceribus Hippo. testatur.

coalescere possit dixit. quia medicus labantem me-

turã excitat ad munia sua subeunda coalescere autem propriũ tãtu naturæ est, & non artis.

id solum acus traiectatur. post præteritis vtrisq; peritonæi labris, ex obiecta parte a foris introrsum per vtrunq; eius labrum acus reuocatur, dein hæc rursus reducitur, atq; ab interioribus foras per aduersum abdomen transmittitur. Hic modus a communi, & ex prompto, quo nimirum vno adactu per quatuor labra acus traiicitur, id differt, quod peritonæum totum intra abdomen prorsus recondit. Cæterum medicamenta ad hæc idonea materiæ illius esse debent, cuius sunt ea quæ cruentis iniiciuntur. Vt autem nulla pars principalior consortii lege doleat, lanam conuenit mollem oleo med ocriter calido imbutam toti, quod inter inguina & axillas est, circundare. Præstiterit autem si per clysterem intestinis aliud simile infundas. Si vero nonnihil in ipsis quoq; intestinis conuulneratum sit, quod iniicietur, vinum nigrũ, austerum & tepens erit, eoq; magis si totum vsq; ad interiorem meatum pertusum sit. Facile igitur curationem recipiunt intestina crassa, secus habent teuuia, ieiunum vero omnibus insanabile est, tum propter vasorum magnitudinem multitudinemq;, tum quod tunica eius prætenuis neruosaq; existat. accedit huc quod etiam bilem synceram totam recipiat, adde quod omnium maxime iecori vicinum habeatur. Ventriculi porro imæ partes carnosæ vlceratæ curari cum fiducia debent, siquidem fieri potest vt res bene succedat, non solum quod hæ crassiores sint, sed etiam quod sedes medicamẽtis quæ illas curabunt, adhibendis in eo loco est accommoda. At vlcerum quæ os & gulam infestant, solo transitu medicamenta attingunt, quæ au em orificium ipsius obsident, ii sensus quoq; in illo acutus sanationi aduersatur. Cum autem peritonæo rupto omẽtum prolapsum aut liuescat aut nigruerit, fune exceptum antequam nigrescat, ne sanguis profundatur, præcidere conuenit id quod post vinculum habetur, atq; vt in extremo inferiori iam commemoratæ abdominis suturæ vinculi fines pendeant, curabimus, quo scilicet facile eos cum ex vulnere suppurante eructentur, eximamus.

Ad tegendam glandem colis si nuda est. Cap. liii.

IN quibus glans colis penuria cutis non contegitur, aliqui indecori gratia duplicem administrationis modum excogitarunt, nunc in superiore colis initio cutem orbiculatim secantes, vt facto ipsius diuortio, inferior cutis attrahatur, donec glans occultetur, nunc subtus interiorem cutem a glandis radice scalpello excoriantes, inde inferiorem trahentes, mox linteo quodam molli ambiens præputium deligantes, ita vt linteolum aliqu od qua cutis excoriata est, interponatur, ne præputium cum glande coalescat. Hu nc modum Antyllus magis recipit, longiore ipsum oratione exponens. Nos autem summatim dixisse contenti sumus, quoniam raro inter artis opera huiusmo-

di administratio requiritur, tum quod affectus nullam muniis obeundis difficultatem pariat, tum quod neq; tãtum indecori afferat, vt hac magis inquisitionem aliquam ex chirurgia deligas.

Quomodo glans penis contecta aperiri possit, vitium di citur hypospadiæon. Cap. liiii.

PLerisq; glans ab origine non perforata est, verum sub cane appel lato qua glans suspensa est, foramen habetur, vnde neq; vrinam, facere anterius possunt, nisi particulam versus imam ventris regioné admodum inclinent, neq; liberis dare operam, cum semen ipsorum in vterum recta non possit eiaculari. Omnium itaq; simplicissimus tutissimusq; curationis modus est qui fit per præcisionem. Itaq; resupi nato homine glans sinistræ manus digitis valide attolletur, deinde scalpelli acie ipsa iuxta coronam præcidetur, plaga non obliqua, sed sculpturæ simili, vt per medium eminentia quædam glandem repræsentans appareat. Quoniam vero sæpe sanguis profundi solet, si fieri potest medicamentis ei retinendo dicatis sistemus, sin minus, tenuibus ferramentis aduremus.

id quod etiam supradiximus ex Arist. nasci quosdam auribus anoq; minime perforato, vt & vulua in fœminis nõnunq; vt aliqui prodidere.

De phymo. Cap. lv.

DVplex phymi causa est, aliquando enim sic glandem præputium tegit ne nudari possit, aliquando retrorsum deducta reduci non potest. Hæc species proprie periphymosis dicitur. Prior itaq; differentia, aut ex cicatrice quæ in præputio concreuerit, aut ex carnis incremento quæ illic coaluerit. Altera genitalium inflammationibus fertur accepta, quoties abducta cuti retrorsum glans intumuerit, nec vltra præputium receperit. Si igitur prima phymi causa fuerit, curationem hoc pacto tentabimus, figurato homine, vt par est, præputium in anteriorem partem attrahemus, demissisq; in summum ipsum hamulis tribus, quaternisve, ministris continẽdum exhibebimus, iubentes, ipsum quãtum fieri potest, diducant aperiantq;, deinde si ex cicatrice exterior collectio fuerit creata, scalpello ab interiore parte præputium in tribus quatuorve locis incidemus lineis directis & æquali inuicem spatio distantibus, idq; intrinsecus, est autem duplex in glande præputium, os igitur ipsius ab interiori parte diuidemus, sic enim contractione quæ ex cicatrice coaluit, dissoluta, præputium superinducemus At si caro ab interioribus adnata phymum produxerit, carne tota ferro scarificata, præputium abstrahemus, carnem inter lineas eminẽtem rademus, postea plumbeum canalem glandi vniuersæ circundabimus, inuoluta ipsi pappyro sicca. Habeat autem canalis foramen vndiq; æquale. sic enim huius circumpositu præputium adductum rursus coalescere prohibebitur, dum & a plumbo & pappyro inuoluta distentum seruatur, intumescẽs enim ex deligatura ma

phymus ἀπὸ τοῦ φιμοῦν hoc est ab obsepiendo dicitur.

gis adhuc cutem diducet. Hoc igitur faciundum est, siue ob cicatricẽ, siue carnis excrescentiam phymo generato manum adhibuerimus. Sin autem periphymosis appellata creetur, vetustate temporis coalescit, & curationem nõ recipit, nisi quis eo modo velit tractare quem ad tegendam glandem vsurpamus. Sin autem nondum coaluerit, vibicibus super ipsum rectis tribus, aut quatuor, aut etiam pluribus circulatim excitatis, oleo copiosiore tepido superfuso, extrorsum attrahemus.

Si præputium glandi adhærescit. Cap. lvi.

GLans & præputium inuicem committuntur exulceratione præcedente. Conuenit igitur subtus cute, quantum licet, excoriata, acie scalpelli, aut spathula polypo accommodata, ea quæ resistunt dissoluere, id potissimum conantes, vt glandem pure à præputio adhærescente discernamus, quod si non fuerit expeditum, glandis potius nonnihil ad præputium assumere, quam econtrario, cum enim præputium tenue sit, facile perforatur. Vbi commissuram dissolueris linteum tenue aqua frigida madens, glandi & præputio interponendum, ne rursus coalescant, vino astringente cicatricem ipsis obducemus.

De circuncisis. Cap. lvii.

NOn de iis qui religioso gentium more circunciduntur, nunc verba faciemus, sed de iis quibus affectu naturalium oborto, præputium nigrescit. Itaq; in iis totum quod nigruerit, orbiculatim præcidi debet, deinde squama cum melle vtendum, vel etiam malicorio, & eruo medicamenti instar quod linteolis illinitur. Si vero sanguis quã doq; profluat, ferramentis lunatis candentibus vtendum, quæ vtrisq; simul iniiciantur, & ipsi sanguinis profluuio, & vulneri depascenti. At si tota interim glans absumpta fuerit, exiguum e plumbo canaliculum imponentes meatui, per ipsum ægroto vrinam reddere iubebimus.

De thymis naturalium. Cap. lviii.

THymi carnosa sunt tubercula, nunc in glande, nunc in præputio prouenientia. Ex his, alii maligni, alii non sunt. Mitiores itaq; scalpelli acie deradere conuenit, & chalcitidem ipsis inspergere, in malignis, eo quod vitiatum est, exciso, adustione vtendum. At si ex opposito aduersoq; sibi inuicem in præputio fiant thymi, hi, intra ipsum, illi, extra, non oportet omnibus ipsis confestim manum admoliri, ne præputium structura tenue, imprudenter pertundamus. Sed primum interiores auferre consilium est, iisq; cicatrice obductis, tunc quoq; exteriores aggredi. Nonnulli vero recentiorum forfice ipsos auellentes equino pilo deligatos, curare solent, quemadmodum alii

id quod & supra faciendũ censuit. nã natura potissimum amat σύμφυσιν. id verbũ dixit, q religioso getiũ more circucidun tur, ad iudæos respiciẽs vnde illud est. vintu curtis iudæis oppedere.

refrigerato ferro candenti eosdem deurunt.

De catheterismo, & clystere vesicæ. Cap. lix.

CVm vrina non redditur, quod iter ipsius obstructum sit, aut concreto intus sanguine, aut calculo, aut alia quadam causa, catheterismo id quod superfluum est eximemus. Sumpto igitur cathetere, ætati & sexui conuenienti, probe ipsum dirigemus, quod hoc modo fiet, lana exigua lino deligata per medium, linoq; ex acuto iunco per catheteris fistulam traducto lanam foramini adaptabimus, quod iuxta catheteris mucronem est, ac forfice præciso eo quod ex lana eminet, catheterem in oleum demittemus, ægro in subsellium collocato, & fomentis si nihil prohibet, irrorato, catheterem in rectum inferemus vsq; ad colis basim, deinde naturalia ad vmbilicum inclinabimus. etenim ab hac parte obliquus vesicæ meatus existit, deinde sic cathetera adigemus. Quum vero iuxta regionem inter scrotum, & anum, prope sedem fuerit, rursus genitalia imposito instrumento deflectemus, in naturalem reducentes figuram. nam a peritonæo vesicæ meatus sursum tendit, propellemusq; catheterem vsq; dum vesicæ sinum penetrauerit, secundum hoc, linum catheteri iniectum retrahemus, quo vrina simul cum lana attracta subsequatur, quemadmodū in syphonibus accidit, atq; talis demittendi catheteris modus est. At quia subinde exulcerata vesica collui desiderat, siquidem articularii clysteres, id quod iniiciendum est possint transmittere, illis in prædictum modum vtemur, in vesicam demissis, si fieri nequit, catheteri pelle, aut vesica bubula adaptata, eoq; indito, vesicam colluemus.

cura bene locā di ægri in primis habēda est authore Hippo.

Quæ curatio calculosis adhibeatur. Cap. lx.

CVm alibi demonstratum sit qua ex causa calculi generētur, tū quod pueris in vesica magis, prouectioribus in renibus crescāt, nunc rationem exponemus, qua excindi possint, vbi notas prius eorum qui vesica habentur, designauerimus. Vrina igitur aquosa est, quod in eis subsidet, arenosum, pudendum continuo vexatur prurītu, laxatur sine ratione, rursusq; arrigitur, crebro id contrectant irritati ægri, & maxime pueri cum calculus in ceruicem vesicæ incidit, etiam repente vrina supprimitur. Porro inter eos quibus calculus excinditur, pueri quidem vsque ad quatuordecim annos propter corporum mollitudinem, facile curationem recipiunt, senes, quod corpus ipsorum contumax sit, vix consanescunt, mediæ horum ætates etiam in hoc, medio quodam modo habent. ac rursus facile sanantur qui maiores calculos habent, quod inflammationibus assuerunt, qui minores, difficulter sanantur, contrarias ob causas. Hæc cum ita se habeāt, ad chirurgiam profecti, concussione vtemur prius, interim per famulos, interim ipso ægroto ex alto quodam loco desilienti,

sicut ēt in morbo comitiali. dicit autē vsq; ad quartumdecimum

quo calculus ad vesicæ ceruicem propellatur, deinde figurari æger debet, ceu rectus in sedili, manibus subter femora porrectis, quo in angustum vesica compellatur. Si igitur contingentibus nobis calculus in regionem scroti & ani inter mediam procidat concussione, exturbatus, inde ad sectionem conuertemur. Sin minus occurrat, indicem sinistræ manus digitum, si puer sit qui ægrotat, vel etiam medium, si ætatis sit prouectioris, oleo perunctum, in anum demittemus, & supinis digitis perquirentes, calculumque occurrentem paulatim traducentes, in vesicæ ceruicem coarctabimus, & digito vno, pluribusque propellentes ipsum in exteriora, impactum, ministro altero manibus vesicam premere iusso, alteri præcipiemus dextra manu testiculos sursum teneat, sinistra regionem inter scrotum & anum mediam extendat in alteram partem, ab ea qua sectionem moliemur, ipsi assumpto scalpello ad calculos aptato, inter anum & testiculos, nō per medium locum inter scrotum & anum sed in alteram partem iuxta sinisteriorem clunem obliquam super lapidem qui subiicitur incidendis, ducemus lineam, quæ extrinsecus latum habeat spatium, intus nō amplius, quam vt calculus per id queat excidere. Interim siquidem digitis super anum innixis, aut digito vna cū sectione sine euulsione calculus leniter exilit. sin minus exilierit, vnco huic rei accommodo iniecto eximemus. Calculo iam ablato, medicamentis sanguinem coercentibus ex fuligine thuris, aloe, symphito, vel etiam misy, & consimilibus sanguinis profusionem sistentes, lanas, aut linamenta implicita, vino & oleo madentia imponemus, & ligaminibus sex processuum ad calculos accommodatis vtemur. At si profluuii sanguinis metus, sit linamentum implicitum ex posca, aut rosaceo aqua admixta iniiciendum est, & ægro decumbente crebrius locum perfundemus. Postquam tertio die solueris, & hydrelæo copioso irroraueris, tetrapharmaco linteolis illito vtendum, ita vt frequentius ipsos soluas, curesque propter vrinæ acrimoniam. At si inflammatio quæpiam superuenerit, cataplasmatis & superfusionibus ad eam inscriptis adiuuabimus, ac in vesicam rosaceum, aut chamæmelinum, aut butyrum nisi aliqua nos inflammatio impediat, demittemus similiter etiam si vlcus pascendo, aut alio quodam modo serpat, aut maleficum fuerit, singulis congruentia adaptabimus, cum vlcus inflammatione caret, lauacrum adhibetur, inde emplastrum dia chylon, tum lumbis tū imo ventri super accommodatur. Per totum vero curationis curriculum, femora inter se conuenit deligare, & cum remediis requiescere. Sin exiguus calculus coli inciderit & per vrinam reddi nequeat, præputium valide in anteriora attractum deligabimus iuxta glandis summitatem, item posteriore parte pudendi colem vinciemus, iuxta terminum

annum, quia postea mutata quoque voce pubescere atque durescere & lasciuescere quoque occipiunt

minum

minum ad vesicam spectantem constrictione adhibita, deinde infra colem diuidemus, super lapidem ipsum qui excidendis subiicitur, flexo autem cole calculum eiiciemus, solutisq; vinculis vlcus sanguine concreto vacuabimus. Posterius itaq; vinculum iniectum est, ne calculus retrorsum recurrat, anterius, ne post calculum exemptũ praeputii soluti cutis in oppositum recurrens diuisionem contegat.

De testiculorum partibus. Cap. lxi.

PArticularum quæ circa testes habentur, finitiones cum ad ramicum incidendorum doctrinam conferant prius describemus, quã ad illam veniamus. Igitur testiculus substantia quædam est glandulosa, fragilis, ad genitricem seminis effecta. At nerui testium, quos Græci parastatas & cremasteras ab eo appellant, quod ex illis genitales partes dependent, spinalis medullæ ex cerebri membrana propagines sunt, cum venis arteriosis ad testiculos pertinentes, per quos semẽ in naturalia permeat. Seminaria autem vasa, venæ sunt a caua vena in testiculos sinuosis anfractibus pertingentes, vnde testiculi alimentum capiunt. item tunica erythroides naturæ neruosæ, in gibba quidẽ parte, atq; anteriori, a testiculo libera est, in concaua & posteriore, ipsi adhærescit, ex peritonæo originem trahens. Vocant autem partem hanc qua testiculo adnata est, posteriorem prosphysin, quasi dicas adnexum. Darti vero membranæ sunt, quæ exteriorem testiculum conglutinant, iuxta tunicam erythroidem dictam ei adhærentes, quibus partibus & illa post testiculos tunica adunitur. Hæc autem ipsa cutis exterior rugosa testibus circũdata, scrotum nobis Græcis oscheon dicitur.

De aquoso ramice, hydrocele dicitur. Cap. lxii.

HVmoris ociosi in particulis scrotum implicantibns colluuies, tumorem excitans sensibilem, hoc nomen sortita est. Itaq; humor magna ex parte, in tunica erythroide appellata, testiculum ambiente, in partem anteriorem colligitur, qua potissimum membrana illa a testiculo separatur. Raro extra membranam hanc erythroidem vitium contrahitur. Subinde peculiari tunica humor comprehenditur, vocantq; hoc malum chirurgici in superadnata ortum. Quare si ob causam præcedentem, exempli gratia, particularum imbecillitatem vitium oboriatur, sanguis alimenti ratione adductus, in aquosam serosamve, & inutilem substantiam mutatur, si ex ictu, sanguinea, aut fæculenta substantia comprehenditur. Communis igitur nota est, tumor indolens, firmus, ac stabilis in scroto, quacunq; tandem occasione nõ euanescens, sed in iis qui modicum continent humorem, cedens, in illis qui copiosum habent, non item. Ac quibus in erythroide tunica humor comprehensus est, tumor rotundus paululum, & oui modo lõ

Quia potissimum locus is exudat ob spiritus sanguinisq; copiam quæ per cibũ eo pertinet, neque in substan-

tiã verti potest.

giusculus apparet. His testiculus in conspectum non venit, vt qui vndiquaq; sit implicitus. Sin autem extra erythroidem membranã sub dartis habeatur, propter paucitatem particularum occurrit. At si humor in membrana superadnata coierit propter contractionẽ ex omni parte, & rotunditatem, tumor alterius testiculi imaginem exhibet, & cum aquosus humor extiterit, tumor concolor pellucet, cum autem fæculentus fuerit, aut sanguineus, aut rubicundus, aut liuidus apparet. At cum in vtraq; scroti parte hæ notæ apparuerint, duplicem ibi ramicem esse cognosces. hoc modo scalpello curantur, derasa pube & scroto, nisi puer fuerit, ægrum super sedile resupinabimus, podici panniculo multiplici subiecto, scroto autem spongia iustæ magnitudinis, ac sedentes a sinistra ægrotantis, ministro qui ad dextram sedebit, iubebimus vt genitale in alteram partem protendat, & cutem scroti ad abdomen eleuet, nos scalpello scrotum a medio iuxta longitudinem vsq; ad pubem fere recta linea incidemus, quæ vicina sit lineæ scrotum per medium secanti, diuidemusq; tũc tunicam erythroidem. Porro si humor in adnata membrana hæreat, qua vertex eiusdẽ tunicæ eminet, illac diuisionem moliemur. Hamulo autem oræ vulneris diducentur, & cultro ad hydrocelicos aptato scalpelloq; dartos detegemus, nudata vero erythroidi, scalpello quo venæ incidi solẽt, mediam ipsam diuidemus, per illas potissimum partes, in quibus a testiculo recedit. Humore iam toto, aut maiore ipsius portione in vase aliquo excreto, erythroidem membranam hamulis eximemus, quã fieri licet tenuissimam ipsius partem. Inde vero Antyllus suturis & medicinis cruentis accommodata vtitur, recentiores ea, quæ quod carnem inducat, sarcotice appellatur. At si testiculus putredinem expertus aliove modo vitiatus deprehendatur, vasa cum neruo, qui ab inguinibus dependet, cremastere dicto, fune excipiemus, ipsoq; cremastere præciso, testiculus eximetur. Item in iis qui duplici laborant ramice, similiter bifariam curationem moliemur, vtrinq; per scroti partes ad inguina lineas incidentes. mox specilli mucrone per diuisionem deorsum ad scroti extremum demisso, ipsoq; scrotum attollẽtes, acuto scalpro lineam qua humoris est emissarium, incidemus, vt & sanguinem concretum & pus per eam excernamus, ipso vero scalpelli mucrone linamentum in longitudinem implicitum superiori diuisioni inseremus, & vibicibus per spongiam detersis lanã oleo madentem per sectionem infra ad testiculum, insinuabimus, extrinsecus alias lanas vino & oleo imbutas scroto, imo ventri, inguinibus, regioni inter scrotum & anum & lumbis superiniiciemus, ac vbi linamentum triplex super hæc implicitum deligauerimus vinculo in sex processus exporrecto, congruisq; fasciis, homo decumbet lanis scro-

to subiectis, vt conquiescat, pelleque super ipsas molli explicata, quo fomenta excipiantur. Superfundemus autem oleo calente, vsque ad triduum. post hoc vbi solueris, tetrapharmaco linteolis illito in vulnere, vteris, linamentum in longitudinem implicitum ex farinaceo pollline superaccommodans, extrinsecus fomenta rursus propter inflammationem vsque ad diem septimum iniicietur, inde medicamēto quod linteolo seruetur vtemur. Vulnere expurgato, & carne iam mediocri obducta, deinceps etiam lauacris adhibitis linamentum in longitudinem implicitum auferri debet, & reliqua curationis parte subsequente, quemadmodum prius explicatum est, vtemur. At si inflammatio quæpiam fuerit, aut sanguinis profluuium, aut aliquid eiusmodi interea superuenerit, conuenienter vnicuique occurrere conuenit, ne semel dicta iterum repetam. Si vero vstionem potius in aquoso ramice, sicut recentioribus visum est, adhibeamus, omnia quæ ante chirurgiam, & post eam dicta sunt, exequemur, ipsum vero chirurgiæ opus sine ferro tantum & diuisione per humoris emissarium fieri debet. Decem itaque, aut duodecim ferramentis literam græcorum Γ imitantibus, & duobus gladiolis primum scrotum ferro Γ referenti per medium aduremus, cultello autem, aut cæco hamo membranas excoriantes ferramento ensi simili, has ceu præcidentes, aduremus. Nudata vero tunica erythroide, facile autem cum alba & tenuis existat, cognoscitur, acie ferramenti instar Γ literæ facti perurentes humorē excernemus, postea totam ipsam detectam hamulis attollentes, ferramento gladiolo simili auferemus.

De carnoso ramice & tophaceo. Cap. lxiii.

CAro in particulis quæ scrotum implicant alibi succrescens carnosum ramicem producit. Nascitur autem ea, ex causa latente, testiculo fluxionem scirrhumque experto, aut ex ictu, aut imperita post ramicis succisionem curatione, subsequitur autem hos color vbique sui similis cum duritia. Si autem tumor in scirrhum coaluerit, nullus nec color, nec sensus adest, si malignus sit, dolor vrget punctorius. Itaque manum admouentes ægro, figurabimus ipsum, sicut & prius, diuidemusque similiter, & siquidem ex generata carne, vitium testiculi creatum sit, & darton membranam & erythroidem consimiliter discindemus, deinde testiculo eleuato, eoque extra erythroidem exempto, cremastere segregato a vasis, hæc quidem constringemus, illum vero nempe cremasterem amputabimus, testiculum autem qui cum adnata carne coaluerit, ceu alienum eiiciemus. Sin hæc carnis generatio in tunica aliqua, aut, vase fiat, scroto diuiso subiectisque carni membranis, totum quod in carnem con-

creuit auferemus. quod si posterior commissura carne fuerit obducta, iis quæ ambiunt ipsam ademptis testiculum simul cum ea excipiemus, quippe fieri nequit, vt testiculus sine hac permaneat. Cæterum tophi & in testiculo & in membrana erythroide occalescunt, renixu multo, duritie, & inæqualitate a carnoso ramice & aquoso discreti. His igitur manum sicut etiam carnoso ramici admoliemur.

De varicoso ramice & ventoso. Cap. lxiiii.

VAsa in scroto, aut dartis membranis, dilatata, varices simplici vocabulo nominant. Alia vero quæ testiculum nutriunt, si varicũ more dilatentur, varicosum ramicem, Græci cirsocelen vitium nuncupant. Notæ horum euidentes sunt, quippe pars affecta tumidior, obliqua modice vuæ in modum, & testiculi relaxatio antea apparet, tũ aliæ nonnullæ in agendo difficultates maxime in cursu, exercitio, et itinere. Hoc modo curamus, vbi commode ægrum figuraueris, scrotum manu permulcetur, neruus cremaster in partem inferiorem repellitur. Facile autem is dinoscitur, vt qui tenuior vasis sit, solidior, renitensq; ceu potens validusq;, æger quoq; ad depressionem ipsius indolet, & iuxta colem turbatur, vasa autem digitis nostris & ministri excepta in scroto, valideq; distenta, acie scalpelli obliqua adacta supra instrumentum quod vasis cedendis supponitur secabimus. deinde per hamulos ea quæ cuti subiacent eleuata excoriantur. vasis vt in capite de angiologia & aneurysmatis disputatum est, denudatis, acus duplex linum trahens transmittitur, ansaq; lini abscisa, vasa & in prima ipsorum dilatatione & inferiori extremo fune deligabimus, & per medium recta incisa linea, & sanguine qui coierat euacuato, medicina ipsos curabimus quæ pus moueat, vt etiam funiculi cum vasis sua sponte excidant. Leonides autem præcipit, quod si aliqua ex vasis testiculum nutrientibus dilatata fuerint, hoc modo esse faciẽdum, sin autem omnia, testiculum cum ipsis capi oportere, ne vasis alentibus destitutus contabescat. Porro vẽtosus ramex, quum genere aneurysma existat, Leonidi quidem non attingendus videtur, propter periculũ quod in varicibus ab incessabili sanguinis profluuio accidit. Recentiores autem quum duplex ipsius sit generatio, alia ex quatuor vasis testiculum alentibus, alia ab arteriis darton membranam & scrotum intercurrentibus, hunc quidem ceu desperatæ salutis, repudiant, illum priorem scalpello curant. discernimus autem ipsos, quod qui ab arteriis enascitur, facile ad digitorum constrictionem euanescat, qui a venis testiculum nutrientibus, aut neutiquam, aut cũ multo metu. Cæterum curamus ipsos, vt in varicosis ramicibus comprehensum est, singulas venas fune excipientes deligantesq;.

De intestinorum ramice. Cap. lxv.

INtestinorum ramex, quem Græci enterocelen dicunt, est cum intestina sunt in scrotum deuoluta, id quod fit aut peritonæo circa ilia dirupto, aut eodem extenso. vtraq; igitur, ruptura (dico) & extensio ex violenta quadã occasione præcedente proueniunt, nempe ictu aut saltu, aut clamore. At qui laxationi fertur acceptus, proprie & propter resolutionem, & alias corporis imbecillitates, accidit. Notæ vtriq; communes sunt, cõspicuus in scroto tumor, item quod in exercitiis, itinere, spiritus retentione, aliisq; occasionibus, idem maior quã ptius euadat, compressus, tarde quidem recurrat, celeriter autem rursus deuoluatur, superne intestinum resupinatis in loco permaneat, do nec erigantur. Stercus autem in scrotum receptum periculum subinde ipsis intulit, dolent enim, nonnunquam etiam impressis digitis sonitum elidunt. Peculiaria ramicis ad relaxationẽ relati indicia sunt, quod non vna vice, sed particulatim temporis spatio, et quod ob causas quaslibet, nonnunquam intestinum deuoluatur, tumor æquabilis & profundus appareat, intestino quod deuolutum est, peritonæo constricto. Ex ruptura facti ramicis signum est proprium, quod vna vice ac subito ab initio intestinũ deuoluatur, idq; ob causas violentas duntaxat, quod tumor immensæ magnitudinis, inæqualis, & per summa protinus in cute emineat, quoniam intestina extra peritonæum elabuntur. Si igitur rupto peritonæo omentum duntaxat in scrotum inciderit, vitium omenti ramex, Græcis epiplocele appellatur, si intestinum quoq; delabatur, omenti intestiniq; ramex, Græce epiploenterocele dicitur, si vero & aqua in tunica erythroide apparuerit, composita ex tribus quoq; appellatio sumitur. Cæterum neq; hos, neq; ex ruptura intestinorum ramicem chirurgiæ subiicimus, solum vero ex relaxatione ramicem intestini manu curamus, hunc in modum. homine resupinato & cute iuxta inguina per ministrum eleuata, transuersam lineam incidimus, vt in angiologia explicitum est. Nonnulli vero non transuersam, sed rectam lineam ducunt, hamuloq; defixo diuisionem explicant, quæ testiculum retractum mensura adæquet, deinde rursus tot hamulis per quartam cutem transmissis quot vulneris magnitudini sufficiant, cæco hamo, aut cultro membranas & pinguedinem subtus excoriantes, scalpello præcidimus. detecto autem vndequaq; peritonæo, demissoq; indice digito ad posteriorem scroti partem inter peritonæum & dartum membranam, posteriorem connexum soluemus, deinde dextra manu extremum implicantes ad inferiora scroti, simulq; sinistra peritonæum retrahentes ad diuisionem retrahemus testiculum vna cum membrana erythroide, ac ministro vni iubebimus testiculum eleuet, ipsi vero posteriorem adnexum ex toto simul cum membrana erythroide dissoluentes, explorabimus di

gitis num intestini inuolutio quædam in tunica erythroide relicta sit, & infra hanc ad aluum propellemus, deinde acu bonæ magnitudinis linum ducente duplex, decies implicitum ad peritonæi terminū qui diuisionem respicit per medium transuemus. ✝ Succisis autem linis quatuor faciemus initia, atq; his per vinculum rursus implicatis, vtrobiq; peritonæum valenter destringemus, iterumq; initiis circum uolutis, astringemus quidem strenue, vt nullum ex vasis nutrientibus adhuc possit cedere ne inflammatio inde concitetur, item secundum extrinsecus vinculum iniiciemus minus quam duos digitos a priori distans. Post hæc vincula digiti instar ex peritonæo relinquentes, totum ipsum orbiculatim præcidemus, auferentes simul nimirum & testiculum, rursus diuisione iuxta emissarium scroti adhibita, linamentum in longitudinem implicitum iniicitur, & fomentis oleo imbutis vinculisq;, vt in aquoso ramice iniectis, omnia quæ restant, quem admodum illic expositum est, perficiemus. Nonnullos autem nō imperitos chirurgos noui, qui membrana erythroide excisa, ferramentis candentibus extremum ipsius adurerent sanguinis profluuii metu, vt est verisimile. Hi autem ipsi post scalpelli administrationem ægros protinus in solio oblongo ligneo, cui aqua inesset calida ad septimum diem vsq; lauabant, quinquies per diem noctemq; id facientes, præsertim in pueris, & mirifice res processit, nam citra inflammationem ipsi secabant, & funiculi vna cum corporibus protinus decidebant. Interea vero dum ægri lauabant, prædictæ superfusiones iniiciebantur. Alius quispiam præter commemorata etiam pipere trito cum oleo ceruicem ipsorum eodem tempore infricabat.

✝ Hic locus sic legitur in veteri codice, κόψαντες δὲ τὴν διπλόην τέσσαρας ἀρχὰς ποιήσωμεν, καὶ ταύτας κατὰ χιασμὸν ἀντεμπλέξαντες εἰς ἀμφοτέρων, idest, postquam sciderimus duplicatum linum quatuor capita faciamus, & his decussatim implicatis ex vtraq; parte peritonæum valide constringamus.

De inguinum ramice, bubonocele vocatur. Cap. lxvi.

INtestini ramicem ex relaxatione creatum, inguinum hernia præcedit, primum enim peritonæo nimis intenso, intestinum laxatum tunc quidem in inguina abscedit, facitq; ramicem, quem Græci bubonocelen dicunt. Hunc vetustiores in eum modum scalpello curant, linea transuersa per inguina intumescentia, tres digitos longa inciditur. Hinc membranæ & pinguedo eximuntur, aduerso autem specillo peritonæo per mediū detecto qua fastigiatur adigi debet, id enim intestina in altum repellit. Itaque peritonæum intus restitutum vtrobique aduerso specillo, suturis inuicem committemus, deinde specillum extrahemus, neque peritonæum præcidentes, neque testiculum,

neque aliud quippiam retinentes, sed præsidio cruentis idoneo persanantes. Quoniam vero recentiores vstionem potius in inguinum ramicibus probarunt, hanc quoque non præter institutum trademus. Homo mediocriter moueatur, tussi violenta, intentione, spirituque retento. vbi tumor in inguinibus apparuerit, locum qui vri debet, atramento scriptorio aut collyrio, figura triangula circunscribemus, transuersam lineam per inguina sursum ducentes, iniiciemusque signum per trianguli medium. postquam æger decubuerit, cãdens ferrum per mediam notam imprimemus, primum clauatum, inde per trianguli costas Græce Γ literæ figuram repræsentans, tertio laterculati aut lenticulato totum triangulum adæquabimus, ministro per totam vstionẽ saniem panniculo extergente, tam alte vero aduremus quousque pinguedinem pertingamus, idque in habitu corporis moderato, neque enim in gracilibus ob siccitatem ferrum altius admouendum est, ne imprudentes peritonæum aduramus, neque tamen in crassioribus pinguioribusque, in quibus vel ante iustam vstionem pinguedo apparet, sed quantum vri conueniat artificiosa deprehendemus coniectura. Secundum vstionem sal vna cum porro tritus crustæ insinuabitur, & inguinario in literæ χ similitudinem ligamento vtemur, per insequentes dies remediis crustam adimunt, nempe phacomelite & similibus curabimus.

De scroto attenuato, laxoque attritorum panniculorum modo. Cap. lxvii.

LAxata scroti cute sine interioribus ipsius particulis vitium maxime indecorum gignitur, quod Græci racosin appellant. Leonides igitur resupinato homine, quod in ea superfluum erat scalpello super asserem, aut durum corium, quod incidendis subiicitur excidebat, orasque vulneris suturis committebat. Antyllus autem tribus etiã quatuorve suturis superfluam cutem prius punctam forfice acuta aut scalpello post suturas auferebat, suturisque adunitam vt cruenta curabat.

Quomodo fiant eunuchi. Cap. lxviii.

CVm ars nostra huc tendat, vt corpora a statu qui præter naturã est in naturalem deducat, eunuchos faciendi ratio, quam Græci eunuchismum dicunt, contraria promittit. verum quia & inuiti subinde a præpotentibus quibusdam eunuchos facere cogimur, explicandus compendiose modus est, quo illis satisfaciamus. duplex itaque est, alter contusione, alter excisione perficitur, & prior quidem in hunc modum. Pueri adhuc infantes in aquæ calidæ solium collocantur, deinde vbi corpora eodem solio fuerint relaxata, digitis testiculi premuntur, vsque dum aboleantur & euanescant, disso-

Nã antiquissimæ reginæ hoscе sui custodes habebãt & in vsu ni-

luti non amplius ad tactum occurrant, Excisione hac ratione efficitur, Resupinatur in sedili qui eunuchus fieri debet, & scrotum cum testiculis sinistræ manus digitis premitur, quo facto duas lineas rectas vnam per alterum testiculum scalpello incides, vbi exilierint testiculi cute detracta execabuntur, ita vt tenuissimum solum naturale vasorum commercium relinquatur, atq; hic modus, eo qui per contusionem fit magis probatur. Nam qui contusionem testiculorum sunt experti, nonnunquam venerem appetunt, parte aliqua vt verisimile est testiculorum inter contundendum delitescente.

ministerio que et in ludis iocisq; vn de Periandri apud Herodotũ opes immensæ ex mercatura ingenuorũ puerorũ, quos eunuchos faciebat. Quia tñ tũc quoque quũ Paulus scribebat, in vsu eunuchi erant, ĩo de hac re præcipit, quãquã non deprauare naturã sed ipsam restituere medici est. Dicit ãt in fine uenerẽ appetere

De hermaphroditis. Cap. lxix.

HErmaphroditon vitium ex compositione Mercurii, & Veneris appellatum est, multum vtriq; sexui adferens indecori. Cũ enim quatuor Leonide autore differentiæ existant, tres quidem in viris, vna in mulieribus constituitur. In viris siquidem alias iuxta regionem inter scrotum, & anum, alias in medio scroto muliebris pudendi pilis obsiti forma apparet. Tertia vero ad hæc accedit in qua nonnulli veluti ex pudendo quod in scroto est vrinam profundunt. In mulieribus supra pudendum iuxta pubem virile frequenter genitale inuenitur tribus quibusdam extantibus corporibus vno tanquã cole, duobus autem veluti testiculis. Tertia itaq; virorum deformitas qua vrina per scrotum excernitur, curationem non recipit, reliquæ tres curantur corporibus superuacuis e medio sublatis, & vlcerũ modo tractatis.

Quomodo nympha excidenda sit, & cereosis emendanda. Cap. lxx.

CAruncula in sinu muliebris pudendi subsultans Græcorum lingua nymphe dicitur, quibusdam immensæ magnitudinis efficitur, & non decentis inuerecundiæ notam præ se fert. Quemadmodum vero nonnulli memoriæ produnt, sunt quæ hanc partem arrigunt, viris similiter, & in venerem ruunt. Quapropter resupinata muliere vulsella nymphæ superfluum prehensum scalpello excindimus, diligentia adhibita ne alte ipsam penetremus, vnde fluidus affectus, rhyada vocant, excitetur. Porro cereosim, cum sit carnis ab vteri ore propago quæ muliebre pudendum repleat, interim foras caudæ modo procidat, nymphæ consimiliter auferemus.

De muliebrium locorum thymis condylomatis & hæmorrhoidibus. Cap. lxxi.

THymus eminentia quædam est, nunc rubens, nunc alba, plurima parte sine dolore, thymi corymbis similis, condylomata vero, excrescentiæ sunt rugosæ, quemadmodum hæmorrhoides iis quæ in ano sunt respondentes, interim & sanguinem profundunt, omnes

itaq; eiusmodi in mulieribus excrescentias, quæ in conspectum veniunt, inter detegendum vulsella comprehensas, ferramenti quod ex dimidio spatham refert, acie excindemus, vtemurq; galla læuigata, aut scisso alumine. Nam e lino deligaturam in his maiores chirurgi non admittunt.

quosdã ex mala concisione. nam apud Philost. vnus eunuchus cũ pellice regis cubãs inuentus fuit.

De non perforatis & phymo. Cap. lxxii.

GEnitales mulierum partes clauduntur, interim ex natura, interim ex accessorio, morbo quodã præcedente, alias in imo, alias in alis, sæpe etiam in medio spatio, idq; aut secundum naturam aut ex obstructione. Quod autem foramen intersepit intercluditq;, vel caro vel membrana est. Cæterum hoc mali graue fit impedimentum, modo in coitu, modo in conceptu vel puerperio, aliquando mensium purgatione, si quæ loca obstruit caro totum spatium occupauerit, in quibusdam enim medium foramine patescit. Causa igitur inuẽta, vel ex promptu, vel etiam demisso speculo, si quidem commissura solum fuerit, hanc recta linea scalpello fistulis accommodato dissoluemus, sin autem distentio, hamulis per medium corpus siue id membrana, siue caro existat transfixis eleuatum, scalpello diuidemus, ac sanguinis fluore medicamentis sine rosione siccantibus suppresso, iis quæ cicatricem ducunt vtemur, pessarium aliquo cicatricem inducẽte vnctam subiicientes, in quibus potissimum non alte admodum administratio est adhibita, quod ea de causa fiet, ne particulæ rursus coalescant. Iam phymus in ostio vuluæ succrescens pari modo curatur.

Id quoque Aristo. testatur, vt alio loco retulimus.

De abscessu vuluæ. Cap. lxiii.

VBi abscessus circa os vuluæ prouenerit qui manu tractari queat, non prompte ad sectionem properare consilium est, sed cum affectio fuerit absoluta, inflammatio plurima parte increuerit, corpora quæ humoribus incumbunt, attenuata, idq; propter vteri excellentiã. Inter agendum vero mulier in sella resupinabitur cruribus ad abdomen, & femina contractis, inuicem diuaricatis, cubiti ipsius sub poplitibus subiicientur, & funiculis congruentibus ad ceruicem deligabũtur, medicus autem ex dextra sedẽs tentabit speculo, quod dioptram dicunt ætati accommodato. conuenit autem specillo sinus muliebris altitudinem metiri, ne maiori speculi tridente, vterum premi contingat, & si amplior ille sinu reperiatur linamenta implicita alis imponuntur, vt super ipsa speculum firmetur. Cæterum conuenit speculi tridentem qui testulam habeat, in superiore parte intro demittere, et specillum a medico contineri, testulam a ministro conuerti, vt laminis tridentis diductus sinus aperiatur. Iam veto si abscessus occurrens mollis & tenuis existat, qui digiti tactu subsidet, iuxta verticem diuidetur spathula, aut specillo, ori vuluæ pure vacuato, linamentum in lon

gitudinem implicitum, lemniscon dicunt, tenerrimum ex oleo rosaceo imponetur, vel potius extra diuisionem sinui muliebri sine compulsu inseretur. Extra vero summas oras & super pectinem lumbosque lanæ succidæ aut puræ, oleo madentes accommodabuntur. Tertio die insidebit mulier in hydrelæum calidum, aut maluæ decoctum abstersis sudoribus linamentum in longitudinem implicitum in fissuram tetrapharmaco per se, vel cum discocto melle inunctum leniter insinuabis, erit autem solutum butyro aut rosaceo, exterior regio cataplasmatis obducetur dum inflammatio cessauerit, & vulua abscessu purgata fuerit. Sin autem difficulter expurgetur, collui debet auriculario clystere ex iridis decocto, aut aristolochiæ, aut melie. Cicatrix duci debet emplastro ex cadmia, soluto vino, per linamentum madidum. At si intra os vuluæ abscessus fuerit, attingi non debet.

Qua ratione partus ex vtero excutiatur excidaturque. Cap. lxxiiii.

Id quod factu difficillimu Hippo. iudi

QVomodo ægre parienti succurratur tertio volumine tradidimus, sin autem eo nihil proficiatur, ad chirurgiam merito diuertimus, id primum notantes, mulier superstes ne futura sit, an minus, & si quidem salus speratur tunc manum admoliemur, sin contra, attingi non debet. Qui igitur perniciem sui portendunt, inexpugnabili dormiendi necessitate vt in lethargo sopiutur, resolutæ sunt, & vix possunt excitari, ac si excitentur, imbecilliter respondentes, rursus graui sopore premuntur. Nonnullæ conuulsionis modo contrahuntur, aut neruis commouentur, aut alimentum non sentiunt, pulsus valide inturgescens deprehenditur, sed languidus & imbecillis, quæ incolumes futuræ sunt, nihil eiusmodi patiuntur. Oportet igitur resupinam mulierem in lecto sic collocare, vt figura ipsius magis sit decliuis, crura ipsius elata mulieres vtrinque contineant, aut quædam ministræ. Si vero non adfuerint, mulieris thoracem vinculis quibusdam lectulo adfirmabunt, vt ne corpus, attrahentes sequens, tractionis vim dissoluat, ac alis vuluæ diductis, per ministrum † sinistram manum contractam cum valentibus digitis extenuatis, in ostiolum inseremus, idemque pertentabimus, & oleo infuso relaxabimus, disquirentes vbi vncum quo fœtus extrahetur, defigi conueniat. Idonei vero loci sunt quibus iniicietur, si in caput conuersus infans descendit, oculi, occiput, os iuxta palatum, mentum, claiculæ, & sub costis sitæ regiones, adhæc præcordia, quæ Græci hypochondria appellant, si in pedes conuertitur, ossa super pubem extantia, intercostalia, clauiculæ rursus & deinde vncus dextra manu continebitur, flexu ipsius digitis occultato, sinistra manu leniter inseremus, & particulæ cuipiam ex prædictis

Hæc eadem ad vnũ oĩa ab Hip. præcipiuntur.

vſque ad vacua tranſmittemus. huic alter opponetur, quo attractio recta procedat, neque alteram in partem inclinet, deinde æquabiliter trahetur non ſolum recta, ſed etiam in latera, quemadmodum in dentibus eximendis fieri ſolet, & tenſionem interea remittere iterum nõ conuenit, poſtea vero indicem digitum vnctum, aut etiam plures demiſſos inter os vuluæ & corpus impactum, orbiculatim circumagere, veluti excoriando, ſi autem iuxta rationem vncus ſubſequatur, in ſuperiora transferre conueniet, atque ſic agere dum perfecta fœtus ſit extractio. Si autem manus obiecta fuerit, nec propter obſtructionem queat conuerti, circumpoſito panniculo, ne reuoluatur, modice attrahere oportet, ac prolapſam totam ab humero abſcindere, idemq́ facere etiam ſi duæ manus prociderint. ſimiliter etiam pedes procidentes, corpore reliquo non ſubſequente, ab inguinibus amputari oportet, deinde reliquum corpus dirigere conandum. At ſi caput iuſto maius obſtructionem pariat, & hydrocephalon ſit, ideſt, aquam in capite infans collegerit, ſpatula polypis dicata, aut ſcalpro, aut cultro quod ſcolopomachærion dicitur, inter digitos occultato, caluariam diuidemus vt vacuata concidat. quod ſi naturaliter amplum ſit caput, ſimiliter diuiſam caluariam forcipe qua dentes aut oſſa extrahuntur, comprimemus. Si oſſa emineant, hæc quoque auferre ratio eſt. At ſi capite ad thoracem adacto, obſtructio prouenerit, eodem inſtrumento clauicularum compages vſque ad interiora ſpatia diuidentur, vt humore vacuato thorax concidat & collabatur, quod ſi non concidat, diuiſas etiam clauiculas ipſas auferemus, tunc enim collabetur. Porro ſi imus venter mortuo fœtu ſit inflatus, aut aquam ſubter cutem collegerit, eadem ratione ac via eum vacuare cum ipſis interaneis aggrediemur. Cæterum ſi in pedes deferuntur, fœtus declinati facile ad vteri os diriguntur, quod ſi iuxta thoracem aut abdomen fuerit impactus, linamento ipſum attrahemus, eodemq́ modo ea quæ ambiunt, diuidemus. At ſi reliquis ablatis caput ad ſuperiora reuerſum inhæſerit firmius, ſiniſtra manus demittetur in vterum, & ſi os ipſius pateat, manum in ima transferemus, ac caput inueſtigatum digitis ad os deuoluemus, deinde vncum vnum aut alterum defigentes, propter orificii inflammationem non propellemus, ſed infuſionibus pinguibus copioſisq́ vtemur, item inſesſibus, fomentis, & cataplaſmatis, vt diducto ore auferatur, quemadmodum ſuperius cõprehenſum eſt. Porro latera fœtus, ſi quidem in rectum diriguntur, prædictis vtemur rationibus, ſin minus, totum ipſum intus diſſectum particulatim eximemus, cura adhibita, ne particula quæpiam ipſius nobis neſciis intus relinquatur. Poſtquam manu ſcalpelloq́ adminiſtrationem obierimus, remediis ad inflammationem inſcriptis

Ex quo agrippæ dicti ſunt.

vtendum est. quod si profluuium sanguinis oboriatur, huius quoque curationem accepisti.

† Huius loci multo verior est scriptura in veteri codice, τὴν εὐώνυμον χεῖρα συνηγμένην μετ' εὐρώστων δακτύλων λελιπασμένην, id est, dextram manum contractam eum fortibus digitis pingui aliquo inunctam &c.

Si secundæ fuerint relictæ. Cap. lxxv.

FOetu excusso frequenter accidit, vt velamentum illius in vtero firmiter adhærescat, quod nostri secundas, Græci chorion, & deuterion appellant. Diducto igitur vuluæ ostio, secundæ quæ inibi relictæ sunt, & in partem aliquam orbiculatim cõuersæ, facile educuntur. Manu siquidem sinistra calida, inunctaque in fundum demissa, secundas sublabentes oportet eiicere. Si autem fundo vteri fuerint adnatæ, demissa similiter manu comprehendentes tendemus, neque in rectum, ne vulua procidat, neque violenter admodum, sed leniter primũ deducemus, huc illuc circumagentes, deinde paulo valentius. hoc enim pacto obsequuntur & a connexu dissoluuntur. Quod si vuluæ os conniuere fuerit deprehensum, remediis ad hoc cõmemoratis vtendum est. Si vires non fuerint inualidæ, etiã iis quæ sternutamenta prouocant, & aromatum halitu ex fictili vaporari conueniet, & si os vteri diductum sit, manu inserta, secundas vt dictum est extrahere conabimur. At si ne sic quidem exemptæ fuerint, terrere nos non debet, secundum paucos enim dies putrefactæ & in faniem resolutæ excidunt. Quia vero grauitate odoris & caput opplent & stomachum peruertunt, suffitus conuenientes excitabuntur, ad eos autem cardamomum & ficus aridæ commendantur.

Quomodo coxendices adurantur. Cap. lxxvi.

QVemadmodum humerus, ita etiam coxa propter humiditatis copiam nonnullis excidens, vstionem postulat, quod Hippocrates his verbis testatur. Quibus coxa ex diuturno ipsius cruciatu loco suo mouetur, crus contabescit & claudi fiunt, nisi vstionem experiantur. Conuenit igitur tunc illum præsertim locum adurere, e quo articulus excidit, sic enim humor redundans desiccabitur, & locus cicatrice densatus non amplius os suscipiet, quare etiam penitius illic vstionem moliri conuenit. Recentiores autem tres crustas adhibent, vnam retro vrentes in acetabuli sinu, alteram supra genu extrinsecus, & tertiam supra exteriorem talum, qua est carnosior.

De fistulis & fauis. Cap. lxxvii.

CVm locus postulet de ani fistulis differere, nihil mali fuerit prius generatim de omnibus fistulis verba facere. Itaque fistula sinus est callo obductus, aliquatenus indolens, in pluribus nascens particulis

magna vero parte ex abſceſsibus oritur parum dextre curatis. Callus autẽ cõtinua quædam caro eſt, albida, madoris expers eoq; etiam doloris, neq; vena, neq; neruo ad ipſum pertinente. Interim ſinus ſiccus, interim humidus eſt, nunc humor incontinenter fluit, nunc certis quibuſdam temporibus remittit, ore ipſius oppleto iterumq; adaperto. Alias fiſtulæ in os deſinunt, alias in neruum, aut aliam quampiam principem particulam, vel recte intus tendentes, vel oblique, item vel vno ore, vel pluribus peruiæ. Quæ igitur in grandes arterias aut neruos, aut tendines notatu dignos, aut membranam coſtas ſuccingentem, aut aliquam principalem particulam deueniunt, vel nequaquam, vel certe, cum artificioſaq; diligentia attingere debemus reliquis hunc in modum manum admoliemur. primum tentabimus, ſi quidem recte intus tendant, cultro exciſorio, ſi oblique, ſpecillo duplici cuſpide, flexili. Huiuſmodi autem ſunt quæ ex ſtagno fiũt, item ex ære tenuiſsima. In quibus autem duæ pluresve oræ habentur, notationi per ſpecillum non obtemperantes, ſinu per vnum ipſius orificium aduſto, ex clyſteris in reliquas oras tranſitu deprehendemus, num vna fiſtula ſit pluribus oris dehiſcens, an plures, ac vbi tentatum eſt, ſiquidem per ſumma habeatur ſinus, arctusq; ſit, demiſſo ſpecillo explicantes, ſcalpello figura commodiore callum tollemus, aut vnguibus, aut acie ſcalpri deradentes, at ſi latitudinem habeat, corpora ſuperflua, tolli debent, ſin autem non ſumma occupauerit, ſed penitius recte tendat, eo quatenus licet in alto diuiſo, orbiculatim totum callum auferemus, q̄ ſi reliquiæ ipſius aliquæ remanſerint, medicamento adurente eas conſumemus, quod ſi amplus quum ſit medicamento non cedat, ferro candente cruſtas ei inducemus. Cæterum ſi fiſtula in os terminatur, hoc idem quod integrum eſt, duntaxat rademus, vbi vero cariem aliamve quandam corruptionem experitur, quod vitiatum eſt, totum exciſoriis, aciem inter ſeſe oppoſitam habentibus tollemus, ſi opus ſit, prius terebra perforatum, ſiue ad perſpiratum duntaxat, ſiue ad medullam vſq; fuerit vitiatum. At ſi os quoq; emineat, caulis modo porrectum, ſerra ipſum adimemus. Sumptis itaq; duobus loris, vnius quidem medium oſsi eminenti ſubiiciemus, ipſumq; per miniſtrum attollemus, alterius autem quod craſsius eſt, uel ex lana quoq; factum, ſimiliter medium carni quæ oſsi ſubiacet adaptantes, initiaq; infra prehendentes, per ipſum lorum carnem deorſum iubebimus detrahi, ne ipſa ſerræ dentibus perradatur, atq; hoc pacto nos excretionem molimur. Vbi vero particula quæpiam princeps ſubiecta eſt, exempli gratia, membrana coſtas inuoluens aut ſpinalis medulla aut eiuſmodi aliqua, inter excidendum aut ſerra coneutiendum os, laminam, quæ quod mẽbranam cerebri cuſtodit meningo-

philax græce dicitur,subiiciemus, non vitiato autem osse,totum orbiculatim carne nudum serra eodem modo deradetur. Fieri nanque haud potest,vt ossa circulatim implicita carne obducantur. Simili ratione si osſis terminus prope articulum fuerit vitiatus, idem serra auferri debet. At si totum subinde os, nempe cubitus aut radius aut tibia aut eiusmodi aliquod contabuerit,totum adimetur. Femoris autem caput, aut coxa, aut spinalis medullæ vertebra affecta, attingi non debet,periculi quod ex arterijs adiacentibus accidit euitandi gratia. Hoc igitur modo hac via faciendum est in singulis vbique particularium vitiatarum situ,vicinitate, & naturæ consortio inspecto, item morbi magnitudine,& laborantis virium robore considerato. Cerion autem,hoc est fauæ quum sinus sit fistulosus,mellea diffluens humiditate, eandem administrationem curationemq; cum fistulis & alijs sinibus requirit.

De ani fistulis. • Cap. lxxviii.

ANi fistulæ latentes quidem notantur inde q; ore non apparente dolor ipsis oboriatur, & purulenta humididitas per anum profundatur. Plurimis abscessus quoq; indicia præcesserunt, manifestæ autem cultro excisorio,aut seta porcina demissa noscuntur. Nam instrumentum ad ima penetrat,& digito indice in sedem transmisso occurrit,fistula nimirum ad interiora perforata. At in iis quæ perforatæ non sunt,instrumentum digito,non statim occurrit, sed obstat in medio corpus non perforatum. Tortuosas autem & labyrinthi modo flexuosas agnosces inde, q; instrumentum paululum procedat, pus autem ad illarum portionem copiosum efferatur. At quæ prope intestinum oriuntnr fistulæ, agnitionem sui præbent, q; nonnunquam & lumbrici & stercus per orificium erumpas. In omnibus autem fere callus aliquis in orificio prominet. Itaq; fistula insanabilis est,quæ vesicæ ceruicem perforauerit, aut quæ ad femoris articulum fit, aut quæ ad ipsum longanonem tendat. Aegre vero consanescit, quæ orificio caret, tum quæ delitescit & in os terminatur, multifariamq; fissa est,reliquæ in vniuersum facile curantur,administratione hunc in modum adhibita,resupinato homine,vt cruribus sursum porrectis femora ad vẽtrem inclinet,quemadmodũ fit in iis quibus clyster in aluum mittitur, si fistulæ extremum in summo occurrit,culter,aut auricularum specillum per orificium demittitur, subiectaq; cutis simplici linea exciditur, si autem alte intra sedem fistulæ terminus finiat, demisso per orificium cultello, siquidẽ perforatam ipsam inuenerimus, demisso iuxta oppositam affecto ano manum indice digito,eiusdem cultelli initium adigentes & deflectentes,ipsum foras reducemus,ac corpora quæ incumbunt cultello,simplici diuisione liberabimus. At

ſi nondum fiſtula perforata reperiatur, in altum vero ani duntaxat terminetur, & tentantibus nobis indici digito occurrat, corpus inter cedens cum ſquamoſum membraneumq; ſit, vehementius mucrone cultelli perforabimus, traductoq; per ſedem cultro, rurſus ſcalpello corpora quæ ei incumbunt diſſoluemus, quemadmodum prius explicatum eſt. Si igitur terebræ aut ſcalpelli ad fiſtulas accomodari acie ſinus fundum iuxta ſedem perforauerimus, ipſum inſtrumentum per anum inſerentes, illinc totum quod interiacet acie terebelli pertundemus, & poſt exciſionem vulſella aut forfice corpore diuiſionem ambientia (calli autem ſunt) prehenſa ex toto adimemus, muſculum qui anum conſtringit, ſphincter dicitur, vbiq; vitantes. Nonnulli ſiquidem rudius dum in alto ſectionem molirentur, ipſum conuulnerarunt, atq; inde inuoluntaria ſtercoris excretio homini accidit. At ſi qui timidiuſculi chirurgiam fugiant, Hippocratica vti debent e lino deligatura. Iubet ſiquidem Hippocrates, linum quintuplex crudum cultro forato vel ſpecillo per fiſtulam demittere, et lini principia coniungi, ac quotidie conſtringi donec corpus totum quod duabus oris intercedit, diſſectum, linum eructet. Si vetuſtate malum contraxerit, quum diſſolues, etiam pſaro aut eiuſmodi quodam arido illito linum oportet pertrahere. Sunt qui foramini terebræ fiſtulis dicatæ inſertum linum iuxta prædictam rationem propellunt, quod meo iudicio non conuenit. Dum enim chirurgiam vitant, præter quod hanc requirunt, etiam curationem remorantur. de latentibus autem fiſtulis Leonides hunc in modum tradit. Cum autem alta pars ſtringentis anum muſculi in fiſtulam dehiſcit, quæ vel a ſede incipiat, vel longius procedat, poſt notas indicatas, diſquiretur inſtrumento quod ad ſedem diducēdam ſit aptatum. dico autem exiguo perſpecillo quod Græci dioptrion appellant, anum vt muliebrem ſinum, diſtendi. At cum fiſtulæ os clare apparuerit, per ipſum ſpecilli, mucro demittetur, propelleturq; in imum, lamina vero ſubiecta tota fiſtula ſuper eam diuidetur ſemiſpathula aut ſpatha fiſtulis incidendis peculiari. Nos autem cum in talem incidiſſemus affectum, hoc adminiſtrationis modo vti non potuimus, quod ductus fiſtulæ in conſpectum non veniret. Nam inter anum & eius fibulam dextra parte ſita erat, inſtrumentum vero quod ei diducendæ erat impoſitum, magis operationem adumbrabat, at per digitos diſtendentibus anum nobis, rima quædam inter vnam quandam ani rugam ceu fiſtulæ emiſſarium apparebat, etenim pus per ipſam emanabat, per eandem vero cultelli mucronem in fiſtulam demittebamus ceu manu ab ea ducti, deinde dextræ manus indice digito, ani fibulæ inſerto, cum inueniſſemus quoddam inter digitum & inſtrumentum, tenue

Vim habet conſtringendi ani muſculus is σφιγκτὴρ græce appellatus. eſt autē uirtus hæc vna de quatuor, quas prudens natura mēbris contribuit principalibus.

Qui timor quidem in chirurgia vt paulo poſt inquit, me dedi tarditatem adfert, vt tandem vlcera

corpus,cumq́ violentius cultellum digito adegissemus,fundum fistulæ sursum conuersum perforauimus,vbi iam digito mucronem instrumenti foras traiectassemus, conspicuum nobis factum totum corpus quod intet fistulæ orificia habebatur,dico autem ea quæ initio ad humoris emissarium sita erant,& ea quæ nunc a nobis facta sunt scalpello præcidentes dissoluimus.

De hæmorrhoidibus. Cap. lxxix.

CVm hæmorrhoidum notæ ex ipso quod vacuatur innotuerint, antequam manum admol amur, clystere vtemur copiosissimo, simul intestini superuacua inanientes, simul & anum, vt promptius internertatur & extrema ipsius pars exeat, irritantes. Resupinato igitur ægrotante aduersus lumen clarum, siquidem constrictione vsi fuerimus, linum quintuplex ferramento quo ora venarum in ano extantia aduruntur, vel quo vuæ,labris hæmorrhoidum circumponentes vnamquamq́ hoc fune astringemus, vna duntaxat relicta, qua sanguis superfluus emanet, quod etiam Hippocrates præcipit. Post astrictionem linamento implicito oleo madenté, & ad sedem accommodato ligamiue,vsi,ægro.quietem indicemus, oleo tepido, aut mulsa ventri medicantes, deinde postea cataplasmate ex micis panis & croco vtemur. Vbi hæmorrhoides exciderint vino cicatrix ducitur. Leonides autem non e lino deligat, sed forcipe prehensas ampliter hæmorrhoidas scalpello excindit. A chirurgia,fuligine thuris vtendum & amylo,chalcitide,vel eo medicamento quod vsta spongia simul & pice constat, item pastillo faustino ad absolutam adustionem. Alíj vero instrumenti quo vuas vruntur, concauo,medicamine quod adurat repleto, quemadmodum vuam, sic etiam hæmorrhoidas vsserunt.

De condylomatis, tuberculis,& rimis. Cap. lxxx.

ANi condyloma loco solum ab eo quod muliebres locellos infestat,differt rugosa & ipsa sedis excrescētia,aut inflammatione, aut rima quæ dicitur rhagas præcedente. Per initia,itaq́,tuberculum appellatur, cum occalescit autem condolyma quare conuenit, hæc quoq́,quemadmodum illa,vulsella apprehensa excindere,& medicamentis crustam ducentibus curationem absoluere. rimas autem a stercore potissimum indurescentes,& quia dum cicatrix generatur, occalescunt,inueterascuntq́,recentes,faciemus,vel vnguibus vel scalpello radentes & cicatricem vt par est,inducemus.

De ano non perforato. Cap. lxxxi.

PVeris recens natis,anus ex natura non perforatus interim inuenitur,membrana videlicet obstructus. hæc igitur si fieri potest,digitis ipsis dirumpetur,sin minus,acie scalpelli eam excindētes, vino curabimus.

contabe facta hominem enecent. Quare feritas (vt ita dicam) in chirurgia misericordia potius appellāda est. timiditas cōtra cædes hominis ægrotātis esse iudicatur. Itaq́ firmo pectore neque manu tremente chirurgica opera aggredi medicū debere, dictum, vetus sapiētum. itidēq́ qui curatur, audaces esse debēt

curabimus. Quoniam vero & prouectis subinde ob vlcus non dextre curatum anus commmittitur, conuenit hanc vnitionem instrumento conuenienti diruptam curare, fistula plumbea, aut obturamine quodam ano vsq; dum in totum consanescat, commode imposito, ne rursus coalescat. Porro obturamentum medicamine quodam cicatricem ducente oblini debet.

in curatione vlcerũ suorum, quali, animo Menelaum iaculo appetitum a machaone curari apud Homerum legimus.

Quomodo varices excindantur. Cap. lxxxii.

VArix venæ dilatatio est, aliquando in temporibus, aliquando in ima ventris parte sub vmbilico, nonnunquam etiam circa testiculos, sed maxime in cruribus. Hic igitur originem plurima parte ex materia melancholica trahit. eorum autem qui testiculis oboriuntur curationem per scalpellum iam in capite de varicum ramice tradidimus, atque his similiter crura infestantes aggrediemus, ab interiori femoris parte incipientes, vbi etiam origo ipsorum magna ex parte inuenitur. inferius enim, in plurer distributi propagines difficilius tractantur. Loto igitur homine, funiculum superiori femoris regioni circundamus, iubemusq; vt inambulet. inde repletam venam atramento scriptorio aut collyrio notabimus iuxta varicis situm trium digitorum, aut paulo ampliori spatio interposito, decumbente ægro cruribus extensis, alterum funiculum supra genu iniiciemus. Elata autem in tumorem vena, scalpellum adigimus, qua atramenti nota est, tam alte, vt cutem duntaxat scalpellum penetret, ne venam diuidamus. vbi oras vulneris hamulis diduxerimus & membranas cultro inflexo ad ramicem aquosum accommodo excoriauerimus, vena detecta & vndiquaq; explicata femoris ligamenta soluemus, vase per cæcum hamum suspenso, acum duplex linum trahentem subiiciemus, plexumq; lini imputabimus, & diuisa scalpello per medium vena, detrahemus sanguinis quantum vsus postulat, deinde funiculo superiorem vasis partem cõstringentes erectumq; crus eleuantes manuum expressu, sanguinem qui in crure est euacuabimus, deinde infra cursus vas deuincientes, vel id venæ quod inter vincula est, abscisum tollemus, aut manere id sinemus vsque dum sua sponte cum funibus excidat, & vulnere siccis linamentis opple to, splenium vino & oleo madens, iniectum deligabimus, medicamentoq; ad pus faciundum apto quod linteolis illinatur persanabimus. Noui autem veteres nonnullos, funibus non vsos, alios inde vas denudatum excindere, alios alte ipsum eleuatum cum violentia extrahere abrumpentes. Verum omnium tutissimus chirurgiæ modus est, quem supra diximus. Porro varices in imo ventris suborientes consimiliter tractabimus, item eos qui tempora infestant, quemadmodum in angiologia comprehensum est.

Veteres enim excidẽdi rationem tãtum fere sequebãtur, vt

De Dracunculo. Cap. lxxxiii.

& histo riæ referunt.

DE dracunculo quomodo medicamentis potissimum emendetur, quarto libro peregimus.

De extremarum partium præcisione, acroteriasmon appellant. Cap. lxxxiiii.

Id viatoribus plerisque & militibus horrida hyeme pugnantibus euenire compe- ritur.

SVmmis partibus nonnunquam putredine consumptis, nempe manu aut pede, vt etiam ossa ipsa contabuerint, vel ex causa exterius adueniente facta, vel etiam ex interiore causa putredinem experta, & serrula præcidi postulent, ante hanc necesse est corpora ossibus circundata primum diuidere. Verum quia dum hoc primum fit, deinde longiore temporis spatio serræ administratio peragitur, sanguinis profluuij metus subsequitur, recte Leonides non omnia primum corpora præscindit, nisi ex toto putredine contabuerint, sed partem, vbi non plures neque grandiores esse venas aut arterias existimet principio celeriter vsque ad os resecat, deinde os protinus serra præscindet, pāniculum lineum partibus sectis circūponens, ne serra per ipsa tracta dolores pariat. Atque tunc reliqua parte excisa, ferramenta candentia vasis iniicito, & sanguinis fluore suppresso linamētis insertis & couenienti deligatura adhibita, remedio vtitor quod pus moueat.

De vnguium pterygiis. Cap. lxxxv.

PTerygium in vnguibus carnis incrementum est partem vnguis operiens. Fit autem in pedis manusque potissimum pollicibus, in pedibus quidem, ex offensione plerumque, in manibus autem, ex neglecta reduuia, inflammata, & in pus mutata. Siquidem hoc, pus digesto, spatio temporis vnguis radicē exedit, ipsumque corrumpit, subinde totum abolet, sæpe medium vnguis admodum infestat. Iuxta vnguis autem radicem ipsam, nonnullam ipsius partem putrefactam, aliquando totam radicem a rosione immunem relinquit. Est quum & os corrumpat, odor ædatur grauis, digitus per summa dilatetur magisque lineat. his igitur manus debet admoueri, ita vt totā vnguis partem relictam acie scalpelli resecemus auferamusque, deinde exulceratam incisamque partem ferramentis aduramus. Etenim pterygium genere depastio est, quæ nome Græce dicitur, neque subsidet, nisi adustum, adeoque si negligitur, digitum corrumpit. At si osse & vngui a vitio immunibus, exterior vnguis angulus qui delitescit, & carnem ipsi agnatam pungit, & inflāmationem excitat, conuenit pungentē vnguis particulam tenui cultro aut eiusmodi quoda subiectio sublimen eleuatam, acie scalpelli adimere, & quod eminet medicamento crustis faciundis idoneo consumere. Plerique hoc modo administrationis consanuerunt. Si amplius fuerit vitium primum scalpello circum adimemus, mox remedium ex medicamentis petemus.

De vngue contuso. Cap. lxxxvi.

QVoniam vero subinde ex ictu vnguibus cõtusis dolores subsequuntur, qui ad manus operationem nos pertrahant, satis est Galeni verba hic apposuisse, quæ sonant in hunc modum. Vnguibus contusis præsens plane remedium ad dolorem auferendum sanguinis detractionem expertisumus, quum pulsus doloresq; vehementißimi oboriuntur. Cæterum linea obliqua, non recta in imum, superne deorsum scalpello acuto debet incidi, vt sanie excreta, secta hæc vnguis particula veluti operculum quoddam subiacentium efficiatur. At si in rectum superne deorsum lineam duxeris carnis excrescentia quam Græci ὑπερσάρκωτια vocant, diuersum nimirum corpus a carne quæ vngui subiicitur per mediam diuisionem suppullulante, gignttur, inde rursus dolores prehendunt, quos in reduuiis nominauimus, carne quæ sub vngue succreuit, compressa. Quia igitur ex huiusmodi sectione dolorem protinus ægro adimi videre licet, per dies insequentes commodum est, nobis subsectam vnguis carnem leuiter attollentibus, vnguis saniem excernere, ac rursus subiectæ carni quemadmodum dixi, vnguem operculi modo imponere, reliqua vero digiti totius medicina vti conuenit quæ leniat, discutiatq;.

De clauis, myrmeciis, & verrucis. Cap. lxxxvii.

CLauus rotundus callus est, coloris candidi, clauorum capitibus similis, toto corpore, sed pedum solo digitisq; peæcipue enascitur, dolor sequitur, et ncessus impedimentum. Itaq; circunscarificatus vulsellaq; apprehensus, scalpro acutæ aciei, aut quo venæ scinduntur, radicitus eximetur. Nonnulli, ne rursus succrescat, candenti ferro vtuntur. Myrmecia vero cutis tuberculum est exiguum, callosum, rotundum, & crassum,, ad basim insidens, & ad frigora sensum formicarum morsibus similem excitat. Hæc quoque totum corpus, præsertim autem manus infestat. nonnulli igitur, inter quos & Galenus est, præcipiunt scarificata extrema parte, fistula pennæ durioris, quales sunt veterum gallorum, anserum, & aquilarum, in imum adacta, ex basi myrmeciam auferre. Alii ærea aut ferrea fistula, idem faciunt. Recentioribus satis est, scarificatam vulsellaq; apprehensam, scalpro, clauorum modo excindere. At verruca, quæ acrochordon græce dicitur, exigua cutis eminentia est, doloris expers, callosa. rotunda, plurima parte basim habet angustam, vt suspensa esse videatur. Nominata vero sic est, q; chordæ nexui respondeat. Extendentes igitur, eminentiam excindimus, sin autem hoc non fiat, lino saltem aut pilo deligabimus. Noui plerosq; & has & prædictas omneis

excrescentias ferramento extincto, vt dicunt, consumpsisse.

De telis e corpore extrahendis. Cap. lxxxviii.

Hinc ex authoritate Homeri huius artis vsum & antiquissimũ & maxime necessariũ mortalibus doceri possumus. Nãque quũ bella canat Poeta ad Iliũ gesta in castris græcorũ Podaliriũ & Machaona medicos chirurgos fuisse prodidit. item Chirona docuisse scribit hanc artem præstã-

CHirurgicæ partem telis extrahendis dicatam maxime necessariam esse poeta Homerus his versibus innuit.

Vir Medicus multis aliis præstantior, vt qui
Corpore tela trahens, medicamine vulnera curet.

PRIMVM itaq; telorum differentiæ enumerari debent. diffe
runt autẽ tela materia, figura, magnitudine, numero, habitu, viribus.
Materia quidem quatenus hastilia aut lignea sint, aut arundinea. Ip-
sa vero tela aut ferrea sunt, aut ærea, aut stannea, aut plumbea, aut cor
nea, aut vitrea, aut ossea, aut arundinea, vel etiam eadẽ linea, tot enim
differentiæ potissimum apud Aegyptios reperiuntur. figura autem,
quatenus alia sunt rotunda, †alia vngulosa, nempe triangula, alia sul
cata quæ & gonchora dicuntur, alia trisulca, atq; alia cuspidata, alia
cuspidibus carent. ac cuspidatorum, hæc cuspides posteriora spectan
tes habent, vt dum extrahuntur contra defigantur, illa in anteriora,
vt propulsata idem faciunt, quædam obuersas cuspides habent, fulmi
nis instar, vt dum ipsa trahuntur propelluntur q;, in obiecta infigan-
tur. Sunt quæ mota cardine cuspides habent, contractas, quæ dum
in trahendo explicantur, telum extrahi prohibent. Magnitudine va
riant tela, quatenus alia magna sunt, vt trium digitorum longitudi-
nem expleant, alia parua, vt vnum digitum æquent, quæ sane & my
iata apud Aegyptios vocantur, alia medium inter hæc locum occu-
pant numero autem quatenus nonnulla simplicia sunt, nonnulla com
posita, tenuia siquidem ferramenta ipsis imponuntur, quæ in teli ex-
tractione in imo delitescunt. Habitu, quatenus alia ferrum acutum
ligno habent insitum, alia concauum. ac quædam firmirer ligno in-
fixa sunt, quædam negligentius, vt in extractione separata intus re-
maneant. Viribus differunt, quatenus veneno quædam sunt obli-
ta, quædam non. Atque hæc sunt telorum discrimina. Nunc di-
camus quomodo extrahantur in conuulneratis, & in bello, & ex-
tra bellum, sponte, & inuito, quacunque occasione, ac qualibet ex
materia confecta. Cæterũ dupliciter tela in carne extrahuntur, tum
euulsione, tum propulsatu. In quibus enim per summa telum impa-
ctum est, euulsione eximi debet. similiter etiam quæ alte inhærent,
obiectæ vero partes si conuulnerentur, sanguinis profluuio aut do-
lore ex consortij lege periclitantur. At propulsatu vtimur in quibus
alte telum infixum est, & partes obiectæ breue spatium continent,
neque neruus, neque os, neque eiusmodi aliquod diuisionem impe-
dit, osse autem conuulnerato euulsorium modum assumit. Si igitur te
lum conspicuum fuerit, inde extractionem moliemur, si occultatum

est,conuenit autore Hippocrate,modo vulneratus posſit, in ea figura constitutum notare,in qua etiam vulneratus eſt,ſi non posſit,iacentis certe quatenus licet modo figurantes ſpecillo tentabimus. & ſi quidem in carne fixum eſt telum,manibus extrahemus, aut eius haſtili quod etiam attractorion appellant,niſi exciderit,ligneumq́ id potisſimum ſit,ſi excidat forcipe qua dentes radicesve,euelluntur, aut ferramento quod a telo extrahendo belulcum Græci vocant,aut alio quopiam inſtrumento accommodo,extractionem moliemur, nonnunquam etiam carnem prius incidentes,ſi vulnus inſtrumentum non recipiat. At ſi etiam in oppoſita telum proceſſerit,nec illac ipſum posſit extrahi qua infixum eſt,diuiſis iis quæ oppoſita ſunt, per illa ipſum eximemus,vel euellentes vt dictum eſt, vel per eam partem in quam tetendit propellentes,vel ſi haſtile exciderit,demiſſo inſtrumẽto propulſorio ita vt neruum,aut tendinem aut arteriam,aut eiuſmodi aliquod neceſſarium vitemus,protrudere oportet. turpe ſiquidem eſt,dum telum extrahimus,peius eo malum efficere. Et ſiquidem cau datum telum ſit(hoc autem ſpecillo deprehendemus) fœmina propulſorii inſtrumenti demiſſa accommodataq́ telum propellemus,ſi con cauitatem,marem. Telum vero exemptum ſi ſculpturas quaſdam habere,ceu aliorum tenuium ferramẽtorum quæ ipſis impoſita eſſe poſſint,appareat,ſpecillo rurſus vſi,ſi illa inueniamus, eadem ratione & via auferemus,ſin oppoſitas cuſpides,vt veriſimile eſt,telum habens non exilierit,vicinus ei locus diſſecari debet, ſi nulla pars neceſſaria contigua ſit,detectumq́ telum eleuantes,modeſte extrahemus. Nonnulli vero exigua arundine cuſpidibus ipſis circumpoſita ſic telum euellunt,ne carnes a cuſpide radantur. & ſi vulnus inflammatione vacauerit,ſuturis vſi cruentorum modo curabimus, ſi inflammationẽ experiatur,fomentis,cataplaſmatis,& cõſimilibus medebimur. Porro ſi venenato telo quis ictus eſt,totam carnem quæ veneno iam mutata eſt,ſi quidem fieri poteſt,præcidemus. Agnoſces autem eã quod e ſana carne differat.pallida enim,ſubliuida,& veluti emortua appa-ret. Aiunt autem Dacos & Dalmatas cuſpidibus elenium & ninum dictum oblinere,idq́ vbi ſanguini vulneratorum obuenerit, hominẽ occidere,comeſtum vero ipſis innocuum eſſe, & nihil mali efficere. At ſi telum osſi inhæſerit,rurſus inſtrumento experiemur,& ſi quidem caro impediat,hanc adimemus aut diducemus,ſi vero etiam alte in oſſe lapſum eſt,quod cognoſcimus ſi firmiter id infixum nulla vi commoueatur,exciſorio cultro oſſe quod iuxta eſt exempto, aut etiam terebra prius perforato,ſi craſſum ſit,telum liberabimus. Porro ſi in principem aliquam particulam telum defigitur, exempli gratia,cerebrum,aut cor,aut guttur,aut pulmonem,aut iecur,aut ventri-

tisſimũ Achillem. Eo aũt tẽpore, vt ẽt ſupra retulimus, phyſici ignorabantur. Spicula aũt fuiſſe ærea tẽpore troiano ſcribit pluribus locis poeta.

Id quoque prodit Ariſtoteles. Quare aũt pharmaca hæc impacta vulneri

culum, aut intestina, aut renes, aut valuam, aut vesicam, quum iam ne ... tæ lethales apparuerint, & euulsio præsertim multum cruciatum vexationemq́ accersitura est, nihil tentabimus, ne præterquam quod nihil sumus profecturi, etiam conuitiandi occasionem idiotis præbeamus. Si vero exitus fuerit obscurus nec inconspectum veniat, præfati periculum, opus aggrediemur. Multi siquidem abscessu quoque in aliqua vitæ necessaria parte oborto, præter opinionem consanuerunt, quum & iecoris fibram, & omenti partem peritonæiq́, & totā vuluam subinde ademptam fuisse, nec mortem inde subsequutam, memoriæ prodatur. Est quum guttur de industria subinde in anginis diuidamus, vt in capite de ipsius incisione dicebamus. Telum itaq́ si in his relinquatur, in præsentaneam mortem præcipitat, præterquam quod artem etiam inhumanam ostendat, si eximatur, forte etiam salus subsequitur. Porro principalium particularum vulneratarum agnitio nō est difficilis, vt quæ ex accidentium proprietate, excrementis, & particularum situ, inueniatur. Si enim cerebri membrana vulnus accepit, dolor capitis validus subsequitur, oculi feruent, rubentq́, lingua agitatur, mens desipit. Si cerebrum percussum est, ægri concidunt, vox nihil sonat, facies peruertitur, bilis vomitus sequitur, sanguis per nareis erumpit, per aurem humor albus pulticulæ similis emanat, sanies per vulnus exit. At si in vacuam thoracis regionem telum defigatur, foramine spatioso permanente spiritus erumpit. Corde vulnerato iuxta mamillam sinisteriorem, telum apparet non penetrans, sed ceu alteri impactum, ac nonnunquam pulsatilem motum ædit, sanguisq́ niger effertur, si transitus pateat, extrema frigescunt, sudor emanat, animus deficit, & sine mora exitium subsequitur. Pulmone icto, si spatiosa laxitas est, sanguis ex plaga spumans vacuatur, quum non est, ore magis per vomitum redditur, ceruicis vasa attolluntur, lingua alium colorem assumit, multum spiritus attrahunt ægri, frigidi appetentes. In septo transuerso vulnerato, telum quidem iuxta spurias costas defixum apparet, inspiratio autem magna oritur, cum gemitu & dolore per totam humeri partium compagem. Quod si abdomen vulnus acceperit, id ex recrementis innotescet, quum latum intus spatium existat, vel etiam telo exempto, vel hastili intus fracto, succus ex ventriculo euacuatur, ex intestinis stercus, interim & omentum, vel intestinum procidit. Vesica autem vulnerata, vrina excernitur. Itaq́ in cerebro eiusque membranis ictis, caluaria perforata telum eximimus, quemadmodum in capitis fracturis mox dicetur. in thorace autem, nisi telum subsequutum fuerit, per mediocrem intercostalium incisionem, vel etiam vna excisa costa, lamina quæ membranam custodiat subiecta, euellemus. Similiter in ventre, vesica, cæterisq́ in alto parti-

hoīem necēt, comesta non necent, hāc esse causam arbitror, q̄a vis et potentia pharmaci illita vulneribus inuictam se præbet, & nulla re immutata mouet agitque virus suū in ipsas carnes cruētas. At quū in cibo sumunt̄, virtus hoīs cōcoctrix domat vincitq́ virosam ipsorum potētiā, adeo vt nihil hominem queat offendere.

culis, si quidem telum subsequatur, citra negotium eximemus, sin minus, rursus diuisione adhibita medicina vtemur, quæ cruentis conueniat. In ventre, si res postulet, etiam suendi eius ratio, quæ gastroraphia dicitur, accommodabitur, quem in modum comprehensum est. At si in grandiore quodam vase, exempli gratia, in iugularibus venis quæ in imo latent, aut arteriis quas carotidas appellant, aut etiam magnis arteriis quæ alas vel inguina intercurrunt, telum defixum, copiosius sanguinis profluuium propter exemptionem minetur, ratio est hæc funibus antea ex vtraque parte constringere, deinde teli euulsionem moliri. At si particulæ plures confixæ fuerint, verbi causa, brachio cum thorace coniuncto, vel cubito cum aliis corporis particulis, vel pedibus inuicem, siquidem non per totas vtrasque partes telum penetrauerit aut hasta, apprehensa hæc extrinsecus, veluti etiam in vna euellemus, sin ambas penetrauerit, dimidia ligni parte serra resecata, particulatim singula faciliori figura extrahimus. Quoniam vero & lapides subinde vel buccina, vel plumbum, vel simile quippiam ex funda mittitur, tum vi, tum quod angulosa sunt defiguntur. Agnosces igitur ea, quod moles aspera & inæqualis illabatur, item quod non omnino in rectum tendit diuisio, sed amplior, & caro veluti contusa liuidaq; appareat, adhæc, quod cum grauitate dolor affligat. Hæc igitur conuenit agitata instrumento quo quid attollimus, aut aduersa scalpelli parte, aut vulneratio specillo recipere. si autem fieri potest, etiam forfice extrahemus. Multis autem infixa tela integra intus insederunt, quæ vulneribus cicatrice obductis, deinde longiore temporis spatio partem eam abscessu occupante & dirupto exiliere.

Cui qui de roni assentit Gale. in disciplina de temperamentis ibi.n. tale quid piã pertractat.

†Hic locus sic descriptus est in vet. Cod. τὰ δὲ γωνιωτὰ καὶ τούτων τὰ μὲν διγλώχινα, τὰ δὲ γλωχινωτὰ καὶ λόγχωτα καλούμενα, τὰ δὲ τριγλώχινα, idest, alia angulis habentia & horum quidem alia duos angulos habent, alia vero angulum habentia, quæ lonchota, id est, longa vt hasta, alia tres habent angulos &c.

De fracturis, & quot ipsarum sint differentiæ. Cap. lxxxix.

PRoximum fuerit tradita carnis vitiorum manu scalpellove curandorum ratione, etiam de ossium fracturis, dico sane etiam luxationibus, sermonem instituere, quoniam & ipsæ chirurgiæ generi subiiciuntur. & primũ de fracturis agã, iisq; prius quæ in capite fiunt tũ quod inter carnis & ossium chirurgiam medium locũ obtinet, tũ quod oĩbus partibus caluaria præcellit. In vniuersum igit̃ fractura ossis est diuisio, aut ruptura, aut pcisio, a violẽtia q̃dã extrinsecus accidẽs.

Et secũdũ quãque differentiam artis rationẽ variare & ad speciẽ fracturæ accõmodare debemus.

Cæterum plures fracturarum sunt differentiæ, alia siquidem dicitur fieri raphanidon, hoc est, ad raphani speciem, alia schidacidon, alia eis onycha, alia alphitidon, alia cata apothrausin, idest, iuxta refractionem. Raphanidon igitur ruptura ossis est transuersim per crassitudinem facta, quæ etiam sicyedon & cauledon nonnullis appellatur, ex cucumerum & caulium fractorum similitudine. Schidacidon autem, quasi assulæ modo, est oblonga ossis fissura. eis onycha, quasi dicas in vnguem, iuxta partem aliquam recta est fissura, in extremo lunata, quæ etiam calamidon appellatur. Alphitidon, ad farinæ similitudinem dicta, est quum os in multas tenueis partes finditur, quæ et ipsa caryedon a quibusdam vocatur. Refractio autem, quæ apothrausis dicitur vel etiam præcisio, est quum pars ossis per summitatis rupturam aufertur, vt ablata superinnatet. Atque tot fracturæ constant differentiis.

De fracturis capitis. Cap. xc.

FRactura in capite peculiariter caluariæ est diuisio, nunc simplex, nunc multifida, a vi quadam exteriore facta. Porro differentiæ capitis fracturarum hæ numerantur. Rhogme, idest fissio, Eccope, hoc est excisio, Ecpiesma, quod est effractio, Engisoma, idest corporum appropinquatio, Camarosis, hoc est testudinatio, in infantibus etiam Thlasis quod est contusio. Rhogme igitur caluariæ per summa est diuisio, aut rima profundior, in qua nequaquam os vitiatũ foras emouetur. Eccope caluariæ fissura est cum ossis offensi ruptura. At si a reliquo osse pars offensa discesserit, aposceparnismon nonnulli vitium appellant. Ecpiesma in multas parteis caluariæ effractio est, in qua profundius ossa descenderint, & cerebri membranam contactu suo premant. Engisoma caluæ ictus est, in quo os vitiatum ad interiorẽ cerebri membranam descenderit. Camarosis diuisio caluariæ est, in qua pars affecta cameræ modo exaltata relinquitur, vt Galenus tradit, ac intro a sanis fracturæ partibus ossa magis recedunt, membranæque innituntur, quemadmodũ in ecpiesmate. sic enim ille existimat. Alii etiam trichismon, quasi dicas capillationem, his adnumerarunt. Est autem trichismus arctissima rhogme, sensum plerunque fallens, eoque latens, quæ quia non facile se ostendit, mortis causam sæpe adfert. Thlasis caluariæ diuisio nõ est, eoque nec fracturam recte dixeris eiusmodi affectionem, verum est ossis caluæ in interiorem partem impulsio, aut inflexio, concauitatem integra caluæ continuitate tantum efficiens, vt licet in plumbeis ex crudoque corio confectis vasculis, si foris percutiantur illidanturve, conspicari. Porro contusionis huius duæ existunt differentiæ, vel enim calua per totam ipsius crassitiem contunditur, vt frequenter etiam cerebri membrana abscessu occupe-

tur, vel omnino a caluaria hæc per totum aut non per totum premitur, sed iuxta exteriorem duntaxat superficiem vsq; ad laminam secundam deprimitur. Sunt qui his differentiis apechema, quasi dicas ab Echo responsionem, addiderint. Ea est, a contraria ictus parte facta caluariæ fractura. At falluntur hi, quoniam non fit in hominis calua quemadmodum in vitreis quibusdam vasculis fieri illi docent. illa siquidem vacua sunt, ideoq; id patiuntur, calua autem hominis vndique plena & alioquin solida est, ac rhogme seu fissura caluariæ, quæ aliarum complurium capitis partium ictarum lapsu, vel citra cutis continui solutionem generatur, quæq; postea abscessu in ea facto, eo demq; secto, apparuerit, in opposita ictus parte factam esse ipsis videtur. atq; hoc vitium quemadmodum prima dicta rhogme curatur. Si igitur fractura capitis facta fuerit, speciem ipsius ex corpore quod percussit, deprehendes, si acutum fuerit, aut graue, aut durum, aut violenter impactum. Item ex symptomatis quæ icto superueniunt, exempli gratia, vertiginibus, voce amissa, aut subito collapsu, præsertim in engisomate, aut contusione, aut ecpiesmate, aut interiori camarosi cerebro compresso, item ex notis quæ a sensu capiuntur. Si enim ampla cutis fuerit diuisio, per ipsam prompte cognoscemus, sin autem diuisio non per totum ierit, aut angusta sit, fracturam tamen esse suspicemur, cute diuisa, & oculis, & specillo demisso eam pernoscemus. Si enim ex aliis quæpiam fracturis fuerit, inde manifestum euadet, at si rhogme solum angusta & pilosa sensum fugiens, medicamento aliquo nigro, liquido, vel etiam ipso atramento scriptorio infuso, os rademus, ipsa nāq; rhogme nigra ostenditur, conuenitq; rasuræ tam diu insistere, quousq; signum rhogmes aboleatur. Si ad cerebri membranam vsq; peruenerit fractura, non rademus, sed agnoscere conabimur vtrum membrana ab osse recesserit, an affixa permaneat. Si enim ipsa manet, inflammatio nulla vulnus infestat, æger paulatim febri liberatur, & pus coctum apparet, si recesserit membrana, augentur dolores, & febris similiter, os alium sumit colorem, pus tenue & crudum effertur, & si medicus rem negligentius tractet, nec perforatione vtatur. hoc grauiora oboriuntur symptomata, nempe bilis vomitus, conuulsio, mentis delirium, febris acuta, in quibus manum admoliri non oportet. Quod si his absentibus membrana cerebri non abscesserit, rhogme autem duntaxat fuerit, etiam solo rasorio curatur, vel si vsq; in altum penetret. Sin autem tantum vsq; ad laminam secundā, quæ diploe dicitur, fractura peruenerit, eousq; radendum est, vel etiam confractum os eximendum, quemadmodum docebitur. At si in tenuia frusta os fuerit comminutum, hæc quoq; diligenter instrumento idoneo auferentur, etiam si membrana non abscesserit. Ab initio autem

Manum admouē dam negat, sicut etiam supra pcepit, ne

medici pterquã quod ægrum nihil adiuuãt, subeunt etiã magnã apud homines inuidiam. Idq; ab Hippo. quoque præcipitur. vt sanabiles causas medici suscipiãt difficillimas ac pene desperatas omittãt.

quum vulneratum susceperis, hyeme quidem ante diem quartum decimum omnino os auferre tentato, æstate, ante septimum priusquam commemorata oboriantur symptomata. Cæterum manum hoc modo admolieris.

Caluariæ fractæ curatio.

DERASO super vulnus capite, duas lineas iuxta rectos angulos mutuo se secanteis, quæ literæ X figuram accipiant, incidemus. harum autem alteram esse conuenit, quæ iam antea erat, deinde quatuor in vertice angulos excoriantes, vt totum os, quod perforabitur nudum existat, siquidem sanguis fertur, linamentis ex posca obiectis cohibebimus, sin minus, siccis. deinde implicito linamento ex vino & oleo iniecto, conuenienti vinculo vtemur. sequenti die, nisi recentius aliquod symptoma prohibeat, perforare os vitiatum aggrediemur. Collocato igitur in sedili ægroto, aut recumbente prout vulneri conuenit, auribusq; ipsius lana obturatis, propter sonitum qui ex appulsu redditur, vinculum aliquod vulneris soluemus. linamentis omnibus exemptis, & spongia detersis sordibus, iubebimus ministris duobus, vt tenuibus fasciolis circumpositis, quatuor angulos corporum quæ fracturæ incumbunt, attollant, & si quidem os fuerit imbecillum, aut natura, aut fracturæ vitio, id scalpris excisoriis acie inter se aduersis, auferemus, primum cauis excisoriis scalpris, quos Græci cycliscos vocant, a latiore incipientes, mox angustioribus, deinde specilli modo angustis, malleolo sensim adactis, ad capitis concussionem vtemur. Si autem validum os fuerit, prius eo terebellis quæ mergi non possint, quas ab argumẽto abaptistos dicunt, perforato, (eiusmodi vero sunt quæ paulo interius quam cuspis acuta est, eminẽtias habent, quæ ipsas ad cerebri membranam demergi prohibeant) per scalpra circuncisione vsi, id quod vitiatum est, auferemus, non subito, sed particulatim, siquidem fieri potest, digitis, si non, forcipe, aut vulsella qua vel ossa vel pili apprehenduntur, aut eiusmodi quodam instrumento. Locus autem qui inter foramenta est, tantum spatium continebit, quantum maximi mucronis specilli longitudo. tam alte vero descendet, vt interiorem ossis superficiem accedat, cura adhibita, ne membranam cerebri terebra attingat. Quare etiam terebram ossis crassitudini respondere conuenit, compluribus id genus ad hoc præparatis. At si fractura caluariæ vsque ad secundam laminam duntaxat peruenerit, ad hanc etiam vsque solum foranda est. Osse iam ablato, asperitudinem quæ ab excisione caluariæ prouenit, rasorio aut quodam scalpello excisorio adæquabimus, laminam quæ membranæ custos est, subiicientes, ac osiculis quæ remanserant, vt verisimile est, aut spiculis ingeniose ablatis, linamenta inseremus, quem mo-

dum diamotosin appellant. Hæc ratio chirurgiæ communior simul & promptior est, & periculo vacat. Item modus qui per lenticulatum excisorium scalprum fit, mirum in modum Galeno commendatur, sine foratione, post insculptionem cycliscis scalpris factam, ipsum adhibenti. Scribit itaque hunc in modum. Si vero vnam semel partem nudaueris, ac scalprum qui in cuspide præfixam habet retusam leuemq; lenticulæ speciem, aciem vero per longitudinem erectam, submiseris, vbi latam partem lenticulæ super membranam defixeris, malleolo feries, diuidesque sic caluariam. ita siquidem agentibus, omnia quæ requiruntur, euenient. Nam membrana, ne si dormitans quidem, agas, latæ tantum lenticulæ parti occurrens violari non potest. Quod sicubi adhæreat caluariæ membrana, huius quoque adhærentiam innoxie dirimit rotundum lenticulæ extremum, subsequitur autem præeuntem eam a tergo ipse scalper caluariam secans. Quare nec qui minore cum periculo, nec qui celerius perficiatur, forandi modum inuenias. At quæ administratio serris & modiolo, quem choenicion siue choenicida Græci vocant, peragitur, recentioribus, ceu noxia, improbata est, sed administrationem quam in rhogme exposuimus, probant. Idem vero modus ossium excindendorum conueniet in reliquis etiam caluariæ fracturis. Quantum vero excidere conueniat. Galenus nos docebit, hunc in modum manifesto scribēs. Quod vehementer est confractum id totum auferri debet, si vero ab eo fragmenta quædam longius excurrant, quemadmodum aliquando cernitur accidere, hæc persequi ad extremum non oportet, illud probe sciētes, nullam inde noxam sequuturam, modo reliqua omnia rite sint cōfecta. Post chirurgiam panniculo simplici lineo vulneri æquali, rosaceo madenti, cerebri membranam operiemus, exiguamq; lanæ stuppam similiter rosaceo imbutam prædicto panniculo imponemus, deinde linamentum implicitum duplex in vino & oleo aut ipso rosaceo tinctum, toti vulneri circumponemus, diligentia adhibita ne cerebri membrana grauetur, postea latiore vtemur ligamento, neq; hoc astringentes, verum vt linamenta solum retineat. Victus adhibebitur qui inflammationem arceat, & febribus peculiaris est, membrana cerebri crebrius interea rosaceo superfusa. Post tertium diem, vbi vincula dissolueris, & sordes spongia deterseris, remedium induces quod cruentis iniicitur, & inflammationem repellit, superaccommodans membranæ aliquod ex cephalicis dictis aridis, vsq; dum carne oppleatur. Nonnunquam os radetur, si hoc res postulet, propter quasdā summitates extantes, aut etiam propter ipsius carnis productionem. Reliqua medicamentorum materies, vt in vulneribus comprehendimus, admoueri debet.

De cerebri membranæ inflammatione.

QVONIAM frequenter cerebri quoq; membrana post chirurgiam inflammationem experitur, vt non solum caluariæ crassitudinem, sed etiam cutem ipsius excedat cum renixu, & vt naturalis ipsius motus pulsatilis impediatur, quæ potissimũ & cõuulsio aliaq; grauia symptomata vel ipsa mors subsequitur. Origo inflammationis aut ex acuta quadam ossis eminentia pungente ducitur, aut ex linamentorum grauitate, aut perfrictione, aut multo esu, aut vini potione, aut alia quadam occasione latente. Si quidem ex manifesta occasione inflammationem contraxerit membrana, ea protinus amputanda est, sin ex latenti, magis pugnare conuenit, †vtpote sanguinis dimissione, si causa non obstiterit, victu qui inflammationi congruat. Item loco induci remedia debent, calentis rosacei fotus & superfusio ex altheæ decocto, aut fœnugræci, seminis lini, chamæmelorum, similiumq; cataplasmata vero ex cruda ordei farina, aut lini semine, cũ prædicto decocto & gallinarum adipe, adhæc fomentum ex lana adhibebitur. Capiti & occipitio meatuiq; auditorio oleum aliquod inflammationem prohibens instillabitur. Viscerum quoq; cura habenda est, cataplasmatis adhibitis, item toti corpori prospicere, consilium est, in calidam id aquam, vt par est, collocantes inungentesq;. Si perseuerat inflãmatio, & nihil aliud prohibet, medicamento quod bili ducendæ est, purgare ipsos Hippocrates præcipit.

Quia corpus bile expurgatũ caput quoque, quod biliosi vapores petentes facile inflãmant, calore æstuq; exonerant, atq; molliter lenit.

†Rectior est scriptura veteris libri. πλέον ἀγωνίζεσθαι προσήκει ἢ φλεβοτομία χρωμένους εἰ μηδὲν κολύοι, ἢ ἀσιτία, ἢ τῆ πρὸς φλεγμονὴν ἁρμοζούσῃ διαίτῃ. Idest magis pugnare oportet, vel venam secantes, si nihil prohibet, vel inedia, vel victu inflammationi conuenienti.

Si membrana cerebri nigruerit.

CEREBRI membrana si quidem per summa ex medicamẽtis in id efficacibus nigruerit, †mel triplum rosaceo miscentes & per linamenta id applicantes, curabimus, deinceps & reliqua admouentes. At si nigrities sua sponte prouenerit, idq; in imo potissimum, cũ aliis grauibus indiciis, attingi tunc non debet, vt quæ natiuum calorem emortuum innuat. Noui quendam qui post annum quam affectu conflictaretur, caluaria perforata superuixerit. erat enim fractura in sincipite ex telo facta, emissariumq; habens per quod etiam membrana ab offensa immunis conseruata est.

†Græcus codex antiquus μέλιτι τριπλοῦν μίξαντες ῥοδίνου. Id est, melli triplum rosacei miscentes.

De naribus fractis contusisq;.

Cap. xci.

NArium pars ima, quum sit cartilaginosa, frangi non solet, sed cō tundi, sima fieri & peruerti, superior quæ ossea est, nonnunquam frangitur. In his autem deligaturam damnat Hippocrates, vt quæ magis resimas efficiat & distorqueat, præterquam in his quæ ex ictu per medias nareis emineant. in his enim conuenientem fasciam, cum medicamine imposito assumit, vt compressæ nares naturalem figurā recipiant. Fractis igitur naribus, in ima quidem parte, indice aut paruo digito demisso in exteriora dirigentur, in interiore, etiam scalpelli nucleo id faciundum est, primo statim die, aut nō multo post. Quum vero decimo die naris ossa continentur, extrinsecus indice magnoq; digito hanc efformare congruit. Vt autem figura quam fingis nō cōcidat, duo obturamina tortilia ex panniculo inuoluta, naso impones vnum singulis nasi foraminibus, & si altera duntaxat naris pars sit peruersa, eaq; sinere conuenit, donec os aut cartilago contineat. Nonnulli fistulas ex anserum pennis panniculis replentes, naribus insinuarunt, quo figura custodiatur, & respiratio non impediatur. quod non necessarium puto, quum spiritus per os trahatur. At si inflammationē nares sentiant, medicamentum aliquod quod eam arceat indemus, exempli gratia, ex succis inscriptum, aut quod oxelæo constat, aut eiusmodi aliquod. vel ex triticea simila & thuris fuligine seu gummi vna incoctis cataplasma iniiciemus, tum propter inflammationem, tum vt nares contineantur. Quod si in alteram partem nares distortæ, Hippocrates postquam commode eas figuraueris, oblongam habenulam digitali latitudine iubet circundari, alteram ipsius extremū taurino glutine, aut gummi illitum summæ narium parti agglutinari, ex latere quo inclinant. vbi illa exaruerint, habenam transferre per aurem oppositam versus occiput, & frontem oportet, deinde ipsi sub altero habenæ principio affirmabitur, vt nares in latera retractæ ad mediam dirigantur figuram. quod non admodum recentioribus placuit. Porro minutim confractis narium ossibus, diuidere ipsas, aut superiorem ipsarum partem conuenit, ac fragmenta osiculorum vulsella auferemus, suturis diductas partes committentes accommodantesq; ipsis remedium quod cruentis aptum est, & conglutinat. Sin autem extra nares vlcus fuerit excitatum, linamentis in longitudinem implicitis curabimus. Sunt qui plumbeis canalibus, quas solenas Græci dicunt, vsq; dum cicatrix fuerit obducta vsi sunt, ne caro ex vlceribus supercrescat.

Ita et capita infantium fasciis formare solitos antiquos author Hip. est. itemq; et pectora virginū. id quod & comicus testatur. Idē quoque rustici tenellas plantas pulchre figurantes prosequunt͂. in tantū ars adiuuare debet semper naturam.

De maxilla confracta, & aure contusa. Cap. xcii.

DE aure contusa tertio libro tractatum est, tanquam huiusmodi affectio ad fracturas non pertineat. Maxilla multas ob causas frangitur. Si igitur extrinsecus solum offensa, non per transuersum

fissa, introrsus cauata fuerit, promptum sane est cognoscere. Opus au
tem est altera manu, siquidem dextra maxilla fracta fuerit, dextra, si
altera, sinistra. indice igitur & medio digito in affecti os demissis, in
teriorem fracturæ extantiam, probe foras compellere conuenit, alte-
ra manu foris eam excipiente. Rectitudinem vero maxillæ ex eius
dem dentium æqualitate deprehendemus. Quod si fractura per trans
uersum facta fuerit, primum tensione, deinde retractione, quam antita
sin vocant, partis in contrarium vsus, ministro eam continente, vt di
ctum est, dirigere aggredieris, porro denteis in parte confracta didu
ctos, inter se, vt Hippocrates præcipit, auro deligare, nempe lino ab
auro chrysolino dicto aut chrysonemate, quoniam vero huius facul-
tas non omnibus conceditur, lino valido, aut bysso, aut pilo equino,
aut id genus aliquo. Verum si quidem cum vlcere fractura euenerit,
specillo tentandum, num tandem etiam refractio ossis facta sit. atque
si exigua diuisione facta, os vnum refractum aut plura remanserint,
idoneo instrumento auferentes, suturis oras vlceris committemus, &
medicamento cruentis apto vsi deligabimus, sin autem citra vlcus
contigerit, ceratum simplex maxillæ impositum conuenienter de-
uinciemus. fasciæ medium per occiput dispensabitur. habenulæ vtrin
que per aureis ad summam maxillam, inde rursus ad occiput, mox
ad mentum, inde per genas ad sinciput, inde rursus sub imam occipi-
tii partem, distribuentur, vbi & fasciam desinere oportet. Super hæc
rursus vinculum aliud fronti circundatum, quod epidesma Græci di
cunt, post caput coniungetur, omnes prædictæ fasciolæ id circũ astrin
gent. Alii vero tenuem ferulam, quemadmodum alii corium, quod
æque sit longum impositum maxillæ, deligant, vt commemoratum
est, reliqui deligatura, quam Græci dicunt phorbiam, quasi dicas ca-
pistrum, vtuntur. At si vtraque maxilla in summo mento auellatur,
qua etiam parte coeunt, ambabus manibus parum inuicem distanti-
bus, rursus adaptato, & denteis adunitos, quomodo diximus, deliga
to, †ac congrua vsus ligatione, tenui ac sorbili alimento ægrotantem
nutriri iubeto. Nam mandere ipsi inimicum est. Si aliquid emotum
a figura conuenienti putaueris, tertio die soluẽs, iterum illigato, quod
tamdiu facies, quam callus fracturam firmarit. firmatur autem maxil
la intra treis potissimum septimanas, quoniam laxa & medullæ ple
na est. Quod si inflammatio aliqua superuenerit, ne aduersus hãc qui
dem tum fomenta, tum cataplasmata negligere oportet. Quod in om
nibus ex æquo obseruatum abs te cupierim.

† Antiq. codex, καὶ τῇ προσηκούσῃ χρησάμενος ἐπιδέσει κέλευ
σον ἠρεμεῖν λεπταῖς καὶ ῥοφηματώδεσι τροφαῖς χρωμένοις, & con
grua vsus ligatione, iubet vt quiescat & tenui ac sorbili victu vtatur.

De iugulo confracto. Cap. xciii.

IVgulum, quod etiam clauicula dicitur, quum naturaliter figurata est, interiore ipsius extremo, cum pectore committitur, exteriore, cum summi humeri compage, seu articulamento adunitur. eoq; si humerum, aut ipsum sustinens brachium, fracturam quacunque tandem parte experiatur, qua humerum suum spectat, plerunque infra interius extremum fertur, vna cum brachio detractum. Præstiterit autem per transuersum potius quam assulatim, aut arundinis modo, hoc est, in longitudinem clauiculam frangi, quod vulgo receptum est. Nam transuersim confractum, extẽsione compresioneq; digitorum promptè in naturalem figuram reuertitur, cætera vero eminentias habent, quæ ægre possint coaptari. Si igitur per totam ipsius crassitudinem quocunque modo, iugulum fractum fuerit, duo ministri, vnus ad humerum eiusdem lateris fractæ clauiculæ manibus circuminiectis, brachium ad exteriora simul & sursum trahens, alter oppositum humerum, aut certe ceruicem attrahens, retractionem a se, quam Græci vocant antitasin, molientur, medicus suis digitis fracturam diriget, prominentiora pellendo, ima foras attrahendo. Quod si maiorem retractionem a se desideret, orbiculum bonæ magnitudinis ex panniculo, aut lanis, aut eiusmodi aliquod corpus alæ subiiciens, cubitum lateri indidem adiget, ac reliqua sicut dictum est, exequetur, si autem id nequeat, extremum clauiculæ iuxta humerum in alto situm ad superiora, ægrotante resupinato, educet ceruicali quodam mediocri, dorso subiecto, ministro humeros duos ad ima deprimente, vt os clauiculæ quod in imo est, reuocetur, rursus digitis suis fracturam conformabit. Porro si partem aliquam iuguli refractam, instabilem, aut etiam pungentem percipiamus, scalpello in rectum diuisam eandem auferemus, ac reliqua scalpris excisoriis, lamina quæ a tuendis cerebri membranis menyngophylax dicitur, aut alia quæ excidendis supponitur propter firmitatem clauiculæ subiecta, exæquabimus & siquidem inflammatione careat, suturis, sin aliter est, linamentis vtemur. & spleniis diuersis præparatis ad ossis eminentis inclinationem, maiora ex eis & crassiora superaccommodabimus, si inflammatio infestat, oleo imbuta, si minus, sicca, ac mediocri ex lana orbe propter alã subiecto, cõuenietẽ inducemus deligaturã, per axillas, affectã clauiculã, scapulasq;, prout res exigit, deligantes. & si quidẽ ad ima tetẽderit pars clauiculæ humero proxima, latioris habenulæ dimidiũ, eiusdẽ cubito subiicietes, totũ brachiũ ex collo suspẽdemus, altero aũt vinculi dimidio, manum quemadmodum in iis fit quibus ex cubito sanguis detractus est. At si versus superius extremũ inclinauerit qđ raru est, brachiu suspẽdi non debet, verũ resupinus æger decum-

bet, & tenui nutrietur victu. si vero opus est, etiam fomentis adiuuabitur, sed pro ratione, vsque dum callus eam firmarit. id quod fit plurima ex parte diebus viginti.

De scapulis. Cap. xciiii.

SCapulæ qua latæ sunt & mensæ figuram repræsentant, non franguntur, iuxta spinam vero fracturam sustinent, nunc compressæ, nunc rupturam simplicem expertæ, interim etiam refractæ. Compressionem itaque tactu cognoscimus, si caua occurrat, stuporem proximi brachii, & dolorem pulsatilem inducat. Ruptura ex tactus asperitudine & loci dolore deprehenditur, ambo autem ratione qua inflammationem arcemus, curantur. Refractio & ipsa tactu agnoscitur, leuis ac modica fascia conuenienti adaptatur, aucta vero & pungens ablatione per scalpellum adhibita & suturis, vt prius dictum est. Fasciæ autem & hic similiter vt in clauicula iniicientur, incubitus oppositi lateris conueniet.

De pectore. Cap. xcv.

MEdium pectus, diuiditur imprimiturque, summum, refringitur. Rupturam itaque per medium factam dolor loci & inæqualitas sequitur, & strepitus digitis innixis eliditur, impressionem vero dolor vehemens, spirandi difficultas, tussis, membrana quæ costas incingit dispuncta, nonnunquam etiam sanguinis eruptio, partis confractæ cauitas, & in cedendo facilitas. Curationem eã adhibere oportet, quam in scapulis prodidimus. In impressione autẽ adaptatio Hippocratis adhibebitur, quam ille in clauicula quæ foras processerit, vsurpat, per incubitum supinum ceruicali dorso subiecto, scapulisque constrictis, ita vt costæ vtrinque manibus simul contrahantur. Iam uero costis lana obtectis circularem adhibebis deligaturam, loris prius in rectum subditis, postea duorum initia inuicem excipiuntur, quæ orbiculares fascias decidere prohibeant.

De costis. Cap. xcvi.

EX costis quæ pleuræ & spathæ Græcis dicuntur, osseæ quidem omni in parte rupturam sustinent, spuriæ autem, in ea tantũ quæ spinæ adiacet. nam hic solum osseam habent naturam, in exteriore parte in cartilaginem degenerantes, contunduntur, nullam fracturam percipiunt. Notæ ipsarum non sunt difficiles, etenim inæqualitas digitis explorantibus occurrit, strepitusque, & ad confractum adductio. Quod si intro spectauerint, dolor vehemens punctorius sequitur, eoqui in costis prouenit grauior, quod aculei modo membranam costas integentem conuulneret, item ægra respiratio, tussis, eruptio sanguinis, subinde comitatur. & reliquas vtique declinationes digitis licet conformare, eam vero quæ intro spectat, nequaquam, quod tendi

nequeat: vnde alij cibum flatulentum vberemq; assumi iubent, vt fractura ex inflatione & tensione foras propellatur, quod necessarium non esse puto. Nihil enim commune ad hoc inter se habent, tū thorax, tum uiscera nutritoria, præterquam quod inflāmatio etiam ex repletione augeatur. Alii cucurbitulam adglutināt, quod a ratione & uia curandi alienum non esset, nisi particularum ex attractu, collectione, fracturam amplius ad interiora propellerent. Quapropter Soranus hunc in modum scribit. Lanis oleo calido madentibus partes contegentur, & linamentis implicitis intercostale replebitur, ut delegatura æqualis iuxta orbicularem cirunductum veluti in pectore fiat. Omnia vero vt in pleuriticis fieri debent, ad magnitudinis proportionem. Porro si magna quædam necessitas compellat, quod membrana costas cingens vehementer compungatur, cutem diuidere conuenit, & fractam costæ partem detegere. deinde lamina, ne tunica costas tegens conuulneretur, prius subiecta, ossicula quæ pungunt ingeniose excindere ac eiicere oportet. postquam hoc feceris, ea sane quæ inflammatione carent coniunges, & cruentorum modo curabis, quæ autem illa affliguntur, linamentis oleo madidis operies, victum curationemq; adhibens inflammationi dicatam. Decumbent ægri ea figura quam facilius tulerint.

De coxarum & pectinis ossibus. Cap. xcvii.

Coxarum aut ilium ossa raro quidem franguntur, sed easdem cum scapulis differentias sustinent. Franguntur enim in extremis, rumpunturq; in longitudinem, & per medium comprimuntur. Comites notæ ipsorum sunt, dolor partem affectam affligens, punctionis pulsusq; sensus, cruris in eodem latere subitus stupor propter compressionem. adaptationem vero scapulis similem postulant, aduersantur autem solam ex chirurgia eius quod fractum est, exemptionem per externas partes. nam si opus sit, digitis conformantur. deinceps autem etiam aliam curationem moliri oportet, fomentis vtendo, & concaua illum linamentis adimplendo, quo deligatura ceu fasciis circularibus super iniectis, æquabilis efficiatur. Eadem etiam dicenda sunt, de pectinis ossibus, nihil enim pecularius de ipsis dicere habemus.

De vertebris, spina dorsi & sacro osse.
Cap. xcviij.

Vertebrarum complexus interim sane contusionem, raro vero et fracturam experiuntur, propter quæ contusis spinalis medullæ membranis, vel ipsa etiam medulla, nerui in doloris consortiū adducuntur, & mors præceps subsequitur, magisque si ceruicis vertebras affectus infestarit, vnde præfatus periculum, siquidem fieri po-

test, audebis etiam sectione osiculum, quod premit eximere: si minus, ratione saltem qua inflammatio propulsatur, ipsas lenies. At si processus vertebrarum aliquis vnde spina constat, fuerit refractus, digitis tentantibus prompte occuret, dum refractio mouetur, rursusque in locum transponitur. Conuenit autem id quod refractum est auferre, cute extrinsecus incisa, suturisque commissa, remedio cruentis idoneo vti. Cæterum osse sacro confracto, index sinistræ manus digitus in anum demittendus est, dextra manu quod confractum est, quatenus licet, in naturalem figuram reducere oportet Si autem aliquid refractum sentiamus, hoc quoque diuiso, deligaturam curationemque cōgruam adhibebimus.

De brachio. Cap. xcix.

IN brachio confracto Hippocrates quidem intentionem hoc pacto molitus est. Lignum, inquit, oblongum manubrii ligonis modo, per summa fune deligatum, obliquum ex trabe quadam suspendere oportet: collocato autem homine in sublimi quodam erectius, quam iuxta figuram qua recta ceruice dormimus, orthocatheudon dicitur, manum ipsius super commemoratum lignum traducere, vt in medium ligni alæ eius transuersim adaptetur. manum autem inflexo iuxta rectum angulum cubito, minister procumbens continebit. deinde graue aliquid, exempli gratia, lapidem aut pondus plumbeum vel eiusmodi quippiam ex cubito suspendens, sinensque pendere sublime, ita fracturam conformabis, vel loco ponderis, famulus ad ima brachium detrahat. Nonnulli vero loco manubrii ligonis gradu scalæ vsi sunt. Soranus hunc in modum tradit ægro in sedili collocato, vel, quod satius est, resupinato quo minus molestiæ sentiat, manu fune ligata iuxta compagem qua ipsa cum brachio coniungitur, & ex ceruice suspensa, vt angulosa ipsius figura seruetur, ministris duobus iubebimus, huic, supra fracturam, illi, infra digitos circumponant, atque sic tensionem perficiant. Quod si valentiore opus sit tractione, duos funeis æqualeis brachio circundamus, vnum, supra fracturam, alterum, infra. atque vni famulo super ægrotantis caput consistenti, alteri iuxta pedes, capita funium tradentes, iubebimus in diuersa brachium distendere. At si summus humerus fracturam senserit, dimidio vinculi, quod ciria dicitur, alæ subiecto, reliquam partem iuxta caput teneri iubentes, alio quod oppositum est retrahente. antitasin, hoc est a se retractionem vti dictum est, moliemur, quemadmodum sane si cubitus confractus fuerit, illi vel iuncturæ manus cum brachio funis iniicietur. Osibus iam fracturæ probe coaptatis, distentio quidem remittetur, sed iuxta Hippocraticam consuetudinem deligabitur. Por

ro si fractura inflammatione vacet, recensq; sit, lineis vtendum fasciis oblongis abunde, circa treis quatuor ve digitos latis, aqua madentibus, aut etiam posca: si inflammatio adest, lanis tenuibus mollibusq;, oleo imbutis: & siquidem in medio brachii fuerit fractura, initium fasciæ super fracturam iniicietur, vbi bis ter ve illigaueris, sursum fasciam ducere conuenit, (vt quemadmodum inquit) sanguinis influxiones excipiantur, atque illic finiatur. Iam vero & secunda fascia vti oportet, initium eius similiter supra fracturam iniiciendo, atque alia eo modo quo in priori: rursus autem superne deorsum, atq; iterum sursum reuocare, illic etiam sic terminabitur. Porro constrictio mediocris esto, tum nostri sensus, tum ipsius ægrotantis iudicio. At si iuxta summam humeri compagem contigerit, priore fascia illam & scapulas, & pectus comprehendes, vt deligatura fiat quam Græci geranida appellant, per que secundam vsq; ad cubitum dispensabis, ac inde ad suprapositæ recurres, cum summo humero scapulas pectusq; comprehendens primæ fasciolæ similiter. Quod si iuxta cubiti flexum fractura obuenerit, etiam cubitum colligare expedit, ita vt angularis figura conseruetur, similiter in aliis quoque artubus, nimirum cubito, femore, tibia, cum fractura in parte aut etiam iuxta articulamentum & non in medio membro existit, post articulum fasciam iniicere expedit. Recentiores itaque secundum deligaturam protinus ferulas etiam iniiciunt, vt adaptationis figura contineatur, constringentes ipsas prout sensus & tumor ex inflammatione postulat. veteres autem, a die septimo ferulas accommodarunt. nam intra hunc inflammatione declinante membrum redditur tenuius. At Hippocrates tertio quoque die ligamenta solui iubet, ne tensio quæpiam, aut motus præter solitum contectæ particulæ obueniat, aut eius quod iam infixum fracturæ est, perspiratus prohibeantur, propter quos non solum noxius pruritus quibusdam accidit, sed etiam erosa a saniei acrimonia nonnunquam cute, exulceratio concitatur. Itaq; aquæ temperatæ tantum superfunnere ratio est, quantum saniem discutere sufficit. Post septimum diem, ex maiore interuallo soluere conuenit, ceu partes non amplius saniem excernere desiderent. imo etiam calli obfirmatio hoc modo felicius prouenit. Cæterum ferulæ iuxta sequentem rationem debent iniici. Splenia triplicia oleo imbuta super fascias circundantur. Si igitur membrum crassitudine fuerit æquale, similiter: si inæquale, partibus magis concauis per splenia repletis, æquale ipsum crassitie ferulis accommodandis efficiemus. deinde lana aut stuppa ferulas mediocriter inuolutas, in orbem fracturæ circundamus, non minore

quam digiti spatio inuicem distanteis, easq; moderate constringemus, ita tamen, vt quatenus fieri licet, ferulas propius accedere articulum prohibeamus, præsertim iuxta interiorem flexus partem. vlcera siquidem in ipsis nonnunquam & neruorum inflammationes pariunt, verum illic laxiores ipsas esse oportet, quemadmodum valentiores, vbi fractura curuatur. Præstiterit autem thoraci etiam brachium mediocriter colligare, ne ipsum loco motum, figuram peruertat. At si quandoque inflammatio fuerit, (eam vero agnosces ex ambiente tumore, ac rubore, & quod membrum nunc multo magis quam prius stringatur) vel si confractum membrum, distortum sit, & nihil horum appareat, sed ligamenta laxa, vel econtrario strictiora, quam par est, inueniantur, solutis ipsis deligatura instauranda est. Resupinari igitur ægrotus debet, ita vt super stomachum manum contineat, brachio subiicietur molle quiddam pellem super se habens, vt superfusionum influxus excipiat. Superfundetur autem quotidie oleo calido, præsertim quum viget inflammatio, quando etiam cibus tenuis exhiberi debet, postea mediocris, ad calli generationem quies indicitur vsq; dum fracta occalluerint. occalescunt autem brachium & tibia, diebus circiter quadraginta, post quos vbi solueris fascias, & lauacro vsus fueris, emplastris ad fracturas factis persanare conuenit. hæc tractandi ratio omnibus aliis propemodũ confractis artubus conuenit.

De cubito, & radio. Cap. c.

CVbitus radiusq;, interim vterq; iuxta eundem locum frangitur, interim alter duntaxat, vel in medio, vel in parte iuxta flexuram, aut brachiale. Omnium itaq; deterrimum est quum ambo eadem parte franguntur, deinde etiam cubitus solus. At radius fractus, aliis facilius curatur, siquidem maior cubito non est, sed illum ipsum subiectum habet, vt veluti insideat. Porro si ipsorum alter duntaxat fractus fuerit, in illo maxime intentionem validiorem moliemur, si vterq;, similiter intendemus, manu anguli modo figurata, vt pollex omnium digitorum altissimus, exiguus digitus humillimus habeatur, sic enim cubitum radio subiici continget. At si valentiore opus sit intentione, ambobus potissimum confractis, non solum manibus, sed etiam finibus intendere aggrediemur, vt in capite de brachio comprehensum est. Cæterum omnis deligatura, & reliqua præsidia, vna cum ferularum iniectione, hic adhibenda sunt, dum callus eos firmarit. Firmatur autem cubitus diebus plurimum triginta. Ac repositio ipsius similis erit ei, quam brachium fractum vendicat, præter ea quæ ipsi subiiciuntur.

Dæ summa manu, & ipsius digitis. Cap. ci.

BRachialis & aduersæ eius partis, & in digitis articulorum ossa quum laxa fistulosaq; natura sint, contunduntur quidem plerunque, raro autem franguntur. Aegro igitur in alto sedili collocato, medicus in altero quodam æquali aduersus sedebit, priusquam manum imponat, ac tensis per ministrum iis quæ fracta sunt, duobus digitis ipsa conformabit, pollice & indice digito prius compressa, deligatura vtetur, quo tempore vrget inflammatio. Nam propter laxitatem facile in ipsis callus amplior concrescit. At si acies digitorum, aut digitus simpliciter confractus est, siquidem magnus, & pollex appellatus, fuerit post commodam deligationem ab inferiore parte, ipsum vtiq; cum manu ligabis, ne dimoueatur, si ex aliis quispiam, vel index, vel paruus digitus, proximo colligabitur, sin aliquis ex mediis, iis qui vtrinq; habentur, vel etiam omnes deinceps ligari vna debent, melius enim conquiescunt, quemadmodum si cōfracti ferulis quoq; colligentur.

De femore. Cap. cij.

EAdem de femore dicenda sunt, quæ de brachio prodidimus, peculiaritet autem magis femur fractum, in anteriorem partem & exteriorem promouetur, etenim in his naturaliter dilatatum est, instauratur autem manibus, funiculis, & antennis æquiualentibus, vna supra fracturam posita, altera, subter. Quod si in parte fractura euenerit idq; iuxta femoris caput, dimidio fasciæ lana circundato, ne corpora incidat, iuxta inguina disponemus, & initia ad caput reducta, famulo vt partem contineat, trademus, infra autem fracturam fune circūposito initia ad intentionem alteri ministro exhibebimus. Quod si ad genu fractura habeatur, funem sane supra fracturam iniicimus, initia eius ad extensionem dispensamus, genu etiam ipsum implicito quodam fune continemus, hanc autem partem restituimus ægro decumbente, & crure exporrecto, quæ pungunt ossa vt subinde dictum est, eleuata, superius tollemus, reliquam curationem in capite de brachio exposuimus. cæterum callo firmatur femur quinquaginta circa diebus. At quomodo reponi debeat, post totius cruris disciplinam, comprehensum est.

De patella. Cap. ciii.

PAtella os laxum est ac molle, vaside corporibus superiore & ima parte comprehensum, frequenter sane contunditur, raro aūt frāgi solet, sustinet aūt rupturā ꝑ crassitudinē, & intenuia fragmēta finditur, cum vulnere vel sine vulnere. Nota vero conspicua (motus enim continuitatis intercidit) & cauitas & sonitus. Instauratur autem pars cruris extensa, nam quæ bifariam fissa est digitis eousq; committitur, donec fracturæ labra supra sese contingant,

& inuicem iungantur: quæ vero in tenuia fragmenta fissa est, manu conformatur. etenim callo non generato, eo quod pars vtraque per musculos cognatos & neruos, a femore & tibia in contrarium non retrahatur, tamen multitudo distentionis contrahet, & functionis difficultatem affectis inducet, neq; enim laborantibus ipsis diutius genu sustinet, & obambulando illi impediuntur, præsertim ascensuri: siquidem in æquabili per planiciem motu actionis difficultas occultatur, in ascensu autem, eo quod genu, in crucis eleuatione & positu non inflectatur, deprehenditur. Iam vero ossiculum si quod pungit, eleuatum prius eximito, ac curationem consentaneam adhibeto.

De tibia. Cap. ciiii.

TIbia cubito respondens, eandem curationem recipit, etenim illa duobus ossibus fulta, altero crassiore & cognomini, altero tenui, quod ex similitudine perone Græcis, quasi fibula, latinis sura dictum, easdem fracturarum differentias recipit. in omnem eorum partem distorquetur, quum ambo ossa confracta fuerint: in tre is autem, quum alterum, intra & extra: tibia quidem, retro: sura, anterius. quapropter etiam ipsa similiter restituitur manibus, aut funiculus superioribus, quam fracturæ funes sunt, interim ipsi tibiæ circundatis, interim femori. Nam quum genu sit validius, articulum integrum per tentionem seruabimus. Similiter & inferiore fracturæ funiculo, vt in cubito dictum est: reliqua vt in capite de brachio tradidimus.

De pede summo. Cap. cv.

TAlus nequaquam frangi solet, eo quod vndequaque tibia, sura, & osse quod ob tessaræ similitudinem vocatur cyboides, custodiatur muniaturq;. At os quod a cymbæ figura dicitur scaphoides, & supernæ pedis regionis, item pedis digitorum ossa, ipsumq; cyboides, similiter iis quæ in brachiali & opposita eius parte, manusq; digitis sunt, franguntur. quare etiam quæ de illis diximus, ne eadem repetatur, illinc huc transferre consilium est.

Quomodo crus reponi debeat. Cap. cvi.

NEmo refracto, aut tibia, non minori cura repositionem ipsius quam reliquam curationem obibis. Nam partium confractarum æqualitas, hac potissimum probe administrata, conseruatur. Nonnulli igitur canali, quam solenam Græci dicunt, nunc lignea, nunc fictili, membrum fractum, aut etiam crus ipsum reposuerunt alii vero sola ea quæ cum vulnere fracta sunt, eo quod hæc ferulis nequeant constringi. in totum vero solenarum vsum posteriores damnarunt multis sane de causis, sed præcipue, quod ipsarum duritia partibus ne

gotium facesseret. Neque tamen alienum est, artus cum vulnere fractos ferulis excipere, vt ostendemus. Aeger itaque resupinabitur, ac indumentum aliquod crassum cruri æquale, in longitudinem vtrobique contractum & inuolutum, vt canali per mediam concauitatē oblongam proportione respondeat, subiicietur: pellis super ipsam molliuscula explicabitur, quæ superfusiones excipiat, deinde in lōgum crus concauitati huic canalem referenti, insinuabitur. a lateribus alia vestimenta lanæ ve apponentur, ne membrum in latera declinet, pedis autem ima pars asserculum rectum panniculo circundatum, propter mollitiem, assumet. ac maioris securitatis gratia, media fasciarum duarum trium ve, vestimento canalis modo præparato subiicientes fractum membrum ipsi leuiter deligabimus. At si æger non tolerans conetur pedem totum contrahere, conuenit id facere quod in superiore pedis parte dictum est, deinde blande cum asserculo deligare, ne inuiti inter dormiendum, vt verisimile est, pedem contrahant. Aliqui vero etiam stragula lecti per medium pertundunt, vt ipsi sint immobiles, & per foramen vrina & stercus reddatur, vsque dum callus coalescat.

De fracturis quæ cum vulnere incidunt. Cap. cvii.

FRactura cū vulnere facta, siquidem sanguis profundatur, hunc prius sistemus, si inflāmatio fuerit, præsidiis in eam efficacibus vtemur. Carnibus contusis, partem affectam sacrificabimus. metu, ne in gangrænam incidat, sublato, at si illa quoq; accesserit, aut alia quæpiam serpens putredo, conuenienter occurremus, habes autem horum singulorum curationem quarto volumine explicitam. At si nihil horum adfuerit, neque ossa largiter denudata sint, hamulis suturisque vsi, remedio cruentis apto, his medebimur, sic, vt ossicula refracta, vt verisimile est, & pungentia innatantiaq; primum auferamus. Quod si magnum aliquod os emineat non commissum propter magnitudinem, in intensione huic prospicies. Siquidem Hippocrates femore & brachio confractis ossa excedentia statim eiicere dehortatur, periculum his futurum præcidens ex inflammatione, quam tensio crearit, vel etiam conuulsione, vt credibile est, musculorum neruorumq;. Tempus vero nonnunquam administrationem cōmodam inuenit. In quocunque igitur osse quod ex sede sua excidit, manum admouere volumus, nequaquam in inflammatione aggrediemur, sed primo statim die, antequam inflammatione occupetur, aut nono, inflammatione iam finita. Adaptamus vero ossa vectæ quā Græci mochliscon vocant, est autem ea instrumentum ferreum septem octoue digitos lōgum, mediocriter crassum, ne inter commouendum inflectatur, acutum in summo latumque, & leuiter in-

flexum, cuius acutum extremum superposito ossis tuberculo subiicientes, ex altero in oppositum tendentes simul, & mediocri intensione membri facta, inter se fineis fracturæ committemus. quod si facere nequeamus, scalpris excisoriis obuersas acies habentibus quod eminet auferemus, aut serra subsecabimus, quemadmodum in fistulis docuimus, ossiumque asperitudine ad æquata, & membro directo, medicamentis quæ in linteolis illinantur, curabimus. Maxime autem animum adhibere oportet in membris coniugalibus, aut a iugis appellatis, altero autem in ipsis osse particulatim serra obscisso, vt membrum in contractum maneat, etiam intensione accurata vtemur, deligatura vero hoc modo adhibenda est. Circulares itaque fasciæ, partibus vulneris vtrobique iniici debent, obliquæ vero, per vlceris longitudinem, vt in literæ Græcæ X similitudinem conclusio omnium fiat. Si sordidum adhuc vlcus est, purgantia adhibebimus: si purum, quæ carnem inducunt, linteolis illita, aliamque comprobatam vsu materiam. Hippocrates pissera emplastro in linteolis vtitur, id autem esse dicunt tetrapharmacum basilicum. Vbi caro increuerit, ferulæ iniicientur. aliqui vero per initia ipsas accommodãt, vlceris locum vitantes, & pro vsu vrgente ipsas constringentes, vel rursus remittentes. In quibus autem squama ab osse recedet, notabimus quidem hoc, inde quod copiosus humor & tenuis excernatur, caro autem vlceribus vacua inanisque facta attollatur, deligatura quidem laxiore ad curationem vtemur, hamulo autem, aut eiusmodi quopiam squamam euellentes, iterum validiore deligatura vtemur. Porro per totum vlceris tempus medicamen aliquod ex iis quæ inflammationem arcent linamento illitum, vulneri incubet, ac simplices fasciæ iniicientur, quæ singulis curationibus solui debent, quum aliæ supra dictæ maneant, vt in capite de brachio expositum est.

Si præter modum fracturis callus obducatur.

Cap. cviii.

IMmodici fracturarum calli indecoram omnino speciem efficiunt, nonnunquam etiam functiones impediunt, si prope articulum coaluerint. Si igitur recens adhuc callus coierit, remediis admodum astringentibus vtemur deligatura ipsa accommodantes. Nonnunquam vero & plumbea imposita lamina, id quod requiritur, effecimus. At si lapidosus solidusque fuerit, incidentes ipsum rademus, id quod eminet, scalpris auferentes, si res exigat, etiam terrebris vsi.

Si distortum membrum callus firmauit. Cap. cix.

QVibus membrum distortum callus firmauerit, difficultate functionum obeundarum haud exigua subsequente, præsertim si in pedibus fuerit, repositionis quidem modus non recipiendus est,

vt qui extrema inferat discrimina. verum si callus nondum radices egerit, laxantibus superfusionibus, & cataplasmatis ex ficis pinguibus & columbarum stercore, aliisque medicamentis quæ a callo soluendo porolytica dicuntur, vtimur. Insuper per manus frictione, et confractione hunc dissoluemus. Quod si lapidosus euaserit, scalpello superficie diuisa, excisoriis scalpris consortium ab osse liberabimus, deinde fracturæ medebimur, vt superius a me dictum est.

Si fracturæ callo non firmentur.

Cap. cx.

FRacturæ nonnullæ sine callo permanent, supra definitum naturæ tempus, aut ob continuas resolutiones, aut immodicas superfusiones, aut motum intempestiuum, aut fasciarum copiam, aut quia totum corpus alimentum non percipit, in quibus etiam tenuius fieri membrum contingit. Itaq; cum alias occasiones, tum maxime corporis inediam tollere conandum est, partim per calidiora alimenta materiam particulæ distribuendo, partim cibum subministrando sufficientem, item lauacra, & reliquas animi voluptates. Porro notæ eos qui callo iam firmantur comitantes, hæ inter alias sunt præcipuæ, si fasciolæ cruorem referant, etiam non ob orto vulnere, quod forsan accidit, calli substantia quando coalescit fistulis, ossium inspersas sanguinis guttas extundente.

De ossibus luxatis. Cap. cxi.

QVum luxationes fracturis proximæ sint, de iis verba facere aggrediemur. Luxatio igitur est, vt summatim dicam, quum articulus a proprio sinu, ad insolitum excidit, in qua motus arbitrarius impeditur, differentias ipsius alias dicere non habemus, nisi eam duntaxat quæ ex maioris minorisque ratione sumitur. quum enim articulus in totum exciderit, communi generis vocabulo affectus Græcis exarthrema, Latinis luxatio dicit̃, quum aũt aliquatenus dũtaxat emotus est, aut vsq; ad superficiẽ e sinu elapsus, pararthrema.

De maxilla. Cap. cxii.

RVrsus a superioribus incipientes de maxilla dicamus. Nam quum malæ sint immobiles, luxatione non periclitantur, maxilla autem toto loco non mouetur, quod capita ipsius malis firmiter ac tuto insinuata sint, modicam vero peruersionem quam pararthrema vocauimus, subinde experitur, quod ob musculos qui ipsam continent ex continuo mandendi loquendiq; exercitio in mollitiẽ elanguescenteis, qualibet de causa facile laxetur, quod verbum apud Hippocratem σχᾶται dicit̃, in q̃bus sine aliqua difficultate articulus sponte in propriũ locũ reuertit̃. verũ de maxilla in tota, laxata, satis est illius verba est exponere, quæ cõpendiosa, integra, & perspicua

existũt. Scribit itaque hunc in modum. Excidit quidem maxilla raro, laxat autem subinde oris hiatu, quomodo etiam aliæ plures musculorum neruorumq; peruersiones, id efficiunt. Clarum itaq; hinc potissimum est, quandocunque exciderit. Nam maxilla in anteriora propellitur, & ad contraria eius vnde prolapsa est, peruenit, ossisq; tuberculum iuxta malas tumidius apparet, difficulter ægri maxillam committunt. Qualis autem repositio ipsis congruat, manifesto liquet, alium enim continere caput oportet, alium comprehendentem ab interiore parte & exteriore digitis iuxta mentum hiante homine quam mediocriter potest, primum quidem maxillam cõmouere aliquandiu, & huc, illuc manu diducere, ipsiq; homini iubere, vt laxam maxillam habeat, simulq; remittat, & concedat, vt repẽte potissimum laxetur, tribus pariter figuris, mente adhibita. Ratio siquidem est illam ex peruersione in naturalem statum reducere. Oportet autem maxillam in posteriora propellere, item consequenter his committere, neq; hiare. Insertio igitur hæc etiam in aliis figuris fieri non poterit, medicina autem modica sufficiet, splenium appositum ceratum fascia laxiore deligare. Sed tutius est, resupinato homine firmare caput ipsius puluinis subiectis quam plenissimis, vt quam minime cedat. Cæterum vulnerati caput aliquis continebit. Sin autem vtraque eadem maxilla eluxata fuerit, curatio quidem adhibebitur. verum committere minus hi os possunt, vt quibus prominentiores maxillæ sint. rectitudinem autem indeflexam maxime cognosces, dentium & superiorum & inferiorum terminis. secundum horum directam aciem confert illas quam citissime inserere. quomodo autem inserẽtur, expositum est. Quod si locis suis non insinuentur, periculum de anima subsequetur ex febribus continentibus, & torpido Caro. Nam musculi hi dum alterantur, & præter naturam intenduntur, Carum inducunt. venter solet his biliosa deiicere, vel syncera pauca, & si etiam vomant indiscreta eiiciunt. hi igitur decimo die potissimum moriuntur. ac hoc modo iniectionis nos subinde vsi sumus, fomentis prius ex hydrelæo calido per spongiam super luxatam maxillam adhibitis, quando potissimum ægre potest resistui, homineque humi collocato, post ipsum nos sedentes, quemadmodum ab Hippocrate traditum est, operamur.

De clauicula & summo humero. Cap. cxiii.

Clauicula interiori quidem extremo non excidit, vt quo pectori committatur. vnde ne mouetur quidem in ipso. At si violentia cuiusdam acuti extrinsecus ferientis auellatur, quemadmodum fractura ipsius instaurari debet. Extremum autem, ipsius quod humeri articulamento inseritur, non admodum sane excidit, a bicipiti mu-

sculo summoque humeri tuberculo prohibitum. imo neque violento quodam motu clauicula priuatim agitatur, propter solam thoracis factam separationem. Vnde homo solus inter animantia clauiculam obtinet: quam si in palæstra, vt verisimile est peruerti contingat, conformatione per manus dirigitur, & spleniis multiplicibus accommodatis vna cum deligatura decenti. eadem curatione etiam summus humerus peruersus in propriam sedem reuertitur. Est autem ossiculum cartilagineum quod clauiculam scapulis colligat, in resiccatis mortuorum cadaueribus occultatum, quod loco motum, imaginem imperitis exhibet, brachii caput excidisse. etenim in hoc exterior humeri pars acutior apparet: concauum autem, id vnde excidit. verum notis quas deinceps subiungam ipsa discernentur.

De humero luxato. Cap. cxiiii.

BRachii caput scapularum sinui insertum, excidit quidem frequenter, verum neq; in superiorem partem, vt quod scapularum processus ancoræ similis impediat: neq; in posteriorem, propter ipsas scapulas: neq; tamen in anterioram, ob musculi bicipitis tendinem, ipsumq; humeri fastigium. Sed raro quidem in interiorem exterioreq; prolabitur: continue vero, præsertim macilentioribus, ad ima atque his sane facile & excidit & rursus inseritur. multa autem carne præditis contra, raro quidem elabitur, sed ægre in sedem suam compellitur. Quibusdam itaq; etiam non luxatis, ex ictu frequenter elapsi loco membri suspicio oritur, eo quod valida inflammatio subsequatur. Porro quibus in imam partem luxatus humerus est, hoc modo agnosces. affectus humerus si cum sanu conferatur, multum differt quum exterior eius pars vnde excidit, concaua appareat, vt in summo humero eluxato diximus, q; acutius quã naturaliter esse debet, apparet, & brachij caput elapsum in ala manifesto occurrit, ac manus huius cubitus a costis magis recessit, quibus quidem costis si ipsum adigas, cum dolore admouetur, neq; ægri manum extenso cubito ad aurem possunt reducere, neque alium motum multiplicem per eam moliri. In pueris itaque vel in quibus recens nec ampla facta est eluxatio, etiam nodo medii digiti flexi eminente medici manus, vel ipsius affecti, sanæ manus, si non puer sit, frequenter restituta est, vt inquit Hippocrates. valentius autem hoc modo luxata inferũtur. Homo lotus & superfusionibus laxandi virtute præditis vsus, resupinari humi debet, & pila mediocris vel coriacea, vel alia quæpiam non admodum mollis alæ accõmodabitur, ac sedens medicus aduersus ægrũ, iuxta latus affectũ, si quidẽ dexter humerus luxatus sit, dextri pedis calcem superponet pilæ alæ suppositæ: si sinister, sinistri. ac affectã manũ prehensam ad pedes trahet, simulq; calcaneo alã

in diuersum propellet,ita vt aliquis post caput ad alterum humerum resistat,ne corpus circum diuellatur. Est & alia ratio immittendi quæ humero subnixo perficitur,quod Græci κατωμίζειν dicũt. Adolescens,aut longior ægrotante,aut altius consistens iuxta affectum latus,ægri indidem collocati alæ suum ipsius humerum subiiciet,& manum eleuatam ad ventrem suum attrahet, vt reliquum ægri corpus post eum qui humerum suum alæ subiecit sublime pendeat. At si æger leuior fuerit alius quispiam puer leuis ex ipso suspendetur. Nam manu ac reliquo corpore in contraria detractis ad ima, subiectus alæ humerus facile elapsum articulum reponit, acq; hoc etiam ligno quod Græci hyperon dicunt, efficimus. Est autem id lignum oblongum,rectum,quod in pauimento super aliud quoddam solidũ ponitur,huius igitur summum extremum rotuudum, quod non admodum crassum neq; tamen tenue est,alæ ægri aut stantis, aut sedentis,subiicietur,iuxta totam ipsius longitudinem. Ac manu per lignum istud porrecta & detracta, reliquo autem corpore contra inferius vergente,vel sua sponte,vel alio quodam trahente,restituito fiet. atq; hoc in scalæ gradu fieri debet,quemadmodum in confracto brachio per tensionem fieri dicebamus. hic autem rotundum quoddam corpus super gradum deligatur,quod ægrotantis alæ possit adaptari & brachii caput propellere. Porro si ob vetustatem affectus, aut corporis duritiem,repositio nobis facessat negotium, vtemur etiam ratione quæ per spatham ligneam,amben appellatam fit. Est autem ambe lignum quod longitudinem duorum cubitorum habet,latitudinem quatuor digitorum,crassitudinem instar digiti, alterum extremum rotundum,quod etiam prompte in alæ sinum ingreditur,perinde vt ligni quod hyperon vocatur, extremum. hoc itaq; extremum panniculo circundatum,quo lenius existat, capitulo brachij iuxta alam accommodabimus, totam vero manum ad lignum intensam cum eo deligabimus,iuxta brachium, cubitum,& eius extremum, deinde ligno obliquo inter duas columnulas rectas adaptato, vel rursus supra scalæ gradum manu traiecta cum ligno,vt ala per transuersum gradui accomodetur,manum infra trahentes, sinemus in alteram partem reliquum corpus in sublimi pendere, tunc enim articulus ingreditur. Vbi fuerit repositus, mediocris ex lana pila siquidẽ inflammationem pars non sentiat, sicca si sentiat,oleo madens alæ iniecta,deligabitur. per hanc autem alam & humerum & alteram alam vinculi deligationes literæ X figuram potissimum apparebunt,ita vt in hunc modum facta deligatura super affectum humerum accomodetur,brachium autem costis colligetur, ipseque cubitus & summa manus,ex ceruice deuinciantur, ne rursus de integro

articulus excidat. Post septimum diem vel tardius vbi fascias dissolueris, mediocri vti frictione præstat, eo quod corpore solidiore facto articulus ita firmetur, vt non facile prolabatur. Quod si autem crebro prolabatur, aut humiditatis vitio, aut ob aliam quampiam iam diu factam elabendi viam, ad vstionem veniendum est, sicut supra comprehendimus. Quum autem vel infantibus in vtero aut æditis quidem in lucem, sed adhuc increscentibus, particula fuerit luxata, nec dum reposita, in humero quidem carnes nihil a naturali figura deficiunt: neq; enim manus quodcũq; opus perficere impeditur, os autem brachii breuius permanet, non augescens, ac tales nominantur galiancones. In femore etiam os incrementum non sentit, & totum crus contabescit. quum enim pondus corporis ferre nequeat, non exercetur, ac in aliis membris luxatis manentibus quæ subiiciuntur partes omnium iniuriis expositæ sunt.

De cubito. Cap. cxv.

QVanto cubiti articulus humero magis varius creatus est, tanto plus negotii prolapsus exhibet, & tardius quidem excidit, sed difficilius reponitur, propter tuberculorum sinuumq; frequẽtiam. Nonnunquam igitur solum aliquatenus detorquetur, quem casum parathrema dixi. sæpe vero etiam ex toto in omnem partem prolabitur, præcipue in priorem & posteriorem, quod facile dignoscitur, eo quod excidit oculis & tactui obiecto, in quodcunq; prolapsum sit, & sinu vnde excidit apparẽte. Hæc vero potissimum sani cubiti inspectio coarguit. Conuenit autem protinus membrum reponere priusquam inflammatione occupetur. siquidem eam expertum, difficulter curatur. Quædam etiam nullam prorsus curationem recipiunt, maxime si in posteriora prolapsa sint. Hæc enim luxatio omnium quæ in cubito fiunt maxime dolorifica est & periculosa.
Quod si modice articulus inuersus sit, moderata etiam intensione restituitur, sic vt ministri manum exporrectam iuxta brachium cubitumq; contineant, & in aduersa retrahant, medicus autem suæ manus palma quod excessit in suam sedem compellat. Hippocrates in priora luxationem subito manus inflexu instaurat, vt palma ipsius humerum iuxta rectum pulset: in posteriora vero, subita rursus & diutius facta extensione, quoniam luxatio in priorem partem, violenta potissimum extensione efficitur: quæ in posteriora, flexu similiter vehementi. Quod si luxatio perseueret, etiam validam magis intensionem vsurpabimus. eiusmodi vero est potissimũ quam Hippocrates in brachio confracto exposuit, vbi ligonis manubrium adhibebat. Porro recentiorum aliqui hunc in modum adaptãt. ministris duobus manum vt dictum est, intendentibus, ita vt alter sursum ad alam

continceat, alter deorsum iuxta brachiale, medicus aduersus ægrotanti consistens, duabus palmis iuxta articulum, brachium circundat, ac vbi iusserit vestimentum contractum in oblongū vel latam fasciam manibus ipsius simul & ægrogantis brachio circuntrahere, ipse deinceps cum tensione constrictas ipsas trahit, donec cubiti articulum excedant. Cæterū manus prius oleo illini debet, vt lubrica fiat & facile medici palmis deducatur. Sic enim prolapsa, si pertrahentiū manum vi premantur, in propriam sedem reuertuntur. Postquam sunt reposita, in anguli modum figurata manu, ex spleniis & conuenenti deligatura curationem petemus.

De brachiali & digitis luxatis. Cap. cxvi.

BRachialis digitorumque luxatio nullum facessit negotium per se, nisi cum vlcere facta fuerit. de hac igitur in capite de luxationibus quæ cū vlcere fiunt tractabitur. At sine vlcere luxatis, mediocri intēsione, & remediis quæ inflāmationem pellūt, medebimur.

De vertebris spinæ. Cap. cxvii.

VErtebræ spinæ si ex toto prolabuntur exciduntque, præsentaneam mortem inferunt. Medulla siquidem ipsius spinæ vel quālibet compressionem non sustinet, quum & solus ex ipsa neruorum processus si contundatur, hominem in periculum perducere sufficit. Peruersionibus autem subinde affligitur, nunc in priorē partem distorta, ac vitium lordosin Græci appellant: nunc in posteriorem, & cyphosin a loco gibbato vocant: interim vero in latera, quod scoliosin nuncupant. Quum igitur multæ simul vertebræ paululum adeo peruersæ fuerint, plurium simul peruersio ex circulari flexus rotunditate fieri apparet, ac putant nonnulli decepti, ab vna vertebra ampliter peruersa id fieri. Nam magna distorsio non rotundum, sed angularem spinæ flexum molitur, quando etiam magis periculum subsequitur. Si igitur introrsum spina est peruersa, restitutionis spes nulla est, eo quod per ventrem, anterius oppositio fieri nequeat. Qui enim in scala sic affectos intendūt, aut cucurbitulas admouent, aut sternutamenta aut tussim aut flatus excitant, quid tandem promouere putati sint, Hippocrates abunde ostendit. Quoniam vero subinde cuiusdam ossiculi spinæ refractio facta, cauum locum repræsentat, quemadmodum in capite de fracturis comprehensum est, aliqui vitium lordosin esse crediderunt. deinde hoc celerius persanato (prompte enim callo firmatur) lordosin curatu facilem existere pronuntiarunt, & si nullam curationem, aut certe difficilem recipiat. his etenim vrina supprimitur, aluus non respondet, corpus inhorescit, postea etiam sine voluntate excrementa prorumpunt. Hæc autem eueniunt, neruis, & musculis consortii lege lacessitis,

ac celeriter ægri moriuntur, præſertim ſi ſuperiores & ceruicis vertebræ affectum fuerint expertæ. Cui vero iam inde a paruulo potiſsimum vertebræ gibbatæ protuberant, vitium longum eſſe neq; celeriter mortem ſed morbum accerſire, & inſanabile Hippocrates prodidit. At quibus recens hic gibber ex caſu prouenerit, machinæ quidem, per ſcalam, & rectam ægri ſuſpenſionem ac vteri inflationem adhibitæ ridiculæ ſunt. ſola autem Hippocratis adaptatio ſufficiet. Conuenit enim, inquit, lignum magnum quod tantam longitudinem ac latitudinem habeat, vt hominem excipiat, aut ſcamnum huic æquale, prope parietem deponere, ac iuxta hunc ita extendere, vt in longitudinem pede non amplius abſit, & veſtimenta quædam ſuper ipſum explicare, ne hominis corpus infringantur, (erit autem hic lotus antequam ſuper lignum ſcamnum ve inſideat,) deinde loro pectus ipſius bis circundatum, per alas iuxta dorſum vincire, initia lori ligno oblongo piſtillo ſimili deligare, atque hoc ſuper pauimentum iuxta ligni aut ſcamni ſubiecti extremum conſtituere, & miniſtro poſt ægri caput ſtanti ex ſuperiore parte continendum tradere, vt imo quidem extremo contra fixo, altiore ſupra caput tracto opportuna fiat intenſio. altero autem loro pedes ſimul & ſuperiores talorum partes deligantes, & rurſus alio, ſuperiora ilium & lumbos, ita vt huius in lumbis fiat connexio, iterum extrema horum ligamentorum coniungemus: alii autem ligno piſtillo reſpondenti, ſimiliter prædicto illigantes, ſtatuemus in ligni aut ſcamni extremo quod iuxta pedes eſt, lignum piſtillum repræſentans, ad prioris ſimilitudinem, deinde famulis iubebimus vt per ligna retractionem in diuerſa moliantur. Quidam vero aſellis dictis hanc efficiunt: ſunt autem hi axes qui contra rectum lignum vertuntur: vtroq; huius magni ligni aut ſcamni latere iuxta extrema ad pedes, caputq; ſita, lora inuoluantur. Quum autem ſic intenſio ipſa adminiſtratur, manus palma gibberum conſtringemus. ſi autem vſus poſtulat, etiam ſuper ipſum inſidebimus, nullum veriti periculum. At ſi ne ſic quidem ſpina inſtauretur, & æger preſsionem ferat, vtile eſt parietem adiacentem in longum canalis modo exculpere e regione gibberi, vt ſculptura cubiti longitudinem habeat, neq; altior ſit ægrotantis ſpina, neq; multo humilior, imo ſculpturam prius præparatam eſſe oportet. huius enim cauſa etiam lignum ab initio prope parietem poni maluimus. deinde aſſeris mediocris alterum finem ad ima comprimemus, donec ſenſibiliter ſpina dirigatur. verum vt inquit Hippocrates, ſola intenſio citra aſſerem, rurſuſq; per aſſerem ſola curatio, id quod requiritur poteſt efficere. Quod ſi hoc verum eſt, non alienum etiam in lordoſi & ſcolioſi per initia intenſionem præ-

dictam, sine cōstrictione videlicet, moliri, post adaptationē vero, lamina lignea quæ latitudine treis digitos æquet, longitudine gibbero respondeat & aliquam ex sanis vertebris comprehendat, loro lineo aut stuppa propter duritiem inuoluta, vertebris ipsis imponi & conuenienter deligari debet, victus adhibebitur tenuis. At si post hæc quædam gibberi reliquiæ remanserint, laxantibus emollientibusq; remediis cum laminæ appressu, perdiu vtendum est. aliqui vero plūbeam laminam vsurparunt.

De coxa luxata. Cap. cxviii.

QVum alia corporis ossa interim paulum excedant, interim toto loco excidant, coxæ humeriq; articulus soli luxationi opportunus est, qua tota sede promouetur, atque ex his, magis coxæ articulus, quoniam sinum & rotundum, & profundum possidet, ad hæc, quod elatioribus marginibus munitus sit. At si quandoque articulus ob vim quandam vehementem sinu suo exciderit, etiam multæ luxationis secundum minoris, maiorisq; rationem differentiæ, proueniunt, quatuorq; modis, imo locis coxa luxatur, vel enim in interiorem partem, vel exteriorem, vel priorem, vel posteriorem, prolabitur. verum intro quidem & extra continue, & multo frequentius intro. in anteriora autem & posteriora, rarius. Quibus itaq; in interiorem partem coxa prolapsa est, iis crus affectum, si cū sano conferas, longius spectatur, & genu prominentius, & ad inguina crus inflectere nequeunt, & in regione scroti & ani inter media tumor manifestus occurrit, tanquam femoris capite illic desidente. Quibus autem in exteriora promota est, iis cōtrariæ notæ eueniunt. siquidem crus breuius apparet, & inter scrotum & anum in sinum dehiscit, iuxta clunes in tumorem attollitur, & genu interius demergitur, crus inflectere ægri possunt. Si in priorem partem prolapsa est, crus sine dolore genu extendunt, non autem ad interiorem partem inclinare possunt, incedere conantes. Vrina his supprimitur, inguina intumescunt, nates rugosæ excarnesq; apparent, calci inter ambulandum innituntur. Porro quibus in posteriora excidit, non aut poplitem, aut genu extendunt, neq; inflectere possunt prius quam inguina flexerint, atque his crus breuius, inguina laxiora apparent, & per nates femoris caput eminet. Quibus sane iam inde a pueritia, aut certe longiore temporis spatio articulus prolapsus curæ non fuit, etiam præsidium nihil promouerit, membro iam in orbem coacto. Quibus autem continenter excidit, hi curationem Hippocratis assumēt. quapropter statim reponi luxata debent, vetustæ siquidem coxæ luxationes, nullo modo consanescunt. Communiter itaq; in quatuor luxationibus instauratio congruet, tū quæ euersione articuli &

culi &

culi & circonductu fit, tum quæ intensione. Si enim affectus recens fuerit, & æger iuuenis, nonnunquam femur continētes circumagentesq; huc illuc, articulum reposuimus. Quod si in interiorem partem luxatio declinauerit, etiam crure tantum subito & valenter ad inguina quam intime flexo, id quod requiritur effecimus: sin autem his non cesserit, intensione vtendum, primum p manus adhibita, quæ crus ab inferiore parte trahant ac per femur tibiamq; constringant, ex superiore autem parte, sub alis corpus circundet. Quod si etiam valentior desideret intensio, funibus contextis aut implicitis, vel loris crus deligare, omnino quidem supra talum, vt autem genu nihil patiatur, hoc quoq; superius, oportet: at pectoris regionem vincire necesse non est, verum, vt dictum est, manibus subter alas comprehēdatur, loriq; mollis & validi medium iuxta regionem inter scrotum & anum adaptatum in humeros reducemus anterius per inguina & clauiculam: posterius, per summas partes, duoq; lori initia ministro trademus, deinde omnes simul trahētes, vt ægrotantis corpus eleuetur, intensionem molientur. hic quidem intendendi modus cōmunis est quatuor femoris luxationum differentĳs, priuatim autem in singulis modus quo ossa vecte in sedem suam compelluntur, Græci mocliam dicunt, euariat. Intensio enim homine si quidem in interiorem partem articulus exciderit, lori per regionem quæ scrotum & anum interiacet, traiecti medium inter femoris caput ipsamq; regionem a scroto ad anum tendentem dispensari conuenit, referri autem lorum per inguina adiacentia & clauiculam expedit. At adolescens quidam duabus vlnis affectum femur, qua crassius est, circundatum, in exteriora valenter extrahet. Atq; hic modus inserēdi alĳs expeditior est, cui si articulus non cesserit, alĳs quoque vtendum, varĳs quidem magis, sed hoc efficacioribus. intendi etenim hominem super lignum grandius aut scamnum oportet, in quo etiam spinæ gibbero vitiatos intendimus. Insculpentur autem per totum fere oblongæ quædam ceu fossæ, quæ latitudinem altitudinemq; trium digitorū, non maiorem habeant, dissidentes inuicem non magis quam digitos quaternos, vt vecte iuxta extremū in ipsis resistente, in quācunque partem conueniat restituatur membrum. Per medium autem lignum aut scamnum, aliud impingatur lignum pedalis longitudinis, ligonis manubrĳ modo crassum, vt sub hoc intenso homine lignum medium inter regionem a scroto ad anum porrectā & femoris caput cōsistat. Simul.n. corpus iis qui a pedibus trahūt porrigi p hibebit, eoq; ne vsu quidē sæpe venit in cōtraria ex superiore parte intensio, simul autem intenso quoq; homine ipsum lignum femoris caput foras propellet, ac intensio ad superius dictum modū admini-

ſtrabitur, præſertim pedis. Quod ſi ne ſic quidem in ſedem ſuam redierit, impactum lignum rectum auferri debet, ex latere autem huius ſitus vtrinque ſingula ligna infingentur, tanquam poſtes, non minus quam pedalis longitudinis. his aliud lignũ adaptabitur gradus ſcalæ modo, vt trium lignorum figura H literam repræſentet, nam paulo inferius ſummis, medium lignum accommodabitur. Deinde in ſanũ latus iacente homine ſanum quidẽ crus inter hos poſtes ſubter gradum quodammodo ducemus, affectum autem crus ex ſuperiore parte ſuper hunc ponemus, vt ipſi femoris capiti accommodetur ſubſtrato prius ei multiplici veſtimento, ne femur contundatur, aliud autem lignum mediocriter latum tantam habens longitudinem vt a femoris capite vſq; ad talum ſubiectum pertineat, intrinſecus cruri alligabitur. Vbi iam facta eſt hæc intenſio, aut per piſtillũ, vt in gibbero prius diximus, detrahere ad ima crus cum alligato ligno oportet, vt violentia hac femoris caput in propriam ſedem reuertatur. Cæterum eſt & alius reponendi modus ſine intenſione per lignum, ab Hippocrate commendatus. Manus enim, inquit, ægrotantis molliter coſtis alligare oportet, & pedes vtroſque valido loro molli ꝑ talos & ſuper genu deuincire, vt quatuor digitorum ſpatio inuicem diſtent: intenſo autem affecto crure duobus digitis magis q̃ alterum hominem ſuſpendere, vt caput cubitos duos a terra abſit. Adoleſcẽs vero aliquis peritus vlnis ſuis femur affectum comprehendens qua craſsiſsimum eſt, vbi & caput femoris, ſubito pendere ex homine cogetur. facile nanq; articulus ingredietur. Hic reponendi modus aliis quidẽ ſimplicior eſt, vt qui non multo apparatu peragatur, ſed veluti miſerabilem ipſum, plerique medici auerſantur. Porro ſi in exteriora membrum fuerit luxatum, homo ſuperius intendi debet, lorum aũt iuxta regionem inter ſcrotum & anum per oppoſitas parteis ferri conuenit, inguina dico & clauiculam, medicum autem ab exteriore parte introrſum agitare iuxta conuenientem foueam ex iis quæ inſculpæ ſunt miniſtro quodam vectem ad ſanum clunem ne cedat obiiciente. Sin autem in priora promotus eſt articulus, homine intenſo vir quidam validus dextræ manus palmam affectis inguinibus imponens altera comprimet, ſimul ad ima, genu verſus conſtringet. At ſi in poſteriora prolapſum eſt articulamentum, non opus eſt quidem hominem in ſublime vſque intendi, ſed in ſolido iacere, quemadmodum etiam ſi in exterior articulus exciderit. Sicuti autem in gibbero dicebatur, ſuper lignum aut ſcamnum homo pronus intendetur vinculis non per ilia, ſed in crure, vt nuper dictum eſt porrectis. Iam vero vti conuenit conſtrictione per aſſerem adhibita, iuxta clunium regionem, vbi & articulus excidit. atq; hæc ſane de coxendice ex

causa foris aduenientе luxata, dicta sint. quoniã vero propter copiã humiditatis, veluti humerus, sic etiam coxa prolabitur, vstione vtendum est, quemadmodum in capite ipsius comprehendimus.

De Genu articulo. Cap. cxix.

GEnu in treis parteis promouetur, interiorẽ nimirũ, exteriorẽ, & iuxta poplitem. in priorem enim prolabi opposita patella prohibetur. Eiusdem igitur intentionis vtentes modis, interim per manus solas, interim etiam funibus, decenter deligabimus, reliquamq; adferemus curationem, hoc spectantes vt particula diutius immobilis cõseruetur.

De tali articulo, vbi etiam de pedis digitis agitur.

Cap. cxx.

TAli articulus si paulum excesſit, modica etiam intentione curatur: si toto loco mutatus est, vehementione indigit auxilio. Tẽtandum itaque & hic per manus validiore intensione vti. Quod si non reponitur, homine humi resupinato extensoq; longum aliquẽ & validum palum inter duo femora iuxta regionem scroto & ano interiectam humi per ima rectum defigemus, vt corpus aduersus eũ renitens, ad pedis intentionem non cedat, imo prius defigetur, quam homo decumbat. Quod si magnum illud lignum adest, quod pedale aliud lignum per mediũ habere defixum diximus, super hoc intensionem moliemur ministro vno femur continente retrahenteque alter manibus aut loro pedem trahet, medicus luxatum manibus diriget, alterumque pedem alius ad ima continebit. A repositione deligari tuto pes debet fasciis ad superiorem pedis partem, aliis ad talum distributis, cura adhibita ne posterior tendo iuxta calcem constringatur. in hoc casu vsque ad dies quadraginta in quiete homini perseuerandum est. nam incedere ante absolutam curationem tentantes, particulam reddunt inutilem. At si quis ex saltu, vt fieri solet, calcis os peruerterit, vel etiam aliam quampiam inflammationis affectionem excitarit, blanda quadam intensione, confor matione, fomentis inflammationi contrariis, & fasciis firmis id dirigendum est, homine similiter vsque dum consanuerit, in lectulo perseuerante. Cæterum digitorum peruersio, vt in manibus dicebamus, non difficulter moderata tensione emendatur. In omnibus autem luxatis peruersisq;, postquam instaurata sunt & conquierint inflammationem in articulis, vt verisimile est, remanentẽ, aut tumorem, quæ etiam diu membra a functionibus impediunt, mollientibus remediis persanabimus, quorum materiem nullus qui in artis operibus versatur, ignorat.

De luxatis cum vlcere. Cap. cxxi.

IN luxatis cum vlcere multa requiritur prudentia. Dum enim hæc inferuntur, extrema pericula, nonnunquam, & mortem inferunt. inflãmatis enim extensiones iis qui adiacent neruis & musculis, dolores validi, conuulsiones, & febres acutæ oboriuntur, præsertim in cubiti gibbero, genu, & superpositis partibus. Nam quo principalibus sunt viciniora, hoc maius periculum concitant. Hippocrates itaque horum repositionem, valentioremq; deligaturam omnino auersatur. solis autem quæ inflammationem abigunt leniuntq; præsidiis, per initia vti præcipit. Sic enim ipsis super esse forsan licebit. Quod autem ipse in solis digitis consulit, id nos reliquis etiam articulis facere tentabimus, ac inter initia statim quum pars adhuc inflammatione caret, prolapsum articulum mediocri intensione reponemus. quod si secundum animi institutum euenerit, persistemus, sola ratione quæ inflammationem arcet, vtentes si inflammatio quæpiã aut conuulsio, aut aliquid prædictorum contigerit, rursus eiicere ipsos necessarium est, siquidem citra vim porrigantur. at si hoc quoq; discrimen metuamus, (non enim porrigentur forsan inflammata) satius est per initia in maioribus quidem articulis repositione supersedere. vbi vero inflammatio declinauerit, (id autem fit post septimũ nonum've diem) præfati etiam periculum, quod ex repositione futurum sit tum quod si non repositum fuerit, claudi omnino superuiuent, conabimur tuto administrationem obire. vtentes propter commoditatem, etiam vecte. Porro vlceris curationem vt in fracturis cum vlcere dictum est administrabimus.

De luxatione cum fractura facta.
Cap. cxxij.

AT si luxatio sine vlcere cum fractura euenerit, communi intensione & per manus conformatione vtendum est, vt in simplicibus fracturis docuimus: cum vlcere autem rursus, ex fracturis cum exulceratione & luxationibus priuatim expositis, congruam administrationem petemus.

Finis libri sexti, Ioanne Guinterio Andernaco Medico Interprete.

PAVLI AEGINETAE LIBER SEPTIMVS.

IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De temperamentis, quæ per gustatus qualitates deprehenduntur.

CAPVT I.

E SENSILIVM corporum temperamẽto, coniecturam ex odoratu aliquam sumere, haud est securum. Nã inodora, substantijs crassa quidem sunt, sed quãto sint calore, & frigiditate prædita non ita constat: odora vero, & tenuia quodãmodo sunt & calida, sed quatenus id sint, neutiquam ostenditur, eo quod substantiam habeant inæqualem. Multo adhuc minus ex coloribus exacte quid licet colligere, cum in singulis calida, frigida, humida & sicca reperiantur. Verum in gustatu omnes similiter particulæ corporum gustabilium, vt hoc vocabuli vsurpem, linguæ obijciuntur, sensumq; mouent: vt manifesto ex ipso quoq; temperamentorum vires deprehendamus. Quod igitur astringit, cogere, obturare, densare, repellere, incrassare, atq; ante hæc omnia, refrigerare, siccareq; est idoneum. Acidum incidere, diuidere, extenuare, aperire, & perpurgare citra calefactionem potest. Acre, similem acido affectum præstat, extenuando purgandoq;: sed acidum refrigerando euariat: acre, calefaciendo: præterea illud repellit, hoc attrahit, dissipat, rumpit, crustas inducit. Pari modo etiam amarum, meatus expurgat, abstergit, extenuat, incidit succorũ spissitudinem, sine calore manifesto. Aquosum frigidum, incrassat, cogit, cõtrahit, obturat, sensum aufert, stuporemq; inducit. Salsum contrahit, stringit, condit, siccat, citra insignem caliditatem frigiditatem've. Dulce laxat, concoquit, emollit, rarefacit. Oleosum humectat, emollit & laxat.

De ordine & interuallo temperamentorum. Cap. ij.

MOderatum sane medicamentum ita vt temperatura ei respondeat cui admouetur, inde quod nec siccet, nec humectet, nec refrigeret, nec calefaciat, ipsum ne q; siccum, neq; humidum, neq; frigi-

dum neq; calidum nominare conuenit. Quod autem siccius est, aut humidius, aut calidius, aut frigidius, a præpollente appellatur facultate. Præstat autem in vnoquoq; excessu, quatuor quantum ad visum spectat, ordines statuisse: calidum quidem nominantes in primo ordine quod vtiq; nos calefacit, sed non euidenter, vt illius rationali quadam demonstratione indigeat. Simili ratione, frigidum, & siccum, & humidum quodcunq; demonstrationem requirat, nondum actionem validam neq; euidentem sortitum. At quæ manifesto iã siccare vel humectare vel calefacere vel refrigerare possunt, ad secundũ huiusmodi ordinẽ refertur. Quæ vehementer iam sed nõ summe id faciũt, tertio annumerantur. Quæ vero sic calefaciunt vt crustas inducant, quarti sunt ordinis. Similiter quæ refrigerant, vt iã sensu priuent. hæc quoq; ad quartum relegantur. Porro siccius medicamentum nullũ est inuenire quarti ordinis, si non vrat. Nam si quod summe exiccat, id plane vrit: huius notæ sunt, chalcitis, misy & calx. Tertij vero ordinis siccantium, potest aliquod esse etiam non vrens, quemadmodũ quæ vehementer astringunt omnia, e quorum numero est omphacium, rhus, & alumen.

De particularium simplicium medicamentorum facultatibus. Cap. iii.

Abrotanum.

ABrotanum & calefacit & siccat in tertio abscessu, discutiendi incidendiq; facultate præditum, modice vero astringit, totiq; corpori cum oleo infricatum, rigores circuitu remeantes persanat, stomacho minus amicum est. crematum maiores in siccando vires acquirit, quam quod ignem non est expertum. capillorum defluuia quas alopecias vocant cum tenui quodam oleo inunctum explet.

Agallochum.

AGALLOCHVM lignum est Indicum Thuiæ ligno simile, odoratum. Mansum animæ suauitatem commendat. Item in suffitum adhibetur. Radix eius pota drachmæ pondere, flacidum ex superflua humiditate stomachum resolutumq; confirmat. Ad hæc iocinorosis, dysentericis, pleuriticisq; opitulatur.

Agaricum.

AGARICVM radix est, in arboris trunco prognata, corpore fungoso, quæ ex aëria terrestriq; substantia coaluerit: vis eius est discutere & crassos humores incidere. viscerum maxime obstructionibus purgando medetur.

Ageraton.

AGERATON vim habet discutiendi, & leniter etiam in

flammationem quodammodo arcet.

Agnus, qui vites dicitur.

VITEX qui græce agnus vel lygos appellatur, in tertio ordine tum calefacit tum siccat, substantia tenuis est, eoque flatus abolet, castitati conseruandæ facere creditur, non modo commanducatus potusq́ʒ, verum etiam in cubitum substratus. Semen ipsius etiam iocinoris & lienis infractus liberat epotum. Frixum autem minus est flatulentum, & facile in membra distribuitur.

Agrostis, gramen.

GRAMEN Parnasi admodum vtile est. Siccat & modice refrigerat: tenuiumq́ʒ partiū & subacerbum existit. eoq́ʒ cruenta vulnera glutnat: Decoctum eius calculos confringit.

Anchusæ quatuor.

QVATVOR sunt anchusæ, non eiusdem omnes facultatis Nam onoclææ appellatæ radix astringendi vim habet & quiddam subamarum, ad lienis renumq́ʒ dolores efficax, cataplasmatis autem modo cum polentis applicata erysipelatis succurit: folia minus radice refrigerant desiccantq́ʒ, hinc ad alui profluuium bibuntur. Quæ dicitur lycopsis, astringens quodammodo efficacius, similiter erysipelatis conuenit. Onochelos vero seu Alchibiadios nuncupata medicatior quodammodo, viperarum morsibus succurrit forma cataplasmatis adhibita, alligata, & comesta. Quarta omnibus aliis breuior sine nomine propemodū, maiore quam Alcibiadios, amaritudine donata, latis alui lumbricis instar acetabuli pota benefacit.

Adarce.

ADARCE veluti spuma quædam est aquæ salsæ in cremiis & arundinibus concreta. tantum vero acrimoniæ habet & caloris, vt extrinsecus cum aliis imposita fere vrat, intro eam assumere nulli licet.

Adiantum.

ADIANTVM siccat, extenuat, & modice discutit, calore ac frigiditate medium quodammodo est: Alopeciis igitur medetur, tumores discutit, calculos potu confringit, e pulmone reiectiones desiccat, alui profluuium sistit.

Aizoon, semperuiuum.

SEMPERVIVVM duplex, refrigerat quidem ex tertio abscessu, desiccat autem astringitq́ʒ mediocriter. Hac ratione igitur valet erysipelatis, & ad herpetas inflammationesq́ʒ ex fluxione concitatas conuenit.

Aethonicon.

De Aëtonycho in capite de lapidibus pertractabitur.

Athera.

ATHER A pulticula est sorbilis e zea molita, aut e frumento confecta infantibus accomodatur. Item cataplasmatis vice illinitur,

Aegilops.

AEGILOPS discutiendi facultate prædita est, vnde etiam indurescentibus inflammationibus & ægilopi quæ oculorum fistula est, opitulatur.

Aegiros, populus nigra.

POPVLVS nigra in primo ordine calefacit, modice siccat, & tenuis est substantiæ, cuius folia cum aceto cataplasmatis instar applicata, podagricos dolores sopiunt. Quæ vero ex ea distillat resina, floribus calidior miscetur acopis: & malagmatis, fructus cum aceto potus couitiales auxiliatur.

Aedæon, hoc est, pudendum masculi cerui.

PVDENDVM cerui masculi siccatum tritumq; ex vino potũ, viperarũ morsibus subuenit: miscetur aũt compositis remediis.

Aethale, fuligo.

AETHALE & lygnys in litera L, exponetur.

Aethiopis.

AETHIOPIS similia verbasco habet folia. radicis decoctũ potu datur ischiadicis, pleuriticis & sanguinem reiicientibus, & arteriæ asperitates cum melle lenit.

Aima sanguis.

SANGVIS frigidus nullus est, verum suillus, humidus est, & minus calet, humano maxime temperamento similis. Columbarum vero, palumbi & turturis, temperatus quodammodo, oculorum liuores ex ictu, hyposphagmata dicunt, medicatur, si calidus instilletur. Item crassiori cerebri membranæ infusus, in his quorum calua perforata est, inflammationem arcet. Noctuæ sanguis cum vino aut aqua potus, spirandi difficultatem adiuuat. Vespertilionum, virginum mamillas tuetur, & pilorum incrementa illitum prohibere dicunt. Similiter, sanguis ranarum, chamelæontis, & ricinorũ qui in canibus hærentes inueniuntur, sanguis facit. Galenus autem hæc facto rei experimento falsa esse pronunciat. Caprarum vero siccitatis nomine aquas cutem subeuntes cum melle potus iuuat, renumq; calculos conterit. Gallinarũ cohortaliũ sanguinis e cerebri mẽbrana profluuia coërcet. Agninus comitialibus prodest. Hœdinus nuper coagulatus circa heminæ dimidiũ cum pari aceto contra cruentas pectoris excreationes bibitur. Vrsorum, syluestrium caprarũ, hyrcorũ, & taurorũ, abscessus maturare fertur. Terrestris crocodili oculorũ claritatẽ efficit. Equarũ quæ sunt ex partæ admissurã, remediis exedentibus. σηπτικὰ Græci vo

cant,admiſcetur. Antidotũ ex ſanguinibus quod in lethalia medicamenta efficax eſt,anatis,hœdi,& anſeris,ſanguinem recipit.

Aera, lolium.

LOLIVM calore & ſiccitate ad tertium fere ordinem pertingit, iridi facultate ſimile.

Acacalis.

ACACALIS fruticis,in Aegypto naſcentis fructus eſt, cuius dilutum collyriis claritati oculorum efficacibus miſcetur.

Acacia.

ACACIA tertij quidẽ deſiccantiũ ordinis eſt:primi vero refrigerantiũ,at ſi elota fuerit,ſecundi. Eſt autem acerba & terreſtris.

Acalyphe,vrtica.

VRTICAE & fructus & folia tenuẽ habent ſubſtantiam,citraq; roſionem ſiccant,tumores diſcutiunt,abſtergunt,ventrem ſubducunt,mediocriter flatulenta,quare etiam ad venerem incitant.

Acanthus.

ACANTHVM alij a nigro colore foliorum melamphillon appellant,alij pæderoten.uis eius eſt diſcutere & ſiccare.

Acanthium.

ACANTHIVM tenui calidaq; natra p d it um conuulſis auxiliatur.

Acantha leuce,ſpina alba.

SPINA alba radicem ſiccantem & modice aſtringentem obtinet,eoq; & ſtomachicis,& ſanguinem expuentibus,dentiumq; doloribus ſuccurit.ſemen tenue calidumq; eſt,qua vi conuulſioni quoque medetur.

Acantha,ideſt,ſpina Aegyptia, vel Arabica.

SPINA Aegyptia, ſecundum alios Arabica,aſtringit, ſiccatq; impenſe, vnde & ſanguinem,& alias defluxiones retinet.

Acinos.

ACINOS ocymo ſimilis, mediocres aſtringendi vires habet, ideoq; aluum, & menſeis pota ſiſtit:applicata vero panos & ſacros ignes perſanat.

Aconitum.

ACONITVM,quod quidem pardalianches dicitur,exedentem lethalemq; vim habet,quam ob cauſam intro non aſſumitur:extrinſecus tamen in carnibus quas exedi oporteat,vti licet.quod vero a lupis lycoctinon dicitur,ſimiles priori vires ſortitum,priuatim lupos,vt illud pantheras enecat.

Acoron.

ACORON in tertio abſceſſu calefacit & deſiccat,radice ip-

fius ad ciendam vrinam, lienisq; scirrhum vtimur: cæterum membranæ oculorum, ob cornus similitudinem cæratoïdis dictæ, crassitiem extenuat.

Acrides, locustæ.

LOCVSTAE vrinæ angustijs præsertimq; mulierum, odoris suffitu prosunt. At quæ alis caret, contra scorpionis morsus cum vino salutariter bibitur.

Acte, hoc est, sambucus, & chamæacte, id est, ebulus.

SAMBVCVS, & ebulus qui chamæacte dicitur, quasi humilis sambucus, vterq; desiccãdi facultatem obtinet: modice discutit & conglutinat: potus aut & manducatus, aquam per aluum educit.

Als, sal.

SAL quilibet vim habet vehementer siccam & astringentem: vnde quicquid in corporibus humidum est, id omne depascit, reliquũ astrictione leuiter contrahit: qua ratione ad cõdimenta omnia adhibetur, putredinemq; arcet: crematus vero sal magis discutit.

Althæa.

ALTHAEA seu ebiscus species est maluæ syluestris, vis eius discutit, laxat, inflammationem abigit, lenit, & phymata concoquit. radix autem & semen reliqua sane intensa habet, verũ exterit etiam vitiligines abstergitq;, præcipue autem semen calculos quoq; confringit.

Alimon.

ALIMON dissimilarium partium est, salsum gustu & leuiter astringens, maxima ipsius pars calore temparata cum humiditate insuperabili est, lactis itaq; & seminis vbertatem conciliat.

Alcæa.

ALCAEA syluestris maluæ & hæc genus est, in vino pota intestinorũ torminibus & erosionibus medetur, multo magis ipsius radix.

Alcyonium.

ALCYONII genera omnia quidem abstergunt discutiuntq;, acri qualitate prædita, sed milesium (est autem vermiculum purpureumq;) cæteris præstat: quare combustum, pilorum defluuia, quæ alopeciæ dicuntur, impetigines, vitiligmesq; abstergit. Porro, quod in superficie læuorem habet & vehementer acre est, non modo abstergit, verum etiam excoriat. Postremo, quod lanis succidis respondet, omnium est imbecillimum.

Alme, quæ muria dicitur.

MVRIA nulli alteri mixta substantiæ, similes habet sali vires, sed imbecilliores aqua contemperata: at salsorum piscium oliuarumq; colymbadum muria valentius abstergit, contra intestinorum tormina & coxendicum dolores clystere iniicitur.

Aloë.

ALOE calefacit in primo, ficcat in tertio ordine, ftomacho etiam amica eft, abftergit disfipatq;, aluum fubducit, lota vero minus detergit, fed ftomacho gratior eft, inflammationem prohibet, & vlceribus cicatricẽ inducit, præfertim fedem & naturalia infeftantibus.

Alos Anthos, id eft, falis flos.

FLOS falis liquidum eft medicamentum fale concremato tenuius, acre, & abunde difcutiens.

Alos achne, id eft, falis fpuma.

SALIS fpuma lanugo falis fpumofa eft, tenuior quidem illo magisq; difcutiens, fed minus contrahit.

Alfine, auricula muris.

ALSINE, quam alĳ muris auriculam vocant, vim habe helxinæ fimilem quæ refrigerat humectatq;, quapropter ad feruentes inflammationes conuenit.

Alypon.

ALYPI femen bilem atram per inferiora purgat pari epithymo menfura fumptum cum fale & aceto, veruntamen inteftina leuiter exulcerat.

Alyffon.

ALYSSON quod a cane rabido morfos iuuet, fic appellatũ eft: cæterum ficcatoria, difcufforia, abfterforiaq; vi præditum, renum meatus aperit, ephelidem, quæ afpera difcolorq; cutis eft, exterit.

Alopex, vulpes.

VVLPES viua aut mortua, tota in oleo decocta, difcutiendi vim oleo conciliat, adeo vt humores alte fixos in cutem extrahat, hinc articularĳ in folio eo repleto diutius immorati, incipientem quidem affectũ finierunt, inueteratum vero moderati, onem reddidere.

Amaracus.

AMARACVS tertio in ordine calefacit fecũdo deficcat.

Amarantus.

AMARANTVS extenuat, incidit, menfeis cum vino potus educit, fanguinis grumos diffoluit cum mulfo, omneisq; fluxiones deficcat, ftomacho inimicus.

Ambrofia.

AMBROSIA cataplafmatis modo impofita vim habet aftringendi repellendiq;.

Ami.

AMI ad tertium calefacientium ficcantiumq; ordinem refertur, tenue, difcutiens, & vrinæ mouendæ efficax, femen ipfius longe vtilisfimum eft.

Amiantum.

AMIANTVM in Cypro nascitur alumini scisso simile, quod in ignem coniectum accenditur quidem inflammaturque, sed nō comburitur. vtuntur eo nonnulli in desiccantibus psilothris.

Ammos, arena.

ARENA littorū maris affatim desiccat, feruefacta sole aquas subter cutem exhaurit, corporibus hydropicorum in ea coopertis: torrefacta autem ad sicca fomenta in salis, & milij vicem adhibetur.

Ammoniacum thymiama, quod latinis ammoniacum suffimen, & ammoniaci gutta dicitur.

AMMONIACVM thymiama liquor est tanta molliendi virtute præditus, vt scirrhos & tophos discutiat.

Amurca.

AMVRCA secundi calefacientium siccantiumque ordinis est, eiusque intensi. hac etenim ratione vlcera in siccis quidem corporibus curat: in alijs autem intendit, irritatque.

Ampeloprasum, agreste porrum.

AMPELOPRASVM, seu porrum syluestre acerrimum est calidissimumque in summo ordine, quamobrem etiam exulcerat, inciditque, viscerum meatus recludit, stomacho inimicum.

Ampelos agria, vitis syluestris.

VITIS syluestris racemi & germina ipsa abstergendi facultate pollent, item nonnihil astringens obtinent.

Ampelos hemeros, vitis satiua.

VITIS satiuæ facultas respondet syluestri, sed imbecillior est.

Ampelos leuce, vitis alba, quæ & bryonia dicitur.

VITIS albæ, quam & bryoniam & psilothron appellant, germina sane ceu stomacho grata eduntur, vrinæque ciendæ sunt. radix abstergit, tenuis natura & mediocriter calida, vnde fit vt lienes etiam potu consumat, extrinsecus autem cum ficis applicata scabiei & lepræ medetur.

Ampelos melæna, vitis nigra.

VITIS nigra, quæ & ipsa bryonia nuncupatur, superiori consimilis est, nisi quod inefficacior.

Amygdala.

AMYGDALA quæ quidem amara sunt extenuant, viscosos crassosque humores altius hærentes euellunt, tum cutis vitia abstergunt: arbor eandem vim repræsentat. dulcia vero amygdala moderato calore donata sunt.

Amylon.

AMYLON ex puro tritico aqua sub caniculæ æstu macerato conficitur, quæ (aquam dico) quinquies in die mutatur: quum autem tenerrimum euaserit, colo traiecta aqua quam superfunderis,

furfures secernere siccareq; ad solem oportet ꝓtinus antequam acescat. Cæterum vis eius est refrigerare mediocriter, & siccare, & acria lenire.

Amomum.

AMOMVM acoro virtute respondet, sed hoc quidem siccat magis: illud autem expeditius concoquit.

Anagall s.

ANAGALLIS vtraque vim habet abunde abstergentem subcalidam quoque nonnullam & attractricem, vt etiam aculeos euellat, item succus ipsius naribus instillatus caput purgat.

Anagyrus.

ANAGYRVS frutex est grauis odoris, acrisq;, calefacit & discutit. semen tenuius, & vomitui ciendo est.

Andrachme, portulaca.

PORTVLACA tertio quidem abscessu refrigerat, secũdo autem humectat. qua de re etiam causone laborantes ventriculo imposita, iuuat, & fluxiones repellit: lentore suo dentium stuporem ex acidis contractum corrigit: ob astrictionem vero, & intestinorum tormina & sanguis profluuia coërcet.

Androsæmon.

ANDROSAEMI duplex genus est, alterum ascyrrhon vel ascyrrhoïdes nominatur specie hyperici, alterum dionysias. semen ipsorum purgat, folia autem magis desiccant.

Androsarces.

ANDROSARCES amara acrisq; herba est. vis eius est discutere & desiccare: potu tum ipsa, tum semen ipsius vrinam promouet.

Anemonæ.

ANEMONAE omnes vim habent acrem abstersoriamq;, item extrahendi, & oris vasorũ recludendis, idoneam qua pituitam illiciunt, lepras tollunt apposítu, & lac in mammas suggerunt.

Anethum.

ANETHVM calefacit in secundo ordine intenso, siccat paulo remissius: quod in oleo excoctum discutit, dolorem sopit, somnum conciliat, & crudos tumores maturat: vstum tertij calefacientium siccantiumq; ordinis efficit, ex humiditate nimia flaccidis vlceribus applicatum confert: viride autem humidius minusq; calidum est, & concoquit.

Anthyllis.

ANTHYLLIS duplex quidem est, sed vtraq; vlcera persiccat: quæ chamæpityi respondet, tenuior est, quare etiam comitialibus competit, cæterum efficacius eadem abstergit.

Anisum.

ANISI semen acrius est, in tertio abscessu calefaciens, siccansq;, hinc vtiq; & vrinam mouet, & flatus discutit.

Antirrhinon, vel anarrhinon.

ANTIRRHINON siue anarrhinon persimilem inguinariæ vim obtinet sed minus efficacem, atque ex illo hoc quoque cognosces.

Anonis, vel ononis.

ANONIS siue ononis calida facultate est, præsertimque eius radix, cuius succus cum vino potus vrinam ducit, calculos conterit, crustas rumpit & dentes mitigat.

Aparine.

APARINE, quam alij philantropon, alij omphacocarpon appellant, modice abstergit & desiccat, item tenue quippiam in se continet.

Apios, pirus.

APIOS temperatura inæqualis est, terrestre aliud sortita, aliud aquosum ob quod manducata stomachū iuuat, sitimque arcet. admota vero forma cataplasmatis, siccat refrigeratque mediocriter.

Apocynon, aut cynocrambe, canina brassica.

APOCYNON aut cynocrambe, dicitur autem & cynomoron quod celerrime canes enecet, eademque vi maleficium & lethalis homini est, fœdi admodum odoris, & calida citra siccitatem, vnde etiam discutiendi facultatem applicata repræsentat.

Apochyma.

APOCHYMA pix est vetus quæ a nauigijs deraditur, tumores diffundit, siccat & discutit.

Arachne, araneus.

ARANEVS cum emplastro subactus, impositusque fronti, & temporibus tertianarum febrium circuitus finit, vt Dioscorides memoriæ mandauit: tela ipsius applicata sanguinis fluores sistit, & vlcera in summa cute ab inflammationibus tuetur.

Argemonæ.

ARGEMONAE facultas est abstergere simul et discutere.

Arisarum.

ARISARVM multo breuius est aro, acriusque, radicem oliuæ magnitudine obtinet.

Aristolochia, malum terræ.

ARISTOLOCHIA omnis calida, tenuis, abstergens, amara, & subacris, ad medicinas vtilissima. At Rotunda, tenuior, & in omnibus efficacior est. Clematitis hoc est sarmentacea, odorata quidem sed imbecillior. Longa vero præter alia, media harum est, sed non minus calida, quam rotunda.

Arceuthos, Iuniperus.

IVNIPERVS calefacit, & siccat in tertio ordine, fructus autem calefacit quidem similiter, sed in primo gradu siccat.

Arction.

ARCTION, prosopites folia habet cucurbitæ similia, maiora autem & duriora, discutit, quidem siccat, & astringit, quapropter & folia ipsius vetusta vlcera persanant.

Arction.

ARCTION verbasco simile est, radicem habet teneram, candidam, & dulcem: vis eius est tenuis, siccans, & mediocriter astringens.

Armeniacum.

ARMENIACVM, vim habet abstersoriam simul cum modica acrimonia & minore astrictione, hinc etiam ocularijs medicinis miscetur, & augendis palpebrarum pilis vsum habet.

Arnabo.

ARNABO, odoramentis annumeratur, ob quod vnguentis potissimum expetitur, calida siccaque potentia preditum in tertio ordine, casiæ & carpesio simile: vnde Posidonius vbi cinamomi copia non datur, hoc vtendum esse censet.

Arnoglossum, plantago.

PLANTAGO refrigerat pariter & desiccat in abscessu secundo, temperata ex aquea & terrestri substantia, cui etiam astrictionis nonnihil adsit: quare ad maligna vlcera, fluxiones, putredinesque temperamẽti moderatione accommodata est, sanguinis quoque profluuia cohibet, & plurimis congruit: etenim siccitatis quæ nequaquã rodit compos est, & frigiditatis quæ nondum stuporem inducit.

Aron.

ARON calore & siccitate primi est ordinis, ex terrestri calida & abstersoria substantia & hoc generatum: radices ipsius calidiores sunt, dracunculus autem efficacior.

Arsenicum, auripigmentum.

ARSENICI vis est caustica, vtuntur eo & in pilis abolendis: quod si diutius adhæserit, etiam cutim ipsam attingit: vstum vero tenuius redditur.

Artemisiæ.

ARTEMISIA vtraque secundo in ordine calefacit, siccat in primo, tenui substantia prædita, eoque renum calculos comminuit, & vteri fomentis accommodatur.

Artos, panis.

PANIS illitus magis discutit quam triticum, ceu & salis & fermenti particeps. Nam ad extrahendum ea quæ alte hærent, fermentum idoneum est.

Asarum.

ASARVM similem acoro virtutẽ habet, sed magis intẽsa m.

Asbole, fuligo pictorum.

FVLIGO qua pictores vtuntur, ex vitrarijs officinis u-

mitur, vim habet discutientem, adeoq; acrem, vt & vrat, & exedat, cæterum fracta cum rosaceo cerato ad cicatricem perducit.

Ascalabotes, stellio transmarinns.

ASCALABOTES animal ad reliqua sane inutile est, sed scorpionum ictibus impositum opitulari ipsum tradunt: expetitur etiam naturalia intendentibus medicinis.

Asclepias.

ASCLEPIAS calida, sicca, & tenuis substantiæ, torsionibus cum vino pota competit, venenatorum autem morsibus & maleficis mammarum muliebriumq; locorum vitijs applicatur.

Ascyrrhon.

ASCYRRHON in androsæmo expositum est.

Aspalathus.

ASPALATHVS dissimili constat virtute, acri & astringente, & ob vtramque siccat, idcirco & putredini, & fluxionibus vtilis est.

Asparagus.

ASPARAGVS petræus, aut myacanthinus abstergit vtique, sed calore, & frigiditate medius est. renes & iecur obstructa recludit, præsertimq; radices & semen. item dentium doloribus medetur.

Asplenon.

ASPLENON tenue quidem est virtute, non tamen calidũ. hac vtiq; ratione, & calculos confringit, & lienes consumit.

Astaphis, vna passa.

ASTAPHIS domestica sane concoquit simul & astringit, & leuiter discutit: syluestris autem acris adeo est, vt pituitam per os educat, & vehementer abstergat.

Aster atticus, siue inguinalis herba.

ASTER atticus, quam alij herbam inguinalem vocant, ob hoc ipsum quod non tantum emplastri modo imposita, verum ad alligata etiam bubonibus prodesse creditur, mixtæ est virtutis, discutientis, & refrigeratoriæ.

Astragalus.

ASTRAGALVS frutex est exiguus, cuius radices astringunt, ipse non ignauiter desiccat: vlcera itaque vetusta ad cicatricem perducit, & aluum fluentem radix in vino pota sistit: plurimus in Phæneo Arcadiæ nascitur.

Asphaltus, bitumen.

BITVMEN siccat, calefacitq; in ordine secundo, quare vlcera cruenta glutinat.

Asphodelus, hastula regia.

ASPHODELI radix vim habet detergentem discutientemq;: concrematæ autem ipsius cinis calidior, siccior, & tenuior euadit, quo fit vt alopecijs medeatur.

Atractylis.

ATRACTYLIS seu cnicum sylueſtre ex ſpinoſorum genere habetur, vi ſiccante, & mediocriter calida.

Atriplex.

ATRIPLEX humectat ſane in ſecundo, refrigerat in primo ordine, qua de cauſa etiam ventrem celeriter permeat: ſemen ipſius vi pollet abſterſoria, vnde iectericis ex iocinoris obſtructione accõmodatum eſt.

Aphace.

APHACE lenticulæ modo aſtringit, ſed manducata ægrius concoquitur, valentius ſiccat, mediocriter calefaciens.

Aphronitrum.

APHRONITRI vis eſt diſcutere & abſtergere, vt non ſolum ſordida exterat, ſed etiam prurituі, quippe ſaniem diſsipat, medeatur, potum vero ſtomacho nocet.

Aphros, ſpuma nitri.

SPVMA nitri proximam nitro facultatem obtinet, ſed tenuior ſubſtantia, ob quod & læuis, farinæ modo, exiſtit.

Achras, pirum agreſte.

PIRVM agreſte eandem piro domeſtico virtutem habet, ſed magis intenſam, quapropter magnis vulneribus glutinandis eſt.

Abſinthium.

ABSINTHIVM calidum primo abſceſſu eſt, ſiccum tertio, aſtringenti, amara, & acri ſimul donatum qualitate: qua bilioſos in ventriculo humores per aluum & vrinas inanit: quibus autem pituita redundat, hos propter aſtrictionem nihil iuuat: ſuccus ipſius, herba multo calidior eſt.

ENVMERATIO EORVM quæ a B. incipiunt.

Balanus myrepſica, glans vnguentaria.

QVOD intra vnguentariam glandem veluti carnoſum eſt, abſtergendi incidendiq; cum aſtrictione vim habet: eamq; ob cauſam drachmæ vnius pondere cum mulſa pota, facile vomitiones ciet, & inferiorem ventrem ſubducit: cum poſca vero ad viſcerum obſtructiones conuenit: item cutis vitia cum aceto perunctum abſtergit. Cortex vero ipſius valde aſtringit.

Baccharis.

BACCHARIS odorata eſt herba ſimilis cinamomo, coronaria & acris. huius radicis decoctũ meatus obſtructos aperit, vrina

& menseis citat: folia ipsius quum sint astringentia, fluxionibus opitulantur.

Balaustium.

BALAVSTIVM, syluestris punicæ flos est, valide astringens, & sicca & frigida facultate præditum: itaque summæ cutis vlcera ad cicatricem perducit, & fluxiones cohibet.

Balsamum.

BALSAMI, quod veluti lignum est, siccat & calefacit in secundo ordine, subtilemq; habet substantiam. liquor autem multo tenuior est: fructus proxime hunc virtute accedit, sed minus tenuis est.

Ballote, marrubium nigrum.

BALLOTE quod alij marrubium nigrum dicunt, acris est & abstersoriæ facultatis, impositum cum sale rabidi canis morsibus medetur.

Batus, rubus.

BATI fruticosum, abunde astringit & siccat. qua de causa & vulnera committit, & defluxiones sistit. radix autem præter astrictionem, non parum etiam subtilis est, vnde renum calculos confringere est idonea. fructus si maturus est, magis calefacit, simulq; mediocriter astringit, ac ideo cibo idoneus est, immaturus autē & acerbus est & valide siccat, præsertim retorridus. eadem etiam flos efficit.

Bathrachion, ranunculus herba.

RANVNCVLI quatuor sunt genera, omnia excellenter calida, sicca, acria, vrentia, adeo vt vlcus cum dolore excitent: quibus si modice vtaris, cutis vitia tantum exterunt. radix autem arida sternutamentis ciendis est medicamentum.

Bathrachi, ranæ.

RANAE aduersus virulentorum morsus in iusculo eduntur. Crematarum ranarum cinis maxime siccans redditus, sanguinis eruptiones sistit, & alopecijs cum pice liquida medetur.

Bdellium.

BDELLIVM tum Scythicum tum Arabicum scirrhos emollit, præsertimq; recentes, Arabicum vero vrinæ ciendæ est, calculos comminuit, & cruda concoquit.

Betonica.

BETONICA herba est ramulis exilibus pulegio similibus sed tenuioribus, & ꝓpemodum si gustes, nullā qualitatē referētibus. Nascitur potissimū locis petrosis, qua & in renum medicinis vtunť. Est autem apud Romanos alia quædā betonica dicta, quā Dioscorides nominat cestron, alij vero psychotrophon, eo qđ frigidis locis gaudeat nihil simile cū prædicta habet, præter actionē: ac vltra qđ vrinam ciet, etiā alijs multis bñfacit. potissimumq; radix ipsius, cum hydromelite pota vomitionem mouet. folia autem aluum subducut.

Bechium, tussilago.

TVSSILAGO, quæ Græcis bechion siue bechicon inde dicitur, quod tusses & recta ceruice spirantes, suffitu iuuet, constat ex calida aquosaq; substantia.

Blitum.

BLITVM esculentum olus est, humidum frigidumq; in abscessu secundo.

Bulbus.

BVLBVS esculentus amari simul & astringentis modice compos est, siccat glutinatq; vulnera, & abstergit. Qui autem vomitum cit, calidiorem quam alter repræsentat.

Botrys.

BOTRYS, quam alij ambrosiam, alij artemisiam dicunt, plãta est insigniter odorata. hæc cum vino pota, subrecta ceruice spirantibus quos orthopnoïcos appellant, succurrit.

Bubonium, inguinalis herba.

BVBONIVM in attico astere dictum est.

Buglossum, lingua bubula.

BVGLOSSVM humidum calidumq; temperamento est, eamq; ob causam vino iniectum lætitiam animi conciliare dicitur.

Bunium.

BVNIVM quod alij arction appellant, calidum est, vrinæ & mensibus educendis accommodatum, huic rñdet & pseudobunium.

Buprestis.

BVPRESTIS animalculum est cantharidi simile, reponitur, itaque sicut & illa.

Butyrum.

BVTYRVM cõcoquit & modice discutit, in teneris corporibus. bubones igitur & parotides iuuat, gingiuas extenuat, & præsertim in infantibus dentientibus, item humores in pectore fixos, linctum concoquit.

Buphthalmon.

BVPHTHALMON similem habet chamæmelo florem, sed multo maiorem acrioremq;, ideo & discutientem, adeo vt cerato mixtum duritias remolliat.

Brathy, herba Sabina.

SABINA, cupresso similis calefacit siccatq; in tertio ordine tenuisimaq; est, extenuat & discutit pota, tum in putredines cupresso similiter efficax est.

Britannica.

BRITANNICA astringit & conglutinat, syluestri lapatho specie similis, succus ipsius putredines os infestantes persanat.

Bromus, auena.

AVENA similem hordeo obtinet facultatem, siccat autem

& modice citra corrosionem discutit: iam & nonnullius astrictionis compos est, vnde & alui profluuijs subuenit.

Bryon thalassion, muscus marinus.

MVSCVS marinus, refrigerat simul & astringit, eoq; feruentes inflammationes cataplasmate admotus, iuuat.

Bryon, muscus.

BRYON, quod alij splanchnon dicunt, in quercubus & populis albis, piceisq; inuenitur, discutiẽdi simul & molliendi vim moderatam obtinet, potissimum quod cedris adhæret.

Bryonia.

BRYONIA dicta est vitis alba.

Initium literæ G.

Gala, lac.

LAC omne tribus constat substantijs, caseosa, serosa, & pingui, quam copiosissimam bubulum obtinet, vnde etiam butyrum efficitur. Serum ipsius vim habet abstergendi, vnde & aluum subducit, si ipsum per decoctionem secernas. id vero quod caseum refert & crassum est, magis obstruit, atque ideo acrimoniam obtundit: coctum vero lac aut marinis calculis ignitis in ipsum iniectis, aut alio quodam modo, præsens fit remedium dysenteriæ, & acrium in ventrem defluxionum. Cæterum lac totum ad acres oculorum fluores, aliasq; acrimonias conducit. At temperatissimum lac, muliebre est, mox caprillum, hinc asininum, ouillumq;, postremo vaccinum.

Gale, mustela.

MVSTELAE concrematæ cinis abunde discutit, ex aceto igitur illitus podagricos, & articularios dolores iuuat. inarefacta autem inueteraq; mustela comitialibus auxiliatur.

Galion.

GALION a coagulando lacte dictum est, aparinæ simile, siccandi vim, mediocremq; acrimoniam habet: flos eius ad sanguinis eruptiones & ambusta, congruit.

Galopsis, vel galiopsis.

GALOPSIS, quam alij galibdolon appellãt, vrticæ similis herba est, leuior autem, & fœdi odoris, scirrhosos tumores dissipat & emollit, item ad vlcera serpentia facit in cataplasmate imposita.

Garum.

GARVM calefacit exiccatq; efficaciter, ac ideo aduersus vlcera putrida extrinsecus eo vtuntur, præterea contra intestinorum tormina & coxendicis dolores ex partibus inferioribus iniiciunt.

Gentiana.

GENTIANA radix efficax admodum eſt extenuare, perpurgare, abſtergere, & meatus infarctos aperire.

Geranium.

GERANIVM id quod folijs reſpondet anemonæ, radicem habet eſculētam, quæ cum vino drachmæ modo pota vteri inflationes diſſoluit. altera geranij ſpecies ad medicinam inutilis eſt.

Ge, terra.

OMNIS terra deſiccat, quæ vero alterius ſubſtantiæ expers eſt, etiam ſine morſu id facit. at ſi ignea quædam ipſi qualitas admixta ſit, lotione hanc quoq; deponit. Inter cultas igitur terras quælibet pinguis omnium particularum quæ ſiccari poſtulant curationi accommodata eſt, Aegyptio igitur luto vtuntur contra aquas cutem ſubeūtes, & lienoſos affectus, item ad fungoſos laxosq; tumores euidenter proficit. Ex terris medicatis lemnium minium, quæ ſphragis dicitur, ſiccat pariter & aſtringit mediocriter, contra lethalia medicamenta præſentis antidoti vires habet, vlceribus malignis cum aceto aut vino medetur, ſanguinis profuſionem quamlibet ſiſtit, & depaſcentem dyſenteriam inteſtino mulſa prius, deinde muria per clyſterem eloto, coërcet. Minium rubricum vehementius, quam lemnium obſtruentibus quæ emplaſtica dicuntur, miſcetur medicinis, & pota lumbricos interimit. Sed multo lenior eſt Samia quā Lemnia terra, ceu glutinans & viſcoſa, quare vtendū ea eſt in his quæ leniri oporteat. & ſanguinis reiectiones, quacunq; ex parte fiant, compeſcit. Selenuſia & Chia maiore abſtergendi virtute pollent, ideoq; mulieribus ad nitorē cutis & læuorem in facie vtilis eſt, vlceribus carnē & cicatricem inducit, præſertim ambuſtis. Cimolia mixtæ facultatis eſt, refrigerantis diſcutientisq;, idq; illota. lota vero magis refrigerat, & ambuſtis ex poſca medetur. Ampelitis, eſt autem ea quæ vitibus inungitur, quod innaſcentes ipſis vermes enecet, ſiccat & diſcutit egregie citra eroſionem. Cretica, aëria eſt, & ſine roſione abſtergit. Erethrias euidēter aſtringit, concremata vero & elota ſine roſione deſiccat, præſtantior vero eſt cinerea. Pnigitis ſimiles cimoliæ vires repræſentat, ſed colore nigreſcit. Armenia, quam etiam bolum nominant, ſumme deſiccat, vnde dyſentericis, alui fluxionibus, ſputo cruento, tabi, ſpiritus difficultati ex humiditate, vlceribus humidis, & peſtilentialibus vitijs ſtrenue opitulatur. Cæterum cum vino tenui diluto bibitur: ſi febris adſit, cum aqua. Alana autem gleba Armeniæ vim obtinet. Ochra vim habet diſcutiendi exedendiq;, reprimit igitur ſupercreſcentia vlcera, & caua cum cerato mixta replet.

Geras, senecta, anguis.

SENECTA anguis affatim siccat; aceto igitur subferuefacta, dentium doloribus medetur. Aspidis exuuium cum melle tritum delitumq́;, oculorum aciem maxime iuuat.

Ges entera, terræ intestina, seu vermes terreni.

LVMBRICI terræ detriti neruorum vulneribus impositi, repente e vestigio mirabile adfuerunt præsidium.

Gigarta, nuclei acinorum vuæ.

NVCLEI acinorum vuæ, desiccant ordine secundo, refrigerãt primo. quum itaq́; abunde sint acerbi, omnibus alui vitiis fluidis, conueniunt.

Gingidium.

GINGIDIVM calorem non adeo manifestum sortitum est, cæterum siccat in abscessu tertio, & astringit: qua de causa & stomacho vtile est.

Glaucium.

GLAVCIVM astringit, sed ita vt etiam nonnihil gustanti sit ingratum, manifeste refrigerat, eaq́; vi erysipelatis non tamen validis succurrit.

Glaux.

GLAVX herba calida & humida tẽperamento est, vnde ad lac generandum efficax est.

Glecon, pulegium.

PVLEGIVM calefacit, & extenuat vehementer, vnde si cataplasmate applicetur ruborem excitat, & crassos viscososq́; humores e thorace & pulmone emolitur.

Glœos, sordes balneorum.

SORDES balneorum calefaciunt modice, emolliunt, discutiunt, rhagadibus ani & condylomatis accommodatæ.

Glycyriza, dulcis radicula.

GLYCYRIZA tepidi humidiq́; temperamenti est, alicuius etiam astrictionis particeps: vnde & asperitates læuigat, nõ arteriæ tantum, sed etiam vesicæ scabiei medetur: eadem sitim arcet.

Glycyside, pæonia.

GLYCYSIDE quam alii pentameron, nonnulli pæoniam vocant, radicem habet acrem & leuiter subamaram & siccantem, cui etiam astrictionis nonnihil inest: quapropter menseis ciet, renes & iecur purgat, instar amygdalæ pota cum vino: at si hoc austerum fuerit, alui quoq́; fluores coërcet: adalligata vero puero, morbum comitialem abigit.

Gnaphalium, centunculus.

CENTVNCVLVS dictus est gnaphalium quod foliis ipsius teneris loco tomenti, gnaphalon dicitur, vtamur. sunt autem calida & modice astringentia, atque hinc ad dysenterias cum vino austero bibuntur.

Gongylis, rapum.

RAPI & radix & semen flatulenta & semini creando sunt, veneremq; excitant.

Gordylion.

GORDYLION alij seseli appellant, calidum est, vrinæ & mensibus educendis habile: radix ipsius cum melle lincta, quæ in thorace hærent, educit.

Geris, pollen farinaceus.

POLLEN virtute respondet amylo, sed calidior est.

Gypsum.

GYPSVM vim habet siccantem opplentemq;. propter quam ad sanguinis eruptionem conuenit temperatum cum polline, candido oui liquore: vstum vim opplendi non similiter retinet, verum magis siccat & repellit, præsertim cum posca.

Quæ a D incipiunt.

Dades, tedæ.

TEDAE acre quiddam habet, item vim cõcoquendi, & abstergendi nõnullam, vnde aceto incoctæ dẽtium doloribus si hoc aceto colluantur, succurrunt: at si mel adiectum fuerit, pituitam per os educunt: mixtæ etiam eclegmatis faciles e thorace excreatus reddunt.

Damascena.

DAMASCENA, quum ad pruna ventum erit, exponam.

Damasonium.

DAMASONIVM abstersoriam quandam vim obtinet, qua calculos conterit, & quæ per aluum diffluunt, ad vrinas deriuat.

Daucus.

DAVCVS, quod & staphylinus dicit̃, duplex est, cuius radix flatulenta est, & venerem mouet. Syluestris dauci semen minime flatus creat, sed vrinam & menseis citat, quemadmodũ & herba ipsa.

Daphne, laurus arbor.

LAVRI arboris folia siccant & calefaciunt insigniter, magis quoque fructus: radicis cortex amarus & leuiter astringens calculos comminuit, & iecinorosis opitulatur cum vino odorato triobolari pondere potus.

Daphne herba, laurus alexandrina.

DAPHNE herba, quæ & Alexandrina dicitur, calida, acris, & subamara est. idcirco menseis & vrinas commouet: laureola vero, quæ daphnoïdes græce nuncupatur, eiusdem facultatis est: tum chamædaphne, quasi dicas humilem laurum, quæ & ipsa commanducatur.

Derma, pellis.

PELLIS ouina recens detracta, calens adhuc iis qui flagris cæsi sunt circumposita, mirifice auxiliatur. At hippopotami pellis combusta & cum aqua læuis imposita phymata discutit. At viperæ pellis detrita impositaq́, alopeciis mirabiliter pilos reficit.

Dermata, hoc est, pelles seu coria veterum calceamentorum.

CORIA veterum calceamentorum crematorum cinerem reddunt siccatorium: vnde ex calceis pedum attritibus nondum inflammatis, ambustis, intertriginibus, & tuberculis medentur.

Dictamnon.

DICTAMNVM tenuius est virtute pulegio, cætera simile. quod autem vocatur pseudodictamnon, imbecillius est.

Dionysias.

DIONYSIAS dicta est in androsæmo

Diphryges.

DIPHRYGES mixtæ est facultatis: habet enim quippiam astringens & mediocriter acre, ideoq́ malignis vlceribus præsens est remedium.

Dipsacos, quod labrum veneris dicitur.

DIPSACI spinæ radix in secundo ordine desiccat, nonnullam vero abstergendi vim simul obtinet.

Dorycnion.

DORYCNION simile temperamento est papaueri & mandragoræ, immodice refrigerans: siquidem modicum, stuporem inducit: copiosius assumptum, interimit.

Dracuntium, dracunculus.

DRACVNCVLVS simile quiddam aro habet, sed eo acrius, amarius, calidius, tenuiusq́ est. Item astrictionis nonnihil habet coniunctum. Radix ipsius pota viscera purgat, & peruicacium seu malignorum vlcerum excellentissimum est remedium: folia respondent: semen valentius est.

Dryopteris, filicula.

FILICVLA dulcis, acris, & leuiter amara est: radix acerba est, cæterum vim habet exedentem, qua & pilos abolet.

Drys, quercus.

QVERCVS & folia & fructus siccante & tepida vi pollent: quamobrem vulnera recentia glutinant, inflammationibus incipientibus medentur: at quod sub glandis corio membranosum, fructus carnem ambit, cum valentius astringat. ad fluxum muliebrem, aliosq́ fluidos morbos exhibetur.

Quæ ab E incipiunt.

Ebenus.

EBENI ligni vis est excalfactoria, detersoria & subtillis: vnde etiam caliginem oculorum abstergere creditur, aliisq; ocularis miscetur medicinis.

Encephalos, cerebrum.

CEREBRVM leporis coctum detritum, comestumq; infantium dentionibus vtile esse fertur, nonnulli vero tremoribus succurrere manducatum literis prodiderunt. At galli cerebrum cum vino potum ad venenatos morsus efficax esse Dioscorides pronuntiat, & sanguinis e cerebri membranis eruptionem cohibere. Cameli cerebrũ Galeno autore siccũ cũ aceto potum, comitiales persanat. Idem facit mustelæ cerebrum. Hirundinum cum melle in oculorũ suffusiones efficax est. Cerebrum ouillum similiter præparatum, infantium dentionibus exacte opitulatur.

Elæa, olea.

OLEAE ramusculi quantũ astringunt, tantum etiã refrigerant: fructus qui exacte ematuruit, moderate calidus est, immaturus maiorem tum astringendi tum refrigerandi vim repræsentat.

Elea, hoc est olea, Aethiopica.

OLEAE æthiopicæ lachryma ammoniaco tenui similis, vires habet extersorias: quare ad cicatrices, albugines, hebetudinesq; oculorũ ea vtuntur, & ad dentium dolores, si cauis ipsorum iniciatur efficax est. nonnulli vero syluaticam esse hanc oleam asserunt.

Elæon, oleum.

OLEVM ex oliuis drupis dulce calidumq; mediocriter est magis humectans: at quod ex immaturis oliuis exprimitur, Græci omotribes appellant, tantæ astrictionis particeps est, quantæ etiam frigiditatis. Elotum vero oleum morsu ac rosione caret. vetus quãto diutius reseruatum, tanto magis calefacit, discutitq;, presertim si iam inde ab initio tenue extiterit: iudicatur autem id, si purum sit, pellucidum, si paucum magnam corporis partem inungat, & ex facili cutem penetret combibaturq;. huiusmodi nimirum est Sabinum: quod autem ex agresti olea funditur, abstergit simul & astringit, squalidissimumq; id est, pro oleorum ratione. ricinium vero æquales veteri vires obtinet: reliqua vero nempe sesaminum aut raphaninum & quæ eius sunt generis pro substãtiis ex quibus constant, vires quoq; diuersas præ se ferunt.

Elæomeli.

Oleum in Syria ex trunco quodam arboris emanat crassius melle & dulcius, quod instar duorum cyathorum potum cum aquæ hemina, crudos humores biliososq; ex aluo educit: qui vero id bibunt, torpescunt, quod extimescendum non est, sed excitari ipsi debent.

Elaterium.

ELATERIVM succus syluestris cucumeris fructus appellatur, in secundo ordine calefaciens: quod menseis prouocat, fœtus appositu propter summam amaritudinem necat, euacuationem etiā ex naribus cum lacte instillatum molitur: ab inferioribus partibus inditum, pituitam, nonnunquam etiam sanguinē extrahit.

Elate, abies.

ABIES arbor calefacit siccatq; vt nigra populus similiter: de resina ipsius in resinarum sermone agemus.

Elatine.

ELATINE herba est parietariæ similis, mediocri frigiditate & astrictione donata.

Elaphoboscus.

ELAPHOBOSCVS virtutis est calefactoriæ & siccæ in secundo abscessu, substantia tenuis.

Elelisphacus, saluia.

SALVIA euidenter calefacit & leuiter astringit.

Helenium, inula campana.

HELENIVM calidum est & siccum cum excrementitia humiditate: quare & eclegmatis temperatum infractes thoraci humores educit, ac ex eo in particulis ruborem excitant.

Eleoselinon, palustre apium.

ELEOSELINON in aquosis natum locis idem potest quod hortense apium, licet maius ipso existat.

Ebur.

EBORIS ex vngue ramenta si obducantur, reduuiis prosunt: item ossium dentiumq; ipsius quum sint siccæ facultatis & abstersoriæ, huiusmodi miscentur medicamentis.

Helcysma, argenti recrementum.

HELCYSMA, argenti est excrementū, viribus plumbagini respondens: quippe astringit, simul atque extrahit: quo fit vt emplastris quas phæas appellant & iis quæ cicatricē ducunt admisceatur.

Helleborus, veratrum.

VERATRVM vtrunq; calefacit & desiccat in tertio abscessu, item acre est & abstersorium, vnde etiam ad leprosa cutis vitia conuenit: nigrum vero si fistulis inseratur tribus diebus, callum exterit.

Helechryson

HELECHRYSON alii chrysanthon, alij amaranthum appellant, coronarius est frutex, coma aurum referente, quæ cum vino pota vrinæ angustiis, serpentiū morsibus, coxarum dolori, & ruptis accommodata est, ex mulso pota menseis educit, sanguinemq; concretum dissoluit, & destillationibus auxiliatur.

Helxine, parietaria.

HELXINEM, alii perdicium, alij parthenium, quidam sideritim, quidam heracliam nuncupant, vis eius est abstergere,

ac leuiter astringere, cum humiditate subfrigida. Helxine.

HELXINE quæ & cisampelus dicit̃, vim habet discutiẽdi.

Elymus, quæ & meline dicitur, panicum.

PANICVM simile est milio, siccãs refrigerãsq́ extrinsecus inductum, cæterum & alui fluores desiccat. Empetron.

EMPETRON, quod ab aliis prasoïdes nominat̃, pituitam & bilem purgat. est etiã salsum, quare absterſionibus accommodat̃.

Epithymum.

EPITHYMVM in tertio abscessu siccat & calefacit, thymo efficacius. Epimedium.

EPIMEDII virtus est mediocriter frigida cum humiditate aquosa: quod si obducatur, mammas erectas conseruat: dicitur etiam sterilitatem potu facere. Epimelis.

EPIMELIS, quæ etiam ab Italicis rusticis vocatur vnedon, malus est syluestris, cuius fructus acerbus & stomacho inimicus est, capitiq́ dolorem mouet. Epipactis.

EPIPACTIS, quæ & elleborine appellatur, aduersus venena & iocinoris affectus bibitur.

Erebinthus, cicer.

CICER quod quidem consuetum legumen est, flatus creat, valentis materiæ, aluum facilem reddit, vrinam mouet, lacti seminiq́ generando accommodatum, idem menseis elicit. at crios appellatum, hoc est, arietinum, aliis magis vrinæ ciẽdæ est. decoctum ipsius præsertim nigri calculos quoq́ in renibus cõterit: quod autem orobiæum ab eruo vocat̃, calidius his est et subamarũ. Syluestria quouis modo domesticis sunt validiora. Eria, lanæ.

LANAE quidem sordidæ fomentis vtiles sunt, nam pinguitudo ipsarum, quam œsypon Græci appellant, butyri modo, concoquit: at quæ sordibus carent, materiæ rationem duntaxat obtinent: cõcrematæ vero vim habẽt acrem, calidam, siccam simul & tenuem, vt etiam flaccidas ex vligine vlcerum carnes protinus absumant.

Erice.

ERICE vi pollet discutiente citra rosionem: sed flore ipsius potissimum, & foliis vtendum est.

Erinon.

ERINON aquatica herba est, cuius seminis drachmæ duæ cum mellis drachmis quatuor illiti, oculorum fluxiones sistunt, succus aurium doloribus benefacit.

Hermodactylus.

HERMODACTYLI radix & per se & ipsius decoctum vim habet purgandi, priuatim etiam arthriticis tunc quum

humores defluunt exhibetur, verũ stomacho nimis quã aduersatur.

Herpyllum, serpillum.

SERPILLVM calefacit, vt & vrinam, & menstrua commoueat.

Erythrodanon, rubia.

ERYTHRODANON rubra tinctorum radix est acerba amaraq́ꝫ, lienem, iecur & renes ita purgat, vt cruenta quoq́ꝫ per vrinam & menseis euocet: ac cutis vitia quæ abstersionẽ postulant, exterit.

Erysimon.

ERYSIMI semen igneum calefactoriumq́ꝫ est, vti nasturtiũ, quare in fermento tostum, thoracem purgat in eclegmatis assumptũ, duritiasq́ꝫ emollit, & cæcos cancros inductum adiuuat.

Euzomon, eruca.

AERVCA, & ipsa priori similis temperamẽto, flatulenta est, ob quod ad venerem instigat, semen ipsius vrinam quoque mouet. Cæterum syluestris domestica valentior est.

Eupatorium.

EVPATORIVM tenuem vim & incidentem sine conspicuo calore habet, qua iecur obstructum expurgat, est & nonnullius astrictionis particeps.

Euphorbium.

EVPHORBIVM adurentem vim sortitũ est subtilemq́ꝫ, aliis liquoribus similiter.

Ephemeron.

EPHEMERON, non venenum illud sed quod iris syluatica nominatur, mistæ potestatis est, & repellentis, & discutientis.

Echidna, id est, vipera.

VIPERAE carnes calidæ & siccæ temperatura euidenter existunt, quæ corpus totum per cutem expurgant. hinc multi quos elephantia male habebat, esu potú ve ipsarum consanuerunt: quæ in maritimis, aliisq́ꝫ locis aridis degunt, magis ad sitim faciundam sunt efficaces.

Echinus herba.

ECHINVS herba quidem, acerba est, quæ repellat, & siccet.

Echinus, erinacius.

ERINACEI autem terrestris, caro inueterata siccataq́ꝫ valide discutit exiccatq́ꝫ: pota igitur elephanticis, malo habitu præditis, & aliis plurimis auxiliatur: pellis ipsius concremata vehementius siccat & discutit, alopecias cum pice liquida peruncta sanat. Marini erinacei quod esui idoneum est, vrinam citat, & aluum reddit facilem: testa cremata, terrestri respondet.

Echion.

ECHION, alii doriada, nonnulli alcibiadion vocant, spinosa herba est, quæ non modo a serpente cõmorsis cũ vino pota auxiliatur, sed præsumẽtes quoq́ꝫ percuti nõ patitur.

Hepsema, sapa.

HEPSEMA mustum decoctum, quod alii siræon appellant calefacit modice & concoquit, est autem medicamentum, &

emplasticum, & rosionis expers.

Quæ a Z incipiunt.

Zea.

ZEA tritico viribus respondet, medium inter calorem, & siccitatem obtinens, leuiter exiccat. necnon vim opplendi quam vocant emplasticen, obtinet.

Zingiber.

ZINGIBERIS radix impense quidem calefacit, sed nõ primo statim occursu. quod ineuictæ cuiusdam & crassioris humiditatis particeps sit, propter quam etiam facile perforatur, firmam autem conseruat caliditatem.

Zythus.

ZYTHVS compositæ est substantiæ. etenim acris est, ceu ex putredine procreatus, & frigidus, ex qualitate accida, eoq; praui succi habetur.

Zyme, fermentum.

FERMENTVM & ipsum cõtrariis constat qualitatibus, quippe acoris cuiusdam frigidi, ac e putredine nati caloris, tum eius qui ex salis & farinæ natura contrahitur, compos est: quare non mediocriter calefacit atque discutit.

Zomos, Piscium ius.

RECENTIVM piscium ius esculentum aluum per se, & cum vino potum deiicit, priuatim vero in hunc vsum conficitur ex phycidibus, scorpionibus, iulidibus, percis, & saxatilibus aliis teneris simpliciter cum aqua, oleo, anetho, & sale. Item eorum quæ testacea cute integuntur, tellinarum, hiatularum, conchularum, & veteris galli cum sale diutissime excocti iusculum, ventrem subducit, econtrario gallinæ ius comprimit.

Quę ab H Gręco incipiunt, quod Latini in E longum vertunt.

Hedyosmus, Menta.

MENTA in tertio ordine calida, tenuis, acris cum humiditate semicocta existit, cuius causa etiam in venerem incitat: sed amari, quoq; nonnihil obtinet, quo lumbricos enecat. Qua vero acerba est recentes sanguinis reiectiones coërcet.

Hedysarum.

HEDYSARVM aut pelecinos amarum est, leuiterq; astringit, vnde potum stomacho gratum redditur, cæterum viscera obstructa repurgat.

Heliotropium.

HELIOTROPIVM maius, quod & scorpiurum vocant, calidam, siccam, & abstergentem vim præ se fert cuius decoctum potu educit pituitã, bilemq;: applicatum vero semen ipsius myrmecias & huius notæ vitia persiccat. Minus autem heliotropium, & hæc abolet & latas tineas interimit, si cum semine suo adiecto,

nitro, hyssopo, & nasturtio bibatur. Electrum, Succinum.

ELECTRVM populi albæ lacrymam dicunt, quæ iuxta amnem Eridanum destillat, & in spissitudinem coit, aureo colore: quod si læuigatũ bibatur, stomachi & alui fluxiones, & sanguinem compescit. Hemerocalles.

HEMEROCALLIS radix viribus lilio respondet, perinde ac illud ambustis opitulatur. Hemionitis.

HEMIONITIS astringens simul & amara est, idcirco lienosis cum aceto pota succurrit.

Hepar, Iecur.

IECVR rabidi canis tostum comestumq́, iis qui ab eo commorsi sunt subuenire fertur. Caprilli iecoris inassati sanies lusciosos iuuare instillata: vaporemq́ eius decocti oculis recipi iubent: idem quoque iecur esse: manducatum vero comitiales coarguere. Idem præstare & hircinum ferunt. Adhæc lacertæ iecur dentibus corrosis impositũ, dolorem sopit. Item lupinum, medicamini hepatico quod constat eupatorio iniicitur. Asininum tostum comitiales, si ieiuni id manducent, adiuuat. Apri iecur recens inarefactum tritumq́ cũ vino, ad serpentium morsus bibitur. At mergi iecur siccum epotum, calculos eiicit. Erigerum, senecio herba.

SENECIO mixtas habet vires, refrigerat & modice discutit.

Eryngium.

ERYNGIVM calefacit quidem non manifesto, siccitatis autem haud obscuræ, nec modicæ particeps.

Quæ a TH incipiunt.

Thalassion hydor, marina aqua.

AQVA marina acris, calfactoria mediocriter, desiccãs, & pota stomacho quidem contraria est, ventrem autem turbat, pituitamq́ educit: si calida superfundatur, extrahit, & discutit.

Thaliethrum.

THALIETRVM siccandi vim sine rosione habet, hinc vlcera inueterata cicatrice obducit. Thapsia.

THAPSIA acris est, & valenter cum humiditate calefacit: ex alto igitur trahit insigniter, atractumq́ eadem discutit.

Theion, sulphur.

SVLPHVR trahendi & ipsum vim obtinet, calidum & substantia tenue, vt aduersus pleraque virulenta animalia resistat, præsertim turturem marinum, draconemq́ vel siccum inspersum, vel saliuæ quoq́ mistũ, vel vrinæ pueri, vel oleo, vel melli: item scabiosa corporis vitia mirifice persanat.

Thermos, lupinum.

LVPINVM, esculentum quidem opplendi viribus pollet: amarum vero, abstergit, dissipat, & sine rosione, desiccat, tineas occidit inductum, & potum, item viscera purgat cum ruta & pipere potum. nam cutis vitia extergit, tumores dissipat, cum oxymelite applicatum: syluestre autem amarius est & omni ex parte satiuo valentius.

Thelypteron.

THELYPTERON, quam nõnulli nympheam, vel ptelin appellant, filici similis facultate, quæ cum vino pota latas & teretes ventris tineas interimit, fœtum in vtero corrumpit. folia ipsius manducata aluum emolliunt.

Thlaspi.

THLASPI semen est viribus acre, vt intestinos abscessus potu rumpat, menseis prouocet: ab inferioribus partibus iniectum coxarum dolores finit, cruenta vacuans, ac alioquin supra infraq; biliosa instar acetabuli potum, expurgat.

Thridax, lactuca.

LACTVCA olus est non summe frigidum humidum've, sed pro fontanæ aquæ temperamento. quapropter calidis inflammationibus conuenit, præterea sitim potu restinguit, & genituræ fluorem venerisq; insomnia cohibet. Syluestris lactuca hac minus & refrigerat & humectat, verum succulentior existit.

Thymus.

THYMVS in tertio ordine calefacit & desiccat, glutinosos crassosq; humores incidit.

Thymbra, satureia.

SATVREIA agrestis quidem eadem quæ thymus præstat, hortensis autem in omnibus quidem imbecillior, sed ad cibum laudatior.

Thymelæa.

THYMELAEA, vnde granum cnidium fit, simileis ei vires obtinet.

Quæ ab I incipiunt.

Idæa radix.

IDAEA radix gustu acerba & viribus, sanguinis eruptionibus & rheumaticis affectibus, tum pota, tum extrinsecus imposita accõmodatur.

Hidros, sudor.

SVDOR per se contrahere efficax est, miscetur autem in palæstris exercitantium sordibus, quibus astringendi vis duntaxat inest, ac redditur totum discussorium. Mammis igitur inflammatione tentatis efficax est remedium, & feruori ipsarum restinguendo: benefacit etiam bubonibus: at si fuerint ficciores,

cum cyprino, aut rosaceo emolliri debent. Ixos, viscum.

VISCVM calefacit cum acrimonia, humores ex alto valide elicit, & taphsiæ modo discutit, hac tamen multo est ignauius.

Ion, viola.

VIOLAE folia aquea frigidaq; substantia præpollenti constant. Ios, ærugo.

AERVGO acrem gustu qualitatem præ se fert, item discutit, consumit, inciditq; non teneram modo, sed duram quoque carnem: at si momentum ipsius cerato copiosiori misceas, medicamẽtum fiet quod citra rosionem abstergat. Hippocampus.

HIPPOCAMPVS marinum animal est cuius concremati cinis cum liquida pice alopecias explet.

Hippolapathum, grandis rumex.

HIPPOLAPATHVM in palustribus locis nascitur, lapatho consimile. Hippomarathron, grande fœniculum.

HIPPOMARATHRVM cachryi proximum, magis quam fæniculum desiccat, vnde & aluum fluentem sistit, & calculos confringit, menseisq; mouet: semen ipsius coriandro simile, respõdet quidem ei viribus, sed imbecillius est. Hippopotamus.

HIPPOPOTMI, quod est equi fluniatilis, testiculus aridus potus ad serpentium morsus efficax est.

Hipposelinon, grande apium.

HIPPOSELINON cum apio domestico virtute conuenit, nisi esset imbecillius. Hippuris, cauda equina.

HIPPVRIS astringentem cum amaritudine qualitatem possidet, eoq; valenter simul & sine rosione desiccat, ac vulnera maxima committit, intestinorum ramicibus opitulatur, & vitiis fluidis cũ vino pota medetur. Hippophaës, lappago

HIPPOPHAES, quod alii hyppophyes vocãt, quo vesteis expoliunt surculosus frutex est, e cuius radice thapsiæ modo liquor colligitur, qui cũ erui farina instar drachmæ datus, bilem ac pituitã purgat: item totus ipse frutex siccatus ad purgationes accõmodatur.

Iris.

IRIS affatim calefacit, extergit, & maturat, tenuis substãtia, tussi vtilis, humores in pectore contumaces faciles ad excretionem facit, torsionibus ventris medetur, sordida vlcera purgat, cum mulsa pota aluum inanit. Isatis, glastum.

ISATIS domestica qua tinctores vtuntur, siccandi vireis & astringendi habet. his etiam magna vulnera in duris glutinat corporibus, sanguinem erumpentem compescit, laxos cedentesq; tumores discutit ac omnibus malignis vlceribus resistit. Syluestris autẽ quũ

magis

magis rodat, magisq́ ideo siccet, valentius aduersus humidas putredines pugnat, ad cætera deterior, vt quæ mordeat: cæterum ob virium vehementiam lienosis quoq; vtiliter adhibetur.

Isopyron, aut phasiolum.

ISOPYRVM phasiolum ve semen amarũ ac modice acerbum occupat, ob quod crassos glutinososq́ humores & abstergit & incidit, sic vt corpora contrahat stringatq́, hinc etiam quæ alte desident expurgat, excreationibus sanguinis non aduersatur.

Itea, salix.

SALICIS & folia & flos facultate constant quæ citra rosionem siccet, habent etiam nonnullam astrictionem: cortex autem paulo siccior est cuius perusti cinis ex iis habetur quæ vehementer exiccent, quippe clauos & myrmecias, cum aceto exterit.

Icthyocolla, gluten piscium.

ICHTHYOCOLLAE vis est opplere & siccare. recte miscetur emplastris capitis & glutinantibus, & iis quæ ad lepras tollendas & erugationem faciei conficiuntur.

Quæ a C incipiunt.

Cancanus.

CANCANI radix modice siccat, & sine rosione ad opplendum infarciendumque accommodata, quare ex vino lincta mansaq́ tragacanthæ & dulcis radiculæ modo, arteriæ scabriciem iuuat.

Cancamum.

CANCAMVM lachryma est arboris in Arabia, myrrhæ similis, odore grato, qua etiã ad suffitum vtuntur. vis eius est obesos extenuare, abstergere, & aperire obstructa.

Cadmia.

CADMIA vtraq; siccat, sed quæ botryitis quasi acinosa appellatur, tenuioris est substantiæ: placitis autem dicta crassioris. Cæterum concremata cadmia sine morsu desiccat, abstergit, caua vlcera tum in oculis tum in toto corpore explent, & præsertim humidiora in naturis mollioribus, in durioribus efficacium magis vsus est.

Cacalia.

CACALIA viribus & vsu cum cancano conuenit.

Calamagrostis, gramen arundinaceum.

CALAMAGROSTIS siccat, hinc succus decoctumq́ radicum ipsius ocularíis miscetur medicinis: semen vrinam cit, & stomacho benefacit.

Calamintha, nepita.

NEPITA tertio ordine calida & sicca temperamento, est tenuis acrisq́, menta longe valentior, siquidem est veluti sylucstris menta: facile igitur quæ alte hærent ad se trahit, eoq; sudores mouet, to-

tum corpus digerit, ac rigores febrium qui circuitu remeant, finit, extrinsecus cum oleo infricata strenue. quinetiam ad coxarum dolores ab inferioribus iniicitur, & vitiosos humores in cutem erũpentes abstergit.

Calamus.

CALAMVS odoratus in secundo ordine calefacit, & siccat, inest ei quippiam & subtile & astringens: vrinam itaq; citat & stomachicis, tum quæ vtero & iocinori faciunt medicinis temperatur. Calamus autem phragmites extergit, folia ipsius viridia mediocriter refrigerant, cortex crematus calefacit siccatq; in tertio fere abscessu: radicem cum bulbis applicatam spicula & aculeos extrahere prædicant.

Campæ, erucæ olerum.

ERVCAE olerum cum oleo inunctæ, tutos a vireluntorum animalium morsibus conseruare dicuntur.

Cantharides.

CANTHARIDES quæ in tritico reperiuntur luteis transuersim cingulis inuolutæ, aceti feruescentis vapore suffocatæ, ad plurima vtiles redduntur, quippe vngues scabros cum cerato eiiciunt, clauis scabiosisq; affectibus opitulantur, iam vero & exdentem vrentemque vim habent: nonnulli vero etiam medicamentis vrinam prouocantibus momentum ex ipsis admistum exhibuerunt.

Cannabis.

CANNABIS semen flatus discutit, & siccat, vt & geniturам exarefaciat, succus ipsius viridis ad aurium dolores exobstructione creatos efficax est.

Canopon.

CANOPON sambuci flos est, de quo prius dictum est.

Capnion, secundum alios capnos, fumaria.

FVMARIA inde nomen sortita est, quod succus ipsius copiosas lachrymas eliciat, etenim oculorum facit claritatẽ: acris amaraq; est, vnde vrinas biliosas liberaliter ꝓuocat, iocinoris obstructioni langoriq; medetur, stomachum confirmat & aluum emollit.

Capparis.

CAPPARIS Radix extergit, probe purgat, incidit, discutitq; tum amaritudine, tum acrimonia: at acerbitate contrahit, stringit & densat: quapropter lienes induratos & pota & extrinsecus posita, iuuat, menseis promouet, pituitam per os educit, maligna vlcera sanat, dentiũ dolores sopit, tumores discutit, & vitiligines, quas alphos dicunt, auriũ vermes enecat: folia autem & fructus similem quidem, sed inbecilliorem vim possident.

Cardamum, nasturtium.

NASTVRTII semen sinapis modo vrit, vnde etiam inductum ruborem in cute excitat: cæterum crassos humores, cum aliis

potum incidit, herba vero arida viribus respondet, humida moderatior, ideoque crudam ipsam assumunt.

Cardamomum.

CARDAMOMVM acre quidem & ipsum est, verum nasturtio inualidius: compos est etiam nonnullius amaritudinis, qua tineas alui interimit, & scabiem cum aceto exterit.

Caris.

CARIS in pollinem detrita & cum radice bryoniæ pota tineas occidit.

Cancri.

CANCRORVM concrematorum cinis, fluuiatilium sane siccat, erinaceorum & cochlearum modo, at totius substantiæ proprietate: canis rabidi morsibus potu mirabiliter efficax est. vt in aliis dictum est: marinorum cinis eximia donatus siccitate his quidem non conuenit, sed iis qui magis siccari desiderant, proficit. fluuiatilis cancer tritus si inducatur, spicula & aculeos eiicit.

Caros.

CARI semen & siccat & calefacit in tertio fere grandu, flatus discutit, vrinã mouet, idque non semen duntaxat, sed etiam tota plãta.

Carpesium.

CARPESIVM odoratum est tenue, viscera obstructionibus liberat, vrinas mouet, & renes calculo laborantes purgat.

Carya, nuces.

NVX arbor tum in coliculis tum in foliis aliquid habet astringens, plurimum autem in nucum coriis existit: succus itaque eorum decoctus cum melle, stomaticum fit medicamentum: interius inde putamen carinatum vstum extenuandi vim acquirit, & sine rosione siccat, quod in eo clauditur edendo aptum, natura oleosum, facile in bilem conuertittur confectumque ex eo oleum extenuandi tumores, & putredines, quas sepedonas dicunt, discutiendi vim obtinet. Flaccescentes autem vetustate nuces, cutis vitia abstergunt. At auellanæ, quas & ponticas vocant & leptocarya, frigidiores sunt & austeræ, in cæteris, iugladibus æquales.

Caryophyllon.

CARYOPHYLON, quasi dicas nucifolium, non eam habet substantiam quæ nomine pretẽditur, sed ex India veluti flores cuiusdam arboris festucacei & nigri sunt, longitudine fere digitali, odorati, acres subamari, calidi & sicci in tertio propemodum ordine: qui multiplicis vsus sunt tum ad obsonia, tum ad alia multa medicamẽta.

Cassamum.

CASSAMVM hoc nonnulli balsami fructum esse dicunt, de quo supra egimus.

Casfia.

CASSIA calefacit & ficcat in tertio fere abſceſſu, tenuis abunde, & acris & modice aſtringens: incidit igitur ſimul & diſcutit, roburq́ instrumentis adiicit, poſtremo & menſeis euocat.

Caſtorium.

CASTORIVM calefacit ſiccatq́ cum extenuandi viribus eximiis, quibus præter alias actiones, etiam neruorum qui ex copia humorum male habent, affectibus, congruit, & refrigeratos facile recalfacit, & extrinſecus applicatum & potui datum, idq́ ita, vt nullā aliam offendat particulam etiamſi mediocriter febris affligat, quemadmodum in veternis & lethargis, ſed & menſibus retentis proficit, & ſecundas expellit. at in cerebri & pulmonis vitiis etiam ſuffitus caſtorij inſpiratu hauſtus, preclare opitulatur.

Caucalis.

CAVCALIN alij daucum ſylueſtrem appellant, nam dauci modo calefacit, ſiccat, vrinam mouet, & ſalſamento ad repoſitionem conditur.

Cenchros, milium.

MILIVM refrigerat in primo abſceſſu, ſiccat in ſecundo, habet etiam modicam extenuandi facultatem: extrinſecus igitur in ſacculis ad fouendum & cataplaſmatis modo adhibitum, deſiccare conſueuit.

Cedrus.

CEDRVS & quæ fruticoſa eſt iunipero ſimilis, & quæ arbor calefaciunt, ſiccantq́ in tertio ordine. confectum ex eis oleum quod cedræam appellant, etiam quartum attingit, ſubtilis admodum ſubſtantiæ. hinc teneras carnes expedite & citra dolorem exedit, duras autem præſertimq́ demortuas ſiccat & a putredine aſſerit: pediculos, pulices, aſcaridas, & auriū vermeis interficit, aliaq́ plura facit.

Centaurium.

CENTAVRII maioris radix acris, calida, & terreæ aſtrictionis compos eſt. menſeis itaq́ promouet, fœtus corrumpit, eiicitq́, vulnera glutinat, ſanguinem ſpuentibus, & reliquis pectoris vitiis præſens eſt remedium. Minoris centaurij radix inefficax, eſt colicu li valide & citra morſum ſiccant: vnde non ſolum ad quæ maius centaurium valet, ſed etiam coxendice laborantibus, ipſius decoctum inferius iniectum, biliosa vacuat, nonnunquam & cruenta, ac valde proficit.

Ceras, cornu.

CORNV caprillum hirci, numq́ concrematum denteis nitidos reddit, gingiuas nimia humiditate flacidas compeſcit. Cerui autem cornu cū vino macceratū tritumq́ deinde circumlitū mobileis ſiſtit dēteis. Crematum, mox lotum, dyſentericis, cœliacis, ſanguinem ex-

puentibus, & arquaticis, duorum cochlearium instar auxiliatur: miscetur etiã oculariis medicinis. Taurinum cornu cum aqua potum, sanguinis eruptiones cohibet.

Cerasia.

CERASIA dulcia quidem citius per aluum descendunt, austera stomacho vtiliora sunt, acida vero ob incidẽdi vim quam habent pituitosis excremosisq́ stomachis prosunt. gummi vero cerasi arboris arteriam exasperatam læuigat, & calculo laborantibus cum vino potum succurrit.

Ceratonia arbor.

CERATONIAE fructus quæ ceratia dicuntur, siccandi & astringendi virtutis, nonnullius etiam dulcedinis particeps est.

Cephalæ capita.

MENARVM sale conditarum capita cremata, vim siccãdi non admodum acrem acquirunt, hinc sedis rimas & guttur diu induratum Scyrro sanant. Smaridis caput totum combustum ad alopecias cum adipe vrsino proficit. Idem præstat etiã muris caput crematum cum melle. Milui aridum sine plumis, modo qui tribus digitis cõprehendi queat, cũ aqua potum ani dolores finit. Lacertæ vero caput aculeos educere tradũt, myrmecias, verrucas, & clauos exterere.

Cecis, Galla.

GALLA, omphacitis, quidem medicamentũ est affatim astringens, eamq́ ob causam siccat, fluxiones repellit contrahitq́, laxa stringit, & partes imbecillas firmat, fluidisq́ omnibus affectibus accommodata est; ponitur autem in tertio siccantium ordine, secundo refrigerantium. Altera quæ flauo colore, inanis magnaq́ est, nõ tantam in siccando & astringendo habet efficaciam, sedis inflammationes & procidentias excocta iuuat: gallæ vero combustæ & aceto restinctæ, sanguini supprimendo sunt.

Cepæa.

CEPAEA portulacæ similis est, folia ipsius contra vesicæ scabies viriliter bibuntur. radix cum asparago, quem myacanthinum, hoc est, corrudam appellant, pota, vrinæ stillicidia, quæ ex obstructione fiunt, abigit.

Cera.

CERA quum temperata sit, reliquorum medicamentorum materia efficitur: ipsa vero per se ex iis est, quæ læuiter abstergunt, nam & discutientem & calidam vim exiguam obtinet.

Ceryces, buccina.

BVCCINORVM testa concremata excellenter desiccat citra rosionem, vnde vlceribus maleficis accommodatur: at in iis quæ putredinem experiuntur, cum aceto, aut vino, aut oxy-

melite ipsis vtendum est. oleum in quo veluti caro ipsorum adhuc viuentium excocta sit, aurium dolores si instilletur, discutit.

Cici, ricinum.

RICINI fructus quemadmodum purgat, abstergit, discutit, sic etiam folium, sed imbecillius: de oleo tractatum est.

Cinnabaris.

CINNABARIS acreis mediocriter vires habet, item nonnihil etiam astrictionis.

Cinnamomum.

CINNAMOMI vis est summe tenuis, non itē æque calida, sed tertij ordinis, nihil autem ex iis quæ parem ipsi calorem referunt adeo siccat, propter substantiæ tenuitatem. Cinnamomis autem veluti inualidum quoddam cinnamomum est, quod nonnulli pseudocinnamomum vocant.

Circæa.

CIRCAEAE radix calida est & odorata, quæ cū vino pota fœminarum locos purgat semen in sorbitione sumptum lac generat.

Cisseris, pumex.

PVMEX abstersorius est præsertim dentiū, nō modo viribus, sed etiam scabritie, conijcitur autem in medicamenta quæ carni vlceribus inducendæ sunt, item in ea quæ cutis labes exterunt. Crematus tenuior quidem, sed mordax reddit: lotus, id quod mordet, deponit.

Cisthos.

CISTHOS aut Cissaros frutex est astringens & modice frigidus virtute, folia ipsius & germina adeo siccant, vt etiam vulnera conglutinent: at flores quum in secundo fere gradu sicciores sint, dysenterijs, alijsq; fluidis vitijs accommodati sunt: extrinsecus illiti, putrida vlcera compescunt.

Cissos, hedera.

HEDERA contrarijs constat viribus, vt quæ astringat & refrigeret. Item acris est & calida, aqueæ substantiæ & tepidæ quum viridis est, particeps: cuius folia vino incocta vulneribus glutinandis, ambustis, & lienosis salutariter adhibentur: succus ipsorum naribus ad pituitam educendam infunditur. item diuturnis aurium defluxionibus succurrit: lachryma hederæ, vt quæ acrior sit, pediculos enecat, & pilos abolet.

Citrium, quod & malum medicum dicitur.

CITRII medium acidum aut qualitatis expers est, in quo semen tertij refrigerantium siccantiumq; ordinis habetur: cortex siccat in secundo quidem abscessu, sed non item refrigerat, acri virtute præditus. caro ipsius crassi succi est, pituitæ generandæ apta, & frigida: semen discutit, & in secundo ordine desiccat: folia arboris siccandi discutiendiq; vim representant.

Cichorium, intybus syluestris.

CICHORIVM picris've tanquam syluatica seris est, refrigerans siccansq; in primo abscessu: habet etiam vim astringendi, qua ad hepaticas dysenterias conuenit.

Clematis.

CLEMATIS quibusdam dapnoïdes, aliĳs myrsinoïdes, nõnullis polygonoïdes, sarmenta habet oblonga, craßitudine iunci quem holoschœnum dicunt, foliũ vero lauri, siccandi virtute pollet, qua alui fluores, quam diarrhœam dicũt, dysenteriam, & dentium dolores finit: contra venenatorum morsus recte imponitur.

Clematis altera.

CLEMATIS altera arboribus smilacis modo circumuoluitur, acri & caustica facultate donata, huius semen cũ aqua potum, pituitam & bilem per inferiora educit, folia autem ad lepras arcendas inducuntur.

Clinopodion.

CLINOPODII vis est calida siccaq;, nondum vero adurens, sed tertĳ fere ordinis.

Cnicus.

CNICI semine ad purgandam aluum duntaxat vtimur, si quis extrinsecus eo vtatur, tertĳ siccantium ordinis erit.

Conchylia,

CONCHYLIA buccinis facultate proxima sunt.

Cœlia, venter.

VENTER mergi, aut recens coctus, aut inarefactus, esu stomacho vtilis esse dicitur. similiter etiã gallinarum interior alui membrana sicca potui data: verum Galenus experimento falsum vtrũq; se inuenisse scribit. Palumbi vero auis ventrem paulatim potum calculos per vrinam elicere, testis est Dioscorides. Mustelæ aluus pota contra quælibet venenata amuletum dicitur.

Coccos cnidios, granum gnidium.

GRANVM gnidium semen est thymelææ, non chamelææ, vt quidam opinati sunt, acri & adurente facultate præditum, hoc epotum, per inferna aquas detrahit.

Cocos baphicos, granum tinctorium.

GRANVM tinctoriũ leniter siccat, vnde magnis & neruorũ vulneribus, cũ aceto aut oxymelite læuigatum commode imponit.

Coccymelæa, prunus.

PRVNI fructus vẽtrem subducit, recẽs magis, aridus minus: decocto ipsius, gutturis inflammationes vtiliter colluuntur. Gummi quod ex arbore destillat, incidendi vim extenuandiq; testatur, ob quod nonnulli frangẽdis vesicæ calculis esse cum vino potum affir-

mant: ex aceto, puerorum impetigines persanare. Syluestrium prunorum baccæ euidenter astringunt, ventremq; reprimunt. Nominatur hæc planta in Asia prumnum. Domestica vero pruna siccata apparent, quæ nunc Damascena appellantur, quemadmodum Galenus memoriæ mandauit.

Colla, glutinum.

GLVTEN quod ex simila & polline conficitur, emplasticam vim & concoctricem repræsentat.

Colocyntha, cucurbita.

CVCVRBITA humidi, frigidiq; in secũdo abscessu temperamenti est: vnde totalĩ applicetur, calidas refrigerat inflãmationes.

Colocynthis, cucurbita syluestris.

CVCVRBITA syluestris validam purgandi vim obtinet: viridis ipsius succus infricatus, coxendicum doloribus auxiliatur.

Comaros, arbutus.

ARBVTVS, & arbor, et fructus acerbæ qualitatis est, vocãt eum memycœlon: cæterũ stomacho aduersatur, & capitis dolorem facit.

Commi, gummi.

GVMMI siccante vi & emplastica pollet, & inimirum asperitatibus medetur.

Conia, lixiuium.

LIXIVIVM veluti cineris lotium nominatur: omnium maxime abstersorium & siccans est, quod ex fici & tithymalli cinere præparatur, ac fere iam exedens: quod si calx etiam cineri addatur, lixiuium redditur adurens: quod iam etiam protostacton nuncupant, clysterium potissimum medicinis miscetur. vehementissimum vero omnium est, quod ex sola calce conficitur.

Conyza.

CONYZA vtraq; siccat & calefacit in tertio ordine, hinc etiã oleum in quo decoquitur, rigores febrium circuitu remeantes discutit: flores idem præstant, quorum decoctum menseis citat, & fœtus extrahit: quæ vero in humidis regionibus nascitur, odore grauior & inefficacior est.

Copros, stercus.

STERCVS quodlibet calefacit, maxime siccat & discutit: variat autem pro animantis quod ipsum reddit temperamento & victus ratione. itaque canum quum ossa vorauerint fimus inarefactus, dysenterias cum scisso lacte, quod Græci schiston vocant, potus, sanat: idem vetusta vlcera reficit, si medicamentis in ea efficacibus misceatur. Hoc anginæ, tonsillarumq; inflammationes cum melle inunguntur. At puerorum qui victu non superfluo educati sunt stercus, huic malo magis prodest. Luporum quod & ipsum candidius in fru

ticibus reperitur, coli doloribus strenue succurrit, non potum modo, sed corpori etiam adalligatum: alligetur autem ex lana ouis a lupo enectæ, aut pelle ceruina. † Caprillum stercus acrius, magisq; discutiens, scirrhosos tumores applicatum dissipat, præsertim in duris corporibus: crematum vero valentius abstergit, extenuatq;. Bubulum extrahendi quandam vim obtinet, ideoq; vesparum & apium ictibus medetur: quinetiam toti corpori in sole oblitum aquas inter cutem præclare iuuat. Ouium vero cum aceto myrmecias, acrochordonas, furunculos & clauos, persanat. Columbarum syluestrium, quas palumbes latini dicunt, alijs longe acrius cum nasturtij semine cutem exulcerat. Gallinarum ex oxymelite, aut aceto, aut mulso potum, vomitione strangulantes fungos educit, præsensq; est remediũ: hoc quoq; colico dolore conflictantibus potui quidam exhibebãt. Nonnulli vero & ciconiarum fimum orthopnoïcos potum auxiliari affirmant. Murium fimus reliquis abstergit efficacius, eoq; alopecias curat, & infantium sedi appositus, ad excretionem proritat. Sturnorum qui oryza pasti fuerint, abstergendi vim præ se fert, qua cutis asperitates, quas ephelidas Græci vocant, exterit. Terrestrium crocodilorum fimus vitiligines, quas alphos dicunt, extergit: quemadmodum fluuiatilium, oculorum albugines extenuare creditur.

† In Cod. antiquis, hæc verba ita leguntur. κόπρος αἰγῶν, σπύραθοι δὲ ἰδίως ὀνομάζονται, δριμείας καὶ διαφορητικῆς ἐστι δυνάμεως τοῖς σκιῤῥουμένοις ὄγκοις ἁρμόττουσα, οὐ σπληνὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων μερῶν. Ἐγὼ γοῦν ἐπὶ γόνατος ἔχοντος ὄγκον χρόνιον, δύσλυτον, ἐχρησάμην αὐτῇ δι' ὀξυκράτου καταπλάττεσθαι κελεύσας ἄλευρον κρίθινον ἐμβαλλομένης τῆς κόπρου. Quæ verba quoniam conuersa sunt in latinum sermonem ab interprete Aëtij, ex quo huc traslata, tu apud eum auctorem lege.

Corallium.

CORALLIVM veluti arborea planta est in lapidis duritiem coalescens, crescit non in terra, sed in alto maris, colore rubrũ lapidi simile, siccandi validam, astringendi mediocrem vim possidet, ideoq; cruentis sputis, & dysentericis vtile.

Coris animal, cimex.

CIMEX acri virtute pollet. Scribunt igitur quidam cum aceto potum hirundines eiicere.

Coris herba.

CORIS herba, quam alij vocant hypericon, acris est, & odorata, semen eius ad vrinam & menseis ciendos bibitur: succurrit & phalagiorum morsibus, item ad episthotonon cum oleo inungitur.

Corianum seu corium, coriandrum.

CORIANDRVM ex contrariis viribus compositũ est, tenuis substãtiæ, terrenæ, amaræ, aquosæ aũt humiditatis tepidæ particeps, habetq; modicam vim astringẽdi, quapropter inflammationibus, erysipelatis non admodum feruentibus conuenit, tumores molliusculos cũ quodã in id efficaci discutit. Semẽ modice quidem cum passo bibitum, tineas pellit: liberalius aũt sumptum, mẽtem tentat.

Corydos, aut cordyallus, Galerita, siue alauda.

ALAVDA auis simplici iure elixa, coli cruciatibus opitulatur: assumi autem continue & sæpe cum ipso iure debet.

Coronopus, pes cornicis.

CORONOPODIS radix & ipsa ad colicos cruciatus proficere manducata creditur.

Costus.

COSTVS modicum quidem amaritudinis, plurimum vero acris & calidæ qualitatis habet: vnde in quibus vel calefacere particulam quampiam cogites, vel ex alto in summa humorem aliquem elicere, ad costum confugiendum est: vrinam igitur & menseis ducit, tineas enecat. Quum vero & flatulenti cuiusdam particeps sit, venerem cum mulso potus stimulat, coxendicum doloribus, resolutis, febrium rigoribus ante accesiones, cum oleo infricatus, conducit.

Cotyledon, acetabulum.

ACETABVLVM refrigerat, repellit, abstergit, et dissipat: folia ipsius cum radice mãducata calculos comminuere, & vrinam ciere creduntur.

Cochlea.

COCHLEAE concrematæ impense siccant, & mediocriter calefaciunt, conferunt dysenteriis, quas nondum putrelago obsedit, si misceantur harum partes quatuor, piperis albi pars vna, gallarum partes duæ. At quæ ignem non sunt expertæ, si cum tegumentis in pollinem coactæ vẽtri imponantur, aquam subter cutem exinaniũt, prosunt item articulariis doloribus applicatæ, quoad sua sponte deciderint: in vniuersum humorem alte insertum valide desiccant.

Crania, cornus.

CORNI arboris fructus acerbus, si edatur, valide ventrem astringit. folia autem & germina acerbitate vehemẽter siccant, adeo vt etiam maxima durorum corporum vulnera conglutinent.

Crambe, brasica.

BRASICA quæ edendo est siccat, & manducata, & a foris imposita, non tamen acrem conspicue vim ostendit, eoq; vulnera glutinat, & dolosa malignaq; vlcera, ac tumores solui contumaces persanat: habet etiam nonnihil abstersorium, quo lepras exterit. Semen ipsius potum tineas occidit, præsertim Aegyptiæ: caulium crema-

torum cinis adurente vi constat, cum adipe longis laterum dolori-bus vtilis. Syluestris autem brassica, satiua in omnibus validior est, vnde nec intra corpus citra noxam sumitur. Marina, subsalsa leuiterq; amara, aluum soluit.

Cratæogonos.

CRATAEGONI herbæ semen & acre gustanti deprehenditur & frigidum, milio simile.

Crethmon.

CRETHMON salsum est simul & amarum, sed modice, quare & vis ipsius est abstersoria & desiccans.

Crithe, hordeum.

HORDEVM refrigerat siccatq; in primo abscessu, verũ nõnihil etiam extergit: cæterum fabarum lomento siccitate præcellit, minus flatulentum est, polenta hordeo multo magis siccat, ptisana præterquam quod largius humectat, etiam † abstergit vehementius.

† In altero manu scripto his verbis hæc sunt adscripta οἱ δὲ ἐκ τῶν κριθῶν γινόμενοι ἄρτοι, ἀτροφώτεροι τῶν ἐκ τῶν πυρῶν εἰσὶν, id est, panes qui ex hordeo conficiuntur, minus alunt quam qui ex tritico. Quæ huc traducta sunt ex Aëtio.

Crimnon.

QVOD in tritici & zeæ farina crassius est, crimnon appellatur, validius nutriens quam polenta ægrius autem conficitur.

Crinon, lilium.

LILII flos temperamento mixtus est, ex tenui substantia, terrestri & nonnulla aquosa temperata: qua propter oleum quoque ex eo confectum discutiendi vireis, molliendiq; representat, vuluæ inflammationibus accommodatum. Radix ac folia siccant, abstergunt, discutiuntq; mediocriter, quo fit vt ambustis conferant: succus ipsorum, & neruorum vulneribus cum oxymelite prodest.

Crocodilion.

CROCODILII semen & succus calidam, siccam & discutientem vim præ se fert: vrinas itaq; & menseis mouet: radix excreationes e pectore iuuat, item sanguinem per nareis ducit.

Crocus.

CROCVS ad secundum calefacientium ordinem, primum siccantium refertur, astringit & concoquit.

Crommyon, cepa.

CEPA ex quarto calefacientium ordine habetur, substantiæ crassioris, quamobrem hæmorrhoïdas appositu aperit: item abstergit: vitiligines, alphos dictas, cum aceto exterit, & alopecias ocyus alcyonio pilos restituit, succus oculis suffusis aut crassi humoris vitio hebetibus auxiliatur.

Cyamos, faba.

FABA non multum a medio temperamento recedit, siue refrigerando, siue siccando: caro ipsius nonnullius etiam absterſoriæ qualitatis eſt, excreationibus e thorace & pulmonibus vtilis: quum autem cortex fabæ nonnihil quoque aſtringat, tota ipſa faba in poſca decocta cœliacis, & dyſentericis conducit inducta vero cataplaſmatis modo inflammationibus & tumoribus medetur, lac in mammis extinguit.

Cyanos.

CYANOS acrem habet vim detrahendi, & diſcutiendi maiorem quam cinnabaris: aſtrictionis quoq; particeps eſt.

Cyclaminus.

CYCLAMINVS varias vireis habet: etenim extergit, incidit, aperit, atrahit, & diſsipat: ſuccus itaq; ipſius hæmorrhoïdas ſedi admotus aperit, duritias cum aliis diſcutit: cum melle, ſuffuſis proficit, per nareis purgat, abdomini inunctus aluum ſubducit, fœtus corrumpit; radix autem tota ſucco quidem eſt imbecilior, ſed & ipſa vehemens adeo eſt, vt cum mulſa inſtar trium drachmarum pota, interanea expurget: cæterũ in cutis vitia exterit. Altera cyclaminus, quam etiam ciſſa themon vocant, radice donata inutili, ſemẽ habet efficax, vt potum priori ſimili faciat.

Cyminum, cuminum.

CVMINVM in tertio ordine calefacit, vrinam mouet, & flatus diſcutit.

Cynosbatos, rubus caninus.

RVBI canini fructus non inſtrenue aſtringit: folia id præſtant mediocriter, at quod in fructu lanæ ſpeciem præ ſe fert, ceu arteriæ inimicum caueri debet.

Cypariſſus, cupreſſus.

CVPRESSI galbuli & turiones ſiccandi viribus pollent, nullo calore conſpicuo quapropter vulnera magna in duris corporibus conglutinant, & ſuperfluis putridinibus in alto fixas humiditates, citra noxam depaſcunt, inteſtinorumq; ramicibus opitulantur.

Cyperus, iuncus anguloſus.

IVNCVS anguloſus calefacit ſiccatq; citra morſum: hinc etiã humidioribus vlceribus cicatricem mirabiliter inducit, ac oris vlcera perſanat habet & vim quandam inciſoriam, qua calculos comminuit, vrinam & menſtrua promouet.

Cypros.

CYPRI folia & ſurculi mixtis conſtant viribus, diſcutiente & aſtrictoria, tum ea quæ ſine offendiculo & morſu ſiccet ideoq; decoctum ipſorum ambuſtis ſuperfuſum prodeſt, ac igneis inflammationibus congruit. Item oris eruptiones, quas aphthas vocant, com-

manducata, perſanat item medicinis lieni dicatis miſcetur.

Cytiſus.

CYTISI folia diſcutientis leniter, & tepidæ naturæ ſunt, quemadmodum & maluæ.

Conium, cicuta.

CICVTAE vires ſumme refrigeratorias eſſe, omnibus cõſtat.

Conos.

CONI cortex & folia, pinum viribus repræſentãt, ſed acriora efficacioraq; ſunt fructus, quem etiam ſtrobilon appellant, viridis, amarum quiddam & acre, cum humiditate poſsidet, quare thoracis affectibus ad facilem excreatum accommodatur: eſculentus in aqua maceratus vt acrimoniam exuat, temperatus redditur, roſionis expers, opplens obſtruensq;, vt etiam aperitates læuiget.

Quæ ab L ordiuntur.

Lagopus.

LAGOPVS ſiccæ facultatis eſt, qua alui fluores deſiccat.

Ladanon.

LADANON a ciſtho ladone dicta gignitur, quam depaſcentes capellæ barbis ſuis & villoſis cruribus ſucculentum & pinguius ex herba deferunt, quod congeſtum ladanon eſt medicamen præſtantiſsimum, in ſecũdo fere abſceſſu calidum, natura tenue, emolliens mediocriter, diſcutiens & concoquens, eoq; vteri affectibus peculiariter conuenit: habet præterea nonnullas aſtringendi vireis, quibus defluos capillos confirmet.

Lathyris.

LATHYRIN & in ipſam tithymali ſpeciem eſſe dicunt, quod eius ſuccus, illius modo purget, ſemen autem huius præcipuã purgandi vim habet.

Lapſana

LAPSANA manducata ſtomacho nocet, inducta vero cataplaſmate nonnihil abſtergit diſcutitq;.

Lapathum, rumex.

RVMEX mediocriter diſcutit acuta rumex, quæ oxylapathum dicitur, præter id etiam pauxillum repellit. ſemen autem præſertim oxylapathi, aſtringens, alui profluuia, diarrhœas dicunt, & dyſenterias perſanat folia vero ſemini contraria faciunt; hæc etenim comeſta aluum mouent, illud potum ipſam comprimit.

Lemonium.

LEMONII fructus auſterus cum vino cœliacis, dyſentericis, & ſanguinem ſpuentibus datur, item ad fluorem muliebrem acetabuli menſura.

Lichen herba.

LICHEN herba in petris nascens muscum repræsentat, vis ei est exterendo purgare, mediocriter siccare, & refrigerare: impetigines sanat, inflammationes arcet, & vt Dioscoridis verbis vtar, sanguinis eruptiones sistit.

Lichenes equorum.

LICHENES equorum triti cum aceto, comitialibus, & omnium venenatorum morsibus mederi feruntur.

Leontopetalon.

LEONTOPETALI radix & siccæ & calfacientis in tertio ordine facultatis est, nec non discussoriæ.

Lepidion.

LEPIDION, quam & hiberiada vocant ex quarto calefacientium gradu est, nasturtio proximum viribus, minus autem eo desiccat.

Lepis, squama.

SQVAMA omnis valide siccat, astringit, nec ignauiter mordet. Sed æris amplius siccat, extenuatq́, cui nonnihil æruginis adest, magisq́ ea quæ ex Cypriis clauis raditur, quam propterea etiam helitim quasi clauale appellãt. At ferrisquama liberalius astringit, atq́ hac magis stomomatis, quapropter ad contumacia maligna ve vlcera præstantior est, sed æris, carnem magis purgat & consumit.

Leucacanthum.

LEVCACANTHI, quod alij polygonatum, alij ischiada vocant, radix incidit quidem, & in tertio ordine siccat, in primo autem calefacit.

Leucas.

LEVCAS calfacit siccatq́ in tertio ordine, acrimonia vero præpollet.

Leucoion, viola alba.

ALBAE violæ totus frutex abstergendi extenuandiq́ vireis possidet, magis autem flores, & ex eis, ficciores: idcirco & menseis stimulant, fœtus corrumpũt expelluntq́, ac si quis aquæ mistura vim ipsorum obtũdat, etiã inflammationibus conducent, præsertim vteri: radices eadem præstant, crassiore magisq́ terrestri natura præditæ ex aceto inflammationibus in scirrhum indurescentibus imponuntur.

Leuce, populus alba.

POPVLVS alba aquosa, tepida, terrestriq́ constat substantia, viribus abstersoriis.

Libanotides, rosmarinus.

LIBANOTIDES tres numerantur, vna sterilis, duæ fructum ferentes: vires illis extergendi, incidendi, discutiendi, & emolliendi: succus eorum oculis ex humorum crassitie hebetibus salutariter ex melle imponitur; coronariæ vero libanotidis decoctæ ius regio morbo laborantibus recte bibitur.

Libanotos, thus.

THVS in secundo ordine calefacit, in primo siccat, habet & modicam quandam vim leuiter astringentem: cortex ipsius manifesto astringit, siccatq; in secundo abscessu absolute, crassior thure & minus acris, hinc sanguinem spuentibus, dysentericis, cœliacis, & stomachicis, tum foris impositus, tum intro assumptus, salutaris est. Surculus ipsius calefacit siccatq; tertio in abscessu, atq; nonnihil extergit: quocirca oculorum vlcera, & purgat & explet.

Lygnis, fuligis.

FVLIGO specierum quorũdam concrematarum, nempe thuris, myrrhæ, terebinthi, styracis, picis liquidæ, cedri, veluti tenuissimus quidam puluis est, qui Græcis æthale dicitur, cum fumo ascendens. obtinet quidem siccãtem & terrestrem tenuemq; substantiam. particulares autem ipsius differentiæ secundum materiæ combustæ rationem fiunt. Vtuntur ea potissimum in medicinis ocularijs, & ad honestandas palpebras accommodatis. at thuris fuligo omnium est vtilissima, vt quæ mitior contra pini, coni, & piceæ valẽtior est, quo fit vt ad glabrescentes palpebras, destillantes & erosos oculorum angulos, illachrymantesq;, recte adhibeatur.

Ligysticum, ligusticum.

LIGVSTICI & radix & semen adeo calefaciunt vt menseis citent, flatusq; probe discutiant.

Lithargyros, argenti spuma.

ARGENTI spuma medij inter metallica ordinis est, eoq; ceu materie ipsa alijs medicinis mista subinde vtimur, siccat tamen mediocriter, abstergit & astringit: inde femorum atritus persanat.

Lithi, lapides.

LAPIDES omnes terræ modo desiccãt, sed hæmatites astringit & abũde siccat. quare etiam oculorum asperitates exterit, quum quidem inflammatione carent, ex aqua: quum vero illa tentantur, ex ouo. cæterum ad sputa cruenta bibitur vtiliter, vlcera supercrescentia compescit. Schistos lapis superiori quidem cõsimilis est, sed imbecillior. Mox galactites, id est, lactarius sequit̃. Melitites cuiusdam etiã caloris compos est. Moroxus, quem etiam, leucographida vocant, quo prædictis omnibus mitior est (nullas enim habet vireis, efficaciores) eo moderatior, magisq; dolorem lenit eamq; ob causam in teneris corporibus cũ cerato ad cicatricẽ vlceribus obducẽdam illo vtuntur. Iaspis qui subuiridi colore est, quum efficacior sit, oculorum cicatrices & pterygia extenuat. viridis autem Iaspis adalligatus & in anulo gestatus stomachum adiuuat. Iudaicus dictus renum calculos conterit, vnde etiam recentiores tecolithon appellant.

Pyrites ex eorum numero est, qui valide discutiunt tumores,sangui
nemq; in grumos concretum : cuius quum facultas non est , molari
vtuntur. Phrygius præter quam quod valenter desiccat, nonnihil
etiam astringit roditq; , vnde & repellere & discutere potest, eoq;
ocularijs miscetur remedijs. Ageratus astringendi discutiendiq; vir-
tutis compos gutturis inflammationem iuuat. Asiæ petræ flos tam
subtilem naturam habet, vt carnes humiditate flaccidas citra rosio-
nem absumat. Gagates affatim siccans inflationibus præsertim diu-
turnis expedit. Magnes, quem & Heraclium lapidem vocant, æqua
les hæmatiti vireis representat. Arabicus ebori similis, siccandi de-
tergendiq; vireis habet. Alabastritæ combusti cinerem stomachicis
nonnulli bibendum exhibent. Smyris extergit, dentibus purgandis
accommodatus. Qui in spongijs inueniuntur lapilli, renum calculos
frangunt. Similes his vireis habent qui in Argæo Cappadociæ mō
te nascuntur. Similiter & ophites dictus, qui ad alligatus contra vi-
perarum morsus confert. Ostracites, hoc est, crustaceus, & geodes à
terra quam intra se complectitur appellatus abunde siccare fe-
runtur, ideoq; inflammatis tumoribus mederi. Naxiæ cotis de-
trimentum refrigeratorium esse dicunt, vt & virginum mammas &
puerorum testiculos ne crescant, reprimat. Quod vero ex olearia co
te detritum fuerit, abstersoria vi donatum alopecias explet. Hieraci-
tin & Indicum lapidem alligatum contra hæmorrhoïdas valere
perhibent. Saphyrus potus, scorpionum ictibus aduersatur. Aphro
selenes, comitialibus potui datur. Armeniacus, inferiorem ven-
trem purgat, sed stomacho nocet.

Lithospermon.

LITHOSPERMON, quod alij Liosporon, alij hera-
clion vocant, herbæ aëtonychi dictæ, semen est lapidosum, album,
quod cum vino albo potum calculos frangit, & vrinas eiicit.

Linospermon, lini semen.

LINI semen ex primo gradu calidum est, inter humectan-
tia siccantia´que medium. manducatum flatibus creandis est, etiam
si frictum fuerit.

Linozostis, herba mercurialis.

HERBA mercurialis aluum liberaliter subducit, inducta ca-
taplasmatis modo discutit. Sciendumq; est eius semen infricatum
corporis excrescentias præter naturam, quas vulgus vocat narphia,
abolere, sicut experientia comprobatū est. Sed viride semen esse opor
tet, & frequenter ipsum tuberculis illis infricare.

Litrum, nitrum.

LITRVM medium inter aphronitrum & salem virtute est,
crematum magis extenuat discutitq;, & si intro sumatur, crassos vis-

cosósque humores plus cæteris incidit & extenuat. Chalastreum vero (est autem Chalastra Thessaliæ locus) acrius siccantiusque est, quare ad capitis destillationes & articularios cruciatus eo vtuntur.

Lonchitis.

LONCHITIDIS, cui semen triangulum est, cuspidis modo, radix dauco æqualis vrinam mouet. eius vero quæ scolopendrio respondet, folia viridia, vulnera glutinant, sicca vero cum aceto pota lienibus scyrrho induratis, medentur.

Lycopsis.

LYCOPSIS radix quum sit astrictoria, cum polenta admota in cataplasmate, erysipelatis authore Dioscoride conuenit: si læuis cum oleo inungatur, sudores elicit.

Lycium.

LYCIVM ex diuersis genere substantijs constat, calida, tenui, & discutiente, terrestri vero frigida & leuiter astringente, vt in secũdo abscessu desiccet, calefaciendo refrigerandoque medium est: hac de causa ceu abstersorio, in oculis obscuratis eo vtuntur: tanquam astringenti, in cœliacis, dysentericis, & maleficis vlceribus: at contra inflãmationes, vt discutienti: cæterum primas obtinet Indicum.

Lysimachium.

LYSIMACHIVM vim habet excellenter astrictoriã, qua & vulnera glutinat & sanguinem cõpescit, tum ipsum, tũ ipsius succus, dysentericos & potum & ab inferioribus partibus iniectũ, sanat.

Lychnis.

LYCHNIDOS coronariæ semen calidum est & siccum in secundo abscessu, eoque absoluto.

Lotus herba.

LOTVS domestica, quam nonnulli triphyllon appellant, abstersorias vireis obtinet & modice siccanteis, calore temperata est. At syluestris loti semen ad secundum calefacientium ordinem refert, habet autem nõnihil etiam abstersorium. Aegyptiæ semen in panes quoque effingitur.

Lotus arbor.

LOTVS arbor extenuat, siccat, & mediocriter astringit: qua de causa ad fluxum muliebrem, alui fluores pota cum vino aut aqua, aut etiam in aluum data, salutaris est, pilos defluos confirmat.

Quæ ab M auspicantur.

Macer.

MACER cortex est qui ex India importatur, tertio ordine siccat, inter calorem & frigiditatem medium obtinet est etiã astringens tenuisque, vnde cœliacis & dysentericis auxiliaris habetur.

Malobathron.

MALOBATHRI folium æquales ſpicæ nardi vireis repreſentat.

Malache, malua.

† Malua ſylueſtris mediocriter diſcutit & emollit: hortenſis autem, ceu humidior, etiam imbecillior eſt: ſemen tanto viribus præſtat, quanto & ſiccius eſt.

† Huic capiti addita ſunt quædam in veteribus manuſcriptis de dendromalache, quæ quia totidem verbis apud Aëtium leguntur, adſcribenda non putaui.

Mamiras.

MAMIRAS veluti radicula herbæ cuiuſdam eſt ceu geniculis frequentibus nodoſis, quæ cicatrices & albugines extenuare creditur, exterendi nimirum facultate prædita.

Mandragoras, mandragora.

MANDRAGORA tertij refrigerantiũ ordinis eſt: mala ipſius caliditatem quampiã & humiditatem referunt, vnde ſoporem grauem homini poſſunt accerſire: ac radicis cortex vehemẽtiſsimus nõ refrigerat modo ſed etiã ſiccat: interior eius pars imbecillior eſt.

Manna thuris.

MANNA thuris simileis thuri vireis habet, ſed remiſſas & ſenſim aſtringentes.

Marathron, fœniculum.

FOENICVLVM calefacit in tertio ordine, in primo ſiccat. hinc etiam lacti generando eſt, & ſuffuſis auxiliatur.

Maſtiche.

MASTICHE, Chia quidem calefacit ſiccatq; in ſecundo ab ſceſcu, cæterũ cõpoſitæ eſt facultatis, aſtrictoriæ ſimul & emolliẽtis: hãc ob rationẽ ſtomachi, ventris, inteſtinorum & iocinoris inflãmationibus cõuenit. Aegyptia, nigriore colore quodãmodo, ſiccat magis & diſcutit, minus aſtringit, hinc furunculos quoq; diſsipat.

Melan, atramentum Indicum.

ATRAMENTVM Indicum authore Dioſcoride in genere leniter aſtringentium eſt, quæ inflammationes laxosq; tumores, œdemata vocant, rumpunt, vlceraq; purgant.

Melantheria, creta ſutoria.

CRETA ſutoria impenſe aſtringit extenuatq;.

Melan, atramentum ſcriptorium.

ATRAMENTVM quo ſcribimus abunde & ipſum deſiccat: ſolutum vero poſca ambuſtis ſi illinatur, præſenti eſt remedio.

Melanthion.

MELANTHION in tertio ordine calefacit & deſiccat, eſt

etiam tenui natura præditum, vnde destillationibus in fauces, olfactu prodest, intus assumptum discutiendis flatibus singulare: est etiã amarum, vnde tineas interficit: abstergit & incidit, hinc orthopnoeis quoque conuenit, item lepras exterit, myrmecias eiicit, & menstrua incitat.

Meli, mel.

MEL calefacit & siccat ordine secundo, abstergitque insigniter: coctum vero minus quidem acre redditur, detersorium, & ventri subducendo accommodum, sed magis nutrit. Amarum mel, sicut & id quod in Sardinia fit, mistas habet vireis, terrestrem & calidam. At mel, sachar quod ex felici Arabia conuehitur, minus dulce nostro est, sed æqualeis vireis obtinet, præter quam quod nec stomacho noceat, nec sitim faciat, quemadmodum hoc nostras.

Melia, fraxinus.

FRAXINVS nota arbor est, folia eius pota viperarum morsibus succurrunt: cortex crematus, illitusque ex aqua lepras separat: ligni vero ramenta si bibantur, lethalia esse ferunt.

Melilotos, sertula campana.

SERTVLA campana mixtis facultatibus pollet: astringendi, discutiendi & concoquendi.

Melyssophillon, apiastron.

APIASTRVM viribus marrubio per omnia respondet.

Memæcylos.

MEMAECYLOS arbuti fructus, in litera C comprehensus est.

Mespila.

MESPILA, alij tricocca quasi trigrania vocant, fructus est affatim acerbus, & vix esculentus, aluumque continens: germina foliaque mespili impense acerba sunt:

Medion.

MEDII radix vireis semini contrarias præ se fert, quippe austera est & fluxiones comprimit, ideoque muliebrem fluxum sistit: semen quum tenuis incidentisque sit facultatis, menseis quoque proritat.

Mecon, papauer.

PAPAVER multiplex est: hortensis quidem, quod etiã thylacitin ceu vtricularium vocant, semen est esculentum, si cum pane assumatur, mediocriter somnum cõcilians. At rhœas appellatum, inde quod semen ipsius celeriter defluat, validius hortensi est: manducatur itaque non per se, sed momentum copiosiori melli mixtum. Quod veluti decidenti, ac depresso calice est, nigrum semen habet & medicatum nimis quam frigidum. Quod prolixiore & proceriore constat calice, medicatius quam cætera omnia existit, vt etiam stuporem inducat, quousque interimat. Nam & ipsum & eius lachryma,

quam per excellentiam opion nuncupant, quarto refrigerantium ab sessu ascribuntur. Corniculatum papauer abstergendi vireis sortitur: ideoq; radicis ipsius decoctum potu iocinorosis auxiliatur: folia autem & flores perquam sordida vlcera expurgant, crustasq; tollunt: Heraclion & aphrodes idest spumosum papauer dictum, semen habet pituitæ purgandæ acommodatum.

Mela, mala.

MALIS omnibus frigida & excrementitia inest humiditas: & quæ in eorum censu resoluta & aquosa sunt, frigiditate cæteris & humiditate præstant: dulcia, aquosa quidem, non tamen manifeste frigida sunt: austera dulcibus quidem frigidiora, sed minus humida: acida frigida quidem & ipsa, verum incidendi humores ventriculo inhærentes vim testantur: acerba, cuiusmodi cotonea & struthia sunt, frigido & terrestri donata temperamento, ventrem supprimunt, vulnera glutinant. pari modo folia, succi, & cortices arborum inter se differunt.

Melea, malus, persica.

MALI persicæ surculi & folia euidẽter amara sunt, eoq; concisa tritaq; vmbilico imposita, tineas enecant. fructus autem ipsius, nempe persicum hoc esculentum, in secundo ordine frigidum humidũq; existit.

Melea, malus, Armeniaca.

MALI armeniacæ fructus, quæ nunc vocant mala præcocia, consimiles persicis vireis refert.

Meon.

MEI radices in tertio ordine calefaciũt, in secũdo siccant, ideoq; vrinam & menseis cient: liberalius meon assumptum, capitis facit dolores.

Milax.

MILAX tam leuis, quam aspera, arbores amplexa, calidam acremq; facultatem possidet.

Misy.

MISY medicamentum est ex iis quæ crustam faciunt & adurunt, valenterq; astringunt, minus autem quam chalcitis erodit, quoniam tenuius ea est: cæterum chalcitis & sori vetustate in misy mutantur, vt ait Galenus: a superficie incipiente statim mutatione.

Molybdæna, plumbago.

PLVMBAGO argenti spumæ vireis habet a medio temperamento ad frigidius digressa.

Molybdos, plumbum.

PLVMBVM refrigeratoriæ virtutis est, habet & humidæ substantiæ plurimum, quod ex frigore coaluerit. Quod si id perfundatur teraturq; aut vino aut immaturo oleo, aut quodam succo refrigerante, ad naturalium & sedis vlcerosas inflammationes excellentissimum erit rimedium: lamina vero plumbea super lumbos gestata, veneris insomnia cohibet. Item bractea tenuis ganglio impo-

sita, ipsum dissipat. Concrematum plumbum validius quidem siccat sed & acrimoniæ nonnihil obtinet: si eluatur, tum sine rosione siccat, tum maleficis vlceribus præsentaneum est remedium.

Moræa, morus.

MORI fructus maturus quidem aluum subducit, & medicamẽtis stomaticis aliis quæ moderatam requirunt astrictionem vtiliter miscetur. immatururus vbi exaruerit, per quam obstruens fit medicamentum cortex autem radicis arboris etiam amaritudinis cuiusdam particeps, purgare potest, eoq; latas ventris tineas occidit: foliorum autem surculorumq; vis subducentium & comprimentium media quodammodo existit.

Myagros.

MYAGRI semen pingue est. quod in eo oleosum habetur, oppledi vireis repræsentat.

Myaces, mituli.

MYTVLI combusti, eundem cum buccinis effectum præstãt, proprie vero eloti palpebrarum asperitatem & albugines cum melle exterunt, caro ipsorum canum morsibus vtiliter imponitur.

Myaron.

MYARON, quam alii melampycnon appellant, herba ferulacea est & pinguis, videtur autem ipsius pinguitudo corporis asperitates læuigare.

Myelos, medulla

MEDVLLA facultatis est quæ indurata ac in scirrhum concrescẽtia corpora emollit. Laudatissima est ceruina, mox vitulina: taurina vero hircinaq; acrior est, magisq; siccat; & quæ in artubus continetur, pinguior est magisq; emollit: quæ de spina elicitur, durior squalidiorq; est.

Mycetes, fungi.

FVNGI frigidi & humidi admodum temperamento sunt: nõnulli ipsorum manducati, etiam exitium adferunt, præsertim qui inter ipsos nau ar constant putridæ qualitatis participi.

Myosote, muris auricula.

MVRIS auricula dicta est alsine.

Myxa

MYXA arboris fructus est minor quidem prunis, facultate vero consimilis.

Myrica, tamarix.

TAMARIX incidit extergitq;, ita vt manifeste non siccet, habet autem astrictionem nonnullam: qua de causa decoctum ipsius potum lienes adiuuat, item dentium doloribus medetur: fructus autem & cortex ipsius gallæ virtute proximus est: cinis arboris vehementius exiccat.

Myriophillon, millefolium.

MILLEFOLIVM tantam siccandi vim possidet, vt vulnera conglutinet.

Myrrha, vel myrrhis.

MYRRHA in secundo ordine calefacit, ac nonnihil etiam extenuat, radix ipsius odorata dulcisq; est, mensibus mouendis, & humoribus ex thorace & pulmone repurgandis idonea.

Myrrhine, seu myrsine, myrtus.

MYRTVS ex diuersis composita est substantiis, pollet in ea terrestris frigiditas, qua valenter siccat. at myrtula quæ soboles myrti est, tuberosa, caudicẽ ipsius & ramos amplexa, vehementius astringit & siccat. iam vero & folia aridiora viribus magis siccant: item fructus succusq; tum foris applicatus, tum intus assumptus persimileis vires præ se fert.

Moly.

MOLY, quod nonnulli rutam syluestrem, alij zarmalam dicũt. Syrij besasam, tertio calefaciẽtium ordini annumeratur, substantia tenue: hinc crassos humores viscososq; incidit, discutit & vrinam promouet.

Quæ ab N incipiunt.

Nascaphthon.

NASCANTHON, sunt qui nascaphton dicunt, Indicum est odoramentum, quod ad astrictos fœminarũ locos suffitu vaporetur.

Napy, sinapi.

SINAPI calefacit siccatq; in quarto abscessu.

Nardostachys, spica nardi.

SPICAE nardi radix calfacit in primo, siccat in secundo ordine, particeps est etiam astringentis cuiusdam qualitatis, acris, & subamaræ, iocinori igitur prodest & stomacho extrinsecus admota & ebibita: vrinam mouet & interaneorum fluxiones desiccat: sed Indica valentior est quam Syriaca, & nigrior.

Nardus Gallica.

NARDVS gallica superiori vireis habet similes quidem, sed imbecilliores, præterquam ad vrinam ciendam, calidior enim est quam illa: minusq; astringit.

Nardus montana.

NARDVS montana, quæ nonnullis thylacitis, yritisq; dicitur, commemoratis est infirmior.

Nartex, ferula.

FERVLAE semen extenuat calfacitq;: medulla ipsius viridis adhuc, astringit, eoq; sanguinem spuentibus & cœliacis accommodata est.

Narce, torpedo marina.

TORPEDO marina viuens capiti imposita dolores eius arcet, idq; forsan eodem illo torpore quem membris eam contingentibus inducit: oleum in quo viua decocta fuerit, ad acriores articulorũ cruciatus leniendos iungitur: eadẽ torpedo anum procidentem coërcere apposita fertur.

Narcissus.

NARCISSI radix adeo desiccat, vt maximis vulneribus sit glutinandis, imo etiam tendinum præcisionibus confert, cæterum abstergendi & attrahendi vim quandam habet.

Neuras, seu poterion.

NEVRAS, quod alij poterion vocant, sine rosione desiccat, vt & ipsa neruos præcisos glutinet. radices autem potissimum hūc effectum præstant, & impositæ, & potæ.

Nerion, aut rhododaphne.

NERION extrinsecus applicatum vim refert discussoriam: si intus assumatur, occidit.

Nymphæa.

NYMPHAEA vireis habet sine rosione siccas, quibus & vē trem reprimit, & genituram arefacit: verum alba radice donata valentior est: eoq; fluxum muliebrem cum vino nigro & austero pota persanat. quæ nigram refert, detersoria quoq; vi nonnulla pollet, eaq; vitiligines, alphos dictas cum aqua exterit: alopecias cum pice liquida illita replet.

Quæ ab X ordiuntur.

Xanthion, aut phasganion.

XANTHION phasganium've fructum fert discutiendi viribus præditum.

Xiris, aut Xyris

XIRIS naturæ tenuis est, discussoriæ, & extrahentis, ac nimirum siccatoriæ, præcipue semen, quod & vrinam cit, & lieni in scirrhum indurescenti medetur.

Xiphion, gladiolus.

GLADIOLI radix trahit, discutit, & siccat.

Quæ initium habent ab O.

Oē, sorbus

SORBVS arbor cuius fructus οα, a nonnullis οὖα dicitur, astringendi vim obtinet, sed minorem mespillo.

Othonna.

OTHONNAM, alij herbæ esse succum in Arabia ad Aegiptum nascentis affirmant, alij lapidem Aegiptiam: detergit autem eroditq;, omnia quæ claritati oculorum officiunt, exterens.

Oenanthe.

PLVRIMVS sane vsus syluestris vitis florem abunde astringentem esse fatetur: & ventrem potissimum corroborare. Dioscorides autem aliam describit œnanthen contrariis donatam viribus, vnde secundas eam eiicere, & vrinæ stillicidio, morboq; regio mederi tradit.

Oenos, vinum.

VINVM ex iis est, quæ in secundo ordine calefaciũt, siccantq́: quod admodum vetustum est, in tertio: Mustum vero in primo.

Oesypus, lanæ pinguitudo.

OESYPVS in sermone de lanis explicata est.

Olynthi, grossi.

GROSSI acrem & discussoriam vim obtinent, liquoris gratia qui in ipsis continetur. cocti igitur duros tumores dissipant; crudi myrmecias & thymos exterunt.

Olostium.

OLOSTIVM siccat astringitq́. hinc eo ad rupta vtuntur:

Omphacium.

OMPHACIVM succus est vuæ immaturæ, astringẽs egregie & siccans in tertio abscessu: eoq́ fluidis affectibus & præsertim stomachicis, accommodatur.

Onagra.

ONAGRA, quam nonnulli onotheram, aliĳ onothurin dicũt, frutex est arboreus, cuius radix inducta, ferocientia vlcera mitigat.

Onoma.

ONOMA, vel onomis, vel phlomitis, vel ononis, acrem amaramq́ vim obtinet, eamq́ ob causam folia eius cum vino pota fœtus occidunt expelluntq́.

Onobrychis.

ONOBRYCHIS vi rarefaciendi & discussoria, tubercula, quæ phymata dicuntur, dissipat, vrinæ stillicidio medetur, & sudores prouocat.

Oni, asini seu multipedæ.

MVLTIPEDAE quæ sub aquariĳs vasis agunt, & in orbem se conduplicant, discutiunt siccantq́, potæ cum vino vrinæ angustĳs & arquato medentur, anginæ itidem cum melle iisdem illinũtur. Item detritæ cum rosaceo calfactæq́ in mali punici cortice, auribus dolentibus salutariter instillantur.

Onyches, conchulæ Indicæ.

ONYCHES conchyliorum Indicorum opercula sunt, quæ suffitu strangulatione vuluarum concidentes fœminas excitant, item comitialeis: potæ vero aluum turbant.

Ononis.

ONONIS radice constat quæ in tertio fere gradu calefacit, cortex ipsius extergit, & incidit, vnde etiam calculos conterit.

Oxos, acetum.

ACETVM mixtæ est naturæ frigidæ & calidæ, sed vtriusq́ tenuis, frigida tamen calidam excellit, cæterum in tertio ordine siccat.

Oxyacanthos.

OXYACANTHVS arbor piro ſylueſtri & figura & viribus ſimilis eſt, habet & ſubtile quippiam coniunctum; ſed fructus ipſius myrti baccis reſpondet. Opos,liquor.

LIQVORES, & Cyrenaïcus, & Medicus, & Syriacus per eccellentiam dicuntur, calidi natura, & ſpirituoſi inſigniter: verum Cyrenaïcus cæteris eſt calidior tenuiorq́ꝫ.

Origanum.

OMNIA origani genera incidendi, extenuandi, ſiccandi, & calefaciendi vireis in tertio abſceſſu oſtendunt.

Oreoſelinum, apium montanum.

APIVM montanum viribus domeſtico æquale eſt, ſed inualentius. Orobanche.

OROBANCHE ſicco & frigido temperamento eſt, ſecundum primum ordinem. Orobos, eruum.

ERVVM calefacit in primo gradu, ſiccat in ſecundo, amarumq́ꝫ eſt, quapropter incidit, detergit, obſtructa aperit: liberalius ſumptum ſanguinem per vrinam expellit.

Orminon.

ORMINON marrubio ſpecie ſimile eſt, calidum, mediocriter ſiccum & abſtergens: venerem igitur ſtimulat, & oculorum craſſities cum melle repurgat, tumores laxos quæ œdemata vocant diſcutit, & extrahit aculeos. Syluestre domeſtico eſt valentius.

Oryza.

ORYZA vim quandam aſtrictoriam præ ſe fert: qua etiã ventrem mediocriter cohibet. Orchis herba.

ORCHIS herba (nominatur autem etiam cynoſorchis, id eſt, teſticulus canis,) radicem habet bulboſam & duplicem: vis autem maioris, humida & calida, eoq́ꝫ veneri incitandæ eſt; minoris, calida & ſicca, contra igitur venerem coërcet.

Orchis, ſerapias.

ORCHIS, quæ & ſerapias dicitur, aliĵs triorchis, priore valentius deſiccat: quare laxos tumores cedentesq́ꝫ diſsipat, vlcera ſordida & putredini obnoxia repurgat, herpetas abigit: inarefacta aũt magis ſiccat. Quoniam vero ſubſtringere idonea eſt, aluum quoq́ꝫ cum vino pota retinet. Oſyris.

OSYRIS, ex qua medicamenta ad exterendam, læuigãdamq́ꝫ cutem, Græci coremata vocant, fieri ſolent, amara eſt, & iecoris laxandi vireis habet. Oſta, oſſa.

OSSA concremata vehementer diſcutiunt ſiccantq́ꝫ: præſertim id facere dicuntur humana: atqui ſuillus talus combuſtus inflationi-

bus & circa vmbilicum torsionibus mederi dicitur. quinetiam ossa cremata si potui quis exhibeat, morbum comitialem, & articularios dolores abigunt. Bubulus talus vstus, mobileis firmare dentes prædicatur, cum melle potus teretes tineas educit, cum oxymelite lienem consumit, & vitiligines, quas vocant leucas, illitus abolet, item ad venerem commēdatur: femora bouis cremata potu sanguinis eruptiones, & alui fluxum compescunt. Ostraca, testæ.

TESTAE fornacium tritæ siccant extergunt'q;, hinc dentifricijs accommodantur: illitæ cum aceto prurigini, pustulis, quæ appellantur exanthemata, conferunt: cerato exceptæ strumas discutiunt.

Ostrea.

OSTREORVM testa cremata æqualem buccinis vim, sed minus crassam repræsentat, abstergit igitur faciei labes. & dentibus nitorem conciliat: elota rosionem amittit, ad carnem cicatricem'q; humidis vlceribus inducendam accommodata.

Ouron, vrina.

VRINA quælibet calida est & acris, sed humana omnium aliorum animalium, exceptis maialibus, infirmior est. cæterum vehementer abstergit, quapropter nonnulli potione eius in peste vsi, mortem euaserunt, eadem lepras, vlcera putredinem experta, capitis'q; manātia vlcera, quæ vocant achores, & furfures persanat. item pedū attritus nondum inflammatione occupatos. At pueri venerem nō experti vrina omniū efficacissima est, vnde etiam chrysocolla cōficitur. Mulorum, articularibus doloribus congruit. Caprarum & chamelorum, aluum deiicit, ideo'q; contra aquam subter cutem bibitur.

Quæ a P incipiunt.

Pancration.

PANCRATION & specie & viribus scyllæ simile est, verum imbecillius. Paliuron.

PALIVRI folia & radix astringunt, eo'q; aluum fluentem sistunt, tubercula, quæ dicuntur phymata, non nimis calida discutiunt: Semen eius tam vehementi incisoria virtute valet, vt & calculos conterat, & excreationibus e pectore auxilietur.

Panaces.

PANACES Herculeum est ex quo opopanax dictus conficitur, in tertio ordine calefaciens, in secundo siccans, emolliens, discutiens'q; radicis cortex liquore imbecillior, habet nonnihil & abstergens, & carni ducendæ idoneum: semen ipsius menseis quoque citat. Asclepion panaces & Chironium priori calidiora sunt, hinc floribus ipsorum & semine ad malefica vlcera & phymata vtunt̄.

Papyrus.

PAPYRVS ignem non experta, materia quædam efficitur: vsta, ficcat chartæ crematæ modo, verum papyri cinis viribus inferior est.

Paronychia.

PARONYCHIA inde nomen accepit quod digitorum reduuijs, quæ græcis dicuntur paronychiæ, medeatur, vis eius est extenuare & ficcare, idq; citra rosionem.

Pentaphyllon, quinque folium.

QVINQVEFOLIVM in tertio ordine deficcat, minime acre, eoq; in multos vsus accommodatur.

Peplon, herba.

PEPLON nonnulli papauer spumeum dicunt: & hic frutex liquorem habet, & tithymalorum modo purgat.

Peplion.

PEPLION quoque liquorem habet, & magna ex parte maritimis locis nascitur, cætera quidem inutile, semen autem ipsius feruidi saporis vt peplum expurgat.

Peperi, piper.

PIPERIS radix costi vireis refert: fructus nuper quidem germinantis arboris, oblungum est piper, humidius natura & calidum: fructus veluti acerbus immaturusq;, album est piper, nigro acrius, vt quod impendio magis assatum sit: vtrumq; vero & calefacit & deficcat.

Pepon.

PEPON abstersoriæ facultatis est, inde veluti caro ipsius ephelidas & consimilia faciei vitia exterit, semen renes obstructione liberat.

Periclymenon.

PERICLYMENI folia & semen incidendi simul & calefaciendi vireis obtinent, quapropter vrinam cruentam excernunt, ad sex dies pota: semen autem ad quadraginta dies potum lienosos & ægre spirantes adiuuant.

Peristeron, verbenaca.

VERBENACA adeo deficcat astringitq́;, vt vulneribus glutinandis, † & sanguinis eruptioni sistendæ sit.

† Totus hic locus in antiquis sic legitur. περιστερεὼν εἰς τοσοῦτον ξηραίνει τε καὶ στύφει ὥστε δύνασθαι κολλᾶν τραύματα, ὅθεν αὐτῷ τῶν κακοηθῶν τε καὶ φαγεδαινικῶν αὐτῷ χρῶνται. Id est, Peristereon vsq; adeo ficcat & adstringit vt posſit glutinare vulnera. Itaq; eo vtuntur in malignis vlceribus & ad partes vicinas serpentibus.

Persæa seu persica.

PERSAEA arbor est Aegypti, cuius folia & ficcãt & astringunt, eoq; sanguinis eruptionem compescunt.

Petasites.

PETASITES tertio ficcantium ordini ascribitur, vnde & malefica & phagedænica vlcera eam vsurpant.

Petroselinon.

PETROSELINI semen calidum ficcumq; est in tertio abscessu, vi incisoria præditum, vrinam, menseisq; copiose trahit, flatibus discutiendis accommodatissimum.

Peucedanum.

PEVCEDANI liquore & succo affatim calefacienti, discutienti, extenuantiq; vtimur, tum naribus admoto, tum in potione assumpto, ad pulmonem & pectoris vitia ex humorum crassitudine contracta: item ad lienem scirrho induratum: dentibus autem perforatis impositus, dolorem protinus sopit, neruorumq; affectibus idoneus est: radix squamas ossium separat, maleficis vlceribus succurrit, in tertio ordine & calefaciens & deficcans.

Peuce, pinus vel pinaster.

PINVS piceæ viribus respondet, sed moderatior est.

Peganum, ruta.

RVTA syluestris ad quartum calefacientium ficcantiumq; ordinem refertur: satiua, ad tertium, cuius vis est crassos lentosq; humores incidere, & dissipare, vrinā mouere, attenuare, & flatus discutere, vnde & venerem coërcet.

Pissa, pix.

PIX arida quidē in secundo abscessu deficcat, minus calefacit: liquida econtrario, imo etiam extergit, maturat, discutit, acrisq; est, eamq; ob causam vngueis scabros educit, impetigines exterit, tumores maturat. Valentior autem est liquida, vt etiam suspiriosis & purulenta excreantibus, lincta subueniat: sed arida vulneribus magis glutinandis est.

Pisselæon, oleum picinum, seu picis flos.

PICINVM oleum ex liquida fit pice, qua natura tenuius existit.

Pistacia.

PISTACIORVM fructus esus stomacho mediocriter cōducit, iecur obstructum laxat, præcipue summi & odorati corū operimenti ex vino decoctum, prosunt etiam contra serpentium morsus.

Pityides.

PITYIDES fructus sunt picearum, mistæ facultatis, astrictoriæ & acris, quam ob rem reiectionibus e pectore opitulantur.

Pityocampæ, picearum erucæ.

PICEARVM erucæ eiusdem sunt virtutis, quam cantharis & buprestis obtinet.

Pityos phlœos, piceæ cortex.

PICEAE cortex astringendi vim eximiam possidet, qua intertrigines & ambusta illitus persanat, ventrem potus reprimit: folia etiam vulnera conglutinant. Pitpusa.

PITYVSAM quoque nonnulli tithymalli speciem affirmãt, quoniam & liquorem habet, & perinde vt illæ purgat.

Platanus.

PLATANVS vi humidiore & frigidiore pollet, eaque de causa folia viridia ad inflammationes nascentes proficiunt: cortex & pilulæ quoniam maiorem siccandi potentiam habent, in aceto decoctæ dentium dolores sopiunt, ambusta cum adipe persanant. Cortex autem crematus siccat vehementius & abstergit, eoque lepras pellit, & humidis vlceribus medetur.

Pneumon, pulmo.

PVLMO aguinus, suillusque attritus pedum ex calceis curare creditur: vulpinus sale inueteratus si bibatur, suspiriosis proficit: marinus recens detritus podagris & pernionibus succurrit.

Polemonium.

POLEMONIVM, quod alijs phileterion dicit̃, tenue est, & siccandi viribus donatum inde nonnulli contra coxendicis dolores, dysenterias, lienem scirrho induratum, radicem eius, cum vino propinant.

Polium.

POLIVM minus, quo & in antidotis vtimur, tertij calefacientium siccantiumque ordinis est, itaque omnia viscera obstructa laxat, vrinam menseisque trahit: viride adhuc, magna glutinat vulnera, aridum maleficis inspersum vlceribus proficit.

Polygalon.

POLYGALON folia habet gustu mediocriter acerba: potum, lac quoque generare putat̃, calidi humidique tẽperamẽti compos.

Polygonaton.

POLYGONATVM variæ particeps est facultatis, astrictoriæ, acris, & amaræ, & cuiusdam gustu ingratæ, quæ verbis nequeat exprimi: quapropter in multipliceis vsus haud est accommodatum. radicem ipsius nonnulli vulneribus inducunt, & faciei labes, quas ptilos dicunt Græci, eo abstergunt.

Polygonon sanguinaria.

SANGVINARIA habet sane vim quandam astringendi: sed humiditas in secundo ordine frigida in ea præpollet, stomachi feruori frigida inspergitur vtiliter, erysipelatis, inflammationibusque calidis illinitur, ac talis quum sit, fluxiones repellit, atque hac ratione siccatoria esse putatur: fœmina autem mas efficacior est.

Polycnemon.

POLYCNEMON in secundo ordine calefacit & desiccat, eoque vulnera glutinat.

Polypodium, filicula.

POLYPODIVM siccat abunde citra morsum: potum inferius purgationem molitur.

Pompholix.

POMPHOLYX sine rosione siccat, ideoque cancrosis vlceribus aliisque maleficis opitulatur, item cum oculariis medicinis miscetur.

Porphyræ, purpuræ.

PVRPVRAE crematæ testis similem vim sortitæ sunt: opercula ipsarum cum oleo incocta pilos fluidos confirmant, cum aceto pota lienes tumidos sanant: suffitu fœminas loculorum strangulatu concidentes excitant secundasque eiiciunt.

Potamegeton.

POTAMEGETON refrigerat & astringit, perinde vt herba sanguinalis iisdem virtutibus præditum.

Poterion.

POTERII, quod alii phrynion dicunt, radices concisæ neruos præsectos & vulnera conglutinant, decoctum ipsius epotum neruorum affectibus auxiliatur.

Prasion, marrubium.

MARRVBIVM in secundo ordine calefacit, amplius autem siccat, iecur lienemque obstructum laxat, excreationes e thorace & pulmonibus, menseisque promouet: in cataplasmate vero inductum extergit, discutitque, præcipua extersoria incisoriaque vi præditum.

Prason, porrum.

PORRVM mali succi est & acris. vt autem Dioscorides memoriæ prodidit, grauia facit insomnia, aluumque bonam, vrinam ciet, & extenuat: habet & abstergendi vim aliquam, qua pectoris excreationes elicit ptisanæ incoctum: semen vero ipsius nephriticis temperatur medicinis: folia etiam nonnihil astringunt, ac eam ob causam succus ipsorum sanguinem supprimit.

Prinos, ilex.

ILEX simileis quercui vireis habet, sed multo ea est validior.

Propolis.

PROPOLIS calefacit quidem in secũdo abscessu, abstergit autem mediocriter, tenuisque naturæ est, & meatuum apertoriæ:

Ptarmicæ.

PTARMICAE folia sternutamenta mouent, totus autem frutex viridis sugillata, liuoresque alios disiicit, est enim herba calida & sicca, viridis secundi ordinis, arida tertii.

Ptelea, vlmus.

VLMVS ſiccare valet & abſtergere, eoq; vulnera glutinare, cortex autem magis, ſi recens faſciolæ modo vulneribus circũuoluatur, cum aceto lepras quoq; tollit: radices idem præſtant, ſi oſſa fracta quæ ſolidari tophacia cicatrice, quam poron dicunt, deſiderant, decocti ipſarum iure perfundantur.

Pteris, filix.

FILIX vim ſiccandi & amaram repræſentat, eaq; fœtus corrumpit, latasq; tineas enecat, inſtar quatuor drachmarum cum mulſa pota: quoniam vero modice conſtringit, vlcera citra roſionem deſiccare poteſt.

Pycnocomon.

PYCNOCOMON diſcutiente vi extrahenti acriq; donatum eſt, folia igitur panos & furunculos diſsipant, ſemen præterea infixa corpori ſpicula extrahit, radix flauam bilem purgat.

Pyrethron.

PYRETHRI radix adurentem poteſtatem occupat, dentium qui frigori patuerũt dolores lenit, item ad febrium rigores ante acceſsionem infricatur cum oleo, adhæc iis quorum corpora ſtupent, & reſoluta ſunt, efficaciſsime adhibetur.

Pyros, triticum.

TRITICVM in primo ordine calefacit, verum ſiccando humectandoq; medium eſt, nonnihil etiam glutinoſum, & obſtruend efficax obtinet.

Pytia, coagulum.

COAGVLVM omne naturæ acris eſt, tenuis, diſcutientis, & nimirum ſiccantis. ſed leporinum comitiales ſanare cum aceto potum, literis mandarunt: fluoremq; muliebrem emendat, lac in ventre concrecum ſoluit, ſimiliter etiam ſanguinem: nõnulli vero cruentas pariter e thorace excreationes cohibere ipſum tradunt: equinum vero coagulum cœliacis & dyſentericis prodeſſe: phocæ autem caſtorij vireis præ ſe ferre.

Quæ ab R incipiunt.

Rhacos, attritæ veſtis fragmentum.

ATTRITARVM e lana veſtium fragmenta cõcremata ſimileis eidem lanæ vireis repræſentant. Linei autẽ panniculi quum adhuc vtuntur, tenuem ex ſe fumum reddunt, qui etiam deſtillationes in guttur liberet, & vuluæ ſurſum recurrenti ſalutaris ſit: cremati iam ad lanæ virtutem accedunt.

Rhamnus.

RHAMNVS ſiccat in ſecundo, refrigerat in primo abſceſſu quare herpetibus & eryſipelatis non admodum calidis medetur. ſed teneris eius folijs vtendum eſt.

Raphanus.

RAPHANVS in tertio abscessu calefacit, in secundo siccat: syluestris efficacior est, in ambobus autem semen valentius. itaque sugillata, aliosque liuores disiicit.

Rheon, rha.

RHEON, quod alij rha dicunt, compositum est ex terrestri frigida & tenui substantia, aëreaque calida & leniter acri, eamque ob causam conuulsis, ruptis, orthopnœis opitulatur: quod discutiendi vim habeat, liuores emendat: quod astrictoriam, cruentas excreationes, cœliacos, & dysentericos sanat: vtraque vero facultate, iocinorosos iuuat.

Rhetinæ, resinæ.

RESINAE omnes & calefaciunt & desiccant: verum terebinthina principatum obtinet, discutientis naturæ, emollientis, tenuis & abstersoriæ, eoque scabiem corrigit: & larix huiusmodi est. quæ vero e pinu destillauerit, atque hac magis adhuc strobilina, acrior est, non tamen aut discutit magis, aut atrahit: medium inter ipsas locum tenet, & quæ de picea, & quæ de abiete raditur.

Rhoda, rosæ.

ROSAE mixta constãt substãtia, aquosa scilicet, calida, astringenti, & amara: flos autem ipsarum magis adhuc astringit, eoque desiccat.

Rhodia radix.

RHODIA radix calefacit in secundo abscessu, tenui & discutiente vi prædita.

Rhœa siue rhoë, malum punicum.

MALVM punicum omne astringendi vireis eximias habet, quibus refrigerat siccatque: verum dulce alijs minus: austerum magis refrigerat sicciusque est, & stomacho amicum, acidum refrigerat quoque, & maiorem quandam incidendi virtutem repræsentat. verum acini succo magis astringunt siccantque, efficacius his adhuc malicorium quod sidion Græci vocant: huic virtute respondet mali flos qui cytinus appellatur.

Rhus.

RHV coriariæ a medicis dictæ fructus præcipue & succus magno in vsu sunt, quum illa astringendi siccandique vim ex tertio ordine habeat, detergendi e secundo.

Rypos, sordes.

SORDES ex statuis æreis, aut vasis in quibus multum olei inhærescit, detractæ sic vt nonnihil æruginis admixtum sit, discutiendi vireis habent, siccandique mediocriter & emolliendi, eisque immatura phymata discutiunt. At de sordibus quæ in palæstris habẽtur, quas nõnulli etiam patos vocant, in sudore dictum est. Aurium sordiculæ reduuijs mederi dicuntur.

Quæ ab S incipiunt.

Sapagenum.

SAPAGENVM, seu ferulæ liquor est, calidus & tenuis, cui & abstersoria quædam vis inest, qua & oculorum cicatricibus & suffusionibus prodest.

Salamandra.

SALAMANDRAE vstæ cinerem nonnulli medicinis exedentibus, tum iis quæ ad lepram & scabiem componuntur, admiscent.

Sampsuchum.

SAMPSVCHVM calefacit siccatq́ in tertio abscessu, est etiam tenuis naturæ & discussoriæ.

Sandaracha.

SANDARACHA adurentis est facultatis, quemadmodũ & auripigmentum.

Sandyx, vel siricum.

SANDYX aut siricum extenuat & siccat, non tamẽ calefacit.

Saprotes, caries lignorum.

LIGNORVM caries, præsertim vlmi, humentia purgat vlcera & explet.

Sapo.

SAPO abstergendi vim habet.

Sarcocolla.

SARCOCOLLA persicæ arboris lachryma est, opplẽdi & citra rosionem siccandi vireis sortita, atq; ideo vulneribus est glutinandis.

Saxiphages, saxifraga.

SAXIFRAGA vrinam mouet, & calculos conterit.

Satyrion, trifolium.

SATYRION, aut triphyllon humidi est temperamenti & calidi, item flatuosum, vnde veneris appetentiam facit: nonnulli opisthotonis cum vino austero potum salutare esse tradunt. Galenus in commentario de theriaca trifolium ait hyacintho simile esse, quum aëre inturgescens, semen syluestri cnico æquale habet: decocti ipsius ius superfusum phalangij aut viperæ morsus sanare: sino idem potui datum, similem animalium horum ictibus affectum conciliare.

Saura, lacerta.

LACERTAE iecur & caput suo loco exposita sunt: totum autem caput dissectum impositum scorpionum ictibus medetur.

Selinon, apium.

APIVM tanti caloris est, vt & vrinas & menseis eliciat. cæterum flatus discutit, præsertimq́; eius semen.

Seris, intybum.

SERIS subamarum olus est, admodum refrigerans humectansq́;, habet etiam nonnihil astrictionis.

Seriphum.

SERIPHVM calefacit quidem in ſecundo, ſiccat autem in primo ordine, conſimile abſinthio, minus tamen eo aſtringit, magis calefacit, animalia ventris occidit, mediocriter ſtomacho aduerſatur.

Seſeli.

SESELIS radix magiſq; ſemen inſigniter calefacit, tenuiſq; ſubſtantiæ eſt, vrinam quoque ciet, comitialibus, & orthopnœæ accommodatum.

Sepiæ, teſta.

SEPIAE teſta perſimilis eſt oſtreo quod ad vireis attinet, ſed tenuior ſubſtantia & abſtergens, eoq; in cinerem redacta, vngueis cum ſale foſsitio extenuat: ignem non experta ſi infricetur, ficus exterit, & cutis labes abſtergit.

Seſamoides.

SESAMOIDIS albi ſemen calefacit, detergit, & rumpit.

Seſamum.

SESAMVM non parum lentoris, pinguiſq; obtinet, idcirco opplere, mollire, & mediocriter calefacere idoneum eſt.

Seps.

SEPS, quam nonnulli chalcidicam lacertam dicunt, in vino pota, proprijs morſibus ſuccurrit.

Sialon, ſaliua.

SALIVA hominis ieiuni maxime diſcutit & abſtergit. eoq; infantium impetigines illita exterit & furunculos cum tritico, nimirum manſo impoſita, maturat, & ſugillata delet, feris hominem occidentibus maxime aduerſatur.

Sideritis.

SIDERITIS Heraclia & helxine dicta eſt, Achillea autem ſideritis illi quidem conſimilis eſt, ſed magis aſtringit, eoq; fluidis affectibus accommodata.

Sideros, ferrum.

FERRVM aqua reſtinctum ſubinde, vehementem deſiccandi vim aquæ conciliat, quæ pota lienoſis conducit: vinum autem in quo id reſtinctum eſt, cœliacis, dyſentericis, cholera infeſtatis, ſtomacho reſolutis, auxiliatur.

Sicyos, cucumis.

CVCVMIS eſculentus quidem viridis, refrigerat humectatq; in ſecundo ordine: caro ipſius feruidas ſolatur inflammationes: ſemen abſtergendi incidendiq; virtute præditum, vrinas mouet, & corpus nitidum efficit. aridus ſiccat in primo ordine, magiſq; abſtergit, & ſemen, & radix.

Sicyos agrios, cucumis sylueſtris.

CVCVMERIS ſyluatici ſeminis ſuccus elaterium dictus eſt, qui autem e radice & foliis premitur, elaterio ſimilis eſt, ſed imbecillior: radix detergit, diſsipat, emollit. ſuccus ſiccandi vireis habet.

Silybon.

SILYBON ſpinoſus frutex eſt, albo chamæleonti perſimilis, eſui accommodatus: radicis liquor drachmæ pondere cum mulſa potus, vomitiones excitat.

Silurus.

SILVRVS ſale conditus ſi edatur, arteriam humentem expurgat, applicatus corpori ſpicula educit.

Silphe, blatta quæ in piſtrinis inuenitur.

BLATTAE quæ in piſtrinis inuenitur, interanea decocta contritaq́ue, aurium dolores perſanant.

Silphium, laſerpitium.

LASERPITIVM probe calefacit, flatulentum eſt etiam & concoctu peruicax: a foris corpori applicatum efficacius deprehenditur, magisq́ue liquor ipſius, extrahendi potens, item & ſuperexcreſcentia amoliendi vim quandam obtinet.

Siſon.

SISON calidus eſt, vrinam mouet, concoctionem adiuuat, menſeis educit, & viſcera obſtructa aperit.

Sion.

SION calidum, vrinam citat, & diſcutit, renum calculos frangit, menſeis euocat.

Siſarum, ſiſer.

SISERIS radix cocta ſtomacho vtilis eſt, & vrinæ ciendæ, calida in tertio ordine: ſemen tenue eſt, diſcuſſorium, validumq́ue, idcirco iis quos ſingultus & torſiones circa vmbilicum male habent, cum vino exhibetur.

Siſymbrium.

SISYMBRIVM ſunt qui cardaminē vocant, cardamo, hoc eſt, naſturtio aſsimilatum: aridum quidem calefacit ſiccatq́ue in primo abſceſſu: humidum autem in ſecundo.

Scammonia.

SCAMMONIA calfacit, diſcutit, & billioſa extergit, magisq́ue eius liquor, qui iam & phymata diſsipat, fœtus appoſitu corrumpit, lepras exterit, diuturno capitis dolori cum oxyrhodino ſuperfunditur: radix autem tum ipſa, tum decoctum eius potum, purgat: cum aceto autem & farina hordeacea decocta, coxendicum doloribus applicatur.

Scandix.

SCANDIX syluestre olus est, calefaciẽs siccansque in secundo gradu, vrinam propellit, & viscera obstructione liberat.

Scingos, terrestris crocodilus.

SCINGI carnes renibus proximæ, naturalibus arrigendis bibuntur. rursus semen lactucæ cum aqua potum eadem contraria virium lege videtur remittere: item lentis decoctum cum melle.

Scylla.

SCYLLA incidit, calefacit & desiccat in secundo ordine: præstat autem eam assam aut elixam sumere.

Scolopendra marina.

SCOLOPENDRA marina in oleo elixa iunctaque pilos abolet, vsta etiam pruritum excitat.

Scolopendrion.

SCOLOPENDRION asplenon est.

Scolymon, carduus.

CARDVVS calfacit, siccatque in ordine secundo, radix eius cum vino decocta, vrinas fœtidi odoris liberaliter educit & alarum totiusque corporis graueolentias corrigit.

Scordion, trixago palustris.

SCORDIVM varijs pollet facultatibus, vt quod amarum acerbum, & acre sit: purgat igitur simul & calfacit viscera, vrinas & menstrua concitat, refrigerata omnia excalfacit, vulnera glutinat, repurgatque: aridum inspersum cicatricem inducit.

Scordon, allium.

ALLIVM calefacit siccatque in quarto abscessu: at syluestre allium quod ophioscordon, quasi anguinum allium, & agrioscordon dicitur, domestico valentius est. Scordoprason.

SCORDOPRASON porri & allij mixtas habet vireis & gustatum. Scorpioïdes.

SCORPIOIDES excalfacit abscessu tertio, siccat secũdo.

Scorpius.

SCORPIVS terrestris crudus impositus, aut tostus in cibo, proprij ictus remedium efficitur: marinus autem fel habet oculorum suffusionibus vtile.

Scoria, recrementum.

RECREMENTVM omne valide exiccat: ferri stercus alijs amplius, quod excoctum & in tenuissimum pollinem detritum cum aceto auribus suppurantibus mirifice proficit, item iis qui aconitum biberunt, cum oxymelite potum remedio est. Plumbi recrementum eidem respondet, sed magis astringit.

Smilax, aut cactus arbor taxus.

SMILAX, vel cactus arbor est virosæ virtutis.

Smyrna, myrrha.

MYRRHA e secundo calefacientiũ siccantiumq; ordine est: capitis igitũ vulnera inspersa glutinat, item amaram vim obtinet, qua tineas, & fœtus occidat: adhæc abstergit, eoq; ocularijs medicinis tẽperatur, & humores pectori infixos expurgat, ita vt guttur non exasperet. Bœotica myrrha vireis habet calefaciendi, emolliendi, & dissoluendi.

Smyrnion

SMYRNION, quidam hipposelinon, quidã apium syluestre nominant, calefacit & siccat tertio ordine, apio quidem fortius, petroselino autem inualidius, vrinæ & mensibus educendis accõmodatũ.

Sonchus.

SONCHVS astringit, & manifeste refrigerat, tum corpori admotus, tum manducatus; exarefactus autẽ mediocriter calefacit.

Sparganium.

SPARGANIVM siccandi & hoc vireis refert.

Spartos, genista.

SPARTI quo viceis ligant, & semen & flos cum mulsa instar quinq; obolorum pota, per superiora purgant, veratri albi modo sine periculo: semen autem per inferiora quoque purgat: virgulæ ipsius ad coxendicum dolores proficiunt.

Speclarium, lapis specularis.

SPECLARIVM, alij per ph scribunt sphec1arium, quo nonnulli loco vitri in fenestris vtuntur, eoq; diaphanes a perspicuitate appellatur, substantia gypseum, vireis habet concrematis testis aut ostreis simileis.

Spongos, spongia.

SPONGIA recens quæ marinum odorem adhuc reseruat, si cum aqua, aut vino, aut posca imponatur, vulnera glutinat, cremata acris est virtutis, & discussoriæ: cum bitumine autem & pice liquida vsta, appositaq; ex igne, sanguinis eruptiones compescit.

Spodium, cinerula.

SPODIVM pompholygi viribus æquale est.

Staphylinus, pastinaca.

PASTINACA vrinas mouet, menseis proritat, præsertim semen ipsius & radix, folia autem abstergendi viribus prædita phagedænicis affectibus congruunt, & virida cum melle: syluestris aũt pastinaca ad omnia valentior est domestica.

Stachys.

STACHYS marrubio similis frutex tertium in calefaciendo ordinem occupat: menseis itaque excitat, fœtus occidit, & secundas expellit.

Steata, adipes.

ADEPS omnis humanum corpus & humectat, & calefacit, sed pro diuersis animalium temperamentis virtus eius euariat. Suillus igitur omniū humidissimus est, vt ad olei naturam accedat, vnde etiam rosiones obtundit. Caprillus, siccior est, & celeriter concrescit, eoq; iis qui in longanone rosiones experiunt, ab inferiori parte iniicitur. Anserinus calidior est, maioreq; tenuitatē obtinet. Inter vtrūq; hunc gallinarū, gallorumq; adeps cōsistit. Leoninus calore omneis, & tenuitate superat, & propterea etiā vi discussoria. Bubulus inter suillum & leoninnm medius temperamento existit. Vrsinus alopeciis medetur. Vulpinus aurium doloribus, quemadmodū viperinus pilos abolere, & oculorum suffusiones impedire fertur. In omni autem adipum specie calidior, sicciorq; est marium, atque ex his eorum animalium quæ testes habent, magis quam illorum quibus hi sunt execti, & iuigentium ætate efficacior quam aliorum. cæterum vetustate omnis adeps redditur calidior.

Stimmi.

STIMMI præter quam quod siccat, etiā astrictionem habet ob quam ocularĳs collyrĳs miscetur.

Stœbæ.

STOEBAE semen folia in tertio ordine desiccant, viribus donata astrictorĳs, eamq; ob causam vulnera magna conglutinant: decoctum ipsorum dysenterĳs, sanguinis eruptionibus, auribus purulentis auxiliatur: folia applicata oculis ex ictu suffusis conferunt.

Stœchas.

STOECHAS adaperit, extenuat, detergit: & viscera omnia, totumq; corporis habitum confirmat.

Stratiotes.

STRATIOTES aquaticus frigidus est natura: terrestris, etiam astringendi vim habet, qua vlcera committit: nonnulli eo & ad sanguinis eruptiones & ad fistulas vtuntur.

Strychnon, solanum.

SOLANVM hortense esculētumq; astringit, & in secundo ordine refrigerat. Solanū halicaccabum nepotū hortēsi simile vrinæ ciēdæ idoneū semē habet acino vuæ æquale. hypnoitici, id est, somnifici solani radicis cortex, cū vino denarĳ pondere potus, somnū cōcilìat, semē habet ad vrinam mouēdam accōmodatum, ex tertio refrigerantium ordine: vnde corymbi eius plures duodecim epoti, furorem accersunt. Quartum vero genus solani intus assumptum, inutile est, a foris autem applicatum vlcera depascentia curat, refrigerando, siccandoq; ad secundum ordinem relatum.

Stypteria, alumen.

ALVMEN omne, maxime acerbum est, substātiaq; crassum

tenuius autem reliquis est quod vocat̃ scissile, mox rotundũ, & astra galiote. Crassum admodum est liquidum, & quod placites & plinthites appellatur.

Styrax.

STYRAX calefacit, emollit, & concoquit: tussi, destillationi in fauces, & grauedini vtilis, menses idem & potus, & appositus extrahit.

Syca, ficus.

FICVS aridæ in secũdo fere ordine siccant: pingueis aũt, duros tumores magis maturant, acriores detergunt, discutiuntq; : decoctum ipsarum mellis speciem referens, quod iam nonnulli siræon appellãt, viribus melli respondet: virides aũt ficus, imbecillioris virtutis sunt, vtræq; tamen & virides & aridæ aluum subducunt. At ficus caprifici, acres & discussoriæ sunt, quemadmodum ex domesticis grossi.

Syce, ficus arbor.

FICVS arbor calidi tenuisq; temperamenti est, adeo vt liquor & foliorũ succus nõ rodat modo, aut abstergat vehementer, sed etiã exulceret, ora venarum aperiat, & myrmecias exterat: iam vero & purgãdi vim obtinet. At syluestris ficus, quam caprificum vocant, in omnia efficacior domestica est.

Sycomorus.

SYCOMORI fructus nullius nutrimenti est, & stomacho noxius: liquor arboris vi pollet emolliendi, glutinatoria vulnerum, discussoria tumorum: bibitur inungiturq; ad serpentium morsus, lienes scirrho induratos, stomachi dolores, & in accessionibus febrium horrores sanat.

Symphytum petræum.

SYMPHYTVM petræum contrariis constat virtutibus: habet enim aliquid quod incidat, pus in thorace & renes expurget. habet etiam aliquam contrahendi virtutem, qua sanguinis excreationibus medeatur, conuulsis, ruptis, mulierum fluori rubro, intestinorum ramicibus: item calida quædam humiditas ei inest, qua sitim arcet, & arteriæ asperitates sanat. Symphyton alterum nempe magnum, viscosum quippiam & quod pruritum excitet, repræsentat scyllæ simile. Vtuntur eo, vt superiori.

Spondylion.

SPONDYLII semina & radix virtute acri & incisoria, suspiriosis, comitialibus, & arquatis succurrunt: radix autem circumrasa, fistulisq; imposita illarum callos tollit: succus e flore ipsius expressus, veterrimis aurium vlceribus instillatur.

Schinos, lentiscus.

LENTISCVS in omnibus sui partibus siccat secundo ordine absoluto, calefaciendo autem & refrigerando medius est, adeo astringens vt ad hypocistidis succum astrictione accedat.

Schœni anthos, iunci odorati & rotundi flos.

IVNCI odorati & rotundi flos modice calefacit, minus astringit, tenuem naturam sortitus, qua vrinam mouet & menseis trahit. obstructaq; reserat in fomentis, potu & cataplasmatis adhibitus radix adhuc magis flore astringit, sed ille calidior.

Schœnos elia, iuncus palustris.

PALVSTRIS iuncus duplex est, sed eius qui vocatur oxyschœnos, semen somnificum: holoschœni autem dicti, minus. idem & capiti dolorem facit. vtriusq; semen frixum si cum vino bibatur, alui fluores desiccat, & mulierum fluxiones cohibet.

Sori.

SORI vireis misy æqualeis obtinet, longe illo naturæ crassius.

Quæ a T incipiunt.

Tarichos salsamentum thynni.

CONDITANEI thynni caro acris est & desiccatoria: morsis igitur a vipera, quam præsterem dicunt, quamplurimum eius esui datur, vinumq; superbibitur liberalius, & vomitus excitatur: eadem ad acrimonias esitatorum, valet, item rabidorum canum aliorumq; serpentium morsibus vtiliter applicatur.

Taurocolla, glutinum bubulum.

TAVROCOLLA aliis xylocolla dicitur, ex boum coriis confecta, vim habet insigniter abstersoriam, eoq; aceto subacta, impetigines & summæ cutis lepras exterit ambustis, si aqua calida soluatur, inflammationem oboriri non sinit: eadem oxymelite soluta vulneribus accommodatur.

Tellinæ.

TELLINAE conditaneæ crematæ, adurentem cinerem reddunt, qui cedrino liquori mistus euulsos radicitus palpebrarum pilos, si instilletur nasci iterum prohibet.

Terminthos, terebinthus,

TEREBINTHVS calefacit in ordine secũdo, siccat autẽ si viridis est in primo, si aridus secundo: fructus vbi inaruerit, ad tertium siccantium ordinem refertur. hac igitur ratione & vrinam mouet, & lienes adiuuat..

Tettiges, cicadæ.

CICADAE crudæ siccatæ ad colicum dolorem potui dantur aut tres, aut quinque, aut septem cum totidem numero piperis granis. quidam tostas contra vesicæ dolores potui exhibent.

Teutlon beta.

BETA nitrosam vim habet, qua abstergit, discutit, & per nareis purgat, sed alba elixa plenius, inflammationi arcendæ fit idonea, & modice discutit.

Teucrion.

TEVCRION calefacit in ſecundo, ſiccat in tertio ordine, vi inciſoria tenuiꝗ;, lienibus medetur.

Tephra, cinis.

CINIS non oĩs idem exacte habet temperamentum, ſed pro materiæ combuſtæ differentia euariat acerbarum ſane arborum cinis nempe quercus & ilicis, aſtringendi vim non modicam obtinet, qua ſanguinis eruptionem compeſcit, quum nullius alterius datur facultas: acrium vero, puta fici & tithymali cinis, acrior & magis deterſorius efficitur.

Telephion.

TELEPHION in primo abſceſſu calefacit, ſecundo autem deſiccat: eſt itidem abſterſorium, quapropter vlceribus putredinem expertis conuenit, & vitiligines, tum leucas, tum alphos cum aceto abolet.

Telis, fœnugrecum.

FOENVGRAECVM ex ſecundo ordine calidum eſt, e primo ſiccum, idcirco feruidas inflammationes irritat: minus autem calidas & induratas ſcirrho magis diſcutiendo perſanat.

Tithymalus, herba lactaria.

TITHYMALI omnes e quarto calfacientium ordine ſunt acrimoniæ & validæ amaritudinis participes: ſed radix quum ſit quodammodo imbecillior, aceto incocta dentium eroſorum dolores finit: liquores vehementiore donati virtute, dentium cauis imponuntur, reliquum corpus ſi attingant, adurunt, quare etiam pilos modice delitos auferunt, item myrmecias, verrucas & huius generis alia tollũt: & cutis labes abſtergunt, maligna vlcera, & phagedænica, curant. Cæterum ex ſeptenario ipſorum numero validiſſimi ſunt, appellati characias, myrſinites, & qui in petris arboris modo naſcitur: hos ſequitur qui verbaſco ſimilis eſt, & cypariſſias, deinde paralius, quaſi dicas maritimus, poſtremo helioſcopius..

Titanus calx.

† CALX viua quidem vehementer adeo vrit, vt cruſtam inducat: reſtincta vero cruſtã quidem ſubito excitat, ſed poſt diem vnum non amplius, calefacit tamen & conſumit carneis: ſi lauetur, idꝗ; aqua mariua, validas diſcutiendi vireis acquirit.

† Hæc verba ſic leguntur in veteribus libris, τίτανος ἡ μὲν ἄσβεστος καίει σφοδρῶς, ὥστε καὶ ἐσχαροῦν, σβεσθεῖσα δὲ παραχρῆμα μὲν ἐσχαροῖ, μεθ' ἡμέρας δὲ οὐκ ἔτι, θερμαίνει δ' ὅμως καὶ διατήκει τὰς σάρκας, εἰ δὲ πλυθείη, ἄδηκτος γίνεται, καὶ μάλιστα, εἰ πλεονάκις πλυθείη, διαφορητικὴ δὲ ἱκανῶς γίνεται θαλάσσῃ πλυθεῖσα Id eſt Calx viua vrit multum, vt cruſtam inducat, extincta autem ſtatim cruſtam efficit: ſed poſt aliquot dies vis eius remittitur, calefacit ta-

men & tabefacit carnes: Si autem lauetur, fine morsu redditur, præsertim si sepius lota fuerit marina vero aqua abluta vim digerendi habet. Quam esse huius loci veram scripturam, ex Galeno & Aëtio facile intelligi potest.

Tragacantha.

TRAGAGANTHA persimiles gũmi vires repræsentat.

Tragium.

TRACIVM frutex est in Creta lentisco similis, virtute calida in tertio abscessu, attractoria, discutiente, & tenui aculeos igitur educit, calculos comminuit, mensisq; citat, instar drachmæ potum. Sed alterum tragium, hoc amarius est, scolpendrio assimile, nascitur multis in locis, tanta astringendi virtute præditum, vt fluidis affectibus commode faciat.

Tragoriganum.

TRAGORIGANVM origani virtutes habet, & nonnullam etiam astrictionem. Tribolos, tribulus.

TRIBVLVS medioctiter refrigerat sed terrestris siccando valentior est, aquaticus leuiter etiam humectat: vterq; contra inflammationum generationes, omnesq; influxus conuenit: terrestris fructus quum tenuis existat, renum calculos conterit.

Tragos sitodes, tragus frumentaceus.

TRAGVS frumentaceus zeæ respondet, sed difficilius in stomacho conficitur, & aluum emollit.

Trigle, mullus.

MVLLVS piscis continue esus claritati oculorum nocet: crudus dissectus & impositus marini draconis, scorpionis, & aranearum morsibus succurrit. Tripolium.

TRIPOLII radix calida est in tertio abscessu & acris.

Triches, crines.

PILI combusti persimilem lanis concrematis vim obtinent.

Trigon, pastinaca marina.

MARINAE pastinacæ aculeus impactus denti infirmo, ipsum conterit excutitq;. Tryx, fæx.

FAEX vini ignem non experta compositis viribus constat, vt, quæ abunde desiccet discutiatq;, astrictoria autem facultas ei ex vini vnde consit specie, accedit: Vtendum igitur est ea tum in humidioribus, tum in fluidis affectibus. phygethla discutit, lac, mammis coo refertis imposita, extinguit: cremata vero quam etiam spheclen appellant, adurentem vim acquirit, quapropter & medicamentis quæ adurunt, ipsam miscemus. vngueis igitur scabros cum resina eiicit pilos cum oleo lentiscino per noctem totam iuncta, flauos efficit.

Lota oculorum medicinis absterforiis temperatur. Aceti fæx in omnibus valentior est iam dicta, magisq; astringit.

Troglodytes, passer.

TROCLODITES passer est omnium auium excepto regulo minimus, in sepibus potissimum degens, qui & tostus & crudus salsus manducatus renum calculos conterit: cremati ipsius cinis epotus, idem præstat.

Tyros, caseus.

CASEVS recēs & mollis repellēdi vī obtinet. leuiter refrigerans, quare & vulnera impositus conglutinat: at qui oxygalactinus dicitur, præter hanc facultatem etiam discussoriam modicam possidet, magisq; vulnera conglutinat. vetustus, isq; pinguis magis discutiendi virtutem præ se fert, qua articulariorū quoq; tophis accommodatus est, præsertim cum suillæ carnis & salsæ & pinguis decocto.

Quæ ab Y incipiunt.

Hyacinthus.

HYACINTHI radix bulbi speciem repræsentans, primi in siccando ordinis est, secundi refrigerando, pueros itaque impuberes diu conseruare cum vino inducta creditur: semen leuiter abstergit astringitq;, idcirco arquatis cum vino datur, vt quod desiccet magis quam refrigeret.

Hyalos, vitrum.

VITRVM læue cum vino tenui & albo potum, vesicæ calculōs comminuere dicitur.

Hydnon, tuber terræ

TVBER terræ terrestri constat substantia cum modica quadam virtute tenui.

Hydrargyros, argentum viuum.

ARGENTVM viuum in medicinæ vsum non adeo accommodatur, quod venenum repræsentet: nonnulli vero concrematum ipsum in cinerem, mixtumq; aliis speciebus, colicis & iliosis potioni exhibuerunt.

Hydropeperi, aquaticum piper.

HYDROPIPER, herbula est calida sed non piperis modo: viride cum semine suo inductum, sugillata, & tumores scirrho induratos discutit.

Hydor, aqua.

AQVA præstantissima & alterius substantiæ expers, refrigerat, humectatq;, ex peculiari sua natura: vbi autem ascititium calorem assumpserit, quamdiu eum seruat, calfacit frigida autem facta, re

frigerat, Porro quæ nonnihil mixta est, vt nitrosa aut bituminosa, adiunctæ substantiæ vireis acquirit. Pluuialis autem nonnihil etiam astrictionis habet, ob quam ocularijs miscetur medicinis. Qualem vero conueniat laudatissimam esse aquam, in primo libro comprehensum est.

Hyoscyamus, altercum, seu herba Apollinaris.

ALTERCVM cuius semen nigrum est, item cuius flauum, venenosum est: accommodatissimum vero curationibus, quod & semen & florem candidum habet ex tertio refrigerantium ordine.

Hypericum.

HYPERICVM duplex est alterum quod androsæmon & ascirrhon appellatur, expositum est: alterum vero calefacit & siccat, tenui substantia præditum, coque vrinas elicit, & menstrua citat, totum ipsius semen, quod si cum folijs inducatur viride, cicatricem vulneribus obducit, † arida vero folia inspersa vlceribus medentur. dantur etiam potioni aduersus coxarum dolores.

† Hic locus ita descriptus est in veteribus libris, ξηρὰ δὲ ἐπιπαττόμενα τὰ πλαδαρὰ τῶν ἑλκῶν ἰῶνται, id est sicca autem inspersa, præhumida vlcera sanant.

Hypecoon.

HYPECOON refrigerat in tertio ordine, papaueri viribus proximum.

Hypoglossum.

HYPOGLOSSON frutex pusillus est, cuius radix & succus emolliendi virtute pollent.

Hypocistis.

HYPOCISTIS eorum quæ ad radices cisti & cistari appellati subnascuntur, nempe cytinorum, succus est, medicamentum ad omneis fluidos affectus efficacissimum, vt quod particulas siccet corroboretque.

Hypophæston.

HYPOPHAESTON species est spinæ fullonıæ, quemadmodum & hippophaës, ex huius capitulo, folijs et radicibus, succus expressus siccatusque trium obolorum pondere, cum mulsa pituitam & aquam euacuat, maxime cõgruit orthophnœis, comitialibus, & neruorum affectibus.

Hyssopum.

HYSSOPVM in tertio ordine & calefacit & desiccat, tenuisque substantiæ est.

Quæ a Ph auspicantur.

Phaci, lentes.

LENTES in secundo ordine siccant, medio caloris & frigiditatis temperamento donatæ, sed astrictionis quoque nonnihil habent. Totum vero lentis corpus siccat, aluumque sistit: decoctum

ipsius proritat, ideoq; prior aqua defunditur, quum comprimend gratiâ lentes assumuntur.

Phacos, lenticula, palustris.

LENTICVLA palustris humectat refrigeratq; in secund abscessu.

Phalaris.

PHALARIDIS succus, folia & semen pota, vesicæ doloribus auxiliantur, habet eadem herba & tenuem quandam vim naturamq; calidam.

Phalangites.

PHALANGITES quod phalangiorum morsibus medeatur, nomen hoc inuenit: est & tenuis naturæ compos: qua torsionibus circa vmbilicum auxiliari putatur.

Phellos, suber.

SVBER præsertim ex vinorum cadis, combustum, cinerem reddit siccando vehementissimum, qui medicinis ad dysenterias inscriptis admiscetur.

Philyras, tilia.

TILIAE arboris folia, syluestri oleæ similiter astringunt, quibus commanducatis, oris vlcera iuuantur, eorumq; decocto colluuntur quod etiam potum & vrinam & menseis trahit.

Phlomos, verbascum.

VERBASCI genera plura sunt, inter quæ est & dicta trypalis: cæterum folia omnium siccantem & mediocriter astrictoriam vim referunt: præcipue eius quod aurei coloris est, & quod acerbæ sint, fluidis conferunt affectibus; nonnulli & dentes ex eis colluunt.

Phœnix herba.

PHOENIX, aliis rhu herba est lolio consimilis, astringendi viribus donata, in vino austero pota, omneis fluidos affectus sistit.

Phœnix arbor, palma.

PALMAE fructus qui iam ematuruit, calidus mediocriter est, visceribus roborādis & stomacho idoneus, tum intus assumptus, tum foris applicatus: reliqua palmæ portio vehementer astringens est, quamobrem stomachicis, & hepaticis medicinis temperatur: longe magis astringit quod fructus enascentis veluti inuolucrum est.

Phormion.

PHORMION tenuis, abstersoriæ & attractricis facultatis est: semen igitur cum melle albugines extenuat, & spicula e corporibus extrahit.

Phu.

PHV radicem habet nardi persimilem, quæ tamen ad pleraque infirmior sit, sed vrinas magis quam ea elicit, nardi gallicæ modo.

Phyllum, folium.

PHYLLON, Malabathri folium est, de quo in illius capite diximus.

Phycos, fucus.

PHYCOS refrigerat, siccatq; in secundo abscessu, ac mediocriter etiam astringit.

Phylites.

PHYLITES cum acerba quadam prædita sit qualitate non immerito alui profluuijs pota auxiliatur.

Quæ a Ch auspicantur.

Chalbane, galbanum.

GALBANVM calore tertium fere ordinem accedit, siccitate secundum, molliendi & discussoria vi donatum.

Chalcitis.

CHALCITIDIS vires astrictoriæ, acres, adurentesq; sunt, & crustam inducunt, tenuitate media inter misy & sori consistit: vsta tenuior redditur.

Chalcanton, atramentum sutorium.

CHALCANTHON aqua est in Cypri metallis coalescens, valentissimæ astrictionis cum calore non ignauo. quod omnium efficacissime humidas carneis conseruat suo condimento desiccatq;. longiore temporis processu in chalcitidem mutatur.

Chalcos, æs combustum.

AES combustum acre quiddam habet & astrictionis particeps est, quapropter ad cicatricem vlceribus obducendam in siccioribus corporibus præstantissimum est: si eluatur, teneris vtilius est, quam illotum.

Chalcu anthos, æris flos.

AERIS flos tennioris naturæ est, quam æs concrematũ, eiusq́ squama: mixtus itaq; collyrijs palpebrarum & asperitates, & ficus exterit.

Chamædrys.

CHAMAEDRYS in tertio ordine calefacit siccatq;. lienes igitur consumit, vrinas & menstrua elicit, viscerum obstructiones expurgat.

Chamæcissus, hedera terrestris.

HEDERAE terrestris flos quum amarus insigniter existat, iecoris meatus adaperit, item contra coxendicum dolores exhibet.

Chamæleuce.

CHAMAELEVCE in tertio abscessu calefacit, in primo desiccat.

Chamæleon.

CHAMAELEONTIS nigri radix calefacit siccatq; propemodum in tertio ordine, est & abstersoriæ facultiatis particeps, qua cutis labes exterit, item duros tumores dissipat emollitq;, &

phagedænica vlcera admota in cataplasmate persanat. si autem intra corpus sumatur, veneni loco est. Albi radix superiori proportione respondet, sed amarior est; quæ si cum vino austero instar acetabuli bibatur, latas ventris tineas enecat facit etiam ad aquā inter cutem.

Chamæmelon.

CHAMAEMELON siue anthemis calefacit siccatq; in primo abscessu, præterea virtute tenui, discussoria, laxanti, & odorata constat.

Chamæpitys.

CHAMAEPITYS secundo gradu calefacit, tertio desiccat. quam ob causam & purgare & abstergere viscera, potissimum iecur potest, item vrinas menseisq; trahit, magna vulnera conglutinat, putredinem expertis medetur, duritias discutit: decoctum ipsius etiam coxendicum doloribus salutare est.

Chamædrops.

CHAMAEDROPS, quidam & hoc chamedryn vocant, alij etiam teucrion, viribus chamedryi respondet.

Chamæsyce, humilis ficus.

CHAMAESICE abstersoria & acri facultate pollet: quapropter & surculi ipsius & liquor myrmecias, verrucasq; abolent, crassas oculorum cicatrices cum melle abstergunt, hebetudini, & suffusioni incipienti medentur.

Chamælea, oleago.

OLEAGO absterforia facultate, sordida vlcera & crustas cum melle purgat.

Chelidonium, herba hirundinaria.

CHELIDONIVM in tertio ordine calefacit, valenterq; abstergit; succus ipsius claritati oculorum vtilis est: radix arquatos cum vino & aniso pota, obstructione liberat: manducata dentium doloribus auxiliatur. Minus chelidonium quarto calefacientium ordini ascriptum, acrius est, vt inductum cutem exulceret: vngueis scabrosos eiicit: succus autem ipsius per nareis purgat.

Chelidones, hirundines.

HIRVNDINVM crematarum cinis cum melle illitus, anginarum inflammationes persanat: idem oculorum claritati benefacit.

Chole, fel.

FEL omnium aliorum animantis humorum calidissimum est, colore tamen inter se differt: siquidem quod flauum, pallido calidius: & flauo, æruginosum: præterea variat ꝓ animantium quæ id habēt ratione, quatenus suillum omnibus alijs infirmius est, eoq; citra rosio nem aurium vlceribus medetur. Ouillum maioris acrimoniæ est quam suillum, & ouillo caprillum efficacius. caprino æqualia vrso-

rum & boum existunt. taurinum vehementius: hoc, fel hyænæ superat, rursus hyæna vincitur a pisce callionymo dicto, & scorpione, cuius animantis fel suffusionibus oculorum, hebetudini, & albuginibus accommodatur: item marinæ hirundinis. at capræ syluestris fel etiam lusciosis conferre dicitur. cæterum omnium volucrum fel, tum acrius, tum siccando vehementius est quam quadrupedum: inter has ipsas autem gallorum & perdicum aliis est præstantius: accipitrum & aquilarum acrimonia & rosione quodammodo superat, æruginoso colore, nonnunquam etiam nigro.

Chondrilla.

CHONDRILLA intybi species subamara gustu est, propterea etiam maiorem siccandi vim quam illa obtinet.

Chondrus.

CHONDRVS tritico persimilis est, nisi quod glutinosior.

Chrysocolla.

CHRYSOCOLLA altera in metallis reperitur, altera in rubri æris pyla ac tali pistillo in vrina pueri venerem non experti, sub caniculæ æstu contrita, præparatur. hæc igitur abstergit, discussoria, siccanteque vi predita maiore, quam ea quæ in metallis inuenitur, vt etiam carnem absumat citra rosionem; ob quod vlceribus maleficis accommodata est: concremata vero minus erodet.

Chrysocome.

CHRYSOCOMAE, quæ etiam chrysitis dicitur, radix acri simul & astringẽte vi existit: quare non multi in medicina vsus est, quanquam peripneumonicis & iocinorosis, in mulso elixa exhibeatur. cæterum menseis educit.

Quæ a Ps ordiuntur.

Pseudobunium.

PSEVDOBVNIVM bunii speciem repræsentat, calefacit, discutit & abstergit: torsiones igitur circa vmbilicum, stillicidia & laterum dolores soluit: strumas etiam cũ sale & vino inductum disiicit.

Pseudodictamnon.

PSEVDODICTAMNON imbecillis dictamni vires habet.

Psimmythion, cerusa.

CERVSA refrigerat & opplet.

Psyllium, herba pulicaris.

HERBAE publicaris semen secundi refrigerantium ordinis habetur, siccando humectandoque medium est.

Psoricon.

Psoricon.

PSORICON, chalcitide duplicata, argenti spumæ mixta, efficitur vtriusq; tamen aceto prius detritis, ac in recentem ollam cõiectis, quæ diebus quadraginta sub fimo delitescet: sic enim maiorẽ siccandi vim, tenuiorem & minus rodentem quam chalcitis, acquiret.

Quæ ab O magno incipiunt.

Oon, ouum.

OVI candidum & tenue, nullius plane rosionis compos, mediocriter refrigerat. vtendum igitur eo in oculis, pudendorum vlceribus, aliisq; omnibus malignis. miscetur etiam medicamentis emplasticis, quæ sanguinem suprimunt: luteum vero pari facultate præditum medicamentis temperatur ad inflammationem arcendam efficacibus: tostum vero magis siccat, minus lenit. Porro totum ouum aceto incoctum si assumatur, ventris fluxiones desiccat: si acerbum aliquod adiunxeris, vt, gallam, aut rhun, aut balaustium, ac frixeris, multo redditur efficacius ambustis autem crudum impositum, protinus auxiliatur. Sorbile assumptum, pectoris vitia concoquit lenitq;, & arteriæ asperitates leuigat. Præponetur autem recens veteri & gallinaceum reliquorum animantium ouis.

Ocimum.

OCIMVM secundo calefacientium ordini ascribitur: habet & humiditatem quandam excrementiam, propter quam neq; vtile est intus assumptum: extrinsecus autem inductum discutit, & concoquit.

Ocimoïdes.

OCIMOIDES, nonnulli philæterion nuncupant, inutilis quidem radix est: semen vero tenue est, & sine rosione siccat.

De medicamentis simplicibus quæ flauæ bili purgandæ sunt.

Cap. iiii

ALoës drachma cum aqua mulsa mane datur. qui vesperi eam exhibent, aut secundum cibum, noxam inferunt, quippe alimentũ in membra digerit, flauam bilem vacuat minus, trium obolorum instar assumpta, vt quæ crassiora tantum excrementa abunde educat. Cæterum quum omnia purgantia medicamina stomacho aduersentur, sola aloë conducit. qui vero amaritudinem eius non sustinent, in catapotia coactum assument. Sciendum vero est, medicamenta ea non simplici quodam temperamento verbi gratia, caliditate purgare, (omnia siquidem calida, quale piper est, vacuationem molirentur) verum totius substantiæ proprietate, quo modo Ia-

pis magnes ferrum attrahere demonstratus est. Porro ex purgantium medicaminum numero ea quæ ventrem duntaxat emolliunt, primo libro sunt exposita: efficacioribus autem vtimur vel ad materiam deriuandam, vel ad affectum induratum agitandum remouendumque, aut ad corpus reficiendum, mutandumque ipsius temperamentum, aut ad noxium humorem eliciendum. Iam vero sunt nonnulli etiam mixti ex prædictis modi, inuicem connexi. Cæterum purgationibus hos vti conuenit qui viribus pollent, & mente constant, primosque ætatis limites euaserunt, nondum vero ad extremos peruenerunt, item qui stomacho robusto sunt, & copiosam materiam inutilem in corpore collegerunt, non multi adeo sanguinis compotes. Tempus autem purgationis, si nulla vrgeat necessitas, vernum maxime & autumnale opportunum est. Quæ bilem vacuent.

QVAE bilem educunt, quouis anni tempore præterquam in hyeme recte vsurpantur: ætate vero florida, & declinante: habitu sicco, musculoso, nigri coloris, vel rubri: viris magis quam mulieribus: item in quibus cibi continue corrumpuntur, aluus astricta est, amara bilis redundat, iracundis, paucam vrinam reddentibus, cibo vsis sicco & calido. in affectibus, arquato, iecoris imbecillitate, pleuritide, phrenitide, angina, insania, cephalæa, lippitudine, erysipelate, lepra, febri, & quibus bilis superat. Datur aloe capite grauatis, lippientibus, siticulosis, & qui per somnum imaginibus torquentur sine febri, adhæc qui horroris discursum in corpore sentiunt, flatus acreis ædunt, intestinis roduntur, quibus stomachus in modice æstuat, aut nausea humoribus os eius rodentibus euertitur: postremo, quibus ob recrementorum abundantiam clyster nequit inijci: abunde siquidem inanit, sic vt totum corpus non commoueat, nisi copiosa admodum fuerit exhibita: bilem autem intestinis, aluo & stomacho inhærentem educat. Veratrum conuenit & acuto & longo morbo laborantibus, qui medicamentum bili ducendæ idoneum requirunt, quales sunt qui insania, altera capitis parte (heterocranici dicuntur) humorum impetu in oculis decumbente, & pectoris affectibus torquentur: acommodatissimum est visceribus, vteri & vesicæ vitiis medicinam requirentibus. Laudatur etiam ad longam asperæ arteriæ affectionem, arquatum, eruptiones quæ exanthemata dicuntur, impetigines, vel herpetas, vel erysipelata vel lepras. Veratrum nigrum bilem flauam potissimum e toto corpore citra molestiam educit, quam ob causam iis qui non grauiter febricitant, magisque febri carentibus instar drachmæ exhibetur radicibus in mulsa & aqua maceratis, aut cum melle catapotiorum modo: verum ita exhibeatur, vt ieiunium præcesserit. Sunt qui

misceant ei pulegium, vel satureiam, vel aliquod ex iis quæ subito transeunt, stomacho non inimica. Scammonia perinde vt veratrũ purgat, magis flauam bilem: cæterum inter omnia quæ purgationem moliuntur aduersissima stomacho est. datur igitur iis qui febri carent & stomacho sunt meliori, ad pondus quatuor obolorum cum sale aut pipere, aut zingibere, aut quodam stomacho vtili, quod protinus corpus permeet, aut etiam cum melle: item cum gummi quoq; fiunt catapotia. Colocynthidis, hoc est, cucurbitæ syluestris medulla bilem potissimum vacuat, & mucosa non a sanguine tantum trahit, quemadmodum veratrum & scammonia, sed etiam a neruis & neruosis partibus instar drachmæ in aquæ mulsæ cyathis duobus, quibus & ruta incocta sit, epota: læuigetur autem accurate, quoniam asperitates ipsius interaneis adhærentes, vlcera concitant, & neruos consortij lege afficiunt. Exhibetur recte, capite dolentibus, nempe quum cerebri membrana, vel ea quæ caluariam cingit, vitiata fuerit, vt, vertiginosis, heterocranicis, cephalæa infestatis, comitialibus, apoplecticis, conuulsis, vt in vtramlibet partem deprauata sit facies, qui cynicus spasmus dicitur, diuturno in oculos fluxu vexatis, orthopnoicis, suspiriosis, vetusta tussi conflictantibus, præterea iis quos articularij dolores, & renũ aut vesicæ affectus male habent. Elaterium scammoniæ modo euacuat. deligendum vero porraceum, leue, & anno non vestustius, triobolari pondere cum lactis hemina læuigatum exhibetur. Tithymalus bilem elicit, non aliter quam elaterium & scammonia. dantur liquoris guttæ quatuor aut quinque cum polenta maceratæ, quæ statim deglutientur. Nam in ore diu retentæ, linguam exulcerant, eiusq; viciniam. Lathyrides bilem purgant sicut veratrum & scammonia: offerentur igitur septem octo've, & vsque ad quindecim robustis sane & qui liberaliore indigent purgatione, manducari præcipe, imbecillioribus & malo præditis stomacho, integras ipsas deuorare. Peplij turionum qui semper sicci existunt, instar octo obolorum in mulsa datum bilem educit, veratri modo. & flatus disiicit. Agaricum simileis cucurbitæ syluestri vireis habet, tardum adfunctionem obeundam, non autem stomacho admodum inimicum: datur læuigatum drachmis duabus cum mulsa, sit autem albissimum, vehementer fragile, non adeo lignosum, neq; teredinibus obnoxium. Iris Illirica simili modo purgat octo obolorum instar ex mulsa assumpta. Sit autem nec vetusta, nec teredines experta. Centaurium minus bili & mucis purgandis aptum, coxendicum doloribus peculiariter conuenit: ius ipsius drachmæ & semissis pondere in aquæ hemina de-

cocti ad dimidias bibitur. Tragoriani flos cum semine instar duarum drachmarum ex mulsa datur, quibus etiam veratrum nigrum, verum flos ille, gratior quidem stomacho existit quam veratrum, minus autem purgat. Chamælææ drachmæ quatuor in mulsæ hemi nis duabus ad quartas decoctæ, perinde vt veratrum, purgant. Nonnulli vero chamælææ & absinthij dupla portione catapotia fingunt exhibentq;. Aristolochiæ clematidis, hoc est sarmentariæ seminis drachma in mulsa pota, colocynthidis more purgat. Polypodij radix arida, si læuis mulsæ inspergatur, aut cum ea conteratur, eundem quem colocynthis effectum præstat.

Quæ bilem atram vacuent.

MEDICAMENTIS atram bilem ducentibus vtemur præcipue in melancholicis, furibundis, iracundis, hominum consortia exosis, aut secessu gaudentibus, item in his qui dum a morbo reficiuntur, purgationem desiderant, autumno feruidiore, habitu sicco & parum musculoso. Epithymum laudatissimum est remediū inter ea quæ atræ bili vacuandæ sunt. dantur ipsius drachmæ quinque leuigatæ ex lactis hemina. Epithymbrum quod thymbræ supernascitur, vt epithymum similiter euacuat, sed imbecillius est. Pulegium atram ducit bilem instar acetabuli in mulsa potum. Tragorigani heracleotici idem modus, vti pulegium vacuat, cæterum ambo desiccant. Alypi semen inferius atram purgare bilem pari epithymo mensura cum sale & aceto dictum est, intestina vero si fidem Dioscoridi accommodamus, leuiter exulcerat. Est autem meo iudicio, quæ nunc alypias vocatur exhiberi debet in mulsa. Parthenium similiter siccum si potetur, eadem solet extrahere. Alysson cum sale epotum non aliter quam superiora expurgat.

Quæ pituitæ vacuandæ sint.

EORVM quæ pituitam educunt vsus est in habitu frigidiore & senio confectis perq; hyemem, in resolutis, apoplecticis, inturgescentibus tumore laxo fungosoq;, quod œdema dicunt, insuper in his qui multum pituitæ in ventriculo, aut pectore, aut stomacho collegerunt, & in mulierum fluore. congruunt etiam copiosa emungentibus, crassa excreantibus, fastidiosis, & coxendicum cruciatu detentis, quum muci articulis incubuerint, aut elephanticis; maxime autem conueniunt iis qui aqua inter cutem laborant, cui nomen est anasarca. Styracis albi drachmæ pondus cum resina terebinthina æquali modo deuoratum, pituitam euacuat. Oleæ radicis cortex drachmæ instar cum vino aut aqua. Pyrethri oboli nouem ex aqua. Lychnidis seminis drachmæ duæ. Ciclamini radicis drachma cum hydromelite. Scordij drachmæ duæ

cum melle. Chamæpytis in pollinem detrita, exhibitaq; in catapotijs. Squamæ Cypriæ drachma semis cũ resina pari in catapotijs valentius purgat pituitam. Lauri foliorũ viridium sesquidrachma.

Cucumeris syluestris radicis corticis oboli duo. Ricini grana quadraginta, crotones dicti, putaminibus detractis eduntur, similemq; effectum præstant. Apij dimidium quod ad radicem est manducatum: nonnulli id chamæraphanon appellant, hoc est, humilem raphanum. Bdellij drachmæ duæ ex hydromelite. Peculiariter autem gummi oculis defluentibus idoneum.

Quæ aquam educant.

AQVAM elicientibus vti conuenit in his quos aqua subter cutem, ab vtre ascites dicta, male habet, in mulieribus albo fluore infestatis, item in iis quos vlcera fluida torquent. Squamæ Cypriæ drachma cum mulsa pota aquam educit: aceti vero momentum supersorbere oportet, ne per vomitum reddat. Coccum gnidium cortice detracto læue cum melle cocto potum ne fauces attineat, aquas trahit. dantur autem grana aut viginti, aut vigintiquinque, aut triginta: valẽtioribus quadraginta. Euphorbij drachma cum melle cocto pota pituitam emolitur, magis autem aquas. Lonchitidis seminis oboli octo cum mulsa aquas purgant. Cneoron similiter aquas trahit cum polenta potum. Cnici seminis drachmæ quinque læuigatæ ptisanæ incoquuntur cum salis momento, sorbenturq;. Ammoniaci suffiminis drachma in mulsa pota aquam educit. Nonnulli vero lienosis id cum posca exhibent. Sambuci corticis radicis succus instar vnciarum duarum potus cum vino aquas educit.

De compositis medicamentis purgantibus.

Cap. v.

Catapotia ex aloë.

COlocynthidis medullæ pars vna, absinthij succi pars vna aloës partes duæ, scammoniæ partes duæ: ex aqua granula ad erui magnitudinem finguntur. dantur vndecim numero.

Oxymeli Iuliani.

RVTAE, origani, singulorum quadrans, thymi comæ triens, anethi sescuncia, iridis vncia, mandragoræ radicis sescuncia, agarici sextans, tedarum pinguium vnciæ duodecim, cocci gnidij triens, lathyridum, alypiadis, singulorum quadrans, polypodij sextans, phylli, costi, spicæ nardi singulorum vncia, rheupontici sescuncia, scillæ, sambuci turionum, canopi, (qui est sambuci cortex) singulorũ quadrãs, asari vncia, pulegij quadrans, epithymi, veratri, acori, singulorum sextans, sii, amomi, hyperici, cumini, singulæ vnciæ, anisi sextans, aceti sextarij decem, mellis sextarij quinque; herbæ per triduum in aceto

madeſcunt,deinde excoctis dum amplius dimidio conſumptum fuerit,mel adiicitur: vbi vnita fuerint,& illis abiectis admiſcentur lathyrides, coſtus, coccum gnidium, ſpica nardi læuigata, & ſi voles poſtquam perfecte coctum fuerit oxymel,illa impones. Modus ſummus eſt vncia,aut pro virium ratione : benefacit podagricis affectibus & comitialibus,ac in quibus vacuare ſimul & craſſos humores educere opus eſt.

Purgatio ad ducendum aquas quæ conſtat caryophyllo.

Aloës,epithymi, caryophylli, cocci gnidij, petroſelini, rheupontici,ſingulæ ſemunciæ,euphorbij ſcrupuli quatuor, mellis quod ſatis eſt.datur cochlearis menſura.

Purgatio ex rhodomelite confecta, Alexandri.

ROSARVM ſucci ſextarij duo,mellis ſextarius,ſcammoniæ vnciæ quatuor. ſummus modus eſt quinq; cochlearia : leuior, duo:medius tria. ALITER. Mellis libra,roſarum ſucci libra,piperis drachmæ duæ,ſcãmoniæ drachmæ octo, maſtiches drachmæ quatuor,zingiberis drachmæ duæ. ALIO modo, quo ego vtor, Spicæ nardi,aſari,epithymi,ſingulorũ ſemũcia: macerant in aquæ hemina per triduum: vbi mediocriter incoxeris,miſceto aquæ roſarum ſucci ſextarij dimidium, mellis tantundem. Poſtquam adusq; ſpiſsitudinem fuerint incocta,ſcammoniæ ſeſcuncia admiſcetur.

Purgatio ex malis cotoneis.

MALORVM cotoneorum toſtorum vnciæ quatuor, piperis vnciæ ſex, ſcammoniæ drachma, mellis vnciæ quinq;: trita exhibentur cochleario inſtar vnciæ, aut pro viribus.

Compoſitio dia citriu, quod eſt,ex malo medico, ſtomacho vtilis.

MALI medici corticis carnisq; pondo in aquæ ſextario vno & dimidio ad tertias decoquitur, mellis ſextarius dimidias adiicit: vbi mellis ſpiſsitudinem ex coctione acceperint,inſpergitur læuigati piperis longi vncia,ſcammoniæ toſtæ in fermento tantundem.

Bucellatus purgans.

SCAMMONIAE toſtæ vncia,piperis,apij ſeminis,ſingulorum ſcrupulum, fœniculi, aniſi, ſingulæ vnciæ,mellis libra : toſta mediocriter inſtar vnciæ dantur in condito.

Oliuæ purgantes.

SCAMMONIAE vncia,piperis tantundem, epithymi,cumini torrefacti,petroſelini rutæ,foliorũ menthæ viridis, ſingulorum drachmæ quatuor, laſerpitii drachma , palmularum vnciæ quinque mellis tantundem,aceti heminæ duæ,oliuarum colymbadum ſextarius,ſciſſarum videlicet : quidam & gari momentum addunt. Mo-

dus est quinque scrupula aut septem aut nouem.

Pastillus purgans.

SCAMMONIAE drachmæ quatuor, euphorbii tãdem, phylli, piperis, singulorũ drachmæ duæ, mellis libra datˉ instar vnciæ.

Fusca purgans, & stomacho grata.

CVMINI, fœniculi singulorum vncia, pulegii, apii, anisi, singulorum semuncia, epithymi, scammoniæ, singulorum vncia, salis vnciæ duæ. Summus modus datur scrupulis duobus in posca, nonnulli etiam euphorbii scrupula quatuor adiiciunt.

Vinum purgans in hydropicis.

SCILLAE tres vnciæ, apii seminis vnciæ sex, piperis drachma, capparis radicis drachmæ quatuor, cocci gnidii cortice exuti drachma, folii malabathri galbuli duo, vini heminæ duodecim, mellis sextarii tres: scilla contusa vino superfunditur., reliqua læuigata miscentur.

Halatia, quasi dicas ex sale confecta, purgatio.

SALIS communis torrefacti drachmæ sex, apii seminis, zingiberis, panis sicci, singulorum scrupula sex, anisi, piperis singulorum semuncia, scammoniæ, epithymi, singulorum vncia. datur circiter cochleare.

Compositio dia Hermodactylu, ad podagram.

HERMODACTYLI quadrãs, anisi, cumini æthiopici, ameos, thymi summitatum, piperis albi, zingiberis, singulorum scrupula tria, epithymi semuncia exhibentur scrupulis quatuor. quidam scrupula sex dant mane cum condito, aut mulsa, aut aqua calida.

ALITER eadem purgatio. Hermodactyli vncia, cumini æthiopici, anisi, agarici, zingiberis, singulorum scrupula sex, mastichæ, spicæ nardi, singulorum scrupula duo, musci siliqua, cnici scrupula duo, datur quatuor scrupulis cum hydromelo, Scammoniam, quod stomacho sit inutilis, auersamur. Si autem liberaliore vacuatione opus sit, scammoniæ siliquas treis mensuræ admiscebis: loto exhibetur.

Catapotia, quæ constant lapide armenico, arthriticis potissimum exhibenda.

ALOES vnciæ quatuor, scammoniæ semuncia, agarici vncia, epithymi tantundem, lapidis armiceni scrupula duodecim, casiæ vncia, spicæ nardi vncia, scillæ tostæ sextans, croci scrupula duodecim: rhodomelite excepta duobus scrupulis exhibentur.

Compositio dia Coronopodiu, ad eadem efficax, ad quæ ex Hermodactylo confecta, stomacho vtilis.

ZINGIBERIS scrupula duo, piperis scrupulum, agarici

ſcrupula decem, cnici partis interioris ſcrupula quatuor, coronopodĩ radicis ſcrupula ſex. dantur ſcrupula tria: quibus aluus eſt difficilis ſiliquæ viginti tres, quæ faciunt omnino obolos ſeptem, aut fere octo. vbi venter inanitus eſt, ad lauacrum duces, inde ouis & pane enutries.

Medicamentum ex Cyrenaico liquore ad febrem quartanam.

LACTIS cyrenaici, piperis, zingiberis, rutæ foliorum, ſingulæ drachmæ. datur ad nucis auellanæ magnitudinem.

Puls ad purgandum, tumoribus laxis, & elephanticis ſingulariter efficax, & in quibus humorem craſſum glutinoſumq; emoliri voles.

CVCVRBITIS duabus ſylueſtribus circuncifis ſemen eximetur, interiore ipſarum carne relicta, dulci oleo ipſas replebis, & proprĳs operculis obtectas pernoctare ſines, in ſequenti die vacuato oleo cucurbitas in aqua decoques dum tabeſcant, deinde ipſis proiectis oleo aquæ temperato nigri veratri triobolum adiunges, ſcammoniæ drachmam: vbi iam cum his pulticulam e ſimila, aut panem ſiccum læuigatum incoxeris, inde ægroto dabis tenui pridie vſo victu, ad nucum auellanarum, octo aut decem, aut plurimum quatuordecim magnitudinem, & portioni aquam calidam ex hiberis.

Quomodo eos qui purgantur tueri conueniat, quidq; faciundum vbi medicamentum purgans aſſumptum nihil profecerit. Cap. VI.

SVmmatim in omni purgatione efficaci, medicamentum homini quem certa prius victus ratione alueris, ieiunio & concoctione obita trades, ac a ſomno quo ad in totum purgatus fuerit, arcebis, motu mediocri ſi fieri poteſt adhibito, cibo omni & potu abſtinere vſq; ad conſummatam purgationem compelles.

Ex commentarĳs Philagrĳ.

AT ſi inediam non tulerit, aut quod ventriculi os ad bilem contrahendam expeditum ex longa penuria præcedente habeat, aut alia eiuſmodi de cauſa dabitur ipſi panis ex vino aquoſo, aut ptiſanæ cremor aut chondri, idq; nondum incepta vacuatione, (vt ne cibus corrumpatur) ſed protinus vbi medicamentum fuerit epotum, ſic enim nonnunquam ad celerem medicaminis motionem pondere ſuo opitulatur. Si vero quocunq; medicamento ad aluum emolliendam aſſumpto quis non purgetur, neque vacuetur, nullo accedente periculo nihil moliendum eſt. At ſi magnitudo morbi vrgeat, aut æger vellicetur, diſtendatur, & lancinationem expertus fuerit, clyſter ſtatim neceſſario iniicitur. Si ne ſic quidem venter reſpondeat, corpore ro-

sionem & veluti euersionem sustinente, lauare liberaliter inungendo oportet. vbi repletum est grauaturq;, sanguinis dimissio cõgruet, præsertim vbi multi compos sanguinis homo fuerit, oculos rubros habeat, & em fsitios, non ex natura, sed acquisito ex medicaminis potione. Vbi horum nihil infestat, sed morsus & vellicatus affligit, a balneo cibum protinus offeres, vinum liberalius potui dabis, atque interea clysterem inseres, nisi subsistat cruciatus, rursusq; lauabis. Esto autem oleum quod in aluum dabis rutaceum, aut ex alio quopiam flatus experte præparatum.

Si purgatio modum excedat. Cap. vij.

SI purgatio maior sit impendio, cutis infricari debet, & lauari calida: ante balneum vinum tenue, fuluum & flauum dari, tale siquidem celeberrime in totum corpus distribuitur; item panis ex eo madens, & malum punicum. Quod si euacuatio perseueret, artus vinculis excipientur, quæ e summo deorsum distributa, constringant, & nonnihil sanguinis & spiritus excipiant: dabiturq; potui theriaces ex carnibus viperarum momentum. deducit enim in cutem subitoq; reuellit humorum in ventriculum confluxnm, obtunditq; medicinæ purgantis quod ceu virosum est & medicatum. huius penuria pastillos theriacos, præterea cõpositionem diaspermaton, & Philonium appellatam: imo etiam cucurbitulis supra stomachum, & cataplasmatis ex polenta & mulso vti prodest, deinde epithematis astringentibus: maxime vero ex totius corporis frictione, & medicaminum potu, adiuuantur. Aër ipsis vitandus qui frigidus nimium aut calidus existat: ille siquidem materiam a foris intro compellit, fluoremq; auget: hic discutit, & vireis resoluit. At si est ex intestinorũ quæ medicamento irritantur, erosione, vacuatio augeatur cataplasmatis obducere commemorata oportet, & in aluum dare quæ acrimoniam retundunt, adipem anserinum scilicet, vinum dulce, nardum, & consimilia.

De Hieris antidotis. Cap. viij.

Hiera Antiochi.

CHamædryos, agarici, colocynthidis medullæ, stœchados, singulorum drachmæ decem, opopanacis, sagapeni, petroselini, aristolochiæ sarmentaceæ, piperis albi, singulorum drachmæ quinque, cinnamomi, spicæ nardi, myrrhæ troglodytidis, croci foliorum, singulorum drachmæ quatuor, mellis quod satis est, ALITER. Colocynthidis carnis drachmæ viginti, scillæ tostæ, agarici, ammoniaci thymiamatis, veratri nigri corticis, scammoniæ, hyperici, singulorum drachmæ tres, epithymi, polypodij aridi, bdellij, aloës, chamædryos, marrubij, casiæ, singulorum drachmæ octo, myrrhæ troglo-

dytidis,opopanacis,ſagapeni,petroſelini,piperis communis & longi & albi, cinnamomi, croci, caſtorij,ariſtolochiæ longæ,ſingulorum drachmæ quatuor, mellis quod ſufficit.

Hiera Iuſti.

EPITHYMI drachmæ duodecim,marrubij,ſtœchados,chamædryos,veratri nigri,ſcammoniæ,agarici, piperis longi,ſcillæ toſtæ, ſingulorum drachmæ ſedecim, euphorbij, colocyntidis carnis, aloes,croci,gentianæ,petroſelini,guttæ ammoniaci,ſagapeni,ſingulorum drachmæ octo,opopanacis, polij,cinnamomi, myrrhæ,ſpicæ nardi,iunci odorati floris, pulegij,ſingulorū drachmæ quatuor,ariſtolochiæ longæ & rotundæ,vtriuſq; drachmæ duæ,mellis quod ſatis eſt: datur ſcrupulis duobus,aut tribus,aut quatuor cum mulſa & ſale.

Hiera Galeni.

CHAMAEDRYOS,piperis lōgi,piperis albi,ſtœchados, veratri nigri,ſcammoniæ,ſpicæ nardi, ſcillæ toſtæ,(nōnulli etiā epithymi) ſingulorū drachmæ ſedecim,myrrhæ,croci,ammoniaci ſuffiminis,euphorbij,ſingulorum drachmæ octo:excipiuntur melle.

Hiera Rufi.

CVCVRBITAE ſylueſtris, quæ ſicyonia vel colocynthis dicitur carnis, drachmæ octo, chamædryos drachmæ decem,ſagapeni drachmæ octo, petroſelini,ariſtolochiæ rotundæ, piperis albi, ſingulorum drachmæ quinq;, cinnamomi drachmæ quatuor,vel caſſiæ octo, ſpicæ, croci, polij,myrrhæ,ſingulorum drachmæ quatuor, mellis quod ſatis eſt.

Hiera Archigenis.

MARRVBII,agarici,chamædryos,colocyntidis carnis,ſtœchados,ſingulorum drachmæ decem,opopanacis,ſagapeni,petroſelini,ariſtolochiæ rotūdæ, piperis albi, ſingulorum drachmæ quinq;, cinnamomi,ſpicæ nardi, myrrhæ, polij, croci,ſingulorum drachmæ quatuor. arida tunduntur ſimul & incernuntur:opopanax autem,ſagapenum,& myrrha contuſa, mulſa per noctem vnam in pila macerantur:deinde læuigant̃,& ſicca his admiſcent̃ melle optimo excepta reponuntur in vitreo vaſe aut plumbeo. hæc ratio omnium hierarum communis eſt.Summus ipſarū modus eſt drachmæ duæ:aſſumatur & ſalis drachma,mellis heminæ duæ,aquæ quantum ſatis eſt. Quod ſi vehementiores ad purgandum voles efficere, quibus ſcammonia non ineſt,iniicietur,& his ſingulis ex illa obolus.

Quæ ſedi & vmbilico illata purgent. Cap. IX.

Illitio ſedis ad flatus excutiendos.

RVta cum melle in tenuiſsimum pollinem redigitur,vt vnus ſuccus fiat, & penitiſsime intra ſedem delinitur. Efficaciſsimum

vero est si cumini momentu & nitri assumat, vel cyclamini succum; stuppa exceptum imponitur, aut glandis forma melle apposito, flatus siquidem multi erumpunt, ventrem leuantes.

Perunctio sedis ventrem mouens, Chezanance.

ALVMEN cum melle læuigatum coquitur quoad fuluum reddatur, atque hoc sedes perungitur, facile enim copiosa citra laborem subducit.

Medicamentum quod vmbilico illinitur epomphalium. dictum, ad aluum subducendam.

CYCLAMINI drachmæ quatuor, nitri drachmæ tres, veratri nigri & albi, singulorum drachmæ duæ, colocynthidis drachmæ tres, scammoniæ drachmæ duæ, elaterij succi drachmæ quatuor, cocci gnidij totidem, caricarum pinguium vnciæ duæ, fellis taurini vncia.

Aliud laudatissimum.

ELATERII, lathyridis, galbani, cyclamini, veratri nigri, singulorum drachmæ quatuor, colocynthidis carnis drachmæ octo, cucumeris syluatici recentis, scammoniæ, cocci gnidij, tithymali, singulorum drachmæ duæ, terebinthinæ drachmæ tres excipito hæc felle taurino, & vnguinis modo vtitor. Quidã vero adiũgentes faui vncias septem & sicyonij quod satis est, emplastri modo imposuerunt.

Quæ medicamenta vomitum citent, & quomodo veratrum exhibeatur. Cap. x.

VOmitu vtuntur & sani, qui ciborũ humorum've copia grauantur; & acuto morbo laborantes quum a pituita aut eiusmodi quodam infestantur. At medicamentis vomitum facientibus neque sani, neque acuta ægritudine occupati, vti permittentur; sed in longis prosunt affectibus & præsertim induratis, quæ validam cõmotionẽ desiderẽt, qualis est podagra, morbus comitialis a stomacho originẽ trahẽs, elephantia, aqua subter cutem, melãcholia, & persimiles. Aduersatur vomitus sanguinem excreantibus, malo præditis stomacho, & iis qui suffocationibus opportuni sunt. Promptissimum igitur ad vomitum ciẽdum est Cyprinum, digitis aut pinnis in id intinctis, demissisq; in guttur, item nardi gallicæ radicum drachmæ septem ex mulsa potæ sursum valenter purgant: similiter etiam radicum betonicæ, quæ cestron dicit̃, quinq; aut sex drachmæ cum mulsa sumptæ & daphnoïdis tria folia viridia in læuorem coacta comestaq;. Itẽ elaterij obolus in aqua assumptus, sursum pituitam & bilem expurgat: & herbæ pedicularıæ grana quindecim cum mulsa crassiore, ex bulbis aũt q̃ manducari solẽt, si crudi assumant̃. Narcissi autem elixi sursum per vomitum purgant. idem facit apij radicis pars superior aëri proprior comesta, vocant eam nonnulli chamæraphanon, in-

ferior autem pars per inferna purgat, tota vero sumpta vtrinque. Raphani prædictis minus quidem purgant, sed vtilius: cæterum conuenit ipsas acreis & recēteis adhuc minutim cōcisas, ante duas tres' ve horas in oxymelite maceratas quam fieri potest multas, assumere, ter quater' ve a cœna vomitu excitato: semel autem ieiuni vomant, & sæpe oxymel absorbebunt: vbi duabus horis inambulauerint, egelidam bibentes aquam, digitis aut pinnis in os demissis voment.

Quibus modis veratrum exhibeatur.

VERATRVM dari debet, vbi longi valētesque morbi sunt, & spes ex aliis præsidiis adempta est, quod ægritudo omnibus ipsis fortior extiterit. Cōueniet autem siue continue infestauerit morbus, vt aqua inter cutem, elephantia, malus corporis habitus, resolutio, & id genus alia: siue statis temporibus repetat, vt morbus comitialis, podagra. Porro quum plures hellebori exhibendi modi existant, simplicior quidem & præparatio potius ad id assumendum, talis est. Raphano arundine compuncto diffectoque veratri albi optimi radicum præsegmina inseruntur: ac vbi vna nocte in eo permanserint, proiiciuntur: raphanus minutim cōcisus, cum oxymelite in dictum modum ægro exhibetur, nimirum vomitionibus assueto, atque is horis quot diximus interpositis ad vomitum cogendus est. At proprius veratri exhibendi modus hic fuerit. Veratri optimi sextans in aquæ hemina diebus quinque maceratus, ad aquæ tertias incoquitur: vbi expressum veratrum est, aquæ miscetur tantundem mellis: excoctum vsque ad spissitudinem prædicto modo, laboranti exhibetur, præterquam vomere prius exercitato, etiam ieiuno, probeque defuncto concoctione, & cui aluus responderit, vel sua sponte, vel clystere semel bis' ve secundum virium rationem sollicitata. Omnium vero efficacissimus modus talis est. Diffectis veratri radicibus in sesami magnitudinem (nam in tenuissimū redactæ pollinem virium efficacia strangulationes pariunt) veratri plurimū drachmas duas, modice vnam, imbecillioribus ptisanæ cremori aut alicæ, aut id genus alicuius incoctam, potui dabis: valentioribus ex aqua calida aut mulsa. Incipit autem purgatio post tres quatuor' ve horas: quibus tardior est, ii melius purgantur. Quod si vomitus lente oboriatur mulsa potui data, vomere æger cogendus est, pinnis oleo madidis in os demissis. si ne sic quidem proficiatur, in balneum deduci debet. Vbi iam vomere inceperit, si vacuatio paulatim respondeat, nullum ægro negotium facessere oportet. sin autem vellicatum aut conuulsionem experiatur, hydrelæum potui dabitur, simul & in aluum ab inferiore parte indetur: quod alioquin in his qui helleborum assumunt, nonnunquam fieri solet, vnde medicamenti coaceruationē facilius ferunt. Si anima

deficiat, naribus quæ odorem mouent admotis & consimilibus vireis recolligere, aliisq; vt verisimile est superuenientibus casibus, eadem accommodare oportet. At multa facta in inanitione, cibus dari somnusq; permitti debet, & alia sicuti in his qui nimium purgantur diximus, factitanda sunt. Si perseueret vacuatio, cucurbitulas stomacho defigere, & artus vinculis excipere conuenit. sin autem pro ratione facta sit, mulsæ iusta portio propinabitur, qua superfluitates e medicamento reliquæ eluantur: mox cibus boni succi offeretur. Iam vero in iis qui medicamenta per os abominant, omnino autem hellebori potionem requirunt, Antyllus huiusmodi quodam vsus est clystere: hellebori albi drachmæ duæ in aquæ sextario per diem & noctem vnam macerantur, sequenti die veratrum in aqua ad dimidias coquitur, inde in aluum datur, vt vomitum concitet, superius purgat paulo imbecillius quam veratri potio. Vbi abũde purgatum est, glande acri imposita, aluus irritatur, vt quod iniectũ est reddatur, & æger non amplius vomat. Facta excretione, mulsa semel bis've intestinis abluendis inicitur. ipse vero Antyllus tradit fieri etiam glandem ex helleboro albo tuso cribratoq;, deinde cocto melle excepto, ac clysteris modo ex helleboro præparati, superiorem ventriculum purgare. verum hic est modus probatior. Nam purgationem partire in vices nobis licet: pondus igitur sit veratri drachmæ duæ, cæterum glans circumaptetur aut vinciatur stuppa solidiore, cuius initium extrinsecus per sedem recipiatur, quo glandem vbi satis purgando profecerit, auferre possimus. hic modus purgat quidem absolutissime, nõ autem suffocationem aut aliud quoddam periculum inducit.

De differentia antidotorum. Cap. xi.

PRæfatio Galeni de antidotis in hunc modum habet. Medicinas quæ non extrinsecus impositæ, sed intra corpus assumptæ affectibus medentur, antidota veteres nuncupant: cæterum triplex ipsorum est differentia: quædam enim lethalium medicamentorum gratia offeruntur: quædam ob bestias virus iaculanteis, quas Græci ἰωβόλους appellant: quædam vero morbis ex prauo victu contractis auxiliantur: nonnulla treis hos vsus promittunt, quemadmodum etiam quæ theriaca dicitur.

Hedychroi, quod theriacen ingreditur confectio.

ASPALATHI radicis corticis, calami aromatici, costi, asari, xylobalsami, phu, amaraci, mastiches, singulorũ drachmæ sex, carpobalsami, drachmæ duæ, mari drachmæ sedecim, iunci odorati floris drachmæ duæ, cinnamomi drachmæ vigintiquatuor, amomi, casiæ, rha, singulorum drachmæ octo, nardi Indicæ, phylli, singulorum drachmæ duodecim, myrrhæ drachmæ vigintiquatuor, croci,

drachmæ duodecim: vino primi meriti excepta, in pastillos coguntur, manu in opo balsamum intincta.

Quomodo pastilli scillini præparentur.

SCILLA luto aut crusta ex panificio & opere pistorio oblita, modice terretur, inde carnis ipsius partes, duæ, cum erui farinæ vna capiuntur, simulq; læuigantur & finguntur pastilli.

Quomodo pastilli theriaci fiant.

SVMVNTVR viperæ quatuor aut quinq;, fului coloris, & reces captæ, & quaternis digitis a capite & cauda amputatis, totaq; cute detracta & interaneis exemptis, reliquū corpus in fictili nouo cū anetho & sale modico discoquit, du spinæ a carnibus segregent: deinde his exceptis, ablatisq; accurate a spinis carnibus, et panis puri æquali modo addito, læuigantur omnia pariter, formanturq; orbiculi manu in opobalsamum intincta: in vmbra refrigerantur.

Quomodo paretur theriace antidotum.

PASTILLORVM scillinorum drachmæ quadraginta octo, pastillorū theriacorum, pastillorum hedychroi, cinnamomi, piperis communis, lachrymæ papaueris, singulorū drachmæ viginti-quatuor, rosarum siccarū drachmæ duodecim, scordij, napi buniados seminis, iridis illyricæ, agarici, dulcis radiculæ, opobalsami, singulorū drachmæ duodecim, myrrhæ, croci, zingiberis, rheu pōtici, quinquefolij radicis, nepitæ, iunci quadrati floris, marrubij, petroselini, stœchados, costi, piperis albi & longi, dictamni, thuris masculi, terebinthinæ, mastiches chiæ, casiæ nigræ, nardi indicæ, singulorū drachmæ sex, polij floris, styracis, apij seminis, seselis, thlaspis, ameos, chamædryos, chamæpityos, hypocistidis succi, malabathri, nardi gallicæ, nardi, meu, gētianæ, anisi, fœniculi seminis, lemniæ terræ, chalcitidis tostæ, amomi, acori, carpobalsami, phu pontici, hyperici, acaciæ, gummi, cardamomi, singulorū drachmæ quatuor, dauci seminis, galbani, sagapeni, bituminis, opopanacis, castorij, cētaurij tenuis, aristolochiæ farmentitiæ, singulorum drachmæ duæ, mellis attici pondo decem, vini falerni sextarij duo: coniectis in pilam, liquore hypocistidis, myrrha, sagapeno, dulci radicula, styrace, acacia, et opopanace, mellis momentum instillatur, contusaq; dissoluuntur: deinde vino superfuso, vt illa superet per triduum madescunt: inde reliqua contusa in vnitatem coguntur, mel despumatum: cæterum in argenteo aut vitreo vase non adeo pleno medicamentū reponitur, frequenter operculum aufertur. Vsus eius est quum vrget necessitas in iis qui a feris commorsi sunt, & venena assumpsere, post annū ætatis septimum, sic vt instar nucis auellanæ, cum tribus vini cyathis, quotidie bis bibatur. Similiter facit ad eos, qui ex quadam latente causa periclitati sunt,

corruptela quæ corpus conficit, lethalis medicamenti qualitatem mitata, quemadmodũ in pestilẽtia correptis potissimum accidit, semel quotidie. in aliis vero affectibus a decem annis vsq; ad viginti, vsus eius celebrat̃, in tussi, thoracis doloribus aut laterum, si febris abest, cũ mulso: si illa vrat, cum hydromelite sub noctẽ ad fabæ Aegyptiæ magnitudinem exhibet̃. Sanguinem autem excreantibus omnibus, si morbus recens est, ex posca : si vetustior, ex symphyti decocto, quantũ faba Aegyptia explet, idq; mane, et vesperi. At quos inflationes & torsiones circa vmbilicũ, aut morbus cœliacus male habet, ex aqua calida ad fabæ Aegyptiæ magnitudinẽ mane assumẽt. cæterum appetẽtiã vehemẽtem excitat, rigores, pfrictionẽ, & bilis vomitum, præsumptũ ante accessiones discutit, mẽstrua ducit, et fœtus mortuos eiicit, fabæ Aegyptiæ instar potũ ex mulsa, aut passo ĩ quo ruta aut dictamnũ decoctũ fit. Item ad vocem abscissam valet & p se & cum duplicato tragacãtho ex mulso aut passo potum, atq; sub lingua retẽtum eliquatumq; : lienosis, iocinorosisq; ex posca, si scirrhus ad est, ex oxymelite, aut aceti scillini sesquicyatho : in nephriticis cum mulso circa fabæ Aegyptiæ magnitudinẽ : dysentericis tantũdem cũ decocto rhus, mane & vesperi. Ad lippitudines autem summe etiam in hũc modum temperatũ facit: antidoti & opobalsami vnciæ duæ, mellis cyathus: mixta paulatim vngunt̃. Item dẽtes abstergit. plerique vero vt sanitatem ab iniuriis vindicent, noua Luna ad Græcanicæ fabæ magnitudinem ex eo sumunt, concoctione bene obita cum vno mellis cochleari, & duobus aquæ cyathis. Similiter etiam in peregrinationibus eo vtuntur, quum praui cuiusdam aëris aut aquarum in itinere suspicionem habent.

Sales theriaci.

SVMVNTVR viperæ recẽs captæ numero quatuor, mox salis ammoniaci aut communis modius Italicus, deinde cum ipso in pilam coniecto tunditur in crassiores partes gentianæ sesquilibra, aristolochiæ rotundæ sesquilibra, centaurii tenuis comæ libræ duæ, cardamomi, marrubii, singulorum vnciæ sex, scordii, apii, chamædryos creticæ, singulorum libra, rutæ satiuæ seminis libra : melle attico in vnitatem coguntur, & dimidia ipsorum pars in nouum fictile conicitur: deinde quatuor viperæ viuæ, quibus adduntur etiam scillæ teneræ recentes quinque minutim concisæ : hinc reliqua misturæ portio dimidia superinicitur: ac vbi olla cooperta diligenter fuerit, tribus quatuor ve foraminibus operculum ipsius pertundes, vt per ea vapor tostionis modum significet. Primum enim videbitur fumus exire copiosus, obscurus, admodũq; turbidus, qui ignem bestias iam inuasisse nuntiet, quando te animum diligenter aduertere conuenit,

ne tandem fumi huius aerem e viperarum exhalatu vitiatum inspires. Postea, vbi vapor cessauerit, & tenuem quandam flammam per foramina eiaculatam conspexeris, tunc ipsa tosta esse quam optime censeto, atque ita fictili ab igne sublato tota die noctuq; refrigeratur. Deinde ollam aperito, exemptosq; inde carbones diligẽter tundito, & cum hisce misturis incernito: rutæ syluestris seminis, nardi gallicæ, stachyos Scythici, singulorũ vnciis sex, petroselini macedonici, malabathri foliorum, singulorum vnciis quatuor, amomi vuæ, hormini seminis torrefacti, singulorum vnciis tribus, origani summitatum, thymi summitatum, singulorum vnciis nouem, baccarum iuniperi, piperis albi, piperis nigri, fœniculi, singulorum libris duabus, laserpitii radicis vnciis decem, coriandri seminis, zingiberis nõ perforati, satyrii seminis vel radicis, pulegii montani, seselis massaliotici, tordyli montani seminis, menthæ, singulorum vnciis sex, casiæ fistulæ vnciis duabus, cinnamomi vncia. Porro ego sales ipsos præparaui, non combustis bestiis, sed ipsarum pastillis quemadmodum in theriaca, sic vt hos iis quæ cum bestiis cremantur admiscerem, quo si quam in se amarulentiam haberent, eam per adustionem deponerent: tantumq; pastillorum modum inieci, quantum viperarum quaternionem habere coniiciebam, atque hac ratione longe præstantissimi euaserunt.

Antidotum Mithridatis dia scincu.

MYRRHAE troglodyticæ, zingiberis cinnamomi, singulorum drachmæ decem, spicæ nardi thuris, thlapsis, opobalsami, iũci odorati floris, costi, stœchados, seselis, galbani, resinæ terebinthinæ, piperis longi, castorei, hypocystidis succi, styracis, malabathri foliorum, singulorum drachmæ quatuor, casiæ nigræ, pollii, piperis albi, scordii, dauci seminis, carpobalsami, cyphios, bdellii, nardi gallicæ, gummi, petroselini, opii, cardamomi, fœniculi seminis, gentianæ, foliorum rosæ, singulorum drachmæ octo, dictamni, anisi, acori, phu, singulorum drachmæ tres, meu athamantici, acaciæ, alui scinci, hyperici seminis, singulorum sesquidrachma, vini & mellis quod satis est. Præparatur theriacæ modo. Galenus tradit ad eadem hoc valere, ad quæ illa præterquam ad viperæ morsus: in eos enim Theriacæ efficacior est.

Antidotum dia hæmaton, hoc est ex sanguinibus, ad omnia venenata, & lethalia medicamenta.

PIPERIS albi & longi, costi, acori, phu, anisi, dictamni cretici, singulorum drachmæ duæ, amomi, opobalsami, rutæ syluestris seminis, fœniculi seminis, cumini æthyopici, anethi, anatis masculi sanguinis sicci, hœdi sanguinis, anserini sanguinis, anatis fœminæ

sanguinis, napi syluestris seminis, singulorum drachmæ tres, gentianæ radicis trifolij, iunci odorati floris, lachrymæ thuris, rosarum siccarum, singulorum drachmæ quatuor, cinnamomi drachmæ duæ, scordij drachmæ octo, petroselini, polij, myrrhæ, nardi, singulorum drachmæ sex, casiæ drachmæ tres, lactis cyrenaïci totidem, stœchados drachmæ quinque, asari drachmæ duæ, guttæ ammoniaci drachmæ tres, meu athamantini drachmæ duæ, agarici tantundem, carpobalsami grana viginti, mellis cocti quod satis est.

Oxymeli simplex.

ACETI quãacerrimi albi sextarius, aquæ sextarij duo, mellis sextarius, ad liquidioris mellis spisitudinem incoquuntur, sic vt mel interea despumetur.

Acetum scillites.

SCILLAE albi coloris in taleolas concisæ libræ sex, quadraginta diebus in vmbra siccantur, deinde vbi rursus purgatæ fuerint, in aceti generosi sextariis duodecim, diebus sexaginta in sole madescere sinuntur, vase bene operculato. post eum numerum dierum scilla ex aceto expressa proiicitur, ipsum vero acetum de fæcatum transfunditur. Nonnulli vero scillæ libram in aceti sextarios sex coniiciunt. alij viridem scillam in acetum pari vtriusque modo demittunt, sinuntque vsque ad menseis sex, atque hoc modo maiorem incidendi vim acquirit. Valet autem acetum scillatum collutum ad fluida oris vitia, & plerisque interaneorum affectibus potum medetur, quibus exulceratio coniuncta non est. item aliis cõpluribus efficax est.

Oxymeli Scillinum

SCILLAE partis internæ tenerioris libræ duæ, aceti acris albi sextarij quindecim, piperis, petroselini macedonici, singulorum vnciæ duæ, dauci cretici, ameos, anisi, nardi gallicæ, ligustici, asari, cardamomi, spicæ nardi, amomi, rheupontici, singulorum semuncia, fœniculi seminis, cumini, laseris, zingiberis, pirethri, hysopi cretici, costi, pulegij, singulorum vncia, menthæ viridis fasciculus, rutæ viridis turiones quinque, mellis attici saxtarius, sapæ sextarij duo, apii viridis fasciculus: interior scillæ pars alba contusa in acetum mittitur, siniturque diebus septem sub caniculæ æstu madescere, deinde scilla sublata, arida quidem iam contusa: viridia autem non contusa in acetum coniiciuntur. Rursus post dies septem omnibus exemptis, mel & sapa aceto adiiciuntur, excoctaque vsque ad spisitudinem in vitreum vas defunduntur, Cæternm præsidio hoc & ieiunus instar potionis vtere, & cũ cibo instar cõdimẽti. est. n. lõge vtilissimũ.

Medicamentum Galeni e scilla, comitialibus potisimum efficax.

SCILLA minutim manibus contusa in vas in quo mel solet

colligi, demittitur, eoq; diligenter opeculato in loco ad meridiem spectante sub æstu caniculæ reponitur, quadraginta diebus post caniculæ sidus in superficie vase soluto scillæ corpus effluxisse deprehendes: exceptus igitur ipsius succus melle optimo edulcoratur, daturq; comitialibus quotidie cochleare, pueris exiguum, prouectis magnum. Ipsumq; scillæ corpus tritum cum melle datur chochleari, atq; hoc virtute secundum est.

Philonis antidotum.

PIPERIS albi drachmæ viginti, alterci drachmæ viginti, lachrymæ papaueris drachmæ decem, croci drachmæ quinque, pyrethri, euphorbij spicæ nardi, singulæ drachmæ, mellis attici vel alterius generosi probe cocti quantum sufficit. datur prouectioribus ad nucis auellanæ magnitudinem: minoribus fabæ instar: pueris, ciceris. Medicamentũ est quod dolorem sopit, & somnũ acersit.

Athanasia dolorem leniens, pleuriticis accommodata, authore Oribasio.

CASSIAE drachmæ octo, spicæ nardi, amomi, croci, opij, styracis, myrhæ, costi, singulorum drachmæ quatuor, mellis despumati quod satis est: datur quemadmodum Philonium.

Medicamentum ex duplici pipere, eiusdem effectus.

CARDAMOMI, castorei, opij, singulorum drachmæ tres, myrrhæ, costi, piperis albi & longi, galbani, singulorum drachmæ tres, croci totidem excipiuntur melle decocto, & ad fabæ magnitudinem exhibentur.

Medicamentum dia codion, id est, ex papaueris capitibus, & sapa.

CAPITA papaueris viridia minime aquosa octo decem ve, die postquam decrepta sunt, inquoquuntur cum dulcis radiculæ vncia, madefacta in sapæ sextario rursus inquoquuntur dum tabescant, vbi mediocris spissitudo facta est, ab igne sublata defunduntur: vsus medicamenti est in febribus vbi sospire opus est, & quum tenuis defluxio a capite in thoracem defertur.

Medicamentum ex capitibus papaueris & melle.

CAPITA papauerum, vt dictum est, & dulcis radiculæ vncia, in aquæ pluuialis aut puteanæ sextario donec intabescant excoquũntur. vbi expressa fuerint, semisextarius melli decocto iniicitur: excocta vsq; ad spissitudinem. dantur in quibus præterquam quod dolorem lenire, & somnum conciliare oportet, etiam purgatione opus est, & abstersione eorum quæ in pectore aut pulmonibus renibusq; inhærescunt.

Dia codion, compositum.

AQVAE, in qua papauernm capita decocta sunt ad praedictam commode rationem, sextarius, vini dulcis heminae duae, mellis libra, croci, hypocistidis succi, singulorum drachmae quatuor, conquuntur vsque ad spissitudinem, verum stomacho vtilius est medicamentum ex melle, capitum: papaueris decocto, & malis cotoneis praeparatum: efficacius si praeter capita, sertula campana & dulcis radicula aquae incocta fuerint.

Eclegma ex marrubio, simplex, tabidis maxime accommodatum.

MARRVBII comae libra in aquae heminis sex decoquitur ad tertias, inde herba proiicitur, adiicitur autem aquae mel: ea incoquuutur vsque ad mellis spissitudinem: instar cochlearis exhibetur.

Ex marubbio, compositum.

MARRVBII comae, iridis illyricae, hyssopi, pulegij, dulcis radiculae, apij, singulorum sextans, caricarum pinguium quadrans, nuclei pini resinati tantundem: crassius contusa, arida cum caricis in aquae sextarios tres demerguntur, coquunturque vsque ad tertias, illis exemptis, aquae, mellis librae duae induntur &, ad crassitudinem melleam incoquuntur.

Medicamentum ex eruis.

AMYGDALARVM amararum sextans, farinae erui triens, hyssopi, tantundem, iridis semuncia, nucleorum pini torrefactorum vnciae duae, mellis sextarius, vel quod satis est.

Medicamentum dodecatheon.

IRIDIS Illyricae triens, erui triens, hyssopi, vrticae seminis, dulcis radiculae, foenugraeci, singulorum sextans, bulborum, seminis lini rotrefacti, singulorum triens, melanthij scrupula octodecim, pulegii scripula sex, nucleorum pini torridorum sextans, piperis scrupula sex, meliis quantum sufficit.

Antidotum, sotera.

SPICAE nardi scrupulla trigintanouem, myrrhae scrupula viginti septem, croci scrupula trigintaseptem, castorii scrupula triginta nouem, opii scrupula trigintasex, petroselini scrupula quadraginta quinque, anisi scrupula nouem, apii scrupula septem, iunci odorati floris scrupula triginta sex, casiae scrupula duodecim, piperis longi totidem, sinonis seminis scrupula sex, styracis scrupula octodecim, amomi scrupula duodecim, seselis totidem, hedychroi, costi, asari, singulorum scrupula octodecim, mellis quod satis est.

Ex styrace bechicon, hoc est, tussi efficax.

AMOMI, casiae, singulorum sextans, styracis, spicae nardi

singulorum sescuncia, croci, piperis albi, singulorum vncia, mellis sextarius: exhibetur cochlearium:

Medicamentum Philoxeni, purulentis & longa defluxione infestatis idoneum.

RESINAE terebinthinæ drachmæ vigintiocto, nardi drachmæ sedecim myrrhæ stillatitiæ drachmæ sex, cardamomi, bulborum tantundem, croci drachmæ duodecim, galbani drachmæ sedecim, amygdala amara octoginta, mellus hemina: ex aqua potatur, quantum faba Aegyptia explet.

Esdra, multiplicis vsus, vehementer enim desiccat.

AMOMI scrupula sex, croci scrupula octodecim, dauci seminis scrupulum vnum & dimidium, fœniculi seminis scrupularia, cassiæ sesquiscrupulum, iunci odorati floris, scrupula quatuor & dimidium cinnamomi scrupula tria, hypocistidis succi scrupula quatuor & dimidium, sulfuris vnciæ quinque, papaueris seminis scrupula quinque pyrethri scrupula tria, petroselini sesquiscrupulum, iridis illyricæ scrupula septem & dimidium, alterci seminis scrupula tredecim & dimidium, spicæ nardi scrupula septem & dimidium, rutæ seminis sesquiscrupulum, anethi scrupula tria, cardamomi vnciæ tres, rosarum siccarum scrupula quatuor & dimidium, nerii floris sesquiscrupulum, est autem veluti fibra ex qua oritur rosa, rhododapynes & rosæ ipsius singulorum scrupula tria, rheu scrupula sex gentianæ scrupula sex, hedychroi sesquiscrupulum, tragacanthæ scrupula quindecim: lycii scrupula sex, citri arboris foliorum scrupula sex, ocimi seminis sesquiscrupulum, anisi scrupula tria, cost, myrrhæ, singulorum scrupula, sex bdelii scrupula sedecim artemisiæ succi scrupula tredecim, rhu syriaci scrupula vigintiquinque & dimidium, asari, vteri merc gi, lapidis iaspidis, singulorum scrupula tria, piperis scrupula quindecim, castorii sesquiscrupulum, cimoliæ scrupula sex, sisonis scrupula nouem, styracis totidem, opobalsami scrupula duodecim, sefelis herbæ sesqui scrupulum, mellis vnciæ vigintiocto, vini quantū satis est.

Medicamentum ex malorum cotoneorum carnibus.

MALORVM conteneorum purorum libræ tres, coquuntur in vini peruetusti sextariis tribus, deinde conteruntur: quibus piperis, anisi, ligustici, singulorum contritorum vncia admiscetur. Non nulli etiam zingiberis semunciam indunt. quidam in vicem vini, aceto vsi sunt.

Medicamentum ex succis malorum, ad appetentaim abolitam & ægram concoctionem probatum.

MALORVM contoneorum maturorum succi sextarii duo, mellis laudati tantundē, aceti sextarius, zingiberis vnciæ tres, piperis

albi vnciæ duæ. incoquuntur ad ſpiſsitudinem. hoc Galenus ad eos qui perfrixerunt præparat: in quibus autem bilis redundat, ſine pipere & zingibere conficitur.

Quomodo paretur melaplacontium.

MALORVM cotoneorum purorum libræ ſex in vino coquuntur quouſq; intabeſcant, inde exemptæ conteruntur. nonnulli mellis libras octo adiiciunt, coquuntq; igne lento, ferula agitantes. vbi tam ſpiſſum totum euaſerit, vt manus quodammodo non inquinet, etiam tunc addunt contuſi piperis vncias tres, aniſi tantundem, petroſelini vnciam. Sunt qui zingiberis vnciam & maſtiches tantundem miſceant; deinde mixta inſtar ſemunciæ formant, & cum lauri folijs componunt.

Cydonatum contuſum fragmentis ſaluis.

MALORVM cotoneorum purorum fruſtulatim conciſorum libræ octo, in vini ſextarijs totidem incoquuntur temperate, vt non diſſoluantur, deinde mellis deſpumati libræ octo, piperis vnciæ octo, petroſelini, aniſi, ſinguli quadrãtes. zingiberis quincunx. ſpicæ nardi ſeſcuncia, caryophylli vncia, ipſis admiſcentur. omnia contuſa ac modice incocta vſque ad iuſculi ſpiſsitudinem auferuntur, quibus refrigeratis fragmenta ſimul cum iure componuntur.

Medicamentum dia trion pepereon, ex triplici pipere.

PIPERIS communis, albi, & longi, ſingulorum drachmæ ſeptem, zingiberis, aniſi, thymi ſummitatum, ſingulorum drachmæ duæ, mellis quod ſatis eſt.

Aliud, Oribaſii.

PIPERIS albi vnciæ duæ, piperis nigri, & longi, ſpicæ nardi, cinnamomi, ameos, carpi, hyſſopi, ſeſelis, dauci, petroſelini, ſingulæ vnciæ, zingiberis drachmæ quatuor, mellis libræ tres.

Aliud.

PIPERIS communis quadrans, albi vncia, longi tantundem, petroſelini, cinnamomi aut caſsiæ duplicatæ, zingiberis ſingulorum vncia, mellis vncia vna & viginti, vel quod ſatis eſt. ego etiam thymi comæ vnciam miſcui.

Dioſpolites.

CVMINI aceto macerati torrefactiq; vncia, piperis, zingiberis, ſingulorum vnciæ duæ, rutæ viridis ſeſcuncia, nitri drachmæ duæ & ſemis. melle excipitur.

Medicamentum dia Calaminthes, id eſt, ex Calamintha.

PETROSELLINI, pulegii, ſeſeleos, calaminthæ ſinguli quadrantes, apii, ſeminis vncia.

Medicamentum dia citriu, hoc est, ex malo medico, tarde concoquentibus efficax.

ACETI heminæ tres, mali medici carnis libra, hyssopi, rutæ, singulorum fasciculus: per noctem in aceto madefacta ad tertias decoquuntur, expressaque proiiciuntur: aceto miscetur: mellis sextarius, rursusque incoquuntur ad mellis spissitudinem. vbi incrassata fuerint, insperguntur asari, mēu, piperis albi, singuli sextantes: exhibetur cochleare mane, & dormituro.

Picra, hoc est amara, compositio Galeni.

ALOES drachmæ centum, xylobalsami, masticnes, croci, spicæ nardi, asari, cinnamomi, singulorum drachmæ sex. Quidam addunt etiam iunci odorati floris & cassiæ vtriusque drachmas sex. exhibetur drachma ex hydromelite.

Picra ex oxymelite, ad stomachicos, vterum, & aquam inter cutem.

ALOES vnciæ quatuor, phylli vnciæ duæ, costi, cassiæ, amomi, iridis singulorum drachmæ, fœniculi radicis corticis libra, mastiches, nardi gallicæ, zingiberis singulorum drachma, piperis drachma, mēu drachma, aceti, mellis, vtriusque sesquisextarius: fœniculum in aceto prius excoctum proiicitur, deinde mel additur. Vbi vsque ad melleam spissitudinem incoxeris, reliqua detrita insperges.

Medicamentum ex lupino iecore præstantissimum.

GENTIANAE, chamæpityos, petroselini, marrubij, succi arcij, sinapis, scolopendrij radicis, panacis, minij, erythrodani, brassicæ seminis, aristolochiæ longæ, piperis albi, spicæ nardi, costi, erucæ seminis, eryngij radicis, polij, echij, eupatorij, baccarum iuniperi, lupini iecoris, helenij, pares modi: melle discosto excipiuntur, mulsoque probe cocto, ad nucis auellanæ magnitudinem dantur.

Theodoretus dia anacardion.

ANACARDIORVM sescuncia, croci, crassiæ, philly, spicæ nardi, cariophylli, mēu, agarici, iūci odorati floris, rheu, epithymi, singulorum drachmæ quatuor, acori, piperis, singulorū sescuncia, aloës vnciæ tres, saxifragæ, mastiches, iridis illyricæ, singulorū sescuncia, myrobalanorum vncia, mellis libræ sex, vel quātum sufficit.

Theodoretus altera dia anacardion.

ALOES drachmæ sexaginta, agarici drachmæ vigintiquatuor, croci, cassiæ, rheupontici, acori, cinnamomi, mastiches, singulorum drachmæ decem, costi, rutæ seminis, piperis albi, singulorū drachmæ octo, spicæ nardi drachmæ tres, xylobalsami, asari, chamædryos, mēu, singulorum drachmæ quatuor, mellis quod satis est. Nōnulli hic quoque addunt anacardia duo, datur drachmis binis cum mulsa.

Medicamentum cyphoides, ad iecorosos & pectoris vitia.

VVAE passæ carnis drachmæ vigintiquinque, croci drachma, calami odorati drachmæ duæ semis, bdellij drachmæ duæ & semis, cassiæ sesquidrachma, cinnamomi tres oboli, spicæ nardi totidem, iunci odorati drachmæ duæ semis, myrrhæ, resinæ terebinthinæ, singulorum drachmæ quatuor, aspalathi ramenti oboli duodecim, mellis drachmæ sedecim, vini quantum sufficit.

Aliud cyphoides, Alexandri.

CROCI, cinnamomi, bdellij, singulorum drachmæ quatuor, myrrhæ, calami aromatici, singulorũ drachmæ duæ, aspalathi, iunci odorati floris, singulorum drachmæ tres, crassiæ, nardi, singulæ drachmæ, terebinthinæ resinæ drachmæ sedecim, vuæ passæ carnis drachmæ centum sexaginta, mellis sesquihemina, vini Chij quod sufficit.

Dia bacanu medicamentum, hepati accommodatum.

BACANI vncia, costi tantundem, phylli scrupula octo, piperis albi scrupula sex, spicæ nardi totidem, mellis quod satis est, datur cochlearium cum temperatura conditi.

Medicamentum Zopyrios.

MYRRHAE drachmæ quinque, croci, cassiæ, singulorum drachmæ quatuor, cinnamomi drachmæ tres, spicæ nardi drachmæ duæ, iunci odorati floris tantundem, piperis albi sesquidrachma, thuris drachma, costi drachma, mellis quod satis est.

Compositio pæonia.

STYRACIS calamitis drachmæ sex, thuris amomi, croci, singulorum sescuncia, spicæ nardi drachmæ sex, phylli drachmæ duæ, piperis albi drachmæ sex, & communis octo, myrrhæ vncia, costi tantundem, mellis quod satis est.

Catapotia Dosithei ad iecur inscripta.

ALOES vncia, spicæ nardi, phylli, costi, singulorum scrupula duo, agarici scrupula octo, mastiches scrupula tredecim, epithymi scrupula quatuor, rheu scrupulum.

Oxymeli splenicum, hoc est, lieni dicatum.

CAPPARIS radicum corticis, scolopẽdrij, spicæ nardi, asari, iridis, iunci odorati floris, iunci quadrati floris, anisi, cumini, fœniculi, acori, ericæ fructus, singulorum vncia, myricæ foliorum, salicis foliorum, apij radicis, thuris arboris, scillæ, singulorum vnciæ duæ, aceti sextarij tres, mellis tantundem, guttæ ammoniaci vnciæ tres, præparatum modo scillini duobus cochlearijs exhibetur.

Oximeli, calculosis efficax.

SAXIFRAGAE, betonicæ, graminis, adianthi, spicæ nardi, carpesii, asari, eryngij, singulorũ vncia, petroselini macedonicæ, rutæ

feminis, ſingulorum ſemuncia, fœniculi viridis, iridis, ſcillæ toſtæ, chamædaphnes, ſingulorũ vnciæ quæ, capparis radicum corticis vnciæ tres, ſii vnciæ duæ, aquæ, aceti, mellis, ſingulorum ſextarii duo.

Phuſca, ad conterendum calculos.

PVLEGII, maſtiches, apii ſeminis, menthæ ſiccæ, ſingulorũ vncia, ſalis communis torrefacti libra, coriandri ſeminis, ſpicæ nardi, aniſi, ameos, ſingulorum ſcrupula ſex, phylli ſcrupula quatuor piperis albi ſemuncia, vel communis vncia, lithoſpermi vnciæ ſex, betonicæ totidem, aceci generoſi ſextarĳ quinq;: omnia contuſa, cribrata, & in tenuiſsimum pollinem detrita, per triduum aceto madeſcunt: deinde diebus quadraginta inſolantur; vbi vſus inciderit, nigrum cicer, aſparagi radicem, apium, & adianthum decoquis: in huius decocti miſturam geminas duas aceti ſuperinfundis, & ægro in calido balneo ſolio propinas. Nonnulli vero pulueris ex prædictis ſpeciebus, ſcrupula duodecim cum poſca dictarum herbarum iuri temperata exhibent, & nihilo minus medicamentum proficit.

Conditum calculos confringens.

PIPERIS albi, ſaxifragæ, ſpicæ nardi, lithoſpermi, betonicæ, ſingulorum vncia, petroſelini, phylli, ſingulorum ſeſcuncia, rutæ ſylueſtris ſeminis ſemuncia, mellis ſextarius, vini aſcalonitis ſextarĳ ſedecim.

Medicamentum ex ſanguine hircino.

QVVM vua inceperit matureſcere, hirci ætate florentis ſanguinis in ſole ſiccati cochlearia duo calculoſis exhibeto cum paſſo cretico. Quidam vero amomi & phylli, vtriuſq; treis vncias miſcent, Alĳ etiam myrrhæ quatuor ſcrupula.

Ex cicadis medicamentum nephriticum,

LITHOSPERMI, raphidis piſcis combuſti, ſeſelis, ſingulorum vncia, ameos, cucumeris ſatiui, ſeminis, ſaxifragæ, vuæ paſſæ acinis exemptis, althææ ſeminis, phaſeoli albi, lyncurĳ, ſingulorum ſemuncia, ſpicæ nardi, phu, mẽu, lapidum ex ſpongĳs, ſingulæ drachmæ, adianthi, paliuri ſeminis interioris, ſii ſicci, rubi radicis, graminis, polypodĳ, ſingulorum drachmæ tres, hircini ſanguinis deſiccati vt dictum eſt, ſcrupula ſex, cicadarum ſiccarum ſine capite, pennis, & pedibus, triens, piperis albi drachmæ ſex, mellis probe cocti quod ſatis eſt. datur inſtar nucis auellanæ in condito tribus obolis, aut decocto ſaxifragæ, aut ſii, aut radicis aſparagi aut roriſmarini, aut quinque folĳ, aut ſtruthĳ radicis.

Medicamentum ex lithoſpermo.

LITHOSPERMI, betonicæ, ſaxifragæ, petroſelini, piperis albi pares portiones cum melle excipiuntur.

Medicamentum ex marrubij semine.

PIPERIS albi & nigri, dauci cretici, cucumeris satiui seminis, fœniculi seminis, marrubij seminis, petroselini macedonici, pyrethri, zingiberis, phylli, singulæ unciæ, mellis quod satis est.

Medicamentum ex lapide Iudaico, qui tecolithos dicitur.

SPICAE nardi, hyssopi, lapidis Iudaici, singulorum scrupula octo, piperis scrupula duodecim, zingiberis, petroselini, costi, saxifragæ, singulorum scrupula sex, casiæ, apij seminis, singulorum scrupula tria, cyperi scrupula sex, ramenti eboris scrupula quatuor, cardamomi ligni scrupula sex, seminis lini scrupula quatuor, mellis quantum sufficit.

Medicamentum ex syluestris maluæ semine.

CVCVMERIS domestici seminis drachmæ duodecim, alterci seminis drachmæ sex, cicutæ seminis drachmæ tres, (alij sex) opij, fœniculi, maluæ syluestris seminis, croci, singulorum drachmæ tres, apij seminis drachmæ sex, casiæ drachmæ quatuor, amygdala basilica decem, nuces auellanæ totidem, asari drachmæ quatuor: passo cretico excepta dātur tribus obolis, si febris abest, cum sapa. Nonnulli melle excipiunt.

Medicamentum ex bellarijs nephriticum, vesicæ & renum exulcerationi idoneum.

VVAE passæ albæ cui acini sint exempti, nucleorum pini recentium, singulorum vnciæ duæ, cucumeris seminis cortice exuti, baccarum myrti nucleo ablato, amygdalarum amararū, palmularum pinguium, apij seminis, papaueris seminis, croci, singulorū drachmæ, myrrhæ vnciæ duæ: instar drachmæ ex passo ieiuno propinatur.

Satyriacum antidotum.

ZINGIBERIS, satyrij superioris, singulorum drachmæ octo, scinci caudæ, mēu, asari, petroselini, cardamomi, seselis, singulorum drachmæ quatuor, erucæ seminis, cinnamomi singulorū drachmæ tres, hormini, piperis albi, cnici seminis, singulorum drachmæ duæ, iunci odorati floris, spicæ nardi, singulæ drachmæ, sanguinis hircini mystrum. datur drachma imbecillioribus cum lacte.

Catapotia ex xylomacere, dysentericis vtilia.

XYLOMACERIS, opij, rheu, singulorum scrupula sex, gallæ, myrrhæ, singulæ vnciæ. excipiuntur vino spathite.

Podagrica remedia.

Medicamentum ex corallio, quod diacoralliu vocatur, podagricis idoneum.

RHEV barbarici, pæoniæ, myrrhæ troglodytidis, spicæ nardi, singuli sextantes, phylli vncia, caryophylli grana quindecim, angal-

lidis phœnicei coloris quam vocant corallion, ſemuncia, ariſtolochiæ longæ vnciæ quatuor, & rotūdæ totidem. datur inſtar ſcrupuli quotidie, concoctione probe defuncto. Incipiendum vero eſt ab æquinoctio autūnali, quod circa vigeſimumquartum menſis ſeptembris diem accidit, capiēdumq; deinceps ad dies quinquaginta, deinde relinquet quindecim dierum interuallo, atq; ſic facere oportet quouſq; dies quibus aſſumitur abſoluantur trecenti ſexagintaquinq;. Sub caniculæ ortu omnino abſtinendum eſt, hoc eſt, a vigeſimo quarto die Iunij vſq; ad Auguſti finē. Vitari debet venus, carnes præſertim ſuillæ, ſalſamentum, garum, beta, daucum, menta, & lactuca nō cocta, pepone ſq;, piſcium capita, cammari, tum qui molli, tum q testacea cute præditi ſunt, legumina omnia, & ſummatim quæ craſſi ſucci ſunt, vinum nigrum & liberalius. Balneum conuenit, & quotidianum exercitium, vel pedibus, vel equo, vel geſtatione obitum. Qui vero habitu ſicciore ſunt, etiam ſi plenius nutriantur, non offenduntur.

Agapeti compoſitio ad podagram.

PHYLLI, rheu barbarici, croci, ſpicæ nardi, myrrhæ troglodytidis, coſti, chamædryos, ſinguli ſextantes, aloës hepaticæ quincunx, hyperici, pæoniæ, ſinguli quadrantes, ariſtolochiæ longæ, phu, mēu, damaſonij, anagallidis, ſinguli trientes: vtendi modus idem eſt qui in compoſitione dia coralliu.

Compoſitio atactos ad podagram.

PHYLLI, mēu, damaſonij, anagallidis cui flos eſt cæruleus, erythrodani, maſtiches, croci, caſſiæ, aloës hepaticæ, gentianæ, chamædryos, ſingulorum vncia, caryophylli, aſari, piperis albi & nigri, ſingulorum ſemuncia, ſpicæ nardi, myrrhæ, rheu barbarici, pæoniæ radicis, ariſtolochiæ longæ & rotundæ, ſingulorum vnciæ duæ. Similis vſus eſt.

Procli cōpoſitio, podagræ & coxendicum doloribus accōmodata.

CHAMAEDRYOS vnciæ nouem, cētaurij vnciæ octo, ariſtolochiæ vnciæ ſeptem, gentianæ vnciæ ſex, hyperici vnciæ quinq;, petroſelini macedonici vnciæ quatuor, mēu vnciæ tres, agarici vnciæ duæ, phu vncia vna, mellis attici heminæ duæ.

Medicamentum ex rebus ſeptem conſtans, ad eadem.

HYPERICI, ariſtolochiæ longæ, ſingulorum vncia, centaurij, chamæpityos, agarici, ſingulorū tres vnciæ, chamædryos vnciæ ſex, gentianæ vnciæ quinq;. Nonnulli etiam petroſelini vnciam addunt, mellis drachmas quinq;. datur inſtar drachmæ.

De paſtillis. Cap. xij.

PAſtilli græce trochiſci a figura rotularum nominant̄. Tres ſunt eorum ſpecies, alij nanq; ſunt potabiles, alij in aluum dantur, alij

delinuntur. Ex his igitur qui potantur, alij comprimunt aluum, aut sanguinem, aut aliam quampiam fluxionem, refrigerando, aut astringendo, aut opplendo, aut desiccando eam cohibentes: quemadmodũ qui constat spina ægyptia, & qui seminibus, consimilesq́ꝫ: alij dolorẽ sopiunt, vel quod sensum obstupefaciunt, vt crocodes dictus, vel qđ humores diffundant, veluti ex aromatis confecti. alij lienem, aut renes, aut iecur obstructione liberant, vt qui ex amaris amygdalis cõfit. Eorum vero qui in aluum induntur, nonnulli acrimoniam obtundunt, vt in dysenteriis, quemadmodum ex pompholyge, amylo, terra samia, cum cremore ptisanæ aut eiusmodi aliquo iniecti, nonnulli alui aut sanguinis profluuium astringunt, sicuti qui alumine, acacia, & omphacio constant, qualis est qui Philippo ascribitur, vel ex spina Aegyptia, cum rosarum succo, aut plantaginis inditi: nonnulli adurentes, dysenteriæ qua vlcera depascentia exercent, idonei: ex sandaracha, auripigmento, calce, charta combusta, confecti. Inferentur autem cum succo lenticulæ aut oryzæ, sic vt intestinum prius muria elotum sit, æger&q́ꝫ cibum & potum antea assumpserit, ne aliquid medicamẽti virtutis reliquum, ad stomachum rapiatur. Cæterum vtiles sunt pastilli qui ab inferioribus partibus iniiciuntur, ad affectus potissimum qui infra vmbilicum infestant. Nam superius vis ipsorum peruenire non potest. At qui delinuntur simileis illis vireis obtinent: verum astringentes, in herpete, papulis, quæ dicuntur exanthemata, intertriginibus, sanguinis eruptionibus, & fluidis vlceribus ꝓficiũt: cuiusmodi est Andronius & Polyidæ. qui vero obtundunt, carbunculis & maleficis vlceribus expediunt: vtpote Leucus dictus, & Dialotarion. vrentes, sicut iam comprehensi, cuius generis habentur & Faustiani, serpentibus naturalium & sedis vlceribus, pterygiis, & carnosis narium vitiis accommodantur.

Pastillus aster dictus.

CROCI, opij, castorei, spicæ nardi, cassiæ, myrrhæ, lemniæ cretæ, mandragoræ corticis, singulorum triens, dauci, apii, anisi, seselis, alterci seminis, styracis, singulorum drachmæ octo: vino læuigãtur.

Pastillus trigonus.

APII seminis, alterci seminis, singulorum drachmæ duæ, anisi drachmæ quatuor, opii drachmæ tres: aqua teruntur.

Pastillus a seminibus Dia spermaton dictus.

ANISI, ameos, fœniculi seminis, singulorum drachmæ quatuor, apii seminis, opij, alterci seminis, singulorum drachmæ duæ: aqua læuigantur.

Pastillus crocodes, hoc est croceus.

ANISI, dauci cretici seminis, singulorum drachmæ quatuor,

myrrhæ,castorei,singulorum drachmæ duæ,croci, opij, singulorum drachmæ tres, apij seminis, styracis, singulorum drachmæ quatuor, alterci seminis dracmæ sex ex aqua deteruntur.

Pastillus diarhodon.

ACACIAE, gummi, rosarum floris, balaustiorum, hypocistidis succi, gallarum, singulorũ drachmæ tres, rosarum viridium succi, plantaginis seminis, singulorum drachma, lycij Indici tantundem.

Pastillus dia coralliu.

ALTERCI seminis, thuris, singulorum drachmæ octo, terræ samiæ, corallij, minij Sinopici, opij, singulorum drachmæ quatuor, amyli, balaustiorum, singulorum drachmæ duæ: succo polygoni excipiuntur.

Pastillus dia electru, hoc est, ex succino.

HERBAE publicaris vnciæ quinque, mastiches vnciæ quatuor, succini scobis, iridis, croci, singulorum vnciæ quatuor, opij vnciæ duæ.

Pastillus ex spina Aegyptia.

SPINAE Aegyptiæ, rhu, thuris, acaciæ, aluminis scissi, hypocistidis succi, gallæ, lemniæ cretæ, corallij, symphyti, terrenæ samiæ, aloës, ladani, pares portiones: vino subiguntur.

Alius pastillus, quem Galenus aprhodisiasticon clidion scribit.

SATIVAE punicæ floris, spinæ Aegyptiæ, balaustiorum hypocistidis succi, acaciæ, singulorum drachmæ sex, lycij, rheu pontici, opij singulorum drachmæ quatuor, myrrhæ drachmæ duæ, excipiuntur vino myrteo, vel rosarum baccarum've myrti decocto.

Clidion Oribasii, ad dysentericos & cœliacos.

GALLAE omphacitidis drachmæ octo, opij drachmæ quatuor. ex aqua finguntur catapotia. dantur terna aut quaterna.

Pastillus ex cornu ceruino dysentericis & sanguinem excreantibus salutaris.

COCHLEARVM drachmæ duodecim, cornu ceruini combusti, gallæ torrefactæ, acaciæ inarefactæ, singulorum drachmæ quinque oboli duodecim, baccarum myrti nigræ drachmæ quindecim, opij siccati. hypocistidis succi singulorum drachmæ quinque, labruscæ floris drachmæ sex, mandragoræ radicis succi, terræ samiæ quæ aster dicitur, singulorum drachmæ duodecim, rhu obsoniorum drachmæ quatuordecim, malicorij torridi drachmæ septem, thuris drachmæ octo, piceæ corticis exarefacti drachmæ quatuordecim, alterci seminis siccati drachmæ decem, rhus coriarij sextarij duo, vini nigri quantum rhu incoquendo vt vinum fiat crassissimum,

satis est, atque hoc percolato reliqua excepta in pastillos coguntur.

Pastillus Amazonum.

APII seminis, anisi singulorum drachmæ sex, absinthii comæ drachmæ quatuor, myrrhæ, piperis, opii, castorei, singulorum drachmæ duæ, cinnamomi drachmæ sex: aqua subiguntur.

Pastillus ex amygdallis amaris.

ANISI, apii seminis, asari, amygdalarum amararũ, absinthii comæ, paria pondera: ex aqua finguntur pastilli, qui drachmam pendeant. dantur febri carentibus ex mulso: febricitantibus cum hydromelite.

Pastillus ex erica, lieni dicatus.

ERICAE fructus drachmæ quatuor, piperis albi, nardi syriacæ, suffiminis ammoniaci, singulorum drachmæ duæ: ammoniacum aceto soluitur, aridisq; admiscetur, fingunt̃ pastilli qui singuli drachmam expleant. exhibentur singulatim cum oxymelitis cyatho.

Pastillus ex vesicariis, dia physalidon vocant.

CVCVMERIS satiui excorticati seminis vnciæ quatuor, alterci seminis, cicutæ, singulorum vnciæ duæ, fœniculi, rumicis seminis, croci, nucleorum pini, amygdalorum amarorum, opii, singulæ vnciæ, vesicariæ sextarii tres, vini quod sufficit.

Pastillus Philippi, ad dysentericos.

BALAVSTIORVM, acaciæ, hypocistidis succi, opii, rhu thuris, myrrhæ, croci, gallæ, aloës, rhẽu pontici, malicorii, baccarum myrti, singulorum drachmæ quatuor: excipiuntur vino austero, formanturq; pastilli triobolares. dantur si febris abest, cum vino; febricitantibus, cum hydromelite.

Pastillus Musæ.

ALVMINIS, aloës, myrrhæ, atramenti sutorii, singulorum sescuncia, mali corii, croci, crocomagmatis, singulorum drachmæ sex. excipiuntur vino.

Quomodo crocogma paretur.

CROCI vnciæ duæ, rosarũ, amyli, myrrhæ, aloës, thuris, gummi, singulorum vncia, costi, spicæ nardi, singulorum drachma: vino subiguntur. At in capite de oleo crocino alia quoque crocomagmatis confectura dicetur.

Pastillus Neræ ex Heræ commentariis.

MYRRHAE, aloës, crocci, singulorum drachmæ octo, aluminis scissi drachmæ centum: aqua excipiuntur.

Polyidæ sphragis.

ALVMINIS scissi drachmæ tres, thuris drachmæ quatuor, myrrhæ drachmæ octo, atramenti sutorii drachmæ duæ, floris satiuæ

punicæ drachmæ duodecim, fellis taurini drachmæ sex alias drachmæ sedecim, aloës vncia : vino austero excipiuntur.

Paſſionis paſtillus.

SQVAMAE æris drachmæ duodecim, æris combuſti, ſalis ammoniaci, aluminis rotundi, æruginis raſæ, thuris ſingulorum drachmæ octo, vini quod ſufficit.

Paſtillus Andronius.

SATIVAE punicæ floris drachmæ decem, gallæ drachmæ octo, myrrhæ drachmæ quatuor, ariſtolochiæ rotundæ drachmæ quatuor, atramenti ſutorij, croci, aluminis ſciſſi, crocomagmatis, miſyos, thuris, ſingulorum drachmæ duæ: læuigantur in vino aſtringenti, vel aceto.

Paſtillus Fauſtini.

AVRIPIGMENTI drachmæ duodecim, ſandarachæ drachmæ ſex, calcis viuæ drachmæ octo, chartæ cõbuſtæ drachma: myrti baccarũ ſucco vel decocto excepta, in paſtillos redigito, & cũ myrti baccarum, lenticulæ, & rubi radicum decocto immittito.

Paſtillus ex charta, dia chartiu appellatus.

CHARTAE combuſtæ triginta duæ, calcis, auripigmenti, ſandarachæ, ſingulæ vnciæ : ſucco plantaginis excipiuntur.

Paſtillus cui nomen eſt thronus Marcellius.

CHARTAE combuſtæ drachmæ decem, ſandarachæ auripigmẽti, ſquamæ æris, aluminis ſciſſi, ſingulorum drachmæ quatuor, balauſtij drachmæ tres, opij drachmæ duæ, calcis nõ reſtinctæ drachmæ tres, omphacij drachma, hypociſtidis ſucci drachmæ tres : vino myrteo excepta coguntur in paſtillos, qui drachmas quatuor pendeant : vbi decoxeris in vino malicoriũ, myrti baccas, & vſque ad tertias, dato paſtillum vnum aut in totum quatuor, ex ſex vini cyathis.

Paſtillus a ſubere, dia phellou dictus.

GALLAE, chartæ, fæculæ vini, panis, ſingulorum concrematorum drachmæ quindecim, in alio habetur etiam cornu ceruini combuſti drachmæ quindecim, auripigmenti drachmæ duæ, ſandarachæ, calcis, vtriuſque drachmæ quindecim, acaciæ ceruſæ, ſingulorum drachmæ quinque, argenti ſpumæ drachmæ tres : vino læuigantur.

Bithynus.

MALICORII drachmæ decem, cadmiæ vnciæ tres, ariſtolochiæ, gallæ, panacis radicis, iridis, atramenti ſutorij, aluminis ſciſsi, chalcitidis, miſyos, ſquamæ æris, mannæ thuris (nonnulli etiã coſti) ſingulorum ſeſcuncia : aceto ſubiguntur.

Pastillus dia castoriu, ad vlcera, nomas & defluxiones.

CROCI, aloës, thuris, singulorum vncia, florum mali punicæ, aluminis scissi, castorii, mannæ thuris, æruginis rasæ, singulorum vncia, minii sinopici libra: excipiuntur vino veteri.

Pastillus dia castoriu, colicis efficax.

MYRRHAE, castorii, singulorum scrupula sex, croci, opii, singulorum scrupula nouem, anisi, apii seminis, dauci seminis, singulorum semuncia, alterci seminis scrupula octodecim.

Pastillus dia œnelæu, hoc est, ex vino & oleo mixtis sedis & naturalium vitiis vtilis.

CERVSAE vnciæ decem, argenti spumæ vnciæ quinque, thuris, recrementi plumbi, aluminis scissi, singulorum vnciæ duæ: vino marinæ experte læuigantur. in vsu vino & rosaceo aut vino & myrteo soluuntur.

Pastillus ex lapide phrygio, naturalium vitiis accommodatus.

LAPIDIS phrygii combusti restinctiq; ter, primum butyro vel rosaceo, deinde vino, postea melle, vnciæ duæ, rosarum floris vnciæ quatuor, malicorii vncia.

Pastillus dia lotarion, quod est ex loto syluestri ad sedis & naturalium vitia.

CERVSAE, amyli, glaucii, croci, aluminis, æquales portiones: teruntur succo loti syluestris, aut vino.

Pastillus leucus.

TERRAE samiæ triens, pompholygis, cerusæ, amyli, singuli sextantes, opii scrupula quatuor: aqua subiguntur.

Pastillus dia alicacabu, hoc est, ex vesicaria.

Spumæ argenti drachmæ vigintiquatuor, cerusæ drachmæ duodecim, aut vna & viginti, vesicariæ drachmæ octo, atramenti sutorii drachmæ quatuor, aluminis scissi tantundem, minii quod ad colorem satis est: aqua excipiuntur.

Pastillus ex duplici veratro, idem vero ex duabus acaciis.

ACACIAE nigræ & fuluæ, glutini fabrilis (in alio piscium glutinis) singulorũ vnciæ quatuor, guttæ ammoniaci, glaucii, aloës, singulorum vnciæ duæ, thuris masculi, veratri nigri & albi, singulorum vncia: aceto scillino excipiuntur. quum vsus incidit, eodem vel communi soluta, ante balneum, & rursus post id inunguntur.

Pastillus Criogenes.

MYRRHAE, æris combusti, aristolochiæ rotũdæ, æruginis

rasæ, squamæ stomomatis, verbenacæ rectæ, aluminis rotundi, singulorum vncia, aceti quantum satis est. decerpi autem debet verbenaca, quum Sol est in ariete. Fit etiam emplastrum in hunc mundum: pastilli, ceræ, colophoniæ, olei, par mensura, aceti quod ad læuigandum pastillum sufficit.

Pastillus a nigro viridiq; colore dictus melanchlorus.

MYRRHAE, aloës, squamæ æris combusti, auripigmenti, aluminis scissilis, & rotundi, iridis, chalcitidis, misyos, salis fossitii, atramẽti sutorii, cerusæ, nitri, argenti spumæ, panacis radicis, cadmiæ, malicorii, gallæ, aristolochiæ rotundæ, squamæ stomomatis, æruginis rasæ, singulorum vncia, aceti quod satis est. Fit etiam hoc modo emplastrum: pastilli vnciæ duæ, colophoniæ, ceræ, olei, singulorum vnciæ sex, aceti quod pastillo subigendo satis est.

Pantolmius ad chironia malignaq; vlcera, & defluxiones.

CASSIAE, æris cremati, cerusæ, argenti spumæ, æruginis rasæ, aluminis scissi, rotundi, liquidi, & lateritii quod plinthitis dicitur, penacis radicis, aristolochiæ longæ et rotundæ, malicorii, atramenti sutorii, portulacæ, iridis astragalitidis, chalcitidis, misyos, guttæ ammoniaci, salis ammoniaci, æruginis ferri, squamæ æris, aloës, diphrygis, thuris gallæ, sarcocollæ, plumbi cremati, foliorum oleæ, sorios, myrrhæ, cretæ sutoriæ liquidæ, balaustiorum, spinæ Aegyptiæ, sulfuris ignem non experti, nitri, rhu rubri, rhu syriaci, chrysocollæ, rhus coriarii, acaciæ, salis spumeæ, omphacii, auripigmenti, singulorum pares modi: cum aceto diebus triginta, sub caniculæ sidere læuigantur.

Pastillus Nymphodoti.

APHRONITRI vncia, nitri alexandrini, saponis gallici, singulæ vnciæ, salis cappadocii, mastiches, gallæ, singulorum drachmæ quatuor, foliorum rosæ, amomi, amyli, singulorum vncia, phylli drachma, aluminis scissilis, costi singulorum drachmæ duæ, vini myrtei quod satis est.

Pastillus ex thapsia, hemicranico dolori efficax.

SVCCI thapsiæ drachmæ sedecim, myrrhæ drachmæ octo, opopanacis, euphorbii, singulorum drachmæ sex, nitri, liquoris parthenici, singulorum drachmæ quatuor, piperis, sagapeni, singulorum drachmæ duæ, aceti quantum sufficit. Vbi vtendum est, aceto inunctum post horas sex abluito: at si voles remissiore vti, cerato pari exceptum illinito noctemq; finito.

Pastillus qui ano subiicitur, hyotheton dictus, ad dysenteriam, & ani dolores.

TERRAE samiæ, amyli, singulorum quadrans, croci sextãs, acaciæ,

acaciæ, tragacanthæ, ſingulæ vnciæ, caſtorij thuris, lycij, ſingulæ ſemunciæ: in calidioribus, etiam opij ſemu ncia adiicitur; herbæ pulicaris ſucco excipiuntur, finguntur que paſtilli.

De medicamentis quibus aridis vtimur, & ſmegmatis. Cap. xiii.

ARidorum medicamentorum quæ ſane & catapaſmata ab inſpergendo, vocantur, alia vlceribus congruunt, alia cuti applicantur: ex iis quæ vlceribus faciunt, quædam cauis carnem inducunt, quædam excreſcentia reprimunt, quædam cicatricem generant, quædam vrunt exeduntque, nonnulla ſanguinem coërcent. Quæ igitur carni generandæ ſunt, vel repurgando ſordida, carnem creant, vt quæ conſtant ex eruo, ariſtolochia, iride, panace, myrrha, thure, aloë: vel humiditatem circunfluam deſiccando, veluti quæ fiunt ex ære, diphryge, ſquama, charta combuſta, piceæ cortice, & ſpina, quæ & ipſa cicatricem obducunt: vel acrimoniam roſionemque obtundendo, qualia ſunt ex pompho lyge, amylo, ceruſa, fæce combuſta, oſtreis crematis, terra ſamia, & conſimilibus, & quæ compoſitorum ex his vireis habent. Ex reprimentibus lenia quidem ſunt, quæ conſtant ſquama æris, quæ miſy, chalcitide combuſtis, & galla: valentiora ſunt, quæ atramento ſutorio, ærugine, miſy, chalcitide, ignem non expertis. Vrentia vero ex edentiaque fiunt ex calce, auripigmento ſandaracha, & fæce vini combuſta, quam vocant ſpheclen, hoc eſt fæculam: atque hæc omnia componuntur: cæterum in tenuiſſimum redacta pollinē, ſi vlceribus inſpergantur minus rodunt: ſi ſpiſſiora, magis, idque vrendo faciendoque cruſtam. Sanguinem reprementia aut aſtringendo, aut refrigerando, aut ſiccando, aut opplendo illum. coercent, quorum materiam capite de paſtillis ſumus exequuti. At eorum quæ cuti admoueutur, alia abſtergunt exteruntque, vt ex cimolia, pumice, lomento, fermento hordei, peponum carne, & ſalis flore confecta: alia extenuaſit & diſcutiunt, qualia fiunt ex veratro, alcyonio, ſulfure, herba pediculari, ſinapi, pyrethro, ſemine roriſmarini, terra lemnia, ſepiæ teſta: atque hæc, aſſumpta calce & auripigmento cum liquore aliquo, pilis abolendis idonea, & ſmegmata fiunt. Quædam capiti admouentur, vt fluxum ex eo ruentem deſiccent, cuiuſmodi ſunt ex nitro, ſale, galla, malicorio, & id genus aliis præparata, omnia vero ſmegmata cuti non iuunctæ acommodari debent.

Cephalicus puluis, capiti conueniens.

ERVORVM quincunx, iridis ſeſcuncia, mannæ thuris ſeſcuncia, ariſtolochiæ, ſquamæ æris, ſingulorum ſeſcuncia.

Alius.

PICEAE corticis drachmæ ſex, thuris drachmæ quatuor, pu-

micis tantundem, iridis drachmæ duæ, resinæ siccæ drachmæ sex, aristolochiæ drachmæ duæ.

Ex aloë, dia aloës, dicitur.

ALOES drachmæ sex, erui drachmæ octo, mannæ thuris drachmæ quatuor, gallæ drachmæ tres, aluminis scissi drachmæ duæ.

Diaphecles, hoc est, ex fæce vini combusta, Manethonis.

CADMIAE combustæ & illotæ vnciæ, terræ samiæ vncia, fæcis vini combustæ vnciæ quatuor, lapidis specularis vnciæ quatuor thuris vnciæ quatuor. quidam & amyli vncias quatuor addunt.

Melitera Oribasij

CHALCITIDIS, squamæ, æris, gallæ, balaustiorum, aristolochiæ longæ singulorum vncia, malicorij, aluminis scissi singulorum semuncia.

Medicamentum ex ostreis, dia ostreon dicitur.

CADMIAE, thuris singulæ vnciæ, ostreorum combustorum vnciæ tres.

Medicamentum ex thure, dia libanu.

ARGENTI spumæ, thuris, squamæ æris, mali punici, amyli, cerusæ, pares modi.

Aphroditarium.

THVRIS, squamæ æris, mali punici, amyli. cerusæ, paria pondera.

Rhodia, ad supprimendum sanguinem, vlcera depascentia, & excrescentia.

GALLAE crudæ drachmæ sex, gallæ combustæ restinctæque vino aridæ drachmæ duodecim squamæ æris nigri, si non sit, rubri, drachmæ octo, atramenti sutorij, drachmæ vigintiquatuor, aluminis scissi drachmæ vigintiseptem: teruntur diebus sat multis.

Medicamentum xanthon, hoc est, flauum.

CHALCITIDIS combustæ drachmæ quadraginta, atramenti sutorij vsti drachmæ viginti, misyos cremati drachmæ decem æris vsti drachmæ quinque.

Medicamentum a murino colore psarou dictum.

MISYOS quincunx, gallarum triens, chalcitidis sextans, squamæ æris tantundem, atramenti sutorij vncia, æruginis rasæ sextans.

Medicamentum heliocæs, adurens.

AVRIPIGMENTI libra, calcis viuæ libræ duæ aqua læuigato per dies caniculæ, deinde siccatis vtitor.

Antheron.

CYPERI drachmæ octo, myrrhæ drachmæ duodecim, sandarachæ drachmæ tres, rosarũ floris drachmæ duæ, croci drachma, crocomagmatis, aluminis scissi, iridis illyricæ. singulorũ drachmæ duæ

Medicamentum ex charta, quod Græci dicunt dia chartu, ad nomas oris potissimum & naturalium vlcera.

AERIS squamæ, chartæ combustæ singulorum drachmæ octo auripigmenti, sulfuris viui, singulorũ drachmæ duodecim, plumbi cremati drachmæ sex. Ad humidiores quidẽ sepedonas, sicco vtitor: ad siccas, rosaceo macerabis, nonnunquam & melle cum rosaceo.

Medicamentum ex myrto syluestri, dia oxymyrsines appellatum, ad eadem.

RHVS coriarii vnciæ duodecim, myrti syluestris foliorum, sandaraches, singulorum drachmæ octo, salicis foliorum siccorum, malicorii, singulorum drachmæ sex, aluminis scissi, chrysocollæ, aloes, chalcitidis crudæ, squamæ, auripigmenti, salis communis, singulorum drachmæ quatuor.

Medicamentum Massalioti.

NITRI, opii, chrysochollæ, lapidis asii, sandarachæ, misyos, chalcitidis, aluminis scissi, diphrygis, æqualia pondera: sicco vtitor.

Smegma aridum quod Asclepios dicitur.

BACCARVM lauri, nitri alexandrini, salis torrefacti, salis cappadocici, stillæ ammoniacæ, aphronitri, pumicis, singulorũ libra, veratri nigri, herbæ lanariæ, pyrethri fæculæ quæ est vini fæx combusta, herbæ pedicularię, sinapi, iunci rotundi, aluminis scissi, iunci quadrati floris, iridis, gallæ, singulorum vnciæ sex, sampsuchi libra, viticis seminis, pulegii, farinæ fabarum, & lupini, singulorum vnciæ sex, chamæleontis nigri, sulfuris, gummi, thuris, piperis, cucumeris syluestis radicis, marubii, cimoliæ, pœoniæ, æsepiæ testæ, fœnu græci, phylli, costi, cumini, euphorbii spicæ nardi, singulorum vnciæ tres. Alexander autem præter hæc adiicit salis ex nitri fontibus salis Tragasei, singulorum libram, adarces vnciam, aluminis liquidi nardi gallici, cnici, cocci gnidii, graminis aridi, bryoniæ siccæ, singulorum treis vncias.

Smegma peponatum.

THVRIS, masticheș, stillæ ammoniacæ, singulæ vnciæ tragacanthi sescuncia, succi vuæ acerbæ dodrans: peponis seminis recentis quadrans, similæ sextarii quinq;, ouorum vnius & viginti albumina, iridis triens. quidam & veratri nigri sextantem miscent.

Aliter Critonis.

LOMENTI modius: similæ sextarii quatuor: trifolii: glandis vnguentariæ, iridis illyricæ, singulorum libræ quatuor, guttæ ammoniaci, costi: singulorum libra ouorum tenuia aquata, peponũm carnis sextarii duo, vuæ acerbæ succi tantundem: macerantur, redactaq; in pastillos siccãtur, deinde contusa incretaq; in vsũ adhibent.

ALITER. Tragacanthæ,thuris,mastichæ,guttæ ammoniaci,singulorum drachmæ decem omphacij drachmæ quinq; , similaginis sextarij quinque,candidi ouorum liquoris vncia,peponum carnis vnciæ decem:præparatur vt supra dictum est.

Smegma quod capitis defluxiones exiccet.

NITRI Alexandrini rufi vnciæ quinq;,salis communis torrefacti sescuncia , salis cappadocij vncia hæc aceto quam acerrimo macerata in patinam fictilem coniiciuntur,atq; in furno vruntur,dum redigantur in carbones:inde refrigeratis leuigatisq; ad abstergendum vtitor,vinum in balneo instillans.

Sapo Constantini.

ROSARVM siccarum,aloes,gallæ,malicorij , malabathri, sarcocollæ, singuloru tres vnciæ,balaustioru,myrrhæ , sandarachæ, spicæ nardi,singulorum vnciæ duæ,costi vncia,saponis gallici libra, excipiuntur iure lupinorum.

Puluis pilos abolens, vnde psilotrum dicitur, ad podagram.

MASTICHES,thuris masculi,herbæ pedicularıæ , veratri albi, spumæ argenti singulorum vnciæ tres,phylli,amyli,veratri nigri,lapidis asii floris singulornm vncia,alcyonii,pumicis tosti,cimoliæ,sampsuchi,singulorum vnciæ tres,spicæ nardi vncia. Nonnulli etiam aloes vnciam addunt . contusum in vase puluerem reseruato: vbi necessitas inciderit,oryzæ cremor & ptisanæ in ollam coniicitur;postquam inferbuerit,pulueris,saponis gallici,auripigmenti, aluminis scissi,sandarichæ,singulorum sescuncia additur,calcis viuæ recentis libra. Vtitor vnguento mense ter.nono videlicet lunæ die,decimonono,& vigesimonono idq; vsque ad annnm:post hunc , semel mense,quum vigesimumnonum luna diem agit.

De medicamentis liquidis quæ illinuntur,ad oris vitia vnde stomatica dicuntur,ac guttur accommodatis.

Cap. xiiii.

QVanto rarior molliorq́; est summa oris tunica , cute quæ corpus totum obtegit, tanto etiam magis stomaticorum medicaminum vsus euariat, Quum igitur inflammatio incipit,ea requiruntur medicamenta quæ humoris influxum repellant , cuiusmodi sunt, arida quidem,omphacium, galla omphacitis,succus rhu,hypocistidis,aluminis,cortex piceæ,& thuris,balaustia,& generatim omnia quæ astringunt, ita vt insuauem ingratamq; & lethalem vim non representent liquida vero,succus mororum tum quæ batina,tum quæ sycamina dicuntur,item nucum viridium corticis,& mali punici præter tim acidi,& malorum contoneoru,mustum amineumq;.mel autem

per initia ſolum vt medicamenta adhæreant temperatur. at quum humor ſubſtiterit, miſceri debent quæ concoquant & mediocriter diſſipent, cuius generis eſt crocus, myrrha, & dulcis radiculæ ſuccus. at per totũ id temporis quod ſtatum & declinationem intercedit, recte vſurpatur mixtum aliquod ambobus, repellente puta, & diſcuſſorio: & per initia quidem ſuperabunt repellentia, deinde diſcutientia: in morbi declinatione ſolis vti diſcutientibus abſq; abſtrictione oportet, qualia ſunt nitrum, aphronitron, origanum, hyſſopum, thymus, nepita, iris, beſaſa, cõſimiliaq;. liquor tunc ſapa eſto, tum quæ ex mulſo decocto, tum quæ ex caricis & palmulis conficitur, ipſumq; dulce muſtum cum melle: vbi vero veluti reliquiæ quædam inflammationis remanſerint, etiam ſulfur ignem non expertum miſcebimus: ſuccum autem primum cũ melle incoquemus, dum liquidioris mellis ſpiſsitudo fiat, inde ſic arida in tenuiſsimum pollinem pertrita inſpergemus, poſtea modice coquemus quoad omnia exacte in vnitatem cogantur, quo facto in vitreum vas medicamentum transfundemus.

Dia moron ſimplex.

MORORVM ſucci ſextarij tres, prius excoquuntur dum tertia portio fuerit abſumpta, adiectoq; mellis ſextario, rurſus incoquuntur ad melleam ſpiſsitudinem.

Dia moron compoſitum.

MORORVM ſucci hemin ſex vſque ad ſtrigmenti craſſitudinem coquuntur, deinde admixto leuis croci drachma, myrrhæ duabus, ſucci vuæ acerbæ vna, aluminis ſciſsi ternis obolis, mellis hemina, quouſque ſpiſſeſcant incoquuntur.

De moris batinis, quæ rubi fructus ſunt.

ITEM quod ex moris batinis conſtat, eodem modo præparatur, maiore vi aſtrictoria præditum.

Dia caryon, quod eſt ex nucibus, ſimplex.

VIRIDIVM nucum corticis contuſi ſucci heminæ quinq;, mellis hemina, coquuntur ad dimidias.

Dia caryon compoſitum.

PER initia quidem & in vigore oris inflammationum, miſceri debent croci, & aluminis, ſingulæ drachmæ, myrrhæ duo, in declinatione vero ad diſcutiendum, nitri drachma, ſulfuris tantundem, cum prædicta nucum corticis ſucci, & mellis menſura.

Medicamentum ex ſucco mali punici.

MALI punici cui nuclei ſunt adempti dulcis ſucci ſextarij quatuor, mali punici acidi ſucci ſextarij duo, mellis ſextarius, myrrhæ amineæ drachmæ octo, crocomagmatis, gallæ ſingulorum drachmæ octo, aluminis ſciſsilis drachmæ quatuor, iridis illyricæ

drachmæ octo, omphacij drachmæ octo: conficitur quemadmodum quod moris constat.

Aliter idem.

MALI punici dulcis cum corio suo cõbusti succi sextarii sex, mellis generosi sextarius, aluminis scissi vncia, myrrhæ semuncia.

Medicamentum e musto, dia gleucous dicunt.

MVSTI sextarii sex, gallæ, aluminis scissilis, singulorum drachmæ duæ, croci, myrrhæ singulæ drachmmæ. Si lenire voles, dulce esto mustum; si repellere, austerum. quod autem neutrum est, mediam inter hæc vim obtinet.

Aegyptia stomatica.

MELLIS pondo, olei bes, resinæ terebinthinæ sextans, croci drachmæ quatuor: in cacabo liquefiunt.

Medicameutum dia besasa, ex ruta sylvestri.

ANISI seminis, apii seminis, iunci odorati floris, ameos seminis, aluminis scissi, iridis illiricæ, besasa, quod nonnulli harmala vocant (est autem ruta sylvestris) cinnamomi, myrrhæ troglodytidos, croci, gallæ, singulorum vncia, aristolochiæ longæ, cassiæ, crocomagmatis, rosarum siccarum, singulorum vncia, costi, hirundinum cineris recentis, singulorum vnciæ tres, nardi Indicæ, amomi, singulorum semuncia, mellis quod satis est.

Dulces vtilesq; potiones. Cap. XV.

DVlcium simul & vtilium potionum aliæ ex vino conficiũtur, coniectis in id quibusdam speciebus, exempli gratia, pipere, absinthio, casamo, aliisq; compluribus, vnde etiam appellationem nõnunquam sortiuntur, aliquando melle admixto, interim non; aliæ ex aqua in qua decoquantur mala, vel rosæ, vel similia quædam, nempe vua acerba, mala punica, myrti baccæ, eoq; mel optimũ despumatum miscetur, tum quod firmum sit, tum quod dulce, interdum etiam vtile: si illud excipias quod a cibyra in paruis vasculis asportatur, asterum: item hydromalum vinosum, qđ etiam sine melle fieri nouimus. quẽadmodum apomeli ex melle solo & aqua, citra alterius cuiusdã substantiæ misturam. Imo etiam ex vino confectæ potiones, quas & propomata Græci nominant, mellis despumati sextarium vnum, ad vini quaternos recipiunt, componunturq; citra coctionem. At quæ ex aqua & liquore fiunt, si quidem coquantur, vnum mellis ad treis liquoris, cuius duæ fere partes inter coquendum sint absumptæ, sextarios assumunt: sin minus, vnum mellis ad binos liquoris. cæterum quæ non coquuntur, diu satis insolare prorsus oportet, & præsertim omphacomeli. Ex aqua vero temperatas potiones coquere conuenit, quod propter imbecillitatem facillime mutentur. omnes autem

in fictilia vasa exigua oblita transfundendæ sunt, iisq; tuto operculatis in apricis locis vsquedum excoquantur reponendæ. attenuantibus autem & probe aqua temperatis vti conuenit. Omphacomeli postquam musti modo inferbuerit crassumq; euaserit, tunc operiri vas debet. his igitur quæ vino constant, quum febris abest, potissimum vtimur, vel solius voluptatis gratia, præter eas quæ scammonia aut grano gnidio aut eiusmodi purgantibus medicamentis componuntur, vel propter eiusmodi affectus in quibus & medicamentis in illas coniectis, per os vti licet. Ex aqua autem aut succo aliquorũ confecturæ febricitantibus conueniunt, interdum ceu hedysmata hoc est dulciaria, quum morbus vino vti non permittit: interdum ceu affectui commodæ, quemadmodum apomeli ad saliuam educẽdam, aut vrinas citandas, aut aluum emolliendam, aut extenuandum humorem: hydromalum autem & hydrorosatum siticulosis, febre ardenti pressis, resolutis, & stomacho vitiosis. Omphacomeli, myrtites, rhodostacton, hoc est, mel rosaceum, & rhoetes, cœliaco affectui, dysenteriis, vomitionibus, aliisq; fluidis vitiis congruunt. Iam vero his collutionibus subinde in stomaticis affectibus vtimur.

Hydromalum ex malorum cotoneorum succo.

MALORVM cotoneorum nucleis exemptis contusorum succi sextarii duo, mellis sextarii tres, aquæ sextarii sex, incoquuntur despumando ad tertias. ALIVD. Malorum cotoneorum frustulatim concisorum nucleis ablatis pondo quinque, in aquæ fontanæ sextariis decem incoquuntur dum intabescant. ablata ab igne, refrigerata'que eximuntur, expresso'que succo proiiciuntur, aquæ modo dimidia mellis mensura temperatur, iterum'que incoquitur despumando, quoad octaua portio absumpta fuerit. Nonnulli vero ex dulcibus etiam malis similiter hydromalum componunt.

Hydrorosatum.

ROSARVM vnguibus exemptis libræ quatuor, aquæ sextarii quinque, mellis sextarii duo.

Rhodomalum.

SVCCI malorum cotoneorum sextarius, rosarum trepondo, mellis sextarii tres, aquæ sextarii quinque. Verum quoniam rosæ non eodem tempore cum malis inueniuntur, conuenit eas cum melle quando colliguntur componere, ac vbi mala prouenerint, totam compositionem moliri.

Omphacomelitis præparatio.

VVAE acerbæ succi sextarii tres, mellis sextarius: mixta diebus quadraginta insolantur, vel discoquuntur.

Quomodo myrtites fiat.

MYRTI baccarum ſucci ſextarij tres, mellis ſextarius, ad tertias decoquuntur.

Apomeli ex commentarijs Philagrij.

FAVORVM melle ſcatentium alborum pondo, aquæ fontanæ trepondo & dimidium. confractis fauis vnitisq; aqua cum melle incoquitur, dum & ſpuma ipſius & id quod veluti ceroſum ſupernatat, particulatim relinquatur, atque tunc refrigerata diligenter transfunduntur.

Rhodoſtacti compoſitio.

ROSARVM quibus vngues ſint exempti ſucci ſextarios duos, mellis ſextarium incoquito, deſpumans quoad quarta pars fuerit abſumpta. Rhœtis confectio.

MALI punici ſucci ſextarij tres, mellis vnus, ad tertias decoquuntur.

De colyrijs & adglutinamentis. Cap. xvi.

VAria ocularium medicamentorum materies exiſtit, etenim liquores, ſucci, ſemina, fructus, particulæ ſtirpium, et metallica his inſeruntur. ex quibus alia acrimoniam leniunt, & veluti opplent obſtruuntq;, vtpote pompholyx, ſpodium, amylum, plumbum, terra ſamia, quæ aſter dicitur, cadmia, eaq; omnia lota, & candidus oui liquor. Quibus ita vtendum eſt, vt caput prius vacuationem experiatur: nam ſi repletum fuerit, metus eſt ne oculorum tunicæ humoribus diſtentæ perrumpantur. Alia contrariam his naturam obtinent, nempe acrem, recludendis vacuandisq; iis quæ diu impacta fuerunt accõmodata, quemadmodum liquores Cyrenaïcus, Medicus, ſagapenus, euphorbium, & conſimilia. Nonnulla ſordidis vlceribus abſtergendis conueniunt, qualis eſt ſquama æris, ipſumq; æs, chalcitis, miſy, ſori, flos æris, ſtimmi, concremata omnia. Quædam his vicina ſunt, ſmectica ab exterendis ſordibus appellata, cuiuſmodi eſt auripigmentum, ſandaracha, & lapidis aſij flos. Sunt & aſtringentia, atque ex his quæ mediocriter id faciunt, vehementer lippitudini, vlceribus & defluxionibus conducunt, nempe roſarum folia, flores, fructus, ſpicæ nardi, phyllum, crocus, glaucium, & hypociſtis. Quæ vehementiorem aſtringendi vim repreſentant, oculorum claritati conducentibus potiſsimum medicinis miſcentur, cuius generis eſt omphacium, acacia, balauſtium, ſatiuæ punicæ flos & galla. Alia concoquunt diſcutiuntq;, vt myrrha, crocus, caſtorium, lachryma thuris, fœnugræci ſuccus. Porro ex compoſitis oculorum remedijs, alia delinuntur, ſimplicemq; appellationem habent, alia xerocollyria, alia hygrocollyria vocantur. Quæ igitur delinuntur, omnem comprehenſam materiam

recipiunt, omnibusq; conferunt affectibus: cæterum vere præsertim præparari debent, æstate siquidē virtus ipsorum perspirat euanescitq;, hyeme species gelu rigidæ temperari nequeunt. Conterere autem ea oportet liquore non copiose affuso, ne metallica subsidant, aromata supernatent, verum modice, vt sordium modo conterantur. Aqua vero pluuialis erit, tum quod tenuis sit, tum quod modice astringat. Si quidem vino aut succo aliquo læuigare oportet, ipsa quoq; terenda sunt, metallica sane longo tempore, quæ autem succo constant, exiguo: demum vbi satis læuia euaserint, gummi adiicietur: in formam redacta, vasis maxime æreis aut vitreis riponentur. Cæteruum iis quæ e succo conficiuntur, protinus vti licet: metallica vetustate redduntur meliora. Porro inter collyria arida quædam consumunt exteruntq; callos, ficos, vngueis, scabiosaq; vitia, e chalcitide, ærugine & misy composita: quædam lachrymas mouent, obstructionibus & hebetudini accommodata, quæ tum ex his tum ex pipere & spica nardi fiunt. Sunt quæ præseruent, tueanturq; oculos ob humorum influxu, cuiusmodi ex lapide phrygio, sarcocolla, glaucio, aloë, cadmia, stimmi, croco: omnia in tenuissimum pollinem coacta oculis applicant. At liquida collyria fiunt ex melle attico, opobalsamo, oleo ob vetustatem tenui, fœniculi succo, diuersorum animalium felle, liquore cyrenaico, aliisq; compluribus. Conferunt hebetudini, suffusioniq; incipienti, medicamenta quæ extenuent, calefaciant, purgentq;. Vtendum his est, & omnibus acribus, vbi caput repletione caret, sub dio, aëre puro, austrino, non nimis frigido, neque item calido nimium. At agglutinamenta quæ anacolemata græce dicuntur, ex medicamentis præparantur quæ obstruunt, opplentq;, glutinant, stringunt, aut refrigerant, aut astringunt, siccant've, qualis est farinæ pollen, manna, terra samia, myrrha, cochleæ, acacia, opium, cum candido oui liquore. glutinantur fronti in quibus humor non intra caluariam delitescit, sed extrinsecus affligit.

Collyrium quod protinus dolorem sedet monohemeron appellatum, ad incipientem vetustamq; lippitudinem.

ACACIAE drachmæ trigintasex, gummi drachmæ trigintaduæ. cadmiæ drachmæ vigintiquatuor, æris cremati et eloti drachmæ octo, opij drachma: vino austero læuigantur. Medicamentum discutit & siccat.

Chiacum collyrium.

MINII sinopici, gallæ omphacitidis, croci, rosarum recentium vnguibus exemptis floris quem thylaca vocamus, gummi, singulorum vnciæ quatuor, opij vncia: vino aminæo, aut falerno, aut chio

austero teruntur. Sit autem vinum marinæ expers.

Cygnarium.

CADMIAE vstæ elotæq; vnciæ sex, cerusæ lotæ vnciæ quatuor, pompholygis tantudem, amyli vnciæ duæ, tragacāthæ, opij torrefacti, gummi, singulorum vnciæ duæ. aqua pluuiali læuigantur.

Rubens cygnus.

CADMIAE crematæ elotæ sextans, terræ samiæ quæ aster dicitur tantundem, cerusæ triens, pompholygis bes, amyli sextans, opij sextans, acaciæ, tragacanthæ, singulæ vnciæ, gummi, triens: aqua cœlesti subiguntur.

Albus cygnus.

CADMIAE vnciæ quindecim, cerusæ vnciæ septemdecim, opij drachmæ octo, thuris drachmæ septem, amyli vnciæ septem, gummi drachmæ tredecim: aqua cœlesti teruntur.

Pelarion ad vlcera.

CADMIAE, cerusæ, singulorum drachmæ vigintiquatuor, acaciæ, opij, singulorum drachmæ octodecim, gummi, tragacanthæ, amyli, singulorū drachmæ nouem, myrrhæ drachmæ tres, æris, croci singulorum sesquidonarius: aqua conteruntur.

Phæon ad oculos sanguine suffusos, & magnos affectus.

CADMIAE teneræ drachmæ vigintiquatuor, cerusæ drachmæ sedecim æruginis rasæ drachmæ duodecim, stimmi drachmæ octo, aluminis scissi drachmæ tres, chalcitidis vstæ drachmæ tres, nardi Indicæ drachmæ quatuor, omphacii drachmæ duæ, æris drachma, squamæ æris drachmæ octo, ericæ fructus drachmæ tredecim lachrymæ papaueris drachmæ vigintiquatuor, croci drachmæ quatuor, castorii drachmæ tres, myrrhæ drachmæ sex, lycii Indici, acaciæ, gummi, singulorum drachmæ quatuor, rosarum recentium drachmæ duæ & semissis: vino falerno aut surrentino, aut aminæo, aut chio austero perteruntur. inungitur per triduum, aquæ instar dilutum ex fœnugræci succo instillatum, deinde ex ouo aut lacte, postremo aqua crassius.

Collyrium ex decoctis, dia zematon dicitur.

CADMIAE vnciæ sedecim, cerusæ vnciæ octo, amyli, opii, tragacanthæ acaciæ, singulorum vnciæ duæ, gummi vnciæ sex: læuigantur decocto rosarum siccarum, meliloti, capitum papaueris, dulcis radiculæ, pari singulorum modo.

Collyrium dia hydrias, repellens.

LIQVORIS qui in vasis cerealibus tophi modo concretus reperitur, libræ tres, cadmiæ vstæ & elotæ libra, cerusæ pompholygis, terræ samiæ, qui aster dicitur, singulorū elotorum vnciæ sex

thuris vncia, myrrhæ tantundem, ſucci lini ſeminis, herbæ pulicaris, ptiſanæ, fœnugræci, ſingulorum libra, tragacanthæ vnciæ ſex, gummi libra.

Collyrium Ilambonis.

CADMIAE vnciæ octo, pompholygis vnciæ quatuor, ceruſæ libra, tragacanthæ, gummi, opii, ſingulorum vnciæ quatuor: aqua pluuiatili teruntur.

Cinereum, quod ſpodiacon dicitur, ad inflammationes, defluxus, & chemoſin.

THVRIS, ſtimmi, ſingulorum drachmæ centum, cadmiæ, ceruſæ, vtriuſque drachmæ vigintiquatuor, terræ ſamiæ, papaueris lachrymæ, ſingulorum drachmæ tres, gummi drachmæ quindecim læuigantur oleæ coliculi ſucco. fit autem is in hunc modum: teneriora oleæ folia elota contunduntur in mortario, paululo aquæ ſuperfuſo, per linteolum exprimuntur.

Collyrium ex oleæ turionum ſucco tenerum, dia thalias vocatur.

THVRIS drachmæ quatuor, ſtimmi drachmæ quindecim, cadmiæ drachmæ vigintiocto, ceruſæ drachmæ quadragintanouem, terræ ſamiæ drachmæ octodecim, opii drachmæ ſex, gummi drachma, plumbi vſti elotique drachmæ octo: excipiuntur oleæ turionũ ſucco.

Dia thalias, ruffum.

AERIS cremati drachmæ duodecim, ſandycis vnciæ vigintiquatuor, foliorum oleæ vnciæ duæ, opii tantundem, gummi vnciæ decem, vino ſpathite vel aminæo excipiuntur.

Dia ſmyrnon claudiacum.

GLAVCII, ſarcocolæ, ſingulorũ drachmæ quadragintaocto, croci drachmæ vigintiquatuor, opii, myrrhæ, lapidis hæmatitis, ſingulorum drachmæ ſex, tragacanthæ drachmæ quadragintaocto, gummi drachmæ ſedecim; vino Italico ſubiguntur. vſus eſt ex ouo.

Aliud dia ſmyrnon ad rhœadas & ægylopas.

CADMIAE lotæ, lapidis hæmatitis eloti, ſingulorum drachmæ vigintiocto, myrrhæ, ſpodii Cypriæ ſingulorum denarii vigintiquatuor, opii drachmæ octo, croci drachmæ quatuor (alii octo) piperis albi grana triginta, gummi drachmæ ſedecim: vino Italico teruntur, ex ouo adhibetur collyrium: ſi vitium ſit recens, aquatum.

Stacticum Proſechii.

CADMIAE, gummi ſingulorum drachmæ viginti, ſtimmi, atramenti ſutorii, ſingulorum drachmæ octo, opii drachmæ quatuordecim, æruginis raſæ drachmæ decem, piperis albi drachmæ ſex, croci drachmæ octo, miſyos crudi tantũdem, opobalſami drachmæ quatuor: aqua conteruntur.

Hygidion Ammonij.

CADMIAE, æris, singulorum drachmæ sedecim, cerusæ, castorij, aloës, croci, singulorum drachmæ quatuor, squamæ drachmæ quinque, rosarum floris, plumbi vsti, singulorum drachmæ octo, lycij drachmæ tres, lapidis schisti drachmæ quatuor, opij drachmæ decem, acaciæ drachmæ quadraginta, gummi drachmæ quadraginta octo: aqua excipiuntur.

Olympos seu olympiacum.

ACACIAE, spicæ nardi, thuris, singulorum drachmæ octo, æris cremati elotique, stimmeos vsti & loti, cerusæ concrematæ lotæque, cadmiæ, singulorum drachmæ duodecim, myrrhæ, opij arefacti, singulorum drachmæ quatuor, croci drachmæ quinque, æruginis rasæ drachmæ tres, lapidis schisti, squamæ rubræ, lycij Indici, omphacij, singulorum drachma, castorij, rosarum floris, singulorũ drachmæ duæ, phœnicobalanorum drachmæ quatuor, similiter ossa palmularum vstarum ligna numero quinque, gummi vnciæ quinque aqua pluuiali superfunduntur, in qua commadescent tres dies totidemque noctes, calami odorati, alterci seminis, rosarum siccarum, singulorum drachmæ quatuor, phylli drachma.

Nardinum.

CADMIAE, croci, gummi, singulorum drachmæ triginta-sex, æris vsti drachmæ octodecim, stimmi, acaciæ, singulorum drachmæ triginta, nardi syriacæ drachmæ duodecim, opij, singulorum drachmæ sedecim: aqua subiguntur.

Theodotium minus.

STIMMI, acaciæ, singulorum drachmæ viginti, æris vsti drachmæ octo, cerusæ drachmæ quatuor, myrrhæ totidem, æruginis drachmæ duæ, aloës, succi papaueris, lycij, singulorum drachma: pluuiatili aqua læuigantur.

Rhinarium.

LAPIDIS hæmatitis, lapidis schisti, singulorum drachmæ sedecim, æris combusti, cadmiæ, æruginis, singulorum drachmæ octo, opij drachmæ quinque, chalcitidis drachmæ duæ, gummi drachmæ octo: vino excipiuntur.

Xyster.

PVMICIS, misyos, ostreorum, singulorum crematorum vnciæ sex, cadmiæ, opij, chalcitidis vstæ, croci, aloës hepaticæ castorij, phylli, singulorum drachmæ duæ, stimmios, acaciæ, singulæ vnciæ, æris combusti vnciæ quatuor, myrrhæ troglodytidis drachmæ quatuor, spicæ nardi drachma, cerusæ drachmæ octo, gummi drachmæ quatuor aqua cælesti superfunduntur. Nonnulli etiam vinum miscent.

Hecatombe, ad cicatrices crassas.

CADMIAE vstæ lotæque, æris cremati & eloti, vniuscuiusque drachmæ octo, stimmios combusti, acaciæ rubentis, gummi, singulorum drachmæ quindecim, aloës, gallæ, æruginis vermicularis, castorij, lycij, spicæ nardi, croci, opij, myrrhæ cerusæ, hebeni ramenti, chalcitidis, singulorum drachma, rosarum drachmæ sexaginta: aqua pluuiali teruntur.

Collyrium ex cornu, dia ceratos dicitur, Galeni.

PLVMBI combusti, cornus ceruini cremati, singulorū vnciæ duæ, cerusæ, squamæ æris, amyli, thuris, sepiæ testæ combustæ, æruginis, myrrhæ, gummi, singulorum vncia: aqua pluuiali excipiuntur.

Collyrium e thure, dia Libanu nuncupatur.

THVRIS vnciæ sex, cadmiæ, pompholygis terræ samiæ quæ aster dicitur, amyli, gummi, singulorum vnciæ tres, cerusæ vnciæ sex, squamæ æris vnciæ quatuor, tragacanthæ vnciæ tres, opij vnciæ sex: aqua cælestis adijcitur. Libanium.

CADMIAE elotæ, amuli, singulorum denarij duodecim, cerusæ tantundem, spodij, pompholygis, terræ samiæ quæ aster dicitur, plumbi vsti & loti, tragacanthæ, singulorū denarij octo, opij denarij duodecim, gummi denarij quatuor: aqua pluuialis additur, & ouorum viginti albumina. Sunt qui etiam myrrhæ denarios quatuor addant.

Aster Magni.

POMPHOLYGIS, cadmiæ, cerusæ, singulorū drachmæ sedecim, plumbi drachmæ octo, amyli drachmæ octodecim, thuris drachmæ decem, terræ samiæ quæ aster dicitur drachmæ duodecim, myrrhæ drachmæ duæ, tragacanthæ, gummi, singulorum drachmæ octo: aqua additur. Vranium.

TERRAE samiæ, piperis, singulorum vnciæ tres, spodij eloti vncia, gummi vnciæ quatuor, stimmios cremati elotique vnciæ duæ, squamæ lotæ vncia, opij drachmæ sex, cadmiæ combustæ & elotæ drachmæ duæ: aqua pluuiatilis admiscet. Carnem inducit, repellitque.

Collyrium ex succo fœnugræci.

CADMIAE, tragacanthæ, singulorum vnciæ octo, cerusæ vnciæ triginta, amyli tantundem, opii vncia. læuigant succo fœnugræci.

Collyrium Cleonis.

POMPHOLYGIS, plumbi, singulorum vnciæ quinque, croci sescuncia, squamæ æris quod stomoma dicitur vncia, gummi vnciæ duæ: aqua pluuialis additur, aquatum illinitur.

Dia rhodon, hoc est, ex rosis, quæ septuaginta duas vncias pendunt.

ROSARVM viridiū vnciæ septuagintaduæ, cadmiæ vstæ

&elotæ drachmæ vigintiquatuor, æruginis rasæ drachmæ duæ, spicæ nardi drachma, squamæ æris elotæ drachmæ duæ, stimmios combusti elotiq;, opij, myrrhæ, singulorum drachmæ tres, croci drachmæ octo, amyli drachmæ duæ, gummi drachmæ vigintiquatuor: aqua pluuialis admiscetur.

Album dia Rhodon.

CADMIAE crematæ & lotæ, cerusæ, singulorum libra, amyli, opij, tragacanthæ, singulorum vnciæ tres, aloës sescuncia, gummi vnciæ tres, croci sescuncia, rosarum vnguibus detractis vnciæ sex: aqua miscetur.

Collyrium ex aloë, dia aloës nuncupatur.

CADMIAE, cerusæ, aloës, singulorum vnciæ decem, rosarum viridium vnciæ sex, amyli vnciæ tres, opij vncia, tragacãthæ vnciæ duæ, gummi vnciæ tres: aqua pluuiatilis adiicitur.

Crocinum dia rhodon.

SPICAE nardi, rosarum siccarum, aloës, singulorum drachmæ duæ, alterci albi sesquidrachma, croci drachmæ quatuor & semissis, glaucij sex, sarcocollæ tantundem, opij drachmæ duæ, tragacanthæ vncia: aqua pluuialis additur.

Nili dia rhodon.

ROSARVM tenerarum drachmæ quatuor, croci drachmæ duæ, papaueris obolus, gummi drachmæ quatuor: aqua cœlesti excipiuntur.

Lynceus ad claritatem oculorum.

CADMIAE, æris combusti, guttæ ammoniacæ, singulorũ drachmæ duodecim, myrrhæ, lapidis hæmatitis, opij thebani, singulorũ drachmæ sex, aloës hepaticæ, fellis taurini, galbani, sagapeni, singulorũ drachmæ quatuor, æruginis rasæ, opopanacis, salis ammoniaci, singulorũ drachma, gũmi drachmæ sex: aqua pluuiali terunt.

Proteus ad idem, cicatricesq; extenuat.

CADMIAE, cerusæ, chalcitidis crudæ, singulorũ denarij quadraginta, piperis sesquidenarius, liquoris cyrenaici drachmæ octo, croci denarij duodecim, opij thebani denarij decem, sagapeni denarij duodecim, oliuæ æthiopicæ denarij duodecim, auripigmenti, aluminis scissilis, singulorum denarij octo, myrrhæ denarij duodecim, suffiminis ammoniaci denarij xx. opopanacis denarij sedecim, opobalsami denarij decem, gummi denarij viginti: aqua pluuiali excipiunt.

Collyrium ex succo fœniculi.

CADMIAE drachmæ septẽdecim, atramẽti Indici drachmæ sedecim, piperis longi drachmæ tredecim, & albi duodecim, liquoris cyrenaici drachmæ octo, opobalsami drachmæ sex, spicæ nardi drachmæ sex, sagapeni, opopanacis, singulorum drachmæ quinq;, opij

drachmæ quatuor, euphorbij drachma, gummi drachma: succo fœniculi læuigantur.

Collyrium ex opobalsamo.

CADMIAE, cerusæ singulorum drachmæ octo, omphacij drachmæ quatuor, piperis albi unciæ sedecim, opij drachmæ quatuor, opobalsami, gummi, singulorū drachmæ sedecim. aqua pluuialis additur.

Thalasseros.

CADMIAE unciæ octo, æruginis unciæ duæ, atramēti Indici unciæ octo, piperis albi unciæ quatuor, liquoris medici uncia, opobalsami unciæ ij. gummi unciæ sex: aqua adiicitur.

Hermation.

GVTTAE ammoniaci, æris combusti, corticis thuris, singulorum drachmæ quatuor, æruginis drachma, gummi drachmæ quatuor: aqua cœlesti excipiuntur.

Collyrium malabathrinum, quod & Isotheon dicitur.

CADMIAE drachmæ sedecim, æris usti & eloti drachmæ quatuordecim, opij, lycij Indici, malabathri, nardi Indicæ, croci, aloes, singulorum drachmæ duæ, cerusæ drachmæ octo, castorij drachmæ duæ, myrrhæ drachmæ quatuor, acaciæ, stimmi, singulorum drachmæ quadraginta aqua teruntur. usus ex ouo.

Crassius ex vino.

CADMIAE, lapidis hæmatitis, & schisti, singulorum drachmæ quadraginta, æris usti drachmæ triginta, chalcitidis drachmæ trigintaduæ, papaueris seminis drachmæ tredecim: papaueris semen aqua decoquitur, succus expressus alijs adiicitur, quæ læuigantur vino spathite vel aminæo.

Aliud ex vino.

AERIS combusti, cadmiæ placitidis, singulorū unciæ nouem, lapidis hæmatici eloti unciæ sex, croci, myrrhæ, aloēs, suffiminis ammoniaci, singulorum unciæ tres, lycij Indici, spicæ nardi, singulorum sescuncia, piperis albi grana centum quinquaginta, acaciæ rubentis unciæ nouem, gummi unciæ tres: vino falerno aut aminæo terūtur.

Collyrium ex duobus lapidibus ad aspritudinem.

LAPIDIS hæmaticis, schistiq́, casiæ singulorum drachmæ octodecim, æris cadmiæ, opij, æruginis rasæ, singulorū drachmæ nouem, gummi tantudem, chalcitidis ustæ drachmæ sex: aqua terūtur.

Aridum collyrium Galeni, quod oculos tuetur.

LAPIDIS phrygij minutim contusi ustiq́ in ollula quousq́ incādescat, & restincti butyro non veteri, deinde iterum similiter cremati, extīctiq́ vino falerno, ac tertiū usti et extīcti melle siccatiq́ libra, æris cremati, piperis albi, phylli, singulæ unciæ, stimmi sescūcia:

omnibus in læuorem detritis quum medicamentum ab igne auferet, liquoris balsami non crassi (id enim arescere medicamentum prohibet) sed lucidissimi vnciam iniicies. Vti autem eo conuenit in palpebris duntaxat, sic vt specillo illato tunicæ non attingantur, sed vt solum medicamentum palpebris apertis illinatur. Inungi autem debet non semel, verum sæpius, tum ante cibum, tum secundum ipsum, magisq; vbi iam lippitudo sentitur. Mirum enim est, quam omni alio medicamento securius ab iniuria vindicet.

Aridum dia crocu.

SARCOCOLLAE drachmæ octo, croci drachmæ quatuor, glaucii tantundem. inungitur frequenter die. Nonnulli vero aloën quoque miscent.

Aliud aridum ad siccam lippitudinem quæ xerophthalmia dicitur, sucosin, sepedonas, carnis excrescentias.

CADMIAE drachmæ decem, chalcitidis drachmæ viginti, piperis grana quindecim, nardi gallicæ drachma teritur cadmia & chalcitis cum vino vbi inaruerint, reliqua adiiciuntur, coguntur q; in tenuissimum puluerem.

Hygra, hoc est, liquidum collyrium, ex Caucalide.

CAVCALIDIS succi, chamædryos, coroponodis, interdum & othonnæ succi par mensura. Est autem othonna magnum chelidonium.

Aliud ad sycosin, quæ est veterrima palpebrarum asperitudo, encanthidas, & excrescentiam carnis.

MISYOS tosti drachmæ sex, atramenti sutorii drachmæ quatuor, mellis attici sextarius.

Erasistrati panchrestos hygra, mirifica est in ocularijs vitiis, tonsillis, pudendis & auribus suppurantibus.

AERIS drachmæ sex, misyos tosti, myrrhæ, singulorum drachmæ tres, croci sesquidrachma, piperis drachma, vini chii & passi cretici, vtriusq; sesquihemina: omnibus in vino læuigatis, dũ inaruerint, passum superfundit, & vsq; ad melleam spissitudinem incoquuntur.

Agglutinamenta oculorum qui defluxionibus infestantur.

TERRAE samiæ, mãnæ thuris, myrrhæ, pares modi, oui aqua to excepti, in lintheumq; illiti fronti imponuntur. ALIVD. Alterci seminis drachma, opii tantundem, myrrhæ drachmæ duæ, croci drachma, farinæ pollinis drachmæ quatuor, ouorum tostorum lutea duo, albumine oui excipiuntur.

De emplastris, & medicamentorum quæ in illa mittuntur coctione, tum qui ceræ modus cum oleo esse debeat, ex commentariis Antylli.

Cap. xviij.

Cap. XVII.

MEdicamentorum quæ emplastra ingrediuntur, alia sunt terrestria, vtpote metallica, lapidumque & terræ species, flores, cinis, & conchylia: alia sunt oleamenta, alia lachrymæ, alia liquari possunt: quædam liquores, quædam succi sunt; semina vero, herbas, & radices pauca recipiunt. Cæterum ex ipsis emplastris nonnulla sunt vulneraria, quæ enæma græcis quod cruentis iniiciantur: colletica, quod glutinent: & catagmatica, quod fracturis accomodentur, appellamus. Constare autem ex siccantibus non summe, uerũ secundi ordinis absoluti, & tertij incipientis, oportet, cuiusmodi sunt salix, quercus cupressus, piceæ & pini cortices, myrrha, thuris lachryma, bitumen, aloë, aristolochia, cinis sarmentaceus, cerusa, spuma argenti, & pleraque ex metallices. Coqui debent quousque manus nõ amplius inquinent. Porro quæ cicatricem ducunt emplastra & ipsa ex siccantibus componuntur, verum efficacioribus quam glutinatoria, quod genus est, æs combustũ, squama tum æris tum ferri, ærugo, chalcitis, æris flos combustus, alumen, galla, plumbago, cadmia, pumex, & ostracea. Discutientia vero & calefacientibus & siccantibus modicæ fiunt, nempe aristolochia, thapsia, oleo veteri, & raphanino, melle, opobalsamo, pice, resina terebinthina, galbano, sale combusto, salis flore. Quæ emolliunt, ex argenti spuma, adipibus, medullis, oleo veteri, propoli, ammoniaco, styracei galbano, bdellio, mastiche, resina terebinthina, vel radice althææ & cucumeris syluestris, præparãtur. Siccantia, ex sulfure, nitro, sale, cinere, & bitumine. Ad extrahendum accommodata, fiunt ex sale, nitro, propoli, ærugine, fermento, stercore, sulfure, terebinthina. Quæ concoquunt, ex cera, ladano, vua passa, amomo, croco, thure, pice, mastiche Aegyptia, styrace, myrrha, galbano, butyro, œsypo, adipe ærugine. Pus mouentia, ex hydrelæo, polline, pane triticeo, chondro, butyro, adipe suillo & vitulino, thure, pice, resina. Quæ vero leniunt, argenti spuma cõstant, cerusa, oleo, anetho, chamæmelo, amylo, cera alba. Iam vero enæma dicta, recentibus adhuc vulneribus & fracturis iniici debent, adiutarique e summa spleniorum parte spongiis posca madentibus simul illigatis, solui tertio quoque die & rursus eadem splenia non alia acommodari oportet. At quæ emolliunt, extrahunt, discutiunt, concoquunt, & pus præterea mouent, post cataplasmatum ceratorumque usum adhibentur. Quæ leniunt etiam per initia statim, summis potissimum partibus applicantur. Cæterum quomodo coquantur, deinceps exequemur.

Basilicum tetrapharmacum.

CERAE, resinæ colophoniæ, picis, seui taurini, pares portiones.

Emplastrum ex succo lini seminis descutiens deterhensque

OLEI veteris dupondo, ceræ vnciæ viginti, resinæ colophoniæ, adipis suilli, singulorũ pondo & dimidium, argenti spumæ põdo, cerusæ vnciæ sex, succi lini seminis tantundem, farinæ pollinis vncia, thuris vnciæ quatuor.

Emplastrum ex melle, dia melitos dicitur.

ARGENTI spumæ, ceræ, olei, singulorum libræ quatuor, terebinthinæ resinæ libræ duæ, mellis, adipis suilli, singulorum libra. ALIVD. Argenteæ spumæ libræ sex, olei libræ quinq; & semissis, resinæ colophoniæ libræ septem & semissis, ceræ libræ tres & semissis, mellis libræ tres.

Emplastrum a succo dia chylon dictum.

ARGENTEAE spumæ pondo sex, olei, æstate quidem pondo septem, hyeme vero pondo nouem, fœnugræci semixtarius, lini seminis tantundẽ, althææ trepondo: althæa, seminaq; in viginti aquæ sextariis discoquuntur, quousq; paululum ex ea relictum fuerit, inde succi pondo quatuor, exprimuntur miscenturq; oleo ac incoquuntur dum ebullire desierint, post hæc argenti spuma in tenuissimum pollinem detrita inspergitur, postremo omnia igne non acri excoquuntur vsq; dum dingitos intinctos non inquinent.

Emplastrum ex polline farinaceo, dia gyreos appellatum.

FARINACEI pollinis, guttæ ammoniaci, singulæ libræ, resinæ e picea derasæ, ceræ, adipis suilli, singulorũ libræ duæ, succi lini seminis qđ satis est.

Emplastrũ ab herbis botanicũ dictũ.

LAPATHI rhepelæi, anchusæ chœro spelethi, hoc est, onocleæ, heptaneuri, plantaginis, singulorum vnciæ tres, olei libræ sex, adipis suilli tantundem: herbæ oleo excoctæ proiiciunrur, reliqua cũ oleo eliquant̃.

Emplastrũ ex hastula regia, dia asphodelũ dicit̃.

HASTVLAE regiæ radicis succi libra, rosacei, chamæmelini, adipis anserini, singulorum vnciæ duæ, adipis suilli vnciæ tres, ceræ vnciæ quatuor.

Emplastrnm e fermento, abscessus rumpens.

FERMENTI, axungiæ, singulorum vnciæ sex, salis vnciæ quatuor, piceæ resinæ vnciæ tres, ceræ vnciæ quatuor, aphronitri vncia, guttæ ammoniaci vnciæ duæ, mellis vnciæ sex, saponis vnciæ duæ.

Emplastrum dothiene.

SVFFIMINIS ammoniaci pondo, nitri Alexandrini vnciæ sex, aphronitri tantundem, adipis suilli pondo duo, ceræ totidem, resinæ terebenthinæ pondo, olei veteris vncia, aceti qđ satis est

Emplastrum ex radice lanaria, dia struthiu dicitur strumas discutiens.

ARGENTI spumæ, radicis lanariæ, astrilochiæ, singulorum

triês, galbani, squamæ æris, aloës singulæ vnciæ, mannæ thuris sextans, stillæ ammoniacæ selibra, resinæ e picea vnciæ sedecim, aceti scillini sextarij quatuor, ad aridorum læuigationem.

Smilion ad abscessus.

OLEI veteris sesquilibra, argenti spumæ, nitri rubri, salis ammoniaci, lixiuij e ficu cui calx sit admista, protostachos dicitur, resinæ, singulorum libra, galbani, guttæ ammoniaci, singulorum vnciæ tres, atramenti sutorij vnciæ quatuor, ceræ vnciæ sex, æruginis, opopanacis, singulorum vncia, aceti, quod satis est: argenti spuma & ærugo in oleo coquuntur dum manus non inquinent, deinde reliqua admiscentur.

Emplastrum dia scorodn, hoc est, ex alliis, ad rumpendum.

CERAE vnciæ sex, resinæ colophoniæ vnciæ quatuor, resinæ pityinæ hoc est ex picea arbore ūciæ tres, seui taurini vnciæ quatuor, nitri rufi sescuncia, allia pura viginti, olei dimidium sextarij: allia in oleo excocta proiiciuntur, reliqua miscentur.

Emplastrum dia apyranu ad discutiendum.

ADIPIS anserini, & fasianorum, singulorum vnciæ tres, olei veteris vnciæ vigintisex, herbæ pulicaris vnciæ tres, vrticæ seminis, radicis apyrani viridis, singulorum libra, ceræ albæ vnciæ decē, emplastri quod dia chylon inscribitur vnciæ duæ, resinæ terebinthinæ vncia. Radix apyrani minutim concisa cum herba pulicari in oleo madescit semenq; vrticæ per noctē & diem: ac vbi excocta fuerint, ipsa quidem proiiciuntur: quæ liquari possunt, oleo mixta soluuntur.

Emplastrum pryme, ad duritias & scirrhos.

ALTHAEAE, palmularū, aut dactylorum qui nicolaï dicuntur, singulorum libræ duæ, fœnugræci, lini seminis, singulorū sextarij dimidium, chamæmili, meliloti, palmularum corticis singulorū vnciæ sex, vini aminæi sextarij dimidium, spumæ argēti libra, cerussæ, resinæ colophoniæ, singulorum libræ duæ, ceræ, resinæ, terrebentinæ, singulorum libra, olei veteris libræ quinq;, aquæ libræ duæ, panis aridi contusi cribratiq; libræ quinq;. herbæ in vino decoctæ exprimūtur, succo panis immadescit, sequenti die læuigatur, argenti spuma, cerusaq; in aqua, deinde oleo iniecto incoquuntur, dum medicamentum digitos non coinquinet, inde reliqua adduntur, sublatis ab igne panis inditur, valideq; rudicula agitatur. adiūguntur etiam æruginis rasæ, & salis floris singulorum vnciæ sex iridis, aristolochiæ, singulorū vnciæ sex, terebinthinæ resinæ libra.

Pelariō ex scoria argēti, dia elcysmatos dicitur, ad similia abrasis.

CERAE, seui taurini, singulorum vnciæ quinq;, scoriæ argēti vnciæ sex, resinæ colophoniæ vnciæ quatuor, picis, olei, singulorū

vnciæ duæ. scoria argenti arida læuigatur vino uel succo fœnugræci: quod si scoria desideretur, plumbagine vtimur.

Emplastrũ ex althæa, podagricis aliisque duritiis accõmodatũ.

SVCCI fœnugreci, & lini seminis, & althææ, singulorum trepondo, olei dupondo: incoctis vsque dum succus absumatur, colophoniæ resinæ pondo adiicitur, item terebinthinæ resinæ pondo, hederæ lachrymæ quadrans: vbi soluta fuerint, & ab igne sublata, ceræ pondo inicitur, galbani triens: vtraque simul contusa solutaque rudicula agitantur.

Cissinum ad neruorum vulnera, punctus, & maxime diuturna.

SQVAMAE rubræ vnciæ quatuor & semissis, thuris vncia, misyos sescuncia, chalcitidis drachmæ quatuor, aceti sex: læuigantur æstiuo sole vsque dum acetum fuerit consumptum, deinde solutis ceræ vncias octo, olei octodecim misceto. Si autem diuisus fuerit neruus & nudus sit, in vicem galbani, resinæ terebinthinæ vnciæ duæ induntur.

Melanchloron ad eadem, & cruentis aptum

MALICORII, æris combusti, gallæ, aristolochiæ rotundæ, salis ammoniaci, squamæ æris, aluminis scissi & liquidi, (alii vice liquidi rotundu ponunt) iridis, misyos, attramenti sutorii, chalcitidis, æruginis rasæ, cadmiæ, aloës, myrrhæ, thuris, panacis radicis, argenti spumæ, cerusæ, pares omnium portiones, teruntur in sole æstiuo cum aceto diebus pluribus, finguntur que pastilli. Emplastrum vero fit hunc in modum: medicamenti vnciæ duæ, ceræ vnciæ sex, olei vnciæ octo, in neruorũ vulneribus veteris, in aliis cõmunis, tẽperãtur.

Emplastrum ex senetione, quod dia erigerontos dicitur.

SENETIONIS succi libræ duæ, olei veteris sesquilibra, cyprini olei vnciæ quatuor, axungiæ veteris libra, resinæ terebinthinæ vncia, galbani semuncia, resinæ piceæ sex, æruginis, thuris, hyssopi medicamenti, singulorum vncia, squamæ æris scrupula octo, aeræ vnciæ decem, apochymatis vnciæ quatuordecim: oleum & succus ad sordium spissitudinem incoquitur cum adipe suillo: arida cyprino læuigantur, galbanum cum cera contunditur & cacabo demittitur, apochyma siquidem siccum fuerit, læue incretum ponderato inspergitoque: quod in læuorem deteri nequeat, portione olei solutum excipiatur, atque tunc omnia misceantur.

Emplastrum Mnasæi discutiens.

CERAE, axungiæ porcinæ, singulorum libræ, resinæ colophoniæ vnciæ sex, argenti spumæ libræ duæ vini generosi libræ quatuor adiiciuntur. Ariobarzanion, ad eosdem affectus.

ARGENTI spumæ sescuncia, cerusæ libra quincunx, aquæ

marinæ vnciæ vigintiquinque, olei veteris sesquilibra, buccinorũ com crematorum vnciæ septem & semis, ceræ rufæ vnciæ nouem, resinæ terebinthinæ, vnciæ sex, thuris vnciæ tres, scrupula tria & dimidiũ.

Emplastrum ex dracunculo.

CERAE, resinæ colophoniæ, picis aridæ, axungiæ, resinæ, singulorum libræ quatuor, guttæ ammoniacæ libræ duæ, dracunculi radicis libræ quinque: radix arida læuis aliis solutis inspergitur.

Psitacium.

CERAE, resinæ colophoniæ, adipis suilli, alterci foliorum tenerorum, vel succi eorum, æqualis modus. In Alexandria autẽ ceræ libræ duæ semis, alterci libræ duæ, axũgiæ libræ duæ semis, colophoniæ resinæ libræ decem miscentur, magisque discutit medicamentum.

Myrsinatum.

ARGENTI spumæ, cerusæ, sandicis, plumbi cõbusti & eloti, singulæ vnciæ, ceræ vnciæ sex, olei myrtei libra, vini quod satis est.

Emplastrum ex cerusa, vel ouis.

CERAE tractæ vnciæ sex, rosacei sesquilibra, argenti spumæ vnciæ duæ, cerusæ tantundem, amyli vnciæ, tres, ouorum quinque aquata.

Emplastrum, quod liquidum sit parygrum vocatum, Oribasii.

ARGENTEAE spumæ sescuncia, cerusæ tantundem, ceræ triens, pinguis suilli septunx, resinæ colophoniæ dodrãs, lini seminis succi, olei, singuli dextantes: mirifice facit ad calcanei rimas, in vlceribus autem (inquit) vitant, nam ea tetri odoris reddit.

Emplastrum dia Cadmias, cicatricem inducens.

CHALCITIDIS vstæ vnciæ duæ, cadmiæ, mannæ thuris, singulorum vncia, ceræ, resinæ colophoniæ, olei myrtei, singulorum libra, vini quod satis est.

Palmulatum, phœnicine dicitur.

AXVNGIAE veteris libræ duæ, olei veteris libræ tres, argẽti spumæ tantundem, chalcitidis crudæ vnciæ sex: primum chalcitis cum oleo in pila commodiore læuigatĩ, vel in sole: vbi sordium spissitudo facta fuerit, etiã spuma argenti prius detrita superinijcitur, postea adeps: postquam probe in pollinem redacta fuerint, leni igne incoques, quoad digitos non inquinent, palmarum rudicula agitans.

Emplastrum ex Anchusa, ambustis efficax.

CERAE albæ vnciæ nouem, rosacei vnciæ octodecim his liquatis porphyridos anchusæ radicis siccæ læuissimæ vncias quatuor inspergito. ALIVD. Anchusæ radicis viridis, marrubii, gummi, singulorum vnciæ tres, decoctæ in olei vnciis nouem, pijciunt, oleo ceræ albæ vnciæ quindecim superinijciuntur, omniaque soluuntur.

Emplastrum ex Pompholyge, pompholygeron appellatum,

POMPHOLYGIS unciæ duæ, argēti spumæ unciæ tres, læuigantur cum lini seminis succo, adiiciuntur ipsis liquatæ refrigerataeq; ceræ unciæ sex, adipis anserini vel gallinacei unciæ duæ, chamæmelini unciæ sex.

Philocotyche, dolorem leniens, ad sedem utilis.

THVRIS unciæ septemdecim, myrrhæ unciæ septem, opij drachmæ quatuor, aluminis scissilis drachmæ duæ, butyri drachmæ quatuor, ouorum tenuium lutea quatuor, cadmiæ crematæ & elotæ drachmæ quatuor, pompholygis drachmæ sex, ceræ tyrrhenicæ drachmæ octo, adipis anserini drachmæ sedecim, medullæ ceruinæ drachmæ undecim, plumbi cremati elotiq; drachmæ nouem, lapidis hæmatitis drachma, hyssopi liquidi drachmæ quatuor; arida læuigantur cum vino Italico. quæ liquari possunt, admiscentur.

Emplastrum Amithaonis, ad articulos recenti cicatrice contractos, conuulsosq;: est etiam ad extrahendum efficax.

AMMONIACI, ceræ, bdellij, singulorum drachmæ octo, resinæ terebinthinæ, iridis illyricæ, galbani, singulorum drach. viginti.

Emplastrum Aristophanium emolliens.

PICIS libræ quatuor, apochymatis libræ duæ, ceræ libra, opopanacis uncia, aceti hemina.

Emplastrum ex plumbagine ad calidas affectiones.

PLVMBAGINIS unciæ quatuor, spumæ argenti unciæ duæ, cerusæ tantundem, ceræ unciæ octo, myrtei libræ duæ, vino læuigantur arida.

Coracon ex oxymelite, ad naturalium vitia & nomas accommodatum.

GALLAE unciæ duæ, squamæ sescuncia, chalcitidis, thuris, singulorum uncia: teruntur aceto diebus complusculis, deinde mellis unciæ quinque miscentur, ubi vero seorsim ceratum feceris, ex myrtei vel rosacei unciis duabus, seui taurini unciis octo, ceræ unciis quatuor: resinæ terebinthinæ uncia, mixta simul læuigato & utitor quemadmodum medicamento quod charta constat, tum ex penicillo, tum ex linamento.

Emplastrum ex oxelæo.

ARGENTI spumæ pars una, olei, aceti, singulorum partes duæ, nonnulli treis ponunt.

Emplastrum ex achathe, discutiens emolliensq;.

LAPIDIS achatis semiusti sescuncia, ceræ unciæ quinque, resinæ frictæ unciæ tres, olei uncia.

lis, cruentis accommodata, ad glutinandum, carnem inducendum, & purgandum.

SQVAMAE æris, æris combusti, aristolochiæ rotundæ, singulorum drachmæ octo, aluminis scissi drachmæ sex, salis ammoniaci, thuris, guttæ ammoniacæ singulorum drachmæ octo, myrrhæ, aloës, galbani, singulorum drachmæ duodecim, dracunculi radicis succi drachmæ octo, ceræ libra, resinæ colophoniæ libræ duæ, olei veteris vnciæ tres, aceti quod satis est.

Athena, ad vlcera sordida, impacta, neruorum vulnera.

MALICORII, æris cremati, gallæ, aristolochiæ rotundæ & longæ, salis ammoniaci, guttæ ammoniacæ squamæ æris, aluminis scissilis, & rotundi, iridis, misyos atramēti sutorij, chalcitidis, æruginis rasæ, cadmiæ aloës, myrrhæ, propolis, galbani, singulorum vncia, ceræ drachmæ ducentæ, picis tantundem, resinæ colophoniæ drachmæ centum, olei vnciæ sex, aceti quod satis est.

Emplastrum dia dictamnu, glutinans, ad canum morsus, & omnigena vlcera.

ARGENTI spumæ pondo duo, squamæ æris vncias sex, æris cremati vncias octo, aloës vncias octo, galbani vncias duodecim, olei veteris sextarii duo, diphrygis vnciæ tres, gentianæ sescuncia, aristolochiæ, æruginis rasæ, singulorū vnciæ duæ & semis, dictamni tantundem, colophoniæ pondo, mannæ thuris vnciæ tres, guttæ ammoniaci vnciæ sex, propolis vnciæ duæ, ceræ vnciæ sex & semis, primum oleum cum argenti spuma incoqui debet dum incrassescat, nec digitos inquinet, deinde lebete deposito æruginem & squamam iniicies, rursusq; incoques, dum manum non inficiant, iterumq; cacabum ab igne tollens, resinam & ammoniacum incretum adiicies mouens, donec feruere desinant, mox in ignem repones, ac vbi modice inferbuerint, æs & diphryges admiscebis, ac rursus coques vsq; dum firma spissitudo facta fuerit, deinde ceram iniicies, eaq; discocta vt digitos non coinquinet, propolin immittes, his abunde refrigeratis, mox aloën, mannam thuris, dictamnum, aristolochiam, gentianam, singula læuissima insperges.

Barbara, emplastrum quod cruentis protinus vulneribus iniicitur, & fracturarum callos firmat.

BITVMINIS Iudaici, picis aridæ, ceræ, resinæ, singulorum libra, terebinthinæ vnciæ duæ, argenti spumæ, vncia, cerusæ sescūcia, mannæ thuris vnciæ duæ, opopanacis vnciæ duæ, zingiberis vncias duæ, olei vnciæ tres, aceti qu...

Emplastrum ex salicibus, dia iteon appellatur, glutinans, cruenta excreantibus & purulentis efficax: thoraci impositum.

MISYOS, chalcitidis, æruginis, cerusæ, gallæ, aluminis scissilis & rotūdi, cretæ sutoriæ, singulorum unciæ sex, ceræ libræ duæ, resinæ piceæ libræ duæ, picis tantundem, malicorii unciæ sex, bituminis libræ duæ, salicis foliorum totidem, olei rosacei unciæ quatuor atramenti sutorii unciæ sex, aceti quod satis est. sunt qui terebinthinæ uncias nouem addant.

Emplastrum Nicolai ad recentia vulnera, & sinus glutinandos aptum.

SQVAMAE æris unciæ quatuor, æruginis rasæ sescuncia, argenti spumæ tantundem, aristolochiæ longæ & rotundæ, singulorum uncia, aluminis scissilis & rotundi, singulorum uncia, atramēti sutorii uncia, sulfuris viui uncia, gallæ omphacitidis unciæ quatuor, salis ammoniaci uncia, misyos uncia origani, uncia, chamæleontis uncia, cadmiæ botryitidis uncia, veratri albi uncia, peucedani unciæ tres, apii seminis unciæ duæ, symphyti radicis sescuncia, cerusæ sescuncia, mandragoræ succi semuncia, chalcitidis sescuncia, terræ samiæ, quæ aster dicitur uncia, thuris masculi uncia, aloës uncia, bdellii unciæ duæ, opii thebani tantundem, zingiberis troglodytici semūcia stillæ ammoniacæ uncia, fœnugræci unciæ sex, perdicii herbæ succi unciæ sex, ceræ flauæ unciæ tres, resinæ colophoniæ libræ duæ, resinæ pityinæ hoc est e picea libra, polentæ tantundem, mastiches unciæ sex, picis nigræ libræ duæ, olei veteris libra, styracis uncia, opopanacis sescuncia, aceti quod satis est.

Icesios ad strumas, abscessus, lienem, articulos: & coxendicum dolores.

ARGENTI spumæ denarii centum viginti, olei veteris sextarii duo, aceti sextarius, æruginis sesquidenarium, piceæ corticis denarii octo, chamæleontis radicis, euphorbii, hypocistidis succi, propolis, zingiberis, helenii, pyrethri, singulorum denarii sedecim, ceræ libræ tres.

Emplastrum Neronis, ad ictus, omnemq; particularum carnosarum dolorem.

OLEI veteris sesquilibra, argenteæ spumæ libra, ceræ resinæ piciæ, singulorum unciæ septem & semissis, guttæ ammoniaci unciæ quatuor, cerusæ tantudem, galbani, mannæ thuris, zingiberis, thuris, singulorum uncia.

Oxera, multiplicis vsus.

PICIS aridæ libræ duæ, ceræ libra, guttæ ammoniacæ uncia,

resinæ terebinthinæ selibra, galbani vnciæ duæ, mannæ thuris vnciæ duæ, aceti sesquisextarius.

Aceratos, hoc est ceræ expers, emplastrum Galeni, glutinat, concoquit, vlcera ad suppurationem perducit, ex ricinino aut veteri oleo, medicaminis in linteolos illiti modo, solutum.

ARGENTI spumæ trepondo, olei ricinini, aut veteris pondo quatuor, aceti quam acerrimi dupondo æris squamæ nigræ, chalcitidis, æruginis, singuli sextantes: argenti spuma cum oleo incoquitur, dum strigmenti fiat spissitudo, deinde metallica compluribus diebus ex aceto læuigata adiiciuntur.

Emplastrum ex metallicis.

CHALCITIDIS vncia, misyos vnciæ duæ, squamæ æris vnciæ tres, thuris tantundem, colophoniæ vnciæ, galbani sescuncia, ceræ libra, olei quincunx, aceti quod satis est.

Armenia, fracturis accommodata.

CHALCITIDIS vnciæ quatuor, squamæ æris vnciæ duæ semis, æris cremati vncia, thuris vnciæ duæ, olei libra, aceti tantundem: coquuntur metallica in oxelæo, dum manum non inquinent, inde thus adiicitur.

Melæne Serapionis.

SPVMAE argenti libra, ceræ vnciæ septem, guttæ ammoniaci vnciæ tres & semis, galbani, æruginis, singulorum denarij nouem, resinæ colophoniæ vnciæ septem, myrrhæ drachma olei sesquihemina: argenti spuma cum oleo incoquitur quousque digiti intincti non inquinentur, deinde adiiciuntur reliqua.

Anicetos, ab insuperabili vi appellatum emplastrum, glutinat, discutit, squamas separat, & ad articulos recenti cicatrice contractos valet.

BACCARVM lauri, iridis aridæ, thuris, singulorum drach. sexaginta, æris combusti drachmæ viginti, nitri, salis, ammoniaci, singulorum drachmæ viginti, pyrethri, herbæ pedicularíæ, seminis roris marini, grani gnidij, sinapis, columbarum stercoris, aristolochiæ, cumini, æruginis, iunci quadrati, erucæ seminis, singulorum drachmæ octo, aceti heminæ duodecim: læuigantur sub æstu caniculæ, quousque acetum consumatur, deinde decocti caricarum crassissimi vnciæ nouem adduntur, quibus mixtis pastilli fiunt, siccanturque. vbi vtendum est, pastillorum ipsorum vnciæ duæ læuigatæ aceto miscentur, resinæ vnciæ tres, ceræ tyrrhenicæ vnciæ duæ, olei tantundem.

Emplastrum ex lolio, dia æron dicitur.

PICIS libræ duæ resinæ piceæ, vnciæ nouem, ceræ tyrrhenicæ vnciæ quinque, olei vnciæ tres, bituminis increti vnciæ duæ, lolij farinæ sextarius, aceti quantum sufficit.

Emplastrum ex liquore sycamino.

ARGENTI spumæ, picis aridæ, seui taurini, singulorum vnciæ octo, terebinthinæ vnciæ tres, ceræ vnciæ quinque, æruginis rasæ, opopanacis, galbani, singulorum vncia, olei ricinini, aut susini, aut admodum veteris hemina, picis liquidæ tantûdem, liquoris sycamini cuius fructus sycomora dicuntur, hemina.

Emplastrum a duplici colore dichromon appellatum.

AERIS combusti, aluminis scissilis, guttæ ammoniacæ, singulorum vncia, ceræ libra, resinæ colophoniæ libra, seui suilli libra, aceti, quod satis est.

Inde conglutinans ad vlcera quæ serpendo depascunt, & sanguinis sputum.

CERAE, resinæ frixæ, picis aridæ, bituminis liquidi, zacynthi, singulorum libra, cerusæ, chalcitidis, misyos, cretæ sutoriæ, aluminis scissilis & rotûdi, gallæ omphacitidis, singulorum vnciæ sex, aceti quod satis est.

Emplastrum ex cinere aspidum, discutit strumas & podagras.

RESINAE terebinthinæ, lapidis hæmatitis, bituminis Iudaici, singulorum drachmæ trecentæ sexaginta, ceræ, baccarum lauri, guttæ ammoniacæ, aphronitri, seui vitulini, singulorum drachmæ trecentæ quadraginta, lapidis pyritis, calcis viuæ, singulorum drachmæ centum quadraginta, cineris aspidum totidem, olei veteris heminæ duæ: refrigerato medicamento cinis inspergitur. fit etiam sine cinere, quod nonnulli eum auersentur, & nihilominus etiam efficit.

Leæna siccat, discutitq́.

SVFFIMINIS ammoniaci, plumbaginis, singulorum drachmæ centum, sinapis drachmæ octo, chamæleontis radicis drachmæ sedecim, resinæ colophoniæ drachmæ centum, squamæ æris, lanariæ radicis, singulorum drachmæ quinq́, euphorbij, æruginis, singulorũ drachmæ octo, aristolochiæ drachmæ sedecim, pyrethri drachmæ octo, olei veteris hemina, raphanini quantum sufficit.

Aliter leæna, noxia educit in superficiem, humoresq́ euacuat.

ATRAMENTI sutorij vnciæ duæ, auripigmenti vncia, veratri nigri, thoracum cantharidum, singulorũ sesquidrachma, sandarachæ vnciæ tres, ceræ sesquilibra, resinæ frictæ libra, olei heminæ duæ.

Macedonicum.

CERAE, resinæ colophoniæ, picis, seui taurini, lachrymæ thuris, pares portiones: eliquatis, ac sublatis ab igne lachryma thuris inspergitur.

Sphærion ad ardores.

CERVSAE, argenti spumæ, calcis viuæ, singulorum vnciæ tres, ceræ sescuncia, aluminis berenicarii, rosacei, singulorum vncia: liquefacta aridis superfunduntur, ac orbiculi formantur: quum vsus incidit, olei vncias sex liquato cum duabus ceræ, adiicitoq; medicamenti vnciam & agitato: refrigeratum ex aquæ vnciis nouem contundito, ego etiam ternas rosacei vncias addo.

Emplastrum ex ochra, inflammationem arcet, tum sponte, tum in iudicio tortis idoneum.

OCHRAE atticæ libræ duæ, cretæ libra, argenti spumæ vnciæ octo, vino læuigatæ ceræ, resinæ colophoniæ, picis, resinæ piceæ, singulorũ libra, resinæ terebinthinæ vnciæ octo, olei libræ duæ, hunc in modum soluuntur: ceræ libra, olei veteris libræ tres, medicamenti libra vino contunduntur.

Emplastrum ex cedria, glutinat, discutit, abstergitq;.

CERAE, picis aridæ, singulorum libra, resinæ colophoniæ vnciæ octo, cedrini liquoris vnciæ sex: liquata simul incoquuntur, dum digitos non coinquinent.

Aliud emolliens.

CERAE, picis, singulorum vnciæ octo, resinæ colophoniæ drachmæ vigintiquinque, propoleos drachmæ septemdecim, cedrini liquoris drachmæ viginti.

Emplastrum ex pumice, ad cicatricem ducendam.

MYRTEI libræ duæ, ceræ libra, pumicis cremati vinoq; restincti drachmæ sex, squamæ ferri quod stomoma dicitur drachmæ sex, æris vsti, cimoliæ, singulorum drachmæ quinq;: super linamentum spongiamq; ex aqua accommodato.

Emplastrum paula, strumis & bubonibus efficax.

CERAE, resinæ colophoniæ, nitri, singulorum libra.

Emplastrum ex nitro, ad carbunculos.

NITRI tosti vnciæ tres, ceræ, olei, resinæ colophoniæ, singulorum sesquidrahma, liquoris cyrenaici aut medici drachmæ decem: imponitur in linteolis, solutum.

Emplastrum ex anemone.

ANEMONAE vnguibus detractis vnciæ duæ, ceræ vnciæ quinq;, olei vnciæ quatuor, resinæ vnciæ quinq; & semis, colophoniæ resinæ libræ duæ & semis.

Emplastrum Macherionis viride, ad coxendicum crociatus, articulos infarctos, & abscessus.

OPOPANACIS, galbani, æruginis, myrrhæ, iridis, guttæ ammoniaci, aristolochiæ, singulorum vncia, resinæ terebinthinæ, ceræ, olei omphacini, singulorum vnciæ septem.

Viride aliud simplex.

RESINAE libræ tres, ceræ libra, æruginis rasæ selibra, thuris drachmæ vigintiquinque, aceti quod satis est.

Aliud viride, ad humida vitia, & carnis excrescentias.

RESINAE colophoniæ vnciæ sex, æruginis rasæ sescuncia, ceræ vnciæ duæ, salis cappadocij vncia, rosacei vnciæ duæ, aceti quantum sufficit.

Peganera ad pleuriticos.

RVTAE viridis pondo, butyri sesquipondo, resinæ terebinthinæ pondo & quadrans, hyssopi medicamenti tantundem, opopanacis quadrans, galbani tantundem, anethi pondo.

Emplastrum dia flactes, hoc est, ex lixiuio, coxendicum doloribus, articularijs, & tumoribus œdema referentibus vtile.

CERAE, olei veteris, lixiuij quod habet calcem admistam, singulorum libra, resinæ frictæ nitri alexandrini, nitri albi, resinæ terebinthinæ, singulorum vnciæ sex: vtrunque nitrum lixiuio teritur.

Emplastrum e nitro ad abscessus, scirrhos, & tumores.

OLEI veteris, ceræ, aphronitri, saponis, lixiuij, singulorum libra, resinæ terebinthinæ vnciæ sex, galbani, propolis, guttæ ammoniaci, singulorum vncia: præparatur quemadmodum superius.

Emplastrum ex sale, dia halon dicitur.

CERAE vnciæ quatuor, olei libra, salis communis vnciæ quatuor, aphronitri tantundem, cerusæ vnciæ octo, aceti vnciæ duæ, ad arida conterenda. ALITER. Salis communis, nitri, singulorum vnciæ quatuor, ceræ, olei veteris, singulorum vnciæ sex, aquæ marinæ quod satis est.

Emplastrum dia释 pternes, ex perna, tophos soluit.

PERNAE suillæ veteris pinguis, guttæ ammoniaci, casei veteris vaccini aut caprilli, seui taurini, apochymatis quæ est nauis rasura, singulorum libra, medullæ ceruinæ vnciæ octo, hyssopi cerati vnciæ tres, cyprini olei vnciæ sex, vini Aegyptij quod satis est.

Emplastrum dia cinnabareos, hoc est, ex cinnabari ad tophos aliosque omnigenos tumores induratos, dicitur pamplethes.

ARGENTI spumæ libra, olei veteris sextarius, squamæ æris

vncia, æris vsti tantundem, cinnabaris ſcrupula octodecim, lapidis magnetis viui vncia, lapidis phrygij drachmæ ſex, lapidis pyritis, cadmiæ, æruginis raſæ, thuris, ſingulorum vncia, diphrygis vnciæ duæ, aloës ſeſcuncia, galbani tantundem, lapidis onitis ſcythici ſcrupula octodecim, lapidis hæmatitis vncia, propolis libra ſcrupula vigintiocto, ceræ vnciæ ſeptendecim, lapidis perdicitis vncia (in alio perdiciati habet) betonicæ vncia ſcrupula octo, gentianæ vncia, ariſtolochiæ longæ & rotūdæ drachmæ quatuor, chamæleontis nigri vncia, dictamni ſcrupula quadragintaduo reſinæ aridæ libra, ſeui ſtruthiocameli libra: lapides cum ſpuma argenti teruntur ſeorſim, adiectis ſalis floris libris duabus, donec totum abſumatur.

Emplaſtrum ex auellanis, dia leptocaryon dicitur, ad articulorum tophos probatum.

LIXIVII quod calcem habet adiectam vnciæ ſex auellanarum partis interioris vnciæ duæ, aphronitri vnciæ ſex, olei veteris libra, ſaponis gallici vnciæ quatuor, mellis vnciæ octo, ouorum ſex aquata, ceræ vnciæ decem, reſinæ terebinthinæ vnciæ duæ læuigantur ex lixiuio.

Dia turpænes ceratum ad podagram, dolorem leniens mirabiliter.

QVINTO Martij mēſis die, olei communis ſextarios duos lebeti in domo ſubterranea infundito, coquitoq; lignis e vite: vbi inferbuerit, turpænæ marini piſcis librā adiicito, aſphalacis animātis, quod nonnulli madamudam vocant, ſanguinis vncias quatuor, incoquitoq; dum carnes piſcis diſſoluantur aut torrefiant, deinde exemptis illis, olei & ceræ momentum adiicito in ſpiſsitudinem, vt molliſsimum fiat ceratum, quod linteolo illitum impones.

Emplaſtrum ex vrina muli, podagricis vtile.

VRINAE muli ſextarij quatuor, argenti ſpumæ libræ duæ, olei veteris myſtrum, trita diu omnia vt ſtrigmenti ſpiſsitudo fiat, incoquito donec digitos non inquinent.

Emplaſtrum ex lapidis aſii flore Philagrij ad ſcirrhos.

PEVCEDANI radicis, aſii lapidis floris, ſi non adſit, ſalis, guttæ ammoniacæ, lanarum ſuccidarum crematarum, ſingulorum vncia, ariſtolochiæ rotundæ, pumicis, canini ſtercoris, æruginis raſæ, ſquamæ æris, miſyos, ſingulorum ſcrupula octodecim, caſtorij tantundem, myrrhæ vnciæ tres, aceti quā acerrimi tātūdem, ceræ vnciæ duodecim, & ſemis, reſinæ e picea, picis brutiæ, ſingulorum vnciæ octodecim ſemis ſcrupula ſex, olei veteris quod ſufficit.

Ex eodem Galeni.

CERAE, reſinæ terebinthinæ, ſingulorum libra, lapidis aſii

mannæ thuris, ſingulorum tres vnciæ, cyprini vnciæ duæ, aquæ lixiuæ quantum ſatis eſt.

Emplaſtrum ex ſali, flore, articulariis in declinatione accommodatum.

RESINAE terebinthinæ, reſinæ frictæ, reſinæ e picea, ceræ, ſingulorum libra, picis aridæ, aluminis ſciſsilis, ſalis floris, ſingulorũ ſelibra: coquuntur in lebete.

Emplaſtrum quod nutriendæ vlcerum carni eſt.

ROSACEI, reſinæ terebinthinæ, mellis ſingulorũ vnciæ duæ, ceruſæ, butyri, ſingulorum vncia, alij etiam thuris vnciam addunt.

Emplaſtrum Italicum ad purgandum ſordida, inducendumq́ carnem.

ERINAEI (dico autem ſylueſtris ficus) tenerum corticem oleo excoctum proiicito, ceræ ruſæ quantum ſatis eſt in oleo liquefacito, in linamenta illito vtitor.

Entaticon, quaſi dicas intenſorium.

SATYRII, pudendi ceruini, ſcinci caudæ, ſingulorum drachmæ duæ, erucæ ſeminis, pyrethi, ſeminis roriſmarini, ceræ, ſingulorum drachmæ quatuor, reſinæ terebinthinæ drachma, oua paſſerum troglodytarum tria ſtelliones tranſmarini tres, olei laurini vel irini quod ſatis eſt: macerantur viui in aceto ſtelliones ad dies triginta, vaſe cui inſunt in fimo defoſſo.

Chryſe, cruentis vulneribus accommodata.

THVRIS, aluminis ſciſsilis ſinguli ſextantes, colophoniæ reſinæ libra, olei quadrans, auripigmenti ſextans, aceti cum oleo mixti, quod ſatis eſt.

Catagmatice quod eſt fracturis idoneum medicamentum, Oribaſii.

PICIS brutiæ libra, vnciæ quatuor, argenti ſpumæ tantundem, thuris vnciæ octo, reſinæ terebinthinæ vnciæ quinque, ſeui taurini libra, vnciæ quatuor, galbani, opopanacis, ſingulorum vncia, ceræ vnciæ quatuor, olei veteris libra, aceti vnciæ quinque.

Catagmatice ad fracturas cum vulnere citraq́ id factas, ex commentarijs Heracleti.

PICIS aridæ mina, argenti ſpumæ tantundem, mannæ thuris minæ dimidium, ſeui vitulini mina, ceræ tyrrhenicæ vigintiſex, opopanacis vnciæ octo, æruginis raſæ, æris cyprij, ſingulorũ minæ q̃nq; & decima eius portio, reſinæ terebinthinæ ſeſquimina et quinta portio, æris vncia, ricinini, aut olei veteris hemina, aceti hemina ſemiſſis.

Liquidi hyſſopi medicamenti præparatio.

SERTVLAE campanæ vnciæ quatuor, cardamomi vnciæ

duæ, lanarum bene ſordidarum vnciæ ſex; macerata in vini duobus ſextarijs ad triduum incoquito, dum paululum fuerit reliquum. his ablatis miſcentur vino olei vnciæ tres, coquunturq; dum exiguum ſuperſit, atq; vino etiam tunc adiiciuntur reſinæ colophoniæ vnciæ decem, terebinthinæ tantundem: nonnulli vero & ceræ dextantem miſcent, hyſſopi herbæ vnciam, aliisq; incoquunt: alij lanas vino eluunt: vbi deſiccarint, vinum cum ſordibus lanarum addunt, quas pinon etiam appellāt quum vſus incidit, treis ex eo vncias mittunt, tum reliqua vt comprehenſum eſt.

De Malagmatis & Epithematis Cap. xviij.

INter ea quæ malagmata dicuntur, alia mediis corporis partibus iniiciūtur, longa inflammatione conflictantibus, aut induratis, aut æſtu flagrantibus, aut perfrictionem fluxionem've expertis: alia articulis quibus humores ſint impacti vel neruis refrigeratis, vel etiam aliis particulis ſcirrho obſeſsis congruunt. de his igitur tum in capite de emplaſtris tractatum eſt, tum vbi ad acopa ventum erit diſſeretur. Porro inter malagmata mediis corporis regionibus accommodata, (epithemata proprie nuncupantur) quæ quidem ſtomacho, & iocinori admouentur, qualiacunq; illa fuerint roborantem ex aſtringentibus vim poſtulant. Sine his etenim vitæ aliquod diſcrimen intulerint, cum illa nempe ſtomachus & iecur communes aliarum partiū alimenti, ſint officinæ. Quamobrem eiuſmodi medicamenta ex aromatis potiſsimum conficiuntur. Stomacho igitur inici debent, ſi non concoquit, aut infirmatur, aut inflatione laborat, malagmata ex ſeminibus, meliloto, aloë, abſinthio, ſampſucho, nardo, & maſtiche. Iecori autem ex myrobalano confecta, ammoniaco, pinguibus, & chamæmelino. At lieni applicantur, quæ conſtant calce viua, auripigmēto, cappari, ſalicibus, cardamomo, ærugine, ammoniaco, & aceto: iis autē qui alui fluore laborant, ex œnanthe, alumine, melino, & aliis aſtringentibus præparata. atq; hæc etiam per abuſionem cōmuniter malagmata nominant, & ſi diuerſam a molliendo vim repræſentent. Si vero ardor viſcera vrgeat, in febribus ardentibus, ex croco competunt malagmata, roſaceo, ſucco lini ſeminis, aut intybi, aut herbæ ſeminalis, adipe ſuillo, & ſpuma argenti: ſi perfrixerunt, ea quæ opobalſamum, phyllum, caſamum, & piper recipiunt. Pectori, quum ſanguis eiicitur, proſunt aſtringentia ſiccantiaq;, ex alumine, ſalice, & bitumine. In tabe quæ phthiſis dicitur, conducunt ex baccis lauri, marrubio, cardamomo, & lixiuio confecta.

Malagma ex ſertula campana, dia meliloton dicitur.

CROCI, nardi gallici, iunci anguloſi, cardamomi, iridis, myrrhæ, ſingulorū vnciæ duæ, ſertulæ cāpanæ libra, ſtillæ ammoniacæ,

atnuntdem, ceræ libræ tres, resinæ terebinthinæ libra, olei cyprini libræ tres, gleucini libræ duæ, bdellij vnciæ sex, nonnulli etiam cyphi vncias duas addunt, vini quod satis est.

Polyarchion ex commentario Galeni de compositione medicamentorum secundum locos.

CERAE, resinæ terebinthinæ, bdellij, suffiminis ammoniaci, cardamomi, iunci quadrati, singulorum mina, sertulæ campanæ, amomi, nardi Indicæ, croci, myrrhæ, thuris, xylocinnamomi, singulorum drachmæ xxv. olei cyprini hemina, vini Italici quod satis est præparato ac vtitor, interim meraco, interim cerato quod ex cyprino fit, soluto.

Aliter Polyarchion.

XYLOBALSAMI, costi, iridis, iunci quadrati, myrrhæ, iunci rotundi floris, cardamomi, thuris, spicæ nardi, mastiches styracis, bdellij, amomi phylli, croci, casiæ, pyrethri, aristolochiæ longæ, singulorum vncia, guttæ ammoniacæ sescuncia, resinæ frictæ tres vnciæ resinæ terebinthinæ libra, medullæ ceruinæ vnciæ duæ, ceræ libræ duæ, opobalsami vnciæ sex, vini vnciæ octo.

Philagrianum.

CROCI sescuncia, aloës, ammoniaci thymiamatis, bdellii, styracis, singulæ vnciæ, adipis anserini sextans, hyssopi medicamenti triens, palmularum sextans, ceræ libra, nardi selibra, melini vnciæ sex, vini quod sufficit ad sicca læuiganda: per triduum macerantur mouenturq; rudicula ter die, deinde incoquuntur oleo, secundo die cardamomum aqua pridie maceratum, tertio autem crocus, vino. Nõ nulli cum croco etiam alias quinque myrrhæ vncias adiiciunt: illis autem exemptis, oleum purum reponunt, omni vero specierum fæce in pastillos coacta siccataq; id habent quod crocomagma dicitur.

Mendesium.

DICTVM est Mendesium quod in Aegypto reperiatur, vbi & Mendes, hoc est, caper colitur. Recipit autem olei balanini librã, alias sextarios decem, myrrhæ, casiæ fistulæ, singulorum vncias treis, resinæ terebinthinæ libram, in alio sextarios decem, cinnamomi vncias treis: hoc non decoquitur, sed aridis inditis diebus sexaginta agitatur, inde liquefacta terebinthina in partem olei mittitur, postea rursus diebus aliis septem mouetur, atq; sic reconditur.

Marciatum.

MASTICHES, ceræ, styracis, singulorum vnciæ tres, hyssopi medicamenti semuncia, opobalsami sescuncia, nardini, gleucini, omphacini, singulorum vnciæ tres, medullæ ceruinæ sescuncia, terebinthinæ uncia.

Iniectio prima dia omphacos.

ASPALATHI, rudiculæ palmarũ, sertulæ campanæ, iridis, iunci rotundi floris, xylobalsami, rosarum siccarum, calami aromatici, singulorum unciæ tres, olei omphacini libræ decem, uuæ immaturæ succi tantudem. Iniectio secunda, ex caryophyllo.

AMMONIACI, spicæ nardi, costi, caryophylli, cassiæ, calami, singulorũ unciæ tres, in alio etiam habetur arnabo unciæ tres, uini quod sufficit. Iniectio tertia.

THURIS, guttæ ammoniaci, styracis, bdellij, myrrhæ, mastiches, singulorum unciæ tres, uini, quod satis est, ceræ albæ unciæ quinq; opobalsami unciæ sex, nõnulli uncias octo. Primæ iniectionis medicamenta pridie in uuæ acerbæ succo oleoq; macerantur, secundæ seorsim in uino aminæo aut alio ueteri ac odorato, mouẽturq; quotidie rudicula palmea: tertiæ ad triduum, post quod in cacabo nitente primũ iniectionis primæ medicamenta inquoquuntur, quousq; pauxillum succi uuæ acerbæ relictum fuerit: mox secundæ iniectionis species cum uino immittuntur: rectius autem fiet si prius alijs exemptis, puro deinde oleo ipsæ adiiciantur, coquanturq; donec paululum uini superfit, ne aduratur oleum: sublata ab igne eximito, superq; adiicito rursus oleo puro tertiæ iniectionis medicamenta, prius ex uino in pila soluta præter styracem quemadmodum prædixi, hic enim cum aliis inditus prompte soluitur. Coques autem carbonibus quousq; bene habere tibi uideantur: sublata ab igne refrigerari finito, in sequenti die exceptis diligenter ex oleo calfactisq; abunde, super ignem ceram adiicito, inde sublata rudicula agitato: ubi refrixerint, opobalsamum admisceto, & uitreis uasis reponito.

Gleucinum, iniectio prima.

OLEI sextarij decem, musti aminæi sextarij sex, aspalathi unciæ quatuor palmæ fructus operimenti quod spathæ dicitur unciæ sex, iunci rotundi floris tantundem, sertulæ campanæ unciæ quatuor, rosarum uncia, myrrhæ unciæ tres, foliorum lauri unciæ duæ, arboris thuris unciæ sex, xylobalsami totidem, inulæ campanæ unciæ sex, aristolochiæ longæ unciæ tres, iridis tantundem: hæc macerantur in musto Altera iniectio.

NARDI gallicæ unciæ quatuor, casami, qui est balsami fructus unciæ duæ, cyperi, cassiæ, spicæ nardi, asari, amomi, costi, sampsuchi, singulorum unciæ tres, calami aromatici, caryophyli, phylli, singulorum uncia, cardamomi unciæ quatuor, balsamum uino odorato madescit. Iniectio tertia.

MASTICHES, triens, myrrhæ trogloditicæ, bdellij, singuli sextantes, ladani quadrans, styracis liquidi, thuris masculi, singuli

trientes, opobalſami ſelibra, nonnulli & croci ſextantem addunt: præparatur quemadmodum medicamentum ex vua acerba, niſi quod ceram non recipiat, hic autem ſeptem diebus oportet ſpecies duarum iniectionum macerari.

Nardus cizicine, iniectio prima.

OLEI primi meriti ſextarij decem, aſpalathi, cypirum, inulæ campanæ, iridis, xylobalſami, ariſtolochiæ, cardamomi, iunci rotundi floris, ſingulorum vnciæ ſex, ſampſuchi vnciæ quatuor, herbæ ſabinæ vnciæ duæ, nonnulli & calami odorati vncias duas immittunt: hæc in vini odorati ſextaris quaternis commadeſcunt.

Altera iniectio.

CASSIAE, caſami, arnabo, ſingulorum vnciæ duæ, ſpicæ nardi vnciæ tres, caryophylli vncia, coſti, amomi, ſingulorum vnciæ duæ, nonnulli etiam nardi gallicæ vncias duas addunt, atq; hæc in vino macerantur.

Tertia iniectio.

MYRRHAE troglodyticæ, aloes, thuris, ſingulorum vnciæ duæ, ſtyracis vnciæ tres, maſtiches vnciæ quatuor, opobalſami, vnciæ ſex, quidam & croci vino læuigati vnciam miſcent. præparato & hoc ſicut comprehenſum eſt.

Decamyron.

SPICAE nardi, phylli, euphorbij, piperis, coſti, adarces, ſingulorum vnciæ, maſtiches ſeſcuncia, opobalſami vnciæ ſex, nardini libra, ceræ libræ tres.

Pentamyron.

STIRACIS vncia, maſtiches vnciæ duæ, ceræ albæ vnciæ tres, opopanacis vnciæ quatuor, nardini vnciæ quinq;

Euodes, a grato odore dictum.

CROCI, aloës, maſtiches, abſinthij, ſtyracis, œnanthæ, caſami, caryophylli, ſingulorum vnciæ tres, nardi libra, ceræ tantundem, melini vnciæ ſex, palmulæ duodecim, vini quod ſatis eſt.

Baion.

CARDAMOMI, caſſiæ, œnanthæ, nardi gallicæ, balauſtiorum, propolis, ſingulorum ſcrupula octo, herbæ ſabinæ, caſami, amomi, ſingulorum ſcrupula ſex, iunci rotundi floris ſcrupula octodecim, iridis ſcrupula quatuor, caryophylli ſeſquiſcrupulum, ſuffiminis Crinati vnciæ duæ, thuris, myrrhæ, ſingulorum vncia, ladani vnciæ ſex, bdellij, maſtiches, aloës, nardi, olei lentiſcini, ſingulorum ſemuncia, reſinæ acernæ quæ zygia dicitur, reſinæ piceæ, reſinæ terebēthinæ, ſingulorū vnciæ tres, opobalſami vncia, guttæ ammoniaci ſcrupula ſex, ceræ vnciæ ſex, œnanthino liquida læuigantur, aridaq; contuſa. in alio exemplari piperis quoq; ſcrupula octodecim inueniо nonnulli & moſchi ſcrupulum vnum addunt.

Galenium.

CROCI semuncia, aloës vncia, mastiches tres vnciæ, absinthij seminis scrupula octo, œnanthes tantundem, palmulæ maiores tres, ceræ vnciæ tres, olei melini vnciæ sex.

Erythrium.

STYRACIS vnciæ quinque, malorum cotoneorum vnciæ viginti, masuchæ vel masuaphij, croci, singulorum drachmæ decem, psichæ, cyphios, singulorum drachmæ quinque, œnanthæ vnciæ duæ semis, casami, absinthij, singulorum drachmæ decem, caryophylli scrupula quindecim, guttæ ammoniaci scrupula decem, opobalsami scrupula sex & semis, nardi vnciæ quinque, resinæ colophoniæ, gleucini, mesini singulorum vnciæ decem, rosacei drachmæ decem, propolis vnciæ quinque, resinæ therebentinæ vnciæ decem, mellis conchlearia decem, phylli drachmæ decem, spicæ nardi tantundem, ceræ vnciæ septem & semis: vino falerno aut aminæo conteruntur.

Malagma Nili ad lienem, omnemque duritiem.

CERAE pondo, ammoniaci pondo, olei cyprini pondo, croci semuncia, secundum alios vncia, aceti quantum satis est.

Citrinum.

CERAE, resinæ colophoniæ, singulorum libra, suffiminis ammoniaci, auripigmēti, calcis, aluminis, aceti singulorum cyathi octo, læuigantur arida in aceto.

Malagma quod ad Cureum autorem refertur.

PICIS aridæ libra, ceræ, resinæ piceæ, guttæ ammoniaci, nitri, baccarum lauri aridarum, seui taurini, singulorum libræ duæ, farinæ fœnugræci sextarius, pollinis frumentacei tantundem, chamæleontis nigri radicis siccæ libra.

Malagma ex stercore caprillo Oribasij, ad lienosos, hydropicos, & iecur induratum.

CYPRINI, aut vetustissimi olei libræ tres, ceræ libræ duæ semis, fimi caprarum, baccarum lauri cortice detracto, iridis illyricæ, singulorum sextarij decem, resinæ terebinthinæ libra, sinapis, nitri, cyperi, raphani seminis, capparis radicis corticis, singulorum vnciæ tres, cucurbitæ syluestris carnis vnciæ duæ, fœnugræci vncia: interim arida excipiuntur liquidis, interim aceto macerata, quod si aluus profluat, cucurbita iniici non debet.

Ex fimo caprillo sphongion, hydropicis efficax.

PICIS brutiæ libræ duæ semis, nitri libra vna, cucurbitæ syluestris carnis, pyrethri, opopanacis, cocci gnidij, singulorum vnciæ tres, capparis radicis corticis, thuris, iridis, adipis taurini, elaterij

squamæ æris, apij seminis, lathyridum, singulorum vnciæ sex, baccarum lauri sextarij dimidium, fœnugræci farinæ semuncia, fellis taurini vnciæ duæ, olei cyprini sextarij dimidium, ceræ libra, resinæ frictæ libræ tres, caprilli stercoris montani, cachryos, cypri, cardamomi singulorum vnciæ sex

Ex baccis lauri.

CERAE, resinæ, picis, baccarum lauri, seui taurini, singulorum libra, nitri, guttæ ammoniacæ singulorum vnciæ sex, aceti quantum sufficit.

Medicamentum dia spermaton, hoc est ex seminibus

CARDAMOMI, cyperi, herbæ sabinæ, nitri, baccarum lauri, casiæ, sertulæ campanæ, fœnugræci, nardi gallicæ, apij seminis, sampsuchi, anisi, panacis radicis, thuris, guttæ ammoniaci, terebentinæ, singulorum vnciæ tres, mellis, ceræ, nardi, singulorum libra, seui taurini tantundem.

Malagma a fœdo odore dysodes dictum, ad pleuriticos.

RESINAE piceæ libra ceræ, rutæ viridis, cyprini, singulorum vnciæ sex, sulfuris viui, oppanacis, sagapeni, singulorum drachmæ quatuor, nonnulli, & galbani tantundem addunt.

Malagma dia samphsychu.

CERAE pondo, resinæ terebinthinæ pondo duo, sampsuchi baccarũ lauri, fœnugræci, singulorũ sextarius, nardini quod satis est.

Malagma apollophanis ad iecorosos.

CERAE drachmæ octaginta, resinæ terebenthinæ, mannæ thuris, singulorum drachmæ quadraginta, mortario irini sedimento vncto contunduntur.

Copton ad duritiem stomachi & iocinoris.

PROPOLIS vnciæ sex, styracis vnciæ duæ, masticheś vncia, resinæ terebinthinæ semuncia, fæcis nardini quantum satis est.

Malagma ex œnanthe.

OENANTHAE, aloës, croci, acaciæ, aluminis scissilis, rosarũ siccarũ, absinthij succi, gallæ, omphacij, rhus syriaci, mannæ thuris singulorum drachma olei myrtei, ceræ, vtriusque libra, palmulæ magnæ quinque, vini quod sufficit.

Anthylium.

ALVMINIS scissilis semuncia, aloës vncia, masticheś scrupulum, œnanthes scrupula sex, omphacij scrupula octo, rosarum siccarum tantundem, rhu syriaci scrupula decem, spinæ Aegyptiæ totidem, balaustiorum scrupula viginti, gallarum scrupula quindecim, ceræ vnciæ quinque, olei melini, quod sufficit.

Malagma ex vinaceis, dia gigarton dicitur.

CROCI, sandycis, labruscæ, singulorum vncia, aluminis sicc

vnciæ quatuor, balaustiorũ, omphacij, rosarum floris, myrtorum siccorum, singulorũ vnciæ duæ, ceræ albæ libra, olei melini libræ duæ, malorum cotoneorum vnciæ quatuor, dactyli qui nicolaï dicuntur decem, vini aminæi quod satis est, vinaceorum aridorum vnciæ octo. In vsu, medicamenti vnciis tribus, ceræ vnam misces.

Anethine.

ANETH I viridis vnciæ sex, sertulæ campanæ vnciæ duæ, chamæmeli tantundem, capitum papaueris viridium decem excoctoræ uris libræ tres, & olei quod sufficit: vbi vero consumptum fuerit ius, adipis suilli recentis libræ duæ addunt, tritisq; priuatim scillæ tostæ interioris vnciis duabus & medullæ ceruinæ totidẽ, omnia miscent.

Ambrosia ad febreis arcendas apta.

ARGENTI spumæ libra, adipis suilli recentis vnciæ sex, lini seminis succi tantundem, ceræ albæ vnciæ nouem, rosacei libra, mellis vnciæ tres, croci vncia, nonnulli etiam ouorum decem lutea cruda addunt.

De acopis, inunctionibus, dropacibus, & sinapismis.

Cap. xix.

ACopa inde nomen sortiũtur, quod præcipue ad lassitudinis, quæ copos græce dicitur, nempe tensiuæ vlcerosæ & eius quæ ossa defatigat, sensum conueniant, quanquam aliis quoque morbis compluribus sint ex vsu. † Alia siquidem ipsorum calefaciendi vim habent, alia emolliendi. Quæ calefaciunt, pipere, pyrethro, semine rorismarini, & consimilibus constant neruorum vitijs, perfrictionibus validis & quæ vix vllo calore possunt euinci, accommodata. Quæ emolliunt, durities, scirrhos, & infarctos articulorum sinus discutiũt, quorum materies capite de emplastris comprehensa est. At emollientibus quæ adarce, semine rorismarini, euphorbio, cocco gnidio, & id genus alijs componũtur, in diuturnis affectibus, & qui ægre possunt elidi, quibus etiam sinapismus congruit, vtimur. Porro spissitudinem vniuersa acopa inter cerata & emplastra mediam habere conuenit. Vnguina vero acopis similia, liquidiorem propemodum substantiam obtinent. At dropax duplicem recipit præparationem hãc emplastro, illam malagmati consimilem, nonnulli & calidum ipsum illinunt: materiam vero acopis & emplastris confinem. Cæterum vsum cataplasmatis exhibet, diuturnis affectibus iisdem quibus & sinapismus, vtilis, ideoq; ante illum assumitur, quo corpus sinapi reddatur idoneum, a sinapismo adhibetur, vt affectus reliquias discutiat. Sinapismus materiam quidem variam non habet, verũ diuturnis potissimum affectibus post deprehensam probatamq; aliorum præsidiorum vim, efficacissimus est, vtilissime autem applicatur capiti in

eius dolore, quem cephalæam dicunt, & quum altera dũtaxat ipſius pars affligitur, Græci heterocraniam vocant, in morbo comitiali, vertiginibus, & inſania: pectori autem in ſuſpirio, ortophnœa, hoc eſt, quum non niſi recta ceruice ſpiritus trahitur, & tuſsi longa. At in diuturna humorum e capite in fauceis deſtillatione, & caput & thorax ſinapi oblini debet. Item ſtomachus & venter in longis ipſorum morbis eodem obducũtur. Iam conueniens eſt præſidium ſinapi coxẽdicum & podagricis doloribus, omniq; parti reſolutæ, aut alio quodam modo perfrictionẽ expertæ, vt difficulter excalfieri poſsit. At tunc profeciſſe ſatis id putato, vbi dolor ſubſequutus fuerit validus & caro liuidior altiorq;, euaſerit, & poſtquam ablotum fuerit, mitius puſtulæ eruperint. Quod ſi etiam ſenſus perierit, animum adhibere negotio conuenit, parte quam oblineris ſæpius detecta: nam ſi vel immodice adurantur ita affecti non perſentiſcunt. Præterea in acutis morbis, vtpote lethargo, profunda in ſomnum delatione (cataphora dicitur) & catocho, ſinapi inducitur, per initia quidem, cruribus, vbi vero materia radices egerit, capiti. Porro qui ita frigori paſſi fuerunt vt vix vllo modo queant incaleſcere, iis crura & inguina ſinapi oblinuntur. In his autem qui continua febre laborant, vlcuſq; habent, tum in cartilaginoſis, tum locis ex carnibus, vitari debet ſinapiſmus: nam partes carnibus vacuæ ſi obducantur ſinapi, vruntur, interim etiam nigreſcunt.

† Hæc verba ita leguntur in noſtris codicib. τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστὶ θερμαντικὰ τὰ δὲ μαλακτικὰ τὰ δὲ ἀμυκτικά. Oroſcius tamen legendum putat ἀμυντικά.

Bromion acopon.

CERAE, reſinæ colophoniæ, ſingulorum libra, adipis ſuilli vnciæ quatuor, butyri vnciæ ſex, althææ, fœnugræci, ſeminis lini, ſingulorum libræ duæ, olei libra, galbani vnciæ duæ & ſemiſsis, ex cocto ſucco cum oleo quouſq; magna illius pars fuerit abſumpta, reliqua cum cera & galbano adiiciuntur.

Acopon a varietate pœcilon dictum.

SVCCI altææ, fœnugræci, ſemini cinis lini, rutæ, cumini, ſingulorum libræ duæ, medullæ ceruinæ, olei veteris, adipis anſerini, opobalſami, nardi, ſingulorum libra, ceræ, colophoniæ & reſinæ, ſingulorum ſeſquilibra, euphorbij, reſinæ terebinthinæ, opopanacis, ſingulorum vnciæ ſex, caſtorij vnciæ tres, herbarum vnde ſuccus exprimitur, ſingularum libra iniicietur: coques vt ſuperius.

Acopon Azanitæ.

ADIPIS ſuilli libræ duæ, ſeui taurini, reſinæ colophoniæ, hyſſopi medicamenti, ceræ, ſingulorum libra, galbani vnciæ tres.

Acopon Basilij.

ALTHAEAE, chamæmeli, sertulæ campanæ, lini seminis, fœnugræci, singulorum sescuncia, amomi vnciæ tres: hæc macerantur in vini Ascalonij aut Cilicij sextarijs octo, per triduum, coquunturq; ad melleam spissitudinem, deinde succi libræ quinq; cum olei veteris libris quatuor & semisse decoquuntur, quousq; modicum succi fuerit relictum, adiiciunt butyri vnciæ sex, resinæ terebinthinæ vnciæ quatuor, adipis anserini vnciæ quindecim, medullæ ceruinæ cum momento olei læuigatæ vnciæ quinque, ceræ albæ tres.

Lysiponium.

PIPERIS, castorij, styracis, mastyches, aloës, inulæ campanæ, iridis, singulorum vnciæ quatuor, euphorbij, costi, guttæ ammoniaci, myrrhæ, sampsuchi, thuris, cyperi, casiæ fistulæ, semen rorismarini, singulorum vnciæ tres, adarcæ, amomi, bdellij, xylobalsami, singulorũ vnciæ duæ, malabathri, spicæ nardi, pyrethri, croci, singulorum vncia, opobalsami libra, nardini, cyprini, gleucini, singulorum libræ duæ, ceræ libra.

Acopon a fœdo odore dysodes appellatum, ex opere de compositione medicamentorum secundum genera.

CERAE, resinæ terebinthinæ, singulorum drachmæ viginti quatuor, galbani, suffiminis ammoniaci singulorum drachmæ sex, olei veteris heminæ duæ, medullæ ceruinæ drachmæ octo: vtitor mero & diluto.

Aliud dysodes.

RESINAE terebinthinæ drachmæ sedecim, ceræ drachmæ viginti octo, œsypi, mellis, singulorum drachmæ sex, medullæ ceruinæ vnciæ sex, stillæ ammoniacæ, galbani, aphronitri, baccarum lauri, singulorum vnciæ sex, olei veteris sextarius, vini cyathi duo, quidam etiam castorij drachmas treis admiscent.

Barbaricum, dia euphorbiu, ad coxendicum dolores, & alia pleraq;.

OPONACIS vncia ceræ tyrrhenicæ libra, resinæ terebinthinæ libræ duæ & semis, galbani vncia, stillæ ammoniacæ vnciæ duæ, euphorbii, castorii, piperis albi, singulorum vnciæ duæ, medullæ ceruinæ vnciæ quatuor, œsypi tantundem, lemnestidis (est autem adarce) semuncia, olei styracini, laurini, irini, amaricini, singulorum vnciæ sex, olei veteris libræ duæ, hedychroi vnciæ sex.

Acopon cui nomen est, pyxis.

RESINAE colophoniæ sesquilibra, resinæ terebinthinæ vnciæ octo, guttæ ammoniaci vnciæ tres, thuris vnciæ noue, olei veteris libræ duæ, succi lini seminis libra, lactis vaccini tantũdem, adipis

anſerini vnciæ ſex, butyri vnciæ octo, ouorum vigintiquatuor albumina, præparatum buxeo vaſe reponitur.

Acopon ex abiete Galeni.

ABIETIS ſeminis cocti modius Italicus, hoc eſt, ſextarij duodecim, olei libræ quindecim, ceræ libræ quatuor, reſinæ ſtrobilinæ aut terebinthinæ vnciæ quatuor. Contuſum abietis ſemen, oleo iniicitur. Vbi quadraginta diebus in eo fuerit, expreſſum proiicito, mixtis reliquis vtitor, ad labores ſpontaneos, reſolutiones, & articulorum perfrictiones. At ſi neceſsitas vrgeat, coquere oportet ſemẽ abietis cum oleo mixtum, ne nimium aduratur, & aquæ ſextarijs quatuor, idq; in podagricis & articularijs affectibus.

Aliud ad idem.

OLEI heminæ vigintiquinq;, id eſt, ſextarij duodecim & ſemis. fructus abietis modius, hoc eſt, libra ſemis, reſinæ: abiegnæ libræ tres, ſtrobilinæ vel terebinthinæ libræ tres, ceræ libra.

Acopon ex nigra populo, dia ægyros dicitur, ad eadem.

LOCO fructus abietis, nigræ populi fructus æqua portio additur, & reliqua ſimiliter illi preparantur.

Vnguentum Zoſimi ad tremulos celebratum.

RESINAE piceæ vnciæ ſedecim, ceræ vnciæ quatuor, olei veteris libra, opopanacis vnciæ duæ, adarcæ vncia, euphorbij tãtũdem, nitri vnciæ quatuor, aphronitri teneri totidem: nitrum, euphorbium, adarce cum vino læuigantur, deinde adiicitur opopanax, ſimulq; in læuorem teritur, ſeorſim autem quæ liquari poſſunt, cum anchuſa ad colorem accipiendum eliquantur, refrigerata excipiuntur.

Dropax Gallus, Oribaſii.

RESINAE colophoniæ quæ thus redolet, piceæ & lignoſæ dictæ, quæ ſola in Italia naſcitur, apochymatis, picis aridæ, ceræ, ſingulorum libræ quatuor, reſinæ frictæ vnciæ quindecim, picis brutiæ libræ duæ, nitri libra, bituminis, galbani, adarcæ, pyrethri, ſingulorum vnciæ ſex, opopanacis, euphorbij, veratri albi, piperis, ſingulorum vnciæ quatuor, ſulfuris viui vnciæ tres, caſtorij, ammoniaci, vuæ paſſæ ſylueſtris ſtaphis agria dicitur, ſingulorũ vnciæ duæ, olei ſicyonij libra, opobalſami vnciæ ſex.

Aliter ſimplex.

CERAE pondo, picis ſiccæ pondo, picis brutiæ pondo, reſinæ piceæ ſeſquipondo, frictæ pondo & quadrans, loco prius nitro exterſo imponitur.

Quomodo ſinapiſmus fiat.

FICVS ſiccatæ pridie in aqua tepida macerari debent, die inſequenti probe expreſſæ valenter læuigari, deinde acre ſinapi, cuiuſ-

modi est syriacum ægyptiumq; priuatim conteri, diluto illarũ affuso, factaq; massa admisceri, & siquidem vehementem sinapismum voluerimus inducere, parteis duas sinapis cum vna ficuum temperabimus: sin imbecillem, econtrario: si mediocriorem, æqualeis. Cæterum sinapi antequam deteratur, aceto commadescens, vt nonnulli factitant, languidius euadit. At sinapi ablato, etiam balneum vtile est. Si dolor vehemẽs rubor've accesserit, & pustulæ, linteolum succo maluæ aut fœnugræci cum rosaceo madefactum imponemus, deinde rosaceo cerato cum cerusa vtemur. Verum in resolutis in quibus sensus labefactus est, cura adhibebitur, vt sæpius partem retegamus, inspiciamusq;. Quum enim admota non percipiant, sæpe immodice exusti sunt. Item caprarum fimus cum aceto illius sinapi est efficacior, & præsertim in coxendicum doloribus.

Acopon ex atramento librario, cutis ruborem peculiariter inducens, in iis, quibus altera capitis pars dolet, ex commentariis Alexandri.

EVPHORBII, atramenti librarij, singulorũ drachmæ quatuor, myrrhæ troglodyticæ, crocomagmatis, piperis albi singulorum vnciæ tres, croci drachmæ duæ, aceti quod satis est ad hæc probe læuiganda, vtq; spissitudo sordibus similis ipsi fiat: quo facto illines, a media superciliorum parte incipiens, adusq; tempora tota, præsertim si æger pilis careat: vbi refrigerata fuerint, rursus illines: & quum præsidium bene profecerit, in balneum hominem deduces.

Quomodo diuersa olei & vnguentorum genera conficiantur. Cap. xx.

INunctionum vnguentorumq; vel olei generum quæ vnguenta repræsentent, alia sunt simplicia, vna olei specie iniecta, alia composita ex pluribus conflata. Ac simplicium alia ex floribus oleo incoctis efficiuntur, verbi causa, rosaceum, chamæmelinum, susinũ. quædam ex fructibus, & seminibus conficiuntur: quædam ex surculis quibusdam nempe rutæ, qui etiam simul cum oleo coquuntur. At cum nullus florum coctionem recipiat, insolantur potius. verum si validã odoris gratiam repræsentent, & pluribus diebus constantem, ex insolatu tenuius ipsorum oleum magisq; vtile redditur, quemadmodũ rosaceum & chamæmelinum. Qui inualidiores sunt faciliusq; difflari possunt, minus insolatum tolerant, vt quorum virtus prompte euanescat, vtpote lilium & viola. Ex iis quæ fructibus et seminibus constant, nonnulla illis integris oleo iniectis conficiuntur, veluti melinum, nonnulla cõtusis vel læuigatis, oleamine ipsorum sequestrato, vel expressis ipsis in conchulas: vel ex aqua calida, sic vt ipsa dis-

cernantur, exempli causa, carpinon, sesaminum, amygdalinum, lentiscinum, laurinum, ricininum, raphaninum, atque eius notæ alia. Porro quæ ex stirpibus odoratis componuntur, præparari potissimum solent, illis oleo incoctis cum vino vel misto, vel aqua, atq; iisdem deinde exemptis. Liquoribus autem quibusdam oleo contemperatis, interim & adipibus vel medullis, ex huiusmodi aliquo exactam olei spissitudinem sortita, simplici sermone vngueta vel inunctiones nominantur, vt gleucinum, nardinum, sicyonium & cyprinum. Sunt quæ acopa crassitudine repræsentent, ceram aut resinam aut eiusmodi quippiam recipientia, vocanturq; myracopa, veluti decamyron, amaracinum, atque his similia. Iam vero aliqua vna vice coquuntur, quæ non diuersam recipiunt materiam, sicuti metopion, mastichinum, sicyonium: aliqua duabus tribus've, & quatuor iniectionibus. Primum contumacioribus incoctis, vt aspalatho, spatha, thure arbore, lauro: inde aromatis, phyllo, spica nardi, amomo, herba sabina: postremo liquoribus, adipibus & medullis. Si autem eueniat, cera quoque & resinis inditis. At balsami liquor neutiquam coquiquitur, sed post absolutam coctionem vnguento mediocriter refrigerato instillatur. imo ex ipsis vnguentis sunt quæ nullam coctionem recipiant, sed tantum misceantur, quale est medesium. Nonnulli vero viride vnguentum reddere cogitantes, vbi ab igne sustuletint, in olei sextarium in tingunt, æruginis rasæ in exactum detritæ læuorem sescunciam, immiscentes, quemadmodum in cyprino & amaracino. Cæterum simplicia quidem vnguenta specierum quæ in ipsa mittuntur, naturam vel eorum ex quibus contusis facta sunt, obtinent, vt oleum veluti materiæ rationem obtineat. At quæ variam magis compositionem sortita sunt, tota eorum natura ad calidum inclinata est, sed quædam valide calefaciunt emolliuntq;, vt etiam articulis recenti cicatrice obductis & sinibus eorum infarctis conueniant, veluti metopium, mendesium, marciatum: mediocrius autem est pentamyron, quemadmodum decamyron valentius vt etiam summa rodat: mediocriter autem calida tenuiaq; dico. At vero modice calida extenuant leniunt & concoquunt, quale est susinum, amaracinum, irinum, crocinum, foliatinum. Alia præterquam quod calefaciunt, abunde siccant inciduntq;, veluti cyprinum & sicyonium. Alia calefaciūt quidem insigniter, sed vires magis confirmant, vnde stomacho potissimum & visceribus resolutis competunt, qualia habentur mastychinum, nardinum, et gleucinum. Valentius adhuc corroborat, quod ex vua acerba conficitur. Iam nonnullis vnguentis ob gratum duntaxat odorem vtuntur, vt foliato, spicato, commogeno & quæ moschelæa, quasi dicas, ex musco & oleo confecta nuncupantur.

Rosacei confectio.

ROSARVM rubrarum detractis vnguibus marcescẽtium die noctec vna, vnciæ tres, olei omphacini sextarius, vrna diligenter cõstricta ne perspirent, insolabis sub dio diebus quadraginta, atq; sic repones non in pauimento, sed assere. Aliqui vero vice insolatus in puteum vrnam diebus quadraginta mittunt, vt ex frigiditate odoris gratia conseruetur. Alij vero ipsam sub terra defodiunt.

Chamæmelinon.

CHAMAEMELI floris sine albis foliis marcescentis, per diem noctemq; vnam olei sextarius Italicus. vase lintheo simplici contecto vt perspiret, insolatur, idq; diebus quadraginta, inde secure hoc percolatum repones.

Anethinum.

ANETHI viridis comæ arefactæ vncia, olei dulcis sextarius Italicus. Simili modo insolantur, fiet autem & pro temporis ratione anethinum cum insolatus desideratur, sicci enim anethi comam decoquẽtes cũ oleo in cacabo vtunt͂, & chamæmelinon similiter: vera hæc imbecilliora sunt iis quæ ex viridibus fiũt & p̃sertim insolatis.

Liliaceum alij susinum dicunt, quod in Susis forsan reperiatur.

FOLIORVM alborum liliorum similiter marcescentium vnciæ duæ in olei sextarium Italicum coniectæ exacte circumstringuntur, ne euaporent, & per triduum insolantur, inde primis exemptis proiectisq;, aliæ duæ vnciæ iniiciuntur per triduum subsequens, atque sic reponuntur.

Susinum compositum,

OLEI sextarij tres, calami odorati libræ quinque, myrrhæ vnciæ quinque, cardamomi libræ tres, lilij foliorum vnguibus ablatis arefactorum libra, cinnamomi vnciæ tres, croci cilicij vnciæ quinq; tota confectio tribus iniectionibus distinguenda est. Primũ myrrha & calamus odoratus, vino ad dies quinq; macerata ter die mouent͂, inde oleo modice incoquuntur, deinde cardamomum aqua maceratum triduo mouet͂, similiterq; rursus cum oleo ad horam vnam incoquitur, inde exemptis illis tertiam liliorum partem oleo puro inseremus, tribus diebus post his quoq; exemptis reliqua liliorum tertia portio immittetur, iterumq; post triduũ exemptis proiectisq; primis, postremo tertia pars cum croco læuigata iniicietur. Secundum alios tres dies ablato oleo cinnamomomum cõtusum indetur. Huius in vicem, arnabo, aut carpesium, aut cassiæ duplicatum, atque reponetur.

Violaceum.

VIOLACEVM præparant, modo purpurearũ, modo cro-

cearum, modo candidarum violarum foliis vngue delecto, trium vn ciarum pondere coniectis in olei omphacini sextarios quinque Italicos: circumstricta exacte, ne perspirent, ad dies decem insolantur, tertioque eadem mutantur ad triduum, quemadmodum lilia; ad repositionem autem pauca iniiciunt exacte arida.

Melinum.

HOC efficitur ex malis cotoneis extrinsecus panniculo inuolutis, & in frusta cum suis corticibus dissectis, deinde vnciis ternis illorum, in decem olei omphacini sextarios Italicos coniectis, atque quadraginta dies insolatis.

Sesaminum.

SESAMINVM oleum fit, contusis vel læuigatis sesamis, expressisque per fiscellas in cochleis, oleo ipso seu in aqua calida segregato, vasisque vitreis reposito.

Raphaninum.

EODEM modo fit raphaninum in Aegypto, ex semine raphani qui tenuem radicem habeat contuso segregatoque.

Riciminum, siue cicinum.

HOC quoque similiter in Aegypto fit, ex semine ricini qui croton dicitur, pari modo contuso aut læuigato.

Aegirinum.

VERNO tempore oleum fit Aegirinum, hoc est, ex nigra populo, quum resina circa semen copiosa existit; etenim grana populi contusa vnciis quatuor in dulcis olei sextarium immittunt, diebusque quadraginta insolant, vel horis tribus in lebete decoqunt, atque sic exempta reponunt.

Amygdalinum.

CONFICITVR hoc quoque sicut prædictum, amygdalis amaris iisque puris, contusis, aqua modica irroratis separatisque vt comprehensum est. Nonnulli tusa amygdala vnciis duabus dulcis olei sextario Italico immissa, in cacabo decoquunt.

Amygdalinum, quod & metopion dicitur.

AEGYPTII huius olei inuentores metopion ipsum nuncupant, quod galbanum recipiat: germen autem vnde galbanum nascitur, metopion appellatur. Hæc recipit, olei omphacini sextarios viginti, amygdalarum amararum libras duas, cardamomi libram, iunci rotundi floris, calami odorati, carpobalsami, singulorum libram, myrrhæ, galbani, singulorum vncias sex, resinæ terebinthinæ, libras duas, vini odorati ad arida imbuēda sextarios quatuor, mellis attici libras treis: resinam & galbanum in læuorem redacta ex olei parte soluta, reliquis incoctis adiiciemus, necnon ipsum mel: mixta vero accurate omnia ab igne tollentes, quum tepidum est medi-

camentum eximimus, nam refrigeratum concrescit.

Balaninon.

BALANINVM oleum perinde vt simplex amygdalinum præparatur, ex querneis glandibus.

Caryinum.

HOC quoque vt supra dictum ex vetustis nucibus conficitur.

Laurinum.

PVRVM quidem laurinum simili ratione & lauri fructu cõ fit, mixtum vero hæc recipiet: maturarum oliuarum sextarium, cum duobus baccarum lauri miscemus: teruntur omnia exprimunturque. Nonnulli æqualem amborum portionem miscent.

Lentiscinum.

LENTISCINVM oleum laurini modo ex lentisci semine conficitur, idque bifariam & per se, & cum oliuis immaturis.

Mastichinum.

MASTICHINVM simplicissimũ quidem fit, chiæ mastiches vncia, omphacini olei sextario Italico immissa, excoctaque in cacabo. Nõnulli vero absinthij & styracis, singulorum vnciã adiũgũt.

Mastichinum magis varium.

OLEI sextarij quinquaginta, inulæ campanæ libræ quinque, xylobalsami libræ decem, iunci rotundi floris libræ quinque, cardamomi libræ septem, mastiches libræ quinque, xylomastiches libræ octo, resinæ terebinthinæ libræ tres, absinthij comæ libra, vini odorati sextarij quinque, aquæ sextarij decem: arida vino ante tertium diem macerata oleo miscentur, & aqua horis sex coquuntur ac mastiche & terebinthina inijcitur: accurate mixta excipiantur, refrigerata transfunduntur.

Sicyonium simplex.

RADIX cucumeris syluestris marcida duarum vnciarum pondere in olei sextarium Italicum mittitur, atque in lebete coquitur, fitque sicyonium.

Sicyonium compositum.

OLEI sextarij decẽ, cucumeris syluestris radicis derasæ põdo, serpylli, sertulæ campanæ singulorum vnciæ sex, tedarum piceæ pinguium, althææ singulorum vnciæ quinque, scolopendriæ vnciæ sex, fœnugræci sextarij duo. Fœnugræcum aqua primum die vno prius commadescet, deinde exemptũ inditur commemoratis vna cũ oleo, & vini sextarijs duobus, omnibusque incoctis adiiciuntur medullæ ceruinæ cum momento olei læuigatæ vnciæ quatuor, adipis gallinarum totidem, rursus exemptum oleum in aliud vas transfunditur: Nonnulli ipsum post coctionem diebus quadraginta insolant.

Aliud sicyonium efficacius.

ELATERII succi sextarij tres, aristolochiæ rotundæ & longæ, styracis, inulæ campanæ, hyssopi, iridis, cucurbitæ sylvestris, pulegij, origani, cyperi, thuris arboris, centaurij, foliorum lauri, singulorum vnciæ duæ, olei sextarij quinque. Mista incoquito dum parum succi relictum fuerit.

Cyprinum ex commentariis Posidonij.

OLEI sextarius, iunci quadrati, inulæ campanæ, iridis, singulorum libra, sampsuchi, hyssopi, viticis seminis, elelisphaci, singulorũ vnciæ tres, iunci quadrati floris libra. Reliqua omnia pridie in vino macerata coquuntur cum oleo horis sex. Excepto oleo puro, iuncus quadratus inicitur. Siquidem adsit viridis cum teneris virgultis non concisis, sin minus, certe aridus contusus cũ aquæ momento coquet sesquihora. At si voles ipsum tingere postquam ab igne fuerit ablatum, indito æruginis puræ sesquilibram. Posidonius autem acrimoniam æruginis vitans, a coctione (inquit) triduum dimittes oleum in cacabo bene humido, & tingetur ita vt virtus ipsius nõ offendat.

Alia scriptura cyprini.

CYPERI foliorum, lauri foliorum, iridis, cyperi, elelisphaci, singulorum quadrans, thuris arboris, aristolochiæ longæ, viticis seminis, singulorum triens, inulæ campanæ, aspalathi, singulorum vnciæ sex, rutæ vnciæ duæ, cupressi vnciæ duæ, olei sextarij decẽ. Hæc prius vino madefacta, incoques oleo. vbi exemeris iniice, rursus xylobalsami, xylocassiæ singulorũ vncias quatuor, sampsuchi, cumini, myrti, styracis, mastiches, singulorum vncias tres, opopanacis vncias duas, iunci quadrati floris vncias sex, æruginis vnciam.

Amaracinum.

INVLAE campanæ pondo, xylobalsami libræ viginti, cyperi libræ octo, iunci rotundi floris, aspalathi, herbæ sabinæ singulorum libræ octo, opopanacis, amaraci seminis singulorum libræ duæ, olei primi meriti sextarij duo, vini odorati sextarij quinq;. Alia oĩa superius dicta primam iniectionem habẽt vino prius macerata, secundam herba sabina, atque illa quidem horis sex incoquuntur, hoc aũt tribus: nonnulli etiam hoc tingentes æruginis vncias tres iniiciunt.

Irinum.

IRIDIS, aspalathi, cyperi singulorum libræ quinque, opopanacis vnciæ tres, anchusæ vnciæ duæ, olei sextarij triginta, aquæ sextarij quindecim. Sunt qui adiiciant iunci rotundi floris vncias sex, cassiæ vncias tres, xylobalsami vncias sex, nardi gallicæ tãtundem, omnia contusa aqua pridie macerantur, inde oleo diebus quinque incoquuntur in lebete ad sex horas: reponiturq; vnguentum.

Crocinum, in quo & alterius crocomagmatis confe-
ctura explicatur.

OLEI omphacini odorati libra, calami odorati, myrrhæ troglodyticæ singulorũ vnciæ quinq;, cardamomi vnciæ septem, croci ciliciȩ vnciæ sex. primum iniiciatur calamus & myrrha vino læuigata, & ante vnciæ modo reposita, piperis albi grana quadraginta, myrrhæ troglodyticæ drachma, tunsa, cribrataq; teruntur rursus in mortario adiecta olei nardini libra. vt autem medicamentum reddat nigrius, nucum cortices combustos detritosq; in mortario adiicito: inde opobalsami cochlearia tria, ceræ sesquilibram admisceto.

De œnanthariis. Cap. xxi.

NOn quod œnanthen, hoc est, labruscam habeant hæc, (nonnulli enim ne œnanthen quidam recipiunt) sed ex vino & flore liliorum nomen hoc sortita sunt. Vsus œnanthariorum quod quosdam odoris gratia duntaxat & delitiarum adhibetur, sic vt qui eis vtuntur, a lauacro perfundantur: & mensæ ipsis per spongiam oblinantur. At apud eos qui recte vtuntur, etiam fiunt præsidia tum in resolutis, tum in iis quos syncope premit, si roborantibus stomachi cataplasmatis admisceantur. Item in iis, qui se a morbo præsertim febrili recolligunt, vbi lauacro egrediantur per totum corpus diffundentur: naribusq; admouebuntur, adhuc spirantibus. Trahitur enim in altũ, & spiritum animalem, vitalemq; confirmat. Adhæc vtilia sunt ad morbum pestiferum vitandum, cum eiusmodi mutationem aër sustinet. Refertur autem huiusmodi vnguentum ad Posidonium authorem, a quo vocatur mesopotamenon.

Oenanthini confectio.

CASSIAE, myrrhæ, thuris, phylli, amomi, mastiches, costi, carpobalsami, opobalsami, singulorũ vnciæ tres, styracis pinguis vnciæ quatuor, vini odorati aminæi, Italici sextariȷ decem, contusa omnia, cribataq;, styracem vero minutim concisum cōponito in vrnam oris ampli, cum foliis liliorum pridie refrigeratorum, e domo vna in alteram & vnguibus detractis, sint autem lilia numero trecenta. deinde vinum adiicitur, & opobalsamum, mista, commotaq; ante iniectionem, & constricto vrnæ ostio quadraginta diebus insolantur. Balnei vsus est in virium ex morbo recreatione. Domus irrorabitur vnguento, vasaq;, & spongiæ intinctæ faciei admouentur.

Alia confectio, nostra.

COSTI vnciæ tres, spicæ nardi, arnabo, caryophylli, singulorũ vncia, amomi vnciæ tres, cassiæ, œnanthes, calami, singulorũ vnciæ nouem, styracis, opobalsami, singulorum vnciæ quatuor, lilia trecēta,

vini falerni sextarij decem. Simili modo præparatur.

De suffimentis & cyphi. Cap. xxii.

CYPHIS materia inter medicamenta quæ potui dantur & antidota existit. vsus est eius incensi ad odorem gratum conciliandum, quemadmodum & suffiminum. Interim naribus admouetur, vt destillationes ex capite in subiectas partes concoquat, grauedinesq; & obstructione liberet, purgetq; cerebri ventricolos, item pestilentialibus morbis euitandis. Iam per os quoque assumitur, tum ad hæc, tũ ac ea quæ pectori inhærescunt, concoquenda, nec non ad frigidiores iecoris affectus, vnde & Ciphoïde appellata antidota veteres inuenerunt. Miscetur autem compositis medicinis, præcipue epithematis & antidotis.

Rosatum suffimen.

COSTI, amomi, myrrhæ, cassiæ singulorum vncia, styracis, chiæ, bdellij, conchulæ Indicæ, musci, ladani, singulorum drachmæ duæ, rosarum purarum vnciæ vigintinouem, opobalsami modicum, vini quod sufficit,

Suffimen lirinum: quod crinaton dicunt.

LILIORVM vngue defecto libra, styracis primæ notæ, vnciæ nouem, spicæ nardi, vnciæ tres, costi, caryophylli, amomi, mastiches, conchulæ Indicæ combustæ, mellis, singulorum sescuncia, opobalsami vnciæ quinq;, vini quantum satis est, læuigata coguntur in pastillos.

Cyphi magnum quod vocant solare, ex rebus triginta sex confectum.

STYRACIS, myrrhæ, ladani, aspalathi, inulæ campanæ, singulorum vnciæ sex, nardi gallici, phylli, cupressi seminis, guttæammoniaci, strobili, splanchni aut loco ipsius conchularum Indicarum maiorum, carpobalsami, singulorum vnciæ tres, cassiæ, irridis, seselis, sphagni, cyperi, cardamomi, calami odorati, singulorũ vnciæ quinq;, rosarum siccarum, croci, spicæ nardi, herbæ sabinæ, hastulæ regiæ radicis (alij succi) singulorum vnciæ quatuor, lacaphthi, hoc est, piceæ corticis vel alterius cuiusdam arboris vnciæ nouem, costi, iunci rotundi floris, singulorum vnciæ duæ, iuniperi maiores quadraginta, minores quinquaginta amomi resinæ terebinthinæ, palmulorum purarum singulorum libra, ficuum siccatarum granis exemptis, vuarum passarum acinis ablatis, singulorum libræ duæ, mellis despumati libræ quinq;. Posidonius etiam vini odorati sextarios treis adiicit.

Aliud cyphi, quod rebus viginti octo constat lunare appellatum.

BDELLII, inulæ campanæ, singulorum vnciæ septem, iunci rotundi

rotundi vnciæ duæ, spagni vnciæ quinque, iuniperi minoris quinquaginta, cardamomi vnciæ quinque, aspalathi vnciæ septem, casiæ fistulæ vnciæ quinque, spicæ nardi vnciæ duæ, cyperi vnciæ quinque, hastulæ regiæ radicis, herbæ sabinæ, singulorum vnciæ quatuor, cupressi seminis, nardi gallicæ, malabathri cum folijs, rosarum siccarum, singulorum vnciæ tres, costi, croci, singulorum vnciæ duæ, ladani, myrrhæ, singulorum vnciæ septem, caricarum pinguium, vuarum passarum acinis exemptis, singulorum libræ duæ, strobilorū vnciæ octo, resinæ terebenthinæ libra, styracis vnciæ septem, palmularum pinguium libra, mellis, libræ quinque, vini odorati quantum satis est.

Confectio masuche, quod nonnullis masuaphion vocatur.

Cap. xxiii.

MElioti sextans, xylobalsami, aspalathi, herbæ sabinæ, myrrhæ, amomi, iunci rotundi floris, foliorum lauri, myrrhæ styllatitiæ, styracis, calami odorati, sampsuchi, singulorum vnciæ duæ, irridis vnciæ quinque, phylli, croci, singulorum vncia, opobalsami semuncia, gummi libra, rosarum siccarum vnciæ sex, vini quantum sufficit.

Ex commentarijs Antylli, de pessis.

Cap. xxiiii.

PEssi mulierum locis admouentur, cæterum generales ipsorum differentiæ tres existunt, alij siquidem emolliunt, alij astringunt, alij aperiunt. Emollientes inflammationibus vteri, exulcerationi, perfrictioni, strangulatui, auersioni & inflationibus accommodantur. Fiunt autem ex cera tyrrhenica, cyprino, susino, pinguedine anseris aut gallinæ, butyro insulso, resina deusta, medulla ceruina, fœnugræco, & quæ sunt eius generis. Aperientibus vtimur, quum purgationem suppressam irritare statuimus, aut vuluam cōniuentem compressam'ue comendare. Præparantur hi ex melle, artemisia edictamno, brassica, succo dulcis radiculæ, porro, succo rutæ, scammonia, & similibus. Astringentes in contrarium aperientibus vsum exhibentur, nam fluxum muliebrem cohibent, et adapertum contrahunt vterum, prosapsumque reprimunt. Materia vero astringentium prius in capite de collyriorum etiam modo comprehensa est. Cæterum conuenit pessi crassitudinem instar strigmenti & paulo spissiorem facere, deinde lanam linamento tortili similem, duplicatam in medicamentum tinctam ori vuluæ condere, sic vt stuppam prælongam habeat alligatam, quo pessus facile possit extrahi, quando visum fuerit.

Pessus crocodes, ad inflammationes, auersiones, duritias, & inflationes.

CERAE albæ, medullæ vitulinæ, singulorum drachmæ sede-

cim,medullæ ceruinæ drachmæ vndecim,adipis anserini drachmæ octo,adipis gallinæ drachmæ octo, mastiches drachmæ quatuor, hyssopi medicamenti drachmæ tres, mellis drachmæ duæ, croci drachmæ octo,rosacei quod satis est:crocus lacte muliebri læuigat.

Pessus ab aureo colore dictus chrysos,emolliens Laudatissimus.

CROCI drachma,œsypi tantundem, medullæ ceruinæ drachmæ duæ,resinæ terebinthinæ,ceræ,adipis anserini,singulorũ drachmæ tres, ouorum tostorum lutea sedecim, irini & rosacei quod satis est ex æquo.

Pessus Libanius,menseis euocans & vuluæ vitijs singulariter accommodus.

NARDINI vnguenti vnciæ sex, ceræ tyrrhenicæ vnciæ quinque, susini vnguenti vnciæ quatuor, adipis suilli recentis, vnciæ tres,anseris & gallinæ adipis,medullæ ceruinæ,amaracini vnguenti,singulorum vnciæ duæ,seui taurini,resinæ terebinthinæ,œsypi,singulorum vncia:lebete eliquantur,omnesque reliqui pessi.

Enneapharmachus.

ROSACEI vnguenti,ricinini,resinæ terebinthinæ,ceræ mellis,adipis anserini & bouilli,medullæ ceruinæ & butyri pares portiones.

Titianus emmolliens.

CERAE vnciæ sex,resinæ colophoniæ vnciæ quatuor & semis,seui taurini vnciæ quatuor,guttæ ammoniaci tantundem:ammoniacum aqua soluitur.

Passus Aegyptia.

MELLIS, resinæ terebinthinæ, butyri,rosacei vel susini, & croci,singulæ partes:in quibus autem inflammatio abest,et sordidis, æruginis dimidiam addunt.

Gone ad concipiendum,

BVTYRI vnciæ sex,hysopi medicamenti, medulli ceruinæ, adiets anseris & gallinæ,resinæ terebinthinæ,aloës,singulorum vnciæ tres,ceræ,thyrrenicæ vnciæ sex,rosacei libræ duæ, myrrhæ, cassiæ,singulorum vnciæ duæ, spicæ nardi vncia,mellis quod satis est.

Quomodo medicamenta quæ emplastra ingrediuntur,coqui debeant.

Argenti spuma.

IN medicaminum coctionibus argenti spuma cum oleo decoquetur. Conuenit autem læuigatam rursus ex oleo conterere,vt sordium fiat spissitudo,inde leni igne continenter excoquere,mouendo,initio igitur intumescit & in bullas attolitur:vbi vero iam fere satis incocta fuerit,colorem fæci similiorem recipit. Modus coctionis est,quum a tumore subsidet, & manus non inquinat.

Plumbago.

PLVMBAGO similiter argenti spumæ exquoquitur, sed eo vsq; dum non modo digitos non inquinet, verum etiam ex igneo colore in rufum & vehementer floridem elanguescat.

Aes crematum.

AES crematum non protinus ab initio ad coquendum iniicitur, sed vbi emplastrum semicoctum fuerit. finis coquendi est quum color ipsius, nisi admodum exiguum indatur, superet, & emplastrum rufum efficiat.

Sori & diphryges.

SORI & dyphryges demittuntur & ipsa inter coquendum lebeti diphryges autem sicut & squama, eousq; coquitur, dum colore reliqua vincat. sori peculiarem coctionis finem non habet, sed is omnibus communis est, vt emplastrum spissum reddatur, digitosq; non inquinet.

Chalcitis.

CHALCITIS incoquitur æris modo, coctionemq; ipsius metimur inde, si emplastrum fuluum magis & phœniceum euaserit.

Flos æris.

AERIS flos similiter æri coquitur, sed eo modo qui communis esse coctioni solet.

Atramentum sutorium.

ATRAMENTVM sutorium in media coctione emplastro inditur, coctum vero vehementiorem eius colorem efficit, & si alia ei non resistant, nigrum.

Misy.

MISY postremo adiicitur, quamdiu autem coqui debeat, proprie definitum non est.

Auripigmentum & sandarcha.

AVRIPIGMENTVM & sandaracha in coctionis fine iniiciuntur.

Plumbum vstum.

PLVMBVM vstum in media coctione adiungitur.

Cerusa.

CERVSA in alba emplastra postremo mittitur, sic enim colorem conseruat, magisq; albescit: in nigra autem, principio: cocta enim largius, nigrescit.

Aerugo.

AERVGO viridibus emplastris post coctionem iniicitur. In quibus neutriquam ollæ inditur, sed cum aceto detritæ ipsi manentiq; in pila reliqua superfunduntur. In melinis emplastris, quum semicocta est confectio, immittitur: nam moderatam consequuta coctionem, melinum quasi mali cotonei colorem efficit. at in his quæ diprosopa, & dichroma dicuntur, per inicia statim æruginē incoquimus. in quibusdam enim per coctionem primum melinum colorem inducit, qui duplicem repræsentat, postremo fuluum:

Alumen.

ALVMEN plerunq; secundum coctionem additur, peculiarem vero coctionis modum nullum habet.

Minium, cadmia & pompholyx.

MINIVM in fine admiscentur, cadmia & pompholyx per initia immittuntur.

Sal nitrum, sulfur.

SAL & nitrum in medio coctionis, sulfur in fine addicitur, coctio autem ipsius emplastra nigrefacit.

Terra & lapides, pumex, conchylia.

TERRAM omnem & lapides plerunq; ad coctionis finem iniicimus, item pumicem & conchylia combusta.

Oleum & reliqua pinguia.

OLEVM si quidem per initia fuerit iniectum, resinæ aut picl liquidæ, emplastrum non spissescit, quare vbi crassa euaserint incocta, recte indetur, reliqua vero pinguia salis expertia, iuxta mediam coctionem adiungere conuenit.

Vnguenta.

VNGVENTVM irinum coctionem quidem fert, sed cyprinum & rosaceum minus. reliqua neutiquam, quare ad finem coctionis immitenda sunt.

Cera.

CERA priuatim sola non coquitur, vt quæ aduratur, neque cũ resina liquida, aut pice liquida, non enim coit spissaturq;, verum super iniicitur, vel oleo puro, vel oleoso cum quodam metallico incocto, aut resinæ, aut pici prius incoctæ, ac prius quam reliqua quæ possunt iniici spissescet.

Resina.

RESINA arida, cum cera immittitur: liquida ante omnia alia ipsa priuatim decoquitur, nisi admodum paululum eius assumatur.

Pix.

PIX ante reliqua omnia additur. modus autem coctionis, liquidæ, dum inspissatur: aridæ, maxime dum amplius non amplius inter coquendum ebulli, neq; inturgescit.

Apochyma pix nauibus derasa.

APOCHYMA læuigatum cribroq; ab excrementis suis secretum, emplastro posteaquam coctum fuerit, inspergitur. Si autem molle fuerit, cum oleo soluitur: sed prima ratio conquendi e actior est, quod scilicet in secunda pondus non conseruetur.

Bitumen

BITVMEN inter initia iniectum coquitur, non autem id in læuorem deterere oportet, quoniam asperitudines h[illegible] oliuarumq; granis interioribus simileis, obtinet. Quapropter incrassiores particulas confringendũ est, coquendumq; in aceto, sic vt non agitetur vsq;

dum ebullire desinat. Ego vero (inquit Timocrates) in oleo decoquens, voti compos euasi.

Propolis.

PROPOLIN emollire & discoquere oportet. siquidem a coctione neutiquam diffunditur. Atsi & ceram emplastrum recipiat, propolin cũ illa quemadmodũ & galbanum, contusam iniiciemus.

Ammoniacum.

AMMONIACVM circiter mediam coctionem iniicitur: detritum vero si potest fieri & in tenuem redactum puluerem insper gere conuenit: sin minus, cum liquore quodam læuigatum iniicere: si emplastrum cruentis vulneribus adaptabitur, cum aceto aut vino: si fistulis aut strumis, omnino cum aceto: at si molle futurum est, qualia sunt quæ ano accommodantur, cum aqua: inde in sordium spissitudinem coactum aliis refrigeratis infundere, ne efferuescat.

Opopanax.

OPOPANAX multo post ammoniacum inditur: omnino autem paucam coctionem requirit. Idem etiam ex vino, acetó ve prius læuigandus est.

Galbanum.

GALBANVM neutiquam coctionem tolerat, verum emplastro ab igne sublato, quo spissescat, sic vt digitos non inquinet, emollitum inditur.

Sagapenum.

SAGAPENVM tunditur in pila, & teneriusculum redditum cum emplastro vbi ab igne sublatum fuerit, emollitur.

Aloë.

ALOE secundum coctionem inspergitur.

Lachryma papaueris.

LACHRYMA papaueris pridie in aqua modica macerat, inde in pila læuigatur, mox etiam emplastrum ei superfunditur.

Thapsia.

THAPSIA inspergitur postrema, vel liquore quodam læuigatur.

Bdellium.

BDELLIVM in læuorem pertritum, emplastro ab igne iam sublato inspergitur: at si pingue existat & læuigari non possit, sagapeno similiter ipsum contusum, ac in emplastri figuram coactũ, post coctionem simul cum emplastro molliemus.

Thuris lachryma, & manna.

LACHRYMA thuris & manna coctione iam absoluta inspergūtur, in sordium spissitudinem coacta ex melle modico aut aceto, aut aqua aut vino, si emplastrum liquorem recipiat.

Myrrha.

MYRRHA vbi iam coctio finita est, inditur.

Semina, radices, & herbæ.

SEMINA, radices, & herbæ nullam coctionem sustinent: læuigatis igitur et in pila etiamnũ subsistentibus liquida superfundunt.

Qui ceræ modus cum oleo esse debeat.

QVOD si vnguina quæ Græci a leuanda lassitudine acopa appellant, conficere constitueris, oleum ceræ quadruplum immittes: at si liquidum ceratum, vt in fracturis præparamus, duplicatum. Si medicamentum quod emplastri figuram habeat efficere cogitauerimus, portionem olei ceræ æqualem miscebimus, si aër ambiens moderatus extiterit: at si cera vetus aut squalida, aër frigidus fuerit, oleũ paulo copiosius quam cera erit: quemadmodum & si cera pinguis, aër existat calidus, paulo minor olei portio erit, paulum autem hoc, medij in vtramlibet partem excessus duodecima erit portio, etenim vndecim & tredecim olei vncias, ceræ libræ admiscebis.

De medicamentis inuicem succidaneis ex commentarijs Galeni. Cap. xxv.

IN Alexandria (inquit) muliere quadam morbo periclitante, cum quæsissem lichnidem, nec eius fuisset data copia, nisi protinus vice lichnidis vsus fuissem acanthij semine, periisset mulier: Vnde rogatus ab amicis ad hanc succedentium inuicem medicaminum expositionem veni, secundum literarum seriem exorsus.

VICE Abrotani, origanum.
Absinthij, abrotanum.
Acanthæ, cerasiorum acanthus.
Acanthij seminis, lychnis.
Aconiti, radix iridis syluestris.
Acori, asari radix.
Actes, hoc est, sambuci, acantha.
Adianthi, aphroselinum.
Adipis vulpini, adeps vrsina.
Adipis ceruini, adeps anserina.
Adipis suilli, adeps vulpinus.
Aeruginis ferri, excrementũ ferri.
Aethiopicæ oliuæ, lachrymæ acaciæ partes duæ.
Agarici, euphorbium.
Agriostaphidis, hoc est, syluestris vuæ passæ, dactyli Syriaci
Alicacabi, semen solani.
Aloës. Galenus Agalochi, centaureum, & impressus Pauli codex, aloës Indicæ, aloës viridis folia vel glaucium, vel lycium, vel centaureum.
Aluminis, sal fossilis.
Amianti, aphro selinum.
Ammoniaci thymiamatis, propolis.
Ammoniaci salis, sal Cappadocũ.
Amyli, aridus pollen.
Amygdalarum amararum, absinthium.
Anacardij, psycha herba.
Anchusæ, hyacinthus.
Aracis, hoc est cicerculæ, sesamum.
Aristolochiæ rotundæ, aristolo-

chia longa.
Argemones, seriphion.
Armeni lapidis, atramentum Indicum.
Asbesti, hoc est calcis viuæ, adarce.
Asii lapidis, gagates lapis, vel sal ammoniacus crematus.
Aspalathi, hoc est bituminis, pix liquida brutia.
Aspalathi, ericæ semen.
Asphodeli radicis, betæ succus.
Auripigmenti, sandaracha.

B

Balsami liquoris, myrrha stacte.
Bdellij, spagnus aromaticus.
Buccinorum, ostrea.
Buprestis, blattæ pedentes.
Butyri, lac bubulum concretum.

C

Cadmiæ, leucographis Aegyptia
Calamintha, menta syluestris.
Calami odorati, sphagnus.
Cantharidum, phalangia.
Capparis radicis, radix ericæ, vel myricæ.
Cardamomi, cyperis ammoniaca.
Cassiæ, cinnamomum.
Castorei, blattarum, pedẽtium intestina.
Cedri baccarum, ladanum.
Ceraunij, leucographis.
Ceræ lomentum cum propoli coquitur, & contunditur.
Ceruini cornu, caprillum cornu.
Cerusæ, recrementum plumbi.
Chamædryos, rumicis syluestris radix.
Chamæmeli, anthemis.
Cicios, hoc est, ricini, sordes palæstrarum.
Cicutæ, semen coriandri.
Cinnabaris, rhodoeides.
Cinamomi, casiæ duplum.
Clinopodij, heliotropium.
Cnidij seminis, semen viticis.
Colocynthidis, semen ricini quod est crotonis.
Colophoniæ, apochyma, seu pix derasa nauibus.
Comareæ, ammoniacum thymiama.
Corallij, moly.
Costi, cedrinæ baccæ. Galenus, costi, ammoniacum, baccarum cedri, baccæ lauri.
Cotyledonis, anacardium.
Crinanthemi, aphrodisium.
Croci, crocomagma.
Crocodyli adipis, adeps canis marini.
Crocomagmatis, aloë Indica.
Cymini, semen brassicæ.
Cymini Aethyopici, melanthium.
Cynosbati, halicacabi semen.
Cyperi, iuniperus maior.
Cypheos, carica cremata.
Cyrenaici liquoris, syriacus liqr.
Cucumeris, anchusa.

D

Dauci seminis, semen sil.
Dictamni, saluia.
Diphrygis, lapis phrygius.
Dorycnij, semen alterci.
Dracunculi, apobrosimum Galenus addit Damasonij, eryngiũ.

E

Ebeni, lotinum aridum.
Ebisci radicis, folia mori.
Elaterij succi, eiusdem herbæ succus.
Elelisphaci, hoc est saluiæ, nepita.

Hellebori nigri, radix papyri.
Eneaphylli potamogiton.
Ericæ seminis, galla omphacitis.
Erini foliorum, fimus ciconiæ.
Erysimi foliorum herba lanaria.
Erucæ seminis, erysimi semen.
Feculæ vini cōbustæ, sandaracha.
Fellis cameli, fel ascalabotæ.
Fellis muris aranei, fel cameli.
Fellis hyenæ, fel perdicis.
Fellis viperæ, fel ichneumonis.
Fici liquoris, liquor mori.
Fimi palumbini, fimus columbæ.
Fimi Aluri, fimus ichneumonis.

G

Galbani, sagapenum.
Gentianæ radicis, apij odorati radix.
Glycyrrhizæ succi, sycamini succus.
Gongilidis, hoc est rapæ, heliotropium.

H

Hederæ succi, persicus liquor.
Hippuris, chamæpytis.
Hormini, lini semen.
Humidæ picis, succus panacis.
Hyacinthi, flos Isateos.
Hyenæ adipis, vulpis adeps.
Hyenæ fellis, fel perdicis.
Hyosciami, quod est alterci, rubi canini semen.
Hyperici, anethi semen.
Hypocystidis succi, acaciæ spinæ succus.

I

Iridis Illyricæ, helenium odoratū.
Iunci odorati, cardamomum.

L

Lachrymæ papaueris, succus mā dragoræ.
Ladani, sampsuchum.
Lanariæ radicis, veratri nigri radix.
Lapathi radicis, pyrethri radix.
Lapidis pyritæ, lapis pyrobolus.
Lapidis phrygij, lapis argyrites
Lapidis magnetis, lapis phrygius.
Lapidis asii, lapis gagates.
Lathyridum, granum gnidium.
Lauri baccarum, serpillum aridū.
Lentisci, polygoni radix.
Lepidij, erythrodanum.
Lepidi radicis, folia capparis.
Leporis marini, cācer fluuiatilis.
Leucini floris, struthion, seu lanaria.
Ligni balsami, radix violæ candidæ.
Lini seminis, fabæ succus.
Loti seminis, betæ semen.
Lybistici, semen staphylini.

M

Malabathri, casia vel nardus Indica.
Magnysinæ vitreæ, labrum Italicum.
Malorum cotoneorum, melilotū.
Maluæ, fœnugræcum.
Mandragoræ, oleæ lachryma.
Mandragoræ succi, dorycnium.
Mannæ thuris, cortex thuris.
Mastichæ, lentisci medulla seu cor
Medullæ ceruinæ, adeps ceruí vel medulla vituli.
Mellis, sapa.
Mellis Attici crudi, mel aliud despumatum.
Mēu, myrobalanus.
Myrsinites vinum, succus mori.

Misyos Cyprij, ochracigna.
Muscerdæ, muscæ tantundem.
Mororum succi, ruborum folia.
Myrobalani, peucinum.
Myrrhæ trogloditidis, calamus odoratus.
Myrtei olei, lentiscinum.
Myrti, succus mori.
Misy torrefactum, diphryges.

N

Nardi Syriacæ, iuncus odoratus.
Nepitæ, menta sylvestris.
Napi, gongilidis semen.

O

Ocymi, sisymbrium.
Ocymoïdes, syluatica menta.
Oenanthes succi, ampelini arboris succus.
Olei ricinini, oleum laurinum.
Olei veteris, duplum olei coquitur cum adipe suillo veteri.
Oleæ lachrymæ, hypocistidis succus, Galenus oleæ Aethyopicæ lachrymæ.
Opocarpasi, liquor myrti.
Opopanacis, lac sycamini.
Orizæ, hordeacea farina.
Ornithogallorum, anthani.

P

Papaueris liquoris, mandragoræ succus.
Peristereonis, chamæleuce.
Peucedani liquoris, succus glycyrrhizæ.
Picis liquidæ, opopanax.
Pityocampæ, vespæ, in Cedriam.
Piperis, zingiber.
Polypodij, radix chamælææ, vel chamæleontis.
Polytrichi, absinthium.
Propolis, ladanum.

Populi nigræ surculorum, sampsuchus.
Psyllij, lenticula palustris.
Pterei, cnori semen.
Pulegij, hyssopus.
Pyrethri, zingiber.
Pumicis, terra Cretica.
Phu, sphagnus.
Phyci, anchusa.

Q

Quercus, chamæleon.

R

Rapæ, heliotropium.
Radicis rumicis, Cinira.
Raphanini olei, rhicininum.
Recrementi plumbi, helcysma.
Recrementi æris Cyprij, melanteria Aegyptia.
Resinæ piceæ, resina terebinthina.
Resinæ colophoniæ, apochyma.
Rhodoïdis, sinopis.
Rhododaphnæ liquoris viscus quercinus.
Rosarum siccarum, Persææ folia sicca.
Rhu, centaureum.
Rubi canini, vesiccariæ semen.
Rumicis, pyrethri radix.

S

Sabini olei, oleum recininum.
Sagapeni, piceæ resina arida.
Salamandræ, lacerta viridis.
Salis ammoniaci, sal Cappadocicum.
Salicis liquoris, nigræ hederæ liquor.
Saluiæ, nepita.
Sampsuchi, rhus culinarius siccus.
Santonici, abrotanum.
Satyrij, semen erucæ.

Scammonij, ricini.
Scillæ, bulbus.
Scinci, ſatyrium.
Scordij, albi papaueris caput.
Semperuiui, lactuca ſerapiadis, radix pæoniæ.
Semperuiui ſucci, lactucæ ſuccus, aut folia.
Sepiæ teſtæ, pumex.
Serpylli, potamogiton.
Seſami, ſemen lini.
Seſamoïdes, expreſſum amaracinum.
Sinapis, cardamomum.
Siſonis, aniſi.
Siſymbrij, ocymum.
Sphagni odorati, iuncus cultus.
Sphecl æ, hoc eſt fæcis vini combuſtæ, ſandaracha.
Stymmeos tuſi, ſquama æris,
Styracis, caſtoreum.
Strobilorum, ſemen cucumeris.
Struthij radic. radix veratri nigri.
Sulphuris viui, ſandaracha.
Syrici, ſpuma argenti.

T

Terræ Samiæ, leucographis Aegyptia.
Terræ erythriadis, calx Thebaïca. Galenus addit terræ teneræ, plumbago.
Thapſiæ, Elydrion.
Thapſiæ ſucci, chamæleontis nigri ſuccus.
Thermuntiadis, lycopſolos.
Troximi maiounium, aut maioulium.
Thuris, ampelites.

V

Vini Italici, vinum mendeſium.
Vuæ acerbæ, galla omphacitis.
Vuæ paſſæ ſatiuæ, palmulæ.
Viſci quercini, chamæleon niger.
Vulpini adipis, vrſinus adeps.
Vulturis fimus, colūbinus fimus.

X

Xylobalſami, violarum albarum radix.

Z

Zingiberis, pyrethrum.

De ponderibus & menſuris. Cap. xxvi.

PONDUS, grauitate dimenſum iudicatur, menſura autem vaſis capacitate: vas autem, ſiccæ quantitatis aut humidæ menſura eſt, vt tres quantitatis quæ menſuratur, ſint differentiæ, vna quidem ponderis, altera vero aridæ ſubſtantiæ qualis ea quæ in cumulum cogi poteſt, porro tertia humidæ eſt ſubſtātiæ Cum autem multa propeque infinita ſint pondera & menſuræ, pro regionum diuerſitate, & vtentium conſuetudine, de iis quæ omnibus in vſu communi ſunt, nobis ſermo erit præcipuus.

De notis ponderum & menſurarum.

QVONIAM vero nonnulli literis non integris, ſed notis ſignisque pōdera & menſuras demonſtrant, ſatius fuerit, veteres in hac re imitari, & primum characteras ipſos exponere. Primum igitur χ litera, cum ſupraſcriptum habet α, chalcum hoc eſt æreolum ſignat, exempli gratia, $\overset{\alpha}{\chi}$ Si o habeat, choa, qđ eſt cōgium, $\overset{o}{\chi}$. Si υ choenicem, $\overset{\upsilon}{\chi}$. Si η, chemam, $\overset{H}{\chi}$. At χ ſi ε habet ſuprapoſitū, & lineam

rectam, quæ per obliquum inferius cornu ipsius secet, ceratiũ, hoc est siliquam notat, vt, κϛ. Si υ superiectum est, cyathum κυ. Si ο, cotylam, hoc est heminam, κο. At linea circumflexa quam nihil aliud circumstat, & quæ per obliquũ ponitur, obolũ notat, —. Si duæ huiusmodi lineæ sint, quas nihil circunstat, duos signant obolos, = qui obuli gramma, hoc est scrupulum faciunt. is notatur litera r, quæ ρ literam habent annexam, recta quadam linea diuisum, ϡ. Duæ autem coniunctæ atq; altera parte in angulum coactæ, duobus κ literæ cornibus similem ad rectam lineam spectantibus, notant drachmam, quæ alio nomine vocatur olca, <. proprie vero olca per λ scribitur, cui in medio litera ο sit addita, λο. Verum si λ adiectũ ι habet, libram signat, λι. Nonnulli vero alteram λ literæ lineam oblique secantes. libram ostendunt, λ. At cum r litera in ipso sui angulo ο habeat, vnciam denotat, ϛο. Quod si μ in summo vertice habeat oppositum ν, minam refert, μν. Si υ, notat mystrum. μυ. Si ε medicaminũ, με. Si ο, modium, μο. Porro τ post se habens ρ, & υ, signat tryglion, τρυ. At ξ cui iuxta sit positum ε, xesten, qui sextarius, ostendit, ξε. Si ο apponitur, oxybaphum id est accetabulum ξο. Aliqui vero extarium linea recta ξ secantes conficiunt, ξ, Sed η adiectum literæ μ, heminam ημ. κ addito ρ, incumbente ipsis μ, ceramium valet. κρ.

De ponderibus.

MINA Attica & Aegyptia habet vncias sedecim. Romana viginti. Libra vncias duodecim. Vncia drachmas octo. Drachma habet scrupula tria. Scrupulum, obolos duos. Obolus, siliquas duas. Siliqua, æreolos duos, & duas tertiĳ partes.

De mensuris liquidis.

ITALICVM ceramium habet congios octo, Congius sextarios sex, Sextarius cochlearia duo, quæ nonnulli triblia nũcupant. Hemina idem triblium continet, mystra magna tria, acetabula autem quatuor. Nam magnum mystrum habet acetabulum. Acetabulum sesquicyatum habet. Cyathus, chymas paruas seu mystra parua duo. At si voles & ponderum liquidorum mensuram scire, permultæ liquidarum rerum secundum lancis momentum differentiæ habentur, vt in olei, vini, & mellis exemplo dicemus. Mel igitur vino ponderosius quarta parte, itemq; decima est: quo fit vt fere tertia ponderis pars melli accedat: capit enim integram huius mensurã, & insuper trientem. Mel autem oleo ex media parte grauius est, continet enim totum olei modum, & vltra semissem. Vinum oleo nona parte supereminet, totum enim ipsius pondus continet, & nonam eius partẽ. Quo autem res fiat dilucidior, omnium mensurarum pondus sigillatim veluti de tabula depictum subiecimus. ex qua liquido constat,

per pondera quæ ſingulis menſuris ſubiecta ſunt, oleum, vinum, & mel, ex ordine demoſtrari.

	Olei	Vini	Mellis
Ceramiũ Italicũ habet	lib. 72	lib. 80	lib. 108
Congius	lib. 9.	lib 10.	lib. 13. S.
Sextarius	lib. 1. vnc. 6	lib. 1. vnc. 8	vnc. 13 & S.
Hemina	vnc. 9	vnc. 10	vnc. 13 & S.
Myſtrum magnũ	vnc. 3.	vnc. 3. ſcrup. 8	vnc. 4. & S.
Acetabulum	drac. 18	vnc. 2. ſcru. 12	drac. 27
Cyathus	drac. 12	drac. 12. ſcru. 4	vnc. 2. drac. 2
Myſtrum paruum	drac. 16	ſcrup. 20	drac. 9

ORIBASIVS ſecundum Adamãtium author eſt ſextarium Italicum vini menſura quidem vnciarum viginti quatuor eſſe, pondere vero vnciarum viginti. ſextarium pondere mellis duas libras & dimidiam habere.

De aridis.

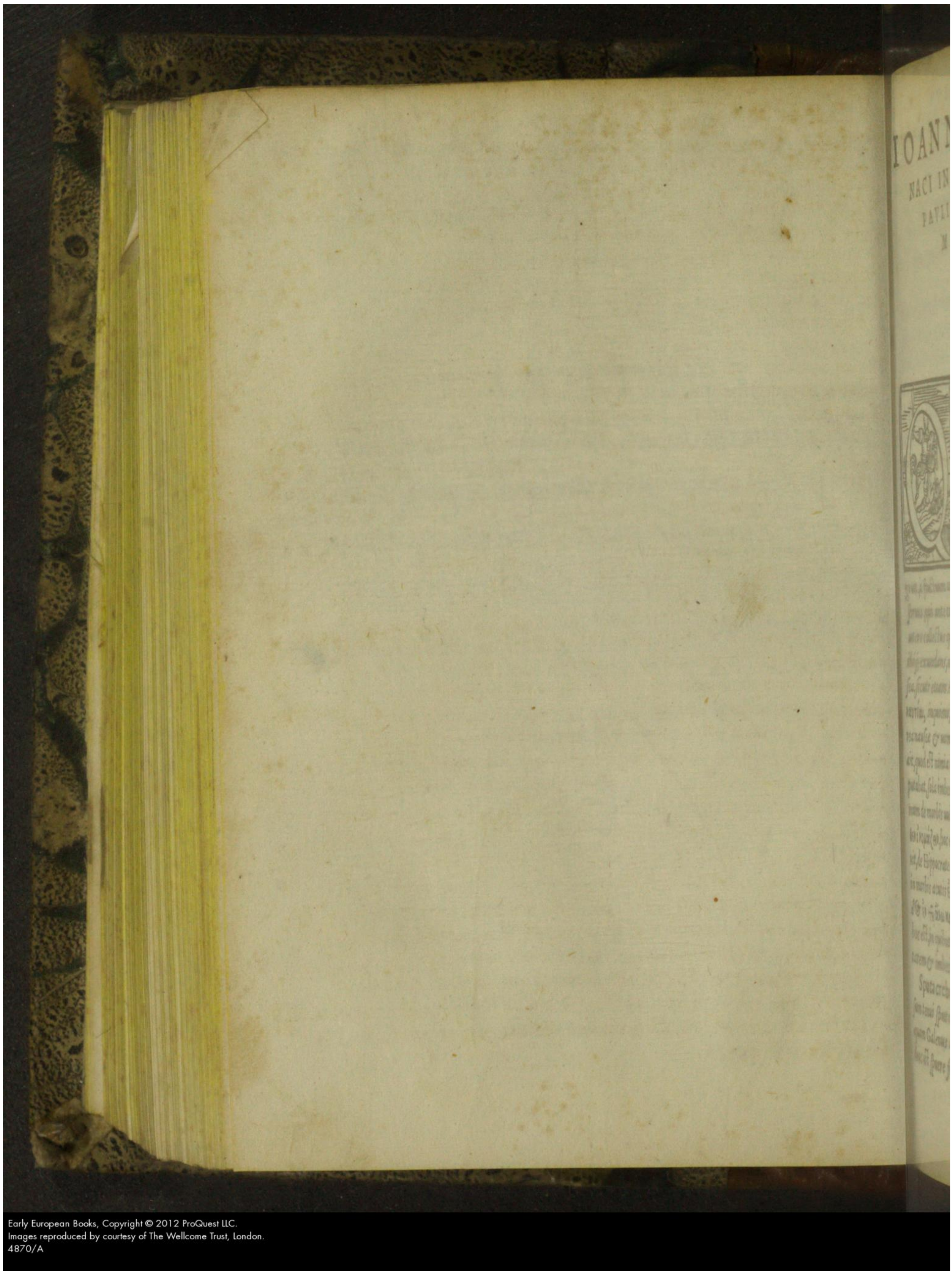
AEGYPTIA artaba habet modios quinque. Modus ægyptius & Italicus chœnices octo. Chœnix ſextarios duos. Sextarius, ſemiſextarios duos quos & heminas vocãt. Hemina habet cyathos octo. Atticus medimnus habet ſemiſextaria, quæ hemiecta vocant duodecim. Hemiectum, chœnices quatuor, Ita medimnus habebit minas quadragintanouem, ſextarios nonagintaſex. Huiuſmodi autem menſurarum pondus exponere haud facile, quod aridarum rerum infinitæ iuxta momenti lancis rationem differentiæ exiſtant.

Finis libri Septimi, Ioanne Guinterio Andernaco Medico interprete.

LECTORI.

Antequàm te ad lectionem Pauli conferas, ſcito aliquando uerbum digerere poſitum eſſe pro diſcutere. Item mannam pro tenuiore parte thuris. Cachry pro flore roris marini.

IOANNIS ANDERNACI IN LIBRVM PRIMVM PAVLI AEGINETAE COMMENTARIVS.

CAPVT I.

QVANDOQVIDEM grauidis. *Primum hoc caput Pauli ad uerbum ex quinto Oribasij sumptum est: in quo grauidis multa superuenire legimus: inter cætera stomachi redundationem, ut Pliniano more loquar, quam Paulus uerbo* τῷ περισσαίνειν *significat. Id si Hesychio & Suidæ credimus, à canibus caudam mouentibus: aut potius, quod hic etiam magis congruit, à fluctuum agitatione tralatum est. In grauida enim sanguis menstruus, qui ante conceptum stato tempore, expurgari solebat, copiosior in utero collectus quàm pro fœtu adhuc exiguo ad stomachum regurgitat, ibiq; exundans, nauseam excitat. In prima nostra uersione erat, Nausea, sicuti etiam Aristoteles libr. 7. de historia animalium ponit.* ἔτι δὲ ναυτίαι, *inquiens,* καὶ ἔμετοι λαμβάνουσι τὰς πλείστας. *id est, præterea nauseæ & uomitus plurimas infestant. Aetius* πλάδος στομάχου *ait, quod est nimia humiditas stomachum debilitans, non ut Oroscius putabat, sola imbecillitas. Nam Galenus Commentario secundo in primum de morbis uulgaribus, ait* τὴν περιττὴν ὑγρότητα πλάδον εἰωθεν ὀνομάζειν, *hoc est superfluam humiditatem, pladon appellare consueuit, de Hippocrate dicens. Idem Commentario secundo de ratione uictus in morbis acutis* ἐφ᾽ ὧν καὶ προσέθηκεν, ὡς ὁ μὲν ὑδαρὴς οἶνος πλάδον ἐν τῇ ἄνω κοιλίᾳ τουτέστιν ὑγρότητα, καὶ ἀτονίαν ἐμποιήσει. *hoc est, in quibus etiam adiecit, uinum aquosum, Pladon, id est, humiditatem & imbecillitatem in superiore uentre excitaturum.*

Stomachi redūdatio

περίσσαισις

ναυτία.

πλάδος

Sputa crebra. *Quia stomachus ex humiditate languet, eoq; os ipsum tenui sputo assiduè plenum existit: Græca dictio est* πτυελίζειν: *quam Galenus in priore prædictionum interpretatur,* πτύειν πολλάκις, *hoc est spuere frequenter.*

πτυελίζειν.

Stomachi erosio. *Quando ab acrioribus humoribus irritatur, mordeturq́;, uomitus futuri signum non exiguum habetur. Græce dicitur* καρδιωγμὸς, *quasi dicas cordis morsus. Veteres autem olim os uentriculi cor appellauerunt, nimirum ex situs uicinitate: quia cor prope os uentriculi situm est, ut ait* Galenus, *& ipsa rei euidentia docet. eundem affectum* Galenus *etiam* καρδιαλγίαν *uocat libro secundo de placitis* Hippocratis *&* Platonis.

καρδιωγμός. καρδιαλγία.

Cibi fastidium. *Nimirum ex uitiosis humoribus stomachū infestātibus. si* Galeno *credimus græca dictio est* ἀσιτεῖν, *quæ signat cibo abstinere, & inedia uti, sicut* Grammatici *nobiles interpretantur.* Galenus *etiam libro .1.* περὶ ἐπιδημιῶν *differentiam inter.* ἀσίτους *&* ἀποσίτους *ponit hisce uerbis.* ὅτι τοὺς ἀνορέκτους ἀσίτους ὀνομάζουσιν οἱ ἕλληνες τοὺς μὴ προσενεγκαμένους σιτία, τοὺς δὲ ἀπεστραμμένους προσίεσθαι, ἀποσίτους καλοῦσιν. *hoc est, quod Græci appetentia carentes uocāt, Asitos, eos sane qui cibos non assumunt: illos autem, qui assumere oblatos auersantur, abhorrētq́;, Apositos, omnibus est manifestum. Ibidē* ἀπόσιτοι πάντων γευμάτων διετέλεον: *quasi dicat, omnium ciborum fastidio laborabant. Erit itaq;* ἀσιτία *abstinentia à cibo in totum:* ἀποσιτία *fastidium quidem, sed ut aliquid tamen assumatur. quod* Galenus *ostendit lib. 1. de causis symptomatum, grauidarū accidentia enumerans in hac uerba,* βραχέα σιτουμένης τῆς ἀνθρώπου διὰ τὴν ἀποσιτίαν. *Hoc est quòd mulier pauca comederet ob fastidium.* Hippocrates *in* Aphorismorū cōmentario *quarto:* ἀπυρέτῳ ἐόντι ἀποσιτία. Galenus *interpretatur* ἡ μὲν ἀποσιτία τὸ αὐτὸ δηλοῖ τῇ ἀνορεξίᾳ. *Rursus in libello de uictu priuatorum:* ὁκόσοισι δὲ ὀδύναι γίγνονται ἐκ τῶν σπλάγχνων, ἢ ἐκ γυμνασίας, ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς ὁδοιπορίας, τουτέοισι συμφέρει ἀναπαύεσθαι ἀσίτους. *Hoc est, quibus dolores uiscerum oboriuntur, aut alia quadam obambulatione, his conuenit in abstinentia conquiescere His omnibus animaduersis, legendū uidetur* ἀποσιτεῖν *pro* ἀσιτεῖν, *id quod ex sequenti oratione cuiuis mediocriter sagaci licet deprehendere. Nam* Paulus *singulorum accidentiū remedia tradens,* ἀποσίτους δὲ *inquit nō,* ἀσίτους. *quanquam nō ignarus sim aliquando authores, alterum pro altero usurpare: ut è capite. 35. Verum cùm utraq; hic ponantur,* ἀποσίτοι, *&* ἄσιτοι *exacte intelligenda sunt. Miror hoc* Oroscium *qui in alijs corrigendis nihil facit reliqui, non aduertisse:* Castigatorem *uero* Basiliensem, *qui* Paulum *Græcū germanicis typis excusum ædidit: tum hoc, tum alia pleraq; prætertijsse, notatu alioqui dignissima.*

Cibi fastidium. ἀσιτεῖν. ἄσιτοι. ἀπόσιτοι. ἀνόρεκτοι. ἀσιτία. ἀποσιτία. Fastidium abstinētia. ἄσιτος. Corrigitū locus Pauli īpressi. Oroscius. Castigator Basiliēsis.

Vina fulua. *Vtpote frigidioribus naturis accommodata: tum ad concoctionem, tum ad succi bonitatem procreandam, ut ex Galeno didicimus. Ait enim li. 12. Methodi* ἤτοι πάντες οἱ οἶνοι κιῤῥοὶ, καὶ θερμοὶ καὶ εὐώδεις εἰσὶ, καὶ τῇ συστάσει μέσοι τῶν τε ὑδατωδῶν καὶ τῶν παχέων. *Hoc est, omnia hæc uina fulua, tum calida, tum odorata sunt & substantiam habent inter aquosa & crassa mediam.*

Vina fulua. κιῤῥοί.

Color hic fuluus, qui Græcis κιῤῥὸς *dicitur, proximus est flauo quasi dicas in pellucido flauum: hinc etiam flauus color & fuluus eidem sæpe rei accommodantur. Id quod ex Galeno licet condiscere, libro. 5. de sanitate tuenda ubi habet,* σκόπον ἔχων οἶνον κατὰ μὲν τὴν σύστασιν ἀεὶ τὸν λεπτότατον αἱρεῖσθαι, κατὰ δὲ τὴν χρόαν, ὃν ὁ Ἱπποκράτης εἴωθε κιῤῥὸν καλεῖν, δύνατο δ' ἂν καὶ ξανθὸν ὀνομάζειν αὐτόν. *Id fere sonat, huc cōsiliū dirigens, ut uinū substantia quidem tenuissimum semper: colore aūt, quem Hippocrates* κιῤῥὸν, *id est, fuluū nominare consueuit: possis ēt eundem flauum appellare. Galenus alibi* τὸ κιῤῥὸν χρῶμα δύναιο ἂν λέγειν πυῤῥὸν ὠχρόν. *Hoc est, fuluum colorē possis rufum pallens dicere. Sunt qui hunc colorem latine Giluum nuncupent: ego malim ex Galeni interpretatione fuluum conuertere Pliniū secutus: qui hunc colorem inter alios uino attribuit non giluum. Siue autem dicas gilua flaua, aut fulua, nihil interest, modò obserues plerunque uina ex uetustate hunc colorem induere.*

Color fuluus. κιῤῥός. Flauus. πυῤῥός. ὠχρός.

At medicamenti nomine *Superius commemorata ad cibum referuntur: sequentia ceu medicamenta adhibentur, quæ stomachum ex nimia humiditate imbecillem corroborent, exiccentq́;.* ὡς φάρμακον δέ. *id est, ut medicamentū uero habet textus, ego nomine medicamēti uerti.*

Radix Pontica. *Hoc est, rhaponticum, uim habet corroborandi stomachum imbecillem: uide Dioscoridem.*

περικάρδιον.

Extrinsecus præcordia. *Hoc est, qua parte uentriculi os habetur. Abusus est Paulus dictione* περικάρδιον, *quæ apud Galenum proprie significat membranam, seu tuniculam, cor ambientem, aut si mauis, cordis inuolucrum. Quia uero os uentriculi olim cor appellabatur, excusari potest, ut Pericardion pro regione externa, sub qua illud delitescit, accipiatur. Plinius libro naturalis historiæ. 11. membranas septi transuersi, præcordia appellauit, quòd cordi prætendantur. Galenus autem & Hippocrates* ὑποχόνδριον *totam illam regionem appellant, quæ à mucronata cartilagine, utraque in parte ad umbilicum usque porrigitur. Celsus autem latinæ linguæ in Medicina princeps, præcordia nominat. Cæterum ex hoc Pauli loco constat,*

Præcordia. Præcordia apud Plinium. ὑποχόνδριον. Sub cartilagineum. Medicamēta affectu stomachi ubi applicanda.

ubi os uentriculi affectum est, ante non ad dorsum applicanda remedia.

Recentiores quidam apud Lugdunũ Medici, Linacri uersio. Galeni locus 13. Methodi,

Nonnulli autem Medici apud Lugdunum dorso admoueri præsidia, ut in inflammatione gulæ uolunt, erroris occasione sumpta ex loco quodam Galeni in .13. Methodi perperam à Linacro Anglo conuerso. Habet autem in hunc modum tralatio. Verum gulæ, quæ proprie uocatur stomachus, cataplasmata super spinam dorsi imponimus, non autem ad pectus: idem facimus, & cum phlegmone os uentris laborat. Multo melius sonãt græca. ἀλλ᾽ ἐπίγε τε κυρίως ὀνομαζομένου στομάχου καὶ τὰ καταπλάσματα κατὰ τῆς ῥάχεως ἐπιτίθεμεν οὐκ ἔμπροσθεν, ὥσπερ ὅταν τὸ στόμα τῆς γαστρὸς φλεγμαίνῃ, id est, Sed gulæ quæ proprie nominatur stomachus, etiam cataplasmata super spinam dorsi applicamus, non anterius, quemadmodum (intellige) facimus in anteriore parte cum os uentriculi inflammatur. Huic sententiæ ipsa rei euidentia, quæ ex Anatome apparet, adstipulatur.

Præcordia contegere. Hoc loco usus est dictione, ὑποχόνδριον: cũ hic eundem locum quem superius in uomitu uoluerit, intelligat.

At eas quæ cibum fastidiunt. Græcè est τὰς δὲ ἀποσίτους. Remedium fastidientium ponit, quanquam superius ἄσιτον scriptum erat.

Oenanthe. Hoc est, uua syluestris uitis, ut ait Dioscorides: ad uerbum hæc ex Oribasij quinto transcripta sunt. Auicennæ interpretes eundem locum turpiter corruperunt.

Error Oroscij. κίττα. Malacia.

Citta. Oroscius Cittam male interpretatur picam: non enim pica morbus est apud latinos, sed malacia: à græco autem uerbo κίττα posśis dicere picam, sed apud idoneos authores usurpatum non est, Galenus originem huius mali tradit libro primo de Symptomatum causis in istunc modum μοχθηρῶν δὲ ποιοτήτων ἂν ἐπιθυμοῦσιν οἷς ἂν εἰς τοὺς τῆς κοιλίας χιτῶνας ἀναποθῇ τι περίττωμα μοχθηρὸν, εἴωθε δὲ τοῦτο γίγνεσθαι μάλιστα ταῖς κακοχύμοις γυναιξὶν, ἐπειδὰν κυήσωσι, καὶ καλεῖται κίττα τὸ πάθος. Hoc est: Prauas autem qualitates appetunt ij quibus uitiosum aliquod recrementum in uentriculi tunicas est insinuatum, id quod mulieribus, præsertim succis prauis obnoxijs, ubi in utero habere cœperint, accidere consueuit, ac uitium appellatur κίττα. & Plinius libro.28..cap.7. malaciam stomachi appellat.

Malacia stomachi.

Aduerte locos Pauli & Galeni.

Id tertio à conceptu mense. Galenus libro citato, καὶ τοῦτο πάσχουσιν αἱ πλείους αὐτῶν ἄχρι τοῦ δευτέρου, καὶ τρίτου μηνὸς ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ παύονται, id est, ac complures ipsarum hoc affectu usque ad secundum & tertium mensem laborant: quarto autem infestari desinunt.

Id quod in vtero est. *Sic interpretatus sum* κύημα, *quasi dicas con ceptum: nondum enim fœtus dici potest, si Galenum, ex quo fere omnia hæc sunt deriuata, his uerbis loquentem intelligamus:* κατὰ μὲν τοὺς πρώτους δύο μῆνας, ὀλίγον ἐπισπᾶται τοῦ αἵματος εἰς ἑαυτὸ τὸ ἔμβρυον, ὡς ἂν ἔτι μικρότατον ὑπάρχον, ὅταν μηδ᾽ ἔμβρυον ἤδη που καλεῖται, κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἀλλ᾽ ἔτι κύημα, *id est, in primis sane duobus mensibus fœtus pauxillum sanguinis ad se attrahit, ut qui minimus adhuc existat, quando ne fœtus quidem tunc appellari debet, sed potius conceptum. Et reliqua uerba Pauli in Galeno ordine inuenies.* κύμα. Cõceptũ.

Iam labor & longior. *Remedium est fastidij, & malaciæ stomachi, quæ prauos cibos et alienos à natura appetit, uerũ malaciæ magis. Græce est in oĩbus exẽplaribus cũ impreßis, tũ manu scriptis quotquot mihi uidere contigit,* εὔσιτοι δὲ καὶ οἱ πόνοι *&c. Hoc est ad uerbum, bene commesse faciunt & labores, quod perinde est ac si dicas bonorum ciborum appetentiam faciunt: ut qui superfluitatem ac redundantiam humorum discutiant, unde prauorum excitatur appetitus. Clamat hic Oroscius Copũ & me errasse qui* εὔσιτοι *pro* εὔθετοὶ *legerimus. Quando quidem uero superius fecit mentionem* ἀποσιτῶν *&* ἀλλοκότων ὀρεγουσῶν, *non absurde* εὔσιτοι *in remedio ponitur. Præterea si remedium est malaciæ potius quàm fastidij, labor, certe* εὔσιτοι *recte dicuntur* πόνοι. *quòd bonorum ciborum, malacia autem malarum rerum appetentiam facit. Sed parum refert, an* εὔθετοὶ *legas.* Remedia malaciæ stomachi. εὔσιτοι. εὔθετοὶ.

Quæ vero mulier citra labores. *Græce est* ἀταλαιπώρως, *id est, sine exercitio aut labore. Nam* ταλαιπωρία *laborem & negocia uitæ apud Hippocratem significat cum alibi, tum in libello de uictu priuatorũ.* τοὺς δὲ παχέας χρὴ ὅσοι βούλονται λεπτοὶ γενέσθαι τὰς ταλαιπωρίας νήστιας ἐόντας ποιέεσθαι ἁπάσας. *Hoc est, craßi qui tenues uolunt fieri, omnes labores ieiuni subibunt.* ἀταλαιπώρως. ταλαιπωρία.

Verum acria. *Vt piper, gingiber, nasturcium, aliaq́; id genus quæ calore suo stomachi superflua consumant.* Acria.

Oedemata. *Tumores sunt ex pituitoso humore collecti, qui digitis prementibus cedunt: uarijs etiam morbis superueniunt. Vide Galenum de Tumoribus præter naturam.*

Lauantur. *Græcus codex impressus* καταννίζειν *pro* καταιονίζειν *habet. Superfundere etiam significat.* καταιονίζειν.

IN II. CAPVT.

AEtate nec nimium. *Ex hac clausula Græca* μήτε δὲ νεωτέρα, *reddidi: nec nimiũ adolescens, hoc est, quæ sit in ipso uigore ætatis: quo*

nimirum corpus absolutum iam est, & copioso abundat sanguine. Sin infra uiginti quinque sit annos, nempe adolescens, corpus adhuc increscit, & alimentum minus habet perfectum. Eoq; νεωτέρα uerti adolescens. Nam ab anno quartodecimo usque uigesimum quintum, ætas uocatur adolescentia. Ab anno trigesimo quinto, multis solent menses cessare, aut omnino pauci fluere, eoq; alimento minus ad fœtum alendum abundant.

Mulier adolescēs.

Nutrix non multo ante. Quia sanguis tunc ubertim ad mammas confluit. unde lac copiosius etiam suppeditatur.

Masculum. Hippocraticum est. propterea quòd laborato magis, proboq; nutrimento ex sanguine pollet, & minus excremento.

Condimenta. Sic dicuntur quæ liquoribus quibusdam ut aceto & sapæ, alijsq; cōdiēdis indūtur aromata, siue semina odorata quod genus sunt cuminū, anisum, fœniculū, græcis dicūtur ἀρτύσις et ἀρτύματα. Lege ī textu τὰς ἀδισμένας δυσωδίας καὶ ἀρτύσεις, pro τὰς ἀδισίμους.

ἀρτύματα. ἀρτύσεις. Condimēta.

Venere nutrix. Galeni præceptum ex primo de sanitate tuēda: quia ex hac menses prouocantur, & lac odoris gratiam in deterius mutat.

Manus humerosq;. Exercitationem nutrici idoneam præscribit: qua uidelicet partes superiores agitatæ sanguinem copiosum lacti generando suggerant. Dicit enim Galenus sanguinem optimum gigni exercitatione moderata, cibis tum boni succi, tum iusto tempore, modoque assumptis. Præterea potione tēpestiua modiceq; sumpta. Græce est, ἀλήτω,, id est, molat.

IN III. CAPVT.

Laudatissimum. Galenus lib. 1. de sanitate tuenda ad uerbum omnia comprehendit. De ungui autem ex Dioscoride libro. 2. sumptum est, quod autem ad lucem debeat inclinari, de suo Paulus adiecit: quemadmodum etiam de probatione.

IN IIII. CAPVT.

Lac uiciatum. Ex quinto Oribasij transcripta sunt remedia nimirum lactis uiciati: quæ tum corporis totius purgatione, tum uictus ratione constant.

Vomitus.

Oxymelite. Hic uomitus facillimus est, aliquando additur radicula quæ raphanus dicitur minutim concisa horis duabus in oxymelite madescit. Deinde ea proiecta, oxymeli assumitur. Vel radiculam esse

oportet, deinde aquam tepidam bibere. Valentiores uomitus ciendi modi septimo libro traduntur.

Laboribus. *Nam exercitatio calorem prouocat: qui frigidum, uiscosumq; humorem calefacit, extenuatq;.*

Cibum præcedentibus. *Alioqui plus noxæ quàm commodi afferrent: imo plus pituitæ generarent, dum uidelicet cibum prius quàm esset concoctus, in membra digereret.*

Salsamentum. *Græce* τάριχος *est, quod conditam thymi carnem significat. Cuius generis & Cybia sunt: quo nomine Plin. Pelamidem concisam appellat. Pelamidem uero Thynnum, qui nondum attigerit annum. Idem à recenti partu Cordyla dicitur.* τάριχος

Carnibus suillis. *Ad obtundendam nimirum humoris biliosi acrimoniam. Nam humida & crassi succi, ijs qui concoquere possunt, utilissima. Habet autem uiscosi aliquid, quo iecur & renes obstruat: cætera ex omnium animantium genere quæ pedibus fidunt, ut ait Galenus, saluberrima. Porro indistincte dixit Paulus carnibus suillis, cuius puta ætatis esse uelit omittens. Nam floridæ ætatis hominibus ac sese exercitantibus iusta magnitudine adulti, inclinantibus, qui adhuc increscunt, porculi conueniunt. Minimorum caro excrementis generandis est: uetulorum siccitate, & duritia displicet.* Esus porculorũ pro sumentis ætate uariatur.

Sapæq; & vini dulcis. *Galenus libro* περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας, *contrarium fere scribit, docens biliosis, quibus lac acrius tenuiusque esse solet, uinum dulce nequaquam conuenire. His uerbis:* τοῖς χολωδεστέροις σώμασιν, εἴτε διὰ φυσικὴν δυσκρασίαν, εἴτε δι' ἐπίκτητον ὁπωσοῦν γεγονυῖαν, οὔτε φαλερῖνος, οὔτε τμωλίτης κιῤῥὸς γλυκὺς, οὔτ' ἀρούσιος, οὔθ' ὁ λέσβιος ὁ εὐώδης τε καὶ κιῤῥὸς ὅμοιος τοῖς προειρημένοις ὢν ἐπιτήδειος πίνεσθαι. θερμοὶ γὰρ ἅπαντες οἱ τοιοῦτοι. μήτ' οὖν χολώδεσι, μήτε τοῖς ἐξ ἐγκαύσεως ἢ καυμάτων πολλῶν, ἢ ἐνδείας ἢ λύπης, ἢ ὥρᾳ, ἢ χώρᾳ καὶ καταστάσει θερμῇ, διδόναι τοιοῦτον οἶνον. ἐξ ὑπεναντίου μὲν οὖν ἀγαθὸς ἅπασι τοῖς θερμαίνεσθαι δεομένοις, φλεγματώδεσι, καὶ ψυχραῖς κράσεσι, καὶ χυμῶν πλῆθος ὠμῶν ἠθροικόσιν, ἀργῶς βιοῦσιν ἐν χωρίῳ ψυχρῷ καὶ χειμῶνι, καὶ καταστάσει ψυχρᾷ καὶ ὑγρᾷ. τούτοις μὲν ἅπασιν ἀγαθὸς ὁ κιῤῥὸς οἶνος καὶ γλυκύς. ἐναντίος δὲ τοῖς ἐναντίος ἔχουσιν, *id est,* Collatio locorum Pauli & Galeni.

Biliosiori corpori, siue ex temperamento naturali, siue qualicunque ascititio, nec falernum, nec dulce tmolites fuluum, nec aruisium, nec Lesbium odorum & fuluum prædictis simile potui est idoneum. Quippe omnia id genus uina calida sunt, eoq; nec biliosis natura, nec ex isolatu, aut

alijs ardoribus, uel inedia, uel tristitia, uel anni tempore, uel regione, & calido aeris statu huiusmodi uinum exhibēdum est. E contrario salutare est omnibus qui calefieri desiderant, pituitosis, frigidis temperatura, ijs qui crudorum humorom copiam coaceruarunt, in ocio uiuentibus: in loco frigido, hyeme, & statu aeris frigido, humidoq́;. His inquam uniuersis fuluum ac dulce uinum salutiferum est, contrarium ijs qui secus habent. &c. Quid igitur hic dicemus, ratione alimenti exhiberi. Nam antea dixerat ἡ τροφὴ δ' ἐξ ἁπάντων ἐστὶν αὐτῶν ἀνάλογος τῷ πάχει. Hoc est, Alimentum uero ex omnibus ipsis crassitie respondet: puta qualem substantiæ crassitiem obtinēt, tale etiam nutrimentum, nempe crassi succi producunt. Sic igitur ijs quibus lac tenue est, conuenit. Quanquam muliebris etiam sexus, respectu masculini, frigidior existat, deinde sanguis tenuis, & serosus esse potest, acris, non etiam statim biliosus, ac calidus.

Cucurbitula etiam. *Vt uidelicet sanguinem ad partes eas ex alijs attrahat. Caute uero ad mamillas defigenda est. Caro enim mollis cum sit, facile intumescit, cucurbitulaq́; repleta difficile auellitur. Quod si hoc acciderit, spongia calida illi superponi debet, sic enim laxatur. Sin minus, pertundetur.*

Error Oroscij.

Melanthium. *Dioscorides hoc docet lac extrahere, in qua re miror castigatorem Oroscium, papauer nigrum uertere, quod contra omnem medicinam est, ne dicam piaculum, præbere ad lactis generationem uehementer refrigerantia adeò ut soporem inducant, & quidem uiolenter nec sine incommodo naturæ. In Græco exemplari legendum quidem ei assentior pro* γλυκὺ, γλυκεῖ, *quod præterijt Gemusæus. Melanthium uero apud nullos autores papauer nigrum signat, etiam si conueniret instituto. Ita sunt quidam ad uituperandum alios procliues, ut sæpe ipsi in multo grauiores errores incidant.*

Textus Græcus corrigitur Melanchium quod gith dicitur.

προσαιονεῖν.

καταιονεῖν.

Calida prius. *Græce est* θερμῷ προσαιονήσαντες *legendum, non* προσεωνήσαντες, *ut habent codices impressi, quod neuter Aristarchus uel Oroscius uel castigator Basiliensis aduertit. Dicitur etiam* καταιονήσαντες *à uerbo* καταιονεῖν, *quod significat* καταντλεῖν, & καταχεῖν. *Galenus in primo ad Glauconem.* τῶν δὲ σπλάγχνων προνοεῖσθαι καταιονοῦντά τε καὶ καταπλάττοντα τοῖς μαλάττειν καὶ χαλᾶν δυναμένοις, *hoc est uisceribus autem prospicere oportet, superfundendo, obducendoq́; ea quæ emollire possunt, & laxare. Leonicenus ungendo uerterat.*

Prius emulcto. προαμέλξασαν *passiue positum est, cum medium*

alioqui fit.

Ieiuno. Hic proprie positum est ἀσίτῳ, ut facile intelligas in initio primi capitis pro ἀσίτους legendum ἀποσίτους.

Cibus solidior. Galenus primo de sanitate tuenda puerum uult nutriri lacte, quoad primores dentes emiserint. Deinde cibo solidiore, utpote pane, leguminibus, carne, similibusq; sed omnibus prius commansis. Græce tantum est σιτίῳ, quod per se cibum simpliciter signat, uerum lactis ratione solidior intelligendus uenit. σίτιον.

Si autem imprudentibus. Græce est, εἰ δὲ λαθόντα πληρωθείη, id est. Si autem latentes repleti fuerint. Sed uerbum λανθάνω in eiusmodi locutione, recte conuertitur, imprudentibus nobis, aut nescijs, id quod etiam Budæus annotauit.

IN VI. CAPVT.

PVstulis quæ quod puero. Post educationem infantuli morbos enumerat, quibus in ea ætatula conflictari solet, uocatq; Græce ἐξανθήματα a uerbo ἐξανθεῖν, quod est efflorescere. Exanthemata.

Adsumma eruperint. ὅταν δὲ ἐπανθήσῃ, quod est in extima eruperint. Vt ἐξανθεῖν sit simpliciter se in altum promere, ἐπανθεῖν uerò iusta magnitudine & figura per summa apparere. ἐπανθεῖν

IN VII. CAPVT.

GRauedo. Græce est κόρυζα. Sic enim Celsus lib. 4. interpretatur, qua nimirum pituita ex capite defluens, nares claudit, uocem obtundit, tussim mouet. κόρυζα.

Melitismi. Ita dicuntur, sicut sinapismi, cum melle pars oblinitur, melitismus, cum sinapi, sinapismi. μελιτισμός.

Copioso calido. In Græco deerat θερμῷ quod est calido. Sic enim magis aperit & discutit si quæ sunt superflua. Textus Græcus mutilus.

IN VIII. CAPVT.

DIscocto. Hoc est probe cocto, quod Græci dicunt ἄπεφθον. ἄπεφθον

IN IX. CAPVT.

TEndinum. Quos hic uocat tendines, considerato, an musculorũ buccam mouentium, an neruos à cerebro dentium radicibus adhærentes unde sensus ipsis communicatur. an tendines alios malis. Tẽdines.

Anisum. Impressi codices habent ἄνηθον, hoc est anethum, quod ipsum quoque aluum sistit. Sed Oribasius habet anisum. Ex Oribasio.

Calide. Non calidis potentia, sed calide actu aluus sisti debet. Græce θερμῶς non θερμοῖς legendum.

IN X. CAPVT.

ἄφθαι.

APhthæ. *Celsus lib. 2. cap. 1. Proximum est ut infantes adhuc pueros serpentia ulcera oris quæ Græci* ἄφθας *nominant, exerceant. Varijs interim coloribus apparent, pro humorum ea gignentium natura.*

IN XIII. CAPVT

πτῦγμα

TOmenti modo. *Græce est* ἐν τρόπῳ πτύγματος *significat autem idem* πτῦγμα *quod* πίλημα, στρόφιον ἐρίου, σύστρεμμα ἐρίων, *hoc est. hapsus lanæ ut Celsus ait, uel circulus.*

Heliotropion. *Celso herba solaris dicitur. Ab herbarijs uulgaribus nouo indito nomine uocatur herba cācri cū scorpioides potius appellaretur. Sed quia scorpio īcognitus magis ē, à cācro appellationē traxerūt.*

Pepones, Melopepones.

Cucumeris. *Cucumis statim in* Pepones, *&* Melopepones *degenerat, figura tantum & quantitate inter se dissidentes: cum magnitudine excessere, pepones uocantur, cum uero rotundi formam & effigiem mali referunt, facta ex pepone, & malo appellatione.*

IN XIIII. CAPVT.

IAm *uictus rationem præscribit ab infantia usque ad ætatem inclinantem, quæ non tam ex* Medicina, *quàm* Philosophia *petita est, qui mos etiam* Galeno, *ut non solum corpus, sed animum quoque curet.*

Liberiore. *Græce est.* ἐν ἀνέσει, *hoc est, cum animi remissione, à uerbo* ἀνίημι, *quod est, licentia permitto, aut solute indulgeo.*

ἐλαφρῶς

Leuiora. *Græce quidem* τροφὰς αὐτοῖς προσφέρειν ἐλαφρῶς, *hoc est, alimenta ipsis leniter præbere, reddidi ego leuiora, utrum malis accipe. Hæc dixi, ne uitilitigatores ullam calumniandi occasionem habeant, si uel tantillum immutauerim.*

IN XV. CAPVT.

Locus Pauli castigatus.

EXercitatio. *Totum hoc caput ex. 2.* Galeni *de sanitate tuenda transcriptum est, ex quinto uero Oribasij. in eodem uero hæc clausula aliter legitur Græcus codex* Pauli *impressus habet,* δεῖ μήτε πλῆθος ὠμῶν, καὶ ἀπέπτων, μήτε σιτίων, μήτε χυμῶν, ἢ κατὰ τὴν κοιλίαν ἢ ἐν τοῖς ἐντέροις, *hoc est:* Non debet crudi, *incoctiq; siue cibi, siue humoris copia aut in uentre, aut in intestinis cōtineri, pro* ἐν τοῖς ἐντέροις. *Galenus habet* ἐν τοῖς ἀγγείοις, *quod est in uasis, cui lectioni ego assentior. Intestina siquidem concoctioni proprie dicata non sunt: deinde uentris dictione etiam ipsa comprehenduntur. Verū ut cōcoctio altera in uētre, altera in uasis administratur: ita distributio ex intestinis prima: altera ex uasis obitur. Hæc non aduerterunt* Oroscius, *&* Basiliensis *castigator.*

Erratum Oroscij.

Omitto quod etiam ἐκ τῆς γαστρὸς *in eodem fere Galeni loco*

Oroscius ex stomacho distribuitur, uerterit, cum dicendum sit ex uentre. Nam inde fit distributio.

Vnde manifesto liquet. *Galenus cum libro de sanitate tuenda, iã citato, tum maxime in commentario:* περὶ εὐχυμίας, καὶ κακοχυμίας *simillimam habet sententiam:* ὥσπερ γὰρ ἀγαθὸν μέγιστον ἐστὶν εἰς ὑγείαν τὸ πρὸ τῶν σιτίων γυμνάσιον, οὕτω βλαβερώτατον ἅπασα κίνησις ἐπὶ σιτίοις, ἀναδίδοται γὰρ ἐκ τῆς κοιλίας ἡ τροφὴ, πρὶν πεφθῆναι, κἀκ τούτου δὲ πλῆθος ὠμῶν ἀθροίζεται κατὰ τὰς φλέβας, ἐξ ὧν ἔσωθε νοσήματα παντοῖα γίγνεσθαι, μὴ φθασάντων αὐτῶν ἤτοι διαφορηθῆναι πόνοις πλέοσιν, ἢ πεφθῆναι, καὶ μεταβαλεῖν εἰς αἷμα ὑπὸ τῆς καθ' ἧπαρ τε καὶ φλέβας δυνάμεως. *Hoc est, ut Græcæ linguæ ignari intelligant: Sicut enim exercitatio cibũ præcedens plurimũ cõseruãdæ sanitati cõducit: sic quælibet à cibo cõmotio, nocẽtißima est. Nã alimentũ antequam sit concoctum, ex uentre distribuitur. Vnde crudorum humorum copia in uenis collecta, omnigenas morborum species procreare solet, nisi ꝓtinus labore multo fuerint discußi, uel cõcocti, ac in sanguinẽ facultatis beneficio quæ iocinori, uenisq́; insita ẽ trãsierint.* Exercitatio.

Modo factam. *Galenus addit, secundam, ut sit mediocriter pallida concoctionem secundam (nempe quæ in uenis fit) modo factam significat. Omisit Paulus secundam, quia ex urina iudicium non nisi de secunda concoctione sumitur.* Cõpendiũ Pauli.

Accliuis deambulatio. *Codex ĩpressus uiciatus est, habet. n.* καὶ οἱ ὀν κοῦτις δύναιτο *pro* καὶ οἱ ἀνάντεις περίπατοι *ex Galeno ĩstauratũ, unde hæc oĩa transcripsit. Est autem accliuis ambulatio, cũ quis contra mõtẽ, aut loca æditiora inambulat. Nõ aduertit Basiliẽsis castigator.* Castigat Paulus.

Præterea per alias ex. *Quippe citatio, cursusq́; crurũ exercitatiões sunt: acrochirismi, & sciomachiæ, brachiorũ, ac manuũ ꝓpria. Lumborũ autẽ, aßidue se inclinare, et rursus reuocare. alteres, spinæ. thoracis autem et pulmonis, maximæ respirationis ꝓpriæ exercitationes sunt.* Exercitationes singularum partium.

Donec rubescat. *Hoc est dũ sanguis in extimam cutem fuerit euocatus. Id signat* ὅταν εὐανθὲς ὑπάρχῃ. *Hoc est cũ floridus, uiuidusq́; & ruber apparuerit.* εὐανθές.

Concinnæ. *Malè in Græco* ἀθυμοὶ *pro* εὔρυθμοι *legitur. Vide Oribasium & Galenum. Non aduertit Gemusæus.* Castigat codex Græcus ĩpressus.

Calido vapore. *In codice Græco impresso* θερμὸν *ad sudorem uidetur referri. Galenus lib. 2. de sanitate tuenda legit* θερμοῦ, *ut referatur ad uaporem, sicut nos conuertimus. Vterq; Aristarchus, & Oroscius, & Basiliensis hæc præterierunt.* Viciatus codex. Oroscius.

Apotherapia. *Exercitationis oīs pars ultima est apotherapia ce dicas recreatoria, nam corpus expurgat, & laßitudinem arcet.*

IN XVIII. CAPVT.

ἀνάτριψις. INter frictiones. *Paulus hoc ex secundo Galeni iam dicto libro a uerbum mutuatus est. Galenus autem ex commentario Hippocratis qui inscribitur* κατ᾽ ἰατρεῖον, *in hunc modum* ἀνάτριψις δύναται λῦσαι, δῆσαι, σαρκῶσαι μινυθῆσαι. ἡ σκληρὴ δῆσαι, ἡ μαλακὴ λῦσαι, ἡ πολλὴ μινυθῆσαι, ἡ μετρίη παχῦναι. *Hoc est, frictio pōt soluere, ligare, replere, minuere. Dura ligare, mollis soluere, multa minuere.*

IN XIX. CAPVT.

INter vocis exer. *Hoc est ex quinto Oribasij transcriptum. Galenu huius exercitationis fere non meminit. Est autem dictio Græca* ἀν-
ἀναφώνησις. φώνησις, *quæ signat exclamationem uociferationemq́;, qualis in cant editur, & lectione clara, orationeq́;. Verbum* ἀναφωνεῖν *pro uoce con tendere interpretari potes.*

IN XX. CAPT.

VLcerosa. *Exercitationum genera persecutus, nunc ea quæ illis sup uenire solent, enumerat. Sunt itaque laßitudinis tres numero diffe*
Laßitudines. *rentiæ, ulcerosa, tensoria, & inflammatoria, seu ut Græce dicā,* φλεγμονώδης. *in 3. Galeni de sanitate tuenda ad uerbum explicat.*

Negligentia Oroscij. Quo tendi videntur. *Græce impreßi codices,* τήκεσθαι, *quod est l quari, consumiq́;, habēt pro* τείνεσθαι *nō tamē hoc aduerterunt Orosci & Gemusæus. In eodem capite* χαλάται δὲ σωτεταγμένον, *pro* χαλάται δὲ σωτεταμένον, *quod est, sane laxatur, quod distentum est.*

Oleo dulci atque egelido. *Hoc est: Ex maturis oliuis quarum ba cæ iam nigrescere inceperint, druppas appellant, cōfecto. Egelido, hoc e tepido, ut soli expositum fieri solet. Id Græca dictio uidetur innuere* εἰλ-
εἰληθερές Egelidum θερὲς *si grāmaticis credimus, qui exponunt* ὑπ᾽ ἡλίου θερμανθέντ *id est à sole excalfacto. Quid si hyems, aut frigidum alioqui tempus si quo sol non solet, aut certe parum nos excalfacere, tunc ne etiā soli cr*
Tepidum *exponendum ut incalescat. Sane friuolum esse puto quod Oroscius a fert, & pro tepido tantum poni ut postea in laßitudine inflāmatoria gitur,* ἔλαιον τε οὖν πολὺ χλιαρὸν, *quod est: Oleum igitur copiosum t pidum adhibendum. Verùm ideo me reprehendere uidetur Oroscius, qui Egelido dixerim, putans hoc frigidum significari, male mehercules in a thoribus latinis uersatus. Celsus egelidum in eodem sensu quo ego mult in locis usurpat, ut lib. 4. cap. 11. Neque ea ipsa frigida, sed potius ege da danda est.* Quomodo etiam Linacer eundem locum in Galenum an

me uertit, qui antea corrigēdus erat. Scio quidē apud ueteres in usu fuisse post laßitudinem unctionem, uel in sole, uel ad ignem, si hoc pacto uolet intelligere εἰληθέρους, uerùm hoc omni tēpore non est perpetuum.

Vnctio. Non est in græcis codicibus impreßis, aliquot autem scripti manu habent, & sensus exigit. Quid enim est, si referatur hæc dictio, continua, ad quietem. Multa quidem esse debet, nō tamen perpetua, quod συνεχὴς significat. Iam Galenus ipse et Oribasius habēt, ἄλειφὴ συνεχὴς, hoc est, unctio continua. Legendum itaq; in Paulo pro μάλιστα συνεχὴς, quod est maxime cōtinua, ἀλείμματα συνεχῆ, unctiones aßiduæ. Hoc omiseras Gemusæe, qui mauis curta omnia & mutila aliquando in Paulo legi, quā dictione una, aut altera ex Galeno, unde hæc trāscripsit, sententiæ autoris adiuncta: utrum maius sit peccatum, alij iudicent.

Instaurat lectio Pauli.

Gemusæus.

Apotherapiæ exercitationem. Quæ tum in motu, tum in frictione, & pauca, & mollis, & tarda sit, præterea solium similiter calidum. Protinus autem in lauacra frigida exiliant, ut nimirū ipsis robur, in cute una cum calore cōstet, quemadmodum ait Galenus lib. 3. de sanitate tuēda. Lege in codice græco, ἐν τοῖς λουτροῖς ἐκ τῆς &c.

Boni succi. In codicibus impreßis perperam habetur εὐθὺς pro εὐχυμοῦ. Gemusæus omisit & hoc & superius.

Corrigit textus.

IN XXI. CAPVT.

Astrictio. Gale. lib. 3. de sanitate tuē. inquit, Voco ita meatuū cutis uiciū, quo supuacua trāsmittere prohibetur. στέγνωσις græcis appellat.

στέγνωσις quid.

Oleumque ex. Hoc Oribasio debet. Is enim lib. 5. ad uerbum ex Galeno prius mutuatus erat. Verum in hoc dissentiunt, Paulus habet αἰγείρινον ἔλαιον, hoc est, oleum ex populo nigra confectum, Oribasius ἄκοπον αἰγείρινον. Galenus acopon ex abietis semine, τὸ διὰ τοῦ σπέρματος τῆς ἐλάτης ἄκοπον. Habes apud Paulū li. 7. acopon ex abiete, acopon ex populo nigra. & oleum ex eadem populo, omnia eiusdem facultatis. Nam loco fructus abietis, nigræ populi fructus, æqua portio, apud eundem autorem ponitur.

Acopum ex populo nigra.

IN XXII. CAPVT.

Hoc capite de laßitudinibus agit, quæ citra exercitationem aut motum corporis sua sponte, nempe ex humorum superfluorum copia accedūt. Galen. eas lib 4. de sanitate tuenda persequitur amplißime.

Si his peractis. Hoc est, Si omnibus commemoratis præsidijs malum cesserit, ad consueta munia paulatim transeundum est. In Paulo deprauata est lectio græca, habetur enim πρὸς τὰ συνήθη κατὰ λόγον, pro πρὸς τὰ συνήθη κατ᾽ ὀλίγον, quod corrector Basiliensis omisit. Linacer

Corrigit textus.

rursus, conuertit. κατ' ὀλίγον.

Quā mittendus sanguis. Si enim vires cōstent. Quod est cum sanguinis plus, succi uero mali minus in corpore redundat. nā in sanguine uires naturales deprehendūtur. Si igitur paululum uel citra sanguinem restitum uel ultra, processum est, audacter mittendus est. Si plurimum nequaquam.

Galeni sententia. At si crudi humores. Hi enim in iecore, & uentre manentes, temporis spacio paulatim concoquuntur, efficiunturq; benigni. coq; seruari debent, qui tales humores collegerunt, in omni quiete, præcordijs probe fomentorum præsidio munitis, non autem sanguis debet eis detrahi, quoniā uirium robur his non adest ut Galenus ait in θεραπευτικῷ περὶ φλεβοτομίας in hanc sententiam, οὐδὲ γὰρ ὅποτε πλῆθος ὠμῶν χυμῶν

Crudis uirīū robur deest. ἠθροισμαι τοιοῦτον, ὡς κελεύεσθαι φλεβοτομεῖν ὁ λόγος ἐλέγχεται. ῥώμη γὰρ τούτοις δυνάμεως οὐ πάρεστι. Præterea purgatio his dari non debet, quia concocta, non cruda medicamentis solicitare oportet.

Oxymelitis facultas. Oxymel. Intellige simplex. Id enim cum ætatibus, tum naturis uniuersis, ut ait Galen. & præcipue pituitosis ad sanitatis securitatem seruit utilißime, dum omnes meatus arctos aperit, ut nusquam craßus, uel glutinosus humor adhærescat.

Erratum Oroscij. Apomeli. Fit hoc melle à fauis expresso, & aqua fontana. Verum non simpliciter ex melle & aqua, ut putat Oroscius. Vide Galenum lib. 4. de sanitate tuenda, & Paulum lib. 7.

IN XXIII. CAPVT.

Senectus. Ex quinto Oribasij, quintoq; Galeni de sanitate tuenda. In Paulo autem Græcus codex impreßus deprauatus est, habet enim ἐπανόρθωσις δ' αὐτοῦ διὰ τῶν θερμαινόντων τε καὶ ὑγραινόντων ἅμα τοῖς θερμαίνουσι, hoc est: Corrigitur autem ea calefacientibus, & humectantibus unà cum calefacientibus. Superfluum ἅμα τοῖς θερμαίνουσι. Oroscius & Gemusæus non aduerterunt.

Erratum Oroscij. Frictio. Cum oleo scilicet adhibita, quæ uitale robur excitat, & modice calefacit, unde & distributio nutrimenti facilior, & nutritio promptior consequitur.

Imbecilliores. Vt qui decrepita potißimum ætate sunt: etsi alij alijs celerius senectutis incommoda experiantur. Quicunque igitur uel crudi

ὠμογέροντες. Viridis senectus. adhuc senes, quos græci ὠμογέροντας appellant, uel decrepiti, imbecilliores uiribus existunt naturalibus, ter die cibum assument, idque hanc ob causam potißimum: nempe quòd una uice multum assumere nequeūt. Deinde, etiam si sumant, concoquere nequeunt, quare melius est cibum partiri in tres uices.

Ac fici maturæ. *Hæ paulo innocentiores, immaturis: mediocriter tamen in usum adhibitæ. Ante cibum alium assumi debent, eo quod si non citò per aluum descendant, corruptionem in uentriculo subeunt, & alios secum cibos corrumpunt, id quod de omnibus fructibus fugacibus intelligendum est.* **Ficus.**

Per hyemem vero caricæ. *Hæ incidendi, extenuandiq; uim habent, quo nomine aluum citant, renesq; expurgant. Cum nucibus uerò simul commestæ ad omnia præstantiores existunt, atq; hinc nonnulli qui medicamentorum aduersus lethalia confecturas perscripserunt ficus aridas cum nucibus, & ruta præsumptas omnium illorum præsens esse remedium tradunt.*

Si nullum in dextra. *Galenus libello.* περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας *inquit:* περὶ ἰσχάδων δὲ δόξειεν ἄν τις ἐναντία λέγων ἀληθεύειν, εἰ κακοχύμους γε ἅμα καὶ εὐχύμους αὐτὰς εἴποι νοσώδεις τε καὶ ὑγιεινὸν ἐχούσας. ἐὰν γὰρ αὗται διεξέρχονται κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ ἡ ἀπ' αὐτῶν ἀναδοθεῖσα τροφὴ διὰ τοῦ δέρματος, καὶ τῶν νεφρῶν, ὑγιειναί τε εἰσὶ καὶ εὔχυμοι, βραδύνουσαι δὲ κακοχυμότεραι πῶς γίνονται. *id est:* De caricis aũt si quis cõtraria pnunciet, uere dicere cẽseri queat, nẽpe bono maloq; esse præditas, morbidi cuiusdã et salubris participes. Si nãq; p aluum descendant, ac alimentũ quod ab eis puenit, in corpus distributũ, iecur renesq; trãsierit salubres sunt & succi benigrioris: sin remorentur, prauioris quodãmodo fiunt. In textu hoc Galeni habes διὰ τελοῦ δέρματος, quod est, per cutem, male pro διὰ τε τοῦ ἥπατος. Hoc in codice nuper impresso Gemusæus castigator præteriit. **Textus. Galeni uiciatus.**

Ante cibum. *Alui subducendæ gratia: quæ etiam oliuis, ut Galenus in commentario de alimentis docet, & damascenis sollicitatur.*

IN XXVI. CAPVT.

QVandoquidem vero. *Ex quinto Oribasij sumptum est. Græcus textus deprauatus in Paulo est, pro* ἐπειδὴ δέδεικται *legi debet* ἐπειδὴ τῇ ἕξει *& cæte. quod annotauit Oroscius. Verum in hoc grauissime peccat, dum alios reprehendit quod* τρίμματι *uerterit frictione, cum Galenus, Paulus & Oribasius semper dictionem* τρίψιν *&* ἀνάτριψιν, *pro frictione usurparint.* τρίμμα *uero apud grammaticos, Suidam, Hesichium, Budæumque nostrum pro detrimento accipitur, ueluti cum lapides atteruntur, aliàs aliæ res minutissimæ deteruntur.* Quid hic commodius erit quàm puluis? *qui ex medicamentis contritis effectus sit, & corpori admotus in balneo.* **Corrigit Pauli lectio. Erratum Oroscij. τρίμμα.**

Erratum Oroscij. Addidi hic, aquæ indito, ad sensum explendum. Præterea errat Orosciuſ qui λȣόμενος. id est, dum lauatur, uerterit, post balneum, cum eiusmodi smegmata in balneo soleant adhiberi. Sed frictionem intelligit, quanquã ipse textus sequens eum admoneat. Nam à balneo acopi usum præscribit: in balneo, aliorum erit. Reliquit textum uiciosum corrector Basiliensis.

Summatq; propoma. Vsus sum dictione græca, quod ferè nulla apud latinos extet, quæ ad unguem eam referre poßit græci autem uocant προπόματα quæ ex uino fiunt, & melle dispumato. Nã Paul. lib. 7. inquit, ἀλλὰ καὶ τὰ μὲν ἐξ οἴνȣ σωτιθέμενα, ἃ δὴ καὶ προπόματα καλȣ̃σι, τὸ μέλιτος ἀπαφριωθέντος ξ α λαμβάνει πρὸς τέσσαρας τȣ̃ οἴνȣ, καὶ σωτίθεται μὴ ἑψόμενα. Propomata.

IN XXVII. CAPVT.

Corpus decoloratum. Vita lætior, citra curas, & melancholiam actiones naturales non habet impeditas, unde sanguis primum coqui, deinde toti corpori distribui põt. Græce est. βίος εὐφροσύνης, hoc est, uita læta, & iucunda, προσηνὴς βρω̃σις est προσφιλὴς, quod significat chara, grataq; commestio. βίος εὐφροσύνης προσηνὴς βρω̃σις.

Pastillos. Græca dictio est κόλλικας, à nullo ferè grammatico exposita. Galenus autem ex Hippocrate interpretatus est τροχίσκȣς, quod hic optime quadrat. Magni alioqui uiri in hac uoce decepti sunt, qui pro glutinantibus quibusdam rebus usurparint. κόλλικες

IN XXIX. CAPVT.

Mel coctum. Exemplaria græca deprauata sunt, habent enim καὶ μέλι ἑφθὸν τὸ σκληρὸν ἄγαν, pro τὸ σκληρὸν ἄγαν εἶναι, hoc est quod durum nimis sit, causam addit, cur mel coctum dentibus noceat. Corrigit codex.

IN XXXI. CAPVT.

In superiore ventre. Ex quinto Oribasij transcriptum est, ἄνω uerti in superiore uentre, in quo fit concoctio. In eo si diutius immorentur peruicacia sunt & dura.

Ventos contrarios. Nihil oculis magis incommodat quàm uentus contrarius, eoq; miror, cur Germanicus corrector mutauerit ἐναντίȣς, hoc est contrarios in ἐναιτίȣς, quasi dicas causæ authores. Germanica impressio.

IN XXXII. CAPVT.

Plurimum noxæ ciborum. Similem habet sententiam Galenus in commentario Aphorismorum. 1. ὅταν γὰρ ὑπὲρ πληρωθῇ τὰ ἀγγει̃α ποτω̃ν ἢ σιτίων τὸ διαῤῥαγη̃ναι κίνδυνος αὐτοι̃ς, ἢ καταπνιγη̃ναι ἢ καὶ σβεσθη̃ναι τὸ ἔμφυτον αὐτω̃ θερμὸν καθάπερ καὶ

ἀπόλλοντο

ἀπώλλοντό τινες Hoc est: *Cum enim uasa potu, aut cibo repleta supra modum fuerint, periculum ne ea rumpantur, aut ipsi suffocentur aut etiã calidum natiuum ipsum extinguant.*

Vomitu igitur. *Post uomitum autem os colluendum, dentes, oculosq;, & totam faciem postea præcepit Oribasius. Id nisi fiat, dentes eis qui uomunt, computrescere. Sollicitari autem uomitus debet aqua tepida statim assumpta.*

At si neq; descenderit. *Signa repletionis uenarũ commemorat. At sanguinis redundantia ꝓprie πληθώρα græcis dicitur. πλῆθος pro omnium humorum separatim plenitudine accipitur. πλησμονὴ pro repletione tum potus, tum cibi, & uentris & uenarum usurpatur.* πληθώρα πλῆθος. πλησμονή.

IN XXXIIII. CAPVT.

CIbis in ventre Hoc *sumptum est ex sexto Galeni de sanitate tuenda. Fit autẽ sæpe, ut cibi corrumpãtur, aut nimia copia ingesti, aut qualitate praua donati, aut tempore incõmodo assumpti aut ipsius uentriculi affecti uicio. Quomodo aũt corrupta educantur, Galenus ample docet. Inter cætera uomitum commendat ex uini dulcis potu. Sed Pauli textus impressus in omnibus exemplaribus deprauatus est, habet enim* δι' οἴνου πόσεως καὶ γλυκέως, *pro* δι' οἴνου πόσεως γλυκέως. Corrigit textus Pauli.

Quę mediocriter purgant. *Sunt enim quædam medicamenta, quæ admodum grauiter, & magno cum naturæ detrimento purgãt. Itaq; mediocria hic præcipit, quæ sepius per interualla sumi posſint: qualis est picra dia aloes, cuius compositionem habes in septimo descriptam.*

IN XXXV. CAPVT.

VEneris hęc sunt commoda. *Ex Oribas. lib. 1 hæc sunt transcripta. Ante commoda autem docet, quibus uenus noceat: tum partibus corporis, tum temperaturis. Noxia itaque uenus est inquit, pectori, pulmonibus, capiti, & neruis: item siccis natura, & frigidis. Caueri etiam debet post repletionem, cum cibi, tum uini, item post euocationem ex uomitu factam: purgationem & si uenter sua sponte fuerit solutus. Prætcrea si cibus nondum sit concoctus, aut si ægritudo quædam infestat.*

Eoq; melancholicis. *Vide Aristotelem in problematum sectione. 4. ad finem, nimirum quòd flatu redundent. Semen autem decesſio flatus existit. Sed quid de insanientibus dicemus, an & illi flatus habent? Ego sane opinor uenerem insanientibus cõuenire, quod seminis qualitas quæ uirilitatem & ut dicam græce θυμὸν homini conciliat, si in corporibus alioqui temperamento calidis, copiosior impertiatur, ex θυμῷ solet μα-*

νία fieri. Semine autem excreto, animus ille remittitur & qualitas imminuitur. Galen. optime de ueneris usu scribit in commentario qui inscribitur, ἰατρικὴ τέχνη, uerba ipsius in hunc modum habent: ἀφροδισίων δὲ κατὰ μὲν ἐπίκουρον οὐδεμία χρῆσις ὑγιεινή, κατὰ δὲ τὸ ἀληθές, ἐκ διαλειμμάτων τηλικούτων ὡς ἐπὶ ταῖς χρήσεσι, μήτε ἐκ λύσεως αἰσθάνεσθαι, καὶ κουφότερον αὐτὸν ἑαυτοῦ δοκεῖν γεγονέναι καὶ εὐπνούστερον. ὁ δὲ καιρὸς τῆς χρήσεως, ὅταν ἀκριβῶς μέσον ᾖ τῶν ἔξωθεν περιστάσεων ἁπασῶν τὸ σῶμα μήθ᾽ ὑπερπεπλησμένον, μήτ᾽ ἐνδεές, μήθ᾽ ὑπερεψυγμένον μήθ᾽ ὑπερτεθερμασμένον ἢ ἐξηρασμένον, ἢ ὑγρασμένον ἀμέτρως. i. Rei ueneree secundum Epicurum sane nullus ad sanitatem usus est. Sin autem uerum fateri uelimus, conducit, si tanto temporis interuallo exerceatur, ut ex ipsius usu nec resolutionem corpus sentiat, & leuius quàm fuit euasisse, perspirantiusq; uideatur. Tempus autem coeundi est, cum ex omnibus quæ foris accidunt medium exacte corpus obtinuerit, neq; uidelicet repletum nimis sit, neque inane, neque refrigeratum impendio, neque excalfactum: neque siccatum, neque humectatum immodice.

Venus corpus itegrũ requirit.

Cæterum alij etiam. Duæ dictiones contrariæ in græco ponuntur, nempe εὐσιτότεροι, & ἄσιτοι, quanquam improprie si Galeno credimus, ἄσιτοι ponitur pro ijs qui fastidio laborant. Nam id ἀπόσιτοι significat, ut superius annotatum est. Sed positum est opinor, ut ἀσπλάγχνος, hoc est, sine uisceribus, pro eo qui parua uiscera habet, ἄφωνος, hoc est, uoce carens, pro illo qui paruam uocem edit, εὔσιτος cibi appetens. Superius nẽpe capite primo positum uidetur pro εὐσίτους ποιῶν. hoc est, cibi cupidos faciens. Nam εὔσιτοι δὲ καὶ οἱ πόνοι. καὶ αἱ μακρότεραι ἀποδημίαι. i. Iam uero & labores & longiores profectiones cibi appetentiam faciunt. Verum alius εὔετοι legendum putat.

εὔσιτοι. ἄσιτοι.

At vehementes. Celsus eleganter libro primo hanc sententiam ex græcis confirmat his uerbis. Concubitus uero, neq; nimis concupiscendus, neque nimis pertimescendus est. Rarus corpus excitat, frequens soluit. Cum autem frequens non numero sit, sed natura, ratione ætatis & corporis scire licet, eum non inutilem esse, quem corporis neque languor, neque dolor sequitur.

Celsus.

Antequam somnus inuadat. Ex Oribasio hæc particula sumpta est: & uideri possit Galeno contraria. Is enim libro primo de sanitate tuenda ex Hippocratis sententia hunc ordinem obseruat. Labor, cibus, potus, somnus, uenus, & hæc omnia mediocria. Paulus ante somnum uenerem ineundam censet, redditq; rationem non certe inualidam. Sed in-

Cõtrariæ sententiæ.

telligendum est secundum cibum, non statim, sed concoctione obita: nihil etiam refert, si somnus aliquis breuior praecesserit: sequatur autem prolixior: ex quo uires recolligentur.

Frigus superueniens. *Bifariam legitur in graecis exemplaribus, Germanicum habet* καὶ φύξεις αἱ ἐπιγόμεναι, *hoc est, frigus urgēs, aut ualens. Alia habent* ἐπιγιγνόμεναι, *quasi dicas superuenientis. Ita quoq; Oribasius habet. Nescio cur Gemusæus mutauerit.* Varia lectio. Gemusæus.

IN XXXVIII. CAPVT.

CApite grauantur & anxij fiunt. *Hoc caput ex Oribasij libro primo transcriptum est. Vbi etiam graece habetur,* καὶ ἀσώδεις γίνονται, *quod est, & anxij fiunt, conflictanturq;. Orosciius alios reprehendens, ex Marcelli Florentini Dioscoridis interpretis sententia uertendum censet* ἀσώδεις *ex repletione cibum fastidientes. At Galenus in commentario libri secundi* προῤῥητικῶν *Hippocratis hoc modo interpretatur.* διττῶς γὰρ γινομένων ἀσωδῶν τῶν καμνόντων, ἕνα μὲν τρόπον, ὅταν ἡ δύναμις ὑπὸ σώματος βαρῦνηται καὶ μηδὲν φέρειν σχῆμα ῥᾳδίως· ἕτερον δὲ ὅταν τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ὑπὸ μοχθηρῶν δάκνηται χυμῶν. οἱ πρότεροι μὲν ὀλεθρίως διάκεινται, ναυτιώδεις δ' εἰσὶν οἱ δεύτεροι. *Id est: Cum bifariam aegrotantes fiant* ἀσώδεις, *uno quidem modo, quum uirtus a corpore grauatur, nullamq; eius figuram ex facili tolerat, altero autem cum os uentriculi à uitiosis humoribus mordetur, priores quidē affecti sunt perniciose, posteriores uero nauseabundi existunt &c. Hoc itaque Pauli contextu prior significatio accipienda est: non secunda, quandoquidē uirtus seminis copia multum grauatur. Deductum autem* ἀσώδεις *est ab* ἄση: *quae dictio frequens est apud Galenum & Hippocratē, primum* δυσφορίαν *signans: deinde fastidium acribus humoribus stomachum rodentibus excitatū, unde et uomitus* ἀσώδης *dicitur. Nolo hic commemorare, quàm multi etiam celebres uiri in eius interpretatione sint decepti. Legendum est* ἀσώδεις, *non* ἀσσώδεις, *quod etiam* ἀσώμενος *dicitur.* ἀσώδης. Hippocr. Duplex significatus dictionis. ἀσώδης. ἄση quid. ἀσώμενος.

Aliorum. *In codicibus graecis impressis habetur* ἁλῶν, *hoc est, sale, pro* ἄλλων, *quod est, aliorum, quam lectionem et sensus, & Galenus in sexto de sanitate tuenda approbat. Nos antea quoque aduertimus.* Lectio castigata.

Semen uiticis. *Graecus codex habet* καὶ σπέρμα του λίνου: *hoc est & semen lini, pro* σπέρμα τοῦ ἄγνου, *quod est semen uiticis. Sic etiam habet Oribasius. Item superius iam fecerat Paulus mentionem seminis lini. Hoc non aduerterunt Orosciius & Gemusaeus.* Lectio deprauata. Erratum Oroscij & Gemusæi.

IN XXXIX. CAPVT.

Piper myrrham cum dulci. *Calida perfrictionem expertis præscribit: quæ nimirum habitum ipsorum restituant. Nescio autem cur Oroscius legendum hic censeat cum uino albo, cum nullum eius generis calidum sit, nec odorum, quale Paulus requirit. Melior itaque lectio cum uino dulci, quale est fuluum, frigidis aut temperamento, aut ex accidenti accommodatissimum, si Galeno credimus, & ipsi euidentiæ.*

Oroscius falso emẽdat.

IN XL. CAPVT.

Si qui vero. *Græce est* ἔγκαυσις: *quod ad uerbum sonat adustio uel exustio. Galenus libro secundo* κατὰ τόπους *proprie dici affirmat, de ijs qui exuruntur in sole. Celsus: Si quis in sole exustus est, huic corpus & caput oleo perfundendum.*

ἔγκαυσις quid. Celsus.

Paulatim. *In impresso est* κατὰ λόγον, *quod est secundum rationẽ pro* κατ' ὀλίγον *id est paulatim, cuius contrariũ sequitur* ἀθρόως, *quod idem significat quod uniuersim, subito ac una uice.*

Lectio emendata. ἀθρόως.

IN XLI. CAPVT.

Cibos ualentis materiæ. *Ex quinto Oribasij traducta sunt: uoco autem cibos ualentis materiæ, quæ probe & multum nutriunt: ut Celsus alia ualentis, alia mediæ, alia imbecillæ materiæ libro secundo commemorat: uoco atq; ualentissimum, in quo plurimum alimenti est. Græci uocant* τρόφιμα.

Cibi ualẽtis materiæ. τρόφιμα

Et iis quidem obl. *Græcus codex deprauatus est habet enim* χαίροντι μηδ' ὡδὶ τούτοις. *Id est, oblectetur, neque ob hæc pro* χαίροντι δ' ὡδὶ τούτοις *omissa negatione* μὴ. *Sic legit Oribasius, quod etiam Oroscius, annotauit: sed Gemusæus omisit.*

Instaurata lectio.

IN XLII. CAPVT.

Quoniam laboriose vomentibus. *Hoc caput ex primo Oribasij sumptum est. Vomitus primùm uictus ratione excitatur: deinde medicamentis &c. Victus ratione excitatio utuntur etiam in secunda quoque ualetudine: præterea in acutis fere morbis, quum bilis, aut pituita in stomacho superat. Medicamentis uomitum facientibus, neque sani, neque acuta ægritudine occupati utentur. Nam ea longis tantum affectibus, & induratis conueniunt. Hinc etiam ueteres cum nihil in medicina spei deprehendissent, ad uomitum solebant confugere. Id quod hodie etiam empirici quidam sine ulla ratione factitãtes, optimis quibusque medicis laudem præripiunt. Nam ea medicamenta propinant*

Vomitus quot modis excitetur.

Empirici nostræ ætatis.

quæ suprà infrà ualentissime purgent: quæ si æger ferre posit, sanitati plurimum restituitur: sin autem moritur, audaciæ suæ & temeritatis patrocinium habent, quòd scilicet morbus fuerit desperatus, tot medicis antea curationem frustrà molitis. Cæterum quando potissimum uomitus solicitari debeat, Polybus in libello de uictu priuatorum docet. Sex mensibus hybernis inquiens, uomitu, æstate clysterijs utendum est. Quia enim per hyemem pituita in uentre generatur, uomitu eam euacuari precipit: æstate uero bilem supernatantem, deorsum reuellere. Quæ sententia Hippocrati contraria Aphorismis uideri queat: ubi habet: Aestate superiora magis, hyeme inferiora medicamentis solicitare oportet. Hic dicemus ex sententia Galeni, totū corpus si purgare uolueris, æstate per superiorem uentrem, hyeme per inferiorem medicandum est. Sicut in Aphorismis dictum inuenimus. Etenim redundantibus, purgatio medetur, illuc quò uergunt adhibita. Adhibita. At si ab incremento humores in parte aliqua prohibere uolueris, per opposita reuellere conducit. Melancholicus autem humor quocunque in loco fuerit, per inferiora educi debet. Cæterum alijs singulis mensibus bis uomunt: alij per longiora interualla: alij nullo tempore præscripto, sed quoties aut uino, aut cibo pleniore se ingurgitarint. Qui autem uomere bis in mense uult, inquit Polybus, & post eū Celsus, melius consulet, si biduo continuarit, quàm si post quintumdecimum diem uomuerit. Galenus autem nihil referre dicit si ex interuallo non continuatis diebus uomas. Porrò uomitus quomodo medicamentis excitetur, septimo libro est comprehensum.

Polybus Quando uomitu utendum. Collatio sniarum. Quō totū corpus purgari debet, & quō pars corporis. Humores ne crescant p opposita reuellendi. Quando uomēdū.

Ferculum ex fabis. Græce uocatur ἔτνος. Galenus interpretatur libella de euchyma his uerbis. ἔτνος οὖν ὀνομάζω τὸ ἐκ τῶν ἑψηθέντων ὀσπρίων καὶ χεδρόπων συνθλαζόμενον &c. Verum quod sequitur in codice καὶ τὰ πίονα τῶν κρεῶν, hoc est, & pinguiores carnes, ubi legendum censeo καὶ τὰ πλείονα τῶν κρεῶν, quod est, & copiosiores carnes, scilicet fabarum. Nam ex leguminibus hæc commemorat Paulus. Non sum autem ignarus, pinguiores carnes, ut est suilla aliorumque animalium uomitum posse excitare. Verum Oribasius nobiscum sentit & contextus requirit.

ἔτνος.

Neglexit Oroscius.

Verum non solum. Hoc quoque superiorem lectionem confirmat. Nam χύλοι, hoc est succi seu cremores non de carnibus animalium dicitur, si quid iudico, sed de leguminibus aqua maceratis: aut de herbis, si mentio earum fuisset facta. Dixi autem cremores, secutus Varronē & Celsum, qui uocant cremorē ptisanæ, aliorumq; granorum, ac liguminū.

Chyli leguminū.

Irrites. Parum absolute dixit irrites, digitis eo perunctis: intellige

& in os demissis.

Instauranda lectio. Ne cesset vel intermittat. *Manca uidetur sententia græca:* ἐμετικὸν δὲ καὶ τὸ μὴ ἀνιέναι καὶ διαλείπειν ἀεὶ τοῖς ἐμέτοις, *quod est: Eum qui uomere debet, nō oportet nec cessare, nec intermittere. Quid hoc est, nisi ponatur aliquid, quod terminū eius signet? Nam hoc pacto perpetuus, uomitus, aut simile quippiam intelligi posſit. quod quàm sit absurdum omnes eruditi norunt, addendum ergo in codice græco* ἄχρις ἂν ἅπαντα λυποῦντα ἐκβάλῃ. *id est, Donec omnia, quæ infestant, eiecerit. Vt est in Oribasio, quod Oroscius & Gemusæus præterierunt.*

Oroscius & Gemusæus nimium in alto rū erratis occupati.

IN XLIII. CAPVT.

Epithymi dosis, non animaduersa ab Oroscio.

MAnce epithymi drachmam. *Nusquam inuenio minus epithymi pondus ad aluum ducendam. Alij drachmas tres propināt, alij quatuor, alij quinq;. Nec opinor drachmam unam quippiam proficere, eòque mendum forte est. Item Paulus in septimo drachmas quinque præbet. Auicenna usque ad quatuor.*

IN XLIIII. CAPVT.

Varietates clysterum.

CLysteribus vtendum. *Quemadmodum balneorum præfecti, lapidum sordes, lutùmque abluunt, ita clysteres uentriculi & intestinorum pituitam & bilem detergent, qui pro humoris diuersitate etiam uariari solent: alij præterea lenes, alij acres habentur. Item triplici liquoris mensura constant. Sūma est, tres heminæ, media, duæ, minima, una. Si Oribasio credimus, eoq; miror Paulum hic semiheminā ponere, quod fere apud nos dimidia libra est: quæ parum adeo euacuabit.*

Mensura.

IN XLV. CAPVT.

VTimur etiam gland. *Et hoc & superius caput ex primo Oribasij transcriptum est. In calce habetur græce* παρέσεσιν αἰδοίου *quasi remiſsionibus, aut relaxationibus, uel resolutionibus. Sed* πάρεσις *&* παράλυσις, *ita differūt, quòd illa partē aliquā corporis obsidet: hæc uero totū corpus. Dicuntur etiā* παρετοὶ *resoluti in aliquo membro.*

πάρεσις. παράλυσις. πάρετοι.

IN XLVI. CAPVT.

HVmores in capite. *De medicamentis agit quæ materiam ex capite tum per os, tum per nares detrahunt, ac potius detrahendi modum præscribit. Ac primum Græco uocabulo* ἀποφλεγματισμὸν *appellat. Scribonius compositione nona exponit his uerbis: Si per os magis detrahere materiam uisum fuerit, suadebimus pyrethri radiculam commanducare: atque subinde hiantem pati fluere saliuam. Celsus etiam lib.4 cap.2. explicat: Gargarizare his, quæ saliuam mouent, inquiens: Nam aut manduntur ea medicamenta, aut in gargarismata*

ἀποφλεγματισμός. Materiam per os detrahere. Saliuam mouere.

adhibentur. Recte igitur interpretabimur, & Latine ἀποφλεγματίζειν, saliuam mouere. Alterum medicamentum quod per nares caput purgat, ἔῤῥινον uocatur. Solet enim hoc per cornu, quod ῥινεγχύτης dicitur, naribus infundi. Ibi paulisper commoratur, materiam è capite detrahit. Tertium ab illitu διαχριστὸν nuncupatur, quod palato, columellæ, & narium foraminibus applicatur. Verùm hoc in uniuersum intelligi debet, nullum ex comprehensis modo medicamẽtis esse adhibendum, nisi toto prius corpore purgato. ἔῤῥινον. διαχριστόν.

Sapa. Græci hoc uocant σίραιον, & ἕψημα. Galenus libro 3. κατὰ γένη. cap. 11. ἀνεὶς οὖν ἕνα τῶν τροχίσκων ἢ κυκλίσκων, ἢ ὅπως ἂν ὀνομάζειν ἐθέλοι τις, ὧν εἷς ἐστι καὶ ὁ πολυείδου δι᾽ ἑψήματος ἢ σιραίου, καὶ γὰρ καὶ τοῦτο καλεῖν ὡς ἂν αὐτὸς βουληθῇς ἔξεστω σοι &c. Soluto igitur uno pastillorum aut orbiculorum, aut quomodocunque uocare libet, è quorum numero etiam est qui Polyidæ ascribitur, ex Sapa, quam Græci ἕψημα uel σίραιον, uel quomodocunque hanc quoque uelis, appellant. Est autem seræum uel hepsema, uel sapa, ingenij non naturæ opus, musto ad tertiam usque partem mensuræ decocto. Quod ubi factum ad dimidiam est, defrutum uocamus. Hæc Plinius libro decimoquarto cap. nono. Idem libro uigesimo tertio, cap. secundo: Vino cognata res sapa est: musto decocto, donec tertia pars supersit. His consentit Leontinus agriculturæ scriptòr Græcus, in hunc modum inquiens: γλεύκους καλλίστου ξέστας η΄, οἴνου καλλίστου ξέστας ρ΄. ἕψει τρίτης ἑψῶν καὶ ἀπαφρίζων, ἐξαίρετον ποιήσεις. Hoc est: musti optimi sextarios octo, uini nobilissimi sextarios centum, ad tertiam coquens, despumansq́; eximiam sapam conficies. Columella refert quosdam partem quartam eius musti quod in uasa plumbea coniecerunt, nonnullos tertiam decoquere. Verum id ex aliorum sententia recenset. His accidit aliud sapæ nomen Latinum, Calenum scilicet, quod deprauatum est in Palladio, mutatumq́; in Caroenum, quod uir quidam non mediocriter in literis uersatus putat ex Palladij seculo manasse, apud ueteres tum Græcos, tum Latinos in usu non fuisse. Verum rem penitius introspicienti Calenum apud Strabonem urbs est Campaniæ, in cuius agro uinum optimum & dulce nascitur. Plinius libro quartodecimo, cap. 16. ijs præponi solebant Calena. Legendum itaque censeo apud Palladium: Modus his & uirtutem mutabit, & nomina. Nam defrutum à defruendo dictum, ubi ad spissitudinem ualde despumauerit, effectum est: Calenum, cum tertia perdita, duæ partes remanserint; sapa, ubi ad tertias redacta Sapa. Defrutũ. Leõtinus. Calenum.

descenderit &c. Quemadmodum igitur σίραιον ἕψημα, & ἕψητον apud Hippocratem inter se confunduntur, ita apud Latinos sapa, & defrutũ. Cùm ipse Columella lib. 12. scribat mustum quando dulcißimi saporis decoquitur ad tertias, & decoctum sicut supra dixi, defrutum uocatur.

Voces cõ fundũtur.

Quod autem ori illinitur tale est: sapo. Hoc sumptum est ex libro 2. de Compositione medicamentorum secundum locos ad calcem: uerba ita sonant: ἄλλο διαχριστὸν στόματος, σάπωνα δι' εἰς τεῦτλου χυλῷ χρίσον, τὰ κατὰ τὸ οὐρανίσκον, καὶ τὴν κιόνα τοῦ στόματος, τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἔῤῥινον ἐστίν. Id est, aliud quod ori illinitur. Saponem betæ succo dilutum palati regionibus & columellæ illinito. Idem uero hoc ẽt per nares infunditur &c. Deinde sequitur paulo post, αὐτὸς ἐγὼ δὲ πολλάκις ἐχρησάμην φαρμάκῳ ἐγχεομένῳ τῇ ῥινὶ μελανθίῳ ποτὲ μὲν ὄξει δριμεῖ διαβρέχων πρὸ μιᾶς ἡμέρας, εἶτα τῇ ὑστεραίᾳ σὺν ὄξει πάλιν λεῖον, καὶ ἐγχέων εἰς τὴν ῥῖνα διὰ τῶν μυκτήρων. Hoc est, facili aũt paratu subinde usus sum medicamento melãthio, quod naribus infunditur, interim sane aceto acri pridie macerãs, de postero die ex aceto rursus læuigans, infundensq; nariũ foraminibus &c. Ex priore igitur contextu Galeni, Pauli lectio corrigenda uenit legendũq; pro σίνηπι, quod est sinapi, σάπων, hoc est sapo. Cui lectioni astipulatur etiam Oribasius lib. 1. Est autem teste Plinio Sapo gallorum inuentum rutilandis capillis, ex seruo cinere, liquidus & spissus. Hoc nõ aduertit Oroscius, tam seuerus aliorum castigator.

Lectio corrigitur

Hoc nõ aduertit Oroscius.

IN XLVII. CAPVT.

QVæcunque vrinæ ciendæ sunt. Omnia ex Oribasio pene descripta sunt, nisi quod post rutam, addit Oribasius, aut anethi radices ustæ aut crinis earum cum melle. Cæterum quibus de causis menses retineantur interim, tertio libro abunde condisces.

Vuluæ subiiciuntur. Græci uocant medicamenta proprie, quæ lana excepta naturalibus conduntur, πρόσθετα, quales sunt pessi dicti, aut penicilla, collyriaq;, ut apud Aristotelem in 2. de generatione: τὰς δὲ γυναῖκας βασανίζουσι τοῖς τε προσθέτοις, ἐὰν διικνῶνται αἱ ὀσμαὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τὸ θύραθεν κάτωθεν ἄνω: καὶ τοῖς ἐγχρίστοις. Hoc est, mulieres autem ijs quæ uuluæ insinuantur, explorant, num odores ad spiritum qui foris aduenit, ab infernis partibus sursum perueniant, item ijs quæ illinuntur &c. quod Hippocratis ex suffitu aromatum ad nares & os delato cognoscit tradit. Cæterum προσθετὰ ueniunt à uerbo προστίθεσθαι, quod priuatim signat, subijcit naturalibus mulierum. Dioscorides lib. 1. cap. 1. προστεθεῖσαι δὲ ὡς κολλύριον μετὰ μέλιτος,

προσθετά.

προστίθεσθαι.

ἔμβρυα καταςπῶσι. Hoc est: radices iridis collyrij modo cum melle naturalibus fœminarum subiectæ fœtus excutiunt. Hinc etiam πρόσθέματα deriuantur, idem quod πρόσθετα significantia. Dioscorides de costo loquẽs δύναμιν δὲ ἔχει ἐμμήνων ἀγωγόν, καὶ τῶν περὶ τὴν ὑστέραν παθῶν ἀγωγὸν ἐν προσθέμασι, καταντλήμασι καὶ πυριάσεσι, quod Latine sonat: Menstrua uero educit, & uuluæ affectibus medetur, in pessis subiecta, superfusionibus & fomentis. Quemadmodum igitur προστίθεσθαι apud Græcos usurpatur, ita subijcere, apud idoneos Latinæ scripturæ scriptores. Id quod ex Celso licet deprehendere, libro 5. cap. 21. ubi habet: Sed alia quoq; utilia sunt, ut ea quæ fœminis subijciunt: πέσσους Græci uocant. Subiicere

Oroscius hoc neglexit.

Aut allium. Lege in codice Græco ἢ σκόροδον λεῖον προστιθέμενον, non ut habetur impressum ἢ σκόροδον λείου προστιθεμένου. Id nec Oroscius, nec Gemusæus aduertit.

IN XLVIII. CAPVT.

SVdorem eliciunt. Quemadmodum aluus quotidie respondens, & urina, aliaq; recrementa reddita sanitati faciunt, ita sudor etiam cũ opus est, effusus, non mediocriter corpus conseruat. Ex cibo igitur dum concoquitur, duo recrementa generantur, alterum, quod crassius est, crassioribus intestinis transmittitur, alterum quod tenuius, cum chylo adhuc fertur. In iocinore chylus in sanguinem conuersus, ad cauam uenam transit, Quem ubi serosi illi humores, quod excrementum tenue appellaui, eò traduxerint, non conuenit, ut diutius in corpore maneant, ideoq; renes cauæ uenæ non procul à iocinore adhærent, qui illos recipiant pauco sane adhuc aquoso humore sanguini permixto, uehiculi causa, qui & ipse purgari per cutis meatus debet, uocaturq; sudor. Si itaq; copiosior successu temporis collectus fuerit, ut iam onus uenis existat, artificio elici debet, natura uidelicet cessante, uel ob meatuum densitatem, uel ob aliã causam. Scribit itaque remedia quædam Aegineta, quæ ex Oribasio omnia mutuatus est. Recrementa. Sudor quõ generetur Oroscius non aduertit.

Similiter inspersa. Codex impressus uterq; habet ἐμπλασσομένη, quod est emplastri modo adhibita pro ἐμπασσομένη, id est, inspersa. Non enim simplicia enumerata, materiã habẽt, quæ illini possit. Oroscius et Gemusæus præterierunt, in aliorum erratis custigãdis occupati.

IN XLIX. CAPVT.

LAudatissimus. Quemadmodũ uino, escis, exercitatione, uigilijs, somno ac uenere, alijs alias uti pro ratione ætatis expedit, ita de aere

quoque iudicandum quem optimum in pulmones trahere, omnibus iusta salubre est. Transcriptum est hoc caput pene ad uerbum ex Gale. 1. de sanitate tuenda, & Oribasio.

Galenus.

Pestilentem auram exhalante. In codice impresso habet δηλητήριον ἄυραν ἀναπέμποντος, hoc est exitialem perflatum sursum mittente. Galenus unde hæc mutuatus est, ἀποπνέοντος habet, quod est, respirante, exhalante: quanquam parum refert, hoc, uel illo modo legas.

Nota morborũ publice grassantium.

Hoc igitur modo. Hippocrates iudicium hoc maximum in morborum causis cognoscendis tradit: nempe si omnes, cuiuscunq; ætatis, ac temperaturæ fuerint, morbis conflictētur, aerem autorem esse intelligemus: ut postea in secundo uolumine disces.

IN L. CAPVT.

In lib. de euchymia & cacochymia.

AQuarum. Ex eodem Galeni loco hæc transcripta sunt. Autor autem hic noster ad sanitatem tuendam etiam aquæ bonæ usum facere testatur. Si quidem fit interim, ut alibi Galenus memoriæ prodit, ut totus exercitus prauæ aquæ usu de uita periclitetur.

ἀτέραμνα.

Aegræ concoctionis. In Græco ἀτέρεμνα male pro ἀτέραμνα legitur. Quæ dictio proprie de leguminibus dicitur: nempe concoctu difficilibus ob duriciem. Galenus in libello, quomodo boni maliq; succi generantur, in hunc modum ait: ἔνια δὲ τῶν δημητρίων σπερμάτων, οὐδ᾽ ὅλως ὀγκοῦσθαι πέφυκεν ἑψόμενα κεκλήκασι δ᾽ ἀτέραμνα τὰ τοιαῦτα τῶν παλαιῶν ἑλλήνων τινές, id est: Nonnulla uero cerealia semina nequaquam solent intumescere, cum coquuntur, uocarunt autem eiusmodi ex ueteribus Græcis nonnulli ἀτέραμνα, quasi dicas rebellia, peruicaciaq;. Aristoteles ἀτέραμνον ὕδωρ pro cruda aqua dixit in quarto de generatione animalium διὸ καὶ ἀτέραμνα ὕδατα, καὶ ψυχρὰ, τὰ μὲν ἀτεκνίαν ποιεῖ, τὰ δὲ θηλυγονίαν. Hoc est: Quare etiam cruda aqua, & frigida partim sterilitatem, partim fœmellarum procreationem efficit Cæterum ἀτέραμνον habet contrarium, τέραμον. Theophrastus in octauo: τὸ δὲ τέραμον, καὶ ἀτέραμον λέγεται ἐπὶ ὀσπρίων μόνον. Quod est: Teramum & ateramum de leguminibus tantum dicitur.

ἀτέραμνον ὕδωρ

τέραμον.

Instaurata lectio. Non aduertit Oroscius.

Aut terram colatur puram. Paulus non habet, puram, sed Galenus unde hæc transcripsit integra sententia sic habet: ὡς ὅσων γε πρὸς τὰς ἀνατολὰς ἐρρώγασιν αἱ πηγαὶ, καὶ διά πόρου τινὸς ἢ γῆς διηθεῖται καθαρᾶς &c. Hoc est: ut quarum ad Orientem solem fons erumpit, & per meatum quendam aut terram puram colatur.

IN LI. CAPVT.

FRigidam lauationem. *Hoc est in aqua frigida lauationem, quam Græci ψυχρολουσίαν uocant. Celsus libro primo frigidæ etiam lauationis meminit. Aestate aptissima sunt & caro, & olus, potioq; dilutissima frigida lauatio. Hæc non omni conuenit ætati, sed ubi iā corpus iustam impleuerit magnitudinem. Nam in adolescente, incrementum eius remoratur. Hoc quoq; ex Oribasij libro citato transcriptum est.* Frigida lauatio.

Iis qui nullo uictus. *Qui enim cibis, crassi succi, maliq; usi sunt, ijs statim ex frigida meatus occluduntur, per quos discuti, euocariq; debebant. Græce est προσυχὸν quod signat, ut contigerit, nulla ratione habita, quemadmodum faciunt, qui nec debito tempore, nec pro naturæ modo, aut exercentur, aut cibum sumunt. Exacte autem uiuunt, qui exercitationes ante cibum moderatas subeunt, & quamdiu libet, ut ait Galenus dormiunt, ad concoctionem scilicet obeundam, nec balneis à cibo utuntur, postremo qui cibos medij ordinis tenuium, crassorumq; assumūt, quales sunt exquisitissimi, maximeq; inculpati, tanquam in symmetria excessuum constituti. Huius generis sunt panes optime elaborati, carnes gallinarum, gallorum, auium phasianorum, perdicum, columbarum, attegenarum, turturum, turdorum, merularum, omniumq; passerculorū, præterea piscium saxatilium. Quanquam qui plurimis exercitationibus utuntur, ut agricolæ, nautæ, alijq; id genus tam exacto uictu opus non habent, quippe caloris beneficio qui laboribus excitatur, etiam crassi succi cibos tuto assumunt.* Exacte uiuētes qui.

Porro multis. *Qui nimirum sole feruente iter fecerunt, aut laboris quid subierunt, totum corpus stipulæ modo aridum habentes, ij ubi in aquam frigidam se proiecerint, iuuantur: potissimū qui ualentibus sunt uiribus, & frigido sole assueti.*

IN LII. CAPVT.

NAturalium balneorum. *Vocantur balnea naturalia, quæ sua sponte talia proueniunt: alia calida per se, alia calefiunt. Galenus libro primo de simplici medicina illorum mentionem facit. Plinius libro. 31. cap. 6. ubi in hunc modum habet: Est autem utilis sulphurata neruis, aluminata paralyticis, aut simili morbo solutis. Bituminata, aut nitrosa utilis est bibendo atque purgationibus. Plerique in gloria ducunt plurimis horis perpeti calorem earum, quod est inimicissimum: nanque paulo diutius quàm balneis uti oportet. Hactenus Plin. In Germania certe plurimis horis quotidie utuntur, nec à cibo potuq; interim abstinent, corpore etiā nullam ante euacuatiōnē p medica.* Balineæ naturales. Differētię. Vsus.

menta experto, quod contra omnem rationem est, præterea uno balneo & paralytici, & sanguinem spuentes & lienosi, aliisq; affectibus obnoxii utuntur.

Aquarum naturalium. Sola aqua potabilis teste Galeno humida est. Cæterarũ nulla humectare potest, quod uidelicet non sint exacte aqua. sed mista & adulterata, accepto nimirum aut alumine, aut chalcitro, aut sale, aut id genus aliquo.

IN LIII. CAPVT.

NOn alienum est Celsus ex Hippocrate eleganter transtulit eandẽ fere sententiam: Eo tempore anni inquiens, calidis omnibus potius utendum est, uel calorem mouentibus.

Sic ẽt Polypus de rõne priuatorum.

Pluribus uti laboribus. Quærere aliquis possit, cur pluribus utendum laboribus per hyemem, cum calor ipse genuinus sit amplior tunc quàm alio tempore, testimonio etiam Hippocratis, qui ait uentres hyeme & uere calidissimi sunt. Ex calore autem concoctio optima, inde probus sanguis, ex hoc autem omnes corporis partes aluntur. Quare paucioribus laboribus hoc tempore quàm alio utendum est. Siquidem calor naturalis per se copiosus, & efficax, non opus habet ut plus nunc excitetur quàm in ipsa æstate, aut alia anni parte. Huic quæstioni sic respõdere non dubitem. Calidissimi quidem uentres hyeme existunt, naturali calore, hoc est, temperatissimi. Particulæ autem corporis magis refrigerantur hyeme, ac nonnullis ad uentris usque regiones penetrat. Quapropter etiam si probe concocti sint in uentriculo cibi, non tamen exactam in iecinore mutationem recipiunt sed aliquatenus ea frustrantur. Præterea totius corporis uenæ ab aere circunfluo refrigeratæ haud similiter ipsos transmutant. Accedit ciborum copia, quam tunc unà cum pituitosioribus qualitatibus assumunt: unde etiam humor crudus colligitur, qui laboribus & exterioribus particulis recalefacientibus concoqui, digeriq; debet.

Qõ cur hyeme laborandũ magis.

Solutio.

Plus esse Hippocrates, aut Polybus eius discipulus ait: τοῦ μὲν χειμῶνος ἐσθίειν ὡς πλεῖστα, πίνειν δὲ ὡς ἐλάχιστα. εἶναι δὲ χρὴ τὸ πῖμα οἶνον ὡς ἀκρητέστατον. quod Celsus in hunc modum interpretatur. yeme plus esse: minus, sed meracius bibere conuenit.

Polybus. Celsus.

Vere autem ineunte. Vide libellum Galeni: cui titulus est, quos & quando purgare oportet.

A laboribus conquiescendum. Intellige iis quibus per hyemem usus fueris. Semper enim exercitatio corporis necessaria, uerum minor nunc, & facilior, ne calor naturalis, qui à sole tunc uocatur, etiam pen

hanc magis dissipetur.

At in autumno. Celsus eadem fere habet: per autumnum, inquiens propter cibi uarietatem, periculum maximum est. Itaq; neq; sine ueste, neq; sine calciamentis prodire oportet, præcipueq; diebus frigidioribus, neque sub diuo nocte dormire, aut certe bene operiri.

Poma. Græce est ὀπώρας. Nam pomum generale uocabulũ est, & quicquid apud Græcos opora continet, complectitur. Discrimen ponit Democritus inter oporas & acrodrya. Quicquid herbaceo frustu uiret lignosi nihil exterius habens, ut duracinæ pyra, mala damascena, pruna, opera, apud Græcos dicitur. Acrodrya uero contra nominantur, quæ putamen exterius lignosumq; fructum continent, ut malum punicum, castaneæ, pistacea, nuces, utcunq; genus Salgami nomine complectuntur latini, à quo Salgamarius originem duxit. Celsus eodem loco iam citato: poma inquit, nocere quidam putant: quæ immodice toto die plerunq; sic assumuntur, ne quid ex densiore cibo remittatur, ita non hæc, sed consummatio omnium nocet. Galen. optime utriusque uocis significatum exprimit Commentario περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας, in hunc modum: τῶν δ᾽ ἄλλων οἱ μὲν ὡραῖοι καλούμενοι καρποί, κακόχυμοι πάντες. ἐὰν δὲ διαφθαρῶσιν ἐν τῇ γαστρὶ φαρμάκου δηλητηρίου πλησίον ἥκουσιν, ὥσπερ καὶ τὰ μῶρα. ἣν δ᾽ ὀνομάζουσιν ἰδίως οἱ Ἕλληνες ὀπώραν ἐν σύκοις καὶ σταφυλαῖς οὖσαν, ἀμείνων μέν ἐστι τῶν εἰρημένων. & τὰ δ᾽ ἄλλα τῶν ἀκροδρύων εἴδη κακόχυμά ἐστι &c. Hoc est, aliarum uero arborum fructus fugaces, omnes, maligni sunt. Sin autem in uentre computauerint, medicamenti ueneno si naturam induunt sicut & mora &c. Quam autem Græci proprie nominant oporam, ficubus & uuis comprehensam, prædictis est potior. Plinius cõpositionem quandam Oporinen appellat ex fructibus generatam, ut confundat differentiam quæ inter oporam & acrodrya existit. Tu igitur si uoles operam fructus omnes appellabis ὡραίους καρπούς, horarios fructus.

ὀπώρα.

ἀκρόδρυα.

Celsus. Poma;

Galenus.

Post æquinoctium. Intellige autumnale, quod ad octauum calendas Octobres, uel ad sextum incipit, ut Florentinus Agriculturæ scriptor memoriæ prodidit. Consulit itaq; Paulus, ut si forte humores uel melancholici, ael adusti in corpore redundent, ante hyemem in autumno purgẽtur. Siquidem bis corpus in anno recte euacuatur, si plethoricum, sanguinis dimissione: si malis scatet succis, purgatione. Vere, humorum qui ex hyeme sunt contracti: autumno, qui ex æstate reliqui ustionem sunt experti. Quare in duobus æquinoctijs fere, sani corporis euacuationem moliemur, ad futurorum accidentium præcautionem.

Quando purgandũ

IN LIIII. CAPVT.

FAcilis præditus. Hoc caput ex libro primo Oribasij sumptum est.
Vult autem Paulus in omni uitæ genere, ut semper consuetis uta-
Ois mutatio subita noxia est.
mur. Quod enim contra consuetudinem est, nocet. Neq; enim ex nimio la-
bore subitum ocium, neque ex nimio ocio subitus labor sine graui no-
xa est. Qui igitur in laboribus uitam agunt, si facile ferunt, mutatio
nem non consulit. Qui in otio degunt, sani neque hi ad labores sunt co-
gendi. Siquidem natura consuetis gaudet. Verum ut mediocris exercita-
Consuetis al qd tribuẽdum.
tio summum corpori præsidium conciliat, ita ocium, extremum adfert
malum, ut alibi Galenus ait, præsertim si corpus densum, quod nõ ex fa-
Densi. Rari.
cili difflatur, contigerit: sin autem natura est rarum, perspiratũ non im-
pedito, aptisque nutritur humoribus, etiam si non exercitetur, uix mor-
bis est opportunum. Siquidem per meatus, quicquid fuliginosum uisco-
sumq; fuerit, difflatur, expelliturq;, ac qui talem corporis cõstitutionem,
fabricationemq; habent, à græcis uocantur εὐδιάπνευστοι. Exercitium
εὐδιάπνευστοι.
hoc loco intelliges, ex præscripto institutum, quod multi ante cibum, uti
expedit, subire nequeunt ciuilibus negotijs, aut alijs etiam districti. ijs
igitur si meatuum cutis raritas & amplitudo fauet, etiam sine exerci-
tio sanitate aliquandiu frui licet.

Imo nec eos. Hippocrates hanc sententiam in aphorismorum secun-
do confirmat: τὰ δὲ ἐκ πολλοῦ χρόνου συνήθεα, καὶ ἢ χείρω τῶν
ἀσυνήθων, ἧσσον ἐνοχλεῖν εἴωθε. Hoc est: Quæ longo tpe cõsueta sunt.
etiam si insuetis sint deteriora, minus molestare solent. Nec ea de exerci-
tijs tantum, sed omnibus quæ ad corpus attinent, accipienda ueniunt.

Necessitas purgationũ contra eos q nunq̃ medicina utẽdũ docẽt.
In omnibus autem his. Galenus id libello περὶ εὐχυμίας, καὶ κα-
κοχυμίας probat in hunc modum: Multi eiusmodi uitæ institutum se-
quuntur, ut ipsis non liceat, uel ante cibũ probè exercitari, uel satis op-
portune cibũ sumere, uel alimenta feliciter concoquere: qui sane à mor-
bis immunes permanere non possunt, nisi ex interuallo alui subductione
sibi prospiciant: interim purgatione, cum tempestiua sanguinis detra-
ctione &c. Quanquam Paulus etiam intelligit ut quotidie aluus bis,
aut certe semel respondeat inculpate pro assumptorum ratione. Id nisi
fiat, certe sollicitandam esse docuimus.

IN LVI. CAPVT.

VOmitionibus. Quandoquidem plerisq; necessitas incidit, nauigio
per mare proficiscendi, Paulus etiam hic remedia malis obuenien-
tibus enumerare uoluit, Oribasium secutus libro quinto: facit igitur ui-
ni mentionem, quod maximè stomacho uomitionibus turbato cõuenit.

Vocat autem græce οἰνάριον *quasi dicas uillum, sicut etiam* ὀξέδιον τὸ ἀπὸ μέλιτος *pro oxymelite.* οἰνάριον. ὀξέδιον.

Polentæ polline. *Hoc est tenuiore parte farinæ ordeaceæ tostæ. Voco autem pollinem cuiuscunque partem subtiliorem, non tantum farinæ triticeæ, ut putat* Oroscius. *Nam Celsus, Scriboniusq; theris pollinis meminit. Plinius præparationem eius lib. 18. cap. 7. docet: Polentam quoq; græci non aliunde præferunt. Pluribus fit hæc modis. Græci perfusum aqua ordeum siccant nocte una, ac postero die frigunt: deinde molis frangunt. Galenus libro primo de alimentis, de nouello ordeo tosto intelligit. Græci pollentam* ἄλφιτον *nominant: tenuiorem eius partem,* ἀλφίτου παιπάλην. Pollen polentæ. Errat Oroscius. ἄλφιτον. ἀλφίτου παιπάλη.

IN LVII. CAPVT.

QVum immodice corpus. *Ex Oribasij quinto, methodi uero Galeni decimoquarto hæc fere transcripsit. Cæterum medici officium est, ut intemperies corrigere, continui diuortium, committere, ita quoque amputare, & præscindere, quod magnitudine, uel numero redundat, reficere autem, & fingere quod desit. Verbi causa, cum corpus ex corpulentia eò deuenit, ut nec ingredi sine molestia, nec sedem propter uentris molem contingere, nec respirare libere possit, hanc liquare & tollere, æque nimirum, ut quando corpus ali desinit, huic quoque reficiendo prospicere. Paul. græce dixit* ὅταν εἰς πολυσαρκίαν ἄμετρον ἐκτραπῇ τὸ σῶμα. *Hoc est: Cum corpus in corpulentiam immodicam deuenerit. Celsus plenum corpus dicit & obesum.* πολυσαρκία.

Calidior & siccior. *Græcus codex non habet* καὶ ξηροτέρα, *id est & siccior. Ex Galeno autē addendum uenit, quod Gemusæus præteriijt.* Lectio castigata.

Citas exercitationes. *Græce dixit Paulus* ὀξέα γυμνάσια, *quod ad uerbum sonat, acuta exercitia. Galenus in commentario libelli de ratione uictus priuatorū interpretatur fere quod decimoquarto docuit:* ἡ ταχεῖα κίνησις τὴν θερμασίαν ἐπιπλεῖον αὐξάνουσα τήκει τὸ σῶμα. *Quod est: Velox motus calorem amplius augens, corpus liquat. Idem igitur est* ὀξέα, *&* ταχέα. *Celsus cursum, multam obambulationem, omnemq; uehementem exercitationem ponit.* ὀξέα. ταχέα.

Iuuat itidem crassos insolatus. *Crassos hic intelligo, quos græci* κατασάρκους, πολυσάρκους, παχέας *nominant. His opponuntur* λέπτοι, ἰσχνοὶ, κατισχνωθέντες, *&* καταλελεπτυσμένοι. *Celsus contrarios inter se uocat, plenum, & tenuem, gracilem & obesum. Insolatus āt, græce dicitur* ἡλίωσις, *qđ Celsus iterpretatus est sol nutrīs: & oīs calor, quāquā Oroscio id nō placeat, hoī in bonis autoribus pa* κατασάρκους. πολυσάρκους. παχέας. ἡλίωσις.

rum uersato.

Fallitur Oroscius.

Præbibere autem non debent. *Hoc intelligendum est nimirum, ne cibus statim in corpore distribuatur. Contrariam plane sententiam habes apud Polybum: quam Celsus deinde interpretatus est: sed nonnihil euariat. Græce primum sic habetur:* καὶ τοῖς σιτίοισιν ἐπιχειρέειν, προπεπωκότας οἶνον κεκραμένον, καὶ μὴ πάνυ σφόδρα ψυχρὸν, *hoc est: Et cibos aggredi, uino prius temperato, & non admodum frigido assumpto. Celsus inquit, semel die assumptæ epulæ, & uini non perfrigidi potio ieiuno in cõsuetudinẽ adducta. Galenus autem sententiam corrigẽs dicit legendum* μηδ' ὅλως θερμὸν *quod est, neq; omnino calidi.*

μονοσιτεῖν. ὀλιγοσιτεῖν. Galenus non semel sed modicæ.

Semel tantum die. *Græci hoc uocant* μονοσιτεῖν. *Galenus autẽ in commentario nuper citato locum hunc quasi corrigit,* κάλλιον *inquiens* ἂν ἦν εἰρῆσθαι πρὸς αὐτῷ μὴ μονοσιτεῖν, ἀλλὰ ὀλιγοσιτεῖν, *hoc est: Præstaret dictum ab eo fuisse, non semel epulas assumere, sed modicas. Quidam enim ex ijs qui semel tantum cibum sumunt, multo plus ingerunt, quàm qui bis capiunt.*

IN LVIII. CAPVT.

Vina crassa. Linacri locus. Crassi succi cibus.

QVum extenuatos. *Hoc caput ex decimoquarto Methodi Galeni sumptum est Commemorat autem uictus rationem extenuatis accommodam primum quidem uinum crassum, cuiusmodi sunt nigra & fulua Italica uel Asiana, aut etiam Hispana. Linacer autem methodi interpres uertit* οἶνον παχὺν, *uinum pingue, qua ratione, uel quem secutus autorem nescio. Dicuntur autem uina crassa, quæ succum crassum habent, multumq; alunt. Cibus aũt crassi succi, qualis est, alica, porcina caro, panes furnacei, & textuacei, tragus, oua, lac, caseus, magnaq; piscium pars. Qui cibi crassi, omnes ad nutriendum sunt ualentissimi: et si probe in uentriculo ac iocinore concocti fuerint, sanguinem benignum generare solent.*

Contrarij loci. Apud Polybum.

Exercitatio modica. *Omnia exemplaria Pauli impressa habent* γυμνάσια δὲ βραδέα. *Hoc est, exercitia autem lenta: & optime quadrat lectio superiori sententiæ, quæ de crassis extenuandis habetur, nempe huic, Citas exercitationes Galenus autem in Methodo, omnibus codicibus attestantibus. legit* βραχέα, *hoc est, modica. Celsus in simili sententia de replendis tenuibus dicit conuenire, modicam exercitationem. Rursus Galenus in cõmentario superius citato dicit extenuatis eadem fere ex usu esse:* οὕτω δὲ, *inquiens,* καὶ γυμνάσια, βραχέα τε γυμνάσεται βραδέα, καὶ μετὰ τροφὴν. *Quod est: Ita uero etiam exercitia, et pauca, & lenta, & post cibum habebit. Sume igitur utramuis lectionẽ.*

Ego se.

cutus sum Galenum in methodo, unde hæc sunt descripta.

Deinde frictione dura. *Hæc sententia & mutila, & deprauata existit in Paulo. Quid enim per hæc uerba intelligas:* κἄπειτα σκληρᾷ μὴ πολὺ πιλοῦντες τὸ δέρμα *&c. Corrigenda instaurandaq; est ex Galeni libro sexto de sanitate tuenda, in hunc modum:* κἄπειτα τρίψει σκληρᾷ μὴ πολλῇ πιλοῦντας τὸ δέρμα. *Hoc est: Et postea frictione dura non multa cogentes cutem, quo densa, duraq; euadat. Hæc Oroscius & castigator Basiliensis non aduerterunt.* Lcō emēdata. Oroscius. castigator Basiliēsis.

Iis qui pallido. *Iram, motusq; animi præcipit decoloratis, ut uidelicet inde sanguis in exteriores partes trahatur: sicut alij quibusdam medicamentis eò alliciunt.*

IN LIX. CAPVT.

EXtenuantur plerunq;. *Vide Galenum in decimoquarto Methodi medendi, ubi etiam horum curationem plenius persequitur. Picationis mentionem facit, quæ* πίττωσις *dicitur græcis, hoc est, pix membris oblita, hyeme bis, æstate semel, idq; frigidis & humidis, aut utroq; temperamento simul donatis. Nam siccis & calidis eiusmodi medicamenta adhiberi non debent.* πίττωσις.

IN LXI. CAPVT.

DEntient, increscentq;. *Hoc & superius caput ex commentario Galeni sumptum est, qui ars medicinalis inscribitur. Deest autē in, codicibus Pauli impressis dictio* καὶ, *in capitis principio. Lege igitur* τ' ἔσι ὀδόντας φύσει θᾶττον, καὶ ἀυξηθήσεται. *Hoc est: Dentes citius producent, & augebuntur.* Instaurata lectio.

Is ob consuetudinem. *Puta liberaliorem cibum sumptum continue, ocium, totamq; deniq; uictus rationem: quod apud Galenum* κατὰ συμβεβηκὸς, *hoc est, secundum accidens, contrarium huic uocat* κατὰ φύσιν, *ex natura. Veluti alij nati grandioribus uenis, corpore ad gracilitatem idoneo ex ocio diuturno, cibisq; tum ualidis tum copiosis crassescunt, alij exilibus uenis præditi ex labore assiduo, curis, uigilijsq; & cibis extenuantibus usi in obesitatem prolabuntur.* Consuetudo acquisita natura.

Nigri ipsis pili existunt. *In codicibus Pauli impressis hæc tota sententia desideratur: plancq; ut adsit, necessaria ad disputationem de temperaturis uidetur. Nam altera diuisionis pars existit. Repone igitur ex Galeno in arte medicinali in hunc modum post* οὐκ ὀλίγῳ θερμότερον. μέλαιναι δ' αὐτοῖς αἱ τρίχες, καὶ ἡ σὰρξ ἀπίμελος. εἰ δ' ὀλίγῳ μὲν εἴη θερμότερα, παμπόλλῳ δὲ ὑγρότερα, μαλακὴ τούτοις ἐστίν, ἡ σὰρξ καὶ πολλὴ, καὶ τὸ χρῶμα συμμιγὲς ἐξ ἐρυθροῦ καὶ λευκοῦ. Instaurata lectio. Hoc ēt aduertit Oroscius.

καὶ φαινόντων ὀλίγῳ θερμότερα.

Restitutus locus. Color autem & capilli. *Hic quoque mutilus est codex græcus, habetur enim:* τὰ δὲ τῶν τριχῶν τῆς χροιᾶς, *pro* τὰ δὲ τῶν τριχῶν, καὶ τῆς χροιᾶς. *Nec aduertit hoc Gemusæus. Color itaq; totius corporis, hoc est albus, maxime erit si illud uehementer fuerit frigidum, capilli quoque rarißimi enascentur, si illud tale fuerit: sin minus, minus illa quoque erunt intensa.* Hoc itaque est pro proportione.

IN LXII. CAPVT.

Exiguum sane caput. *Hæc quoque ex arte medica Galeni transcripta sunt. Prauam, inquit, cerebri structuram indicat. Nam quod in tentorijs præstant pali quos græci* κάμακας *appellant, & in ædibus parietes, id nimirum in animalibus oßium substantia. Quippe ad huius imitationem cætera omnia in animante solent effingi, mutariq;: ut si caluaria sit rotunda, necessario cerebrum tale fuerit: quemadmodum etiam si oblonga sit, talem quoq; figuram cerebrum induet. Si itaque paruum est caput, ea quæ oßibus adhærent, exigua, aut mutila esse conijcimus.*

(Margin: κάμακας.)

Figura perfecta. Figura. *Nempe quæ ab oblongæ sphæræ potißimum similitudinem structa est. Alia uero capitis figura uertice acuminato, qualem Thersites habebat apud Homerum, deprauata est. Naturalis itaque, priorem ac posteriorem partem prominentiorem habet. Deprauata, altera eminentiarum caret. Interim utraque: quare etiã suturas præter naturam habet.*

Si optime sit disposita. *Galenus dicit: Si ualidam habet ceruicem, alijsq; oßibus optime sit constituta.*

Plerumq; igitur. *Retuli ad eminentias. Nam figuram non potest. Vult itaque Paulus nonnunquam etiam fieri, ut capita etiam bona existant, quamuis eminentiæ à naturæ modo recesserint.*

IN LXIII. CAPVT.

Minimeque ab omnibus exteris. *Ex eodem Galeni commentario sumptum est: dicit autem exteris, quod idem sibi uult ac si dicas, extrinsecus accidentibus quæ calefaciunt, refrigerant, siccant, & humectant. De pilis etiam in libris de facultatibus naturalibus cõprehensa à Galeno reperias.*

Summatim circa. *In fine capitis hæc clausula habetur. Sonat aũt græce* ταχὺ γηρῶσι τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν ἅπαντα εἰσιν. *Hoc est ad uerbum: Cito senescunt in ijs omnibus quæ circa caput sunt. Quasi dicas: Omnes capitis partes potißimum, mature senium testantur.*

IN LXIIII. CAPVT.

FLuctuationes. *Sic interpretatus sum græcam dictionem κλύδω-νας. Ventriculi est parum ea quæ ingesta sunt, comprehendentis, con-coquentisque, fluctuationes experiri. Male impressum est in Galeno græco nuper edito Basileæ, κώδωνας pro κλύδωνας.* κλύδω

Calidis cibis. *In impresso codice erat, πολλοῖς pro θερμοῖς. Nec aduertit Gemusæus, tot manu scripta exemplaria iactans. Galenum ui de in arte medicinali.* Castigatus locus.

IN LXV. CAPVT.

NOn modo uetriculus. *Ex eodem Galeni libro, eodemq; fere loco transcripta sunt. Post hæc aūt uerba: Cor, pulmo & iecur, sententia Pauli manca uidetur. quidquid Gemusæus dixerit de epitome. Quid enim est, quinetiā bibentes, non cessant, uel ut græce dicā, καὶ μὴν δὴ καὶ πίνοντες οὐ παύονται, nisi alia præcesserint? Integra igitur sententia apud Galenū sic habet:* οὐ μόνον ἡ κοιλία διψώδεις τε καὶ ἀδίψους ἐργάζεται, καὶ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ πόματος ὀρεκτικοὺς, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ θώρακα σπλάγχνα καρδία, καὶ πνεύμων: ἀλλ' οἵγε διὰ τὴν τούτων θερμότητα διψῶντες, εἰσπνέουσί τε πλέον, ἐκφυσῶσί τε μακρὸν, αἰσθάνονταί τε κατὰ τὸν θώρακα τοῦ καύματος, οὐχ ὥσπερ οἱ διὰ τὴν γαστέρα κατὰ ὑποχόνδρια, καὶ μὴν δὴ πίνοντες, οὐκ εὐθέως ἡσυχάσουσι. *Hoc est ut interpretatus sum, restitue igitur, si uidetur codicē: Prius tantū erat: Non solū, uetriculus sitim uel adfert, uel arcet, ac frigidæ calidæq; potionis appetentiā facit, sed ēt quæ ī thorace continentur uiscera, cor pulmo, & iecur. Quinetiā si biberint, nō statim sitire desinūt &c. Quā integra hæc sit oratio, doctis iudicandū relinquo, meo certe iudicio apponēda uidentur, quæ ego textui inserui ex Galeno. Miror Orosciū hunc locū præteriisse: Gemusæum aūt non castigasse ex ueteribus exēplaribus quibus se abūdare sæpius triumphat.* Lectio instaurata. Præteriit Orosciu. Gemusęus

Recrementa ipsis interueniunt. *Hoc est, crassæ humiditates & pituitosæ arteriam asperam, per quam uox editur, intercipiunt. Græcum uerbum est ἐντρέχει αὐτοῖς. Alias signat, insident, inhærescunt si Græcorum grammaticis fidem accommodamus.* ἐντρέχει

IN LXVI. CAPVT.

AC præcordiorum regio. *Hoc est qua precordia incipiunt. Grecus codex habet:* καὶ τῶν καθ' ὑποχόνδριον ὅσα τούτοις πλησίον, *quasi dicas ad uerbum: Et præcordiorum que his propinqua sunt. Hoc est, & partes præcordiorum his pectoribus uicine hirsute sunt. Mox sequitur: Magna uero ex parte quod textus grecus in* Omisit Oroscius.

impresso tãtum his uerbis continet: ὡς ἐπιτοπολὺ καὶ τὸ, pro ὡς ἐπιτοπολὺ δὲ καὶ, atq; sic corrigito. Paulo post: Quinetiam, in græco impresso est καὶ μὲν γε γὰρ ἢ &c. tu corrige ex Galeno καὶ μὲν τοι καὶ ἢ, requirente id sensu. Rursus pusillanimes, negligentes, pectore glabro, codex græcus plane deprauatus est. Habet enim ἄτολμοι, καὶ μάλιστα εἰ-φιλὶν αὐτοῖς τὸ στέρνον, pro ἄτολμοι καὶ ἀμέλιται, καὶ ψίλον. Hæc Gemusæus castigator non aduertit, sic nec superiora Oroscius.

Lectiões castigatę.

IN LXVII. CAPVT.

Hoc caput etiam ex eodem Galeni commentario, ut superiora quæ de temperaturis agunt, quasi transcriptum est. Cæterum in clausula uenæ duriores græcus codex deprauatus est. Habet. n. αἱ φλέβες ξηραὶ qđ est uenæ siccæ, pro αἱ φλέβες σκληρότεραι. Hoc est uenæ duriores.

Locus castigatus.

IN LXVIII. CAPVT.

Porro si humiditas calori fuerit coniuncta, hispidos quidem minus, tales. Vtrunq; exemplar impressum mutilum est, desideratur enim ἧττον. Nam legendũ est, συνελθούσης δὲ ὑγρότητος τῇ θερμότητι, λάσιον μὲν ἧττον οἱ τοιοῦτοι. Hoc Gemusæus præteriјt.

Lectio castigata.

IN LXX. CAPVT.

Qvum itaq; calida. Totum hoc caput ex sexto Galeni de sanitate tuenda iuxta principium, & Oribasii quinto sumptum est: conuenit autem recte ut postquam temperaturarum notas descripserit, intemperierum remedia subiungat.

Solicitudo & vigiliæ. Post has dictiones, καὶ κινήσεων ἁπασῶν ὀξυῶν. Hoc est, & omnes celeres motus. Sic enim uerto ὀξὺ, quod est acutum. Recte autem dixit celeres motus; ut qui corpus calefaciant impensius.

Motus celeres.

Humidæ & calidę natura. In græcis codicibus impressis, tantum humidæ, habetur. Legendum autem ex Galeni sensu id requirente: αἱ δὲ ὑγραὶ καὶ θερμαὶ τῇ φύσει. &c. Quod est: Humidæ uero & calidæ natura. Nam ubiq; apud Galenum habes, humidæ & calidæ naturã, putredini sunt obnoxiæ, quod lib. 1. de febrium differentijs hisce uerbis cõfirmat: ἑτοιμότατα γὰρ σήπεται πάνθ᾽ ὅσα θερμὰ, καὶ ὑγρά. Hoc est Nam omnia quæ calida & humida sunt, facillime computrescunt.

Instaurata lectio.

Calida & humida.

Rheumaticis, plethoricisq;. Vsus sum græcis dictionibus opera dedita, quòd medicis admodum sint familiares. Poteram autem dixisse, fluxionum & redundantiæ morbis, quemadmodum Linacrus. Sed nescio quid energiæ habent uoces græcanicæ.

Porro de fluxionibus. Recte quadrat. Nam superius dixit, rheu-

ἀπόῤῥοιαι.

maticis patent morbis. Vocantur *autem græcis* ἀπόῤῥοιαι *corporis defluxus, nunc in hanc nunc in illam partem: quales experiri sæpe solent humidi temperamento & calidi.*

Lauacris.multa exerc. *Trifariam hæc lectio apud autores uariat: apud* Paulum *habetur,* ἀποῤῥοιῶν δὲ προνοεῖν χρὴ διά τε λουτρῶν καὶ γυμνασίων πολλῶν καὶ πρὸ τροφῆς. Hoc est: *Defluxionibus prospiciendum est, lauacris, exercitijs multis, & ante cibum &c* Oribasius *legit* καὶ τῶν ἀποῤῥοιῶν δὲ προνοεῖν χρὴ διά τε λουτρῶν καὶ γυμνασίων πολλῶν *&c. consentit fere cum* Paulo. Galenus *autem in hunc modum ait:* ὥστε καὶ τὸν ἐπιστατοῦντα τῷ τοιούτῳ σώματι τῶν ἀποῤῥοιῶν προνοεῖσθαι χρὴ διά τε γυμνασίων ὡς εἴρηται καὶ λουτρῶν καὶ τροφῶν πλειόνων, ἐκ κρίσεών τε τῶν δι' οὔρων, καὶ γαστρὸς γινομένων *&c.* Hoc est, *Quare qui huiusmodi corpori tuendo præficitur, prospicere ijs debet quæ ab ipso defluunt, tum exercitijs ut dixi, tum balneis & cibis pluribus, tum uero ijs quæ per uentrem & urinas redduntur, excernendis &c.* In *hac oratione mendum plane est: quid enim sibi uult, cibis pluribus? cum corpus defluxionibus opportunum sobriam potius uiuendi rationem requirat, quàm multorum ciborum ingestionem qui ipsi sæpius fluxiones solent excitare. Legendum itaque existimo in codice græco* λουτρῶν πρὸ τροφῶν πλειόνων, *quod est: Lauacris ante cibum pluribus. Nam ut exercitatio cibum præcedens, ita balneum quoq;, superflua corporis discutit, subsequens autem cibos cruditatem, eoq; prædicta symptomata procreat. Sed cui autori assentiemur, alius habet pluribus balneis, alius pluribus, exercitijs. Superius semel dixerat, multa exercitatione. eoq; hic etiam referendam puto dictionē pluribus, ad exercitijs. Hæc non aduertit* Cemusæus *nec* Oroscius.

Lectio notatu digna instaurata.

Omisit Oroscius

IN LXXI. CAPVT.

Inter frigidas. Hoc *totum caput ex sexto libro* Galeni *de sanitate tuenda sumptum est: ex* Oribasij *autem quinto. Enumerat autē tres frigidæ intemperiei differentias, frigidam & siccam, frigidam & humidam, frigidam & mediocrem in siccitate & humiditate.* Harum *singularum remedia ordine enumerat.* Inter *qua* Paulus *recenset* ἀλουσίατε καὶ γυμνάσια πλείονα καὶ λεπτότερα, *quod est balnei abstinentia, exercitia plura, & tenuiora.* Vbi *legendum existimo ex* Galeno, *sensu id exigente.* ἀλουσίατε καὶ γυμνάσια πλείονα καὶ δίαιται λεπτότεραι, *hoc est:* Balnei *abstinentia, exercitia plura & uictus ratio tenuior.* Hoc *præterierunt* Oros. *&* Gemusæus.

Locus restitutus.

COMMENTARIVS IN LXXII. CAPVT.

INtemperies ſicca. *Hoc autem caput ex ſeptimo methodi ad uerbũ tranſcriptum eſt; ubi docet, quæ potiſsimum intemperies, ſeu alterationes facilius reparari queant. Enumerat autem ſiccitatis differentias tres: quas etiam alibi comprehendit. Verum Pauli codex græcus ſtatim in principio capitis deprauatus eſt.* Habet enim ἡ δὲ τῆς ὑγροπαγοῦς οὐσίας πρὸς ταύτοις. *Quod nihil fere ſignificat. Corrigito igitur ĩ hunc modum:* ἡ δὲ τῶν ἐκ τῆς ὑγροπαγοῦς οὐσίας συνεστώτων, ἐκτακέντων, καὶ τρίτη γε πρὸς ταύτοις *In textu latino ſum interpretatus græca, q̃ deſiderabãtur. Caſtigator Baſilieñſis hoc quoq; prætérijt.*

Caſtigator Baſilienſis.

Ex humore concreto. *Galenus addit, ſicut caro & adeps, Paulus compendij cauſa omiſit. Cæterum caro & adeps nihil aliud ſunt, quàm humor concretus: caro quidem, ſanguis ui aſsimilatrice in carnem redactus: adeps autem humor extra uaſa elapſus, ex frigiditate congeleſcit, concreſcitq́;.*

Chondrum ptiſanæ modo. *Chondrus omnino fit ex zea, ut in ſequentibus docebitur.*

Ptiſana, πτίσσειν *duxit originem, quod ordeum unde præparatur, tundendo deglubatur, ac ſuo cortice caſtratum, uſui ſeruetur.* Hordeum *mundatum officinæ uocant: tunditur enim hoc, nec molitur.*

Quo picatores vtuntur. *Vnguentum hoc alias dropax uocatur, quod picem recipit.* Vide Paulum in *ſeptimo ad calcem.* Solet *partibus emacratis adhiberi.* Adminiſtratio *græcis* πίττωσις, *quaſi picatio: qui adhibent* πιττωταὶ *dicuntur.*

πίττωσις. πιττωταί.

Iam vero multæ. *Græcus codex non habet* δαψιλεῖ, *hoc eſt, multæ: uerum ſenſus exigit, ut contraria opponantur ſibi* δαψιλὲς καὶ μέτριον. *Sic etiam Galenus habet:* μιγνύσθω δ᾽ ἐφεξῆς δαψιλεῖ ξηρότητι καθάπερ ὑπόκειται, μὴ πάνυ πολλὴ θερμότης. Hoc eſt: *Ab hinc uero iuncta ſit multæ ſiccitati ut dictum eſt, non admodum multa caliditas.* In *ſequenti ſententia, reſtitue græcum codicem, ac lege:* ἐπὶ μὲν τῆς τοιαύτης ὑπαλλάξεως τὴν πρὸς τὴν ἀγωγὴν φυλάξομεν. *Que Oroſcius, & caſtigatores Baſilienſes omiſerunt.*

Codex Græcus reſtitutus. Omiſerũt ariſtarchi

Tepidos lactis modo. *In Græco codice eſt,* χλιαρὰ δὲ τὰ ἐδέσματα καὶ γαλακτώδη. *Hoc eſt, Tepidos autem cibos & lacteos offeremus.* Galenus *lib. 7. Methodi dictionem* γαλακτώδη *interpretatur,* χλιαρὰ δὲ, *inquiẽs,* τὰ ἐδέσματα προσοίσομεν ἃ καλεῖν ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰατροῖς γαλακτώδη, *quod eſt: Tepidos autẽ cibos offeremus quos medicis uocare lacteos conſuetudo eſt.* Idem *libro undecimo* Actij

Quæ ſint galactode.

τὰ ἄλβυλα καὶ τῇ κράσει γαλακτώδη. Hoc est albulæ, et temperamento lacteæ balineæ, quod est, tepidæ lactis iam emulcti modo. Celsus tales cibos, lib. 4. cap. 11. in hunc modũ inquiens: Aqua neq; ea ipsa frigida, sed potius egelida danda est. Ibidẽ: Si uero tormina sunt, oportet frigidis & humidis fomentis stomachum fouere: uel si uenter dolet, iisdem egelidis, sicut uenter ipse mediocriter calentibus iuuetur. Egelida.

Quod si ad vomitum sint idonei. In Græco codice mutilatus locus est, in hunc modũ: εἰ δ' αὐτιτηδείως ἔχοι· διὰ ῥαφανίδων ἐμέτω, adde post ἔχοι dictiones duas πρὸς ἐμετὸν, quod Gemusæus castigator non aduertit, uolens in compendio eiusmodi intelligi.

IN LXXIII. CAPVT.

QVæ igitur attenuandi. Olim ueteres maiorem uim in uictus ratione ponebant, quàm in medicamentis: ubi uel humor uiciosus emendandus, uel morbo uenienti erat prospiciendum: alia nimirum ratione, quàm huius seculi Medici factitantes: qui statim cum quis de particula aliqua conqueritur, ad ualentissima etiam medicamenta confugiunt. Restitutus locus. Cæterum Paulus noster hæc ex commentario Galeni cui titulus est, de iis quæ bonum malum' ue humorem gignunt sumpsisse uidetur. Habet ille in hunc modum: καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἰατροῖς εὑρέθη τὰ κληθέντα πρὸς αὐτῶν ὑγιεινὰ φάρμακα τῆς λεπτυνούσης ἅπαντα δυνάμεως ὄντα. τούτοις γὰρ ἔργον ἐστὶν, ἐκφράττειν μὲν τὰς στενὰς διεξόδους. ἀπορρύπτειν δὲ τὸ προσπλαττόμενον γλίσχρον ἐκ τῶν χυμῶν τοῖς ἀγγείοις, τέμνειν δὲ καὶ λεπτύνειν τὰ παχέα τῶν ὑγρῶν, ἀλλ' ἐὰν πλεονάζῃ τε ἐν αὐτοῖς, ὀρρῶδες, ἢ πικρόχολον ἐν τῷ χρόνῳ, ἢ μελαγχολικὸν ἀπεργάσεται τὸ αἷμα. Hoc est: Quamobrem medici salubria ab ipsis uocata medicamenta inuenerunt, omnia facultatis attenuatoriæ: siquidem munus ipsorum est arctos transitus patentiores reddere, succorum lentorem uasis adhærescentem abstergere: humorum crassitiem incidere atq; extenuare. Sin autem serosum quippiam in eis redundet, uel sanguinem biliosum temporis interuallo, uel melancholicum efficiunt &c. Sunt autem medicamenta salubria, cibi loco medicamentorum sumpti, quibus per sanitatem utimur. Salubria medicamenta q.

Porro quæ incrassandi. Ex eodem commentario transcripta sunt, ubi in istum modum habet: τὰ δὲ τοὺς παχεῖς καὶ γλίσχρους γεννῶντας τε χυμοὺς ἐδέσματα τροφιμώτατα πάντ' ἐστὶ, κἂν πεφθῇ καλῶς ἔν τε τῇ γαστρὶ, καὶ τῷ ἥπατι. χρηστὸν αἷμα γεννᾶν πέφυκεν, ἀμεμπτότατα δὲ τῶν ἐδεσμάτων ὑπάρχει τὰ μεταξὺ τῶν λεπτυνόντων τε καὶ παχυνόντων. Quod est: Cibo uero crassos, uiscososq; humo-

res generantes, omnes & ualẽtißimæ sunt materiæ, & si probe in uentriculo, & hepate fuerint concocti, benignum generare sanguinem assolent: uerum inculpatißimi inter cibos sunt, qui tenuium, crassorumq́; medij habentur.

Qui sese exercent, & quantum libet. *Galenus hæc ita habet:* ὅσοις μὲν γὰρ ἀνθρώποις οἷόν τ᾽ ἐστὶ γυμνασίοις τε πλείοσι χρῆσθαι, καὶ κοιμᾶσθαι μέχρις περ ἂν ἐθέλωσι, καὶ βίον ἔξω τῶν πολιτικῶν ἀσχολιῶν ᾕρηται τούτοις ἐγχωρεῖ, καὶ τὰ παχύχυμα καὶ γλισχρὰ τῶν ἐδεσμάτων ἐσθίειν. Hoc est: *quibus itaque exercitijs pluribus uti licet, & quàm diu libet dormire: ad hæc qui uitã ciuilibus negotijs uacantem degunt, ij & cibos craßi succi, & uiscosos tuto assument.*

Porro quemadmodum. *Ad uerbum ex eodem loco transcripta sunt. Galenus autem addit rationem: neutiquam enim, inquiẽs, aliquis ægrotabit si opportune prospiciat, ne concoctione unquam frustretur, item ne à cibo ualidam quandam ambulationem subeat. Quippe sicut exercitatio cibos præcedens, plurimum conseruandæ sanitati conducit: sic quælibet secundum cibos commotio, nocentißima est. Nam alimentum antequam sit concoctione elaboratum, ex uentriculo distribuitur. Vnde crudorum humorum copia in uenis collecta, omnigenas morborũ species procreare solet, nisi protinus labore aßiduo fuerint discußi, uel concocti, ac in sanguinem commutati.*

Exercitatio.

Varia ciborum genera. *Plinius lib. 11. c. 52. Homini cibus utilißimus simplex. Aceruatio saporũ pestifera, & condimẽta pernitiosiora.*

IN LXXIIII. CAPVT.

LActuca *Ex libris de alimentorum facultatibus fere mutuatus est omnia Paulus. Itaque cum dicit, eoque somnum accersit, intellige, uesperi commanducata, ut Galenus uti solebat. Valenter nutrit, græca dictio est* τρόφιμος, *quasi dicas, nutriens ualde, sic enim docti interpretantur uocem istam.*

τρόφιμος.

Ita boni succi. *Galenus, cum alia omnia olera paucißimũ sanguinem generent, sola lactuca non multum quidem nec uiciosum gignit, nõ tamen absolute* εὔχυμον, *hoc est boni succi, laudabilẽ & benignũ.*

Intybum. *Alias græcis* σέρις *dicitur, in satiuum & agrestem diuiditur. Quanquam græci per cichoreum tam domesticum quàm agrestem intelligant. Satiuus intybus duplex, unus latioribus folijs, lactucæ similia, quem nos endiuiam, corrupto nimirum uocabulo appellamus. Alter, folijs strictioribus, multis capillamentis per radicem transeuntibus.* Hoc loco intybum, *intellige potißimum, quam uulgo* Endi-

Intybus.

uiam nominamus, in acetarijs usitatam. Endiuia.

Brassica marina. Forte ea est herba, quam officinæ soldanellam uocant circa maritima nascentem, nisi Dioscorides folia longa brassicæ huic attribuisset, quæ in Soldanella non sunt: aut longitudo de foliorum ordine uenit intelligenda. Soldanella.

Blitum & atriplex. Blitum olus rubrum quod in cultis se attollit, cuius folia iuribus incocta sic ea inficiunt rubore, ut nigelli uini dilutum colorem repræsentet: à quo rubrum olus etiam ab olitoribus uulgo uocari. Radice non una nititur, sed contra cæterorum fere olerum morem multiplici prolixa non in rectum tendente, betaceis frondibus, sine acrimonia fatuis, semen corticeum profert racematim singulis ramis insidens. Atriplex flore aureo prodit, caule interdum purpureo, interdum candicante, ramaso, folio bliti, cum pubescit herbaceo, cum senescit, flammeo, nonnunquam in luteum languescente, semine foliaceo, simplici radice in altum ascendente, ex quo multæ se promunt. Dicitur etiam Dioscoridi Chrysolacanum. Chrysolacanum.

Scolymos. Paulus & Aetius scolymon à cinara diremerunt: hanc officere stomacho, illum prodesse iudicantes. Idem etiam Galenus, ex quo sua mutuati sunt illi, in 2. de alimentorum facultatibus testatur. Alij tamen Græci nullum aliud inter hæc discrimen ponūt, quàm quod scolymos ferus sit, & syluester: cinara uero, domita cultu, feritate exuta, mitior & altilis: cuius cibus, licet stomacho sit grauis, nō protinus à scolymis natura, uiribusq; degenerauit. Verum ex coctura noxā, quā prius referebat, amolitur: ijs additis quæ etiam Galenus enumerat.

Atractylis. Hæc duas habet species, una mitior est cnico satiuo similior, caule rectiore ac rigido, exili. Itaque pro colo antiquæ mulieres utebantur, atque hanc proprie atractylida nominabant, semine candido grādi amaro. Ab officinis dicitur hodie syluestris cartamus. Quibusdam sanguinea uirga nominatur quod uulso ramulo cruorē modicū profundat. Altera species hirsuta, caulibus sonchi, torosis, humi reptātibus, semine minuto, frequēti, amaro, & pilis barbato, flore lutheo, ut prior. Cruor ēt ex uulnere secti exit: hæc officinis uocatur, cardus benedictus. Syluestris cartamus. Cardus benedictus.

Apium hipposelinum, sion, smyrnion. Quum apium absolute apud autores ponitur, hortense uenit intelligendum, quod uulgo Petroselinum dicitur. Semina quæ à pharmacopolis paßim uenduntur, eleoselini sunt, id est, palustris apij. Hipposelinum à Romanis olus atrum dicitur, non autem ab equis nomen sumpsit, ut quidam uoluere, sed à magnitudine sua. Nam apud Græcos ἵππ⊗ in compositione solam

magnitudinem signat, in ijs maxime rebus, quibus nihil peculiare habet. Id quibusdam putatur apium, quod Galli, Ache, Germani eppich nominant, Ferrariæ uulgo appellant apium Macedonicum. Dissentiunt autores in Hipposelino & Smyrnio. Alij Hipposelinum, olus atrum nominant, alij smyrnion, quidam diuersa olera hæc iudicant, quidam eadem. Nam Plinius ait: Olus atrum hipposelinum Græci uocant, alij smyrnion. Theophrastus idem uidetur cũ Plinio dixisse. Galenus smyrnion olus atrum uocat, Romanorum secutus nomenclaturam. Dioscorides & Plinius de ijs priuatim ut genere diuersis egerunt. Forte ea herba est, quam Galli leuechram nominant. Sion, Latinis dicitur Lauer, frutice pusillo, in profluentibus aquis emicante, habitu subrecto, pinguiq; latis ac luxuriantibus folijs, olus atro similibus, minoribus tantum, odoratisq;. Officinæ berulam uocant.

Berula.

Eruca. Notissima herba est, in acetarijs utimur, ob gustus acrimoniam. Græci εὔζωμον, Galli raquetam appellant.

Ocymum. Recentiores Græci, qui de re herbaria scripserunt basilicum, hoc est, regium appellant: quod nomen apud omnes fere nationes hodie usurpatum uidemus.

Gingidiũ. Chærefolium.

Gingidium simile est scandici. Gingidium forte est herba ea quã uulgo Chærefolium appellant: non autem quam Plinius Chærephyllon nominat. Olus fuit Pauli & Gal. temporibus tritissimum in usu. Scandix syluestre olus est, ac uilissimum, si Plauto credimus.

IN LXXV. CAPVT.

Asparagus.

ASparagus. Per hanc dictionẽ intelligi uolo, quæ primum in lucẽ ꝓdeunt olerũ germina, priusq; in folia explicentur, recentissimosq; turiones qui edẽdo sunt. In summa, primos cauliculorũ partus cõprehẽdo.

IN LXXVI. CAPVT.

Bulbi.

BVlbi. Bulborum facies, ut olim ueteribus fuit cognita, ita nunc maxime cum officinis, tum medicis pace eruditorum dixerim, incognita est. Sunt autem cepæ modo tunicati, & fronde cepicia, tereti, angusta, in mucronem desinente, cauliculo dodrantali, in cuius fastigio flos emicat purpureus, ut in scilla circumactus. Agri Gallici, appetitus appellationem indiderunt, quòd meram excitent cibi auiditatem. Verum genus hoc quòd in hortis copiosiore coma uiret, nucleis gracilioribus nunc porretam, nunc unionetam à porri, uel unionis, tum sapore, tum forma uocant. At non solum propriæ cuidam plantæ bulbi nomen inditum est, uerũ etiam rotundæ radices suis membranis tunicatæ Bulbi nominantur, siue pluribus capitulis coagmentẽtur, uno folli

culo omnes ambiente, siue quadantenus distinctæ separentur, quales sunt croci, liliorum, narcissi, scyllæ, &c.

Pastinacæ vero, dauci & cari. Ad uerbum ex Galeni libro citato transcripta sunt. Pastinacæ species satis sunt cognitæ. Dauci uero & cari non item. Sunt porrò tres Dauci species à Dioscoride descriptæ: quam hodie in officinis habemus, syluestris pastinaca est, ut sapor, odor & tota delineatio ostendunt. Nulla autem dauci species apud Dioscoridem pastinaca syluestris est, sed tertia tantum huic comparatur muscario. Verus Daucus ex Creta exportari debet. Huius semina & radices in usum medicum ueniunt: aliarum specierum semina tantum. Quia uero Dauci & syluestris pastinacæ eædem propemodum uires existunt, ea pro dauco uti licebit.

Officinarū daucus

Verus daucus.

Cari. Officinæ carui dicunt Serapionem suum, aliosq; Barbariæ scriptores secutæ. Non tamen semen hoc carui quod Pharmacopolæ uendunt, respondet Serapionis descriptioni. quippe crassius hoc esse dicit quàm cyminum, officinarum autem multo minus cymino est. Caros igitur forte una ex nostratibus dauci speciebus erit, si semen etiā à Dioscoride exiguum descriptum, respiciamus.

Cari.

Ampeloprasum. Caule prosilit bicubitali, folijs porraceis, sed angustioribus, flore candido, radice bulbosa. Prouenit in uinetis, unde à natalibus ampeloprason quasi uitigineum porrum Græcis nominatur. Nostrates officinæ uineale porrum appellant.

Porrū uineæ.

IN LXXVII. CAPVT.

TVbera. Hæc ex terræ sagina conglobantur, sine medulla, uena, cortice, solo undiq; circundata, nullis fibris, nullisq; capillamentis. nixa, nec extuberante loco in quo gignuntur, aut rimam agente, nec ipsa terræ cohærent. Galli hæc trufla nominant. Itali zunesta tarensola. Vere effodiuntur, nec ultra annum durant.

Fungi. Istorum origo prima è limo & acescente succo madentis terræ, aut radicis ferme glandiferæ. Initio spuma lētior, dein corpus membranæ simile, mox partus. Cortice, medulla, neruo, uena carent.

IN LXXVIII. CAPVT.

CHondrus. Magna scriptorum recentiorum dissensio est, & adhuc sub iudice lis est. Num scilicet chondrus & halica diuersa inter se sint, cum apud Paulum distinctim scribantur, an idem, cum apud autores Græcos chondrus, pro halica Romana sæpius ponatur. Apud recentiores autem Græcos ambæ dictiones coniungantur: Vt in Actij sermone 9. cap. 10. in hunc modum, τροφὴν δὲ διδόναι χόνδρον ἄλικος μετ' οἴνου λευκοῦ. Quibus uerbis præcipit cibum dari

Chōdrus. Halica.

chondrum alicæ cum uino albo. Item disceptatur, an hæc semina sint naturalia per se, an potius res facticiæ. Certe quantum ad primam controuersiam attinet, collatis multorum autorum scriptis, chondrus uidetur antiquorum in usu fuisse, si Galeno de uictus ratione in morbis acutis credimus, quanquam libro.1. de alimentis nomen eius apud antiquos perrarum fuisse prodat, ut fere sibi ipse contrarius uideatur. Alica uero teste Plinio, res Romana est, neque Pompeij magni ætate in usu fuisse traditur, nec pridem excogitata. Paulus noster ambo quasi consimilis usus ac facultatis, frequenter coniungit, ut libro 3. cap.31 ἔσω δέ σοι ἄρτος πλυτὸς ἐκ ψυχροῦ, ἢ ἄλιξ, ἢ χόνδρος. Id est: Panis tibi esto lotus è frigida, uel alica, uel chondrus. Sic itaque colligo, ut secunda quoque discordia dirimatur, chondrum & alicam eisdem fere modis fieri, non autem semina, aut fruges esse per se. Paulus autem dicit alicam chondro in omnibus respondere, nisi quod uentrem magis astringat. Nimirum propterea quod chondrus fiat ex zea quæ Italis & quibusdam Germanis spelta nominatur hodie. Frumenti genus inter triticum et hordeum medium. Alica uero ex tritico fiat: quicquid dicat Palladius de hordeo semimaturo. Et hodie nobis puls frumentacea uocatur: ptisanæ cremori colatitio similis. Errant qui alicam ex zea, chondrum ex tritico fieri autumant. De chondro consulant Dioscoridem & Constantinum libro. 3. de re rustica. Interim uideas apud ueteres hæc duo confundi, ut quod alicæ tribuendum sit chondro tribuant. Inueniasq; uarias uel chondri, uel alicæ conficiendæ rationes. Non etiam audiendi sunt, qui far apud Romanos dictum, chondrum esse arbitrantur: cum & ipsum far testimonio Archigenis frumenti quædam sit præparatio, ex zea nimirum & frumento. Plinius testatur populum Romanum farre tantum ex frumento trecentum annis usum fuisse.

Panes. Inter panes firmissimus. Vsus sum dictione Celsiana, firmissimus, pro eo quod est alimenti plurimum præstans, quanquam in comparandi gradu τροφιμώτερος habeatur.

Syncomistus. Synchomiston. Hunc alio nomine Galenus autopyron appellat, quod ex omnibus suæ farinæ partibus citra ullam detractionem constet, inter furfuraceum & similageum medius, syncomistos quasi confusaneus dictus, quoniam castratus non sit, sed omnia simul tulerit, furfures, utriculos & similam.

Polenta. Vide Galenum libro.1. de alimentis, ubi polentam quam Græci ἄλφιτα nominant, recenset, ex hordeo nouello mediocriter to-

sto fieri. eamq; ueteres militibus panis loco dare solebant.

Maza. *Cum polenta liquore conspergitur, atq; subigitur, mazæ appellationem assumit: Hinc quidam eruditus offam appellat.* Maza.

Oryza. *Hoc frumenti genus Gallicum, Germanicumq; uulgus detracta priore litera Rizon appellant.* Oryza.

IN LXXIX. CAPVT.

EX leguminibus. *Legumina, inquit Galenus ea ex cerealibus seminibus appellant, quæ panificio non accommodantur, ut puta fabæ, pisa, cicera olentes lupinum, oryza, eruum &c. Galenus uocat ὄσπρια & χέδροπα.* Legumina.

IN LXXX. CAPVT.

DE temporariis. *Sic interpretatus sum ὡραίους: quasi dicas horarios. Nam Galenus cæteriq; græci id anni tempus, horam appellãt: in quo medio canicula sidus oritur, ad quadraginta usque dies perdurans: quo tẽpore omnes temporarij fructus, aut tempestiui, ut Plinius ait, proueniunt. At Galenus non solum horarios dici censet, quòd eo tempore nascantur, sed ut à conditaneis discernantur. Sic ẽt Plinius apposite dixit, de persico, quia non aliud fugacius. Hoc est quod minus duret.* ὥρα. ὡραῖοι. Fructus. Fructus fugaces.

Omnia poma. *Græce est ὅλη ὀπώρα. Sic antea interpretatus sum quicquid herbaceo fructu uiret, lignosi nihil exterius habens. Proprie uero Galenus oporam nominat libello περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας, ficus & uuas: ut Paulus sequenti capite etiam indicat.*

IN LXXXI. CAPVT.

EX cerasiis. *Galenus commentario iam citato in hunc modum de tempestiuis illis fructibus præcepit. Sunt autem arborei prope dixerim uniuersi fructus, uiciosis succis donati, præter quas uocant castaneas. Hæ si quidem exactam in uentriculo concoctionem adeptæ, nutriunt, uerum succis crassioribus: malis nequaquam. Aliarum arborum fructus temporarij omnes maligni sunt, nam si in uentriculo computrescant, medicamenti deleterij naturam fere induunt sicut & mora, licet ea persicis dictis & prunis moderatiora sunt. Tamen corruptelam nihilominus illic prauam sustinent &c. De usu horum paulo post ait: A uiciosis semper abstinendum, nisi cùm ægroti æstate totius corporis siccitatem calorèmque emendare conantur. Conueniunt enim tunc poma, pira mora, cerasia adsumpta. Cucumer uero, pepo & melopepo, item præcocia dicta, uel persica modice tunc manducari debent.* Aliquando uiciosis utẽ dũ.

In uniuersum astringentia. *Vide Galenum libro. 2. de alimentis: ubi rationem tradit; cur rethori cuidam astringentibus sumptis*

post alios cibos laxantes uenter fuerit solutus. Ibiq; hæc Pauli sententia copiosius explicatur.

Primæ mēsæ qui cibi conueniunt.

Eoque primum exhiberi debent. Idem Galenus libro supra nominato confirmat in hunc modum. Omnes cibi qui prauum succum cum humiditate, & lubricitate obtinent, ex facili descendunt, eoq; prima mensa sumi debent.

Duracina. Sunt qui lectionem hanc deprauatā putant, uelintq; legi pro duracina, rhodacina, nulla plane ratione ualida nitentes. Galen. quidem & alij uetustiores hoc uocabuli non usurpant, uerum recentiores græci, uti Paulus, hoc cum Rhomanis commune habent. Vocantur autem duracina, quòd corpus ipsorum pertinacius ossi hæreat, quàm ut auelli queat. Græci δωρακινὰ, uel δουρακινὰ dicunt latinos fere imitati. Constantinus li. 10. de agricultura. ἐπειδὴ δὲ ἴσμεν τὸ δωρακινὸν ταχέως γηράσκον. Paulo post, ἐρυθρὰ ποιήσεις τὰ δωρακινὰ ῥόδα φυτεύων μεταξὺ τὰ φυτά.

Duracina.

Constantinus.

Druppæ

Druppæ. Plinius lib. 13. ca 26. Oleum & Omphacium est. Fit duobus generibus, & totidem modis ex olea & uite: olea adhuc alba expressa, deterius ex druppa. ita enim uocatur, priusquam cibo matura sit, iam tum colorem mutans &c. Græci δρυπετὰς appellant.

Pistacea.

Pistacea. Vide Plinium. Fructus est ex nucum genere, qui è Syria apportatur: Crescit arbore omnino nuda præterquam ramorum cacuminibus. Hæc enim comantur densiore folio, angusto, maiore tamen quàm lentisci, subruffo surculis dependentibus pineæ nucis similitudine. Lutetiæ in quibusdam hortis est uidere nunc. Officinæ pharmacopolarum uocant fistica aut fisticorum grana.

Phistica officina.

Sirica.

Vide an recētiores cum ueteribus conueniant.

Sirica. Galenus ita uocat Ζίζυφα à recentioribus græcis appellata: quæ officinæ seplasiariorum iuiubas nuncupant. Recentiores maxime commendant hunc fructum, ut boni succi. Galenus ut prauo donatū reijciendum putat. illi præterea stomachum gratum, hic concoctioni rebellem prædicat. item illi aluo subducendæ conuenire, hic astringere aluum. Aetius recentior, calore & humore temperata tradit, eoq; sanguinis acrimoniam edomant probum succum creant, serosum sanguinis humorem eliciunt. Decoctum eorum tussim & difficultatem spirandi lenit, pectori, renibus, uesicæ, prodest.

IN XCII. CAPVT.

MOlles. Addidi cute, & paulo post, dura carne, dixi, ne ex simplici uocum interpretatione contraria inter sese posita uideri possint. Sunt itaq; pisces hi molles cute si attingas, duri autem carne, ut Ga-

lenus habet lib. tertio de alimentis. Nihil in capita præcedentia sum commentatus quòd & facilia, & ex Galeni libro iam citato sint omnia fere decerpta.

IN XCIII. CAPVT.

CArtilaginea. *Hi pisces superioribus sunt contrarij, nam duram habent cutem: molem autem carnem. Cæterum Galenus selache dictos affirmat,* ἀπὸ τοῦ σέλας ἔχειν, *hoc est, quia splendorem habeat eorum cutis.* Selache Pisces.

IN XCVII. CAPVT.

ITaque somnus. *Galenus libro tertio de causis pulsuum in hunc modum somni generationem describit:* ὁ μὲν γὰρ ὕπνος γίνεται τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἤτοι διὰ κάματόν τινα καὶ ξηρότητα πλέονα πρὸς τὴν τροφὴν ἐπεστραφείσης. ἢ διὰ ἀμετρίαν ὑγρότητος ἀδυνατούσης ἐκτὸς ἀποτείνεσθαι. ἐστὶ δ' ὁ μὲν πρότερος ὑγιεινός τε καὶ κατὰ φύσιν, ὁ δὲ δεύτερος ἐνθεὶς, οἷος ὁ ἐν κώμασί τε καὶ ληθάργοις. *Hoc est: Et enim somnus fit, cum naturalis caliditas, uel ob defatigationem quandam & maiorē siccitatem ad alimentū conuersa est, uel ubi propter nimiam humiditatē foras nequit extēdi. Prior sane est salubris, et secundū naturam. Secundus autē dictus, qualis in comate & lethargo &c. Paulo post:* τῶν δ' ὕπνων τῶν κατὰ φύσιν, ὥσπερ οὖν καὶ τῶν ἐγρηγόρσεων ἡ γένεσις οἵα πρόσθεν εἴρηται, δεομένου μὲν ἅμα, καὶ ἀποροῦντος ὑγρότητος δαψιλοῦς τοῦ κατὰ φύσιν ἐν τοῖς ζώοις θερμοῦ, καὶ διὰ τοῦτο συνιόντος εἰς τὰ σπλάγχνα, καὶ τὴν γαστέρα τῶν ὕπνων γινομένων. αὐτάρκως δ' ἀπολαύσαντος ταύτης ὡς ἤδη τὴν κατὰ φύσιν ποιότητα ἔχειν, τῆς ἐγρηγόρσεως ἀποτελουμένης. &c. *Hoc est: Somnorū uerò naturaliū, sicuti etiam uigiliarū generatio existit qualis antea exposita est, nēpe ut somni fiant cū naturalis animantiū calor īdiget quidē simul et destituit copiosa humiditate, eoq; ad uiscera et uentrē commeat: ut autē uigiliæ, cū idē calor hac humiditate potitus fuerit abūde, ut iam naturalē habeat qualitatē &c. Nam ex alimenti confectione multa uaporosa humiditas in ipso calore, meatibus, omnibusq; particulis intermedijs suggeritur.* Sōni generatio.

Virium animalium requies. *Hoc est, ipsæ quidem non agunt, sed naturalibus subsidium adferunt: eoq; præcipitur recte, ut dum fit concoctio, etiam in uigilantibus, abstineatur à lectione, disputatione, aut cogitatione graui, ne uis naturalis alio distrahatur, nam mutuo sibi ferunt auxilia, impedimentaq;.* Mutua uirium subsidia.

Tempus somni optimum à cibo. *Intellige, non statim: nam* Tempus somni.

somnus statim à cibo, caput replet, ut etiam plethoricæ dispositiones, si Galeno in aphorismis fidem accommodamus.

Terminus autem somni. *Non sunt audiendi qui unum omnibus terminum somni præscribunt. Nā alij celerius, alij tardius concoquunt: hi plus assumunt, illi minus. Quare Galenus recte in commentario de euchymia & cacochymia tradit. Quibus itaq; exercitationibus pluri-mis uti licet, & quàm diu libet dormire, ij & cibos crassi succi, & ui-scosos tuto assument. Quæ ita græce sonant* ὅσοις μὲν γὰρ ἀνθρώποις οἷόν τ' ἐστὶ γυμνασίοις τε πλείοσι χρῆσθαι, καὶ κοιμᾶσθαι μέχρις περ ἂν ἐθέλωσι *&c. ut supra dictum est.*

IN XCIX. CAPVT.

Cataphora. κατα-φέρεσθαι.

CAtaphora. *Dictio græca est, à uerbo* καταφέρεσθαι, *quod est ob-dormiscere uehementius. Vnde etiam* καταφορικὸς ὕπνος *dicitur. Latine interpretari possis, grauis aut uehementis soporis impetum. Galenus sub hoc nomine, alios affectus soporosos uidetur comprehende-re,* καταφορὰς *inquiens,* βαθείας ἐργάζεται. ἃς ὀνομάζουσιν ἀποπληξίας, καὶ κάρους καὶ κατοχάς. *Hoc est, Cataphoras profundas effi-cit, quas nominant apoplexias, & caros, & catochos.*

In epistola Dioclis habetur συνάγχην νύκτωρ. *In qua uitium esse puto. Nam quid sibi uelit* νύκτωρ, *non satis intelligo. Angina enim omni tempore solet excitari. Nihil itaque mali erit, si legas pro* νύκτωρ νυκτάλωπα.

FINIS LIBRI PRIMI
commentariorum.

COMMEN-

COMMENTARIORVM IN PAVLVM AEGINETAM LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

LIBER *hic secundus de febribus, & earum accidentijs facili tractat compēdio, ex Galeni opere de medendi ratione ad Glauconē magna ex parte transcriptus.* Nonnulla *uero* Paulus *noster ex opere de Crisibus, pauca ex Prognosticis* Hippocraticis, *quædam ex alijs autoribus sumpsisse uidetur. Cæterum à morbis similaribus auspicaturum se dicit, qui quatuor cōstant intemperaturis. Quia uero calida omnium est efficacissima, merito ab hac appellationem desumpsit, febres, morbos nominans similares, qui nimirum etiam simpliciores dicuntur.* Compositos *in tertio quartoq; uolumine persequetur.*

Oribasij compendio. *Iulianus olim* Imperator *medicinam suo tempore uagam amplamque intelligens, præstantissimos ex omni regione medicos* Romæ *colligendos magno studio curauit, delegitque ex uniuerso illorum numero septuaginta duos qui diuersis antiquorum autorum monumentis euolutis examinatisque, necessaria magis in artem medicam compēdiosa ratione comprehenderent. Hi igitur omnes, sua prius ratione & uia, singulatim explicata, uno tandem consensu scribendi prouinciam* Oribasio *ut facile principi, doctissimoq; tradiderunt. Is uaria* Galeni *opera aliorumque nonnullorum perscrutatus in compendium quoddā septuaginta duobus libris comprehensum(tot enim fuerant conuocati medici) artificiose redegit.* Paulus *autem* Aegineta *opus hoc maius esse animaduertens, quàm ut iter facturo circunferri possit: aut ab homine tenuioris fortunæ comparari, in septem tantum libros constrinxit.*

Ex Galeñi sane. *In græco male legitur* ἐκ τῶν Γαλλιωοῦ ὦ μὲν ὡς μάλιστα. *Hic* ὦ *est superfluū: ac legi debet* Γαλλιωοῦ μὲν ὡς μάλιστα. Castigat codex.

Hos & Oroscius, & castigator Basiliensis præterijt.

IN II. CAPVT.

ἀθρόως. VNa vice. *In græco est ἀθρόως, quod cumulatim signat, ac una uice. Celsus dixisset semel. Cõtrarium huic κατὰ μέρος, et κατ' ὀλίγον, quod est, particulatim, & paulatim, multisq; uicibus. Quando scilicet morbi in abscessum finiant pluribus diebus fit crisis.*

IN III. CAPVT.

Græcus codex uitiosus. NEq; enim capitis. *Ex Galeni 1. de diebus decretorijs hæc transcripta sunt. Desideratur autem in Paulo uocula, δὲ, habet enim πυρετοῖς εἰσβάλλων, pro πυρετὸς δὲ εἰς βάλλων, quod neglexerunt Aristarchi.*

Aliquem latere. *Galenus addit emphaseos gratia καὶ αὖ ἀναισθητότατος εἴη, hoc est, etiãsi stupidissimus, et ab omni alienus sẽsu fuerit.*

IN IIII. CAPVT.

νεκρώδης. LEthales notæ. *Subsequentes scilicet, facies cadauerosa, sano quàm dissimillima, ut quæ mortuum imitetur, unde græcis νεκρώδης dicitur. Nam si ex Hippocratis sententia, similis sit sani, præsertim ipsius, qui nunc ægrotat, faciei, optime sperandum est. Porro notæ hæ sunt in morbis acutis, diuturnis, animi defectionibus, doloribus, item omnibus defunctis. In faciei autem, quod imprimis appareant, & uim obtineant maximam. Cadauerosa, quoniam natura debilitata, non amplius sanguinem & spiritum in hanc suppeditat.*

Laurentianus. Nares acutæ. Nares acutæ. *Ita Celsus interpretatur. Nescio cur Laurentianus Nasus compressus uerterit, quod græcis dicitur ὀξεῖα ῥίς. Sunt autem nares acutæ, aut ob aliquã causam carnosas animaliũ partes cõsumẽtẽ, corrumpẽtemq; aut ob debilitatẽ caloris natiui, qui non magis in extimas corporis partes extẽdi potest, sed ĩ uisceribus solis exiguus remanet. Quo fit, ut nõ amplius tantũ sanguinis, aut spiritus in partes illas affluat. Cum autẽ in naso osseæ partes et humidæ carnosæq; sint, inuicem commissæ: deinde quum osseæ propter terrestrẽ ipsarũ substantiã similes permaneant, humidiores autem consumi facile possint, et in se concidere ob inopiã tum spiritus tũ sanguinis, fit ut nasus gracilescat.*

Oculi concaui. *Ob easdem causas fiunt: sed quãto extremo naso humidiores, molliores q; existunt, tanto citius cauantur. Imo etiã spiritus animalis copiosi participes existunt, & caloris non pauci, quibus ipsi destituti merito contrahũtur. Cadauerosa igitur facies quæ sequentia apud Hippocratem obtinet, in diuturnis sæpe morbis uisitur: raro per initia, ob quod & periculosissimum est, & in acuto morbo prorsus*

lethale: tanquam ne occasionem quidem habuerit à tempore. In morbis autem longis non adeo lethale: ita nec in frigido loco, hyeme, statu aeris frigido, & senectute: quia morbus naturæ respondet.

Si hæc neq;. Aut tali aliqua manifesta causa, minus periculosum est, quam si ob morbi maliciam, etsi præstaret neq; ab eiusmodi causis uirtutem prorsus debilitari Celsus optime hanc sententiam lib. 2. ex primit latine. Si hæc, inquiens, ita sunt, ut neq; uigilia præcesserit, neq; uentris resolutio, neq; inedia. Dixit autem Hippocrates neq; ex uigilia: quia ex hac oculi, ueluti chorda ex siccitate tenduntur. Vigiliæ.

Vacuatione Intellige per alui profluuium, & mordicationem ut Galenus apud Hippocratē interpretatur. Verū Hippocrates habet τὰ τῆς κοιλίας ἐξυγρισμένα ἢ σφοδρῶς, quod est: Aluus uehemēter humectata. Celsus dixit uētris resolutio. Paulus utitur dictione κενώσεως. Vacuatio.

Aut inedia. Hippocrates dixit λιμῶδές τι, quasi famelicum aliquid, aut fames quædam Paulus ex Galeno ἀσιτία, hoc est, inedia, Cæterum & alui resolutio uehemens, & inedia corpus siccant, adeo quandoque, ut per se emortuam hanc faciem inducant. Inedia.

Si oculi lumen refugiunt. Hoc est, auersantur, ob uisoriæ facultatis imbecillitatem. Quæ quum propter instrumentorum affectionem laborat quemadmodum in lippitudinibus, aut ob alium quendam fluxum præter naturam quidem est, non tamen mortale: cum autem per se afficitur, lethale.

Illachrymant, non ex quadam. Hippocrates habet ἢν γὰρ τὴν αὐγὴν φεύγωσιν, ἢ δακρύωσιν ἀπροαιρέτως. Hoc est: Si enim lumē refugiūt aut illachrymāt citra uoluntatē: nimirū ob facultatis retētoriæ imbecillitatē. In Hippocrate additur: ἀποστρέφωσιν, quod est, peruertūtur. Celsus simpliciter dixit, si præter hæc oculi quoq; lumē refugiūt, et illachrymant. Paulus autē pulchre distinguit causa tum exteriore tum interiore, quæ sane utraque lachrymas sæpe in oculis mouet. Hippocrates. Celsus.

Ad hæc si alter ex his minor. Quæ nota facultatem ipsam dispensantem emori significat.

Quæque in ijs alba. Sicut in lippitudinibus quibusdam & ebriosis nonnullis. Iudicium uero est plenitudinis in cerebrorum membranis: interim & inflammationis. Vtroq; enim modo sanguis ad oculorum uenas exprimitur. Album oculi pars est pupillarum ambientis, pericranij extremitas. Albū oculi.

Aut nigricent. Refrigerata scilicet. Refrigerātur autem emortua. Idcirco mali colores perpetuo apparent.

Crassior pituita. Græce λῆμαι, quod Plinius libro uigesimotertio, capite primo dixit, græco usus uocabulo, uel, inquiens, si lemæ in oculis erunt. Nos Celsum imitati libro secundo, de indicijs mortis, quod caput ex Hippocrate transtulit, diximus, pituita. Habet ille, pituitaq; in ijs innatans nouissime angulis inhærescit. Cæterum Galenus Lemas exponens, dicit semicocti alimenti esse recrementum. Nam facultas oculum dispensans imbecilla allatum nutrimentum nequiuit concoquere. Iam fiunt etiam lemæ in lippitudinibus tum ob humiditatis præter naturam copiam, tum ob instrumentorum uicium.

Pituita apud Celsum in oculis pro græcorũ λῆμαι.

Per somnum alba. Ex 14. cap. prognosticon Hippocratis sumpta uidentur. Ita uero apparent, ob imbecillitatem facultatis palpebras mouentis, cum citra causam exteriorem constituitur.

Stridere dentibus Hippocrates adijcit, quibus à pueritia consuetum non est. Fit autem ex cerebri offensione, & per se delirium significat: cum delirio autem, mortem. Cæterum fiunt stridores dẽtium, cum temporales & masticatorij musculi modo conuulsorio mouentur. Quibusdam accidit, ipsis tantũ musculis affectis, uel ab origine, uel postea ex quadam causa. In nonnullis principio neruorum in eiusmodi affectionem deducto, unde potissimum illorum quæ ab eo nata sunt, conuulsiones fiunt, ut hic neruorum musculus insertorum.

Stridor ex quibus causis.

Aut in veste floccos legere. Hoc græce dixit Paulus unico uerbo κροκυδίζειν quod Hippocrates τὰς κροκίδας ἀπὸ τῶν ἱματίων ἀποτίλλειν dixit capite uigesimo octauo. Celsus hoc interpretatus lib. secũdo: ait: Si in ueste floccos legit, fimbriasq; deducit. Id autẽ fit corporis humoribus ad caput exhalantibus. Quorũ uapore purus ille pupillæ humor inficitur, unde prædictæ oriũtur imagines, ut in suffusis. Vbi enim niger aliquis, aut crassus antestat, lumen uisorium prohibens foras excedere pro humoris subsistentis natura, imagines generantur.

κροκυδίζειν.

Si æger supinus. Hoc à decubitu iudicium sumptum est. Galenus in prognostica Hippocratis capite septimo scribit, id neque ad salutem neque ad mortem habere momentum, sed medium esse, aut parum ad alterum declinare. At si consuetum ægro est, ita cubare, & medicum ingredientem non reuereatur, ex bonis signis est. Sin autem causa etiam non est, & medicum reuereatur, malum est.

Veluti resolutus. Græce est οἷον παρειμένον. Nam πάρεσις idẽ quod παράλυσις. Sed illa incertis quibusdam partibus, hæc in toto corpore obuenire dicitur. Sit igitur, ueluti artubus resolutis. Forte idem est quod dixit Hippocrates: καὶ χεῖρας καὶ τράχηλον, καὶ σκέλεα ἔ-

πάρεσις.

χειν ἐκτεταμένα. Hoc est, & manus & ceruicē & crura habere extensa non contracta. Celsus dixit, ubi supinus æger iacet porrectis manibus & cruribus.

Vel si etiam deorsum. Hoc inquit Galenus facultatis corpus gubernantis abolitionem testatur. Celsus dixit, ubi deorsum ad pedes subinde delabitur.

Spiritum. Hoc est, totam respirationem: frigidum, ob extinctionem caloris natiui. Græce est ἀναπνεῖν, quod est, respirare, Celsum secutus dixi spiritum elidere. ἀναπνεῖν. spiritum elidere.

Item pulsus languidus Hippocrates pulsus non meminit. Languidus autem, quem alij obscurū uertunt, imbecillitatem uirtutis fatetur. Creber magnam necessitatem, deficiens per interualla, aut ut percipi uix possit, extremam debilitatem.

Sudore digeratur. Græce est ἱδροῦν συγκοπτικῶς, quasi dicas sudare ad syncopen. Vide Hippocratem. Celsus in Cardiaco dixit: Id autem nihil aliud est, quàm nimia imbecillitas corporis, quod stomacho languente immodico sudore digeritur. ἱδροῦν συγκοπτικῶς.

Pulsus vegetior. Græca dictio est εὐσφυξία, quasi dicas, bona pulsatio. Hoc est mediocris magnitudine, frequentia et celeritate: æqualis sibi per omnia. εὐσφυξία.

Bene erga cibum. Paulo aliter sonant uerba græca, εὖ ἔχειν πρὸς τὰς προσφορὰς. Hoc est: bene habere ad oblationem intellige cibi. προσφοραί.

IN V. CAPVT.

SI quatuor particul. Quum nimirum materia est extra uasa. Sicut autem morbus totus quatuor, habet tempora: principium, augmentum, statum, & declinationem, ita quoque particulares accessiones. Vide Galenum de morborum temporibus, & de totius morbi temporibus, quem librum nos latinitate donauimus.

Cuius extremus. Hoc est, longissimus, quasi dicas: Si longissime producatur, in septimana iudicatur. Nam teste Galeno exacte peracutus is est, qui quartum diem attingit. Non exacte, qui ad septimum usque producitur. Ita inter acutos, alius exacte acutus, qui ad usque diem quartum decimum producitur. Non exacte uero, qui usque ad uigesimum durat, quanquam & ipse acutus sit.

Sin autem inde in quadragesimum incidit, acutus ex decedentia, quem græci κατὰ μετάπτωσιν appellant.

Quarto die crisim. Nam quarto plerunque, soluunt, aut occidunt. Si multum, ad septimanam perdurant.

Sed duodecim. *Quæ accessionis longitudo maxima est, tertianæ exquisitæ dictæ, quæ intra quartumdecimum, hoc est, antequam omnino prætereat, soluitur.*

Longus.

Talis morbus longus. *Vt est quarta, & semitertiana, tertianæ non exquisita.*

Acutorũ duplex natura.

At si particulares. *Galenus libro 2. Duplex autem horum acutorum quoque natura est. Vel enim accessionum remissiones in exactam integritatem finiunt, uel continua, semper febris manet, quæ particulares accessiones non habet, materia in maioribus uiscerum uasis subsistente.*

Corrigitur codex græcus.

Si quidem facies, & totum. *Intellige primis diebus. Nam fieri potest, longo tempore ex parua febri, ut corpus modice collabatur. Modice autem dixit: quia nimium consumi & præter rationem facultatis retentoriæ imbecillitatem testatur. In codice græco, superflua est particula* εἰ. *Nam legi debet:* τὸ πρόσωπον, καὶ τὸ λοιπὸν &c. *non autem* τὸ πρόσωπον εἰ καὶ τὸ λοιπὸν, *nam una hæc uocula sententiam peruertit, quod nec Oroscius intellexit, nec Basiliensis corrector.*

ἀσύμπτωτον.

Si prorsus nihil. *Græce est:* εἰ δὲ παντάπασιν ἀσύμπτωτον, *quod est: Sin autẽ omnino nõ collapsum est. Celsus latinius lib. 2. cap. 4. de signis lõgæ ualetudinis dicit: Vbi æger p spatio parũ emacrescit.*

Pulsus. Magnus. Citatus.

Ex arteriarum motu. *Magnus pulsus, qui in omnem distantiam attollitur, fit ob magnum refrigerij usum. Citatus, ubi magnitudo pulsus non sufficit, additur Celeritas. Sicuti cum qui magno incedit passu non potest iter institutum tempestiuius absoluere, nisi eundem gradum acceleret. Creber, celeritatem adhuc adiuuat, dum breuem facit ab opere quietem. Veluti qui nunquam intermittit, uerùm semper iter repetit, quod celeriter perficit atq; maximum usum refrigerij indicat. Vehemens, robustis uiribus, natura strenue se ad fuliginosa excrementa expellenda accingente.*

Creber.

Paruus: Tardus. Rarus.

Contrarius longum. *Hoc est: Paruus, tardus, rarus, languidus. Paruus quia tantus calor non est, qui refrigerari ualde requirat, aut uiribus imbecillis, materia ue oppressis.*

Quatenus calidæ, & vrentes. *Subaudi ad tactum. Hæc sumpsit ex lib. primo Galeni ad Glauconẽ capite de curatione doloris capitis.*

Delitescentes. οἰον σμυχόμενοι, *græce est. Interpretantur autem grammatici* σμυχόμενοι ἀφανιζόμενοι, *quod est, non apparẽtes. Galenus utitur hoc uerbo, præterquam in libro supra citato, secundo etiam de indicatorijs diebus. Qui nanque inquiens, ad quartumdecimum,*

aut uigesimum diem morbi prorsus acuti exciderunt, hi plane incepe-runt tanquam σμυχόμλυοι lento motu. Nihil refert etiam si interpre-teris, mitiores & lãguidæ. Habetur in codice Græco ante σμυχόμλυοι dictio μαλθακώτεροι, fac tu μαλακώτεροι. σμυχόμλυοι.

IN VI. CAPVT.

MAgna ex parte. Recte dicitur, magna ex parte quoniam plurimi longi affectus teste Galeno libro secundo de diebus decretorijs, etiam excretionibus finiuntur, sed non manifestis. Potissimum autem abscessibus, & concoctione. Qui enim ad quartumdecimum crudi sunt, non ante quadragesimum soluuntur.

IN VII. CAPVT.

DIerum decretoriorum. Antequã dies ipsos enumeremus, apte prius dicetur, cur ita appellentur, Græci uocant, κρισιμοὺς quasi iudicijs dicatos. In quibus natura cum morbo pugnante, iudicium expectatur, natura ne morbum sit superatura, an morbus naturam. Hoc autem fit, quando facultas alicui siue qualitate, siue quantitate, siue utroque corpus offendentis, operi suo ualentissime se accingit: quæ uere Crisis dicitur. Hæc autem singulis diebus potest accidere, teste Galeno, sed non æque frequenter, nec æquali fide. Hinc Paulus noster inquit: Dierum decretoriorum alij de ægris frequenter, cum fide, nempe cum excretione quadam copiosa, aut abscessu non obscuro. Post quæ morbi recidua timenda non est. Dies decretorij qui.

Salubriter. Græca dictio est ἀγαθῶς quod est bene: quo die morbus ad sanitatem desinit, eoq; dixi salubriter.

Perfecte. τελείως interpretatus sum perfecte, iudicat autem is dies perfecte, qui nihil amplius in morbo facit reliquum.

Manifesto. Hoc est: Quo cum excretione, aut abscessu quodã euidenti morbus solutus est.

Insigniter. Paulus dixit græce ἐπισήμως, Galenus εὐσήμως, quasi cum bonis signis. Hoc est, qui prius à contemplatorio iudicatus sit. Iam intelligendum uenit, naturæ motus proportionibus definitis fieri, & circuitibus ordinatis, cum morbi materiam superauerit: probibetur autem quum non plane superauerit. Septenarij igitur circuitus ualidissima sunt uirtute præditi: mox quaternarij: quædam uero extra hos excidunt: quos coincidentes, seu intercalarios nominare licet. At perfectus circuitus est, ex tribus septenarijs compositus, qui nimirum uiginti constat dicbus. Vnde liquet non omnes septenarios inuicem separari, sed nonnullos coniungi, ut etiam quaterniones. Nam Natura motibus ordinatis gubernatur.

hi teste Oribasio in ipsis partibus à præcedente numero incipiunt: post ipsas uero partes absq; præcedente numero procedunt. Porro secũdus septenarius circulus à primo disiunctus est, testimonio Hippocratis ex Aphorismo quarto decimo libri secundi, secundi septenarij, octauus dies initium est: tertius septenarius circuitus secundo cohæret. Vnde fit ut non eadem proportio post quartumdecimum diem seruetur. Nam ab ipso quartodecimo, qui finis secundi est, tertius incipit: post uigesimum diem, idem circuituum ordo perpetuo consistit. Hinc est quod apud Hippocratem probetur maxime, post septimum, quartumdecimum, uigesimum, uigesimusseptimus, trigesimusquartus, quadragesimus. Respondebit ergo trigesimusquartus, quartodecimo, quippe qui ex duobus septenarijs sit coniunctus. Et quadragesimus, uigesimo, ut qui tertium septenarium coniunctum expleat. Eadem ratione commendat sexagesimũ, octuagesimum, centesimum, centesimum uigesimum, ut perfectos circuitus. Iam quaterniones ita habent. Secundus & primus coniunguntur: tertius à secundo separatur. Quartus autem tertio, & quinto coniungitur: quintus iterum sexto. Atq; post uigesimum, ut in septenarijs proportio seruatur. Concidunt eis nonus, quintus, & tertius.

Sunt itaq; potentes ad iudicandum septenarij: mox quaterniones. Quartus enim dies morbos qui primo non desinunt, soluit. Vndecimus quos septimus non discußit. At si maior morbus sit quàm ut quarto die crisim subeat, certe solutio ipsius in eodem præparatur: septimo autem finis morbi adijcitur. Qui uero morbi septimo die non finiunt, undecimo natura soluere molitur. Atque sic in ipso uel decernit, uel quartodecimo præparat. Ac omnibus pulchre euenientibus, nullo admisso errore, ad quaternionum circuitus iudicia omnino perueniunt. Erratis autem quibusdam admißis, in coincidentes, seu intercalarios recidunt, quanquam in facta iam crisi iudicanda, præstat eam in nono factam esse, quàm octauo, ut quæ sit tutior, & fidelior: Itaq; differunt quaterniones ab intercalarijs, natura & usu: natura ut dictum est: usu, quod ad futuræ crisis cognitionem sufficiant. At morbi acuti impari dierum numero, longi pari iudicantur. Inuadunt quidam morbi secundum diem priore grauiorem habentes: quartum tertio, & totas accesiones in diebus paribus, qui longorum morborum iudices sunt. Protinus autem ut acuti propter acceßionis uehementiam finiuntur, hi etiam secundo die interficiunt, & quarto: uerum sexto plurimos. Cæterum dies intercalarij, tertius, & quintus, non minus quàm quartus decernunt. Nam perturbationis euidentia natu-

ram ea quæ moleſtant, etiam ante tempus propulſare compellit. Proinde primariam decernendi uirtutem non habent, ſed per accidens aliquod ſic eueniunt. Quoniam enim natura non conuenienti ſemper tempore de morbis decernit, ſed concitata plerunque aliàs alijs de cauſis, à quibus acceſsio in morbis acutis maxime continua redditur, in imparibus acutorum iudicia fieri ratio eſt.

Exiguum naturæ impetum. Hoc eſt, ſi uel modicè natura ad expetendum aliena ſe accinxerit. Ex primo Galeni libro ad Glauconem de curatione doloris capitis hæc trāſcripta ſunt, ubi ita habetur: ἡ μὲν γὰρ ἑβδόμη ἡμέρα, καὶ κατὰ τὰς βραχείας παρασκευὰς τῆς φύσεως ἐξορμᾷ πρὸς τὴν διὰ κενώσεως κρίσιν. Hoc eſt: Nam ſeptimus dies etiam ex paruis naturæ apparatibus ad criſim quæ per euacuationem conſit, erumpit. Itaq; ad quartumdecimum uſq; diem ualentiſsima. Græce erat ἀγωνιστικώτατα, hoc eſt, maximo cum certamine, & impetu naturæ. Ex libro ſecundo de diebus decretorijs. ἀγωνιστικώτατα.

Prorſus elangueſcunt. Superius dixit de diebus poſt uigeſimum ſuccedentibus: quod ſcilicet uehementiam in iudicando remittant. ita hic eos qui poſt quadrageſimum ſunt, prorſus elangueſcere in naturæ motibus. Græce eſt τελείως εἰσὶν ἔκλυτοι quod eſt, omnino ſunt reſoluti. Male autem in codice Græco impreſſo eſt ἔκλυποι pro ἔκλυτοι. Nec hoc aduerterunt Oroſcius & Gemuſæus. Lectio codicis Græci caſtigatur.

IN VIII. CAPVT.

Concoctionis ſigna. Galenus libr. 1. cap. 3. de Criſibus eadē plane habet. Dicit autem ſigna decretoria nonnunquam male euenire, propterea quod apparentibus ſcilicet decretorijs citra concoctionē, natura ob perturbationis uiolentiam, quæ aliàs ab alijs cauſis accidit, ad expellendum coacta, criſis uel bona, uel mala fiat.

Neque igitur per initia. Ex eodem Galeni libro capite octauo ſumptum eſt: ſequitur autem in Paulo Græco: οὔτε οὖν ἐν ταῖς ἀρχαῖς, οὔτε ἐν ταῖς ἀναβάσεσιν αὐτὰ φαίνεσθαι χρὴ, ἀλλ' ἐν τῷ τῆς παρακμῆς χρόνῳ. Hoc eſt: Neque igitur per initia, neque in augmento ipſa apparere, ſed declinationis tempore conuenit. Galenus autem habet: οὔτε γὰρ ἐν ἀναβάσεσι, οὔτε ἐν ταῖς ἀρχαῖς, ἀλλ' ἐν ταῖς ἀκμαῖς αὐτὰ ἐπιφαίνεσθαι χρή. Quod eſt: Neq; enim in augmento, neque principio, ſed in uigore ipſa apparere oportet. Cui lectioni ego aſſentior. Nam teſtimonio Galeni libro tertio de Criſibus, capite quinto: Exquiſita concoctio ſtatus tempore conſit. Ergo ſi morbus ante ſtatum iudicatus fuerit, malo eſt. Mutandum itaq; in Pau- Lectio codicis Græci uitiata.

lo ἐν τῷ τῆς παρακμῆς in ἐντῷ τ̃ ἀκμῆς. Hoc non intellexisti Orosci, nec tu Gemusææ aduertisti.

Si acce siones vrgeant. *Galenus libro tertio de Crisibus, capite quarto inquit, in hu c modum:* εἰ μὲν γὰρ ἐπείγοιντο, καὶ προλαμβάνοιεν ἀεὶ τῆς συνήθους ὥρας *&c. Hoc est: Si enim urgeant, præuertantq; horam consuetam. Paulus habet:* εἰ μὲν ἐπιτείνοιντο, *hoc est, si intrudantur, quod postea explicatur per hanc clausulam: Et uehementiores multo fiant. Quare cum Galeno etiam legendum censeo,* ἐπείγοιντο, *non* ἐπιτείνοιντο, *quanquam non adeo refert, utrum malis. Galenus certe paulo post eodem uerbo eadem in re utitur:* πρόδηλον *inquiens:* ὡς αὐτὴ τὴν κρίσιν ἐπείγεται *&c.*

Item i s qui ob rigores. *Nempe ijs qui febribus laborant intermittentibus. Parum proprie dixit rigores, nam hi proprie de frigoribus uehementibus, aut duritie ex frigore contracta, aut etiam sine frigore dicitur. Vt apud authores idoneos est inuenire. Græca autem dictio* ῥῖγος, *totius corporis concussionem significat. Celsus eam uocabulo horroris qui Græcis* φρίκη *dicitur, interpretatus est. Plinius tamē libro septimo capite quinquagesimo scribit: Certis pestifer calor remeat horis, aut rigor. Capiamus itaq; hoc loco rigorem, pro uehementi horrore, ut Galenus est autor.* Rigor.

IN X. CAPVT.

ANte quam libet iudicationem, ægrotus grauiter excruciatur. *Caput hoc ex primo Galeni ad Glauconem libro, sumptum est. Excruciatur autem grauiter, quia natura in totū contra morbum insurgit, ad expellendum ea quæ præter naturam sunt. Græce est* δυσφορία προηγεῖται. *Hoc est ad uerbum: Difficilis tolerantia præcedit. Nam* δυσφορεῖν *uerbum signat ægre morbum ferre, inquietum esse, exagitar & affligi.*

Atque his obuenientibus. *Galenus libro citato:* εἰ γὰρ αὐτὴ τούτοις ἅπασιν. *Hoc est: Si enim præter hæc omnia. Sublimius attollantur. Galenus libro tertio de prænotione ex pulsibus sumpta, inquit pulsum sublimem omnem excretionis indicem esse.*

Ad hæc si dies decretorius indicet. *Hoc est si prædicatur ab alio cōtēplatorio, ut septimus à quarto, quartusdecimus ab undecimo, &c.*

Exilientem. *Subaudi è lecto. Galenus in commentario quem inscripsit* περὶ προγινώσκειν, *in hunc modum habet: Cùm naturæ incumberet in ea quæ grauabant, expellenda, æger erexit se tanquam uellet è lecto exilire: Rogatus cur id uellet facere, respondit se uidere*

serpentem rubrum ex tegula emergentem, ac uereri ne in uia ille aberrans, super ipsum caderet, eoq; fugere in locum quo decumbebat.

Si qua partium ipsius palpitet. εἴ τι πάλλοιτο *Grecus codex habet, ut etiam Galeni primus ad Glauconem. Signat autem* πάλλομαι, *idem quod moueor, concutior, palpito. Vide libellum Galeni de palpitatione, quam alij tremorem interpretantur. Libro primo de crisibus pro* πάλλοιτο *habetur,* σείεται, *quod est, mouetur, additurq́;* καὶ τρομώδης γίνεται, *id est, & tremulum fit, ut labrum.* πάλλομαι.

Venæ in temporibus. *Quod signat sanguinem ad superiora erupisse, & calidissimum, cum alioquin proprium sit arteriarum pulsare.*

IN XI. CAPVT.

SI euacuatio. *Ex Galeno de Crisibus tertio, cap. 3. fere omnia transcripta sunt. Meminerint autem lectores, aliquando me dictione Græca crisi scilicet uti, quod medicorum familiæ sit & usitata, & familiaris. Aliquando interpretor iudicium, uel iudicationem: quod ut mihi liceat post alios, oratos ipsos uolo.* Crisis. Iudicium. Iudicatio.

IN XII. CAPVT.

PVlsus. *Hoc caput ex uarijs Galeni libris de pulsibus transcriptum est. Primum itaq; Paulus definitionem ponit, qua dicit cor & arterias attolli, & deprimi. Attolluntur autẽ, longis fibribus in se coeuntibus: alijs omnibus relaxatis. Submittuntur, hoc est deprimuntur, astringuntur, longis relaxatis, latis in se coeuntibus. Græce est* ὁ μὲν σφυγμὸς κίνησίς ἐστιν καρδίας καὶ ἀρτηριῶν κατὰ διαστολὴν καὶ συστολὴν γιγνομένη. *Hoc est: Pulsus sane motus est cordis, & arteriarum qui fit secundum diastolen & sistolen.* Pulsus partes.

Fuliginosa. *Quæ ex functione obita collecta sunt. Nam hæc teste Galeno, nõ aliter calorẽ natiuum, quàm flammam ignis extinguunt.*

Primo pulsuum genus. *Hoc ad uerbum ex Galeni libello ad candidatos medicinæ sumptũ est. Habetur enim: Ex ijs quæ propria motus sunt, celeritas existit & tarditas: alius urgens motus, alius resolutus.*

Quoniam enim. *Hunc syllogismum ex primo de differentijs pulsuum mutuatus est. Verba ita sonant: Quia uero & arteria tria interualla sortita est, sicut aliud quoduis corpus, longum, latum, & profundum, necesse est omnino in singulis distantijs quantitatem diastoles, & sistoles metiri. Verti autem interuallum,* διάστασιν, *quod neoterici dimentionem interpretantur. Celsus libro tertio dixit: Si uenæ non æquis interuallis mouentur, arterias intelligens.* διάστασις. Interuallum.

Humoris infusi. *Galenus libro de dignoscendis pulsibus quarto*

etiam ex infusione humoris differentiam pulsus constituit. Nam aliàs plus, aliàs minus in ea continetur, nunc craßior, nunc tenuior, nunc aquosa, nunc aerea humiditas.

Pulsus plenior.

Pleniorem. *Verba sunt* Archigenis *apud* Galenum *lib. quarto de dignoscendis pulsibus, admodũ obscura, ut lectores facile iudicabunt. Cæterũ plenus pulsus habet tria genera, ut summatim dicam: Primũ, quod ipsum corpus arteriæ, quo statu sit declarat: alterũ quod qualitatẽ substantiæ quam cõtinet: tertium natiui spiritus facultatẽ indicat.*

Quoniam uero caloris. *Hic locus ad uerbum ex libro primo de differentijs pulsuum desumptus est. Verba ita sonant:* ὅτι κατὰ τὸν τῆς ἀρτηρίας τόπον, ἐνεργέστερον γνωριζομένης τῆς τοῦ πυρετοῦ θερμότητος οἷα τις ἐστὶν, ἢ εἰ κατ᾽ ἄλλο τι μόριον ἅπτοιο, πιθανὸν ἔδοξεν εἶναι τισὶ καὶ τοιοῦτο γένος σφυγμῶν συναριθμῆσαι τοῖς ἄλλοις. *Ex qua lectione uidetur addendum in* Paulo τινὲς, *ut sit* ἠξίωσαν τινὲς καὶ τοῦτο *&c. quod prætererunt.* Aristarchi.

Corrigitũ exẽplar.

Nam cum arteria. *Galenus primo de differentijs pulsuum in hunc modum habet:* τῆς ἀρτηρίας σώματος οὔσης κοίλου καὶ μακροῦ καὶ περιφεροῦς, κινουμένης τε διὰ παντὸς διπλῆν κίνησιν ἐξ ἐναντίων συνθετὸν μορίων: ἢ γὰρ εἰς ἑαυτὴν συνιζάνει πανταχόθεν ἢ διαστέλλεται πανταχόσε καὶ ταύτας τῆς διπλῆς κινήσεως ὀνομαζομένης σφυγμοῦ, διπλᾶς ἀναγκαῖον αὐτῇ συμπίπτειν ἠρεμίας ἐφ᾽ ἑκάτερα *&c.* Hoc est, *ut Græcæ linguæ ignari intelligãt. Cùm arteria corpus sit cauum longum, & teres, moueaturq; perpetuo duplici motu, ex contrarijs compositio particulis (uel enim in se undiquaq; subsidet, uel in omnem partem attollitur, qui motus duplex appellatur pulsus) necesse est, ut duplex ei quies in utroq; coincidat. Deinde pergit, atq; has duas quietes exercitata manus cognoscit, & ratio demonstrat.* Pauli *lectio uidetur corrigẽda. Habet enim codex impressus* τῆς γὰρ ἀρτηρίας διπλῆν κινουμένης κίνησιν ἐξ ἐναντίων συγκειμένην κινήσεων. *Quod est: Cũ enim arteria duplici moueatur motu, contrarijs cõposito motibus, pro* ἐξ ἐναντίων συγκειμένων μορίων. *Sic itaque tu corrigito.* Oroscius *&* Basiliensis *corrector hoc sponte sua scilicet omiserunt.*

Corrigitur codex græcus.

Differentiæ rhythmi. *Ex primo de differentijs pulsuum* Galeni *transcripta sunt. Quare qui omnia planius fusiusq; explicata desiderabit, ad eos se commentarios conferat.*

Ac cum secundũ magnitudinem inæqualitas, id quod maturius, aut tardius assumpserit. Hoc est, *ut apertius interpreter: quã-*

quam sic habeant, ac cum inæqualitas ex magnitudine sumpta, inæqualitatem quæ celeritatis, aut tarditatis ratione constat, assumpserit. Sed malui esse obscurior, quã non fidelis Aristarchis nostris uideri.

Ac si id quod in situ est. *Eadem locutio. Idẽ intelligo, ac si dicas: Si eam differentiã inæqualitatis sumpserit, quæ ex situ arteriæ capitur.*

Porro opportunum erit. *Sequentia Pauli dicta, ex Galeni libris de causis pulsuum, & de prænotione miro artificio, compendioq; sunt decerpta.*

Magnus igitur pulsus. *Galenus primo* περὶ προγνώσεως σφυγμῶν, *in hanc sentẽtiam ait de magno pulsus* ἤτοι γὰρ διὰ τὴν ἰσχνότητα τοῦ σώματος, ἢ διὰ τὴν θερμότητα τῆς κράσεως, ἢ διὰ τὴν ἐπίκτητον κίνησιν. Hoc est: *Vel enim fit ob corporis (intellige arteriæ) gracilitatem, aut temperamenti calorem, aut motum acquisitũ.*

Causæ ipsius naturales. *Paulo post Galenus habet:* ἀλλ' αἱ μὲν ἐπίκτητοι κινήσεις, αὐτίκα καθίστανται, παραμένουσι δ' ἔτι διὰ τὴν ἰσχνότητα, καὶ τὴν κρᾶσιν, *quod est: Verum motus ascititij statim subsidunt. qui autem ex gracilitate, & temperamento proueniunt, adhuc perseuerant.*

Vt etiam manu admota. *Galenus* ὡς ἐνεςί σοι τῶν σφυγμῶν ἁψαμένῳ, κἄπειτα βραχὺ διαλείποντι, καὶ πάλιν ἐφαψαμένῳ σαφέστατα διαγνῶναι τὴν μεταβολὴν. *Hoc est: Vt liceat tibi pulsus tangenti, & deinde paululum intermittenti, rursusq; iterum attingenti, mutationem manifestissimam dignoscere &c. Habetur autem in codice græco Pauli bis* πάντως, *tu igitur postremum expũge, quod neglexerunt nostri mastiges.* Textus græcus castigat.

Qui sane ob balineas. *Hæc fere et sequentia lib. 1. iam citato inuenies. Nisi quod Galenus uerbis nonnihil immutatis eadem dicat.*

Ex humorum putredine magnus, ad magnitudinem, adhuc submissionem magis citatam. *Galenus libro secũdo* προγνώσεως σφυγμῶν *hanc sententiam interpretatur in eũ modum:* δηλώσει τοιγαροῦν τὸ μὲν τάχος τῆς συστολῆς ἀξιόλογόν τι πλῆθος αἰθαλωδῶν περιττωμάτων ἀθροίζεσθαί τε ἅμα καὶ ἐκκρίνεσθαι *Et statim:* παμπολὺ μὲν γὰρ ἀθροίζεται κατὰ τὰς σήψεις τῶν χυμῶν *&c. Hoc est: Indicabit igitur, celeritas quidem systoles, eximiam quandam fuliginosorum excrementorum copiam colligi simul, & excerni &c. Permultum enim ex humorum putredinibus colligitur. Iam libro primo de causis ita habet: Cum refrigerantem causam attrahit corpus arteriarum distenditur: cum fuliginosum excernit, comprimi-* Causę pulsuũ et eorũ differẽtiæ.

tur. Superat autem aliàs diaſtole, cum ſcilicet maior refrigerij uſus eſt. Syſtole, cum plura recrementa expelli deſiderant.

Verum ad magnum pulſum Galenus primo de cauſis: Conuenit igitur tria cauſarum genera ſibi mutuo opitulari, ut pulſus magnus aut celer fiat: nempe uſum generationis ipſorum urgentem, uirtutem robuſtam, arteriarum tunicas molles, aut non omnino duras.

Celeritas accedit Eodem libro: Copioſiore calore in corpore collecto, neceſſe eſt animal maiorem deſiderare reſpirationem: pulſusq; maiores. Qua autem ratione maiores, hac etiam uelociores & frequentiores. Vt enim ſitientes non ſolum multum, ſed etiam cito, & frequenter potionem aſſumunt, ita qui refrigerantem ſubſtantiam requirunt, multam ſimul hanc & celeriter & frequenter attrahunt. Quare proprij ſunt copiæ caloris pulſus magni, celeres, & frequentes non tamen neceſſarij ſequentes, ut rum ſi nullum ex prædictis impedierit.

Non amplius id quod in Primo de cauſis Galenus. Fortaſsis uidebuntur pugnare ea quæ apparent tum inter ſe, tum unà cum cauſis propoſitis. Conuenit enim, ut in caliditate, primum ſane magnitudo, mox celeritas, deinde frequentia erat, ita etiam in frigiditate primum ſane oriri paruitatem: mox tarditatem: tertium raritatem. Quæ igi-

Dubij ſolutio. tur ſolutio? Quoniam uirtute robuſta, & ſi uſus paulo minor fuerit, primam ſane actionem neque exiguam, neque tardam neceſſe eſt fieri, ſecundam uero poſt longius tempus, ſi uſus urget, ratio eſt abſolui. Sicut enim cum urgebat ſtimulabatq;, & impellebat uirtutem ad actionem, ita cum non urget, diutius conquieſcere permittit.

Sin autem tarditas paruitaſq; accreuerint, è contrario raritas in crebritudinem. Quod fit cum non totum arteriæ ſpacium abſoluit pulſus, ſed medium duntaxat, unde ſæpius repetere cogitur: alioqui in magno uſu cum frequens eſt, totum ſpacium peragit, crebro id repetens. Si uerò maior frigiditas oborta, ſit, eoq; uſus abunde ſolutus fuerit, unà quidem cum eo motus etiam celeritas ita ſoluetur. Minor autem erit & diaſtole ſi plurimũ fuerit aucta frigiditas, rariſsimos quidẽ, non tamen & tardiſsimos, & minimos pulſus fieri neceſſe eſt: ſed tardiores ſemper, & minores ſufficit. Quippe uirtute robuſta abſolute tardi, aut parui nunquam fient, etiã ſi uſus admodũ fuerit ſolutus.

Itaq; latitudo. Latos omnino pulſus poſt criticas excretiones fieri docet Galenus libro ſecundo de pulſuum cauſis. Paulo poſt: Frequenter lati fiunt ob humiditatem, & præſertim cum ipſa corpora arteriarum irrigua fuerint, ut in hydrope, aliquando ob pondus, quod extrinſecus

arterijs accidit. Id autem pondus plerunque cutis ipsius rugositas est.

Quemadmodum sublimitas. *Sublimis in ira & ante crises, scilicet cùm natura ijs quæ molestant, expellendis incumbit.*

Longus. *Cum quo reliquarum duarum distantiarum quantitas existimatur, ob tenuitatem corporis aut peculiarem magnitudinem talis efficitur. Nam aliquando motus quatuor digitis occurrit arctus sane & gracilis adeo ut chordam tenuem repræsentet. Siue enim uelut gracilis cuiusdam chordæ, siue ut pili occursus appareat, ex hoc ipso magna quædam tunica arteriarum duricies apparet.*

Non enim extrema. *Idem Galenus habet primo* περὶ προγνώσεως σφυγμῶν, *hisce uerbis:* ἀσφυξία κατὰ μὲν τὴν ἀλήθειαν οὐδέποτε ἐν ζῶντι σώματι γίνεται. *Hoc est: Pulsus defectio reuera quidem nunquam in corpore uiuo accidit.*

Corpore emaciato. *Hanc sententiam & superiorem in libello de pulsibus quem ad candidatos inscripsit.*

Vires dissoluuntur. *Vide libellum iam citatum, & prognosticũ.*

Durum pulsum. *Galenus lib. 3. de differentijs pulsuum in calce: & 1. de dignotione: Durus inquiens, et uehemens esse possunt, sed nõ uehementissimus, & durissimus. Vide etiam primum de præsagijs pulsuũ.*

Reliqua pituitæ uicia. *Alia quæ arteriarum tunicas humiditate multa, & præcipue pituitosa irrigant. Primo de causis ad calcem.*

Rhythmus. *Vide secundum Galeni librum de præsagijs, & tertium de causis pulsuum.*

Deficientes. *Alij uocant intermittentes. Fit quando facultas grauatur humorum copia, & impeditur, quo minus motum conuenienti tempore auspicetur: uel ob crassitudinem, uel copiam humorum ora arteriarum cordi uicinarum obstruentem.* Pulsus deficiens unde.

Coincidentes. *Fiunt hi teste Galeno ob frequentiam inæqualem: quod cor sæpe functionem minus ac usus exigit, obierit. Hoc autem ipsum rursus fit, uel grauato corde humorum copia, uel instrumentis obstructis, uel coactis: quæ & deficientium causa erat. Differunt autem inter se, quòd coincidentes uirtutem testentur repugnantem, & contendentem cum ijs quæ molestant. Deficientes, detrectantem id subire. Coincidentes sæpe crisim intulerunt. Deficientes illis periculosiores. Vtriq; accidunt in febribus ardentibus.* Coincidẽs pulsus.

Inclinantes. *Cum uirtus imbecillis erit, corpora autem arterias ambientia, emaciata & colliquata. Multæ sunt causæ, Inflammationes, scirrhi, abscessus, phymata cruda, omnis tumor præter natu-* Inclinans

ram, duricies squalida, frigiditas nimia. Galenus primo de causis.

Capri-zans. Caprizans. Fit cum uirtus quantum ad se pertinet, naturale robur seruat, sed à motu impeditur, uel propter copiam immodicam uel obstructionem, uel instrumentorum compreßionem. Vide secundum de causis pulsuum.

Dicrotus. Dicrotus. Hic & caprizans bis feriunt, sed dicrotus duritiam instrumentorum habet, & intemperiem.

Vndosus & vermiculans. Hi duo quantitate sola differunt, una species existens. Sunt autem in diuersis particulis, sed uno in pulsu, causa est, imbecillitas uirtutis, aut copia humorum, aut mollicies instrumentorum extrema: cum robur uitale arteriam nequit attollere.

IN XIII. CAPVT.

Aluus. ALuus optima. Hoc caput partim ex prognosticorum secundo, partim ex primo de Crisibus libro Galeni sumptum est. Dixi autem aluus, pro deiectione, secutus Celsum, qui libro secundo eandem fere sententiam habet. At uenter ei qui à periculo tutus est, reddit modo mollia, figurata, eodem fere tempore, quo secunda ualetudine assueuit, modo conuenientia his quæ assumuntur. Cæterum qui causas omnium uolet intelligere, commentarium suprà citatum lectitet.

Leuiter ruffa. Sic interpretatus sum ὑπόπυῤῥον quasi dicas subruffa: hoc est, quam bilis ex iocinore leuiter tinxerit.

Conuenienter spissa. Græce est ἅμα τῇ προσηκούσῃ συστάσει, quod est cum conuenienti spißitudine. Apud Galenum de Crisibus non est, quod satis in uerbo συνεστηκὸς, hoc est, cohærens, intelligatur.

συνεστη-κὸς. Non nimis fœtida. Hippocraticum esse dixit Galenus, quod Celsus aliquando interpretatus est, mali odoris, aliquando si magna fœditas odoris accesßit.

Non exuccata. Hoc est: Ex qua humiditas chyli aquositasq; non sit per uenas mesaraicas iecori distributa. Vt fere idem, sit quod aluus liquida aquosaq;. Cum enim distributio parum absolute peragitur in uentre, excrementa liquida, tenuia & aquosa permanent, si Galeno et rationi credimus. Græca dictio est ἀχύμωτον, quam Leonicenus uir

ἀχύμω-τον. Leonice-nus. alioqui in Italia habitus maximus in re medica, uertit, humoris expers, quod quam sit ad rē, eruditi iudicent. Est autē ἀχύμωτον, id quod Galenus libro octauo de compositione medicamentorum secundum locos, ἀνεκχύμωτον dixit, in hac nimirum sententia ὅταν μὲν οὖν ἕλκειν ἐκ τῆς κοιλίας τε καὶ τῶν ἐντέρων τὴν τροφὴν ἀτονήσῃ τὸ ἧπαρ ὑγρὰ, καὶ ἀνεκχύματα ἐκκρίνεται διὰ τῆς ἕδρας. Hoc est: Cū igi

tur

tur iecur alimentum ex uentriculo & intestinis præ dibilitate nequiuerit attrahere, liquida, & non exuccata per sedem excernuntur &c. Ex hisce uerbis liquet non debere accipi pro ἄχυλατον, aut ἀχυλοποιεῖν, sicut nonnulli interpretantur. Nam deiectio liquida, & tenuis esse potest, etiam si uenter pro munere suo sit functus. Necesse autem est & circumpositas partes à uicio immunes esse, et distributionẽ probe in iecur fieri, ut alimentum concoctum esse, ex aluo iudicemus. Cæterum ἀχύμωτον uidetur contrarium fere esse uerbo συνεστηκός. Nam hoc tam est substantia moderatum, ut undiq; cohæreat: simulq; existat molle. Illud contrà tam liquidum ut undiquaq; diffluat.

At mere ruffa. *Iam ad tertium deiectionum genus descendit, quod nonnihil ex recrementis à toto corpore in uentrem confluentibus: non ex ciborum confectione iudicare potest.*

Viridis æruginosæ. *Aeruginosa in uentre gignitur & porracea: aliæ bilis differentiæ in uenis procreantur teste Galeno in commentario de atra bile.*

Animantis particularum consumptionem. *Græce est* συντήξιν δηλοῖ τῶν τοῦ ζώου μορίων, *quasi dicas colliquationem animantis particularum indicat: Intellige autem solidarum: quæ absolute particulæ dicuntur.* σύντηξις

IN XIIII. CAPVT.

VRina igitur. *Ex libro primo de Crisibus omnia mutuatus est Paulus. Cæterum ubi de exacte aquosa agit, Galenus fusius pleniusq; persequitur. Habet autem Paulus:* τὸ δὲ ἐσχάτως ἄπεπτον, ὅπερ ἐστὶ τὸ ὑδατῶδες ἀκριβὲς, οἷον ἀπεγνωσμένης πέψεως σύμπτωμα τοῦ φλεβώδους γένους ὑπάρχον. *Hoc ut interpretatus sum. Galenus autem* τὸ τοίνυν ἐσχάτως ἄπεπτον παρὰ ἅπαντα ταῦτ' ἐστίν. εἴη δ' ἂν ὑδατῶδες ἀκριβῶς τὸ τοιοῦτον, οὔτ' ἤδη πεπτόμενον, ὡς τὸ θολερὸν οὔτε μέλλον, ὡς τὸ μετ' ὀλίγον ἀναθολούμενον, ἀλλ' οἷον ἀπεγνωσμένης τῆς πέψεος σύμπτωμα, τὸ τοιοῦτο τοῦ φλεβώδους γένους ὑπάρχει πάθος, οἷον ἀκριβὴς ἀπεψία γαστρός. *Quod ẽ: Itaq; extreme cruda præter has uniuersas existit. Talis autẽ erit exacte aquosa, ut q̃ nec modo coquatur ut turbida, nec coquẽda est, ut quæ paulo post turbatur, uerũ ut desperatæ cõcoctionis accidẽs. Talis uenosi generis affectus existit, qualis exacte uẽtris cruditas.* Vrina cruda.

His vicina est *Recenset ordine crudarum differentias, quas etiam Galenus breuiter hunc in modum commemorat:* χείριστον μὲν ἡ εἰς ὕδατα διαῤῥοια, μοχθηρὸν δ' ἱκανῶς καὶ τὸ λεπτὸν οὕτως καὶ λευκόν.

οἷονπερ καὶ τὸ ὕδωρ. τούτῳ δ' ἐγγὺς ἐστιν ἕτερον οὖρον ἐν πολλαῖς τῶν νόσων φαινόμενον ὡς οἴνου δοκεῖν ἱκανῶς λευκοῦ καὶ λεπτοῦ μεμιγμένην ἔχειν ἰδέαν. Quod est: Deterrima quidem in urinas profluxio. Iam uerò praua admodum est tenuis adeo & alba, qualis & aqua existit. Huic autem uicina est alia urina, quæ in multis morbis apparet: & uini albi admodum & tenuis mixtam habere speciem uideatur &c. Paulus fere eadem habet, nisi quod οἴνου hoc est, uini, nullam mentionem faciat. Tu igitur apud te considera, num Galeni scripturam malis, an intelligere ἐγγὺς ἱκανῶς τοῦ λεπτοῦ καὶ λευκοῦ, quod est: Alteram urinam esse admodum propinquam tenui & albæ urinæ, quæ aquam repræsentare dicebatur. Oroscius locum hunc nimia sua diligentia intactum præteriit.

Aduerte.

Tantum vero crassicie ipsam ab aquosa. In græco codice est τοῦ ὕδατος, hoc est, ab aqua: ubi legẽdum sit ὑδατώδους, id est, ab aquosa, nec hoc aduerterunt Aristarchi.

Castigantur græca.

IN XV. CAPVT.

SPutum subflauum, subrusum. Ex eodem Galeni loco, & Oribasij sexto libro collecta ista uidentur. Hippocrates in prognosticon secundo prius omnia est complexus.

Sputa.

Etenim præter sanguinem. Hæc periodus libro secundo prognosticon à Galeno sic scripta est: πλὴν γὰρ τοῦ αἵματος, ὅστις ἂν ἄκρατος ᾖ μοχθηρὰν ἐνδείκνυται διάθεσιν, ἐπὶ θερμότητι φλογώδει τὴν γένεσιν ἔχων. ὁ μὲν ξανθὸς, ἐξοπτωμένης αὐτῆς τῆς ὀρρώδους ὑγρότητος, ἧς ἀναμιγνυμένης ὠχρὸς ἐφαίνετο, ἡ δὲ ἰώδης ἐξ ὑπεροπτήσεως ταύτης. ὁ δὲ μέλας, ἤτοι τῆς αὐτῆς ὑπεροπτηθείσης, ἥπερ δὴ κακίστη τε καὶ διαβρωτικωτάτη γίνεται μέλαινα χολὴ ἢ τοῦ παχέος αἵματος ὁμοίως ξηρανθέντος, ἢ λόγῳ νεκρώσεώς τε καὶ ψύξεως. Hoc est: Nam præter sanguinem quicũque syncerus humor fuerit, prauã indicat affectionẽ, ex flammea caliditate trahẽs originẽ. Flauus sanè, serosa ipsa humiditate retorrida, qua admixta, pallidus apparebat. Erugiosus autẽ, hac nimiũ adusta. Niger, uel eadẽ supra modũ adusta, q̃ efficit atrabilis et pessima, et maxime erodẽs, uel crasso sãguine similiter resiccato, uel ratione tũ mortificationis, tũ perfrictionis.

Cruenta igitur. Galenus loco iam citato in istum modũ habet: τὰ μὲν γὰρ αἱματώδη καὶ φλεγματώδη, μέτρια, τὰ δὲ τῆς ξανθῆς ἢ μελαίνης χολῆς, χαλεπά. διαβρωτικὰ μὲν γάρ ἐστιν ἄμφω τῶν σωμάτων, καὶ τοῦτ' αὐτοῖς κοινόν. Hoc est: Etenim crucita et pituitosa moderata: Flauæ autẽ, aut nigræ bilis sputa difficilia. Quippe ambo corpora erodũt, atq; hoc ipsis est cõmune. Paulus non habet φλεγματώδη.

Nam si prompte excreentur. *Hoc est ex Hippocrate:* εἰ γὰρ εὐπετέως ἀναπτύοιτο. *Galenus interpretatur dictionem* εὐπετέως, *quod nos uertimus prompte, hoc pacto.* τὸ δὲ εὐπετέως αὐτὶ τοῦ ῥᾳδίως τε καὶ ἑτοίμως οἱ ἄλλως λέγουσι. *Rursus:* εὐπετὴς γὰρ ἀναγωγὴ πλυέλου, τουτέστιν ἑτοίμη τε καὶ ῥαδία γίγνεται, μήτ' ὀδύνης ἰσχυρᾶς οὔσης κατὰ τὸν θώρακα.

Valde crassum. *Græcus codex habet* ὑπέρπαχυ *quod est subcrassum pro* ὑπέρπαχυ, *hoc est supra modum crassum, ex pituita nimium assata nimirum. Præterijt Gemusæus.*

At si expuatur quidē *Codex græcus deprauatus est, habet enim* εἰ δὲ μὴ πτύοιτο μέλαν, ἀλλὰ, *pro* εἰ δὲ μὴ πτύοιτο μὲν, ἀλλὰ *etc.* Castigatur codex græcus. Emendantur græca.

IN XVI. CAPVT.

Diarias febres. *Hoc principiū sumptum est ex primo Galeni libro ad Glauconem circa principium. Dicuntur autem* ἐφήμεροι *græcis, quasi dicas ad diem durantes:* ἀμφήμεροι *autem, circa singulos dies infestantes, quotidianæ uno uerbo latinis appellantur.* Diaria.

Opportuni sunt *Ista cum sequentibus ex octauo Methodi Therapeutices huc trāslata sunt. Paulus* ἐφ' ὧν αἱ ἀπὸ ῥέοιαι τοῦ σώματος εἰσὶν οὐκ ἀτμώδεις, ἀλλὰ δριμύτιναὶ οἷον καπνώδεις ἔχουσιν *&c. Galenus autē habet:* ἐν οἷς ἐστὶ τὸ διαπνεόμενον οὐκ ἀτμῶδες, οἷονπερ ἐν τοῖς εὐχύμοις, ἀλλὰ δακνῶδες, καὶ δριμὺ, καὶ καπνῷ παραπλήσιον ἢ λιγνύϊ *&c.*

Lauare quidē nō subinde. *Paulus græce habet* λούειν μὲν μὴ πολλάκις, *hoc est ne uerti. Galenus autē* οὔτε τρίψεων, οὔτε λουτρῶν δέονται πολλῶν, *quod est: Neq; frictionibus, neq; balneis multis īdigēt.* Conferuntur loci.

Vehementer refrigerata. *Græcus codex deprauatus est. Habet enim* ψυχροῦντα δὲ αὐτὰ σφοδρῶν καταχεῖν *&c. Vbi sit legendum* ψύχοντα δὲ αὐτὰ σφοδρῶς, *ut nos etiam uertimus.* Græca uiciata.

Victus dulcibus. *Hoc est bonis. Nam bonus in corpore succus aut sanguis, dulcis & est, & dicitur: malus autem, amaram, acidam, aliāue qualitatem extraneam habere ostenditur. Perperam igitur nos corripuit Oroscius, quod dulcis succi* γλυκύχυμος *uerterim: cum idem sit dulcis & bonus improbi sanguinis significatur. Male habet græcus codex* γλυμύευμος. *Vide Galeni octauum circa principium.*

Aliquos horum nutrire. *Codex græcus est deprauatus habet,* τούτων τινὰ στέφειν, *pro* τούτων τινὰς τρέφειν. *Vide octauum Galeni de morbis curandis. corrigenda sunt omnia exemplaria impressa.* Codex græcus uiciatus.

Sed ulceri quod. *Plenius in Galeno hæc sententia habetur in*

Græca emendantur. húc modū: ἀλλὰ τοῦ δ᾽ ἕλκους ἐφ᾽ ᾧ περ αὖ ὁ βουβὼν αὐτοῖς εἴη γεγονημένος, αὐτοῦ τε τοῦ βουβῶνος προνοησάμενοι λούονται κατὰ τὴν παρακμὴν τοῦ γενομένου παροξυσμοῦ. Hoc est: Sed ulceris ob quod Bubo ipsis fuerit excitatus, ipsiq; buboni prospicientes in accessionis declinatione lauant.

Cæterū à uino. Hæc clausula ad uerbum ex 1. ad Glauconē sumpta est. Vbi etiā dictio πρὶν accipitur pro μεχρὶς οὗ, hoc est donec: aut sic dicēdū: Cæterū priusquā inflammationes fuerint solutæ, arcēdi à uino sunt ægroti. Atq; hoc pacto seruabit dictio communem significatum.

IN XVII. CAPVT.

Putridæ febres. Hoc caput ex primo Galeni de febribus libro totum transcriptum est: sed uarijs ex locis. Textus autem in græco Pauli codice deprauatus est. Habet enim τῶν ὧδε σήψει πυρετῶν

Grēca corrigenda. διάγνωσις, τῷ μηδὲν τῶν προκαταρκτικῶν αἰτίων προηγήσασθαι, καὶ τὸ μὴ ἀπὸ ῥίγους δὲ ἄρξασθαι τὸν πυρετόν. Hoc est: Febriū ex putredine cōtractarū dignotio est, quod nulla causa primitiua præcesserit, et quod nō à rigore febris inceperit &c. Quæ sententia plane falsa

Nota. est. Nā propriū plane febriū putridarū est à rigore inchoare. Oroscius et castigator Basiliensis, clarißimi & medici, & philosophi, ut ipsi audire uolunt, hæc opinor tanquā parua neglexerunt. Tu autem quisquis ueritatem amas in hunc modum corrigito: τῶν ὧδε σήψει πυρετῶν διάγνωσις τὸ μηδὲν προκαταρκτικῶν αἰτίων προηγήσασθαι, τὸ δὲ ἀπὸ ῥίγους ἄρξασθαι τὸν πυρετόν, οὔτ᾽ ἐγκαύσεως &c.

Corrige græca. Hoc enim singulariter. In codice græco superfluum est τὸ, post μέγιστον adde δὲ particulam. quia noua incipit oratio.

Similiter ad ipsas. Græce est ἴδιον ἐστι μάλιστα τῶν τοιούτων πυρετῶν. Galen. habet: ἴδιοι δὲ ἐστὶ ἐν τοῖς μάλιστα. Si uoles, ita legito.

IN XVIII. CAPVT.

Si vires sint validæ. Ex Galeni undecimo Methodi sumpta sunt ad uerbum. In nono libro circa principium, ait in eundem fere modum: Nam si præcedat ciborum cruditas, tanto tempore differre uenæ sectionem iubebis, quantum satisfacere, tum ad eorum concoctionem, tum ut excrementa descendant, uidebitur.

Putrida per vrinas. Et hæc ex undecimo, sed paulo ante, mutuatus est Paulus. Oportet enim id quod putruit, omni ratione uacuare, quod reliquum est, moderatis motibus, & refrigerante perspiratu, ad exactam symmetriam reducere &c.

Si vero febris magnitudo. Galenus addit ad planiorem intel-

lectum, ut in continuis. Hæ enim magis hominem affligunt, quàm intermittentes.

Vires inualidæ. *Græcus codex Pauli habet* καὶ τῶν δυνάμεων ἰσχυρῶν. *Hoc est: Et uires ualidæ, cum sit legendum* καὶ τὸν δυνάμεων οὐκ ἰσχυρῶν. *Hoc est: Et uires non ualidæ. Prætereijt hoc Gemusæus.* Textus grecus uiciatus.

IN XIX. CAPVT.

Tertiana febris cum sit. *Ex secundo libro de crisibus, capite tertio hoc transcriptum est ijsdem plane uerbis. Cæterum Galenus post illa, in hanc quoq; sententiam habet:* τὸν οὖν ἀκριβῆ τριταῖον οὐκ ἐνδέχεται μὴ οὐ μετὰ ῥίγους σφοδροῦ γινέσθαι. *Quam orationem Leonicenus uertit. Tertianam itaque febrem, fieri contingit sine rigore uehementi &c. Cum sit dicendum: Exactam itaque tertianam non licet nisi cum rigore uehementi fieri.* Leoniceni error.

IN XX. CAPVT.

Exquisitam tertianam. *Ex primo ad Glauconem hæc Paulus transcripsit. Nonnihil autem à Galeno uariat, breuitate sermonis intelligo, quæ tamen sensum nonnihil obscurum reddit. Verba ad Glauconem ita habent:* προτρέπειν οὖν χρὴ τὸν μὲν εἰς τὴν γαστέρα συῤῥέοντα κενοῦσθαι δι' ἐμέτων. τὸν δὲ κάτω ὑπιόντα ὡσαύτως διὰ τῆς κάτω ἐκκρίσεως. *Quod est: Humorem itaque in uentriculum cõfluentẽ, per euomitiones euacuare oportet: inferius autẽ descendentẽ similiter per internã excretionẽ. Paulus autẽ in istum modũ:* καὶ τὸ μὲν εἰς γαστέρα συῤῥέον, κενοῦν δι' ἐμέτων τε καὶ κάτω. *Hoc est: Et quod sane in uentrem confluit, euacuare per uomitum, & inferna &c. In Galeni uerbis* γαστὴρ *pro uentriculo: apud Paulum pro toto uentre positum esse existimandum, si concordes alioqui intelligas.* Conferuntur loci.

Vinis autem admodum uetustis. *Lectio in codice impresso plane mutila & deprauata est. Habet enim* ἀπέχειν δὲ μέλιτος, καὶ νάπυος καὶ ταρίχους, καὶ τῶν φύσει θερμῶν ταῦτα μὲν ἤδη παλαιῶν. *Ex Galeno et Oribasio legendũ.* ἀπέχειν δὲ μέλιτός τε καὶ νάπυος, καὶ ταρίχους, καὶ τῶν δριμέων ἁπάντων, καὶ οἴνων δὲ τῶν φύσει θερμῶν, καὶ παλαιῶν ἱκανῶς. *&c. Atq; sic nos reddidimus latina: In priore enim lectione nulla uel acrium, uel uini facta est mentio. Oroscius & castigator Basiliensis non aduerterunt.*

IN XXI. CAPVT.

Lauare in tertianis spurijs. *Hæc quoq; ex eodem loco sunt huc translata. Dictio autem* τὶ *in græco exemplari desideratur. Lege igitur:* ἀλλά τι καὶ τοῦ τμητικοτέρου. *Quod ceu paruum Aristar-*

chi nostri contempserunt.

IN XXII. CAPVT.

QVartana. *Ex primo etiam ad Glauconem & sexto Oribasij hæc sumpta sunt. De rigore autem quartanæ febris, Galenus cum alibi, tum in libello de tremore & palpitione inquit:* τὸ δὲ τῶν τεταρταίων οἱ πειραθέντες ἄχρι καὶ τῶν ὀστῶν φασὶ διήκειν, ὅταν ᾖ σφοδρόν. *Hoc est: Rigorem quartanarum qui experti sunt, etiam ad ossa usque penetrare affirmant, cum uehemens fuerit.*

Nec bilis vomitus. *Sed pituitæ intelligas, comitatur etiam lienis inflammatio, tumor, interim fastidium, intensa interim cupiditas.*

Pulsus exiguus ac rarus. *In hac febri inæqualitas pulsuum in uno ictu manifestissima deprehenditur. Multo enim uelocius principium motus finemq; inuenies quàm medium.*

IN XXIII. CAPVT.

QVartana. *Ad uerbum omnia ex Galeni libro iam sæpius nominato, compendiose transcripsit. Quanquam id antea fecerit Oribasius libro sexto.*

Castigatur codex græcus.

Qui refrigerant corpus siccantq;. *In græco codice erat* ὑγραινόντων, *hoc est, humectātium, pro* ξηραινόντων *quod est, siccantium. Miror tā apertū uiciū iudices nostros adeo oculatos non deprehendisse.*

Restitutus codex græcus.

Tum per dies aliquot. *Male est in exemplari græco* δι' ἡμερῶν τριῶν. *Quod est: Per dies tres, pro* δι' ἡμερῶν τινῶν. *Id est: Per dies aliquot. Basiliensis corrector hoc quoque neglexit.*

Quod succum Cyrenaicum. *Galenus hoc medicamentum maxime etiam commendat libello de Tremore, ceu ad rigorem, quartanosq; circuitus, utilissimum.*

IN XXIIII. CAPVT.

QVotidiana. *Ex quinto capite secundi libri de crisibus excerpta sunt. At Galenus libello de Typis, latius accidentia enumerat in hunc modum:* ἀμφιμερινῷ δὲ παρέπεται ὑγρότης ἕξεως, καὶ φλεγματώδεις ἔμετοι, καὶ δίψος οὐκ ἐπιτεταμένον, καὶ βαρυσμὸς τοῦ σώματος ὅλου καὶ ὕπνος καρώδης, καὶ καταφορικὸς καὶ σφυγμὸς μέγας, καὶ ἀραιὸς, καὶ χαῦνος τὸ πρόσωπον ὑποπέλιδνον, καὶ χαῦνον, καὶ πεπονῶδες, καὶ πολλὴν ἐμφαῖνον τὴν τῆς ὕλης καχεξίαν, καὶ τροπὴν &c. *Hoc est, ut ignari linguarū intelligant: Quotidianam uero comitatur habitudinis humiditas, uomitus pituitosi, sitis nō intensa, grauitas totius corporis, somnus soporosus, ueternosusq; pulsus magnus, rarus, laxus, facies subliuida laxa, peponum mo*

do tumida, quæ magnã materiæ prauitatem, et mutationẽ repræsentet.

Aquosiora. *Galenus addit lib. iam citato:* καὶ φλεγματικώτερα, *est, pituitosiora quæ ipsam febris causam ostendunt.*

IN XXV. CAPVT.

QVotidianam curantes. *Ex primo ad Glauconem libr. Galeni Paulus hæc descripsit.*

Oxymelite. *Simplici intelligendum, ut quod omnes meatus arctos aperiat, ne crassus alibi humor, uel glutinosus adhærescat.* Conuenit *autem cum ætatibus, tum naturis uniuersis.*

Primis diebus. *Græce est* κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας. *Male autem in Galeno ad Glauconem* μετὰ τὰς πρώτας ἡμέρας *habetur, quod etiam castigator Basiliensis non mutauit.* Galeni locus castigatus.

Ventriculi. *Sic uerti* γαστρὸς, *quæ dictio nunc pro uentriculo, nunc pro toto uentre accipitur. Galenus libello de typis febrium ait:* συνίσταται δὲ μάλιστα ἐπὶ στομάχῳ κακοπραγοῦντι. Quod *est:* Constituitur *autẽ potissimum ob stomachum male affectũ.* Propterea Paulus recte *dixit uentriculi, & oris ipsius rationem esse habendam, quanquam accidat interim, ut in hac febri etiam lien scyrrhum contrahat.* γαστήρ.

Idq; tam diu, quàm. *Græce est:* κατὰ πολὺ ἕως οὗ παυθῇ. Hoc *paulo secus sonat, quàm reddiderim. Galenus non habet:* Eoq; *multi, à quodam alio quàm Paulo fuisse adiectum putant.* Nota.

IN XXVI. CAPVT.

SI vitrea pituita. *Ex Oribasij sexto sumptum est. Vitrea autem pituita à Galeno libro secundo, de febrium differentijs explicatur, in hunc modum:* ὑαλώδη δέ μοι δοκεῖ προσαγορεύειν ὁ πραξαγόρας τὸν χυμὸν τοιοῦτον, οἱ νεώτεροι δὲ ὧν ἐστι καὶ φίλιππος ὠμὸν ἁπλῶς. *Item in commentario de* Tremore *in hanc sententiam:* οὐ μόνον δ' ἐπὶ τῆς ξανθῆς ἢ μελαίνης χολῆς ῥῖγος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῷ ψυχρῷ φλέγματι φιλεῖ γίνεσθαι. καλεῖ δὲ ὑαλώδη τὸν χυμὸν τοῦτον ὁ πραξαγόρας, &c. Hoc *est:* Non *solum autem ob flauam, aut nigram bilem rigor, sed etiam ob frigidam ualde pituitam fieri solet, uocat autem humorem hunc Praxagoras, uitreum. Subiungit autem:* Verum *hic rigor non adeo uehemens est: quanquam pluribus nonnunquam diebus subsequentibus perseueret.*

IN XXVII. CAPVT.

COntinentes. *Ex sexto capite libri secundi de Crisibus excerpta sunt.* Interpretatus *autem sum hic febres continentes, quas Græci* συνεχεῖς *appellant: continuas autem, quas* συνόχους. *In Lati-* συνεχεῖς συνοχός.

na quoq; lingua duas uoces usurpemus. Cæterum Galenus intelligit cõtinentes, quarum materia in uasis subsistit: ubi enim ea per totum corpus delata fuerit, intermittentes appellatæ fiunt.

ὀξύτης. Acumine. Græce est ὀξύτητι. Nam ut ὀξὺς acutus morbus dicitur, ita deriuatiuum ipsius ὀξύτης, acumen, celeritas, aut præcipitantia, aut quocunq; modo libet appellare.

IN XXVIII. CAPVT.

Restituitur codex. Continuarum. Vide nonum Methodi, & sextum Oribasij. Per continuas autem hic intelligo συνόχους, qui ex sanguine potißimum constituuntur. Male in Græco codice legitur τῶν συνεχῶν pro συνόχων. Neglexit hoc Gemusæus. Nam συνεχὴς uocabulum generale de omnibus febribus ex quocunq; humore cõtinue affligentibus, σύνοχος autem de febri ex sanguine uel putrido, uel efferuescente usurpatur. Barbari hanc fœminino genere synocham nominarunt.

Emendantur Græca. In uigesimo nono capite codex Græcus habet παχεῖα pro τραχεῖα. Non enim crassa lingua, sed aspera, uel scabra dicendum est, hoc in loco, quod castigator Basiliensis in codice suo alioqui emendato non aduertit. Cæterum caput hoc & inferius ex sexto Oribasij descriptũ est. Præcipit autem ardẽti febre laborantes nõ sola aqua, sed mulsa aquosa nutriendos esse. Cuius rationem Galenus in commentario Hippocratis de morbis acutis: Aqua, scribens, natura frigida, tardè penetrat, & quàm plurimo tempore in præcordijs subsistens, in acutis morbis corrumpitur: mel bilescit, ob id mulsa aquosa dari debet: ut aqua nulla in superiore uentre facta mora à melle mixto ad distributionem trahatur. Non autem aqua cruda, sed cocta esse debet.

διαιτᾶν. Sustinere. Ita sum interpretatus διαιτᾶν, hoc est, nutrire, alere. Celsus ait, cremore ptisanæ sustentandi sunt. Atq; hoc loco proprie dicendum est, Sustinere. Quia tantum cibi hic porrigitur, quantum uiribus sustinendis sufficit.

IN XXXII. CAPVT.

DVplex hecticarum. Galenus libro primo de febrium differẽtijs, Oribasius sexto eadem plane habent. Leonicenus & Laurentianus parum recte in translatione Latina se gerunt. Quid autem sibi uelit Oroscius interpretando ἢ ὑγρὸν μένουσης ἔτι συχνῆς, uel etiam si humiditatis aliquid continuum permaneat, eruditi iudicent. Cum melius dixisset, uel etiam madore adhuc copioso, aut multo permanente.

Aduerte. Nam συχνὴ non tantum συνεχὴς significat, si Hesichio credimus, sed etiam πολύς. Præterea sensus hunc significatum requirebat. Cæterũ

Hectica dicitur, quod stabilis sit, ac solutu contumax, uel quod totum corporis habitum occupet.

IN XXXIII. CAPVT.

HEctica febre. *Vide Galenum libro decimo Methodi medendi: ubi paulo manifestius curationem hecticarum persequitur.*

Moderato. *Græcus codex habet aduerbium* μεμετρημένως, *quasi dicas mensuraliter. Nam Gal.* 10. *magnam curam habendam esse dicit mensuræ, frigidæ febricitantibus exhibendæ.* μεμετρημένως.

IN XXXIIII. CAPVT.

QVandoquidem tertiana. *Hæc Galenus in secũdo fere de febriũ differentijs, Oribasius in sexto tradidit. Cæterum nomenclaturæ rationem in libello de Typis interpretatur. Est autem semitertiana triplex:* Parua, *media,* & *magna. Parua uiginti quatuor horas absoluit. Media triginta sex. Magna quadraginta octo, atque continuæ proxima est. Porro ætati mediæ accidit,* & *tempore potius autumni, cum etiam ualde periculosa est, non solum stomachum, sed etiam neruosam partem,* & *ut summatim dicam, media attingens.*

IN XXXV. CAPVT.

PVblicæ grassantes. *Vide Oribasij sextum,* Hippocratem *in commentario* περὶ ἐπιδημιῶν, & *de natura hominis. Ceterum morbos publice grassantes uoco, quos Paulus* πανδήμους & κοινοὺς *sua lingua appellat. Opportunum autem hic est explicare, quos nam Græci* ἐπιδήμους, ἐνδήμους, σποράδας, πανδήμους, *nominent. Galenus itaque commentario primo in primum* ἐπιδημιῶν *in hunc modum scriptum reliquit:* μεμνῆσθαι χρὴ τούτων εἰς τὰ μέλλοντα λέγεσθαι γινώσκειν, ὡς ἔνια μὲν τῶν νοσημάτων κοινῇ πολλοὺς καταλαμβάνει, ἃ δὴ λέγεται κοινά. *Hoc est: Meminisse conuenit horũ ad ea quæ post dicentur, sciendumq́; nonnullos sane morbos communiter multos corripere: qui sane uocantur communes. Statim subdit:* τῶν δὲ κοινῶν τὰ μὲν ἔνδημα εἰσι, τὰ δὲ ἐπιδήματε καὶ ἐπιδημία. τούτων δὲ τὰ χαλεπώτατα λοιμώδη καλεῖται. *Id est: Ex communibus alij u ernaculi sunt, alij aliunde in populum ingruunt. Horũ periculosissimi, pestilentiales appellantur. Item* ἔνια δ' ἕκαστον ἰδία τὰ σποράδικα προσαγορευόμενα. *Nonnulli singulos priuatim inuadentes dispersi, ac erratici nuncupantur. Paulo suprà:* δῆλον οὖν ὡς ἐκ τοῦ γένους τῶν ἐπιδημίων νοσημάτων ὅσα κακοηθέστατα γίγνεται λοιμώδη καλεῖται. τὸ δὲ τῶν ἐπιδημίων ἐκ τοῦ τῶν πανδήμων τε καὶ παγκοίνων γένους ἐστὶν ὃ ταῖς σποράδεσι νόσοις ἀντιδιαιρεῖται.

ἐπίδημοι. ἔνδημοι. σποράδες. πάνδημοι.

Hoc est : Itaq; constat ex popularium morborum genere eos esse, qui malignissimi generantur, & pestilentiales dicuntur. Populares autem illorum genere comprehendi, qui undiquaq; , & communiter in omnes grassantur. Quod genus morbis priuatim, & inter se dissimilibus opponitur. Habes fere omnium appellationes explicatas: quo autem dilucidior fiat interpretatio pauca ex primo Hippocratis *de uictus ratione in morbis acutis subijciam. Verba sunt* Galeni *in commentario primo:* δηλοῖ δὲ διὰ τοῦ λόγου τούτου, τὰ μέν τινα πολλὰ γίνεσθαι νοσήματα καθ' ἕνα χρόνον, ἅπερ ὅταν μὲν ὀλέθρια γένηται, λοιμὸν ὀνομάζουσιν, ὅταν δὲ ἐπιεικέστερα, ἑτέρᾳ τινὶ προσηγορίᾳ δηλοῦσιν, ἐπίδημα καλοῦντες, ὥστε εἶναι τὸ μὲν ἐπίδημον νόσημα τὸ κατὰ χρόνον τινὰ πλεονάσαν ἔν τινι χωρίῳ, τὸν δὲ λοιμὸν ἐπιδήμιον ὀλέθριον. ἐστὶ δὲ καὶ ἄλλο γένος νοσημάτων κοινὸν πολλοῖς ὅπερ ἐστὶ τὸ κατὰ χώραν ἐπιγινόμενον, τὰ ἔνδημα καλούμενα. τούτοις δὲ ἀντίκειται πᾶσιν αἱ σποράδες νόσοι, διαφερόντως ἐνοχλοῦσαι τοὺς νοσοῦντας οὐ κατὰ τὸν κοινὸν τρόπον συνιστάμεναι. Hoc est: Indicat *autē in hac oratione, multos sane quosdā morbos uno tēpore fieri, quos, cū perniciosi fuerint, pestilentiā nominant: cū mitiores, alia quadā appellatione significant populares aut uulgares nuncupantes. Vt popularis quidē morbus sit, qui certo tēpore in regione quadā dominatur. Pestilentiam uero morbum popularē perniciosum. Iam uero aliud quoque morborū genus est, multis commune, quod ex loci natura superuenit, uernaculum appellatur.* His *autē omnibus opponuntur, priuati morbi, diuersa ratione ægrotos infestantes, nō communi modo cōstituti &c.* Hactenus Galenus *noster: cuius sententiam ita interpretor. Morbi qui undiquaq; populatim, nullo nō tempore anni grassantur, nulliq; nec sexui, nec ætati, nec corporis statui parcunt ,* πανδήμους, *&* παγκοίνους *appellant Græci, ex aere infecto trahunt originē. Qui autē certo tēpore in regione quadam publicè dominantur,* ἐπιδημίους, *quasi dicas populares, aut uulgares nuncupant, similiter ex aere, aquæ uiciatæ potu, stagnorum, paludumq; graui halitu procreantur. Qui autem perpetuo in regione quadam incrudescunt,* ἐνδήμους Græci, *patrios nostri & uernaculos nominant, simili fere ex causa oriuntur. Porrò fit interdum, ut morbus regioni peculiaris, & generalis uno tempore simul inuadant, pro aeris, aliarumq; circunstantiarum ratione. At morbi priuati cuiq; inter se dissimiles,* σποράδας *uocauit* Hippocrates, *ex uictus ratione trahunt originem.*

Cibi communes — Cibiq; igitur communes. *Non solum aer teste* Galeno *commu-*

nes morbos efficit. Siquidem qui in Aeno dum fames grassaretur, leguminibus uescebantur, crurum impotentes euaserunt. Item qui Eruo genuum dolore cruciabantur. Nouimus autem nonnullos, qui etiam triticum semiputridum fame coacti ederunt, in communem incidisse morbum ex causa communi. Et alibi exercitum totum praua usum aqua similiter in omnibus militibus noxam sensisse.

Afflictiones corporis. *Cum Hippocrates dicit alios morbos ex uictu procreari, intelligit etiã uitæ studia. Nempe exercitia, otiũ, uigilias, tristitiam, iram, perfrictionem, insolatum, balnea quoque non suo tempore usurpata, morbos excitare saltem ratione secundaria.*

Hæc quidem non. *Græcus habet:* ταῦτα μὲν οὖν, *quod sonat: Hæc quidem igitur. Verum mea sententia legendum uidetur* ταῦτα μὲν οὐ, *negatur, id quod tum autoritate Oribasij, tum ipsa ratione probare possum. In primis enim Oribasius sexto libro hanc lectionem confirmat: deinde in eodem capite statim Paulus dicit: Si quidem in alias causas nec omnes simul incidimus, neque eis toto die immoramur: aer autem quoniam omnibus circunfusus est, & inspiratu attrahitur, ut animalium quoque corpora afficiat, est necesse. Non dico quod Galenus primo commentario in Hippocrates Epidemia, unde ista partim sunt excerpta, in hunc modum habeat:* τὰ δὲ ἀπὸ τῶν ἐδεσμάτων καὶ πομάτων σπάνια ἐστι. *Hoc est: Qui autem ex cibo aut potu fiunt, rari sunt &c. Gemusæus noster uituperandi studio, damnat hanc meam lectionem, nullam adferens uel autoritatem uel rationem. Quis amabo ignorat populares morbos continenter quidem ex aere procreari, aliunde autem rarius? Sed inquit Gemusæus, ex euaporatione lacuum frequentius accidere: cui in hoc respondeo, nullum uel stagnum, uel paludem morbum communem generare, nisi τῷ βλάπτειν τὸν ἀέρα, ut ait Galenus. Aer autem ipse uel calidior, uel frigidior, humidior ue sæpe nobis circundatur. Quare etiam is morbos potius, quàm Sole paludum uaporationes, efficit. Quæ ut dixi, nunquam corpora humana afficiunt, nisi prius aerem ipsum corruperint. At rursus obijciet Gemusæus Galeni sententiam commentario secundo in libellum de natura humana, uerba hæc sunt:* πολλάκις μὲν γὰρ ἀναθυμιάσεις τινὲς ἐξ ἑλῶν ἢ λιμνῶν, ἢ τελμάτων, ἢ γῆς τοιαύτης αἴτιαι γίγνονται τῶν τοιούτων νοσημάτων. *Hic dico Galenum uelle indicare non solum ex aere intemperato huiusmodi morbos procreari, quod Hippocrates uidetur innuere, sed etiam ex aere, euaporationibus paludum infecto. Non*

Castigandus Græcus.

Gemusæus natura maledicus.

tamen negat ex aere frequentius contrahi. Ad hæc omnia, ex oratione Pauli opinionem meam possum astruere. Nam conferens ille aerem cũ alijs omnibus supra nominatis causis, raro nos omnes simul in eas incidere pronunciat: non autem fieri posse, ut aeris usum effugiamus. Adde quod aeris tantum remedia enumeret, ubi intemperies aliqua subesse uidetur, reliquarum causarum, non item. Vide ergo candide lector, quid faciat procliuis hominum quorundam ad maledicendum natura.

Præterea lignorum. *Galenus hoc etiam confirmat libro de Theriaca ad Pisonem in eam sententiam:* διόπερ ἐπαινῶ καὶ τὸν θαυμασιώτατον ἱπποκράτην ὅτι τὸν λοιμὸν ἐκεῖνον τὸν ἐκ τῆς αἰθιοπίας εἰς τοὺς ἕλληνας φθάσαντα οὐκ ἄλλως ἐθεράπευσεν, ἀλλ' ἢ τρέψας τὸν ἀέρα καὶ ἀλλοιώσας, ἵνα μηκέτι τοιοῦτος ὢν ἀναπνέηται κελεύσας γὰρ ἀνὰ τὴν πόλιν ὅλην ἐξάπτεσθαι τὸ πῦρ, οὐχ ἁπλῆν τῆς ἀνάψεως τὴν ὕλην ἔχον, ἀλλὰ στεφανώματα καὶ τῶν ἀνθῶν τὰ εὐωδέστατα, τοιαῦτα συνεβούλευσεν εἶναι τοῦ πυρὸς τὴν τροφὴν, καὶ ἐπισπένδειν αὐτῷ τῶν μύρων λιπαρώτατα, καὶ ἡδεῖαν τὴν ὀσμὴν ἔχοντα ἵνα οὕτω καθαρὸν γενόμενον οἱ ἄνθρωποι ἀναπνεύσωσιν εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τὸν ἀέρα. *Quod olim sic Latine reddidimus: Quamobrẽ etiã Hippocratẽ illũ, multis admirãdũ laudo, qui luem illã pestilentiæ ex Aethiopia Græcos inuadentẽ, nõ aliter curauerit, quàm aerẽ mutãdo, alterãdoq́; ne talis amplius inspiraretur. Cũ igitur ignem p totã Athenarũ urbẽ incẽdi iussisset, nõ simplicẽ lignorũ materiã, uerũ serta, floresq́; suauissimos, fomitẽ ipsius esse consuluit, unguentaq́; pinguissima, & odorifera ipsis superfundi, ut aerem purum hoc modo redditum homines in mali subsidiũ inspirarent.*

Nota.

IN XXXVI. CAPVT.

NAres destillant. *Galenus in commentario Prorrhetici Hippocratis scriptum reliquit:* ἁπασῶν δ' οὐσῶν τῶν ἀπὸ ῥινὸς στάξεων χαλεπῶν ὅταν παχεῖαι καὶ μέλαιναι ἀποστάξις, ταύτας ὀλεθριωτάτας εὑρήσεις. *Id est: Cum autem omnes è nare stillationes sint periculosæ, cum crassæ, & nigræ fuerint, has perniciosissimas reperies.*

στάξις.

Venter colliquata. ἢ γαστὴρ τὰς συντήξεις *habet græcus codex. Est autem* σύντηξις *colliquatio, consumptioq́;, nempe cum particulis quotidie aliquid decedit, nec alimentum recipiunt. Plinius libro uigesimo secundo, cap. uicesimo quinto hac uoce utitur, Tali, inquiens, sorbitionis genere emendantur syntexes, hinc syntectici eodem autore dicuntur. Licebit igitur interpretari hanc sententiam, uenter Tabida, & quæ ex ipsius substantia decesserunt, humore undiquaq; in ipsum con-*

fluente, emittit, partim uomitu, partim inferius.

Aloes partes duæ. *Hæc est descriptio pillularum communium: quæ in Nicolao illo præposito uiciosa & deprauata habetur. Nam is ponit aloes uncias duas, croci & myrrhæ utriusq; unciã unã, in peste addendum consuluit, bolum armenũ. Primum uetus scriptura croci nõ meminit, deinde thymiamatis ammoniaci, non boli armeni unciã præcipit. Id genus permulta monstra in officinis nostris pertinaciter regnant.*

Theriacen ex viperis. *Hoc etiam Galenus libro de Theriaca ad Pisonem confirmat in eum modum:* τὸν αὐτὸν τρόπον νομίζω καὶ τὴν θηριακὴν, ὥσπερ τι καὶ αὐτὴν οὖσαν πῦρ καθάρσιον, τοὺ μὲν προπίνοντας αὐτὴν ἐν τῇ λοιμικῇ καταστάσει, μηδ' ὅλως ἐᾶν ἁλίσκεσθαι τῷ κακῷ. τοὺς δὲ ἤδη φθάσαντας παθεῖν ἐξιᾶσθαι δύνασθαι, ἀλλοιοῦσαν, καὶ τρέπουσαν τὴν τοῦ ἀναπνευσθέντος ἀέρος πονηρίαν *&c. Hoc est: Simili modo Theriacen, ceu ipsa quoq; ignis quidã purgatorius existat, præsumentes in pestifero aeris statu, neutiquam malo corripi sinere nouimus. Correptis autẽ mederi posse, aeris inspirati maliciam in alterando mutandoq;. In Galeni codice græco qui Basileæ nuper impressus est perperam legitur* ἀναπλασθέντος ἀέρος. *Quasi dicas: Aeris reformati, positũ est p* ἀναπνευσθέντος. *Quod est, inspirati. Nã qui correpti peste sunt, malũ aerem attraxerũt respiratu, non reformatũ aut refectũ, aut quomodocunq; dicere libeat.* Catapotra. Codex græcus uiciosus.

IN XXXVII. CAPVT.

NOnnulli febricitare. *Galenus lib. 12. omnia hæc ad uerbũ habet. Variat aũt nonnihil lectio græcorũ codicum. Galeni habet* ἐν ὄγκῳ τε μείζονι τοῦ κατὰ φύσιν ὅλον τὸ σῶμα ἐστί. καὶ ἡ χροιὰ τοῖς μὲν *&c. Hoc est: Et totũ corpus uastiore mole quàm pro naturæ modo cernitur, & color &c. Pauli* τὸ στόμα τῆς γαστρός, *quod est, os uẽtriculi uastiore mole cernitur. Mea sentẽtia cũ Galeno legendũ esse cẽseo.* Nota codicum uarietatem.

Vt pote quos. *Apud Paulum impressum est* οἱ δὲ καὶ χωρὶς τούτων, *pro* εἴγε καὶ *&c. Sic etiam Galeni exemplaria omnia habent. Nam ratio datur cur mißionem sanguinis, aut purgationem non sustineant. Signat igitur hoc loco, si quidem, dictio* εἴγε. *Præteriit Orosius, castigator Basiliensis neglexit.* Corrige græca.

Sin autem robore mediocri. *Galenus, si autem pulsus mediocri robore sit, & magnitudine, paulum ad ægrotantem refert, cuius tamẽ uires ex pulsu cognoscuntur.*

Ergo si æstas. *Galenus non habet,* καὶ θερμὸς, *quod ego interpretatus sum, calidi temperamẽti. Non enim referri potest ad* ἀέρος,

ut Grammatista putat.

Balneum his aduersissimum Galenus addit, et aer ambiens uel nimium calidus, uel frigidus.

IN XXXVIII. CAPVT.

QVi tenuium humorum. Ex eodem loco Galeni, & 6. libro Oribasij transcripsit. Dicit autem paulatim & continue alendos huiusmodi humoribus laborantes: præterea fructus, quos ὀπώρας græci nominant, exhibendos. Supra uerti poma, quod nihil refert. Nam fugaces seu horarios, seu tempestiuos, ὡραίους græci appellant. Hoc re-

Historia. medium olim Lutetiæ in quodam adolescente continua febri laborante sum expertus salutare. Nam quoties ille uel aluum deijcere, uel urinam reddere extra lectum uolebat, aut etiam quoties pedibus tantillum consistere, aut in sella, quousq; ei lectulus sterneretur sedere, in sincopen solebat incidere: ac uidentes hoc aliquot medici, de salute minus sperare cœperunt. Ego uidens iuuenem natura biliosum, tenuiq; sanguine præditum, cogitaui illi quoquo modo uirium dissipationem impedire: ac statim quum è lecto in sedem esset collocatus, porrexi ei uuam recentem nondum exacte maturam: nam initio Augusti accidit morbus: qua assumpta, paulatim per dimidiam horam seruaui hominem extra lectũ citra animi defectionem, quod feliciter successisse animaduertens sequenti die idem facere decreui: exhibitaq; paulo maiore portione, ad unam usque horam sine ullo incommodo ut prius seruaui. Factumq; est tandem diebus insecutis, ut tuto iam extra lectum in cubiculo obambularet, daretq; occasionem reliqua auxilia exhibendi. Hoc te nolui celare lector.

IN XXXIX. CAPVT.

REliquæ occasiones. Ex eodem Galeni loco sumpta hæc sunt ad uerbum. Enumerat autem Paulus syncopæ causas, dolorem uehementem, siue ex intemperie, siue humoribus, siue utrisque: uel etiam ex continui diuortio ortum, uigilias nocte dieq; affligentes, nam somno mediocri uires recreantur, immodica inanitio aut per uentrem, aut uomitu, aut sudoribus, aut urina, aut sanguinis profluuio. Ac in ijs qui aliena loquuntur, hoc est, qui mente non constant, qui delirant, desipiuntq;, Nam παραπαίειν uerbum signat παραφρονοῦσαι, ἀλ-

ἀλλοφάσαι. λοφάσαι, cerebro scilicet affecto, adeo ut functiones suas peculiares, nequeat edere. In ijs motus quandoque corporis fiat, uires collabi necesse est. Ad quas conseruandas, & ad syncopen uitandam singulare est præsidium, temperamenti custodia. Ante omnia uero trium princi

piorum: mox reliquarum partium, quæcunq; illa in consortium affectus principia secum ex facili trahunt.

IN XL. CAPVT.

Itaque dolor. Hæc magna ex parte Galenus in secundo de locis affectis habet. Reliqua in duodecimo Methodi medendi.

Dolor stupidus. Græce est ἡ μὲν ναρκώδης ὀδύνη διὰ ψυχρὰν γίνεται διάθεσιν. Quod interpretatus sum ad uerbum in Paulo. Galenus libro iã citato ait. καὶ τοίνυν τὸ ναρκῶδες ἄλγημα διάθεσιν ἐργάζεται ψυχράν τε, ἅμα καὶ ὀδυνηράν, quod est. Itaq; stupidus dolor affectionem frigidam simul et dolorificam parit. Aduerte lector, Paulus hic dolorem ut affectum, Galenus ut affectus causam interpretatur. Verum sequentia in oratione Galeni eos conciliant. Nam stupor, inquit, frigiditas quædam est non exigua, eoq; membris hac occupatis difficilem & motum, & sensum parit, atq; ita stupidus dolor, non indicat doloris speciem, uerùm dolorem simul & uel affectionem frigidam, uel difficultatem sensus motusq; ab ea particulæ obortam. Cæterum non solum in neruis, sed alijs omnibus partibus accidit. ναρκώδης. ὀδύνη.

Pulsatilis autẽ dolor. Græce dicitur σφυγμώδης, et σφυγματώδης πόνος, quasi interpreteris, pulsorius, et pulsatilis labor, uel dolor: insigniũ inflammationũ proprius, arteriarum quidem semper, primario affectu, aliorũ uero corporum sensilium omnium, consortij lege. Cæterũ uocem græcã πόνος Galenus sic exponit: ὁ γάρ τοι πόνος αἴσθησις ἐστὶν ἀνιαρά, καθάπερ ἡ ἡδονὴ προσηνὴς αἴσθησις. Hoc est: Siquidẽ dolor, sensus est molestus, sicut uoluptas est sensus suauis, quod Cicero eleganter dixit. Omne id quo gaudemus, uoluptas est, quo offendimur, dolor. πόνος σφυγμώδης

Sin autem tanquam à palo. Colicorũ dolor est, qui in imo uentris ea potissimũ parte urget, qua urinarij meatus ex renibus ad uesicã exporriguntur. Atq; hinc non ita ex facili discerni à nephritide potest. Colicus dolor.

Punctorius autẽ. Galen habet. ἀρξόμεθ' οὖν αὖθις ἀπὸ τοῦ νυγματώδους ὀνομαζομένου συνισταμένου περὶ τοὺς ὑμένας μάλιστα, οἷον ῥίζης τοῦ πάθους κατὰ τὸ νύττεσθαι δοκοῦν ἐρηρεισμένης ἐκτεινομένης δ' ἐπὶ πλέον ἐν κύκλῳ ὡδὶ τοῦ τοτῆς ὀδύνης. Hoc est, ut Copus noster uertit: Igitur iterũ incipiamus à pũctorio uocato dolore, ac uidetur quidẽ ueluti ipsius affectus inter pungendũ circa mẽbranas potissimũ uerũ dolor circa locũ punctũ ad magnum spacium extenditur. Nos autẽ, pace illius dictum sit, in hunc modum uertendum putamus. Incipiemus itaq; rursus à punctorio dolore dicto, circa membranas potissimum constituto, cuius affectus ueluti radix in eo quod pun Punctorius.

gi uidetur defixa est, dolor autem longius orbiculatim ad id extenditur &c. In pleuritide hunc dolorem esse nemo ignorat, acri humore membranam costas succingentem pungente.

Pertundens.

Pertũdens, vehemẽtissimis. Hic dolor græcis dicitur διαΐσσων, quod idem est, ac si dicas διορμῶν, id est, cum impetu perrumpens. Copus uertit turgidus dolor, qua ratione, ignoro. Certe in Cephalæa, caluaria ipsa perrumpi, pertundi ue dolentibus uidetur. Id autem tunc accidit, quando ueluti à radice incipiens, ad uicina transit, ut ait Galenus.

Viciatum exẽplar.

Membrana quidem. In græco codice deest μὲν particula. Legendum enim ὁ μὲν ὑπὸ τῷ δέρματι, ut respondeat sequenti, ὁ δὲ, quod omnes nostri Aristarchi non aduerterunt. Nec impressum exemplar à Gemusæo castigatum habet. Cæterum membrana cuti subiecta quæ sit, audi. Continetur ea cute & corporibus subiectis per fibrarum telæ modo subtilium traductus: quam uenæ cutem nutrientes & nerui sensum communicantes permeant.

Viciosus codex.

Diuellentes cruciatus. Impressa omnia exemplaria habent οἷον διασπωμένης pro διασπωμένους: quanquam Oroscius hoc & castigator Basiliensis non annotarint.

Profundi sunt. Hoc est in alto delitescentes, unde quibusdam ὀστόκοποι quasi ossium dolores appellantur.

Si igitur sanguinis sit copia. Ex 12. Methodi medendi Galeni, & 6. Oribasij sequentia sunt transcripta.

Auxiliantes. Miror cur Gemusæus hũc locũ deprauatũ reliquerit in suo codice, cũ plane ad sensum nihil faciat dictio προσλιπαροῦντος, lege igit̃ προσβοηθοῦντες ex Galẽo, ut nos etiã antea uertimus.

Castigatur græci codicis lectio.

καταιονεῖν. καταιόνησις. πυρίασις πυρίαμα πυρία. θέρμασμα.

Irrorationibus. Hoc est, aspersionibus. Nã καταιονεῖν est καταντλεῖν, quod signat superfundere. Linacer uertit καταιονήσεσι καὶ πυριάσεσιν, humidis & siccis fomentis. Quanquam non parum diuersa nomina sint, uariasq; res significent. Nam καταιόνησις est aspersio irroratioq;, ut Celsi more loquar, ex oleo potissimum ad rem propositã idoneo facta, ueluti cum multa pituita in ore uentriculi hæret, oleum in quo absinthium ebullierit, id superfundimus. πυρίασις quæ & πυρίαμα, & πυρία, & θέρμασμα græcis dicitur, triplex est. Nẽpe humida sicca, & mixta, si Hippocrati & Galeno credimus. Humidum fomentum, spongia mollis magnaq; ex aqua calida expressa, applicataq;. Huius generis est aqua calida, aut oleum in utriculos, aut uasa ærea, fictiliaq;, aut in uesicam coniecta, partiq; dolenti admota. Siccum fomentũ est, milium, sal, harena in sacculos coniecta, aut solũ lin

thrum.

thrum. Item lateres & titiones panniculis inuoluti, & sic circundati. Pace cuiusdam docti uiri dixerim apud Celsum lib. 2. nõ esse uiciũ scripturæ in dictione, titionibus. Nã tertio eandem repetit, fomentisq́; inquiens, protinus ualidioribus totũ corpus circundare cõuenit, maximeq́; inuolutis extinctis testis et titionibus. Mixtum fomentum est, hordeũ, eruumq́; prius contusa, aceto & aqua macerata, uel etiam farina simili modo præparata, & in sacculis apposita. Cæterum humida fomẽta conueniunt inflammationibus ex bilioso humore suscitatis. Sicca ĳs, quæ ex tenui & aquoso sanguine proueniunt. Mixta crassis, uiscosisq́; humoribus incidendis, conficiendis, dissipandisq́; expediunt.

Sin moles. Quidã parum uersati in medicina uertunt dictionem ὄγκον in græco codice positã, tumorẽ, nullo plane sensu, quãquã id quoq; hac uoce significetur. Voco autẽ hoc in loco molem, corpus, quod ab externo superceciderit: quod uel durum, uel magnum, uel graue, uel simul ambo fuit. In fine capitis male legit ĩ codice impresso ξυρου̃ pro ξηρου̃. ὄγκος.

IN XLI. CAPVT.

QVum per ventrem. De hoc accidenti Oribasius libro 6. eadem tradit. Cæterum syntexin, seu ut latine dicam, colliquationem corporis facies illa cadauerosa comitatur. Quod in marcore quẽ μαρασμὸν græci nominant, uidere est aut etiam in hectica marasmode.

Ex fonte. Huius loci castigationẽ Oroscius exemplari suo debet, & Oribasio. Nam omnia exemplaria quæ mihi uidere contigit, habent, ἀπὸ γῆς pro ἀπὸ πήγης, quanquam aqua ex terra intelligi possit, aqua ex fonte. Hoc præteriit etiam Gemusæus. Castigatur codex græcus.

IN XLII. CAPVT.

NOnnunquam palpebras aperire. Hoc Galenus confirmat lib. 1. de febribus: οὐ μὴν inquiens, οὐδ᾽ ἀνατείνειν ἐπιπλέον οἷοί τε εἰσὶ τὰ βλέφαρα, παραπλησίως τοῖς νυστάζουσιν ἀεὶ διακείμενοι, καὶ μέντοι μύουσιν ὡς τὰ πολλὰ, καθάπερ ὑπνώττοντες. ἔστι δ᾽ οὐχ ὁ ὕπνος αὐτῶν τὸ πάθος, ἀλλ᾽ ἐγρηγόρσεως ἀδυναμία. Hoc est: Nec uero palpebras diutius attollere possunt, similiter nictantibus perpetuo affecti. Quinetiam plerunq; conniuent oculis, ueluti dormitantes. At affectus ipsorum, somnus non est, uerum uigilandi impotentia &c. Hæc quidem de hectica Galenus pronunciauit: nos autem de omni febri, in qua uigiliæ urgeant.

Si conniueant. Male in græco codice ἢ μύσαι, quod est uel conniuere, legitur pro εἰ μύσαιεν, quod etiam Oroscius annotauit: Basiliensis autem corrector eglexit. Restitue exẽplar.

Cibus quodammodo fit magis accuratus. *Ita reddi dictionem græcam περιεργότερα. Nã uerbũ περιεργεῖν in bonã partẽ acceptũ est, quod accurate. Id signat ex cura et cõsilio aliquid gerere. Aliquando in malã partẽ sumitur, pro eo quod est πράττειν τὰ περιττά. Galenus alibi διαίτῃ ἀκριβεῖ in eodẽ significatu protulit, hoc est uictu accurato, exquisitoq́; non de tenui intelligens, sed ex delectu sumpto.*

περιεργεῖν.

Linctus ex papaueris. *Hanc cõpositionem etiam hodie officinæ uocant diacodyon. Dixit autem Paulus ex sapa, quia duplici modo fieri solet, scilicet ex sapa, & ex melle. Quæ sapam recipit ad somnum conciliandum utilis est. Quæ uero mel, ad sputi reiectionem.*

Diacodyon.

In quibus autem caput. *Contrario supradictis modo affectos recenset. Nam illi ob tußim ex defluxu capitis pulmones infestantem dormire non poßunt, eoq́; diacodyon ex sapa aßument, quod tenues humores incraßet. Hi autem quibus caput defluxionibus obnoxium non est, suffitu iuuabuntur. In sequenti sententia pro παραγμοῖς, legitur παρακμοῖς. Itẽ pro λι. quod signat librã pone 7. quod notat drachmã.*

Arnabo. *Recentiores quidam modo carnabum, modo carnabadiũ, alij Zarnabum, & Zarnabadium Odoramentis expetitur. Vide Paulum in septimo. Sunt qui Doronicum in officinis appellatum esse pronuncient. Non salicis folia, id esse putes, ut quidam grammatista hæsitabundus exponit.*

IN XLIII. CAPVT.

SOporis noxij. *Ita sum interpretatus dictionem καταφοράν, quam si penitius introspicias, & ex etymo interpretari libeat, impetus somni uehementioris merito dicetur, & inexpugnabilis pene dormiendi neceßitas, ut Celsi more loquar. Dixi autem, noxij, quia sopor etiam bonus est.*

καταφορά.

Lactis modo tepenti. *Tantum ualet γαλακτώδει, quasi dicas, lactosa. Galenus multis in locis hac uoce utitur pro, tepido. Non autem pro eo, cui lac sit admixtum.*

γαλακτώδης.

Si vero morbus. *In codice græco deest particula δὲ, ac legendũ est ἐπιμένουσης δὲ τῆς νόσου. Noua enim sententia incipit, quod miror Oroscium et Basiliensem correctorem uoluisse præterire, cum alibi etiam minora à me prætermissa ceu capitalia clamitent.*

Castigato græcum exẽplar.

IN XLIIII. CAPVT.

NOnnullis etiam cum igneus sensus, *Hoc est, cum comburi uidentur nimio calore febris, pulicaris herba, quam græci psylliũ nominant, conducit.*

Permulceriq́;. *Græce est διαψηλαφητέον, à διαψηλαφεῖν, quod*

Celsus latine dixit, corpus eius leuiter ex oleo ueteri permulceatur, &c. hic autē manibus tantū permulceri debēt, somni cōciliādi gratia.

IN XLV. CAPVT.

EX absinthio. Hoc est, ut Galenus ait, in quo absinthij coma sit ferue facta. Siue autem oleum, siue unguentum, dicas, nihil refert. Quanquam Oroscius olea in quæ etiam aromata coniecta sunt, unguenta dici nolit. contra ueterum sententiam. Olei uox

Nardino. In græco codice est νάρδου, quod signat nardo: eadē nimirū locutione qua usus est Celsus, & Scribonius Largus aliiq; ueteres. Celsus lib. 3. ungi rosa debet, pro rosaceo. Vt in cōpositione 210. apud Largū. Idem rosa dilutū explet concaua uulnera. pro rosaceo dilutum. νάρδ☉.

Sin autem inflammatorium quiddam. Codex græcus habet φλεγματῶδες τὸ pro φλεγματῶδές τι, quod omnes castigatores Pauli, ceu momenti exigui neglexerunt. Emēdato codicem grecum.

IN XLVI. CAPVT.

RIgori. Medici hodie dictione rigoris utuntur pro græca ῥῖγ☉: quanquam non ita latine Celsus Hippocratis sententiam aliquādo uertens pro ῥῖγ☉ horrorem reddit. Verum nos φρίκλω horrorem uocamus. Inopia itaq; linguæ, ῥῖγ☉ febrium, quasi ad uerbum, rigorem interpretamur.

Concertationē naturæ. In græco codice est: οὐδ' ἐκλύειν τὸν ἀγῶνα. Quod Paulus ἀγῶνα dixit, ego concertationem naturæ exposui. Nam in crisi natura certat cū morbo. Si eo fit superior, bona crisis est: si morbus uicerit, mala. Quamobrem si natura se accingit ad ea quæ offendunt, expellenda, ut in rigore accidit, moliendum nihil est. Dixi igitur concertationem naturæ dissoluere, uel certamen uel pugnam quā cum morbo habet. Naturæ quidem in græco non est, sed sententiæ clarioris gratia addidi. ἀγών.

IN XLVII. CAPVT.

ADiutareq; calfactu. Recenset hic Paulus, quibus modis sudor per crisim erumpens, etiam adiuuari debeat, nempe fotu mediocri, quiete, calido clystere, adeoq; in quiete manere ægros uult, ut sudorem non abstergant.

Recreare. Græce est ἀναψύχειν, quod uerbum duo significat, refrigerare, & recreare, seu reficere. Hesychius grammaticus dicit idem esse quod ῥιπίζειν, euentilare, & ἀναψυχλὼ interpretatur παραμυθίαν, hoc est solatium. Congruit magis id hoc in loco, nempe uires sudorum copia lassas, oppressasq; recreare. ἀναψύχειν.

περιβόλαιον. Tenui velamine. περιβόλαιον λεπτὸν *in græco codice est. Celsus ait: Veste leui, madida, interpretatus sum* ἐμβεβρεγμένον *ab* ἐμβρέχον *quod est irrigo, madefacio.*

Ambæ siquidem. *Ad calcem & floces uini referuntur. In græco neutrum genus est.* ἄμφω ἀναθαλπόμενα, *ambo ad fouendum applicata, genuino corporis tepore siccantur: siccata meatus per quos sudores erumpunt, obstruuntur.*

Qui per validam expressionem. *Græce est,* κατ᾽ ἔκθλιψιν, *quæ fit natura quasi necessitate quadam oppressa. In doloribus uehementissimis & anima sæpe deficit & sudores frigidi erumpunt. Hi dicuntur fieri per expressionem, ualidam addidi significantiæ gratia: Quidam pro* ἔκθλιψιν, *legunt* ἔλλιψιν, *quod est animi defectum, quod non male etiam hic quadrare potest. Eruditi iudicent.*

IN XLVIII. CAPVT.

ὑπογλώττια. Hypoglottia. *Formulæ quædam medicamentorum sunt, quæ in tussi, thoracis arteriæq; uicijs assumuntur. Hodie bechicas officinæ, & penidias appellant. Fiunt autem potissimum ex radice dulci, tragacantho, terebinthina, zaccaro, alijsq; ad rem propositam cõgruis. Cæterum Galenus uocat* ὑπογλωσσίδας.

Lana sulphure imbuta. *Græce est* ἔριον τεθειωμένον, *ad uerbum sonat: Lana sulphurata. Oroscius corripiendi studio potius quàm ueritatis, uertendum clamat, sulphure suffita. Quomodo autẽ lanæ suffiantur, nusquam me legisse fateor, homines suffiri sulphure in tussi lego. Lanam autem ut pice, aut alio pingui, ita sulphure imbui. Imbutas sic applicari. Nam suffitus parum in lana proficit.*

Pingue. *Græcus codex habet* καὶ ἢ λιπώς *pro* ἢ λιπός, *accipimus pro pinguitudine, aut oleo, aut quacunque re pingui.*

Permulceri. *Hoc est, molliter contrectare, supra interpretatus sum* διαψηλαφᾶν *permulcere, ex Celsi more.*

IN XLIX. CAPVT.

Sternutamenta. *Vide sextum Oribasij quomodo autem fiant: Galenus tertio de symptomatum causis explicat. Hic autem Paulus remedia persequitur sternutationis quæ in febribus molesta esse solet.*

Ilium intentio. *Græci* λαγόνα *&* κενεῶνα *eam partem esse uolunt, quæ latinis dicitur, Ilia. Quidam uero male* ὑποχόνδρια *uertunt Ilia, in bonis autoribus parum uersati. In codice impresso est* ἔνστασις *lege* ἔντασις. *Neglexerunt Aristarchi.*

λάγων. κενεών. Corrige græcum codicem.

Summarum partium. *Hic Oroscius debet exemplari suo. Nam*

omnia quæ mihi uidere contigit habent, τῶν ἀκρῶν μυῶν, *quod est, summorum, musculorum pro* τῶν ἀκρῶν μερῶν. Castigato codicem.

Mollis contrectatio. *Quod ante dixi permulcere, hoc molliter cõtrectare interpretor. Nã idem esse puto. Græca uox est* διαψηλάφησις

Spongiæ ex mari uacuæ. *Quidam in codice græco legunt pro* κενοὶ, *quod est uacuæ,* καινοὶ, *hoc est, recentes. Vtrunque instituto conuenit: quam tu malis lectionem sequere.*

IN L. CAPVT.

VEl attemperatos. *Cibi fastidiũ aliàs ex humore pituitoso, aliàs ex billioso nasci solet. Si pituita in stomacho redundat, uomitu educenda est. si bilis supernatat, deorsum euocanda. Vbi uero totum corpus purgare uoles aliter faciendum docet* Hippocrates. *Quod si in primis uenis crudi humores, semicoctiq; habeantur, dissecandi, concoquendiq; quod* Hippocrates πεπασμὸν, *quasi mutuationem.* Huius autem *seculi medici, perperam digestionem appellant. Si in extremis uenis & corporis habitu sint infixi, relaxandi ueniunt. At biliosi humores & melancholici, qui ultra sanguinis terminum processerunt, caloris uiolẽtia expelli prorsus debẽt: Si in stomacho nauseã excitẽt per inferiora: si in toto corpore biliosi, quod æstate potissimũ accidit, uomitu purgari debẽt: melancholicus aũt infra semper. Porro cũ iã educũtur, necesse est eos infrenare, coercereq; ne transitu partes afficiant. Item meliores hoc agendo in locum restituere. Quã ratione seu potius, ut* Galenus *ait, cacochymiæ curationem græci* ἐπίκρασιν *nominant. Verba* Galeni *nono* Methodi *in hunc modũ habẽt:* χρὴ γὰρ δηλονότι κατὰ τὰς τοιαύτας ἐναντιώσεις τῶν ἐνδείξεων κατὰ βραχὺ μὲν ἐκκενοῦν τὸ μοχθηρὸν, κατὰ βραχὺ δ᾽ αὖ τ᾽ αὐτοῦ τὸ χρηστὸν ἐντιθέναι. καλεῖται δ᾽ ἐπίκρασις ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἡ τοιαύτη θεράπεια τῆς κακοχυμίας. *Paulus igitur recte etiã dixit:* ἤτοι ἀπορρύψαντα ἐκκρίνειν, ἢ ἐπικεράσαντα, βελτίους ἐργάσεται. *Quod est: Vel abstergẽdo excernũt, uel attẽperãdo, coercendo, mitigando furorẽ illorum, obtũdendoq;, meliores in locum restituent.* Hippocrates *libro de ratione uictus in morbis acutis materiã eorũ quæ attẽperare possunt, cõmemorat.* Galenus *autẽ eius interpres paulo apertius in hũc modũ disserit: de torminibus orationẽ instituens:* σκοπὸς δὲ ἐστὶν αὐτοῖς, τὸ μὲν τοι καθαίρειν τῆς κακοχυμίας, τὸ δ᾽ ἐπικεράσαι, τὸ δ᾽ ἐπιξηρᾶναι, τὸ δ᾽ ἐμψύξαι. τὸ μὲν οὖν γάλα τὸ ὄνειον, καθαίρειν δύναται, καὶ ἐπικεραννύναι. τὸ δὲ τοῦ λίνου σπέρμα ξηραίνειν τε καὶ ψύχειν, τὰ δ᾽ ἐκ τῶν πυρῶν ἄλφιτα, τὸ ἐπικεραστικὸν ἔχει. καλῶς δ᾽ αὐτοῖς ἀναμέμικται καὶ τὰ κρέ

πηπασμός. Nota.

ἐπίκρασις.

εἶναι, ξηραίνοντα τε καὶ ψύχοντα. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι κύαμοι πετρίως ψῦξαι δύνανται. τὰ δὲ ὠὰ καὶ ἡ σεμίδαλις, καὶ ὁ χόνδρος παχύχυμα καὶ εὔχυμα, καὶ ἐπικεραστικά. Hoc est: Eo ipsi spectant, ut uiciosum humorem partim purgent, partim attemperent, partim desiccent, partim refrigerent. Lac itaque asininum purgare potest, & attemperare. Lini uero semen siccare, & refrigerare. Triticea polenta, attẽperandi facultatẽ obtinet. Recte ipsis et ordeacea admixta est, quæ & siccat, et refrigerat. Aegyptiæ autem fabæ, mediocriter refrigerare potest. Oua, similago, et chondrus crassi boniq; succi, & attẽperatoria existunt &c. Vides igitur, quomodo Galenus utatur dictionibus ἐπικεράσαι & ἐπικεραννύναι. Item ἐπικεραστικόν. & ἐπικρατικά. Galenus duodecimo methodi de uinis fuluis agẽs scribit ἐπικεραστικοὶ δ' εἰσὶ καὶ θρεπτικοί, quod postea interpretatur τρέφουσι δὲ μᾶλλον, καὶ κακοχυμίαν ἐπανορθοῦνται. Hoc est: Nutriunt magis, et prauitatem humoris corrigunt, emendantq;. Linacer superiorẽ sententiã nescio quo modo exponit, certe dictionis uim ignorasse uidetur. Nã quid sibi uult, præterea mistibilia sunt, et nutriẽtia? Dicere enim oportebat, attẽperatoria autẽ sunt (intellige malorũ humorũ, bonos in locũ reponendo, & qui nondũ longius terminos cõcoctionis excesserũt, reducẽdo, acrimoniã ipsorũ obtundendo.) Ne autẽ putes bilem absolutã, aut flauã, aut nigrã meliorẽ reddi posse: imo nec salsam pituitã: eoq; nemo doctus medicus hos humores alterandos, cõcoquendosq;, uel ut barbari dicunt, digerendos dixerit. Sed purgandos potius, meatibus per quos transibunt, adapertis, medicamẽtis in id efficacibus. Ne autẽ acrimonia sua et rosione infestent, ut in torminibus docuit Hippocrates, cibi et potus ἐπικεραστικοὶ assumuntur. quibus potes etiam syrupos quosdã mitigatorios annumerare. Cæterũ male in codicibus græcis ἀποῤῥίψαντα, quod est, proijcientes, pro ἀποῤῥύψαντα, quod signat abstergẽtes. Prætererunt id Oroscius, Gemusæus & alij. Potissima vero polenta. Codices græci omnes male congruam habent lectionẽ hanc, πειρατέον ἀνακτᾶσθαι τὴν ὄρεξιν, μάλιστα δὲ ἀλφίτων. pro μάλιστα δι' ἀλφίτων, aut μάλιστα δέ δι' ἀλφίτων. Nõ tamẽ ab ijs multũ. Hic quoq; deprauatus est codex græcus. Habet enim μὴ πόῤῥω μέν τοι τοῖς τῶν πυρετῶν χρείας, pro μὴ πόῤῥω μέν τοι τῆς τῶν πυρετῶν χρείας.

Aduerte.

Castigato exẽplar græcum. Restitue exẽplar. Emẽdato græca.

IN LI. CAPVT.

SI vero in grandẽ famen. Apud græcos una dictio grandem famẽ signat cõposita ex βοῦς et λιμός. Quicquid enim grande illi uolũt significare in una dictione, per ἵππος, & βοῦς, quod est apud nos, si

uerbum ex uerbo interpreteris, equus & bos, explicant, ut ἱπποσέλινον, βούλιμος &c. Cæterum eadem fere habes remedia bulimi apud Gal. lib. 8. de compositione medicamentorum secundū locos. In sequentibus uerti ὀξύτητος pro sæuitia furore, ad uerbum sonat acumine.

IN LII. CAPVT.

QVoniam igitur à pituita. Galenus de symptomatum causis libro primo scriptum habet. Canina appetentia fit, cum uel ob acidi humoris uicium uentriculus infestatur, uel ubi totum corpus immodice digestum dissipatumq;, continua nutricatione indiget &c. Cæterum in Aphorismorum libri secundi commentario, cap. 20. curationem hanc ad uerbum persequitur.

Incidant, abstergeantq;. Superius et hic male in codice Græco εἴπτουσιν, pro ἐύπτουσι habetur, unius literæ mutatione: quod ceu nullius momenti castigatores Pauli neglexerunt. Quāquā ad sensus puritatem non parū faciat. Quippe diuersa sunt, proijcere, et abstergere. Aduerte

Pinguia. Galenus addit, καὶ ὡς αὖ ἐπῆτις, ἐλαιώδη τῶν ἐδεσμάτων, hoc est, & ut ita dicam oleosa esculenta.

IN LIII. CAPVT.

PArticularum per quas. Hæ sunt, stomachus, os uentriculi, ipse uentriculus. Galenus commentario quarto in opus de ratione uictus in morbis acutis, partes commemorat, quæ aliquando sitim procreare soleant. Idq; in hunc modū: πάντων μὲν πρῶτον καὶ μάλιστα τὸ στόμα τῆς γαστρός. ἐφεξῆς δὲ ἡ γαστήρ. καὶ μετὰ ταύτην ὁ στόμαχος. εἶτα πνεύμων, εἶτα νῆστις.

Prauas autem potiones. Codex Græcus deprauatus est. Habet enim μοχθηρῶν δ' ἐπιθυμοῦσι ποιοτήτων. Hoc est, prauas autem appetunt qualitates, pro πομάτων, quod est, potiones. Oroscius cum alijs Aristarchis negligenter hoc præterijt. Emendād. codex.

Cæterū siti pressos. Hæc apud Gal. lib. 1. de symptomatū causis inuenies. Habet autē ille paulo ampliora ī istū modū: ἀπαύστις δὲ δίψει καταληφθέντες, ἐξ ὧνπερ καὶ ἀποταιόντας οἶδα, τόντε καταφαγόντα τὴν ἐχίδναν (δὴ δ' ἄρα δίψας) καὶ τοὺς ἐκ τοῦ οἴνου πιόντας ἐκ τινὸς στάσεως θεριστάς, ἐν ᾧ τοιοῦτον τὶ θήριον ἐναποτεθνήκει, καὶ τὸν ἐξ οἴνου παλαιοῦ. μεθυσθέντα, καὶ τὸν ἀποκαρτερεῖν ἀποθελήσαντα καὶ τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ ἐπιλιπόντος τοῦ ὕδατος ὧν ὅσοι τῆς θαλάσσης ἐτόλμησαν τι πιεῖν ἀμετροτερόντε διψήσαντες τῶν ἄλλων, καὶ τινες μὲν αὐτῶν ὑπαχθέντες τὴν γαστέρα καὶ δηχθέντες σφοδρῶς ὀξύτερον ἢ κατὰ τοὺς λοίπους ἀπέθανον, &c.

Vide igitur an ex hac lectione, Pauli codicem in quibusdam uelis castigare. Ego ſane, aliorum iudicio, legerem δίψεσι δ᾽ ἀπαύστοις καταλειφθέντες ἐξ ὧνπερ καὶ ἀποθανόντας οἶδα τούς τε φαγόντας ἐχίδνας διψάδας, καὶ τοῦ οἴνου παλαιοῦ μεθυσθέντας, καὶ τοὺς ἐν τῷ, &c.

κρουνίζειν.

Roſaceo cum impetu ſalientis modo. Græce eſt μετὰ κρουνισμοῦ γινομένη, hoc eſt: Cum crunismo facta: à uerbo κρουνίζειν, quod eſt, cum impetu decidere. Galenus libro 8. Methodi utitur uerbo κατακρουνίζειν in hac ſententia: εἰ δ᾽ ὑγρὸν εἴη τὸ προσφερόμενον, ἐξ ὑψηλοτάτου βάλλοντες, καὶ οἷον κατακρουνίζοντες, id eſt: Sin autem id quod adfertur, liquidum fuerit, ex altiore loco deijcientes & in ſalientis modum fundentes. Ibidem uſurpat dictionem κρουνὸς. ἔτι δὲ

κρουνός.

μᾶλλον εἰ κρουνὸς ὕδατος ψυχροῦ καταῤῥάττει τοῦ ἀγγείου ψύχει τὸ ὑγρόν. Hoc eſt: Preterea magis humorem refrigerat, ſi deſiliens aqua frigida uas illidat, &c. Cæterum ſuperfundimus aliquando liquores, ut in hoc ſymptomate, ſyncipiti ſublata in altum manu, per mediocrem lanæ hapſum.

Dilutum.

Iam dilutum. Sic uocamus humorem in quo aliquid maduerit, aut maceratum per horas aliquot ſit. Recentiores medici infuſionem appellant, ut infuſionem rheubarbari, agarici, cotoneorum Græci ἀπόβρεγμα dicunt.

ἀπόβρεγμα.

IN LIIII. CAPVT.

MElius autem facit myxion. Myxion uel myxa, uel myſclion fructus eſt pruno ſimilis. Galenus ſericon appellat. forte hodie officinis dicitur ſebeſten.

Salem indicum. Hic ſal nimirum eſt ſaccharum quod nos eandum appellamus, natura non arte, proueniens, quanquam hodie Venetijs & alibi artificio naturam imitentur. Auicenna interpretatus hunc locum Pauli, ſaccharum tabarzet ponit.

IN LV. CAPVT.

Textus grecus uiciatus.

IMbibito. Similia apud Galenum libro 7. medendi Methodi. Eadem uero apud Oribaſium ſexto. Sed perperam hic in Codice impreſſo legitur ἀναπεμπομένου, quod eſt ſurſum miſſo, pro ἀναπεπωμένου quod ualet imbibito ab ἀναπίνομαι, inde ἀναπέπωμαι. Sic habet Galenus loco ſupra citato, ἐνίοτε inquiens, δ᾽ εἰς αὐτοὺς τοὺς χιτῶνας, ὡς ἂν εἴποι τις, ἀναπεπωμένον ἢ ἐμπεπλασμένον. Hoc eſt. Nonnunquam uero in ipſas tunicas imbibitus, ut ita dicam, uel impactus.

IN LVIII. CAPVT.

PORRO vbi concoctrix facultas. *Ex hac sententia opinio quorundam de remedijs spinæ applicandis in uentriculi affectionibus, satis refellitur, etsi euidentia ipsa quæ in confectionibus apparet, quid in hac re faciendum sit, aperte doceat.*

Vel manna vino macerata. *Non in dandi casu, legenda sententia est sed nominandi. Corrige igitur codicem græcum ita.* ἢ μάννη ἐν οἴνῳ φυραθεῖσα.

Agathium. *Pastillus est, qui retinendi supprimendiq; potestatem habet. Vide septimum.*

IN LX. CAPVT.

TYphe. *Specie siligini non dissimilis, simplici culmo, grano multiplici, tunica uelato, atq; leuissimo, radice numerosa, largior eius in Asia prouentus regione, ut uult Galenus, quæ super Pergamum sita est. Hanc agricolæ, quod triti cum in oppida conuehi soleat, ad panificium usurpant. Huiusmodi igitur arista, hoc est, spica apice narium foramina pungere interim præcipit Paulus, ut irritatus sanguis largius profluat.* Typhe.

FINIS LIBRI SECVNDI COMMENTARIORVM.

COMMENTARIORVM IN PAVLVM AEGINETAM LIBER TERTIVS.

ERTIVS *hic liber de omnibus totius corporis affectibus particulatim agit: & singula unicuique particulæ conuenientia remedia complectitur. Primum autem cuiusq; morbi curandi Methodum artificiosam exponit, quæ ex causarum notitia, partis temperamento ægriq; natura, & alijs indicationibus sumitur. Deinde sic ad ea ueniendum auxilia præcipit, quæ ipsis locis affectis induci debeant, Græci* τοπικὰ *nominant. Quod Galenus libro* 14. *Methodi pulcherrime docet. Cæterum hic liber Pauli partim ex Galeni opere de compositione medicamentorum secundum locos, partim ex octauo Oribasij transscriptus est: admixtis interim remedijs quæ Paulus ipse usu comprobarit.*

IN I. CAPVT.

QVemadmodum stirpium. *Ex primo capite Galeni de compositione medicamentorum secundum locos ad uerbum hæc sunt transcripta. In quartodecimo Methodi pene eadem habentur. asscribam autem uerba Galeni, maioris perspicuitatis gratia:* ἐδείχθη δ' ὅτι τῶν διαπνεομένων χυμῶν ὅσον ἰλυῶδές ἐστιν ἐξ ἀρχῆς τε δι' εὐθέως, τὰς τρίχας ἐγέννησε, καὶ τοῦ λόγου καθ' ὑπόφυσιν αὐξάνει. τοῦτ' οὖν ὅταν ἤτοι γ' ἀπόλλυται παντάπασιν ἢ μοχθηρὸν γεννηθῇ, φθείρεσθαι τὰς τρίχας ἀναγκαῖον ἐστι. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὰ φυτὰ κατὰ διττὴν αἰτίαν ἀπόλλυται, ποτὲ μὲν ἀποροῦντα τῆς τρεφούσης ὑγρότητος, ἐστὶ δ' ὅτε οὐκ οἰκείᾳ χρώμενα. τελέως μὲν ἀπολλυμένου τοῦ τρέφοντος χυμοῦ τὰς τρίχας ἡ φαλάκρωσις γίνεται, μοχθηροῦ δ' ἀποτελεσθέντος, αἵ τ' ὀφιάσεις καλούμεναι, καὶ αἱ ἀλώπεκες. *Hoc est, ut rudiores intelligant: Ostensum uero est ex humoribus qui per latentes meatus*

Pilorum origo & nutrimentum.

perspirant, limosum quicquid est, id, & statim ab initio pilos producere, & reliquo sequenti tempore, ueluti materiam suggerendo augere. Hoc igitur, cum uel in totum perit, uel prauum generatum fuerit, pilos corrumpi necesse est. Quandoquidem etiam stirpes dupli-ci ex causa pereunt, interim sanè humiditate quæ ipsas nutrit, destitutæ, interim non propria utentes. Vbi humor pilos nutriens prorsus interijt, caluicium prouenit. Cum autem uiciosus est redditus, & ophiases, & alopeciæ excitantur, &c. Celsus hæc duo postrema uicia communi uocabulo Areas appellat, quod nimirum loca pilis uacua eos in capite repræsentent. Oroscius reprehendit hic me quod Celsum imitatus dixerim de areis, hoc est alopecia & opiasi. Recte facit literator, interpretandi muneris imperitus. Caluiciū. Ophiasis. Alopecia Areæ.

Nonnullæ vero alienis. Græce est ἀλλοτρίοις ἑαυτῶν, quod ad uerbum sonat, succis alienis à seipsis. Galenus paulo clarius dixit: ὑγροῖς ἀλλοτρίοις τῆς ἑαυτῶν φύσεως, quod est: Humoribus alienis à sua ipsorum natura. Atq; ita nos reddidimus, potius indicantes esse, dictionem sententiæ addere, quàm rem obscurare. Quemadmodum igitur quædam alimenta sunt homini, quædam sturno propria, ita herbæ quoq; idoneum, familiaremq; naturæ suæ humorem quo alantur, attrahunt, alienum respuunt.

Inter se. Deprauatus codex est Græcus, tum Venetijs, tum in Germania impressus. Habet enim διαφέρουσα τῶν ἄλλων, pro διαφέρουσα τῶν ἀλλήλων. Rursus hic Galenus apertius dixit: ὀνόματα δὲ σχήματι διαφέροντα παρὰ τὸ σχῆμα. Hoc est: Nomina autem secundum figuram diuersa habentes. Castigatur codex græcus.

Quoniam in Ophiasi. Codex Græcus hic mutilus est. Quid enim sibi uult ὅτι παραπλήσιον ὄφει τὸ βεβλαμμένον φαίνεται μόριον, nisi addatur in quo affectu. Addendum igitur necessario ex Galeno non nihil est, legendumq; in Paulo ὅτι κατὰ τὰς ὀφιάσεις παραπλήσιον, &c. Oroscius & Gemusæus non animaduerterunt, tam bonis alioquin ut ipsi gloriantur, exemplaribus usi. Græcus mutilus instauratur. Oroscius.

Deinde loco viciato. Hoc ubiq; obseruandum præcipit Galenus, ut semper totius corporis uacuatio præcedat, nisi admodum exiguus sit affectus. Dixi loco uiciato auxilia inducemus, pro τοῖς τοπικοῖς ἀποθεραπεύσομεν βοηθήμασι, quod est, localibus persanabimus remedijs.

Si igitur color ad nigrius. Hoc est, si nigrior, albidior ue conspiciatur. Nam quod Paulus εἰ μὲν οὖν εἴη τὸ μελάντερον ἢ λευκό-

τερον ἢ χροιὰ παραπραπεὶ dixit, Galenus in methodo in hunc m dum εἰ μὲν γὰρ λδυκοτέρα τοῦ κατὰ φύσιν, καὶ εἰ μελαντέρα. Quo est, si albidior quàm pro naturæ habitu sit, & si nigrior.

Hiera dia colocynthidos.

Antidoto Hiera. Intellige, hiera diacolocynthidos, cuius descripti nem habes lib. septimo Pauli, Archigeni ascriptam. Scribonius auten Largus eandem pene ad uerbum habet. Officinæ uocant Hieram com positam Galeni: uerum in multis adulteratam. Quæ uero ex aloe & alijs sex rebus, nempe cinamomo xylobalsamo, asaro, spica nardi, cr co, & chiamastiche, constat, simplex dicitur. Et hæc in officinis, n parum ab illa Galeni discrepat. Primũ sane præter medicamenta qu ab illo numerantur, duo insuper adiecta habet, puta xiloaloen, & cas siam, unum supposititium carpobalsamum, loco xylobalsami. Deind pondera etiam diuersa continet. Nam omnium partes æquales habet Galeni autem hiera, aloes centum, aut cum præstantiorem fieri cupit aloes drach. nonaginta aut etiam octuaginta recipit, reliquorum ue ro sex: ubi de capite sollicitudo est, croci tantum quinq;.

Catapotia ex aloe. Hæc recipiunt cucurbitæ syluestres, quã colo cynthida uocant, partem unam aloes, et scammonij singulorum partes duas. Galenus hic absinthij succi partem unam admiscere solebat: an tea quoq; mastichen chiam, & bdellium. rediguntur in granula Ciceri similia. His fere respondent Pilulæ nostræ Cochiæ à Rasi descriptæ.

Methodus curationis.

Dein ad præsidia. Cum iam purum ex purgatione corpus fuerit, humor qui in cute continetur medicamẽtis digerentibus discuti debet: diligentia adhibita, ne adeo calida, acriaq; admoueãtur, ut cutis exulceretur. Ad hæc ne nimium siccent, prouidendum est. nam talibus non tantum uiciatus, sed etiam utilis qui confluit, absumitur. Græce erat ἀδὶ τλὼ τοπικλὼ χωρεῖν ἀδὶ μέλειαν quod ad uerbum sonat, ad localem ueniendum curationem, sed Latinus est ut reddidi.

Primæ asperitatis. Locutio est Varronica pro asperrimo. Græce erat τὸ τραχύτατον.

Additum est hic ut curiosis fiat satis.

Aliud experientia prob. Hoc medicamentum in Codice Ioannis Lascaris manu scripto, non habetur: nec composi io plane cohæret, ac peregrina plane uidetur.

Vnciæ octo. habebat in Græco ✕ pro ℥ sicut alia pleraq; absurda.

Oroscius.

Miror Oroscium in tãta ueterũ exẽplariorũ copia hoc nõ monuisse lecto rem, cũ tamẽ in sequenti medicamẽto adnotet legendũ μυὸς pro κωνός.

Viciata lectio Græca.

Euphorbiæ, thapsiæ, baccarum lauri. Male in Codice Græco habetur δαφνίνου quod est laurim pro δαφνίδων. ut Galenus habet.

Nam postea mentio laurini fit. Præterea Galenus in eodem medicamento à Paulo ratione ponderum dissentit. Legit enim Euphorbij, thapsiæ, & baccarũ lauri, singulorum drachmæ duæ, sulphuris uiui, hierati singulorum drachma: ceræ drachmæ sex, &c. Neglexerunt Aristarchi.

Nasturcij. *Impressus Codex tum Venetijs, tum Basileæ habet* καρδαμώμου. *Sed Galenus & ipse sensus requirit* καρδάμου *quod impetigines & lepras discutit, eadem ui præditum qua sinapi. Nec hoc à castigatoribus animaduersum.*

Oroscius & corrector Basileæ.

Recinini aut veteris. *Paulo ante etiã deest, particula disiunctiua in codice Græco. habet enim* κικίνου παλαίου ἐλαίου: *cum legendum sit ex Galeno* κικίνου ἢ παλαίου ἐλαίου. *Nam si ricininum deest, etiã commune uctus oleum eadem præstare potest. Omiserunt correctores.*

Oroscius. & Gemusæus.

Oroscius, & Gemusæus.

Leporum ventriculi quinque. *Ex Critone hæc sunt, citante Galeno. Verum scriptura illius à Paulo uariat. Galeni codex habet* κοιλίας ἓξ *hoc est uentriculos six. Paulus tantum habet* πέντε. *Vide utrum malis sequi.*

Gal. à Paulo uariat.

His adijciantur. *Græci Codices omnes deprauati sunt hoc in loco. Nam habent.* πρὸς τούτοις λάμβανε τὸ τρίτον, μυρσίνης, ἀκρεμόνων, ἀκακίας καρποῦ, *&c. Quid quæso hinc colligi poßit? Legendum igitur cum Galeno censeo in eum modum:* πρὸς τούτοις λάμβανε μωτῶν. μυρσίνης ἀκρεμόνων, ἀκακίας καρποῦ, *&c. Pondere nonnihil apud Galenum uariant.*

Castigatur codex Græcus.

Quolibet oleo aromatis imbuto. *Sic interpretatus sum* ᾧ θέλεις ἡδύσματι. *Celsus dixisset, quolibet unguento. Nam Græca uox* ἥδυσμα *nihil aliud signat quàm unguentum ex oleis succisue præparatum, cui ex aromatis iniectis, odor suauior, & gratia accesserit. Non autem sum ignarus* ἥδυσμα *apud alios quosdam aliter accipi, ut apud Plinium libro tertiodecimo, capite primo, ubi habet in hunc modum: Ratio faciendi duplex, succus & corpus. Ille olei fere generibus constat, hoc odorum, hæc stymmata uocant, illa hedysmata, &c. In qua oratione planè à Galeno, cæterisq; Græcis dissentit. Nam olea ipsa quæ in unguentis sumuntur, hedysmata uidetur appellare: stimmata uero aromata. At Galeno & Dioscoridi stymata alia medicamenta aromatica, nempe quæ spißitudinem unguento concilient, appellantur, unde etiam spissamenta poßis nuncupare alia uero hedysmata, nimirum quæ gratiam odoris et suauitatem eis imprimant. Vide Dioscoridem in unguento cinamomino, & Nardino alijsq; cum paucis. Galenus uoces Hippocraticas interpretans, hedysmata, inquit, pro ipsis*

ἥδυσμα.

στύμματα.

aromatis apud Hippocratem accipi.

Oroscius. Anemonæ flos tritus. Oroscius hic in græco codice legendum censet, ἀνεμώνης τὸ ἐντὸς μέλαν τρίψας μετ' ἐλαίου μυρσίνου, hoc est Anemonæ interior pars nigra, cum oleo myrteo trita, ut habetur apud Archigenem, citante Galeno libro primo de compositione medicamentorum secundum locos. Vide quid reprehendendi libido faciat. hunc locum adfert, de medicamentis nigrefacientibus, ab Archigene comprehensum, cum paulo superius singulare caput extet de fluidis capillis, de remedijs illos conseruantibus, unde Paulus hanc orationem ad uerbum planè transcripsit. Habet enim Galenus ex sententia Heraclidis: ἀνεμώνης τὸ ἄνθος τρίψας μετ' ἐλαίου, κατάχριε. Iam flos ipse non aduersatur aliqua ex parte pilis promouendis.

Stercus caprillum. Apud Græcos proprie dicitur stercus caprillum σφύραθος, teste Galeno libro decimo de simplici medicina, ubi habet συνεχέστατα μὲν οὖν χρώμεθα ταῖς τῶν αἰγῶν κόπροις, (σφύραθοι δ' ἰδίως ὀνομάζονται.) Quod est: Frequentissime igitur caprarum stercoribus utimur, sphyrathi autem proprie nominantur. Oroscius nouus interpres, aliorum autem, si dijs placet, corrector filum caprillum exponit.

σφύραθος. Oroscius.

IN II. CAPVT.

Lixiuiorum genera.

E Cinere lixiui. Paulus libro septimo lixiuium, quod græci κονίαν appellant, cineris lotionem esse dicit: enumeratq; eius differentias. Aliud enim ex cinere fici, caprifici sarmentorum, & tithymallorum constat, quod uim abstersoriam maxime, siccantemq;, & exedentem propemodum obtinet. Si calx admisceatur urentem, πρωτόστακτος dicitur, quasi primarium lixiuium. Interim ex sola fit calce. Iam quoddam ex sapone præparatur, unde σαπωναρικὴ κονία nuncupatur. At nomen κονίας plura signat, nempe calcem ipsam, & lixiuium, cineremq;. Solet autem alijs adiungi, quæ ipsum, qua de re intelligi debeat, interpretentur, ut pote κονία στακτή, pro lixiuio liquido, κονία ἄσβεστος, pro calce uiua accipitur, cum ἄσβεστος per se calcem non extinctam signet, ut τίτανος ἄσβεστος. Porro cum κονία ἀσβέστου ponitur, hoc est duo substantiua, alterum in nominatiuo, alterum in genitiuo, lixiuium calcis intelligendum uenit. Cæterum apud latinos scriptores lixiuij uox alijs atq; alijs dictionibus iuncta, diuersa etiam significat. Primum apud Varronem, Columellam, Plinium frequenter habetur Cineris lixiuiæ, cineris lixiuium, pro simplici lixiuio. Deinde apud Largum, unde Galenus aliquot medicamenta transcripsit, compositione. 228. Hæc terere oportet ex cinere lixiuia. In sequenti rursus:

πρωτόστακτος. σαπωναρική. κονία. κονία στακτή. κονία ἄσβεστος.

Lixiuium e cinere.

Cum cinere lixiui diutius terere. Paulo post in altera: Teruntur ex ci-
nere lixiua qua utuntur culinarij, sicut apud Paulum Æginetam
κονία πιλοποιητικὴ pro lixiuio quo pilearij utuntur. Legendum est κονία πι
in codice græco per simplex ι non per η, ut quidam faciunt, putantes à λοποιητι
πήλου quod est lutum, πηλοποιητικὴν κονίαν appellari, ut sit lixi- κή.
uium quo figuli utuntur: cum tamen nullum eius ut mihi uidetur usum
habeant. Quare locus in sexto Methodi deprauatus Linacrum inter- Linacer.
pretem decepit: aliosq; non paucos eum citantes. Verba græca sic ha-
bent μηδὲν ἐν τῷ παραχρῆμα φάρμακον ἔχων, ᾔτησα κονίαν στακ-
τὴν, ἕτρακως ἐκ γειτόνων τοῦ κάμνοντος πηλοποιόν. In qua ora- πιλόποι
tione πιλοποιὸν legendum est. Galenus aliquando κονίαν πιλοποιητι ος.
κὴν, Aliquando ὕδωρ πιλοποιητικὸν pro eadem re exponit: ut lib. sex ὕδωρ πι
to de compositione medicamẽtorum secundum genera in hunc modũ, λοποιητι
ἄλλη ἡ διὰ τοῦ ἀφρονίτρου, ᾗ ἐχρήσατο Λάργος κηροῦ λίτραν κόν.
α̅ τερμινθίνης λίτραν α̅ μαννῆς λίτραν α̅ ἀφρονίτρου λίτραν
α̅ ἐλαίου ξέστην α̅, ὕτος πιλοποιικοῦ ξέστην α̅. μίσυος ὠμοῦ Γο
β. σκευάζεται κατὰ τρόπον. Largus composit. 216. temporis iniuria
nõnihil mutilus est. Verba ipsius hæc sunt. Ceræ pondo libra, resinæ tere
binthinæ pondo libra, nitri rubri põdo libra. Hæc terũtur ex cinere lixi
ua, postea cum olei cyathis sex, liquefiunt ad ignem: quibus adijcitur
thuris pollinis, selibra. Vides hic ὕδωρ πιλοποιὸν nihil aliud esse
quàm cinerem lixiuum, aut lixiuium, aut quomodocunque uoles ap-
pellare. Atque ita ego etiam antea, sum interpretatus. Paulo post
Galenus eodem in libro τὰ ξηρὰ διαλύεται πιλοποιικῷ hoc est
arida dissoluuntur lixiua, ubi simpliciter πιλοποιικῷ dixit pro κονίᾳ
πιλοποιικῇ. Apud Plinium cineris uox simplex interim pro lixiuio
usurpatur: nempe ex Dioscoride uertit dictionem κονίαν. Ruellius uir Ruellius.
alioqui antiquæ eruditionis etiam in postrema editione libro 6. Dio-
scoridis κονίαν πιλοποιητικὴν uertit cum luto suo lixiuium, quàm
accommodate iudicent alij, certe lutum nemo potui dabit, sed lixi-
uium, lacte in uentre coagulato. At Oroscius noster non tantum sen Oroscius.
su inaccommodato, quod de me dicit, sed longe omnium absurdißime
uertit, calcem qua in tectorijs, dealbandisq; parietibus tectores
utuntur. Vide optime lector quàm sit quibusdam maleferiatis ho-
minibus innatum, alios reprehendere in ijs etiam quæ ipsi non intel-
ligant. Iam pondus uiciatum in Codice græco non aduertit Ari- Græcus
starchus. Nam pro, ∠, δ, quod est drachmæ quatuor, reponendum codex de-
ξε δ hoc est sextarij quatuor. Idem itaque est κονία πιλοποιητικὴ prauatus.
Oroscij.

κονία πιλοποιϊκὴ, ὕδωρ πιλοποιητικὸν, ὕδωρ πιλοποιϊκὸν & γαστὴ τῶν πιλωταρίων.

IN III. CAPVT.

πυτυρίασιν. PORrigo. *Sic interpretatus est Celsus* πυτυρίασιν. *Plinius etiam furfures secundum græcæ dictionis etymologiam appellat: quemadmodum interpres Auicennæ. Vide Galenum libro primo de compositione medicamentorum secundum locos.*

Resoluũtur *Græce est:* ἔστιν ἀπότηξις, *quasi dicas, esto particularum eliquatio, uel particulæ eliquantur. Celsus resoluuntur, quem imitatus sum. Nã quædã ueluti squamulæ surgunt eæq; acutæ, resoluuntur.*

Melanteria. Creta sutoria. *Sic interpretatur Largus* μελαντηρίαν, *cõpositione 218. Aluminis inquiens rotundi, melãterius quæ creta sutoria dicitur, qua ligulæ calceorũ denigrantur. Diuersum est ab atramẽto sutorio si*

Oroscius. *Dioscoridẽ cõsulas, quanquã Oroscius exponat atramentũ sutorium.*

Viciatus codex græcus. Creusæ singulorũ drachmæ. *In græco codice habebatur* Γο. ιϛ. *quod est Vnciæ duodecim. ego autem legendum censeo* ∠. ιβ *hoc est drachmæ duodecim. Itaq; etiam habet Alexander, & magis conuenit.*

ἰχῶρες quid. Ex quibus sanies. *Græce est:* ἀφ᾽ ὧν ἰχῶρες ἀποτήκονται. *Interpretes latini mirum in modum cruciantur, dum græcam uocem* ἰχῶρ *explicare student. alij namq; imitantes Plinium, ubiq; saniem interpretantur, alij serosos humores & acres, tenuesq;. quidã sanguinis cruorẽ. quidam ut Celsus ipsum sanguinem. Aristoteles* ἰχὼρ δὲ, *inquit,* ἐστὶν ἄπεπτον αἷμα, *hoc est Ichor autem est sanguis crudus Ex hac tãta uarietate, certi aliquid adferre conabimur, quod in authoribus exponẽdis tuto sequi poßis. Itaq;* ἰχῶρες *aquosæ serosæq; et superfluæ sanguinis humiditates existunt nunc acres & calidæ, nunc pituitosæ & frigidæ.*

Calidæ. Frigidæ. *Galenus lib. 6. de sanitate tuẽda ita scriptum reliquit.* ὅταν μὲν γὰρ ἡ μὲν ὅλου τοῦ σώματος κρᾶσις ᾖ χολωδεστέρα, τὰ δὲ κατὰ κοιλίαν ἀτονώτερα, συρρίζεσθαι δεῖται διὰ τροφῆς δυστομάχου. μὴ γενομένου δὲ τούτου, καταῤῥέουσιν ἰχῶρες εἰς αὐτὴν, οὓς ἀθροίζει τὸ σῶμα περιττούς. *Paulo post,* ἐὰν δὲ μὴ μόνον ἡ κεφαλὴ θερμοὺς ἰχῶρας ἐπιπέμπει τοῖς κατὰ γαστέρα χωρίοις. *Rursus de frigidis in hunc modum,* ὅταν ἤ τοι γε εἰς θερμὴν γαστέρα καταῤῥέουσιν ἐκ τῆς κεφαλῆς οἱ ψυχροὶ καὶ φλεγματώδεις ἰχῶρες &c. *Hippocrates libro*

Interpretatio ἰχῶρος apud Galenum. *quarto de ratione uictus ĩ morbis acutis* δριμέας καὶ χολώδεας ἰχῶρας *dixit, quod Galenus interpretatur in eum modum,* ὅτι δὲ ἰχῶρας ὀνομάζει τὰς λεπτὰς ὑγρότητας, εὔδηλον. *Galen. autem libro secundo de elementis:* ὡς οὖν ἐν τῷ γάλακτι τὸ μέν ἐστιν ὀῤῥός. τὸ δὲ

τυρὸς

πυρὸς, οὕτω καὶ ἐν τῷ αἵματι τὸ μὲν οἷον ἰχῶρ αἵματος ἀνάλογον ὀῤῥῷ γάλακτος, τὸ δὲ οἷον ἕλυς τις καὶ τρὺξ &c. Quãdiu igitur in corpore adhuc sunt ἰχῶρες aquosæ serosæq; humiditates sanguinis, uel aquosi humores sanguinis latinè dici poterunt. Nam ipse Galenus eosdem nunc pituitosos, nunc biliosos χύμους, quod est, humores nominat. Vbi uerò extra corpus aut uiuum, aut mortuum eruperint, sanies appellari debent. Vt apud Galenum tenue in ulceribus excrementum ἰχῶρ, nobis sanies non incommode exponitur. Item in capitis uicijs quæ ἰχῶρας nũcupantur, ἰχῶρες sanies rectè dicũtur. Plinius inassati iecoris saniem appellauit: humorem, qui abs iocinore, uel pulmone, uel alia parte dum assatur, emanat. Cæterum Paulus hoc in loco apposite dixit ἀποτήκονται, hoc est, eliquãtur, sicut in corporibus mortuis per solis æstum fieri solet. Atq; hæc sanies crassa uiscosaq; existit. Sanies.

Medicamentum ex charta, xerion. Huius descriptio est in septimo. Vocatur autẽ xerion quod aridum sit, et in puluere accommodatur.

Ad Achoras, recrementum. In impresso codice habetur πρὸς ἰχωρουῦτας, hoc est, ad eos qui saniem habent, ego autem puto legendum πρὸς ἀχωρουῦτας, hoc est: Ad eos qui Achoras experiuntur. Nã titulus idem habet, nempe ad Achoras, non ad ἰχῶρας. Quanquam Oroscius ἰχωρουῦτας legendum censeat. Oroscius.

IN IIII. CAPVT.

Capitis dolor. Hæc ex libro secundo Galeni de compositione medicamentorum secundum locos transcipta sunt. Paulus autem σύμπτωμα dolorem esse refert, ubi Galenus διάθεσιν ponit. Ille hunc superuenire intemperiei, hic affectum ipsum esse pronunciat. Rursus apud Galenum plures causæ commemorantur, una sane, simplex intemperies citra humores, altera, horum qualitas, tertia ipsorum copia, itẽ obstructiones humorum, uaporumq;. Alia adhuc, quarundam capitis partium imbecillitas, interim externa quædam causa, quam græci προκαταρκτικὴν nominant: ego sæpe primariam interpretatus sum. Causæ dolorum capitis.

Nisi caliditati aut. Deest particula in codice græco impresso. Tu igitur lege μετὰ θερμῆς ἢ ψύξεως, quod est, cum caliditate, aut frigiditate. Deerat enim ἢ. Addendũ græco.

Prodest fronti & temporibus. Rectè hoc dicit, nã per initia spinalis medulla dolorẽ nõ experitur, eoq; posteriora capitis ungi nõ debent.

Pastilli ad cap. Alexander medicus hunc pastillum describit. Sed pondera nonnihil in quibusdam medicamentis uariant. Commendat enim ad diuturnos dolores, omnibus alijs remedijs nihil proficientibus.

Vbi Paulus, ex somniferis aliquid, dicit, Alexander opij momentum inijciendum præcipit.

At si frigus. *Ad uerbum ex Alexandro hæc ut superiora mutuatus est Paulus. Facies nõ cõcidit, hoc est, nõ macrior est reddita, ut ex calore sed colorẽ decoremq; amisit, pallida effecta Sic* ἄχρουν, *quod est sine colore, ex Celso interpretatus sum. Sãguis enim ob frigiditatem partes externas relinquens, intro refugit, unde pallor necessario superuenit.*

ἄχρουν.

Præsertim si recrementa. *Hoc est si ex craßis glutinosisq; humoribus dolores sint excitati. Græca sunt* ἢ καὶ παχύτερα γλισχρὰ περιττώματα εἴη. *Quæ uerba satis obscura in hũc modũ intelligi debẽt, si humores craßi uiscosiq; ĩ capite tenacius hærẽtes, dolorẽ excitarint.*

Locus obscurior.

Si biliosus humor. *Hæc & sequentia ex Galeni secũdo de cõpositione medicamentorũ secundũ locos, nullo uerbo mutato, habentur. Cæterum ambo præcipiunt, tum Galenus, tum Paulus primũ balneum temperatũ, inunctionem, cibum potumq; refrigerantem. Deinde offerunt medicamẽta bilem educentia: quod sane Alexander medicus suo seculo clarißimus in hunc fere modum exponit. Conuenit igitur, ut superfluæ medicamentis bili ducendæ idoneis educantur. Verum ut hoc secundum rationem fieri poßit, corpus antea præparari humectariq; debet, cibis temperatis, balneis & unctionibus. His enim probe contemperatus, resolutus & quasi imbecillior effectus humor, facilius expurgabitur.*

Quomodo biliosus humor præparari debet.

Absinthii dileto. *Hoc est, ut officinæ uocant, infusione: tunc nimirum cùm pauca bilis stomachi tunicas imbuerit, irrigaritq;.*

Vel aloe. *Scammonia nunquam exhiberi debet, nisi maxima bilis copia dolorem excitarit, nec alia uiolenta medicamina. Picra autẽ prodest, ubi craßi aliqui succi bili sint permixti.*

Si caput consortij lege *Græce est* συμπάσχει, *hoc est compatitur. Celsus lege consortij, alij per consensum patitur, exponunt* συμπάθεια *namq; est, cũ pars aliqua corporis, alterius malo uel cõfinij, uel cõnexus, uel cõmunicatiõis gratia cõdolescit Huic cõtraria* ἰδιοπάθεια, *uel,* πρωτοπάθεια *cũ per se, & suo uicio tantũ afficitur: quẽ affectum primarium nominare licet, et* ἰδιοπαθεῖν, *primario affectu laborare.*

συμπάθεια. quid. Lege consortij. Cõsensus.

Emoliemur. *Verbum græcum est* ἐκμοχλεῦσαι *quod de pertinaciter hærẽtibus propriè dicitur, ut de uiscosis, craßisq; humoribus partem aliquã tenaciter obsidentibus: item de induratis affectibus.* μοχλεῦσαι *idẽ est quod* κινῆσαι, *libro septimo ait:* ἢ πρὸς τὸ μοχλεῦσαι διάθεσιν δυσκινουμένην, *de medicamentis efficacioribus sermonẽ habens. Propterea mihi uisum est, emoliri uerbũ non incommodè hic usurpare.*

ἐκμοχλεῦσαι

IN V. CAPVT.

VTerque hic affectus. *Ad uerbum è Galeni secundo de compositione transcripta sunt, nisi quod pro hac dictione, permanens, Paulus παραμόνιμος, Galenus χρόνιος καὶ δύσλυτος, hoc est, diuturnus, & solutu contumax, habeat. Celsus acutum & pestiferum morbum appellat κεφαλαίαν.* παραμόνιμος.

Hiera quam exacueris. *Scammonio, aut ueratro adiecto hiera uehementior redditur. Atq; id per ὀξύναντας intelligitur. Nā ὀξύνειν idem est quod acutum reddere, intendere, uehementiorem efficere.*

Vnguenti irini. *Ad uerbum habetur hoc in Alexandro. Apud Galenum uariat nonnihil hoc modo. Vnguēti Irini expressionis, castorei, singulorum pars una, baccarum lauri pars una, uiticis seminis pars una, rosarum siccarum, pars una, rutæ summitatum partes quatuor. Aceto resoluta excipiuntur cerato &c.*

Dum intabescerent. *Sic reddidi ἕως τὰ κηρώσεως, Celsum imitatus Oroscius improprie usq; ad eliquationem dici iubet.* Oroscius.

Partem affectam irrorabit. *Lege in græco κατηόνει pro κατεαόνει, quod est, κατέβρεχε καὶ κατήντλει superfundebat, aspergebat, non inspergebat ut uult Oroscius.* καταιονεῖν. Oroscius.

Dropax. *Huius descriptionem habes in septimo Pauli ad finem, ubi etiā sinapismus exponitur. Hæc sunt medicamēta noxios humores in summā cutē euocantia, μετασυγκριτικὰ græci nominant. Sic etiam Celsus uerbū hoc uidetur interpretari, ubi summā cutē, inquiens, relaxari, euocariq; corruptū humorem, & habitū corporis mutari expedit.* μετασυγκριτικά.

Malagmate, quia liquidū est parygron. *Galenus lib. 7. de cōpo. medicamētorū secundū genera, īter malactica ponit, quod recipit adipē suillū curatū, ceram, et argenti spumā. Eoq; merito interpretatus sum dictionē, contra opinionem Oroscij. Male est in impressis πανύγρῳ.*

Sani. *Lege in codice græco ὡς μετὰ λουτροῦ ὑγιεῖς γίνεσθαι παντελῶς τοὺς κάμνοντας, ut habet Galenus libro secundo iam sæpius citato, ad calcem.* Corrigendus codex græcus.

Apophlegmatismus. *Nunc uerto medicamentū, quod pituitam per os educat, nunc quod saliuā moueat. Vt hoc in loco, Celsum imitatus in capite de Cephalæa, cap. 4. Cæterum in græco codice habetur Γο. ιβ.. quod est, unciæ 14. ego puto ℥. ιβ. legendum sicut interpretatus sum.* Nota.

IN VI. CAPVT.

AT quæ mentis alienatio. *Quia multæ in hoc caput uocula incidunt, idem propemodum significantes, non abs re fue-*

rit, eas curiosius in utraque lingua distinguere. Mentis igitur alienatio uerti pro græca dictione παρακοπὴ. Nam in febris uehementis statu, ut ait Galenus, accidit ægros παρακόψαι, παραχθῶσαι, παραληρῆσαι, & παραφρονῆσαι, quæ latini exponunt, mente alienari mente non constare, aliena loqui, delirare & desipere. Si autem hoc continuè accidat, phrenitis dicitur. At si in statu dementia superueniat in declinatione autem cesset, delirium, non phrenitis est appellanda. Celsus eandem ponit distinctionem libro tertio cap. 18. Phrenitis, inquiens tum demum est, cum continua dementia esse incipit.

παρακόψαι. παραχθῶσαι. παραφρονῆσαι. Phrenitis. Demētia. Delirium.

Vel læmis, hoc est. Oroscius male exponit λημῶντας, id est lippientes. Non enim Læmæ lippitudinem signant, alioqui omnes quibus Læmæ in oculis innatant, ut hectica uel potius marasmo confecti, lippitudine laborarent. supra dixit Plinium dictionem græcam usurpare. Celsus pituitam interpretatur.

Læmæ. Oroscius.

Coma. Galenus commentario in primum τῶν προῤῥητικῶν refert, Coma & Cataphoram apud Hippocratem idem esse. Sed Coma duplex inuenitur pro humoris ratione. Nam cum per se est, ex pituitoso generatum humore, grauis sopor, & quasi inexpugnabilis dormiendi necessitas. Quod si biliosus humor mixtus præpolleat, uigilans coma dicitur. Quo qui detinentur, nequeunt uigilantium munia subire, sed tum palpebras claudere cupiunt, tum dormire sperant.

Coma.

Commodũ incident. Hoc est, opportunitate et occasione sumpta se ingerent. Hoc enim apud græcos προσφόρως ἐν τυγχάνειν significat.

προσφόρως.

Panis quoque aqua lotus. Galenus panis eluendi rationem inuentam esse scribit, ut obstructionem in cibo impedirent. Nam hic panis lotus quàm minimum habet crassiciei, glutinisq́;, ut pote ex terrestri ac graui, aereus, leuisq́; factus.

Panis lotus.

Peponis duracini. Sunt qui non duracini legendum censeant, sed rhodacini, quanquã Palladius, Paulus, aliiq́; recentiores græci ut Constantinus δωράκινα legant, quos Palladius ubiq́; imitatus, duracina conuertit, quicquid sit siue rhodacina, hoc est, à Rhodo nominata, siue duracina à duritie, persica proferas, non multum interest. Plinius etiam cerasa, & uuas duracinas nuncupat. Tu utrum malis sequere.

Duracina. Rhodacina.

Hordeacea farina. Græce est ὠμὴ λύσις quasi dicas, cruda solutio, uel cruda farina ordeacea, ad differentiam polentæ quæ torretur. Verum latini interpretes crudam omittunt, lectori id intelligendum relinquentes. Aliquando etiam de aliorum farina ὠμὴ λύσις dicitur, uerũ tunc apponitur frugis nomen, ut πυρίνη ὠμὴ λύσις. ἢ λινοσπέρμου. Sæ

ὠμὴ λύσις.

pe ex ſuperabundanti κριθίνη ὠμὴ λύσις nominatur.

IN VII. CAPVT.

MVltus angor. Caput hoc ex octauo Oribaſij tanſcriptum eſt. Græce habetur πολλὴ ἄση, quod interpretantur plerique, ſicut etiam Oroſcius, faſtidium, cum uerè hoc loco ſit dicendum multus angor. Nam adeo torquentur, ut neſciant quid ipſis ſit agendum. nunc lecto ſe erigunt, nunc rurſus decumbunt, uitæ quaſi pertæſi. Morbus hic intra ſeptimum ſæpe iugulat. ἄση. Oroſcius

Tumore molli Sic reddidi οἴδημα, qui tumor, prementibus digitis cedit, eoq; dixi, molli. Tu ſi libet dicas, cum œdemate. οἴδημα.

Emiſsicij. Hoc eſt, qui foras propelluntur, dolore nimio exprimente. Græcè eſt προπετῆ γίνονται.

Porro vtitor. Poſt totius corporis uacuationem deriuationemq; per propinquiores particulas ad topica uenit remedia. Primum aſpergines ex hydrelæo, aut uino & oleo, ut in alijs partibus inflammatis cōueniūt: deinde cataplaſmata ex pane, aut farina hydrelæo ſubacta, quæ ad maturationem perducunt. Id enim uerbū πεπαίνειν ſignificat.

IN IX. CAPVT.

LEthargus. Oribaſius lib. 8. omnia ad uerbum habet. Galenus commentario in primum prorrheticon, in hunc modū ſcriptum reliquit: φρενῖτις μὲν γὰρ ἡ ἀκριβὴς, καὶ ἄμικτος ἑτέρῳ νοσήματι γίνεται χολῆς ξανθῆς καταλαβούσης τὸν τόπον ἐν ᾧ τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονοῦν ἐστι. λήθαργος δὲ τὸν αὐτὸν τόπον ὑγραίνοντός τε καὶ διαβρέξαντος φλέγματος. Conſentiunt hæc cum Paulo, niſi quod ipſe pituitam frigidiorem habeat.

Caros. Vide Galenū ſecūdo cōmentario Prorrheticorum, ubi refert tres quaſi ſpecies Cari, nēpe morboſi, quo de hic agitur, medij ut ex uino cōtracti, et boni, qui poſt lōgas uigilias ſolet accidere. Cæterū arteriæ Carotides à caro nomē habēt, quāquā ſi intercipiātur, nō ſtatim mutū animal, aut ſoporoſum euadat ſed omnes arteriæ quæ ſupra uulneratas partes habētur, pulſum amittunt. Interpretari licet, ſoporē ueternoſum. Cari ſpecies.

Febrium acceſsionibus. Emenda codicem græcum, ac pro παρόξυσμος lege παροξυσμοῖς, quod Oroſcius & caſtigator Baſilienſis ſtudio, opinor neglexerunt. Oroſcius

Membranæ cuſtode. Sic interpretatur Celſus libro octauo, capite tertio: Quomodo os excindatur. Hæc autem ſunt ipſius uerba: Factis foraminibus eodem modo media ſæpe, ſed multo circumſpectius excidenda ſunt, ne forte angulus ſcalpri eandem membranam uiolet, do

nec fiat aditus, per quem membranæ custos immittatur. μηνιγγοφύλακα græci uocant &c. Nunc quid sit membranæ custos, audi. Lamina, inquit, ænea est, firma, paulũ resima, ab exteriore parte læuis quæ demissa est, ut exterior pars eius, cerebro propior sit. subinde ei subijcitur quod scalpro discutiendum est, ac si excipit eius angulum, ultra transire non patitur, eoq; & audacius, & tutius scalprum malleolo subinde medicus ferit, donec excisum undiq; os eadem lamina leuetur, tolliq; sine ulla cerebri noxa potest &c.

Mẽbrana custos μηνιγγοφύλαξ.

Quæ cito transeunt. Hoc est, quæ cito per totum corporis habitum rapiuntur, quale est quod etiam Diacalaminthes inscribitur. Habes utriusq; compositionem apud Galenum libro quarto de sanitate tuenda. Græce est τινὸς τῶν διεξυπνόρων. Non intelligit hic Paulus, quæ per aluum cito transeunt.

Nota.

Iis autem qui in uetustatem. Id est, quibus morbus in uetustatem incidit, quiq; tremuli sunt. Nam postea ob diuturnitatem morbi externarumq; partium imbecillitatem, tremor accidit.

Angusti oris uasculis. Sic interpretatus sum βομβύλια. Nam Hesychius ait: βομβυλιὸς ποτηρίου γένος κατὰ μικρὸν πότον στάζοντας, ὅθεν διὰ τὸν ἦχον οὕτω κεκλῆσθαι. Conuenit igitur ut eiusmodi poculis dulcis aliqua potio ita affectis instilletur.

βομβύλια

IN X. CAPUT.

INterim rubore tincta est. Græce erat ἔρευθος αὐτοῖς ἐπανθεῖ. Hoc est, rubor eis efflorescit, uiuidus est. Auicenna hoc caput ut alia pleraq; in suum librum quasi transcripsit, mutato ordine tantum, uocatq; affectum Subet asahari.

Qui vero malo victi sunt. οἱ δὲ κρατηθέντες. Celsus uertit malo uicti. Opponuntur ijs qui mediocriter habẽt: qui morbo possũt resistere.

In ijs autem periculum maius est. Reddidi sic græca hæc χαλεποὶ δὲ μᾶλλον εἰσὶν, quod est, difficiles autem magis sunt curatu scilicet, quibus uigiliæ sunt continuæ.

IN XI. CAPUT.

CAusam habent communem. Subintellige, mentis noxa, et memoriæ iactura. Fatuitatis causam Galenus commentario in libellũ Hippocratis de natura hominis ita memoriæ prodidit: τὸ μὲν ὀξὺ καὶ συνετὸν ἐν τῇ ψυχῇ διὰ τὸν χολώδη χυμὸν ἔσται. τὸ δὲ ἑδραῖον καὶ βέβαιον διὰ τὸν μελαγχολικόν. τὸ δ' ἁπλοῦν καὶ ἠλιθιώτερον διὰ τὸ αἷμα, τοῦ δὲ φλέγματος ἡ φύσις εἰς μὲν ἠθοποιΐαν ἄχρηστος. Quæ uerba olim sic reddideram: Acumen ingenij & prudentia

Causa prudentiæ, Stultitiæ.

ex bilioso humore nascetur. Constantia uero & firmitas ex melancholico: simplicitas stoliditasq; ex sanguine: pituitæ uero natura ad mores fingendos inutilis &c. Cæterum communem causam refert Paulus & mentis noxæ, & memoriæ iacturæ. Male habebatur in græco codice νῷ νοῦ pro κοινὴν, ut annotauit Oroscius quoque. Sed hoc sane debet exemplari suo. Quod autem τὴν συςᾶσαν uerterit, illic consistentem, cum dicendum esset, constituentem, efficientem eruditioni suæ & ingenio debet. Nam si consistentem, hoc in loco Paulus dicere uoluisset, non opus erat articulo τὴν, qui ueluti autorem & opificem demõstrat. Sic etiã Galenus intelligit lib. 3. de locis affectis, unde hæc partium descripta sunt. Vitiatus codex græcus. Oroscius.

Vel vtique in humiditate inspersa. *De ea nimirum dicit humiditate, quæ per totum corpus cerebri dispersa est. Galenus tertio locorũ affectorum habet sententiam eandem, sed paulo apertius.*

IN XII. CAPVT.

VErtiginum affectus. *Vide Galenum libro tertio de locis affectis. Alibi autem refert causam inordinatam flatuosi spiritus motionẽ, qui uel in cerebro generatur, uel ab inferioribus sursum fertur.* δῖνα.

Rotas, vortices ve *Græce est* οἷον τρόχους ἢ δίνας, *Galenus* τρόχους ἢ δίνας ἐν ποταμοῖς, *hoc est, rotas uel uortices in fluminibus. Nã* δίνη συςροφὴ ὑδάτων. *At* δῖνος, *ait Gal.* ὀνομάζεται, ὅταν ἡ κεφαλὴ περιφέρεσθαι, φαντάζεται ὅταν δὲ σκοτώδης ἡ ὄψις ἅμα τῷ δὲ φαίνεται σκοτόδινος καλεῖται *&c. Apud latinos uertigo alterũ nominari potest, alterũ si ad uerbũ interpreteris. Tenibricosa uertigo.* δῖνος. Vertigo.

Medicamentis, quę odore mouent. *Hoc est, quæ naribus odorãda adhibentur, atq; ita cerebrum commouent, græce dicuntur* ὀσφραντά. *Celsus, quæ odore mouent, conuertit* ὀσφραντά.

IN XIII. CAPVT.

MOrbus comitialis. *Vide Galenum libro tertio de locis affectis, & Oribasium in octauo, unde Paulus hæc aduerbũ transcripsit. Græci uocant* ἐπιληψίαν, *quæ dictio comprehensionem, retensionem, obturationemq; significat. Nam spiritus animales hoc in morbo detinentur, adeo ut in membra corporis distribui nequeant.*

Vel certe alijs quoq;. *Græce est* ἢ γοῦν καὶ ἐξ ἀναδόσεως ἑτέρων μορίων, *ad uerbum sonat: Vel etiam ex aliarũ partium distributione, quod est, uel etiam alijs particulis cerebro communicantibus.* στάσις.

Volũtatis & consilij expers. στάσις ἀπροαίρετος *in græco codice habetur, quod est: Status qui citra uolũtatẽ & propositũ fit, ne-* ἀπροαίρετος.

luti angustia, aut tristitia. Aristoteles distinguit προαίρεσιν ab ἀκουσίου. Illa enim fit cum ratione et intelligentia, ἀκούσιον contra. Poßis itaq; dicere, inuitus corporis & animi status. Galenus libro suprà nominato ait: Dormientes ſpirant, quamuis nulla alia accedat actio, quæ uoluntate et conſilio regatur. Item μηκέτι παρακολουθεῖν ἑαυτῷ, quod est: Non amplius constare mente & intelligentia: ad uerbum uero ſonat, ſeipſum aſſequi.

παρακολουθεῖν ἑαυτῷ.

Eorum quæ perceperant. In græco duæ tantum dictiones habentur, τῶν προσεχῶν λήθη. Suidas προσέχειαν interpretatur προσοχὴν hoc est, meditationẽ, perceptionemq;. Sunt qui malint τῶν προσεχῶν λήθη exponi, propinquorum obliuionem, uel neceſſariorum.

Menstruis purgationibus. Græce eſt ſimpliciter κατὰ τὰς καθάρσεις. mox addit ἢ τὰς κυήσεις, hoc est cũ in utero habere cœperint. Celſus apte dixit, In pueris, ueneris, in puellis menſtruorum initium tollit. Paulus hoc pubertatis uocabulo comprehendit. Vide Aphoriſmum ſeptimum libri quinti, eiusq; commentarium Galeni.

Si infans adhuc fuerit. Galenus exiguum quidem, ſed elegantem puero comitiali commentarium dicauit: in quo morbi huius omnem curandi methodum & rationem eſt complexus. Reliquarum ætatum meminit etiam libro tertio de locis affectis.

Viciosus grecus codex.

Mane paſsũ auferetur. Codex græcus habet κεράσαντα, pro αἰράσαντα. quod Oroſcius annotauit. Gemuſæus ut exiguũ nimis præteriit.

Sinapiſmus.

Sinapiſmus. Nempe ut noxij humores ex alto corpore in extima euocentur. habes autem ſinapis oblinendi rationem libro ſeptimo Pauli abunde & eleganter expoſitum.

Iam etiam acrium ciborum eſus. Græce est δριμυφαγίαι. Celſus de eodem morbo uerba faciẽs, acria, inquit, aſſumat. Marcellus Dioſcoridis interpres, male conuertit uomitionem acrium ciborum eſu concitatam.

Vidi autem quandoq; puellum. Galenus hoc commemorat libro ſexto de ſimplici medicina, ubi de herba Glycyſide diſputat. uidi inquiens puerum totis octo menſibus, morbo liberum & cùm forte fortuna radix à collo cecidiſſet, rurſus conflictatum &c.

Inuaſuro quidem ſymptomate. Addidi ad euidentiorem intellectum, communicare morbum aliàs obſcura nimis eſſet ſententia, ἐπειδὰν αἰσθάνωνται μορίον, id est ubi ſenſerint particulam, intelligendũ affici, uel à particula morbum excitari. Hæc dixi ne Aristarchi noſtri aliquid me præter ſenſum Pauli aſſuiſſe clamitent.

Cum autem remitti. *Græce est* ἐν δὲ ἀνέσεσιν ἀποθεραπεύειν. ἀποθερα

In remißionibus autem apotherapia uti. Est autem ἀποθεραπεύειν πεύειν. *corroborare & firmare corpus. nec non uindicare à laßitudine. Sequitur autem omnium exercitationem magnam, ne corpora in laßitudinē incidant.* Hic *autem post acceßionem corpus ante agitatum recreare nonnihil oportet, uel particulam, unde morbus excitatus est, firmare caustico medicamento, quod calorem in eo excitet, ne amplius in eam humor frigidus, aut superuacuus confluat, & inde ad cerebrū feratur.*

Inconniuens è sublimi conspectus. *Sic exposui* καὶ τὸ ἀτενίζειν ἀτενίζειν ἐξ ὕψους *quod ad uerbum sonat inconniuenter conspicere ex alto. Celsus uertit clarè è Græcis, loci præcipitis conspectus.*

IN XIIII. CAPVT.

MElancholica. *Galenus de hac multa libro tertio de locis affectis. Oribasius eadem libro octauo habet. Cæterum uno omnes cōsensu dicunt insaniă, mentē ipsam occupare, nunc cerebro ipso peculiari uicio laborante, nunc totius corporis affectionē simul experiunte.*

Per se ægrotante. *Ita interpretatus sum Græcam dictionē,* πρωτοπαθοῦντος *quasi primario affecto exponas. Idem uero est, per se apud idoneos scriptores, quod nimirum, nullo alterius consensu.*

Homines auersantur. *Misanthropia est eiusmodi animi affectio, qua quis in solitudine uiuere cupiat, uitet hominum consortia, ut* Homerus *de* Bellerephonte *scriptum reliquit.*

Qui miser in campis mœrens errabat Aleis,

Ipse suum cor edens, hominum uestigia uitans,

ut Cicero *uertit.* Dicimus *etiam* μισανθρωπεῖν, *& apud* Hippocratem ἀπανθρωπεύεσθαι, *hominum consuetudinem auersari.* μισανθρωπεῖν.

Inane violenter tractent. *Ita exposui* διαχειρίσεσθαι *Celsum secutus in capite de phrenitide, ubi habet:* Alij *consurgunt, & uiolenter quædam manu faciunt.* Non *sum ignarus* διαχειρίσεσθαι *ab Hesychio exponi* φονεύειν, *quod est occidere, uerùm hoc non semper contingit.* Tractant *quidem uiolenter eos, tum feriendo, tum mordendo, tum alia faciendo.* Neque *hic debebat* Oroscius *nimium esse grammaticus.* ἀπανθρωπεύεσθαι διαχειρίσεσθαι. Oroscius.

Qui igitur ex primario. *Hæc ex libro tertio de locis affectis ad finem transcripta sunt.* Reddidi πρωτοπάθειαν *primarium affectū, qui nō ex alterius partis dolentis consensu oritur. Cæterū omnia remedia melancholiæ Galenus loco suprà citato enumerat præter hoc, unà cum decenti animi delectatione, quæ Græcis dicitur* θυμηδία. θυμηδία

Aut gestandi grabato intra lecticam insanientibus pecu-

γύργαθον liarem. Celsus etiam inquit, maxime suspensi lecti motus. γύργαθον teste Suida, κλίνη ἐν ᾗ τοὺς παρέτους καὶ δαιμονιῶδεις στροβοῦσι.

IN XV. CAPVT.

Incubo. EPhialten. Hunc affectum appellaui Incubonem secutus Scribonium compositione centesima, ubi inquit: Facit hæc compositio ad suspirium, & ad uocis abscisionem, & subitas præfocationes ex qualibet causa ortas, & ad eos qui sæpius existimantur ab Incubone deludi.

Nocturna delubria. Plinius nocturna delubria nominat.

IN XVI. CAPVT.

QVi lycanthropia detinentur. Hic morbus apud Latinos nomen nullum habet: si ad uerbum interpreteris, Lycanthropi sonat lupini homines, hoc est, qui lupos imitantur. Auicenna integrum caput de Cutubut hinc transcripsit.

Oculi ad uidendum imbecilles. Græce est, ὁρῶσιν ἀδρανὲς, quod sonat, uident imbecille. Nam ἀδρανὲς idem quod ἀσθενές. Auicenna: Oculi ipsorum sunt debiles & submersi.

ἀδρανές

IN XVII. CAPVT.

AMores. Barbari uocant, amor ereos, quasi dicas, amor amoris. Nam ἔρως Græcis amor appellatur. Auicenna ysci nuncupat, ex Paulo multa transcripsit. Habet autem diuersum de oculis, & sunt, inquiens, omnia mēbra arefacta, præter oculos. Paulus refert: Et cum reliquæ corporis partes non collabantur soli hi amantibus concidunt.

Nota.

ἀλυσία. Pulsus proprie nullus. Vide Galenum in libello περὶ προγνώσεως, ubi se mulieris amorem ex pulsu deprehendisse testatur.

Balnei abstinentia. Orosius legit pro ἀλουσίαις, hoc est balneorum abstinentiis, ἀλυσίαις, hoc est, uinculis ut exponit: quasi amantes in uincula sint conijciendi. At sequens sententia Pauli facit, ut ἀλουσίαις legendum censeam. Nam prudentiores inquit, ad balnea, compotationemq; eos ducendos præceperunt. Tu autem candide lector, utram malis scripturam sequere. Nam haud ita multum refert.

IN XVIII. CAPVT.

QVando commune quidem. Ex tertio Galeni libro de locis affectis, et deinde ex octauo Oribasij hæc collecta sunt Galenus autem non meminit dictionis hemiplagias, quæ idem signat quod paralysis. Ad uerbum si interpreteris sonat semiplexia, hoc est in dimidia parte percussio. Nam uerbum πλήττω. unde apoplexia, & hemiplagia deriuantur, ferio percutio apud nos significat: unde non omnino male tali percussos affectu, attonitos Celsus nominat, quorum

ἡμιπλαγία.

scilicet, & mens, & corpus stupet.

Commune neruorum principium. *Cerebrum omnium neruorũ tam sensilium, quàm mouentium fons & origo existit. Medulla uero secundario neruorum mouentium principium dicitur. Nam & ipsa à cerebro propagatur. At in hoc affectu primum anteriores uentriculi, deinde medius, postremo ij qui in cerebello habentur, obturantur adeo, ut ne pauxillum quidem spiritus animalis ad medullæ spinalis neruos deriuentur. Vnde sensus, motusq; intercidat, aboleaturq; necesse est.* Quomodo fiat apoplexia.

Ita vt pariter principis animæ. *Tres sunt secundum Platonis, Aristotelis, & Galeni sententiam in humano corpore animæ species. Vna* θυμοειδὴς, *altera* ἐπιθυμητικὴ, *tertia* ἡγεμονοῦσα, *uel in neutro genere* τὸ θυμοειδές, τὸ ἐπιθυμητικὸν, τὸ ἡγεμονοῦν, ἢ λογιστικὸν ἢ λογιζόμενον. *Prima in corde sedem ac domicilium habet. Secunda in, iecinore. Tertia quæ aliarum dux & princeps est, in cerebro. Merito igitur ea impeditur, uentriculis omnibus obstructis, præsertim medio, ubi ratiocinatio consistere dicitur.*

Sin autem in altera. *Hoc est si alterius partis cerebri tantum, sinus, aut uentriculi, aut quomodocunq; appellare uelis, impediti, obstructiq; fuerint.*

Voce intermortua. *Græce est* ἄναυδοι, *quod ad uerbum sonat, sine uoce, ut apud Hippocratem* ἀναύδους. *At Galenus interpretatur,* ἀλόγως, *quod est sine sermone. Nam* αὐδὴ *etiam* λόγ☉ *dicitur. Intellige igitur uoce intermortua, pro sermonem edere non ualentes, quippe omnes nerui, tum sermonis, tum aliarum actionum duces, spiritu animali sunt destituti.* ἄυδή.

Toruli eleuantur. *Hoc est, ipsæ uenæ attolluntur, quod capitis repletionem testatur. Græce est* τῶν σφαγιτίδων ἔπαρμα.

Ipsi inhærescunt. *Haud scio cur Oroscius* ἐγκείμενα *molesta uerterit.* ἐγκεῖμαι *enim ex* ἐν & κεῖμαι *uenit. Nec pituita solũ ori molesta est. Imo non adeo molesta est ijs quibus sensus omnino perijt. Rectius igitur quæ inhærent, aut eo decumbunt ex capite, auferantur.* Oroscius.

Cibus mollis, distribui facilis. *In codice Græco habetur* παραληψόμεθα τὴν ἁπαλὴν καὶ εὐδιοίκητον, καὶ χυλώδη τροφὴν, *quod est: Assumemus tenerum, & distribui facile, & succulentum nutrimentum. Celsus libro tertio de morbo comitiali inquit: Neque sorbitiones autem his, aliq; molles, & faciles cibi, &c. At per* χυλώδη *quod nos reddidimus succulentum, intelligit cibum ex cremore, uel ptisanæ, uel chondri, uel alterius frumenti. Nam* χύλ☉ *cremorem* χυλώδης τροφὴ.

significat, qui in sorbitionibus dari solet.

Vnctioni uero accommodata. λιπάσματα τε σύγχριστα τοιαῦτα. *In Græco exemplari est, quod Celsus expreßisse uidetur: Vnctione uero, inquiens, aptißimum est uetus oleum. Ad uerbum sonat Græce, pinguedines quæ illini queant, huiusmodi sunt.*

ἐνταριχεύεσθαι.

In quo scilla intabescit. *Græce est* ἐνταριχεύεσθαι *uerbū, quod signat propriè ægros abstinentia immoderata exiccare. Ita scilla in Sole eliquescit, consumiturq;. Celsus etiam dicit: In quo scilla intabescit.*

Vitiatus codex Græcus.

Orosc ius.

Attendentes. *Male in codicibus Græcis legitur* προέχοντας, *pro* προσέχοντας, *hoc est aduertentes. Deinde in eadem sententia:* διὰ τὸ μὴ συναισθάνεσθαι εἰ μὴ ὑπερκαυθῶσιν *pro* διὰ τὸ μὴ συναισθάνεσθαι μὴ ὑπερκαυθῶσιν. *Quo in loco dum Oroscius alios reprehendit, nec locum Græcum emendat, & male uertit* ὑπερκαυθῶσιν, *ne uehementer urantur: cum Paulus uelit uehementer quidem, sed non nimium, non supra modum, nec magis quàm conuenit.*

φοινιγμοί.

Cutis ruborem. *Sic interpretor* τοὺς φοινιγμοὺς, *Celsus habet: Prodest etiam torpentis membri summam cutem exasperasse, uel urticis cæsam, uel imposito sinapi, sic ut ubi rubere cœperit corpus, hæc remoueantur.*

Oroscius.

Feculæ. *Græce est* φέκλης *quæ fæx combusta dicitur. Gal. lib. 1. de compositione medicamentorum secundum locos ad Achoras inquit,* τρυγὸς οἴνου κεκαυμένης, ἣν ῥωμαῖοι φέκλην καλοῦσιν. *Latina itaq; dictio est fecula, quam Græci imitantes* φέκλην *nominant. Largus etiam utitur pro fæce uini combusta. Hoc ignorabat Oroscius, dum alios reprehenderet.*

Canina cōuulsio.

Canum more conuelluntur. *Verbum è uerbo reddidi. Largus autem interpretatur quid sit spasmus caninus, his uerbis: Facit ad* κυνικὸν σπασμὸν, *cum in utramlibet partem deprauata est facies. Celsus libro quarto habet: Circa faciem uero morbus innascitur, quem Græci* κυνικὸν σπασμὸν *nominant. Is cum acuta febri est, os cum motu quodam peruertitur, ideoq; nihil aliud est, quàm distentio oris.*

ἐνεγχύτης.

Per narium clysterem *Græce est* διὰ ἐνεγχύτου, *hoc est ad uerbum per narium infundibulum, per quod medicamenta in nares infunduntur. Quemadmodum* ὠτεγχύτης, *clyster auricularius, et* μητρεγχύτης *uterinus. Celsus libro quarto, capite secundo ferè eadem.*

καθετήρ.

Oroscius.

Per rectos siphones. *Sic uidetur Galenus significare, qui* καθετῆρας *libr. 5. Methodi* εὐθυτρήτους, *quasi recto foramine præditos canales interpretatur. Oroscius rem medicam ex Celio maluit discere.*

Lentisci. *Male in utroq; exemplari habetur σχοίνου, quod est iunci odorati pro σχίνου nam astringentia in hoc morbo requiruntur.* Codex Græcus deprauatus.

Vitulinumq; & oleum. *In Græco codice deest particula καὶ. Nam habetur tantum, στέαρ ὕειον, καὶ χήνιον καὶ μολόχινον ἔλαιον. Cũ sit legendũ: καὶ ἔλαιον in fine. Nã molochinũ oleum nullũ dicitur.* Corrige Græca.

Cum communi curatione. *Hoc est præter communem resolutorum curationem, quæ medicamentis extrinsecus adhibitis, alijsq; ab soluitur, etiam hæc quæ sequuntur, facies.*

Nostra ætate. *Quod Paulus suo tempore accidisse in morbo colico commemorat, nos quoque nostra ætate frequenter uidemus. Nempe ex magno, diuturnoq; colico cruciatu artuum resolutionem, præsertim brachiorum, quanquam & crurum imbecillitas summa adfuerit. Iam ex febri quæ humoribus ad intestina confluentibus, ibiq; dolorem uehementem excitantibus finita fuerit, secuta est artuum resolutio, quod nuper in Canonico quodam, sed non iuxta regulam uiuente, sum expertus.*

IN XX. CAPVT.

CVm particulæ corporis in anteriora. *Hoc Celsus paucis comprehendit: Cum mentum inquiens, pectori annectitur, emprosthotonos, cum scapulis opisthotonos: cum rectam & immobilem ceruicem intendit, Tetanus dicitur.*

Optimum itaque præsidium. *Hippocr. lib. 4. Aphorism. sectione 57. Qui conuulsione, aut distentione neruorum tenentur, febri superueniente liberantur.*

Nonnunquam & risus ipsis Sardonius oboritur. *Dioscorides lib. 6. sardona ranunculi genus esse testatur, quæ uescentibus mentem adimat, & quadam neruorum distentione, dehiscere in rictus ora cogat, ita ut imaginem ridentium præbeant.* Risus Sardonius.

Cucurbitulas admouere cum lancinatu. *Græce est μετὰ ἀμυχῶν, quod sonat cum uibicibus excitatis. Sic intelligo hoc loco lancinatum scalpelli.*

Abstergere, ne imprudentes. *Dum Oroscius alios reprehendere instituit, ipse corrigendus uenit, qui tam impure, & nullo sensu penitus uertit, ne perfrigerati occultentur. Videtur autem lexicarius adhuc esse interpres μὴ λάθωσιν ψύξαντες, quod ad uerbum sonat, ne lateant refrigerantes, hoc est, ne imprudentes, nescij, ac non aduertentes, refrigerent particulas.* Oroscius.

Hydromeli spissius. *Sic exposui ὑδρόμελι λιπαρόν, hoc est ad*

uerbum, hydromel pingue. At nulla pinguetudo in eo habetur. Sit itaq; λιπαρὸν ad pinguetudinis crassiciem incoctum. Nam ad dimidias coqui præcipit.

Oroscius. Et laserpicij radicis. Nescio cur hic Oroscius succum laserpicij intelligi uelit, cum apud Galenum Dioscoridemq; ipsum, ubi liquoris mentionem facit, ὀπὸς ponitur. Adeoq; in opisthotonicis. At radicem tum in puluerem redactam, tum decoctam sæpe & in his, & in alijs affe-

Male græca. ctibus dari legimus, ut plane non sit, quod Oroscius in hoc loco uersionem nostram reprehendat. Quin potius in exemplari græco legendū putet ἐμπασθέντα pro ἐμπλασθέντα & ἀφέψημα αὐτῆς pro ἀφεψήματι, ut sit decoctum ipsius radicis. Quid enim est silphij radicis cochlearia duo, aquæ mulsæ cyathis tribus inspersa, uel decocto ipsius dari? Quorsum referri debet, decocto? ad mulsam ne? quæ iam cocta est, quantum opus est. Itaq; ad radicem magis competit. Ea enim uel pulueris modo inspersa, uel decocta exhiberi potest.

Greca uitiata. Myrrhę drachma ex mulsa, hyssopiq; decocto. Hic rursus codex græcus deprauatus est, habet enim ἢ σμύρνης <, α. μελικράτῳ ὑσσώπῳ τε ἀφέψημα. Cum nimirum legendum sit ἢ σμύρνης <, α.

Oroscius. σὺν μελικράτῳ, ὑσσώπου τε ἀφεψήματι, quod Oroscius & Basiliensis castigator non aduerterunt.

Nardi. Dictum est pro nardini, ut apud Celsum & Scribonium aliquando Rosæ pro rosaceo, nardi pro nardino usurpantur.

IN XXI. CAPVT.

TRemoris origo. Vide libellum Galeni de Tremore, quem nos aliquando latinitate donauimus, ubi habet: τρόμος μὲν οὖν γίνεται τῆς ὀχούσης καὶ κινούσης τὸ σῶμα δυνάμεως ἀρρωστίᾳ. οὐ γὰρ ἐξ ἑαυτῶν δήπου τὰ μόρια τῶν ζώων οὕτως ὄντα βαρέα καὶ κάτω φέρεσθαι πεφυκότα, τὰς εἰς ἅπαντα τόπον ἔχει κινήσεις. ἀλλ᾽ ἡ διὰ τῶν νεύρων τοῖς μυσὶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπιπεμπομένη δύναμις οἷον ὄχημά τι καὶ πτέρωμα τῆς κινήσεως αὐτοῖς ἐστιν, ἣν ὅταν μὲν ἀπολέσῃ τελέως ἀπόλλυσι δὲ τὰ παραλελυμένα, καταφέρεται δὲ πίπτει κάτω δίκην ὄρνιθος πτερορρυήσαντος. ὅθεν οὐδεμία κίνησις ἀπολείπεται τοῖς οὕτω πάσχουσιν. Hoc est ut linguarū ru-

Tremor. des intelligant: Tremor itaq; fit imbecillitate, facultatis, quæ corpus uehit, mouetq;. Quippe animalium particulæ, tam graues cum sint, & deorsum ferri natæ, non ex seipsis nimirum motiones, in omnem locū habent. Verū facultas quæ à principio per neruos musculis transmittitur ceu uehiculum quoddā, & ala motionis ipsis existit, quam cū prorsus

sus perdiderint, perdunt autem resoluta, deorsum feruntur, caduntq; auis pennis distitutæ modo, unde nullus motus ita affectis relinquitur.

In oleum descendant. *Hoc est in solium oleo repletum, quo olim uti solebant, resoluti contracti arthretici tremuli. Græce est ἐμβιβαζέσθαι εἰς ἔλαιον. Celsus descendant in solium ait.*

IN XXII. CAPVT.

QVanam ex affectione corporis. Hoc *in omnium particularum morbis obseruandum docet. Galenus, ut corporis primum affectionem, quam uulgus dispositam appellat, græci διάθεσιν, intueamur. Nam hac neglecta. quicquid particulis admoueamus, sinistre accidit. Cæterum hoc te admonitum uolo candide lector, ubi in uersione mea dictionem inuenis, affectionem, pro διαθέσει positam esse, intelligas. Nam dispositio hoc in significatu apud idoneos autores non usurpatur.* Affectio. διάθεσις

Perturbatio humiditas oculi est, & calor cum rubore naturæ alieno. *Postrema clausula, naturæ alieno, male in codice græco habetur, παρὰ τὸ κατὰ φύσιν. Vbi legendum παρὰ τὸ κατὰ φύσιν.* Græca depravata.

Membrana adnata. *Intelligo membranam coniunctam siue coniunctiuam, ut barbari appellant Græci τὸν ἐπιπεφυκότα, eo quod alijs quæ oculum ipsum constituunt, tunicis extrinsecus adnascatur, ligamentum & ipsa existens totiq; oculo ad ossa circumiacentia, ex pericranio ducens originem.* Mēbrana adnata.

De defluxionis impetu.

Angiologiam, arteriotomiam, hypospatismum & periscyphismum. *Omnes has rationes Paulus libro sexto complexus est. Prima est uenarum in fronte ad tempora præsectio quod in hemicranijs etiam fieri solet. Altera est arteriarum retro aures per transuersum sectio. Tertia est ab instrumento chyrurgico appellationem sortita, quasi dicas spatæ submissio intra partes quæ à subiectis liberabuntur. Quarta ratio est, qua diuisionem in fronte à tempore ad tempus transuersum moliuntur, cura tamen adhibita ne temporalium musculorum motus uioletur,* Angiologia Arteriotomia. Hypospatismus. Periscyphismus.

Recte huic specularium. *Hic legit Oroscius σφεκλάριον, ut significet σφέκλην, hoc est, ficulam, cupiditate magis reprehendendi, quàm ratione adductus. Diligens homo non legerat apud Galenum hoc remedium citari pro lapide speculario: nec etiam apud Paulum qui lib. 7. hunc in modum habet: σφεκλάριον, οἱ δὲ δὴ μὲν φ σφεκλάριον. ὅ τινες, αὐτὶ σφεκλάριον ἐν ταῖς θύρεσι χρῶνται, διὸ καὶ διαφανὲς προσαγορεύεται γυψῶδες ὑπάρχον τὴν οὐσίαν, δύναμιν ἔχει* Oroscius. Specularium.

παραπλήσιον τ. κεκαυμένοις ὀςρέοις ἤγουν ὀςρέοις. *Si uerò fex cō bušta quæ ardens eſt, natura oculis ut ille putat, adhiberi deberet, certe elotam eſſe oporteret.*

ξηροφθαλμία. Xerophthalmia. *Celſus lib. 6. interpretatur aridam lippitudinem. Eſt enim, inquit genus aridæ lippitudinis, ξηροφθαλμίαν græci appellant, neq; tument, neq; fluunt oculi, ſed rubent tantum, & cum dolore quodam graueſcunt, & noctu præ graui pituita inareſcunt.*

Ertropiō. Ertropion. *Hoc uicium eſt inferioris palpebræ, quod parum ſurſum attollitur, ſed pendet & hiat, neq; poteſt cum ſuperiori committi.* Id *interdum accidit ex mala curatione, interdum ex ſenectute.*

Aegilops. Aegilops. *Eſt ueluti parua fiſtula maioris anguli, per quam pituita aſsidue diſtillat.* Nonnunquam *etiã exeſo oſſe uſq; ad nares penetrat.*

Lixiuio quod ex cinere & calce. *Græce habetur abſolute* πρωτοςάκτῳ *quaſi dicas, primario lixiuio.* Paulus *lib. 7. habet:* εἰ δὲ προσλαβοι καὶ τιτανου ἢ τέφρα καυστικὴν ἐργάζεται τὴν κονίαν ἣ δὴ καὶ πρωτόστακτον ὀνομάζουσι. Orofcius. *Quæ uerba Oroſcius non uidetur intellexiſſe, dum interpretatur cinerem lixiuum, qui primus diſtillauerit, ſecutus* Hermolaum. *Recte igitur quis interpretetur lixiuium, quod per cinerem & calcem diſtillauerit.*

Cum manus opera. *Hoc remedium in exemplaribus uulgatis non eſt, ſed in Laſcaris codice manuſcripto additum inueni. Si itaque placet aſcribere, aut expungere, per me certe licebit.*

Chalazion. *Celſus ſic appellari dicit, quod mobilia, & digito huc, illuc impellantur curationem manu præſtandam docet libro ſexto.*

Encanthis. Encanthis naturalis. *Varijs de cauſis hoc uicium gigni ſolet. Interim ex ungue parum exciſo, uel ob tuberculum, quod palpebras parũ diduci patitur. Quod ſi ungue caruncula nimium abſcindatur putreſcit foramen per quod poſtea humor deſcendit, ac uicium ſuperiori contra-*

ῥυάς. *rium naſcitur, quod græci ῥυάδα nominant.*

Terra ſamia duplex. Terra ſamia. *Duplex ea terra apud Dioſcoridẽ habetur, una ſimpliciter terra ſamia dicit, altera γῆ ἀστὴρ, hoc eſt, terra aſter, quaſi dicas, terra ſtellata. Celſus itaq;, ubi poſterioris mẽtionẽ facit: Terræ, inquit,*

Oroſcius. *ſamiæ, quæ ἀστὴρ dicitur.* Nõ ut *Oroſcius uolebat, terræ aſteris, obſcure nimium. Cæterum ante hoc medicamentũ in græco exẽplari eſt διὰ μήλου perperam, pro διὰ ἀμύλου, quod etiam Oroſcius annotauit.*

De oculis purulentis. *Duæ ſunt apud Græcos dictiones, quæ fere*

ὑπόπιος *in omnibus ſibi reſpondent, nempe ὑπόπιος, & ὑπώπιον. Prima ſi-*

ὑπώπιον *gnificat pus ſubeſſe membranæ corneæ. Largus & Celſus uocant oculos*

los purulentos: altera dicitur, teste Galeno, quasi ὑπὸ & ὦπας, hoc est, sub oculis. Ac ueteres latini hoc uicium appellant, suggillata, genere ecchymomatum comprehensa. Parum prudenter Oroscius, dum in aliorum erratis castigandis occupatur, ipse in grauissimum incidit, qui ὑπόπυον, quod est, purulentum, conuerterit suggillatum. Oroscius.

Floris æris Hoc medicamentum in impressis non habetur, sed in manuscripto codice Iani Lascaris scriptum inuenitur.

Contritis ad leuorem aridis. Hoc est, aridis in tenuissimum puluerem redactis. Græce est λεαίνας τὰ ξηρὰ, hoc est, læuigans arida. Celsus autem de Aridis mentionem facit libro quinto, capite uigesimo secundo in hunc modum: Quædam misturæ medicamentorum sunt, quibus aridis, neq; coactis utimur. sic ut inspergamus aut cum aliquo liquido mista illinamus. Alia medicamenta sunt his opposita, nempe, quæ liquari possunt. Hæc græcis τηκτὰ nominantur. Vbi itaq; Galenus aliq; habent τὰ τηκτὰ τήκονται, τὰ ξηρὰ δὲ λεαίνειν δεῖ ἢ λειοτρίβειν. Latini scriptores exponunt, quæ liquari possunt, ad ignem eliquentur, arida conterantur: Celsus inquit libro quinto, arida ex eo conteruntur. Rursus arida medicamenta contrita humore non pingui coquuntur. Item arida ex aceto teruntur. Largus simili utitur locutione, & uerbum λεαίνειν δεῖ læuigare; oportet, interpretatur. Quæ cum ita sint, immerito Oroscius nos reprehendit, negans latine, & fideliter dictum, aridis contritis, cui magis placet, pulueribus dilutis. Etsi apud nullum idoneum scriptorem huiusmodi locutio inueniatur.

Arida medicamēta. ξηρά.

Liquida. τηκτά.

Oroscius.

Sublinimus medicamentis. Hic quæso candide lector animum aduertas cauillationi Oroscij. Damnat me quod uerterim ex græco τοῖς πρὸς τὰς παλαιὰς διαθέσεις, medicamētis quæ ad ueteres affectiones inscribūtur, ipse enim mauult dici collyrijs. Quasi uero collyria nō sint medicamēta. Certe ego à præceptoribus meis olim didici, substātiā collyriorū, esse et dici medicamēta: ipsum uero nomē collyrij, formā medicamēti indicare. Celsus li. 6. ita īquit: A secūdo die graui quoq; lippitudini per medicamēta recte succurritur. Itē in collyrio trygodes. Quo grauior quoque inflammatio est, eo magis leniri medicamētum debet. Oroscius.

IN XXIII. CAPVT.

AN ob exteriorem causam acciderit. Ex octauo Oribasij hæc mutuatus est. Exterior autem causa, est uentus frigidior, aut lauacrum aquæ frigidæ, similiaq;. Hæc itaq; solent interrogari, an ægrotus in ambiente frigido obambulauerit, uel lauationem frigidam expertus, uel alio modo fuerit affectus. Græcus codex habet τοῦ

ἀνάκρισις καμόντος ἀνακρίσιας, ubi ἀνάκρισις idem ualet quod ἐξέτασις. Nonnulli autem lexicarij interpretes contemperamentum uertunt.

Cucurbita ex aqua calida. Idem Galenus commemorat ex Apollonio lib. 3. de compositione medicamentorum secundum locos in hunc modũ: πυρίαις δὲ χρηστέον ταῖς διὰ τῶν σπογγῶν οἷς θερμὸν ὕδωρ ἀποθεβρεγμένων τούτων ἱκανῶς τε ἐκτεθλιμμένων, καὶ ταῖς διὰ τῆς σικύας. Hoc est: Fomentis autem utendum est, quæ per spongias fiunt, in calidam aquam intinctas, casq; abundè expressas. Item illis quæ per cucurbitam adhibentur. &c. Ego itaq; προπυρίου μὲν in Paulo, uerti fotu prius facto. Quanquã possis dicere, cucurbita prius aqua calida concalfacta.

Fomenta.

Per specillum lana. Græce est διὰ μηλώτιδος, quasi dicas specillum auricularium, ut Celsus etiam exponit. Nam eodem capite meminit specili lana inuoluti, specilli auricularij, & clysteris auricularij, strigilisq;.

Vel etiam arundine. Apollonius etiam fomentum recitat, uapore per arundinem perforatum elato. Erit autem alterum arundinis extremum, concauitati auriculæ accommodatum, alterum in ollam cuius operculum foramen habeat, incumbet. Decoquitur in olla absinthium, cuius uapor auditorio meatui insinuatur. At hic nullum fotum arundine adhibere præcipit. Verum exugihumorem, si quis, forte in aurem receptus sit.

Fomentũ per arundinem.

Sin autem pauca. Græcus codex mutilus est, nec Oroscius, nec Basiliensis castigator aduertit. Deest enim εἰ δὲ, ad integram sententiam explendam, quæ sic legi debet: εἰ μὲν εἴη πολὺ διὰ τοῦ στόματος, τῇ καὶ τῆς καλαμίδος αὐτὸ ἐκ μυζᾶν ἐν δεῖ. εἰ δὲ ὀλίγον &c.

Græca mutila. Oroscius. Corrector Basiliẽsis

Cardamomi & nitri. Galenus libro iam citato legit καρδάμου ἱκανὸν, καὶ νίτρου βραχὺ σύκου σαρκὶ χωρὶς κεγχραμίδων ἀναλαβὼν ποίησον κολλύριον &c. Quod est: Nasturcij quod satis, & nitri paululum fici carne sine granis exceptum, in penicillum redigito &c. Verum cardamomi & cardami quod est nasturcij, eadem fere potestas est, nisi quod nasturcium sit ualentius.

Idq; in aurem demittendum. In græco codice hæc clausula quidem non est, uerum à me addita, ad sententiam absoluendam. Alexander etiam in hunc modum ex Galeno profert. Hoc te celare nolui.

Nota.

Hyssopum medicamentum. Hyssopum & herba & medicamentum appellatur. Verum ubi herba notatur, simplici uocabulo hyssopum dicitur, ubi medicamentum additur ipsa medicamenti dictio. Quan-

quam in eo nulla sit hyssopi herbæ mentio, sed lanarum potius succidarum. Nonnulli autem adijciunt hyssopum herbam.

Bulborum, polentę. *Admonuit Oroscius græcum codicem esse uitiosum, qui habet:* βολβῶν ἀφρῶν *pro* βολβῶν ἀλφίτων *&c.*

Græca uitiata.

IN XXIIII. CAPVT.

Linamento ex ellychniis contorto. *Varia sunt apud græcos* μοτῶν, *hoc est, linamentorum genera. Aliud uocant* στρεπτὸν, *quasi dicas tortile, aliud* ξυστὸν, *hoc est, rasile, aliud* τιλτὸν, *quod est concerptum filatim, aliud* ἐλλυχνιωτὸν *ex ellychnijs præparatum, aliud* πριαπισκωτὸν *à pudendi humani similitudine nuncupatur: aliud quod cunei formam referat, aut quia cunei modo foramina obturet, aut coniuncta separet,* σφηνίσκος *dicitur. Vt Paulus sexto uocat* σφηνίσκους στρέπτους ἐκ ῥάκους, *hoc est, cuneolos intortos ex panniculo. Adhuc aliud est* λημνισκὸς *græcis dictum, implicitum in longitudinē linamentum, si Celso credimus, quod alibi uocat linamentum inuolutum & oblongum. Sicut* στρεπτὸν *linamentum implicitum, seu intortum simpliciter appellari poßit.*

Linamentorum genera. στρεπτὸν. ξυστόν. ἐλλιχνιωτόν. πριαπρισκωτόν. σφήνισκος. λημνισκός.

IN XXV. CAPVT.

PTisanæ fresę. Hoc *est confractæ. Græce est* ἴρεως καὶ πτισάνης ἐρεγμοῦ. *Vt* ἐρεγμὸς *significet omne id quod fresum est, uel ipsam confractionem, omnium scilicet, leguminum, nomine tamen ipsorum apposito, ut* κριθῆς ἐρεγμός. *Cum uerò simpliciter* ἐρεγμὸς *ponitur, de faba fresa dicitur. Quæ si molam experta sit:* ἄλευρον κυάμινον *&* ἐρέγμινον ἄλευρον *appellatur. Ferculum autem ex faba, cicere, & reliquis leguminibus fresis paratum,* ἔτνος, *ex fresorum autem farina pulmentarium,* λέκυθος *Galeno cum alibi, tum in libello de bonis malisq; succis generandis nuncupatur. Quoties autem in Paulo alijsq; græcis inuenitur* κυάμινον ἔτνος, *pro faba fresa elixata ad ferculum intelligito.* κυαμίνη λέκυθος, *pro fabæ fresæ farina elixata ponitur. Sic* πτισάνης λέκυθος, *&* ὀρόβινος λέκυθος, *aliorumq; leguminum dicitur. Vbi uerò hæc uox* λέκυθος *sola citra alterius adiectionem ponitur, Luteum oui significat apud medicos. Oroscius male* ἐρεγμὸς *pro lomento tantum usurpauit.*

ἐρεγμός. ἄλευρον. κυάμινον. ἔτνος. λέκυθος. Oroscius. ἐρεγμὸς.

Ad Ephelidem & lenticulas *Ephelis asperitas quædam et duricies mali coloris est in facie lenticula et in alia parte nonnunquā nasci solet. Celsus ineptias putat curare uaros, lenticulas, & ephelidas.*

Ephelis. Lēticula.

Suggillata. *Græci uocant* ὑπώπια *ut antea annotaui. Sunt autem ex genere ecchymomaton, quæ & Hippocrates & alij plerique medici appellant cutis affectum, quo uenis in ea tenuibus contu-*

Suggillata.

ſis ſanguis inde effunditur, qui ita excretus non uno in loco, nec ſubito concreſcit. Temporis ſpacio liueſcit, nigreſcitq́; cutis.

Cum melle admoueto. *Galenus habet in eodem medicamento,* ὄξει ἀναλαβὼν ἐπιτίθει μέλιτος ὀλίγον ἀνακόψας Hoc *eſt aceto excepta, mellisq́; momento ſubacta.*

IN XXVI. CAPVT.

DEntium dolorem. *Ex quinto Galeni de compoſitione medicamentorum ſecundum locos ad uerbum hoc caput eſt tranſcriptũ, niſi quod ubi Paulus ad inflammationem habet, Galenus & Oribaſius ad dolorem dentium medicamenta ſubſcribunt.*

Parulis. Ad parulidas. *Parulis græca dictio eſt, a* παρὰ *quod eſt iuxta, &* οὖλα *hoc ſignat gingiuam. Celſus libro ſexto, capite tertiodecimo: Solent etiam interdum iuxta dentes in gingiuis tubercula quædã oriri dolentia* παρουλίδας *græci uocant.*

παρίσθμια. ἀντιάδες. Tonſillæ. *Glandulæ quædam ſunt in ore utrinq; ſingulæ penitius ſitæ, ſpongijs ſimiles. quæ humiditates ex capite recipiant ad fauces humectandas* παρίσθμια *græci nominant, quæ ſi poſt inflammationem indurUerint,* ἀντιάδες *appellantur.*

κιονίς. Vua. *Græce eſt* κιονὶς, *quod ad uerbum ſonat columella. Eſt autem hæc carnoſa quædam particula, in ſumma oris parte ſuſpenſa uocis plectrum, recipit ea madorem à cerebro quo ſuperiores palati partes humectat. Si plus iuſto humiditatis recipiat, interim laxatur, ac faſtigiata deſcendit, interim inflammationem experitur, et ne potus, nec cibus deuorari poſsit impedit. Veteres græci* γαργαρεῶνα *&* κίονα *recentiores* κιονίδα *appellant.* σαφυλὴν *uero quaſi dicas uuam, partem ipſam appellari non uult, ſed affectum. Celſus alijq́; latini ſcriptores etiam partem, uuam nominant.*

γαργαρεών. σαφυλή.

Vbi ęqualiter craſſa fuerit. *Paulus præter Galeni morẽ* κίονα *appellandam particulam cenſet, ubi in æqualem craſsiciem intumuerit. Nam interim tenuis, acuta, albaq́; cernitur. Interim ima craſſa, ſumma tenuis, & liuida eſt.*

IN XXVII. CAPVT.

ANgina. *Apud recentiores medicos uaria ſunt anginæ nomina nunc per literam* κ. *nunc per* σ. *inchoantia. At Galenus commentario tertio in prognoſtica* Hippocratis *parum intereſſe dicit, modò de re ipſa conſtet,* κυνάγχην, *an* συνάγχην *proferas. Ibidem etiam tres anginæ ſpecies enumerat ex* Hippocratis *ſententia: Peßimè inquiens, agunt, qui uehementer quidem dolent nullum autem in cer-*

nice & faucibus symptoma experiuntur. His *succedunt, qui quidem non difficulter spirant, uerum dolent grauiter, collum ipsis intumescit, fauces apparent rubicundiores. Postremi neq; dolent, neq; ægrè spirant, ita ut suprema gutturis pars* λάρυγγα *græci nominant incolumis quidem ipsis permaneat, sed fluxio magna parte biliosior aut in fauces, aut in collum, aut in utraque descenderit &c.* Rursus *libro quarto de locis affectis quatuor species recensit*. Paulus *item noster quatuor enumerat, pro musculorum uel interiorum, uel externorum inflammatorum ratione.* Ego *sane musculos primum intelligendos puto, qui in ore circa linguam ex omni parte habentur: qui superiores palatum uersus eam mouent: qui inferiores deorsum. Laterales in latera adigunt. plurimi ex osse 8 græcam literam* υ *referente prodeunt. Deinde duodecim proprios, summæ arteriæ parti quam* λάρυγγα *uocant, octo autem communes, qui scilicet laryngem corporibus uicinis colligant: nec non eos qui ceruicē constituunt. Iam musculis qui œsophago subijciuntur, inflammatis, angina quædam oriri solet.* Species anginæ.

Faucium pharinga gręci vocant. *Magna harum uocum ambiguitas apud authores inuenitur. Vnde fit, ut plerique græcorum librorum interpretes mirum in modum torqueantur & subinde etiam aberrent. Itaque* φάρυγξ *duo significat, nempe fauces, & asperam arteriam. Fauces dico regionem intra os, ubi tum gulæ, tum asperæ arteriæ extrema concurrunt. Grammatici genere distinctionem faciunt hoc pacto:* φάρυγξ θυληκῶς σημαίνει τὴν κυρίως φάρυγγα ἥ δέ ἐστιν ἡ ἀχανία ἡ μετὰ τὴν τῆς γλώττης ῥίζαν, ὅτε δὲ ἀρσενικῶς σημαίνει πολλάκις τὸν λάρυγγα. *Quæ uerba sonant ita Pharynx fœminino genere prolata, proprie dictam pharyngem, hoc est fauces significat. Hæc autem est oris ampla capacitas post linguæ radicem sita. Masculino autem genere dictus pharynx, laryngem, quod est, arteriæ asperæ summum, uel ipsam arteriam signat.* Hippocrates *libro prognosticon per dictionem* φάρυγγα *in fœminino genere fauces etiam intelligit, cum ait:* φάρυγξ δὲ ἑλκουμένη σὺν πυρετῷ δεινὸν Paulus *post,* αἱ δὲ κυνάγχαι δεινόταται μέν εἰσι, καὶ τάχιστα ἀναιροῦσιν, ὁκόσαι μήτ᾽ ἐν φάρυγγι μηδὲν ἔκδηλον ποιέουσι, *hoc est: Anginæ grauissimæ sunt, & cito interimunt, quæ neq; in faucibus, neq; in collo quippiam manifestum edunt &c. Hanc sententiam* Galenus *exponens inquit:* ὅτι φάρυγγα τὴν προκειμένην χώραν στομάχου τε καὶ λάρυγγος ὀνομάζει, δῆλον ἐστί. *Hoc est: Quod pharyngem nominat regionem, gulæ & asperæ arteriæ summo præpositam, nemo ignorat.* φάρυγξ.

Rursus φάρυγγα δὲ τὴν ἐν τῷ διανοῖξαι τὸ στόμα, καὶ πιλῶσαι τὴν γλῶσσαν κάτω φαινομένην εὐρυχωρίαν ἐν ᾗ τὰ δύο στόματα ἐστὶν τό τε τοῦ στομάχου, καὶ τοῦ λάρυγγος. At pro larynge, & aspera arteria positā, non solum in masculino genere, ut Suidas putat, sed etiā in fœminino inuenias: præcipue apud Galenū, ut secundo de placitis Hippocratis & Galeni: τὸ μὲν γὰρ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἤνπερ δὴ καὶ φάρυγγα προσαγορεύομεν. Ibidem, περὶ δὲ τούτοις ἅπασιν ἑξῆς ὑποδείξομεν σοι τὸ τῆς φωνῆς ἴδιον ὄργανον τὴν φάρυγγα, καὶ τοὺς κινοῦντας αὐτὸν μῦς. Hic ꝓ larynge accipit: de qua ita scribit, octauo de usu particularū, καὶ τόγε πρῶτόν τε καὶ κυριώτατον ὄργανον τῆς φωνῆς ᾧ λάρυγξ ὄνομα, τὸ ἄνω πέρας ἐστὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἣν δὴ καὶ φάρυγγα καλοῦσιν ὁμωνύμως τῇ πρὸ τοῦ λάρυγ-

λάρυγξ. γος, hoc est: Ac primum, principalissimumq; uocis instrumentum, quod larynga nominant, superior pars asperæ arteriæ existit, quam sanè etiā pharynga uocant, eodem nimirum uocabulo quo pharynx (id est, fauces) ante arteriæ asperæ caput, nuncupatur. Atque hic in fœminino genere ut superius in masculino positum est nomen pharyngis, contra grammaticorum opinionem. Pollux audiendus non est, qui τὸν φάρυγγα masculino genere prolatum, pro gulæ extremo accipiat.

Nota. Pueris raro talis. Pueris interim uertebræ colli e loco suo excidunt propter ligamentorum quæ eas connectunt imbecillitatem, Vnde angina periculosissima oritur, quæ nullis cedit remedijs, quare ei admouenda manus non est. Intelligenda autem sunt hæc,

Pueris raro talis. Raro quidem, sed tamen interdum angina hæc accidit, idq; in pueris magis quàm adultis, ob causam superius dictam. Hippocrates huius meminit libro secundo περὶ ἐπιδημιῶν in istum fere modum: ἦν δὲ τῶν κυναγχικῶν παθήματα τοιάδε, τοῦ τραχήλου σπόνδυλοι εἴσω ἔρρεπον. τοῖς μὲν ἐπιπλέον, τοῖς δὲ ἐπ᾽ ἔλαττον.

Porrò ex strangulatis. Hippocrates lib. 2. aphorismorum hanc profert sententiam τῶν ἀπαγχομένων καὶ καταλυομένων μήπω δὲ τεθνηκότων οὐκ ἀναφέρουσιν οἷς ἂν ἀφρὸς ᾖ περὶ τὸ στόμα, hoc est, Quibus strangulatis, solutisq;, nondum uero mortuis spuma circa os extiterit, non restituuntur.

Aduerte. Discussis autem colli. In græco codice est διαλυομένων δὲ τῶν περὶ τὸν τράχηλον ἐρυθημάτων, quod antea uerteram, Simulatq; uero colli impedimenta dissoluuntur, intelligens nimirum uincula quibus strangulantur.

IN XXVIII. CAPVT.

GRauedo. *Celsus libro quarto dictiones græcas eleganter exponit κορύζαν grauedinem nominans, κατασάγμους, uel ut Paulus habet, καθαῤῥους destillationes.* κόρυζα.

Aquilonijs diebus. *Græce est ἐν βορέοις καταστήμασι quod est aquilonijs aeris statibus seu cõstitutionibus. Ego Celsum secutus sum.*

Tussis. *Tussis uarijs de causis excitatur, nunc ob intemperiẽ, nunc ob humores, uel tenues, uel crassos ex alto descendentes. Interim ob iocinoris inflammationem: interim ob pulmonis affectum.* Tussis.

Anaphoticos. *Interpretatus sum eos qui ægrè reijciunt, scilicet qui crassa glutinosaq; ex pectore reijciunt, hi enim difficulter propter crassiciem educunt. Sunt qui ad sanguinem reijcientes referant, mea opinione, incommode.* Anaphotici.

IN XXIX. CAPVT.

QVi febris expertes. *Galenus libro septimo de cõpositione medicamẽtorũ secundũ locos copiosius hæc, Aetius itẽ et Oribasius ante Paulum pene eadem tradiderunt: non autem eo compendio quo Paulus, usi sunt. Cæterum ἆσθμα suspirium uerti: quod latine etiam dici posit anhelatio.* ἆσθμα.

Acetum scilliticum. *Valentia hic commemorat medicamenta, purgationemq; fortissimam, ea nimirum ratione, quòd multas numero partes pertransire oportet, antequam ad pulmonem perueniant, nempe os, gulam, stomachum, uentriculum, tenuia intestina, uenas meseraicas, uenas in sima parte iocinoris, item eas, quæ in gilba habentur, hinc uenam cauam, postremo pulmonem.*

IN XXX. CAPVT.

TVnica oculi ceratoides. *Ex octauo Oribasij hæc sunt trãscripta. Dixi autem in pinguetudinem languescit, pro modice aut leuiter pingues sunt. græce est ὑπολιπαροὶ φαίνονται, hoc est subpingues apparent. Locutio est Pliniana in pinguedinem languescit.*

Suffragantibus qui huc req. *Græce est ἐπιτρεπόντων μὲν τῶν εἰς τοῦτο ἀριθμῶν. hoc est ad uerbum, permittentibus quidem ad hoc numeris. Quæ sententia obscura quibusdam uideri posit. Hoc autem sibi uult, omnibus quæ huc requiruntur, indicationibus consentientibus: nempe uiribus, morbi natura, ætate, & alijs id genus reliquis.* Explicata sententia.

Hydromalo. *Hoc est potione dulci ex malis Cotoneis, melle & aqua confecta.* Hydrorosatum Actij iunio.

Hydrorosato. *Huius etiam misturam Paulus libro septimo*

exponit, ex rosis, aqua & melle. Recentiores autem græci, ut actuarius paulo delicatiorē compositionē hydrorosatū appellant. ea recipit aquæ libras decem, Zuccari libras quinq;, hæc feruescunt unà, donec spißitu do fiat: postea additur succi rosarum libra. Febribus conuenire dicunt.

Iridem insparsam. In Græco codice est ἴρεως ἐμπεπλασμένης. male nimirum, pro ἴρεως ἐμπεπασμένης quod Oroscius & Basiliensis castigator mutare noluerunt.

Oroscius. Castigatur codex.

Epithema. Hæc dictio quidem in Græco non est, sed intelligenda uenit. Nam Aetius eam apponit. Cæterum per resinam, intellige terebinthinam, Per medullam, ceruinam. Nam ista sunt excellentiæ uocabula, Per oesypum quod in Græco est, ὑσσώπῳ, intellige medicamentum liquidum in septimo descriptum. Aetius legit οἰσύπου ὑγροῦ, hoc est oesypi liquidi. Cæterum iridem siccam mandi detritam, ac in puluerem redactam.

IN XXXI. CAPVT.

CRuentum sputum. Tribus potißimum de causis sanguis per os educitur. Vel enim exesa parte aliqua uenosi generis, uel rupta, uel ore alicuius uenæ patefacto. Primā διάβρωσιν, secundam ῥῆξιν, tertiam ἀναστόμωσιν Græci appellant, authore Celso libr. 4. At sanguis uel confertim uel paulatim erumpit. Vase quidem eroso sensim educitur, nisi magna adeo sit iactura, ut etiam pars aliqua pulmonis, uel eius Cartilaginis reijciatur. aut si casus ex alto, uel cōpreßio uel aliud id genus superuenerit. Rupto autem cumulatim prorumpit, ut in aperto quoq; ore fieri solet. Paulus à Galeno dissentire uidetur. cum ait, εἰ δὲ κατὰ διάβρωσιν οὐκ ἀθρόως, ἀλλὰ κατὰ βραχὺ τοῦ αἵματος ἀναγωγὴ γίνεται. Nam ille quarto de locis affectis libr. inquit, αἱ δ' ἐξ ἀναβρώσεως ἀθρόαι κενώσεις αἵματος ἐπίτε προηγουμέναις γίνονται βραχείαις πτύσεσι καὶ τοῖς εἰς τὸν πνεύμονα δριμέσι ῥεύμασι. Hoc est: At cumulatæ sanguinis euacuationes ex erosione post pauca fiunt sputa, & acres in pulmonē fluxiones &c. Quomodo igitur hæc cū Pauli uerbis cōsentient? Aetius lib. 8. in istum modum litem dirimit: Quibus ex erosione uenarū pulmonis, eductio sanguinis contingit, his p interualla modica sigillatim expuitur. Mox subijcit. Fieri etiā potest ut ex erosione sanguis coaceruatim erumpat. Cū enim præcedenti tēpore paulatim quis expuerit sanguinē, nec diebus insecutis uel casus, uel alia quædā causa uiolēta superuenerit, sanguinis tamē eruptio multa prodierit, magnā subesse erosionē oportet. &c. Itaq; primis diebus paulatim ex erosione sanguis reijcitur. Si acriores fluxus ī pulmonē de

διάβρωσις. ῥῆξις. ἀναστόμωσις.

stillarint, quæ magnam erosionẽ pepererint, confertim prorũpit. Nõ possum satis hoc in capite Oroscium demirari, qui pro dictione Græca πλῆθος multitudinem uerterit, tantus medicus, ut ipse uideri uult. Oroscius.

Quercus mẽbrana. *In Græco est* δρυὸς τὸ ἰνῶδες, καὶ τὸ ὑπὸ τῷ κελύφει τῆς βαλάνου. *In septimo tantum,* ὑμενῶδες *legitur. Dioscorides habet* τὸ μεταξὺ τοῦ φλοιοῦ καὶ τοῦ πρέμνου ὑμενῶδες. *Prima est interior & subiecta cortici tilia quæ ligno membranacea cohæret, altera tunica putamini glandis subiecta.* ἰνῶδες *itaq; sit* ὑμενῶδες. *Vtraq; astringendi uim obtinet.* Membranæ quercus.

Phagi autem & ilicis membranæ præstantiores sunt. Gal. *lib. 6 de simplici medicina eadem fere habet.* σφοδρότερον δ᾽ ἔτι στύφει φηγὸς καὶ πρῖνος. *Intellige* τὸ ὑμενῶδες.

Cochleare vnum. *Exemplum Græcum Basiliense habet* κοχλιάρια. ια *hoc est cochlearia undecim. quæ mensura magna est nimis, eoq; legendum* κοχλιάριον. α. Lectionẽ obserua

Fructibus. *In Græco erat* ὀπώρων. *alias uerti poma, quod scilicet lignosi nihil habeant. uerum hic recenset etiam malum punicum extrinsecus durum. ob quam causam, fructibus, dixi, quia latius patet fructus quàm pomum. Et differentia superius exposita nonnunquam confunditur.* ὀπώραι.

IN XXXII. CAPVT.

PVris illuuies. *Sic interpretatus sum* ἐμπύημα: *quasi dicas puris in parte aliqua collectio.* ἔμπυοι Purulenti *Plinio uocantur. alij exponunt, pectore suppurati.* ἐμπύημα.

IN XXXIII. CAPVT.

PLeuritis. *Celsus interpretatur laterum dolorem libro secundo, & quarto. Huic, inquit, accedit febris & tussis. In Græco uerbũ est* συνεδρεύεται, *quod signat simul accedit, assistit, ac quasi indiuidua est.*

Vsque ad ingulum & præcordia. *Alij dicunt usq; ad clauiculam & hypochondria. Ego Celsum imitor, qui clauiculam seu* κλεῖδα *iugulum exponit, &* ὑποχόνδρια, *præcordia. Distinguit autem postea, quando ad iugulum dolor, quando autem ad præcordia pertingit.* Iugulum præcordia.

Pulsumq; durum & serræ modo inequalẽ. *Hæc pulsus species secũdo libro exposita est. Galenus eã aperte interpretatur libro quarto de pulsuum causis in hunc modũ:* δι᾽ ἣν αἰτίαν σκληρότερος ἅπασι τοῖς ἐπὶ φλεγμονῇ πυρέττουσιν ὁ σφυγμὸς γίνεται καὶ προσέτι γε διὰ τὴν δυσκρασίαν τὴν ἐν ταῖς ἀρτηρίαις ἀνώμαλος κατὰ μίαν προσβολὴν, καὶ δῆλον ὡς ἀμφοῖν συνελθόντων τὸ εἰρημέ-

νον ὑπό τινων εἶδος αὐτοῦ τῷ σφυγμῷ, τὸ οἷον ἐμπρίοντα τὴν ἁφήν. οὕτω γὰρ ἀνάγκη φαντασιοῦσθαι τὸν ἁπτόμενον ὀργάνου σκληροῦ τὴν προσβολὴν ἀνώμαλον ἔχοντος. Hoc est: Bona itaq; ratione omnibus qui ob inflammationē febricitant pulsus oboritur durior. Præterea ob intemperiem arterias obsidentem inæqualis in uno ictu, et nimirum ambobus coeuntibus pulsus erit species à quibusdam dicta, ueluti serra tangentis manum secans. Ita enim necesse est imaginari eum qui tanget durum instrumentum quod occursum habet inæqualē.

Pulsus serranus.

Quæ nihil emolitur. Hoc est, quæ nihil exspuitur. Sic Celsus loquitur libro quarto.

Atque si tumor purulentus. Hoc est ex inflammatione musculorum externorum collectus, nisi dißipetur, in exteriorem partem scalpello incidi debet. Græce est ἤδη τὰ ἐκτὸς ἤδη τμηθῆναι παραγίνεται, quod ad uerbū sonat, ad exteriora incidi commodo est. Nā παραγίνεσθαι signat βοηθεῖν, ἐπικουρεῖν, παρεῖναι Hoc Oroscius in Albano quem ferè in singulis uerbis reprehendit, non adnotat.

Illa nanque nisi vel extra, vel intus. Hoc est, nisi per os, uel per aluum fuerit expurgata. Foras enim per cutem purgari non potest.

Remedium est sanguis dimissus. Non dicit qua ex parte mitti debeat. Hippocrates sane lib. 4. de uictus ratione in morbis acutis manifesto docet his uerbis: ἢν μὲν ὀδύνη ἄνω περαίνῃ πρὸς κληῗδα ἢ περὶ μαζὸν ἢ βραχίονα τέμνειν χρὴ τὴν ἐν τῷ βραχίονι φλέβα τὴν εἴσω ἐφ᾽ ὁκότερον ἂν ᾖ τῶν μερῶν κατὰ τόδε. Hoc est: Siquidē dolor sursum ad iugulū, aut circa mămam, aut brachiū pertingat, internam brachij uenam secare oportet, illa nimirū parte, qua dolor fuerit. Galenus exponens hæc ait: Cubiti internā incidere conuenit illius partis, qua dolor fuerit. Oribasius capite de sanguinis mißione habet: Pleuriticis autē ex ipsa parte quæ dolet auferendus est sanguis. Hæc obiter posui candide lector, ut isti Arabū sectatores uideant, ueteres illos ex eadem parte per initia semper, non ex aduersa sanguinem detraxisse.

Pleuritici unde mittēdus sanguis.

Solidiore vtetur cibo. Græce est καὶ τῇ ἁδροτέρᾳ. Nam λεπτοτέρα, hoc est tenuior, seu qui extenuet, ut est, mulsa sorbitio ex ptisana chōdro, alijsq; opponitur ἁδροτέρα, qui recte dicitur solidior, qui uidelicet magis nutrit. Gal. ĩterpretaẽ ἡ παραυξοῦσα τροφή, quod est adaugēs alimētū, quod Celsus dicit ualētis materiæ. Vt enim tenuis cibus corpori parū adijcit, aut nihil sed uires tantū cōseruat pro tantillo tēpore: sic solidior plus corpus alit. Nō est quod Oroscius alios reprehendat, uertētes ἁδρότερον solidius. Nō nego aliquando plenius posse dici.

Cibus solidior. ἁδρότερον.

IN XXXIIII. CAPVT.

COrdis affectus. *Gal. cum in quinto de locis affectis, tum uero secundo in librum* Hippocrates *de ratione uictus in morbis acutis commentario de cordis affectibus pene eadē tractauit. Principia itaq; tria in humano corpore existunt, cor, cerebrum, hepar. Hæc autem interim per se afficiuntur, interim ex consensu tum mutuo, tum aliarum quarundam partium Corde itaq; affecto per se præsens est periculum: secundum locum obtinet cerebrum, postremum iecur. At si ex uentriculi dolore, cor afficiatur syncope oritur si cerebrum consentiat, delirium, uel conuulsiones.*

Syncopen appellatam. *Syncope totius habitus est resolutio. Sunt autem aliquot eius species, cardiaca scilicet, quæ intemperiem cordis, uel inflammationem, uel erysipeles sequitur. Stomachica quæ ob oris uentriculi affectum, corde simul consortij lege dolente generatur. Flatuosa, ex cruditatibus constituitur.* Syncopes differentiæ.

Noui inquit. *Lib. 5. de locis affectis hanc historiam commemorat Galenus, unde etiam hæc sunt transcripta. Est autem palpitatio quam Græci uocant* πάλμον, *qui est teste Galeno* παρὰ τρόμον καὶ παλμοῦ, καὶ σπασμοῦ, καὶ ῥίγους: διάστασις καὶ συνίζησις παρὰ φύσιν, *ac omni parti accidit palpitatio, etiam immobili. Causam eodem libello Galenus ostendit his uerbis* πνεῦμα παχὺ καὶ ἀτμῶδες οὐκ ἔχον διέξοδον, *hoc est spiritum crassum, & uaporosum qui non habeat exitum. Cordis autem palpitationem humor aliquādo generat, in ambiente cor tunica quam pericardion Anatomici uocant, collectus.* παλμὸς. Palpitatio.

IN XXXVII. CAPVT.

NAm si sola. *Ex octauo Galeni de compositione medicamentorum secundum locos, et ex Oribasio hæc sunt translata. Paulus dixit, sola, ubi Gal. habet* ἀμίκτου τῆς τονωτικῆς δυνάμεως *hoc est, non admixto corroborante præsidio.*

Omphacij drachma. *Omphacium est uuæ acerbæ succus: quem Barbari agrestem uocant. Male in Codice Græco legitur* ὀμφακίνου *pro* ὀμφακίου. *Oroscius neglexit.* Oroscius.

Augendus autem. *Vitiose legitur in Græco exemplari* παράξειν *pro* παραύξειν, *quod etiam uterq; Aristarchus præterijt.* Castigatur codex.

Aloe trita inspargitur. *Græcus Codex perperam habet* ἐπιπλάσσεται *pro* ἐπιπάσσεται *nec hoc aduertentibus Aristarchis, sicut etiā paulo post* ἐμπλάσσας *pro* ἐμπάσσας *habet.* Oroscius. Deprauatus codex.

De cibi fastidio.

Si cibus quodammodo præter voluntatem. *In Græco Codice est*, εἰ βιασθέντες τὶ προσφλῶσαι τύχοιεν. *Huic respondet Gal. hoc ad Glauconē primo:* οἱ δὲ εὐθὺς τὸν στόμαχον φαύλως ἴσχουσιν ὥστε ἀποστρέφεσθαι σιτία, καὶ εἰ βιασάμενοι λάβοιεν, ἢ μὴ κατέχειν, ἢ μὴ πέττειν καλῶς, *hoc est, quidam uero statim os uentriculi habent affectum, ut cibos auersentur, & si coacti assumpserint, aut non retineant, aut male concoquant.*

Melca.

Quam Romani Melcam. *Constantinus Cæsar Melcæ præparationem lib. 18. de agricultura tradit. Est autem lac in feruentes ollas, quæ iam acetum incalescendo absorpserint, reconditum acidumq; redditum, ut species eius quod oxygala dicitur, uideri queat.*

Cōditum.

Condito. *Constantinus Cæsar libr. 8. conditi præparationem in hunc modum tradit:* πεπέρεως πεπλυμένου, καὶ ἐψυγμένου, τριβομένου ἀνθιμελῶς γράμματα δ̅. μέλιτος ἀττικοῦ ξέσ. α̅. οἴνου παλαιοῦ καὶ λευκοῦ ξέστας η̅.

Maloplacuntion. Hoc *est placentula ex malis* Cotoneis. Paulus *lib. 7. latius exponit.*

Castigatur codex.

Sorbitionibus ex oleo. *In Græco codice* ἐκτὸς *male legitur pro* ἐκ τοῦ ἐλαίου. *Gemusæus uitiosum reliquit exemplar.*

Aloe, masuchæ. *Masucha compositio, non simplex remedium existit. habes eius descriptionem libro septimo Pauli expressam.*

IN XXXVIII. CAPVT.

CVm tormine intestinorum. *Græca dictio est* στρόφου, *quæ Largo tormina intestinorum significat. quanquam & dolorem stomachi haud absurde interim interpreteris licet.*

Exigua caliditate. *In Græco est*, ὑποθερμότητος χλιαρᾶς, *quasi dicas caliditate tepida.* Aetius *mediocri dixit.*

IN XXXIX. CAPVT.

CHolera est immodica. *Cholera commune stomachi et intestinorum uitiū uideri potest.* Nam *simul et deiectio, & uomitus est, præterq; hæc inflatio, intestina torquentur. Bilis supra, infraq; erumpit.*

Hydromalum. *Hoc est aqua ex malis Cotoneis præparata. scripturā eius habes li. 7. Pau. sumitur autē et per se potui, & cū micis panis.*

Horarios seu fugaces. *Alias exposui qui sint horarij quos Plin. uocat tēporarios & tēpestiuos. Sūt aūt hi qui diu asseruari nequeant.*

Suum petunculi. *Hoc est suum pedes.* Celsus *alibi* Trunculos *ui-*

detur nominare suum pedes inter ea quæ boni sunt succi.

IN XL. CAPVT.

LIenteria. *Celsus ad uerbum interpretatur hanc uocem, læuitatem intestinorum nominans. In hac cibus non continetur, & quicquid assumptum est, imperfectum protinus redditur.* Læuitas intestinorum.

Cerata ex myrteo. *In græco legitur* κερωταὶ δὲ μυρσίνου *pro* κερωταὶ δὲ μυρσινίνου *quod est, Cerata ex oleo myrteo. Sic etiam Aetius habet.*

IN XLI. CAPVT.

IMplacabilis desidedi. *græcè erat* ἀπαραίτητος προθυμία πρὸς ἔκκρισιν. *Celsus ponit frequens desidendi cupiditas:* ἀπαραίτητος *signat ineuitabilis. Melius sonat hic implacabilis, frequens & aßidua est. Quidã* τεινεσμὸν *scribendum putant à uerbo* τείνω, *quod est tẽdo.* ἀπαραί-τητος.

IN XLII. CAPVT.

LAtini tormina. *Celsus lib. 4. ita inquit, Proxima his inter intestinorũ mala tormina esse consuerunt,* δυσεντερία *Græcis uocãtur. Vide Galeni librum sextum de locis affectis, Oribasij librum nonum.*

Tenesmi mutatione. *Græce est* ἐκ μεταπτώσεως τηνεσμοῦ, *quasi dicas ad uerbum ex decidentia tenesmi, cum uidelicet Tenesmus in dysenteriam degenerat, transit, mutatur.*

Deinde leniter subcruenta *In Græco malè habetur* εἶτα πρὸς γόγον αἱματώδεις *pro* εἶτα πρὸς ὀλίγον αἱματώδεις. *Celsus etiam quodam loco interpretatur, Leuiter subcruenta. Oroscius et Gemusæus non annotarunt.* Corrigitur codex. Oroscius.

Cochlearum integro tostarum. *Græce est* κοχλιῶν ὅλων *quod sonat cochlearum totarum, quod nostri dicunt, cum toto.*

IN XLIII. CAPVT.

COlon. *Hoc intestinum apud Latinos scriptores uaria sortitur nomina, nunc intestinum crassum, nunc plenius, nunc laxius appellatur, Paulus dicit, cum pars sit intestini crasßi hoc est, recti. Nam rectum octo fere digitos longum, statim colon uocatur, quod tenuibus est crasßius. A sinistro rene ad dextrum super uentriculi fundum fertur, donec sæpenumero & lienem, & iecur attingat. Quid dicet aliquis, quod Paulus contra Galeni sententiam à dextra ilium regione procedere colon pronunciat. Huic respondeo, Si à tenuibus intestinis numeremus, per dextra ilia prius superuectum colon ad sinistra prodit. Sin à recto incipiamus, à sinistra parte incipit, in dexteriorem obliquum conuertitur.* Nota.

Ex cruciantur præsertim sensu. *Græce est* ἡ ὀδύνη γίνεται, μα

λιςα δὲ κατὰ θέσιν τοῦ κώλου τρυπανώδης συναισθήσεως γινομένης. quod ad uerum sonat. Color oritur, maxime uero iuxta situm Coli, terebrali (ut sic dicam) sensu excitato. Galenus hanc doloris speciem lib. 2. de locis affectis exponit his uerbis. οἶδα δὲ καὶ ἐμαυτῷ ποτὲ συμβᾶσαν ὀδύνην σφοδροτάτην, ὡς τρυπάνῳ δοκεῖν διατετρᾶσθαι κατὰ τὸ βάθος τῆς κοιλίας Rursus in eodem capite, τὰ μὲν δὴ τοιαῦτα τῶν ἀλγημάτων ὑπὸ τρυπάνου φαίνεται γινόμενα

Dolor coli qualis.

Brassicæ caule probe polito. Græce erat κράμβης καυλῷ καλῶς ἐξεσμένῳ. Oroscius intelligit per ἐξεσμένῳ, cocto, quod ἑψημένῳ potius significasset. Præterea Dioscorides leuiter feruefactam, si edatur, aluo idoneam: percoctam uero, aluum sistere.

Iubebis vt lauent, incalescantq; laconico. Ad humorem pituitosum concoquendum consulit naturales balneas, & Laconicum. Est autem Laconicum etiam hodie adhuc in usu, testudo illa thermarum, quæ igne concalfacta uaporem siccū excitat; qui deinde sudorem mouet in corporibus. Columella meminit his uerbis, quotidianam cruditatē laconicis excoquimus, & exusto sudore sitim quærimus. Græca sunt πυριᾶσθαι ἐν διαπύροις τοίχοις, quasi dicas desudare intra ignitos parietes. Nō opus erat ponere ignitos parietes, cum Laconici uox hoc comprehendat. sed ut sciolis quibusdam fiat satis, apposui.

Laconicū.

Cucurbitę quàm maxime cum flamma. Sic interpretatus sum σικύαι ὡς μέγισαι διάπυροι, quasi dicas cucurbitæ quàm maximè ignitæ. Celsus cum flamma dicit, quem imitatus sum.

Tanquā in crisi, causa. Paulo pluribus uerbis reddidi hanc sententiā: ὥσπερ ἐν κρίσει μεταςάσης τῆς αἰτίας, hoc est ad uerbū, tanquā Crisi causa mutata. Is autem sensus est, Colicus hic morbus tandē ex intestinis materia tāquā per crisim expulsa in alias partes finitus est.

IN XLIIII. CAPVT.

Ileos.

ILeos. Morbus hic nomenclaturā ab ipsa parte affecta, ut superius, colicus, accepit. Nam tenue intestinum, uti ieiunum etiam, dicitur. Incipit, si ab imo incipias, à cæco, & desinit in ieiunum, in uarios implicatum orbes. Quidam recentiores morbum uocant Voluulum.

Voluulus

Colica affectione. Hoc Paulus superius dixit ubi habet: Inter colicas affectiones hæc est grauissima, quæ in Ileū transitionem minatur.

IN XLV. CAPVT.

COlicis in dexteriore potius ilium. Quia per dextra ilia superuectum, uentriculi fundo incumbit lienem & iecur attingens: deinde ad sinistra prodit, si de superiore ipsius initio, cæco intestino,

dici intelligas. Nam infra sinistram magis partem occupat.

Eiusdem lateris ac e Hoc *signat græce* κατϐύειν & καθ'ίξειν *si Ga* κατϐύειν
leno credimus. Hippocrates prior his dictionibus usus est. καθ'ίξιν.

Hoc inspergi potest *In codice græco perperam scriptum est* κατά
πλαςον, *pro* καταπαςον. *Nam de puluere, non emplastro mentio est.* Oroscius.
Aristarchi libenter omiserunt.

Phylliq; momento ex mero & melle. *Hoc est, phylli modico*
cum mulso. Nam ἀκρατόμελι *nihil aliud est quàm* οἰνόμελι *Contra-* Acrato-
rium est μελίκρατον, *quod uidelicet ex aqua & melle consit. In græco* meli.
erat εὐκρατομέλιτος *pro* ἀκρατομέλιτος.

Iniectione recti syphonis. *Lib. 7. hanc rationem indendi canalis*
recti in uesicam habes expositam Vocant καθετηρισμόν *ab instru-*
mento καθετῆρος. *Solent autē quassationes corporis simul adhiberi,*
ut calculus facilius excidat.

Ex vino & oleo rosaceo, vel ex aqua & oleo. *Græce est* ἐξ οἰνο
ῥοδίνου ἢ ὑδροροδίνου. *Quidā de uino rosaceo, et aqua rosacea intelli*
gunt: malè nimirum: quia ῥοδινὸν *per se oleum rosaceum significat.*
Hermolaus barbarus in corollario suo, pace illius dixerim, oxyrhodi- Hermo
num interpretatur, acetum rosaceum, pro aceto & oleo rosaceo, ut Ga laus.
lenus, & alij græci accipiunt.

Archigenes in epistola. *Idem refert Aetius sermone undecimo.*
Ad finē deest particula: in græco habetur enim σικύου σπέρμα κεκα-
θαρμένου ἀριθμῷ. λ. *cū legendū sit,* σικύου ἡμέρου σπέρματος κεκα-
θαρμένου κόκκους ἀριθμῷ. λ *Paulo post, amyli cochlearia duo Perperā*
character ℔. *qui heminā signat, ac legēdū est* Κοχλ. *ut sit cochleare.* Deprauatū exem-
Iterum: σικύου σπέρματος ιε *pro* σικύου σπέρματος κόκκους ει. plar græ-

Nonnihil ex vena laxant. *Hoc est ut latius exponit Aetius, ex* cum.
uena caua propter amplitudinem osculorum remittunt Interim per cir
cuitus hoc mali repetit. Per initia ægri nihil mali sentiunt, eoq; nihil tē
tandum. Sin autem perseueret, occurrendum, aliàs grauißima sympto-
mata solent prouenire.

Aut lixiuium. *Simplici uerbo dixit Paulus* ἢ ςακτὴν, *quod antea*
quoq; annotaui.

Diabetes. *Multa nomina hic affectus habet, uide Galenum de lo-* Diabetes.
cis affectis libro sexto. Venit à uerbo διαβαίνω, *quod signat, pertrāseo.*
Potus enim quàm primum assumptus est, statim transit.

Rosato. *Forte legendum in græco pro* ῥοσάτου ὑδρορροσάτου. *Nā*
apud Paulum in septimo nulla est mentio rosati, sed hydrorosati, ubi Nota.

etiam Rodomelon exponit.

Ex anatome constant.

Musculus qui ceruicem. *Musculus hic transuersis constat fibris, uariaq; habet officia. Primũ quidẽ uesicã claudit, licet sine illo claudi possit. Deinde post emissionẽ urinæ cõtractus undiquaq; id quod ĩ mea tu est, propellit. Præterea quicquid eo exprimente in urinariũ meatum incidit, id ne diutius immoretur ibi efficit, sicut cùm urina mordax est.*

Resolutionem repræsentat. *Græcè est* παραλύσεως ἔμφασιν ἐργάζεται *quasi dicas, resolutionis emphasim efficit.* ἔμφασις *autem est repræsentatio rei cuiusdam, aut adumbratio.*

In succum quidem conuersa. *Hoc est in chylum medici dicunt, & ut latinam dictionem per græcam interpreter. Habet autem Paulus* χυλοποιηθέντα, *quod est in succum seu chylum redacta beneficio uentriculi. Simile uerbum Galen. lib. 8. de compositione medicamentorum secundũ locos habet, ut antea quoq; annotaui: nempe* ἐκχύμωτα *quasi dicas exuccata sed hoc plus signat, chilum scilicet à iecinore attractũ ita ut liquidior pars sit distributa, siccior ueluti recrementũ relicta. Dicimus itaq; Chilum* ἐκχύμωτον *cum & uentriculus probè concoxerit, et iecur attraxerit. ubi uero ille quidem concoxerit, iecur autem attrahendi uim habeat infirmam,* αὖ ἐκχύματα *& liquida excernuntur.*

Bilis insigniter colorata. *Hoc est bilis colore suo abũde exaturata per aluum descendens uel deiectio meræ bilis. Nam Gale. apud Hippocratem interpretatur* κατακορέα, τὰ ἀκρατοχολῆ διαχωρήματα.

κατακορής.

Quando iecoris substantia. *Græce est* ἤδη δὲ καὶ τῆς οὐσίας αὐτῆς συντηκομένης τοῦ ἥπατος, *quod ad uerbũ sonat, Iã uerò etiã iocinoris substãtia cũ ea colliquescente: Cũ ea, intellige bile. Nã ubi humor fermè consumptus est, corpus ipsum contabescit cuiuscunq; partis.*

Flammeus ardor. *Sic ferè ubiq; sum interpretatus dictionẽ* φλόγωσιν. *Inflammationem uerò* φλεγμονὴν, *secutus Celsum.*

φλόγωσις.

Chamæpyteos radicis. *Pondus apud Galenum & Alexandrum medicum uariat. Nam Chamæpyteos drachmæ octo ponuntur. Verum Aetius cum Paulo consentit.*

Troximum.

Adhæc intybum, troximum, & sonchus. *Troximum hoc est, seris per se esui aptum significat. Sereos autẽ genera tam hepatis affectibus conueniunt, ut etiam cruda comedi possint.*

Exẽplar græcũ uitiosum.

In quibus calor intenditur. *In codice græco habetur* τὰ τοῖς θερμοῖς *pro* τὰ τῆς θέρμης. *Basiliensis Corrector hoc non castigauit.*

Corruda Græce *est* μυάκαντα, *quæ latinis Corruda dicitur, hoc est asparagus syluestris.*

Illud

Illud autem in summa præcipiendum. *Hoc Galenus lib. 8. de compositione medicamentorum secundum locos commemorat. iecur & stomachum semper astringentia cum relaxantibus requirere. Aliàs sæpe stomachicis syncope iocinorosis interitus suscitatur.*

Copton. *Sic dicitur medicamentum quod tunditur. Est autem malagma libro septimo ad duriciem stomachi, & iocineris inscriptum.*

IN XLVII. CAPVT.

COttabismi. *Cottabismus olim ludus apud Græcos erat, quo uinũ ex alto fundebant strepitum facientes. Hic autẽ poßit accipi pro superfusione in partem aliquam, aut pro ruboris excitatione quo sanguis in exteriora eliciatur, hæc dum meliora occurrunt, boni consule.* Cottabismus.

IN XLVIII. CAPVT.

VT corpus albido, & pituitæ colore. *Græce est,* ὡς λευκὸν καὶ φλεγματῶδες τὸ σῶμα φαίνεσθαι *ad uerbum sonant hæc, ut album & pituitosum corpus appareat. Dicit autem de externo colore apparente. Eoque albido & pituitoso colore uertendum erat, quanquam parum refert dicere, album & pituitosum apparet, mortui instar. Ex nono Oribasĳ sumpta sunt.*

Coqui autem posſit etiam in aqua. *Perperam in codice græco legitur* ὕδασι *pro* ὕδατι. *Cæterũ* πινωμένοις *de futuro intelligẽdũ est.* Codex græcus uiciosus.

Ad hæc in arena contecti desudent. *Sic interpretatus sum* ψαμμισμὸν. *Solent autem hydropici in arena à sole excalfacta sepeliri capite excepto, ut humiditas meatibus apertis extrahatur.* ψαμμισμὸς quid.

Quia si cum febri aqua subter cutem. *Si duo uno tempore uicia infestent, uehementiori insistendum, altero non neglecto, quod Paulus per uerbum* τὸ κατεπεῖγον *signat.* τὸ κατεπεῖγον quod urget.

Corpus emaciant, colliquantque, releganda. *Quidam nasutus propter malè impressum codicem latinum hic me corrigendum censuit, quod liber habuerit eligenda. Quasi uero nescierim quid sit* παραιρετέον. *Gemusæo Lutetiæ indicaui legendum releganda pro eligenda.* παραιρετέον. Calumnia

Ad perforationem ueniendum. *Græcè uocatur hæc chirurgiæ administratio* παρακέντησις, *hoc est pertusio & punctio. Nam eos qui ascite laborant, ad peritonæum usq; imo in uentre diuidunt, sicut lib. 6. de hydropicis comprehensum est.* παρακέντησις.

IN XLIX. CAPVT.

CVm lien melancholicum. *Galenus li. 9. de compositione medicamentorum secundum locos. Oribasius lib. 9. & Aetius 10 sermone de liene in eandem ferè sententiam tradiderunt.*

Centaurij. *Male habet codex græcus* ταυρίου *pro* κενταυρίου. *nec tamen hoc castigauit Basiliensis.*

Ceræ libra, terebinthinę, *Græcus codex habet* κηρίων τερεβινθίνης, *pro* κήρου λίτρα. α. τερεβινθίνης λίτρα. α. *Oroscius cũ Basiliensi hoc neglexit.* Cinis ex officina fabrij. *Cinis hic est quem ferrũ dũ in officinis fabrilibus ignitur, ac malleo tunditur, abijcit. Verba græca hæc sunt,* καὶ ἡ τέφρα τῶν χαλκείων; *ubi Oroscius interpretũ censor, pro* χαλκείων *legendum putat* κοιχλειῶν. *At Gale. li. 9 iam citato, primũ aquã in qua ferrum ignitũ sæpius extinctũ sit, potui lienosis præbet. Paulo post Cataplasma ex cinere fabrilis officinæ obducẽdũ exhibet, hoc pacto inquiẽs,* καὶ ἡ τέφρα ἐκ τοῦ χαλκείου μετ᾽ ὄξους

τέφρα χαλκείων. Oroscij error.

Acetabulum cum oxymelito. *Lectio codicis græci deprauata est: habet enim* ξύβαφον πάντα ἢ ὀξυμέλιτος, ἀναγγαλλίδος. *pro* ὀξύβαφον μετὰ ὀξυμέλιτος, ἢ ἀναγγαλλίδος.

IN L. CAPVT.

SI enim febricitante ægro. *Græca sonant.* εἰ μὲν γὰρ ὧδε πυρετικῇ νόσῳ ἀθρόως γεγονὼς ὁ ἴκτερος ἀποπαύσι τὸν πυρετὸν, *hoc est ad uerbum. Si enim post febrilem morbum subito ortus arquatus febrim finierit. Vide nonum Oribasij, & decimum Aetij.*

Excrementa alba.

Si absq; febri alba deijciantur. *Alba quia bilis in meatibus obstructa ad intestina non potuit descendere, quæ excrementa tingeret.*

χρυσαττικὸν γλυκύ.

Seminis autem atriplicis scrupuli octo cum Chrysattico, aut alio passo. *In græco exẽplari habetur.* μετὰ χρυσαττίκου ἢ ἄλλου γλυκέως *Aetius meminit passi Chrysattici. Alexãder item sæpius citat. dicitur esse coloris aurei. Scribit Dioscorides atriplicis semẽ cum mulsa. Ictericis conuenire.*

IN LI. CAPVT.

ἐξόμφαλον.

CAusam vmbelici prominentis. *Hoc uitium uno uocabulo Paulus uocat libr. 7.* ἐξόμφαλον, *quod uidelicet aut rupto in ea parte peritonæo, prolapsóq; aut omento, aut intestino, interim ocioso humore umbilicum subeunte: interim carne subnata, aliàs sanguine ob uenæ aut arteriæ rupturam concreto aliàs spiritu indidem collecto, generatur. Celsus etiam caput facit de umbelico prominente.*

ἐρεγμός.

Fabæ fresæ corticum. *In græco est* ἐρεγμοῦ λεπύρων. *Significat autẽ* ἐρεγμὸς *fabam fresam seu fractam. Dicitur autem etiam de alijs leguminibus confractis, nomine ipsorum apposito. Quanquã hic possit simpliciter de faba dici* καταχρηστικῶς, *ut sit fabæ corticum. tu utrum malis sequere.*

IN LII. CAPVT.

ASellorum domesticorum qui tacti cōduplicant se in orbē. *Sic interpretatus sum ex Largo* ὀνίσκων κοτοικιδίων τῶν σφαιρουμένων. *Ipse autem addit in pilæ rotundissimæ similem Cæterum uaria habent nomina* πολύποδες *enim græcis* κουβαρίδες *Dioscoridi,* κύαμοι *Galeno appellantur. Nascuntur sub aquarijs uasis ut ait Archigenas: imo etiam omnibus locis humidioribus.*

Calcis viuę partibus duabus. *In græco est* ἀσβέσου κονίας. *Nā* ἄσβεςος κονία *In extinctam calcem significat. Si autē* κονία ἀσφέσου *ponatur, pro Lixiuio calcis accipiendum est.* ἄσβεςος κονία. κονία ἀσβέσου.

IN LIII. CAPVT.

AQua frigida perfuso. *Græce est* προκαταντλήσας ὕδατι ψυχρῷ. *ante hoc* προανατρίψας *habetur, uidetur legendum* προανασλίψας *ut scilicet prius intro reprimatur. Nam quid confert prius intestinū confricare, quod* προανατρίβειν *signat. noluit tamen immutare, quod non haberem quem sequerer.* Nota.

Medicamento tam spisso. *Sic uerti* ἀμολυώτῳ χρῷ. *Signat autem* ἀμόλυντον *non inquinans à uerbo* μολύω *Coquuntur medicamenta nunc, ut liquida permaneant, nunc ut dura sint. Liquida immittentis digitos inquinant: dura ac spissa nō item. Est itaq;* ἀμόλυντος *spißitudo qua digiti, aut manus non inquinantur, quāquam Oroscius uerterit, post quam ex coctura recrementa iam separata fuerint.* Amolyntem. Erratum Oroscij.

IN LIIII. CAPVT.

TEnuissimæ parti. *Sic fere ubiq;* παιπάλῃ *sum interpretatus: aliquando pollinem, quod Oroscius reprehendit, mihi uero placet, cum alios etiam doctißimos ita uertiße uideam.* Error Oroscij.

Aphthæ vlcere pressos. ἀφθῶντας *in græco habetur. quid sit* ἄφθαι *alibi exposuimus.* ἀφθῶντες.

IN LVIIII. CAPVT.

PRiapismus, *Galenus ad uerbum lib. 10. hæc habet. Vbi male in codice græco* ἐνεμάτων *legitur pro* ἐμμοτων, *quod miror correctorem Basiliensem non aduertiße.*

Nymphæam igitur. *Vulgo nenupharim appellant insigni refrigeratoria ui præditam. Duplex est eius species: de qua alias.*

IN LVIII CAPVT.

DE particulis inefficacibus. *Hoc loco particulas intelligo eas corporis partes, quæ generationi dicatæ sunt. Barbari caput faciunt de frigidis & maleficiatis.* Particulæ.

Priuatim stellio concrematus. *Hoc ex Oribasio sumptum est. Aetius sermone undecimo mentionem facit: aliorumq; complurium.*

Satyri. Satyriace. *Hoc est medicamentum, quod penem erigat, à satyris dictum, qui naturalibus arrectis depinguntur.*

IN LIX. CAPVT.

Resina. Sin etiam altè descéderint. *In græco est* εἰ δὲ καὶ βάθος αὐτοῖς τι συνείη *hoc est: Sin autem profunditas etiam quædã ipsis adfuerit.*

Iuuat resina fricta. *Hoc est sicca & retorrida. Duplex resinæ species est, sicca & liquida. Sicca præparatur, ut Dioscorides memoriæ prodidit. Liquida utribus conditur, quanquam idem autor ex ijsdem arboribus alias esse siccas, alias haberi liquidas autumat. Sicca græcis* φρυκτὴ *nominatur, liquida* ἡ ἐκ τῶν κεραμείων ὑγρα, *hoc est si ad uerbum exponas, retorrida, & ex utribus seu dolijs liquida.*

φρυκτή. Pulueris inspergi ur parti vino prius. *Hoc est, ista in puluerẽ redacta. Textus græcus deinde sequens deprauatus est, habet enim* προαποσπίπτων ἀπίῳ, *pro* προαποσπίπτων οἴνῳ, *ut ego conuerti.* Nec Oroscius nec Basiliensis castigator animaduertit. Triginta numero. *Viciosus est codex græcus, ut qui habeat* ∠ ᾱ *hoc est drachmam unam pro* λ. *quod signat triginta, facili nimirum lapsu. Galenus & Oribasius unde Paulus sumpsit, lectionem hanc confirmant.*

Hemorrhoidum differentiæ. Oris venarum quæ quod. *Ita simplicẽ dictionem græcã* αἱμορροΐδες *sum interpretatus. Sunt autem uenulæ quædam recti intestini, ore hiantes, eo quod stato tempore sanguinem crassum feculentumq; excernunt, hæmorrhoides appellatæ: cum autẽ apertæ nõ sint nihilq; excernunt, sed tumidæ apparent, sanguine in eis suppresso,* τυφλαὶ *græcis.*

τυφλή. *Cæcæ quasi foramẽ nullũ habentes, latinis uocãtur. Differunt autẽ situ et origine. si Galeno in Anatomicis fidem accõmodamus, aliæ siquidem in recto intestino, aliæ in ano, aliæ in circulari musculo aluum constringente qui* σφιγκτὴρ *appellatur, consistunt. Atq; hoc est quod Paulus dicit, quædam superius delitescunt, non apparentes, ob loci longinquitatẽ.*

Situs hæmorrhoi. *Quantum ad originem attinet, aliæ uidentur ex ramis uenæ portæ, qui omento, lieni, uentriculo communes sunt, propagari: aliæ ex cauæ uenæ diuaricatu in crura facto, ubi grandis arteria cauam uenam conscendit. Hæ itaq; uel ex porta, uel ex caua ortæ nũc iusto largius profluunt, nunc supprimuntur, quando remedia adhibere conuenit. Sin autem mediocriter fluant, corpus multis morbis liberant.*

ἀπόσιτος. Infeliciter contabescere. *Sic reddidi* πονήρως ἀποσίτους γίνεσθαι. *Abusus est Paulus uerbo* ἀποσίτους *pro* ἀσίτους, *hoc est,* ἀτρό

φους γίνεσθαι, *quod ſignat, cibum non ſentire, contabeſcere.*

Quare cum plures ſint hæmorrhoides. *Ex Hippocrate ſumptũ eſt, apho. li. 6. ubi habet,* αἱμοῤῥοΐδας ἰαθέντι χρονίας, ἢν μὴ μία διαφυλαχθῇ κίνδυνος ὕδρωπα ἐπιγένεσθαι ἢ φθίσιν. *Miror cur Aetius à Galeni ſententia, aliorumq; fere omnium græcorũ diſceſſerit, nullam eſſe relinquendam cenſens.* Quædam vero ſuperius *Hoc eſt, quædam in recto inteſtino habentur: quæ ſuperiorem locum occupant, quam quæ in ano, & circulari muſculo apparent.*

Cęcæ autem *Hoc eſt cum apertæ uenæ, dolorem mouent, copia humoris melancholici grauatæ.*

Cretæ ſutoriæ, aluminis rotundi ſingulorum. *In græco codice deeſt* αὐτὰ, *&* στρογγύλης *per ſe ſignat alumen rotundum, ſicut* σχιστὴ *ſciſſile. Aliqui tamen pro* μελαντηρία, *legunt* στυπτηρία.

Recrementi plumbi rus ſyriaci ſingulorum drachmæ. *In uulgatis codicibus græcis habeturunciæ octo. Verum Galenus & Oribaſius habent drachmas octo, quod non annotauit Oroſcius.*

IN LX. CAPVT.

CIrca ſtatum menſtruale tempus. *Græci uocant certum, præfinitumq; tempus* προτεσμίαν, *uel* προθεσμίαν τακτὴν, *&* προκμερίαν *ut Budæus etiam annotauit.* προθεσμία.

Detrahetur autem ſanguinis. *Hodie ſumus timidiores quàm ut libram integram una uice detrahamus, tãtum abeſt, ut libras duas & dimidiam auferamus.*

Eſt autem peſſus. *Deſcriptio peſſarij. In græco codice autem ſuperfluum eſt* ἤτοι, *uel in hunc modum legi debet:* πεσσὸς δὲ ἐστιν ἔριον διεξασμένον ἤτοι καὶ σφαιρωθέν. *Aliqui legendum putant* ἤτοι καὶ, *hoc eſt, uel aliquid.*

Amus, ſion. *Malè in exemplari græco impreſſo* σίνων *habetur, pro* σίον *aut* σίσον. *utraq; uim ſemina prouocandi menſes obtinent. Paulo poſt* κερκίδες *pro* κεδρίδες *ſubſtitutum eſt.*

IN LXII. CAPVT.

OB legitimum partum. *Hoc eſt, abſolutum, perfectumq;.* Nam po*ſtea dicit, uel ob abortum, illegitimum ſcilicet partum profluuia accidere. Verum quæ ex naturali partu fiunt, ſua ſponte plurimum ceſſant. Erat in græco* ἐπὶ τελείαις ἀποτέξεσιν, *quod Oroſcius noſter uertendum cenſuit. In fine partus, quàm eruditè, uel mediocriter literatus iudicare poterit.* ἀπότεξις τέλεια. Erratum Oroſcij.

Vel combuſtę ipſius cinis. *Lege in codice græco pro* κενουμένου,

κεομένου αὐτοῦ ἡ ϖοδία, *quod castigatores omiserunt.* Paulo post κνηκίδα βραχὺ *habetur, tu fac* κνηκίδος βραχύ. *Quod etiam annotauit Oroscius ex suo exemplari.*

IN LXIII. CAPVT.

VNctio ex melle. *Sic Galenus libello de prænoscendo præcipit in uxore* Boethi, *Romanorum consulis. Ita ferc sonant uerba ipsius:* ἐνόησα τὸν σκοπὸν τῆς διαίτης ποιήσασθαι, διά τε πόματος ἐλαχίστου καὶ τρίψεως ὅλου τοῦ σώματος, ἔτι τε χρίσεως οὕτω σκευαζομένης, οὐ διὰ πίττης ἢ ῥητίνης, ἀλλὰ διὰ μέλιτος μόνου μέχρι πλείονος μὴ ἑψηθέντος, *hoc est ut rudiores intelligant: Consideraui scopum intentionemq; uictus instituere ex potione paucissima, ex totius corporis frictione, & præterea unctione ita præparata, non ex pice, & resina, sed ex melle solo diutius incocto.*

Corrigitur codex Oroscius. Quercus liber. *In græco codice habetur* δρυὸς τὰ ὑπὸ τῷ φλοιῷ τοῦ πρέμνου τὸ ὑμενῶδες. *Galenus ita legit,* δρυὸς τὸ ἐν τῷ φλοιῷ τοῦ πρέμνου τὶ ὑμενῶδες. *Dioscorides,* τὸ μεταξὺ τοῦ φλοιοῦ καὶ τοῦ πρέμνου ὑμενοειδές. *In Paulo igitur legendū censeo:* δρυὸς τὸ ὑπὸ τῷ φλοιῷ τοῦ πρέμνου ὑμενῶδες. *Quod Oroscius neglexit, et castigator Basiliēsis.*

IN LXIIII. CAPVT.

DE inflammatione vteri. *In ipso titulo græcum exemplar deprauatum est.* Habet enim παρεκλύσεως *pro* παρεγκλίσεως, *quod etiam Aristarchi omiserunt.*

Tēdo medius inter neruium et ligamētum. Dolor capitis, tendinis. *Hic nimirū intelligit tendinem in utraq; capitis parte situm, corpus tenue, ac fibrosum, quod excrescentiam uermicularem ad particulas natibus cerebri, utrinq; adiacentes, illigat, ne errabunda uagetur, uel neruos in sincipite intelligunt.*

πίλημα. Error Oroscij. Per hapsum. *Sic reddidi* πίλημα *cōtra Oroscij opinionem. At Celsus libro septimo ita inquit: Tū multo is oleo perungendus, inducēdusq; hapsus lanæ mollis, tepido oleo repletus &c. Quid sibi uelit uelamen Oroscij, nemo facile intellexerit. Ex lexico suo ita exponendū censuit.*

IN LXV. CAPVT.

Oroscius. PRæterea vero inordinatæ. *Oroscius græcum codicē deprauatū dicit, legendumq; putat* πυρετοὶ δὲ ἄτακτοι μετὰ φρίκης ἐν ταῖς ἐπισημασίαις γίνονται, *hoc est: Febres autem inordinatæ cum horrore in accessionibus fiunt &c. At* ἐπισημασίαι, *per se febriū accessiones significant: nisi forte inflammationū accessiones, aut in pure generando intentiones naturæ intelligere uelimus. Tunc enim, ut ait* Hippocrates, *dolores ac febres accidunt magis quàm in iam confecto. Vtram tu*

ἐπισημασία.

malis, sequere lectionem. Certe omnia antiqua exemplaria quæ mihi uidere contigit, impreßi codicis uerba habent.

Aut candidũ oleũ. In græco est λελευκασμένον ἔλαιον, hoc est, dealbatum oleum. Quomodo oleũ fiat candidũ, ex Dioscoride cõdisces.

IN LXVII. CAPVT.

TVrpem humorum colluuiem. Græce est εἰδεχθεῖς, hoc est, turpem aspectu, qualis in Elephanticorum facie alijsq; partibus ui deri solet. Vsus est eo uocabulo lib. quarto in hac sententia. Habet enim εἰδεχθέστερον δέ πως μόνον τὸ πρόσωπον. Hoc est: Faciem autem solam aspectu quodammodo tetram horridam & deformem. εἰδεχθεῖς.

Amurca. Hoc sedimentum in æneo uase ad mellis spißitudinem decoqui solet. Interim torreri in duriciem, seu puluerem. Ac postea etiã alijs liquidis commisceri.

IN LXVIII. CAPVT.

HElleborismus. Paulus lib. 7. aliquot rationes tradit ueratri exhibendi. Tu inde colligito.

Metasyncriticum. Superius exposui, quid sibi uelit μετασυγκριτικὸν, quod alij male recorporaticium interpretantur, nisi forte intelligas noxium humorem euocando restauraticium.

IN LXIX. CAPVT.

SAnguinis vero eruptionem. Cùm mola scilicet in utero affligit, ita curabimus, ut sanguinis profluuium, quod in immoderata purgatione ex abortu potißimum accidit. Item sicut muliebrem fluxum, de quo supra quoque est comprehensum. Basiliensis corrector dictionem unam expunxit superfluam esse ratus. Nam legit. τὰς δὲ αἱμοῤῥαγίας ὥσπερ καὶ τὸν ῥοῦν. Ego ex ipso sensu & exemplari ueteri legendum censeo: τὰς δὲ αἱμοῤῥαγίας, ὥσπερ τὰς αἱμοῤῥαγίας καὶ τὸν ῥοῦν. Primum αἱμοῤῥαγίας refertur ad id quod Paulus ante in eodem capite dixit: τισὶ δὲ καὶ αἷμα φέρεται, hoc est quibusdam uero etiam sanguis effertur. Secundum αἱμοῤῥαγίας ad caput de immoderata purgatione ubi habet: συνεχῶς δὲ καὶ αὐτοῖ ἀμβλώσεσιν ἰσχυρῶς αἱμοῤῥαγοῦσιν.

IN LXXII. CAPVT.

QVæ interaneum id. In græco codice est οἱ κατέχουσι τὸ σπλάγχνον, quod est, quæ cõtinent uiscus. Appellat uterũ, uiscus Ego dixi ĩteraneũ, nã cor iecur, cerebrũ, pulmo, liẽ ꝑprie uiscera appellãtur. σπλάγχνον. Interaneũ

Quidam vero & totam uuluam. Paulus negat totam uuluam posse procidere. At nostris temporibus in una & altera totã pro Vulua ꝓcidit.

cidere extra sinum uidimus, ex cornibus tantum & quibsdam adhuc ligamētis suspēsam cuius rei etiā hodie testimoniū adferre possumus.

ὑπατμισμός θυμίαμα. Vaporibus & suffimentis vaporum. *Verba græca ita habent.* ὑπατμισμοῖς, καὶ θυμιάμασι, *quasi dicas subuaporationibus & suffimentis.*

IN LXXV. CAPVT.

ῥαγάδες IN uuluæ ostio. *Rimæ, aut fissa uocantur latinis, quæ apud græcos* ῥαγάδες, *& si non nulli* σολίδας *ita nominent. Celsus libro sexto rhagadia appellat.*

Subliuida & feculenta. *Codex græcus impressus aliq́; nonnulli scripti mar[illegible] habēt:* ὑποπέλιον καὶ σραγγώδη, *pro* ὑποπέλιδνον καὶ τρυγώδη, *ita etiā legēdū putat Oros. Gemusæus autē nō aduertit.*

Volsella præhensas. *Græce sonat* μυδίῳ διακρατήσαντας. *Est* μύδιον. Volsella. *autē* μύδιον, *ferramentum quo aliquid prehendimus, quod Celsus Volsellam nominat: Neq; quicquam, inquiens, commodius est quàm uolsella prehendere, sub eaq; quod uolumus excidere. Græcus quidam autor anonymus ait: ait* τὰς δὲ κεχαλασμένας σαφυλὰς ἀμέτρως ἐκτέμνομεν μυδίῳ λαβόμενοι, *hoc est: Vuas autem immodice relaxatas uolsella præhensas excindimus.*

IN LXXVII. CAPVT.

σφαίρωμα A Gibba natium regione. *Græce legitur* ὁ δὲ πόνος αὐτοῖς ἀπὸ τῶν κατὰ σφαίρωμα καὶ τὸν βουβῶνα τόπον. *Ad uerbum sonat:* Dolor *autem ipsis ex locis iuxta sphæroma, & bubonem &c. Quæ iam pars sit* σφαίρωμα, *audi. Autor quidam græcus anonymus ita scriptum reliquit:* λήγει δὲ ἡ ὀσφυς εἰς τὸ ἱερὸν ὀστοῦν παρ᾽ ἑκάτερα δὲ τούτου τὰ ἰσχία ἐστὶ, ἐφ᾽ οἷς οἱ γλουτοὶ διὰ τὸ ὀστᾶ εἶναι ὑποκείμενα μέγιστα ἔνθεν ὑπεστρώθη αὐτοῖς σώματα σαρκώδη, ὧν τὰ κυρτώματα ἐκ τοῦ περιφερῆ εἶναι, σφαιρώματα προσαγορεύεται *Hoc est ad uerbum: Desinunt autem lumbi in os sacrum. Vtraq; huius parte coxæ sunt super quas nates eo quod ossa subiecta sint maxima. Hinc carnosa corpora ipsis substrata sunt, quorū gibba, inde quod rotunda sint,* σφαιρώματα, *quasi orbiculata appellantur.*

In quibusdam & vomitus à radiculis. *Ita ferè semper Celsus interpretatur,* ἔμετος ἀπὸ ῥαφανίδων *intelligit autem raphanum. Vide septimum librum, ubi de uomendi modis præcipit.*

Orosçius. Lixiuio. *Sic græcis* κονία, *aut* κονία σακτὴ *uertimus. Male Oroscius hic* κονίαν πρωτοσάκτην *lixiuium uertit cinerē, qui primus destillauerit, cum* πρωτοσάκτη *sit lixiuium quod cinere & calce adie-*

Eta fit, apud Paulum in septimo.

IN LXXVIII. CAPVT.

NOn sola particularum. *Vide Galenum libro decimo de compositione medicamentorum secundum locos. Oribasij nonum, & duodecimum Aetij.*

Et cum absunt. *Deest in græco codice particula καὶ, ut sit καὶ χωρὶς. Vult itaque Paulus, ut lauent & cum defluxiones adsunt, & cum non adsunt. Oroscius & Basiliensis corrector omiserunt.*

Statim igitur cũ quis morbum primum experiri cœperit, sanguinis missio erit tentanda Nam quas iam fluxio frequenter infestarit: ij plus. *Pauli sententia est, ut quamprimũ quis fluxione cœperit infestari, mittendũ sanguinẽ curet. Vbi autẽ iam sæpe eadẽ fuerit conflictatus, præcipue in frigidioribus natura, & imbecillibus. Nescio quid Oroscio in mentem uenerit, legenti ὡς εἴγε φθάσαντες ἤδη πολλάκις ἐῤῥευματίσθησαν, βλάπτονται &c. Cũ & ratio, & uera sententia in hunc modũ habeat. ὡς οἵγε φθάσαντες ἤδη πολλάκις ἐῤῥευματίσθησαν, βλάπτονται &c. Nõ sum ignarus Aetiũ ferè cũ superiori sententia cõuenire, ubi habet: Quare necessaria maxime est sanguinis ac reliquorum humorum in fluxionibus sanguineis detractio, præcipue in ijs qui sanguine redundant, ac reliquis humorũ recrementis. In his enim antequã dolores oboriantur, uenam secare oportet, bis in anno &c. At Paulus de ijs mentionẽ facit, qui iam ex sanguineo temperamento, ad pituitosum inclinant temporis processu, naturaq; frigidiores, ac imbecilli sunt, quæ duo sanguinis missionem recusant.* Oroscius.

Anxietatem, & cibi fastidium. *ἀσώδεις καὶ ἀνορέκτους, hoc est, anxios & inappetentes. ἄση quid sit, antea sum interpretatus. Aliqui nauseabundos hic exponunt.*

Nec miraculum est si materies. *Hoc est humor pituitosus per se frigidus, ubi accensus, inflammatusq; fuerit temporis spacio, ut uiridia ligna, æstuat, incandescitq;, & si bilem habuerit admistam, tanto facilius accenditur. Eoq; dicit, ut bilis admistionem omittam.*

Bulbi per se: vel cum polentæ polline ad ruborem vsq; suffricti. *Oroscius legit ἕως συμμίξεως, hoc est, ad commistionem usque, idq; ex suo antiquo exemplari cui plus credit, quam rationi et ueritati. Non enim ad commistionem usque sunt infricandi bulbi, sed ἕως ἀμύξεως, quod est ad ruborem usque in cute excitatum, unde tumor relictus discutiatur.* Oroscius.

IN LXXIX. CAPVT.

OLei lentiſcini. Deeſt in codice impreſſo τὸ ἄυταρκες, quod Oroſcius præ nimia diligentia præterijt.

Minij. Sic uerti μίλτου, Celſum imitatus qui μίλτον σινωπικὴν reddit minium Synopicum. Manardus reprehendit Barbarum, quod μίλτον expoſuerit minium, & non potius rubricam.

Calcis viuidę Hoc eſt, calcis non extinctæ, Verba duo græca idem ſignificant. ἄσβεςος, & ζώση. Sed primum calcem uiuam per ſe poſitum ſignat, cum dictione ζώση, calcem tantum.

Oroſcius. μοτοί. Emmotō. Emmoton. Hoc eſt, medicamentum, quod linamentis filatim concerptis excipitur. Nam μοτοὶ linamenta græcis appellantur, quibus oræ uulnerum obturari ſolent.

IN LXXX. CAPVT.

CLauis. Celſus inquit: Clauus autem nonnunquam quidem etiam alibi, ſed in pedibus tamen maxime naſcitur: præcipue tamen ex contuſo, quamuis interdum aliter, doloremq; etiam, ſi non alias tamen ingredienti mouet.

Syringiacus puluis. Hoc eſt, puluis qui fiſtularum callis exterendis conuenit: Dixit græce Paulus συριγγιακὸν ξηρὸν quaſi ſyringiacum aridum.

IN LXXXI. CAPVT.

IN græco codice habetur ςυμμάτων, quaſi dicas ſpiſſamentorū. Oroſcius ςύμμεως legendum ex ueteri exemplari putat. Mihi autem uidetur θέρμον, quod eſt, lupinorum, ut ſuperius etiam habetur. Nam de coctione metallorū, præſertim ſtymmeos in hac re nihil apud bonos autores habetur.

Ne manus inquinent Hoc eſt, tam ſpiſſa duraq; fiant, ut digitos iniectos non inquinent, ea enim eſt emplaſtrorum craſſities. Græci eam ἀμόλυντον appellant, ut ſuperius annotaui. Hic diſiuncto uerbo dixit Paulus, μὴ μολύνεσθω. Atque hæc contra opinionem Oroſcij, qui in hoc ipſo uerbo reprehendendum me cenſuit.

FINIS COMMENTARII LIBRI TERTII.

COMMENTARIORUM IN PAULUM AEGINETAM LIBER QUARTUS.

IN I. CAPUT.

LEPHANTIA. *Morbus hic Græca tantum habet nomina, uocaturq́; ἔλεφας, ἐλεφαντίασις, ἐλεφαντία. A quibusdam λεοντίασις, aut σατυρίασις primam ab elephãto, aliam à leone, et satyris nomenclaturam accepit. Est autem is nimirum, qui uulgo dicitur lepra. Græcorum enim lepra cutis tantum asperitudo est. Iam barbari elephantiasim uocant pedum tumorem quendam, qui febribus superuenire solet, ne te fallat interim nominum diuersitas.* Elephantia.

Extrema decidunt. *Hoc est digiti pedum manuumq́; auricularum summa, pili, nasus, sed hæc posterius. Istam speciem efficit atra bilis ex flaua supra modum naturæ adusta, quæ ideo perniciosa esse uidetur Galeno, quod uehementer erodat, & terram fermentet.*

Neque tamen eminentiæ tuberosæ. *Sic reddidi μήτε μὴν ὄχθους. Sunt enim ὄχθοι tumores uerrucosi, tuberosiq́; in elephanticis apparentes. Vnde ὀχθώδη ἕλκη ulcera dicuntur prætumidis labris.* ὄχθοι.

Sola capitis adustione. *Vide lib. 6. ubi habes expositũ, quomodo ferramento quinque excitant crustas in elephanticis. Est autem cap. 2.*

Nunc saltu, nunc magis alteribus. *Miror hic Oroscium nihil uel ex antiquo suo exemplari, uel ingenioso cerebro attulisse: cum & codex Græcus impressus sit uiciosus, & multi hoc in loco impegerint. Primum enim habetur in Græco, τὰ μὲν ἀφαλλόμεν@, τὰ δὲ πλέων ἁλκτῆρσι cum legendum sit τὰ μὲν ἀφαλλόμεν@, τὰ δὲ πλέον ἁλτῆρσι. quod etiam antea in meis annotationibus monueram. Quia igitur Paulus ualide exerceri uult elephanticos, præcipit illis saltum, alteres & follis usum. Sunt autem alteres massæ* Oroscius. Halteres.

quædam graues, uel ex lapidibus, uel metallis, quales hodie in librandis rebus adhibentur. Galenus *libr.* 2. *de sanitate tuenda inquit* πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἔτι βάρος ταῖς χερσὶν ἄκραις περιλαβὼν ἑκατέρα καταμόνας οἷάπερ οἱ κατὰ παλαίστραν εἰσὶν ἁλτῆρες, ἀτρέμας ἔχει προτείνας, ἢ ἀνατείνας αὐτάς, *hoc est*: *Multo autem magis fiet si quodam pondere summis manibus prehenso utraq; seorsum (qualia sunt quæ in palæstra alteres dicuntur) protensis aut sursum elatis ipsis in eodem consistat habitu. Itē eodem in libro exercitij modū præscribit in hunc modū* ἔνιοι μὲν καταθέντες ἁλτῆρας ἐν τῷ πρόσθεν διεστῶτας ἀλλήλων ὠργυίουν, εἶτα ἐν μέσῳ ἱστάντες αὐτῶν αἱροῦνται προκύπτοντες τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ, τὸν ἐν τοῖς ἀριστεροῖν, τῇ δὲ ἀριστερᾷ τὸν ἐν τοῖς δεξιοῖς καὶ αὖθις ἑκάτερον εἰς τὴν οἰκείαν κατατίθενται χώραν. *Ex his satis liquet, quid alteres apud Martialem, &* (Alteres.) *alios ueteres scriptores fuerint. At litera una addita* ἀλκτῆρες, *dicti, non sunt massæ quædam, sed adminicula, quibus in saltu innitimur: quales sunt cuspides, hastæ, arundines. Galenus horum quoq; mentionem facit libro iam citato, in hanc sententiam*: καὶ μὲν δὴ καὶ διὰ τῶν χειρῶν ἔνεστιν ὀξὺ γυμνάσιον ὁμιόροπον γυμνάσασθαι χωρὶς τοῦ κατέχειν ἀλκτῆρας *&c. Hæc exercitia supernis partibus ualent, lumbis & obliquis spinæ regionibus. Basiliensis castigator reliquit locum deprauatum.*

Insuper melisię herbę. *Quæ herba ita uocetur nondum apud idoneos authores comperi nec castigatores locum corrigunt. Aetius eā uocat Milesiam herbam Sermone tertiodecimo.*

Conferunt etiam si bibantur. *Quia meatus uiscerum ui quadā peculiari adaperiunt, & aluum etiam mouent comprimendo ea quæ intestinis inhærent.*

(ἀφιδρωτήρια.) Eandem habet efficaciam. *Interpretatus sum* ἀφυδρωτήρια, *quæ desudationes mouent. Sudor autem Celso authore duobus modis elicitur aut sicco calore, aut balneo. Siccus calor est & harenæ calidæ, & Laconici, & Clibani, & quarundam naturalium sudationes, ubi è terra profusus calidus uapor, ædificio includitur, sicut super Baias in Murtetis habemus.*

IN II. CAPVT.

VTerq; affectus. *Non de lepra uulgari hic agit, sed de extraneo cutis affectu, ut antea monui. Vide Orobasij librum septimum.*

(ἀπότηξις.) In qua corpus consumitur. *Græce est* μετὰ ἀποτήξεως σώματος. *Est autem* ἀπότηξις *qua semper aliquid à corpore abscedit, eliqua*

turque. Sic in externis, lib.2. de internis usurpatur. Nam psora et lepra melancholici cutis tantum affectus sunt. Nam si in uenis & carne proueniant, cancri uocabulum sortiuntur.

Stercoris argenti. *Vno uerbo græce dictũ* ἑλκύσματος. *quanquã etiam* σκωρία ἀργυρίου & ἔγκαυμα *apud Dioscoridem appelletur.* ἑλκυσμα.

Lotariorum rubrorum. *Græce est* λωτάρια ἔρυθρα, *forte legendum* λωταρίων ἐρυθρῶν. *Hermolaus barbarus Lotarium rubens quasi diminutiuum loti interpretatur, nisi quis non de siluestri potius dictum accipiat. alij de Aegyptica intelligunt. Citatur apud Paulum lib.7. Pastillus dia Lotarion ad pudendorum, sedisq; uicia. Præterijt Oroscius.* Oroscius.

IN III. CAPVT.

PLeriq; hoc solo impetigines. *Has Galenus lib.5. de compositione medicamentorum secundum locos nominat* μελιτάγρας, *uoce nimirum ex latina & græca dictione composita, quod contra rationẽ grammaticæ fieri uidetur. Plinius etiam libro sextodecimo huius meminit, aitq; sub Claudij Tiberij Cæsaris principatu potissimum hanc menti impetiginem inualuisse quidam hanc morbum quem hodie Gallicũ, aut Hispanicum uocant, esse opinantur.*

IN V. CAPVT.

LEuce, cutis. *Leuce uitiliginis species est albida, & altius descendens: in eaq; albi pili sunt, & lanugini similes. Duæ uero aliæ restant, alphus & melas appellatæ Celso, Paulo autem alphus albus & niger. In prima color albus est, ferè subasper, & nõ continuus: ut quædam quasi guttæ dispersæ esse uideantur. Interdum etiam latius, & cũ quibusdam intermissionibus serpit. Altera colore ab hac differt, quia niger est, et umbræ similis. Leuce quem occupauit, non facile dimittit.* Leuce.

Acu per summa leucen pungito. *Celsus libro quinto eadem ferè habet: Vtrum autem, inquiens, horum aliquod sanabile sit, an non sit, experimento facili colligitur. Incidi enim cutis debet aut acu pungi, si sanguis exit, quod ferè fit in duobus prioribus, remedio locus est: si humor albidus, sanari non potest.* Experimentum.

IN VII. CAPVT.

STigmata curabis. *Stigmata in uetere medicina dicta sunt, non puncta, sed maculis punctorum quantitate et forma decolorata hominis cutis. Porrò latinis etiam in usu est ea dictio. Plinius enim & Largus aliquoties usurpant.* Stigmata.

Quod matulæ adhærescit *Hoc est, quod in urina subsidat, hoc namque matulæ solet adhærescere Dioscorides oculorum cicatrices ex-*

purgare commemorat.

IN VIII. CAPVT.

Exanthemata

EXanthemata *Pustulæ sunt exiguæ Celso, quales ex urtica, uel sudore fiunt. Interim pituitæ eruptiones, ita Plinio appellantur, de quibus hic agitur. Græci etiam* ἐξανθήσεις, *quasi dicas efflorescentias nominant à uerbo* ἐξανθεῖσθαι.

Cuticula.

In superiore pellicula *Græce est* ἐπιδερμίδα, *quam Latine possis interpretari cuticulam.* Nam *summa pars, & ueluti ipsa cutis efflorescentia existit.*

IN IX. CAPVT.

SPlenio illitas. *Hoc est, panniculo lienis modo oblongo. Plinius, superimponi oportet splenium è melle decocto.*

Sallorum esus. *Malè in codice Græco est* προφορᾶν, *tu fac* προσφορᾶν. *eiusmodi minutias neglexerunt Aristarchi interpretum.*

IN X. CAPVT.

ὑπόῤῥευσις.

VT humoris colluuies habeat emissarium. *Græce est* κατὰ ὑπόῤῥευσιν, *quasi dicas, ex confluxu. Quidam Græcus autor habet* κατὰ ὑπόχυσιν *in eodem significatu.*

ἐκβράσματα. ποδ...ζέματα

Calidis eruptionibus. *Sic uerti* ἐκβράσματα *feruentibus papulis,* ποδ...ζέματα. *Gliscentibus seu manantibus capitis ulceribus,* ἄχωρας. *Atq; hæc autoritate ueterum.*

IN IX. CAPVT.

πυρικαυτά.

AMbusta. *Latini* πυρικαυτὰ *ambusta, uel combusta, uel exusta, citra ignis uocabulum additum exponunt. Propriè uero signat usta igne, eoq; Paulus primum* πυρικαυτα *dixit. Combustionem uero ex aqua calente,* κατακαύματα ἀφ᾽ ὕδατος. *Quanquam & aliæ materiæ sæpe adurant.*

Codex castigatur

Oui albumen. *Malè ĩ codice nostro legitur* ὠὸν ὅλον, *pro* ὠὸν λευκου. *Ita etiã Auicenna habet, et Dioscorides. Annotauit id Oroscius.*

Ordei farina. *Simpliciter in Græco codice est* κριθαῖς, *quod est ordeis. At significantius ex Auicẽna et Serapione ordei farina positũ est.*

Illitumq; lintheolo. *Malè Græce habetur* ἐμπάσσων *pro* ἐμπλάσσων. *Id quod neglexit Oroscius, & Basiliensis castigator.*

IN XII. CAPVT.

OVum integrum. *Græca sonant* ὠὸν ὁλόκληρον χωρὶς τῶν ὀρόβων, *hoc est: Ouum integrum sine eruis. Quid sibi uelit, eruis, non uideo, cum nulla sit ante mentio eruorum facta. Puto igitur legendũ,* χωρὶς τῶν ἐρέγμων *hoc est, sine putaminibus. Quamuis etiam eruum*

cæsis conueniat. Hunc locum *præterijt Oroscius.* Oroscius.

IN XVII. CAPVT.

MAli punici corticibus vino incoctis, rhu & polenta. *Galenus eadem ferè libro secundo ad Glauconem habet. Vnde lectionem Pauli corrigendam puto, ut legatur* ῥοῦτε καὶ ἀλφίτων, *pro* κηροῦτε καὶ ἀλφίτων. *Nam cera hic nihil proficit, sed sumac, ut barbarorum more loquar, astringendi ui præditum. Oroscius hunc locum sua sponte præterijt, & Basiliensis castigator omisit.* Castigatur codex. Oroscius.

IN XVIII. CAPVT.

CAtaplasmate ex ficis siccatis. *Vide librum Galeni iam citatũ. Voco autem ficus siccatas* ἰσχάδας: *quas etiam Caricas nominare licet. Galenus autem habet: Non autem oportet ipsas caricas assumere, sed aquam, in qua illæ decoctæ intabuerint.* ἰσχάδες.

Si voles magis intendere. *Hoc est, si uehementius uoles siccare. Nam Galenus pro* ἐπιτείνειν *habet* σφοδρότερον ξηρᾶναι.

Galenus autem memoriæ. *Libro quartodecimo methodi medendi meminit, unde etiam Paulus hæc quasi mutuatus est. Eadem ferè tradit etiam libr. 2. ad Glauconem, & commentario de Tumoribus præter naturam, ubi ad uerbum ista habentur.*

Qui humorum ex loco in locum decubitu. *Græca lectio nõnihil est uiciata, habet enim* τοῖς ἀπὸ σκήμματος μάλιστα χρονίσασιν ἀποστήμασιν, *pro* τοῖς ἐξ ἀποσκήμματος μάλιστα χρονίσασιν ἀποστήμασιν. *Nam una dictio est* ἀπόσκημμα. *Quam Galenus in hunc modũ exponit:* ὀνομάζουσι δ' οὕτω τὰς διαθέσεις ἐκείνας, ὅταν χυμοί τινες ἐνοχλοῦντες ἑτέρῳ μορίῳ, καταλιπόντες ἐκεῖνο ἐς ἕτερον μεταστῶσιν. *Atq; hic alter modus est generationis abscessuum. Sit itaq;* ἐξ ἀποσκήμματος *quod* τρόπῳ ἀποσκήμματος, *ut ait Galenus. Differunt igitur inter se* ἀπόστημα, & ἀπόσκημμα, *ut apud idoneos autores licet condiscere. Non aduerterunt nostri aristarchi.* Locus castigatur. ἀπόσκημμα. Oroscius.

Porro abscessuum generationem. *Græcus codex uitiatus nonnihil est, ubi habet* τὸ τῶν ἀποστημάτων γενέσεως *pro,* τὸ δὲ τῶν ἀποστημάτων γενέσεως, *dictio* δὲ *omissa sententiam poterat confundere. Oroscius et castigator Basiliẽsis quamtumuis oculati nõ annotarunt.* Codex deprauatus. Oroscius.

IN XIX. CAPVT.

CVm inflammatio neque. *Inuenies penè eadem in secundo ad Glauconem libro. Verti autem* νεκροῦται *membrum emoritur.* νεκροῦται *quod alij barbarè exponunt, mortificatur.*

IN XX. CAPVT.

CVm bilis flaua nulli mixta humori. *Hoc est, cum sincera bilis, nullum alium humorem uel pituitam, uel bilem atrã, uel sanguinẽ coniunctum habens. Oribasius libro quarto decimo similia habet.*

Codex uiciatus. Porri ſucci cyathi dimidiũ. *Viciatus est codex græcus impressus. Nã pro* κυ ζ *legẽdũ est* κυ. ἡμίσει. *quod ualet Cyathi dimidiũ: Paulo post, myrtei unciæ sex, in græco erat* Γο. 1. S. *pro.* S. *hoc est sedecim, pro sex positũ. Statim in eadẽ linea, Vino diluta, græcus codex habet* οἴνῳ ἡμίσει, *pro* οἴνῳ διεὶς. *Nõ multo post, recremẽti plũbi uncia una.* S. *græce erat* σκωρίας μολίβδου ὀξυβάφου ∠. S. *pro* σκωρίας μολίβδου

Oroſcius. Baſilienſ. Γο. 1. S. *quæ loca nec Oroscius, nec Basiliensis corrector aduertit.*

Circa tedam. *Hoc est circa lignum ad tedam aptatum, cui lana cum alia quadam pinguedine circumuoluitur, ad flammam alendam. cuiusmodi hodie etiam lucernarum loco utuntur.*

Thuris, aluminis ſciſsi. *Hic quoque diligentiam Basiliensis Correctoris desidero, qui lectionem græcam & confusam & mutilam reliquerit. Nam habet* λίβανον σχιστῆς ∠. α̅. *quod ad uerbum sonat, thuris scissilis drachma nullo sensu. cum legendum sit* λιβάνου σχιστῆς, ἀνὰ. ∠. α̅. *quod signat thuris, aluminis scissilis, singulorum drachma. distinctione post thuris addita, deinde post* σχιστῆς ἀνά.

IN XXI. ET XXII. CAPVT.

ERiſypelas. *Multi inter latinos scriptores interpretantur erisypelas sacrum ignem. Celsus autem hunc ab illo separat, eoq; malui græca uti dictione quàm expositione esse obscurus. Vide Galenũ secũdo ad Glauconem: Aetium libro quartodecimo, & Oribasij septimum.*

Abſceſſorij tumores. *Hoc est qui abscessum representant. sic uerti* ἀποστηματώδεις ὄγκοι *quasi dicas apostematici tumores.*

Phyma & Phygetlon. *Tubercula sunt tumida. Celsus græcis nominibus quoq; appellat Bubo à loco nempe inguine, cui solet màgna ex parte accidere appellationem accepit: quanquam etiam alas, & ceruicem interim infestet.*

IN XXIIII. CAPVT.

ORibaſius. *Libro septimo huius tuberculi mentionem. Pauli autem lectio nonnihil est uiciata habet enim.* ἐπικεῖσθαι δὲ αὐτῆς ἀνώ κάτω *pro* ἀνωτάτω. *Paulo post,* τὸ πρὸς κάτω *pro* πρὸσκάτω *ut sit una dictio. Id quod Aristarchi nostri omiserunt.*

IN XXV. CAPVT.

Codex impreſſus. CArbunculus. *Sic uerti græcam dictionem* ἄνθρακες. *id est ad uerbum, Carbones. Celsus autem, quem libenter in dictionibus la-*

tinis

tinis imitor, Carbunculum nominat.

Quod vlcus est crustaceum. *Habetur ī græco* εἴπερ εἰσιν ἐσχαρώδη ἕλκη *quod est, siquidem sunt crustacea ulcera. Ego autem legendum puto pro* εἴπερ, οἵπερ *ut referatur ad* ἄνθρακες. *Sua sponte præterierunt hoc Oroscius, & Gemusæus.*

Depascaturq; *Sic exposui* μετὰ νομῆς *quod est cum depastione. Sensus est, ita carni subiectæ affixa est, ut eam quoq; depascatur. Volui itaq; uersionis meæ rationem reddere, ne quis seuerior censor nos à uerbis ipsis discessisse clamet.*

Circumscribuntur. *Ad uerbum exposui* περιγράφονται. *Signat autem hoc loco circumscribi, tolli, aboleri. Nam qui carbunculi carnē obsidentur, facile tolluntur. qui partes solidas, pertinacius hærent.* περιγράφονται.

Vel & ipsum similiter dilutum. *In Græco codice pro* εἰ *tu facῆ, quod etsi exiguum sensum tamen poterat confundere. Neglexerunt Cēsores interpretum.*

IN XXVI. CAPVT.

CAncer in qualibet. *Hoc caput quasi ad uerbū habet Aetius libro quartodecimo. Oribasius septimo. Galenus secūdo ad Glauconem. Habet autem lectionem deprauatam in exemplari græco,* οἷον ἐστὶ τὸ ἐπίθυμον πλῆθος. Γο. δ. S. *quæ sonant ad uerbum, quale est epithymum pondere unciarum quatuor. At nemo non medicinæ peritus intelligit nunquam epithymum dari tanto pondere. Legendum itaq; uenit in hunc modum,* οἷον ἐστὶ τὸ ἐπίθυμον πλῆθος Γ. δ. S. *id est quale est epithymum pondere drachmarum quatuor &c. S. Nam Dioscorides, aliique eiusmodi ferè pondus admittunt. Miror Oroscium tam grauē interpretum Censorem & Gemusæum, alioqui in medicinis exhibendis peritum hæc non aduertisse.* Oroscius. Codex emendatur. Gemusæus.

IN XXVII. CAPVT.

OEdema laxus quidam. *Omnia ex Galeno ad Glauconem, septimo Oribasij, quartodecimo Aetij transcripta sunt. dixi autem indolens tumor, hoc est doloris expers tumor. Vide etiam Galenum libro quartodecimo Methodi.*

Affectus qui hominem premit. *Lectio Galeni libro iam citato corrupta est: habet enim* τοῦ κατέχοντος πλήθους, *quod Linacer exponit multitudinis quæ hominem premit, cum legendum sit* τοῦ κατέχοντος πάθους. *hoc est affectus, qui hominem premit.* Galen. codex emēdatur.

Tenerrimum ellychnion. *Ellychnion est quod ex papyro, sparta, canabe, aut stupa tortum in lucernis uritur. dixi tenerrimum, hoc* Ellychniō

est mollißimum græci. ἁπατότατον.

IN XXX. CAPVT.

διαπή-δησις.

PEr subsultum. *Græce subsultus dicitur,* διαπήδησις. *Galenus libro quinto* Methodi *quomodo fiat, exponit in hunc modum,* Diapedesis *ex tunica quidem ipsa rarefacta, sanguine uero tenuato: interim etiam ex gracilium uasorum adapertum nascitur &c. quando autem hoc fit, sanguis ueluti subsiliendo ex uasis prodit.*

IN XXXI. CAPVT.

ῥῆγμα.

RVptio. *Vnitatis solutio pro particularũ natura, nomenclaturam sortitur. In osse, græcis* κάταγμα *quasi fractura dicitur, in carnosis musculorum partibus ex distentione perueniens,* ῥῆγμα *hoc est ruptura, de qua hic fit mentio. Cum autem filamenta similiter tensa rumpuntur, uulsum. In carne uulnus.*

IN XXXII. CAPVT.

EXactus quidem scirrhus. vide *secundum ad* Glauconem, & *quartumdecimum* Methodi: *Vnde hæc omnia fere sunt translata. quanquam* Oribasius *antea &* Aetius *ea quoq; transcripserint.*

Oroscius. Nota lectionem.

A balneo antem in totum. *Oroscius simpliciter uertit à Lauacris uerò continuis abstineant, quod mihi non placet. Nam uidetur Paulus præcipere ut in totum à lauacris abstineant scirrho laborantes, aut si id nõ fiat, saltẽ à frequẽtibus. alioqui dictio* συχνοῦ *ex superfluo fuisset adiecta. Ego itaq; lego* ἢ γοῦν *duabus dictionibus, nõ* ἢγουν *ut habetur in exemplaribus.* Aetius *abstinendũ præcipit à balneis medicamẽtosis quæ atramentum sutorium, alumen, aut sulphur resipiant.*

IN XXXIII. CAPVT.

Codex emendatur.

NAsturcij. *Male in codice græco* καρδαμώμου *pro* καρδάμου *habetur, item* σκλήρας *pro* σκληρίας. *In fine* ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠. β. *Vbi* Gemusæus *ex codice* Ruelli ∠. ζ. *legit. à quo hic non dissentio.*

IN XXXVII. CAPVT.

Oroscius.

QVercus folia applicata vlceribus. *Vide* Oribasij *librum septimum. ex quo Oroscius græcam lectionem castigandam putat, legendumq;* ἄχνην ἀλδύρου *pro* ἀράχνην *ut sit pollen farinæ, nõ aranei telum, quanquam hoc etiam recentibus uulneribus conglutinandis conducat. Sed malo cum* Oribasio *legi* ἄχνην.

ἄχνη.

Anagallis. *Rursus ex* Oribasio *ponendum anagallis, pro* ἀνάπαλιν ποιεῖ. *Expunge periodum. Exemplaria* Ruellij & Lascaris *ueterem lectionem retinent.*

Corrigitur lectio

IN XLV. CAPVT.

MYrrha. *Galenus tertio methodi fusius hæc exponit. Aetius pro myrrha uidetur, legere myrtus, non omnino male. nam ulceribus conglutinandis, si Dioscoridi credimus, efficax est. præterea astringit, & siccat citra rosionem quod proposito conducit. facilis erat lapsus* σμύρνα *ex* σμυῤῥίνου, *aut* μυρτα. Nota.

Ostrearum. *Aetius habet, ostreorum crematorũ, item in fine habetur singulorum unciæ octo nimirum pro drachmæ octo. Nã antiquum lascari exemplar non* Γο *quod est uncia sed* ∠ *habet. Oroscius & Gemusæus noluerũt hoc annotare. Rursus ĩ sequẽti emplastro, cadmiæ drachmæ sex. In græco male habetur* Γο *pro* ∠ *mox sequitur, æris cõbusti, singulorũ drachma, ubi Codex græcus* Γο. *hoc est unciã habet.* Deprauata lectio.

IN XLVIII. CAPVT.

SI inferius spectet. *Galenus secundo ad Glauconem hæc fere ad uerbum habet. unde etiam textus codicis Pauli impressi corrigendus est, legendumq́;* κατὰῤῥόπου δὲ ὄντος αὐτοῦ *ubi habet* ἀνάῤῥόπου δὲ ὄντος αὐτοῦ, *contrario nimirum sensu. Galenus autem dicit* καταύτους δ᾽ ὄντους αὐτοῦ. *Idem namque est* κατάῤῥοπον, *&* κάταντες. *Omisit Oroscius & Basiliensis corrector.* Corrigitur græcus textus.

Etenim in cubito. *Sic interpretatus sum* ἐν πήχει, *quę uox græcis significat eam brachij partem, quæ ad manum tendit interius ulnã quidam recentiores nominant* ἀγκὼν *flexura ipsa recte dicitur. Veteres sanguinem ex cubito detrahi præcipientes, hanc intellerunt.* πῆχυς. ἀγκών.

De finibus diruptus. *In græco codice est* περὶ ῥακωδῶν κόλπων. *Signat autem* ῥακώδης *idem quod* ῥώγαλεος, καὶ διεῤῥωγώς, *hoc est fractus & ruptus. Venit autem à* ῥάκος, *quæ uox significat pannum & uestem laceratam. Sicut* ῥάκων *apud Aristophanem uestem uilem, detritam, & pertusam. Hic itaq;* ῥακώδης *abscißui accommodatur. in quo cutis pus congestum integens, erosa extenuari deteriq; instar pellium detritarum contingit,* ῥακώδης ῥάκος.

Vt neque admodum sit durum. *Mirum est quàm Oroscius hic memor sui non sit. Antea me reprehenderat, quod dictionem græcam* ἀμόλωτον *uerterim, manus non inquinans. Hoc autem loco nõ uidet à Paulo emplastrum liquidum intelligi, cum dicit* μήτε σκλήρον, μήτε ἀμόλωτον. *Galenus ad Glauconem eadem habet.* Oroscius.

IN LIII. CAPVT.

AT scopus crustam generantium. *Hoc est, eo consilium in crustam generantibus dirigitur, ut calefaciant simul & astrin-*

gant. Calx autem calefacit tantum eoq; non ita commode adhibetur. Hæc sunt ex Rufo petita.

IN LIIII. CAPVT.

NEruis vulneratis. *Paulus hæc fere ex Galeni tertio secundum genera mutuatus est, mutato tantum docendi ordine. Aetius libro quartodecimo, Oribasius septimo habet eadẽ. Cæterum uocat in ner-*

νευρότρωτοι. *uis uulneratos, νευροτρώτους in tendonibus, τενοντοτρώτους. Curatio autem communis est.*

Specillo subunctorio. *Sic reddidi ὑπαλείπτρῳ. nimirum à uerbo ὑπαλείφω quod subungo significat, deriuato.*

Maior conuulsionis metus. *Male ĩ codice græco habetur, ὁ μὲν κίνδυνος τοῦ σκεπασθῆναι pro ὁ μὲν κίνδυνος τοῦ σπασθῆναι. Oroscius & Gemusæus non aduerterunt.*

IN LV. CAPVT.

ἀγκύλαι ANcylas. *Celsus & Scribonius eius discipulus, Contractionem, ligationemq; articulorum interpretantur græcorum dictiones ἀγκύλας, & ἀγκυλώσεις.*

IN LVI. CAPVT.

νεῦρα συνδετικά. NAm colligãtes nerui. *Hoc loco intelligit per συνδετικὰ νεῦρα, ipsa ligamenta. quæ ossa colligant: uocat autem neruos quod eos imitentur. Nam alibi tres species enumerant alios qui sensum motumq; præbent, alios qui motui tantum seruiunt, ut tendines, alios qui osseam compagem ligant, uinciuntque.*

IN LVII. CAPVT.

Corrigitur codex impressus. TRes sunt vniuersæ. *Aetius libro nono eundem fere docendi ordinem seruat. Celsus duorum generum meminit, Latorum quos etiã peiores dicit, & teretum, Græci addunt etiam ascarides. Habetur in Græco codice ἄρθρων pro ἄκρων, hoc est extremorum perfrictione potius quàm articulorum, antea notaueram.*

ζωμήρισις. Cochleari. *Sic exposui ζωμήρισιν. quod Grammatici Græci dicunt instrumentum esse, quo spuma ab ollis tollitur. Quia igitur nullum commodius uasculum ad hanc rem inueni, cochleari interpretatus sum.*

IN LVIII. CAPVT.

Recentiorum opinio. CArnem salsam. *Recentiores medici carnem suillam pinguem, salsamq; uolunt subijci. Aetius pinguedine adempta subdi præcipit. Tu uide quos imitari malis, utrobique bona est ratio.*

FINIS LIBRI QVARTI COMMENTARIORVM.

COMMENTARIORUM IN PAULUM AEGINETAM LIBER QUINTUS.

IN I. CAPUT.

E virulentis bestijs. *Hoc libro in multis Dioscoridem Paulus imitatur quanquā Galenus etiam librum de Antidotis conscripserit post eum Oribasius, Actiusq́;.*

IN II. CAPUT.

HOmo adhibendus est qui vulnus exugat. *Celsus libro quinto idem præcipit. Si cucurbitula inquiens non est, quod tamen uix incidere potest, tum quodlibet simile uas, quod idem possit: Si ne id quidem est, homo adhibendus est, qui uulnus exugat. Græce* ἐκμοζησ-
erat ἐκμυζησμῷ κεχρῆσθαι. *hoc est exustione uti.* μός.

Galenus memoriæ prodit. *De uipera multis in locis meminit, tum in commentario simplicium medicamentorum, tum ubi antidota, confectionemq́; Theriacæ comprehendit.*

Aut paliurum. *Codex græcus deprauatus particulam* ἢ *desiderat.* Codex ca-
Legiq́; debet, ἢ παλιούρου, *quod etiam Oribasius libro octauo habet.* stigatur.
præterijt Castigator Basiliensis. Castiga-
tor Basil.

Desudationes. *Græce erat* ὑδρωτήρια *hoc est, quæ sudores mo-* ὑδρωτή-
uent, ut laconicum, alijq́; id genus modi, ut scilicet uenenum ab inter- ρια.
nis foras inuocent.

IN III. CAPUT.

HYdrophobiam. *Celsus hoc morbi genus miserrimum, aquæ ti-* Aquæ ti-
morem appellat. Largus aquæ hoc est, liquoris metum interpreta- mor.
tur ὑδροφοβίαν. ὑδροφο-
βία.

Sudore & anxietate. *Verti* ἀπορίαν *anxietatem. Est autem pro-*
prie ἀπορία *consilij, aut propositi inopia, incertitudo, ex qua quis ne-* ἀπορία.
scit, quid potissimum acturus sit. Ruellius uertit ἀπορίαν *languorem.*

Carnis præscisio. *Græce erat* τὸ μὲν περισαρκίζειν. *quasi dicas circa carnem sectio, uel circunscriptio. nam interim carnem amputare scalpello conuenit.*

περισαρκίζειν.

IN IIII. CAPVT.

Celsus.

LAta manu morsum ferito. *Hac locutione Celsus etiam utitur. Si manus, inquiens, uulneri imponitur, superq; id duobus digitis uerberatur.*

πεπυρωμένα δήγματα.

Ad feruidos autem iam morsus. *Græca sonant* πρὸς δὲ ἤδη πεπυρωμένα τῶν δηγμάτων, *hoc est ad morsus quos inflammatio iam feruida inuasit.*

IN V. CAPVT.

Lac ficulneum.

ET lac ficulneum. *Hoc est, liquor ficulneus sic lac papaueris, lac laseris aliorumq; consimilium pro liquore aut lachryma.*

IN VI. CAPVT.

Dioscorides & Paulus uariant hic.

SEd leniter rubidus. *Græce habetur* ἀλλὰ μετρίως μὲν ὑπέρυθρος, *quod est, sed mediocriter quidem subrubens. Dioscorides impressus habet pro* ὑπέρυθρος, ὑπέρυγρος, *hoc est humidus. atq; ita uertit Ruellius. Marcellus autem* ὑπέρυθρος. *quanquam supra Paulus dixerat.* ἐνερευθής. *uide utra placeat lectio.*

Et viridium cupressi foliorum. *Mutilus est codex græcus.* Nam *desideratur dictio* φύλλων *legendumq; uenit* χλωρῶν κυπαρίσσου φύλλων ἢ σφαιρίων. *Id Oroscius non aduertit nec Gemusæus.*

IN VIII. CAPVT.

Particula.

PArticula intenditur. *Hic intelligo particulam penem ipsum. Sic etiam apud græcos* τὸ μόριον *accipitur. Dioscorides* ὀρθοτριχίαν *huius loco habet, quod est pilorum crectionem.*

IN IX. CAPVT.

Confer autores.

ATtolliturq;. *Pauli Codex Græcus habet* ἐπαίρεται, *hoc est attollitur, Dioscorides unde hæc transcripsit,* περισήπεται *hoc est cõputrescit, legit. Itẽ Paul.* δυσωδὲς *ponit pro* δυσίατον, *hoc est* δύσφορον

IN XII. CAPVT.

νομή.

ALbum vlcus apparet. *hoc est ulcus depascens, quod* νομὴ *græcis appellatur.*

νοτίς.

Frigidi madoris *hoc est corpus frigido sudore perfunditur, mador initium sudoris est.* νότις *græce dicitur.*

IN XIIII. CAPVT.

DE amphisbena. *Hoc animal biceps est, autore Galeno, & utraque parte ingreditur, unde nomen illi est inditum.*

IN XV. CAPVT.

DRyinus. *uide Galenum de Theriaca dictus est à δρῦς, quod in quercuum radicibus uiuat.* Dryinus.

Torsiones. *Græca dictio est στρόφοι qui proprie tormina sunt circa umbilicum, omneq; id spacium quod in anteriore parte ab ore stomachi ad umbilici partes descendit hominem torquens.* στροφοί.

IN XVI. CAPVT.

QVi hæ morrhoi ictum. *Hæmorrhus & hæmorrhois suis ipsorū nominibus similē hominibus perniciem adferunt. quippe percußi ab eis, sanguine per os, nares, totoq; corpore effuso intereunt.* Hæ morrhus.

Redduntur corpora. *Græcus codex habet ἀραιώματα. hoc est raritatis. Dioscorides quem Paulus sequitur, σώματα eoq; sic uertendum duxi. quod Oroscius & castigator Basiliensis præterierint.*

Et si cicatrix toto corpore. *Sic quoq; legit Aetius. quanquam Marcellus Virgilius aliter legendum in Dioscoride sentiat.*

Quem euomentes. *Pauli codex impressus ἐξαυματοῦντες pro ἐξεμετοῦντες habet. Dioscoridē secutus sum unde Paulus hæc trāscripsit: licet sentētia nō multum uariet. Oroscius nō dignatus est annotare.* Oroscius.

Aduersus feram præsidia. *Græca sonant πρὸς τὸ θηρίον. Oroscius dum nimis exacte loqui studet, in alijs corrigendis, maxime fallitur. Paulò superius damnauit quendam quod θηρίον bestiam uertisset, semper eam dictionem pro uipera accipi affirmans. Cuius hic contrarium uides.* θηρίον. Oroscius.

IN XVII. CAPVT.

NAtricis morsu vulnus factum. *Natrix primum in terra uiuit, & Chersydios appellatur. deinde in aqua, unde hydros dicitur. Similis est pusillæ aspide, præterquam quòd ceruicem latam non habeat ut aspides.* Natrix. Hydros.

IN XVIII. CAPVT.

NAsturciū. *Dioscorides legit καρδάμωμον hoc est cardamomum non κάρδαμον quod est nasturcium, sequere utrā malis lectionē.* Dioscorides & Paulus uariant.

IN XIX. CAPVT.

REginam Cleopatram. *Vide Galeni commentarium de Theriaca, ubi historiam ampliter comprehendit, speciesq; aspidum enumerat. Oroscius putat in fine capitis aliqua ex Dioscoride apponenda. at ego breuitatis causa omissa existimo.* Oroscius.

IN XXIIII. CAPVT.

DRachmis duabus. *In Aldino exemplari erat Cyatho uno. Basiliensis corrector fecit cyathis duobus. Aetius integram le-*

ctionem ita habet. Drachmis duabus ex cyatho uno aceti: Sequenti die drachmis quatuor ex cyathis duobus. Tertia die drachmis octo ex tribus ciathis. hoc prætcrijt Oroſcius. Lege igitur in græco ∠. β. μετ' ὄξους κυ. α. τῇ δὲ ἑξῆς ∠. δ. μετ' ὄξους κυ. β. τῇ δὲ τρίτῃ ∠. η. μετ' ὄξους κυ. γ.

IN XXVIII. CAPVT

Hiſtoria Mithridatis. REx Mithridates. Galenus ea commemorat libro de Theriaca ad Piſonem. Vnde Paulus transſcripſit.

IN XXXII. CAPVT.

FIcus aridæ, item. Tranſpoſita & peruerſa uidetur lectio in Pauli codice impreſſo. Nam Dioſcorides unde omnia hæc ſumpſit, aliter habet. Fac itaque in hunc modū συκᾶ ξηρὰ λαμβάνοντες καὶ τὸ ἀφέψημα δὲ αὐτῶν σὺν οἴνῳ παρακμάζοντος δὲ τοῦ κατ' ὀξύτητα κινδύνου ὠφελοῦνται θηβαϊκὰς βαλάνους ἐσθίοντες ἢ λελεασμέ-

Nota. νας σὺν οἰνομέλιτι ἢ γάλακτι πίνοντες, ἢ καὶ ἀπίων ἅπαν τὸ γένος ἐσθίοντες καὶ γάλα γυναικεῖον πίνοντες. Ita quoq; nos reddimus. Pauli ſcriptura ad uerbum habet ut ſequitur συκᾶ ξηρὰ λαμβάνοντες, καὶ τὸ ἀφέψημα αὐτῶν σὺν οἴνῳ ἢ γάλακτι πίνοντες, ἢ οἰνομέλιτι, καὶ ἀπίων πᾶν γένος ἐσθίοντες, καὶ γάλα γυναικὸς λαμβάνοντες. παρακμάζοντος δὲ τοῦ κατὰ τὴν ὀξύτητα κινδύνου. ὠφελοῦνται θηβαϊκὰς βαλάνους ἐσθίοντες λελεασμένας σὺν οἴνῳ. hoc eſt iuuantur, ſi ficus aridas ſumant, earumq; decoctum cum uino aut lacte bibant, aut mulſo, ac pirorum omne genus comedant, & lac muliebre aſſumant, ubi periculum lenius ſit & declinat, confert, ſi glā des thebaicas detritas cum uino edant.

IN XXXIII. CAPVT.

MEns impeditur. Græca habent λαλιᾶς ἐμποδισμός, hoc eſt loquelæ impedimentum. At Dioſcorides unde hæc ſumpta ſunt διανοίας ἐμποδισμὸς id eſt mentis ſeu intellectus impedimentum habet. Ita quoq; Aetius libro tertiodecimo ſcribit. Quibus authoribus mutandam lectionem putaui, ſaluo aliorum iudicio.

Et reſolutione vrget. Hic quoq; uicium exemplaris græci eſt. habet enim καὶ ἑλκύσεως pro ἐκλύσεως, nec hoc annotauit Oroſcius.

IN XXXV. CAPVT.

Lectio græca emēdatur. PIſcibus viroſis. Corrige lectionem græcam mutaq; ex, ὅμοια ἰχθύος βρομώδης. In ὅμοια ἰχθυσὶ βρομώδεσι. Paulo poſt, ὑδρῶσι δὲ δυσώδη αἵματι μεμιγμένα. Mutila eſt lectio, quæ ſic īſtaurari debet. ὑδροῦσι δὲ δυσώδε, καὶ ἐμετοῦσι χολώδη ἐνίοτε δὲ αἵματι μεμιγμένα. ut nos uertimus.

Oroſcius. Oroſcius & Caſtigator Baſilienſis

hæc duo loca deprauata reliquerunt. Non multo post πελικιδαίου *ma le habetur, pro* κωδαμίνου. Castiga. Basiliens.

IN XLII. CAPVT.

CVm oleo & passo. *Variat lectio Dioscoridis à Paulo impresso habet* σὺν ἐλαίῳ καὶ γλυκεῖ, *hoc est cum oleo & passo, ubi Paulus* σὺν οἴνῳ καὶ γλυκεῖ *quod est cum uino & passo. Aetius tantum ex uino dulci habet. sequere quemcunque uoles.* Instauratur Pauli lectio ex Dioscoride.

IN XLVI. CAPVT.

PRæsertim in exurgendo. *Hoc est cùm è lectulo leuare se conantur, ut ait Largus. Græca sonant,* ἐν τῷ ἐξανίστασθαι.

Opobalsami drachma cũ vino. *Dioscorides habet cũ melle aut lacte. In primo libro etiã cũ lacte opobalsamũ ualere cõtra aconitum tradit. uide an malis cum Dioscoride legere. Ego exẽplar sum secutus.* Nota.

IN LXVIII. CAPVT.

TOtum corpus prurire facit. *Græce est* κνησμὸς καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα: *Dioscorides etiã in hunc modũ habet. Largus autẽ cuius mentionem Galenus subinde facit, pro corpus, habet os in hũc modũ. Ephemerum potũ protinus quidẽ os prurire facit, uelut scilla tactum postea etiam adurit, quasi pipere manducato. Hæc te, lector, latere nolui.* Largus.

IN LIII. CAPVT.

PHaricum dictum. *Multi scriptores dubitant, simplex ne sit an compositum. Largus ex compluribus componi affirmat.*

Nardum syluestrem. *In codice Pauli Græco deerat* ἀγρία. *Tu ex Dioscoride restituito. Basiliensis Castigator omisit.*

IN LIIII. CAPVT.

VT vinum dulce cum rosaceo. *Deprauatus est Codex græcus impressus. habet enim* γλυκὺ οἷον *pro* γλυκὺν οἶνον. *Omisit Gemusæus.* Castigatur textus Græcus.

IN LV. CAPVT.

ATramentum sutorium. *Hic quoq; uiciatus est codex græcus. habet enim* χαλκοῦ ἄνθος *hoc est flos æris pro* χάλκανθον, *ut sit atramentum sutorium. Ex Dioscoride castigatum: Basiliensis castigator hoc etiam non aduertit. Largus habet æris flos, sed male opinor.*

IN LVI. CAPVT.

DEntes tincti. *Græcus codex impressus habet* ὀδόντες βεβρωμένοι *hoc est dentes erosi. Dioscorides* ὀδόντες βεβαμμένοι *quod est Dentes tincti. At Aetius legit gingiuæ corrosæ. Secutus sum Dioscoridem. Præterijt Gemusæus.* Impressũ exẽplar græcum corrigit.

IN LVII. CAPVT.

LAc potum quod ſubito ac confarctim ſit intus congelatum. *Sic interpretatus ſum γάλα ἐμπιτυαθὲν ἀθρόον. Nam ſi prius coagulatum eſt quàm fuerit aſſumptum, nō opus habet, ut rurſus cōgeletur.* Longe diſſentio à Marcello cui ἐμπιτυαθὲν uertēdum cenſet, cui coagulum ſit admixtum. cum Paulus coagulum ſuperbibi cum aceto præcipiat. Sed ἐμπιτυαθὲν intelligo intus, hoc eſt in corpore congelatum. Ibi enim aliquando coit in grumos, & denſatur, ut reſpirationem impediat. Vbi igitur lac aſſumptum repente ac cumulatim, in corpore coierit, remedia adſerenda ſunt.

Marcellus.

E' cinere lixiua. *Turpiter hic Ruellius Marcellus, aliiq; interpretes lapſi ſunt, qui κονίαν πιλοποιικὴν uerterint, nunc lutum excolatum, nunc lixiui genus aliquod. Nihil enim aliud eſt quàm è cinere lixiuium, quo & pilotarij, & alij artifices utuntur. Sicut apud Galenū ὕδωρ πιλοποιητικὸν, quod Largus in eodem medicamento dixerat, è cinere lixiuium, ut aliàs annotauimus.*

κονία πιλοποιική.

ὕδωρ πιλοποιητικόν.

IN LXII. CAPVT.

HOrmini ſemine. *Male habetur in codice Græco θερμίνου ἀγρίου pro ὁρμίνου ἀγρίου. neglexit Gemuſæus.*

Caſtigatur codex Græcus.

FINIS LIBRI QVINTI COMMENTARIORVM.

COMMENTARIORVM IN PAVLVM AEGINETAM LIBER SEXTVS.

CVM humor oculis. *Liber hic sextus curationem tradit, quæ ferramentis et manu administratur. Certe difficilis existit, tum quòd nemo hæc eo ordine tractarit, tum quod ij unde transcripsit, non extant. Curabo tamen pro mea fide, ut nihil quod lectorem remorari possit, indiscussum relinquatur.* Sextus liber omnium difficilimus.

Ferramentis nuclei modo rotundis. καυτῆρας πυρηνοειδεῖς. *Græce dicuntur* πυρῆνες, *extrema specillorum siue acuta, siue caua, siue rotunda. Hoc autem loco, rotunda ut ustio commodius administretur, aliqui nuclearia uocant instrumenta. Celsus tenuibus, retusisq; ferramentis ait libr. 7. de oculorum humoribus reprimendis sermonem faciens.* πυρῆνες Tenuia, retusaq; ferramenta.

At in elephantiasi. *Paulus hoc lib. 4. iam docuerat, nempe multos qui ne in totum insanabiles fierent, ex capitis ustione seruatos.* Vstio capitis.

IN III. CAPVT.

HYdrocephalon. *Celsus lib. 4.* Inuenitur *genus quod longum potest esse, ubi humor cutem inflat eaq; intumescit, & prementi digito cedit* ὑδροκέφαλον *Græci appellant.* Hydrocephalon.

In ociosam inutilemq; mutato substantiam. *Orościus omnia grammaticorum Lexica introspexit ut me in dictione Græca ἀργὴν, tanquam male eam interpretatum reprehenderet. ac tandem Budæum nostrum in commentarijs in Græcam linguam consulens, ἀργεῖν inuenit significare, contrarium ei quod elaboratum, confectum, concoctumq; est, eoq; exponendum hic censuit ἀργὴν, crudam, non attendens, quo modo in re medica crudum dicatur. Nam sanguis nunquam dicitur, post absolutam sanguificationis terminum crudus fieri, sed mordax, acris, crudum uero aut semicoctum succum, sanguinem mu-* Orościus. ἀργὴς. Crudum.

tari, aut sanguinem minus elaboratum, ac crudum adhuc in perfectum degenerari. Gal. enim lib. de sanitate tuenda quarto concoctionem posuit crudorum, uel etiam semicoctorum humorum, eductionem acriũ. At sanguis non consistit citra concoctionis terminum. Et si adhuc in uenis etiam illis capitis semicoctus ac crudus existeret, tamen non diceretur extra uasa elapsus, in crudam mutari substantiam, sed putridam potius ac peregrinam. Qui enim extra instrumenta sua clapsus est, non potest non corrumpi. Crudus autem fieri, non item. Quare Oroscius hunc laborem castigandi, non alio quàm calumniæ studio sumpsisse uidetur, ipse maxime corripiendus.

κεκυρτωμένῳ

Puluino sublimi. εἰς ὕψος κεκυρτωμένῳ, hoc est, in sublime eleuatus, quemadmodũ puluini in superficie tument, gibbero extante.

Oroscius.

Et quia paucis particulis subiectus. Oroscius cõiungit hic sequẽtia cũ prioribus. Græca sic habẽt δι᾽ ὀλίγον σώματος ὑποπέπτωκ κατὰ τὴν ἐπέρεισιν τῶν δακτύλων. At clausula hæc posterior κατὰ τὴν ἐπέρεισιν segregãda est à priori, connectẽdaq; sequẽtibus, in hunc modũ, κατὰ τὴν ἐπέρεισιν τῶν δακτύλων ῥαδίως ὑπείκων.

Lineis incidere.

Duabus vtemur lineis. Hoc est duas diuisiones moliemur. Celsus ubiq; loquitur eodem modo, ut lib. 7. Reperti in Grecia sunt qui nouem lineis cutẽ capitis inciderent. Item Reperti sunt qui à capite recte eas lineas ad tempora deducerent. Græce est δύσι κεχρήμεθα διαιρέσεσι.

IN V. CAPVT.

Vt etiam acutus. Fluxiones in oculos nunc longæ, nunc breues eueniunt, prò humorum in illos decumbentium ratione particula εἰ in Græco codice male pro ἢ posita est, nec Oroscio, nec Gemusæo aduertente.

Aut etiam ceruix deligata sit. Vt scilicet magis conspiciantur. Nam Celsus lib. 7. de eadem re tractans, frequens curatio est, uenas in temporibus adurere: quæ fere quidem in eiusmodi malo tument. sed tamen ut inflentur magisq; se ostẽdant, ceruix ante modice deligãda est.

Membranam detrahemus. Codex Græcus uiciatus est, ut qui ὑφ᾽ ἓν habeat pro ὑμένα omisit Oroscius, aliiq; castigatores. In fine capitis ἀφουλωτικοῖς uertit crustam inducentibus, cũ dicendum esset, cicatricem inducentibus.

Hypospatismus quasi spatæ transmissis.

IN VI. CAPVT.

Hypospatismo. Anonymus quidam Græcus inquit, hypospatismus ita; tribus fit super frontẽ diuisionibus post latiore specillo quod spatomelam uocant, per corpora quæ interiacent, transmisso.

Exilem spatam. *Hoc est gladioli modo latam Græco uocat Paulus* ὑποσπαθιστῆρα. *Paulo post* σπάθιον, *quasi dicas spatulam. Hac autem dictione usus sum non quidem latina, sed medicis cognita.* ὑποσπαθιστῆρ.

Panniculumq; implicitum. *Græci* πτύγμα *&* πτυγμάτιον *appellant. Galenus in commentarijs de Chirurgia.* πτύγμα.

IN VII. CAPVT.

PEriscyphismus *Citatus supra Græcus author, memoriæ prodit, periscyphismus est. cũ transuersis lineis coronæ modo frons secatur.*

Penicillis. *Sic reddidi* σφηνίσκοις, *quæ linamenta dicuntur cunei modo intorta. Vndequidam reddunt cuneolos ex linamentis.* σφηνίσκος.

IN VIII. CAPVT.

DE sutura. *Titulus capitis habet* περὶ ἀναῤῥαφῆς *quæ dictio deriuata est* ἀ ῥαφὴ *et* ἀνὰ. *Sicut inferius caput facit de* καταῤῥαφῆς *hoc est de sutura inferioris palpebræ à* κάτω *&* ῥαφή. ἀναῤῥαφή. καταῤῥαφή.

Græci appellant διστιχίασιν. *Celsus eleganter libr. 7. hanc dictionem interpretatur, Modo sub ordine naturali pilorum alius ordo subcrescit. Quo authore ego quoq; uerti, cum naturali pilorum ordini, alij præter naturam pili succrescunt: nihil tamen ex Pauli sententia commutaui. Græce sonant in huius modum* ἡ καλουμένη διστιχίασις, ἐστὶ μὲν ἔκφυσιν παρὰ φύσιν τριχῶν, εἰς τὸν κατὰ φύσιν στίχον τοῦ βλεφάρου προσγινομένη τριχῶν.

Interim in phalangosi. *Phalangosis est cũ pilorum subnascentiũ duplex, triplex'ue acies uel in superiore, uel ĩ inferiore palpebra prouenit.* φαλάγγωσις.

Cuspide specilli *Græce est* πυρῆνι σμήλης. *At intelligendum uenit apud Græcos* πυρῆνα *nunc pro cuspide accipi, nunc pro extremo quidem capi, sed cauo, unde aliquid infundi potest. Itẽ rotundo, nucleoq; specilli. Hic igitur specilli cuspide palpebra in rugas, plicasq;, aut sinũ coacta quod* κολπώσαντες *significat, inuertitur. Dixi autem in rugas coacta, pro inuoluta circa cuspidem.* πυρῆν. σμήλης.

Vt croceno diarhodon. *Sic appellatur collyrion apud Paulum 7. lib. quod ex rosis inscribitur, adiecto croco in Græco codice* κροκηρῷ *habetur pro* κροκίνῳ. *Neglexit Oroscius.* κροκίνῳ. διὰ ῥόδων.

Et veluti lacte infu. *Græce est* ὡς γάλακτι ἐγχύτῳ. *Orosc. uoluit instillato dici, quasi uero non etiã infundi dicantur in oculum medicamenta. Celsus. Quicquid inspergitur, auerso specillo infundi debet.*

IN IX. CAPVT.

VRina pueri impubis. *Oroscius diligens aliorum iudex:* ἀφθόρου *uult à me exponi, uenerem non experti. At ego Plinium secu-* Oroscius. Vrina impuberis.

tus dixi impubis. Ante pubertatem enim uenerem exercere nequeunt pueri. Hermolaus alijque docti uiri eo quo ego modo sunt interpretati.

Orosciu. Simili calumnia in sequente capite utitur, reprehendens ἱκανὸν uerti amplam notandam magnam, sufficientem, dicendum autem putans, idoneam contra Grammaticorum suorum quibus adhæret pertinaciter, opinionem. Item in Aldino exemplari habebatur, οὐδεῖ γὰρ, ubi ipse οὗ relatiue legendum censet, at ego ex Ruellij exemplari & sensu sine οἱ in hunc modum corrigendum codicem dico δεῖ γὰρ αὐτὴν τὴν οὐλὴν &c. In undecimo capite pro δισυχίαν, facito δισιχίαν.

Orosciu. castigat.

IN XII. CAPVT.

DE ectropio. *Inferioris palpebræ uitium est, quod parum sursum attollitur, sed pendet & hiat neque potest cū superiore committi, ut ait Celsus.*

Ectropiū. Ectropium oboritur. *Vide librum septimum Actij. Inuertuntur palpebræ nonnunquam exulceratione præcedente & carne ipsarum adaucta: nonnunquam ex duriore cicatrice.*

Auersum specillum. *Ita exposui autoribus Celso & Scribonio, ut etiam antea annotaueram. At Græci τὸν κυαθίσκον τῆς μήλης uidentur sæpe confundere. Nunc pro cauo, & ad fundendum apto specilli extremo, nunc pro acuto & in cuspidem abeunte accipitur, ut hoc in loco.*

Celsus. *Celsus etiam libro quinto. Quicquid, inquit, inspergitur, auerso specillo infundi debet. Item libro septimo, nam quod paruulum est, super inguem in aluum uel digito, uel auerso specillo repellendum est. Iterum uulnus digitis, uel auerso specillo diducendum est, ut torquentibus exitus detur: ijsq; effusis tum diutius pura urina descendat. Scribonius compositione 227. Ac quarto die auriscalpio auerso, quam partē κυαθισκὸν græci uocant sensim tētare, omouere abalienatum oportet, quo celerius excidant hæmorrohides,*

IN XIII. CAPVT.

ANabrochismum grece dictum. *Nulla est apud latinos dictio, quæ anabrochismum significat. Deriuatur à βρόχον, & ἀνὰ, quasi illaqueationem dicas. pili autem ansulis ex filo factis comprehē si euellantur, ut non sit quod Oroscius damnet, pilorum euulsionem à me dictam, quæ per filum administratur.* Auriscalpio. *Græce est.*

μήλωτις. μήλωτις, *quod deductum est à* μήλη *hoc est specillum, &* οὖς, ὠτὶς, *auris. proprie enim auribus destinatum est. Dicitur etiam* μηλωτρίς.

μηλωτρὶς

Specillum quod vtroque extremo in cuspidem. *male in codice Græco habetur* διαπύρινον *pro* διπύρηνον. *Quod instrumentum*

est duplici cuspide præditum. Nam πυρῆνα extremum, ac summam cuspidem, seu nucleum, seu capitulum exponunt. Oroscius reliquit codicem deprauatum, sicut etiam Basiliensis Castigator.

IN XIIII. CAPVT.

PAlpebræ cuti præter naturam. Codex deprauatus græcus τοῦ βλεφάρου δέρματι κατὰ φύσιν habet, pro παρὰ φύσιν. Notauit Oroscius.

Collectionem quandam. Ita exposui, συναγωγήν τινὰ τοῦ ὑδατίδος, hoc est cõgregantes aliquo modo hydatidẽ intra digitos.

IN XVIII. CAPVT.

PTerigion. Celsus libro septimo ita scriptum reliquit. Vnguis uero quod πτερύγιον græce uocant, est membranula neruosa oriens ab angulo, quæ nonnunquam ad pupillam quoque peruenit, eiq; officit &c. Hunc ego imitatus, dixi unguem oculorum. πτερύγιον

Hamulo modice inflexo. Græce est ἀγκιστρῷ μικροκαμπεῖ. Celsus eleganter dixit hamulum paulum mucrone intus recuruato, alibi, hamulos intus recuruato.

IN XIX. CAPVT.

STaphyloma est. Celsus nomẽ staphylomatis probe exponit libro septimo. In ipso autem, inquiens, oculo, nonnunquam summa attollitur tunica, siue ruptis intus membranis aliquibus, siue laxatis, & similis figura, acino fit, unde id staphyloma græci uocant. Itaque κύρτωσις recte exponitur eleuatio. Nam alius quidam græcus dixit μετεωρισμός. Staphyloma κύρτωσις μετεωρισμός.

IN XX. CAPVT.

DE purulentis Galeni verba. Græce purulenti ὑπόπυοι dicuntur, cum scilicet totum oculi orbem, aut eius dimidium pus occupat. Historiam apud Galenum habes in Methodi medicatoriæ libro quartodecimo. ὑπόπυοι

Nisi quis admodum diligenter. In Codice impresso græce habetur, εἰ μὴ, παντὸς τις ἄκρας. Deprauate nimirum pro εἰ μὴ πανύ τὶς ἀκριβῶς. Oroscius & Gemusæus ceu exiguum præterierunt. Oroscius.

IN XXI. CAPVT.

SVffusio. Latini interpretantur ὑποχύματα, suffusionem. Barbari Cataractam. Alibi Celsus enim ὑπόχυσιν nominat. ὑπόχυμα.

Lanamq; oui luteo cum rosaceo. Hunc locum Græce ita habemus ἔριον λεκίθῳ ᾠοῦ σὺν ῥοδίνῳ ἐνδεθέν, quẽ Oroscius male, & imprudenter uertit, Imponemus oui luteum rosaceo exceptũ deligatumq;. Oroscius.

IN XXII. CAPVT.

ET si ad malas, subluuies. *Hoc est si ad genas humoris impetus deciderit. Paul. dixit, καὶ εἰ πρὸς μῆλον ὁ ἀποπίπτει ἡ ἀποφορά.*

Ab vstione lenticula melle adiecto. *In Aldino exemplari habebatur omphacomeli, cuius descriptionem habes septimo Pauli inter potiones dulces. At hic nihil proficit. Sed phacomeli, legendum, quod est lenticula melle addito, ut superius τηλὶ μέλι fenugræcum melle adiecto, item malicorio ex σιδιωτῷ reddidimus, à σίδια deriuatum.*

Phacomeli. τηλόμελι. σιδιωτόν

IN XXIII. CAPVT.

HIc affectus à prima. *Celsus septimo penè eadem habet. Solet inquiens tamen tumere, uel à prima natali die protinus, uel postea facta exulceratione, deinde per cicatricem aure repleta, ut foramen in ea nullum sit, coq; audiendi usu careat. &c. Græci uocant πόρους ἀτρήτους. In titulo male per iota ἀτρίτους impressum est.*

ἄτρητοι.

Postea accidit. *Hoc est, post natalem diem accidit hoc uitium, si præcesserit exulceratio.*

IN XXIIII. CAPVT.

AVriculario specillo. *Sic exposui μηλωτίδα, quod aliquãdo etiã pro simplici specillo accipitur, ut in sequentibus interpretor.*

Violenta capitis concussione, aure super circulum. *Celsus libro sexto ex Hippocrate inquit, Tabula quoq; collocatur media inhærens capitibus utrinq, pendentibus, superq; eã homo deligatur in latus uersus, cuius auris eo modo laborat: Sic ut extra tabulam emineat. Tunc malleo caput tabulæ quod à pedibus est feritur: atq; ita concussa aure, id quod inest, excidit.*

Celsus.

Iam vero Calamo. *græce est διὰ καλαμίδος. Sic enim aqua potest elici, exugendo.*

καλαμίς.

IN XXV. CAPVT.

POlypus. *De hoc lib. 3. comprehensum est, uocat autem hic molliores, dictione græce ψαφαρωτέρους. quasi dicas teneriores fragilioresq;.*

Spatula. *Celsus etiam hac dictione utitur lib. 7. de Polypo. Ergo, inquiens, hunc ferramento acuto in modum spathæ facto, resoluere ab osse oportet.*

Spatula.

Manubriolo ipsius. *Græce est τῷ κυαθισκῷ αὐτοῦ, quod superius exposui auersam specilli partem. Celsus autem uidetur manubriolum capere pro aduersa specilli parte, ut lib. 7. de Chalazio. Dein scalpelli manubriolo diducenda ab integris partibus sunt &c. quanquam etiam*

κυαθισκός.

dicat

dicat eodē libro, Aduerso scalpelio subsecare magna cū moderatione.

Duplici cuspide præditi. Male rursus in codice græco διαπυει-αου impressum est, pro διπυρήνου, nec hoc emendauit Oroscius aut Gemusæus. Oroscius.

IN XXVII. CAPVT.

ANtheron puluerem. Libro septimo Pauli compositionem Anthe ri habes comprehensam. Dicitur autem ἀνθηρὸν quod rosarū flores inter alia recipiat. Puluis Antheros.

IN XXX. CAPVT.

TOnsillæ. Latinos in hoc uitio peculiariter significando uerborum inopia laborare testatur. Siquidem per tonsillas & partem corporis, & morbum exponere cogimur. Græci autem distinctim partem παρίσθμια, affectum ἀντίαδας appellant. Paristhmia. ἀντίαδες.

Deuorationi spirationique negotium. Græce est δυσχρησίαν τε παρέχοντα τῇ τε καταπόσει, καὶ τῷ πνεύματι, quod est ad uerbum, difficilem usum deuorationi, & spiritui exhibentes.

Quantum licet. Hoc est quoad possumus, ἐφ᾽ ὅσον δυνάμεθα. Auicenna lib. 3. Trahuntur ad exteriora quantum est possibile.

IN XXXI. CAPVT.

GVrgulio. Eadem fere Galenus libro sexto de compositione medicamentorum secundum locos habet, Carnosa) inquiens) ut nos uertimus) quædam particula in summa oris parte suspensa apparet, si quis toto ore plurimum aperto linguam deprimat, hæc inquam caruncula duobus nominibus à ueteribus græcis nominatur Gargareon, & Cion hoc est Gurgulio & Columna. His posterius medici prope omnes non ita sed cronida quod est columellam ipsam nominant. Nam eorum qui staphylen, hoc est uuam uocitant, satius est non meminiße. Non enim particulam, sed unum aliquē ipsius affectum, Staphylen hoc est uuam appellamus &c. Gargareō Cion. Gurgulio. Columella.

Tenues autem oblongæ. Celsus partem ipsam contra græcorum opinionem, uuam appellat lib. 7. uua inquiens, si cum inflammatione descendit &c. Paulo post quasi uerba Pauli recenset in hunc modum. Si uerò inflammatio quidem nulla est, nihilominus autem ea ultra modum à pituita deducta est, & est tenuis, acuta alba, præcidi debet. Itemq; si ima, lucida, & craßa, summa tenuis est. Vua.

IN XXXIII. CAPVT.

QVomodo aspera arteria. Caput est περὶ λαρυγγοτομίας. Superius annotaui quid ὁ λάρυγξ apud græcos medicos sit, quid

Larynx. Pharynx. ὁ φάρυγξ & ἡ φάρυγξ. Hic dico τὸν λάρυγγα & φάρυγγα pro aspera arteria usurpari & inter se confundi, sicut etiam βρόγχον. Gale. eodem modo utitur lib. 2. de placitis Hippocratis & Platonis magis autem ὁ λάρυγξ pro summa parte arteriæ, ὁ φάρυγξ pro tota ipsa ponitur, Verba Galeni sūt. τὸ μὲν γὰρ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἣν περ δὴ καὶ φάρυγγα προσαγορεύομεν &c. Paulo superius. πληττομένη γὰρ ὑπὸ τῶν κατὰ τὸν λάρυγγα χόνδρον, οἷον ὑπὸ πλήκτρων τινῶν ἡ ἐκφύσησις αὐτὴ φωνὴ γίνεται. &c. Iā eodem in loco ἡ φάρυγξ, nisi uitiū sit codicis, pro ὁ φάρυγξ usurpatur, in hanc sententiam. οἱ δ' οὐδὲν ἄλλο ἔχουσι λέγειν, ἢ δὶ ὅτι πλησίον ἐστὶν ἡ καρδία τῆς φάρυγγος διὰ τοῦτο ἐξ ἐκείνης ἄρχεσθαι τὴν φωνὴν, &c.

IN XXXIIII. CAPVT.

ANo proximos. Codices nostri deprauati erant, δακτύλου habentes, pro δακτυλίου ubi non parum debet Oroscius exemplari suo. paulo post fac διάτρησιν ex διάτρισιν.

λημνισκός. Implicitum aliquod in longitudinem. Sic interpretatur λημνισκὸν. Celsus lib. 7. cap. 28. Intus inquiens, & implicitū in longitudinē linamentū (λημνισκὸν græci uocant) in aceto tinctū demittere. In codice græco est διὰ συςρὸν distinctim, quasi duæ dictiones sint, impressum, quod legendū est διάσυρτον, quod pertrahi possit & implicari.

Oroscius. μοτοφυλάκιον. Fomentum & medicamē. In exemplari græco habetur τὴν ἀν τὴν ἔμβρεχην μοτοφυλάκιον φάρμακον, pro quo legendum censeo τὴν αὐτὴν ἔμβροχὴν, καὶ μοτοφυλάκιον φάρμακον. Nā antea uino & oleo, aut aqua & oleo aspergi uolebat, inde medicamen in linteolis illitum accommodari. Capitur autē eodē fere sensu, quo ἔμμοτον. primum non annotauit Oroscius, nec Gemusæus.

IN XXXV. CAPVT.

τράχηλος. IN Ceruice. superstitiosi quidā doctores, pro in ceruice, censent dicēdū, in collo, quod ἐν τραχήλῳ græce dicitur. At Celsus fere ubiq; ceruicem pro collo, ut libro quinto de strumis agens in hunc modū nascūtur maxime in ceruice, sed etiā in alis, & inguinibus, & in lateribus.

Carotides. Arteriæ quas Carotidas appellant. Hæ arteriæ in dextra, sinistraq; circa guttur sursum procedentes ultra aures feruntur, quæ nomē

Musculi. καρωτιδεῖς. inde sortitæ sunt, quod tensæ, aut alteratione quandam expertæ Caron inducūt, quēadmodū musculi καρωδεῖς apud Hippocratē de articulis.

Nerui recurrētes. Nerui recurrentes. Hi sunt nerui sextæ coniugationis cerebri, qui iuxta carotidas arterias deorsum feruntur, communi utrinq; uelamento, & in Anatome plenius condisces.

IN XXXVII. CAPVT.

ARteria aperta. *Galenus libello de tumoribus præter naturam hunc in modum habet* ἀρτηρίας δ' ἀναστομωθείσης, τὸ πάθος ἀνεύρισμα καλεῖται. γίγνεται δὲ καὶ τρωθείσης αὐτῆς, ἐπειδὰν εἰς οὐλὴν μὲν ἀφίκηται τὸ προσκείμενον αὐτῇ δέρμα, δὲ μένει τῆς ἀρτηρίας ἕλκος, μήτε συμφυείσης, μήτε συνουλωθείσης, μήτε σαρκὶ φραχθείσης. διαγινώσκεται δὲ τὰ τοιαῦτα παθήματα τῷ σφυγμῷ τῶν ἐργασαζομένων ἀρτηριῶν, ἀλλὰ καὶ θλιβομένων ἀφανίζεται πᾶς ὄγκος παλινδρομούσης εἰς τὰς ἀρτηρίας τῆς ἐργαζομένης αὐτὸν οὐσίας. *Ex qua sententia, addendum in* Paulo *superius est* ἕλκος, *legendumq́;* μένει δὲ τῆς ἀρτηρίας ἕλκος, *non* μένει δὲ τὸ τῆς ἀρτηρίας, *&c. Hæc non annotauit Oroscius, uel Gemusæus.*

Tumor omnis euanescit. *Codex græcus habet* πῶς ὁ ὄγκος, *pro* πᾶς ὄγκος. *nec hoc aduerterunt Aristarchi nostri.*

IN XXXVIII. CAPVT.

GRandis in ceruice & rotundus. *Celsus libro septimo inquit, At in ceruice inter cutem, & asperam arteriam tumor increscit,* βρογχοκήλην *græci uocant &c. Qui hoc uitio laborant gutturosi apud Latinos nominantur.* βρογχοκήλη. Gutturosi.

IN XXXIX. CAPVT.

GAnglion. *Verti ganglion est nerui in modum concretio, quod græce est* συστροφὴ νεύρου. *Nam indurantur nerui, contorquenturq́; ac in nodosam affectionem coeunt.* συστρέφεσθαι *signat inspissari, coire, indurescere.* συστροφή

IN XL. CAPVT.

COpia vero ipsius. *Vide Galeni commentarium de plenitudine: ubi copiam utramque fusissime exponit.*

At in capitis morbis. *Galenus libro de anatomicis tractationibus quarto in eandē fere sententiam habet. In ijs qui infra iugulū afficiuntur, siquidem sanguinem detrahere oportet, principem locum præsidij ratione uena possidet: quæ cubiti flexū accedit secundū quæ ad cubitum ipsum defertur. Tertium communis: quartum quæ ab humeraria ad flexum cubiti pergit postremū humeraria ipsa. In illis autem quos supra iugulum morbus infestat, contra, humeraria primum: quæ inde ad cubiti flexum porrigitur secundum: tertium communis: quartū quæ ab interiori parte flexum adit: quintum, quæ cubitum ipsum.* Ordo uenarum in mittendo sanguine.

IN XLI. CAPVT.

LEuis itaque Cucurbitula. *Dicitur leuis cucurbitula, quæ sine scarificatu, & flamma imponitur. uide Galenum in libello de*

Leuis cucurbitula

hirudinibus, reuulsione, cucurbitula, scarificatu.

Alij cucurbitulis vsi sunt vitreis. *Celsus duo genera cucurbitularum ponit æneum, & corneum quanquam ex alijs quoq; materiæ generibus fieri doceat. ac si cætera defecerunt caliculus quoque pultarius oris compreßioris ei rei commode aptatur.*

Genera cucurbitularum.

IN XLII. CAPVT.

HIppocrates. *Libro de Articulis de ala mentionem facit. non autē certe altius ferrum adigi præcipit, quod nerui, uenæ, & arteriæ subsint, quæ calorem istum ex ferramento tolerare nequeunt.*

IN XLIIII. CAPVT.

COnuenit igitur. *Græcus codex plane peregrinam habet lectionē, quid enim sibi uult aristolochiæ mentionem facere, uti feramento crustæ excitandæ sunt. Habet autem in hunc modum.* δεῖ οὖν τ̃ μακρᾶς ἀριστολοχίας τὴν ῥίζαν ἐλέῳ δεύσαντας ἐντίθεναι ἄυτοῖς πεπυρακτωμένας τὰς ἐσχάρας *hoc est conuenit igitur longe aristolochiæ radicis oleo imbuta imponere ipsis crustas ignitas. Mihi autem legendum uidetur* δεῖ οὖν ἄυτοῖς καυτηρίοις πεπυρακτομένοις τὰς ἐσχάρας ἐντιθέναι, *ut nos uertimus. Neglexerunt locum Oroscius & Basiliensis castigator.*

IN XLV. CAPVT.

GAlenus solam administrationem. *Libro quartodecimo Methodi hæc ad uerbum inuenies.*

IN XLVII. CAPVT.

Vomica in pectore.

VOmica laborat. *Græce est* ἀφισάμενον *quasi dicas, abscedens. Celsus de ustione iecoris agens, dicit si uerò iecur uomica laborat, eadem facienda sunt, quæ in cæteris interioribus suppurationibus, quidam etiam contrà id scalpello aperiunt, ipsam uomicam adurunt.*

IN L. CAPVT.

Ascites.

QVo veluti in vtrem aqua colligitur. *Hoc est, si ascites hydrops est. Nam* ἀσκὸς *utrem signat. Auicenna administrationem ex Paulo sumpsit.*

Imum abdomen adusque tenuem. *Sic reddidi* ὑπογάστριον, *quod ad uerbum sonat imum uentrem. Sed abdomen imum ex Celso sumpsi, nam exterior uentris pars est, abdomen forte* ἐπιγάστριον *legendum est, ut in sequentibus,* χαλκοῦ καλαμίσκου διάτε τ̃ του ἐπιγαστρίου, καὶ τ̃ του περιτοναίου διαιρέσεως καθιομένου.

IN LII. CAPVT.

QVomodo peritonæi. *Hoc caput ex ſexto medendi Methodi libro ſumptum eſt: uerùm in codice græco, mirum quam mutilũ & deprauatum. Oroſcius autem, & Baſilienſis caſtigator, non aduerterunt, in erratis interpretum occupati.*

Quare etiam remedium. *Lege in codice græco* ὥςε καὶ ἡ ἴασις ἐν τῷ θερμῆναι.

Mox expreſſa calefacere. *fac* ἐκθερμῆναι τούτῳ τὸ ἔντερον.

Quæ græci Syringotoma. *muta in* τὰ καλούμενα ὀρθὰ συριγγότομα.

Figura autem laboranti. *Adde in græco dictionem hoc pacto* ἐπιτήδειον δὲ σχῆμα τῷ κάμνοντι.

Cum in ſuperioribus deorſum. *Deeſt in græco*, πρὸς δὲ τοῖς ἄνω, κατάρῥοπον.

Quoad totum exacte perſuatur. *Deeſt aliquid. Legendum enim* ἄχριπερ ἂν ὅλον ἀκριβῶς ῥαφῇ.

Inde per reliquum abdomen. *Fac ex* διαπείρειν τὸ ἔντερον ἐπιγάστριον *hoc*, διαπείρειν τὸ ἔτερον ἐπιγάστριον

Deinde ab hoc rurſus. *Hic multa deſiderantur plane neceſſariæ quæ ſuperioribus adijciantur, ne quis compendij cauſa ab ipſo Paulo prætermiſſa cenſeat. Sic igitur ex Galeno inſtaurari debent.* εἶτ᾽ αὖθις ἀπὸ τούτου πάλιν ἀρξαμένους συρράπτειν αὐτῷ τῷ ἀντικειμένῳ περιτοναίῳ. κἄπειτα διεκβάλλειν διὰ τοῦ πλησίον δέρματος. ἐκεῖθεν δ᾽ αὖ πάλιν εἴσω διείρειν, συρράπτοντας αὐτὸ τῷ ἀντικειμένῳ περιτοναίῳ διεκβάλλοντάς τε διὰ τοῦ πλησίον δέρματος: εἶτα &c.

Pari modo ſi proxime oras. *Legendum eſt* οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν ἐγγυτάτω. Id autem fiet in eum modum. *Fac* ἔσται δὲ τοῦτο κατὰ τὸν δὲ τὸν τρόπον. *Quid enim ſibi uult* ἔςω δὲ τοῦτο κάτωκατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον. *Vbi hic tua diligentia Oroſcie?*

IN LIX. CAPVT.

SVmpto igitur Cathetiro. *hoc inſtrumentum à demittendo dictũ eſt. nam per id aliquis liquor in ueſicam demittur à* κατὰ *&* ἵημι καθέτηρ. *Eſt autem rectus ſypho, ut ait Gal.*

IN LX. CAPVT.

LIgaminibus ſex proceſſuum. *Hoc eſt ſex appendiculorum* ἑξασκελεῖς *enim ad uerbum ſonat, ſex crurum à geometris petita dictio eſt, qui figuras quaſdam* ἑξασκελεῖς *nominant.*

Super lapidẽ qui excidendis ſubiicitur. *Græce eſt* κἄπειτα

ἐπικόπος διελῶμεν κάτω τὸν λίθον κατ᾽ ἐπικόπου αὐτοῦ τοῦ λίθου hoc est
deinde diuidemus infra calculum super ipsum lapidem qui incidendis
Nota. subijcitur. At uitium exemplaris esse puto ponẽdumque pro τὸν λίθον,
quod est calculum, τὸν καυλὸν hoc est colem uerũ Aetius & alij uete-
ἐξασκε- res sectionem in cole nõ infra ad suturam, uerũ supra fieri præcipiunt.
λής. sed κάτω. Sunt qui intelligant, super lapidem ipsum qui inciditur.

TVnica erythroides. Duæ sunt testiculorum tunicæ, dartos, &
Dartos. erythroides. Hic autem male habebatur in Græco ἐλιτοειδὴς pro
Erythe- ἐρυθροειδής. Paulo post inuenies ἐρυθρὸν pro ἐρυθροειδῆ positum. Gæ-
roidos. museus locum iam citatum reliquit uitiatum.

IN LXII. CAPVT.

HVmoris ociosi in particulis scrotum impli. In græco est ἀρ-
γὸν ὑγρὸν συλλεγόμενον περὶ τὸ μέρος τῶν τὸν ὄσχεον δια-
πλεκόντων σωμάτων, quod ad uerbum sonat. Oroscius humor colle-
ctus circa partẽ corporum scrotum implicantiũ. Mihi uisa est superior
Hernia. translatio manifestior. hoc te meminisse uolui. Cæterũ commune rami-
cum nomen est, Hernia ut ait Celsus: unde Herniosi appellantur.

IN LXIII. CAPVT.

Rhacosis. RAcosin. Ita appellant græci ῥάκος quod uile detritumq; lina-
mentum, ut superius annotatum est. Cum itaq; laxior cutis scro-
ti & ueluti lacera pendet, rhacosia uocant.

ἐπικόπου Quod incidẽdis subiicitur. Græce est κατ᾽ ἐπικόπου σανιδίου,
quasi dicas super asserem, super quem aliquid inciditur Superius de cal-
culosis dixerat, κατ᾽ ἐπικόπου τοῦ λίθου. Nonnulli calculum ipsum
qui inciditur, exponunt, uerum in sequentibus dictio ἐπίκοπος innote-
scet magis.

IN LXXII. CAPVT.

πριαπι- PEssarium aliquo cicatricem inducente vnctũ, πριαπισκὸν
σκός. reddidi pessarium. nam illud nihil aliud est quam penicillum, puden-
di uirilis figuram repræsentans. Superius autem habetur, speculo quod
græci διόπτραν appellant, à perspiciendo. Nam hoc instrumento tri-
plici crure predito, naturalibus dilatatis, latentes in utero morbi con-
διόπτρα spiciuntur modum uero aptandi instrumenti uocant διοπτρισμόν.

IN LXXIII. CAPVT.

λωτός. SPeculi tridente. Sic exposui τοῦ τῆς διόπτρας λωτοῦ. Cũ enim
speculum tria habeat crura, aut columnulas, aut dentes, inuicem iun-
ctos, sed qui diduci possint, non plane abhorrere uisum est à sensu, si
Lotos. tridentem speculi dicerem. Nam quid sibi λωτὸς apud græcos aliud ue-
lit, nescire me fateor. Bernardus felicianus, qui mihi in Pauli sexto

uertendo succeßit, græcam dictionem reliquit, Loton inquiens speculi.

IN LXXIIII. CAPVT.

CONtractum. *Male in græco codice est* σωωηγμένων *pro* σωηγμένῳ *paulo post* λελεπτυσμένων, *pro* λελεπτυσμένῳ. *rursus, postea indicem digitum unctum,* λελεπισμένον *habetur pro* λελιπασμένον. *quæ omnia Oroscius neglexit.*

Hydrocephalō sit, hoc est aquam in capite. *Hoc est ferè quod Celsus dicit, solet etiam euenire ut infans humore distendatur, ex eoq; profluat fœdi odoris sanies.* Hydrocephalon.

IN LXXV. CAPVT.

MAnu siquidem sinistra calida, inunctaque. *Græce est.* τὴν γὰρ χεῖρα τὴν ἀριστερὰν θερμὴν, καὶ λελεπισμένην. *fac* λελιπασμένην ἀ λιπαίνω. *Et hoc reliquerunt aristarchi.*

IN LXXVII. CAPVT.

SI oblique, specillo duplici cuspide. *male in codice Græco habetur.* διαπυρίνῳ *pro* διπυρήνῳ.

Caulis modo porrecton. *Græce est* ἀποκαυλιδὲν, *hoc notat caulium modo transuersim fractum.*

IN LXXVIII. CAPVT.

ANi fistulæ latentes. *Fistulæ ani aliæ tortuosæ, aliæ multiplices, aliæ transuersæ, aliæ simplices habentur.* Fistulæ.

Vel specillo per fistulam. *Rursus male in græco* διαπυρίνου *pro* διπυρήνου *habetur.*

Instrumento quod ad sedem. *Vocatur hoc* διασολὲς διόπτριον *quasi dicas distendens speculum. uerum proprie dicitur* διόπτριον *de utero. Potest autē accommodari etiā sedi, cū latentes in ea morbi sint.* διασολὲς διόπτριον.

IN LXXXIIII. CAPVT.

DE extremarum partium præcisione. *Sic uocatur græcis* ἀκρωτηριασμός. *Celsus libro septimo de Gangræna inquit, Gangrænæ inquiens, inter ungues, alasq;, aut inguina nasci, & si quando medicamenta uincuntur, membrum præcidi oportere alio loco mihi dictū est.* ἀκρωτηριασμός.

Ex causa exterius adueniente. *Græce est* ἐκ προκαταρκτικῆς αἰτίας, *quasi dicas præincipiente aut primaria causa. ut* προηγουμένως *de intentiore causa dicitur.*

IN LXXXV. CAPVT.

POllicibus. *In græco est* τῆς χειρὸς μεγάλοις δακτύλοις, *hoc est ad uerbum in manus digitis magnis. Quia uero pollex quasi maximus omnium est, uerti pollicibus, Celsum imitatus.*

IN LXXXVI. CAPVT.

VT sanie excreta, secta hæc. *Codex græcus tantum habet*, ἵνα ἐκκριθέντος, *ubi addendum est* ἰχῶρος. *legendumq;* ἵνα ἐκκριθέντος. ἰχῶρος *quod* Orosc. & *Basiliensis corrector non annotarũt.*

At in rectum superne deorsum. *Hic quoque mutila est lectio exẽplaris græci. Habet enim* εἰ δὲ κατ' εὐθὺ ποιήσαις τομὴν ἐκ τῶν ἄνωθεν εἰς τὸ καλούμενον ὑπερσάρκωμα γίνεται τ &c. *ubi legẽdum est,* εἰ δὲ κατ' εὐθὺ ποιήσαις τομὴν ἐκ τῶν ἄνωθεν εἰς τὸ κάτω, τὸ καλούμενον ὑπερσάρκημα γίνεται, τ &c. *Istud quoq; Aristarchi nostri neglexerunt.*

IN LXXXVIII. CAPVT.

βέλος, TElis extrahendis. T*elum uocatur, quicquid manu iaci mittiue in aliquem potest. unde apud græcos* βέλος *à* βάλλω *quod est iacio dictum est.*

Hastilia. *Sic exposui* ἄτρακτα *Galenus in exegesi Hippocratis inquit* ἄτρακτον οὐ μόνον τὸν εἰς ἱερουργὸν χρήσιμον, ἀλλὰ καὶ τὸ

ἄτρακτον. ξύλον βέλους, *hoc est atracto non modo ad sacrificium utilem: sed etiam sagittæ lignum significat. Alibi appellat* τὸ ἐπίθεμα, *nempe id quod imponitur. Ego ut obtemperarem Oroscio hastile dixi, quanquã interpretatio mea satis erat manifesta.*

Belulcum. *Celsus libro septimo hoc ferramentum ad Authorem*

βελουλκόν. *Dioctem refert. Est autẽ lamina uel ferrea, uel ænea etiam ab altero capite, duos utrinq; deorsum conuersos uncos habet, ab altero duplicata lateribus, leuiterq; extrema in eam partem inclinata quæ perforata est.*

χυλός. Succus ex ventriculo. *Hoc est Chylus, quæ uox licet græca sit, medicis tamen non est incognita. Est autem proprie Chylus, succus ex alimento in uentriculo prima concoctione factus. nec proprie succus latine dicitur. quia uero aliam dictionem non habemus, ea utendum fuit.*

Lamina quę membranam custodiat. *uocatur græcis inde*

μηνιγγοφύλαξ. μηνιγγοφύλαξ. *Celsus ut alias annotaui libro octauo exponit in hunc modum. Lamina ænea est firma, paulum resima. ab exteriore parte leuis quæ demissa est, ut exterior pars eius cerebro proprior sit, subinde ei subijcitur, quod scalpro discutiendum est &c. Sequenti capite rursus ait, subiicienda lamina est, quam custodem eius membranæ esse*

ἐπικόπος διπλόν. *proposui, & super eam quicquid spinosum est, & intus eminet, excidẽdum est, forte non male* ἐπικόπος *dici potest.*

IN XC. CAPVT.

VSque ad laminam secundam. *Græce erat* ἄχρὶ τ̃ διπλόης. *Recentiores, ijq; barbari dicunt ad caluariæ tabulaturam, alij usque ad duplicationem.*

Mirum in modum Galeno commendatur. *Vide librum sextum Galeni Methodi medendi, ubi de fracturis caluariæ agit.*

Choenicion. *Celsus interpretatur modiolum quod ita describit libro octauo. cap. iij. Modiolus ferramentum concauum, teres est imis oris serratum per quod medium clauus ipse quoque interiore orbe cinctus demittitur.* χοινίκιον. Modiolus.

IN XCII. CAPVT.

TEnui & sorbili cibo. *Celsus lib. octauo in quo Hippocratem magna ex parte sequitur, habet. Deinde die tertio humidum cibum, quod Paulus dixit* λέπτοις, καὶ ῥοφηματώδεσι τροφαῖς.

Maxilla intra tres potissimum septimanas. *Huic sententiæ Celsus asti pulatur ferè uero intra quartum decimum & unum & uigesimum diem sanescunt, maxilla, malæ, iugulum, pectus, latus, os scapularum, costæ, spina coxarum, os tali, calx, manus planta.* Celsus. Fracturarũ differẽtiæ.

Quod si fractura per transuersum. *Fracturarum differentiæ quinq; sunt: prima quæ fit schidacedõ, altera cauledon. Tertia raphanidõ, quarta sycyedon, postremo alphitedõ. prima assulatim quasi per rectitudinẽ, secũda p trãsuersum, tertia ĩ raphani modũ per fissuras, quarta cucumeris modo, quinta in minutissimas partes ut farina efficitur.*

IN CXIII. CAPVT.

LAmina quæ à tuendis. *Græce erat* μηνιγγοφύλακος ἢ ἑτέρου ἐκκοπέως. *Adhibetur etiam lamina quã in cerebri membranis usurpamus, alijs quibusdã excidendis: ut coriũ, uel asser, uel massa plũbea æneaq;. Puto autẽ legendũ* ἐπικόπου *pro* ἐκκόπεως. *Nã superius* ἐκκόπεων *facta iam erat mẽtio. Præterea subiungitur, dictioni* μηνιγγοφύλακος. *In sequẽti capite Græce habetur* προτυπουται *pro* προσυπουται. *quæ omnia Oroscius et Corrector Basiliensis neglexerunt.*

IN XCIX. CAPVT.

MAnubrij ligonis. *in Græco codice male habetur* οἷον συλίον, *pro* οἷον σμιλίον *quod Oroscius & Gemusæus prætererunt Exponit autem Galenus, rationem administrationis huius commentario secundo in librum Hippocratis de fracturis.*

In medio membro. *Græca sonant,* ἐν μέσῳ τῷ κώλῳ. *frequentius uertunt* τὰ κῶλα *artus. Celsus autem lib. 8. uidetur etiam in* κῶλα.

Artus. Membra. articulis enumerandis, dictione, membri, uti primum in hac sententia, Si breuius adhuc membrum est, & ossa loco suo non sunt. Item donec id membrum confirmetur, de humeris, brachijs, cruribus, feminibus, digitisq; confractis uerba faciens.

IN CVII. CAPVT.

μοχλισκός. ADaptamus vero ossa vecte. Hoc est in locum suum commode restituimus. Cæterum μοχλισκὸν quod à μοχλὸς descendit, uectẽ reddidimus uide Hippoc. libr. de fracturis. ubi habet. σιδήρια χρὴ ποιέεσθαι ἐς τοῦτον τὸν τρόπον ὑπερέχουσιν οἱ μοχλοὶ οἷς οἱ λατύποι χρέονται, τὸ μέντοι πλατύτερον τὸ δέ τι στενότερον, &c.

Membra coniugalia. Membra aiuga. Membris coniugalibus. Dicuntur membra coniugalia, cum duo inuicem iungantur, ut in cubito duo ossa, in tibia item duo. Rursus aiuga, quæ sola sunt, nulli consimili iuncta, ut brachium, femur, aliaq; id genus. Apud Galenum in anatomicis φλὲψ ἄζυγος de uena, quæ ex paribus thoracem intercurrentibus, sola absq; pari relinquitur, mentionem faciens.

Vt in litera χ. Græce est κατὰ τὸν χιασμένον, male, pro χιασμὸν, ut in sequentibus etiam habetur. Est autẽ χιασμὸς, imitatio literæ χ.

μοτοφύλαξ. ἐμμοτόν. Linamento illitũ. Idẽ μοτοφύλαξ & ἐμμοτὸν apud græcos est. prius quã in lintheolo seruatum significat: alterum in lintheolo illitũ.

IN CXI. CAPVT.

παράρθρημα. ἐξάρθρημα. DIfferentias. Celsus ita scriptum reliquit. Mouentur autem ea sedibus suis duobus modis. Nam modo quæ iuncta sunt inter se dehiscunt: ut cum latum scapularum os ab humero recedit, & in brachio radius à cubito & in crure, tibia à sura. Interdum saltu, calcis os à talo. Modo articuli suis sedibus excidunt &c. primũ παράρθρημα dicere poteris: alterum ἐξάρθρημα.

Vsque ad superficiẽ. In græco legitur μέχρι τ ὀσφύος male nimirum pro μέχρι τ ὀσφύος. neglexerũt locũ Oroscius, et Gemusæus.

IN CXII. CAPVT.

DEmaxilla. apud Græcos γένυς cum κάτω significat maxillam. cum uoce ἄνω, malas. quanquam barbari maxillam inferiorem & superiorem appellent. Græci etiam dictione γνάθος in eodem significatu utuntur.

σχάσαι. Σχάσαι. Galenus commentario secundo in librum Hippocratis, de articulis exponit quid sibi uelit σχάσαι. in hunc modũ ὥστε τὸ σχάσαι μυῶν καὶ νεύρων ἐστὶ πάθος αὖ οὐ ἀρθρήματος. ὁποῖον δέ τι τὸ πάθος τοῦτ᾽ ἐστὶ, δῆλον μὲν κἀκ τοῦ φάναι παραλλαγαί. hoc

est, quare σχάσθαι *musculorum & neruorum affectus est citra articulamentum. Qualis autem affectus hic sit, constat quidem ex eo quod dicit, peruersiones.*

Maxillam committunt. *Hippocrates legit* συμβάλλουσι τὰς κάτω γνάθ. *codex impressus Pauli dictionem* κάτω *non habet* Tu *lectionem corrigito secundum Hippocratem. ex quo hæc ad uerbũ sumpsit. Omisit Oroscius, & Castigator Basiliensis.*

Sin autem vtraq; maxilla. *Græca sonant,* ἢν δὲ ἀμφότεραι αἱ γνάθοι. *Hoc est si maxilla utraq; parte luxata fuerit non ut recentiores interpretantur, maxilla inferior, & superior, quæ male rectius dicendæ sunt. Galenus orationẽ Hippocratis, unde hæc sunt transcripta, in eum modum interpretatur.* ἐνταύτῃ τῇ ῥήσει δοκεῖ γνάθους ὀνομάζειν οὐ τὴν γένυν ὅλως, ἀλλ᾽ ἑκάτερον τῶν μερῶν, καθ᾽ ἃ πλατύνεται αὐτή. δοκεῖ δὲ καὶ τὰ κάτω πέρατα κατ᾽ ἃ γυμνὸν καὶ ἄσαρκον τὸ ὀστοῦν ὀνομάζειν γένυας. *&c. Quæ ita exponere possis. In hac oratione uidetur* γνάθους *non absolute maxillam appellare, sed utrãque partem, in quibus ipsa dilatescit. uidetur etiam ima extrema in quibus os nudum & ex carne est, maxillas nominare.* Interpretatio Hippocr.

Secundũ horũ directã aciẽ. *Pauli codex græcus habet* κατὰ τάξιν, *forte* κατ᾽ ἶξιν *et ut Gal. dicit* καθ᾽ εὐθυωρίαν, *ut scilicet dentes primores in maxilla, primoribus in malis, Canini caninis, molares molaribus respondeant. Hippocratis uerba hæc sunt,* τὸ δὲ ἀστραβὲς μάλιστ᾽ αἱ γνάθοι τοῖσιν ὀρθοῖσι τῶν ὀδόντων τῶν τε ἄνω καὶ τῶν κάτω κατ᾽ ἶξιν. *Non annotauit Oroscius, nec Gemusæus correxit.* Oroscius. κατ᾽ ἶξιν.

Nam musculi hi dum alterantur, & præter naturam intenduntur, carum inducunt. *Græca ita sonant.* καρώδεες οἱ μύες οὗτοι καὶ ἀλλοιούμενοι, καὶ ἐντεινόμενοι παρὰ φύσιν. *Galenus locum exponens commentario supra citato inquit, utrunq;, & alteratio, & musculorum tensio carum potest efficere. Nam tensio hæc fit, filamentis quæ prius erant laxa, nunc omnibus secudũ rectam lineam extensis. Alteratio, dum calefacti, aut refrigerati, aut humectati, præter modum fuerint. aut inflammationem, aut erisypelas fuerint experti.* καρώδεις οἱ μύες. Quomodo caros.

Hic igitur decimo die potissimum moriuntur. *Mutilus est codex Græcus Pauli. habet enim* οὗτοι οὖν καὶ θνήσκουσι καὶ μάλιστα. *pro quo legendum est,* οὗτοι οὖν θνήσκουσι δεκαταῖοι μάλιστα, *ut habet Hippo. lib. de articulis. Gal ibidem exponit dictionem* μάλιστα. *pro* ἀντὶ τὸ πολύ, *quod est plurimum, magna ex parte, & ut nos diximus, potissimum. Oroscius & Gemusæus locum prætericrunt.*

IN CXIIII. CAPVT.

PRocessus ancorę similis. *Est hic processus interiore in parte exiguus, acutusq; anchoræ modo, qui etiã ab alijs* κορακοειδὴς *dicitur, quod extrema ipsius pars, ita corniculæ rostrum exterius inclinat.*

Musculi bicipitis. *Vide Galenum de usu particularum & de Anatomicis tractationibus. Est autem ex colli musculis anterioribus, qui in duplici capite ligamenta fortia obtinet, unum ex processu anchorali, alterum ex elata superficie scapularum ceruicis.*

Ipsumq; humeri fastigium. *Quidam anatomici scapularum cũ iugulo compactionem Græce nominant* ἀκρώμιον *quasi dicas summũ humerum. alij tertium os esse prædicant, quod in ipsis tantum hominibus deprehenditur. ubi igitur in Græco codice habetur* ἀκρωμίον, *ego reddidi summum humerum, aut humeri fastigium.*

Hyperon. Lignum quod Græci hyperon. *Lignum est pistilli modo factũ, unde etiam nomen habet, frequens apud Hippocratem de articulis.*

Scalla gallinaria. Atq; hoc in scalę gradu. *Celsus lib. 8. de humero luxato Paulo consentit, sic (inquiens) brachium deligatum super scalæ gallinariæ gradum traijcitur, ita alte, ut consistere homo ipse non possit. Hippocrates hanc restitutionem per scalæ gradum separat ab ea quæ fit per hyperium. estq; apud illum, quintus restituendi modus. quanquam in sexto modo, scalæ etiam faciat mentionem.*

Ambe. Celsus imitatur Hippocr. Ambe. *Ad uerbum transcripsit ex Hippocrate. & Celsus Hippocratem libr. 8. quasi expressit in hunc modum. At si uastius corpus, nerui ue robustiores sunt, necessaria est spathula lignea, & quæ crassitudinem duorum digitorum habet, & longitudine ab ala ad digitos perueniat. In qua summa capitulum est rotundum & leniter cauum, ut recipere particulam aliquam ex capite humeri possit.*

Panniculo circũdatũ. *Celsus idẽ alijs uerbis exponit. Eaq; spatha fascia inuoluta, quo neruis tactu lædat, ad alam à brachio dirigitur.*

IN CXV. CAPVT.

Methodus similitudinis et dissimilitudinis. SAni cubiti inspectio. *Methodus hæc est quam Hippocr. libr. de medicina exponit: quanq; Galenus similitudinis, & dissimilitudinis. Optime enim affecta pars cognoscitur, si cum sana conferatur. Codex autẽ Græcus male habet* πάθησις *pro* μάθησις. *Quid enim sibi uult,* ἡ τοῦ ὑγιαινοντος ἀγκῶνος ἐλέγχει πάθησις. *hoc est sani cubiti affectus arguit. quomodo id quod sanum est, simul affectum est? Melius igitur mea sententia* μάθησις *quod est disciplina. ego dixi inspectio. Aristarchi nostri non aduerterunt.*

IN SEQVENS.

APpellaui Brachiale eam uincturam, qua brachium cum extrema manu committitur. Celsus palmam nominare uidetur in octauo. Græci dicunt καρπόν.

IN CXVII. CAPVT.

VErtebræ spinæ. Hoc caput Paulus magna parte ex Hippocrate transcripsit. Auicenna autem quasi ad uerbum ex Paulo transtulit. In hoc discrepamus, ubi ego sculpturam uerti, ille foueam habet: ubi ego asserem, ille tabulam.

IN CXVIII. CAPVT.

INtenso autem affecto Crure. Mutilus est codex Græcus impressus uel Basileæ, uel Venetijs id quod etiam ex Auicenna manifeste constat. Habet autem codex in hunc modum. ἐντεταμένου τοῦ πεπονθότος ὑπὲρ τῶν στέρνων ὡς δύο δακτύλους. nimirũ pro ἐντεταμένου δὲ τοῦ πεπονθότος σκέλους πλεῖον τοῦ ἑτέρου ὡς δύο δακτύλους. quod miror Oros. ex suo castigato exẽplari nõ aduertisse.

Comprehendens qua crassissimum. Hic etiam male in Græco legitur κατὰ τὸ βραχύτατον, pro κατὰ τὸ παχύτατον. Id etiam omiserunt Oroscius & Gemusæus. Ex superioribus lectio poterat corrigi, nisi in aliorum erratis nimium fuissent oculati.

FINIS LIBRI SEXTI COMMENTARIORVM.

COMMENTARIORVM IN PAVLVM AEGINETAM LIBER SEPTIMVS.

IBER *hic ſeptimum Pauli de ſimplici & compoſita medicina, partim ex Galeno, partim ex Dioſcoride, partim etiam ex Oribaſio, tranſcriptus eſt. ordines Galenus præcipue, uires et deſcriptionem Dioſcorides: compoſitionem medicamentorum Oribaſius tradidit: quanquam hic quoq; à Galeno & alijs miſturarum rationem acceperit. In codice Græco habetur* ἐκνεκροῖ *hoc eſt ad uerbum, emortuum reddit: nos diximus ſenſum aufert. Oroſcius male dicit legendum* νεῦροῖ*. cum potius* Oroſcius. *quadraret* ἐκνεῦροῖ, *quod eſt enervat.*

IN II. CAPVT.

Moderatum ſane medicamentum. *Galenus ſecundum genera inquit, medicamentum affectioni cui adhibetur, potentia reſpondere oportet. Cæterum hic ordines quatuor enumerat, quos Græci* τάξεις καὶ ἀποςάσεις *nominat. Galenus etiam* ἀριθμοὺς *hoc eſt numeros appellat. nos ordines, interualla, abſceſſus, et gradu appellamus.* τάξεις. ἀποςάσεις.

Vt iam ſenſu priuent. *Græce eſt,* ὡς ἤδη ἐκνεκροῦν, *quaſi dicas, ut iam mortificent, hoc enim frigida uehementer, in membris efficiunt, ut emoriantur, ſenſuq; priuentur. In ſumma nihil aliud eſt* ἐκνεκροῦν *quàm uita & ſenſu priuare.* ἐκνεκροῦν Poterat *Oroſcius ex hoc loco, ſuperiorem lectionem ſatis caſtigatam deprehendere. uerum calumniandi animus eò illum prouexit, ut bene dicta etiam deteriora faciat.*

IN III. CAPVT.

Lignum aloes. Agallochum. *Actius lignum hoc deſcribens, à ſimilitudine quadam coloris Aloes, Xilaloen nominauit. Hunc ſecuti recentiores*

quidam non dubitarunt Lignum aloes appellare. In sumatra nuper à Lusitani sinuenta, magna copia esse fertur. Ad odorem gentes hæ utuntur. Nam si in manu lignum hoc retineatur, optimum spirat odorem.

Flaccidum ex superfl. Gale. πλαδον interpretatur περὶ τὴν ὑγρότητα. Cum itaq; humiditate ea stomachus est irriguus flaccescit, resoluiturq;. Hæc dixi, ut intelligas, Lector, uersionis meæ rationem. πλάδος

Anchusę quatuor. Ex Galeno transcripsit: quanquam & Dioscorides fere omnia habeat. Verum Galenus & Paulus in hoc à Dioscoride dissentiunt, quod onochelon uiperarum morsibus conuenire dicant, forma cataplasmatis adhibitam, ad alligatum, et comestam his uerbis, καταπλασσομένη τε περιαπτομένη καὶ ἐσθιομένη. Dioscorides de folijs ἐσθιόμενα καὶ πινόμενα, καὶ περιαπτόμενα.

Adianthum. Adianthum & Polytrichon idem sunt Callitrichum, & Trichomanes etiam idem. Duæ igitur species tantum sunt, nõ quatuor, ut officinæ putant. vna herba est adianthos in duas partes separata. una proprie adianthum dicitur, de qua Dioscorides priuatim in uno capite tractat: folijs magis albis, coriandro similibus & longioribus. Altera pars sequenti capite explicatur, diciturq; Trichomanes, folijs filicis tenuibus, nigrioribus primo, & breuioribus. hæc proprie uocatur Callitrichon. Pharmacopolæ in duobus communi uocabulo capilli ueneris utuntur. Polytrichum. Callitrichum. Trichomanes. Capilli Veneris.

Athera. Ex Dioscoride sumptum. uerum clausula hæc apud illum non adest, ἀπὸ σίτου quod est è frumento. nec apud Galenum, nec Oribasium inuenitur.

Aegilops. Auenæ secundum genus. Primum βρόμος dicitur.

Acatia. Veterum acatiam non habemus. utimur autem quadam ex fructu pruni syluestris facta. uerum recte aliquis utetur loco acaciæ ueteris, rhu obsoniorum, quod sumach uocant officinæ, ut quidam eruditus annotauit. Quid loco acatiæ uetesumi possit.

Acanthus. Si Dioscoridis acanthum, & nostram Brancham ursinam conferas, idem plane esse intelliges. Verg. dixit, mollis acanthus. Branca ursina.

Acinos. Ex Dioscoride tantum hoc transcriptum est, ubi φύγεθλον interpretatus sum panum, & ἐρυσιπέλατα sacros ignes.

Acoron. Acorus ueterum, Galanga nostra est; noster autem acorus species glandioli. Acorus ueterum.

Amaracus. Paulus & Galenus duo capita de amaraco & sampsucho faciunt: easdemq; uires utrique attribuunt. ac si autores con.

Amaracus. Sampsuchus. feras idem plane sunt. Amaracus autem magis apud cyprum celebratus. sampsuchus in tota Græcia præterea amaracus paulo erit odoratior, quam hodie apud Gallos maioranam gentilem dicunt quæq; magis humi serpit. Sampsuchus erectior minusq; odoratus. Dioscorides etiam diuersa fecit capita de unguento amaracino & sampsuchino, quod alterum ex nobiliori maiorana in Cypro & cyzicenis, alterum per totam græciam fieret. Galeni autem Amaracus est, quam hodie Matricariam nominamus.

Matricaria.

Amaranthus. Amaranthus. Nota herba est apud Gallos. uocant eam passeuelutum, quod coloris gratia sericum coccineū uincat. annotauit Ruellius.

Ambrosia. Ambrosia. Frequens reperitur in gallia inter exiles & madidas segetes qua messores se coronant. Vinosa herba rusticis dicitur, alijs uinosa ruta, quod folio rutam, & odore uinum imitetur. Quam officinæ ambrosiam nominant polemonium antiquorum est, non ambrosia.

Polemonium,

Ampeloprasium. Exulcerat. Græcus codex habet κακοῖ. at ego legendum ex Galeno censeo ἑλκοῖ. quod castigator Basiliensis dissimulat me annotasse priorem. Oroscius neglexit.

Oroscius.

Duo genera Anemonæ. Anemonæ omnes. Hoc est omnes satiuæ species. Duo enim genera tantum habentur. Satiuum, & syluestre. Satiuum nos papauer rubrum appellamus: eoq; utimur in triticis nascente. ueteres autem nunquam papaueris nomine uocarunt. Germani clapperrosen, galli passefleur. Ipsa nomenclatura à uento sumpta est, quod eo flante flos ipsius aperiatur. Erratica nuncupatur gallis coquerelles, primo uere crescit flore purpureo, mulierculæ hac noua tingunt.

Lac in mammas suggerunt. Ex Galeno hæc omnia sunt transcripta. Verum in illo ἀναπῶσι quasi dicas, sursum in mammas adducunt: In Paulo autem & Dioscoride κατασπῶσι.

ἀναπῶσι.

Aparine. Addendum in codice græco particula τι. nam sententia imperfecta est si tantum legas ἔχει δὲ καὶ λεπτομερὲς. fac igitur ἔχει δὲ καί τι λεπτομερές. Hoc Oroscius & Castigator Basiliensis annotasse debuerant, uel exemplari adiecisse.

Aristolochia. Duabus tantū speciebus in officinis utimur, Lōga, & Rotunda. Sarmentacea negligitur, unguentis alioquin utilissima.

Lappa. Maior. Minor. Arction prosopitis. Herba est, quam officinæ uocant Lappam maiorem. Alterū arction uirbasco simile, Lappam minorem appellant.

Armeniacum. Hoc est lapis armenius apud Dioscoridem libr. 5.

Arnabo. Arnabo. Idem est, quod Serapio uocat Zurumbet, Cassiæ fistulæ, & cubebis uiribus respondens.

Arthemisia. *Duplex, monoclones, & polyclones, matricaria species illius est, per unum & plures ramos distinctæ. Nam & hæc plures habet ramos.* Arthemisia.

Asarum. *Vulgus Baccharam appellat. Germani Hasel uurtz. Galli, Racabarant.* Baccara.

Fuligo. *In græco est* κατάγματα. *Sic etiam habet Dioscorides. Nescio cur Oroscius* τραύματα *legendum censeat: cum ipsæ quoque fracturæ ossium ad cicatricem uenire dicantur siquidem raro sine ulcere carnis fractura accidat, nec* κατάγματα *solum de capitis fracturis dicitur. ut putat Oroscius, sed omnium membrorum. quod intellexisset Oroscius si Hippocratis librum de fracturis legisset.* Oroscius.

Aspalthus. *Vero aspaltho in officinis caremus. Possumus autem ipsa Mumia loco ipsius uti. Nam in Syria pauperes mortui bitumine implentur, uenduntur q; postea. Diuites autem myrrha, aloe, croco, balsamo, aliisq, id genus conduntur.* Mumia.

Asphodelus. *Pharmacopolæ aphrodilorum uocant.*

Atriplex. *In græco codice uidetur addendum* ταχέως. *Nam* διὸ καὶ κατὰ γαστέρα διεξέρχεται, *quod est, quare etiam per uentrem transit, imperfecta est sententia, & communis cum aliis omnibus. Nam per uentrem uniuersa quidē transeunt: alia uero cito, quæ* ταχύπορα, *alia tarde, quæ* βραδύπορα *dicuntur. Legendum igitur cum Galeno* διὸ καὶ κατὰ γαστέρα διεξέρχεται ταχέως. *non aduerterunt nostri Aristarchi.*

Bechion. *Officinæ uocant ungulam caballinam.* Vngula caballina.

Buglossum. *Dioscoridis & antiquorum Buglossum est, quam hodie boraginem uocamus. Ei uero quam buglossam appellant officinæ, respondet ueterum Cirsion dictum. Itaq; buglossum duplex erit alterum minus, diceturq; nostra uulgaris borago: alterum maius, quod Cirsion apud ueteres dici monuimus.* Borago. Buglossū.

Sabina. *Duplex est, altera Cupresso similis, altera tarmarici. Germani sceuerbaum, Galli sauinier appellant.*

Muscus marinus. *Officinæ Corallinam uocant. In græcia ad uermes puerorum quasi præsentaneo remedio utuntur. Imo etiam purgare dicitur, etiam uim astringentem ueteres ei ascripserunt.* Corallina

Lemnium minium. *Celsus minium uertit* μίλτον. *Manardus corrigit Barbarum, quod minium dixerit, non rubricam, ipse culpandus. Cæterum officinæ uocant Terram Sigillatam, quam multis annis fictitiam, imo etiam hodie uendunt, rubricam quandam ex*

m

terra sigillata & bolo armeno mixtam exhibentes. ueram nunc Venetijs ex Lemno allatam habes: quæ ibi in colle quodam fuluo colore nascitur. olim Dianæ sigillo eam imprimebant, unde etiam sphragis dicitur. nunc Turcico insignita est.

Terra armenia. Hactenus globulos quosdam in medio impressos ex Germania allatos pro bolo armeno officinæ uendiderunt, uerus autem bolus armenus est, terra illa sigillata turcicis literis, si supremam & inferiorem partem auferas. nam cũ in Turcia imprimunt, adijciunt sabulum album, ut melius signum recipiat.

Senecta anguis. Hoc est exuuium, quod uerno tempore deponunt.

Nuclei acinorum vuæ. Græcus codex deprauatus est, qui habet ψυχρὰ hoc est frigidi. pro στρυφνὰ quod est acerbi. Dioscorides dixit συπτικὰ hoc est astringentes. Oroscius omisit. Gemusæus inuitus cõcedit ita legendum, dissimulans me id antea annotasse.

Nota. Gingidium. Paulus siccare dicit ordine tertio: Galenus κατὰ τὴν δευτέραν ἀπόστασιν,, hoc est secundo ordine uel abscessu.

Pollen farinaceus. Tritici intelligendum est.

Teda. Tedę. Teda proprie dicta, à græcis δᾶς & δάδιον uocatur. sui generis arbor in Illyrico est: redundantior humore quàm reliquæ, parcior liquidiorq́; quàm picea, flammis & lumini sacrorũ quoque grata. Improprie tedas appellamus, tũ piceæ satiuæ partes imas tũ alia quoque ligna, quæ flãma olei uel picis illitu concepta faculæ modo lucent.

Daucos. Vero dauco caremus, qui in Creta nascitur, Noster daucus in officinis est species pastinacæ syluestris. Cum autem easdem uires habeant, nil refert hoc loco dauci uti.

Dictamnus. Dictamnus. Hanc non habemus. In Creta tantum nascitur. Vnde facile haberi potest, quam officinæ pro Dictamno uendunt, non est, nec etiam pseudodictamnus.

Dracunculus. Duplex est: maior, & minor. maior Serpentaria in officinis appellatur.

Quercus. Quod sub glandis corio. Dioscorides etiam habet. Tunica glandis putamini subiecta.

Ebenus. Paulus habet græce ὠδισταχοῦντα nullo sensu pro ἐπισκοτοῦντα. Sic etiam Dioscorides Oroscius non aduertit, nec Basiliensis castigator.

Oroscius.

Veratrum. Olim ueratrum album in usu frequentissimum erat: nunc nigrum, idque solum forte quòd illud molestius euacuet. At ueratrum album si recte correctum exhibeatur, citra molestiam purgat,

maxime atrabile laborantes, & lue hispanica.

Hermodactylus. *alius hic est ab eo quem officinæ hermodactylũ appellant. Hermodactylus serapiones duo comprehendit, ephemorum, & colchicum. Illud nõ lethale, hoc perniciosum. Sed in Italia colchicũ minus noxium est: officinarumq; hermodactylus, colchicum existit. Soluit ad sanguinem usq;, Ephemero caremus.* Hermodactylus.

Eupatorium. *Eupatorium antiquorum est nostra agrimonia: quid autem nostrum Eupatorium sit adhuc me nescire fateor.*

Zea *In Germania inferiori, & Italia speltam appellant.* Spelta.

Zithus. *Potus est ex ordeo aqua resoluto. uocant ubiq; cereuisiam: quanquam ea ex alijs etiam frugibus fieri soleat.*

Isatis. *Glastum latini uocant. Galli Guadum.*

Caucamum *Serapionis lacca est, non autem ea quam officinæ uendunt. Tria enim nomine laccæ ueneunt: unum uerum caucamũ: alterum grana quædam arte facta: Tertiũ unde color carmesinus cõfit.*

Cadmia. *Manifestus error in græco. Legendum enim* βοτρυῖτις λεπτομερεστέρα πλακῖτις δὲ παχυμερεστέρα. *Oroscius omisit Gemusæus dissimulat me annotasse.* Oroscius.

Calamintha. *Nepita Romanis uocatur. Tres sunt species. Prima folijs ocymi, altera odorem pulegij habet. Tertia folijs mentastri. Officinæ secundam uocant herbam cattorum. Tertiam calamenthum, quæ cæteris est ignauior. Quidam secundam speciem proprie Nepitam à Romanis nominari dicunt. Galenus autem libello de paratu facilibus inquit, Calaminthant absolute Nepitam Romanis appellari.* Calaminthæ.

Caros. *Officinæ Carui appellant.*

Carpesium *Myropolæ Cubebas nominant.* Cubebæ.

Nux. *In græco deesse aliquid ex dictione* καὶ *intelligo. Nam Galenus ita habet,* κάρυα τὸ δένδρον ἔχει μὲν τι καὶ τοῖς βλαστοῖς συ πτικὸν, καὶ τοῖς φύλλοις. *Tu igitur hinc restitue. Castigatores neglexerunt.*

Cassia. *De Cassia odorata hic intellige. Cassia fistula antiquis eadem erat quæ odorata. Officinarum Cinamomum, seu canellæ uilioris frustra, Cassia illa antiquorum uidetur. Nunc autem uulgus cassiã fistulam accipit pro siliqua illa humore nigro intus plena, ueteribus incognita. qua purgamus hodie bilem.*

Cerasia. *acida inquit conueniunt phlegmaticis & excrementosis stomachis. Male in codice græco legitur* φλεγματώδεσι ἢ φλεγματικοῖς. *Mutanda autem ex Galeno* φλεγματώδεσι ἢ περιττωμα

τικοῖς. quod Censores nostri non annotarunt.

Ceratoniæ. Pauli codex græcus habet, ξηραντικῆς ἐςὶ καὶ ψυκτικῆς. hoc est siccantis facultatis est & refrigerãtis. Galenus pro ψυκτικῆς, legit ςυπτικῆς. hũc nos sumus imitati: nõ admonuerunt castigatores.

Nota.

Galla. Duo gallarum genera tantum in usu medicorũ sunt: unum solidum, alterum perforatum. aliorum complurium nullus est usus.

Cinamomum. Hoc caremus. Nam quod nos Cinamomum, aut canellam uocamus cassia potius fistula antiquorum existit. Nam cinamomum fistula aut canella non est, sed arbustum uide Galenum de Antidotis.

Hedera quod officinæ gummi hederæ, appellant, non est lachrima hederæ, sed alterius cuiusdam arboris quam ignoramus. potest autem haberi lachrima uera hederæ.

Gummi Hederæ.

Cichoreum. Paulus uocat cichoreum syluaticam serem, seu intybum. Græci tamen alij cichorei uocabulo tam domesticam, quàm agrestem appellant. Domestica duplex est. una latioribus folijs, lactucæ similibus quam uulgus corrupto uocabulo Endiuiam quasi intybum nuncupant. Altera strictioribus folijs. Officinæ has duas scariolam quoq; nominant. Iam syluatica etiam duplex habetur: ac proprio nomine cichoreum seu picris ab amaritudine dicitur. Quanquam græci alij cichorei nomine, tam domesticã quàm agrestim serim accipiant. At quam hodie uulgus herbariorum Endiuiam ostendit in aruis sponte nascentem, folio lactucæ pusillo, aculeato, caule spinulis horrido, candicante, cui succus inest lacteus, syluestris lactuca existit.

Intybi species

Clematis. Bis habetur in codice græco κληματῖτις pro κληματὶς. non emendarunt censores.

Orolcius.

Cnicus Officinæ Cartamum appellant.

Gummi. Arabicum intellige, absolute dictum.

Lixiuium. Protostacton. multi etiam celebres uiri transtulerunt cinerem qui primus distillauerit, uerum ideo non est dictum lixiuium protostactum, sed quod primarium sit lixiuium, & principale.

Lixiuium protostacton.

Costus. Vero costo caremus. Potest autem ex Arabia, aut Syria haberi.

Hordeum. Polenta græcis ἄλφισα dicitur. Est autem proprie ordeum torrefactum. Ptisana uerò ordeum decorticatum.

Cyclaminus. Duplex, prima species panis porcinus officinis, aut Rapum terræ latinis à rotunditate dicitur. Altera Sigillum Mariæ, officinis appellatur.

Sigillum Mariæ.

Lichen Hæc est herba, quam officinæ hepaticam nominant, iocinorum fibris similis.

Leucoion Per se signat uiolā albā quā gariophyllatam albam uulgus nominat. Refertur tamen nomen hoc leucoion, etiā ad omnes alias uiolas: præsertim ad eas quæ primo uere nascuntur, siue albæ, siue purpureæ, siue luteæ fuerint. Apud Columellam, habetur. Leucoia candida.

Fuligo. Fuliginem pini, coni, & piceæ acriorem esse prodit. Mirum in modum uariant interpretes in his cocibus reddendis, miséreq; se torquent. Gaza πεύκην transfert pinum: πύτιν, piceā. Κῶνον, Conum. πεύκης. Hunc fere secutus est Marcellus, nisi quod πεύκην exponat tedam. πύτις. Conum autem nucem pineam interpretatur: ut accipit Dioscorides, κῶνος. aliiq; ueteres græci. Galenus autem Conon arborem appellat. fructum eius, hoc est nucem. κόκκαλον, et ςρόβιλον. Atque hoc pacto apud Paulum accipi debet.

Lapides. In græco est μέροξος, lege μόροξος. Dioscorides uocat μόροχθον alij etiam μόλοχθον.

Lycium. Officinæ uerum Lycium non habent.

Atramentum Indicum. Dioscorides uocat lapidem Indicum. præterea astringentis esse naturæ tradit. unde codex Pauli græcus emēdari debet. legendumq; τῶν ςυφόντων pro τῶν ψυχόντων, quod Oroscius non annotauit. Gemusæus dißimulat me id ostendisse, textumq; rel inquit deprauatum.

Melantheria. Verti, creta sutoria, ex Scribonio qui ea caligulas calceamentorum tingi scribit.

Melanthium. Nigella est. Quam officinæ ostendunt, uera non est. Nam semen est subflauum, cum nigrum esse debeat, acutum: boni odoris. Galli melle noyre, Germani ratten appellant.

Myxa. Officinæ Sebastem nominant.

Oenanthe. Duplex, una solani folijs herba, quæ uitis non est. sed ob fructum racemosum uitis appellatur. Altera labrusca, quæ à uite domestica nihil differt, nisi quia syluestrem habitum referat, nec colitur. uocant Oenanthe, labruscæ flores, quanquam & herba sit eiusdem nominis.

Opos. Codex Pauli Græcus ὄπιον habet, Galenuro ὄπος. Superius ὄπος. de lachryma papaueris quæ opium dicitur, actum est. Hic de laserpitij liquore: qui partim belZuinum partim aßa fetida dicitur officinis.

Eruum. Dubitatur, an officinarum eruum uerum sit. nam intus flauescit, cum album esse debeat

Orminum. *Vulgus in Gallia uocant : Toute bonne, aut Balsamitie.*

Rixum. Oryza. *Vulgus Rizum appellat, prima adempta litera.*

Petroselinum. *Verum petroselinum non habemus. forte nostrum est apium hortense, quod Dioscorides condimentis accommodatũ dicit.*

Peuce *Vbiq; interpretes græcorum* πεύκην *pinum, interim pinastrum reddunt.*

Phystica. Orosicius. Pistacea. *Officinæ, phistica nominant, aut physticorum grana. codex græcus male habet* λεπτῶν, *pro* λεπῶν. *Non emendarunt censores nostri.*

Pityides. *Dioscorides pini piceæq; fructus nominat. Galenus piceæ tantum illosq; abuti dictione ait qui utriusque arboris fructum ita appellant. Sunt autem interni nucum pinearum nuclei.*

Sigillum. Mariæ. Poligonatum. *Officinæ Sigillum Mariæ, uel Salomonis dicunt, itẽ genicularem & fraxinellam.*

Tutia. Pompholyx. *Officinæ Tutiam nominant. codex Græcus* σαρκώδεσι *hoc est carnosis ulceribus, pro* καρκινώδεσι *habet. Non aduertеrunt Aristarchi nostri.*

Propolis. *Vnguentarij Ceram uirgineam nuncupant.*

Resinæ. *Dici non potest, quàm interpretes Græcorum tum antiqui, tum recentiores in arborum quæ resinas fundunt, nomenclaturis euarient. E pinu dixi, quam Græci* πεύκην *uocant. hanc Marcellus Thedam exponit, qua ratione, ignoro. Gaza, Hermolaus pinum aut pinastrum. Strobilena. Hermolaus uertit, Resina è Strobilo. ut hæc etiam sit arbor. Nam Plinius de pinu & pinastro agens, Easdem arbores alio nomine esse per oram Italiæ, quas strobilas uocant, plerique arbitrantur &c. Eadem igitur arbor est Strobilus, quæ Conos superius dicta est,*

Nota. *pineas nuces ferens. Ruellius interpretatus est Resinam Strobilinam quæ ex nucibus pineis fiat: secutus Plinium, qui sextodecimo libro inquit. pinus fert minimum Resinæ, interdum ex nucibus ipsis. Itaque confundunt hæc nomina* πεύκην, κῶνον, στρόβιλον *addit etiam* πύτιν. *pro pinu aut pinastro, aut picea. cum inter se etiam uiribus respondeant eoq; minus periculi est in expositionum diuersitate.*

Rhus *Officinæ sumach appellant.*

Sagapenum. *Seplasiarij Serapinum uocant.*

Sandaracha uera. Sandaracha *Officinæ ueram sandaracham non habent. aut saltem ignorant, uernicem team uocantes. uera autem est quæ in argenti fodinis cum auro & argento inuenitur, flammeo colore ruffescit, ita*

ut cinnabarim quasi referat, odore sulphuris uirus. Id quod in auripigmento rubrum est. uera est sandaracha, licetq; auripigmento loco sandarachæ uti, cum idem quasi sint, simulque, alteri iunctum ex fodinis colligantur. Hoc solum differunt, quod auripigmentum nondum à natura perfectum sit: sandaracha autem per concoctionem naturæ, debitum colorem acceperit.

Seseli. Tria sunt genera seselios, Massiliense, Aetiopicum, & peloponnesiacum. Massiliensis descriptio conuenit cum nostro, sileri montano, ut uocant uulgares. at quod officinæ ostendunt, Aethiopici semen uidetur. facillimum est, uerum comparare.

Sylphium. Laserpitium herba est. Liquor Laser uocatur. Affertur partim ex aphrica armenia, & india, suauissimo odore, præsertim cyrenaicum unde etiam liquor Cyrenaicus apud autores uocatur atq; hic officinis dicitur, assa odorata. seu belZuinum partim ex Media & Syria uiroso odore, quod liquorem Medicum, & Syriacum nuncupant, officinæ uero, assam fœtidam. Assa odorata. Assa fœtida.

Sisymbrium. In Gallia officinæ mentam aquaticam appellant. In Italia Menta florentina uel menta gentilis aut nobilis. Nam magis odoratum est. Nisi colatur, in nepetam degenerat.

Scammonium. Officinæ raro uerum habent.

Scolopendrium Seplasiarum Ceterac existit. Ceterac.

Scordion. In fine sententiæ legitur in græco codice ἐπιπλαττόμενον, pro ἐπιπαττόμενον. croco enim illini sed inspergi sicca debent. Castigatores præterierunt. Oroscius.

Mirrha. Quam officinæ uendunt mirrham, est deterrima species mirrhæ. Optima subuiridis esse debet: confracta, candida unguium modo. Legitur rursus in codice Græco male ἐπιπλατομένη, pro ἐπιπαττομένη. Nec hoc annotarunt censores nostri. Mirrha. Oroscius.

Solanum. Vulgus Solatrum nominat.

Alumen. alumen scissile officinæ uocant alumen plumæ, nimirum quod si frangitur, capillamenta ipsius, ueluti pluma esse uideantur. Alumen rotundum raro in officinis inuenitur. nonnunquam tamen inter figulorum lapides conspicitur, quibus ustis plumboq; mistis, uitrum paternum & lauctum parant. Alumen liquidum, uocat seplasia rochæ alumen cum foditur, liquidum est postea durescit: & si igni admoueatur rursus liquescit. Quod placitum & laterculariam à Galeno & Paulo nuncupatur, forte est officinarum alumen scaiolæ, ex Gipsi fodinis, pellucens tanquam subtilissima ipsius portio. Aluminis species.

Sunt adhuc alia aluminis Genera in officinis sed fictitia, Zuccarinũ, quod ex alumine liquido aqua rosacea, & albumine oui conficitur. Mulieres hinc fucum parant. Item alumen catinum ex herba quadam cali uulgo dicta quæ autem sit adhuc ignoro.

Styrax. Stactæ. Styrax. Officinæ storax dicunt. Sed quam illæ uocant, styracem liquidam uocant, mirrha est stacte. Calamitis autem storax, uerus styrax est de quo ueteres tractant.

Simphitum. Variãt sententiæ recentiorũ in huius herbæ cognitione. Adiectũ est ĩ codice Græco γλισχρὸν τὶ ὴ κνησμῶδες. Galenus habet γλισχρὸν τὶ καὶ δακνῶδες, quod est uiscosum quippiam & mordax. Nota.

Schœni anthos. Officinæ squinanthos corrupto uocabulo appellant. uerti ego odorati ad differentiam palustris, & rotundi, ad differentiam quadrati seu angulosi. Sæpe autem alterum tantum adijcio, uel odorati, uel rotundi.

Calx. Perperam in codice græco erat. σωπαίνει pro θερμαίνει hoc est calefacit. Oroscius non aduertit. Gemuseus dissimulat me id ante eum annotasse. Oroscius.

Tragus frumentaceus. Ita dicitur, ut ab herba distinguatur Nã herba quædam etiam Tragos dicitur.

Altercum. Deerat in codice græco τῶν ψυχόντων. Instauraui ex Galeno. Oroscius libenter, omisit, & si necessario addatur. Gemusæus fingit se in exemplari antiquo inuenisse: sed textum tamen impressum, mutilum edidit.

Aes. In siccioribus corporibus conuenire dicit ad cicatricem ducendam. Sin autem eluatur, in teneris ultima clausula, deerat in codice Græco, necessario addenda, propter superiorem sententiam, nempe in siccioribus, hoc est duris. Legendum itaque uenit, εἰ δὲ πλυθὲιη τοῦ ἀπλύτου ὧδι τῶν ἀπαλάσαρκῶν χρησιμότερον. Ad uerbum fere ex Galeno. Non obseruarunt censores nostri.

Chamædrys. Quasi dicas humilis quærcus. unde etiam uulgus, querculam minorem appellat.

Iua musca ta. Chamæpitys. Hoc est humilis pinus aut picea. officinæ Iuam muscatam uocant hanc antiquorum chamæpitin.

Chrysocolla. Officinæ uocant Borax.

Ocymum. Vulgo Basilicum dicitur.

IN IIII. CAPVT.

AD affectum induratum. Recte dixit μοχλεῦσαι quasi uecte quadam agitare. Male autem in codice græco εὐκιρὸ ὡμλύειν pro

συκληρωμένην.neglexerunt castigatores.

Sed etiam à neruis & neruosis partibus. *Oroscius diligens ut ipse sibi uidetur, castigator, legit in codice græco* ἀπὸ πλευρῶν, *quod est à costis aut latere ut idem uertit, pro* ἀπὸ νεύρων. *Aetius et Oribasius nobiscum sentiunt.*

Elaterium. *Paulus aliter quàm Dioscorides Elaterium commendat porraceum. Nam candidum colore optimum uidetur Dioscoridi. nisi porraceum aliter intelligi debeat, quod Græci* πρασίζον *nominant.*

Lathyrides. *Species Tithymali est. Capit hic Paulus Lathyrides pro ipsis granis fruticis, cum alioquin lathyris ipse frutex uocetur. Dioscorides, & Aetius* σπέρματια *hoc est grana Lathyridis septem aut octo propinant.*

Polypodium. *In Græco codice est* ἐπιπλασθεῖσα *pro* ἐπιπασθεῖσα. *Non emendarunt Aristarchi nostri.*

IN V. CAPVT.

Colocynthidis medullæ. *Hæc sunt Catapotia, quæ officina uocant cochias. Deprauata autem est scriptura in codice Græco, habet enim* ἀλόης μέ. α. *hoc est, aloes pars una. Gale. unde Paulus transcripsit, libro primo de compositione medicamentorum secundum locos,* ἀλόης *habet* μέ. ω *hoc est partes duæ. Castigatores omiserunt.*

Purgatio ex malis cotoneis. *Nimis magnum uidetur pondus piperis, nempe unciæ sex forte drachmæ sex.*

Oliuæ purgantes. *Habetur in compositione oliuarum colymbadum, scissarum, hoc est, ut melius perfundi liquore possint. Aetius libro tertio, inquit, oliuas sigillatim tribus scissuris infectas in eodem liquore aliquot diebus conficito & utere.*

Catapotia ex lapide armenico. *Scammoniæ pondus erat nimis grande, unciæ sex, mendumq; in codice Græco esse puto, nam legitur* Γο. ς. *hoc est unciæ sex pro* Γο. S. *quod est semuncia facilis lapsus, cùm quasi eadem literæ utriusq; facies sit.*

Vbi venter inanitus. *In Græco lege post* κένωσιν, γαστέρος. *Non fuit uersa in* γαστέρος, ὁ βόλους *dictio, ut putat Castigator Basiliensis. Oroscius hunc & superiorem locum præ studio omisit.*

Puls. *In titulo est Græce* ὠδιδικοῖς *tu fac* οἰδηδικοῖς, *quasi oedematosis.*

IN VII. CAPVT.

Frictione & medicaminum potu *non purgantium, sed obtundentium uim medicaminis præsumpti, intelligito.*

IN VIII. CAPVT.

MEllis quod sufficit. *Post* τὸ ἀρκοῦν. *In codice Græco, adde,* ἄλλως *Hoc est aliter. omiserunt censores nostri.*

Hiera Archigenis. *In Græco cod pro* πολίου *quidã* φύλλου *legũt.*

IN X. CAPVT.

PRæcipuè induratis. *Melius in codice Græco legitur* τῶν ἐσκληρωμένων *pro* τῶν ἐσκιῤῥωμένων, *quod est scyrrho obductis. Nam scyrrhus nunquam potest emolliri aut discuti, aut medicamentis intro sumptis amoueri.*

Apij radicis. *Apios herba est, cuius radicis alia pars sursum, alia infra purgat. ne putes hic apium, quod Græci* σέλινον *dicunt, intelligi.*

Purgatio paulatim respondeat. *In Græco est* κατὰ λόγον, *factu* κατ᾽ ὀλίγον. *neglexerunt castigatores.*

IN XI. CAPVT.

HEdychroi. *Paulus ad uerbũ quasi ex cõmentario Galeni ad Pamphilianum transcripsit: sed exemplaria mirum in modũ uariant.*

Carpobalsami. *Huc usq; conueniunt scripturæ: Galenus in citato libello Carpobalsamum non habet: uerum primo de Antidotis, opobalsamum addit: non Carpobalsamum. Præterea in ponderibus dissentiunt, & in nonnullis alijs simplicibus medicamentis. Galeni itaq; ad Pamphilianum codex ita pergit. Iunci odorati floris drachmæ duodecim, amomi, Casiæ, rhapontici singulorum drachmæ quindecim. nardi indicæ folij singulorũ drachmæ sedecim, myrrhæ, croci, singulorũ drachmæ duodecim, uino falerno excipito in opobalsamũ manus intingens. Alia habetur in commentario de Antidotis, sed uariat magis.*

Pastilli scillini. *Carnis ipsius partes duæ, hoc est, ut Galenus ait drachmæ centum uiginti, erui farinæ drachmæ sexaginta.*

Pastillorum Hedychroi. *Deest in Græco* ἀρτίσκων. *Antea uerteram magmatis hedychoi, secundũ Galenum de Antidotis, quod Oroscius reprehendit sine causa.*

Rosarum siccarũ drachmæ duodecim. *Textus Græcus habet.*

Nota. 𐆄 ιε. *hoc est drachmæ quindecim. Oroscius castigans locum, ait legendũ* 𐆄 .II *quod est drachmæ undecim. Ego* 𐆄 ιβ. *hoc est drachmæ duodecim scribendũ esse iudico Galeni exemplaribus tum de Antidotis, tũ ad Pamphilianum, tum uersibus Andromachi consentientibus.*

Napi seminis. *Galenus adijcit* γογγυλίδος ἀγρίας. *quod est Rapi*

Oroscius. *syluestris. præterijt Oroscius.*

Dictamni. *Post dictamni habetur in Græco* αὐθους, *quod ex-*

pungi debet. Oroscius ex Galeno.

Mastichę Chiæ. Pauli codex Chiæ non habet. Ex Galeno addendum.

Casśiæ nigræ. Galenus Caßiæ fistulæ nigræ.

Nardi Indicę. Paulus ναρδοστάχυ@ hoc est spicæ nardi. Sed Galenus ubiq; nardi indicæ habet, quanquam. Aetius spicæ nardi etiam legat. Post nardi Indicæ, deest pondus in Græco <. S. hoc est drachmæ sex.

Carpobalsami. In Codice Græco tantum erat βαλσάμου. Ex Galeno instaurandam καρποβαλσάμου

Phu pontici. male legebatur i Græco φου, ὀπύου, p του ποντικοῦ.

Centaurij. Omnes Theriacæ descriptiones apud Galenum habent κενταυρίου quod est centaurij tenuis.

Liquore hypocisthidos. Perperam in Græco ὄπυου ὑποκισθί-δ@ pro ὄπου ὑποκιστίδ@.

In nephriticis cum mulso. Male Græcus codex habet ὠδὶ νεφρικῶν μετ' ὀξυμέλιτ@ pro ὠδὶ νεφριτικῶν μετ' οἰνομέλιτ@, ex Galeno castigatum. Basiliensis castigator omisit.

Sumuntur viperæ. Ex libello Galeni de Theriaca ad Pamphilianum ad uerbum sunt transcripta nisi quod deest in illo, apij.

Rutę satiuæ seminis libra. Paulus habet ξ. β. hoc est sextarij duo, male nimirum pro λι: α ut habet Galenus, omisit, Oroscius.

Malabathri foliorum. Codex Pauli habet singulorum unciæ. Galenus uncijs quatuor. Ita etiam Aetius. Neglexit Oroscius.

Thymi summitatum. Hic quoque castigandus codex. Legendumq; Γο. θ. pro Γο. β. secundum Galenum & Aetium.

Piperis nigri, fœniculi singulorum libris. Male in codice Græco Pauli λι η. habet pro λι β. sed facilis error erat, ponere ω. pro η. primum signat. β. secundum, literam ἦτα, quam Latini in e uertunt. ualet autem in numero, octo.

Tordyli montani. Deest in codice Pauli, ex Galeno plane restituendum Neglexerunt Oroscius, & Gemusæus, tanquam non addenda compendio.

Philonis antidotum. In Græco est ὁσκυάμου <. η. ubi legendum ὑοσκυάμου <. κ. quod præterierunt Aristarchi nostri.

Esdra. in fine compositionis quidam legunt σέρεως hoc est intybi pro σισέλεως.

Medicamentum Cyphoides. Textus Græcus & mutilus, &

deprauatus est. Legendū enim καλάμου <. β. S. βδελλίου <. β. S. κασσίας <. α. S κινναμώμου τριώβολον, νάρδου ςάχυ⊕ <. γ. σχοί-νου ἄνθους <. β. S. Oroscius & castigator Basiliensis reliquerunt textum deprauatum.

Compositio atactos, Piperis albi & nigri. Deest in codice Græco πιπέρεως. Oroscius omisit.

IN XII. CAPVT.

Terra samia cum cremore ptisanę. In Græco est διὰ χυλοῦ πτίσανης, forte μετὰ χυλοῦ. Notauit etiam Oroscius. Gemusæus autem omisit.

Herbæ pulicaris succo. In fine capitis puto Græcum codicem esse deprauatum: quam proxime autem licuit, ad ueritatem conuerti.

IN XVI. CAPVT.

Lectio Græca deprauata.

Siquidem vino aut succo. Codex Græcus hic rursus deprauatus est. Habet enim, εἰ μὴ οἴνῳ ἢ χύλῳ τινὶ λεισαῶντι καὶ τρίβειν &c. pro εἰ μὲν οἴνῳ. καὶ τρίβειν δεῖ αὐτά. Neglexit castigator Basiliensis.

IN XVII. CAPVT.

OEsypo. In principio Capitis Græcus codex habet, ὕσσώπῳ pro οἰσύπῳ hoc est Oesypo. Aristarchi nostri præterierunt.

Oroscius.

Lixiui ē ficu cui calx. Græci hoc lixiuium uocant κονίαν πρό-τόστακτον. Oroscius, aliiq; multi uertunt, lixiuium quod primum distillauerit. Paulus autem libro septimo ipse interpretatur, lixiuium cui calx sit admista.

Emplastrum ex dictamno. Textus Græcus deprauatus corrigi debet ex Galeno de compositione medicamentorum secundum genera in hunc modū λεπίδ⊕ <. S. χαλκοῦ κεκαυμένου <. κ. ἅλοὸς. < κ. χαλβάνης. < ιβ. ut nos uertimus.

Aristolochię rotundæ & longæ drachmæ quatuor. In emplastro dia cinnabareos codex Græcus habet post pondus præscriptum Γο. S. quod est semuncia. Sed quatuor drachmæ ualent semunciam. puto superfluum. Neglexerunt Castigatores.

Olei veteris. In fine Emplastri ex lapidis asij flore. Græcus codex superflue habet ὄξους δριμυτάτου. Nam superius mentionem aceti fecerat Paulus. Oroscius & Gemusæus omiserunt.

IN XVIII. CAPVT.

Sertulę campanę. In malagmate polyarchio, Deest πελιλύτου Instauratum ex Galeno. Neglexerunt hoc correctores.

Pentamyron. *In medicamento quædam sunt superflua, & nomen ipsum Græcum indicat, quinque tantum significans. & Oribasius consentit. Ita autem sonant ea quæ adijciuntur. folia tum, phylli unciæ tres, ammoniaci uncia.* Caßiæ *unciæ sex,* Ladani *&c. aut in fine addendum, ladani unciæ sex.*

Seui Taurini. *In medicamento diaspermaton deest codici Græco* ΛΙ. *Vt sit seui* Taurini *libra. Sic etiam habet* Alexander *medicus. Omisit Oroscius & Castigator Basiliensis.*

Copton. *Sic dicitur medicamentum, quod non coquitur, uerum tunditur, & succis aut liquidis affusis, ad figuram malagmatis redigitur.*

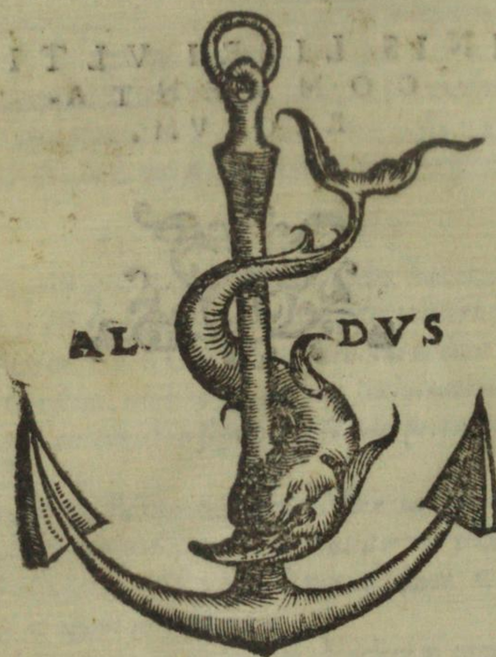
FINIS LIBRI VLTIMI COMMENTARIORVM.

REGISTRVM

* aa bb cc A B C D E F G H I K L M N O P Q R S V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn a b c d e f g h i k l m

Quaterniones omnes; preter cc qui est ſexternus.

VENETIIS
Apud Federicum Turriſanum
Anno MDLIII.

